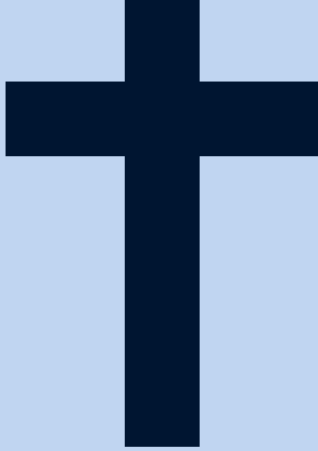

Ra 'da'yohogui
nangue ma Hmuħu ra
Jesucristo

New Testament in Otomi, Eastern Highland (MX:otm:Otomi,
Eastern Highland)

Ra 'da'yonhogui nangué ma Hmuh_u ra Jesucristo **New Testament in Otomi, Eastern Highland (MX:otm:Otomi,** **Eastern Highland)**

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Eastern Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Sierra [otm], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Eastern Highland

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
 eed5311a-6154-516f-aead-3829b2989366

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	38
SAN LUCAS	60
SAN JUAN	97
HECHOS	124
ROMANOS	158
1 CORINTIOS	173
2 CORINTIOS	188
GÁLATAS	197
EFESIOS	202
FILIPENSES	207
COLOSENSES	211
1 TESALONICENSES	215
2 TESALONICENSES	218
1 TIMOTEO	220
2 TIMOTEO	224
TITO	227
FILEMÓN	229
HEBREOS	230
SANTIAGO	241
1 PEDRO	245
2 PEDRO	249
1 JUAN	252
2 JUAN	256
3 JUAN	257
JUDAS	258
APOCALIPSIS	260

MATEO Ran ho ma'da'yo bi 'yo't'a ra Mateo

Yám bombøta ra Jesucristo

¹ Guehna n'da ra søcuá i ja ua im ma to'o yú ngrpa bøta ra Jesucristo. Nu'a n'da ra Abraham ne man'da ra David ne xan ngu mi'da gátho yú ngrpa bombøta u.

² Nu ra Abraham bim 'bø a n'da rá ts'unt'u ngue ra Isaac. Nu ra Isaac xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Jacob a. Ne nu ra Jacob xø bim 'bøh yú ts'unt'u. Nu'a n'da ra Judá a ne'u yán 'yohu. Ne gue'u bi xandgahe u dyu jã'i israelgáhe, dyu judíohe. ³ Ne nu ra Judá bim 'bø i yoho yú ts'unt'u. N'dam'bøi thoho yoho. Nu'a n'da ra Fares. Nu'a man'da ra Zara. Ne nu'a rá mbe u rá thuhu ra Tamar a. Ne nu ra Fares bim 'bø a n'da rá ts'unt'u ngue ra Esrom. Ne nu ra Esrom, xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Aram a. ⁴ Ne nu ra Aram bim 'bø a n'da rá ts'unt'u ngue ra Aminadab. Ne nu ra Aminadab, xø bim 'bø a n'da rá ts'unt'u, ra Naason a. Ne nu ra Naason, xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Salmón a. ⁵ Nu ra Salmón xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Booz a. Ne nu ra Booz, rá mbe a ra Rahab. Ne nu ra Booz xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Obed a. Ne nu rá mbe ra Obed, ra Rut a. Ne nu ra Obed xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Isaí a. ⁶ Ne nu ra Isaí xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra David a. Ne nu ra David gue'a bin ts'ut'abi a. Ne nu ra David xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Salomón a. Ne nu rá mbe ra Salomón, gue'a xi du rá ndø rá thuhu Urías.

⁷ Ne nu ra Salomón xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Roboam a. Ne nu ra Roboam xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Abías a. Ne nu ra Abías xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Asa a. ⁸ Ne nu ra Asa xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Josafat a. Ne nu ra Josafat xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Joram a. Ne nu ra Joram xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Uzías a. ⁹ Ne nu ra Uzías xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Jotam a. Ne nu ra Jotam xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Acáz a. Ne nu ra Acáz, xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Ezequías a. ¹⁰ Ne nu ra Ezequías xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Manasés a. Ne nu ra Manasés, xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Amón a. Ne nu ra Amón, xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Josías a. ¹¹ Ne nu ra Josías, xø bim 'bøh rá ts'unt'u ra Jecónías a, ne'u yán 'yohu. Ne gue'u yu pa bi ts'ix u ma mi israelhe dyu judíohe bø ja ra hãi Babilonia. Bi zix yán sũhu.

¹² Ne nubøya nu ra Jecónías bin xand bø ra hãi Babilonia a, ne'a rá ts'unt'u ngue ra Salatiel. Nu ra Salatiel xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Zorobabel a. ¹³ Ne nu ra Zorobabel xø bim 'bøh rá ts'unt'u ra Abiud a. Ne nu ra Abiud xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Eliaquim a. Ne nu ra Eliaquim xø bim 'bøh rá ts'unt'u,

ra Azor a. ¹⁴ Ne nu ra Azor xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Sadoc a. Ne nu ra Sadoc xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Aquim a. Ne nu ra Aquim xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Eliud a. ¹⁵ Ne nu ra Eliud xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Eleazar a. Ne nu ra Eleazar xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Matán a. Ne nu ra Matán xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra Jacob a. ¹⁶ Ne nu ra Jacob xø bim 'bøh rá ts'unt'u, ra José a. Gue'a rá ndø ra María a. Ne gue'a rá mbe ra Jesús a, ngue ra Cristo a bøya, rá thahni Ojá.

¹⁷ Ne gue'u gátho yám bombøta ra Jesucristo u. Mbødi tho ra Abraham, ná 'de'magoho a ra David. Ne xø bim 'bøh mi 'de'magoho yám bombøta ne gue'u yu pa bi ts'ix pu Babilonia. Ne xø bim 'bøh mi 'de'magoho, ná 'de'magoho a ra Cristo bøya.

Nu'a bin ja 'bø mim 'bøh ra Jesucristo

¹⁸ Ne nu 'bø mim 'bøh ra Jesucristo, nu'a rá mbe ngue ra María bi 'yán'na ra José, ne ya in nde din thãt'ui, pe nu 'bø hin ním 'bøhmi, ya bi hnu ngue in hãt'uhni ra María, pøgue bi nequi zehé rá t'uhni nangué rá Hogandãhi Ojá. ¹⁹ Ne nu ra José bøya bi bñi hanja bin hãt'uhni a ra María. Pøgue ra hocjã'i a ra José ne him mi nde di yãp'a ra María bø 'bøh ra ze'mi pøgue bi bñi da hyetho. ²⁰ Ne nu ra José, nu 'bø ngubø mim bñi, bi 'u'i n'da ra t'í 'bø min øpu rán ngunse, bi nu rá m 'bøhni Ojá bi 'yẽmbi:

—Nu'i, hague José, rá m bom'beto i ra David, xun ho 'bø gam 'bøhmi a ra xisu, nguetho nu ra 'uere dim 'bøi, dim 'bøi nangué rá Hogandãhi Ojá a. ²¹ Ne dim 'bø a n'da rá ts'unt'u ra María, gui xip rá thuhu ra Jesús. Nu'a ra Jesús nam bñi ngue da yãni gátho yú mijudíohe, yu israel, nangué yú ts'oqu'i u, bi 'yẽmp'a rá m 'bøhni Ojá a ra José 'bø min ãha.

²² Nguetho maya'bø thoho bi zãn Ojá a ra María 'bø mi man'a ra pøngahyã ngue bi 'yẽna:

²³ N'da ra hmute ngue hin jam'bø n'dandì bi zo a n'da ran 'yohu, ne din hãt'uhni.

Ne nu'a rá t'uhni dim 'bøi da t'ẽmbi ra Emanuel, bi 'yẽn'a ra pøngahyã maya'bø.

Ne nu'a ra Emanuel in nde da ma: “Dí 'bøhmbø Ojá.”

²⁴ Janangu'e'a nu 'bø mi hyax bøya a ra José, bi 'yøt'e 'bø'a bi xi a rá m 'bøhni Ojá, ne 'bøx bi zin'a ra María. ²⁵ Pe him 'bøxque njuantho bim 'bøhmi, ja gue'bø bim 'bøh rá ts'unt'u ra María. Ne nu ra José bøya bi xih rá thuhu ra Jesús a ra t'uhni bim 'bøi.

2

Nu'u 'da yan 'yohu bi dãnde ra Jesús 'bø min 'uere

¹ Ne nu ra Jesús bãm 'bøpu ra hnini Belén gueru ra hãi Judea. Ne min ts'ut'abi bø ja a ra

xεqui a ra Herodes, ne mí zãm bu ra dahnini Jerusalén. Ne bi zøm bu Jerusalén 'da yun 'yohu ngue yá 'bεfi mí hand yu sò. Ne nu' u bi nεxpυ mbe ní bøx ra hyadi u. ² Ne nu' bu mí zøm bu Jerusalén bi 'yän' du' bupυ:

—Haru i 'bucua a rá hmuts'ut'abi yu judío ja bim 'bui, bi 'yεn' u. Nguetho dán nuhe n' da ra sò njãm' bu dá nuhe n' dandj. Ne gue' a ra hmεpya bi 'yurcahe ngue ya bim 'bui, ne bá çhmbe ya ga thãdehe a, bi 'yεn' u bi nu ra sò.

³ Ne nu' a ra ts'ut'abi Herodes, nu' bu mí sifi 'be' a bi man' u yun 'yohu bi zøm bu, bi hyonya thoho nangue a ram hma ngue bim 'buh man' da ra ts'ut'abi. Ne gãtho 'bupυ Jerusalén bin su nguetho im bεni: “Masque i ja 'be' a din ja ya,” εn u. ⁴ Ne nu' a ra ts'ut'abi Herodes buya bi zon' du' yu hmumbãjã ne' u yu xãnbate nijã, bi 'yãnni haru im man yá sòcuã yu pøngahyã dim 'bu a rá hmuts'ut'abi yu judío, ngue ra Cristo. ⁵ Ne nu' u bi 'yεmbi:

—Guepυ Belén ra häi Judea dim 'bui, nguetho gue' a bi man ra pøngahyã 'bu maya' bu' bu mí hma ngue,

⁶ Nu ra hnini Belén bu ra häi Judea, ra t'uhni a, pεgue din ja tengu n' da ra dahnini

nguetho guepυ dim 'bupυ ra Hmu di jamansu ma t'uhni yu ja' i' isreal, i εn Ojã, bi 'yεn' a ra pøngahyã maya' bu, bi 'yεn u yu mbãjã.

⁷ Nu' bu mí mbenc' u yu mbãjã ne yu xãnbate nijã, nu ra Herodes bi zon' du' bi nu ra sò, pε njon mí ndepe da nu 'bu mam bá ts' i. Ne nu' bu mam bá ts' i bu 'buh ra Herodes, bi 'yãnni:

—Ma njãm' bu bi nequi a ra sò, bi t'εmp' u.

⁸ Ne nu' bu mí xifi, nu ra Herodes buya bi 'yεmp' u bi nu ra sò:

—Ní mbãhã bu Belén, gui hyomhbυ haru bim 'bu a ra 'uere, ne nu' bu gã tĩmhbu haru i 'bui, gua çhmhbυ gui xijy, neçã ga mba ga thãde a, bi t'εmp' u bi nu ra sò. Pε hinga gue' a mim bεn a.

⁹ Ne nu' u yun 'yohu buya bi mba da hyoni haru bim 'bu a ra 'uere, ne xø bi nequi mahøn' a a ra sò xpí nu bu yá häi. Ne i 'bet' o a. Ne nu' bu mí zøm bu Belén, bin säya a ra sò bu din 'yε' t' ui a ra ngu nubu mí 'bu a ra 'uere. ¹⁰ Ne nu' u yun 'yohu 'bu mí nu bin säya a ra sò, bin johya yá mbui buya. ¹¹ Ne bi yut' ambo, bi nu a ra 'uere ne ra María rá mbe. Ne bin danyahmu, bi dãnde a ra 'uere. Ne 'bexque bi xo' t' yá 'bεni bá tu, ne bi un yun t' unni a ra 'uere ngue εmme xun ngu di muui. Bi unna n' da ra oro, ne rá ndega ra za bi unni, ne n' da ra 'yεthi yuman' u.

¹² Ne nu' bu mí n' a u yun 'yohu ngue bi nu ra sò, Ojã bi 'yut' a n' da ra t' i' ngue nu' bu bi mbengui hin dí mba bu bi 'buh ra Herodes. Janangue' a n' danni n' da ra 'yu bi hyax 'bu mí mbeng bu yá häi buya.

Ra Jesús bi ts'ix bu Egipto

¹³ Ne nu' bu mí mba u yun 'yohu buya, n' da rãm 'bεhni Ojã bi xi a ra José 'bu mí n' aha:

—Dami ndants' i. Dami six' a ra 'uere ne a rá mbe. Gui' dahmbu, ní mbãhã bu ra häi Egipto ne gam 'buhmbu bu 'da yu pa. Ne him 'bex gua pengüi, jague' bu dá xi' aui gua pengüi. Nguetho nu ra Herodes da hyon' a ra 'uere, ne nu' bu da dñi da hyo, bi 'yεmp' a rãm 'bεhni Ojã a ra José.

¹⁴ Ne 'bex bi ndanc' a ra José a ra xui a. Bi zix a ra María ne rá t'uhni, ne bi mba bu ra häi Egipto. Him bi dö' mi 'be da hyats' i. ¹⁵ Ne bãm 'bupυ Egipto jague' bu mí du ra Herodes, ja bá penc' u buya. Ne bin ja 'be' a bi man Ojã maya' bu, bi 'yεna: “Gan zohn' na ma t'uhni bu Egipto,” i εn Ojã, bi 'yεn' a rá pøngahyã.

Ra ts'ut'abi Herodes bi manda dí ho yu t'uhni

¹⁶ Ne nu ra Herodes εmme bin cue ngue ya bi thãt' i, nguetho nu' u yun 'yohu bi nu ra sò hin í mbeng bu 'bu mí dñi' a ra t'uhni. Janangue' a bi mbεn' ndu yá dofai ngue da hyo yu 'uere bu Belén ne yu hnini i hãnbu. Ne gãtho u yu t'uhni hinga na pe' ts' a nyojeya gãtho bi hyo. Nguetho bi man u yun 'yohu, ya mbe má nyojeya ya bi nequi a ra sò. ¹⁷ Ne nu' a bin ja, maya' bu thoho bi man a ra pøngahyã ra Jeremias ngue ngubu din ja 'bu mí 'yεna:

¹⁸ Bin ja n' da ran ts'oni bu ra hnini Ramá, nts'edi bi mbah yú xisu yu judío, bin zoni ne him bi 'yø a bi xi u bi hyurpa yá mbui,

nguetho εmme im bεn' u yá t'uhni bi thopi, bi 'yεn' a ra Jeremias 'bu maya' bu.

¹⁹ Ne nu' bu mí du ra Herodes buya bi 'uj man' da rãm 'bεhni Ojã a ra José 'bu mí n' xui, bu ra häi Egipto.

²⁰ —Dami ndants' i. Dami six a ra t'uhni ne a rá mbe. Dami penju bu ra häi Israel, nguetho ya bi du u mí nde xtã hyo a ra t'uhni, bi t'εmp' a ra José.

²¹ Ne nu ra José buya bi hyax ra 'yu ní mba bu ra häi Israel 'bu mí hyats' i, ne bi zix a ra t'uhni ne' a rá mbe ra t'uhni bi zits' i, εna xtãn zøm bu ra xεqui Judea. ²² Pε nu' bu mí 'yø a ra José ngue in ts'ut'abi bu ra Arquelao, bi zu da zøm bu mahøn' a, nguetho nu ra Arquelao rá ts'unt' a ra Herodes a. Ne' a xi 'uj xø bi bεm buya, ngue' a hin da mba bu Judea. Janangue' a í mba bu ra xεqui Galilea buya. ²³ Ne bi mba dim 'bupυ ra hnini Nazaret. Janangue' a bin ja 'be' a xmãn t' ot' i bu ja yá sòcuã yá pøngahyã Ojã, gue nu ra Jesús da t'εmbi ra mengu Nazaret.

3

Bi man rãm hma Ojã bu ja ra dapo ra Xuua Nxixyã

1-2 Nε nubɔya nu ra Xuua Nxixyɑ bi dɑ'mi bi xih yɑ jɑ'i nε bi 'yɛna:

—Dami pɑh nin 'yomfɛnihɯ nguetho ya mi ts'utho di manda ua rɑ ts'edi Ojɑ, bi t'ɛmb yɑ jɑ'i.

Nε mɨ 'bɔpɯ ja ra dɑpo bɯ ra xɛqui Judea 'bɯ min yɑhɯ yɑ jɑ'i a ra Xuua.

3 Nε nu a ra Xuua gue'a bi man ra pɔngahyɑ Isaiɑs maya'bɯ ngue bi ma ba ɛhɛ, 'bɯ mi 'yɛna:

N'da ra jɑ'i din yɑ bɯ ja ra dɑpo nε da 'yɛna: “Damin sɑhɯ ga simbɯ ra Hmu mi ts'utho da zɔcua,

dami hoc ni mbɔihɯ ga tɔmhɯ xɯn ho,” da 'yɛna, bi 'yɛn a ra Isaiɑs maya'bɯ.

4 Nu yɑ he ra Xuua ɑm 'be yɑ xingu yɑ camello, nε midin gɑt'ɯ yɑ xifani, nε mi sa yɑ t'ɑxi nε mi si yɑ t'afi t'asa dɑpo. 5 Nε nu'bɯ mi dɑ'mi bi man rɑm hman a ra Xuua, bi mba ɯ yɑ mɛngu bɯ Jerusalɛn, bi zɔm bɯ 'bɯh ra Xuua, nε yɑ mɛngu bɯ ra xɛqui Judea, nε'ɯ mi 'bɔpɯ hɑnbɯ ra dɑthe Jordɑn, ngue nde da 'yɔde 'be'a da man'a ra Xuua. 6 Nε nu ra Xuua bi xixyɑba ɯ t'o' bi 'yɔmanho 'be'a bi ma, nε bin juɑnni nangue yɑ ts'oqui. Nε xɯn ngu bi xixyɑba bɯ ja ra dɑthe Jordɑn.

7 Nε xɯn ngu ma ngurpihe dya israelhe, dya judiohe, bi zɔm bɯ mɨ 'bɑh ra Xuua ɛna din xixyɑ ɯ. Nu'ɯ 'da yɑ fariseo ɯ, nε ɯ 'da yɑ saduceo ɯ. Nε nu ra Xuua bɔya bi 'yɛmp'ɯ:

—Nu'ahɯ tengu'bɯ ni mɛnihɯ yɑ pozɯ nguetho gyɯ tontohɯ. T'o' bi xi ahɯ gua ɛhmbɯ ua ngue gua 'dahmbɯ bɯ ja ran ɯnbi xɯn ɯ tho, bi 'yɛna. 8 Ha guɨm bɛmhɯ da zɑ gan yɑmhɯ 'bɯ hin gui 'yɔthɯ a rɑn sɑui ɯ t'o' bi pɑh yɑ mbɔi, bi t'ɛmp'ɯ ma ngurpihe. 9 Pɛ hin din ja ran 'yɛts'i ni mbɔihɯ ngue gui 'yɛmhɯ: “Nugɑhe yɑ t'ɯhnigɑhe ra Abraham, ya hin gan nuhe ran ɯnbi,” hingui sɑ gui 'yɛmhɯ, nguetho nɛhya yɑ do i 'bongua da zɑ din jɑ'i ngue da 'yɛmbi yɑ t'ɯhni ra Abraham 'bɯ gue'a da nde Ojɑ da 'yɔt'e, bi 'yɛn'a ra Xuua. 10 Nε nu'a ra aza ya mahoqui xɯn ho ngue da 'yɛx ɯ yɑ za hingui ho yɑn dɑt'ɑ, nε da thɔspɯ ja ra sibi din zɔ. Nε nu'ahɯ tengu'bɯ gyɯ zahɯ ngue hingui ho yɑn dɑt'ɑ, bi t'ɛmp'ɯ yɑ fariseo nε yɑ saduceo.

11 Nε xɔ bi xi ɯ mi'da:

—Nugɑ dɨ xixyɑ ahɯ nangue ra dehe 'bɯ ya gɑ pɑh ni mbɔihɯ, pɛ nu'a man'da ba ɛhɛ, di hoc'ahɯ nangue rɑ Hogandɑhi Ojɑ tengu'bɯ n'da ra sibi. Nε nu'a, man'da i ja rɑ ts'edi xinda guecɑ. Hin di sɑcɑ tengu a, i ɛn a ra Xuua. 12 Nε da 'yɔt' ran juɑnbi, tengutho 'bɯ i pa ma hoqui yɑ ju, ngue n'danni i pa m'be'ts'i ɯ yɑ ju nε n'danni da t'ɛn ɯ yɑ hɑi. Nε nu ɯ yɑ hɑi da t'ɯpɯ ja ra sibi njɑm'bɯ i huɛt'i, bi 'yɛmb yɑ jɑ'i a ra Xuua.

Bin xixyɑ ra Jesu

13 Nε nubɔya bi nɛxpɯ ra hɑi Galilea ra Jesu, bi zɔm bɯ ja ra dɑthe Jordɑn guepɯ ja ra dɑpo bɨ 'bɯh ra Xuua. Bi zɔm bɯ ngue bi nde din xixyɑ a ra Jesu. 14 Pɛ nu ra Xuua him mi ndehma di xixyɑbi ra Jesu, nε bi 'yɛmbi:

—Pɛ nu'gui ɛna ga xixyɑ i, pɛ go man sɑ'be go gui xixyɑgui, bi 'yɛn'a ra Xuua.

15 —Pɛ nuya xɯn ho 'bɯ gui xixyɑgui, nguetho i jatho ga ɔthɯ 'be'a bi man Ojɑ, bi 'yɛn'a ra Jesu.

—Da nde 'bɯ, bi 'yɛn'a ra Xuua bɔya.

16 Nε nu'bɯ mi gua a bin xixyɑ ra Jesu nε bi bɔx bɯ ja ra dehe, 'bex bi nu ngue bi xoh mahɛts'i, nε bi nu bɑ cɑh rɑ Hogandɑhi Ojɑ tengu n'da ra t'azɯ, bi zɔpɯ mɨ 'bɑ a ra Jesu. 17 Nε 'bex bi t'ɔ a n'da ra nde bɨ 'yɛh mahɛts'i, bi 'yɛna:

—Nuna guehna ma Ts'unt'ɯgɑ na, ngue ɛmme didi huɛcɑ nε di numanho, bi 'yɛn Ojɑ.

4

Bi mba nts'ɑ a ra Jesu nangue ra zɨthu

1 Nε nu rɑ Hogandɑhi Ojɑ bɔya 'bex bi zixpɯ ja ra dɑpo, in depe da mba nts'ɑ a ra Jesu nangue ra zɨthu.

2 Nε nyote pa nε nyote nxui bim 'bɔpɯ ja ra dɑpo, nε him bin sihme, nε ɛmme bin tumanthuhu maha. 3 Nε nubɔya, bi zɔm bɯ a ra zɨthu ngue da zɑp rɑ mbɔi ra Jesu. Nε bi 'yɛmbi:

—Nu'bɯ majuɑni rɑ Ts'unt'ɯ i Ojɑ, dami japi dim hme yɑ do i 'bongua nε gui si, bi 'yɛn'a ra zɨthu.

4 Nu ra Jesu bi dɑti:

—Hin ga ɔt'ɑ a, bi 'yɛna. Nguetho mɑn t'o'ti bɯ ja rɑm hman Ojɑ, hinga hɔnt'a ra hme dɑm 'bɯh yɑ jɑ'i pɛ nε a gɑtho i ma Ojɑ, bi t'ɛmp'a ra zɨthu.

5 Nu ra zɨthu xɔ bi zixpɯ Jerusalɛn a ra Jesu, nε bi 'yɛxpɯ magɑts'i rɑ 'bet'e ra dɑnijɑ. 6 Nε bi 'yɛmbi:

—Nu'bɯ majuɑni gue'e rɑ Ts'unt'ɯ i Ojɑ, damin sɑqui nε gui so nɯ hɑi, Nε Ojɑ bɑ pehn yɑm 'behni mahɛts'i ngue da mbɑx't'i nε da bent'i i,

nε hin hapɯ gui 'uaqui nangue yɑ do, tengutho im mam bɯ ja rɑm hman Ojɑ, bi 'yɛn'a ra zɨthu, bi t'ɛmp'a ra Jesu bɔya.

7 Nu ra Jesu bi 'yɛna:

—Hɑhɑ, gue'a i hman bɯ, pɛ nε a i hman bɯ, ngue “Nu Ojɑ ma Hmuɯ njongui sɑ da zɑ a ngue da bɑ 'bɯ majuɑni da 'yɔt'a im man'a,” bi 'yɛn'a ra Jesu.

8 Nε xɔ man'dandɨ bɔya, bi zix mahɔn'a ra zɨthu a ra Jesu bɯ rɑ nyɑ n'da ra t'ɔhɔ xɯn hɛts'i, nε bi 'yuti gɑtho na ndoho ra ximhɑi nε gɑtho 'be'a xɯn ho i ja bɯ ja yɑ hnini. 9 Nε bi 'yɛmbi:

—Gátho ga 'da a ya 'be'a dá ut'i i 'bũ gan danyahmu gui thandegui, bi t'ẽmp'a ra Jesús, bi 'yẽn'a ra zĩthu.

¹⁰ Nĩ bi dāh mahõn'a ra Jesús, bi 'yẽmbi:

—Nu'i grá zĩthu, dami 'dagui nanguecã, nguetho nu rãm hman Ojã i ẽna: "Hõnt'a Ojã ra Hmu ga thãndehũ ne ga õrpahũ rá 'befi a," bi 'yẽn'a ra Jesús.

¹¹ Nĩ nubũya bi 'da'a ra zĩthu bũ 'bũh ra Jesús, nĩ bá ẽh yãm 'behni Ojã bi zõpũ mí 'bũ a ra Jesús bũ dāpo nĩ bi 'ũn a.

Ra Jesús bi dũmp rá 'befi bũ ra xẽqui Galilea

¹² Nĩ bi bõm bũ ja ra dāpo a ra Jesús bũya. Nĩ nu'bũ mí bõm bũ, bi 'yõde ngue bi jot'a fãdi ra Xuua nxixyã. Janangue'a bi mbengda bũ ra hãĩ Galilea. Guepũ ra hnini Nazaret bim 'bũpũ mahõn'a. ¹³ Pẽ hinga nya'a bim 'bũpũ nĩ bi mba bũ ra hnini Capernaum, nubũ ra ndendãdehe guepũ ra xẽqui yá hãĩ mam bombõtahe ra Zabulõn nĩ mam bombõtahe ra Neftalĩ. ¹⁴⁻¹⁵ Nu'bũ mí zõm bũ a ra Jesús bin ja 'be'a bi 'yo't'a ra põngahyã Isaias maya'bũ ngue din ja bũ ra hãĩ Zabulõn nĩ ra hãĩ Neftalĩ, i hãnbũ ra dãdehe, 'danguadi ra dãthe Jordán, ngue nĩ a i t'ẽmbi Galilea, guepũ 'bũ ỹ i thãnde yá ojãzẽhe. Nĩ bi 'yẽn'a ra põngahyã ngue:

¹⁶ Nu yũ jã'i mí 'bũpũ tengu'bũ i bũpũ ja ra 'bexũi, nĩ i ja bũ ran dãte, pẽ nuyã bi nẽqui n'da ran nẽqui ngue di yot'i, bi 'yẽn'a ra Isaias 'bũ maya'bũ. Nĩ gue'a bin ja 'bũ mí zõm bũ ra Jesús.

¹⁷ Nĩ nu ra Jesús bi dũ'mi bi mam bũ rãm hma nĩ bi 'yẽna:

—Dami pãh nin 'yomfẽnihũ nangue yũ ts'oqui, ngue da zã di manda ua rá ts'edi Ojã bi zõcua guĩ 'bũhmbũ, bi 'yẽmb yũ jã'i a ra Jesús 'bũ mim 'bũpũ.

Goho yũ mbahũq bi den'na ra Jesús

¹⁸ Nĩ n'da ra pa mí 'yo bũ ja ra ndendãdehe a ra Jesús nubũ ra hãĩ Galilea, nĩ bi nu yoho yũn 'yohũ din 'yohũ zẽhe ỹ. Nu'a n'da ra Simõn, gue'a ra Pedro a. Nĩ nu man'da ra Andrés. Nĩ nu'ũ yũ mbahũq ỹ, nĩ mi ẽnxit'ã bũ ja ra dãdehe. ¹⁹ Nĩ nu ra Jesús bi 'yẽmp'a:

—Ba tengauĩ, gui xihmbũ yũ jã'i da 'yẽc'yẽigui, tengu thoho bũ gnĩ theui yũ huã guĩ õt'ui, bi 'yẽmp'a.

²⁰ Nĩ 'bex bi hyẽpũ yá xit'ã nĩ bi den'na ra Jesús.

²¹ Nĩ bi thõpũya bin 'yo mí ts'ũ a ra Jesús, nĩ bi nu mí yoho yũn 'yohũ din 'yohũ zẽhe ỹ, nĩ nu n'da ra Jacobo, nĩ nu man'da ra Xuua, gãtho yoho yá ts'ant'ũ ra Zebedeo ỹ. Nĩ mĩn 'yohũ a rá ta mi hu bũ 'bẽn yá mbosa, mí 'uet yá xit'ã. Nĩ xõ bi xi ỹ da dẽnni mahõn'a. ²² Nĩ 'bex bi zõpũ rá ta nĩ'ũ yá mbosa, 'bex bi den'na ra Jesús bũya.

Ra Jesús bi xãnbĩ xũn ngu yũ jã'i

²³ Nĩ nu ra Jesús mí 'yo gãtho ra hãĩ Galilea nĩ mí xãnbã ỹ yũ jã'i bũ ja yũ nijã nĩ bi ma 'bẽpũ dí manda ua rá ts'edi Ojã. Nĩ midĩ hoc yũ hyẽnni ngue 'be'a gã ní gẽhe mí hẽmp'a n'da ngu n'da. ²⁴ Nĩ gãtho yũ jã'i bũ ra xẽqui Siria bi 'yõde 'be'a õt ra Jesús, nĩ bá thunba ỹ yũ hyẽnni ngue 'dahma 'dan'yo yũn ỹ mí hẽmbi nĩ'ũ mĩn 'yohũ yũ zĩthu, nĩ'ũ zãnt'a mí sãndãte 'da yũ ora, nĩ'ũ xĩ ts'a rá jã'i, nĩ gãtho bi hoc'a ra Jesús. ²⁵ Nĩ xũn ngu yũ jã'i bi den'na ra Jesús. Mĩn numanho da denthoho yũ jã'i nangue 'be'a bi 'yõt'e. Nu'ũ 'da yũ mĩngu bũ ra xẽqui Galilea, nĩ ỹ 'da yũ mĩngu bũ ra xẽqui Decápolis, nĩ'ũ 'da mí 'bũpũ Judea, nĩ'ũ 'da mí 'bũpũ 'danguadi ra dãthe Jordán, nĩ'ũ 'da mí 'bũpũ ra hnini Jerusalén. Gãtho bi zõm bũ mí 'bũ a ra Jesús.

5

Ra Jesús bi mba bũ ja ra nyuni

¹ Nĩ nu ra Jesús 'bũ mí nu yũ jã'i ẽmmẽ xũn ngu bi zõpũ, nĩ bi ndex bũ ja ra nyuni nĩ mi hũpũ. Nĩ'ũ yá xãdi bũya bi zõm bũ mí midĩ, 'darpũ mi hũhmbũ. ² Nĩ bi xãnbã ỹ.

Nu'ũ i hãn rãn jãpi Ojã

³ Nĩ bi 'yẽmp'ũ yá xãdi ra Jesús:

—Nu'ũ to'o pãse hingui ho yá mbũi bũ na nu Ojã nĩ da hyon Ojã di zedi, nu Ojã da zimanho bũ di manda rá ts'edi, janangue'a majãpi ỹ bũya.

⁴ Nĩ nu'ũ tu yá mbũi, Ojã da hyurpa yá mbũi, janangue'a majãpi ỹ.

⁵ Nĩ nu'ũ im bẽni i cose hãĩ, da hyãn a ra hogahãĩ bi man Ojã di unni, janangue'a majãpi ỹ.

⁶ Nĩ nu'ũ i humbi da 'yõt' ran ho, Ojã di jãpi da 'yõt'e xũn ho, janangue'a majãpi ỹ.

⁷ Nĩ nu'ũ di huẽc yá mijã'ihũ, xin di huẽc Ojã ỹ, janangue'a majãpi ỹ.

⁸ Nĩ nu'ũ n'dat'a im bẽni, dim 'bũhmbũ Ojã ỹ, janangue'a majãpi ỹ.

⁹ Nĩ nu'ũ õt' ran hocpate, nu Ojã da 'yẽmbi yá t'ũhni ỹ, janangue'a majãpi ỹ.

¹⁰ Nĩ nu'ũ i nu ran ẽnbi nangue ran ho i õt'e, da yũrpũ di manda rá ts'edi Ojã ỹ, janangue'a majãpi ỹ, i ẽn' a ra Jesús.

¹¹ Nĩ gan jõhyahũ 'bũ i ũts'ahũ yũ jã'i nĩ i then'nahũ nĩ i xi ahũ yũ fẽhni 'bũ guĩ tengahũ, bi 'yẽn'a ra Jesús. ¹² Nĩ da hyu ni mbũihũ, gan jõhyahũ, guim bẽmhũ ngue 'dat'a ran ẽnbi guĩn nuhũ ỹ yũ põngahyã mam 'bet'o, nĩ i ja 'be'a din 'da ahũ ngue am 'be'ts'i mahẽts'i, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Ra ỹ ua ja ra ximhãĩ

¹³ —Nu'ahũ gũy ỹhũ harũ 'bũh yũ jã'i, nguetho nu'a ra ỹ di hoqui 'be'a i pa njãpi, nĩ nguetho ahũ guidĩ hoju yũ jã'i, i ẽn a ra Jesús. Pẽ nu'bũ bi 'bẽh rá ts'edi ra ỹ, ya hin'yũ 'be'a sã dí hoqui, janangue da mba ma bũnt'i thoho bũ hãĩ. Dami jamansuhũ hin din ja bũ guĩ 'yõthũ tengu a, bi 'yẽmp'ũ yá xãdi ra Jesús.

Ran nequi ua ja ra ximhäi

14 Ne bi 'yēn'a ra Jesús:

—Nu ahū gyān nequihū bū 'būh yū jā'i, bi 'yēmp'ū yū xādi. Dami jafū da hnu a ran nequi. Tengu n'da ra hnini i ja bū ja rá nyā ra t'òhò, am 'batho xān ho ngue hin'yū 'be'a i juti. 15 Ngutho n'da ra sibi, hingui sà da mba ma cū't'i bū ja ra huada 'bū da mba ma sòque, i jatho da t'ēxpū m'batho, janangue'a di yot'i gātho 'būpū. 16 Ne ngutho gui 'yòthū ngue tengu'bū gyā sibiū ēmmē di hyārpū i 'būh yū jā'i. Janangue'a da hnu't'ahū xān ho nin t'òt'ehū, ne ū da 'yēspa Ojā ma Tahū 'būpū mahēts'i ū būya, bi 'yēmp'ū yū xādi ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yurcahū 'be'a nam bōn'ū yūn t'ēdi ra Moisés

17 Ne xò bi 'yēn'a ra Jesús:

—O guim bēmhbū ngue ga 'becā yūn t'ēdi bi man ra Moisés ne 'be'a bin xānbate ū yū pōngahyā, pē bā ēcā ngue ga ut'ahū 'be'a majuāni nam bōn ū. 18 Majuāni dī xi ahū, gātho 'be'a nt'òt'i bū, ne xīngā n'da ū ngue hin dīn ja, 'bū guexta'a i jatho ra ximhäi ne mahēts'i. 19 Janangue'a madī ts'utho maha a ram hma ngue hingui nde da 'yūrpā ra güenda n'da, ne i xi ū mī'da ngue dīn jabū da 'yòt'e, pē zī ts'utho rá ts'edi di nequi bū bī ja rá ts'edi Ojā bū mahēts'i 'bū. Pē nu'ū di jā'ts'i gātho ū mam bū ja rām hma Ojā, ne i xi ū mī'da ngue dīn ja bū da 'yòt'e, ne man'da xān ngu rá ts'edi di nequi bū bī ja rá ts'edi Ojā, bi 'yēn'a ra Jesús. 20 Ne gue'a di xi ahū a, nde'bū man'da xān ho gui 'yòthū xīnda gue ma ngārpīhū yū fariseo ne yū xānbate nijā. Nguetho nu'bū hin gui 'yòthū xān ho, njām'bū da zā gui cūthū hapū dī manda rá ts'edi Ojā, bi 'yēmp'ū yū xādi ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hingui ho ra cūe

21 Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yēna:

—Gue'bū go maya'bū bi sih mam bombòtahū ran t'ēdi ngue im ma: “O gui hācpahū rá te ni mijā'ihū, ne nu to'o da hyācpā rá te rá mijā'ihū, i jatho da ts'ānbā rá muui a bi 'yòt'e,” bi t'ēmp'ū. 22 Pē i jagā man'da ga xi ahū, ngue nu'bū 'bo'o di cūep rá mijā'ihū nangue'a bi 'yòrpe, ngue im bēni di co'ts'i, guehma da nu ran ts'ēmbi. Ne nu'a to'o da xih ra ts'ore bū ja rá hmi rá mijā'ihū, da ts'ixpū 'būh yū ngārpī da ts'ēmbi. Ne nu to'o ēmmē then rá mijā'ihū dī mba bū ja ran ts'ēmbi ngue ra sibi njām'bū i huē't'i, bi 'yēn'a ra Jesús.

23 Janangue'a nu'bū gui pāhā bū ja ra nijā ngue guī ēna gui thāndehū Ojā, pē nu'bū gā sōmhū bū ne 'bex gā bēmhbū 'be'a xquīn xihmi ni mijā'ihū, 24 gua peng thohū ne 'be gui mba bū i 'bū a ni mijā'ihū gam punbau, ja da zā gui thāndehū Ojā būya, bi 'yēn'a ra Jesús.

25 Ne nu'bū gui pāhmbū ja 'be'a guidīn xihmbū n'da ni mijā'ihū, pē gan hocpa

zēhēhū, ne hin gui tōmhmbū da ts'ix ahū bū 'būh yū ts'ut'abi. Nguetho nu'bū gui sōmhmbū bū, 26 guehma da jo ahū ne hin da hyēc'a thohohū ra zē'mi jague'bū gui unhdū ra mbēti hangū da 'yā ahū, ne xīngā n'da centavo da nde gui 'yēspahū, bi 'yēn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yēna hingui ho ran 'yomt'ēni

27 Ne man'da bi xih yū xādi ra Jesús:

—Nu man'da ran t'ēdi maya'bū i ēna: “O guī òthū ran 'yomt'ēni.” 28 Pē i jagā man'da ga xi ahū, ngue nu'bū n'da ran 'yohū da hyant'ā n'da ra xisu, ne im bēn'a n'da ran 'yomt'ēni xān ts'o nangue a, madague'bū bi bēntho, tengu'bū yū bi 'yòt' ran 'yomt'ēni bū rá mbūi a būya, bi 'yēn'a ra Jesús.

29-30 Janangue nu'bū i ja a i ut'ahū ra ts'oqui, pē gui sāmzēhē ni mbūihū madague'bū guim bēmhbū ēmmē xān ū 'bū gui 'yeshū. Tengu'bū xquī hyā'a n'da ni dāhū ne xquī 'yēmhbū bū ma'ueni ne xquī n'dadā thohohū, uague tengu'bū xquī hyēc'a nin 'yēihū ne xquī 'yēmhbū bū ma'ueni ne xquī n'da'yē thohohū. Pē man'da xān ho guin nu'hū nangue gā 'behmbū yū ts'oqui, xīnda gue'bū xquī 'yòthū yū ts'oqui ne xquī 'behmbū ran ho mazāi bū ja ra sibi.

Ra Jesús bi 'yēna hin da hyēh rá xisu n'da ran 'yohū

31 Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yēna:

—Ne a bi mam 'bū maya'bū gue: “Nu'bū n'da ran 'yohū in nde da hyēh rá xisu, i jatho da 'yòt'a n'da ra sōcuā dīn xummi.” 32 Pē i jagā man'da ga xi ahū, ngue hingui sà da hyēh rá xisu n'da ran 'yohū gue'bū hingui òt' ran 'yomt'ēni a ra xisu. Nguetho nu'bū bi hyēh rá xisu n'da ran 'yohū, di japi da 'yòt' ran 'yomt'ēni a ra xisu 'bū bi hyēgui ne dīm 'būhmi man'da ran 'yohū. Ne 'bū n'da ran 'yohū dīm 'būhmi n'da ra xisu bi thēgui, ra 'yomt'ēni a, bi 'yēn'a ra Jesús.

Nte ga ndōnbahū rá thuhu, bi 'yēn'a ra Jesús

33 —Ne guī pāhmbū ran t'ēdi mī hmam 'bū maya'bū ngue i ēna: “Pē nu'bū gā ndōnbahū rá thuhu Ojā, guehma gui jā'ts'a gā mamhbū.” 34 Pē nuyā i jagā man'da ga xi ahū, bi 'yēn'a ra Jesús. Hin'yū 'be'a i sà gui ndōnbahū rá thuhu 'bū ja a guī xihmbū ni mijā'ihū ngue guīn ndefū da 'yēc'yēi a guī xihmbū. Hingui sà gui ndōmhmbū Ojā, pē ngutho hingui sà gui ndōmhmbū mahēts'i, nguetho nu bū mahēts'i bī ja bū rá ts'edi Ojā. 35 Ne xīngui sà gui ndōmhmbū ra ximhäi, nguetho necua i ja ua rá ts'edi Ojā. Ne xīngui sà gui ndōmhmbū ra hnini Jerusalén, nguetho rá hnini rá Thahnī Ojā a. 36 Ne xīngui sà gui ndōmhmbū ni yāhū, nguetho 'dat'a Ojā bi zān'na, ne xīngā n'da ni xtāhū sà gui sānzēhēhū gue'bū xān t'axi o gue xām pothi da gohi. 37 Pē nu'bū ja a guī xihmbū ni

mija'ihu, "da zä," ga emhbu 'bu da zä, "hin da zä," ga enthohu 'bu hin da zä. Pe gätho mi'da yam hma bí nexpu ja rán 'yomfëni ra zithu, bi 'yën'a ra Jesús.

Bi 'yën'a ra Jesús hin ga cos'hu 'bu ja a da t'orcahu

³⁸ Ne xø bi 'yën'a ra Jesús:

—Nu'ahu gá 'yøhmbu 'be'a bi sih mam bombõtahu ngue: "Nu'bu n'da ra ja'i di ts'onba rá dá rá mija'iu, pe ne a da mba ma ts'onbi rá dá. Ne nu'bu rá ts'i da 'yøpe, ngutho ne'a xin da t'ocpa rá ts'i." ³⁹ Pe nuya i jagä man'da ga xi ahu ya, ngue nu'bu 'bu a n'da in nde di un'nahu, pe o guí sahmbu a. Ne nu'bu 'bo'o da mbep'ahu 'danguadi ni hmihü, gui unhdü man'da nguadi da mbep'ahu. ⁴⁰ Ne nu'bu 'bo'o da zix ahu bu 'buh ra zë'mi ngue da gan'na ni pahnihu, pe ne a ni cotohu gui unhdü. ⁴¹ Ne nu'bu i si ahu gui tuspahu rá 'beni n'da ra ja'i n'da ora, xan ho 'bu nyo ora gui tuxhu a rá 'beni. ⁴² Ne hont'a go to'o da 'ya ahu 'be'a i honi, dami unhdü. Ne nu'bu 'bo'o da mip'ahu 'bu ja a guí pes'hu, pe xan ho 'bu gui unhdü, bi 'yën'a ra Jesús.

Ga huçc man suihu, bi 'yën'a ra Jesús

⁴³ —Ne a n'da ram hma maya'bu i ëna: "Dami huçc ni amigohu ne gui ucpa nin suihu," mí t'ën'ahu. ⁴⁴ Pe i ja man'da ga xi ahu, ngue gui huçc nin suihu, gan yamanhohu u man yu ts'ore nangue ahu, ne gui 'yøpahu ran ho to'o di uc'ahu. Ne dami 'yäfu rá mate Oja u to'o i numan'ü ahu ne u di un'nahu, bi 'yën a ra Jesús. ⁴⁵ Ne nu'bu ngubu gui 'yøthu, 'da'angu gá 'yøthu a ma Tahu 'bupu mahëts'i ngue bá penh ra 'ye ne ra hyadi. Pe hinga hønbu 'bu u yu hocja'i gue i so ra 'ye ne ra hyadi, pe nepu i 'buh yu ts'om'bäi, bi 'yëna. ⁴⁶ Pe nu'bu hont'u to'o di huçc'ahu guidi huçju, 'be'a gue gá tåhmbu 'bu ngubu gá 'yøthu. Pe ne n'dat'a gá 'yøthu u yu ziyate hyaçahäi. ⁴⁷ Pe ha guí emhbu xan ho guí øthu 'bu hont'u ni cuhu guidi zenguahü. Nu'bu guin jahü bu, 'da'angu guí øthu u i thånde yá oja zehë. ⁴⁸ Pe nde'bu xan hotho gui 'yøthu, nguetho xan hotho Oja ma Tahu bí 'bupu mahëts'i, bi 'yëmp'u yá xädi ra Jesús.

6

Hin ga øthu ran 'yëts'i 'bu dí øthu yun t'ø'e xan ho

¹ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yëmp'u mi 'bupu:

—Pe nu'bu guí øthu rá 'befi Oja, hin gui 'yøthu da 'yës'a ni mija'ihu, nguetho hin te di 'da ahu ma Tahu 'bupu mahëts'i 'bu din jabu gui 'yøthu, bi 'yën'a. ² Ne nu'bu guin nde gui fäxhu n'da ra hyoya, hin gui 'yøthu ngue da nu ahu yu ja'i, tengu øt'u di yorpa a im bëni 'bu di un'na n'da ran t'unni yu hyoya, ngue di um bu ja yu nijä o guerpä ja yu 'yu ngue in

nde da 'yës'pa yu ja'i 'be'a i øt'e. Majuani dí xi ahu, ya hont'a ran 'yëts'i bi dāha 'bu ngubu i øt'e, bi 'yëna. ³ Pe nu'bu i ja a guí nde gui unhdü n'da zi hyoya, nde'bu hin gui xihmbu u mi'da 'be'a gá 'yøthu. ⁴ Ne man'da xan ho 'bu hin njon da nu 'be'a guidi unhdü, pe go da nu Oja ma Tahu, ne i ja 'be'a din 'da ahu büya, bi 'yën'a ra Jesús.

Hingui yoho guim bëmhbu 'bu guí yqhu Oja

⁵ Ne man'da dí xi ahu:

—Nu'bu guí yqhu Oja, o guí øthu tengu i øt'u di yorpa a im bëni, bi 'yën'a ra Jesús. Nu'u, i 'bäpu ja yu nijä nepu ja yu xo'yu, ëna i yahu Oja pe hont'a ran 'yëts'i im bëni. Majuani dí xi ahu, hont'a ran 'yëts'i bi dāha nangue 'be'a i øt'e. ⁶ Ne nu'bu guí yahu Oja guí mbähä bu njon da nu ahu, pe Oja ma Tahu go i nu ahu ne di 'da ahu 'be'a guí äfu a, i ëna.

⁷ Pe hinga guexta'a ram hma gui mamhbu ngue ne ní mba tho 'bu guí yahu Oja, tengu i øt'u ten yá oja zehë. Ne sä im bëni i ø'a Oja 'be'a im ma 'bu xan ngu i xifi. ⁸ Ne o guí øthu tengu i øt'u, nguetho nu Oja ma Tahu ya i pädi 'be'a gätho gui homhbu gue'bu hinga ná äfu, i ëna. ⁹ Pe guim bëmhbu 'bu guí yahu Oja 'da yam hma tengu di xi ahu ngue: Nuya ma Ta ahe gui 'bupu mahëts'i. Da hnumansu ni thuhu.

¹⁰ Ne dín ndehe din ja ua n'dihi ni ts'edi ngue di manda ua.

Ne da t'øt' ua ni pähä ua ja ra häi tengu tho i t'ørupä mahëts'i.

¹¹ Ne dami 'daje ran ts'ihme dí homhbe ra pa i jabu ya.

¹² Dami punga ma ts'oquihe, tengu thoho bu na punbahe u i ørcahe ran ts'o.

¹³ Ne o guí hegahe da daje ran ts'o, pe dami yanje nangue ran ts'o.

Nguetho nu'i gra hmuts'ut'abi, gä di manda ua ja ra häi ni ts'edi, ne i ja ni ts'edi mixte njam'bu da guadi gätho yu pa mazäi.

Ne hont'a di xi' ahe ya.

¹⁴ Nguetho nu'bu gadí punbahü yá ts'oqui ni mija'ihu, ngutho da 'yøt'ahu Oja ma Tahu 'bupu mahëts'i, di pun'na ni ts'oquiha. ¹⁵ Pe nu'bu hin gadí punbahü ni mija'ihu, ne ahu hin di pun'nahu Oja ma Tahu 'bupu mahëts'i 'bu, bi 'yën'a ra Jesús.

Hin gui 'yuhmbu 'bu guí et' yun ts'ihme 'bu guin yqhu Oja

¹⁶ —Ne nu'ahu, nu'bu guí nde gui 'yet' nin sihmëhu n'da ora ngue guim bëmhbu Oja, o guí øthu tengu øt'u di yorpa a im bëni. Nu'u i ut yu ja'i 'be'a øt'e, nde'a dí hnumanho, pe hont'a ran 'yëts'i bi dāha nangue 'be'a bi 'yøzehë, bi 'yën'a ra Jesús. ¹⁷ Pe nu ahu, 'bu guí et' nin sihmëhu ngue guim bëmhbu Oja, pe gan 'yomanhohu tengu'bu ya gán sihmëhu.

¹⁸ N'dahma njon da bađi 'be'a gá 'yøthũ gue gá 'ye't' nin sihmehũ, ne hønt'a Ojã ma Tahũ i nu ahũ 'be'a gá 'yøthũ, ne i ja 'be'a di 'da ahũ bũya, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

Gui hyomhbũ 'be'a dí nɛcmanho bũ mahɛts'i

¹⁹ Nɛ man'da bi man ra Jesũs, bi 'ye'na:

—Hin gui muns'hũ 'be'a gdãm membetihũ ua ja ra ximhãi, nguetho nuua i 'bũh yũ zu'uɛ ngue di ts'oni 'be'a gãtho gui pes'hũ, ne ja'bũ da boxjua, ne ja'bũ da bɛ ahũ yũ bɛ. ²⁰ Pɛgue gui hyoni gui xãnthũ 'be'a dí hnumanho ahũ bũ mahɛts'i. Nguetho hin te dim 'berũ, hin da yũrũ yũ bɛ ngue da bɛ ahũ 'be'a gui pes'hũ bũ, ne hin da boxjua, ne njo'o bũ yũ zu'uɛ ngue di ts'oni. ²¹ Nguetho hønũ i ja nĩm pe'ts'i n'da im bɛn rá mbũi n'da. Nu'bũ guécua ja ra ximhãi i ja 'be'a i pe'ts'a n'da, høn't'ua im bɛn a n'da, ne nu'bũ guerũ mahɛts'i, guerũ im bɛn a n'da 'bũ, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

Ran nequi ní mbũi n'da

²² Nɛ xø bi 'ye'na:

—Nɛ nu'bũ høn't'a xũn ho guĩm bɛmhũ ne gui øthũ, din ja ahũ hangutho 'bũ n'da ra ja'i xũn ho rá dá, i handi xũn ho ran nequi, din jabũ ni mbũihũ. ²³ Pɛ nu'bũ hinga gue'a guĩm bɛmhũ, sã gui ɛmhũ i ja ahũ ran nequi, pɛgue xãm 'bexui thoho ni mbũihũ, tengutho 'bũ n'da ra ja'i ngue hingui ho rá dá, ne xãm 'bexui thoho bũ i handi, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

Hin di yoho yá hmu n'da

²⁴ Nɛ xø bi 'ye'na:

—Nɛ hingui sã dim 'bũ i yoho yá hmu n'da ra 'yɛhe. Nguetho nu'bũ yoho yá hmu i 'bũ a n'da, nu'a n'da da numanho, ne nu'a man'da hin da numanho. Uague nu'a n'da da hyumbi dim pɛhmi a, pɛ nu'a man'da da zocpa thoho rá 'bɛfi a. Janangue'a hingui sã yoho yá hmu da den'na n'da. Hingui sã da 'yɛmp Ojã rá Hmu 'bũ i numanho ɛ yũ mbeti, nguetho tengu'bũ rá hmu a ra mbeti, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

Ojã di jamansu yá 'yɛc'yei

²⁵ —Janangue'a dí xi ahũ, hin go guim bɛnsehũ 'be'a gui sihũ ngue gdãm 'bũhmbũ, ne xĩn guim bɛmhũ 'be'a gui hyehũ. Pɛ guim bɛmhũ ngue man'da di muui ni tehũ xinda gue ɛ nin ts'ihmehũ, ne man'da di muui ni ja'ihũ xinda gue ɛ ni hehũ, bi 'ye'n'a ra Jesũs. ²⁶ Dami nuhũ yũ doja i 'yo hønũ go hapũ, ne hin yũ yá huãhi, ne xĩn te i pe'ts'i, pɛ dí xi ahũ, nu Ojã ma Tahũ bí 'bũrũ mahɛts'i gãtho i 'uĩn ɛ. Ne nu ahũ, man'da di mu ahũ xinda gue ɛ yũ doja, bi 'ye'n'a ra Jesũs. ²⁷ Nɛ ha guim bɛmhũ man'da nya'a gam 'bũhmbũ ua ja ra ximhãi 'bũ ɛmmɛ guim bɛndumbũihũ 'be'a gãtho guidi 'bɛhmbũ.

²⁸ Nɛ hanja ɛmmɛ go guim bɛnsehũ nangue ni hehũ. Xøgue ts'ũtho gui ɛc'yehũ, bi 'ye'n'a ra Jesũs. Pɛ dami nuhũ yũ dønĩ i ja bũ dapo, ne nu'ũ hingui dim pɛfi ne xĩngui di hoc yá he. ²⁹ Pɛ dí xi ahũ, man'da mahotho yũ dønĩ xinda gue a rá he ra ts'ũt'abi Salomón ngue mí he 'bũ mi ja rá ts'edi, bi 'ye'n'a ra Jesũs. ³⁰ Nɛ ngubũ bi 'yøt'a Ojã nangue yũ dønĩ, mahotho nám pa ya, ne nixudi da mba nts'ɛqui ne da t'udi. Janangue'a guim bɛmhũ, man'da xãn ho da 'yøt'ahũ Ojã xinda gue ɛ yũ dønĩ, bi 'ye'n'a. ³¹ Janangue o gui ɛmhũ: “'Be'a hmaha ga sihũ.” Uague: “'Be'a hmaha ga hehũ.” ³² Nguetho nu'ũ i thãnde ojã zɛhe, gue'a zã i hon'ũ, pɛ nu'ahũ i 'bũrũ ni Tahũ bũ mahɛts'i, ne i pađi 'be'a gã guidi 'bɛhmbũ, bi 'ye'n'a ra Jesũs. ³³ Janangue'a nu ahũ, m'bet'o thoho gan umhbũ di manda ahũ rá ts'edi Ojã, ne gui hyomhbũ n'da ra hogambũ nangue rá pãhã Ojã, ne nubũya di 'da ahũ 'be'a gãtho gui hyomhbũ. ³⁴ O guim bɛndumbũihũ, o gui ɛmhũ: “'Be'a da zã ga øthũ 'bũ nixudi.” Pɛgue gui tømhbũ, 'be nixudi ja gui pãhmbũ bũya 'be'a da zã gui 'yøthũ. N'da pa ngu n'da pa i ja 'be'a din ja, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

7

Ra Jesũs bi ma hingui ho ran yãpi

¹ —“Nuna bi 'yøt' yũ ts'oqui,” hin gui 'yɛmhũ, n'dahma hinga gue'a dí ts'ɛp'ahũ a, bi 'yɛngãhe ra Jesũs. ² Pɛ nu'bũ guidi yãfũ ɛ mi'da ngue guim bɛmhũ hønɛ ahũ xũn ho ahũ, pɛ Ojã hin da numanho ahũ 'bũ. Ne 'da'ingu da 'yøt'ahũ Ojã tengu gá 'yørpahũ ɛ gá yãfũ, bi 'ye'na. ³ Hanja bi zã gá nurpahũ ra zi hãi i o rá dá ni mijã'ihũ, ne hin go gui pãhmbũ i o ra xɛcza ni dãhũ. In jabũ ni nequi ni ts'oquiũ. ⁴ Ne ha da zã gui xihmbũ ni mijã'ihũ: “Mba ga hap'a ra hãi o ni dá,” sã gui 'yɛmfũ, ne go man'da xãn ndoho ra xɛcza i o ni dãhũ. ⁵ ɛmmɛ guidi yorpahũ a gui øthũ. Pɛ nde'bũ m'bet'o gan hoju nangue yũ ts'oqui guidi hosehũ, janangue'a da zã gui hyãmp'ahũ ra hãi o rá dá ni mijã'ihũ, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

⁶ O guidi unhdũ a xãn ho ɛ yũ fo'yo, ndetho da za ahũ. O gue'bũ guidi unhdũ a di muui ɛ yũ ts'ũdi, ndetho da nɛm bũ hãi, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

Nu'bũ ja da t'ãp'a Ojã di ni

⁷ Nɛ xø bi 'yɛmp'ũ:

—Dami 'yãfũ Ojã 'be'a gui homhbũ, ne nu'a di 'da ahũ. ⁸ Nguetho nu'a to'o da 'yãdi, Ojã di un'na bi 'yãpi. Ne nu'a to'o ja i honi, di und Ojã a honi. Ne nu'a to'o da hyoni da socpa n'da ra goxthi njut'i thoho, Ojã da xocpa a, bi 'ye'n'a ra Jesũs.

⁹⁻¹¹ Pɛ nu'ahũ madague'bũ gyã ts'om'bãihũ, xĩnga n'da ahũ guidi unhdũ ra do ni t'ũhnihũ 'bũ i ã'ahũ ra hme, ne xĩng

ra c'eyã guidí unhdũ 'bũ i ä ahũ ra huã, pẽ hõnt'a xũn ho guidí unhdũ ni t'ũhniũ. Ha maguet'a Ojã ma Tahũ 'bũpũ mahẽts'i ngue hin di 'da ahũ xũn ho 'bũ ja a gui äfũ, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

¹² Nẽ nu 'bũ guí nde da 'yõt'ahũ ran ho ni mijã 'ihũ, nde 'bũ gui 'yõrpahũ ran ho. Gue'a nam bõn'a rán t'ẽdi ra Moisés nẽ rãm hma yũ põngahyã mayã 'bũ, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

N'da ran t'uti nangue ra goxthi nẽ yũ 'yũ

¹³⁻¹⁴ Nẽ man'da bi man ra Jesũs, bi 'yẽna:

—Nu'a ní yũt'a n'da bũ ja ra te mazã, tengu 'bũ n'da ra goxthi xũn ts'it'i, uague n'da ra t'ũ'yũ, nẽ hingui ngu yũ jã'i i numanho da thopũ. Pẽ dami hyomhbũ gui cũthũ bũ. Nguetho nu'a ra goxthi xũn ndoho nẽ ra dã'yũ ní zix a n'da bũ ja ran unbi mazã, nẽ xũn ngu ¼ yũ jã'i i numanho da thopũ, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

Nda'a ¼ yũ hyãte põngahyã

¹⁵ —Pẽ gam fãhmbũ nangue yũ hyãte põngahyã. Nu 'bũ i sõm bũ gui 'bũhmbũ, sã øt'e tengu 'bũ yũ de'yo ngue xũn ho, pẽ nu yũ mbũ tengu 'bũ n'da ra zate. ¹⁶ Nẽ da zã gui pãhmbũ yũ hyãte põngahyã nangue yũn t'õt'e i øt'e, tengu thoho yũ za da bã a n'da nangue yũn dät'ã i zãpũ. Nguetho hin din zãpũ ja n'da ra za n'da ran dät'ã 'bũ hinga gue'a rá za a. ¹⁷ Pẽ nu ra za xũn ho i zãh yũn dät'ã xũn ho, nẽ nguetho ra za hingui ho i zãh yũn dät'ã hingui ho. ¹⁸ Nguetho nu'a ra za xũn ho hin da zã din zãpũ yũn dät'ã ngue hingui ho, nẽ nguetho a ra za hingui ho hin njãm'bũ da zã din zãpũ yũn dät'ã xũn ho. ¹⁹ Nẽ nu yũ za hingui ho ¼ yũn dät'ã, da mba nt'ets'i nẽ da t'udi. ²⁰ Janangue'a da zã gui pãhmbũ ¼ yũ hyãte põngahyã nangue 'be'a da 'yõt'e, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

Nda'a ¼ di manda rá ts'edi Ojã

²¹ Nẽ xõ bi 'yẽn'a ra Jesũs:

—Nẽ sã ẽna yũ hmuju ¼ 'da, pẽ hin da yãrpũ di manda rá ts'edi Ojã ¼. Pẽ hõnt'ũ majũani i øt' rá pãhã ma Ta mahẽts'i da yãrpũ ¼. ²² Nẽ nu 'bũ bi zõn ra pa ran juãmbi 'bũ rán zẽgui, xũn ngu da mbarqui da 'yẽngui: “Ma Hmu, nugãhe dá mamhbe a nim hma, nẽ nangue ni thuhu dá hõmhbe thi yũ zĩthũ, nẽ nangue ni thuhu xũn ngu yũn t'õt'e mixte dá øthe,” da 'yẽngui. ²³ Pẽ nugã ga ẽmp'ũ: “Njãm'bũ dá pã ahũ. Dami 'uehmbũ ua ja ma hmigã, gỹũ ts'om'bãihũ,” ga ẽmbi, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

Hõnt'a go to'o in nde da 'yõ a ðim ma, bi 'yẽn'a ra Jesũs

²⁴ —Pẽ nu'a to'o i øh ma nde nẽ i øt'a ma pãhãgã, i øt'e tengu bi 'yõt'a n'da ran 'yohũ ngue mí ja rán 'yomfĩni nẽ bi hyõ a n'da rá ngu bũ ja n'da ra dongu xũn juãni. ²⁵ Nẽ bin ja n'da ra dã'ye, nẽ ẽmme xũn ngu yũ dehe bi 'yugui, nẽ bá ẽh ran dãhi xũn ndoho mí nde xtí yõt'ara ngu. Pẽ him bi yõt'a, nguetho nu'a

ra ngu mí hõpũ ja ra dongu xũn ho. ²⁶ Pẽ nu'a to'o i ø'a dí ma nẽ hingui ¼ra ra giũnda a, i øt'e tengu bi 'yõt'a n'da ran 'yohũ ngue ra 'yãmbũ, nẽ bi hyõh rá ngu bũ mi ja n'da ra 'bomu. ²⁷ Nẽ bin ja n'da ra dã'ye ngue bi 'yuh yũ dehe, nẽ ran dãhi xũn ndoho, nẽ bi yõt'a rá ngu. Nẽ ẽmme nts'utho bin ja bũya, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

Nu yũ jã'i bi numanho rán xãdi ra Jesũs

²⁸⁻²⁹ Nẽ nu 'bũ mí gua a bi ma ra Jesũs 'bũ mí hyupũ ja ra nyuni, nu yũ jã'i mí huhmbũ bũ bi hyonya ¼.

—Haguen ja i xãnbi xũn ho, nẽ hinga ngubũ i xãngahũ ma xãnbatehũ bũ ja ra nijã, bi 'yẽn'ũ yũ jã'i.

Nguetho nu 'bũ mí xãnba ra Jesũs, bi 'yuti ngue mí ja rá ts'edi xũn ho a.

8

Ra Jesũs bi hoc'a n'da ran 'yohũ mi hẽmb ra t'axca'ya

¹ Nẽ nu 'bũ mí gua a bi man ra Jesũs, nẽ bi gãpũ ja ra nyuni bũya, nẽ ẽmme xũn ngu yũ jã'i mí numanho da ðentho mahõn'a.

² Nẽ bá ẽ'a n'da ran 'yohũ ngue mi hẽmb ra t'axca'ya. Bin danyahmu bũ mí 'bãh ra Jesũs, nẽ bi 'yẽmbi:

—Gra Hmu, nu 'bũ ni pãhã, da zã gui 'uec'i ts'ũ ran ¼ dí hẽmbi.

³ Nẽ nu ra Jesũs bũya bi uãt rá 'yẽ bi ðãdi nẽ bi 'yẽmbi:

—I jagã ra pãhã ngue 'bex da zã i. Dami yãni.

Nẽ nu 'bũ mí 'yẽmbi, 'bexgue bi yãn'a ran 'yohũ. ⁴ Nẽ nu ra Jesũs bũya bi hẽcpa a ran 'yohũ njon da xifi to'o a bi japi bi yãni, nẽ bi 'yẽmbi:

—Ní mba bũ 'bũh yũ mbãjã da nu i ngue ya bi yãni, nẽ gui un'na n'da ra 'bõts'e tengu i man yũn t'ẽdi ra Moisés, bi 'yẽn'a ra Jesũs.

Nẽ ja bi thopũ ra hnini Capernaum bũya.

Ra Jesũs bi hocpa rá 'yẽhe n'da ra hmudofũi

⁵ Nẽ nu 'bũ mí zõm bũ ra hnini Capernaum a ra Jesũs, 'bex bá ẽ a n'da ra hmudofũi ra mengu bũ Roma, nẽ bin c'at'ui nẽ bi 'yãp ra mate, ⁶ bi 'yẽmbi:

—Nu'í grã Hmu, nu n'da ma 'yẽhe i 'bem bũ ja ma ngu, i ts'a rá jã'i, hingui sã di 'yãni, ẽmme xũn 'doni, bi 'yẽmbi.

⁷ Nẽ nu ra Jesũs bi 'yẽmp'a:

—Ga mba bũ ga hoqui.

⁸⁻⁹ Pẽ nu ra hmudofũi bũya bi 'yẽmbi:

—Hingui jatho gui mba bũ ja ma ngu, grã Hmu, nugã hin di sũcã tengu e nẽ hin drã judfõgã. Pẽ dí pãdi ngue i ja ni ts'edi zẽhe, ngue nu 'bũ guim ma da yãni, nẽ 'bexgue da yãni, bi 'yẽna. Tengu thohogã bin 'dac'i ts'ũ man t'ẽdi, nẽ nu 'bũ i ja 'be'a dí xi ¼ ma dofũi nẽ ¼ ma 'yẽhe, 'bexgue 'dahmantho in ja. Nẽ

ngutho i, da zä guim mantho ua ne 'bexgue da yam büya, bi 'yēn'a ra hmudofui.

¹⁰ Nu'bu mí 'yøh ra Jesús 'be'a bi man a ra hmudofui, bi hyonya thoho ne bi xi u min 'yohu:

—Majuani dí xi ahü, njam'bu xtá tĩngä n'da ma menguhü yu ja'i israel dyu judiohü ngue xtám bađi i ja ma ts'edi xan ho tengu na ran 'yohu, bi 'yēn'a ra Jesús. ¹¹ Guim behmüba a dí xi ahü, xan ngu yu ja'i ngue gätho na ndoho ra ximhäi, ngue him ma mi-judiohü, da 'yēc'yēigui ne da yarpu di manda rá ts'edi Oja, 'darbu dim 'bühmbu ma ngurpa bombotahü ra Abraham, ne ra Isaac ne ra Jacob. ¹² Pe xan ngu ma mijudiohü ngue yän sähu xtán yarpu, pe man'da go da t'entpu ja ra 'bexui u, ne din zom bu ne din guxpu yé ts'i, bi t'ēmp'u yu ja'i 'bu mi 'yēn'a ra Jesús.

¹³ Ne nubüya bi t'ēmp'a ra hmudofui:

—Ní mba ni ngu, ya bin ja a gám ma nguetho gá 'yēc'yēi i ja ma ts'edi, bi 'yēn'a ra Jesús.

Ne 'bexgue bi yan a rá 'yēhe büya.

Ra Jesús bi hocpa rá suto ra Pedro

¹⁴ Ne nu'bu mí mbenc'a ra hmudofui büya, xø bi tho a ra Jesús, bi zøm bu rá ngu ra Pedro. Ne bi nu 'bem bu rá oi a rá suto ra Pedro, mi hēmb ra pa. ¹⁵ Ne nu ra Jesús büya bi bendba rá 'yē, ne 'bex bi bøn a ra pa mi hēmbi. Ne bi ndanc'a ra xisu büya, bi hyonba ra hme a ra Jesús ne u mín 'yohu, nguetho ya bi yan'a ra xisu büya.

Xan ngu yu hyēnni bi hoc'a ra Jesús

¹⁶ Ne nu'bu mín xui büya xan ngu yu ja'i bá ts'i bu mi 'buh ra Jesús ngue min 'yohu yu zĩthu. Ne hont'a n'dare bi man ra Jesús, 'bexgue gätho bi hyøn a thi u yu zĩthu, ne bi hoc'u yu hyēnni. ¹⁷ Gätho bin ja 'be'a bi man a ra pøngahyü Isaiás maya'bu ngue din ja 'bu mi 'yēna: "Da du zēhe 'be'a gätho xan hēi din nuhü, ne da nuse 'be'a gä man u dí hēmfu," bi 'yēn'a ra Isaiás 'bu maya'bu.

Yoho yun 'yohu ēna da den'na ra Jesús

¹⁸ Ne nu'bu mín nu ra Jesús ngue emme xan ngu yu ja'i mi 'bäpu, bi 'yēmp'u yü xädi:

—Masque xan ho 'bu ga thohmbu 'danguadi ra dādehe, bi 'yēna.

¹⁹ Ne nu n'da ra xānbate nijä bi 'yēmbi:

—Xānbate i, dín nde ga ten'ni i hønbu go harpu gui mba, bi 'yēmp'a ra Jesús.

²⁰ Ne bi dā a ra Jesús ne bi 'yēmbi:

—Pe nu yu haho i ja yä ngu ne yu doja i ja harpu da 'yoi. Pe nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, hin'yü ma ngungä ua, bi 'yēnthoho ra Jesús.

²¹ Ne xø bi 'yēn'a man'da ra ja'i min 'yohu büya:

—Ma Hmu, dami tōcpi ts'u, 'be ga äcä ts'u ma ta ne ga ten'na büya, bi 'yēmbi.

²² Bi dā'a ra Jesús, bi 'yēmbi:

—Tēnga maha, nu'ü xan du da 'yä u 'bäpu, tengu'bu ne u xan du u, bi 'yēna.

Ra Jesús bi säyaba ran dāhi ne ra t'øthe

²³ Ne nu'bu mí gua'a man ra Jesús büya, 'bex bi hyu bu ja ra mbosa ne bi mbähä yü xädi, d' mba bu 'danguadi ra dādehe. ²⁴ Ne bi mbu'a n'da ran dāhi ts'edi bi 'yēn ra dehe, ne emme di thoni yu t'øthe, bi dons i ts'u ra dehe a ra mbosa. Pe nu ra Jesús mí äha, him bi 'yarpa ra güenda 'be'a midj ja ra dehe. ²⁵ Ne bi 'yä u yü xädi ne bi 'yēmbi:

—Gra Hmu, dami nuhu, guin yanje, nguetho ya in nde ga tonthu mbo ra dehe, bi 'yēmbi.

²⁶ Ne nu ra Jesús bi dādi:

—Hanja, ha emme zi ts'utho gui 'yēigahü ngue i ja ma ts'edi, ne guin suhü.

Ne nubüya bi ndanc'a ra Jesús ne bi xi a ran dāhi ngue din hē ne ra dehe, ne 'bexgue bin hē büya. ²⁷ Ne nu'ü yun 'yohu büya bi hyonya thoho 'be'a bi 'yøt'a ra Jesús.

—'Be'a di 'yēt'ui na ran 'yohu, nguetho ne ran dāhi i ø'a i xifi, ne ra dehe i ø'a i xifi, bin 'yēmzēhe u.

Ra Jesús bi hoc'i yoho yun 'yohu min 'yohu yu zĩthu

²⁸ Ne nubüya bi zøm bu 'danguadi ra dādehe büya, nguern ra xequi Gadara. Ne 'bex bá epu yoho yun 'yohu ngue min 'yohu yu zĩthu, ne män ts'utho u, tengutho u yu zate. Mí 'bäpu ja yun 'yägü u, janangue'a nu yu ja'i i su da thopu hānbu ja ran 'yägü. Ne 'bex bá ē'u yun 'yohu bin c'athu a ra Jesús, ne bi mbafi:

²⁹ —'Be'a gni 'yēcua gra Jesús, rá Ts'ant'u i Oja. Ha cpi 'yēhe gui āngahe, ne hinga na søn ra pa gui āngahe, bi 'yēn yu zĩthu min 'yohu u yun 'yohu.

³⁰ Ne hinga yatho bu mi 'bu i 'da yu ts'udi.

³¹ Ne nu'ü yu zĩthu büya bi 'yēmp'a ra Jesús:

—Nu'bu guin nde gui hyønje thi, dami 'daje ran t'ēdi ga cäthe nu 'yo yu ts'udi, bi 'yēn'a:

³² —Ni mbähä, dami cäthu nu, bi 'yēn'a ra Jesús.

Ne nu yu zĩthu büya bi bøm bu ja rá mbui u yun 'yohu, ne 'bexgue bi yarpu 'buh yu ts'udi. Ne nu yu ts'udi büya bin thi ne bi gäpu ja ra nguani, him bi zä bin säya, nin uēm bu ja ra dehe, bim 'bepu. ³³ Ne nu'ü mi fä u yu ts'udi büya, 'bexgue bi mba n'dihi bu ja ra hnini, ne nu'bu mi zøm bu, bi mam büya ngue 'be'a bin ja nangue u yun 'yohu min 'yohu yu zĩthu, ne nangue u yu ts'udi. ³⁴ Ne bá ēh yu mēngu bu ra hnini büya, bi zøpu 'bäh ra Jesús, ne nts'edi bi 'yap ra mate ngue da mbengui, nguetho him bi numanho 'be'a bi 'yøt'a.

9

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohu xi ts'a rá ja'i

¹ Nε nu ra Jesús buya, xø bá hu mahø'n'a ra mbosa, bá peng bu 'danguadi ra dædehe. Bi zøm bu ra hnini mi 'bwi. ² Nε bá thunba bu man'da ra hyøn'ni mahø'n'a, ngue n'da ran 'yohu bá 'yox ra 'beza nguetho midí ts'a rá ja'i. Nε 'bexgue mí pà a ra Jesús mí 'ç'yei u ngue i jase rá ts'edi, janangue'a bi 'yemp'a ra hyøn'ni:

—O te guím be'ni n'yø, nguetho ya dá pun'n'a ni ts'oqui, bi 'yøn'a ra Jesús.

³ Nε nu' u da yu xänbate nijä buya, nu'bu mi 'yøde 'be'a bi man ra Jesús, 'bex bi be'ni u:

—Nuna ran 'yohu hingui ho i øt' na, ha hinga høn't'a Ojä sä di punba n'da, mi çnse u.

⁴ Pε nu ra Jesús 'bex bi ba'di 'be'a mim be'ni u yu xänbate nijä, ne bi 'yemp'a:

—Hingui ho guím be'mhbü mbo ni mbaihu, ngue gui emhbü hingui ho 'be'a dá øt'ä, bi 'yøn'a. ⁵⁻⁶ Ha guím be'mhbü nte ni mbatho dá xicä ran 'yohu, ngue rá ts'oqui ya dá punbi. Ha guím be'mhbü man'da xqui pahmbü i ja ma ts'edi 'bu ga xifi da ndants'i, din 'yo. Pε nuya ga ut'ahü ngue i ja man t'çdigä ua ja ra häi ga punba yü ts'oqui yu ja'i, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yemp'a.

Nε xø bi 'yemp'a ran 'yohu i ts'a rá ja'i buya:

—Dami ndants'i, çax ni fidi, ní mba ni ngu, bi 'yembi.

⁷ Bex bi ndanc'a ran 'yohu mi ts'a rá ja'i, bi mba rá ngu. ⁸ Nε nu'bu mín nu yu ja'i 'be'a bi 'yøt'a ra Jesús, bin su ne bi 'yεs'pa Ojä nangue a n'da ra ja'i bin t'un'na ran t'çdi ngue di punba yü ts'oqui yu ja'i.

Ra Mateo bi den'na ra Jesús

⁹ Nε nu'bu mi bøm bu ra Jesús, bi thopu mi hucä bu dí haçä ra renta, drä hyaçahäigä ngue drä Mateo, ne bi 'yøn'gui:

—Dami tengui.

Nε nubüya dá ndangu ne dá tenni.

¹⁰ Nε nubüya 'darbu dán sihmegähe ra Jesús yü xädigähe a ya. Nε bi zøm bu xun ngu yu ziyate hyaçahäi ne yu ts'om'bäi, 'darbu dá huhmbe bu dán sihmeh. ¹¹ Nε nu yu fariseo buya, ngue im be'ni hønse xun ho, 'bu mí nu 'be'a bi 'yøt'a ra Jesús, bi 'yängähe ngue yü xädigähe buya:

—Hanja in jabu ni xänbatehu 'darbu i sihmehü yu ziyate hyaçahäi ne yu ts'om'bäi, bi 'yøn'u.

¹² Nu'bu mí 'yø'a ra Jesús 'be'a bi man u, bi 'yemp'a:

—Hingui honi to'o da mbäx u im be'nse xun zaqui tengu ahü, pε høn't'u i pæse xam böca i honi to'o da mbäx u tengu ya i nde da dengui, bi 'yemp'a. ¹³ Ní mbähä bán xähmbü bu ja ni söcuähu 'be'a nam bøn'a rá m hma Ojä ngue i çna: “Pε nugä man'da dí numanho 'bu gui 'yøthü ran huçcate xinda gue u yu 'bøts'e guidí 'daju,” i çn Ojä, i çm bu ja yü söcuä Ojä, bi 'yøn'a ra Jesús. Nε nugä him

bá çcä gan zon'du im be'nse xun ho, pε bá çcä gan zon'du i pa'di hingui ho, janangue da zä di päh yän 'yomfçni, bi 'yøn'a ra Jesús, bi 'yemp'a yu fariseo.

Ra Jesús bi ma nda'a ní pa da 'yε't' yän sihmeyü xädi

¹⁴ Nε n'da ra pa buya bi zøm bu 'büh ra Jesús yü xädi ra Xuua Nxixya, ne bi 'yänni:

—Hanja dí ε't'ähe man ts'ihme, ne yu fariseo, pε nu ni xädi hingui ε't' yän ts'ihme u, bi t'çmp'a ra Jesús.

¹⁵ Ra Jesús bi man'a n'da ran t'uti 'bu mi dadi, bi 'yembi:

—Pε nu' u i 'bupü ja ran tha'ti hin da du yü mbai, nguetho 'bupü a ran 'yohu din tha'ti. Pε da zøn ra ora da ts'ispa a ran 'yohu, ne ja da 'yε't' yän ts'ihme buya, bi 'yøn'a ra Jesús.

¹⁶ Pε nu'a din xä u ma xädigä hin da bømhanho 'bu ne'a ram hma maya'bu da den ya, bi 'yøn'a. Tengutho'bu n'da ra 'ya'bøt'e 'bu dí 'bøt'a ra 'bøt'e ma'da'yo, hin da bømhanho, ne nu'a ra 'bøt'e ma'da'yo di ts'on a ra 'ya'bøt'e. ¹⁷ Nε tengutho i øt' yu ja'i 'bu da xit' ra gui'uva ma'da'yo bu ja ra 'yambot'asçi, da fø'a ne dim fäni. Janangue i xit'a ra gui'uva ma'da'yo bu ja ra mbot'asçi ma'da'yo, ne hin da føgue ne hin dim fäni, bi 'yøn'a ra Jesús, bi 'yemp'a yü xädi ra Xuua.

Ra Jesús bi xoxa n'da ra hmute xi du, ne bi hoc'a n'da ra xisu mi hemb ra mbäji

¹⁸ Nε nu'bu mí yähu u, 'bexgue bi zøm bu n'da ra ngurpi bu ja ra nijä, ne bin danyahmu bu mí 'bäh ra Jesús ne bi 'yembi:

—Bi du n'da ma t'ixu, 'yørqui ts'u ra mate ga mbe gui çax ni 'ye, ne da dämbe'ni.

¹⁹ Bex bi mba a ra Jesús, bi den'na bi du rá t'ühni. Nε gätho dá mbäcähe dyu xädigähe. ²⁰ Nε nu'bu má mbähmbe bu 'yu, hin da ná sömhbe bu ja rá ngu a ra ngurpi, bi züje n'da ra xisu ngue ná 'de'mayo njerpa min 'youi ra mbäji. Bi hyän bu rá xutha ra Jesús ne bi därpa rá nyäni rá pahni. ²¹ Nguetho mí çnse ra xisu: “Go høntho ga thärpa rá pahni, ya da yängui.” ²² Nε nu'bu mí därpa rá pahni ra Jesús a ra xisu, 'bex bi nyç a ra Jesús, bi nu a ra xisu ne bi 'yembi:

—Damin johya gra xisu, ya bi yan i nguetho gä 'yç'yei i ja ma ts'edi, bi 'yembi. 'Bexgue gue'a ra ora bi yan'a ra xisu buya.

²³ Nε bi tho a ra Jesús buya, dá söngähe bu rá ngun'a ra ngurpi, ne mí 'bupü yu mbe'bida ne xun ngu yu ja'i mí 'bupü ngue mí çna xtä 'yäh ra hmute xi du. ²⁴ Nε bi 'yøn'a ra Jesús:

—Dami pømhbü thi, nguetho nuna ra hmute him bi du, ne i ätho, bi 'yembi.

Pε bin thetho u yu ja'i 'bu mí 'yø a bi xifi, nguetho mi pà u ya xi du ra hmute. ²⁵ Nε nu'bu mí bøn'u yu ja'i buya, bi thopu mbo mí 'ben a ra hmute ra Jesús, ne bi bendba rá 'yε 'bex bi ndanc'a n'dihi ra hmute. ²⁶ Nε gätho

na ndoho ra xequi bu bi 'yõ u yu ja' i 'be'a bin ja.

Yoho yu xädä bi hoc'a ra Jesús

²⁷ Ne bi bõm bu rá ngu ra ngurpi a ra Jesús. Ne bi denni yoho yu xädä, ne i mba't' bu ní mba:

—Dami huggä'be, gram bom'beto i ra David, bi 'yëmbi.

²⁸ Ne bi zõm bu ja ra ngu a ra Jesús, bi den'ndu yu xädä. Nu ra Jesús bi 'yänni:

—Ha guí çc'yeiui i ja ma ts'edigä ngue ga xoc'a ni dáui, bi 'yën a ra Jesús.

—Dí çc'yei'be ngue i ja ni ts'edi, gra Hmu, bi 'yën u yu xädä.

²⁹ Nu ra Jesús buya bi därpa yú dá ne bi 'yëmbi:

—Din ja tengu a gá 'yëc'yeiui, bi 'yëmbi.

³⁰ Ne 'bex bi xo u yú dá. Ne nu ra Jesús buya bi hecra u yun 'yohu, bi 'yëmbi:

—Njon gui xihmi 'be'a dá øt'au.

³¹ Pe hõntho bi bõm bu yu xädä, 'bex bi xih yu ja' i 'be'a bi 'yõrpa ra Jesús.

Ra Jesús bi xocpa rá nde n'da ra gore

³² Nu'bu mi bõn u yu xädä, xõ bá ts'inba man'da ran 'yohu a ra Jesús. Midí goreba n'da ra zĩthu min 'youi. ³³ Nu ra Jesús buya bi hyõnba thi ra zĩthu min 'youi a ra gore, 'bex bi nyä a buya. Nu yu ja' i buya bi hyonya thoho 'bu mi nu a bin ja, ne bi 'yëna:

—Hinjãm'bu xtá nuhu ua ja ma häihu a Israel tengu di nuhu ya, bi 'yën u.

³⁴ Pe nu u yu fariseo sä i çna:

—Nuna ran 'yohu i hõn a thi yu zĩthu nangue rán t'ëdi bi un'na rá hmu yu zĩthu, sä i çn u.

Bi huçyu ja' i ra Jesús

³⁵ Ne nu ra Jesús nza'i mi pa bu ja yu hnini ne min xänbate bu ja yu nijä, ne mim mam bu ran ho ma'da'yo ngue 'beru ní manda rá ts'edi Ojä. Ne midí hoqui hõnt'a go man u mi hëmb yu ja' i. ³⁶ Ne bi huç'u yu ja' i a ra Jesús nguetho mi 'bui tengu'bu yu de'yo 'bu njon midí jamansu, i 'yodumbi thoho. ³⁷⁻³⁸ Ne bi 'yëngähe ngue yu xädigähe:

—Majuani dí xi ahü, xun ngu yu ja' i i 'bui ngue di dáp rá mbui Ojä 'bu 'bo'o da xifi nangue'a, pe hingui ngu i 'bui ngue da xifi. Nde'bu gui 'yäfu Ojä di un ra 'befi mi'da da mbäx'a rá 'befi. Tengü'bu i ja n'da ra huqhi xü 'yot'i, ne hingui ngu yu mbefi, ne da 'yöp'a ra mehuqhi mi'da yu mbefi 'dahma da xoc'a n'dihi, bi 'yën'a ra Jesús.

10

Nu ra Jesús bi zänni 'de'mayoho yu xädi

¹ Ne nu ra Jesús buya bi zängähe dí 'de'mayoho gähe yu xädigähe, ne bi 'daje rán t'ëdi ga hõmhbe thi yu zĩthu ne ga hoje 'be'a gá nin u i hëmb yu ja' i.

² Ne nugähe 'de'mayoho bi zängähe, m'bet'o ra Simón, gue'a ra Pedro, ne'a ra Andrés rán 'yohu a ra Pedro. Ne ra Jacobo ne a ra Xuua rán 'yohu a ra Jacobo, ngue gätho yoho yú ts'unt'u ra Zebedeo u. ³ Ne ra Felipe, ne ra Bartolomé, ne ra Tomás, necä dra Mateogä ngue min haçahägä, ne ra Jacobo rá ts'unt'u ra Alfeo, ne ra Lebeo ngue gue'a rá thuhu ra Tadeo; ⁴ ne ra Simón t'ëmbi ra cananista; ne ra Judas Iscariote, gue'a xí dá a ra Jesús. Ne guēcähe 'de'mayoho bi huangähe ra Jesús.

Bi mben'du yu xädi da mamp'a rá m hma

⁵ Ne nu'bu mí zängähe dí 'de'ma yohogähe bi 'yënje:

—Nuya hin gui mbähä bu i 'bu u him ma mijudiohu, dyu israelhu. Xinga guepu ra xequi Samaria gui mbähä. ⁶ Pe nuya gui mbähä bu 'bu u ma menguhu yu israel. Nu'u i 'bui tengu yu de'yo bi 'beh ra 'bu in nde xtán donspu ja ran däte. ⁷ Ne nuyu hapu gui mbähä gui 'yëmfu: "Damin umhbu ya ngue di manda ahü rá ts'edi Ojä," bi 'yëngähe ra Jesús. ⁸ Gui hoju u i hëmp'a ra t'axca'ya, ne hõnt'a go man u i hëmb yu ja' i, ne gui xoxhu u xõn du, ne gui hyõmhbu thi yu zĩthu in 'yohu 'da yu ja' i. Ne nu'bu gui 'yõthu u, hin gui 'yäh nin zäbihu, nguetho hin dá pä ahü a ma ts'edigä, bi 'yëngähe ra Jesús.

⁹ Ne hin te ma mbeti gui hyaxhu 'bu gá mbähä, bi 'yëngähe. ¹⁰ Ne xín ni tu'dõzä gui tuxhu, ne hõnt'a ni he guí hehu ne hõnt'a ni thüxfani gui 'yuthu, ne hin 'yu 'be'a gui hyaxhu, nguetho nubu gui sømhbu i ja nin t'ëdi ngue da zimanho ahü u.

¹¹ Ne nu'bu gá sømhbu bu ja yu hnini ma mi israelhu gui 'yänhdü hapu 'bu a n'da ran 'yohu ngue ra hocja' i ne nu'a gätho yu ja' i i numansu a. Ne guepu gam 'bõmhbu bu, jague'bu gui thohmbu bu man'da ra hnini mahõn'a, bi 'yëngähe ra Jesús. ¹² Nu'bu gá sømhbu bu ja rá ngu, gui zenguahü, gui 'yäfu rán japi Ojä nangue'a. ¹³ Ne nu'bu rán säui a da 'yõt'ahu u yu mengu bu hapu gui sømhbu, Ojä di un rán japi gá 'yäfu buya. Pe nu'bu hin'na, tengutho 'bu nte gamí 'yäfu. ¹⁴ Ne nubu hapu gui sømhbu, nu'bu hin da zimanho ahü ne hingui nde da 'yõmanho a gui xihmbu, dami põmhbu bu ne gui huaju yu bõhäi ni guahu. Nu'a nam bõn'a gui sohmbu bu u. ¹⁵ Ne majuani dí xi ahü, nu yu mengu bu i ja n'da ra hnini hin da zimanho ahü, pe nu'bu bin ja ra pa ran juqñbi, man'da çmme xun u tho da nu, xinda gue'u mí 'bapu maya'bu bu ja ra hnini Sodoma ne ra hnini Gomorra, bi 'yënje a ra Jesús.

Yun unbi da nu yu xädi ra Jesús

¹⁶ Ne xõ bi 'yëna:

—Nuya hõnbu go hapu ga pen'nahu, çmme di un'nahu u 'bapu, tenguthoho yu zate di unba yu de'yo. Damim fähmbu tengu yu c'çya ne gui 'yõthu tengu øt' yu t'azu, hõnt'a ran ho

gui 'yothu. ¹⁷ Ne gam fähmbu, nguetho nu yu ja'i di dá ahü bu 'buh yu ngurpi bu ja yu nija, ne da mbep'ahu. ¹⁸ Ne da zix'ahu bu 'buh yu ze'mi ne yu ts'ut'abi, nguetho gui 'ç'yeigahu, pe hinga ndetho da zix ahü bu. Nguetho nu'bu da zix ahü bu, da zä gui xihmbu yu ze'mi ne yu ts'ut'abi nangue ma thuhugä, n'dahma ne u yu judio ne u i thande yá oja zehä da 'yöde nanguecä. ¹⁹ Ne nu'bu da ts'ix ahü bu 'buh yu ts'ut'abi, o gui hädumbuihu 'be'a guim mamhbu o gue'bu da zä gan yähu uague hin'na, nguetho Oja di 'da ahü ran 'yomfëni 'be'a gui mamhbu 'bu bi mba ma juan'ni ahü. ²⁰ Nguetho hinga guesä ahü gan yähu 'bu bi mba ma juan'ni ahü, pe gue'a rá Hogandähi Oja ma Tahü din ya, bi 'yengähe ra Jesús.

²¹ Ne dim 'bu i 'da di däse yän 'yohu da mbantho. Ne nu'bu 'da di däse yé ts'ant'abu bu 'buh ra ze'mi da tho. Ne dim 'bu i 'da yu ts'ant'au di yap zehä yá ta ngue da tho. Ne din jabu da t'örpa u i 'ç'yeigui, bi 'yën'a ra Jesús. ²² Ne gätho na ndoho ra ximhäi da ts'an ahü nangue gui tengahu, pe nu'bu gui hyäthü gue'bu go ran zegui, gui täha gan yämhbü büya, bi 'yën'a ra Jesús. ²³ Ne nu'bu n'da ra hnini di uc'ahu, dami 'dahmbu bu, ne gui mbähä bu man'da ra hnini büya. Ne majuani di xi ahü, hin gní täthu gätho yu hnini Israel gui xihmbu ráhma Oja ne gui 'dahmbu, 'bu bá pengä.

²⁴⁻²⁵ Ne tengu thoho n'da ra xädi hin da t'ëmbi xän ho 'bu him bi t'ëmbi xän ho rá xänbate; ne hin da hnumanho n'da ra 'yehé 'bu him bi hnumanho rá hmu. Ne din jabu da 'yöt'ahu, hin da numanho ahü yu ja'i, tengu thohogui him bi hnumanhogui, ne i t'ëngui drä zithu, bi 'yën'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hont'a Oja da ts'u

²⁶ —Janangue'a hin gui suhu 'be'a da 'yöt'ahu yu ja'i, guehma gui mamhbu a di xi ahü. Hin gui cömhbu a. ²⁷ Nu'a di xi ahü ua njonguin nu, dami mamhbu bu 'buh yu ja'i, ne nu'a di xi ahü njongui öde, dami mbahmbu bu ja yu hnini, da t'örpa 'be'a gätho dá xi ahü ya, bi 'yengähe ra Jesús. ²⁸ Ne o gui suhu u in nde da hyo ahü, hin'yu yá ts'edi ne'a ni mbuihu di juat'ahu. Man'da xän ho 'bu gui suhu a Oja, ne hont'a i sä di un'na ni ja'ihu ne ni mbuihu bu ja ran unbi mazäi, bi 'yengähe ra Jesús.

²⁹⁻³¹ Janangue 'yo gui hädumbuihu, guim bëmhbü yu doja i 'bä bu ja yu täi, hingui ngu di muui, pe nu'bu xinga n'da da du 'bu hin rá pähä Oja da du. Janangue'a guim bëmhbü, hin'yu 'be'a din ja ahü 'bu hin rá pähä Oja din ja. Nguetho man'da di mu ahü bu na nu Oja xinda gue u yu doja, ne i pädi gätho nangue ahü. Janangue'a hin gan suhu, bi 'yengähe ra Jesús.

Da ma to'o ten ra Jesús

³² —Ne gätho to'o da mam bu 'buh yu ja'i ngue i tengä, necä gam ma bu 'buh ma Ta nubü mahëts'i nangue u. ³³ Pe nu'a to'o din cöm bu i 'buh yu ja'i nanguecä, necä xin ga cöm bu bi 'buh ma Ta bu mahëts'i, bi 'yengähe ra Jesús.

Ra Jesús bi ma da ts'uu to'o da denni

³⁴ —Ne hin guim bëmhbü ngue bá ecä da zeh yu sui, pe man'da din ja yu sui nanguecä. ³⁵⁻³⁶ Nu yu 'yëc'yei da ts'urpa ja rá nguse, nu'bu hing yu 'yëc'yei 'buh. Nu yu 'yohu din sühmbü yá ta, ne nu yu xisu büya din sühmbü yá mbe ne u yá cä, nangue u hingui 'ç'yeigui, bi 'yëna.

³⁷ Pe nu'bu n'da ra ja'i man'da im bën'a rá ta ne rá mbe xinda guecä, hin ga ëmbi ngue rá hmugui. Ne nu'bu n'da ra ja'i man'da im bën'a rá ts'ant'au ne rá t'ixu xinda guecä, ngutho u hin da zä ga ëmbi ngue rá hmugui, bi 'yën'a ra Jesús. ³⁸ Pe nu'bu 'bo'o ëna i tengui ne hingui hä't' yan unbi da t'örpe, necä xin ga ëmbi rá hmugui. ³⁹ Ne nu'a to'o da zu da thäcra rá te nanguecä, da mba ma unbi bu ja ran däte rá te a, pe nu to'o hin da zu da thäcra rá te nanguecä, hin da mba ma unbi bu ja ran däte a, bi 'yengähe ra Jesús.

Ra Jesús i man'yan t'unni

⁴⁰ Ne xö bi 'yën'a ra Jesús:

—Nu'a to'o da zimanho ahü, necä xin bi zimanhogui, ne'a bá pengä xim bi zimanho a. ⁴¹ Ne nu'a to'o da zimanho n'da rá pöngahyá Oja nangue a ra 'bëfi i ö't'e, 'da'angu ran ho din t'unui a ra pöngahyá. Ne nu'bu 'bo'o da zimanho n'da ra hocjä'i nangue a ran hocjä'i i ö't'e, 'da'angu ran ho din t'unui a. ⁴² Ne nu'bu n'da ra ja'i i ja 'be'a di un'na n'da ma xädigä ngue'a i tengui, madague'bu hont'i ts'ü ra dehe di unni, pe ne a i ja 'be'a din t'unni ngue man'da xän ho, bi 'yën'a ra Jesús.

11

Ra Xuua Nxixyq bi manda di änni to'o a ra Jesús

¹ Nu'bu mi gua a man ra Jesús büya, bi mbengähe di 'de'mayohogähe. Ne n'danni bi mbase ra Jesús büya. Bi mba bin xänbate bu mi'da yu hnini bu ra häi Galilea.

² Ne mi ofädi ra Xuua Nxixyq, ne bi sifi 'be'a gätho bi 'yöt'a ra Cristo, janangue'a bi mbën'ndu yoho yá xädi a ra Xuua. Ne nu'bu mi zöm bu 'buh ra Jesús, ³ bi 'yänni:

—Ha gue'e gra Cristo, gra Thahni i Oja, ngue mi hma ba ëhe, uague ga thoqui ga tömhbu, bi 'yën'ü yá xädi ra Xuua.

⁴⁻⁵ Nu ra Jesús büya bi 'yëmp'ü yá xädi ra Xuua:

—Ni mbe bu, gui xihmi a ra Xuua 'be'a gätho gui öhmi, bi 'yëmbi. Dami xihmi 'be'a guin nuui, ngue nu yu xädä bin zö yá dä ya, ne'ü yu dogua i 'yo, ne'ü mi hëmb ra t'axca'ya ya bi yan u, ne'ü yu gogu ya i öhnahyá ya, ne'ü

'da xøn du i pa nsots'i, ne yu hyoya i si a ram hma ngue 'beru dím pø u. ⁶ Majari u to'o hin di u't' yú mbui nanguécá, bi 'yén'a ra Jesús 'bú mi 'yemp' u yú xádi ra Xuua.

⁷ Ne nu'bu mi mbenc' u yú xádi ra Xuua, nu ra Jesús bi xih yu ja'í 'bé'a øt' ra Xuua, ne bi 'yembi:

—'Bé'a guí mbähä guin nuhu bu ja ra dapo 'bu mi 'buru ra Xuua. Ha gá mbähä gbá nuhu n'da tengu ra xithi i en ran dahi. ⁸ Uague gá mbähä gbá nuhu n'da ran 'yohu mahotho rá he mí he. Pe guí pähmbu to'o mahotho yú he i 'buru ja yu ngunts'ut'abi u. ⁹ Uague gá mbähä gbá nuhu n'da rá pøngahya Oja. Majuani ngue gán nuhu n'da rá pøngahya Oja, ne nu'a, man'da xøn hets'i rá ts'edi a xinda gue' u gá mi'da yu pøngahya. ¹⁰ Nguetho gue'a ra Xuua a mí hman bu ja rá m hman Oja maya'bu 'bu mí 'yena:

M'bet'o ga pähna n'da ran 'yohu ngue mam 'bchni

da xih yu ja'í ngue da döp'e'e xøn ho, bi 'yén Oja, bi 'yén'a ra Jesús.

¹¹ Majuani dí xi ahü, njon mí 'buh man'da ran 'yohu man'da xøn hets'i nangué a rá 'befi bin t'unni xinda gue a ra Xuua. Pe hont'a go to'o din uni ngue di manda rá ts'edi Oja, madague'a hingui hets'i rá 'befi din t'unni, pe man'da xtán hets'i bu dí nequi, xinda guepu ni nequi a ra Xuua ya, bi 'yena.

¹² Asta gue'bu mi dämp' rá 'befi ra Xuua ne guehya, i honi da yuru di manda rá ts'edi Oja yu ja'í. Ne nu' u i humbi i honi, da daha da yuru, bi 'yén'a ra Jesús. ¹³ Ne gue'a bi man u yu pøngahya maya'bu u bin ja, ne mí em bu ja yén t'edi Oja, ne gue' u mí man u 'bu hin nu' 'buh ra Xuua. ¹⁴ Ne nu'bu guí 'yeyi a dí xi ahü, guí pähmbu ngue tengu'bu da gue a ra Elías a ra Xuua, ngue gue'a ra Elías guí tømhbü ngue mí 'buh maya'bu. ¹⁵ Ne nu'bu 'bo'o i ja rá zagu di jamansu a dím mangá ya, bi 'yén'a ra Jesús.

¹⁶ Ga xi ahü 'bé'a guí øthu ya, ngue nte guí urpahu ra güenda. Guí øthu tengu i øt' yu t'ähni 'bu in eni. Din suse u, ne i xih yú mit'ähnihu: ¹⁷ "Dá pixt' mam 'bixt'i pe hin gá 'yurpahu ra güenda, ne hin gán nchmbu," i en' u da. "Pe nugähe dá pe'be n'da ra 'bei ngue tengu'bu xøn du n'da, pe nte gá bëmhbü ne hin gán zombü," i en' u mi'da yu t'ähni. ¹⁸ Ne ngutho guí øthu, hin gá 'yurpahu ra güenda a ra Xuua, ngue him mí ho yün sihme ne him bi zi ra vino, pe gá 'yemdahin 'youi ra zithu. ¹⁹ Pe nugä, dán ja'igä ua ja ra ximhäi, xøn ho man ts'ihme 'bu n'dandj ne ma ts'itgegä, pe xinga guecä guí arcahu ra güenda. Pe guí xiju yu fehni, guí enja: "Nuna ran 'yohu ran zäthu ne ra mihni na, ne yú amigo yu ts'om'bäi ne yu ziyate hyacahäi," guí enju. Pe Oja i paði 'bé'a xøn ho da 'yøt'e ngue bi zänga'be, bi 'yén a ra Jesús.

N'da ram hma nangué ran unbi da nu yu ja'í him bi päh yú mbui

²⁰ Ne man'da ram hma bi man ra Jesús nangué yu hnini bu bi 'yøt'e xøn ngu yün t'øt'e mixte. Nguetho nu yu ja'í bu, njam'bu bi nde bi päh yú mbui, madague'a bi nu yün t'øt'e mixte. Ne bi 'yén'a ra Jesús:

²¹ —Huçi maha ahü gyu menguhu bu ra hnini Corazín ne ra hnini Betsaida, nguetho nu'bu xcá øt'ä yün t'øt'e xcá ut'ahu bu ja ra hnini Tiro ne ra hnini Sidón, xtán du yú mbui nangué ran ts'o mí øt'u ne xtí päh yú mbui u. ²² Janangue'a nu'bu bi zøn ra pa din ja ran juabi, man'da xøn u tho ran unbi guí nuhu xinda gue u 'buru Tiro nebu Sidón, bi 'yembi. ²³ Ngutho ahü gyu menguhu ra hnini Capernaum. Masque guí emhbü man'da xøn hets'i rá ts'edi ni hninihu xinda gue u mi'da. Pegue hin'na, guehma da mba ma juadi ahü. Nguetho nu'bu xcá øt'ä yün t'øt'e mixte bu ra hnini Sodoma tengu dá ørup ja ni hninihu, hin xtán guadi nangué ra sibi, nguetho xtím päh yün 'yomfëni yu mengu bu, ne guexta'a di jat'a ra hnini ya. ²⁴ Pe guehma majuani dí xi ahü, 'bu bin ja ran juabi, man'da xøn u tho ran unbi guí nuhu, xinda gue a da nu yu mengu bu ra hnini Sodoma, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Jesús i hurpa rá mbui n'da

²⁵ Ne nubaya nu ra Jesús bin yaqui Oja ne bi 'yena:

—Ma Ta i, gra Hmu mahets'i, ne gra Hmu ua ja ra häi, jamadi ya ngue gá japi him bi bā'a ram hma nangué ni ts'edi u im bense ja yün 'yomfënisë, pe gá japi bi baði nangué' u i hon'a'i, tengu yu t'ähni ngue hin te i paði. ²⁶ Ne gue'a gá 'yøt'e ma Ta i, ngue gue'a gá numanhose guí øt'e, bi 'yén'a ra Jesús 'bu min yaqui Oja rá Ta.

²⁷ Ne xø bi 'yemp' u yu ja'í buya:

—Gätho 'bé'a i ja, bi 'dacä ma Ta. Ne njon da baqui xøn ho, hinda hont'a ma Ta i paqui. Ne njon da baði xøn ho ma Ta, hinda hængdä ngue rá Ts'unt'ugui dí paçä a, ne u ngue ma pähä ga japi da baði, bi 'yén'a ra Jesús. ²⁸⁻³⁰ Ne nu'bu gá yähmbu ne gän xømbeihu nangué 'bé'a gätho guí øthu, ba ehmbu guí tengahu, ne nugä ga hut'a ni mbuihu. Ne nu'a ra 'befi dí 'da ahü hingui hej a, tengu'bu dí huthu ran thuyq din hyanbahu ya. Ne nugä dí set ma mbui ne hin'yu ran 'yets'i ma mbui, ne ga xän'nahu ngue njabu guí 'yøthu, ne ga hut'a ni mbuihu, bi 'yén'a ra Jesús.

12

Ra Jesús bi 'yuti nda'a man'da xøn ho xtá 'yøt' u yu fariseo

¹ Ne nu'a n'da ra pa mi 'yo a ra Jesús bu ja yu luähi. Ne cähe dá mbähmbe yú xädigähe a, 'bu ra pa ran ts'äya. Dá ndehmehe ne dá tujë 'da yu trigo. Dá tënt' ma 'yehë u yu trigo ne dá

sahe. ² Nu yu fariseo bi nu 'be'a dá øthe ne bi 'yemp'a ra Jesús:

—Nu ni xädi bi 'yot'a hin xtá 'yot'e, nguetho bi 'yot'a n'da ra 'befi ra pa ran ts'äya, 'bu mi duc yu trigo.

³ Ne bi dq'a ra Jesús, bi 'yembi:

—Ha hin gán nuhu bu ja ni søcuahü, ngue ne a ra David bi mbesta a rán t'edi Ojä 'bu mi mbähä u 'da, ne bin tunganuhu, má hin'yü 'be'a da zi u. ⁴ Janangue'a bi yurpu ja rá ngu Ojä, bi zi u yu 'bøxthuhme him mi sä da zi u, pe hont'u yu mbäjä mi si u. Pe hin guí emhbü bi 'yot' ra ts'oqui ra David, bi 'yén'a ra Jesús. ⁵ Uague hin guím beimbü 'be'a mam bu ja rán t'edi ra Moisés nangue yu mbäjä 'burpu ja ra nijä, ngue ne'bu ra pa ran ts'äya i øt' yá 'befi. Pe hing ra ts'oqui a i øt'e, nguetho gueru ja ra nijä dim pefi. ⁶ Ne nugä dí xi ahu, man'da xän hets'i ma ts'edigä xinda gue ra nijä, hanja guí emhbü bi 'yot' ra ts'oqui ma xädigä, bi 'yembi. ⁷ Pe nu ahu hin guí pähmbü 'be'a nam bøn'a im ma bu ja rá mhan Ojä ngue i gna: "Nugä man'da dí nde din ja nin huçcatehu, xinda gue gui hyohu yu zu'uc ngue gui pøscahu," i en Ojä, bi 'yén'a ra Jesús. Nu'bu xqui pähmbü 'be'a nam bøn'a, hin xcami yafu u hin'yü yá ts'oqui, bi 'yén'a ra Jesús. ⁸ Ne nugä guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi, drá hmu, ne i ja man t'edi ga mangä 'be'a da 'yot' yu ja'i ra pa ran ts'äya, bi 'yembi.

N'da ran'yohu ra mbedi rá 'ye bi hoc'a ra Jesús

⁹ Ne bi thoh pøya ne bi yurpu ja ra nijä. ¹⁰ Ne nu yän sühü a ra Jesús mi nde xtán dqnba n'da ra ts'oqui ngue mi sä xti yäpi, ne bi t'emp'a ra Jesús:

—Ha da zä da mba ma hoqui a ra pa ran ts'äya n'da ra hyenni, uague hin'na, bi 'yén'u. Nguetho mí 'burpu n'da ran 'yohu ngue ra mbedi rá 'ye.

¹¹ Ne bi dq'a ra Jesús:

—Ha i 'bu a n'da ahu ngue nu'bu ni de'yohu da däpu ja ra hyähäi gue'bu ra pa ran ts'äya, ha hin gui jaxhu. ¹² Ha má gue't'a n'da ra ja'i ngue hin da zä da t'ørpa ran ho 'bu ra pa ran ts'äya. Ne nu'a, man'da di muui xinda gue yu de'yo, bi 'yén'a ra Jesús.

¹³ Ne nubäya, bi 'yén'a ra Jesús:

—Dami juän ni 'ye, bi t'emp'a ran 'yohu. Ne bi juän bøya. Ne 'bex bi gohi xän ho tengu man'da rá 'ye xän ho. ¹⁴ Ne nu yu fariseo emme bin cue bøya. Bi bøm bu ja ra nijä, bi nyäse u 'be'a dí zä da hyo ra Jesús.

Maya'bu bi hma 'be'a bi 'yot'a ra Jesús

¹⁵ Ne nu'bu mi bæn'a ra Jesús 'be'a mi nde xtá 'yørpa u yu fariseo, bi bøm bu bøya, bi mba n'danni, ne emme xän ngu yu ja'i bi numanho da denthoho. Ne gätho midín hyenni bi hoc'a ra Jesús. ¹⁶ Ne bi xi u njon da xifi to'o a bi hoqui. ¹⁷ Ne nu'a bi 'yot'a ra Jesús ngue

njon bi ndepe da xifi, bin theui a mi hma maya'bu 'bu mi 'yén'a ra pøngahyá Isaias:

¹⁸ Nuna guehna ma 'yehägä dá huahni ngue emme didi huçcä ne i hurca ma mbai, ga un ma Hogandähi

ngue da xi u i thände yá ojä zehé, nangue ran juänbi ga øt'ä 'bu ran zegui ra pa.

¹⁹ Ne hin din sate a ne xín dim mbatho, ne hingan ts'edi din yá hapu din 'yo.

²⁰ Ne nu'bu in ja tengu'bu ra xithi bi domp' ran dqähi, da xots'i mahøn'a.

Ngutho u in ja tengu n'da ra sibi mi ts'ut'ho da huçzehé, di japi ngue da de xän ho mahøn'a, asta gue'bu bi zøni dim hmu xän ho ua ja ra ximhäi, ne din jabu da 'yot'e.

²¹ Ne gätho yu ja'i 'dahma 'dan'yo bu na yá da domp' ran ho da 'yørpa u, i en Ojä, bi 'yén'a ra Isaias maya'bu.

Gue'a bi ma nangue ra Cristo rá Thahni Ojä.

Bi t'embi n'youi rá ts'edi ra zithu a ra Jesús

²² Ne n'da ran 'yohu min 'youi ra zithu ne mi xädä ne mi gore, bi ts'ixpu 'bu a ra Jesús, ngue di hoqui. Ne 'bexgue bin zø yá dá, ne bi nyä bøya. ²³ Nu'bu gätho bi nu 'be'a bi 'yot'e bi hyonya thoho u, ne bi 'yena:

—Masque guehna mi man u yu pøngahyá, ngue rá m bom'beto ra David, ngue rá Thahni Ojä, bi 'yén'u yu ja'i.

²⁴ Ne nu yu fariseo 'bu mi 'yøde 'be'a i man yu ja'i, bin cue u, bi 'yena:

—Nuna ran 'yohu na i høn a thi yu zithu nguetho in 'youi rá ts'edi a yá hmu, sä en'u.

²⁵⁻²⁶ Ne 'bex bi bq'a ra Jesús 'be'a mim bæn'u yu fariseo ne bi 'yemp'u:

—Pe him majuäni guí mamhbü, nguetho nu ra zithu hin da zä din susehu yám fäts'ihu. Nu'bu din suse din juase yá ts'edi u 'bu, tenguthoho 'bu n'da ra ts'ut'abi din heque ne din tunhdä u yám fäts'ihu, di 'besé yá ts'edi 'bu. Ne ngutho n'da ra hnini o gue n'da ra ngu 'bu din heque, pe gä dim 'be u. ²⁷ Nu'ahu guí emhbü dí n'yo'be rá ts'edi ra zithu, janangue'a i sä dí høn a thi yu zithu, sä guí emhbü. Pe xi'bu da gue'a dí øt'ä, ha in jabu u guí xänbahu 'bu i høn a thi yu zithu u. Ne guesé u i ut'ahu ngue him majuäni a guí mamhbü, bi 'yén'a ra Jesús. ²⁸ Pegue rá Hogandähi Ojä dá høn a thi yu zithu ne dá ut'ahu ngue ya di manda rá ts'edi Ojä ua guí 'bahmbü, bi 'yemp'u.

²⁹ Ne tenguthoho n'da ran 'yohu 'bu i 'burpu ja rá ngu, hin njongui sä da yurpu 'bu hinga m'bet'o da mba nthurpi yá 'ye, ne nuya sä da yurpu ne da hyäspi 'be'a gätho i ja bu. Dí n jagä bu, him mí sä xcä mispa yu zithu 'bu hin xcä tapä u yá hmu, bi 'yén'a ra Jesús.

³⁰ Ne nu'a to'o hingui numansugui, man sui'be a. Ne nu'a to'o hingui øt' ma 'befi i di japi dim 'be u mi'da, bi 'yén'a ra Jesús.

³¹ Janangue'a dí xi ahú, hont'a go má ts'oqui ne hont'a go má ts'ore da man a n'da, i sä da mba ma punbi, pe nu'bu i man ra ts'ore nange rá Hogandáhi Ojá n'da, ya hin da zá da mba ma punbi n'da 'bu. ³² Pe dí xi ahú, nu'bu 'bo'o da man ra ts'ore nanguécá, dán ja'igá ua ja ra ximhäi, pe i sä da mba ma punbi a. Pe nu'a da man ra ts'ore nange rá Hogandáhi Ojá, pe hin jam'bu da mba ma punbi a, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'da'anguui a rá mbui n'da a rán t'ót'e n'da

³³ —Pe nu'bu xun ho ran t'ót'e nge dá hön a thi u yu zithu, nde'bu gui numanhoju 'bu, nguetho gui 'yemfu xun ho ra za gue'bu xun ho rán dät'ä. Pe nu'bu hingui ho yán dät'ä gui 'yemfu hingui ho ra za 'bu. Nguetho nu yán dät'ä i zupü da bá a n'da nda'a ní za a, bi 'yén'a ra Jesús. ³⁴ Nu ahú, tengu'bu yú meni ahú yu pozü. Hague dán zá gui mamhbu n'da ra nde xun ho 'bu xun ts'otho ahú. Nguetho nu'a i yurü rá mbui n'da, gue'a i pön rá nde n'da, bi t'emp'ü yu fariseo. ³⁵ Nu'a ran 'yohu i yuh ran ho rá mbui, hont'a xun ho im ma, pe nu'a ran 'yohu xun ts'o, hont'a im ma, nguetho xun yuh ran ts'o rá mbui. ³⁶ Ne dí xi ahú nge nu'a ra pa din ja ran juanbi, gätho yu ja'i da mba ma juanbi nange a him bin 'yomfñi 'be'a i mba a bi man u. ³⁷ Ne nange yam hma gá mamhbu dí ts'an'nahú ran unbi 'da ahú ne dí mba ma thögue 'da ahú, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Jesús nte ma hmepya bi 'yu 'bu mi t'äp yu hmepya

³⁸ Ne nubüya, bi t'emp'a ra Jesús, bi 'yemp'ü 'da ma ngarpihe yu fariseo ne yu xänbate nijä:

—Gra xänbate, dami 'yurcahe n'da ra hmepya nge'bu majuaní Ojá bi 'da'a ni ts'edi.

³⁹ Bi dät'a ra Jesús:

—Nu'ü xö 'uegue nange Ojá ne xun ts'o yú mbui, gue'ü i äh yu hmepya u. Pe hin da t'ut yu hmepya u, pe hont'a n'da ra hmepya da t'uti, tengu bi 'yot'a ra Jonás. ⁴⁰ Nge tengu thoho ra Jonás, hyu pa ne hyu xui bi 'yo bu mbo rá foho n'da ra dähua, ne ngutho din jacá guecá dán ja'igá ua ja ra ximhäi, hyupa ne hyu xui ga o bu 'bu u xun du, bi 'yén'a ra Jesús 'bu mi 'yemp'ü. ⁴¹ Ne dí xi ahú, nu'ü mí 'bupü ra dähniini Ninive 'darbu gam 'bähmbu u 'bu bin ja ran juanbi 'bu ran zegui, ne da 'yut'ahü i ja ni ts'oquihü. Nguetho nu'ü 'bex bi päh yú mbui 'bu mí 'yö a bi man a ra Jonás, pe nu ahú xö hin guín nde gui päh ni mbuihü nange'a dí mangä. Ne nugä, man'da xun hets'i ma ts'edi xinda gue ra Jonás, bi 'yén'a ra Jesús. ⁴² Ne'a ra xisu min ts'ut'abi bu Sur, 'darbu gam 'bähmbu a 'bu bin ja ran juanbi 'bu ran zegui. Ne da 'yut'ahü nge i ja ni ts'oquihü. Nguetho nu'a yatho

bá ghe nge mi nde da 'yö a 'be'a bi man a ra ts'ut'abi Salomón nange ran 'yomfñi bi un Ojá, pe nu'ahü hin gui nde gui 'yöhmbe a dí m mangä. Pe nugä man'da i ja rá ts'edi mam hmangä xinda gue ra Salomón, bi 'yemp'ü yu fariseo a ra Jesús.

Nu rá mbui n'da da yut' ra zithu mahón'a 'bu hin da bñ Ojá

⁴³ —Pe nu'a ran ts'o guidí hohü, din ja ahü tengu bi 'yot'a n'da ra ja'i min 'youi n'da ra zithu. Ne bi bön a ra zithu, bin 'yo bu ja ra 'yonhäi, mí honi hapü din säya pe him bi dñi hapü din säya. Ne bi mbeng bu ja rá mbui ra ja'i bu bá nets'i. ⁴⁴ "Man'da xun ho 'bu ga peng bu bá nets'i," bi 'yénse a ra zithu. Ne nu'bu mi mbeng büya, bi zöm bu ja rá mbui a ra ja'i mahón'a, ne bi nu tengu'bu n'da ra ngu nge mán joqui bu rá mbui, ne njom mí 'bupü nguetho him bin zam bu rá m hman Ojá. ⁴⁵ Ne xö bi mba büya bá si mí yoto yú minzithuhü nge man'da emme xun ts'o i ö't'e, ne bi yurpü, bin säya bu rá mbui a ra ja'i. Ne man'da emme xun ts'o bi 'yot'a ra ja'i büya. Ne gan jahü bu, bi 'yemp'ü yu ja'i a ra Jesús.

Nda'a u i din cuhu ra Jesús

⁴⁶ Ne nu ra Jesús mí yahu yu ja'i 'bu mi zöm bu a rá mbe ne yán 'yohü. Bi zöm bu ja ra ngu mí 'bui. Pe him bi yurpü, bim 'bätho bu thi, mi nde xtin yäui a rá ts'unt'ü. ⁴⁷ Ne nu'ü 'da büya bi xi a ra Jesús:

—I 'bäcu thi ni mbe ne nin 'yohü, ne in nde gan yahu 'na, bi t'emp'a ra Jesús.

⁴⁸ Ne bi dät a ra Jesús:

—Ga xi ahü to'o a ma mbe ne to'o u man 'yohü.

⁴⁹ Ne bi 'yut'ü yú xädi büya:

—I 'bäcu ya ma mbe ne ma cu, bi 'yena.

⁵⁰ Nguetho hont'a go to'o i ö't' rá pähä ma Ta bi 'bupü mahets'i, gue u man 'yohü u, ne gue'ü man ju u, ne gue'ü ma mbe u, bi 'yén'a ra Jesús.

13

Rán t'uti ra mbomhmudä

¹ Ne nubüya bi bön'a ra Jesús bu ja ra ngu mí 'bui, ne bi mba nín hupü ja ra ndendejä. ² Ne emme bim peti bu yu ja'i, janangue'a nu ra Jesús bi ndexpü ja n'da ra mbosa ne bi hyu bu. Pe hingui 'yo a ra mbosa, bá copü ndenthe. ³ Ne bi xänba u yu ja'i, bi xi i 'da yun t'uti. Ne nu'a n'da ran t'uti bi mam bu, bi 'yena:

—N'da ra mbomhmudä bi mba bu huähi.

⁴ Ne nu'bu mi mbon yu hmudä, nu'ü 'da bi zo bu ja ra 'yu, ne bá ghe yu doja bi za u. ⁵ Ne nu mi'da yu hmudä bi zo bu ja yu 'bodo, 'bexgue bi böst'e nguetho hingui pidi ra häi. ⁶ Pe nu'bu mambá pöx ra hyadi 'bexgue bi 'yot'ü nguetho him mi ja yu 'yü xun ho. ⁷ Ne nu mi'da yu hmudä büya bi zo bu ja yu 'bo'üñi,

ne bi bɔx'u yu hmuɗa. Pe nu'bu min te yu 'uini buya bi go'mi, ne bim 'bedi. ⁸ Pe nu' u 'da bi zo bu ja ra hogahäi, ne bin ja xun ho u. Nu 'da bi ndø'a n'da ciento, ne nu' u 'da bi ndø'i hyaɗe, ne 'däte ma 'det'a bi ndø u 'da. ⁹ Pe nu'bu i ja ni zaguhä, dami jamansu 'be'a dí xi ahä, bi 'yẽmp'u yu ja' i a ra Jesús.

Iän'du yu xädi ra Jesús hanja i xih yun t'uti yu ja' i

¹⁰ Ne dá xihmbe ra Jesús buya, dá ẽmfe:
—Hanja gní xänba yun t'uti yu ja' i, ne hin-gui pa u 'be'a nam bøn'u, dá ẽmfe.

¹¹ Ne nu ra Jesús bi ɗarɗahe buya, ne bi 'yẽnje:

—Nu ahä bin ja ahä gá paɗmbu a njom mi paɗ mam'bet'o 'beɗu ní manda rá ts'edi Oja, pe nu' u mi'da, him bin japi da baɗi, bi 'yẽngähe ra Jesús. ¹² Ne tengu thofo a ram hma i ɗna: “Nu'a i ja, man'da xun ngu din t'unni, ne nu'a zi ts'utho i ja, ne'a i ja da thaɗba a,” gan jahä bu. Nu' u i honi da baɗi, man'da xun ngu da baɗi. Pe nangu u hingui honi da baɗi, ne a zi ts'u mi paɗi da thaɗba u. ¹³ Janangu'e a yun t'uti thofo di xi u, nguetho i øde pe ɗna gue'bu him bi 'yøde, ne i nu pe tengutho 'bu hin te xtá nu; him bi yut' yá mbui a dá xifi, bi 'yẽn'a ra Jesús. ¹⁴ Ne majuani i man'a ra pøngahya Isaiás nangu u 'bu mi 'yẽn'a:

Gui 'yøhmbu pe hin gui paɗmbu 'be'a gá 'yøhmbu.

Ne gui nuh pe hin gui paɗmbu 'be'a nám bøn'a guin nuh.

¹⁵ Nguetho nu ni mbuihu ẽmme xam mɛtho, ne njam'bu gui 'yøhmbu, tengu'bu njot'i ni guh,

ne njam'bu gui nuh, tengu'bu guidi ts'ant' ni däh,

ne hin jam'bu i sä da beɗn ni mbuihu ngue dim paɗi nangu ran ts'o, ngue ga nyan ahä,

i ɗn Oja, bi 'yẽn'a ra pøngahya Isaiás 'bu mayabu, bi 'yẽn'a ra Jesús.

¹⁶ Pe nu'ahä majäpi ahä nguetho i nu ni däh ne i øh ni guh, bi 'yẽngähe ra Jesús. ¹⁷ Majuani dí xi ahä ẽmme xun ngu yá pøngahya Oja ne xun ngu yu ja' i ngue 'dat' Oja mim beɗni, mí nde xtá nuna gátho gui nuh ya, pe him bi zä bi nu; ne ẽmme mí nde xtá 'yøhna gui øhmbu ya, pe him bi zä bi 'yøde, nguetho him mi zøn ra ora xtám baɗi, bi 'yẽngähe dyu xädigähe ra Jesús.

'Be'a rán theui a ran t'uti ra mbomhmuɗa

¹⁸ —Ne nuya ga xi ahä 'be'a nam bøn'a rán t'uti a ra mbomhmuɗa, bi 'yẽngähe ra Jesús. ¹⁹ Ne nu'a to'o bi sih ram hma ngue di manda ua rá ts'edi Oja, ne him bi baɗi 'be'a nam bøn'a, in ja tengu u yu hmuɗa bi zo bu ja ra 'yu, ne 'bex bá ɛ'a ra zĩthu bi hyax a ra hmuɗa bi thupu ja yá mbui. ²⁰ Ne nu' u yu hmuɗa bi zo bu ja yu do, tengu'bu n'da ra

ja' i ẽmme di johya 'bu ja bi 'yø a ram hma, pe maxøts'e thofo. ²¹ Ne hinga gátho mbo yá mbui, nguetho hin'yu yá 'yu xun ho, ne go zi ts'u din unbi nangu a ram hma, 'bexgue da 'uegue. ²² Ne nu'a ra hmuɗa dá xi ahä bi zo bu ja yu 'uini, nam bøni tengu n'da ra ja' i bi 'yø a ram hma, pe hont'a ẽmme im beɗn ra ximhäi ne ra mbeti ngue i hät'i, janangu'e a bi japi bim 'be a ne hin te bin ja rá 'befi Oja nangu'e a ra ja' i tengu a. ²³ Pe nu' a ra hmuɗa dá ma ngue bi zo bu ja ra hogahäi, nam bøni tengu u i ømanho a ram hma ne i paɗi 'be'a yän theu a, ne din te xun ho u ne da ndøgue tengutho yu hmuɗa, ngue nu' u 'da bi ndø'a n'da ciento, ne' u 'da bi ndø a hyaɗe, ne u 'da bi ndø a 'däte ma 'det'a.

Rán t'uti ra hmuɗa xun ho ne a hingui ho

²⁴ Ne nu ra Jesús buya bi xih mi'da yun t'uti u yu ja' i, ne bi 'yẽmbi:

—Nu'bu bi 'yøt' ran ts'ut'abi Oja, in ja tengutho 'bu n'da ra ja' i bi du a n'da yu hmuɗa xun ho bu ja rá huahi. ²⁵ Pe nu'bu mín xui ne gátho bin aha, bi mba a rán suiui ne 'darbu bi duhmi a n'da yu hmuɗa hingui ho bu ja rá huahi, ne bi mba buya. ²⁶ Ne nu'bu mí bøx buya, bi bøx'u xun ho ne u hingui ho, 'darbu bi bøts'e. ²⁷ Ne nu' u yá 'yẽhe buya bi mba bi xi u yá hmu: “Nu yu hmuɗa gá tupu ja ra huahi, xun ho 'bu gmi tuhu, haru bi nequi u yu hmuɗa hingui ho,” bi 'yẽmbi. ²⁸ Ne nu u yá hmu buya bi 'yẽmbi: “Ne masque n'da man sui'be bá ghe bi ts'onga ma huahi,” bi 'yẽna. “Ha ga xathu u yu paxi hingui ho,” bi 'yẽn'u yá 'yẽhe buya. ²⁹ Ne nu yá hmu bi 'yẽmbi: “Hin'na, hin da zä gui mbähä gui xathu u yu paxi hingui ho, nguetho xøhma ts'arpu thofo ne u xun ho gui xathu. ³⁰ Man'da xun ho gui hyethohu 'darpu din te, ja gue'bu bin ja ran sofo. Ne nubuya ga xi u yu mbefi ngue nu' u hingui ho di peti ne da 'yudi, ne nu u xun ho buya da mbet's' bu ja ma ngu,” bi 'yẽn u yá hmu, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Ne guehna man'da ran t'uti bi mam 'bu mi xi u yu ja' i.

Rán t'uti rá hmuɗa ra mostaza

³¹ Ne man'da ran t'uti bi man'a ra Jesús ne bi 'yẽna:

—Ne tengu n'da rá hmuɗa ra mostaza bi dupu ja rá huahi n'da ra ja' i. Ne zi ts'utho a, ẽmme man'da zi ts'u xinda gue u mi'da yu hmuɗa. ³² Pe nu'bu bin te ne man'da xun ndoho bu ni nequi, madague'bu ra c'ani thofo, pe i te tengu'bu n'da ra za gueɗu da zä da 'yøt' yá 'bafi yu doja bu ja yá 'ye. In jabu rá ts'edi Oja bu ni nequi ngue di manda ua, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Rán t'uti rá txi ra hocɗni

³³ Ne man'da ran t'uti bi ma ra Jesús ne bi 'yẽna:

—Ne tengu ra íxi 'bũ din jap'a ra hocjani, ne gátho bi nden a ra juni bũa. In jabũ rá ts'edi Ojã bũ ni nequi ngue di manda ua, bi 'yẽna.

Maya'bũ bi ts'anni da man yũn t'uti a ra Jesús

³⁴ Ne ngubũ bi 'yõt'a ra Jesús, hõnt'ũ yũn t'uti bi 'yut'ũ yũ jã'i 'bũ mi xãmbi. ³⁵ Ne gue'a bi man'a ra põngahyã maya'bũ ngue din ja 'bũ mi 'yẽna:

Ga utã yũ jã'i yũn t'uti,

Ga xãmba a njon mi pãdi asta gue'bũ go mi mbũh ra ximhãi,

i ẽn Ojã, bi 'yẽn'a ra Isaiãas 'bũ mim põngahyã.

'Be'a rãn theui a rãn t'uti ra hmudã xũn ho ne'a hingui ho

³⁶ Ne nubũa bi xi ũ yũ jã'i a ra Jesús ngue da mbengui. Ne nu'bũ gátho mí mba ũ, bi mba ra Jesús bũ ja ra ngu. Ne dá tendãhe bũa. Ne nu'bũ mí hyupũ ja a ra ngu, dá ãnhde:

—Dami xije ts'ũ 'be'a nam bõn'a ran t'uti gã ma nangeu ra hmudã hingui ho bi dupũ rá huãhi a ran 'yohũ, dá ẽmfẽ.

³⁷ Ne bi 'yẽngãhe ra Jesús bũa:

—Nu'a nam bõni ngue yũ hmudã xũn ho ũ dí tucã, guecã dán jã'igã ua ja ra ximhãi. ³⁸ Ne nu'a ra huãhi nam bõni gue'a ra ximhãi. Ne nu'a ra hogahmudã nam bõni gue'ũ di manda rá ts'edi Ojã ũ. Ne nu'a ra hmudã hingui ho nam bõni yũ jã'i ngue rá mbeti ra zĩthu. ³⁹ Ne nu'a rãn sãuii a rá mbeti ra huãhi ngue bi dupũ yũ hmudã hingui ho, gue'a ra zĩthu a. Ne nu'a ran sofo nam bõni rãn zegui ra pa. Ne nu'ũ yũ mbefi da xoqui nam bõni ngue yãm 'behni Ojã mahẽts'i. ⁴⁰ Ne tengu thofo ũ yũ hmudã bi bõts'e ngue hingui ho ne bi mba ma munts'i ne bi mba nt'udi, din ja bũ 'bũ ran zegui ra pa. ⁴¹ Nugã ngue dán jã'igã ua ja ra ximhãi, 'bũ rãn zegui ra pa ga pen'dũ mam 'behni di peti gátho nangu yũ jã'i ra ximhãi. Ne gátho ũ bi 'yõt' ran ts'o da thõn a thi, ne ũ gátho midĩ parpa yũ mijã'ihũ da 'yõt' yũ ts'oqui. ⁴² Ne da thõspũ ja ra sibi njãm'bũ i huẽt'i, guepũ din zoni ne din guxt' yũ ts'i bũ. ⁴³ Ne nubũa, nu'ũ to'o i õt' rá pãhã Ojã, di nec thofo tengu ra hyadi bũ di manda rá ts'edi ma Tahu mahẽts'i. To'o gátho ja yũ zagu, di jamansu a díim mangã yũ, bi 'yẽngãhe ra Jesús.

Rãn t'uti a ra mbeti man t'agui

⁴⁴ Ne man'da ran t'uti bi man'a ra Jesús, bi 'yẽna:

—Nu n'da ran 'yohũ bi ñĩn'a n'da ra mbeti bũ mbo ra hãni ngue ẽmme di muui a. Ne bi gãrpũ mahõn'a. Ne midĩ johya, ne bi mba bũa da mbã 'be'a gátho mí pe'ts'i guepũ bi zã bi ñãn'a ra xẽqui a guepũ bi ñĩn'a di muui, ngue mí pãdi man'da da ñãpi bũ. Ne din jabũ

gui 'yõthũ ngue ẽmme gui hyomhbũ ngue di manda rá ts'edi Ojã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Rãn t'uti a ra do ẽmme di muui xãm hmadi

⁴⁵ Ne xõ bi 'yẽna:

—Nu n'da ra põhõ ngue mi honi da ñãn yũ do i thĩm bũ mbo ra dehe xãm hmadi di muui. ⁴⁶ Ne nu'bũ mí ñĩn a n'da man'da mahotho xinda gue'ũ gã min nu mam'bet'o, bi mbã 'be'a gátho mí pe'ts'i ne bi ñãn'a ẽmme mahotho bũa. Ne din jabũ gui 'yõthũ ngue ẽmme gui hyomhbũ ngue di manda rá ts'edi Ojã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Rãn t'uti n'da ra xit'q án t'ei bũ ja ra ñãqãdehe

⁴⁷ Ne man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yẽna:

—Nu'a ní 'yõt' ran ts'ut'abi Ojã, in ja tengu n'da ra xit'q ngue i pa nt'ei bũ ja ra ñãqãdehe, ne i the hõnt'a go ní huã i 'bũpũ mbo ra dehe.

⁴⁸ Ne nu'bũ ya bi yu'a yũ xit'q yũ mbahua, da gux bũa, da mba nĩn hupũ ja ra ndenthe ne da huan'dũ yũ huã xũn ho da 'yũrpũ ja yũ 'bõts'e ne nu'ũ hingui ho bũa di bũnt'i. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ne din jabũ 'bũ rãn zegui ra pa, 'darbũ ñĩm 'bãhmbũ ũ yũ ts'om'bãi ũ xũn ho bi 'yõt'e. Ne nu yãm 'behni Ojã mahẽts'i da huan'dũ yũ ts'om'bãi ne da 'yentpũ ja ra sibi njãm'bũ i huẽt'i, guepũ din zom bũ ũ ne din guxt pũ yũ ts'i, bi 'yẽngãhe ra Jesús.

Mahyoni a mi pezehe ne'a xõ bi ñĩm ma'dayo

⁵¹ Ne nu'a ra Jesús bũa bi 'yẽngãhe yũ xãdigãhe:

—Ha guĩ pãhmbũ a dí xi ahũ ya.

—Hãha, ma Hmu, ya dí pãhmbe a guĩm ma, dá ẽmbãhe a.

⁵² Ne xõ bi 'yẽngãhe bũa:

—Nu'ũ midĩn xãh ram hma maya'bũ, ne a ram hma ma'dayo da hyumbi din xãdi, ngue 'bẽpũ ní manda rá ts'edi Ojã, hin te di 'beh rãn xãdi ũ bũa, ne da zã da xãmba ũ mi'da. Din ja tengu'bũ n'da ra jã'i i ja 'be'a i pe'ts'i ngue gã mahyoni. Ne'a bi zocpa yãm bombõta ne'a bi ñĩnse. Janangue'a hin te di 'be' ũ 'bũpũ ja rá ngu, bi 'yẽngãhe ra Jesús.

Yũ mengu bũ rá hñini zehe him bi 'yẽc'yẽi rá ts'edi ra Jesús

⁵³ Ne nu'bũ mí gua'a bi man ra Jesús bũa bi bõm bũ. ⁵⁴ Ne bi mba bũ rá hñini zehe ngue Nazaret. Ne bin xãpũ ja ra nijã, ne nu yũ jã'i bũa bi hyonya thofo 'be'a bi 'yõt'a, ne bi 'yẽna:

—Harũ bí hyã rãn 'yomfẽni na, ngue da zã da 'yõt'a i õt'e. ⁵⁵ Ha hinga guehna rá ts'unt'ũ ra yaxi na, ngue i 'bũcua rá mbe i Maria. Ne nu yãn 'yohũ ra Jacobo ne ra José ne ra Simõn ne ra Judas. ⁵⁶ Ne ũ yãn ju dí 'bũhmbũ ua. Pe harũ bí hyã a ran 'yomfẽni na, bi 'yẽn ũ yũ menguhũ. ⁵⁷ Ne him bi numanho a ra Jesús. Pe nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—Gátho yu ja'i in jabu. Nubu ja yú hnini zehé hin da hnumanho n'da rá pøngahya Oja, xinga gue'u i 'bupru rá ngu da numanho, bi 'yén'a ra Jesús.

⁵⁸ Janangue'a hingui ngu yan t'ot'e mixte bi 'yøpɾu, ngue him bi 'yɛc'yei u 'bupru.

14

Ra Xuua Nxixya bi thecpa rá yuga

¹ Ne min ts'ut'abi bu ra xequi Galilea a ra Herodes. Ne nu'bu mi sifi 'be'a gá bi 'yot'a ra Jesús 'bu min 'yo bu, bi 'yén'a:

² —Masque ra Xuua Nxixya a, bi dambeni bu 'bu u xun du, janangue'a i ja rá ts'edi xun ho i ot' yan t'ot'e mixte, bi 'yém buya.

³⁻⁵ Nguetho guese a ra Herodes bi hyo a ra Xuua Nxixya. Bin cue a ra Herodes 'bu mi sifi ngue hingui ho a bi 'yot'e ngue bi zinse a rá 'bepo, nu'a ra xisu mi 'buhmi a ra Felipe 'bu mi sin'a ra Herodes. Ne nu'a ra xisu, ra Herodías a. Ne bi 'yén'a ra Xuua: "Hingui ho gá 'yot'e ngue gá sinba rá xisu a nin 'yohu," bi t'emp'a ra Herodes. Bin cuetho ra Herodes buya bi got'a fádi a ra Xuua ne bi manda dí tu'ti con yu cadena. Ne mim beñi xta hyo a ra Xuua, pe him bi hyo nguetho mi su din cue yu ja'i, ngue nu yu ja'i mi paði rá pøngahya Oja a ra Xuua. ⁶ Pe nu'bu mi zøn ra pa bin ja rá ngopa a ra Herodes 'bu mi dát ra jeya mahøn'a, bi 'yot'a n'da ran ts'ihme ne bin ne a rá t'ixu a ra Herodías. Ne bi numanho a ra Herodes a ran hnei bi 'yot' buya. ⁷ Ne bi 'yemp'a ra hmute: "Dami 'yádi 'be'a gátho gui nde gui 'yáqui. Majuani dí xi i, ga 'da i 'be'a gátho gui 'yáqui," bi 'yén'a ra Herodes. ⁸ Ne nu'a ra hmute buya bi 'yá a rá ya ra Xuua Nxixya ngue di o ra mbohi, nguetho gue'a xí xi a rá mbe a da 'yáp'a.

⁹ Ne bi du rá mbui a ra Herodes buya, him mi ndehma da hyo a ra Xuua, pe hin'yu 'be'a sá da 'yot'e nguetho ya xí xifi di unni 'be'a gá da 'yápi, ne ya xí 'yøh yu ja'i di unni 'be'a gátho da 'yápi. ¹⁰ Ne bi manda buya ngue da mba ba thecpa rá ya ra Xuua Nxixya bu ja ra fádi, ne ba jät'a n'da ra mbohi din t'un'na ra hmute. ¹¹ Ne nu'bu min t'unni bi den a ra mbohi bi un'na rá mbe buya.

¹² Ne nu yá xádi ra Xuua buya, bá tunba a rá ngøc'yei bu ja ra fádi, bi 'yágui. Ne bi mba buya bá xi a ra Jesús ngue ya xi da ra Xuua.

Bi 'uñ'i cut'a mahuqi yan 'yohu ra Jesús

¹³ Ne nu a ra Jesús 'bu mí 'yøde bi du ra Xuua, 'bex dá mbähmbe dá huhe bu ja ra mbosa mí nde xcá sømhbe bu 'danguadi, mi gna xcám 'busehe n'da zi ora. Pe nu'bu mi pa u yu ja'i ngue dá mbähmbe bu a ra Jesús, ne u bá nexpu ja yú hnini bi dengähe, bin 'yogua thohe gátho bu ja rá nyani a ra dædehe. ¹⁴ Ne nu'bu má çahmbe bu ja ra mbosa a ra Jesús, xun ngu u yu ja'i xí zøm bu. Ne çemme bi huç'c'u

buya ne bi hoqui hont'a go to'o mí u. ¹⁵ Ne nu'bu min de buya dá embähe a ra Hmu:

—Ya bin de ya, ne njongui 'bæcua ja ra xequi ua, dami xih yu ja'i da mba bu ja yu hnini ne da däm bu 'be'a da zi, dá embähe a.

¹⁶ Ne bi 'yén'a ra Jesús:

—Pe hingui jatho da mba, pe guese ahu dami 'uimbu, bi 'yengähe.

¹⁷ Ne dá tãhmbæ buya:

—Pe hin'yu 'be'a da zi, ne hont'i cut'a yu hme i ja ua ne yoho yu huq, dá emfe buya.

¹⁸ —Bá çuhu ua, bi 'yén'a ra Jesús.

¹⁹ Ne bi xih yu ja'i ngue din säya bu ja yu t'ei, ne bi hyan u cut'a yu hme ne yoho yu huq. Bi ndøs' mahçts'i ne bi 'yáp rán japi Oja, ne bi xem buya ne bi 'dacähe dá darpähe yu ja'i.

²⁰ Gátho bin sihme u yu ja'i ne bin niya ne bi bong mi'da yu xequi bi yu'i 'de'ma yoho yu 'bøts'e. ²¹ Ne nu'u gátho bin sihme i jua'i cut'a mahuqi u yan 'yohu, ne hin njon bi mbeh yu xisu xinga gue yu t'uhni.

Bin 'yo maxøts'e ra dædehe a ra Jesús

²² Ne nubuya, bi xije ga mbähmbe ngue ga 'daxhe ra dædehe mahøn'a. Dá huhe a ra mbosa dá mbähmbe buya. Go bi gøse bu a ra Jesús, bin 'yèhmbu yu ja'i. ²³ Ne nu'bu mi mba u yu ja'i bi ndezehæ bu ja ra nyuni ne bi nyai bu Oja. Bá hazehæ bu a. ²⁴ Ne nu'bu má mbähmbe ngue dá huhe ra mbosa, 'bu mi zøm made ra dehe, bi zeh ran dahi ne çmme bin ja yu t'øthe, ne ts'edi midí cos'a ra mbosa. ²⁵ Ne nu'bu ya mbe mí ts'atho da hyats'i, ne 'yo a ra Jesús bu maxøts'e ra dehe ngue da z'u'a ra mbosa. ²⁶ Ne nu'bu mambá epu ra Jesús, ne i 'yo bu maxøts'e ra dehe dá handähe buya, ba epu ne hin dí pãhmbæ ngue gue'a. Çmme dán suhe ne dá mbahmbe:

—Ba çhnu n'da ra ánimá, dá çmhbe.

²⁷ Ne bi darcähe a ra Jesús:

—Dami hyuthu nzambu, o guin suhu, guecä, bi 'yengähe.

²⁸ Ne bi dät'a ra Pedro buya:

—Nu'bu gue'e ma Hmu i, dami jaqui necä dan 'yo maxøts'e ra dehe ne ga søm bu guí 'bái, bi 'yén'a.

²⁹ —Ba çcua, bi 'yén'a ra Jesús, bi t'emp'a ra Pedro buya.

Ne nu'a ra Pedro buya bi gapu ja ra mbosa ne bi du'mi bin 'yo maxøts'e ra dehe ngue in nde da zøm bu bí 'bá a ra Jesús. ³⁰ Pe bi nu ngue çmme nts'edi ran dahi ne 'bex bin su buya, ne bi du'mi bi dont'a mbonthe. Ne nts'edi bi mbah pøya:

—Ma Hmu, dami yangui, bi 'yèna.

³¹ Ne 'bex bi bendba rá 'ye a ra Jesús buya.

—Hanja ts'atho guí çc'yei ngue i ja ma ts'edi ne 'bexgue gá su 'be'a gán nu, bi 'yemp'a rá hmu.

³² Ne nu'bu mi hyu ra mbosa a ra Pedro ne ra Jesús buya, 'bex bin hç a ran dahi. ³³ Ne

nugáhe mí huhmbe bu mbo ra mbosa dán danyahmuhe bu mí 'bá a ra Jesús ne dá emfe:
—Majuqani maha, gue'e rá Ts'ant'u i Oja, dá emfe.

Bi hoc'u yu hyenni bu ra hnini Genesaret a ra Jesús

³⁴ Ne dá thohmbe buya dá sómhbe bu 'danguadi ra dehe bu mi ja ra xequi Genesaret.
³⁵ Ne nu'u yu ja'i mi 'bap, 'bu mi nu bi zóm bu ra Jesús, 'bexgue bi mbénh ra nde hónbu go harpa ja yu hnini ngue ya mí 'bap ra Jesús. Ne bá ts'inbi gátho yu hyenni bu mi 'bucáhe a ra Jesús. ³⁶ Ne bi 'yáh ra mate u ngue bi dárpa rá nyáni rá pahni ra Jesús, ne 'bex bi yan u buya.

15

Ra Jesús bi ma 'be'a di ts'onba rá mbui n'da

¹ Ne nubuya bá ε i 'da ma ngurpihe ngue yu fariseo ne yu xánbate nijá. Bá nexpu Jerusalén u, ne bi 'yán'na ra Jesús:

² —Hanja u ni xádi hingui ten yán t'ót'e mam bombótahú ne him 'be i xat'ye 'bu i sihme, bi 'yén'u.

³ Bi dá a ra Jesús ne bi 'yembi:

—Pe ne ahú guí festhohohú rán t'edi Oja 'bu guí homhbú guí 'yót' nin t'ót'e zehéu, bi t'emp'u yu fariseo. ⁴ Nguetho i mam bu ja rá m hman Oja: “Gui numansu ni ta ne ni mbe.” Ne a i mam bu ngue: “Nu'a to'o san rá ta ne rá mbe i jatho da tho,” bi 'yén'a ra Jesús.

⁵ Pe nu ahú, 'dan'yo thoho guí mamhbú, ngue guí emhbú xán ho 'bu di yarpa Oja a mí ja ngue xtá mbáx'a rá mbe o gue rá ta n'da ran 'yohu. Ne hin gá xihmbú ngue him bi numansu rá ta 'bu ngubú bi 'yót'e. ⁶ Gá 'yemhbú nte ní mba tho yán t'edi Oja 'bu guim bense nin t'edihú, bi 'yén'a ra Jesús, bi t'emp'u yu fariseo. ⁷ Pe emme guidi yorpahú a guim bémhbú, bi 'yemp'a ra Jesús. Majuqani bi man Oja bu ja rá sócuqá ra Isaías 'be'a guí óthú ngue bi 'yéna:

⁸ Nuya yu ja'i ya i esqui nangué yá nde, pe maxóts'e thoho ne hinga gátho yá mbú.

⁹ Ne sáti thoho 'bu i thandegui, nguetho hont'u yán t'edi zehé i xánba u mí'da, i éñ Oja, bi 'yén'a ra Isaías 'bu maya'bu, bi 'yén'a ra Jesús.

¹⁰ Ne nubuya, nu ra Jesús bi zon'du yu ja'i:

—Dami 'yóhmbú 'be'a dí xi ahú janangué'a guí pámhbú 'be'a nam bón'a. ¹¹ Hinga gue'a i ts'i di ts'onba rá mbú n'da, pe gue'a ní bóm bu rá nde n'da, bi 'yén'a ra Jesús.

¹² Ne dá mbámbe bu mí 'báh ra Jesús.

—Nu'u yu fariseo bi beman'u a gám ma, dá emfe.

¹³ Ne bi dáh ra Jesús, bi 'yéna:

—Hont'a go 'be'a ma paxi him bi 'yézehé ma Ta, i jatho da mba nsat'i. ¹⁴ Nte guim bémhbú nangué u nguetho tengu'bu i xádá u,

ne éna da 'yut' ra 'yu yá mixádáhu. Ne nu'bu n'da ra xádá i six'a rá mixádái, thámbeñi tho gátho yoho da zo bu ja n'da ra hyáhái, bi 'yengáhe ra Jesús 'bu má emfe.

¹⁵ Nu ra Pedro buya bi xi a ra Jesús:

—Dami xije nangué a ran t'uti gá ma mahé'bu, 'be'a nam bón'a, bi 'yembi.

¹⁶ Ne bi dá'a ra Jesús:

—Ha ne ahú xingui ts'u guí pámhbú 'be'a nam bón'a dí xi ahú, bi 'yéna. ¹⁷ Ha hin guí pámhbú nu 'be'a da zi n'da, da yurpu ja rá nde ne da mba bu ja rá foho, ne hingui zam bu, bi 'yengáhe. ¹⁸ Pe nu 'be'a gátho da bón bu ja rá nde n'da i nexpu rá mbú ne gue'a di ts'on'a n'da. ¹⁹ Nguetho guepu mbo rá mbú n'da ni nex'u yu ts'on'yomfeni, ran thodu, ran 'yom't'eni madague'bu bin thát'a n'da o hin gana din tháti, ne yam fé, ne yu fehni, ne yan ts'ante, ne gue'u gátho ní nexpu rá mbú n'da u. ²⁰ Ne gátho u gue'u ní ts'om'bái n'da ra ja'i u. Pe nu'bu bin sihme ne him bi 'yót'a ran t'ót'e ngue din xat'ye, hinga gue'a dán ts'on'a, bi 'yengáhe ra Jesús.

N'da ra xisu hin rá menguhú a ra Jesús bi 'yéc'yei a rá ts'edi ne bi yan'a rá t'ixu

²¹ Ne nubuya dá pómhbe bu a ra Jesús dá mbámbe bu ja rá xequi ra hnini Tiro ne ra hnini Sidón. ²² Ne dán c'athe n'da ra xisu ra mengu Canaan, hing ra israel a. Ne ts'edi bi mbafi, bi 'yemp'a ra Jesús:

—Gra Hmu, rá m bom'betó i ra David, din ja nin huécate nangué ma t'ixu in 'youi n'da ra zítu ngue emme di mbí.

²³ Nu ra Jesús bi thotho, tengu'bu him bi 'yø a bi xifi. Nugáhe buya dá xihmbe ra Jesús:

—Dami 'yörpa ra mate a ra xisu, janangué'a da mbengui, ne i mbafi i tengahú.

²⁴ Nu ra Jesús buya bi 'yéna:

—Nu Oja bá pengui ga örpa rá 'befi ngue hont'u ma menguhú yu israel ga jamansu, nguetho i 'búu tengu yu de'yo bi 'beh ra 'yu, bi 'yéna.

²⁵ Pe nu ra xisu bi zóm bu 'báh ra Jesús bin danyahmu ne bi 'yembi:

—Gra Hmu, dami zequi.

²⁶ Pe nu ra Jesús bi 'yembi:

—Hingui ho 'bu n'da ran 'yohu da hyánba rá hme yá t'uhni, go di un'du yu t'u'yo, bi 'yembi.

Ngubú bi xifi nguetho hing ra israel a ra xisu. ²⁷ Bi 'yén'a ra xisu buya:

—Majuqani guim ma gra Hmu, pe ne'u yu t'u'yo i si yu xeca hme 'bom bu ja ra 'bimexa ngue i he u yá hmu.

²⁸ Ra Jesús buya bi 'yemp'a ra xisu:

—Gra xisu, emme guí éc'yei xán ho a ma mate. Janangué'a din ja a gá 'yádi, bi 'yembi. Ne 'bexgue gue'a ra ora bi yan'a rá t'ixu.

Bi hoc mi'da yu hyenni a ra Jesús

²⁹ Ne nubuya nu ra Jesús bi bøm bu. Dá mbáhmbe bu ja ra ndendádehe bu Galilea ne dá texhe bu ja ra nyuni, ne bi hyurü a ra Jesús. ³⁰ Ne xan ngu yu ja'i bi zøm bu mi hudi, ne bá ts'inba yu dogua, ne yu xädä, ne yu gore, ne yu do'ye, ne xan ngu mi'da yu mbedi ne yu hyenni bá ts'inba bu mi hu'a ra Jesús. Ne nu ra Jesús buya gátho bi hoc'u. ³¹ Ne nu yu ja'i bi hyonya toho 'bu mi nu bin ya yu gore ne bin 'yo u mi dogua ne bi yan'u mi do'ye, ne bin zø yá dá u mi xädä. Ne nu'bu mi nu 'be'a bi 'yot'a ra Jesús, bi 'yespa Oja, ngue ma Ojåhe dyu israelhe. Ne hyu pa dán degåhe bu yu ja'i.

Bi 'ujn' goho mahuqhi yun 'yohu ra Jesús

³² Ne nu ra Jesús bi zongahe bi 'yengåhe: —Emme dim bengå yu ja'i i 'bucua nguetho ya ná hyupa i 'bucua ne hin'yü 'be'a da zi yu. Ne nu'bu ga xifi da mba bu yu ngu, masque hin da hyät'i da zøm bu ja yá ngu, bi 'yén'a ra Jesús.

³³ Ne dá emhbe buya: —Pe hin hapu ga tímhbü ra hme ga unhdü yu ja'i, nguetho emme xan ngu i 'bucua, ne njongui 'bucua ngue ga tämfu ra hme, dá emfe.

³⁴ —Hangui guí hånü ra hme thå, bi 'yén'a ra Jesús.

—Yoto toho yu hme ne zi yoho yu t'uhua, dá emfe.

³⁵ Ne nu ra Jesús bi xih yu ja'i din säya bu häi. ³⁶ Ne bi hyan'u yu hme a ra Jesús ne yu hua, ne bi 'yap rán japi Oja ngue u bi hyani. Nubuya, nu ra Jesús bi xen yu hme ne yu hua ne bi dargåhe ngue ga unhdü yu ja'i bu mi hudi. ³⁷ Ne gátho u mi 'bæpü bin sihme u ne bin niya, ne bi bongui yoto yu 'bøts'e 'bu mi niya. ³⁸ Ne goho mahuqhi u yun 'yohu bin sihme, ne njom bi mbeh yu xisu ne yu t'ahni. ³⁹ Ne nu ra Jesús buya bi xih yu ja'i da mbeng yá ngu. Ne nu'bu mi mbeng yu ja'i buya dá mbáhmbe mahøn'a a ra Jesús, dá huhe ra mbosa mahøn'a ngue ga sømhbe bu ra xequi Magdala.

16

Yu ngurpi yu judio bi 'yåh mi'da yu hmeppya

¹ Ne nu'bu ma sømhbe bu, bi zøm bu 'da ma ngurpihe ngue yu fariseo ne yu saduceo, in nde da zåp rá mbai a ra Jesús, bi 'yembü:

—Yurcahe n'da ra hmeppya ngue ga pähme majuani Oja bá pen'ni i, bi 'yén'u.

² —Pe nu'ehü, bi 'yén'a ra Jesús, guí nuhu xan theni yu güi 'bu xøn de ne guí emhbü buya ngue din hyadi 'bu bi hyats'i. ³ Ne nu'bu guí nuhu ts'utho xan theni yu güi 'bu xudi, guí emhbü din da'ye buya. Emme guidi yorpanu a guím bæmhbu. Hanja ngue guí pähmbü 'be'a nam bøn'u yu güi guí nuhu ne hin go guí pähmbü 'be'a nam bøn yu hmeppya guí nuhu ya, bi 'yén'a ra Jesús. ⁴ Nu ahü guí 'bühmbü

ya, gue ahü gyu ts'om'båihü, xcå 'uehmbü bu rá 'yu Oja, ne sä guí åhmbü ra hmeppya ya pe hin da t'ut'ahü ra hmeppya. Pe høn't'a ra hmeppya da t'ut'ahü tengu bi 'yot'a ra Jonås maya'bu, bi 'yén'a ra Jesús bi 'yemp'u yu fariseo. Ne xø dá mbåcåhe a ra Jesús buya.

Ra Jesús bi xih yu xådi di jamansu nangue rá 'ixi yu fariseo

⁵ Ne nubuya dá penje mahøn'a 'danguadi ra dådehe a ra Jesús. Ne dá pumbenihe a ra hme nza'i mí sihe ngue min 'youi ra 'ixi. ⁶ Nu ra Jesús buya bi 'yengåhe:

—Damim fåhmbü nangue yu 'ixi yu fariseo ne yu saduceo, bi 'yena.

⁷ Ne dá ensche:

—I man na ya ngue him bá hånü ra hme.

⁸ Ne nu ra Jesús bi bædi 'be'a dá bæmhbe ne bi 'yénje:

—Hanja guí emhbü: "Hin'yü ra hme ga sihu." Pe ts'utho guí çc'yeihü. ⁹ Ha gá pumbenihe 'bu má 'ujngå goho mahuqhi yun 'yohu ngue høn't'i yoto yu hme ne yoho yu t'uhua, ne bi bong toho yoto yu 'bøts'e yu hme. ¹⁰ Ne'bu má 'ujn'i cat'a mahuqhi yun 'yohu ngue høn't'i cat'a yu hme mi ja, ne xan ngu yu 'bøts'e bi yu 'bu mi bongui. ¹¹ Hanja hin gá pähmbü 'bu má xi ahü nangue yu 'ixi yu fariseo ne yu saduceo, pe hin nangue u yu hme dá xi ahü, bi 'yengåhe.

¹² Ja dá pähmbe buya 'be'a nam bøn'a bi xije ra Jesús. Dá pähmbe ngue gue'a yün xådi yu fariseo ne yu saduceo, ne hinga gue'a njuantho ra 'ixi bi ma.

Ra Pedro bi ma to'o a ra Jesús

¹³ Ne nubuya dá mbáhmbe ra Jesús bu ra xequi Cesarea, guerpü min ts'ut'abi ra Felipe. Ne bi 'yångåhe dyu xådigåhe ra Jesús:

—'Be'a im bæn'u yu ja'i ngue to'ogå, ngue guecå dán ja'igå ua ja ra ximhäi, bi 'yena.

¹⁴ Dá thåthe buya:

—Nu'u 'da yu ja'i im bæni gue'e gra Xuua Nxixyå, ne nu'u 'da im bæni ngue gue'e gra Elías mi 'büh maya'bu. Ne nu'u 'da im bæni gue'e grå Jeremías ngue maya'bu xøn du, uague man'da rá pøngahyå Oja, i çn'u, dá emfe buya.

¹⁵ Nu ra Jesús buya bi 'yångåhe:

—Xi'ahü, 'be'a guím bæmhbu ngue to'ogå.

¹⁶ Ra Simøn Pedro buya bi dåti:

—Gue'e rá thahni i Oja ngue ra Cristo, rá Ts'ant'u i Oja i 'bui.

¹⁷ Ra Jesús bi 'yembü:

—Majapi i gra Simøn, rá ts'ant'u i ra Jonås, nguetho nu'a gá ma hinga n'da ra ja'i bi bæni i, pegue Oja ma Ta bí 'büh mahets'i bi bæni i. ¹⁸ Pe ne'a dí xi i, nu'i gra Pedro, nu'a ni thuhu nam bøni gue ra do. Nguetho tengu 'bu da gue'e gra dongu guerpü dí mbüh rán ngu Oja, nangue'e ga da'må ga pet'u da 'yçc'yeigui. Ne hin'yü 'be'a da zå di jua u, xing ran dåte, bi 'yén'a ra Jesús. ¹⁹ Ne ga 'da a n'da

nin t'edi ngue gui xih yu ja'i 'beru dí yut'a n'da bu di manda Oja. Tengu'bu ga 'da a n'da ran sogui ngue gui xocru di manda rá ts'edi Oja. Ne nu'a gui 'yembi hingui ho ua ja ra ximhäi, neru mahets'i da t'embi hingui ho a. Ne ngutho a gui 'yembi xun ho, neru mahets'i da t'embi xun ho a, bi 'yen'a ra Jesús.

²⁰ Pe nubuya, nu ra Jesús bi hegähe hin ga mamhbe bu 'buh yu ja'i ngue guese a rá Thahni Oja, ngue ra Cristo.

Ra Jesús bi ma da tho ne da dambeni

²¹ Ne nu'a ra pa a, bi du'mi bi xije jatho da mba bu Jerusalén di unba bu u ma ngarpihe, ngue yu dac'yei ne yu mbäjä ne yu xänbate nija. Ne bi xije da tho ne da dambeni 'bu ná hyupa. ²² Ne nubuya bi zixru ma'ueni a ra Pedro ne bi zui, bi 'yembi:

—O guidi japi da bent'i i, damin yäni, bi t'emp'a ra Jesús, bi 'yen'a ra Pedro.

²³ Ne bi da'a ra Jesús:

—Dami pöni gra zithu. Ni mba, nguetho gui engui hin ga ot'a a bi zän Oja. Hin'yu nin 'yomfäni tengu im ben Oja, pe hont'a im ben yu ja'i guim beni, bi 'yen'a ra Jesús, bi t'emp'a ra Pedro.

²⁴ Ne nubuya, bi 'yengähe:

—Pe to'o gätho in nde da dengui i jatho hin da ben'a rá pähä zehé ne da hyät yan unbi madague'bu da tho. ²⁵ Nguetho nu'a to'o di huçzehe rá te, da mba ma unbi rá te bu ja ran däte, pe nu'a to'o hingui su da thäcra rá te nangecä, da dän'a ra te mazai a. ²⁶ Pe nu'bu n'da ra ja'i, madague da 'yot'e rá mbeti 'be'a gätho i ja ua ja ra ximhäi, pe nte ni mbatho 'bu him bi pöh rá te. Nguetho njo'o n'da ra ja'i da zä da guzehe rá te, bi 'yen'a ra Jesús. ²⁷ Nguetho nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, ne din jagä rá ts'edi ma Ta bu mahets'i 'bu bá pengä mahön'a, ne gätho yäm 'behni ban 'yohe 'bu bá çä. Ne i ja 'be'a ga undä nangué 'be'a bi 'yot'a n'da ngu n'da yu ja'i. ²⁸ Majuani di xi ahü, hinga gä gni tuhü 'bu bi du'mi di manda ma ts'edi ua, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yengähe ra Jesús.

17

N'da ran t'uti bi 'yot' ra Jesús

¹ Ne nu'bu mi tho i 'dato pa nu ra Jesús bi zix ra Pedro ne ra Jacobo ne ra Xuua, rán 'yohu ra Jacobo, ne bi mbähä bu ja ra t'ohö. ² Ne nu'bu mi zöm bu, bim pä'a ra Jesús. Nu rá hmi bi hyät'i tengu'bu ra hyadi, ne nu rá he bi t'axqui tengu'bu ran nequi. ³ Ne nu'bu ma mixädihe min 'yohu, bi nu bi zöm bu ra Elías ne ra Moisés, bin yähu ra Jesús.

⁴ Ne nu ra Pedro buya bi 'yemp'a ra Jesús:

—Gra Hmu, xun ho ngue dí 'buhmbe ua, ne ga hócähe hyu yu t'ungu. Nu n'da gam 'buse, nu n'da dim 'buh ra Moisés, ne nu'a man'da dim 'buh ra Elías, bi 'yen'a ra Pedro.

⁵ Pe nu'bu mí yä ra Pedro, bi nequi n'da ra güi di fexni, ngue bi go'bu, ne bi 'yot'a n'da ra nde bin yä bu ja ra güi: “Guehna ma Ts'unt'ugä na, emme didi huçcä na ne di numanho. Dami 'yöhmü 'be'a i xi ahü.” Gue'a bi man'a ra nde bi 'yörpu.

⁶ Ne nu'bu mí 'yot'a ra nde u ma mixädihe 'bex bin danyahmu bu häi ne bi nyetho nguetho bin su u. ⁷ Ne nu ra Jesús buya bi mba bu min danyahmu u ne bi 'yembi:

—Dami ndanjü, o guin suhu.

⁸ Ne nu'bu mi ndot'u buya njom bi nu, pe hont'a ra Jesús mi 'bäpu.

⁹ Ne nu'bu mam bá epu 'yu bu ja ra t'ohö buya, bi 'yen'a ra Jesús:

—Nuya njon gui xihmbü 'be'a gä nuhu bu, jague'bu dá thämbenigä bu 'bu xön du, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi t'emp'u.

¹⁰ Ne nu ma mixädihe buya bi 'yänni:

—Hanja i çn'u yu xänbate nija ngue m'bet'o tho ho ba penc'a ra Elías, ne ja ba ç'a rá Thahni Oja ngue ra Cristo buya, bi 'yen'u.

¹¹ —Majuani im ma ngue m'bet'o ba çh ra Elías di hoqui gätho. ¹² Pe dí xi ahü, ya bi zöh ra Elías ne njon bi baçi ngue gue'a. Pegue bi mba ma unbi ne bi mba ma çpi, ne ngutho da t'örca ya, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yen'a ra Jesús.

¹³ Ja bi ba u ma mixädihe buya gue tengu'bu ra Elías a ra Xuua Nxiyü.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da ra sändäte

¹⁴ Ne nu'bu mi zöm bu 'buh yu ja'i, bi zöm bu n'da ran 'yohu bu mí 'bäh ra Jesús, ne bi 'yembi:

¹⁵ —Gra Hmu, dami 'yörqui ts'u ran huçcate a ma ts'unt'u, jant'a tho ho i sändäte ne hönbu go i so 'bu xö 'yagui. Ja'bu i so bu ja ra sibi, ne ja'bu i so bu ja ra dehe, hönbu go hapu 'yo 'bu xön zändäte. ¹⁶ Ne bá sigä bu mi 'bu ni xi ädi, pe him bi zä bi hyäcra a ran u in 'yoi, bi 'yen'a ran 'yohu.

¹⁷ Ne bi 'yen'a ra Jesús:

—Gyu ts'om'bäihü, hin gui çc'yeihü Oja xun ho. Hangu yu pa ga töp'a tho ho ahü ngue gui 'yçc'yegahü, bi 'yen'a ra Jesús. Bá si ni ts'unt'u guim ma, bi t'emp'a ran 'yohu.

¹⁸ Nu'bu mi zörpu buya, nu'a ra Jesús bi zü a ra zithu min 'yoi, ne bi xifi da böni. 'Bex bi yän'a ra ts'unt'u buya.

¹⁹ M'bejua buya bin yähu u ma mixädihe a ra Jesús nubü däm 'busehe.

—Hanja him bi zä dá höngehe thi a ra zithu min 'yoi a ra ts'unt'u, bi 'yen'u.

²⁰ Bi da a ra Jesús ne bi 'yena:

—Him bi zä gä hyömhü thi ra zithu, nguetho ts'utho gui çc'yeihü. Man'da zi ts'utho ni t'çc'yeihü xinda gue n'da rá hmuä rä c'u ngue emme zicue. Ne nu'bu da zöni gui 'yçc'yeihü tengu n'da rá hmuä rä c'u, da zä gui xihmbü n'da ra t'ohö: “Dami 'uegue gui thän nü n'danni,” gui 'yemfä, ne da 'uegue.

Hin te gui hyemfa 'bũ majuañi gui 'yɛc'yɛliha. Gãtho xan hej i sã gui 'yøthũ, bi 'yɛnje. ²¹ Pɛ nu'ũ 'da'ũ yũ zĩthu tengu min 'youi a ra ts'ant'ũ, xan hej da hyøn a thi ỹ, pɛ hønt'bu ɛmmɛ hãh rá mbũi din yãui Ojã nɛ da 'yɛ't' ran ts'ihmɛ n'da, da zã da hyøn a thi ỹ, bi 'yɛngãhe ra Jesús.

Ra Jesús bi ma mahøn'a da tho nɛ da dambɛni

²²⁻²³ Nɛ nu'bu mán 'yohe bu ra hãi Galilea, bi 'yɛnje mahøn'a a ra Jesús:

—Nugã ngue dán jã'igã ua ja ra ximhãi, dan dãgã bu 'bũh yũ jã'i ngue da thogã. Pɛ ga thãmbɛni 'bũ ná hyu pa, bi 'yɛn'a ra Jesús. Nɛ ɛmmɛ bi du ma mbũigãhe buya.

N'da ran t'ãnni to'o i jut ra mbeti nangue ra nijã

²⁴ Nɛ nu'bu má sømhbɛ bu ra hnini Capernaum a ra Jesús, bi t'ɛmp'a ra Pedro:

—Xi ni xãnbatehũ, ha hingui jut'a ra mbeti dí hãxãhe nangue ra nijã, bi t'ɛmbi.

²⁵ Bi dã a ra Pedro buya:

—Hãhã i jut'i, bi 'yɛmp'ũ.

Nɛ nubuya nu'bu mi yãrpũ ja ra ngu xín sãya a ra Jesús, 'bex bi t'ãn'na ra Pedro:

—'Be'a guím bɛni gra Simón, ha nɛ'ũ yú t'ahni yũ ts'at'abi i jut'a ra mbeti ua ja ma hãihũ, uague hønt'ũ yũ jã'i thoho, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁶ Bi dã a ra Pedro:

—Nu'ũ yũ jã'i thoho.

—Janangue'a hin mán zãhma'be ga jut'ã 'bũ hingui jut'ũ yú t'ahni yũ ts'at'abi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁷ —Pɛ ni mba bu ja ra dãdehe, gui hyũ'ts'a n'da ra hua, nɛ gui xemba rá nde. Gui tĩm bu n'da ra mbeti, ngue'a xøt'a ga jut'ui a ra cota a ra nijã, n'dahma hin da bɛman'ũ ỹ i hãx ra mbeti, bi 'yɛn'a ra Jesús.

18

Ra Jesús bi ma to'o xtãn hɛts'i bu dán nu Ojã

¹ Nɛ xø dá ãnhde a ra Jesús:

—Xiya, to'o man'da xan hɛts'i rán t'ɛdi bu na hnu bu di manda rá ts'edi Ojã, dá ɛmfe.

² Nu ra Jesús buya bi zohna n'da ra t'ahni nɛ bi gũts'i bi mbãmp'ũ made, ³ nɛ bi 'yɛnje:

—Majuãni dí xi ahu, nde'bu gui pãh ni mbũihũ gui cohmbũ tengu'bu gũh t'ahnihũ, nu'bu hin'na hin gui sã gui cãthũ bu di manda rá ts'edi Ojã 'bũ, bi 'yɛnje. ⁴ Nɛ nu'a to'o da gøhi tengu'bu ra t'ahni nɛ da 'yøt'e ngue hin'yũ rá ts'edi, gue'a xtãn hɛts'i rán t'ɛdi bu na hnu bu di manda rá ts'edi Ojã. ⁵ Nɛ nu'a to'o da numanho n'da ra t'ahni nangue ma thuhugã, nam bøni bi zingã buya, bi 'yɛngãhe ra Jesús.

Yũn t'ũ t'ate i ja ua

⁶ —Pɛ nu'bu 'bo'o di japi da 'ue a n'da ra t'ahni ngue i ɛc'yɛigui, xan aho ran ỹnbi da nu. Man'da xan ỹ xinda gue'bu da t'ɛrpa ra dojani rá 'yũga nɛ da thørpũ ja ra dãdehe, bi 'yɛn'a ra Jesús.

⁷ —Nhuɛcate ahu nangue yũm 'bɛpate xan ngu da t'øt'ahũ. Guehma gui nuhũ ỹ, pɛ í huɛhi maha to'o di 'bɛp'ahũ, bi 'yɛna.

⁸ Pɛ nu'bu guí ɛmhbu gue'a ni 'yɛhũ o gue ni guahũ di 'bɛp'ahũ gui 'yøthũ ra ts'oqui, pɛ xan ho 'bũ gui hyejũ gui 'yɛmhbu bu yatho. Nguetho man'da xan ho 'bũ dan 'datho ni guahũ o gue dan 'datho ni 'yɛhũ 'bũ gã mba bu ja ra te mazãj, xinda gue'bu di yoho ni 'yɛ o gue di yoho ni gua nɛ gui mba bu ja ra sibi njãm'bu da huɛt'i. ⁹ Nɛ nguetho 'bũ guí ɛmhbu gue'a n'da ni dãhũ di 'bɛp'ahũ gui 'yøthũ ra ts'oqui, pɛ xan ho 'bũ gui hyãhmbũ gui 'yɛmhbu bu yatho. Nguetho man'da xan ho 'bũ dan 'datho ni dãhũ 'bũ gui cãthũ bu ja ra te mazãj xinda gue'bu di yoho ni dãhũ nɛ gui mba bu ja ra sibi njãm'bu da huɛt'i, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ran t'uti nangue ra de'yo bim 'bedi

¹⁰ —Dami jamansuhũ a guí øthũ. Hin gui 'yøthũ tengu'bu nte di muui ỹ zicue, nguetho dí xi ahu nu yãm 'bɛhni Ojã di jamansũ ỹ, nɛ zãj i 'bũpũ ja rá hmi ma Ta bu mahɛts'i ỹ yãm 'bɛhni. ¹¹ Nguetho nugã, ngue dán jã'igã ua ja ra ximhãi, bá ɛcã ngue ga nyãnba yú te ỹ xøm 'bedi nangue yũ ts'oqui, bi 'yɛn'a ra Jesús.

¹²⁻¹³ —'Be'a guím bɛmhbu bi 'yøt'a n'da ran 'yohũ ngue mí si n'da ciento yã de'yo. Nɛ bim 'be a n'da. Ha him bi hyon'a bim 'bedi. Pɛ bi zopũ ỹ goho 'dãte ma 'de'ma guto bu mi sapaxi ỹ, bi mba bi hyon'a bim 'bedi. Nɛ nu'bu mi dñi, man'da bin johya nangue'a, xinda gue'ũ mí'da ngue him bim 'bedi. ¹⁴ In jabũ ma Tahũ bí 'bũpũ mahɛts'i, in ndepe xinga n'da dim 'bedi, madague'a hin te di muui bu na hnu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

N'da ran hocpi nangue yũ 'yɛc'yɛi

¹⁵ Nɛ man'da ram hma bi man ra Jesús, bi 'yɛngãhe:

—Nu'bu n'da ni cuhũ bu ja ram peti, 'bũ hinga gue'a da 'yøt'e e, gui xi 'bũ guí 'bũsui, janangue'a da bãdi hingui ho a bi 'yøt'e e, bi 'yɛngãhe ra Jesús. Nɛ nu'bu bi 'yømãnho a gui xifi, ya gã tãha gã hocpa rá mbũi a ni cu. ¹⁶ Pɛ nu'bu hingui ɛrpa ra güenda a gã xifi, gui six man'da o gue mí yoho yũ cu din testigo nangue'a guí mämmi. ¹⁷ Pɛ nu'bu guexta'a him bi 'yãrpathoho ra güenda a guí mämmi mahøn'a, gui mam bu ja ram peti buya. Nɛ nu'bu him bi 'yãrpa ra güenda a 'be'a gã xihmbũ bu, pɛgue gui 'yøthũ tengu'bu hin ni cuhũ a buya, bi 'yɛngãhe ra Jesús.

¹⁸ —Majuãni dí xi ahu, nu 'be'a guí ɛmhbu hingui ho ua ja ra ximhãi, nepũ mahɛts'i i t'ɛmbi hingui ho a. Nɛ nguetho a guí ɛmfa

xən ho, nɛpɹ mahɛts'i i t'ɛmbi xən ho a, bi 'yɛngähe ra Jesús.

¹⁹ —Nɛ nu'bu guí yohmi 'bu n'dat'a guím bɛmmi 'bu ja a guí ähui ma Tahu 'buɹu mahɛts'i, nu'a di 'da aui a gá 'yähui. ²⁰ Nguetho nu'bu dim peti nanguɛ ma thuhugä 'da, madague'bu yoho o gue hyu, pɛgue dí 'bä i nde bu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²¹ Nɛ bi 'yän'na ra Pedro:

—Gra Hmu, xi'bu ja 'be'a da 'yörca n'da ra ja'i, hangu yu nidi ga punbi. Ha xot'a yoto nidi, bi 'yɛn'a ra Pedro.

²² Bi dā a ra Jesús:

—Hinga hont'i yoto nidi, pɛ nde'bu thocpa tho gui punbaɹu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

N'darant'uti a him bi punbá rá mimbɛfui

²³ —Janangue'a dí xi ahu, nu'a nán ts'ut'abi Oja, i ot'e tengu bi 'yot'a n'da ra ts'ut'abi 'bu mi 'yurpa ra güenda hangu in dupate yám fäts'ihu. ²⁴ Nɛ nu'bu mi nu rá söcuä, 'bɛxgue bi manda ba ts'i a n'da ngue min dupate yu millone thoho. ²⁵ Pɛ nu'a ra ja'i, hin'yü 'be'a mi ja ngue xtán zä xtán gut'a min dupate. Nɛ nu ra ts'ut'abi buya, mi nde xtá mbä a, nɛ yé t'uhni, nɛ rá xisu mí 'buɹu ja rá ngu, nɛ 'be'a gá mi pɛ'ts'i, ngue da gut'a ndupate. ²⁶ Nɛ nu'a ran 'yohu buya bin danyahmu nɛ nts'edi bi 'yāp ra mate a rá hmu: “Gra hmu, tɔcpi ts'u, jante tho ga jut'i i.” ²⁷ Nu rá hmu buya bi huɛc'a, nɛ bi punba a rán dupate nɛ bi thoh pɹya. ²⁸ Pɛ nu'bu mi nɛxpɹ, bin c'at'ui n'da rá mimbɛfui xi hmit'i ts'u a ra mbeti. Nu'a xi mba ma thögue buya, 'bɛxgue bim bɛnt'ate, bi bɛndba rá 'yuga a bin c'at'ui, nɛ bi 'yɛmbi: “Curca a ma mbeti guí tuc ya,” bi 'yɛmbi. ²⁹ Nɛ nu'a rá mimbɛfui buya bin danyahmu nɛ nts'edi bi 'yāp ra mate, bi 'yɛmbi: “Tɔcpi ts'u, jante tho ga jut'i i,” bi 'yɛmbi. ³⁰ Pɛ nu'a xi mba ma punbi him bi dō'mi, bi got'a fädi, ɛmbi din ofädi jague'bu da gut'a in dupate. ³¹ Nɛ nu yú mimbɛfui buya ɛmme bi bɛndumbi 'be'a bi 'yot'a xi mba ma punbi, nɛ bi mba bi xi a rá hmu 'be'a bi 'yot'a. ³² Nu yú hmu buya bi manda bá ts'i a ran 'yohu mahøn'a nɛ bi 'yɛmbi: “Gra ts'om'bäi, nugä dá pun'ni i 'bu gmí 'yāc ra mate, madague'a xən ngu guí tuqui. ³³ Nde'bu nɛ'e xqui huɛc'a ni mimbɛfui,” bi 'yɛn'a rá hmu. ³⁴ ɛmme bin cue a rá hmu, bi manda da jot'i gue'bu go bi gut'a gätho yu millone min dupatesɛ, bi 'yɛn'a ra Jesús, 'bu mi man a ran t'uti.

³⁵ Din jabu da 'yot'ahu ma Tahu 'buɹu mahɛts'i 'bu hin gui punbaɹu ni mijä'ihu ngue gätho ni mbäihu, bi 'yɛngähe ra Jesús.

19

Man'da ram hma nanguɛ ran hyɛgui

¹ Nɛ nu'bu mi gua'a man ra Jesús, bi bøm bu Galilea, bi hyax ra 'yu ni mba bu ra xɛqui Judea, 'danguadi ra dāthe Jordán. ² Nɛ xən

ngu yu ja'i bi dɛnthoho nɛ bi hoqui xən ngu yu hyɛnni.

³ Nɛ nubuya, bi zøm bu'da ma ngurpihe ngue yu fariseo, bu mi 'bäh ra Jesús. Mí honi 'be'a dí yapi, nɛ bi 'yɛmbi:

—Ha sä da hych rá xisu n'da 'bu madí ts'utho 'be'a da 'yot'e, bi 'yɛn'a.

⁴ Nu ra Jesús bi dāti:

—Ha hin gá nuhu bu ja rá m hman Oja, ngue'bu rá mbädi thoho ra ximhäi bi zän Oja n'da ran 'yohu nɛ n'da rá xisu. ⁵ Nɛ i mam bu: “Nu n'da ran 'yohu him man da dɛn'na rá ta o rá mbe 'bu dim 'bähmi rá xisu, pɛ dim 'bähmi da gohi tengu'bu n'dan ja'itho,” i ɛm bu ja rá m hma Oja. ⁶ Janangue'a nu'bu n'da ran 'yohu i 'bähmi rá xisu, pɛ hingui jonjä'i bu na hnu, n'datho. Nɛ nu'a bi zän Oja, dim 'bäi tengu'bu n'dan ja'itho, pɛ hin njon da bɛni din hyɛgui, bi 'yɛn'a ra Jesús, bi t'ɛmp'u yu fariseo.

⁷ —Hanja gní 'yɛnje, nɛ nu ra Moisés bi ma da t'ot'a n'da rá söcuä ran xuni 'bu da hych rá xisu n'da ran 'yohu, bi 'yɛn'a yu fariseo.

⁸ Xɔ bi 'yɛn'a ra Jesús buya:

—Gue'a bi 'yo't'a ra Moisés, nguetho ɛmme xəm mɛ ni mbäihu. Pɛ nu'bu rá mbädi ra ximhäi him mín jabu. ⁹ Nɛ dí xi ahu, nu'bu n'da ran 'yohu bi hych rá xisu nɛ him mi 'yomt'ɛni a rá xisu, pɛ nu'bu bin thät'ui man'da ra xisu a ran 'yohu, ya i 'yomt'ɛni a buya. Nɛ ngutho 'bu n'da ran 'yohu din thät'ui n'da ra xisu bi thegui, nɛ a ra 'yomt'ɛni a buya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

¹⁰ Nɛ nubuya, dá ɛmbähe ra Jesús:

—Nu'bu hingui sä da hych rá xisu n'da, man'da xən ho 'bu hin din thät'a n'da 'bu.

¹¹ Ra Jesús bi 'yɛna:

—Pɛ hinga gätho da zä din jabu, pɛ hont'u bi zän Oja din jabu. ¹² Nguetho i 'bu i 'da ngue him bim 'bäh rá xisu nguetho yu mbädi gue'bu go mim 'bäi. Nɛ nu'a mí'da yan 'yohu him bim 'bäh yá xisu nguetho bi mboopa u yú hmu. Nɛ nu'a mí'da, yú pähä zɛɛ him bim 'bäh rá xisu nguetho gue'a i ts'anni ngue hin dim 'bäh rá xisu, ngue nte di hɛni nanguɛ rá 'bɛfi Oja mahɛts'i da 'yot'e. Nu'a to'o da bɛn'na ram hma na, gue'a da bā a, bi 'yɛn'a rá Jesús.

Ra Jesús bi 'yāp rán japi Oja nanguɛ'u yu t'uhni

¹³ Nɛ nubuya bá ts'inba 'da yu t'uhni bu mi 'bäh ra Jesús, ngue'a mi hndɛpe da dospa yú yā yu t'uhni, nɛ da 'yāp rán japi Oja nanguɛ u yu t'uhni. Nugähe buya, dá hɛcpähe u yá ta u yu t'uhni ngue hin da thopu 'bä a ra Jesús. ¹⁴ Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛnje:

—O guí hɛcpahu yu t'uhni ngue him ba thocua, pɛ dami jafu ba thocua, nguetho nu'u to'o di manda rá ts'edi Oja, tengu'bu yu t'uhni u, bi 'yɛna.

¹⁵ Ne bi dospa yá yá yá t'ahni baya ne bi 'yáp rá mfáts'i Ojá. Ne nu'bu mi jua a bi 'yot'a ra Jesús, dá pøngáhe bu baya.

N'da ra membeti bi nyqui ra Jesús

¹⁶ Ne man'da ra ts'ant'a bi mba bu 'bá a ra Jesús ne bi 'yena:

—Hoga xānbate i, 'be'a nin ho da zā ga øt'ā ngue ga tīngā ra te, bi 'yena.

¹⁷ Ra Jesús bi 'yemp'a:

—Ha guim bēni 'be'a guí ma ngue guí engui xān hogui, nguetho hōnt'a xān ho a Ojá. Pē nu'bu guim nde guí tīn ra te, dami já'ts'u yān t'ēdi.

¹⁸ —Nda'a nín t'ēdi, bi 'yēn'a ra ts'ant'a.

¹⁹ Bi dā'a ra Jesús:

—O guí hācpa rá te ni mijá'iuí, o guí 'yomt'ēni, ne o guim pē, ne o guí man yā fehni, ne guí numansu ni ta ne ni mbe, ne guí huč ni mijá'iuí tengu'bu da guese i, bi 'yēn'a ra Jesús.

²⁰ —Gātho x̄tá já'ts'i gue'bu go mán t'ahni, 'be'a man'da di 'bedi ga øt'e, bi 'yēn'a ra ts'ant'a.

²¹ Nu ra Jesús bi 'yemp'a:

—Nu'bu guí nde guí tīn ra te, ní mba bá pá 'be'a gātho i ja i, ne guí darpa yā hyoya a rá muui 'be'a gātho gá pá, ne dín ja'a man'da di muui bu mahēts'i baya, ne nubaya ba ēhe guí tengui.

²² Pē nu ra ts'ant'a 'bu mí 'yø a bi xifi, ēmme bi du rá mbui, nguetho ēmme xān ngu 'be'a gá mi ja, ne bi mbeng thoho baya.

²³ Ne nu a ra Jesús baya:

—Majuani dí xi ahū, bi 'yēna, xān hēi da yārpū di manda rá ts'ēdi Ojá n'da ra membeti. ²⁴ Dami 'yøhmbū mahōn'a. Man'da hingui hēi da yut'a ra camello bu ja rá gu ra 'yofani, xinda gue'a n'da ra membeti da yārpū di manda rá ts'ēdi Ojá, bi 'yēnje.

²⁵ Ne dá hyonya thohohe 'bu má øhmbe bi ma ra Jesús. “To'o maha da zā dín yāni,” dán 'yēm zehche baya.

²⁶ Bi hyrcāhe ra Jesús ne bi 'yēnje:

—Hín da zā da 'yøzehē yā jā'i, pē nu'a Ojá hingui hēmp'a da 'yørpū u yā jā'i.

²⁷ Nu ra Pedro baya bi 'yemp'a ra Jesús:

—Gra Hmu, nugāhe dá socāhe gātho 'be'a mí pēts'āhe ne dá ten'nahe, 'be'a maha ga tīmhbe ya.

²⁸ Ra Jesús baya bi 'yēnje:

—Majuani dí xi ahū, 'bu bin ja ma'da'yo mahēts'i ne ma'da'yo ra ximhāi, dín ja ma ts'ēdi mixte, ga hupū ja ma mexa ga øt' ran ts'at'abi, nugā ngue dán jā'igā ua ja ra ximhāi. Ne ahū guí 'de'mayoho ahū, 'darbu ga huhmbū, ga comhbū ma ts'edigā, ne'ahū ga juānbahū ma mi israelhu dya judiohū, bi 'yēngāhe ra Jesús.

²⁹ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yēna:

—Nu'a to'o bi zoh rá ngu, o gue rán 'yohu o gue rán ju, o gue rá ta o gue rá mbe, o

gue rá xisu o gue yá t'ahni bi zogui ngue bi dengui, o gue rá huāhi, da dāha man'da xān ngu xinda guet'a n'da ciento nidi, ne a ra te mazāi da hyāni, bi 'yēngāhe ra Jesús. ³⁰ Pē gue nu'ū im bēni i 'bet'o dim 'bejua u. Pē nu'ū t'ēmbi i 'bejua, dim 'bet'o u, bi 'yēngāhe ra Jesús.

20

N'da ran t'uti bi 'yot'a n'da ra me'befi

¹ Ne man'da ran t'uti bi man ra Jesús, bi 'yēna:

—Nu'bu bi 'yot' ran ts'at'abi Ojá, dín ja tengu bi 'yot'a n'da ran 'yohū mí ja ra dāhuāhi. Midi 'yonba yā mbefi 'bu xudi thoho. ² Ne 'bex bi xifi hangu da gu'ti, ne bi mba bu ja rá huāhi u baya. ³ Nu'bu mbe guto xudi, xø i 'yo bu hnini a ra me'befi mahōn'a, ne bi nu 'da yān 'yohū mí 'yotho bu ne bi mbēn bu ja rá huāhi. ⁴ “Ní mbāhā, gam pēhmbū, ga jut'ahū hangu dí nde ahū guí tāhmbū,” bi 'yēmbi. Ne bi mba u baya. ⁵ Ne nu'bu mi huxyadi, xø 'yo bu ja ra hnini mahōn'a ra me'befi ne bi mbēnh mi'da rá huāhi. Ne'bu mi zōn'a hyu nde, xø bi mbēnh mi'da. ⁶ Ne'bu mi zōn a cāt'a nde, xø 'yo bu mahōn'a ne bi nu bu mi'da yā jā'i: “Hanja ngue xān dethohū,” bi 'yēmbi. ⁷ “Nguetho njon bi xije ra 'befi,” bi 'yēn'ū. Ne bi 'yēmp'ū:

“Ní mbāhā bu ja ma 'befigā gam pēhmbū bu, ga jut'ahū hangu dín ndegā ga jut'ahū,” bi 'yēmbi. ⁸ Nu'bu mín de baya nu ra me'befi bi xi a rá ngurpa mbefi: “Dami zōn'dū yā mbefi, m'bet'o guí jut'ū m'bejua bi zōni,” bi 'yēmp'a. ⁹ Ne nu'bu mi mba nju't'i u xi zōm bu ja ra huāhi 'bu cāt'a nde, bin ju'ti tengu'bu gā ra pa xtīm pēfi. ¹⁰ Ne nu'bu mín ju't'ū bi mbāmxudi ra 'befi, bi bēni ngue man'da xtān dāha xān ho xinda gue'ū n'da ora tho bim pēfi. Pegue 'da'angu bi dāha. ¹¹ Janangue'a bin cue u 'da ¹² ne bi 'yēmp'a ra me'befi:

“Hanja ngue 'da angu gā jurcahe u m'bejua bi zōhø, ne ts'atho bim pē u. Pē nugāhe, gātho ra pa dām pēhmbē, madague'a xām pa ra hyadi,” bi 'yēmbi. ¹³ Pē bi dāti, bi 'yēmp'a n'da mí 'bāpū: “Xi'e n'yø, nte man ts'o dá øt'e e. Ha hinga gue'a dá xi i dá ju't'i. ¹⁴ Dami hyān'a nin zābi, ní mba. Nugā, i ja ma pāhā 'da angu ga jut'ahū u rán zegui bi zōhø. ¹⁵ Ha hin'yū man t'ēdi ga øt'ā a dín nde ga øt'ā nangue ma mbui, uague guí seya nguetho dá ørpa ran hocjā'i n'da,” bi 'yēn'a ra me'befi baya, bi 'yēn'a ra Jesús 'bu mí man a ran t'uti. ¹⁶ Ne ngubū dín ja 'bu bin ts'at'abi Ojá. Nu'ū m'bejua dim 'bet'o u, ne nu'ū 'bet'o dim 'bejua u. Xān ngu bi zōhnd Ojá, pē hinga gātho bi huāhni, bi 'yēngāhe ra Jesús.

Xø bi ma mahōn'a ngue da du ne da dāmbēni ra Jesús

¹⁷ Ne nu'bu mi ts'atho ga sømhbe bu Jerusalén, dí 'yohē bu ja ra nguani. Ne

bi gugähe bu ma'ueni ts'u a ra Jesús, dí 'de'mayohohe, ne bi 'yenje:

¹⁸—Nuya ga mbähä bu Jerusalén. Nu'bu dá sòmbu bu, da mba ma dägä bu 'buh yu hmumbäjä ne yu xänbate nija, ngue da hyogä, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi. ¹⁹Ne di dägä bu 'bu u him ma mijudíohu, ne din thengui ne da thexcä ne di cuarcä bu ja ra za, ga tu bu, ne da t'ägui. Pe nu'bu ná hyupa ga thambëngä, bi 'yengähe ra Jesús.

Rá mbe ra Jacobo ne ra Xuua bi 'yáp rá mate ra Jesús nangue yú ts'unt'u

²⁰Ne nu'a rá mbe ra Jacobo ne ra Xuua, ngue yú ts'unt'u ra Zebedeo u, bin danyahmu bu ja a rá gua ra Jesús, in nde 'be'a da 'yäpi. ²¹Ne nu ra Jesús bi 'yëmbi:

—'Be'a guí nde ga øt'e e, bi 'yëmbi.

—Dami 'yorca ra mate ngue nu'bu gui 'yøt' ran ts'ut'abi, 'da xtí hyut'u ma t'uhni, bi 'yën'a ra xisu.

²²Bi dá a ra Jesús:

—Pe hin guí pädi 'be'a nam bøn'a gá 'yäqui. Ne bi 'yän'na ra Jacobo ne ra Xuua:

—Ha guí ñna ne'auí gui hyät'ui gui nuui ran unbi tengu gan nugä, bi 'yën'a ra Jesús.

Ne bi dá u buya:

—Häha, ga hät'be.

²³—Majuani maha, ne'auí gui nuui ran unbi tengu gan nugä, pe hingui sä ga 'da'a ran t'ëdi guí ähmi. Pe gue'e'a ma Ta di un rán t'ëdi to'o in ndepe 'da xtí hyutho 'bu dán ts'ut'abigä, bi 'yën'a ra Jesús.

²⁴Ne nugähe dí 'det'agähe buya dán cue 'bu má øhmba a 'be'a bi man u yoho. ²⁵Ne gä bi zongahe ra Jesús dí 'de'mayohohe, ne bi 'yenje:

—Nu'u yu ts'ut'abi ua ja ra ximhäi i øt' yú 'yëhe to'o gätho di manda, ne tengu'bu maguee yú ts'edi u. ²⁶Pe nu'ahu hinga gue'a gui 'yøthu a. Pegue gan 'yëhe thohohu nangue u mi'da 'bu gui nde din ja ni ts'edihu. ²⁷⁻²⁸Ne nu'ahu 'bu guí nde gam 'bet'ohu, gui 'yøthu ngue hin'yü ni ts'edihu ne gan 'yëhe thohohu, tengu thohogä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, him bá ëcä dam hmugä, pe bá ëcä dan 'yëhegä ne ga dá ma te gan yänba yú te yu ja'i, bi 'yenje ra Jesús.

Yoho yu xädä bi hoc'a ra Jesús

²⁹Ne nu'bu xø má ne xhe bu ra hnini Jericó, xän ngu yu ja'i bi denthona ra Jesús. ³⁰Ne mí hupu yoho yu xädä bu ja ra nden'yu. Nu'bu mí 'yøde mba bu ra Jesús, bi mbafi:

—Grá Hmu, rám bom'бето i ra David, dami huëgä'be, bi 'yën'u yu xädä.

³¹Ne nu yu ja'i min 'yohu ra Jesús bi hæcpa u yu xädä. Pe man'da bi mba u, bi 'yëm mahøn'a:

—Grá Hmu, rám bom'бето i ra David, dami huëgä'be, bi 'yën'u.

³²Nu ra Jesús buya 'bu mí 'yø a man u yu xädä, bi 'yänni:

—'Be'a guí nde ga øt'auí, bi 'yëmp'u.

³³Nu'bu bi dätí:

—Grá Hmu, xoga ma dá'be, bi 'yën'u.

³⁴Ëmme bi huëc'a ra Jesús u, bi därpa thofo yú dá, 'bex bi xoh yú dá ne bi den'na ra Jesús buya.

21

Yu ja'i bi 'yëspa a ra Jesús 'bu mí yurpu Jerusalén

¹Ne bi zøm bu ja ra ndehnini Betfagë, nubu ja ra nyuni Olivos, ne him ma yabu ra hnini Jerusalén. Nu ra Jesús buya bi mben'ndu yoho ma mixädihe, ²ne bi 'yëmbi:

—Ní mbe nu ja ra t'uhni, guehnu gua tïmmi n'da ra buru in 'youi rá bási. Bá xocui, ne bá siui ua u. ³Nu'bu da t'ën'auí 'be'a gui jahui, "Nu'a ra hmu da hyon'i ts'u ne 'bexgue ba sin'a thofo'be," gui 'yëm tho-houi, bi 'yën'a ra Jesús.

⁴Ne guehna bi man ra pøngahyá maya'bu ngue din ja 'bu mí 'yëna:

⁵Gui 'yëmfu yu mengu bu Jerusalén:

"Dami nuhu ya ba ëcua ni hmuts'ut'abihu, ne hin din 'yëts'i, ba hyux'a n'da zi buru thofo

bán 'youi rá bási," gui 'yëmfu,

bi 'yën'a ra pøngahyá maya'bu.

⁶Nu ma mixädihe buya bi mba ne bi 'yøt'a bi xih ra Jesús. ⁷Ne bá si ra buru ne'a rá bási, ne bi gäspa yú coto ne bi hyux'a ra Jesús buya.

⁸Ne nu yu ja'i ëmme xän ngu u bi denni ne bi mbøh yú coto bu ja ra 'yu ne yú pahni, ne yú paxi yu za bi mbøcpa bu ngue da thopu ra Jesús. Ne bi 'yët'inde ra Jesús. ⁹Ne nu'bu i 'bet'o ne'u bim 'bejua bi mbah na thuhu buya, bi 'yëna:

—Mixte thofo rá ts'edi rám bom'бето ra David. Ne xän ngu rán japi in 'youi, nguetho bá ëhe nangue ra thuhu Ojä, ra Hmu. Mixte thofo Ojä mahëts'i, bi 'yën'u yu ja'i bu ní mba.

¹⁰Ne nu'bu bi yurpu Jerusalén ra Jesús, gätho mi 'bupu ja ra hnini bi hyonya thofo, ne bi 'yän'ndu mín 'yohu ra Jesús:

—To'o nín 'yohu na, bi 'yën'u.

¹¹—Guehna ra pøngahyá, ra Jesús, ra mengu Nazaret bu ra häi Galilea, bi 'yën'u bi t'änni.

Bi hyøn a thi u mim pä bu ja ra nijq ra Jesús

¹²Ne nu'bu mí zøm bu Jerusalén a ra Jesús bi yurpu ja rá dänijq Ojä, bi hyøn a thi gätho u mímp pä bu ne'u mín täi bu. Ne bi ndønpa yú mexa u midí päh yu mbeti, ne bi bantpa yän thuts'i u mí pä yu ts'äha, ne bi 'yëmp'u:

¹³"I tho a ma ngu ngue da mba nthandegä bu," i ñn Ojä, i ñm bu ja rám hma. Pe nu'ahu gá 'yørpadahu tengu'bu ra hyädo guepu nín 'yän'u yu bë, bi 'yën'a ra Jesús.

¹⁴Ne nu'bu mí 'bupu ja ra dänijq, xø bi zøm bu mi'da yu xädä, ne'u mi dogua. Nu ra Jesús

bi hoc'u baya. ¹⁵ Pɛ nu yu hmumbäjä ne yu xänbate niĵa him bi numanho yän t'ot'e bi 'yot'a ra Jesús bu. Ne bin cue 'bu mí 'yot'a bi man'u yu t'uhni 'bu mí 'yena: "Majäpi rámbom'beto ra David," bi t'emp'a ra Jesús:

¹⁶ —Ha hin guí o'a 'be'a man yu t'uhni ngue i ç'ts'i i, bi t'emp'a ra Jesús.

—Dí oçä a i man'u, bi 'yena'. Pɛ xi ahu ha hin guím bɛmhbu a i mam bu ja rámboma Oĵa ngue i çna:

Gá japi bi bomanho a i man

u yu t'uhni 'bu i ç'ts'i i,

bi t'emp'a Oĵa 'bu mí t'ɛmbi, bi 'yena' ra Jesús.

¹⁷ Ne bi zotrɔ u yu hmumbäjä ne yu xänbate, dá mbäçähe a ra Jesús, bán oxähe bu ja ra hnini Betania.

Ra Jesús bi japi da 'yot'a n'da ra za

¹⁸ Ne nu 'bu mí hyax baya, xø dá pengähe a ra Jesús bu Jerusalén. Ne bin tumanthuhu bu 'yu. ¹⁹ Ne bi nu n'da ra za bu ja ra nden'yu, bi mba çna da dɛpca n'da rán dät'ä. Pɛ hont'u yú paxi mi ja. Ne bi 'yena' ra Jesús:

—Nuya, njám'bu din zuh nin dät'ä ya.

Ne 'bexgue bi 'yot'a ra za baya.

²⁰ Nu'bu mán nuhe bi 'yot'a ra za, dá hyonya thohe ne dá änhde ra Jesús:

—Hanja í 'yot'a n'dihí ra za, dá çmfɛ.

²¹ Bi dâ'a ra Jesús:

—Majuani dí xi ahu, nu'bu gui 'yɛç'yɛigahu xun ho, ne n'dat'a guim bɛmhbu a rá ts'edi Oĵa, hinga hont'a dá ot'ä sä gui 'yothu, pɛ sä gui 'yothu man'da xun çei. Sä gui xihmbu ne ra t'ohø: "Dami 'uegue guin hyözɛhe bu ja ra dejä," gui 'yɛmfɛ, ne da 'ueh puya. ²² Ne nu Oĵa dí 'da ahu 'be'a gá guí äfu 'bu n'dat'a guim bɛmhbu a rá ts'edi Oĵa, bi 'yengähe ra Jesús.

Bi t'än'na ra Jesús to'o bi un rán t'çdi

²³ Ne nu'bu má sømhbe bu Jerusalén, xø bin xänbate bu ja ra danjä a ra Jesús. Ne xø bi mba bu yu hmumbäjä ne mi'da ma ngurpihe, ne bi 'yän mahøn'a:

—Hanja gní 'yot'a njabu. To'o bi 'da'a nin t'çdi, bi 'yena'.

²⁴⁻²⁵ Bi 'yena' ra Jesús baya:

—Necä ga ä'n'nahu to'o bi un rán t'çdi ra Xuua ngue bi 'yot' ran xixyá. Hague Oĵa uague yu jâ'i. Nu'bu gui xijy, necä ga xi ahu to'o bi 'dacä man t'çdi baya, bi 'yena' ra Jesús.

Ne bin 'yɛmzɛhe u yu hmumbäjä ne yu xänbate niĵa:

—"Be'a gue ga xihmbu, nguetho nu'bu ga çmfɛ, "Oĵa bi un rán t'çdi a ra Xuua," ne da 'yena: "Hanja hin gá 'yɛç'yɛihu thä." ²⁶ Ne nu'bu ga çmfɛ, "yu jâ'i thohe bi un rán t'çdi ra Xuua," pɛ da zäju yu jâ'i 'bu, nguetho im bɛn u ngue rá pøngahyá Oĵa a ra Xuua, bin 'yɛmzɛhe u.

²⁷ Janangue'a bi 'yemp'a ra Jesús:

—Hin dí pähmbe, bi 'yenthu a.

Nu ra Jesús baya bi 'yena:

—Xinga gueçä ga xi ahu to'o bi 'dacä man t'çdi ga ot'ä a dí ot'ä, bi t'emp'u.

Ran t'uti a yoho yu ts'unt'u bi sih ra 'befi

²⁸ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yena:

—Nu n'da ran 'yohu mí 'bu i yoho yú ts'unt'u. Ne bi 'yemp'a n'da rá ts'unt'u: "Ní mba bu huähi, bäm pɛfi," bi 'yɛmbi. ²⁹ Ne bi dâ'a rá ts'unt'u: "Hin'na, hin ga mba," bi 'yenthu. Pɛ m'bejua bin 'yomfɛni ts'u ne bi mba bim pɛfi. ³⁰ Ne'a man'da rá ts'unt'u bi xifi da mba mahøn'a. "Haĵa, ga mba," bi 'yena. Pɛ him bi mba, bi 'yena' ra Jesús. ³¹ Ne xø bi 'yän'ndu yu xänbate niĵa:

—Nuya, dami xiqui nangue ran t'uti dá xi ahu, nda'a ní ts'unt'u ngue njuantho bi 'yot'a rá pähä rá ta, bi 'yena' ra Jesús.

Nu'bi dâti:

—Masque nu'a ra ts'unt'u him mi nde da mba 'bu ra mbüdi, gue'a njuantho bi 'yot'a rá pähä rá ta, bi 'yena'.

Ne nubaya bi 'yena' ra Jesús:

—Guehma majuañi dí xi ahu, nu yu ziyate hyaçahäi ne yu xisu 'yom'tɛni, man'da da yurpu dí manda rá ts'edi Oĵa, pɛ nu ahu hin gui çathu bu. ³² Nguetho nu'bu mi xi'ahu a ra Xuua Nxixyá, bi xän'nahu a ra 'yu xun ho, ne nu ahu hin gá 'yɛç'yɛihu. Pɛ nu yu hyaçahäi ne yu xisu i 'yom'tɛni, man'da go bi 'yɛç'yɛi u ne bi päh yú mbui. Ne nu'bu gmí nuhu u, ne guexta'a hin gá nde gá päh ni mbuihu, bi t'emp'u yu hmumbäjä ne yu xänbate niĵa.

Rán t'uti yu ts'om'bäi mbefi

³³ Ne bi 'yem mahøn'a a ra Jesús:

—'Yøhmbu ts'u man'da ran t'uti ga xi ahu. Mí 'bu a n'da ran 'yohu mí ja rán uandät'ä, ne bi fø't'e, ne bi hyø a n'da ra ngu guerpu da themp' yu guindät'ä. Ne bi mbä'ma n'da ra jâdo xun çɛts'i, da ndex'u da nu rá häi.

Ne nubaya bi hmit yú häi u 'da yu mbefi, ne bi nde bi mba n'danni a ran 'yohu baya. ³⁴ Ne nu'bu mi ts'utho din ja yun dät'ä, bá pɛñ'i 'da yú 'yɛhe da duspa u yän dät'ä, nguetho gue'a äñ yähu a, ngue di un'ni ts'u 'be'a da bøm bu. ³⁵ Pɛ nu'u yu mbefi bi bent'u yám 'beñni a ra hmu. Nu'a n'da bi mbemtho. Nu'a man'da bi hyotho. Ne nu'a man'da, bi hyøta dotho a. ³⁶ Ne xø mahøn'a, bá pɛñ mi'da xun ngu yú 'yɛhe ngue xtan duspa yän dät'ä a rá mbeti ran uandät'ä. Pɛ nu'u yu mbefi xø bi bent mahøn'a 'bu mi zøpu u, ne 'da'angu bi t'ørpe tengu bi t'ørpa u mbüdi bi zøpu.

³⁷ Ne nubaya bá pɛñ'na rá ts'unt'u zɛhe a rá mbeti ra huähi. Bi çeni: "Masque da numansu na ma ts'unt'u." ³⁸ Pɛ nu'bu mí nu ba çpu rá ts'unt'u, nu yu mbefi xø bi çeni: "Nuna, rá ts'unt'u zɛhe, da gohmi ra häi na 'bu bi du rá ta. Pɛ mbähä ga hohu, janangue ga cosçu ra häi baya." ³⁹ Ne bi bent baya, bi zixpu ma'ueni ne bi hyo, bi 'yena' ra Jesús.

⁴⁰ Nu ra Jesús bi 'yän'ndu mí 'bäpɛ:

—Xi'bu da mbase na ra hmu, 'be'a da jap' u yá mbefi 'bu, bi 'yemp'u.

41 Bi dá u buya:

—Masque da hyo u yú mbefi, nguetho emme yá ts'om'bái u, ne nu rá hái buya di hmit'u i paði da gu't'a ra renta 'bu bi zøn ra pa da gu't'i, bi 'y'en'u.

42 Ne xø bi 'yem buya:

—Ha njam'bu gá nuh'u bu ja rám hma Ojå a ram hma i ena:

Nu'a ra do bi bant'u yu gado 'bu mi hyøh ra ngu,

gue'a ra do man'da mahyoni, tengu thoho yu guangu.

Gue'a bi zån Ojå a,

ne gui hyonya thohohu,

i em bu rám hma Ojå, bi 'y'en'a ra Jesús.

Ne gue'a i mam bu nange a rá Thahni Ojå ngue ra Cristo. 43 Janangue'a dí xi ahu, Ojå him bi numanho a gá 'yøthu ne da thap'nah'u a ra 'befi bu di manda rá ts'edi Ojå, din t'un'du mi'da ngue da 'yøt'manho a ra 'befi gmí øthu. 44 Ne nu'a ra do bi mba ma bant'i, tengu'bu n'da ra xindo i ti bu ja ra 'yu. Ne hønt'a go to'o da dang bu ja ra do, din tani, ne hønt'a go to'o da ze'ma ra do, 'bexgue da 'y'eti, bi 'y'en'a ra Jesús.

45 Nu'bu mí 'yø'a bi man a ra Jesús, bi bu u yu fariseo ne yu hmumbäjä, gue guese u bi 'yøt'u bi sifi. 46 Ne mí nde 'bexgue xtám bent'a ra Jesús, pe him bi bent'i, nguetho mi su u yu jä'i, ngue mi en'u, rá pøngahya Ojå a ra Jesús.

22

N'da ran t'uti ngue ran thaqi

1 Ne xø bi thoqui bi xänba yu jä'i nange yun t'uti thoho bi man a ra Jesús, ne bi 'yemp'u:

2 —Nu'a ní manda rá ts'edi Ojå, i t'øt'e tengu bi 'yøt'a n'da ra ts'ut'abi. Nu'a ra ts'ut'abi bi zån'na n'da ra ngo 'bu min thata n'da rá ts'ant'u. 3 Ne bi mben'du yám 'behni ngue ba sinba yú amigo, pe him bi nde bá øhe. 4 Ne xø bi mbehn mi'da, bi 'yembi: “Dami xihmbu ma amigo ba øhe, nguetho ya dá hoc ran ts'ihme. Dá manda bi tho 'da man dani xøn zaqui ne ya gátho mahoqui, i en'a ra hmu, gui 'yemfu.” Ne gue'a bi man u yám 'behni. 5 Pe him bi 'yurpatho ra güenda u yú amigo, ne bi mba da huqi a n'da, nu man'da bi mba bám pätho, 6 ne nu'u mi'da bi bent thoho yám 'behni ne i thenthoho ne bi hyo u. 7 Nu'bu mí 'yø a bin ja, emme bin cue ra ts'ut'abi buya, bi mben'u yú dofui bá ho u yu hyote ne bi 'yump'a yú hnini. 8 Ne bi xih mahøn'a u yám 'behni: “Nuya him bá ø'u ma amigo nguetho hing yán säh'u ba øhe. 9 Ní mbähä bu ja yu 'yu ne gbá sihu ua hønt'a go má jä'i gba tømhb'u, nguetho ya ma hoqui 'be'a da zi ua ja ran thaqi.” 10 Nu yám 'behni

buya bi mba bu ja yu 'yu ne bá pen bu ja ran thaqi to'o gátho bin c'athu bu, pe hinga mfädi 'bu yu ts'om'bái o gue yu hocjä'i 'da. Ne bi yurpu ja rá ngu ra ts'ut'abi yu jä'i.

11 Ne nu ra ts'ut'abi buya bi yurpu mbo da nu u yu jä'i bi zøm bu. Ne bi nu n'da ran 'yohu ngue him mi he u yú he i the 'bu in ja n'da ran thaqi. 12 Ne bi 'y'en'a ra ts'ut'abi buya: “Xi'i grán 'yohu, hanja gá cat'ua ne hin gui he yán säui da the ua ja ran thaqi,” bi 'yembi. Pe nu ran 'yohu him bi zå bi däti. 13 Ne bi 'yemp'u yú 'yøhe ra ts'ut'abi: “Dami turpahu yú gua na ran 'yohu ne yú 'ye, ne gui 'yenthu bu ja ra 'bexui. Din zøm bu ne din guxpu yú ts'i u,” bi 'y'en'a ra ts'ut'abi, bi 'y'en'a ra Jesús. 14 Nguetho xøn ngu i ts'øhni pe hinga gá yán sähu ngue da yurpu, bi 'yena.

N'da ran t'änni nange ra renta bi t'än'na ra Jesús

15 Ne nubuya bi mba u yu fariseo. N'danni bá nyase u, bi hyoni 'be'a dí acpa ra Jesús ngue di yäpi. 16 Janangue bi 'behn pu 'büh ra Jesús u mi'da yú mifariseohu, ne mi'da ma ngurpihe mi ten'a ra ts'ut'abi Herodes. Nu'bu mí zøm bu, bi 'y'en'u:

—Grå xänbate, dí päghme gátho majuani guim ma, bi 'yemp'a ra Jesús u. Ne gui u a majuani rá 'yu Ojå, ne hin gui su 'bu da hnumanho i ogue hin'na, bi 'y'en'u. 17 Pe dín ndehe gui xije ts'u 'be'a guim bēni. Ha dín theui yán t'ēdi Ojå ngue dí juthe ra renta a ra ts'ut'abi Roma in ts'ut'abi ua, uague hin'na.

18 Pe nu ra Jesús bi bādi 'be'a mim bēn'u ngue in nde da dīni 'be'a dí yāpi. Janangue'a bi 'yembi:

—Emme guidi yorpahu a guim bēmhb'u. Høntho gui nde gui sägdahu. 19 Xi ni mbeti gní jut ni rentahu, ga nugā, bi 'y'en'a ra Jesús.

Bi un'na ra mbeti buya. 20 Ne nu'bu mi nu a ra mbeti, bi 'y'en'a ra Jesús:

—To'o rá hmi na i cuat na ra mbeti, ne to'o rá thuhu män t'o't'i ua, bi 'y'en'a ra Jesús.

21 —Rá hmi ra ts'ut'abi Roma ne rá thuhu a, bi 'y'en'u.

Nu ra Jesús buya bi 'yemp'u:

—Nu'a rá mbeti ra ts'ut'abi gui unhd'u a. Nu'a xin rá mbeti Ojå, gui unhd'u Ojå a, bi 'y'en'a ra Jesús.

22 Ne nu'bu mí 'yø a bi man ra Jesús, bi hyonya thoho u ngue mi nde xti yäpi. Ne xø bi mbatho u.

N'da ran t'änni gue'bu bi dämbeñi u xøn du

23 Ne m'bejua buya xø bi zøm bu 'da ma ngurpihe ngue yu saduceo. Nu'u him mi øc'yei ngue da dämbeñi u xøn du, nguetho mi en'u, nu rá mbui n'da, ma zå dim 'be' bu bi du. Ne nu'u bi 'yän'na ra Jesús, bi 'yembi:

24 —Xänbate i, dím benthöhe ran t'ēdi bi man ra Moisés, ngue nu'bu da du n'da ran 'yohu, 'bu 'büh rá xisu, ne hin ním 'bu a n'da rá t'ähni 'bu mi du, nu'a rán 'yohu dín thaqi

a rá xisu a ra du, ne nu'bu dim 'buh rá mbúdi t'uhni, da t'ambi rá t'uhni a xí du. ²⁵ Pē mí 'bucua yoto yán 'yohu midín 'yohuzche u. Nu'a ra mbúdi n'yohu bin tháui n'da ra xisu, pēgue bi du n'dihi a ran 'yohu. Ne hin ním 'buh yá t'uhni 'bu mi du, janangue'a bi zinba rá xisu a rán 'yohuzche. ²⁶ Pē ne'a guexta'a bi du n'dihi, ne hin ní dīntho rá t'uhni a ra xisu 'bu mi du. Janangue'a xō bim 'buhmi a man'da rá mbegue. Ne bin ja gue'bu go mi dāt'i bim 'buhmi gátho u yá mbegue a ra xisu. ²⁷ M'bejua buya ne se ra xisu bi du, bi 'yēn'u. ²⁸ Nuya, dami xije 'be'a din ja 'bu majuáni da dambēni u xōn du, ngue guí mamhbū. Nda'a nín 'yohu da 'yēmbi rá xisu a ra xisu, nguetho gátho yoto bim 'buhmi, bi 'yēmp'a ra Jesús 'bu mi denthoho u.

²⁹ Bi dāt'a ra Jesús:

—Nu ahu guídí 'bethohu, nguetho hin guím bēmhbu 'be'a mam bu ja rá t'ohni Ojā, ne xín guí pāhmbu rá ts'edi Ojā. ³⁰ Nu'bu bi dambēni u xōn du, ya him man ja ran tháti, pēgue dim 'butho tengu yám 'behni Ojā mahēts'i, bi 'yēn'a ra Jesús.

³¹⁻³² Ne nangue'a ram hma ngue da dambēni u xōn du. Ha hin gá nuhu bu ja rá t'ohni Ojā 'be'a bi ma nangue u ma ndu mbombōtahū 'bu mi 'yēna: “Nugá drá Ojagā, nu ra Abraham ne ra Isaac ne ra Jacob, i ēc'yēigui,” bi 'yēn Ojā. Ngubūim ma nguetho guexta'a i 'buh yá mbui u, bi 'yēn'a ra Jesús.

³³ Ne nu'u yu jā'i 'bu mí 'yō a bi man ra Jesús, bi hyonya thoho a bi xifi 'bu mi xānbi.

Ra Jesús bi ma nda'a nín t'ēdi man'da mahyoni

³⁴ Ne nu mi'da ma ngurpihe ngue yu fariseo, 'bu mi nu hin'yu man'da sá da man'u yu saduceo, bin 'yānzche 'be'a mí sá ngue dí yāp'a ra Jesús. ³⁵ Nu'a n'da ra xānbate nangue u yu fariseo buya, bi 'yān'na ra Jesús:

³⁶ —Xānbate i, bi 'yēna, nda'a rán t'ēdi Ojā hñchi thoho ga øt'āhe.

³⁷ Bi dā a ra Jesús buya:

—Nu'a ran t'ēdi i ēna: “Gam bēmhbu Ojā ngue gátho ma mbūhu, ne gátho ma jā'ihu, ne gátho man 'yomfēnihu.” ³⁸ Guehna ran t'ēdi i 'bet'o na, nangue u gá mí'da yun t'ēdi. ³⁹ Ne'a ēna: “Dami huēc ni mijā'ihu tengu bu gní huēczche ni jā'ihu.” Guehna ná yoho ran t'ēdi guexta'a mahyoni na. ⁴⁰ Ne nu'bu gá 'yōthu ya yoho yun t'ēdi, tengu'bu gá jāshu gátho yán t'ēdi ra Moisés ne yám hman yú pōngahyā Ojā, bi 'yēn'a ra Jesús.

To'o rá yu a ra Cristo

⁴¹ Ne guexta'a mi 'bāpu yu fariseo, ⁴² ne bi t'ēmp'u buya:

—'Be'a guím bēmhbu, to'o rá 'yu a ra Cristo, rá Thahni Ojā, bi 'yēmp'u, bi 'yēn'a ra Jesús.

Bi dā u yu fariseo buya:

—Nu rá Thahni Ojā, rām bom'betō ra David a, bi 'yēn'a.

⁴³ Ne xō bi 'yēn'a ra Jesús:

—Pē ne guese ra David bi 'yēmbi rá hmu a ra Cristo 'bu hin ním 'bui, nguetho bi 'yēna:

⁴⁴ Nu Ojā bi 'yēmp'a ma Hmu:

“Hyucua ja man 'yēi ga conhui ma ts'edi gue'bu go dá tǎpā gátho u man suihu ngue guí manda u buya,” bi t'ēmp'a ma Hmu, bi 'yēn'a ra David, 'bu mi bēnba rá Hogandāhi Ojā 'be'a bi ma.

⁴⁵ Hanja i ēmbi rá hmu ne xín rām bom'betō a rá Thahni Ojā, ngue ra Cristo, bi 'yēn'a ra Jesús, bi 'yēmp'u.

⁴⁶ Ne hin'yu 'be'a bi zā dí dāti, janangue'a him man'dandí bi zā da 'yān'ndu yu fariseo buya.

23

Bi man ra Jesús 'be'a nam bōn'a øt'u yu fariseo ne yu xānbate nijā

¹ Ne nu ra Jesús bi xi u yu jā'i, necāhe buya:

² —I ja yán t'ēdi da xān'nahu u yán t'ēdi ra Moisés u yu xānbate nijā ne yu fariseo. ³ Dami 'yōhmbu 'bu i xān'nahu u, pē hin guí 'yōthu tengu yán t'øt'e i sánzche, nguetho 'dan'yo thoho gá mí'da i øt'e. ⁴ Ne xun hēi i xi ahu guí 'yōthu, tengu'bu n'da ra 'beni xun hyu i xi ahu guí tuxhu, pē nuse'u xingui ts'u in nde da 'yøt'a i sán zche. ⁵ Ne hōnt'a i honi da hnumanho yán t'øt'e i ørpū 'buh yu jā'i. Janangue'a di cuat yú dē yán t'ēdi Ojā ngue xun ndoho ne i pāt' yú 'ye, ne ēmme di ho di hoc yán zadi yú nyāmpahni. ⁶ Ne ēmme di ho rá mbúdi din sihme bu i t'øt' yun ts'ihme; ne di ho da mipū ja ran thuts'i mahoqui bu ja ra nijā. ⁷ Ne ēmme di ho da t'ēspa 'bu din zenguate. Ne i honi da t'ēmbi yú xānbate u. Hōntho in nde da hnumansu.

⁸ Pē nu ahu o guí ndehū da t'ēn ahu gyu xānbatehu, nguetho hōngdā ni Xānbateju ngue drá Thahnigā, ne nu'ahu guídín cuhu, bi 'yēngāhe ra Jesús. ⁹ Ne hin guí 'yēmfu ni tahu 'da u i 'bucua ja ra hāi, nguetho nu'a ni Tahu bí 'būpu mahēts'i a. ¹⁰ Ne xín guí ndehū ngue da t'ēn ahu gyu hmuhu, nguetho guecā drá Thahni Ojā ngue ra Cristo, ni Hmuju. ¹¹ Nu'a to'o din 'yēhe thoho nangue yú mijā'ihu, pē gue'a man'da xtán hēts'i bu dá nu Ojā a. ¹² Nguetho nu'a i øt'e ngue xun hēts'i, man'da zi cue bu dá nu Ojā a, pē nu'a i øt'e ngue hingui hēts'i, pē man'da xtán hēts'i bu dá nu Ojā a, bi 'yēn'a ra Jesús.

¹³ Ne nubuya bi 'yēmp'u yu xānbate nijā ne yu fariseo:

—Huēhi maha ahu, gyu xānbatehu bu ja ra nijā, ne gyu fariseohu, ēmme guídí yorpuhu a guím bēmhbu, nguetho gá xihmbu u mín nde xtán yurpu di manda rá ts'edi Ojā, ngue xquí 'yuthu ra 'yu, pē ne tengu'bu gá corpa zēhehu ra goxthi, nguetho 'dan'yo thoho gá xānbahu. Ne se ahu hin da zā guí cūthu bu, bi 'yēn'a ra Jesús.

¹⁴ Huçhi maha ahu, gyu xänbatahu ne gyu fariseohu, emme guidi yorpahu a gui øthu. Sä nya'a gui yahu Oja bu ja yú ngun yu xisu xøn du yú ndø, ngue gui emhbu gui äfu räm fäts'i Oja u, pe ne gui haspahu 'be'a bi zopa yú ndø. Janangue'a man'da xän utho ran unbi gui nuhu.

¹⁵ Huçhi maha ahu, gyu xänbatahu ne gyu fariseohu, emme guidi yorpahu a gui øthu. Säti thoho gán 'yohu hønbu go hapu ne yatho gá mbähä, ngue gá sømhbu bu 'bu u i thande yú oja zehë, ngue gá xihmbu da den'na nin xädiha. Pe nu'a to'o bi den'nahu man'da gá jafu bim 'bedi, ne 'da gá mbähä bu ja ran unbi mazai, bi 'yemp'u.

¹⁶ Huçhi maha ahu, gyu ngarpihu, pegue tengubu gyu xädähu ne gui xihmbu u gui xänbahu: "Nu'bu ja 'be'a bi ma n'da ra ja'i, ne bi ndønba rá thuhu ra nija, hingui jatho di ja'ts'a," gui emfu. "Pe nu'bu bi ndønba a rá oro i ja bu ja ra nija, i jatho di ja'ts'a bi ma," gui emhbu. ¹⁷ Gyü 'yambühu ne gyu xädähu. Gui emhbu man'da di muui ra oro xinda gue ra nija, pegue hin'na maha nguetho gue'a ra nija ni t'ëmbi xän ho a ra oro i ja bu, bi 'yën'a ra Jesús. ¹⁸ Ne gui emhbu: "Nu'bu ja 'be'a bi man a n'da ra ja'i, ne bi ndønba rá thuhu ran ts'äya bu ja ra nija, gui emhbu hingui jatho di ja'ts'i. Pe nu'bu bi ndønba rá thuhu ran t'unni i hoxpu ja ran ts'äya, ya ra ts'oqui a buya 'bu him bi ja'ts'i," gui emhbu. ¹⁹ Gyü 'yambühu, tengubu gyu xädähu. Gui emhbu man'da di muui u yu 'bøts'e i ja bu xinda gue ran ts'äya. Pegue hin'na maha, gue'a ran ts'äya ni t'ëmbi xän ho u yu 'bøts'e bi ja bu. ²⁰ Nguetho nu'a bi ndønba rá thuhu ran ts'äya bu ja ra nija, hinga høn't'a ran ts'äya, pe gátho i ndønba rá thuhu 'be'a gátho hoxpu. ²¹ Ne nu'a to'o bi ndønba rá thuhu ra nija, hinga høn't'a ra nija bi ndønba rá thuhu, pe ne a rá thuhu Oja bi ndønbi, nguetho rá ngu Oja a ra nija. ²² Ne 'bu n'da bi ndønba rá thuhu mahets'i, pe hinga høn bu mahets'i bi ndønbi, pe ne a rá thuhu Oja bi ndønbi, nguetho bi 'bupu Oja bu mahets'i.

²³ Huçhi maha ahu gyu xänbatahu ne gyu fariseohu, emme guidi yorpahu a gui øthu. Hin njam'bu gá pumbënihu gá hyaxhu bu ja ra nija a ná 'det'a yú 'yëthi yu tuhü bi boxpu ja ni huahihu, tengü bi man ra Moisés, pe gá pumbënihu u yün t'ëdi man'da mahyoni, ngue i éna: "Da gdí numanhohu ni mijä 'ihu, ne din ja nin huçcatehu, ne gui 'yëc'yëihu Oja." Guehya nde'bu man'da gan çhya gui 'yøthu, madague'bu gui thoqui gui 'yøthu u mi'da. ²⁴ Pe gá 'yøthu tengubu gám fähmbu ngue xinga n'da ra 'uë i sä di uqshu 'bu ja a gui sihu, pe nu'a go ra fani ne man'da go hin gá nuhu 'bu gmí tuthu a, nguetho hin gui pahmbu nda'a nín t'ëdi man'da xän ndoho.

²⁵ Huçhi maha ahu gyu xänbatahu ne gyu fariseohu, emme guidi yorpahu a guim bëmhbu. Gá 'yëmhu xän hotho ahu, pe gá

'yøthu tengubu n'da ra baso bi mba m'berpe bu maxøts'e, pe hinga nepu mbo. Ne tengubu n'da ra mbohi høn bu ni ndi a häi bi 'berpe, ne guin jahu bu nguetho emme i yuh ni mbühu nanguë ram fë ne ran ts'iyate. ²⁶ Gyü xädähu, nde'bu gui 'yøthu tengubu nepu mbo bin sät'i n'da ra mbohi, ne manjuani xtän ho ahu buya, bi 'yën'a ra Jesús.

²⁷ Huçhi maha ahu gyu xänbatahu ne gyu fariseohu, emme guidi yorpahu a guim bëmhbu. Ne guin jahu tengubu ra jado bu ja ran 'yägü ngue xän t'axi maxøts'e, ne mahotho, pe nubu mbo, yupu yu do'yodu ne gá mi'da xän xätho. ²⁸ Guin jahu bu. Nubu na nu ahu yu ja'i, éna xän ho ahu. Emme guidi yorpahu a guim bëmhbu ne emme yuh ran ts'o ni mbühu, bi 'yën'a ra Jesús.

²⁹ Pe i huçhi maha ahu gyu xänbatahu ne gyu fariseohu. Guidi yorpahu a gui øthu. Gá hocpahu yú jadon'yägü u yú pøngahya Oja maya'bu bi hyo nim bombøtahu, ne u yú jadon'yägü u gui emfu yu hocja'i gá hocpahu. ³⁰ Ne sä gui emhbu: "Nu'bu di 'bühmbu u 'bu mi hyo yú pøngahya Oja u mam bombøtahu, ne xcä uthu ngue hingui ho a bi 'yøt'e, ne xcä 'uethohu," guidin 'yëmfu. ³¹ Janangue'a gadin juanzehëhu ya ngue yú 'yu ahu yu hyote. ³² Dami juahmbu a ra 'bëfi bi 'yut'ahu nim bombøtahu, bi 'yën'a ra Jesús.

³³ Tengubu gyu pozuhu. Hin da zä gui 'dahmbu bu ja ra sibi njam'bu i huç'i. ³⁴ Nguetho, nu'bu ba pen'nahü ma pøngahya ne ma xänbate, hin gui simanhohu u, gui hyohu u 'da, ne gui cuathu bu ja ra za u 'da, ne gui fehmbu u 'da bu ja ni nijahu. Ne emme gui ucpadahü u 'da 'bu i 'yo bu ja ni hninihu. ³⁵ Ne nanguë a gui 'yøthu, tengubu gá hyosëhu u gá yän hocja'i bi tho gue'bu go rá mbüdi ra ximhäi, 'bu mi tho ra Abel ngue man ra hocja'i ne asta gue'bu mi tho a ra Zacarías, rá ts'ant'u ra Berequás, gá hyohu bu ja rá goxthi ra nija. ³⁶ Majuani dí xi ahu, tengubu ni ts'oqui zehëhu u gá yän thote i jatho ya, ne da ts'an'nahü ran unbi nanguë u, bi 'yën'a ra Jesús, bi t'ëmp'u yu xänbate nija ne yu fariseo.

Bi huç'u yu mengu Jerusalén ra Jesús

³⁷ Ne nubuya bi xi a n'da ram hma u yu mengu bu Jerusalén, bi 'yëmbi:

—Emme dim bën ahu gyu menguhu Jerusalén. Nzai gui hohu yu pøngahya, ne guidi bat'adohu u mi'da ba pen'nahü Oja. Ne xän ngu yu nidi dí m bënëgä xcä pet'ahu xcä jamansu ahu, tengubu n'da ra sumfo di pet yú t'ähni ne i comp' rá hua, pe nu'ahu, hin gá ndëhu xcä ja ahu bu, bi 'yën'a ra Jesús. ³⁸ Dami nuhu ya, nu ni hninihu tengubu ya njongui 'bupü ya, ³⁹ nguetho hin gui nuju mahøn'a jaque'bu bi zøn ra ora ba pengä ua ne gui 'yëscahu. "Majapi a ba çhe nanguë rá thuhu ma Hmuhu Oja," gui 'yënjü, bi 'yën'a ra Jesús.

24

Bi ma ra Jesús da guah ra danija

¹ Nε nubuya, nu ra Jesús 'bu mi bōm bu ja ra danija, dá utáhe 'be'a gá mí ja bu ja ra ngu. —Mahotho ua, dá emfe.

² Pε nu ra Jesús bi 'yεnje:

—Guí nuhε ngue mahotho i ja ua, pε gátho da mba nso't'i, nε xinga n'da ra do din tōcua ngue hin da mba ma juadi, bi 'yεn'a ra Jesús.

M'bet'o din ja yu hmeɣya 'bu ran zεgui

³ Nε dá nexáhe dá mbáhme bu ja ra nyuni Olivos. Nε ní mipu ra Jesús dá ándáhe 'bu njom mí óde, yú xádigáhe:

—Dín ndehe gui xije nda'a ní pa din ja a gám mam bu ja ra ni ja. 'Be'a ní hmeɣya din ja 'bu guá pengui mahōn'a nε'bu ran zεgui ra pa, dá emfe buya.

⁴ Nε bi 'yεngáhe ra Jesús:

—Damim fáhmbu 'dahma njon da hyá ahu.

⁵ Nguetho xun ngu yu hyáte ba εhe da 'yεna: “Nugá, guecá, rá thahnigá Oja, drá Cristogá,” da 'yεn ahu. Nε xun ngu da hyát'u nangue ra fεhni da man u. ⁶ Nε nu'bu gui 'yōhmbu ngue din ja yu sui, o gue'bu gui 'yōhmbu i ja bu ja 'da yu hnini ya, pε o guin suhu, nguetho jatho din ja u. Nε nu'bu bin ja u, xinga gue'bu rán zεgui'bu. ⁷ Nguetho da ndants'u 'da yu ts'ut'abi din sūhmbu u yú mí ts'ut'abihu, nε da ndanc'u 'da yu hnini din sūhmbu mí'da yu hnini. Nε xun ngu yu nidí din ja ra thuhu, nε ra dāghe, nε din ja yu 'yámhái bu ja yu xεqui ua ja ra ximhái. ⁸ Pε nu'u, yú mbúdi thocho yu unbi din ja u.

⁹ Nε da mba ma dá ahu nε da ts'ix ahu ngue din un'nahu, nε da tho ahu 'da ahu. Nε gátho yu jǎ'i da zan ahu nguetho gui tengahu. ¹⁰ Nε nu'u 'da mí εc'yεigui, m'beju da u'uese. Nε gueε u di dá u ma 'yεc'yεi da mba ma unbi. ¹¹ Nε dim 'búi xun ngu yu hyáte pōngahya nε xun ngu yu jǎ'i da hyát'u. ¹² Nε nangue a ran ts'o xtá ngu, him ma din ja yún huεcate u 'da. ¹³ Pε nu'a da hyát'i gue'bu go ran zεgui, da dāha dim pō a. ¹⁴ Nε gátho na ndoho ra ximhái da hma 'be'a da zá dí yǎrpú di manda rá ts'edi Oja n'da. Nε gátho yu jǎ'i 'dahma 'dan'yo bu na ya da sifi, nε nubuya, gue'a ra pa ran zεgui a buya, bi 'yεn'a ra Jesús.

¹⁵⁻¹⁶ Nu ra pōngahya Daniel maya'bu bi ma ngue din ja n'da ran ts'o di ts'oni gátho. Janangue'a nu'bu gá nuhu da mbúdi din ja bu ja ra danija a, dami 'dahmbu bu ra xεqui Judea, ní mbähá bu ja ya dāpo. Nguetho nts'utho ran unbi din jabu. ¹⁷ 'Bex gui mbähá. Nu'bu gdi tōhmbu bu maxōts'e ra tōcangu, hin gui cūthu mbo ra ngu ngue gui hyáxhu 'be'a di ja bu. Dami 'dathohu. ¹⁸ Nε nu'bu gdi 'báhmbu bu ja ní huáhihu, hin 'be gui mbähá bu ní ngumhbu ngue gba cǎ ní xí'yohu. Dami 'dathohu. ¹⁹ Huεcate u yu xisu in hǎt'uhni u yu pa u, nε'u i 'buh yú 'uere, nguetho xun hεi thocho da 'da u. ²⁰ 'Yǎfu rá

mate Oja hinga gue'u yu pa xtan εε din ja ahu ran 'dagui, nε xinga gue'bu ra pa ran ts'áya, nguetho i man u yun t'εdi hinga yatho gan 'yohu a ra pa ran ts'áya. ²¹ Dami 'yǎfu rá mate Oja, nguetho nu'a ran unbi din ja, hin jam'bu n'dandí xon ja gue'bu go rá mbúdi ra ximhái. Nε nu'bu ya bin ja, hin man'dandí din ja a ran unbi tengu a. ²² Nε nu Oja da zánba thocho u yun unbi din ja nangue a di huεc'u xí huahni. Nu'bu hin'na, njon da bongui.

²³ Nu'u yu pa u, “Dami nuhu ua, i 'bácuu ra Cristo,” da 'yεn ahu. Nε nu'u mí'da da 'yεn ahu: “Dami nuhu i 'báhuu ra Cristo.” Pε o guí εc'yεihu u. ²⁴ Nguetho xun ngu yu hyáte dim 'búi, sá da 'yεn'u: “Guecá, rá thahní Oja, drá Cristogá,” sá da 'yεn'u. Nε xun ngu da 'yεna ngue dim pōngahya nangue Oja, nε da 'yōt' yu hyonya nt'ot'e nε yu hmeɣya ngue da nde da hyát yu jǎ'i. Nε da hyoni 'be'a da zá dí hyát'u xí huahn Oja. ²⁵ Nuya gátho dá xi ahu guepu da zá gui pǎhmbu 'be'a din ja. ²⁶ Janangue nu'bu da 'yεn ahu: “Ní mbähá, bí 'bǎpu ma'uenu i ra Cristo,” da 'yεn'ahu, pε o guí pǎhá. O gue da 'yεn'ahu: “Bá cūthu ua, i 'bácuu ra Cristo,” da 'yεn'ahu, pε o guí cūthu bu. ²⁷ Nguetho nu'bu bá pengá ua mahōn'a, nugá ngue dán jǎ'igá u ja ra ximhái, dán jagá tengu rán nequi ra huci ngue dam 'bathogá gátho ra ximhái. ²⁸ Nε tengu i ót' yu pada, emme di peti bu 'ben u xun du, din jabu a ran ts'embí din ja bu 'bu u yu ts'om'bái.

'Bu bá peng ra Jesús

²⁹ Nε xō bi thoqui bi man ra Jesús nε bi 'yεna:

—Nu'bu bin ja a ran unbi buya, him man di nεc ra hyadi nε ra zǎna, nu'u yu sō 'būpu mahεts'i da dágui. Gátho bí ja bu mahεts'i gá dí 'beh yú ts'edi u. ³⁰ Nε nubuya di nequi bu mahεts'i ra hmeɣya nanguecá ngue dán jǎ'igá u ja ra ximhái, nε gátho yu hnini ua ja ra ximhái din su. Nε da nuguí ba εcá bu ja yu güi, dán 'yo'be ma ts'edi tǎte thocho, mixte thocho, bi 'yεn'a ra Jesús. ³¹ Nε nts'edi din ya ra thaxi. Nε ba penhdá yám 'behni Oja di peti gátho u bi huahn Oja, gá na ndoho ra ximhái.

³² Guim bεmhbu 'be'a dí óthu ua ma háihu dyu israelhu, ngue nu'bu dí nuhu bi mbúdi dim pǎh yú mbúi 'da yu za, ya dí pǎhmbu mí ts'utho ba εpu yú pa ra pa'ye. ³³ Nε ngutho 'bu guín nuhu bin ja gátho ya yun unbi dí xi ahu, gui pǎhmbu buya ngue mbe rán zεgui. ³⁴ Nε majuani dí xi ahu, di 'batho ua 'da ahu 'bu bi mbúdi din ja. ³⁵ Nu ra ximhái nε mahεts'i da zōni da gua u, pε nu'a mam hmangá njám'bu da gua a.

³⁶ Pε njongui pǎdi nda'a ní pa din ja a dí mangá ya, xinga gue'u yám 'behni Oja mahεts'i nε xinga guengá rá Ts'unt'ugá Oja dí pǎdi, pε hōnt'a Oja ma Ta i pǎ a ra ora din ja.

³⁷Ne tengu thoho bin ja 'bũ mí 'bũh ra Noé, ngutho din ja 'bũ bá pengä mahõn'a, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi. ³⁸Nu yu pa u ngue'bu mi ts'ũtho din ja ra dambũnt'i, nu yu ja'i mi 'bũhmbũ ra Noé hõnt'a ran ts'ihme mim býni ne hõnt'a ran thãti mí honi, gue'bu go mí yurpu ja ra mbosa ra Noé. ³⁹Ne him bi 'yurpa ra güenda a bi sifi ngue din ja ra 'ye, jague'bu mi mbũh ra 'ye, ne bi yuh ra dehe ua ja ra häi ne gätho bi gũa u. Ne din jabũ 'bũ bá pengä mahõn'a, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi. ⁴⁰Ne dim 'bũ i yoho yũn 'yohũ bu ja a ra huqũ, nu'a n'da da mba nts'its'i ne man'da da ts'opũ. ⁴¹Ne'bu di cãm bu ja n'da ra ngu yoho yu xisu, nu'a n'da da mba nts'its'i ne nu man'da da ts'opũ.

⁴²Janangue'a dí xi ahu, o guí tonspahũ ra t'ãha, nguetho hin guí pãhmbũ 'be'a ní ora ba ε a ní hmuhũ. ⁴³Nu'bu n'da ran 'yohũ xtãm bãdi nda'a ní xui xtãn yurpu yu bε bu ja rá ngu, xtãn äthã, xtãn dõ'mi, ne hin xtã japi xtã nyurpu ja rá ngu ngue da bεpi 'be'a i ja bu. Pe hingui pãdi 'be'a ní pa, janangue'a i tõ'mi gätho yu pa. ⁴⁴Janangue'a dí xi ahu, damin sähu nguetho ts'urpu thoho ga sõcã, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi, ngue ra ora njongui tõcpã ga sõcã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Rán t'uti ra hogambefi ne ra ts'om'bäi mbefi

⁴⁵⁻⁴⁶Ne xõ bi 'yẽna:

—Dami 'yõthũ tengu'bu gyũ hogambefihũ. Nu'a ra ngurpambefi 'bũ xũn ho i õt'e, ne nu'bu da mba n'danni rá hmu da zopũ ja rá ngu, da 'yõt'e tengu'bu i 'bãse bu rá hmu. Ne nu'bu bá penc'a rá hmu, bi nu bi jamansu rá 'befi, ne xũn ngu ran jãpi da nu a bũya. ⁴⁷Majuãni dí xi ahu, nu'a ra ngurpambefi, man'da din t'un ra ts'edi, ne 'be'a gätho i pe'ts'a rá hmu di jamansu a. ⁴⁸Pe nu'bu ra ts'om'bäi a ra ngurpambefi, ne im býni ngue him 'be ba penc'a rá hmu, ⁴⁹ne di unba yá 'yẽhe ne i tenthoho yu mihni, ⁵⁰ts'urpu thoho ba penc'a rá hmu n'da ra pa ngue hingui pã a ra ngurpambefi. ⁵¹Ne nubũya din t'un'na n'da ran unbi xũn atho, ne n'dat'a ran unbi da nuhũ u di yorpa a im býni. Ne din zom bũya ne din guxtrũ yá ts'i bu ja ran unbi mazã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

25

N'da ran t'uti nangue yu hmute xti hyũn yũn thãti

¹Ne xõ bi 'yẽna:

—Nu'bu bi 'yõt' ran ts'ut'abi Ojã, din ja tengu bin ja 'bũ min ja n'da ran thãti. Nu'a to'o gã bin sä, bi thopũ mbo, pe nu'u him bin sä, bi gorũ thi u. Nu'bu min ja ran thãti, 'det'a yu hmute bi mba, εna xtãn hyũmhbu u din thãti. Ne bá the yá bombilla mí tøm'ma ran 'yohũ din thãti. ²Pe nu'u cat'a yu hmute yu 'yãmbũ u, ne nu'u mí cat'a bin 'yomfẽni u.

³Ne nu'u yu 'yãmbũ him bi dux man'da ra sibi ngue xta xirpa yá bombilla 'bu bin the a po bu. ⁴Pe nu'u bin 'yomfẽni, bi dux yá sibi ngue da xirba rá bombilla 'bu bin the a po bu. ⁵Ne nu'a ran 'yohũ him 'be bi zõm bu. Ne nu yu dõ'mate bi zãh ra t'ãha u. ⁶Nu'bu made ra xui bi 'yõ a n'da ra nde bi 'yẽna: “Ya ba εcua ran 'yohũ, ndanshũ, ba thãhmbũ,” bi 'yẽna. ⁷Gätho bi ndang bũya ne bi hoc yá sibi u. ⁸Pe nu'u yu 'yãmbũ, bi 'yẽmp'u bin 'yomfẽni: “Daje ts'u ni sibihiũ nguetho i nde da huẽt ma bombillahe,” bi 'yẽn'u. ⁹Pe bi dũ u bi dux yá sibi: “Hin da zã, nguetho nu'bu ga 'da ahe go da huẽt ma sibihiũ 'bu. Pe xũn ho 'bũ gui mbähã gba tãmhbũ.” ¹⁰Pe nu'bu mí mba ba tãn ra sibi, 'bexgue bi zõm bu a ran 'yohũ din thãti. Ne nu'u yu hmute bi dux yá sibi bi 'yurpu mbo ngue da nu ra ngo ran thãti, ne 'bex bi mba njut'i ra goxthi bũya. ¹¹Ne nu'bu mí zõm bu u xí mba bá tãn ra sibi, bi nu ngue njut'i tho ra goxthi, ne bi mba u, bi 'yẽn'u: “Grã hmu, grã hmu, dami xoqui,” bi 'yẽn'u. ¹²Pe nu'a ra hmu bi dat'u: “Hín dí padí to'o ahu,” bi 'yẽmbi, ne him bi xocpi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

¹³Ne bi 'yẽnje ra Jesús bũya:

—Gue'a dí xi ahu, nde'bu gan äthãhu nguetho hin guí pãhmbũ a ra pa ba pengä ua, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yẽn'a ra Jesús 'bũ mí 'yẽngãhe.

N'da rán t'uti yu 'yẽhe bi ts'ocpa ra mbeti

¹⁴Ne man'da ran t'uti bi man ra Jesús, ne bi 'yẽna:

—Nu'bu bi 'yõt' ran ts'ut'abi Ojã, da 'yõt'e tengu bi 'yõt'a n'da ran 'yohũ 'bũ mí zon'ndũ yu 'yẽhe, bi 'yãn'na rá mbeti xi zocpi. Nguetho nu'bu mí mba n'danni n'da ra häi, bi zon'ndũ yá 'yẽhe da zocpa rá mbeti.

¹⁵Nu n'da rá 'yẽhe bi zocpa cat'a mahuãhi ngue di pepi; ne nu man'da, yo mahuãhi bi zocpa a; ne nu man'da bi zocpa n'da mahuãhi. Bi unni hangu xõt'a di pepi n'da ngu n'da. Ne bi mba bũya. ¹⁶Ne nu'a bi unni cat'a mahuãhi, bi pepi ne bi dãh mí cat'a mahuãhi. ¹⁷Ne'a bi unni yomahuãhi, yomahuãhi xõ bi dãpi. ¹⁸Pe nu'a bi un'na n'da mahuãhi, bi mba bá cat'a häi a rá mbeti xi un'na rá hmu.

¹⁹Ne him 'be bá penc rá hmu. Pe nu'bu mí zõhõ bi zon'ndũ yá 'yẽhe mahõn'a ngue da nu 'be'a xí 'yõt'u. ²⁰M'bet'o bi zõn'a xĩn t'unni cat'a mahuãhi, ne bi dãp'a rá hmu cat'a mahuãhi ngue rá mbeti zẽhe rá hmu. Ne xõ bi un'na xí dãha ngue mí cat'a mahuãhi, ne bi 'yẽmbi: “Grã hmu, i ja ua ni mbeti, nehna cat'a mahuãhi dá tãha,” bi 'yẽmbi. ²¹“Xũn ho,” bi 'yẽn'a rá hmu. “Nu'i grã hogambefi,” bi t'ẽm bũya. “Xũn ho gá 'yõrpa a ts'ũtho dá 'da i, janangue'a ga 'da i man'da xũn ngu ya. Bá thocua mbo 'dat'ua dan johyau,” bi 'yẽn'a rá hmu. ²²Ne xõ bi zõm bu man'da xí

unni yo mahuāhi, ne bi 'yēna: “Grá hmu, i ja ua ra mbeti gá 'daqui, nehna mi yomahuāhi dá taha i ja ua,” bi 'yēmp'a rá hmu. ²³ Ne nu'a rá hmu buya bi 'yēmbi: “Xun ho, grá hogambēfi, xun ho gá 'yōt'e, madague'bu hingui ngu dá 'da i, nuya man'da xun ngu ga 'da i. Bá thocua mbo 'dat'ua dan johyauí,” bi 'yēmbi. ²⁴ Pe nu'bu mí zōm bu a xi hyān'a n'da mahuāhi, bi 'yēmp'a rá hmu: “Grá hmu, mí pačá ngue hin'yū nin huēcate ne nzāi guí honi 'bepu gdí hyānba rá mbeti yū jā'i ne guí hyānba yú huāhi u 'da. ²⁵ Janangue'a dá pes' thoho a gá 'daqui, dí su guí sēqui 'bu xcá 'bētho, ne i ja ua ni mbeti gá 'dac ya,” bi 'yēna. ²⁶ Ne nu'a rá hmu buya bi 'yēmbi: “Gra ndodānhyēi, hingui ho gá 'yōt'e ngue hin gá pep'a ra mbeti. ²⁷ Nu'bu guí pađi ngue dí numanhogá ga tačá, sá xquí hmi a ra mbeti ne xtán dāh rán zābi, ne hin xtím 'bēh pōya,” bi 'yēn'a rá hmu. ²⁸ Ne bi 'yēmp'u mí'da yú 'yēhe mí 'bāpū: “Hyānba na ra mbeti, dami un'na bin t'unni 'det'a mahuāhi. ²⁹ Nguetho nu'a bim pēfi xun ho, man'da xun ngu din t'unni. Pe nu'a him bim pēfi, pe da thaŋba a zi ts'u mí pe'ts'i. ³⁰ Ne nuna ra ts'om'bāi mbēfi na, bá hōthū bu ja ra 'bexui guēpū din zōm bu ne din guxtpū yú ts'i,” bi 'yēn'a ra hmu buya, bi 'yēn'a ra Jesús 'bu mí man na ran t'uti. Ne njabū din ja 'bu bi 'yōt'a ran ts'ut'abi Ojā.

Ran t'uti nangue ran ts'ēmbi da t'ōrpa yū jā'i

³¹ Ne bi 'yēm mahōn'a ra Jesús:

—Nu'bu bá pengā, nugā ngue dán jā'igā ua ja ra ximhāi, dam mixtegā, dan ts'ut'abigā; dan 'yohe yám 'bēhni Ojā ne ga hupū ja ma mexa ngue din ja ma ts'ēdi xun ho. ³² Ne dim peti gātho yū jā'i gā na ndoho ra ximhāi bu ga hucā. Ne gātho ga huan'dū tengu ōt'a n'da ra mbānde'yo, ngue n'danni ga fā'bu yū de'yo ne n'danni ga fā'bu yū denzu. ³³ Ne nu yū de'yo ga fāmp'u ja ma gāha. ³⁴ Ne ga ēmp'u dim 'bāpū man 'yēi: “Ba ēhmbū ua, bi jāp'ahū Ojā. Ga 'da ahū ra ts'ēdi án ts'ānni ngue guí hyāmhū guē'bu go rá mbūdi ra ximhāi,” ga ēmp'u. ³⁵ “Nguetho gá 'dajū ra hme 'bū mán tumanthuhu; ne gá 'dajū ra dehe 'bū mán tūthe; ne gá sāyagahū 'da ahū 'bū mán 'yo bu n'danni ni hniñhū. ³⁶ Ne gá 'dajū ma he 'bū gmí nuhū hin'yū ma hegā; ne gá nuc 'bū mán hyēnni, ne gá zēnguahū 'bū mán ofādi,” ga ēmp'u, bi 'yēn'a ra Jesús. ³⁷ Ne da 'yēnc'u: “Grá Hmu, 'bē'a ní pa dá ōt'ahē a guím ma. Hin dí m bēmhbe ngue gán tumanthuhu n'dandī ne gamá 'ujñ ahe. Ne hin dí m bēmhbe ngue gán tūthe ne xcá 'da ahe ra dehe. ³⁸ Ne hin dí m bēmhbe 'bū xcāmā sāya ahe, ne xcá 'da ahe ní he. ³⁹ Ne hin dí m bēmhbe 'bū gamán hyēnni o gue gamán ofādi ngue xcá nu ahe,” da 'yēngui. ⁴⁰ Ne nugā drá hmuts'ut'abigā, ga ēmbā u buya: “Majuāni dí xi ahū, nu'a ran

ho gá 'yōrpañ n'da ma cuñ, madague'a nte di muui bu na hnu, pe guecā gá 'yōrcā a,” ga ēmp'u buya, bi 'yēn'a ra Jesús.

⁴¹ —Ne nubūya, nugā drá hmuts'ut'abigā, ga ēmp'u 'bāpū ja ma gāha: “Dami 'uehmbū ua ja ma hmi, ní mbāhā bu ja ra sibi njām'bu da huēt'i, nguēpū dá sānni dín zō a ra zīthū ne u yá mizīthūhū. ⁴² Nguetho dán tumanthuhu ne hin gá 'ujñū, ne dán tūthe, ne hin gá sithegahū, ⁴³ ne hin gá sāyagahū 'bū mán 'yo bu n'danni, ne hin te má he gá 'dajū 'bū gmín nuhū hin'yū ma hegā; ne hin gá nugui 'bū mán hyēnni, ne hin gbān nujū 'bū mán ofādi,” ga ēmp'u. ⁴⁴ Ne nu'bu da 'yēngui: “Grá hmu, 'bē'a ní pa dá nu ahe ngue gán tumanthuhu o gue gán tūthe o gue gán 'yo bu n'danni ra hnini. Ne 'bē'a ní pa dá nuhe hin mí he ní he; o gue xquín hyēnni o gue xcāmín ofādi,” da 'yēn'u. ⁴⁵ Pe nugā drá hmuts'ut'abigā, ga ēmp'u buya: “Majuāni dí xi ahū, n'da ma cu madague'a nte di muui bu na hnu, 'bū hin gá 'yōrpañ ran ho, necā hin gá 'yōrcahū ran ho,” ga ēmp'u. ⁴⁶ Ne nu u buya da nu ran ūnbi mazāi. Pe nu'bu bi 'yōt' ran ho din ja ra te mazāi u, bi 'yēn'a ra Jesús.

26

Nu yū ngurpi bi ma da bēnt' ra Jesús

¹ Ne nu'bu mí gua a hin gan ra Jesús, bi 'yēngāhe:

² —Nuya man yopa thoho di 'bedi ngue din ja ra dāmpeti a ran dābaxjua, ne nubūya da mba ma dāgā ngue da mba ma cuatigā bu ja ra za, guecā dán jā'igā ua ja ra ximhāi, bi 'yēngāhe ra Jesús.

³ Pe nu'bu ma ngurpihe ngue yū hmumbājā, ne yū xānbate nijā, ne yū dāc'yēi, bim peti bu mbo rá mbā't'i rá ngu ra Caifás, nu'a mi hmumbājā a ra jēya a. ⁴ Ne bi nyāse u, bi ma nda'a ní fēhni da xi a ra Jesús ngue da bēnt'i da hyo. ⁵ Ne bi ma, 'bē da gua a ra dāmpeti, ja da tho a. Nguetho bi zu dín junthū yū jā'i mi 'yo bu ja ram peti.

N'da ra xisu bi hocpa rá ngōc'yēi ra Jesús

⁶ Ne nu'bu mí mbeng bu ra hnini Betania a ra Jesús, bi zōm bu ja rá ngu a ra Simón mí hēmb a ra t'axca'ya mam'bet'o. ⁷ Ne bi hyupū mí ja a rá mexa a, ēna dín síhme. Bi zōm bu n'da ra xisu mí tu n'da ra xaro xum hmadi, án t'ōt'e ra do ra alabastro. Ne mi po bu ra 'yēthi yūman'yo, ne'a ēmme di muui a. Ne nu'bu mí zōm bu a ra xisu bu i hudi, bi xo'ts'a rá 'yēthi bi xispa rá yā ra Jesús. ⁸ Ne dán cuehe 'bū mán nuhe 'bē'a bi t'ōrpa ra Jesús, ne dá ēmhbe:

—Ndetho bi xispa ra 'yēthi, ⁹ xun ho 'bū xta 'bā, xtā mba ma darpi yū hyoya a ra mbeti, dá ēmhbe buya.

¹⁰ Ne bi bq'a ra Jesús 'bē'a dá bēmhbe, ne bi 'yēnje:

—Hanja gni ambahu rá mbui na ra xisu, ne xan ho 'be'a bi 'yörque. ¹¹ Nu yu hyoya nzai gam'bahmba ua u, ne hont'a go má pa da zä gui fáxhu u. Pe nugä hin dan zangä ua, bi 'yengähe ra Jesús. ¹² Nuna ra xisu bi hoga ma ngoc'yei 'bu mi xiscä ra 'yethi, ngue da mba nt'äguigä bu ja ran 'yägüi. ¹³ Ne majuani dí xi ahu, hönbu go hapu da hman a rán ho ma'da'yo Oja, nehna da hman na bi 'yörca na ra xisu, n'dahma hönbu go hapu da fēn'a, bi 'yēn'a ra Jesús.

Nu ra Judas bi ma di dä ra Jesús

¹⁴ Ne nubaya, nu'a ma mixädihe ra Judas Iscariote, bi mba bi nyahu yu hmumbäjä ¹⁵ ne bi 'yēmbi:

—Hangu gui 'daju ngue ga dá ahu ra Jesús, bi 'yēmp'u.

Ne 'bexgue bi unni 'däte ma 'det'a yu mbeti ngue ra t'axi buya. Ne xø bi mbeng bu 'bu a ra Jesús buya. ¹⁶ Pe emme mí honi 'be'a ní ora da zä dí dá a ra Jesús.

Rán ts'ihme ra Hmu

¹⁷ Ne nu'a rá mbudi pa ra dämpeti nangue ran dabaxjua 'bu zai dí sihe a ra hme hinguin 'youi ra íxi, ngue dyu judiohe, dyu israelhe, dá änhde ra Jesús yá xädigähe:

—Hapu guin nde ga hoje a rán ts'ihme ram baxjua ga sihu ya, dá emfe.

¹⁸ Ne bi xi u yoho ma mixädihe a ra Jesús, ne bi 'yēmp'u:

—Ni mbe bu ja ra hnini Jerusalén ne gui xihmi a ran 'yohu, gui 'yēnu: “Nugä, ya mi ts'utho da zøn ma ora, ne dí nde ga sí rán sihme ram baxjua bu ja ni ngu, ne u ma xädigä, i ēn'a bá pengähe,” gui 'yēnu.

¹⁹ Ne bi 'yøt'a bi xi u buya, ne bi hoc'a rán zibde a ram baxjua u buya. ²⁰⁻²¹ Nu'bu mín de buya, dá sømhbe bu Jerusalén, 'darpu dán sihmehe bu ja ra mexa ra Jesús, ne bi 'yēnje:

—Majuani dí xi ahu, i 'bu a n'da ahu ngue gui daju, bi 'yēnje.

²² Ne emme bi du ma mbaihe, ne n'da ngu n'dagähe dá emfe:

—Grá hmu, ha guengä ga dá i, dá emfe n'da ngu n'daje.

²³ Ne bi dā a ra Jesús:

—Gue'a dí com'be ma mbohi ua dí sihmehu, gue'a dí dägä a, bi 'yēm buya. ²⁴ Guecä ngue dán jā'igä ua ja ra ximhäi, da t'örca 'be'a gätho i mam bu ja rá m hma Oja ya, pe í huçhi maha a ran 'yohu ngue nu'a dí dägä. Man'da xan ho 'bu hin xtim 'bu a, bi 'yēn'a ra Jesús.

²⁵ Ne bi dā'a ra Judas buya:

—Xänbate i, ha guecä.

—Haha, gue'e, bi 'yēmp'a ra Jesús.

²⁶ Ne nubaya bi hyac'a ra hme ra Jesús ne bi 'yap rán japi Oja, bi xem buya, bi darcähe a.

—Dami sihu na, guehna nim bønì ma ngoc'yei na, bi 'yēnje.

²⁷ Ne bi dec'a ra vaso mi po rán gui ra uva buya, bi un ra jamadi Oja mahøn'a, ne bi 'daje a ra vaso, bi 'yēnje:

—Gätho dami sihu, ²⁸ guehna nam bønì, ma jigä ngue bi hoc'a ra 'da'yo 'yu bi 'yøt'ahu Oja na. Ne dim fäni dí punba yá ts'oqui yu jā'i. ²⁹ Ne dí xi ahu, him man'dandj ga sigä ra guindät'ä jague'bu bi zøn ra pa ga sihu ma'da'yo bu dí manda rá ts'edi ma Ta, bi 'yengähe ra Jesús.

Ra Jesús bi badi din cøn'a ra Pedro

³⁰ Ne dán tuhme a ra thuhu ne dá mbähmbe bu ja ra nyuni Olivos buya. ³¹ Ne bi 'yengähe ra Jesús mahøn'a:

—Dí pädi, nu'bu ni xui, gätho gui soga thohohu, bi 'yengähe ra Jesús. Ne gue'a nt'o't'i bu ja rá m hman Oja, i ēna: “Ga ho ra mbände'yo ne din 'uext'u yá de'yo buya,” i ēn Oja, bi 'yēn'a ra Jesús. ³² Pe nu'bu dá thambnigä, ga mbagä bu Galilea ní tñn ahu bu, bi 'yengähe ngue yá xädigähe.

³³ Ne bi 'yēn'a ra Pedro:

—Madague'bu gätho da 'uegue pe nugä, hin'nagä, bi 'yēn'a.

³⁴ Bi dā a ra Jesús:

—Majuani dí xi i, guet'a ra xui i jabuaya ná hyundit xqú cøn'c 'bu bi mbah ra øni.

³⁵ Nu ra Pedro bi dāti mahøn'a:

—Madague'bu 'darpu ga tuui, pe njam'bu ga cøn'i, bi 'yēna.

Ne n'dat'a gätho dá mamhbe ngue hin ga 'uehmbe u ma mixädihe.

Ra Jesús bi du rá mbui bu ja ra nuqndät'ä Getsemani

³⁶ Ne nu'bu má sømhbe bu ra nyuni Olivos, dá cathe a ra Jesús bu ja ra nuqndät'ä mí çmbi Getsemani.

—Dami huhmbu ua ya, ga mbagä ua njongua ts'u, da nya'be Oja ma Ta, bi 'yēnje.

³⁷ Ne hyu u ma mixädihe bi zits'i, bi zix'a ra Pedro ne'u yoho yá ts'unt'u ra Zebedeo. Ne emme man'da bi du rá mbui a ra Jesús. ³⁸ Ne bi 'yēmp'u ma mixädihe min 'yohu:

—Éna da føh ma mbui a ra dumbui, ēna ga tugä. Dami tōcpahu, 'dat'a dan äthahu, bi 'yēmp'u.

³⁹ Ne xø bi dām ni ts'u a Jesús bu mi huhmbu u, ne bin danyahmu bu, bi nye'ma häi, bi nyauqi Oja, bi 'yēmbi:

—Ma Ta i, nu'bu da zä, dami japi hin gan nugä a ra mbohi xcä sänni; pe hin din nde ma pähä zehē pe hont'a go ni pähä zehē gui 'yøt'e, bi 'yēmp'a Oja.

⁴⁰ Ne bá peng bu mí hu u xí zopu buya, ne mí q u. Ne bi 'yēmp'a ra Pedro:

—Ha xinga n'da zi ora xqú sethu a ra t'äha, ngue 'be xcän hyumhbu ts'u. ⁴¹ Damin äthahu ne gui nyahu Oja, gueru da zä hin hapu gui tanju 'bu bi ts'ä ahu ya, nguetho nu ní mbui n'da i ja ra pähä nangue Oja, pe nu ní ngoc'yei n'da xan güent'i thoho.

⁴² Ne ná yondi baya bi mba bi nyai Oja mahon'a:

—Ma Ta i, nu'bu ya hin da zä ga socä a xcä sänni, pe hont'a ni pähä zehé guí 'yot'e, bi 'yén'a ra Jesús.

⁴³ Ne xø bi mbeng bu mi 'bu u ma mixádihe. Xø mí qtho 'bu xø mí zøm bu mahon'a, nguetho emme mí nde t'aha u. ⁴⁴ Ne xø bi zopu u mahon'a, ya ná hyundi baya bi mbengui di nyai Oja, ne guexta'a bi ma. ⁴⁵ Ne xø bi mbeng bu mí 'bu ma mixádihe mahon'a, ne bi 'yembi:

—Nuya, 'da'angutho 'bu gán qhmbu ya o hin'na, nguetho ya bi zøn ra ora da mba ma dägä bu 'bu ya ts'om'bäi, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi. ⁴⁶ Dami ndanshu, ga mbähä ba nuhu ya ba ecua ngue di dägä, bi 'yemp'u.

Bi fent'a ra Jesús

⁴⁷ Ne guexta'a mí yahu u ma mixádihe 'bu mi zøm bu a ra Judas, n'da ma mixádihe dí 'de'mayoho gähe. Ne bán 'yohu xan ngu ya ja' i ba hyä yú juai ne ya ts'aza. Ne gue'u yám 'behni ya hmumbäjä ne ya dác'yei, ma ngurpa judiohe. ⁴⁸ Ne nu'a di dá ra Jesús bi xi a n'da ran t'uti da 'yot' 'bu bi zøm bu: "Nu'a ga sus 'bu dán zengua'be, gue'a guim benthu a," bi 'yén'a ra Judas. ⁴⁹ Janangue'a nu'bu mí zøm bu 'bä a ra Jesús, bi 'yembi:

—Xude ya 'bu, grä xänbate, bi 'yembi.

Ne bi zäspa rá 'yogu baya. ⁵⁰ Ne bi dā'a ra Jesús baya:

—Xi'e n'yø, ha gue'a gni 'yē a.

Ne nu'u mi'da baya bi hyäm bu 'bä a ra Jesús ne bi bent'i.

⁵¹ Ne nu'a n'da ma mixádihe min 'yohu ra Jesús, bi c'os' rá juai ne bi zäpa rá gu a rá 'yehé ra hmumbäjä. ⁵² Ne bi 'yén'a ra Jesús baya:

—Dami pe'ts'a ni juai bu ja rán t'o. Nu'u din tuhni nange ra juai, ne'u dí du ra juai u, bi 'yemp'a. ⁵³ Ha guí éna hin xtan zä ga äp'a räm fäts'i Oja ma Ta ne ba penhua 'de'mayo munts'i yám 'behni da yangui, bi 'yemp'a n'da ma mixádihe. ⁵⁴ Pe nu'bu da gue'a xcä mangä a, hague dán zä ga ja'ts'a a bi man rá t'ohni Oja, ngue 'be'a i jatho din ja, bi 'yén'a ra Jesús.

⁵⁵ Ne bi 'yemp'u ya ja' i baya:

—'Be'a guí homhbu ua ngue guí ha ni juaihu ne ni zahu. Ha guí emhbu drä begä, ne nya'a thoho dá xän'nahu bu ja ra danija ne njäm'bu gä bendgahu bu, bi 'yemp'u. ⁵⁶ Pe gue'a din ja a tengu bi man'u yú pøngahya Oja 'bu maya'bu, bi 'yén'a ra Jesús.

Ne nugähe baya dyu xädigähe, 'bexgue dá 'dahmbe, dá sohmbe bu ra Hmu.

Bi juanba a ra Jesús u yá ngurpi yu judio

⁵⁷ Ne bi bent'a ra Jesús, bá si bu 'bu ra Caifás, ngue ra ngurpa mbäjä. Ne ya xim peti gätho ma xänbate nijähe ne ya dác'yei, ma ngurpihe dyu judiohe. ⁵⁸ Ne bi den'na ra

Pedro baya pegue a ná 'bejua thoho, bi zøm bu ja rá ngun'yu a ra hmumbäjä bu haru xi zøn'a ra Jesús. Ne 'darbu bi hyuhmbu u ya asmayo, ngue in nde da nu a da t'ørpa a ra Jesús.

⁵⁹ Ne nu'u ya hmumbäjä ne ya dác'yei ne gä mi'da ma ngurpihe dyu judiohe, dyu israelhe, mi hon'a n'da ra fehni ngue da zä dí yap'a ne da hyo. ⁶⁰ Pe guehma nte bi dñbi, madague'bu xan ngu u bin juanni, bi 'yembi majuani u yú fehni. Ne m'bejua baya, bi zøm bu yoho yan 'yohu din testigo, ⁶¹ ne bi 'yén'a:

—Nuna ran 'yohu na bi 'yēna: "Nugä da zä ga xo'tra danija ne man hyupa thoho da zä ga høe mahon'a," bi 'yēna, bi 'yén'u bin juan bu.

⁶² Ne bi ndanc'a ra hmumbäjä baya bim 'bäi, bi t'emp'a ra Jesús:

—Hanja hin guí thäti 'be'a i man ya yan 'yohu.

⁶³ Pe nu ra Jesús bin hētho. Ne bi 'yén'a ra hmumbäjä baya:

—Nangue rá thuhu Oja mahēts'i, dami xije 'bu majuani gue'e grä Thahni, grä Cristo, rá Ts'ant'u i Oja, bi t'emp'a ra Jesús.

⁶⁴ Bi dā a ra Jesús baya:

—Gue'a gám ma. Ne di xi ahū, guin nuju, guecä dán ja'igä ua ja ra ximhäi, dam mix-tegä ga com'be rá ts'edi Oja tate thoho rá ts'edi. Ne guin nuju 'bu bá cäcä mahēts'i mahon'a, ba ecä bu ja ya güi, bi t'emp'a ra hmumbäjä.

⁶⁵ Ne nu ra hmumbäjä baya, bi dänse rá pahni. Nam bōni embi hingui epa Oja ra Jesús nange'u a bi ma. Ne bi 'yēna:

—Nuna ran 'yohu na, bi man ra ts'ore nange Oja. Him man ga homhbu ya testigo. Ne gätho gahu dá ohmbu a bi ma. ⁶⁶ 'Be'a guí ndehu ga othu ya, bi t'emp'u yá mingurpihu.

Bi dā u:

—Nuna i ja rá ts'oqui, i jatho da du, bi 'yén'u.

⁶⁷ Ne nubaya, 'dahma 'dan'yo bi t'ørpa ra Jesús. Bi zox u 'da, bi mbe'mi u mi'da, bi mbenpa rá hmi u mi'da, ⁶⁸ bi 'yembi:

—Nu'bu majuani grä Thahni i Oja, ngue ra Cristo, dami xije t'o bi mbe'p'i.

Ne emme bi denthoho.

Ra Pedro bi gøn'a ra Jesús

⁶⁹ Ne nu ra Pedro mi hupu thi bu ja ra ngun'yu, ne nu n'da ra xisu rá 'yehé ra hmumbäjä, bi mba bu hu a ra Pedro, bi 'yembi:

—Éna ne'e gmín 'yohu na ra Jesús ra mengu Galilea, bi 'yemp'a ra Pedro.

⁷⁰ Ne bi dā'a ra Pedro, bin cōni:

—Hin di pädi, bi 'yén'a.

Ne gätho u mi 'bapu bi 'yø a bi man ra Pedro.

⁷¹ Ne nu'bu mi nde da bøn'a ra Pedro, bi nu man'da ra xisu baya ne bi 'yemp'u mí 'bapu:

—Nuna ran 'yohu na min 'youi ra Jesús, ra mēngu bu Nazaret, bi 'yēn'a ra xisu.

⁷² Nē xō bin cōn'a ra Pedro:

—Majuṇi dīm mangā ngue hin dí pācā a ran 'yohu guīm ma, bi 'yēmp'a ra xisu.

⁷³ M'bejua bəya nu ʰ da mi 'yo bu, bi mba bu 'bāh ra Pedro, nē bi 'yēmbi:

—Majuṇi maha, nē'e gmin 'yohu a, mfaḍi thoho ni ndehu nē 'da'angu bu gna yaḥu a, bi 'yēmp'a.

⁷⁴ Nē nts'edi bi mam bəya nē bin juṇni, bi 'yēna:

—Ojā i pādi majuṇi hin dí pācā a ran 'yohu guī mamhbū, bi 'yēn'a ra Pedro.

Nē 'bexgue bi mbah ra tamfō bəya. ⁷⁵ Nē nu ra Pedro bəya, ja bi bēn'a xī man a ra Jesús 'bū mi 'yēmbi: “Dí pādi hin ní mbah ra tamfō 'bū na hyundī xquī cōngui.” Nē bi nēxpū bəya nē ɛmme bin zoni, xən ʰ bi bēni nangue a bi 'yōt'e.

27

Ra Jesús bi mba ma dā bu 'buh ra ts'ut'abi Pilato

¹ Nē nu'bu mi hyax bəya, gātho yə hmumbājā nē yə ḍaq'yei, ma ngurpihe dyə judiōhe, dyə israelhe, 'da'angu bi bēni ngue di dā ra Jesús bu 'bū a ra ts'ut'abi, ngue da hyo. ² Nē án thu't'i 'bū mi mba ma dā bu 'bū a ra Poncio Pilato, ra ts'ut'abi bu a.

Bi sut rá 'yuga ra Judas

³ Nē nu'a ra Judas xī dā a ra Jesús, 'bū mi 'yōde 'be'a bi man ʰ ma ngurpihe ngue da hyo a ra Jesús, bi mba bəya bi cospa a 'dāte ma 'det'a yə mbeti ngue ra t'axi xī un'ndu yə hmumbājā, bi bēni 'be'a bi 'yōt'e. ⁴ Nē bi 'yēn'a ra Judas:

—Hingui ho hma a dá ɔt'e. Dá fānba rá ji n'da ran 'yohu hin'yū rá ts'oqui, bi 'yēmp'ʰ yə hmumbājā.

Pē nu'ʰ bi ḍati:

—Him ma güendagāhe 'be'a gá 'yōt'e. Ya guí pā'a guīm bēnse bu, bi 'yēn'ʰ yə hmumbājā.

⁵ Bá ɛn bu ra mbeti bu ja ra nijā a ra Judas bəya, nē bi mba bá sut rá 'yuga bu ja ra ndehnini.

⁶ Nē nu'ʰ yə hmumbājā bi hyax'a ra mbeti nē bi 'yēna:

—Hingui sá ga pes'hu ua na ra mbeti ngue dim pēcua mahōn'a, nguetho rán jut'uii ra ji na, bi 'yēn'ʰ, nē gue'a i mam bu ja man t'ɛdihə.

⁷ Nē bin 'yānni 'be'a di jap'a ra mbeti. Nē bi bēni da dāmba n'da xēqui rá hāi a ra 'yōt'ats'ōe, guerpū da t'āh yə 'damhnini 'bū da du bu. ⁸ Nē asta guetya ní huti “rá hāi ra ji” a ra xēqui bu. ⁹ Nē nu'a bin ja, maya'bu bi man'a ra pōngahyā Jeremías ngue din ja 'bū mí 'yēna ngue: “Da thax i 'dāte ma 'det'a yə mbeti ngue ra t'axi, rá muui a ra jā'i. Gue'a bi

man ʰ yə mēngu israel ngue di muui. ¹⁰ Nē bi dānba rá hāi a ra 'yōt'ats'ōe, ngubū bi xicā ra Hmu,” bi 'yēn'a ra Jeremías 'bū maya'bu 'bū mí ma.

Ra Pilato bi juṇba a ra Jesús

¹¹ Nu'bu mim 'bāpū ja rá hmi ra ts'ut'abi Pilato, bi 'yēmp'a ra Jesús:

—Ha gue'e grá hmuts'ut'abi yə judiō, bi t'ɛmbi.

Bi ḍa a ra Jesús:

—Gue'a guīm ma.

¹² Nē nu'bu mi yāp'ʰ yə hmumbājā nē mi'da ma ngurpihe a ra Jesús, pē hin te i t'atho a ra Jesús. ¹³ Nu ra Pilato bi 'yēmp'a ra Jesús:

—Ha hin guí ɔ'a i man'ʰ di yāp'i i, nē hin guí thāti.

¹⁴ Pē nu ra Jesús guexta'a hin te bi ma. Nē ɛmme bi hyonya thoho ra ts'ut'abi, him mi pādi 'be'a sá da bēni.

Bi hma da mba ma cuati bu ja ra pont'i ra Jesús

¹⁵ Nē nu ra ts'ut'abi nzāi midī thō a n'da ra ofādi 'bu ra pa ra ḍāmpeti ran ḍābaxjua. Midī thō'a to'o bi huan'ndu yə jā'i. ¹⁶ Nē mi o bu n'da ran 'yohu i Barrabás, gātho mi fāpū 'be'a mí ɔ'a. ¹⁷ Nu ra Pilato bəya bi 'yān'ndu bim pēti bu:

—To'o guí ndehū ga xocpahū ya. Ha gue ra Barrabás uague ra Jesús ngue nu'a ɛmbi ra Cristo, bi 'yēmp'ʰ.

¹⁸ Ngubū bi ma nguetho mi pādi yə zēya ʰ yə yāpate.

¹⁹ Nē nu'bu mi hupū ja ran ts'embate ra Pilato, bi mbenpa ra nde a rá xisu bi 'yēmbi: “Hin te guí 'yōrpa a ra hogan'yohu, nguetho má xui dá 'uī n'da ra t'j'nts'utho nangue a,” bi 'yēmp'a ra nde bi mbenbi.

²⁰ Pē nu yə hmumbājā nē ʰ yə ḍaq'yei, bi 'bēp'ʰ yə jā'i da 'yāpi go da mba ma thōgue a ra Barrabás, nē go da mba ntho a ra Jesús.

²¹ Nē bi 'yān mahōn'a a ra ts'ut'abi:

—Nda'a guín ndehū ga thōcā, bi 'yēmp'ʰ yə jā'i.

Nē bi ḍa ʰ bəya:

—Gue'a ra Barrabás guí thōgue, bi 'yēn'ʰ.

²² Nē bi ḍa a ra Pilato bəya:

—Xi'a ra Jesús ɛmbi ra Cristo, 'be'a ga ɔrpā a thā.

Gātho bi 'yēn'ʰ 'būpū:

—Dami cuatpū ja ra pont'i a.

²³ —Pē hin te mán ts'o dá tīnba na, bi 'yēn'a ra Pilato.

Pē nts'edi bi ḍa ʰ:

—Dami cuatpū ja ra pont'i.

²⁴ Min nu ra Pilato bəya ngue hingui sá dim pāh yé mbūi yə jā'i, pē man'da bin junthū ʰ. Janangue'a bi manda bá thunba ra dehe bəya, bin xat'yē bu yé hmi yə jā'i, nē bi 'yēm bəya:

—Nε nugā hin ma ts'oquigā rán dāte da nu na ran 'yohū hin te in dupate, pε go ni ts'oqui zehēh, bi t'εmp' u yu jā'i.

²⁵ Nε bi dā u yu jā'i būya:

—Hāha, madague'a i 'yose ma güendahe a rán dāte na ran 'yohū, necāhe nε mam bom'бетоhe dim 'bū 'bū niya'bu, bi 'yεn' u.

²⁶ Nu ra Pilato būya bi xocpa a ra Barrabás, nε bi manda dí fei a ra Jesús būya. Nε bi manda da mba ma cuati būja ra pont'i.

²⁷ Nε nu yu dofui būya bi zix'a ra Jesús bu mi ja yú ngun' u yu dofui bu ja ra ngunts'ut'abi. Nε gātho yu dofui mi 'būpū bim peti, midī fāts'a ra Jesús. ²⁸ Nε bi mbōcpa rá he būya nε bi het'a n'da ra he xən jεpoi tengu mi he yu ts'ut'abi. ²⁹ Nε nts'edi bi huspa n'da ra corona tengu mi hu'ts' yu ts'ut'abi, pεgue ran thenni thoho bi 'yōrpe, janangue'a ām 'be ra 'yu'ūni a ra corona. Nε bi un'na n'da ra tōhō rán 'yei tengu mi hā yu ts'ut'abi. Nε bin dānyahmu bu ja rá hmi nε bi 'yεmbi: “Grá hmuts'ut'abi yu judío.” Nε bi 'yens' yu biba, pεgue ran thenni thoho bi 'yōrpe.

³⁰ Nε bi ts'ots'i, nε bi hyānba a rá tōhō nε bi mbārpa rá yā. ³¹ Nε nu'bu mi gua'a bi 'yuspi bi mbōcpa a ra he xi het pāya, bi het' u yú hese mahōn'a. Nε bi zix būya ngue di cuatpū ja ra pont'i bu ndehni.

Bi cuatpū ja ra pont'i ra Jesús

³² Nε nu'bu mi ts'utho da bōm bu ja ra hnini, bin c'athu bu n'da ran 'yohū ra mengu bu Cirene, í Simón a. Nε bi t'ōrpa ra ts'edi da duspa rá pont'i ra Jesús.

³³ Nε bi zōm bu ja ra nyuni εmbi Gólgota būya. Nu'a ra Gólgota in nde da ma “ra t'ōhō nyāxmu” a. ³⁴ Nε nubūya bi un'na n'da ra vino mauāspi ra 'yεthi xən ju. Nu'bu ya mí zā a ra Jesús, him bi nde bi zi.

³⁵ Nε nu'bu mi jua a bi cuatpū ja ra pont'i būya, nu' u yu dofui bi 'yot'a n'da ran taha nangué rá he ra Jesús. Gue'a bi man'a ra pōngahyā maya'bu ngue din ja 'bu mi 'yεna: “Da mba ma dat'i a ma he nangué n'da ran taha da 'yot'e.”

³⁶ Nε mi hupū yu dofui mi fādi. ³⁷ Nε nubū rá yā a ra pont'i bi mba nt'o't'i bu ram hma bi ma 'be'a í ts'emba a ra Jesús, bi 'yεn'a ra t'ohni: “Nuna ra Jesús na, rá hmuts'ut'abi yu judío na.”

³⁸ Nε bi mba ma cuatihū ra Jesús yoho yu bε, 'da a n'da yú pont'i. Nε bi 'bāmp' u ja rán 'yei a n'da nε bi 'bāmp' u ja rá gāha a man'da. ³⁹ Nε nu yu jā'i mi thopū, bi zani, ⁴⁰ nε bi 'yεmbi:

—Nu'í guí εna guí xo't' ra dānijā nε xō man hyupa thoho guí hyōh mahōn'a, 'be'a guí ot' ya tħ. Nu'bu majuāni gue'e rá Ts'unt' u i Ojā, dami cāpū ja ra pont'i, gan yānse, bi 'yεn' u.

⁴¹ Nε' u yu hmumbājā bi 'yuspi nε yu xānbate nijā, nε yu fariseo, nε yu dāc'yei, gātho ma ngurpihe, din 'yεmp' u:

⁴² —Bi yānba yú te u 'da, pε hingui sá din yānse ya. Pε nu'bu majuāni da guehna ma hmuts'ut'abihu, dyu israelhu, sá xtán gāse bu ja ra pont'i nε xcā εc'yeihū būya. ⁴³ Bi ma, i εna i tōp'ma rām fāts'i Ojā, da zā da yān a Ojā ya 'bu, nguetho ya bi ma, guesε rá ts'unt' u Ojā na, bi 'yεn' u 'bu mi 'yuspi.

⁴⁴ Nε' u yu bε 'darbu bi guat' u bi zan a ra Jesús.

Bi du ra Jesús

⁴⁵ Nε nu'bu mi hyuxadi būya bim 'bexui ra hāi, nε jague'bu hyunde bi nεqui mahōn'a. ⁴⁶ Nu'bu mi ts'utho da zōn a hyunde, nts'edi bi mbah ra Jesús, bi 'yεna:

—Elí, Elí, lama sabactani, bi 'yεna ngue ra nde ra arameo.

Nu'a nam bōni: “Ma Ojā i, ma Ojā i, hanja gā hyεga thoni,” bi 'yεna.

⁴⁷ Nu'bu mi 'yō'a bi man ra Jesús 'da yu jā'i mi 'bāpū, bi 'yεna:

—Nuna ran 'yohū na, i mba't'a ra pōngahyā Elías, mi 'bu 'bu maya'bu.

⁴⁸ Nε nu'a n'da mí 'bāpū 'bex bi mba bá hā n'da εna ra fanjo, bi dārpū ja ra vino nε bi ndōcta n'da ra xithi, nε bi 'uāspa a ra Jesús, εmbi da zi. ⁴⁹ Nε bi 'yεn' u mi'da mí 'bāpū:

—Dami hyehmbū. O te guidi unhdū. 'Bε gan nuhū 'bu ba εh ra Elías da yāni, bi 'yεn' u.

⁵⁰ Nε xō bi mbafi nts'edi mahōn'a ra Jesús, nε 'bex bi du būya. ⁵¹ Nε nu'a ra ora a būya, nu'a ra 'bōt'e mi ndam bu man'da mbo ra dānijā bá fūpū magāts'i bi xet'i nε 'bexgue bi zōt'a hāi. Nε bi 'yān ra hāi būya, nε bi fō'i 'da yu do hōnbū go harū. ⁵² Nεpū ja yūn 'yāgui bi fōh yu jādo. Nε nu'bu mi dāmbēni ra Jesús, bi bōx u 'da yu 'yεc'yei xi du, bi dāmbēni bu ja yūn 'yāgui u, ⁵³ bi mba bu ra hnini Jerusalén u nε bi nu u 'da yu jā'i u xi du. Pε hinga gātho yu pa.

⁵⁴ Nε nu'bu mi du ra Jesús, nε nu'a ra hmudofui mí fā a ra Jesús, nε' u mi'da min 'yohū, 'bu mi nu di 'yān ra hāi, nε' u gā mi'da bin ja, εmme bin su u, nε bi 'yεn' u:

—Majuāni maha, rá Ts'unt' u Ojā na ran 'yohū.

⁵⁵ Nε mí 'bāpū njombū ts' u 'da yu xisu ngue man yām fāts'ihū a ra Jesús 'bu mán 'yohe bu ja ra 'yu, 'bu mambá nεxhe bu Galilea. Mi 'bāpū u, nguetho mi nde da nu 'be'a da t'ōrpa ra Jesús. Nε nu' u bi nu 'be'a gā bin ja. ⁵⁶ Nε nu'a n'da mí 'bāpū, ra María Magdalena a; nε'a man'da ra María mi 'bāpū, ngue rá mbe ra Jacobo nε ra José; nε nu man'da ra xisu mi 'bāpū, gue'a rá mbe ra Jacobo nε ra Xuua, yú ts'unt' u ra Zebedeo u; nε' u mi'da yu xisu mi 'bāpū.

Bi mba nt'āgui a ra Jesús

57-58 Ne nu'a ra José, n'da ra membeti bu ra hnini Arimatea, bi mba bu 'buh ra Pilato 'bu mi ts'utho da yah ra hyadi. Bi 'yadi da 'yácpa rá ngóc'yei ra Jesús, nguetho mi éc'yei a. Ne bi manda ra Pilato buya din t'unni. 59 Nu ra José buya bi duspa rá ngóc'yei a ra Jesús ne bi mbärpa n'da ra 'bò't'e xon ho. 60 Ne bi gärpü ja rán 'yägüi zehé a ra José. N'da ra hyádo xí manda xí mba nthéqui. Nu'bu mi gua'a bi gärpü, bi juaspu n'da ra xindo xun hyü bu ja rá goxthi ra hyádo, ne bi mba buya. 61 Ne mi hupü ra María Magdalena, ne man'da ra María mi hupü ja rá goxthi ra hyádo.

Yü dofui bi mbäh ran 'yägüi

62 Ne nu'bu mi hyax a ra pa ran ts'äya buya, xudi thoho bi mba ü yu hmumbäjä ne yu fariseo, bá nu ra Pilato, 63 ne sä bi 'yëmbi:

—Ma ts'ut'abi ahe, dá bëmhbe man'da bi man'a ra hyáte 'bu him maní du, bi 'yëna: “Nu'bu ná hyupa ga thämbëni bu 'bu ü xon du,” bi 'yëna. 64 Janangue'a xun ho 'bu gui pehni to'o da mbäh ran 'yägüi an hyupa, xøhma ba é ü yú xädi 'bu bin xui da gucpa a rá ngóc'yei, ne da 'yëna bi dämbëni buya. Man'da xun ts'o ra fehni tengu a, xinda gue a bi manse 'bu mi 'bui, sä bi 'yë'n'ü yu hmumbäjä ne yu fariseo.

65 Bi dá a ra Pilato buya, bi 'yëmbi:

—Sixhu ü n'dan ne'ts'i ni dofui dá 'da'ahü. Dami cothu xun ho bu ja rá goxthi a ra hyádo, ne njon da zä da xo'ti.

66 Ne bi mbähä ü yu mbäjä ne yu fariseo, bi got'i xun ho a ra hyádo ne bi mepya, ne bá peng buya, bá corpu yu dofui ngue da mbädi.

28

Bi dämbëni ra Jesús

1 Ne nu'bu ya mi thoh ra pa ran ts'äya, xø rá mbädi ra semana, bi mba mxudi thoho ü yoho yu xisu. Nu'a n'da ra María Magdalena ne'a man'da ra María. Nu'bu mí nets'i ní mba bu bí ja a ra hyádo. 2 Ne nu'bu mí mba ü, 'bexgue nts'edi bi 'yän ra häi mahøn'a. Nguetho bi 'yø't'a rá m 'behni Ojä xí zøpu 'bu mí 'uec'a ra do mi juaxpu ja rá goxthi ra hyádo. 3-5 Ne nu'a rá m 'behni Ojä di fexni tengu n'da ra huzi. Ne nu rá he buya, xun t'axi tengu n'da ran nequi. Ne nu'ü yu dofui 'bu mín nu a rá m 'behni Ojä é mme bin su, bi fet'i, ne nte sä da 'yø't'e, tengu'bu xi du. Nu'a rá m 'behni Ojä, mi hupü ja a ra do xí 'ueque, ne bi 'yëmp'ü yu xisu 'bu mi zøm bu:

—O guín suui. Dí pädi ngue gui hommi a ra Jesús xí cuatpu ja ra pont'i ü. 6 Pe njo'o ua, bi mba nsots'i tengu mi ma. Ba thohmi gui nuui ua mí 'beni, bi 'yë'n'a rá m 'behni Ojä 'bu mi 'yëmp'ü yu xisu. 7 Nuya, ní mbe 'dahmantho, gui xihmi yú xädi: “Bi dämbëni bu 'bu ü xøn du ya,” gui 'yënu. Ne nde'bu gätho ahü gui mbähä bu Galilea ne guerpü

guin c'athu bu. Ne gue'a bá écä ua ngue ga xi aui, bi 'yëmp'a rá m 'behni Ojä mahéts'i.

8 Ne bi bøm bu ja ra hyádo ü yu xisu, bin su ne xim midí johya. Bin tihí, bi mba bá xi ü yú xädi ra Jesús 'be'a bi sifi. 9 Ne bi zäpu 'yu a ra Jesús ü yu xisu.

—Xihats'i, bi 'yëmp'ü.

Nu yu xisu buya bin dänyahmu ne bi hyup'ü yú gua, bi dände buya. 10 Ne bi 'yë'n'a ra Jesús:

—O guín suui, ní mbe ba xihmi ü ma cuhu, ní mbähä bu Galilea, ja nín tìmhbu bu, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Ra fehni bi man yu dofui

11 Ne nu'bu mí mbenc'ü yu xisu, ne'ü yu dofui mí fäh ran 'yägüi bi mba bá xi ü yu hmumbäjä 'be'a gätho bin ja. 12 Bim peti yu hmumbäjä buya, ne yu däc'yei. Bi ma 'be'a da zä da 'yø't'e. Ne nubuya xun ngu ra mbeti bi un'ndü yu dofui 13 ne bi 'yëmp'ü:

—Gui 'yëmhbu: “Bá é ü yú xädi 'bu mín xui 'bu män ähmbe, bi bëp'a rá ngóc'yei,” gui 'yëmhbu, bi 'yëmp'ü. 14 Ne nu'bu da 'yø'a ra ts'ut'abi ngue gän ähmbe, ne da 'yëna da zu ahü, nugähe dan yähe ga fäx ahe, bi 'yë'n yu hmumbäjä 'bu mí 'yëmp'ü yu dofui.

15 Ne bi hyän a ra mbeti ü yu dofui buya. Bi mba da 'yø't'a bi sifi. Ne nu'a ra fehni bi man ü, xun ngu bi 'yëc'yei ü ma mijudíohe dyü israelhe. Ne guexta'a ra fehni i man ü.

Yü xädi ra Jesús bi un'yan t'ëdi da mamp'a rá m hma

16 Ne dá mbähmbe bu ra häi Galilea buya, dí 'de'ma'da gähe, yú xädigähe ra Jesús. Ne dá sømhbe bu ja ra nyumi xí xije ra Jesús dan c'athe bu. 17 Ne nu'bu má nuhe, dá éspahe a, pe nu'ü 'da him mi éc'yei gue gue'a. 18 Ne bi hyäm bu dí 'bähmbe a ra Jesús ne bi 'yënje:

—Gätho ra ts'edi bin 'dacä ga manda gätho ra ximhäi ne mahéts'i, bi 'yënje. 19 Janangue'a ní mbähä ya hønbu go hapü 'buh yu jä'i gä na ndoho ra ximhäi, gui xihmbu da 'yëc'yeigui. Ne nu'ü to'o di däcä yú mbui, gui xixyqabahu nangue rá thuhu ma Ta, ne nangue rá thuhu rá Ts'unt'ü, ne rá thuhu rá Hogandähi Ojä. 20 Ne gui xänbahü da 'yø't'e 'be'a gätho dá xi ahü. Ne guim bëmhbu dín 'yohü gätho yu pa asta gue'bu da guah ra ximhäi, bi 'yëngähe ra Jesús buya.

MARCOS Ran ho ma'da'yo bi 'yo't' ra Marcos

Nu ra Xuua Nxixyaq bi ma mi ts'utho da zoh ra Hmu

¹Ja ua ra mbadi ran ho ma'da'yo nangu'e'a ra Jesucristo, ra Ts'ant'u Oja. ²Bin ja a man t'o't'i 'bu maya'bu bu ja ra sōcuq Oja 'bu mi 'yena:

Nugá ga pēhn'na n'da mam 'behni dim 'bet'o bu gni mba.

Nu'a da xih yu ja'i da dōp'e'e, bi 'yemp'a rá Ts'ant'u.

³Ne'a ra pōngahya Isaías bi ma nguehna rām 'behni 'bu mi 'yena ngue:

N'da ra ja'i din ya nts'edi bu ja ra dāpo ngue da 'yena:

"Damin sáhu ga simhbu ra hmu mi ts'utho da zōcuq,

Dami hoc ni mbaihu ga tōmhbu xun ho," da 'yēn a mam 'behni, i ēn Oja, bi 'yēn'a ra Isaías.

⁴Ne gue'a ra Xuua bi 'yot' ran xixyaq bu ja ra dāpo bi man Oja maya'bu. Nu ra Xuua bi xih yu ja'i din xixyaq to'o di pāh yān 'yomfēni ne da mba ma punbi yá ts'oqui buya. ⁵Gātho yu ja'i mi 'bupū ra xequi Judea, nepū ra dāhnihi Jerusalén, bi zōm bu i ot' ran xixyaq ra Xuua. Ne nu'u 'da bi pāh yān 'yomfēni ne bi mam buya ngue hingui ho 'be'a xī 'yot'e. Ne bi mba ma xixyāba bu ja ra dāthe Jordán u buya.

⁶Nu ra Xuua mí he n'da ra mbapahni án t'ot'e ngue yá xingu yu camello ne mi ja rán gat'i ra xifani. Ne hōnt'u yu t'axi nán sihme ne ra t'afi t'asa dāpo. ⁷Ne bi 'yēna:

—Ba epū n'da man'da ja rá ts'edi xinda guecā, hin di sūcā tengu a. ⁸Nugá xtá xixyaq ahū nangu'e ra dehe thoho, pē nu'a di 'da'ahū rá Hogandāhi Oja, bi 'yēmb yu ja'i a ra Xuua.

Bi mba ma xixyābi ra Jesús

⁹Ne nu yu pa bi 'yot' ran xixyaq ra Xuua, bi nepū ra hnini Nazaret ra Jesús, ngue ra xequi Galilea. Ne bi zōm bu ra Jesús bin xixyaq'a buya bu ja ra dāthe Jordán. Gue'a ra Xuua bi 'yot' ran xixyaq. ¹⁰Ne nu'bu mí bōxpū ja ra dehe buya 'bex bi nu bi xoh mahēts'i ne bá cāh rá Hogandāhi Oja, tengu n'da ra t'azū, bi zōpū 'bāh ra Jesús. ¹¹Ne bi t'ō a n'da ra nde mahēts'i bi 'yēna:

—Ma Ts'ant'u i, dadí huç'i i ne dín nu-manho i, bi 'yēn a ra nde.

Nu ra Jesús bi ts'ap rá mbui bu ma'uēni

¹²Ne nubūya nu rá Hogandāhi Oja 'bex bi bēnbi da mba bu ma'uēni a ra Jesús. ¹³Ne nyote pa bim 'bupū ne nyote xui. Ne nu ra zīthu ra Satanás bi zāp rá mbui a ra Jesús gātho yu pa bim 'bupū, ne mí 'buhmbu bu yu

zate. Pē bi mbāx'u yām 'behni Oja mahēts'i a ra Jesús 'be'a gā bi nu bu.

Nu ra Jesús bi du'mi bi man a rām hma bu ja yu hnini

¹⁴Ya xī jot'a fādi ra Xuua Nxixyaq 'bu mi bōm bu ra Jesús bu ra xequi Judea, bi mba bu Galilea. Ne bi mam bu ran ho ma'da'yo ngue 'bepū dí manda rá ts'edi Oja n'da. ¹⁵Ne bi 'yēmb yu ja'i:

—Mí ts'utho da zōn ra pa di manda ua rá ts'edi Oja, dami pāh nin 'yomfēnihu, damin unsehū di manda ahū Oja 'dahma dín ja ahū ra te ma'da'yo. Gue'a bi man a ra Jesús 'bu mí 'yēmp'u yu ja'i.

Ra Jesús bi zohni goho yu mbahuq

¹⁶N'da ra pa mi 'yo bu a ra Jesús bu ndendādehe t'ēmbi Galilea. Ne nubūya bi nu a ra Simón n'youi rán 'yohū i Andrés a, mi enxit'ā bu ja ra dādehe u, ngue yá 'befi yu mbahuq u. ¹⁷Ra Jesús bi 'yēmp'u:

—Ba tengauí ga ja aui guí xihmi yu ja'i da 'yēç'yēigui tengu thoho bu gní theui yu huq ngubū guí ot'ui, bi 'yēmp'u.

¹⁸Bex bi hyepū yá xit'ā buya ne bi dēnni.

¹⁹Ne xō bi thogui bin 'yo mi ts'u ne bi nu a ra Jacobo n'youi rán 'yohū i Xuua a, gātho u yoho yá ts'ant'u ra Zebedeo u. Mí hubū ja yá mbosa u, midí hoc yá xit'ā. ²⁰Ne xō bi xifi da dēn'du. 'Bex bi dēn'du buya bi zōpū rá ta bu ja ra mbosa u buya ne yá mbefi.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohū min 'youi ra zīthu

²¹Ne nubūya nu ra Jesús bi yathū bu ja ra hnini Capernaum u xī tēnni. Nu ra pa ran sāya mí curpū ja ra nijā ne mi xānba bu yu ja'i. ²²Ne nu'u buya, ēmme bi hyonya thoho 'bu mí 'yō a bi man ra Jesús, nguetho bi xānbi xun ho ne hinga ngubū mí man u ma xānbate sehe ngue dyū israelhe, dyū judíohe. 'Bex gue bi bādi ja rán t'ēdi ra Jesús. ²³Ne mi 'bupū n'da ran 'yohū n'youi ra zīthu ne nts'edi bi mbah pūya, bi 'yēna:

²⁴—'Be'a guí nde guí 'yōrcahe grá Jesús, grá mengu Nazaret. Ha guí juaje ya. Dí pađi gue'e rá Thahni i Oja gue xun hotho, bi 'yēna.

²⁵Pē nu ra Jesús bi dāmhyaq ra zīthu, bi 'yēmbi:

—Daman hē, dami pōm bu ja rá mbui na ran 'yohū, bi 'yēmbi.

²⁶Nu ra zīthu buya nts'edi bi huq'ts'a ran 'yohū, nts'edi bi mbafi, ne bi bōm buya. ²⁷Gātho bi hyonya thoho u 'bupū ne bin 'yēmzehe a:

—'Be'a nam bōn'a dí nuhū ya. 'Be'a ni 'da'yōnxādi na, nguetho i ja rán t'ēdi na i sūh yu zīthu ne i su u, bin 'yēmzehe u.

²⁸Ne 'bexque 'dahmantho bi hmantho bu gātho ra hāi Galilea 'be'a bi 'yot'a ra Jesús.

Bi hoc'a rá suto ra Simón a ra Jesús

²⁹ Nu'bu mi bøm bu ja ra njija a ra Jesús bi mbähä ra Simón, ne ra Andrés, ne ra Jacobo, ne ra Xuua. Bi zømhbü bu rá ngu ra Simón. ³⁰ Ne nu'a rá suto ra Simón 'bem bu rá oi, i hemb ra pa. Ne bi si a ra Jesús. ³¹ Ne bi nu bu i 'ben'a ra xisu büya, bi benba rá 'ye ne bi xots'i. 'Bex bi bøn a ra pa, hin haru xun'u, ne 'bex bi zä bi hoc yän sihme büya.

Ra Jesús bi hoqui xun ngu yu hyenni

³² Ne nu'bu mí yah ra hyadi gätho u mi u bá ts'inba a ra Jesús bu mi 'bui, ne u min 'yohu ra zïthu bá ts'inbi. ³³ Bim peti büja ja ra goxthi gätho yu ja'i 'bupü ja ra hnini. ³⁴ Gätho na ngu yu hyenni bi hoqui, ne bi hyønba thi yu zïthu min 'yohu u 'da. Ne nu yu zïthu, emme mi ndehma da ma to'o a ra Jesús, pe nu ra Jesús him bi japi din ya u.

Nu ra Jesús bi xänba yu ja'i bu ra xequi Galilea

³⁵ Ne nu'bu mí ts'utho da hyax büya, bi ndants'a ra Jesús bi bøm bu ja ra hnini, bi mba bu ma'ueni bin yaui Oja. ³⁶ Ne nu'bu mí hyats'i xun ho büya, bi mba ra Simón da hyoni, ne'u mi'da mí 'buhmbu bi mbähä da hyomhbu ra Jesús. ³⁷ Pe nu'bu mí dïm büya, bi 'yembi:

—Mbähä bu ja ra ngu nguetho gätho yu ja'i hon'a bu mahøn'a, bi 'yembi.

³⁸ —Hin'na, pe man'da xun ho 'bu ga mbähä bu ja mi'da yu hnini, nepu ga mangä bu mam hmam bu, nguetho gue'a bá xäcä ua a, bi 'yën'a ra Jesús.

³⁹ 'Bex bi mbähä büya, bin 'yo gätho ra häi Galilea, bi man rá m hman Oja bu ja yu njija ne bi hyøn'a thi yu zïthu min 'yohu 'da yu ja'i bu bi thogui.

Bi hoc'a n'da ran 'yohu mi hemb ra t'axca'ya

⁴⁰ Ne bi zøm bu n'da ran 'yohu bu 'bäh ra Jesús, i hemb ra t'axca'ya. Bin danyahmu, bi 'yap ra mate, bi 'yëna:

—Nu'bu ni pähä da zä gui hogui ts'u, bi 'yembi.

⁴¹ Bin yeh rá mbui ra Jesús, bi dä'a ra hyenni, ne bi 'yëmb büya:

—I jagä ra pähä da yan'a ya, bi 'yembi.

⁴² 'Bex bim 'be'u yu 'ya mi hembü. ⁴³⁻⁴⁴ Nu ra Jesús büya, nts'edi bi hecpi ne bi 'yembi:

—Nuya, njon gui xifi 'be'a dá øt'e'e. Ni mba, bán 'yupu 'buh ra mbäjä, gui un bu n'da ra 'bøts'e i man rán t'ëdi ra Moisés da hyaxpu n'da 'bu ya bi yan ra t'axca'ya, ne da fah büya ngu bi zä i, bi 'yembi.

Ne bi xifi da mba büya. ⁴⁵ Pe nu ran 'yohu 'bu mi bøm bu bi mbüdi emme mma. Ne bi xih yu ja'i 'be'a xí t'ørpe. Jannangue'a nu ra Jesús ya him bi zä da yurpu ja yu hnini ne 'yotho bu ma'ueni nguetho emme bi muns yu ja'i 'bu i cärpü ja ra hnini. Pe guehma xun

ngu yu ja'i mi zøm bu haru mi 'yo ngu høn bu go haru ni nets'i.

2

Bi hoc'a n'da ra jaq'i mi ts'a rá ja'i

¹ Nu'bu mí tho i ts'u 'da yu pa bi yat mahøn'a bu Capernaum ra Jesús. Nu'bu mí 'yøh yu ja'i nguie 'bupü ja ra ngu, ² 'bexque xun ngu bi zøm bu yu ja'i gue'bu go mi yupu mbo ra ngu nepu thi. Nu ra Jesús büya, bi xih rá m hman Oja u yu ja'i. ³ Ne nubüya, bi zøm bu 'da yan 'yohu i tu n'da ra hyenni nguie mí ts'a rá ja'i. Goho ma 'yohu u yun dute. ⁴ Ne hingui sä da thopu 'buh ra Jesús nguetho mi dá bu yu ja'i. Jannangue'a bi xø'ts'a n'da xequi ra 'bet'e, bi çamp'u a ra hyenni con rá 'beza. ⁵ 'Bex bi bah ra Jesús nguie mi pa u nguie i jase rá ts'edi, ne bi 'yemp'a ra hyenni büya:

—Nu'i, n'yø, ni ts'oqui ya xam pun'ni i, bi 'yembi.

⁶ Ne nu'u 'da yu xänbate njija, mi hupu. Ne nu'bu mí 'yø'a 'be'a i man ra Jesús, ⁷ bi 'yënsë mbo yu mbui n'da ngu n'da: "Xina, hanja ni man na tengu na. Pe hingui numansu Oja na, njo'o n'da ra ja'i da zä di punba yu ts'oqui n'da, hinda høn't'a Oja," bi 'yënsë yu mbui u. ⁸ Pe nu ra Jesús 'bexque bi bätu 'be'a mben u, ne bi 'yemp'u:

—Hanja ngubu guim bëmhbü mbo ni mbuihu. ⁹ Ha guim bëmhbü nguie nte ni mba tho a dá xicä na ran 'yohu nguie rá ts'oqui ya xam punbi. Ha guim bëmhbü man'da xquí pähmbü nguie i ja ma ts'edi 'bu ga xifi da ndants'i, da gaç rá fidi din 'yo. ¹⁰ Pe nugä nguie dán ja'igä ua ja ra ximhäi, ga ut'ahü ya i ja man t'ëdi ua ja ra häi nguie ga punba yu ts'oqui n'da ra ja'i, jannangue'a ga japi din 'yo na ran 'yohu ya, bi 'yën a ra Jesús.

Ne nubüya, bi 'yemp'a mí ts'a rá ja'i:

¹¹ —Nu'i, dí xi i, ndants'i, çax ni fidi, ni mba ni ngu, bi 'yembi.

¹² Nubüya, 'bex bi ndants'i, bi gaç rá fidi, bi bøm bu i ja ra ngu. Ne bi nu u gätho mi 'bupü. Ne bi hyonya thoho u. Jannangue a bi 'yëspa Oja u büya ne bi 'yën u:

—Njam'bu xtá nuhu tengu a bin ja ya, bi 'yën u.

Nu ra Levi 'bex bi den'na ra Jesús

¹³ M'bejua büya xø bi mba mahøn'a bu ja ra ndendädehe a ra Jesús. Ne mi søm bu yu ja'i ne mi xänba bu u. ¹⁴ Nu'bu mí thopu 'bu a ra Levi, i hupu ja rá mexa gue'a ra hyaçahäi a. Nu'a ra Levi rá ts'ant'u ra Alfeo a. Nu ra Jesús büya bi 'yembi:

—Ba tengui.

'Bex bi ndants'a ra Levi büya, bi dënni.

Jesús bin sihmehü yu ts'om'bäi

¹⁵ Ne bin sihmehü ra Jesús ne yu xädi bu ja rá ngu a ra Levi. 'Darpu bin sihmehü 'da yu ziyate hyaçahäi ne mi'da yu ts'om'bäi. Xun ngu mi 'bupü nguetho xun ngu u ya xí 'yëc'yëi

a. ¹⁶ Ne nu'ä 'da ma xänbatehe bu nija, yu fariseo u, ne nu'bu mi nu ra Jesús ne yú xädi sihmeu u yu ziyate hyaçahäi ne yu ts'om'bäi ne bi 'yemp'u yú xädi ra Jesús:

—Hanja ngubu øt' ni Hmuhu. Hingui ho øt'a ngue i sihmeu yu ziyate hyaçahäi ne yu ts'om'bäi, bi 'yæn u.

¹⁷ Nu'bu mi 'yøh ra Jesús 'be'a bi man u, bi 'yemp'u:

—Nu'ä im beñse xän zaqui hingui honi to'o da mbäts'i, hinda høn't'u i pãse in zäman'u i honi to'o da mbäx u. Ne nugä bá ecä ga fäx u i pađi ja yú ts'oqui, him bá ecä ga fäx u im beñse yu hocj'a'i, bi 'yæn a ra Jesús.

Ran t'änni nangue u øt' yán sihme

¹⁸ Nu'ä yú xädi ra Xuua Nxixyã ne yú xädi yu fariseo mi øt' yán sihme u. Ne bi zøm bu 'da bu mi 'buh ra Jesús ngue bi 'yänni ne bi 'yembi:

—Hanja hingui øt' yán sihme u ni xädi ne i øt' yán sihme u yú xädi ra Xuua ne yú xädi yu fariseo, bi 'yæn u.

¹⁹ Ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti ngue ran thađi 'bu mi dađ'u, bi 'yembi:

—Pe nu'ä i 'buru ja ran thađi hin da du yú mbui nguetho 'buru a ran 'yohu din thađi. Hin da 'yæn ngue hin din sihme u. ²⁰ Pe da zøn ra ora da ts'ispa a ran 'yohu ne ja da 'ye't' yán sihme buya, bi 'yæn a ra Jesús. ²¹ Ne nu'a din xä u ma xädigä hin da bømmanho 'bu ne'a ra nyomhma da den ya, tengu thoho ra naxca 'bøt'e hin da zä di 'bøt'a ra 'ya'bøt'e nguetho da xe thoho mahøn'a. ²² Ne ngutho a ra vino ma'da'yo hin da zä da sirpu ja ra 'yambot'asçi nguetho nu'a ra vino ma'da'yo da den 'bu da sirpu ne dim fän a ra vino buya, gätho 'da din ts'ontho buya. Nu'a ra vino ma'da'yo i pa nsi't'i bu ja yu mbot'asçi ma'da'yo, pi 'yæn'a ra Jesús 'bu mi dađi.

Bi t'embi i øt' ra 'beft' u yú xädi ra Jesús a ra pa ran ts'äya

²³ Ne nu'a ra pa ran ts'äya bi mbähä yú xädi ra Jesús, bi thopu ja n'da rá huqhi yu trigo. Nu yú xädi buya i toc yu trigo bu bi thogui. ²⁴ Nu yu fariseo bi nu 'be'a bi 'yøt' u yú xädi ra Jesús ne bi t'emp'a ra Jesús buya:

—Hanja ngubu i øt' u ni xädiu ya ne i ma man t'çediu hin dan pehmubu a ra pa ran ts'äya, bi 'yæn'u yu fariseo.

²⁵ Pe nu'a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Ha hin gui nu bu ni søcuquu ngue ne ra David bi mbesta rán t'çdi Ojã 'bu n'dandj' bu min tumanthuhu bu bin 'yo ne u min 'yohu. ²⁶ Janangue'a bi yurpu ja rá ngu Ojã ne bi zihu bu yu 'bøxthuhme. Pe him mi sä xtán zi u ne høn't'u yu mbäjä i sä da zi u. Ne nu ra Abiatar, ra hmumbäjä bu a, bi 'yemp'u.

²⁷ Ne xø bi 'yæn a:

—Í ts'än'na ra pa ran ts'äya nguetho bi ndep yu ja'i hin e din unbi, hin i ts'änni ngue da mba nts'upi. ²⁸ Ne nugä ngue dán ja'igä

ua ja ra ximhäi, drá hmuğä ne i ja man t'çdi gam mangä 'be'a da 'yøt' yu ja'i ra pa ran ts'äya, bi 'yæn a ra Jesús.

3

Bi hoc'a n'da ran 'yohu him mi sä di juan rá 'ye

¹ Ne nu ra Jesús buya bi yurpu ja ra nija mahøn'a. Ne mi 'buru n'da ran 'yohu him mi sä di juan rá 'ye. ² Ne mi 'buru 'da di xtho ra Jesús 'bu di hocpa rá 'ye ran 'yohu. Ne nu'bu da nu di hocpi di yap puya nguetho ra pa ran ts'äya a. ³ Pe nu ra Jesús bi 'yemp'a ran 'yohu:

—Ndants'i, gam 'bähnu made i 'buh yu ja'i, bi 'yembi.

⁴ Ne nubuya, bi 'yän'du 'buru ne bi 'yemp'u: —Dami xiju ya 'be'a xän ho da t'øt' 'bu ra pa ran ts'äya. Ha da t'øt'a n'da ran ho uague da t'øt'a n'da ran ts'o. Ha xän ho 'bu da yanba rá te rá mijã'iui n'da, uague xän ho 'bu da hyaçpa rá te rá mijã'iui n'da.

Pe nu'ä hin'yü 'be'a sä dí dađi. ⁵ Nu ra Jesús bi hyanman'u yu ja'i buya ne bi zøt rá mbui nguetho hin'yü ran hocjã'u. Nubuya bi 'yemp'a mi u rá 'ye:

—Dami juan ni 'ye.

Ne 'bex bi juan rá 'ye buya, bi gomanho. ⁶ Bi bøn yu fariseo buya ne in cue. Bin yähu mahøn'a u yán sühu ngue mi ten ra Herodes, ne mi hon u 'beru dí hyo a ra Jesús.

Xän ngu yu ja'i bim peti bu ja ra dãdehe mahøn'a

⁷ Nu ra Jesús bi 'uegue bi mbähä yú xädi bu ja ra dãdehe ne xän ngu yu ja'i mi 'buru ra häi Galilea bi denthoho. ⁸ Ne u yu mengu bu ja ra häi Judea, ne pu ra hinni Jerusalén, ne pu ra häi Idumea, ne pu 'danguadi ra Jordán, ne pu ra xequi Tiro ne Sidón, bi 'yø u 'be'a gätho bi 'yøt'a ra Jesús. Janangue a gätho bi zøm bu mi 'bu a. ⁹ Ne nu ra Jesús bi 'yemp'u yú xädi:

—Damin sähu, gui jomhu n'da ra t'umbosa nu ja ra dehe, bi 'yemp'u.

Ngubu bi xifi nguetho i nu man'da man'da ni zøntho yu ja'i ne nu'bu bin du bu yu ja'i da huuxpu ja ra mbosa ra Jesús buya.

¹⁰ Nguetho ya xi hoqui xän ngu yu hyenni, janangue a din tønthoho u yän zäman' in nde da benba rá pahni ra Jesús ngue mi pa u, høntho ga thärpa thoho rá pahni 'bex gue da yängui, mi øn'u. ¹¹ Ne nu'ä min 'yohu ra zithu bin danyahmu bu 'buh ra Jesús ne mbafi, øn u:

—Nu i gue'e rá Ts'ant'ä i Ojã, bi 'yæn u.

¹² Pe nu ra Jesús nts'edi bi hecpa u nguetho hingui ndepe gue'u yu zithu dí bu u yu ja'i gue gue'a rá Ts'ant'ä i Ojã a.

Ra Jesús bi huahni 'de'mayoho yú xädi

¹³ M'bejua buya bi guam bu ja ra nyuni a ra Jesús. Nubuya bi zohn'du 'da yú xädi ne nu'ä bi mba bu 'buh ra Jesús u buya. ¹⁴ Ne nubuya bi huahndu 'de'mayoho, bi zänni din 'yohu ngue da zä da mbehni da xih yu ja'i rám

hman Oja. ¹⁵ Ne bi un yá ts'edi di hoc yá hyenni ne da hyon a thi yá zithu n'yohu 'da yá ja'i. ¹⁶ Bi zánna ra Simón, ne bi zánbi dí huti ra Pedro a. ¹⁷ Ne ra Jacobo ne'a ra Xuua rán 'yohu na ra Jacobo. Gátho yoho yá ts'ant'u ra Zebedeo ya. Ne bi zánba yán sopathuhu Boanerges, i nde da ma tengu n'da ra ngáni. ¹⁸ Ne'a ra Andrés bi zánni, ne ra Felipe, ne ra Bartolomé, ne ra Mateo, ne ra Tomás, ne man'da ra Jacobo ngue rá ts'ant'u ra Alfeo, ne ra Tadeo, ne man'da ra Simón, t'ɛmbi ra cananista. ¹⁹ Ne ra Judas Iscariote gue'a di dá a ra Jesús. Ne nu'bu mí gua'a bi un yá ts'edi u, bá ɛh yá ngu.

Bi t'ɛmbi in 'youi rá ts'edi ra zithu a ra Jesús

²⁰ Ne xø bi zøm bu xun ngu yá ja'i mahøn'a xø him mí pongui din sihme ts'u ra Jesús ne yá xádi. ²¹ Nu'bu mí 'yø u yá meni ra Jesús 'be'a gátho i øt'a, ɛmbi in ga't'i, ne bá ɛ u bi zøm bu 'buh ra Jesús i nde da zits'i.

²² Ne nu yá xánbate ni ja xpí 'yɛ a Jerusalén, sá ɛn u n'youi ra zithu ra Jesús, ne ɛn u nangue rá ts'edi yá hmu ra zithu gue'a ní zä i høn a thi yá zithu ra Jesús, sá bi 'yɛn u yá xánbate ni ja.

²³ Nu'bu mí bañ ra Jesús 'be'a bi man u, bi zon'du buya ne bi xih yun t'uti da bađi hinga gue'a man u. Bi 'yɛmp'u:

—Hin da zä a ra zithu din suschu yá minzithuh, ne xti 'betho rá ts'edi. ²⁴ Tengu n'da ra ts'at'abi bu ja ra hnini hingui sá da hyä rá ts'edi 'da mba ma punbi 'bu ja'í. ²⁵ Ne ngutho n'da ra ngu 'darpu 'buhmbu yá ts'ant'u n'da ran 'yohu da guase u 'bu hinga 'dat'a im bɛni. ²⁶ Ngutho u yá zithu 'bu xtín suschu yá hmu, xtañ guase u 'bu hinga 'dat'a im bɛn'u, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁷ Ne xø bi xih man'da ran t'uti nangue 'be'a bi 'yørpa ra zithu, bi 'yɛmbi:

—Njon da zä da yarpu ja rá ngu n'da ran 'yohu i ja rá ts'edi gue'bu hinga m'bet'o da thu't'i. Pe nu'bu ya bi thu't'i, hingui he'i da thaŕpi 'be'a gátho i pes' puya, bi 'yɛn a ra Jesús.

²⁸ Pe majuani dí xi ahü hont'a go ma ts'oqui bi 'yøt' yá ja'í da mba ma punbi 'bu da hyon ra punbi, ne hont'a go ma ts'ore bi ma.

²⁹ Pe nu'u to'o im man ra ts'ore nangue rá Hogandahi Oja njam'bu da zä da mba ma punbi u, da nu ran unbi gátho yá pa mazai, bi 'yɛn a ra Jesús.

³⁰ Ngubü bi xih yá xánbate ni ja ra Jesús nguetho bi 'yɛn'u hinga gue'a rá ts'edi rá Hogandahi Oja in 'youi ra Jesús, ngue mi høn a thi yá zithu.

Ra Jesús i ɛmbi rá mbe ne yán 'yohu u i øt' rá páhä Oja

³¹ Ne nubuya bá ɛsɛ rá mbe ra Jesús ne yán 'yohu. Pe mí 'bátho bu thi nguetho him bi zä bi yut'a mbo. Ne bi xi u 'bäru mbo:

—Xihmi ts'u ra Jesús ngue dín zohndáhe ua thi, bi 'yɛmp'u.

³² Ne nu'u 'darpu mí huhmbu ra Jesús bi 'yɛmp'u buya:

—'Bäru thi ni mbe ne nin 'yohu, i hon a i 'na.

³³ Nu ra Jesús buya bi da't'u:

—Ga xi ahü te'o a ma mbe ne man 'yohu.

³⁴⁻³⁵ Ne bi hyant'u 'darpu huhmbu buya, ne bi 'yɛna:

—'Bucua ya ma mbe, ne man 'yohu, nguetho hont'a go te'o da 'yørpa rá páhä Oja, gue'a man 'yohu a, ne gue'a man ju a, ne gue a ma mbe a, bi 'yɛmp' bu mí dađi.

4

Ran t'uti ra mbomhmudä

¹ Ne xø bi xánba yá ja'í mahøn'a bu ja ra ndendahe a ra Jesús. Ne ɛmme xun ngu yá ja'í bim petihu bu. Janangue'a bi yarbu ja ra t'ambosa bi dan i ts'u bu ja ra ndenthe. Nu yá ja'í bi gopu ndenthe buya. ² Nu ra Jesús buya xun ngu yun t'uti bi xih yá ja'í 'bu mí xánbi, ne bi 'yɛna:

³ —'Yøhmbu ts'u ran t'uti ga xi ahü ya. Nu'a n'da ra uahi bi mba bá pon yá hmudä. ⁴ Ne bi zo 'da bu 'yu. Nubuya bá ɛh yá doja bi jua'a nts'a yá hmudä xí zo bu. ⁵ Nu'u mi'da yá hmudä bi zo bu ja yá ndaxnado ne ts'atho ra häi bu. Janangue'a 'bex bi bøxa n'dihi.

⁶ Pe nu'bu mam bá pøx ra hyadi 'bex bi 'yot'u nguetho hin hapu sá da mba yá 'yü. ⁷ Nu'u mi'da bi zo bu ja yá dapo, bi bøts'e pegue bi gom' yá dapo, ne nte bi ndø'u. ⁸ Pe nu'u mi'da buya bi zo bu ja ra häi xun ho. Bi bøts'e ne bin te, ne bi ndøgue. Nu'u 'da 'däte ma'det'a bi ndøgue, nu'u 'da hyate, nu'u 'da n'da ciento bi ndøgue ngue n'da 'bäi, bi 'yɛn a ra Jesús.

⁹ Ne xø bi 'yɛmp'u yá ja'í:

—Hont'a go to'o ja yá zagu bi 'yø a dá ma, bi 'yɛmbi.

Hanja i xih yun t'uti yu ja'í a ra Jesús

¹⁰ Nu'bu mí 'busehu 'de'ma yoho yá xádi ra Jesús ne'u mi'da yá 'yɛ'yei, bi xifi da xi u 'be'a na mbøn a ran t'uti bi ma. ¹¹ Nu ra Jesús bi 'yɛmp'u buya:

—Gue'ahu bi ja ahü gui pähmbu a him mam fađi mam 'bet'o ngue 'bepu ní manda rá ts'edi Oja. Pe nu'u yá ja'í thohe gue'u da sänba yun t'uti, ¹² madague da nu pe hin da 'yørpa masu 'be'a da nu, ne madague da 'yøde pe hin da bađi 'be'a ní mba a, ne hin da bɛni di páh yá mbai ngue da hyon ra punbi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Rán theui a ran t'uti a ra mbomhmudä

¹³ Ne xø bi 'yɛmp'u mahøn'a:

—Nu'bu hin gui pähmbu 'be'a na mbøn'a ran t'uti dá mangä, ha da zä gui pähmbu gátho mi'da ga xi ahü 'bu. ¹⁴ Nu'a na mbøn'a dá mangä, nu'a ra uahi que'a bá man rám hman Oja hønba go hapu. ¹⁵ Guehya bi zo bu

ja ra 'yu na mbøni bi 'yømanho rām hman Ojā ya. Pē nu ra zīthu 'bex bi japi bi pumbēni a ram hma bi sifi. ¹⁶ Ximangutya bi zo bu ja yu ndaxnado na mbøni bi 'yøh ram hma ne bin johya. ¹⁷ Pēgue hinga gātho rá mbui bi bēni. Janangue 'a nu'bu bi nu yu ũpi ne yu ũbi nangue rām hman Ojā him bi hyāt'i, 'bex gue bi zu ne bi 'uegue. ¹⁸ Ne nuya bi zo bu ja ra dāpo na mbøni bi 'yømanho ram hma ¹⁹ pē ũmme di ho ra ximhāi ne ra mbeti i hāt'i, ne di ho da 'yot' yú pāhā zehē. Tengu'bu bi gomba ram hma, ne hin di japi din te yú mbui. ²⁰ Pē nuya bi zo bu ja ra hāi xun ho, na mbøni bi 'yømanho rām hman Ojā, bi hyāni, ne bin te yú mbui xun ho, ne bi xant'a ram hma xun ho, tengutho yu hmudā, gue bi ndō'a 'dāte ma'det'a u 'da, ne hyāte u 'da, ne n'da ciento u 'da, bi 'yēmp'u yú xādi 'bu mi xifi 'be'a na mbøni a ran t'uti bi ma.

Gātho him mam fādi da zōni da fādi

²¹ Ne xø bi 'yēn'a ra Jesús:

—Nu'a mam hmangā nts'ānni gātho yu jā'i da 'yøde, tengu n'da ra nyot'i nts'ānni di yot'i gātho bu mbo ra ngu, hingan ts'ānni da mba ma cūt'i bu ja ra 'bihuanza o ra 'bit'ots'i. ²² Nguetho gātho 'be'a him mam fādi da zōni da fādi, ne gātho 'be'a him midí nequi da zōni da hnu. ²³ Hønt'a go to'o ja yú zagu bi 'yø a dá ma. ²⁴ Ne nu'a di jamansu a i øde da bādi xun ho ne Ojā di japi man'da xun ngu da zōni da bādi. Pē nu'a hin ε di jamansu a i øde, pē ne'a zi ts'u mi pādi dim 'be'di, ne tengu ni t'eni gnān emhbū gue'a dí t'en'nahū, ne man'da mbongui thoho din 'da ahū. ²⁵ Din ja ahū tengu ram hma i éna: “Nu'a xun ngu i ja man'da xun ngu din t'unni pē nu'a ts'utho i ja man'da da thānba a.”

Rān t'uti ra hmudā i te

²⁶⁻²⁷ Nu ra Jesús bi 'yēmp'u mahøni a:

—Nuya di manda ua rá ts'edi Ojā madague'bu hin di nequi, tengu thoho n'da ra hmudā 'bu bi du a n'da ran 'yohū, madague'bu hingui nu hague ám bøts'e pēgue i pādi da bøts'e, nte im bēntho. ²⁸ Nguetho nu'a ra hāi dí tēse yu thuhu a. Nu'bu bi mbūdi bi bøts'e, yu paxi thoho, m'bejua buya da ndøh yú dāxi, ne nubuya din thā u. ²⁹ Ne nu ran 'yohū buya da xoqui nguetho bi zøn ra ora da 'be'ts'i, bi 'yēn a ra Jesús. In jabā rá ts'edi Ojā ngue di manda ua ne njongui nu hague na te.

Rān t'uti rá hmudā ra mostaza

³⁰ Ne man'da ran t'uti bi xih yú xādi ra Jesús mahøni a, ne bi 'yēmp'u:

—Bepū dá bēmhbū hague di manda ua rá ts'edi Ojā. Ga xi ahū n'da ran t'uti nangue'a. ³¹⁻³² In ja tengu n'da rá hmudā ra mostaza i pa m'boni, ne ũmme zicue tho, ũmme man'da zicue xinda gue mi'da yu hmudā, pē man'da i te xun ngu yú 'yē, xinda gue gā mi'da yu paxi

ne xøgue sá da 'yot' yú 'bafi yu doja bu ja yú xaha. Njabū rá ts'edi Ojā bu ni nequi ngue di manda ua, bi 'yēn'a ra Jesús.

Hanja bi xih yu n t'uti u yu jā'i

³³ Ne xun ngu mi'da yu n t'uti bi xānba yu jā'i a ra Jesús 'bu mi xānbi tengu ya i hmangua, pē hønt'u hingui hēi bu dá fādi bi xifi. ³⁴ Ne nte bi xih mi'da yu n hma, hønt'u yu n t'uti bi xifi. Pē nu'bu mi 'busehu yú xādi bi xih pūya 'be'a na mbøni u yu n t'uti bi mam bu 'bah yu jā'i.

Bi xifi din hē ran dāhi ra Jesús

³⁵ Nu'bu mín de buya nu ra Jesús bi 'yēmp'u yú xādi:

—Nuya ga thohmbū nu 'danguadi ra dādehe, bi 'yēmp'u.

³⁶ Ne nubūya bi xih yu jā'i da mbeng bu yú ngu. Nu yú xādi buya bi 'yon a ra mbosa mi huhū ra Jesús, bi mbāhā buya. Ne xun ngu mi'da yu jā'i bi denni ngue bi hyuse yú mbosa u. ³⁷ Ne nu'bu ya i 'yo bu ja ra dehe ne nts'edi ran dāhi bin ja, ne bi donts' ra dehe ra mbosa ne mi ts'utho xtān yudi. ³⁸ Pē nu ra Jesús mi huhū ra huhni, ne mi apū ja ra mbosa. Nu yú xādi bi 'yā ra Jesús ne bi 'yēmbi:

—Xānbate í, ha nte guím bēni ne nde ga tuhū, bi 'yēmp'u.

³⁹ Bi ndants'a ra Jesús buya ne bi 'yēmp'u ran dāhi ne a ra dehe:

—Daman hē, bi 'yēmbi.

'Bex gue bin hē ran dāhi ne ra dehe buya him mam bi 'yāni. ⁴⁰ Nubūya, bi 'yēmp'u yú xādi:

—Guím suhū nguetho ts'utho guí εc'yēigahū.

⁴¹ Nu yú xādi buya bi zu a ra hmu, ne bi hyonya thoho a bin ja. Bin 'yēmzēhe n'da ngu n'da u:

—'Be'a di 'yēt'ui na ran 'yohū, ne ya 'bex gue in hē a ran dāhi ne a ra dehe di hecpi.

5

Ra Jesús bi hyønba thi yu zīthu a ra mengu bu Gadara

¹ Nubūya nu ra Jesús ne yú xādi bi zøm bu 'danguadi ra dādehe nubū ja ra hāi Gadara. ²⁻⁶ Ne mi 'bupū n'da ran 'yohū min 'youi yu zīthu. Nu'a mi zām bu ja ran 'yāgui, ne njo'o to'o mi sá da zāmni nguetho gā i xecthotho yu cadena mi pa nthāt'i. Xun ngu yu nīdi bi thurpa yú 'yē ne yú gua nangue yu cadena, pē gātho i xecthotho. Njon mi sá di hecpi. Gātho ra pa ne ra xui mi mbapū ja ra dāpo o guerū ja ran 'yāgui, ne midí ũnba zehē nguetho mi hezehē rá jā'i nangue yu do. Nu'bu mí bøm bu ja ra mbosa a ra Jesús ne yú xādi, 'bex bā ε a ran 'yohū bin c'athū, bi 'yēpū ja ran 'yāgui, bin dānyahmu bu 'bāh ra Jesús, bi dānde, ⁷ ne nts'edi mbafi, bi 'yēna:

—'Be'a guí nde guí 'yørcāhe grā Jesús, rá Ts'ant'u i Ojā mahēt's'i. Nuya dí á a ra mate

hin gui ɲgahe, ⁸ bi 'yɛn'ɲ yɲ zɪ̃thu 'bɛ mi sifi da bɔm bɛ rá mbɛi ran 'yohɲ. ⁹ Nɛ nubɲa yɲ ra Jesús bi 'yǎn'ɲ yɲ zɪ̃thu:

—'Be'a ní thuhu, bi 'yɛmbi.

—Ma thuhu “N'dan nɛts'igáhe” nɛ ɛmmɛ xɲn ngu gáhe, bi 'yɛna. ¹⁰⁻¹² Nɛ nts'edi dí á a ra mate gue'ɲ ga pɔmhbe hin gui pɛngahe bɛ n'danni i ja yɲ hái, dami 'yɔrcahe ra mate gui pɛngahe nɲ 'bɛh yɲ ts'ɛdi ga cathe nɲ, bi 'yɛn'a. Nguetho hinga yatho mí 'yo ɲ yɲ ts'ɛdi xɲn ngu, mí sapaxi bɛ.

¹³ Nu ra Jesús ya bi un ran t'ɛdi da yɛrɲ 'bɛh yɲ ts'ɛdi. Nu'ɲ mí yɛrɲ ya 'bɛx bǎn tih yɲ ts'ɛdi bá cɛrɲ ja ra nguani ɲ 'bɛx bi yɛrɲ ja ra dehe ɲ, nɛ gá bi du bɛ ɲ bɲa. Mbe yo mahuáhi i jua ɲ.

¹⁴ Nu ɲ yɲn 'yohɲ midi jamansu yɲ ts'ɛdi, 'bɛx bi 'da 'bɛ min nu 'be'a bi 'yɔt'ɲ yɲ ts'ɛdi. Bi mba bá mam bɲ ja ra hnini nɛrɲ huáhi a bin ja. 'Bɛx bi mba yɲ jǎ'i bɲa da nuse ɲ 'be'a bi man ɲ yú mbádi yɲ ts'ɛdi. ¹⁵ Nu'ɲ mí zɔm bɲ, bi nu i hupɲ a ran 'yohɲ madí ɲnba ra zɪ̃thu, ya xí zǎ nɛ i he rá zǎ pahní. ɛmmɛ bi mbidi yɲ jǎ'i bɲa. ¹⁶ Nu'ɲ xí nu yɲ ts'ɛdi, xɔ bi xifi xɲn ho yɲ jǎ'i mahɔn'a 'be'a xín ja. ¹⁷ Nɛ nubɲa, nu yɲ mɛngu bɲ ɛmmɛ bi 'yǎp ra mate ngue 'bɛx gue da bɔn a ra Jesús bɲ ja yú hái ɲ.

¹⁸ Bi mba da ndɛx ra mbosa a ra Jesús bɲa. Nɛ nu'a ran 'yohɲ xí ɲnba ra zɪ̃thu ɛmmɛ i nde da den'na ra Jesús gue 'darɲɲ dín 'yohɲ. ¹⁹ Pɛ nu ra Jesús him bi un ran t'ɛdi nɛ bi hecpi.

—Ní mba bɲ ní ngu, nɛ gui xi ɲ nim 'bɛihɲ ran ho bi 'yɔt'a Ojǎ ra Hmu ngue bi huɛc'a i, bi 'yɛmp'a ran 'yohɲ.

²⁰ Nu'a mín 'youi ra zɪ̃thu bɲa, bi mba rá ngu. Bi da'mi bi mam bɲ gátho ra xɛqui Decápolis 'be'a xí 'yɔrpa ra Jesús. Nɛ gátho ɲ bi xifi bi hyonya thoho ɲ.

Ra Jesús bi 'yǎ'a rá t'ixu ra Jairo nɛ bi hoc'a n'da ra xisu mí hɛmb ra mbeji

²¹ Nɛ nu'ɲ yɲ mí zɔn ra Jesús bɲ ná 'dan-guadi ra dádehe, ɛmmɛ xɲn ngu yɲ jǎ'i bim pɛti bɲ ndenthe mahɔn'a gueɲɲ bin sǎya ra mbosa. ²² Bi zɔ'a n'da rá ngurbi ra nijǎ i Jairo a, bin dɛnyahmu bɲ ja rá gua ra Jesús. ²³ Nɛ ɛmmɛ bi 'yǎp ra mate, bi 'yɛmbi:

—Yɔrqui ts'ɲ ra mate ga mbáhá ba cǎx ní 'yɛ ma t'ixu nguetho ɛmmɛi, janangue'a da yǎni nɛ hin da du, bi 'yɛmbi.

²⁴ Nu ra Jesús bi mbe bɲa, nɛ xɲn ngu yɲ jǎ'i bi den'ndɲ, xɔgue bin da bɲ ní mba ɲ.

²⁵ Nɛ bi zɛrɲ 'yɲ n'da ra xisu ná 'de'mayon jɛya mí hɛmb ra mbeji. ²⁶ ɛmmɛ xí nu ran ɲnbi nangue xɲn ngu yɲ 'yɔthebate xí 'yɔthe. Xí juadi gátho rá mbeti mí ja, nɛ xingui ts'ɲ bi díts'i, xɔgue man'da ɛmmɛi. ²⁷ Pɛ nuya i hon a ra Jesús nguetho xí 'yɔ'am man yɲ jǎ'i ngue di hoqui hɔnt'a go 'be'a man ɲ. Janangue nu'ɲ mí zǎdi 'bɛx bi yat'i nde bɲ

ní mba ɲ, bi dǎrpa rá xáthapahní ra Jesús bɲa. ²⁸ Nguetho mí ɛnsɛ ra xisu, “Hɔntho ga thǎrpa rá pahní, ya da yǎngui,” mí ɛna. ²⁹ Nɛ nu'ɲ mí dǎrpa rá pahní ra Jesús 'bɛx bin hɛ a rá mbeji mí hɛmb bɲa. 'Bɛx bi bǎ a ra xisu ngue ya bi zǎ xɲn ho. ³⁰ 'Bɛx bi bǎh ga Jesús ngue bi hoc'a n'da ra jǎ'i rá ts'ɛdi 'bɛ mí dǎrpa rá pahní. Janangue bi nyɛ'a ra Jesús, bi hyɛt'ɲ yɲ jǎ'i min 'yohɲ nɛ bi 'yɛna:

—To'o bi dǎrca ma pahní, bi 'yɛna.

³¹ Nu yú xádi bɲa bi 'yɛmbi:

—Guín nuhma ɛmmɛ da ɲ yɲ jǎ'i, “To'o bi dǎrca ma pahní,” nɛ gui ɛna.

³² Nu ra Jesús i tɔ'mi da manse to'o xí dǎrpa rá pahní. ³³ Nɛ nu ra xisu bɲa, bin su nɛ di fet'i nguetho pǎ a xí t'ɔrpe. Nɛ bi mba bɲ 'bǎh ra Jesús bin dɛnyahmu bɲ ja rá hmi nɛ bi xifi gátho 'be'a xí 'yɔt'e. ³⁴ Nu ra Jesús bɲa bi 'yɛmbi:

—Nu'i grá zǎ xisu, bi zǎ i nguetho gá 'yɛc'yɛigui. Ní mba da hyu ní mbɛi, him man dí ɲn'a a gmi hɛmbi.

³⁵ Gátho na yǎi a ra xisu 'bɛx bi zɔrɲ mí'da yɲ jǎ'i bí 'yɛrɲ ja rá ngu a ra Jairo, bi t'ɛmp'a ra Jairo:

—Nu'a ní t'ixu ya bi du. Sǎti thoho man'da gadi pah na ra xǎnbate.

³⁶ Pɛ nu ra Jesús 'bɲ mí 'yɔ a bi man'ɲ, bi 'yɛmp'a ra Jairo bɲa:

—O di tu ní mbɛi, hɔntho gui 'yɛc'yɛi ngue majuáni i ja ma ts'ɛdi, bi 'yɛmp'a.

³⁷ Guehma bi thoh pɲa nɛ njom bi japi da denní. Hɔnt'a ra Pedro, nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua rán 'yohɲ ra Jacobo, bi xifi da mbáhá bɲ rá ngu ra Jairo. ³⁸ Nu'ɲ mí zɔm bɲ ja rá ngun a ra Jairo bɲa, bi nu ngue i zɔn'ɲ yɲ jǎ'i 'bɛrɲ, nɛ ɛmmɛ di mbahní na ts'oni. ³⁹ Bi yɛrɲ mbo rá Jesús bɲa, bi 'yɛmp'ɲ 'bɛrɲ:

—Hanja ɛmmɛ gadi hihɲ na ts'oni. Nuna ra hmute hingui tu pɛgue i áha.

⁴⁰ Nu'ɲ mí 'yɔh yɲ jǎ'i 'be'a bi man a, bi den thoho bɲa. Nu ra Jesús bɲa, bi 'yɛmp'ɲ yɲ jǎ'i:

—Dami pɔmhɲá thí, bi 'yɛmbi.

Hɔnt'a rá ta nɛ'a rá mbe ra hmute xí du nɛ yú xádi, bi yáthɲ ra Jesús bɲ 'bɛn a ra hmute.

⁴¹ Nu'a ra Jesús bɲa bi benba rá 'yɛ a ra hmute nɛ bi 'yɛmbi:

—Talita cumi, bi 'yɛmbi. I nde da ma: “Nu'i grá hmute dí xi i, dami ndants'i.”

⁴² Nu'a ra hmute bɲa 'bɛx bi ndants'i nɛ bin 'yo. 'De'mayon jɛya mí pɛ'ts'a. Nu'ɲ bi yáthɲ mbo bi hyonya thoho. ⁴³ Nu'a ra Jesús bɲa nts'edi bi 'yɛmp'ɲ:

—Njon gui xihmbɲ 'be'a dá ɔt'á, bi 'yɛmp'ɲ. Nɛ nubɲa bi 'yɛmp'a ra Jairo:

—Dami 'uɲn na ní t'ixu ya, bi 'yɛmbi.

6

Ra Jesús bi zɔm bɲ rá hminizɛhe

¹ Bi bøm bu ra Jesús baya, bi mba bu ja rá hñini zehé Nazaret. Bi mbähä yú xädi. ² Ne nu'a ra pa ran ts'äya, bi mbähä yú xädi bu ja ra nijä. Nu ra Jesús baya bi xänba bu yu ja'i. Nu'bu mi 'yoh yu ja'i a bi man'a ra Jesús, bi hyonya thoho ne ðin 'yemzhe u:

—'Be'a nin xädi im man na. 'Be'a ni ts'edi i ja na, ngue i sä i ot' yun t'ot'e mixte na. ³ Ha hinga guehna ra yaxi na, rá ts'unt'u ra María. Ne yün 'yohu ra Jacobo, ne ra José, ne ra Judas, ne ra Simón, ne u yün ju dí 'bühmbu ua, bi 'yén u.

Ne bi u't' yú mbüi zehé u. ⁴ Janangue'a nu'a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Gátho yú pøngahyá Ojä i hnumansu, pe hønbu ja rá háizehé nepu 'buh yú meni, nepu ja rá ngue hingui hnumansu bu, bi 'yén'a.

⁵ Ne hingui ngu yun t'ot'e bi 'yörpu ngue xtá 'yut rá ts'edi. Hønt'u zi yoho yun zäman'u bi gax rá 'ye bi japi bi yan'u. ⁶ Ne bi hyonya thoho a ra Jesús nguetho him bi 'yéc'yei u ngue i ja rá ts'edi u yú menguhe. Ne nubaya bi mba bu ja yu t'uhnihni jombu Nazaret, ne bi xänba bu u yu ja'i.

Bi mbehn'du 'de'mayoho da mamp'a rá mhma

⁷ M'bejua baya bi xi u 'de'mayoho yú xädi ngue da mba bu ja yu hñini. Ne 'da i yoho bi zämi, ne bi un yú ts'edi da hyøn'a thi yu zjthu in 'yohu u 'da yu ja'i. ⁸⁻⁹ Ne bi xi u nte da hyax 'bu bi mba u. Hønt'a n'da ra tóhø da hyäts'i n'da ngu n'da u. Ne hønt'u yu thjxfani da 'yut'i. Xing yun ju'døzä, xing yun zedi da hyäts'i, xing ra mbeti, ne xin da gax u yojo'ts'i yú pahni.

¹⁰ Ne man'da bi 'yemp'u:

—Hønbu go haru da mba ma säya ahu 'bu gá sömhbu bu ja yu hñini, gam 'bühmbu bu gue'bu go gá nexhu bu. ¹¹ Ne nubu haru gui sömhbu ngue hin da zin ahu ne hin da 'yomanho a gui mamhbu, dami pømhbu bu, dami huajü ra häi ja ni xinguañu, ra hmepya ngue gui sohmbu bu u. Ne majuani dí xi ahu, nu'a ra hñini hin da zin ahu, man'da xun ngu ran unbi da nu a 'bu bi zøn ra pa ran juanbi, xinda gue'a ra hñini Sodoma ne ra hñini Gomorra, bi 'yemp'u yú xädi.

¹² Ne bi bøm bu 'de'mayoho baya, bi mba. Hønbu go haru bin 'yo bi xih yu ja'i di päh yän 'yomfñi nangue yu ts'oqui bi 'yot'e. ¹³ Ne bi hyøn a thi xun ngu yu zjthu mín 'yohu 'da yu ja'i ne xun ngu yun zäman'u bi gox ra aceite ne bi japi bi zä u.

Rán däte ra Xuua Nxixyá

¹⁴ Mí ø a ra ts'ut'abi Herodes ngue mí man yu ja'i 'be'a mí ot'a ra Jesús bu mí 'yo, ne bi 'yemb baya:

—Masque gue'a ra Xuua Nxixyá a bi dambëni, janangue'a i ot yun t'ot'e ngue i uh rá ts'edi, bi 'yëna.

¹⁵ Pe nu' u 'da yu ja'i, mi çna:

—Ra Elías a ra Jesús.

Ne nu' u 'da i çna:

—Ra pøngahyá tengui mi 'buh maya'bu.

¹⁶ Pe nu ra Herodes 'dat'a im ma, bi 'yëna:

—Gue'a ra Xuua Nxixyá a ngue dá manda da ts'epca rá 'yuga, masque bi dambëni, bi 'yén a ra Herodes.

¹⁷⁻¹⁸ Nguetho gueŋe ra Herodes bi mbenh'du bá bent ra Xuua, bi du'ti ne bi got'a fädi. Nguetho in cue ra Herodes 'bu mí t'ëmbi hingui ho a bi 'yot'e ngue xi zin a rá 'bepo. Ne nu'bu mí zin'a ra xisu, mi 'bühmi a ra Felipe. Ne nu'a ra Felipe, rán 'yohu zehé a ra Herodes. Ne nu ra xisu i Herodías a. Ne gue'a ra Xuua Nxixyá bin yäui ra Herodes, bi xifi hingui ho a bi 'yot'e. Him bi 'yomanho ra Herodes baya, janangue bi manda dí cot'a fädi ra Xuua Nxixyá.

¹⁹ Ne a ra Herodías bin cue ne çmme honi 'beru dí hyo a ra Xuua. Pe him 'bex bi zä bi hyo. ²⁰ Nguetho nu ra Herodes mi pädi ra hocjä'i a ra Xuua, ne bi xi u yu mbängoxthi njon da japi da yurpu ngue di unba ra Xuua. Ne nu ra Herodes, ja'bu di manda bá ts'inba ra Xuua ngue i nde da 'yø i ts'u rá m hman ra Xuua. Ne bi 'yomanho tho madague'bu hinga gátho i pädi 'be'a nam bøn'a i man ra Xuua.

²¹ Nu'bu mi zøn ra pa rá ngopa ra Herodes, nu ra Herodías baya bi ðini 'beru dí hyo ra Xuua baya. Bi 'yot'a n'da ra dänsihme ra Herodes bá si yám fäts'ihu, ne yú hmudofai ne'u yu ngurpi bu ja ra häi Galilea. ²² Nu'bu min sihme u bi yurpu rá t'ixu ra Herodías, bin neŋe a ra hmute. Nu ra Herodes ne u gä mi huhmbu bu çmme bi numanhop rán hñe ra hmute.

—Nuya gui 'yäqui 'be'a gui nde gui 'yäqui, nugä ga 'da i, bi 'yëmbi.

²³ Ne xø bi 'yëmbi:

—'Yéc'yei Ojä majuani ga 'da i 'be'a gui 'yäqui madague a gui 'yác made gátho 'be'a dí pe'ts'a, bi 'yëmbi.

²⁴ Nu'a ra hmute baya bi bõni ne bi 'yän'na rá mbe ngue ra Herodías, bi 'yëmbi:

—'Be'a sä ga äpi, mbe.

Nu'a rá mbe baya bi 'yëmbi:

—'Yäp'a rá yá ra Xuua Nxixyá.

²⁵ Bi mbenga n'dihi ra hmute baya bi 'yemp'a ra Herodes:

—Dí nde 'bexque guehya gui 'dac'a rá yá ra Xuua Nxixyá, gui cärca ra mbohi, bi 'yëmbi.

²⁶ Nu ra Herodes baya bi du rá mbüi 'bu mi 'yø a bi man a ra hmute, pe hingui sä 'be'a da mam baya nguetho hupü ja ran sihme u xi 'yøde 'be'a bim ma ngue ya xi ma majuani di unni 'be'a da t'äpi. ²⁷ Janangue a guehna bi mbenhna n'da ra dofai bá hanba rá yá ra Xuua. ²⁸ Nu'a ra dofai baya bi mba bá secpa rá yá ra Xuua nubu ja ra fädi ne bá cät'a n'da ra mbohi, bi unna ra hmute baya. Nu ra

hmute b̄uya, bi unna rá mbe a rá yá ra Xuua. Ne gue'a bin ja 'b̄u mi du ra Xuua Nxixya.

²⁹ Nu'b̄u mí 'ȳoḥ yá xádi ra Xuua ngue bi ts'escpa rá yá, bá ξ u, bi duspa rá nḡoc'yei ne bi mba bi 'ȳap̄u ja ran 'ȳagui b̄uya.

Bi un ran ts'ihme cut'a mahuq̄i a ra Jesús
³⁰ Nu'b̄u jam bá penc u yá xádi a ra Jesús, bi xifi 'be'a gátho xi 'ȳorp̄u bin 'yo, ne bi ma 'be'a gátho bi mam b̄u 'buh yu ja'i 'b̄u mi xih rá m hman Oj̄a u. ³¹ Nu ra Jesús bi 'ȳemp' u:

—Ga mbähä ts'u n̄u n̄danni ngue dan säyah̄u ts'u n̄u, x̄ohma gui yähmbu, bi 'ȳemp' u.

Nguetho x̄an ngu yu ja'i i s̄om b̄u, ní mba ne ní 'ȳeḥe, ne x̄ingui ts'u im bongui din sihme u. ³² Janangue a bi hyu ra mbosa u im b̄eni da z̄om b̄u ma'ueni u guerp̄u da z̄a d̄im 'b̄use u. ³³ Pe x̄an ngu mi'da yu ja'i bi hyant'a ra mbosa b̄u ní mba ne bi b̄adi i hu b̄u ra Jesús. Ne bá nex̄p̄u ja yá hnini u, ne εmme bin ti u ne 'yogua thoho ne m'bet' o bi z̄om b̄u da z̄on'a ra mbosa. ³⁴ Nu'b̄u mi gah̄ ra mbosa ra Jesús ne yá xádi, bi nu x̄an ngu yu ja'i ya x̄i z̄om b̄u, ne bi huεc' u ngue in ja tengu yu de'yo njo' o di jamansu. Ne 'bex bi d̄u'mi bi xih yu ja'i rá m hman ra Jesús mah̄on'a asta gue'b̄u go mín de. ³⁵⁻³⁶ Nu'b̄u mín de b̄uya bi t'emp'a ra Jesús:

—εmme bin de ya, ne hinga nan sihme yu ja'i, dami pen̄p̄u ja yu t'ahnini ya da d̄an yu hme b̄u nguetho ma'ueni ua ne hin'ȳu 'be'a da zi, bi 'ȳen' u yá xádi.

³⁷ Pe nu'a ra Jesús bi 'ȳena:

—Gue'ah̄u gui 'uim̄hb̄u yu ja'i, bi 'ȳembi.

Ne bi 'ȳen' u yá xádi:

—Pe há gui εnje gua tám̄be yociento ra hme ngue ga unhde yu ja'i da zi, bi 'ȳen' u.

³⁸ Nu ra Jesús b̄uya bi 'ȳemp' u:

—Bá nuh̄u b̄u hangu yu hme ja b̄u.

Nu'b̄u mí b̄adi, bi 'ȳembi:

—Cut'a mhme ne yoho yu huq̄ ja ua, bi 'ȳen' u.

³⁹ Ne bi xih p̄uya:

—Dami xihmb̄u yu ja'i din säya n̄u i ja yu 'bot'ei.

⁴⁰ Ne 'darp̄u bi hyu u n'da ciento, ne 'darp̄u bi hyu u mí yote ma 'det'a, ne njab̄u bi 'yot'e gátho u mi'da. ⁴¹ Nu'b̄u mí ḡun' u cut'a yu hme ne u yoho yu huq̄ ra Jesús, bi nd̄os mah̄ets'i, bi 'ȳap̄ rán j̄api Oj̄a ne bi xen' u yu hme. Ne u yu huq̄ b̄uya. Nub̄aya bi un'du yá xádi di darpa yu ja'i. ⁴² Gátho bin sihme u 'b̄ur̄u ne bin niȳá x̄an ho u. ⁴³ Ne nu'b̄u mí jua'a bi pet' u bi bongui, 'de'mayo 'b̄ots'e bi yudi. ⁴⁴ Ne nu' u bin sihme cut'a mahuq̄i ma 'yoh̄u u.

Ra Jesús bin 'yo max̄ots'e b̄u ja ra d̄adehe

⁴⁵⁻⁴⁶ Nu ra Jesús b̄uya bi xih yá xádi m'bet' o da mba u da z̄om b̄u ra hnini Betsaida, ne bi yat'a n'dihi b̄u ja ra mbosa u b̄uya. Nu ra Jesús him 'bex gue bi mba ne nu'b̄u min 'ȳehmb̄u gátho yu ja'i, bi ndex̄p̄u ja ra nyuni bin ȳqui Oj̄a u. ⁴⁷ Nu'b̄u min x̄ui, ya i 'yo b̄u

ra mbosa b̄u made ra dehe. Nu ra Jesús mi 'b̄utho b̄u bán ts'ogui. ⁴⁸ Ne nu'b̄u mí hyant' u 'be'a ot' u yá xádi, bi nu ngue x̄an h̄ei b̄u ni 'yon yá mbosa nguetho di costa'a ran d̄ahi a ra mbosa. Ne nu'b̄u maguemb̄u da hyax p̄aya bá ε̄h ra Jesús b̄u ní mba yá xádi, ba 'yo max̄ots'e ra dehe. Ne nu'b̄u mí z̄adi εna da mi'ts'a ra mbosa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Nu' u yá xádi 'b̄u mi nu bi b̄en u: "N'da ra du i mba b̄u," εn' u. Ne εmme bi mba u nguetho bin su. Nu'a ra Jesús bi 'ȳemp' u:

—Guec̄a o te guím b̄emhb̄u. Damin j̄o-hyah̄u, bi 'ȳemp' u.

⁵¹ Ne bi ndex̄p̄u ja ra mbosa b̄uya. 'Bex bin h̄e ran d̄ahi, ne εmme bi hyonya thoho yá xádi 'b̄u mi nu 'yo max̄ots'e ra dehe ra Jesús, ne bin h̄e n'dihi ran d̄ahi. ⁵² Bi hyonya thoho nguetho him bi b̄eni 'be'a bi nu 'b̄u mi 'uñ'i cut'a mahuq̄i yu 'yoh̄u b̄u ndenthe, nguetho hingana p̄adi x̄an ho u.

Ra Jesús bi hoc' u yun z̄aman' u b̄u ja ra x̄equi Genesaret

⁵³ Ne bi z̄om b̄u 'danguadi ra d̄adehe b̄uya, nub̄u ra hái Genesaret, bi zop̄u yá mbosa. ⁵⁴ Nu'b̄u mí ḡap̄u ja ra mbosa, gátho yu ja'i bi b̄adi gue gue'a ra Jesús. ⁵⁵ Ne nu yu ja'i b̄uya 'bex bi mba bá si yu hȳenni, bi zix̄p̄a da thoh ra Jesús. Mí ox̄p̄u ja yá 'beza 'da, h̄onb̄u go hap̄u ní nets'i. Ne nu'b̄u mí thop̄u ra Jesús b̄u ja yá hái u, ⁵⁶ h̄onb̄u go hap̄u bi thogui, o gue yu t'ahnini o gue yu d̄ahnini, o guerp̄u ma'ueni yu hnini, ya x̄i 'bom b̄u yun z̄aman' u. Ne gátho b̄u bi thogui bi si a ra Jesús: "Mada h̄ont'a ni pahni ga thát' i," bi t'εm̄bi. Ne h̄ont'a go to'o bi d̄arpa rá nȳampahni 'bex bi z̄a b̄uya.

7

Ra Jesús bi ma nda'a dí ts'onba rá mbui n'da ra ja'i

¹ Ne bi nex̄p̄u Jerusalén 'da yu fariseo ne yu x̄ánbate niȳá, bi z̄om b̄u mí 'buh ra Jesús. ² Ne bi nu u 'da yá xádi ra Jesús i sihme ne hin nin x̄u'ye tengu rán su'ye bi z̄anzehe yán t'εtizehe u. Ne bi 'ȳembi ot ra ts'oqui u. ³ Nguetho nu' u yu fariseo ne gátho mi'da ma mijudiohe εmme i tenda' u yán t'εdi yu d̄ac'yei. Ne nu'b̄u hin nin x̄u'ye tengu man yán t'εdi, ya hin din sihme 'b̄u. ⁴ Ne nguetho 'b̄u xp̄á mbenga t̄ai, him 'bex gue i sihme, 'be din x̄u'ye x̄an ho tengu yán t'εdizehe i ten'du. Ne man'da x̄an ngu yun sut' i ten'du, tengu yán t'εdi yu d̄ac'yei. Yán sut' i ngue yu tasa, ne yu xaro, ne yu t'εgui, ne yám 'be'te yu t'ots'i. ⁵ Janangue nu yu fariseo ne yu x̄ánbate niȳá bi 'ȳanna ra Jesús:

—Hanja u ni xádi hingui ten yán t'εdi yu d̄ac'yei ne i sihme ne hin nin x̄u'ye, bi 'ȳemp' u.

⁶ Bi d̄ah̄ ra Jesús, bi 'ȳemp' u:

—Nu' ah̄u yoho nin 'yomf̄gnih̄u, bi 'ȳemp' u. Ne majuq̄ni bi man ra Isaias nangueeh̄u 'b̄u m̄im p̄ongahȳa, bi 'ȳena:

Nuya yu ja'i nangue yá nde i ɛscagui, pe maxots'e thoho, hinga gátho mbo yá mbui im bɛngui.

7 Sāti thoho i ɛscagui nguetho hont'u

yán t'ɛdi zehɛ i xánba u mi'da, i ɛn Oja, bi 'yɛn a ra Isaiás, bi 'yɛn a ra Jesús. 8 Gue'a gá 'yóthɛ a nguetho gá hɛyehmbɛ yán t'ɛdi Oja ne gá tenhdɛ yán nt'ɛdi zehɛ yu ja'i nangue yán sət'i yu xaro, ne yu tasa ne xun ngu mi'da guí ɔthɛ, bi 'yɛmp'u.

9 Nɛ man'da bi xi u, bi 'yɛmp'u:

—Nɛ hont'u ram fe'tsi' guí ɔthɛ nangue yán t'ɛdi Oja, tengu 'bɛ nte di muui, nguetho hont'u nin t'ɛdi zehɛhɛ guí nde guí tenhdɛ.

10 Gue'a gní festahɛ rán t'ɛdi Oja bi xi a ra Moisés a guí ɔthɛ, nguetho nu a ra Moisés bi 'yɛna: “Guí numansu ni tahɛ ne ni mbehɛ” Nɛ man'da ram hma bi ma: “Nu'a to'o da zan rá ta o gue rá mbe, jatho da tho a.” 11-12 Pe nu'ahɛ 'dan'yo thoho guí mamhbɛ ngue guí ɛmhɛhɛ hing ra ts'oqui 'bɛ bi yarba Oja a mi ja ngue xtá mbáx a rá mbe o gue rá ta n'da ran 'yohɛ. Nɛ hin gá xihmbɛ ngue him bi numansu yá ta 'bɛ ngubɛ bi 'yɔt'e. 13 Gue'a gní combahɛ ram hman Oja a, nangue ni t'ɛc'yei zehɛhɛ guí xánbahɛ mi'da yu ja'i. Nɛ xun ngu mi'da guí ɔthɛ, bi 'yɛmp'u yu fariseo a ra Jesús.

14 Nɛ nubɛya bi zohni gátho yu ja'i bi 'yɛmp'u:

—Dami 'yóhmbɛ, gátho ahɛ, ne dami pɛhmbɛ na ga xi ahɛ ya. 15 Hin'yɛ 'be'a da yarɛ mbo rá mbui n'da, gue di ts'onba bɛ, pegue nu'a ní bɔm bu ja rá mbui n'da gue a di ts'onba rá ja'i n'da a. 16 Hont'a go to'o ja yá zagu bi 'yɔ a díim mangá, bi 'yɛmp'u yu ja'i a ra Jesús.

17 Nɛ bi 'uerɛ 'bɛh yu ja'i a ra Jesús, bi mbáhá yá xádi bu ja ra ngu. Nɛ nubɛya bi 'yán'dɛ yá xádi:

—'Be'a gue na mbɔn'a ran t'uti gá ma.

18 Nɛ bi 'yɛmp'u yá xádi buya:

—Ha ne ahɛ hin guí pɛhmbɛ a dá mangá. Ha hin guí pɛhmbɛ hin'yɛ 'be'a da yarɛ mbo rá mbui n'da, gue hinga gue'a di ts'onba bɛ a. 19 Nguetho nu'a 'be'a gátho i si n'da, hin din zam bɛ rá mbui n'da, pe da mba bɛ rá foho n'da ne da thotho a, bi 'yɛn a ra Jesús.

Ngubɛ bi man ra Jesús i ndepe da fadi ngue xun ho 'be'a gátho i ja ua ngue da zi n'da. 20 Nɛ mi ɛn'a ra Jesús:

—Nu'a ní bɔm bu rá mbui n'da ra ja'i, gue a di ts'on'a n'da a. 21 Nguetho nubɛ ja yá mbui yu ja'i ní bɔm bu gátho yu ts'on'yomfɛni, ne'bɛ i 'yomt'ɛni thoho n'da, ne'bɛ di 'yomt'ɛniba n'da ra xisu ne i 'bɛh rá xisu, ne'bɛ i hɛcpa rá te rá mijá'iu. 22 Ne'bɛ ɔt' ram fɛ, ne'bɛ ɔt' ran ts'iyate, ne'bɛ nzai ɔt' ran ts'o, ne'bɛ i háte, ne'bɛ ra 'yasá o gue ran ts'eya, o gue yun c'ate, o gue yun 'yɛts'i, o gue'bɛ i ɔt'e tengu 'bɛ hin'yɛ rán 'yomfɛni n'da. 23 Gue'u gátho

ní bɔm bu yá mbui yu ja'i ne gue'u ní ts'onba yá mbui yu ja'i u, bi 'yɛmp'u yá xádi ra Jesús.

N'da ra xisu ngue hing yu judío bi 'yɛc'yei ra Jesús

24 Nu'bɛ mi jua a bin yáhu yá xádi a ra Jesús, bi mbáhá bɛ ra xɛqui yu hnini Tiro ne Sidón. Nɛ nu'bɛ mi díni hapɛ din sáya bi nde ngue njon da badi, pe njam'bu bi zá bin 'yagui. 25-26 Nguetho 'bex bi zɔm bu n'da ra xisu mi 'bɛ a n'da rá t'ixu min 'youi ra zithu. Bi zɔm bu ngue ya xí 'yode nangue rá ts'ɛdi ra Jesús. Nu ra xisu, hin ma mijudíohe a, ra mɛngu bɛ ra xɛqui Sirofenicia. Bin danyahmu bu ja rá gua ra Jesús ne nts'ɛdi bi 'yáp ra mate ngue da hyónba thi a ra zithu in 'youi a rá t'ixu. 27 Nu'a ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Hin nin sáui ga ɔt'a a guím ma nguetho him ma mɛnguhɛ. Tenguthoho bu ja n'da ra ngu hin rán sáhu rá mbudi da t'in u yu t'u'yo, yá mbudi u go yu t'uhni, bi 'yɛmbi.

28 Bi dá a ra xisu buya:

—Majuani guím ma, gra Hmu, pe ne'u yu t'u'yo i sip yá xeni yu ts'ant'u i hapɛ 'bimexa.

29 Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Xun ho ngue ngubɛ gá bɛni, janangue nu ra zithu min 'youi ni t'ixu ya bi bɔni. Ni mba ya.

30 Nu'bɛ mi zɔm bu rá ngu bi nu a rá t'ixu 'bɛm bu ja rá oi, ya xí 'ue a ra zithu buya.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohɛ i gogu ne i 'bare

31 Nɛ bi bɔm bu ra hádi Tiro a ra Jesús bi thotho bɛ ra hnini Sidón, neɛɛ yu hnini ra hái Decápolis, ne bi zɔm bu ja ra dadehe Galilea mahón'a. 32 Bá ts'inba n'da ra gogu ne i 'bare, bi t'áp ra mate ra Jesús da dospa rá yá a. 33 Nu'a ra Jesús bi zixa ra gogu bu ma'ueni ts'u ngueɛɛ njongui 'bɛh yu ja'i, ne bi dímba rá saha bu ja yá zagu, ne nu rá jini bi gospa rá jani. 34 Nɛ nubɛya, bi ndots' mahɛts'i a ra Jesús ne bin gɛ'tsi' ne bi 'yɛna:

—Efata, bi 'yɛn a ra Jesús.

Nu'a i nde da ma: “Dami xoqui.”

35 Nɛ 'bex bi xoh yá zagu, ne bi xoh rá nde ne bin yá xun ho buya. 36 Nu ra Jesús buya nts'ɛdi bi xifi njon da xifi 'be'a bi 'yɔrpe. Pe nu'bɛ mi sifi hin da ma pe man'da bi ma. 37 Nɛ gátho u bi xifi ɛmme bi hyonya thoho u, ne bi 'yɛn'u:

—Xɔgue xun ho tho gátho i ɔt'a ra Jesús. Di jap yu gogu da 'yóhnahya ne di japi din yá yu gore, bi 'yɛn u.

8

Ra Jesús bi un ran ts'ihmɛ u goho mahuqi

1 Nu'u yu pa u, xun ngu yu ja'i bim peti mahón'a bu ma'ueni mi 'bɛh ra Jesús, ne nte mi ja bu 'be'a da zi, nguetho ma'ueni bu. Janangue a bi zohn'dɛ yá xádi ra Jesús ne bi 'yɛmp'u:

2 —Nhuɛcate tho yu ja'i nguetho ná hyupa dí 'buhmbu ua ya, ne hin'yu da zi. 3 Ne nu'bu ga pɛnpɛ yú ngu yu ja'i ngue ban sihme bu masque dá güent ra thuhu bu 'yu nguetho nu'u 'da yabu bá nets'i, bi 'yɛn a ra Jesús.

4 Bi dá u yú xádi buya:

—Ma'ueni ua, hapu da zä da thün a da zi ya 'bucua.

5 Nu ra Jesús bi 'yän'da:

—Hangu yu hme guí cáhu, bi 'yɛmp'u.

—Yotomhme, bi 'yɛn u.

6 Nu ra Jesús buya bi xifi dá hyupu häi yu ja'i. Ne bi hyun u yotomhme bi 'yáp ra jamadi Oja ne bi xem buya, bi un'du yú xádi dí darpa u yu ja'i i hupu. 7 Ne yu t'uhua mí cu u, bi japi ne bi un'du yú xádi buya bi darpa yu ja'i hupu. 8 Gätho bin sihme u ne bin niya xun ho. Ne nu'bu mi mba ma peti u bi bongui, bin ja yoto 'bòts'e. 9 Ne nu'u bin sihme mi jua'i goho mahuahi. Ne nubuya, bi xih yu ja'i da mba yú ngu. 10 Ne bi yarpu ja ra mbosa ra Jesús buya ne yú xádi, bi zòm bu ra häi Dalmanuta.

Yu fariseo i áp ra hmeɣya a ra Jesús

11 'Bex bi zòm bu yu fariseo buya bi zä ra Jesús 'bu majuani Oja bi un rá ts'edi ne bi 'yáp yu hmeɣya mahets'i. 12 Pe nu ra Jesús bin gá'ts'i, bi du rá mba nguetho guexta'a hingui ɛ'yei gue ja rá ts'edi, ne bi 'yɛmp'u:

—Hanja ngue guexta'a guí äju yu hmeɣya. Majuani dí xi ahn hin te ma hmeɣya ga ut'ahu ya.

13 Ne bi zopu u buya, bi mba bi yarpu ja ra mbosa mahon'a u, bi mba bu 'danguadi.

Yú xádi ra Jesús bi xifi di jamansu nangué yün xádi yu fariseo

14 Pe nu yú xádi ra Jesús bi pumbeni him bi hyax ra hme. Ne hont'a zi n'dam hme mi o bu ja ra mbosa. 15 N'da ran t'uti bi xih yú xádi ra Jesús ne bi 'yɛmbi:

—Dami jamansuhu nangué rá íxi yu fariseo ne rá íxi ra Herodes, bi 'yɛmp'u.

16 Pe yú xádi buya sä bin 'yɛmzehe n'da ngu n'da u:

—Masque i xiju nguetho him bá hahu ra hme.

17 Pe nu ra Jesús 'bex bi bađi ngue him mi pa u ngue gue'u yün t'òt'e yu fariseo ne'u mi ten ra Herodes bi xifi, ne bi 'yɛmp'u:

—Ha gue'a gnín 'yänhdü a, ngue nte bá hahu ra hme. Hin gadin 'yomfñihü, xum me tho ni mbühü. 18 Ja ni dáhu ne hin guím bɛmhbu 'be'a gá nuhu, ja ni zaguhu ne hin guím bɛmhbu a gá 'yòhmbu. 19 Ne nu'bu má xengá cut'a yu hme dá japi bin xandi janague bin niya xun ho cut'a mahuahi dá 'uñgä, ha'mi 'bòts'e yu xequi gá pethu thä.

Ne bi 'yɛn u:

—De'mayo 'bòts'e.

20 Ne nu'bu má xengá yoto yu hme dá japi bin xandi janague a bin niya xun ho goho

mahuahi dá 'uñgä, ha'mi 'bòts'e gá pethu yu xequi thä.

Ne bi 'yɛn u:

—Yoto 'bòts'e.

21 —Ha guexta'a hin guí pähmbu a díim mangä, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ra xádi bu ra hnini Betsaida

22 Nu'bu mi zòm bu ra hnini Betsaida ra Jesús ne yú xádi, 'bex bá ts'inba n'da ra xádi, ne bi t'áp ra mate da dádi. 23 Nu ra Jesús buya bi benba rá 'ye ra xádi ne bi zix bu ma'ueni ts'u ra hnini. Bi zorpa yú dá ne bi darpa yú xidä, ne nubuya bi 'yän 'bu in nu ts'u ran nequi. 24 Ne nu'bu min hanni ra xádi bi 'yɛna:

—Din nugä yu ja'i ya, ɛna yu za, pe i 'yo, bi 'yɛna.

25 Ne bi darpa yú dá mahon'a ne bi japi bi nu xun ho ran nequi buya. 26 Ne nu ra Jesús buya bi mbɛnpɛ rá ngu bi 'yɛmbi:

—Hin guí mba bu hnini ne njo'o to guí xifi nangué a dá ɔt'e'e, bi 'yɛmp'a mí xädä.

Ra Pedro bi ma gue gue'a rá Thahni Oja a ra Jesús

27 Ne nu'bu mi bøm bu ra hnini Betsaida a ra Jesús ne yú xádi, bi mbähä bu ja yu hnini ra xequi Cesarea Filipino. Nu'bu mi mba bu 'yu bi 'yän'ndu yú xádi ne bi 'yɛmp'u:

—'Be'a i man yu ja'i nanguécä, bi 'yɛn'a ra Jesús.

28 Ne nu'u bi dáti:

—ɛn u 'da yu ja'i gue'e grá Xuua Nxixya. Ne nu'u mi 'da i ɛn u gue'e grá Eliás. Ne mi 'da i ɛn u, gue'e 'da u yu pøngahya mi 'buh maya'bu, bi 'yɛn u yú xádi.

29 Nu ra Jesús bi 'yänzehe yú xádi mahon'a:

—Xi ahn, 'be'a guí mamhbu nanguécä.

'Bex bi dá a ra Pedro, bi 'yɛmbi:

—Nu'i gue'e grá Cristo, rá Thahni i Oja, bi 'yɛn'a. 30 Ne nu'a ra Jesús bi hecua yú xádi ngue hin da ma to'o a.

Bi man ra Jesús nangué rán dqtezehe

31 Nu ra Jesús bi dámi bi xi u yú xádi 'be'a da t'ørpe ngue gue'a bin ja'i ua ja ra ximhäi a, ne bi xi'u ngue hin da numanho ma ngarbihe yu daç'yei, ne yu ngarba mbäjä ne yu xänbate nijä, ne bi xi u jatho da nu xun ngu ran unbi ne da tho, ne da dambeni 'bu ná hyupa. 32 Ne bi xifi xun ho 'be'a da t'ørpe, hin'yu 'be'a bi gon'du. Pe nu ra Pedro bi zixmanhɛ ne bi hecpi, bi 'yɛmbi:

—Njon guí japi da bent'i i, damin yani, bi 'yɛmbi. 33 Nu ra Jesús bi hyand bu mi 'bäh mi 'da yú xádi 'bu mi 'yɛmp'a ra Pedro:

—Dami 'uegue nangué ma hmigä grá zjthu Satanás. Nu'i hingui sä guím bɛni tengu im bɛn Oja, hont'a guím bɛn a guín nu ua ja ra ximhäi, bi 'yɛmbi.

³⁴ Nu'a ra Jesús baya bi zohn'du yu ja'i ne yá xádi ne bi 'yemp'u:

Hont'a go to'o i nde da dengui, hin da zán zeh'e 'be'a da 'yot'e ne da hyät yun unbi madague da tho, ne da bēni tengu dim bengä. ³⁵ Nguetho nu'a to'o i su da du nanguecä, pe gätho yu pa da nu ran unbi mazai u, pe nu'u hingui su da du nanguecä ne nanguue mam hmangä, gätho yu pa mazai dim 'bu u. ³⁶ Hin'yü 'be'a xun ho da nu u yu ja'i 'bu xti peti gätho 'be'a i ja ua ja ra ximhäi, ne hont'a ran unbi mazai da nu u. ³⁷ Hin'yü 'be'a sä da 'yot'a n'da ra ja'i ngue da 'yēna di pōse rá te, bi 'yēn a ra Jesús.

³⁸ Ne xō bi 'yēna:

—Ne nu'a to'o i pe'ts' rá sä nanguecä ne nanguue mam hmangä bu 'bu u hingui ε'yei Oja, necä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, xín ga εmbi ma t'uhni 'bu rán zegui ra pa a, 'bu bá pengä mahōn'a. Ne din jagä rá ts'edi ma Ta bu mahεts'i ne gätho yám 'behni ban 'yohe 'bu bá εcä mahōn'a, bi 'yēn a ra Jesús.

9

Ra Jesús bim pä a n'da ora bu ja ra nyuni

¹ Ne man'da bi xi u, bi 'yēmbi:

—Majuani dí xi ahü, 'bu i 'da ahü ngue hin gni tuhü 'bu bi du'mi di manda ua rá ts'edi Oja.

² Nu'bu mi tho'a n'dato pa xím man ra Jesús na, bi zixa ra Pedro ne'a ra Jacobo ne ra Xuua bu ma'uēni bu bí ja n'da ra t'ohō xun hεts'i. Nu'bu mí zōm bu, bi nu yá xádi bim pä'a ra Jesús. ³ Ne rá pahni bim pädi bi fεxni, ne εmme bi t'axqui xinda gue'u gätho mi'da t'εmbi xun t'axi. ⁴ Ne bi nequi bu ra Elías n'youi ra Moisés, bin yāhu ra Jesús, mi 'buh maya'bu u. ⁵ Nu ra Pedro baya bi xih ra Jesús:

—Ma xānbate i, xun ho ngue gätho dí 'buhmbu ua ya, bi 'yēna. Ga hōhmbē hyu yu t'angu. N'da'e ne n'da Moisés, ne n'da Elías, bi 'yēna.

⁶ Ngubü bi ma nguetho him mi pädi 'be'a bi ma nguetho εmme bi mbidi. ⁷ Ne nubaya, bá εh yu güi bi gomp'u mi 'bā u ne bi 'yō a n'da ra nde u ngue bin yā bu ja yu güi, bi 'yēna:

—Guehna ma Ts'ant'u εmme dadí huεqui, dami 'yōmanhohü 'be'a da man na, bi 'yēn a ra nde bin yā.

⁸ Ne nu'bu min hanni u yá xádi ra Jesús, njon mam bi nu, hont'a ra Jesús bi nu i 'bäpu.

⁹ Ne nu'bu mi gāpu ja ra t'ohō, bi 'yemp'u yá xádi ngue njo'o to da xifi 'be'a xi nu bu, jague'bu bi dāmbēnise a ra Jesús gue nu'a bin ja'i ua ja ra ximhäi a. ¹⁰ Janangue a bi bēntho a ram hma bi sifi ne him bi ma. Ne bin 'yānzehē ne bin 'yemp'u:

—Be'a ní mba a ram hma bi ma ra Jesús ngue da dāmbēni.

¹¹ Ne bi 'yān'na ra Jesús u baya:

—'Be'a ní mba a i man yu xānbate ni ja ngue jatho duam 'bet'o ra Elías ne m'bejua ra Cristo, bi 'yēmbi.

¹² Mi dā a ra Jesús, bi 'yemp'u:

—Majuani im man u, bam 'bet'o ra Elías di hoqui gätho 'be'a ja ua. Ne ha guím bεmhbu 'be'a man rám hman Oja ngue din ja baya, ngue da zōh man'da din ja'i ua ja ra ximhäi, da nu xun ngu ran unbi ne da t'εmbi nte di muui. ¹³ Pe dí xi ahü ngue bi zōcua a gue bi thocpa rá 'bēfi ra Elías, ne bi 'yörpe gätho mí ndese yu ja'i da 'yörpe, tengu nt'o't'i nanguue a, bi 'yēna.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ra t'uhni min 'youi ra zīthu

¹⁴ Ne nu'bu mi zōpu 'buh mi'da yá xádi bi nu n'da munts'i yu ja'i ngue madi thεts'u. Ne nu'u 'da yu xānbate ni ja ngue madin junthu yá xādizehe ra Jesús. ¹⁵ Gätho yu ja'i mi 'bäpu bi hyonya thoho 'bu min nu ba εpu ra Jesús ne bin 'yemp'u: "Be'a din ja ya." Ne 'bex bin tihi bi mba bí zengua. ¹⁶ Ne nu ra Jesús bi 'yān'du ne bi 'yemp'u:

—'Be'a gue gnín junthu, bi 'yemp'u.

¹⁷ Bex bi dā a n'da ran 'yohü mín 'yohü yu ja'i:

—Xānbate i, nugä bá sigä ua n'da ma ts'ant'u ngue in 'youi ra zīthu di japi i gore. ¹⁸ Ne hōnbu go hapu i sits'i, ne i huä'ts'i, ne i pōn yu fāgui rá nde baya. Ne di cuxt' yá ts'i ne di bōcabi. Ne dá xi u ni xádi baya gue da hyōnba thi ra zīthu pe him bi zā, bi 'yēn'a.

¹⁹ Nu'a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Nu'ehü guexta a hin guí ε'c'yeihü 'be'a dí xi ahü. Ha'mi pa ngue ga tōp'a thoho ahü ngue guí 'yε'yeigahü. Nu'a ni ts'ant'u ba singa ya, bi 'yēn'a ra Jesús.

²⁰ Bá ts'i baya. Nu'a ra zīthu 'bu mi nu ra Jesús 'bex bi dexa häi ra ts'ant'u min 'youi. Ne nu'bu mi zo bu häi din dān baya, ne i pōn yu fāgui rá nde. ²¹ Nu ra Jesús bi 'yān'na rá ta ra ts'ant'u:

—Man jāmbu bi mbūdi.

Bi dā a rá ta ra ts'ant'u baya:

—Bi mbu 'bu min t'uhni. ²² Ne xun ngu yu nīdi di japi i apu ja ra sibi nepu po ra dehe 'bu i 'yo bu, ne nde dí du a. Nu'bu da zā, dami zεc'be guí huεga'be, bi 'yēmbi.

²³ Nu ra Jesús bi dādi:

—Hāhā, nu'bu guí ε'c'yei gue i ja ma ts'edi. Gätho din ja a da nde n'da ra ja'i 'bu i ε'c'yei i ja rá ts'edi Oja, bi 'yēmbi.

²⁴ Nu'a rá ta ra t'uhni 'bex bi dāti nts'edi:

—Majuani dí ε'c'yei pe dami jaqui man'da ga ε'c'yei xun ho, bi 'yēna.

²⁵ Ne min nu ra Jesús, man'da ni zōtho yu ja'i, janangue a 'bex bi hyōn a thi ra zīthu min 'youi ra ts'ant'u, bi 'yēmbi:

—Grá gore zīthu ne grá gogu, dami pōm bu ne him man guí cūpu rá mbūi na ra ts'ant'u, bi 'yēmbi.

²⁶ Ne nu'a ra zïthu bi mbafi ne nts'edi bi huqpa rá ja'i ra t'uhni, ne bi bøm buya. Nu'a ra t'uhni bi gohi tengu 'bu xi du. Ne xan ngu u xna: "Bi du." ²⁷ Pe nu'a ra Jesús bi benba rá 'ye, ne bi xots'i, ne bim 'bäh ra t'uhni buya.

²⁸ Ne bi mbähä yú xädi ra Jesús bu ja ra ngu buya. Nu'bu mi zøm bu bi 'yän bu ma'ueni ts'u:

—Hanja him bi zä dá hømhbhe thi ra zïthu min 'youi ra t'uhni, bi 'yén'u yú xädi.

²⁹ Ne nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Nuna ra zïthu tengu na, hin da zä gui hyømhbü thi 'bu hinga m'bet'o gui 'ye't' nin sihmeu ne emme gan yahu Oja, bi 'yemp'u yú xädi ra Jesús.

Ra Jesús im ma mahön'a rán däte

³⁰ Nu'bu mi bøm bu ra Jesús ne yú xädi, bi mbähä bu Galilea, ne nu ra Jesús njom bi ndepe da baði ngue i 'yo bu. ³¹ Nguetho mi xänba yú xädi ne mi embi:

—Nugä nque dán ja'igä ua ja ra ximhäi, da mba ma dägä bu ja yú 'ye yan 'yohu ne da thogä. Ne nu'bu dá tu, ga thambenigä 'bu na hyupa. ³² Pe nu yú xädi him bi baði 'be'a nam bön'a bi ma ne mi su da 'yänni.

Nu'a i nde dim 'bet'o din 'yehhe thoho a

³³ Ne bi zøm bu Capernaum buya. Ne nu'bu mi zøm bu ja yú ngu, nu ra Jesús bi 'yän 'du yú xädi:

—'Be'a gnín junthu bu 'yu.

³⁴ Ne him bi dá u nguetho xin junt pu 'yu, xin 'yänni nangu'e'a to'o dim 'bet'o. ³⁵ Nu'bu min säya ra Jesús,

—Bá thambbu ua, bi 'yemp'u 'de'mayoho yú xädi. Ne nubuya bi 'yemp'u:

—To'o nde di ngurbi da 'yot'e ngue dim 'bejua thoho ne din 'yehhe nangu'e gätho u mi'da, bi 'yén'a ra Jesús.

³⁶ Ne nubuya bi japi dim 'bä inde n'da ra t'uhni, ne bi dospa rá xixi ne bi 'yemp'u:

³⁷ —Nu'a te'o i simanho n'da ra t'uhni nangu'e ma thuhugä, necä i simanhogui. Ne nu'a to'o i simanhogui, hinga hõngdä i simanhogä a pe ne'a Oja bá pengä ua i simanho a, bi 'yén a ra Jesús.

Nu'a i ten rá ts'edi ra Jesús rámfäts'ui a

³⁸ Nu ra Xuua bi 'yemp'u ra Jesús:

—Xänbate i, xtän nuhe n'da ran 'yohu i ndøn'ma ni thuhu 'bu i høn a thi yu zïthu in 'youi 'da yu ja'i, ne dá hecpahe, nguetho hin dín 'yohu.

³⁹ Pe nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Nde'bu hin xqui hecpahu nguetho hin di c'aman'ugä to'o ot' yan t'ot'e mixte nangu'e ma ts'etigä. ⁴⁰ Ne nu'u to'o i 'bui ngue him man sühu, gue'u mam fäts'ihu u. ⁴¹ Hönt'a go te'o di 'da ahü ts'u ra dehe ngue i paði gui tengahu, majuani dí xi ahü i ja 'be'a di un Oja a nangu'e ran ho bi 'yot'ahu, bi 'yén a ra Jesús.

Nu'a da 'yot' ran ts'o xan ngu ran unbi da nu a

⁴² Ne xø bi 'yén'a ra Jesús:

—Hönt'a te'o di 'bepi da 'yot' ran ts'o n'da ra t'uhni i x'c'yeigui, xan ütho ran ts'embi da nu a. Man'da xan u xinda gue'bu da thurpi rá 'yuga bu ja ra do ngue ra juni xan hyu, ne da t'en bu mbonthe ja ra deja. ⁴³ Nu'bu ni 'yehü di ja ahü gui 'yothu ran ts'o, xan ho 'bu gui 'yothu tengu 'bu gui hyeju. Madague gan do'yehü pegue gui tïmhbu ra te mazaj, xinda gue'bu di ja yoho ni 'yehü ne gui nuhu ran unbi mazaj guerpu ja ra sibi njam'bu i huç'ti. ⁴⁴ Xan ütho guin nuhu bu 'bu, tengu tho 'bu i sa a ni ngøhu yu zu'ue, ne njam'bu din he a dí zapi gätho yu pa, ne tengu 'bu n'da ra sibi njam'bu da huç'ti.

⁴⁵ O nu'bu ni guahu di ja ahü gui 'yothu ran ts'o, xan ho 'bu gui 'yothu tengu 'bu gui hyeju. Madague gan doguahu pegue gui tïmhbu ra te mazaj xinda gue'bu di ja yoho ni guahu ne gui nuhu ran unbi mazaj. ⁴⁶ Xan u tho guin nuhu bu 'bu, tengu tho n'da ra du ngue 'buh yú zu'ue sap yú ngø ne njam'bu din he a ni zapi gätho yu pa, ne tengu 'bu n'da ra sibi njam'bu da huç'ti.

⁴⁷ O nu'bu ni dähü di ja ahü gui 'yothu ran ts'o, xan ho 'bu gui 'yothu tengu 'bu gui hyahmbu. Madague gan 'dadä thohohu, pegue gui cühu bu di manda rá ts'edi Oja, xinda gue'bu di ja yoho ni dähü ne gui nuhu ran unbi mazaj. ⁴⁸ Xan u tho guin nuhu bu 'bu, tengu tho n'da ra du ngue 'buh yú zu'ue sap yú ngø ne njam'bu din he a ni zapi gätho yu pa, ne tengu 'bu n'da ra sibi njam'bu da huç'ti.

⁴⁹ Gätho ahü din ja ahü yan unbi 'dahma gui pømanhohu, tengu tho u yu 'bøts'e din t'un Oja i pa ma japi ra u ngue da bømmanho. ⁵⁰ Nu ra u xan ho. Pe nu'bu bi 'beh rá ts'edi ya hin'yü 'be'a sä dín hoqui. Ne ngutho ahü o guidi jafu gui 'behmbu ran ho i ja ahü. Pe guim 'bømmanhohu ni mija'ihu.

10

Ra Jesús bi ma njon da hyeh rá xisu

¹ Nu'bu mam bá epu Capernaum ra Jesús bi zøm bu ra xequi Judea, ne bin 'yo bu rá nyani ra häi Judea nepu 'danguadi ra dätthe Jordán. Bi mbuh yu ja'i bim peti mahön'a bu mi 'bäh ra Jesús, ne bi xänbi mahön'a tengu nzaj mi ot'e. ² Ne nu'bu mi zøm bu yu fariseo, bi 'yän 'bu da zä da hyeh rá xisu n'da ran'yohu, nguetho i nde da dïmbi 'be'a dí yap'a ra Jesús. ³ Nu'bu mi dá a ra Jesús:

—'Be'a mam bu ja rán t'edi ra Moisés nangu'e ran hyegui.

⁴ Bi dá'u yu fariseo buya:

—Nu ra Moisés bi ma ngue nu'bu n'da ran 'yohu in nde da hyeh rá xisu, da t'ørpa ra søcuq ngue ran xuni.

5 Nu'bu mi dā a ra Jesús bi 'yēmp'u:

—Nangue'a xam me ni mbuihu janangue a gue a ran t'ēdi bi man ra Moisés a. ⁶ Pē nu'bu rá mbadi ra ximhái, Ojā bi zánna n'da ran 'yohu ne rá xisu. ⁷ Janangue a nu'bu n'da ran 'yohu da zin a n'da ra xisu him man i 'yo rá güenda rá ta o gue rá mbe, ⁸ pēgue dim 'buhmi rá xisu ne din ja tengu 'bu n'dan ja'itho. Nu mam 'bet'o mí yonja'i, pē nu'bu bi zini din ja tengu 'bu n'dan ja'itho. ⁹ Nē nu'bu di penba Ojā u, njon da zā di xunba u, bi 'yēn a ra Jesús.

¹⁰ M'bejua bi zōm bu ja n'da ra ngu ne bi 'yān'du yá xādi:

—'Be'a nam bōn a gám ma, bi 'yēn u.

¹¹ Nu ra Jesús bi 'yēmp'u:

—Gátho te'o da hyeh rá xisu ne da zim man'da, nu'a øt' ra 'yomt'ēni a. ¹² Nē ngutho n'da ra xisu 'bu da hyeh rá ndō ne da zim man'da ran 'yohu ne'a øt' ra 'yomt'ēni a, bi 'yēn a ra Jesús.

Nu ra Jesús i numanho yu t'uhni

¹³ Nu'bu 'da yu ja'i bi zix yá t'uhni bu 'buh ra Jesús, i ndepe da dospa yá yā. Pē nu yá xādi bi hēcpa u ngue hin da zix yu t'uhni bu 'buh ra Jesús. ¹⁴ Nu'bu mi nu ra Jesús 'be'a bi 'yøt' yá xādi bin cue buya, ne bi 'yēna:

—Dami jafu yu t'uhni ba thocua, 'yo gui corpah bu, nguetho hōnt'u to'o da gohi tengu n'da ra t'uhni ngue din unse di manda rá ts'ēdi Ojā, da yurpu di manda rá ts'ēdi Ojā u. ¹⁵ Majuāni dí xi ahū, nu'bu hin gui cohmbu tengu n'da ra t'uhni hin da zā gui cuthu bu di manda rá ts'ēdi Ojā 'bu, bi 'yēn'a ra Jesús.

¹⁶ Nē nubuya i thex'u yu t'uhni ne bi dospa yá yā ne bi 'yāp rām fāts'i Ojā nangue u.

Ra mambeti ts'unt'u bi si a ra te mazāi

¹⁷ Nu'bu mi bōn'a ra Jesús bu mí 'bui, 'bex bá ē a n'dihi n'da ra ts'unt'u. Bi zup'u 'yu, bin dānyahmu bu ja rá gua ra Jesús ne bi 'yēmbi:

—Hoga xānbate i, 'be'a ga øt'ā ngue din jagā ra te mazāi, bi 'yēn a.

¹⁸ —Ha guím bēni 'be'a guím ma ngue gui ēngui xun hogui. Nguetho hōnt'a Ojā xun ho. ¹⁹ Ha guí pā u yān t'ēdi Ojā ngue i ēna: “O guí 'yomt'ēni, o guí hācpa rá te ni mijā'iu, o guím pē, o guí man yu fēhni, hin gan siyate, ne gui numansu ni ta ne ni mbe, ne gue'a man yun t'ēdi a,” bi 'yēn a ra Jesús.

²⁰ Nē bi dā a ra ts'unt'u buya:

—Xānbate i, gátho yun t'ēdi dá øt'ā gue'bu go man t'uhniā.

²¹ Nu ra Jesús ēmme bi huēc 'bu min hyētui ne bi 'yēmbi:

—I ja a man'da di 'bedi gui 'yøt'e. Ni mba, bá pá 'be'a gátho i ja i, ne gui darpa yu hyoya ni mbeti buya. Nē din ja a 'be'a m'be'ts'i bu mahēts'i gue di muui. Nē nubuya ba ghe gui tēngui, ne gui hyāt' yun unbi madague gui tu, bi 'yēmbi.

²² Pē nu ra ts'unt'u bi du rá mbui 'bu mi 'yø a bi man a ra Jesús nguetho ēmme ra mēmbeti a. Janangue a bi 'uetho.

²³ Nu ra Jesús bi hyant'u gátho mi 'bāp ne bi xih yá xādi buya:

—ēmme xun hēi n'da ra mēmbeti da yurpu di manda rá ts'ēdi Ojā, bi 'yēna.

²⁴ Nē nu yá xādi bi hyonya thoho a bi man ra Jesús. Pē nu ra Jesús xø bi 'yēmp'u yá xādi mahōn'a:

—Ma zū t'uhni ahū, xun hēi da yurpu di manda rá ts'ēdi Ojā n'da 'bu i hu rá mbui nangue ra mbeti. ²⁵ Man'da hingui hēi ra camello da yurpu ja rá zagu ra 'yofani, xinda gue n'da ra mēmbeti da yurpu di manda rá ts'ēdi Ojā, bi 'yēmp'u.

²⁶ Nē xø man'da bi hyonya tho u yá xādi ne bin 'yēmzēh u:

—To'o maha da zā da dīn a ra te mazāi 'bu, bi 'yēn u.

²⁷ Nu ra Jesús bin hyēthu yá xādi ne bi 'yēmp'u:

—Hingui sá da dīnse ra te mazāi n'da ra ja'i pē nu Ojā gátho da zā da 'yøt'e, bi 'yēn'a ra Jesús.

²⁸ Nu ra Pedro buya bi 'yēmp'a ra Jesús:

—Nugāhe, gátho 'be'a mi jaje xtā sohmbe ne dá ten'nahe.

²⁹⁻³⁰ —Majuāni, ēn a ra Jesús, ne dí xi ahū ya, hōnt'a go to'o bi zoh rá ngu, o gue yá cu, o gue rá ta, o gue rá mbe, o gue rá xisu, o gue yá t'uhni, o gue yá hāi, ngue da dēngui, pē ēmme man'da xun ngu din ja ngue yá ngu, o gue yān 'yohu, o gue yān ju, o gue yá mbe, o gue yá t'uhni, o gue yá hāi, xinda gue u gátho mi ja mam 'bet'o, pē ne' u yun unbi da nu, ne da nu ran ho gátho yu pa mazāi 'bu rán zēguí ra pa. ³¹ Nē xun ngu u mi 'bet'o dim 'bejua ne nu'bu mi 'bejua dim 'bet'o u, bi 'yēn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma mahōn'a rán dāte

³² Nu'bu mi mba bu 'yu Jerusalén ra Jesús, xun ngu yu ja'i bi dēnni. Nu ra Jesús mi 'bet'o, min 'yohu yá xādi, ne mí 'bejua yu ja'i. Nē min su u yá xādi, midi hyonya thoho u ngue nde da mba bu Jerusalén ra Jesús. Nē nu ra Jesús bi zix bu ma'uēni ts'u yá xādi nde da xifi 'be'a da t'ørpe. ³³ Nē bi 'yēmp'u:

—Nuya ná mbāhā bu Jerusalén. Nē nugā ngue dán ja'igā ua ja ra ximhái, da mba ma dāgā bu 'buh yu ngurpa mbājā ne' u yu xānbate nijā, ne da 'yōrcā ran juāni u ngue ga tu, ne di dāgā bu 'bu u him ma mi-judíohu. ³⁴ Nē da mba nthengui ne da mba m'be'migui, ne da mba nts'ots'igā, ne da thogui. Pē nu'bu ná hyupa ga thāmbēniā, bi 'yēmp'u yá xādi.

Āh ra mate ra Jacobo ne ra Xuua

³⁵ Nu ra Jacobo ne ra Xuua, yá ts'unt'u ra Zebedeo, man'da bi hyām bu mí 'bāh ra Jesús ne bi 'yēmbi:

—N'da ra mate dí nde ga ā'a'be.

³⁶ Ne nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—'Be'a guí nde ga øt'auí.

³⁷ Ne bi 'yẽmp'ũ buya:

—Dí nde'be 'darpũ ga huhmbũ ngue 'da xta hutho'be bu ja ní mexa 'bũ gán ts'ut'abi, bi 'yẽmbi.

³⁸ Ne nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—Nu'auí, hín guí pãhmi 'be'a nam bøn'a guí àhmi. Ha da zã ne'auí guí sãui ran unbi ga sãgã. Ha da zã ne aui guí hyãt'ui ra dumbũ ga hãt'ã.

³⁹ —Da zã, bi 'yẽn ũ.

Ne nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—Majuãni, nu ran unbi ga sãgã guí sãui a, ne nu a ra dumbũ ga hãt'ã ne aui guí hyãt'ui a. ⁴⁰ Pe hinga gue'a man t'ẽdigã gam mangã to'o dan hyuhmbe bu ja ma mexa. Pegue gue'a Ojã di un ran t'ẽdi to'o xan zãnni, bi 'yẽn a ra Jesús.

⁴¹ Nu'ũ mi 'yø ũ yú mixãdihũ 'be'a bi man ra Jacobo ne ra Xuua, bi mbũdi bin cue ũ.

⁴² Janangue'a nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ gãtho 'de'mayoho yú xãdi buya:

—Nu'ũ i ja yú ts'edi ua ja ra hãi ẽmme xũn hej i ørpa ũ to'o di manda ũ, ne ẽmme dín 'yẽx'ũ. ⁴³ Pe nu'ãhũ hinga ngubũ guí 'yøthu. Pe hønt'a go to'o da nde dín ja rán t'ẽdi xũn ho, pegue jatho dín 'yẽhe ngue gãtho mi'da. ⁴⁴ Ne nu'ũ 'bũ a n'da ahũ ngue i nde dím 'bet'o, pegue dín 'yẽhe thoho ngue gãtho mi'da. ⁴⁵ Tengu thohogã, ngue dán ja'igã ua ja ra ximhãi, him bá ẽcã ngue dam hmugã, pe bá ẽcã ngue dan 'yẽhe thohogã, ne ga dã ma te gan yãnba yú te yũ ja'i, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoc'a ra xãdã i Bartimeo a

⁴⁶ Ne mi thopũ ja ra hnini Jericó ra Jesús ne yú xãdi, n'yohũ xũn ngu yũ ja'í. Ne mi hupũ nden'yũ n'da ra xãdã rá thuhu ra Bartimeo, rá ts'unt'ũ ra Timeo. Mí àh ra mbeti a. ⁴⁷ Ne nu'ũ mi 'yøde ngue gue'a ra Jesús ra mẽngu Nazaret ní mba bu, bi mba't'í, bi 'yẽmbi:

—Hague Jesús, rám bom'beto i ra David, dami huẽgui, bi 'yẽna.

⁴⁸ Pe nu yũ ja'í bi hẽcpi, bi xifi dín he. Pe nu'a ra xãdã man'da nts'edi mbafi:

—Rám bom'beto i ra David, dín ja a nín huẽcate nanguẽcã, bi 'yẽna.

⁴⁹ Nu ra Jesús bim 'bãh pũya, bi zonzna ra xãdã. Nu yũ ja'í mí 'bejua bi xi a ra xãdã:

—Dami ndants'í, gan johya, nguetho in zon'na i ra Jesús, bi 'yẽmp'ũ.

⁵⁰ Bi tonts'a rá coto ra xãdã buya, bi ndants'í ne bi mba bu mí 'bãh ra Jesús.

⁵¹ Nu'a ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—'Be'a guí nde ga øt'a i.

Ne nu ra xãdã bi 'yẽmbi:

—Xãnbate i, dí nde guí xoga ma dã.

⁵² Ne nu ra Jesús bi 'yẽmbi:

—Ní mba, bi zã i nguetho gá 'yẽc'yẽgui, bi 'yẽna.

Ne 'bex bin zø yú dã ne 'bex bi den bu ní mba ra Jesús.

11

Bi hyux ra buru a ra Jesús ne bi t'ẽspi

¹ Ne mi ts'utho da zøm bu Jerusalén ra Jesús ne ũ mín 'yohũ. Bin 'yo bu hãmbũ ra hnini Betfagé ne ra hnini Betania, hẽrpu ja ra nyuni Olivos. Ne nubũya bi mbẽhn'dũ yoho yú xãdi ra Jesús.

² —Ní mbe nũ njon nũ bí ja ra hnini ne nu'ũ gá sømmi, guí tĩmmi bu n'da ra buru nthãt'í ngue njo'o to xí hyux'a n'dandj, ne gua xoc pũya ne gua siui ua. ³ Ne nu'ũ da t'ẽn'auí: “Hanja ngubũ guí øt'ui;” 'bũ da t'ẽn aui, guí 'yẽnui: “Nu'a ra Hmu i honi ne xø ba si'be ua mahøn'a,” guí 'yẽnui, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁴ Ne bi mba buya, ne bi dím bu a ra buru, nthãt'í bu ja ra goxthi nguẽpũ i thoh ra 'yu. Ne bi xoc'ũ buya.

⁵ Nu'ũ mi 'bũpũ bi 'yẽn'ũ:

—'Be'a guí øt'ui bu, hanja guí xocui ra buru.

⁶ Nu'ũ yũ xãdi bi dãt'ũ ne bi xifi tengu xi xih ra Jesús.

—Dami sixui 'bũ, bi t'ẽmp'ũ yũ xãdi buya.

⁷ Bá ts'inba a ra buru a ra Jesús buya ne bi mbøh yú coto ũ bá si ra buru, ngue bi gãspi ne bi hyuxa ra Jesús buya. ⁸ Ne'ũ yũ ja'í bi mbøh yãm 'bexøts'e pahni bi xĩmba bu 'yu, ne nu'ũ mi'da yũ ja'í bi xec yũ paxi ne bi mbøcpa bu ja ra 'yu.

⁹ Nu'ũ mi 'bet'o bu ní mba a ra Jesús, ne ũ mi 'bejua, gãtho i mba ũ bi 'yẽn'ũ:

—Majãpi a bá penhd Ojã, bi 'yẽn ũ. ¹⁰ Dín ts'ut'abi a tengu tho ma mbombøtahe ra David. Mixte rá ts'edi Ojã, bi 'yẽm bu ní mba ũ.

¹¹ Bi yũthu bu Jerusalén ra Jesús buya. Ne bi yũrpu ja ra dãnijã, ne bi nu 'be'a gãtho i t'ørpu ne bi bøm buya nguetho ya bin de. Bi mba bu ra hnini Betania ne ũ 'de'mayoho yú xãdi bi mbãhã.

Ra Jesús him bi numanho ra za him mi zũh yú ndãt'ã

¹² Nu'ũ mi hyax buya bi bøm bu Betania ra Jesús, bi mbeng bu Jerusalén. Ne bin tumanthuhu bu 'yu a. ¹³ Ne mi hant'a n'da ra za ja yú paxi, bi mba da nu 'bũ i zũpũ yú ndãt'o. Pe nu'ũ mi zøm bu, nte bi dím bu, hønt'ũ yú xi nguetho hinga gue'ũ yũ pa i zũh yú ndãt'o, ne sãti tho ja yú xi. ¹⁴ Nu ra Jesús buya bi 'yẽmp'a ra za:

—Njãm'bu to da zi mahøn'a ũ ní ndãt'o, bi 'yẽmbi.

Ne bi 'yøh yú xãdi a bi man ra Jesús.

Ra Jesús bi hyøn a thi ũ yũ mbã ne ũ yũ dãi bu ja ra dãnijã

¹⁵ Ne bi thopũ Jerusalén ra Jesús ne yú xãdi. Ne bi yũrpu ja ra dãnijã mahøn'a. Ne bi hyøn

a thi gátho yu mbä ne yu däi mi 'buṛu. Ne bi ndonba yá mexa yam pämbeti ne yán thuts'i yu mbät'azu. 16 Ne njon di japi da thopu niḡa 'bu i tu yá 'beni. 17 Ne bi 'yemp'u yu ja'i buya:

—Ha hinga nt'o't'i bu ja rá sɔcuq Oḡa ngue bi 'yena: "I thɔ a ma ngu nguere da dandegui gátho yu ja'i 'bucua ja ra ximhäi," i ɛn Oḡa, bi 'yɛn a ra Jesús. Pe nu'ahu, xcá 'yɔrpahu tengu 'bu rá hyádo nguere nin yaṇ u yu be, bi 'yemp'u buya.

18 Bi 'yɔ u yu xänbate niḡa ne yu ngurpa mbäḡa 'be'a xi man'a ra Jesús, ne i honi hague dán zä da hyo, nguetho bin su 'bu mi nu gátho yu ja'i madi hyonya thoho nangu a 'be'a bi xänba ra Jesús. 19 Nu'bu mín de bi bɔm bu a ra Jesús bu ja ra dahnihni Jerusalén ne yá xädi. Bi mbähä bu ra hnini Betania mahøn'a.

Bi 'yot'a ra za

20 Nu'bu mi hyax buya bi thoh mahøn'a bu 'bä a ra za ngue mi ɛna xtán zip yán dät'o ra Jesús. Nu'bu mi nu'u, ya xi 'yot'i gátho yu 'yu. 21 Nu ra Pedro buya bi beṇ a xi man ra Jesús ne bi 'yembi:

—Xänbate i, ne nunu ra za gá 'yembi him man'dandḡ da ts'ip yán dät'o ne ya xɔ 'yot' ya, bi 'yɛn a ra Pedro.

22 Ne nu'bu mi dāh ra Jesús, bi 'yemp'u:

—Dami 'yɛc'yehu ngue gátho da zä da 'yot' Oḡa a xun heḡ. 23 Janangue'a nu'bu ya gá xihmbu n'da ra t'ohɔ da 'uegue din hyozehe bu ja ra deḡa, din ja a gá mamhbu 'bu hingui yoho guim beḡmhbu, ne guí pāmhbu majuaṇi gátho sä da 'yot' Oḡa a xun heḡ. 24 Janangue'a dí xi ahü ngue nu'bu ja a guí äfu Oḡa, dami 'yɛc'yehu ngue dí 'da ahü a guí äfu ne din ja a buya. 25 Ne nu'bu guí yaḡu Oḡa him man guim beḡmhbu a bi 'yot'ahu ni miḡa'ihu, gam punbahü u ne'a Oḡa di pun'nahü buya. 26 Nguetho nu'bu hin gadim punbahü ni miḡa'ihu xinga gue'a ni Tahü bi 'buṛu mahɛts'i di pun'nahü, bi 'yemp'u yá xädi ra Jesús.

Ran t'änni nangue rán t'ɛdi ra Jesús

27 Bi zɔm bu Jerusalén ra Jesús ne yá xädi, ne xɔ bi zɔm bu ja ra dāniḡa. Ne nu yu ngurpa mbäḡa bi zɔm bu mi 'bäh ra Jesús, n'yohu yu xänbate niḡa ne yu dāc'yei. 28 Nu'ü bi 'yän'na ra Jesús:

—To'o bi 'da a ran t'ɛdi gui 'yot'a guí ɔt'e.

29-30 Ne nu ra Jesús 'bu mi dādi bi 'yena:

—Necä ga ä'n'nahü to'o bi un rán t'ɛdi ra Xuua Nxixyaḡ, hague Oḡa uague yu ja'ithoho. Ne nu'bu gá xiju, necä ga xi ahü to'o bi 'dacä man t'ɛdi buya. 31 Nu'ü bin 'yemzexe u buya:

—Xi'bu ga xihmbu ngue gue'a Oḡa bi un rán t'ɛdi, ne da 'yɛnju: "Hanja hin gá 'yɛc'yehü thā," da 'yɛnju buya. 32 Ne nu'bu ga ɛmhbu yu ja'í thoho bi un ran t'ɛdi ra Xuua, pe hingui sä ga xihmbu tengu a, bi 'yɛn u, nguetho gátho yu ja'í mi ɛspa ra Xuua ne bi

'yɛc'yei ngue rá pɔngahya Oḡa a. 33 Ne nu'bu mi dā u yu xänbate niḡa ne u gátho min 'yohu, —Hin dí pāmhbe, bi 'yɛntho u.

Nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Xinga guecä ga xi ahü to'o bi 'dacä man t'ɛdi, bi 'yɛn'a.

12

Rán t'uti yun ts'ombefi

1 Nu ra Jesús 'bex bi dū'mi bi xi a n'da ran t'uti ne bi 'yemp'u:

—Nu n'da ran 'yohu bi 'yot'a n'da ra nuāndät'o, ne bi fɔt'e ne bi 'ya'ma n'da ra hyähäi gueṛu da 'yot'a n'da ran the'ma guindät'o, ne bi hyɔ a n'da ra jaḡo xan heḡs'i da ndex u da nu rá häi.

Ne bi hmit'u yu mbefi a rá häi ngue dim peṛu, ne bi mba n'danni a ran 'yohu. 2 Nu'bu bi zɔn ra pa din ja u yun dät'o, bá pehna n'da rá 'yɛhe ba tu a xi mamhbu di unni. 3 Pe nu'u yu mbefi bi bent'a ra 'yɛhe, ne bi mbe'mi ne bi mbenthoho buya ne nte bi unni. 4 Nu rá mbeti ra nuāndät'ä bá pehn man'da rá 'yɛhe buya. Pe ne'a bi mba ma bat'a do a, ne bi mba ma unba rá ya, ne bi zantho, ne xɔ bi mbenthoho buya. 5 Ne bá pehn man'da, ne xɔ bá tho a. Ne xan ngu mi'da bi 'behni. Nu'ü 'da bi unba thoho ne nu mi'da bi hyo.

6 Mi 'bu a n'da rá ts'unt'u a rá mbeti ra nuāndät'o ne ɛmme di huɛc'a. "Nu yu mbefi masque da numansu ma ts'unt'u," bi 'yɛnse, ne bá pen'na buya. 7 Pe nu u yu mbefi 'bu mi nurpa a rá ts'unt'u, bin 'yemzexe u: "Nuna, guehna da gohmi ra häi 'bu bi du rá ta. Mbähä ga hohu ne nubuya ma mbeti zehehu ra nuāndät'o," bin 'yemzexe u. 8 Ne bi bent'i ne bi hyo ne bi 'yem bu ma'ueni bu ja ra nuāndät'o, bi 'yɛn'a ra Jesús 'bu mi man a ran t'uti.

9 —Nuya guim beḡmhbu 'be'a da 'yot'a rá mbeti ra nuāndät'o, bi 'yemp'u. Guehna ba ɛse ne da hyo u xi hmit'a rá nuāndät'o ne di un ra nuāndät'o u mi'da, bi 'yɛn a ra Jesús. 10 Ha hin gān xähmbu rá t'ohni Oḡa ngue i ɛna: Nu'a ra do bi bant'u yu gādo, gue'a man'da mahyoni tengutho bu ná thon yu guangu.

11 Gue'a bi zänd Oḡa, hanja gní hyonya thohohu, ɛm bu rām hman Oḡa, bi 'yɛn a ra Jesús.

12 Nu yu ngurba mbäḡa ne'u min 'yohu, bi nde da bent'a ra Jesús nguetho bi baḡi ngue go yán t'uti u nangu a bi man ra Jesús, peḡue bi zutho din cue yu ja'í, janangue him bi bent'i. Bi mbatho u buya.

Ran t'änni nangue ra renta im man ra ts'ut'abi Roma

13 Ne bi 'benṛu 'buh ra Jesús u mi'da yu fariseo ne u 'da ma ngurpihe mi ten'na ra ts'ut'abi Herodes. Bi 'behni ngue da 'yän'na n'da ran t'änni ne nu'bu hinga gue a da ma,

'bex gue di yapi. ¹⁴ Nu'bu mi zom bu bi 'yɛn u:

—Xānbate i, dí pāhmbe gātho majuāni guím ma ne njon guí su, nguetho hin guí ɔrpa masu a man yu ja'i ne guí xānba a majuāni rām hman Ojā u yu ja'i. Dín nde gui xije, ha din theui yán t'ɛdi Ojā 'bu dí ɔthu ngue dí juthu ra renta im man ra ts'ut'abi bu Roma in ts'ut'abi ua, uague hin'na. Ha xun ho 'bu ga thoqui ga juthu uague hin'na, bi 'yɛn u. ¹⁵ Pe nu'a ra Jesús mi pađi hontho i nde da dɔnbi 'be'a dí yap'a, janangue a bi 'yɛmp'u:

—Hanja gní 'yāngahu, xi'a ni mbeti gní juthu ra renta im man ra ts'ut'abi, gan nugā.

¹⁶ Ne bi un buya.

—To'o rá pøte ne rá thuhu i cuat na ra mbeti, bi 'yɛn a ra Jesús.

Ne nu'u bi 'yɛn u:

—Rá pøte ne rá thuhu ra ts'ut'abi Roma i cuat na.

¹⁷ Mí dađ ra Jesús ne bi 'yɛmp'u:

—Nu'a rá mbeti ra ts'ut'abi Roma, gui un'na. Nu'a xin rá mbeti Ojā gui un'na Ojā a, bi 'yɛmp'u.

Ne nu'u bi hyonya thoho nangue a bi man'a ra Jesús.

Ran t'anni nangue u da dambeni

¹⁸ Ne bá ɛ u da yu saduceo buya ngue mi ɛn u njo'o to da dambeni. Ne bi 'yān'na ra Jesús, bi 'yɛmbi:

¹⁹ —Xānbate i, nu'a n'da ran t'ɛdi bi man'a ra Moisés i ɛna, ngue nu'bu da du n'da ran 'yohu ne njo'o rá t'uhni 'bu bi du, ne nu'a rán 'yohu zehɛ da zinba a rá xisu a rán 'yohu bi du. Ne nu'a rá t'uhni dim 'bui da t'ɛmbi rá t'uhni a xí du. ²⁰ Ne mi 'bu i yoto yan 'yohu i din 'yohu zehɛ u. Ne nu'a ra 'bet'o n'yohu bi zin'a n'da ra xisu, ne nu'bu mi du njo'o yé t'uhni. ²¹ Janangue'a nu a rán 'yohu a bi du bi zin a ra xisu mahon'a. Ne'a bi du a, ne xinga gue a bim 'buh yá t'uhni a. Ne ná hyu ngutho.

²² Ne gātho u yoto ma 'yohu ne 'dat'a ra xisu bi zini, ne xinga n'da mím 'buh yá t'uhni 'bu bi du u. Ne nzeɣui nese ra xisu bi du. ²³ Nuya dami xije nu'bu majuāni da dambeni yu ja'i, nda'a nin 'yohu dim 'buhmi ra xisu, nguetho gātho yoto bim 'buhmi, bi 'yɛn u yu saduceo. ²⁴ Mí dađ ra Jesús ne bi 'yɛmp'u:

—Nu'ahu 'dan'yo thoho guí mamhbu nguetho hin guím bɛmhbu 'be'a mam bu ja rá t'ohni Ojā xín rá ts'edi Ojā guí pāhmbe.

²⁵ Nu'bu bi dambeni u xun du him man ja ran sini bu pɛgue dim 'butho yu ja'i tengu yám 'behni Ojā 'bupu mahɛts'i. ²⁶ Ne nu'a ram hma ngue da dambeni u xun du, majuāni a ne guín nuhu bu ja rām hman Ojā ngue nu'bu min yāui Ojā ra Moisés bu ja ra t'ɛza bi 'yɛmbi: “Nugā drá Ojāgā, nu ra Abraham ne ra Isaac ne ra Jacob ngue nim bombotahu, i ɛc'yɛigui,” bi 'yɛn Ojā. ²⁷ Ngubu bi ma nguetho guexta'a i 'buh yá mbai u. Pe hin

guím bɛmhbu, nguetho 'dan'yo thoho guí mamhbu, bi 'yɛn a ra Jesús.

Rán t'ɛdi Ojā man'da ja ts'editho

²⁸ Nu'bu min yāhu yu saduceo ra Jesús, mi 'bupu n'da ra xānbate ni ja bi 'yøde 'be'a bi man ra Jesús ne bi bađi ngue xun ho a bi ma. Janangue'a bi 'yānni:

—Nda'a rán t'ɛdi Ojā ngue man'da ja ts'editho ga ɔthu, bi 'yɛn'a.

²⁹⁻³⁰ Bi da'a ra Jesús:

—Nu'a rán t'ɛdi Ojā man'da jats'editho ga ɔthu, gue'a ran t'ɛdi ngue i ɛna: “Dami 'yøhmbe gyú ja'i israelhu, nu'a Ojā ra Hmu, n'datho a. Ne guim bɛmhbu a nangue gātho ni mbuihu, ne gātho ni tehu, ne gātho nin 'yomfɛnihu, ne gātho ni ts'edihu,” i ɛn rá t'ohni Ojā. Pe guehna ran t'ɛdi man'da ja ts'edi tho ga ɔthu, bi 'yɛn'a ra Jesús. ³¹ Ne 'da'angutho ui ná yoho ran t'ɛdi ga ɔthu i ɛna: “Gui huɛc ni mijá'ihu tengu bu gnin huɛc zehɛhu,” i ɛn rá t'ohni Ojā. Guehya yan t'ɛdi man'da ja ts'editho ga ɔthu xinda gue u m'ida, bi 'yɛn a ra Jesús.

³² Ne nu'a ra xānbate ni ja, bi 'yɛm buya:

—Xānbate i, majuāni xun ho guím ma, ngue hont'a n'da Ojā i 'bui ne njo'o man'da tengu a. Ne ja ts'edi tho da bɛn Ojā n'da ngue gātho rá mbui, ne gātho rá te, ne gātho rán 'yomfɛni, ne gātho rá ts'edi, ³³ ne di huɛc rá mijá'ihu tengu bu nin huɛczehɛ n'da. Man'da ja ts'editho da 'yot'a n'da u xinda gue u gātho yu 'bøts'e ne yan t'unni dí mbøspa Ojā n'da, bi 'yɛn a ra xānbate ni ja.

³⁴ Ne nu ra Jesús 'bu mí 'yø a bi man ra xānbate ni ja bi bađi ngue n'dat'a Ojā im bɛni janangue a bi 'yɛmbi:

—Nu'i ts'atho di 'be i ngue da zā gui curpu di manda rá ts'edi Ojā, bi 'yɛmp'u.

Ne nubuya njom man'da bi zāpi da 'yān m'ida yan t'anni.

To'o gue rá Ts'unt'u a ra Cristo

³⁵⁻³⁶ Ne mí xānba yu ja'i a ra Jesús bu ja ra dañija, ne bi 'yɛmp'u:

—Hanja ɛn u yu xānbate ni ja ngue nu ra Cristo rām bom'betu ra David a, ne xim mi ɛmbi rá Hmu 'bu hin ním 'bui, nguetho mi ɛn'a ra David:

Nu'a Ojā bi 'yɛmp'u ma Hmu:

“Dat'ua ga hułmi ga conhui ma ts'edi gue'bu go dá tapā nin sui hu ua ja ra ximhāi ne gui manda u buya,” bi t'ɛmp'a ma Hmu, bi 'yɛn a ra David 'bu mí bɛnba rá Hogandāhi Ojā nangue 'be'a da 'yot' ra Cristo. ³⁷ Guesɛ ra David bi 'yɛmbi rá Hmu a ra Cristo. Hague nja pɛ ne rām bom'betu a, bi 'yɛn a ra Jesús.

Pe nu yu ja'i, bi 'yømanho gātho a bi man ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'be'a i ɔt'u yu xānbate ni ja

³⁸ Ne bi thoqui bi xänba yu ja'i a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Gam fähmbu nangue a i xi ahu yu xänbate nija, nguetho hont'a ran 'yets'i i ot'u ne di ho da hye yu pahni xu mba gueru i 'yo, ne di ho da mba ma zengua bu ja yu tai, ³⁹ ne di ho da hyux bu ja yun thuts'i xun ho bu ja yu nija, ne di ho yu mbadi din sihme bu ja yun sihme u, ⁴⁰ ne i haspi 'be'a gätho bi ts'ocpa u yu xisu xon du yu ndö, ne sä nya'a thoho in yahu Oja ngue i nde da t'emi xun ho tho yu mbui. Man'da xun ngu ran unbi da nu ya, bi 'yena ra Jesús.

Ran t'unni man'da di muui bu na nu Oja

⁴¹ Ne mi hupu ra Jesús bu mi ja ra huada gueru i pa njät'i ra mbeti ran t'unni Oja. Ne in nu bu i cät' ra mbeti yu ja'i bu ja ra huada. Ne bi nu xun ngu yu membeti bi thoru ngue xun ngu ra mbeti bi gärpu ja ra huada n'da ngu n'da u. ⁴² Ne bi zom bu n'da ra hyoya xisu xi du rá ndö, ne bi gät'i yocentavo thoho. ⁴³ Ne nu'bu mi nu a bi 'yot'a ra xisu buya ne bi 'yemp'u:

—Majuani di xi ahu nuna zu hyoya xisu man'da xun ngu di muui a bi gärpu ja ra huada xinda gue'u gätho mi'da. ⁴⁴ Nguetho gätho u mi'da bi gät'a i pongui, pe nuna ra xisu madague i hyoya na, pe bi gät'i gätho mi pe'ts'i, bi 'yemp'u yu xädi a ra Jesús.

13

Ra Jesús bi ma ngue da mba nso't'i ra danija

¹ Nu'bu mi böm bu ja ra danija ra Jesús ne yu xädi, nu'a n'da bi 'yena:

—Xänbate i, hyandi'ts'u na ra nija, emme xu ndoho yu do n'yohu ne emme mahotho.

² Mi dah ra Jesús ne bi 'yemp'u:

—Guin nuhu ngue mahotho ne emme ndoho yu do, pegue da zon ra pa da so't'i, bi 'yemp'u.

Yu hmerpya ngue ran zegui

³ Ne nu'bu mi zom bu ja ra nyuni Olivos, bi hupu ra Jesús, het' ra danija. Ne hont'u yu xädi mi 'buhmbu bu. Ne nubya ra Pedro ne ra Jacobo ne ra Xuua ne ra Andrés:

⁴ —Nda'a ni pa da mba nso't'i ra nija gá xije, bi 'yena u. Nda'a ni hmerpya da hnu 'bu din ja a guim ma, t'emp'a ra Jesús.

⁵ Mi da a ra Jesús ne bi 'yemp'u:

—Gam fähmbu njon da hyä ahu, ⁶ nguetho xun ngu ba ehe ngue sä da 'yena: “Nugä, guecä drä Cristogä,” da 'yena. Ne xun ngu u da hyät'i.

⁷ Ne nu'bu gui 'yohmbu yu sui ne 'bu da hma ngue din ja yu sui, o guin suhu nguetho jatho din ja u. Pe nu'bu din ja u xinga gue'bu ran zegui 'bu. ⁸ Nguetho nu yu ja'i bu 'da yu häi din suhmi yu mijä'ihu. Ne nu 'da yu ts'ut'abi din suhmbu yu mits'ut'abilu, ne din ja yu 'yanhäi, ne xun ngu yu nidi din ja ra thuhu

ne yun 'yo'ts'i. Ne guehya yu mbadi yun unbi ya, bi 'yemp'u.

⁹ Ne xö bi 'yena:

—Ne gam fähmbu njon di 'uec'ahu bu ja rá 'yu Oja, nguetho da mba ma dá ahu bu ja ran juanbate, neru ja yu nija ma mijudohu da 'ber'ahu, ne nangue gui ec'yegahu da ts'on'nahu bu 'buh yu ts'ut'abi, neru 'buh yu dats'ut'abi ngue da ts'ep'ahu. Ne xun ho 'bu din jabu ne gue'a di zá gui xihmbu mam hmangä u. ¹⁰ Pe m'bet'o thoho da mba nsifi gätho yu ja'i 'bucua ja ra ximhäi ran ho ma'da'yo di pö u. ¹¹ Ne nu'bu da zix ahu di dá ahu bu 'buh ra ts'ut'abi, pe him 'be gui hyonshu 'be'a gui mamhu 'bu da mba ma juan'ni ahu, nguetho nu'bu bi zon ra ora da t'an'nahu, hont'a rá Hogandhi Oja da zá di ben'nahu 'be'a gui mamhu. ¹² Ne nu n'da ran 'yohu di manda da tho ran 'yohu, ne nu'a rá ta di manda da tho rá ts'unt'u. Ne da ndants'u yu ts'unt'u din tunhd'u yu ta ne yu mbe ne di manda da tho ra ta ne rá mbe 'da yu ts'unt'u. ¹³ Ne gätho yu ja'i da zan ahu nangue a gui ec'yegahu. Ne nu'u to'o gätho da hyät yun unbi gue'bu go ran zegui, gue u dim pö u, bi 'yemp'u.

¹⁴ Ne bi thoqui bi xi u:

—Ba e a n'da ra ts'edi xun ts'o ngue di ts'oni gätho. Ngubu bi man ra Daniel gue rá pongahya Oja. Ne nu'bu gá nuhu dim 'bäru gueru hin rán säui dim 'bäi, dami 'dahmbu gyä menguhu bu Judea, gui mbähä bu ja yu t'ohö guin 'yambhu bu. Nu a to'o da nu ra søcuq i ja ua, da 'yett'ambu na. ¹⁵ Ne nu'bu bin ja a, to'o i 'bäru goxthi hin da yerp mbo rá ngu, hin da beni ja 'be'a 'be da hyats'i, 'bex gue da 'dagui. ¹⁶ Ne nu'a to'o 'bäru ja yu huahi hin da mbeng bu ja yu ngu ngue ba ca yu coto, 'bex gue da 'datho bu. ¹⁷ Hucate u yu xisu in hat'uhni ne u 'buh yu 'uere yu pa u. ¹⁸ Yäfu rá mate Oja ngue hin din ja ahu ran 'dagui 'bu yu pa xun se xohma hin da zá gui 'dahmbu. ¹⁹ Ne nu'u yu pa u, din ja xun ngu yun unbi hin jam'bu n'dandj xon ja gue'bu go rá mbadi ra ximhäi. Ne nu'bu ya bin ja, him man'dandj din ja yun unbi tengu u. ²⁰ Pe nangue u yu 'yec'yei, Oja di japi hingui ngu yu pa din ja yun unbi, nu'bu hin'na njon xtam bongui, bi 'yena a ra Jesús.

²¹ Ne bi thoqui bi ma, bi 'yena:

—Ne nu'bu da si ahu: “Dami hyanthu, 'bucua ra Cristo ya, rá Thahni Oja,” da t'en ahu. O gue da t'en'ahu: “Ba nuhu 'bäru ra Cristo ya, rá Thahni Oja,” da t'en ahu, pe o gui ec'yehi. ²² Nguetho xun ngu dim 'bu u yu hyäte Cristo ne yu hyäte pongahya da 'yot' yu hyonya nt'ot'e nguetho i nde da hyät yu 'yec'yei gue bi huanh Oja, 'bu da zá da hyät'u. ²³ Pe nde'bu gam fäshu nguetho ya dá xi ahu 'be'a gätho din ja m'bejua, bi 'yena a ra Jesús.

Nu'a din ja 'bu bi zocua mahon'a ra Jesús

24 Ne xø bi 'yemp'u yá xádi a ra Jesús:

—Ne nu'bu ya bi guah yán ñbi, nu a ra hyadi di 'beh rá ts'edi ne ra zana him man ja rán nequi. 25 Ne nu yá sò da dāgui. Ne gátho mi'da di 'beh yá ts'edi u gá bí ja bu mahets'i, di 'yáni. 26 Ne nubuya da hñugui ba ecá a nu gue dán ja'igá ua ja ra ximhäi, ba ogá bu ja yá güi, dan 'yo'be xán ngu ma ts'edi ne dam mixte xán ho. 27 Ga pen'du yám 'behni Ojå mahets'i buya, di pet'u gátho xtá huahni guecua gátho na ngani ra ximhäi, bi 'yén'a ra Jesús.

28 Nuya da zä gui pãhmbu 'be'a gue nin t'uti i ut'ahu 'da yá za. Nu'bu bi bøn yá 'dogui u yá 'ye gui pãhmbu mi ts'utho din ja ra hyethe buya. 29 Ngutho 'bu ya bin ja gátho u dá xi ahñ, gui pãhmbu ngue mi ts'utho ba pengä ua mahøn'a buya, bi 'yén'a. 30 Majuani dí xi ahñ di 'bũtho ua 'da ahñ 'bu bi mbudi din ja a dí xi ahñ. 31 Mahets'i da guadi, necua ja ra häi, pe nu'a mam hmangä hin jãm'bu da gua a.

32 Pe nu'a ra pa a, njongui paði 'be'a ní ora din ja a dí m mangä, xinga gue u yám 'behni Ojå 'bũpũ mahets'i, xinga guecä ngue dán ja'igá ua ja ra ximhäi dí paði. Høn't'a Ojå ma Ta i paði, bi 'yén'a ra Jesús.

33 Ne xø bi 'yén'a:

—Thocpa thoho gan nuhmbu tengu'bu hin gui tonspahu ra t'ãha. Ne xinga n'da zi ora gui pumbeniñu Ojå ne thocpa thoho gan yañu a, nguetho hin gui pãhmbu nda'a ni pa ba pengä mahøn'a. 34 Tengu n'da ran 'yohu bi mba yatho bi zoh rá ngu, bi un yán t'edi yá 'yehẽ ngue di jamansu bu, n'da ngu n'da bi xi a da 'yøt'e. Ne bi xi a ra mbãngoxthi ngue hin di tonspa ra t'ãha. 35 Ne ngutho dí xi ahñ, dami tømhbũ tengu 'bu gan äthãñu nguetho hin gui pãhmbu 'be'a ní pa ba pengä ua, o gue'bu bin de, o gue'bu made ra xui, o gue'bu bi mbah yá ñni, o gue'bu bi hyats'i. 36 Nguetho hin gui pãhmbu nda'a ni ora ba ecá, xi'bu ba ecá ne ga tñ ahñ bu gdi ãhmbu. 37 Ne nu'a dí xi ahñ, ngutho di xicá gátho mi'da: "Dami tømhbũ," bi 'yemp'u yá xádi a ra Jesús.

14

Yá ngurbi yu judío i nde 'bex gue da bent'a ra Jesús

1 Ne man yopa da dät ra pa 'bu mi bñ a xi 'yøt' ma mbombøtahe bu Egipto dñ judíohe. Nu yá ngurpa mbäjä buya ne yá xãnbate niñä bi bñi 'be'a ni fñni da xi a ra Jesús guepu da zä da bent'i ngue da hyo. 2 Ne bin 'yemzche u: —Hinga gue a ra pa ra dãmpeti gam bentñu ne xøhma din cue yá ja'í, bi 'yén u.

N'da ra xisu bi naspa ra 'yethi rá yq ra Jesús

3 Ne mi 'bũpũ ra Jesús bu ja rá ngu ra Simón bu ja ra hñini Betania. Gue'a ra Simón mi hñmb ra t'axca'ya 'bu mam 'bet'o. Ne nu'bu mi siñme bu ra Jesús bi zøpu n'da ra xisu i tu

n'da ra xito nt'øt'e ngue ra do'yaxi, mi po ra 'yethi fñme yman'u a, ne xñ ngu di muui a. Bi xecpa rá nde buya ne bi naspa rá yq ra Jesús. 4 Nu'u 'da mí 'bũpũ, bin cue u buya ne bi 'yén u:

—Hanja bim 'betho ra 'yethi ne xãm hmadi di muui. 5 Mi sä xtá 'bä xtñ t'un yá hyoya a hyu ciento rá muui a ra 'yethi, bi 'yén u.

Ne bi numan'u ra xisu u. 6 Ne nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Hanja guín jahũ bu, o guidi pahmbu ra xisu nguetho xñ ho bi 'yørcä na. 7 Nu'ahu thocpa thoho gam 'bũhmbu yá hyoya ne høn't'a go ma pa da zä gui fãxñu u. Pe nugä hinga thocpa thoho dam 'bũhmbu. 8 Bi 'yørcä ra xisu a mí sä da 'yøt'e, bi hoga ma ngøc'yel ngue da t'ägä bu ja ran 'yãgui. 9 Majuani dí xi ahñ gue hønbu go hapu da hman ran ho ma'da'yo gátho na ndoho ra ximhäi, nehna bi 'yørcä ra xisu da hman na, 'dahma ne'a da fñ a, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Judas im ma di dä a ra Jesús

10 Nu'a ra Judas Iscariote buya, ngue'a n'da yá xádi ra Jesús, bi mba bu 'bũh yá ngurpa mbäjä bi xifi di dãp'a ra Jesús. 11 Ne bi hyu yá mbui u yá ngurpa mbäjä ne bi xifi di un ra mbeti. Ne bi mbenc'a ra Judas buya mi honi jãm'bu di dä a ra Jesús.

Bin sihmehũ ra Hmu u yá xádi

12 Nu rá mbudi ra pa ra dãmpeti ngue ran dãbaxjua i ts'i ra thuhme hin yá rá ixi, ne i ho ra t'ude'yo. Ne nu yá xádi ra Jesús bi 'yembu:

—Hapũ gui ndeje ga hoje ran ts'ihme ra mbaxjua ga siñu, bi 'yén u.

13 Ne nubuya bi xi u yoho yá xádi:

—Ni mbe bu ja ra dãñniñi Jerusalén, ne nu'bu gá nuui bu n'da ran 'yohu i tu n'daxaro ra dehe gui tñui bu da zøni. 14 Ne nu'bu gá sømhbũ gui 'yñui a ra mangu bu: "Nu'a ra Hmu dá pengãhe ngue ga än'nahe hapu i ja a ra cuarto ngue ga sihe ran ts'ihme ra mbaxjua," gui 'yñui. 15 Ne nu'a buya da 'yut'auí n'da ra cuarto i ja bu magats'i xñ ndoho ne mahoqui. Guepu ja gui hocui bu a ran sihmẽ ga siñu, bi 'yén'a ra Jesús.

16 Bi mba yá xádi buya ne bi zøm bu ja ra dãñniñi Jerusalén ne bi dñm bu gátho 'be'a xi sifi. Gátho bi hocpu 'be'a da zi bu 'bu bin de, ne bi mbeng bu 'bũh ra Jesús buya. 17 Nu'bu min de ts'u, bi mbähä ra Jesús 'de'mayoho yá xádi buya. 18 Gátho bin sihmẽ u. Ne nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Majuani dí xi ahñ, dí sihmehũ ua n'da gue di dägä, bi 'yemp'u.

19 Nu yá xádi buya bi du yá mbui, n'da ngu n'da bi 'yãnni:

—Ha guecä, bi 'yén'u.

20 Ne nu'a ra Jesús bi dãt'u:

—Go gue'a n'da gue gue'ahũ gui 'de'mayoho ahũ gue dí comh ma mbohi'be. 21 Majuani nugä ngue dán ja'igá ua ja ra

ximhāi, ga tugā tengu nt'o't'i nanguēcā. Pē i huḥchi maha a ran 'yohu ngue di dāgā. Man'da xan ho 'bū hin xtīm 'bū a, bi 'yēn a ra Jesús.

²² Gātho na sihmē u bi hyāc man'da ra hme ra Jesús, bi un ra jamadi Ojā, bi xeni ne bi darpa yú xādi bŷaya.

—Dami sihu na. Guehna nam bōn'a ma ngōc'yeigā na, bi 'yēmp'u.

²³ Nē bi dec'a ra vaso mi po a nzaī mi si u. Bi un ra jamadi Ojā nē bi un'du bŷaya, bi zi n'da ngu n'da u.

²⁴ —Guehna tengu 'bū ma jigā na, i ōt' ra 'da'yo nhogui, dim fāni di yaḅba yú te yu jā' ra 'būcua ja ra ximhāi. ²⁵ Majuāni di xi ahu, hin ga si man'da ra gui uva ja gue'bū bi zōn ra pa ga si ma'da'yo bū di manda rá ts'edi Ojā, bi 'yēn a ra Jesús.

Jesús bi badi gue a ra Pedro da gōn'a

²⁶ Nē bin tu a n'da rá thuhu Ojā u bŷaya. Bi bōm bū mi sihmē u nē bi mba bū ja ra nyuni Olivos. ²⁷ Nē nu ra Jesús bi 'yēmp'u yú xādi:

—Nu'ahu di pacā ngue gui 'dahmbū, gui sogahu nān xui ya, tengu nt'o't'i bū ja rām hman Ojā i ɛna: “Ga ho ra mbānde'yo nē din 'uɛxt'u yú de'yo,” i ɛm bū ja rá t'ohni, bi 'yēna.

²⁸ Pē nu'bū dá thāmbɛnigā dan tīmhbū bū Galilea, bi 'yēmp'u yú xādi a ra Jesús. ²⁹ Nu'a ra Pedro bi 'yēn'a:

—Madague a gātho da 'dah ya 'da, pē nugā hin ga soc'i'i.

³⁰ Nu ra Jesús bi dā'a bŷaya:

—Hāha, di pacā 'be'a gui 'yōt'ra ra xui jabŷaya, ná hyundi xqui cōngā 'bū bi mbah ná yondi ra ōni, bi 'yēn a.

³¹ Pē nu'a ra Pedro man'da nts'edi bi 'yēn'a:

—Nugā hin ga cōn'a i madague'bū 'darpu ga tuui, bi 'yēmbi.

Nē 'da'angu bi ma gātho u mi'da yú xādi bŷaya.

Ra Jesús i tu rá mbui ne gue'a ra ora da nu yun unbi a

³² Nē bi yurpu ja ra nuqđoni Getsemani gueru ja ra nyuni Olivos. Nu ra Jesús bŷaya bi 'yēmp'u yú xādi:

—Hyuhmbū ua gātho ahu, 'be dán yaḡā'be Ojā ua nan jongua ts'u, bi 'yēn'a.

³³ Nē nubŷaya bi zixa ra Pedro, nē ra Jacobo, nē ra Xuua. Nē nu ra Jesús ɛmme bi hyundumbū nē bin su. ³⁴ Nē bi 'yēmp'u:

—ɛmme tu ma mbui, ɛna da hyog ra dumbui. Gui cohmbū ua nē gan āthāhu, bi 'yēmp'u.

³⁵ Nē bi mba bū njom bū ts'u. Bin dānyahmu bū ja ra hāi bin yaui Ojā, gue'bū da zā hin da nu ran unbi a da nu. ³⁶ Nē bi 'yēna:

—Ma Ta i, hin te guí hēmbi, gātho da zā gui 'yōt'e. Dami 'uegā a ran unbi. Pē hin dín nde gue gue'a ma pāhā zehē ga ōt'a pē gue'a go guí nde da t'ōt'e, bi 'yēna.

³⁷ Nē bi mbeng bū xi go u hyu nē bi 'yēmp'u ra Pedro:

—Hague grā Simón, ha guí āha. Ha hingui sā xquin āthā n'da ora. ³⁸ Damin āthāhu nē gui 'yāfu Ojā ngue gui serbahū 'be'a di bēn'nahū ra zīthu. Nu rá mbui n'da ja ra pāhā nanguē ran ho, pē nu rá ngōc'yei n'da xan güent'i a, bi 'yēn a ra Jesús.

³⁹ Nē bi mbeng mahōn'a ra Jesús bin yaui Ojā nē guext'a bi xifi. ⁴⁰ Nē nubŷaya bi mbeng bū bá co u hyu nē bi dīm bū i āha nguetho ɛmme mí ndet'āha u. Jananguē nu'bū mi zo u hingui pađi 'be'a dí dā u. ⁴¹ Ná hyundi bān yaui Ojā, 'bū mam bá pengbū bá co u hyu, nē bi 'yēmp'u:

—Ahmahū ya, damin sāyahū ya, bi 'yēn'a. Nuya bi zōn ra ora ngue da mba ma dāḡā bū 'būh yu ts'om'bāi, nugā ngue dán jā'igā ua ja ra ximhāi. ⁴² Dami ndanshu, ga mbāhā dan c'athū a di dāḡā, ya hāntua, bi 'yēmp'u yú xādi a ra Jesús.

Ra Jesús bi bent'u yán suihu

⁴³ Gātho ná yāhu yú xādi 'bex bi zōm bū ra Judas, gue'a n'da rá xādi. Nē xun ngu yu jā'i bi zix'a, mi hā yú juai nē yu ts'at'egui. Nē gue'u yām 'behni yu ngurpa mbājā nē yu xānbate niḡ nē yu dāc'yei. ⁴⁴ Nē nu'a ra Judas ya xí xi u: “Nu'a ga sūspa rá 'yogu gue a ra Jesús a, 'bex guim bentū bŷaya nē gui sixhu, nē hin gui thōhmbū,” xi 'yēmp'u min 'yohu. ⁴⁵ Jananguē a nu'bū mi zōpu mi 'bāh ra Jesús:

—Xānbate i, xānbate i, bi 'yēmbi.

Nē bi zūspa rá 'yogu. ⁴⁶ 'Bex bi bent pŷaya.

⁴⁷ Nē 'bex bi c'o'ts' rá juai a n'da min 'yohu ra Jesús nē bi zēcpa rá zagu rá 'yēhe ra dāmbājā.

⁴⁸ Nē nu ra Jesús bi 'yēmp'u bi bent'i:

—Ha guí ɛmhū drá begā ngue guā hāhu ni juaihu nē ni zahū ngue gui bentcahu.

⁴⁹ Gātho yu pa dām 'būhmbū, dá xān'nahū bū ja ra dānija nē hin gā bentcahu bū. Pē ja xi jabū thoho, ngue dín ja a nt'o't'i bū ja rām hman Ojā ngue mi hma dín ja, bi t'ɛmp'u yām 'behni yu mbājā.

⁵⁰ Pē nu'u yú xādi bŷaya gātho bi 'dagui, bi zōpu a ra Jesús.

Ra ts'unt'u ngue bi 'dagui

⁵¹ Hōnt'a n'da ra ts'unt'u bi dēn'na 'bū mi ts'ix a ra Jesús, dim pāt'a ra the'bōt'e, nē mí ɛn u nē'a xtām bent'a. ⁵² Pē nu'a hōnt'a ra the'bōt'e bi bentpa a, nē bi 'dah pŷaya nē bin 'yo mánxi bū ní mba.

Ra Jesús bi mba ma dā bū 'būh yu mbājā

⁵³ Nu'bū mi mba ma dā bū 'būh ra dāmbājā, bim pēti u ma ngurbihe ngue yu ngurpambājā nē yu dāc'yei nē yu xānbate niḡ.

⁵⁴ Nē nu ra Pedro bin tēt'i, i 'bejua thoho bū ni mba, gue'bū go mi zōm bū mbo rá mbā't'i rá ngu ra dāmbājā, nē bi hyuhmbū bū u yu asmayo niḡ, bin tšpīhu u. ⁵⁵ Nu yu ngurba mbājā nē gātho u mi'da i ōt' ran juānbate, mi

honi to'o da ma xan ho 'beru dí yapp'a ra Jesús ngue da hyo, ne madague'a xan ngu u bin ya pe xinga n'da u bi ma njuantho. ⁵⁶ Xan ngu bi man yu fehni pe him bin tin yám hma. ⁵⁷ Xø bi ndants'u 'da mahøn'a bi zänba man'da ra fehni u, ne bi 'yæn u:

⁵⁸ —Nuna ran 'yohu bi ma ne bi 'yæna, “Nugä ga yøt' ra nija ua, nt'øt'e yá 'ye yu jã'i, ne nu'bu ná hyupa ga hócä n'da ngue hinga nt'øt'e yá 'ye yu jã'i,” bi 'yænna ran 'yohu, ne nugähe dá øhmbe 'bu mí 'yænna, bi 'yem büya.

⁵⁹ Pe xinga gue'u bin tin u yám hman u.

⁶⁰ Pe nu ra Jesús bin heþho. Njo'o to bi ðati.

⁶¹ Nu'a ra ngurpa mbäjä bi 'yän mahøn'a:

—Ha gue'e grá Cristo. Ha gue'e rá Ts'ant'u i Ojä nuixte rá ts'edi.

⁶² Nu ra Jesús bi ðati:

—Guecä, ne guin nuju, nugä ngue dán jã'igä ua ja ra ximhäi, ga com'be rá ts'edi Ojä madä rá ts'edi. Ne guin nuju 'bu bá pengä, ba ecä bu ja yu güi, bi 'yæn'a ra Jesús.

⁶³ Pe nu'a ra ðambäjä bi ðanse rá pahni, embi hingui espa Ojä ra Jesús nangu e bi ma. Ne bi 'yem büya:

—Ya hin ga homhbu mi'da yu testigo, ⁶⁴ ne dá øhmbe ya ngue hingui espa Ojä na ran 'yohu. 'Be'a guí mamhbu ga ørpahya, bi 'yæn a ra ðambäjä.

Ne gäþho 'da'angu bi man u ngue di un ran ts'embi ngue da hyo. ⁶⁵ Nu'u 'da büya bi zox'a ra Jesús, ne bi gorpa rá dá, ne bi mbe'mi ne bi 'yembi, “Grá pøngahya, man ya, to'o bi mbep'a'i,” bi 'yæn u. Ne nu yu asmayo bu nija emme bi mbemp'a rá hmi.

Ra Pedro bi gøn a ra Jesús

⁶⁶ Nu'bu mim 'bäru ra Pedro bu mbo ra mbä't'i, bi thoru n'da ra xisu ngue rá 'yæhe ra ðambäjä. ⁶⁷ Ne bi nu'a ra Pedro ðin täspi, bi hyët'i ne bi 'yembi:

—Æna ne'e gmín 'yohu ra Jesús ra mengu bu Nazaret, bi 'yemp'a ra Pedro.

⁶⁸ Pe nu'a ra Pedro bin cøni.

—Hin dí pãdi 'be'a nam bøn'a guím ma, bi 'yæn a ra Pedro.

Ne bi 'uegue bi mba bu hänt ra goxthi. Ne bi mbah ra tamfø büya. ⁶⁹ Ná ya'a ts'u büya xø bi thoru ra 'yæhexisu bu 'bäh ra Pedro, ne bi 'yemp'u 'buru:

—Nuna ran 'yohu, min 'yohu u mi ten'na ra Jesús.

⁷⁰ Pe nu'a ra Pedro bin cøni mahøn'a. Ná ya'a ts'u büya, guese u mí 'buru mi 'bäh ra Pedro bi 'yæn u:

—Majuani guín 'yohu u nguetho grá mengu Galilea ne 'da igu bu gnä yahu u, bi t'emp'a ra Pedro.

⁷¹ Nu'a ra Pedro büya bi 'yemp'u:

—Nu'bu him majuani dí xi ahü, Ojä da zegbä, janangue dí xi ahü, hin dí pãcä a ran 'yohu guí mamhbu, bi 'yæn a.

⁷² Bex bi mbah ná yondj ra tamfø büya. 'Bex bi bøn a ra Pedro 'be'a xi xih ra Jesús ngue xi 'yembi: “Dí pãcä ngue ná hyundi xqui cøngä 'bu bi mbah ná yondj ra øni,” xi 'yemp'a ra Jesús. Ne nu'bu mi bøn a xi 'yøt'e, bi du rá mbui ra Pedro ne 'bex bin zoni.

15

Ra Jesús bi mba ma dá bu buh ra ts'ut'abi ra Pilato

¹ Nu'bu t'axudi tho, nu yu ngurba mbäjä ne yu ðac'yei ne yu xänbate nija ne gäþho u mi'da ma ngurbihe dyü judiohe, bin yæse u. Ne nubüya bi zix a ra Jesús ngue dí ðäp'a ra Pilato. Bin thät't 'bu mi zits'i. ² Ne nu ra Pilato bi 'yän'na ra Jesús:

—Ha gue e grá hmuts'ut'abi yu judío, bi 'yemp'a.

Bi ða a ra Jesús:

—Gue'a guím ma, bi 'yæna.

³ Ne nu yu ngurpa mbäjä emme bi yäpi.

⁴ Janangue a nu ra Pilato bi 'yän'na ra Jesús mahøn'a, bi 'yembi:

—Hanja hin ni thät'ya i di yäpi'i. Ne xan ngu 'be'a gäþho i xi'i, bi 'yembi.

⁵ Pe nu ra Jesús guexta'a him bi ðat'a ra Pilato. Janangue'a nu ra Pilato bi hyonya toho.

Ra Jesús bin t'un ran ts'embi ngue da du

⁶ Nu'a ra pa ram peti ra mbaxjua, zäi di thø a nu'da ra ofädi ra Pilato hønt'a go nda'a da man ya jã'i. ⁷ Ne min ofädi n'da ran 'yohu i Barrabás, 'darpu mi ofädiu u 'da'ingu bi 'yøthu ngue bin hote u, bi ðam'ma n'da ra sui.

⁸ Nu'bu mi zøh yu jã'i xan ngu bu mi 'buh ra Pilato, nu'u bi xih ra Pilato di thøcpa n'da ra ofädi tengu nzäi bi 'yøt' 'bu ra pa ram peti.

⁹ Janangue a nu ra Pilato bi 'yemp'u:

—Ha gue'a ni hmuts'ut'abihu gyü israelhu,

gyü judiohu, ga thøc'ahu, bi 'yemp'u.

¹⁰ Nguetho mi pah ra Pilato di seya to-

hoba ra Jesús yu ngurpa mbäjä 'bu mi ðäp'a.

¹¹ Pe nu yu ngurpa mbäjä bi parpa yu jã'i gue'a ra Barrabás da 'yäh yu jã'i. ¹² Nu ra Pilato xø bi 'yemp'u mahøn'a:

—Xina ni hmuts'ut'abihu, gyü israelhu, gyü judiohu, 'be'a ga ørpä na büya, bi 'yæn'a.

¹³ Nu yu jã'i büya nts'edi bi 'yæn u:

—Go guí cuarpu ja ra pont'i na ra Jesús.

¹⁴ Pe nu ra Pilato bi 'yemp'u:

—'Be'a gue man ts'o xu 'yøt'na, bi 'yemp'u.

Ne nu'u yu jã'i man'da nts'edi bi 'yæn u:

—Go cuarpu ja ra pont'i na, bi 'yæn u.

¹⁵ Nu ra Pilato bi nde da 'yørpä rá pähä yu jã'i, janangue guehma go bi thøcpa a ra Barrabás. Ne bi manda da mba m'bei a ra Jesús ne da mba ma cuati bu ja ra pont'i.

¹⁶ Nu yu dofui büya, bi zixa ra Jesús bu mbo gueru ja yün säya yu dofui, ne bi zo u gäþho yü mindofuihu 'buru. ¹⁷ Ne bi mba ma hete n'da ra pahni xan jupoi a ra Jesús

ngue tengue he yu ts'ut'abi, ne nts'edi bi mba ma huspi n'da ra corona á m'be yu 'yu'üni nguetho bi den thoho. ¹⁸ Ne bi zengua u ne bi 'yenspa yá biba u: "Damim 'búmanho gra hmuts'ut'abi yu judío," bi 'yemp' bu mi denthoho. ¹⁹ Ne bi despa rá yá yu za ne bi zots'i, ne bin danyahmu, éna i thande pegue bi denthoho. ²⁰ Nu'bu mi jua'a bi denni bi tonspa a ra pahni xan jepoi ne bi het'a rá pahni zéhe. Bi gnc puya ngue bi zits'i da 'dóm'pu ja ra pont'i.

Ra Jesús bi mba ma cuati bu ja ra pont'i ne bi du

²¹ Ne nu'bu mi mba bu 'yu, bin c'athu ra Simón, ra mengu bu Cirene, rá ta ra Alejandro ne ra Rufo, bi 'yé a huáhi a. Ne nu yu dofui buya bi 'yörpa ra ts'edi a ra Simón da duspa rá pont'i a ra Jesús. ²² Ne gueru ja ra nyuni Gólgota ní ts'ixa ra Jesús. Nu'a Gólgota in nde da ma "ra Nyuni Yáxmu." ²³ Ne nu'bu mi zóm bu, bin t'un ra vino ngue ma uants'i n'da ra 'yéthi xan ju a ra Jesús. Pe nu'a him bi zi a. ²⁴ Ne nu'bu mi 'dóm'pu ja ra pont'i buya, nu yu dofui bi 'yot'a n'da ran taha u nangue yú he ra Jesús ngue i nde da badi nda'a ni 'bót'e da gaxa n'da ngu n'da. ²⁵ Guto xudi 'bu mi mba n'dót'mi bu ja ra pont'i a ra Jesús. ²⁶ Ne mán t'ot'i bu ja ra pont'i a i yap'a bi 'yéna, "Rá hmuts'ut'abi yu judío na," ém bu.

²⁷ Ne bi mba ma cuathu ra Jesús yoho yu be. 'Da a n'da yu pont'i. Ne bi 'bám'pu ja rán 'yéi a n'da ne bi 'bám'pu ja rá gaha a man'da. ²⁸ Ne nuna bin ja, mi mam bu ja rá t'ohni Ojá maya'bu, bi 'yéna: "Da t'émbi ngue 'da'anguu u yu dāts'oiqi a." ²⁹ Ne nu yu jqi bi thopu, bi ucpi ne bi denthoho, bi 'yembi:

—Ha hinga gue e gá ma ngue gui xo't' ma nijahu ne hyupa tho gui hyoh mahon'a. ³⁰ Sá gui capu ja ra pont'i ya 'bu, ne gan yanse, bi 'yembi.

³¹ Ne ximangutho bi man u yu ngurba mbäjä ran 'yemp'u:

—Nuna, bi yanba yú te u 'da, pe hingui sä din yanse ya. ³² Gan nuhu ra Cristo, rá hmuts'ut'abi yu judío 'bu bu capu ja ra pont'i, gan nugahu, ne ga éc'yéihu buya, bi 'yem' bu mi denthoho. Ne u mi cuathu bu, bi ucpa ra Jesús.

Bi du ra Jesús

³³ Nu'bu mi zón a huxhyadi buya bim 'bexui gátho ra hái, ja gue'bu mi zón a hyunde bin nequi mahon'a. ³⁴ Ne nu'a ra ora a e xó i huxhyadi, nts'edi bi mbah ra Jesús, bi 'yéna:

—Eloi, Eloi, lama sabactani, bi 'yéna. Nde da ma: "Ma Ojá i, ma Ojá i, hanja xcá hycga thoho."

³⁵ Nu'bu mi 'yó u 'da 'bupu, bin 'yemp'u:

—Nuna, nzo a ra Elías, bin 'yemp'u.

³⁶ Ne bán ti a n'da mí há n'da tengue ra fanjo xí 'yot'i, bi fospu ja ra vino xan ju, ne bi

ndoct'a n'da ra xithi. Pi uaspa ra Jesús gmbi da zi, ne bi 'yemp'u min 'yohu:

—Pe 'be ga undá na, ga nuhu 'bu da zoh ra Elías di tongui, bi 'yemp'u.

³⁷ Pe nu'a ra Jesús nts'edi bi mbafi ne 'bex bi du. ³⁸ Ne nubu mbo ra danijá 'bex gue bin xengui nde ra 'bót'e mi ndam bu. Bá fuh magats'i ne bi zotahái a bin xeni. ³⁹ Ne nu'a rá hmu yu dofui, mi hēt'a ra Jesús bi mba 'bu mi du, ne bi 'yéna:

—Majuani nuna ran 'yohu na, rá Ts'unt'u Ojá na, bi 'yén a ra hmu dofui.

⁴⁰ Ne mi 'bupu 'da yu xisu bu ma'ueni ts'u, mi hant'a ra Jesús. Nu'a n'da ra Salomé a, ne nu'a man'da ra María, ra mengu Magdala, ne nu'a man'da ra María, rá mbe ra Jacobo ne ra José. ⁴¹ Guehya yu xisu mi ten ra Jesús 'bu mi 'bupu Galilea ne mi fāts'i. Ne u mi 'da yu xisu bi den 'bu mi mba bu Jerusalén, mi 'bapu.

Jesús bi mba nt'águ

⁴²⁻⁴³ Ne ya bin de, ne mim beni da 'yácpa n'dihi rá ngóc'yéi ra Jesús nguetho mi ts'utho da du'ma ra pa ran ts'áya, ne nu ra pa ran ts'áya njongui sä da t'á a. Janangue a nu ra José ra mengu Arimatea, bi hyut'anzambu bi mba bán yqui ra Pilato, bi 'yap a rá ngóc'yéi ra Jesús. Nu ra José n'da rá ngurbi yu jqi' israel, pe gue'a n'da majuani mi éc'yéi Ojá ne mi tóm'ma ra pa di manda ua rá ts'edi Ojá. ⁴⁴ Nu ra Pilato bi hyonya thoho 'bu mi sifi bi du ra Jesús. Ne nubuya bi mbéhna n'da ba si a rá hmu yu dofui ngue da 'yán 'bu majuani ya bi du. ⁴⁵ Ne nu'bu mi man a rá hmu yu dofui gue bi du, nu ra Pilato bi 'yemp'a ra José:

—Da zā gui tuxa rá ngóc'yéi ra Jesús 'bu.

⁴⁶ Nu a ra José buya, bi dán a n'da ra 'bót'e ne bi mba bi tongba rá ngóc'yéi ra Jesús, ne bi mbant'a ra 'bót'e xi dái ne bi cu't' pu ja n'da ra hyádo gue ran 'yágui xi mba nthéqui bu ja n'da ra t'umba'ye. Ne bi juaspa n'da ra xindo xan ndoho bu ja rá goxthi ran 'yágui. ⁴⁷ Ne nu'a ra María, ra mengu bu Magdala, ne man'da ra María ngue rá mbe a man'da ra José, bi nu hapu bi jāt'i.

16

Bi dambéni ra Jesús

¹ Nu'bu mi thoh ra pa ran ts'áya, nu'a ra María ra mengu bu Magdala, ne ra María rá mbe a man'da ra José, ne man'da ra xisu ngue ra Salomé, bi dán yu 'yéthi ngue yuman'u ngue da mba bu ja ran 'yágui da gospa rá ngóc'yéi ra Jesús, tengue man t'ot'ehe dyú judíohe. ² Ne nt'axudi da ndomingo 'bu mi bōx ra hyadi bi mba bu ja ran 'yágui u buya. ³ Ne bin 'yemzhe u:

—To'o da zā di 'uec'a ra do bí juaxpu ja ra hyádo, bi 'ygn u.

⁴ Ne nu'bu mi zóm bu bi nu buya, ya ma 'ueque a ra do, ngue xan ndoho. ⁵ Ne nu'bu

mi yærpɛ ja ra hyɑdo bɛya, bi nu n'da ran 'yohɛ mi hupɛ rá hyo ngue rán 'yɛi ra hyɑdo, mi he n'da ra pahni xɛn t'axi. Nɛ nu'ɛ yɛ xisu bin su 'bɛ mi nu. ⁶ Pɛ nu'a, bi 'yɛmp'ɛ:

—O guín suhɛ. Dí pɛcǎ guí homhbɛ ra Jesús ra mɛngu Nazaret, ngue bi 'dɔm'pɛ ja ra pont'i, pɛ bi dɛmbɛni a, njo'o ua ya. Dami nuhɛ ua mí 'beni, bi t'ɛmp'ɛ yɛ xisu.

⁷ Nɛ xø bi 'yɛna:

—Pɛ nuya ni mbähä gui xihmbɛ ra Pedro nɛ'ɛ mi'da yá xádi nɛ gui 'yɛmfɛ gui tɛmbɛ bɛ Galilea a ra Jesús tengu tho bi xi ahɛ,” bi t'ɛmp'ɛ yɛ xisu.

⁸ Nɛ nu'ɛ yɛ xisu bɛya 'bɛx bi bøn'a n'dihi bɛ ja ran 'yägwi nɛ bá ɛ ɛ, ɛmmɛ dí fɛt'ɛ nguetho bin su, nɛ njo'o to min nde din yáhɛ ngue bin su.

Ra Jesús bin tɛmmi ra María Magdalena

⁹ Nu'a ra Jesús bi dɛmbɛni 'bɛ xudi thoho ndomingo. M'bet'o thoho bin tɛmmi ra María ra mɛngu bɛ Magdala, ngue gue'a xí hyønba thi yoto yɛ zɛthu. ¹⁰ Nɛ nubɛya bi mba a ra María, bá xip'ɛ yá xádi ngue bi dɛmbɛni a ra Jesús, nɛ mí zon'ɛ ngue tu yá mbɛi, ngue bi du ra Jesús. ¹¹ Nɛ nu'bɛ mi 'yøde ngue bi dɛmbɛni nɛ bi man a ra María ngue bi nuse, pɛ him bi 'yɛc'yɛi ɛ.

Ra Jesús bin tɛmbɛ yoho yá xádi

¹² Nubɛya bin tɛmbɛni mi yoho yá xádi a ra Jesús bɛ 'yu, 'dan'yo ts'ɛ bɛ án nu ɛ. ¹³ Nɛ nu'ɛ, bi mba ɛ bɛya, bá xi ɛ mi'da ngue xø bi nu mahøn'a, pɛ nguetho him bi 'yɛc'yɛi a bi man ɛ.

Ra Jesús bi xi ɛ yá xádi da mamp'a rámhama 'bɛ mí ndex mahɛts'i

¹⁴ Rán zɛgui thoho bin tɛmbɛni gátho 'dɛ'ma'da yá xádi ra Jesús. Mí hupɛ ja ra mɛxa ɛ. Nɛ bi zɛ ɛ nguetho him bi 'yɛc'yɛi a xi sifi ngue bi dɛmbɛni a. ¹⁵ Nɛ nubɛya bi 'yɛmp'ɛ:

—Ni mbähä gátho na nguini ra ximhäi, gui mamhbɛ ran ho ma'da'yo. Hønɛ go hapɛ i 'bɛh yɛ jǎ'i gui xihmbɛ. ¹⁶ Nu'a to'o da 'yɛc'yɛi nɛ din xixyǎ, gan yǎnba rá te a. Pɛ nu'a hin da 'yɛc'yɛi, da nu ran ɛnbi gátho yɛ pa mazǎi a. ¹⁷ Nɛ nu'ɛ to'o da 'yɛc'yɛi guini xɛn ngu yɛ hmɛpya ga japi da 'yøt'ɛ. Nanguɛ ma ts'ɛdigǎ da hyøn a thi yɛ zɛthu in 'yohɛ 'da yɛ jǎ'i, nɛ din yǎ 'dahma 'dan'yo yɛ nde, ¹⁸ nɛ nu'bɛ da bent'ɛ yɛ pozɛ nte da ja ɛ, nguetho 'bɛ da zi ra 'yɛthi ngue ran dǎte, nte da ja ɛ. Nɛ di japi da yǎn ɛ yǎn zǎman'ɛ 'bɛ da gǎspa yá 'yɛ, bi 'yɛmp'ɛ yá xádi a ra Jesús.

Bi ndex mahɛts'i a ra Jesús

¹⁹ Nɛ nu'bɛ mi gua a bi xih yá xádi, bi ts'ix bɛ mahɛts'i a ra Hmu, nɛ 'darɛ ní conhui rá ts'ɛdi Ojǎ. ²⁰ Nu'ɛ yá xádi bi mba bɛya bi man rámhama hman Ojǎ hønɛ go hapɛ bi mba. Nɛ nu ra Hmu bi japi da zǎ da ma xɛn ho nɛ bi japi

da 'yøt' yɛ hmɛpya 'dahma da 'yɛc'yɛi yɛ jǎ'i yám hman ɛ. Nɛ høn't'a dí xi ahɛ ya.

LUCAS Ran ho Ma'da'yo bi 'Yo't'a ra Lucas

'Be'a í 'yo't' rá sòcuq ra Lucas

¹ Dí paçã xun ngu yu ja'i bi 'yo't' yu sòcuq ngue i man'a bin ja 'bũ mím 'bũcua ja ra ximhãi ra Cristo. ² Nu'ũ bi 'yo't'ũ, tengu thofo bi xãngahũ u bi nuse 'bũ mi 'yot' rá 'befi ra Cristo, ne tengu thofo bi man'ũ hõnbũ go hapũ. ³ Necã dra Lucasgã dí o't'na ra sòcuq ngue im man'a bin ja, ne dí pen'na i, Hague Teófilo, ma amigo i xun ho. Ne dá änzehẽ yu ja'i to'o bi nu 'be'a gã bin ja. Ne emme dá hongã 'be'a nt'o't'i gã mi'da yu sòcuq, janangue'a da bõmanho 'be'a dí o't'ã. ⁴ Nguetho din nde gui paði xun ho ngue majuqni a bi sãn'na i.

Rãm 'behni Ojã bi ma dim 'bũh ra Xuua

⁵ Nu'ũ yu pa min ts'ut'abi ra Herodes bũ ja ra xequi Judea, mi 'bũpũ n'da rá mbãjq yu judío, ra Zacarías a. Madim pehmbũ n'dan nets'i yu mbãjq bi dam'ma ra mbãjq Abías. Nu'a ra Elisabet, rá xisu ra Zacarías, gue'a n'da rãm bom'beto ra Aarón a, ngue ra hmumbãjq maya'bũ. ⁶ Nu'a ra Zacarías ne ra Elisabet, gãtho yonja'i. Ojã bi numanho u, nguetho xun ho yũ mbũi, ne mi ot'e gãtho yũn t'gdi Ojã. ⁷ Nu ra Elisabet ne ra Zacarías, xun daç'yei u ne xinga n'dandĩ mi 'bũh rá t'ũhni a ra Elisabet.

⁸⁻⁹ Ne nu'bũ xõn zõn ra pa dim pepũ ja ra danijã u n'dan nets'i yu mbãjq bi dũ'ma ra Abías, janangue'a madim pepũ ra Zacarías. Ne zã mi thahna n'da ra mbãjq, ngue da yũrpũ man'da mbo ra danijã da 'yuh yu xiza yũmanho. Ne gue'a ra Zacarías bi mba nthahni ngue da yũrpũ mbo. ¹⁰ Ne xun ngu yu ja'i mi 'bãpũ thi mi yãhũ Ojã 'bũ ra ora bi 'yuh ra xiza ra Zacarías. ¹¹ Ne 'bex bi zõ a n'da rãm 'behni Ojã bũ mi 'bãh ra Zacarías. Ne mi 'bãpũ rá hyo rán 'yei ra mexa guepũ mí uh yu xiza. ¹² Nu'bũ mi nu a bũya, emme bin su ne hingui paði 'be'a da bẽni. ¹³ Ne nu'a rãm 'behni Ojã bi 'yẽmbi:

—O guín su Zacarías, nguetho bi 'yõ Ojã 'be'a guí ãpi, nangu ne xisu ra Elisabet din hãt'ũhni ne dim 'bũ a n'da rá ts'unt'ũ, ne gui xip rá thuhu dí Xuua. ¹⁴ Ne gan johya ne emme da hyu ni mbũi, ne xun ngu yu ja'i din johya 'bũ bim 'bũi. ¹⁵ Nguetho Ojã di un ra 'befi nuixte a. Ne nu'a, hin da zi ra vino xinga gue'a ra seí, ne din 'youi rá Hogandãhi Ojã gue'bũ go bim 'bũi. ¹⁶ Ne nu'a rá 'befi da 'yot'e, gue'a dí jãpi xun ngu yu ja'i israel di pãh yũn 'yomfẽni ne da 'yẽc'yei Ojã ra Hmu. ¹⁷ Ne nu'a ni t'ũhni bam 'bet'o a 'bũ bá ħ ra Hmu mahẽts'i, ne din ja rá ts'edi tenguthofo ra põngahyã Elías, ne di jãpi din hocpahũ yũ

t'ũhni u yu ja'i. Ne nu'ũ nzãji hingui øde 'be'a pa nsifi, di jãpi da 'yøde. Ne nangu rãm hman ra Xuua di pãh yũn 'yomfẽni yu ja'i n'dahma da zã da zimanho ra Hmu 'bũ bá ħe, bi t'ẽmp'a ra Zacarías 'bũ min yãui rãm 'behni Ojã.

¹⁸ Nu ra Zacarías bũya:

—Hague dán zã ga paçã a guí xiqui nguetho xtãn daç'yeigã ne'a ma xisu, bi 'yẽna.

¹⁹ Nu rãm 'behni Ojã bi 'yẽmp'a bũya:

—Nugã dí Gabriel ne dí 'bãcã bũ ja rá hmi Ojã, ne Ojã bá pengã gue ga xi a ran ho din ja ahũ. ²⁰ Pe nuya, gan gore ya, nguetho hin guí ěc'yei a dí xi i. Nuya hin da zã gan yũ astague'bũ go bin ja a dá xi a i, nguetho gãtho din ja a dá xi a i, bi 'ygn'a rãm 'behni Ojã.

²¹ Nu yu ja'i mi 'bãpũ thi, mi t'õ'ma ra Zacarías, ne him mi pa'ũ hanja him 'bexque põni. ²² Ne nu'bũ mi bõm bũ ra Zacarías hingui sã din yã, hõnt'a bi uãnda rá 'yẽ. Nu yu ja'i bi bãh pũya ngue bi nu n'da ran t'uti bũ mbo.

²³ Ne nu'bũ mi guah yu pa dim pepũ ra Zacarías bi mba rá ngu bũya. ²⁴ Ne bin hãt'ũhni ra Elisabet, ne nubũya hin hapũ í mba an cat'a zãna, bim 'bõtho bũ rá ngu. Ne bi 'yẽna: ²⁵ “Xun ngu rá mate bi 'yõrcã Ojã, nuya him man da zangã yu ja'i nguetho dim 'bũ a n'da ma t'ũhni ya,” bi 'yẽnse.

Rãm 'behni Ojã mahẽts'i bi ma dim 'bũh ra Jesús

²⁶ Nu'bũ mi tho i cat'a zãna, nu'a Ojã bi mbehn mahõn'a a rãm 'behni ngue í Gabriel. Bi mbehn pũ ra hnini Nazaret bũ ra xequi Galilea. ²⁷ Nu'a, bi zõm bũ mi 'bũ a ra María. Nu ra María xinga n'dandĩ bin yãui n'da ran 'yohũ, pe ya mi ãn'na ra José, n'da rãm bom 'beto ra ts'ut'abi David a. ²⁸ Nu rãm 'behni Ojã bi zengua, bi 'yẽmbi:

—Nu'i María ya bi 'yot'a n'da rá mate Ojã ne guín 'youi a. Pe man'da bi jãp'a Ojã xinda gue'ũ gãtho mi'da yũ xisu, bi 'yẽmbi.

²⁹ Nu'a ra María 'bũ mi nu rãm 'behni Ojã, bin su ne bin 'yomfẽni 'be'a ním bõn'a bi sifi.

³⁰ Nu rãm 'behni Ojã bi 'yẽmp'a bũya:

—O guín su María nguetho guín 'youi rá mate Ojã, ³¹ ne dim 'bũ a n'da ni Ts'unt'ũ ne gui xip rá thuhu ra Jesús. ³² Ne nu'a, din ja rá ts'edi ne da fãdi ngue rá Ts'unt'ũ Ojã tãte thofo rá ts'edi. Ne nu'a Ojã di jãpi din ts'ut'abi tengu rãm bombõta ngue ra David. ³³ Ne di manda yu ja'i israel gãtho yu pa hin jãm'bũ da guah rá ts'edi a, bi 'ygn'a rãm 'behni Ojã.

³⁴ Nu ra María bi 'ygn'a:

—Hague dán zã din jabũ ne hin jãm'bũ dán yã'be n'da ran 'yohũ, bi 'yẽna.

³⁵ Pe nu rãm 'behni Ojã bi 'yẽmp'a:

—Nu rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã di ja i gui tĩn ni t'ũhni, ne nu'a dim 'bũi, rá Ts'unt'ũ Ojã

a. ³⁶ Ne'a ni meni ra Elisabet xan dɔc'yei a, pe dim 'bu a n'da rá ts'ant'u. N'dato zana ya i ha'a rá t'uhni ne mi en yu ja'i ngue hin jam'bu da dɔn rá t'uhni. ³⁷ Nu Oja gátho sá da 'yot'a, hin'y'u 'be'a gue hingui sá da 'yot'e, bi 'yena' rá m'behni Oja.

³⁸ Nu'a ra María bi 'yena':

—Nugá rá 'yehégá Oja, nu'bu gue'a in nde Oja, da 'yorque gátho guim ma, bi 'yena. 'Bex bi mbeng mahets'i rá m'behni Oja buya.

Ra María bi mba bi zengua ra Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Nu'a ra María buya, 'bex bi mba bi zengua yá meni mí 'bup'u ja yu nyuni bu ra xequi Judea, gue'a ra Zacarías ne rá xisu ra Elisabet. ⁴¹ Ne nu'bu mi mba ma zengua ra Elisabet, 'bexque bi 'yan'a rá t'uhni mí o rá mbui. 'Bex bin 'youi rá Hogandahi Oja ra Elisabet buya, ⁴² ne bi 'yena:

—Oja man'da bi jap'i i María, xinda gue'u mi'da yu xisu. Ne nu'a ni ts'ant'u dim 'bui, majapi a. ⁴³ Pe xan ngu ra mate gá 'yorque ngue gá zenguagui, nguetho gue'e rá mbe a ma Hmu. ⁴⁴ Ne dí pađi gue'e rá mbe a ma Hmu nguetho nu'bu má oca nin zengua, 'bex bin johya a ra t'uhni o ma mbui ne bi 'yani. ⁴⁵ Bi jap'a Oja nguetho gá 'yec'yei a bi xi i, ne majuani da 'yot' Oja a bi xi i, bi 'yena' ra Elisabet, bi 'yemp'a ra María.

⁴⁶ Nu ra María buya bi 'yepa Oja ne bi 'yena:

Emme dí epa Oja ma Hmu,

⁴⁷ ne din johya ma mbui nangue Oja mam pørpate.

⁴⁸ Nguetho Oja bi benga ngue dra hyoya 'yehégá, ne gátho yu ja'i da 'yengui dá tngá rá mate Oja.

⁴⁹ Xan ngu ran ho bi 'yorca Oja madá rá ts'edi, ne xan hotho a. ⁵⁰ Ne da nu rá yembui to'o gátho da numansu a.

⁵¹ Nu Oja nuixte tho yán t'ot'e, bi 'berpa yá ts'edi u din yezhe ngue im beni jase yá ts'edi.

⁵² Ne bi 'berba yá ts'edi yu ts'ut'abi,

ne go bi un yá ts'edi yu ja'i thoho.

⁵³ Ne bi japi da ba u to'o i honi da bađi, pe nu'u to'o him bi hyoni da bađi bi japi di 'be'u.

⁵⁴ Ne nu Oja bi mbaxcahu ya ngue dyu ja'i israelgáhu,

ngue bi 'yenj'u yá t'uhnigáhu a, ne him bi pumbeni a ran ho bi ma da 'yorcahu.

⁵⁵ Pe bi 'yot'e tengutho bi si a ra Abraham ta t'orcahu,

yám bom'betoj'u, gátho yu pa mazai, bi 'yena' ra María 'bu mi 'yepa Oja.

⁵⁶ Ne nu'a ra María hyuzna bi gopu rá ngu ra Elisabet, m'bejua bi mbeng bu rá nguse.

Bim buh ra Xuua Nxixyá

⁵⁷ Ne bi zon ra pa dim 'bu a rá ts'ant'u ra Elisabet. ⁵⁸ Ne gátho yá meni ne yá menguhu bin johya 'be'a bi 'yorpa Oja a ra Elisabet, ne bi zom bu rá ngu bi zengua a. ⁵⁹ Nu'bu mi gua'an hyaŋo pa xim 'bu a ra t'uhni, bi mba nts'its'i da thecua rá xifani. Ne gátho u mi 'bup'u, bi ma da hyanba rá thuhu rá ta ngue di Zacarías. ⁶⁰ Pe nu rá mbe bi ma ngue hin da zá, pegue jatho da hyux rá thuhu ngue dí Xuua. ⁶¹ Ne gátho mi 'bup'u bi 'yena:

—Pe njo'o n'da ni meni'u i Xuua, bi 'yembi.

⁶² Ne nu'u, bi uan yá 'ye, bi 'yan'na rá ta: “'Be'a rá thuhu a ni t'uhni,” bi 'yembi. ⁶³ Nu rá ta buya bi 'yá ra sœca ne bi 'yo't'a n'da ram hma ngue bi 'yena: “Dí Xuua a ma t'uhni.” ⁶⁴ 'Bex bi zá bin yá mahon'a ra Zacarías buya, ne bi 'yepa Oja a. ⁶⁵ Ne bi hyonya thoho gátho mi 'bup'u. Ne gátho yu ja'i mi 'bup'u ja yu nyuni a ra xequi Judea bi 'yot'a bin ja. ⁶⁶ Ne gátho bin 'yomfene 'be'a da 'yot'a ra t'uhni, nguetho Oja bi japi.

Bi 'yepa Oja ra Zacarías bu mim buh rá t'uhni

⁶⁷ Ne bin 'youi rá Hogandahi Oja ra Zacarías, ne bim pøngahya a, bi 'yena:

⁶⁸ Emme dí epa Oja ra Hmu nguetho bi benju

dyu ja'i israelgáhu, dyu judíohu, ngue da yanju.

⁶⁹ Ne nanguehna ma t'uhni bim 'bui, janangue'a dí pađi him ma ya'a ba penga mam pørpatehu i ja rá ts'edi, rá m'bet'o ra ts'ut'abi David a.

⁷⁰ Gue'a bi benba Oja u yá pøngahya maya'bu thoho,

⁷¹ ngue bi ma da yanju nangue man sui'u, ne nangue gátho u i numan'uju.

⁷² Pe nu Oja bi huç'u mam bombotahu, ne him bi pumbeni ran ho mi ena da 'yorcahu.

⁷³ Ne majuani da 'yot' Oja a bi xih mam bombotahu ra Abraham,

⁷⁴ ngue bi xifi da yanju nangue u man sui'u, ne hin ga su ga thandeha a Oja buya.

⁷⁵ Janangue da gohi xan ho ma mbuihu bu dá nu a Oja, ne ga otha ra hogam'bui bu ja rá hmi.

⁷⁶ Ne nuna ma t'uhni, da 'yemb yu ja'i rá pøngahya Oja mahets'i, ne da xih yu ja'i di päh yán 'yomfeni, da d'oma ra Hmu.

⁷⁷ Ne da xi u da mba ma punbi yá ts'oqui, ne da mba nhyani.

⁷⁸ Gátho da 'yot' Oja nguetho di huçgáhu ne ba pengáhu ra Hmu ngue guese rán nequi ma mbuihu.

⁷⁹ Ne gue'a di yorpa yá mbui u i 'bup'u ja ra 'bexui

ne i 'yo bu ja rá 'yu ran daŋe, ne da zixpu ja ran nequi, bi 'yena' ra Zacarías 'bu mim pøngahya.

⁸⁰ Ne nu rá t'ahni, ngue ra Xuua, bin te mán zaqui ne bin te rá mbái nangué Ojá. Ne nu'bu min te, bim 'bupá ja ra dapo asta gue'bu go bi zón ra pa bi d'amp' rá 'befi bi xi Ojá, guerpá 'buh yá mi'israelha.

2

Bim 'bu'a ra Jesús

¹ Nu'bu mím 'buh ra Jesús, gue'u yu pa bin ja ra dapede bi 'yot'a ra hmuts'ut'abi ngue ra Augusto César. ² Ne gue'u yu pa bin ts'ut'abi ra Cirenio bu ja ra xequi Siria, ne gue'u yu pa ja bi du'mi bi 'yot' ra pede u. ³ Gátho yu já'i bi mba bu ja rá hnini zehé yám bombóta ngue da thuspa bu yá thuhu. ⁴ Janangue nu ra José bi nexpu ja ra hnini Nazaret ngue ra xequi Galilea, ne bi mba bu ja ra hnini Belén ngue ra xequi Judea, nguetho guerpá rá hnini a rámbombóta a ra José, ngue ra David. ⁵ Ne bi mba da thuspa bu rá thuhu. Bi mbe a ra María rá xisu. Pe nu'a ra María ya min hat'ahni a. ⁶ Ne nu'bu mi zóm bu ja ra hnini Belén, bi zón ra pa dim 'buh rá t'ahni buya. ⁷ Ne bim 'bu a rá mbádi ts'unt'u a ra María ngue ra Jesús. Ne bi mbant yu bazu, ne bi cárpá ja rán ts'adethá yu fani bu ja ra ngumfani, nguetho hin'yu bu din sáya bu ja n'da ra ngu.

Yám 'behni Ojá bi xih yu mbände'yo ngue bim 'buh ra Jesús

⁸ Nu'a ra xui a buya, mi 'bupá hántho ra hnini Belén 'da yu mbände'yo, madí jamanu yá de'yo u. ⁹ Bex bi nu n'da rámb 'behni Ojá u, ne bi yorpá rán nequi Ojá bu 'bui, ne emme bin su'u. ¹⁰ Pe nu'a rámb 'behni Ojá bi 'yemp'u: —O guín suh, nguetho bá écá ga xi ahú n'da ran hma gue dí ja ahú gan johyahú gyá já'ihú ua ja ra ximhái. ¹¹ Nu bu ra hnini Belén, ngue rá hnini ra David, ja bim 'bu'a nim pörpatehú, gue'a ra Cristo ra Hmu bi ma ba pen'nahú Ojá. ¹² Ne nu'bu gá t'imbhu n'da ra 'uere xí járpá ja rá yánza yu fani m'bant'i yám 'bahni, gue'a gdi páhmbu a buya, bi 'yén'a rámb 'behni Ojá 'bu mi 'yemp'u yu mbände'yo.

¹³ Bex bi nequi n'dan nets'i yám 'behni Ojá, bi 'yésa Ojá ngue bin tuhu, ne bi 'yén'u: ¹⁴ Nuxte rá ts'edi Ojá mahéts'i.

Ojá da hyurpa yú mbái gátho u i 'bucua ja ra hái, hont'a go to'o da hyan'a rá mate, bi 'yém 'bu min tuhu.

¹⁵ Ne bi mbeng mahéts'i yám 'behni Ojá buya. Ne nu'u yu mbände'yo bin 'yemp'u buya:

—Ga mbähá bu ja ra hnini Belén, ga nuhú a bin ja ngue bi jajá ra Hmu ga páhmbu.

¹⁶ Bi mba n'dihí u buya, ne bi díj bu a ra María ne ra José ne ra 'uere. Ne nu'a ra uere mi o bu ja rá yánza ra fani. ¹⁷ Ne nu'bu mi nu'u yu mbände'yo buya, bi mam bu a xí xih rámb 'behni Ojá nangué ra t'ahni bim 'bui.

¹⁸ Ne gátho u bi 'yot'a bi man'u yu mbände'yo, bi hyonya thoho u. ¹⁹ Pe nu'a ra María, bi bém bu mbo rá mbái 'be'a gátho bin ja. ²⁰ Ne nu yu mbände'yo bi mbeng buya, ne bi 'yésa Ojá, ngue gátho bin ja u 'be'a gátho bi sífi, ne xí nu.

Bi mba ma dápi Ojá a ra 'uere Jesús bu ja ra danija

²¹ Nu'bu mi gua'an hyáto pa xím 'bui, bi thecua rá xifani ra 'uere, ne bi thuspa rá thuhu dí Jesús, ne ngue'a xí xih rámb 'behni Ojá a ra María 'bu hin ní hyá rá t'ahni.

²² Ne nu'bu mí gúa'a ra pa nts'anni da d'oma ra María, tengu bi man yén t'edi ra Moisés, ya i sá da mba bu ja ra danija bu Jerusalén. Ne bi zixa rá t'ahni u ngue dí dáp Ojá. ²³ In ja bu bi 'yot'e nguetho ne'a i mam bu ja rán t'edi ra Moisés, ngue: “Gátho yu mbádi ts'unt'u da mba ma dápi Ojá,” i ém bu ja yén t'edi. ²⁴ Ne bi hyaxa n'da ra 'bost'e bu ja ra danija tengu bi mam bu ja rán t'edi ra Moisés ngue i éna: “Yoho yu t'azu uague yoho yu ts'áha ngue da hyo bu ja nijá to'o im 'buh yá t'ahni.”

Nu ra Simeón i thex ra 'uere Jesús

²⁵ Ne mi 'bupá Jerusalén n'da ran 'yohu i Simeón, ra hocjá'i a, mi numansu Ojá ne mi t'oma ra pa ngue da mba nhyani u yu já'i israel, ne min 'youi rá Hogandáhi Ojá a. ²⁶ Nu rá Hogandáhi Ojá bi b'énba ra Simeón gue hin da du asta gue'bu go da nu'a rá Thahni Ojá ba pehni ngue ra Cristo a. ²⁷ Ne nu'a rá Hogandáhi Ojá bi b'énbi da zóm bu a ra Simeón bu ja ra danija 'bu mi zóm bu rá ta ne rá mbe dí dá'a ra Jesús. ²⁸ Nu ra Simeón bi dexa ra 'uere ne bi 'yésa Ojá buya, bi 'yéna: ²⁹ Ma Hmu i, pe hin te dímb b'engá 'bu ga tugá

ya, nguetho dá nugá na gá xiqui ngue ga nugá, ni 'yéhégá.

³⁰ Nuya dá nusegá mam pörpatehe,

³¹ ngue gá sánni ngue da yanba yá te u to'o da báh na.

³² Nuna dí japi da nu ran nequi u hing yu judío,

ne gue'a dí t'éscahe dyu já'i israelgáhe, dyu judíohe, bi 'yén'a ra Simeón 'bu mi dexa ra 'uere Jesús.

Bim pöngahyu ra Simeón 'bu mi nu ra Jesús

³³ Nu ra José ne rá mbe ra Jesús bi hyonya thoho 'be'a bi man ra Simeón nangué'a ra 'uere. ³⁴⁻³⁵ Nu ra Simeón buya, bi 'yáp Ojá da 'yenspa rán jápi ra José ne ra María, ne bi 'yéna:

—Nuna ra t'ahni 'bu din dan'yohu nts'anni xhú ngu u yá mi'israelha dim 'bedi 'bu hin da numanho. Pe nu'u to'o da numanho da yan'a. Guehna dí fadi 'be'a im bém bu mbo yú mbái n'da ngu n'da yu já'i. Ne nu'i María, guí

nu ra dumbai xan u tho ngue 'be'a da t'ørpa na ni ts'unt'u, bi 'y'en'a ra Simeón.

Ne'a ra Ana bim pøngahyaq 'bu mi nu ra Jesús

³⁶ Ne'a n'da ra dæc'yei xisu ngue i Ana mi 'bøpu ja ra danija, ne'a xin rá pøngahyaq Oja a. Nu'a, rá t'ixu ra Fanuel a, rá bom'beto ra Aser ngue n'da rá ts'unt'u ra Israel. Nu ra Ana, nu'a nyoto jeya bim 'bøhmi rá ndø ne 'bex bi du. ³⁷ Ne bim 'bøse goho 'dæte ma goho njeya, ya xan dæc'yei a. Ne nu ra Ana, mi zam bu ja ra danija a. Min yaui Oja ra pa ne ra xui, ne ja yu pa him mi sihme 'bu i thande Oja. ³⁸ Nu'bu min yahu ra Simeón ra María ne ra José, bi zøm bu ra Ana, ne 'bex bi xi Oja jamadi 'bu mi nu'a ra 'uere, nguetho bi bædi gue yá yante u. Janangue'a bi 'yemp'u to'o mi tøm'p' yá yante ngue ya bi zøh ya.

Bi mbenc'a ra José bu ra hnini Nazaret ne rá xisu

³⁹ Nu'bu mi 'yøt'u gátho mi man rán t'ædi Oja ngue da 'yøt'e, nu ra José ne ra María bi mbeng bu ja ra hnini Nazaret bu ja ra xequi Galilea. ⁴⁰ Ne nu'a ra t'uhni bin te mán zaqui a, ne mi ja rán 'yomfæni xan ho. Ne emme bi jap Oja a.

De'mayon jeya pe'ts'a ra Jesús 'bu mi mba bu ja ra danija

⁴¹ Nu ra José ne ra María zai n'dandí n'da jeya i pa bu ja ra hnini Jerusalén da nu ra dæmpeti ngue ran dæbaxjua. ⁴² Ne nu'bu mi mbe'ts'a 'de'mayon jeya ra Jesús, bi mbähä bu ja ra hnini Jerusalén ngue da nu ra dæmpeti bu. ⁴³ Nu'bu mi gua'a ram peti, bi mbeng bu yá ngu yu ja'i. Ne nu'bu mi mba bu 'yu ra José ne ra María, him mi pæ'u ngue bá copu a ra Jesús. ⁴⁴ Pe him be'ni min 'yøhu yá amigo. Ne n'dapa bin 'yo bu ja ra 'yu. Ne nu'bu min de bin säya buya, ne njo'o bu ra Jesús. Ne nu rá mbe ne rá ta bi 'yän'du yá amigo: "Ha gbän 'yøhu a ra Jesús," ne'u yá meni bi 'yänni. ⁴⁵ Pe him bi dñi, janangue'a bi mbeng bu Jerusalén, bi hyom bu.

⁴⁶ Ne ná hyupa buya ja bi dñi bu ja ra danija. Mi 'bøhmbu bu yu xänbate nijä. Ne nu'a ra Jesús mi øde 'be'a mi man'u ne bi 'yän yän t'änni 'be'a bi 'yøde. ⁴⁷ Nu yu xänbate nijä buya bi hyonya thoho nangue gátho 'be'a mi pæ'a ra Jesús. ⁴⁸ Ne nu'a rá mbe ne ra José, bi hyonya thoho 'bu mi nu i yahu yu xänbate. Nu'a rá mbe bi 'yæmbi:

—Ts'unt 'u, hanja in jabu gá 'yørca'be, nguetho nu'a ni ta necä emme dá hon'a'be ne mi tu ma mbai'be.

⁴⁹ Nu ra Jesús bi dædi:

—Pe nde'bu hin xqui hyongüi, nguetho gui pæhmi ngue jatho ga øt'ä rá 'bæfi ma Ta.

⁵⁰ Pe nu'u, him bi bædi 'be'a nam bøn'a bi man'a.

⁵¹ Pe nu'a ra Jesús 'bex bi mbähä bu ja rá ngu bu ra hnini Nazaret, ne nzai mi øt'a i pa nsifi. Pe nu'a rá mbe mim bæntho bu ja rá mbai 'be'a gátho bin ja. ⁵² Nu ra Jesús, in te rá ja'i ne in te rán 'yomfæni. Ne gátho yu ja'i mi numanho a ne'a Oja mi numanho a.

3

Xuua Nxixyaq bi du'mi bi man rá m hma Oja bu ma'ueni

¹⁻² Nu'bu ná 'de'ma cüt'a njeya in ts'ut'abi ra hmuts'ut'abi Tiberio, ne bin yaui Oja ra Xuua bu ja ra dæpo mi 'bæi, bi xifi di dæmp'a rá 'bæfi. Ne gue'a ra Xuua rá ts'unt'u ra Zacarias a. Ne guet'a ra jeya bin ts'ut'abi ra Poncio Pilato bu ja ra xequi Galilea, ne n'dat'a ra jeya bin ts'ut'abi a ra Felipe bu ja ra xequi Iturea ne ra xequi Traconite. Nu'a ra Felipe ngue rán 'yøhu ra Poncio Pilato. Ne guet'a ra jeya a bin ts'ut'abi ra Lisianis bu ja ra xequi Abilinia. Ne 'dat'a ra jeya mi ngørpa mbäjä ra Anás ne ra Caifás bu Jerusalén. ³ Ne nubuya, bi dæmp' rá 'bæfi ra Xuua Nxixyaq, bin 'yo bu n'danguadi ra dæthe Jordán ne bi xih yu ja'i di päh yän 'yomfæni nangue yá ts'oqui, n'dahma da mba ma punbi. Ne bi xifi din xixyaq buya. ⁴ Ne guehna ra Xuua bi man'a ra Isaías 'bu mi 'yæna:

N'da ra ja'i din ya bu ja ra dæpo ne da 'yæna: "Dami päh nin 'yomfænihu, ga simhbø ra Hmu mi ts'utho da zøcua.

Dami hoc ni mbaihu, ga tømhbø xan ho.

⁵ Tengu yu mbothäi ne yu t'øhø din juäni tengu n'da ra 'yu i pa ma hoqui, hingui ndaxni, i ugentho, din ja bu ni mbaihu.

⁶ Ne gátho yu ja'i da nu'a ram pørpate bi pend Oja," da 'yæna, bi 'y'en'a ra Isaías.

⁷ Ne bi zøm bu yu ja'i bu 'bæh ra Xuua ngue in nde din xixyaq u. Ne nu ra Xuua bi 'yemp'u:

—Nu'ahu tengu thoho 'bu gyá pozahu, ne gui ænschü hin quin nuhu rá muui ni ts'oqui'bu 'bu gan xixyaqhu, ne hin gui hoc ni mbaihu. ⁸ Pe nte di muui 'bu gui emhbø gán yæhbø ngue ya nim bombøtahu ra Abraham. Pe nehya yu do i 'bongua mi sä xtä 'yæna yá t'uhni ra Abraham gue'bu gue'a xtän nde Oja a. ⁹ Ne nu'a to'o gátho him bi päh yän 'yomfæni nangue yá ts'oqui, tengu'bu yu za ngue hingui ho yän dät'o. Ne nu rán ts'onza Oja ya mahoqui xan ho ngue da 'yæx'u yu za hingui ho yän dät'o, ne da thøspu ja ra sibi din zø, bi 'yæn a ra Xuua.

¹⁰ Nu yu ja'i buya, bi 'yæn'u:

—'Be'a sä ga øt'ähe 'bu, bi 'yemp'a ra Xuua.

¹¹ Nu ra Xuua bi dæti:

—Nu'a to'o i ja yoho yá pahni, di un'na n'da to'o hin'yu rá pahni. Ne nu'a to'o i ja 'be'a da zi, di unni ts'u a to'o hin'yu da zi, bi 'yæna.

¹² Ne'u 'da yu hyaçahäi xi zøm bu ngue in nde da mba ma xixyaqbi, bi 'yän'du:

—Xänbate i, 'be'a sä ga øt'ähe.

¹³ Nu ra Xuua bi ðati:

—'Yo guí huspahü man'da ra renta, pe hont'a i man rán t'edi ra häi gui hyajü.

¹⁴ Ne'ü 'da yu dofui bi 'yänni:

—Necähe, 'be'a sä ga øt'ähe, bi 'yçn'ü.

Nu ra Xuua bi ðati:

—O guí haçuahü ra mbeti yu ja'i nanguie ni ts'edizehehü. Ne o gadí yafu n'da ra ja'i 'bü guí pahmbü him majuani a guí mamhbü. Ne hün guim bæmhbü ngue man'da emme xün ngu gui tahmbü, pe hont'a nin zäbi gui tahmbü, bi 'yçn'a ra Xuua.

¹⁵ Ne xün ngu ü ngue mi tøm'a ra Cristo mim bænsë ü ngue embi ra Cristo a ra Xuua.

¹⁶ Pe nu'a ra Xuua bi 'yçmp'ü:

—Nugä dí xixyü ahü ngue ra dehe thoho, pe ba ç'a n'da ja rá ts'edi xinda guecä, hin dí säcä tengu a. Nu'a dí hoc'ahü nanguie rá Hogandähi Ojü tengu 'bü xti hoc'ahü ra sibi.

¹⁷ Ne da huahn'dü yu ja'i tengu 'bü i pa nt'ei yu trigo. Nu rá xi dí 'uec ran dähi, ne nu yu trigo da mba m'be'ts'i, pe nu yu xi da t'upü ja ra sibi njäm'bü i huç't'i, in jabü da 'yøt' 'bü bi huahn yu ja'i a ra Cristo, bi 'yçn a ra Xuua.

¹⁸ Ne xün ngu mi'da yäm hma bi xi ü yu ja'i nanguie ran ho ma'da'yo. ¹⁹ Pe nu ra Xuua bi ðamhyä ra ts'ut'abi Herodes nguetho nu ra Herodes bi zin'a rá 'bepozehe, ngue rá xisu ra Felipe, i Herodías a ra xisu. Ne hinga hont'a pe xün ngu mi'da yän ts'o bi 'yøt'a, jananguie bi ðamhyä. ²⁰ Pe nu ra Herodes man'da xün ngu rá ts'oquü bi 'yøt'e nguetho bi got'a fädi a ra Xuua.

Ra Jesús bin xixyü

²¹ Nu'bü mi xixyüba yu ja'i a ra Xuua, ne'a ra Jesús bi mba bü, bin xixyü. ²² Ne nu ra Jesús 'bü mi yayü Ojü, 'bex bá xoh mahçts'i ne bá çä a rá Hogandähi Ojü tengu n'da ra t'azü, ne bi zoxpü ja rá ja'i ra Jesús. Ne bi t'ø'a n'da ra nde mahçts'i bi 'yçna:

—Nu'i ma Ts'ant'ü i, emme dadí huç'ç'i i, ne dí numanho i, bi 'yçn Ojü.

Nu'ü yäm bombøta ra Jesús

²³ Nu ra Jesús mi pe'ts'a n'däte ma'det'a nje'ya 'bü mi ðamp' rá 'befi ua ja ra häi. Nu yu ja'i mim bæni rá ts'ant'ü ra José a ra Jesús. Ne nu ra José rá ts'ant'ü ra Elí a. ²⁴ Nu ra Elí, nu'a rá ta, gue'a ra Matat a. Nu ra Matat, nu'a rá ta gue'a ra Leví a. Nu ra Leví, nu'a rá ta gue'a ra Melqui a. Nu ra Melqui, nu'a rá ta gue'a ra Jana a. Nu ra Jana, nu'a rá ta gue'a ra José a. ²⁵ Nu ra José, nu'a rá ta ra Matatías a. Nu ra Matatías, nu'a rá ta ra Amós a. Nu ra Amós, nu'a rá ta ra Nahum a. Nu ra Nahum, nu'a rá ta ra Esli a. Nu ra Esli, nu'a rá ta ra Nagai a. ²⁶ Nu ra Nagai, nu'a rá ta ra Maat a. Nu ra Maat, nu'a rá ta, ra Matatías a. Nu ra Matatías, nu'a rá ta ra Semei a. Nu ra Semei, nu'a rá ta ra José a. Nu ra José, nu'a rá ta ra Judá a. ²⁷ Nu

ra Judá, nu'a rá ta ra Joana a. Nu ra Joana, nu'a rá ta ra Resa a. Nu ra Resa, nu'a rá ta ra Zorobabel a. Nu ra Zorobabel, nu'a rá ta ra Salatiel a. Nu'a ra Salatiel, nu'a rá ta ra Neri a. ²⁸ Nu ra Neri, nu'a rá ta ra Melqui a. Nu ra Melqui, nu'a rá ta ra Adi a. Nu ra Adi, nu'a rá ta ra Cosam a. Nu ra Cosam, nu'a rá ta ra Elmodam a. Nu ra Elmodam, nu'a rá ta, ra Er a. ²⁹ Nu ra Er nu'a rá ta ra Josué a. Nu ra Josué, nu'a rá ta ra Eliezer a. Nu ra Eliezer, nu'a rá ta ra Jorim a. Nu ra Jorim, nu'a rá ta ra Matat a. ³⁰ Nu ra Matat, nu'a rá ta ra Leví a. Nu ra Leví, nu'a rá ta ra Simeón a. Nu ra Simeón, nu'a rá ta ra Judá a. Nu ra Judá, nu'a rá ta ra José a. Nu ra José, nu'a rá ta ra Jonán a. Nu ra Jonán, nu'a rá ta ra Eliaquim a. ³¹ Nu ra Eliaquim, nu'a rá ta, ra Melea a. Nu ra Melea, nu'a rá ta, ra Mainán a. Nu ra Mainán, nu'a rá ta ra Matata a. Nu ra Matata, nu'a rá ta, ra Natán a. ³² Nu ra Natán, nu'a rá ta, ra David a. Nu ra David, nu'a rá ta, ra Isai a. Nu ra Isai, nu'a rá ta, ra Obed a. Nu ra Obed, nu'a rá ta, ra Booz a. Nu ra Booz, nu'a rá ta ra Salmón a. Nu ra Salmón, nu'a rá ta, ra Naasón a. ³³ Nu ra Naasón, nu'a rá ta ra Aminadab a. Nu ra Aminadab, nu'a rá ta ra Aram a. Nu ra Aram, nu'a rá ta ra Esrom a. Nu ra Esrom, nu'a rá ta ra Fares a. Nu ra Fares, nu'a rá ta ra Judá a. ³⁴ Nu ra Judá, nu'a rá ta ra Jacob a. Nu ra Jacob, nu'a rá ta ra Isaac a. Nu ra Isaac, nu'a rá ta ra Abraham a. Nu ra Abraham, nu'a rá ta, ra Taré a. Nu ra Taré, nu'a rá ta ra Nacor a. ³⁵ Nu ra Nacor, nu'a rá ta ra Serug a. Nu ra Serug, nu'a rá ta ra Ragau a. Nu ra Ragau, nu'a rá ta, ra Peleg a. Nu ra Peleg, nu'a rá ta, ra Heber a. Nu ra Heber, nu'a rá ta, ra Sala a. ³⁶ Nu ra Sala, nu'a rá ta, ra Cainán a. Nu ra Cainán, nu'a rá ta ra Arfaxad a. Nu ra Arfaxad, nu'a rá ta, ra Sem a. Nu ra Sem, nu'a rá ta, ra Noé a. Nu ra Noé, nu'a rá ta, ra Lamec a. ³⁷ Nu ra Lamec, nu'a rá ta, ra Matusalén a. Nu ra Matusalén, nu'a rá ta, ra Enoc a. Nu ra Enoc, nu'a rá ta, ra Jared a. Nu ra Jared, nu'a rá ta, ra Mahalaleel a. Nu ra Mahalaleel, nu'a rá ta ra Cainán a. ³⁸ Nu ra Cainán, nu'a rá ta ra Enós a. Nu ra Enós, nu'a rá ta ra Set a. Nu ra Set, nu'a rá ta ra Adán a. Ne nu ra Adán, bi zänd Ojü a.

4

Ra Jesús bi nu rán ts'äte ra zïthu

¹ Nu ra Jesús bi nexpü ja ra ðathe Jordán ne min 'youi rá Hogandähi Ojü. Ne nu'a rá Hogandähi Ojü bi bæni da mba bü ma'ueni bü ja ra ðapo. ² Ne nyote pa ne nyote xui bim 'bapü ja ra ðapo ra Jesús. Ne bi ts'äp rá mbüi, bi zä'a ra zïthu. Ne xingui ts'ü bin sihme gätho yu pa bim 'bapü, ne bin tumanthuhu büya. ³ Ne bi 'yçn'a ra zïthu:

—Nu'bu majuḡani gue'e rá ts'ant'u Oḡa, dami japi dim hme ra do 'bengua, bi t'ẽmp'a ra Jesús.

⁴ Nu ra Jesús bi daḡi:

—Nt'o't'i bu ja rá m hman Oḡa: “Hinga hont'a ra hme dí m 'bah yu ja'i pe ne'a gátho i man Oḡa,” bi t'ẽmp'a ra zĩthu. Ne him bi 'yot'a bi sifi.

⁵ Pe nubaya, nu ra zĩthu bi zix a ra Jesús bu ja n'da ra t'ohø xan hets'i, ne bi 'yuti hapu gátho 'bu'u ja yú ts'edi yu ts'ut'abi ua ja ra hái, ⁶ ne bi 'yẽmbi:

—Gátho guí nu ya ga 'da'a'i, nguetho ma mbetigá. Ya bin'daqui ne sá ga unni to'o gátho din nde ga unni. ⁷ Ne nu'bu gan danyahmu bu ja ma gua ne gui thandegui, ga 'da a i gátho guín nu ya, i ẽn'a ra zĩthu.

⁸ Nu ra Jesús bi daḡi:

—“Hont'a Oḡa, ra Hmu, ga thandehu ne ga øpahú rá 'befi a,” i ẽm bu ja rá m hman Oḡa, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁹ Nubaya, nu ra zĩthu bi zix mahøn'a a ra Jesús bu ra hnini Jerusalén, ne bin tøpu magats'i thoho ra danija. Ne bi 'yẽmbi:

—Nu'bu majuḡani gue'e rá ts'ant'u i Oḡa, damin sáqui, gui sonu hái, ne hin hapu gui 'uaqui, ¹⁰ nguetho nt'o't'i bu ja rá m hman Oḡa:

Nu'a Oḡa ba pen'du yám 'behni da mbáx'i i.

¹¹ Ne da bent'i i ne hin hapu gui 'uaqui, i ẽm bu ja rá t'ohni Oḡa, bi 'yẽn'a ra zĩthu.

¹² Nu ra Jesús bi daḡi:

—Pe ne'a i mam bu ngue: “Nu Oḡa ma Hmuhu njongui sá da zá'a ngue da ba 'bu majuḡani da 'yot'a im man'a,” i ẽm bu ja rá t'ohni Oḡa, bi 'yẽn'a ra man'a.

¹³ Nu'bu mi gua'a bi man yán ts'áte ra zĩthu, bi 'uepaya, bi zo'a ra Jesús 'da yu pa.

Ra Jesús bi damp' rá 'befi bu ja ra xequi Galilea

¹⁴ Nu ra Jesús bi mbeng bu ja ra hái Galilea, min 'youi rá Hogandahi Oḡa. Ne gátho yu ja'i mi 'buru bi 'yø'a i øt' ra Jesús. ¹⁵ Ne bi xánba yu ja'i bu ja yu nija, ne gátho bi numanho a.

Nu ra Jesús bi mba bu ja ra hnini Nazaret gepu bin te

¹⁶ Nu ra Jesús buya bi mba bu ja ra hnini Nazaret, gepu bin te. Nu ra pa ran säya bi mba bu ja ra nija tengu zai mi ørupu hapu mí 'yo. Ne bim 'bái ngue da neh rá m hman Oḡa. ¹⁷ Ne bin t'un'na rá søcuá bi 'yo't'a ra pøngahya Isaiás, ne bi tants'a ra søcuá gepu i ẽna:

¹⁸ Nu'a Oḡa bi 'yenscá rá Hogandahi nguetho bi huangá ne bá pengá ga xih yu hyoya ran ho ma'da'yo.

Bá pengá ngue ga hurpa yú mbúi to'o i ja yu dumbúi.

Ne ga xocua u to'o xí bent'a ra zĩthu tengu'bu i ofádi u.

Ga xocpa yán 'yomfeni yu ja'i ne da ba'a majuḡani rá 'yu Oḡa u.

Ne ga japi him man zá ran u u di nba yú hmu.

¹⁹ Ne ga xih yu ja'i ngue bi zøn ra ora da 'yøpa rá mate Oḡa u, i ẽm bu ja rá søcuá ra Isaiás gepu bi neh ra Jesús.

²⁰ Nu ra Jesús 'bu mi gua'a bi neh ra søcuá, bi mbants'i, bi uni da 'bes' mahøn'a ra søcuá. Ne bi hyuh paya ngue da xi u 'be'a mí mam bu. Ne gátho yu ja'i mi 'buru ja ra nija bi hyet'a ra Jesús. ²¹ Nu'a bi 'yẽna:

—Nu'a dá necá ya, mi mam bu ja rá søcuá ra Isaiás ngue mi ma din ja, ne bin ja a ya, nguetho dí 'bucá u, bi 'yẽna.

²² Ne gátho yu ja'i bin yamanho nangue ra Jesús ne bi hyonya thoho nguetho mahotho a bi man ra Jesús bu ja ra nija. Ne ẽn'u:

—Hanja ngubu i øt'e, ẽn'u nguetho im bẽni gue ra Jesús rá ts'ant'u ra José.

²³ Nu ra Jesús buya bi 'yẽmp'u:

—Masque guí nde gui xijú a ram hma i ẽna: “Grá 'yøthebate, damin hoczehe,” masque guí nde gui xijú a, nguetho guím bẽnsẽhu, hin dí øt'ua ja ma hnini zeh u yun t'øt'e nuixte tengu dá øt'a bu ja ra hnini Capernaum, bi 'yẽna. ²⁴ Majuḡani dí xi ahu, n'da rá pøngahya Oḡa hingui hnumansu bu ja rá háizehe. ²⁵ Njabu bi 'yøt' ra pøngahya Elías 'bu maya'bu. Xun ngu yu xisu xí du yú ndø mi 'búi ngue yú mijudíohu, gue'bu him bin 'ye hyu jeya made, ne bin ja ra thuhu bu. ²⁶ Pe him bi mbáx'a n'da ra xisu xí du rá ndø bu ja rá háizehe, pegue bi 'ben bu ra hnini Sarepta gepu ra hái Sidón, da mbáx'a n'da ra xisu mi 'buru, bi 'yẽna. ²⁷ Ne ngutho bi 'yøt' ra pøngahya Eliseo, guexta' a xun ngu yú mijudíohu mi hẽmb ra t'axca'ya, pe xinga n'da bi hoc'a ra pøngahya ngue yú menguzehẽhu, hont'a ra hmudofui Naamán, ra mengu bu ra hái Siria, bi hoqui, bi 'yẽn'a ra Jesús.

²⁸ Ne nu'bu mi man'a ra Jesús a bi ma, nu yu ja'i mi 'buru ja ra nija ẽmme bin cue buya. ²⁹ Ne bi ndants'u bi bent'a ra Jesús ne bi zixpu mayá ra nyuni, im bẽni da hyøm bu ja ra mba'ye. ³⁰ Pe nu'a ra Jesús bi tho in de bu 'buh yu ja'i, ne bi zopu u, ne hin te bin jap'a.

Bi hoc'a n'da ran 'yohu min 'youi ra zĩthu a ra Jesús bu ja ra nija

³¹ Ne nu'a ra Jesús bi mbeng bu ja ra hnini Capernaum bu ja ra hái Galilea, ne i xánba yu ja'i 'bu ra pa ran säya. ³² Ne gátho yu ja'i bi hyonya thoho nangue rán xádi a, nguetho ra Jesús bi 'yuti xun ho ngue mi ja rán t'edi gue'bu mi xámbi.

³³ Nu n'da ra pa mi 'buru ra Jesús bu ja ra danija ne mi 'buru n'da ran 'yohu min 'youi ra zĩthu, ne ẽmme nts'edi bi mbafi, ne bi 'yẽna:

³⁴—Gra Jesús, ra mængue Nazaret, 'be'a guí nde gui 'yorcahe, ha gui juaje ya. Nugä dí pãcã to'o i, rá Hogam 'bèhni Ojã i.

³⁵Né nu ra Jesús bi 'yëmbi:
—Damin hë né gui pøm bũ ja rá mbũi na ran 'yohũ.

Né nu'a ra zĩthu nts'edi bi hyõmma häi ran 'yohũ bũ 'bäh yũ jã'i né bi bøm bũ rá mbũi ran 'yohũ bũya, pë hin harũ bi umba ran 'yohũ.

³⁶Né bi hyonya thoho yũ jã'i 'be'a bin ja na ran 'yohũ. Né bin 'yëmzèhe n'da ngu n'da: "Be'a ní ts'edi i ja na ran 'yohũ né i sã i hõn'a thi yũ zĩthu," bin 'yëmzèhe u.

³⁷Né bi t'õde gãtho ra xëqui bũ 'be'a bi 'yõt'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hocpa rá suto ra Simón Pedro

³⁸Nu ra Jesús bũya bi bøm bũ ja ra nijã, bi mba bũ ja rá ngu ra Simón Pedro. Né nu'a rá suto ra Simón Pedro, xãn u, nts'edi ra pa mi ja. Né bi si a ra Jesús ngue xãn u a ra xisu. ³⁹Nu ra Jesús bim 'bãrũ mi 'bèn'a ra hyënni, né bi ma ngue da bõn'a ra pa. 'Bex bi bõn'a ra pa, hin harũ xãn u bũya. 'Bex bi ndants'a ra xisu né bi hoc ran sihme, bi 'uñn'u.

Nu ra Jesús bi hoqui xãn ngu yũ jã'i

⁴⁰Né nu'bũ mí yeh ra hyadi, gãtho yũ hyënni bi ts'ixrũ 'bũh ra Jesús. Né 'bex bi yãn'u yũ hyënni 'bũ mi mba nthãdi n'da ngu n'da u, bi dã'a ra Jesús. ⁴¹Né yũ zĩthu min 'yohũ 'da yũ jã'i bi japi da bõn'u. Né nts'edi i mba'u, i ën'u:

—Nu'i, rá Ts'ant'u i Ojã, bi t'ëmp'a ra Jesús.
Pë nu ra Jesús him bi japi din yã nguetho mi pã'u gue ra Cristo a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi man rá m hma bũ ra xëqui Galilea

⁴²Né nu'bũ mi hyax bũya, t'uxuditho bi mbase gue ma'ueni ra Jesús. Nu yũ jã'i bi hyoni gue 'bũ go mi ðni, né him min nde'u da mba ra Jesús. ⁴³Pë nu'a ra Jesús bi 'yëmp'u:

—Nugã jatho ga mbagã mi'da yũ hnini, ga mam bũ ran ho ma'da'yo, ga xih yũ jã'i 'bëpũ ní manda rá ts'edi Ojã ua, jananjabũ bá pengã Ojã, bi 'yëna.

⁴⁴Né bi thopũ ja mi'da yũ hnini ja ra xëqui Galilea bũya, né bi mam bũ rá m hma bũ ja yũ nijã.

5

Da yũ mbahuq bi jap'a ra Jesús xãn ngu bi de yũ huq

¹Né man'da ra pa, ra Jesús mi 'bãrũ ja ndendãdehe Genesaret. Né ëmmë mi dũ bũ yũ jã'i in nde da 'yõh rá m hman Ojã, né hingui sã bũ dim 'bã'a ra Jesús. ²Né bi nu, i hõpũ yoho yũ mbosa hin te i ja bũ mbo. Né bi zo'u yã mbeti bũ ndenthe gue'bũ mi mben yã xit'ã. ³Nu'a n'da, rá mbeti ra Simón Pedro, né bi hyu'a ra Jesús. Né bi xi'a ra Simón da gon'i ts'u ra mbosa. Né nu yũ jã'i bim 'bãrũ

ndenthe u. Nu ra Jesús bi xãnba u yũ jã'i bũya. ⁴Né nu'bũ mi gua'a bi man ra Jesús bi 'yëmp'a ra Simón:

—Dami thãm bũ xãn hë ra dehe, né gui 'yem bũ ni xit'ã. Guerũ da zã gui the yũ huq.

⁵Pë bi 'yën'a ra Simón:

—Xãnbate, gãtho ra xui dãm pëhmbë né hin te dá thehe yũ huq, pë nu'bũ guím ma, ga emhbe mahõn'a, bi 'yëna.

⁶Né bi 'yem bũya, né xãn ngu bi de yũ huq gue'bũ go mi mbãdi bin tãn yã xit'ã. ⁷Né bi xi'u yã mimbahuqũ di zë'i ts'u. Né bi yuts'i gãtho yoho yã mbosa, né in nde da dom bũ mbo ra dehe yũ mbosa nangu nãn hyũ yũ huq. ⁸Né nu'bũ mi nu ra Simón Pedro 'be'a bin ja, bin ðanyahmu bũ ja rá gua ra Jesús, né bi 'yëmbi:

—Dami 'ue'i ts'u nangucã nguetho nugã drã ðãdits'ouigã, bi 'yën'a ra Pedro.

⁹Ngubũ bi ma nguetho bi hyonya thoho ngue xãn ngu yũ huq bi de. ¹⁰Né'a ra Jacobo né ra Xuua ngue yã ts'ant'a ra Zebedeo, bi hyonya thoho u. Né nu'u mi comhbũ rá 'bëfi a ra Pedro. Pë nu ra Jesús bi 'yëmp'a ra Simón:

—O guín su né nuya gui dũ mi gui hyon yũ jã'i to'o da 'yëc'yëigui, bi 'yëmbi.

¹¹Né nu'bũ mí zõm bũ ndenthe u yã mbosa bũya, bi den'a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da mí hëmb ra t'axca'ya

¹²Nu n'da ra pa mi 'bũpũ ja n'da ra hnini ra Jesús. Né'a n'da ran 'yohũ mi 'bũpũ, mi hëmb ra t'axca'ya gãtho rá jã'i. Né nu'a ran 'yohũ 'bũ mi nu a ra Jesús, 'bex bim 'bëmfo bũ ja rá gua ra Jesús, né bi 'yãp ra mate ran 'yohũ ngue in nde da yãni, bi 'yëmbi:

—Ma Hmu i nu'bũ guín nde, da zã gui jaqui da yãngã.

¹³Nu ra Jesús bi ðati né bi 'yëmbi:

—Nugã, din nde ngue 'bex da zã i. Nuya bi yãn'a ya, bi 'yëmbi.

'Bex bi zã'a ran 'yohũ bũya.

¹⁴Né nu ra Jesús bi hecua a ran 'yohũ gue hin da mam ngu 'bũh yũ jã'i, pë da mam bũ 'bũh yũ mbãjã. Né bi 'yëmbi:

—Ní mba bũ 'bũh yũ mbãjã, gui 'yõt'a rán t'ëdi ra Moisés ngue da 'yõt'a n'da 'bũ bi yãn'a ra t'axca'ya, n'dahma da bãh yũ jã'i ngue majuãni bi yãn'i, bi 'yën'a ra Jesús.

¹⁵Pë nu'u yũ jã'i guemhama mi ma hõnbũ go harũ ja yũ hnini 'be'a gãtho õt'a ra Jesús, né man'da xãn ngu bi mba bũ mi 'bũi ngue da 'yõsë u 'be'a i man'a, ngue in nde din hocpa yãn u i hëmp'i 'da'u. Né xãn ngu bi hoc'a ra Jesús, madague'a hõnt'a go mân u mi hëmp'u. ¹⁶Nu'a ra Jesús bũya mi pa bũ ma'ueni guerũ hingui 'bũh yũ jã'i, din yãni Ojã.

Nu ra Jesús bi hoc'a n'da mi ts'a rá jã'i

¹⁷Nu n'da ra pa bi xãnba yũ jã'i ra Jesús. Né mi 'bũpũ 'da yũ fariseo né 'da yũ xãnbate nijã, xpí 'yë'u hõnbũ go harũ i ja yũ hnini bũ

ra xequi Galilea ne ra xequi Judea, neꝑa ra dañhini Jerusalén. Ne nu'a ra Jesús bi 'yut'u ngue min 'youi xan ngu rá ts'edi Ojã 'bũ mi hoc yan zãman'u. ¹⁸ Ne bi zom bu 'da yan 'yohu, bá tu n'da ran 'yohu xan u, mi ts'a rá ja'í a, ox ra 'beza. Ne min nde xtán yarꝑu mbo 'bũh ra Jesús. ¹⁹ Pe emme du yã ja'í bu ja ra goxthi, ne hin hapu sã di yat'i. Janangue'a bi zix ra dãrghe bu maxõts'e ra ngu, ne bi xospa rá 'bet'e ne bi ca'ma ran 'yohu bu made i 'bã'a ra Jesús. Ne ox ra 'beza 'bũ mi camꝑ'u. ²⁰ Bi baꝑ ra Jesús buya gue i eç'yei xan ho u yan 'yohu gue i ja rá ts'edi a, 'bũ mi nu'a bi 'yõt'u. Janangue'a ra 'yẽmp'u ra dãrghe:

—Amigo, ya ma punbi ni ts'oqui, bi 'yẽmbi.

²¹ Pe nu'u yã fariseo ne yã xãnbate niã bin 'yẽmzehe u: “Hanja na ran 'yohu ngue eña da 'yõt'a i õt' Ojã, ne ya eña sã di punba rá ts'oqui n'da ra ja'í. Hingui numansu Ojã na,” bi 'yẽmp'u yã xãnbate ne yã fariseo.

²² Pe nu'a ra Jesús i paði 'be'a im beñ'u, ne bi 'yẽmp'u:

—Hanja in jabu guím beñhbũ. ²³ Ha guím beñhbũ ngue nte ní mbatho dá xicã ran 'yohu, ngue rá ts'oqui ya xãm punbi. Ha guím beñhbũ man'da xquí pañhbũ ngue i ja ma ts'edi 'bũ ga xifi da ndants'i, din 'yo. ²⁴ Pe ga ut'ahũ ngue i ja man t'ẽdi ua ja ra hãi ga punba yã ts'oqui n'da ra ja'í, ngue ga japi din 'yo na ran 'yohu, guecã gue dán ja'igã ua ja ra ximhãi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Ne nubaya bi 'yẽmp'u mí ts'a rá ja'í:

—Dami ndants'í, gui caꝑ ni fiði ne gui mba ni ngu, bi t'ẽmbi.

²⁵ 'Bex bi ndants'a ran 'yohu bi gaꝑ rá fiði ne bi mba rá ngu, ne bi 'yẽspa Ojã bu ní mba. Ne gãtho yã ja'í mi 'bũꝑu bi nu 'be'a bin ja. ²⁶ Ne gãtho bi hyonya thoho u, ne bin su, bi 'yẽspa Ojã ne bi 'yẽn'u:

—N'da ran t'õt'e nuĩxte dá nuhũ ra pa jabu ya, bi 'yẽn'u yã ja'í.

Ra Jesús bi xih ra Leví da denni

²⁷ M'bejua buya, bi bõm bu ja ra ngu ra Jesús, ne bi thopu mi hu'a ra Leví, gueꝑu mi hac rán ju't'i ra hãi, nguetho ra hyacahãi a. Ne nu'a ra Jesús bi 'yẽna:

—Dami tengui, bi t'ẽmp'a ra Leví.

²⁸ Nu ra Leví buya, 'bex bi ndants'a, bi zopu gãtho mi ja ne bi den'na ra Jesús.

²⁹ Ne nu'a ra Leví buya, bi 'yõt'a n'da ran sihme xan ndoho bu ja rá ngu, ngue bin sihme bu ra Jesús. Ne bi zom bu ja ran sihme xan ngu yã hyacahãi ne xan ngu mi'da yã ja'í, 'darꝑu bin sihmeũ ra Jesús. ³⁰ Pe nu'u yã fariseo ne yã xãnbate niã bi 'yẽna:

—Hanja gní sihmeũ yã dãdits'oqui ne yã ziyate hyacahãi, bi t'ẽmp'u yã xãdi ra Jesús.

³¹ Nu ra Jesús bi xi a n'da ran t'uti 'bũ mi dãt'u:

—To'o i 'bũh mán zaqui hingui hon'a to'o da 'yõthe, pe hõnt'a to'o xan u i hon'a da 'yõthe. ³² Nugã ma 'befigã ngue ga xih yã dãdits'oqui di pãh yãn 'yomfẽni. Pe nu'u to'o eñse mahoqui yã mbũi, ne hingui sã ga ze'u, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Bi t'ãn'na ra Jesús hanja him bi 'ye't' yãn sihme yã xãdi

³³ Ne bi t'ẽmp'a ra Jesús:

—Nu yã xãdi ra Xuua Nxixyã nãzi e't' yãn sihme 'bũ i yaui Ojã, ne'u yã xãdi yã fariseo, pe nu ni xãdi hin jam'bu e't' yãn sihme. Hanja ngue in jabu, bi 'yẽmbi.

³⁴ Nu ra Jesús bi dãti:

—Pe nu'u i 'bũꝑu ja ran thaði, hin da du yã mbũi nguetho 'bũꝑu a ran 'yohu din thaði. Hin da 'yẽna ngue hin din sihme u. ³⁵ Pe da zõn ra ora da ts'ispa a ran 'yohu, ne ja da 'ye't' yãn sihme buya, bi 'yẽn'a ra Jesús.

³⁶ Ne xõ bi xih man'da ran t'uti, ngue da 'yuti hingui sã yã xãdizehe ra Jesús da den'na ran yonxãdi, ne bi 'yẽmp'u:

—Njo'o n'da ra ja'í da xen ma'da'yo rá pahni ngue da mbõrba rá 'yapahni, nguetho nu'bũ da mbõrba a, hin da bõmanho ne di ts'ontho a ma'da'yo. ³⁷ Ne njo'o to da xirꝑu ra 'yaxfani mbot'asçi ra vino ma'da'yo, nguetho nu'bũ bin hogui, da fõh ra 'yaxfani buya. Ne dim fãn ra vino ne di ts'on'a ra 'yaxfani, gãtho dim 'bedi. ³⁸ Nu'a ra vino ma'da'yo da sirꝑu ma'da'yo ra xifani, ngue hin dim 'beh ra vino, ne xín din ts'on'a ra xifani.

³⁹ Ne to'o in zãi i si ra nyomvino, pe hingui nde a ra vino ma'da'yo, nguetho man'da xũ cahi ra nyomvino, eñ'u. Guím jahũ bu ngue hin guí manhohũ man xãdigã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

6

Nu ra Jesús bi ma 'be'a da t'õt' ra pa ran sãya

¹ Nu n'da ra pa ran sãya, nu ra Jesús ne yã xãdi bi thopu ja n'da ran uãtrigo. Nu u yã xãdi bi duc'i da yã trigo. Bi deñt yã 'ye'u yã trigo, bi za buya. ² Ne nu'u da yã fariseo bi 'yẽmp'u:

—Hanja in jabu guí õthũ, nguetho i mam bu ja man t'ẽdiũ hingui sã guí 'yõthũ ra 'befi a ra pa ran sãya, bi 'yẽn'u.

³ Nu ra Jesús bi dãti:

—Ha hin guí pañmbũ 'be'a mam bu ja rá søcuã Ojã ngue ne'a ra David bi mbesta man'da rán t'ẽdi Ojã, ne'u min 'yohu, nu'bũ mi tumanthuhu. ⁴ Nu'a ra David bi yarꝑu ja rá ngu Ojã ne bi zi yã thuhme rán t'umni Ojã oxꝑu ja ra mexa, ne bi un'du min 'yohu. Ne hõnse yã mbãjã i sã da zi u. Pe hin guím beñhbũ ra ts'oqui bi 'yõt'a ra David ne yan 'yohu nguetho xan ho bi 'yõt'u, bi 'yẽn'a.

⁵ Ne man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yẽna:

—Nε nugā ngue dán ja'igā ua ja ra ximhäi, dra Hmugā, nε ja man t'ēdi ga mangā 'be'a da 'yøt' yu ja'i ra pa ran sāya.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohu mi mbedi rá yε

⁶Nε xø man'da ra pa ran sāya, nu ra Jesús bi xänba yu ja'i bu ja ra nijā. Nε mi 'bupu n'da ran 'yohu ra mbedi rán 'yei. ⁷Nε'u 'da yu xänbate nijā nε 'da yu fariseo mi 'bupu, mi tømthoho, in nde da nu 'be'a da 'yøt'a ra Jesús ra pa ran sāya, nguetho in nde di yap'a. ⁸Pε nu ra Jesús i pađi 'be'a im bεn'u. Nε bi xi'a ran 'yohu mi ja rá mbedi'yε:

—Ba εcua, damim 'bācua da nu'a yu ja'i, bi 'yεmbi.

Nε 'bex bi mba bu ran 'yohu. ⁹Nu ra Jesús bi 'yεmp'u buya:

—'Be'a i mam bu ja man t'ēdihū, nda'a xun ho ga øthu. Ha i mam bu ga øthu ran ho uague ran ts'o ga øthu ra pa ran sāya. Uague i man bu gan yanbahū rá te n'da uague i mam bu ga jafu da du n'da a ra pa ran sāya, bi 'yεn'a ra Jesús.

¹⁰Nubūya, nu ra Jesús bi hyεt'u yu ja'i, nε bi 'yεmp'a ran 'yohu:

—Dami juan ni 'ye.

Nu'a ran 'yohu bi juan rá 'yε, nε bin hogui xun ho. ¹¹Pε nu yu fariseo nε yu xänbate nijā εmme bin cue'u nε bi hyoni 'be'a sä da 'yørpa ra Jesús.

Ra Jesús bi huahn'du 'de'mayoho yu xädi

¹²M'bejua buya bi mba bu ja n'da ra nyuni ra Jesús, haxa in yaui Ojā. ¹³Nu'bu mi hyats'i bi zohn'du yu xädi ngue i ja a da xifi mahøn'a. Nε bi huahni 'de'mayoho din 'yohu ngue yu 'bäihū. ¹⁴Nε nu'u bi huahni, gue'a ra Simón t'εmbi ra Pedro, gue'a rá thuhu bi xih ra Jesús a. Ne'a ra Andrés, rán 'yohu a ra Simón, nε ra Jacobo, nε ra Xuua, nε ra Felipe, nε ra Bartolomé. ¹⁵Nε ra Mateo, nε ra Tomás, nε man'da ra Jacobo rá ts'ant'u ra Alfeo, nε ra Simón Zelotes, ¹⁶nε ra Judas rán 'yohu ra Jacobo, nε ra Judas Iscariote, gue'a xi dá'a ra Jesús 'bu m'bejua. Nε gue'u bi huan'na ra Jesús u ngue yu 'bäihū.

Xun ngu yu ja'i bi xänba a ra Jesús

¹⁷Nubūya, nu ra Jesús nε yu xädi bi gapu ja ra nyuni nε bin thehu xun ngu yu ja'i bu xun juani, bi nexpu ya hnini ra xεqui Judea, nεpu ra dāhnini Jerusalén, nεpu ndendādehe, guepu i ja ra hnini Tiro nε ra hnini Sidón. Nε nu'u, bi zøm bu ngue in nde da 'yøde 'be'a man ra Jesús, nε nu'u mi'da buya, in nde da mba ma hoqui u. Nε nu'a ra Jesús bi hoc'u. ¹⁸Nε xun ngu u min 'yohu ra zīthu bi zøm bu, nε nu'a ra Jesús bi hyøn'a thi u. ¹⁹Nε gātho u min nde da dārpa rá ja'i ra Jesús, nguetho gātho yu hyēnni bi hoc'a nangué rá ts'edi.

Ra Jesús bi ma to'o din johya nε to'o da nu ra dumbū

²⁰Nε nubūya, nu ra Jesús bi hyεt'u yu xädi nε bi 'yεmp'u:

—Gui hyoyahu, pε ya gá cøthu bu di manda rá ts'edi Ojā janangué'a majāpi ahu.

²¹Nε gui tumanthuhuhū, pε Ojā di ja ahu gui tømhbū a gui homhbū, janangué'a majāpi ahu.

Nε gui sāhu ra dumbū ya, pε Ojā da hyut'a ni mbūihū, janangué'a majāpi ahu.

²²Nε ngutho 'bu i san ahu yu ja'i, nε'bu i 'uegue nangué ahu, nε'bu di c'aman'u ahu, nε'bu da ndøm mants'o ni thuhuhū ngue gui tengahu, guecā ngue dán ja'igā ua ja ra ximhäi, guemhma majāpi ahu. ²³Gan johyahu, da hyu ni mbūihū 'bu din jabū da 'yøt'ahu yu ja'i, nguetho ngutho bi t'ørpa u yu pøngahyā mam'bef'o, nε i ja 'be'a din 'da ahu ngue am 'be'ts'i mahεts'i, bi 'yεn'a ra Jesús.

²⁴Nε xø bi 'yεmp'u:

—Pε í huçi maha ahu gyu mεmbetihū ngue høn't'a ni mbeti guim bεmhbu, nguetho ya hin guin nuhu man'da ran johya njam'bu da guadi.

²⁵Nε í huçi maha ahu, ngue gui εmhbu hin te gadí 'bεhmhbū, pεgue gan tumanthuhuhū.

Í huçi maha ahu, ngue ja nin johya zεhεhu, nguetho m'bejua da du ni mbūihū.

²⁶Í huçi maha ahu ngue gātho i mananho nangué ahu yu ja'i. Bin jabū yu hyāte pøngahyā bi mananho gātho yu ja'i, bi 'yεn'a ra Jesús.

Dami huεc nin sūihu, bi 'yεn'a ra Jesús

²⁷Pε dami 'yøhmhbū na ga xi ahu ya, bi 'yεn'a ra Jesús:

—Gui huεc nin sūihu nε gui 'yørpa ran ho u to'o i numan'u ahu. ²⁸Nε dami 'yāp Ojā da mbäx'u di c'aman'u ahu, nε gui 'yāp Ojā da 'yεnspa rán jāpi u di un'nahū. ²⁹Nε nu'bu n'da da mbεp'a ni 'yoguhū, gui 'bāt ni hmihū da mbεp'a man'da nguadi ni 'yoguhū. Nε nu'bu n'da da gān'na ni cotohu, nε'a ni pahni gui unhdū. ³⁰Dami unhdū 'be'a gātho da 'yā ahu, nε nu'a da thān'nahū hingui 'yāhmbu. ³¹Nu'bu gui ndehū da 'yøt'ahu ran ho ni mijā'ihū nde'bu gui 'yørpahū ran ho.

³²Pε nu'bu høn't'u di huεc'ahu gui huεhu, hin te di muui a 'bu, 'da'angu gā 'yøthu u him mahoqui yu mbūi. ³³Nε nu'bu høn't'u bi 'yøt'ahu ran ho gui ørpahū ran ho, hin te di muui 'bu, nguetho in jabū øt'u him mahoqui yu mbūi. ³⁴Nε nu'bu høn't'u gui pāhmbu i jut'í gui hmit ni mbetihū, hin te di muui 'bu, nguetho gue'a i øt' yu ts'om'bāi, di hmit yu mits'om'bāihū ngue im bēni da mba ma cospi rá mbeti. ³⁵Pε dí xi ahu, dami huεc nin sūihu, nε gui 'yørpahū ran ho u, nε gui hmithū madague'a gui pađi hin di cos'ahu. Nu'bu ngubū gui 'yøthu, gue'a nám fađi gue yu t'uhni ahu Ojā. Nε i ja 'be'a di 'da ahu Ojā buya. Nguetho gue'a i øt' Ojā, gātho i ørpa ran

ho madague'a hin da 'yɛn'u: "Jamadi Ojā." Ne gātho i ɔrpa ran ho madague ya ts'om'bāi u. ³⁶ Dami huɛc ni mija'ihū tengutho bə i huɛc'ahū Ojā ma Tahū, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Hin gui 'yɛmhbu bi 'yɔt' yu ts'oqui u mi'da yu jā'i

³⁷ Ne man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yɛna: —"Nuna bi 'yɔt' yu ts'oqui," hin gui 'yɛmhbu, ne hin da t'ɛn'ahū gā 'yɔthū yu ts'oqui 'bū. Ne 'yo gadi yāfū ni mija'ihū ne hin da zɛp'ahū Ojā, pɛ gam punbahū ne Ojā di pun'nahū bəya. ³⁸ Dami un'dū 'bɛ'a i hon ni mija'ihū, ne Ojā man'da xən ngu di co'ts'ahū ne dim fons thoho a di 'da ahū xinda gue'a gadi un ni mija'ihū. Nguetho da 'yɔt'ahū Ojā tengu gui ɔrpaḥū ni mija'ihū, bi 'yɛn'a ra Jesús.

³⁹ Ne xɔ bi xi'a n'da ran t'uti, bi 'yɛna: —Hingui sã n'da ra xādã da 'yut ra 'yu rá mixádãui, ts'urp thoho da dāpū ja ra hyɛ u. Ne ngutho n'da ra jā'i hingui sã da 'yut ran ho rá mija'iu 'bū hingui pāse ran ho. ⁴⁰ Ne ngutho n'da ra xādi, man'da hingui ngu pādi xinda gue'a rá xānbate, ne nu'bū bi juah rán xādi, 'da'ingu i pāhmi a. Nu'bū ts'utho i pā'a ra xānbate ne ts'utho i pā'a rá xādi.

⁴¹ Ne hingui sã gui mamhbū nangu to'o i ja zə ts'u ran ts'o 'bū xən ts'o ni mbūihū. ⁴² Hanja gní 'yɛmhbu gui zehmbū u mi'da yu jā'i di hoc yá mbūi, ne ɛmme go xən ts'o ni mbūizehehū. Jatho 'bɛ gui hoczɛhe ni mbūihū, ja da zã gui zehmbū u mi'da, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nangue rán dāt'o di fq'a ra za

⁴³ Ne man'da bi man'a ra Jesús ngue bi 'yɛna:

—Nu n'da ra hogaza hingui sã din zəh yán dāt'o ngue hingui ho. Ne ngutho a n'da ra za hingui ho, hingui sã din zəh yán dāt'o xən ho. ⁴⁴ Nu yán dāt'o i zəpū, gue'a ctí pāhmbū 'bɛ'a ní za a ra za, nguetho hingui sã din zəh yán dāt'o ngue yu higo bə ja ra 'uɪnza. Ne xín din zəh yán dāt'o ngue yu uva bə ja yu t'ax'uɪni. ⁴⁵ Ngutho n'da ra jā'i xən ho rá mbūi, i ɔt' ran ho tengu i ja bə mbo rá mbūi. Ne ngutho n'da ra ts'om'bāi i ɔt' ran ts'o tengu i ja bə mbo rá mbūi, nguetho gātho a i ja bə mbo rá mbūi n'da, gue'a ní bøn rá nde n'da a, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Rán t'uti u i ɔt'a man ra Jesús ne'u hingui ɔt'e

⁴⁶ Ne xɔ bi 'yɛn'a ra Jesús: —Hanja gní 'yɛnju ni hmuju ne hin gui ɔthū 'bɛ'a dí xi ahū. ⁴⁷ Ga xi ahū rán t'uti u i ɔt'a dí mangã. ⁴⁸ Nu'u, i ɔt'e tengu bi 'yɔt'a n'da ran 'yohū bi hyɔ'a n'da rá ngu, ne xən hɛ bi 'yamp' ra häi ngue da mbāmp'u yu jādo. Ne nu'bū mam bá ɛh ra mboxthe, nte bi jap'a ra ngu, nguetho mbo bim foxa ra jādo. ⁴⁹ Pɛ nu'u i ɔh ma nde ne hingui ɔt'a dí mangã, rán

t'uti u tengu n'da ran 'yohū bi hyɔh rá ngu ne bi 'yɛx maxɔts'e yu jādo, ne nu'bū mambá ɛ'a n'da ra mboxthe, 'bex bi yɔt rán ngu bəya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

7

Ra Jesús bi hocpa rá 'yɛhe n'da ra hmudofai

¹ Ne nu'bū mi gua'a man'a ra Jesús, bi mba mahɔn'a bə ja ra hnini Capernaum. ² Ne mi 'bɛpū n'da ra hmudofai, ra mɛngu bə Roma a. Ne xən'u n'da rá 'yɛhe, nde da du. Ne nu'a ra hmudofai ɛmme madi huɛc'a rá 'yɛhe. ³ Ne nu'bū mi 'yɔde 'bɛpū ra Jesús bá pɛhni 'da yu ngarbi bə ja ra hnini ngue da zix'a ra Jesús di hocpa rá 'yɛhe. ⁴ Ne nu'bū mi zɔm bə 'būh ra Jesús, bi 'yāp ra mate da mba, ne bi 'yɛmbi:

—Din nde gui 'yɔrcahe ra mate gui mba, nguetho nu'a ra hmudofai ra hocjā'i a, ⁵ ne ɛmme di huɛgahū ngue dyu judiɔhū. Ne nu'a bi guzɛhe a i thɔh ma nijahū, madague hing ra judio a, bi 'yɛmbi.

⁶ Nu ra Jesús bi mbähä, ne nu'bū mi ts'utho da zɔm bə ja rá ngu a ra hmudofai, pɛ nu'a ra hmudofai bá pɛhni 'da yá amigo mahɔn'a, din c'athū a ra Jesús, da 'yɛmbi:

—Hingui jatho gui sɔm bə ja ma ngu, nguetho nugã hin dí sucã tengu i, ⁷ xingui sã ga ɛna ga mba gan yāui, ne hin drá judiɔgã. Pɛ dí pādi ngue i ja ni ts'ɛdizɛhe, ngue nu'bū guim ma da yāni, ne 'bex gue da yāni. ⁸ Tengu thohogã bin 'dac'i ts'u man't'ɛdi, ne nu'bū i ja 'bɛ'a dí xi u ma dofai, ne'u ma 'yɛhe, 'bexgue 'dahmantho in ja. Ne ngutho i, sã guim mantho bə gui 'bäi ne 'bexgue da yān bəya, bi 'yɛn'a ra nde bá pɛhna ra hmudofai ngue bi man'u yá amigo. ⁹ Nu ra Jesús bi hyonya thoho 'bū mi 'yɔ'a bi man'u yān 'yohū ngue bá pɛhna ra hmudofai, ne bin yɛgui bi xi'u mí tenni, ne bi 'yɛna:

—Xinga n'da ma mijudiɔhū dá tɪngã ngue i ɛc'yɛi i ja ma ts'edi tengu a ran 'yohū, bi 'yɛn'a ra Jesús. Nuya bin ja bi 'yāqui, bi 'yɛna.

¹⁰ Ne bi mbeng bə ja ra ngu u yá amigo a ra hmudofai bəya, ne bi nu'a rá 'yɛhe ra hmudofai ngue ya xí zã.

Nu ra Jesús bi xox rá ts'unt'u n'da ra xisu xi du rá ndɔ

¹¹ Man'da ra pa bəya, ra Jesús bi mbähä yá xādi bə ja ra hnini Nain. Ne xən ngu yu jā'i mí tenni. ¹² Ne nu'bū mi zɔm bə ndehhini, bə ɛpū yu 'yāgui, ba tu rá ts'unt'u n'da ra xisu xi du rá ndɔ. Ne njo'o man'da rá ts'unt'u. Ne xən ngu yu jā'i min 'yohū yu 'yāgui. ¹³ Ne nu ra Jesús 'bū mi nu a ra xisu bəya, bi huɛc'a ne bi 'yɛmbi:

—O gui zoni, ɛn'a. ¹⁴ Ne nubəya, bi dā'a ra huada mi o ra du a ra Jesús ne bim 'bā'u yān dute. Nu ra Jesús bi 'yɛmp'a ra du bəya: —Grá ts'unt'u, dami ndants'i, bi 'yɛmbi.

15 Ne nu'a xí du 'bex bi ndants pu ja rá huada ne bin ya. Nu ra Jesús buya, bi xi'a rá mbe da zits'i. 16 Ne gátho yu já'i mi 'bäpü bin su, ne bi 'yęspa Ojå u.

—Nuya, n'da ra pøngahya nuixte di 'buhmbu ua, ne Ojå da yanju ya, yú já'igáhu Ojå ya, bi 'yęn'u.

17 Ne gátho yu já'i mi 'bäpü, ne pu ra xęqui Judea, bi ma 'be'a bi 'yot'a ra Jesús.

Ra Xuua Nxixya bi mbęhni 'da da 'yänni to'o a ra Cristo

18 Ne bi si'ara Xuua Nxixya 'be'a bi 'yot'a ra Jesús, bi man u yú xádi. 19 Janangue a nu ra Xuua bi zon'du yoho yú xádi ngue da mben bu 'buh ra Jesús ne da 'yänni: “Ha gue'e ra Cristo mi hma ba ęhe, uague ga thoqui ga tømhbę,” gui 'yęnui, bi 'yęn'a ra Xuua. 20 Ne nu'bu mi dñ'n'a ra Jesús u yám 'bęhni ra Xuua, bi 'yęmbi:

—Nu'a ra Xuua Nxixya bá pęngå'be nguetho in nde da bađi gue'bu gue'e ra Cristo i hma ba ęhe, uague ga thoqui ga tømhbę, bi 'yęn'u.

21 Ne 'bex bi hoc'u 'da yu hyęnni a ra Jesús buya, ne bi hyøn'a thi yu zithu ngue mún 'yohu 'da yu já'i, ne bi xocpa yú dá yu xádi. 22 Ne nubuya, bi 'yęmp'u yú xádi ra Xuua:

—Ní mbę ya, gui xihmi ra Xuua 'be'a gá nuui ua, ne 'be'a gá 'yøhmi ya. Gui 'yęnui: “Nu yu xádi i nu ran nequi ya, ne yu dogua i sá i 'yo ya, ne nu'u mi hęmb ra 'axca'ya bi yan'u ya, ne yu gogu i øhnahta ya, ne'u xí du bi ndants'i, ne yu hyoya i ø'a ran ho ma'da 'yo ya. 23 Din johya u to'o i ęc'yei xån ho, ne hin di u't 'yámbu'u,” gui 'yęnui, bi 'yęn'a ra Jesús.

24 Ne nu'bu mi mbenc'u yám 'bęhni ra Xuua buya, nu ra Jesús bi ma 'be'a øt' ra Xuua, ne bi 'yęmp'u yu já'i:

—Nu'bu gá mbähå bu ma'ueni ngue gá nuhu ra Xuua, 'be'a gá bęmhbu ngue gá nuhu bu. Ha guá nuhu n'da ran 'yohu xån güent'i tengu n'da ra xithi i ęn ran dahi. 25 Uague gá nuhu n'da ran 'yohu mi he ra pahni xám hmadi. Pe nu'u, 'bäpü ja ra ngunts'ut'abi u. 26 Uague guá nuhu n'da rá pøngahya Ojå. Majuani a gá nuhu, ne hinga hont'a n'da rá pøngahya Ojå, pe nu'a, xån hęts'í rá ts'edi xinda gue'u mi'da yu pøngahya. 27 Gue'a ra Xuua i hmam bu ja rá søcuq Ojå, gue i ęna:

Nugå, ga pęhn'na n'da mam 'bęhni dim 'bet'o bu gni mba, da xih yu já'i da døp'e xån ho, i ęm bu ja rá m hman Ojå, bi 'yęn'a ra Jesús.

28 Xinga n'da ra já'i mi 'bui ngue nuixte rá 'bęfi tengu ra Xuua. Pe nu'a to'o dim 'bäpü di manda rá ts'edi Ojå, nu rá 'bęfi da 'yørpü madague'a ts'utho, pe man'da nuixte a xinda gue'a ra 'bęfi i øt' ra Xuua ya, bi 'yęn'a ra Jesús.

29 Ne nu yu hyaçahåi ne mi'da yu já'i xí xixyåba ra Xuua Nxixya, 'bu mi 'yø a bi man ra Jesús, bi ba'u xån ho i øt' Ojå. 30 Pe nu yu fariseo ne yu xånbate nijå, ngue him bi nde'a ran xixya bi 'yot' ra Xuua, him bi numan'ho a bi nde Ojå da 'yørpü'u. 31 Ne xø bi 'yęn'a ra Jesús:

—'Be'a nín t'uti ga xi ahu ngue gui pahmbu 'be'a gui øthu. 32 Guí øthu tengu øt' yu t'uhn'i 'bu in ęni ne i ęmp'u yú mit'uhnih: “Nugåhe, dá pęhmbe ra 'bida pe nu'ahu hin gån nehmbu,” ęn'u 'da. Ne xø ęn'u mi'da buya: “Pe nugåhe, dá pęhmbe yu thuhu tengu'bu xån du n'da, ne nu ahu hin gån zomhbü,” ęn'u mi'da. 33 Ne ngutho gui øthu tengu øt' yu t'uhn'i, ngue nu ra Xuua Nxixya bi zocua, ne him bin sihmehü yu já'i ne xím bi zi ra vino. Pe nu ahu gá 'yęmdahu in 'youi ra zithu. 34 Pe nugå, ngue dán já'igå ua ja ra ximhäi, ne bá ęcå ne dí sihmehü yu já'i, ne nu ahu sá guí ęnjü drå hyugugå ne drå mihniğå, ne guí ęnjü dín amigogåhe yu ziyate hyaçahåi ne yu ts'øm'båi. 35 Pe nu'bu majuani i ja rán 'yomfęni n'da, da bađi to'o u ngue majuani bi un rán 'yomfęni Ojå, bi 'yęn'a ra Jesús.

Nu ra Jesús bin sihmę bu ja rá ngu n'da ra fariseo i Simón

36 Ne n'da ran 'yohu mí ten rán xádi yu fariseo, bi xi'a ra Jesús dín sihmę bu ja rá ngu. Ne bi mbähå ra Jesús buya, dín sihmę bu. 37 Ne nu'a n'da ra xisu ra 'yomt'ęni a, ne nu'bu mi 'yøde 'bäpü ra Jesús, bi yarpu mi hu a ra Jesús, i tu n'da ra xito án t'øt'e ra do alabastro, mi po ra 'yęthi yamanho, xám hmadi di muui. 38 Ne nu'a ra xisu mi hupü ja rá gua ra Jesús, ne mi zoni. Janangue bi mboxpu ja rá gua ra Jesús a rá guidå, ne bi ducua rá gua yú xtå, ne ęmme züspa rá gua ra Jesús, ne bi xispa rá gua ra 'yęthi yamanho. 39 Ne nu'a ra męngu bu, 'bu mi nu 'be'a i øt'a ra xisu, bi bęnse: “Him majuani rá pøngahya Ojå a ra Jesús,” nguetho ęmbi hingui pađi ra 'yomt'ęni a ra xisu. 40 Nu ra Jesús buya, bi 'yęmp'a:

—Nu'i grå Simón i ja'a ga xi'i.

Nu ra Simón bi 'yęna:

—Gra xånbate, dami xic 'bu.

41 Nu ra Jesús buya, bi xih ra Simón n'da ran t'uti, ne bi 'yęmbi:

—Mí 'bu a n'da ran 'yohu zåi di hmih ra mbeti. Ne mi 'bu'a n'da ran 'yohu bi hmiti cõt'a ciento, ne man'da buya bi hmiti yote ma'det'a thoho. 42 Ne nu'u gátho yoho hin'yu 'be'a dí cõt's'a ra mbeti xí mba ma hmiti. Janangue nu'a xí hmih ra mbeti buya, bi punba thoho u. Dami xic ya, Simón, nda'a man'da da bęn'a ra mate bi t'ørpe, bi 'yęn'a ra Jesús.

43 Nu ra Simón bi dāh pūya, ne bi 'yęna:

—Masque gue'a ran 'yohu min dupate xan ngu, man'da da be'n'a ra mate bi t'orpe, bi 'yena.

—Majuani a guim be'ni, bi 'yena ra Jesús.

⁴⁴ Nu ra Jesús buya, bi hye't'a ra xisu ne bi 'yemp'a ra Simón:

—Guí nu na ra xisu 'bucua, nu'bu má cat'ua ja ni ngu xingui ts'u gá 'dac ra dehe gue xcá pe't'a ma gua, pe nu ra xisu i hucua, rá guidá i mbercá ma gua ne yá xtá i dugá ma gua. ⁴⁵ Pe nu'i, hin gá sasca ma 'yogu ngue xqui zenguagui, pe nuna ra xisu him bin he a ní zasca ma gua. ⁴⁶ Ne nu'i, hin gá cosca ma yá ra aceite, pe nuna ra xisu i hucua, bi xisca ma gua ra 'yethi yaman'u. ⁴⁷ Guehna dí xi a i na, xan ngu rá ts'oqui na ra xisu ne xan ngu rá punbi ya, janangue emme im bengá na. Pe nu'bu im be'ne ts'utho ra punbi i honi, man'da ts'utho im bengá u, bi 'yena ra Jesús.

⁴⁸ Ne nubuya, bi 'yemp'a ra xisu:

—Ya ma punbi ni ts'oqui ya, bi 'yena ra Jesús.

⁴⁹ Ne nu'bu i sihme bu bin 'yemzehe u:

—To'o nín 'yohu na, gue i ena sá di punba yá ts'oqui n'da, bin 'yemzehe u.

⁵⁰ Pe nu ra Jesús bi 'yemp'a ra xisu:

—Gá 'yec'yegui, janangue ya ma punbi ni ts'oqui ya. Ni mba ya ne gan johya, bi 'yembi.

8

Yá xisu bi mbáxa ra Jesús

¹ Nu'bu mi tho'i 'da yá pa, nu ra Jesús bi mbähá 'de'mayoho yá xádi bu ja yá hnini, ne bi mam bu 'beru ní manda rá ts'edi Ojá. ² Ne bi mbähá a ra Jesús 'da yá xisu xi hoc 'bu mi u, ne'u 'da xí hyonba thi yá zithu min 'yohu, ne'a ra María ra mengu bu ra hnini Magdala, gue mín 'yohu yoto yá zithu 'bu mi hoc'a ra Jesús. ³ Ne'a ra Juana, rá xisu ra Chuza, n'da ran 'yohu im hmu bu ja rá ngu ra ts'at'abi Herodes. Ne'a ra Susana, ne xan ngu mi'da yá xisu bi mbähá, mi fáx'a ra Jesús ne yá xádi nangue yá mbe'ti zehé.

Rán t'uti ra mbomhmudá

⁴ Ne xan ngu yá ja'i bi nexpu i ja mi'da yá hnini, ne bim peti bu 'bah ra Jesús. Ne nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti, bi 'yemp'u:

⁵ —Nu n'da ran 'yohu bi mba bu ja rá huáhi bá pom bu yá hmudá. Nu'bu 'da yá hmudá bi zo bu ja ra 'yu, ne nu yá ja'i bi nem buya ne yá doja bi za. ⁶ Ne 'da'u yá hmudá bi zo bu ja yá ndaxnado, ne nu'bu mi botes'e 'bex bi hmanc'a n'dihi, nguetho hin'yá ra dehe bu ja yá do. ⁷ Nu'bu mi'da yá hmudá bi zo bu ja yá u'ini, ne nu'bu mi botes'e, bi gom' yá u'ini u, ne him bin te. ⁸ Ne'u 'da yá hmudá bi zo bu ja ra hogahái ne bin te xan ho bu, ne bin xandi, xan ngu bin ja, bi 'yem 'bu mi man ran t'uti.

Nu'bu i ja yá zagu, bi 'yó'a dá ma, bi 'yemp'u yá ja'i ra Jesús.

Hanja bi xih yun t'uti yá ja'i a ra Jesús

⁹ Nu'bu yá xádi, bi 'yan'na ra Jesús:

—'Be'a nam bön'a ran t'uti gá ma.

¹⁰ Nu'a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Nu'ahu, Ojá bi ja ahu gui pahmbu 'beru ní manda rá ts'edi. Pe nu'bu mi'da, dí xih yun t'uti u, nguetho in nu yá dá pe hingui pa'di 'be'a in nu, ne i ja yá zagu, pe hingui pa'di 'be'a i ode, bi 'yena ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'be'a nam bön'a rán t'uti ra mbomhmudá

¹¹ —Nuya, ga xi ahu 'be'a nim bön'a ran t'uti dá mangá. Nu'bu yá hmudá, ra hme'pya rá m hman Ojá u. ¹² Nu'bu bi zo bu ja ra 'yu, ra hme'pya u to'o bi 'yoh rá m hman Ojá, pe nu ra zithu bi japi 'bex bi pumbeni, ne him bi zá bi 'yec'yei ngue da mba nhyani. ¹³ Ne nu yá hmudá bi zo bu ja yá do, ra hme'pya u to'o bi 'yoh rá m hman Ojá ne bin johya 'da yá pa. Pe him bi goru mbo yá mbui rá hman Ojá ne nu'bu bi zá ra zithu u, 'bex bi 'ueh puya. ¹⁴ Ne nu'bu yá hmudá bi zo bu ja yá u'ini, ra hme'pya u to'o bi 'yoh rá m hman Ojá, pe hont'a bi be'ni 'be'a dí hyuse yá mbui, ne 'be'a i ja u, ne 'be'a bi numanhose, hinga xot'a din te bu yoho yá hmudá, ne nte bin ja a ra hoga hmudá. ¹⁵ Ne nu'bu yá hmudá bi zo bu ja ra hogahái, ra hme'pya u to'o bi 'yoh rá m hman Ojá, ne bi mbes'pu mbo rá mbui, ne bi xi'u mi'da yá ja'i, ne xan ngu mi'da bi 'yec'yei nangue'u, bi 'yena ra Jesús.

Ran nequi hinga nt'agui

¹⁶ Ne man'da ran t'uti bi ma ra Jesús, bi 'yena:

—Xinga n'da ra ja'i di sóc yá bombilla ngue da go'mi, o gue da mböxp'u 'bit'ots'i, pe da 'yexpu m'batho ngue di nec bu mbo ra ngu.

¹⁷ Nguetho mam hmangá. 'Be'a gátho dí xi a zehéh, pe jatho gui xihmbu mi'da yá ja'i, janangue'a din ja ran nequi yá mbui.

¹⁸ Dami jamansuhu xan ho 'bu guí ohmbu mam hmangá, nguetho nu'bu guí ohmbu xan ho, sá gui pahmbu xan ho a mam hmangá. Pe nu'bu to'o hingui ode xan ho, di pumbeni a zu ts'u bi 'yode, bi 'yemp'u yá xádi ra Jesús.

Ra Jesús bi ma to'o rá mbe ne yá cu

¹⁹ N'da ra pa bi mba bu rá mbe ne'u yá cu ngue da nu'a ra Jesús. Pe him bi zá da nu nguetho emme du yá ja'i bu mi 'bui. ²⁰ Ne bi si'a ra Jesús i 'bäp'u thi rá mbe ne yá cu, in nde da nu a. ²¹ Nu ra Jesús bi da'ti, bi 'yena:

—Nu ma mbe ne ma cu, gue'u to'o i oh rá m hman Ojá, ne ø't'a i mam bu, bi 'yena ra Jesús.

Nu ra Jesús di japi din he ran da'hi ne ra dehe

²² Nu'a ra Jesús n'da ra pa bi hyu n'da ra mbosa, bi mbähá yá xádi, ne bi 'yemp'u:

—Ga mbähá bu 'danguadi ra da'dehe, bi 'yena. Ne 'bex bi mba buya.

²³ Pe nu'bu i 'yo'a ra mbosa bu ja ra dehe, bin á'a ra Jesús. Ne emme nts'edi ran da'hi bi

'yɛn'a ra dehe, gue'bu go mi mbo ra dehe bu mbo ra mbosa, nts'utho a bin ja. ²⁴ Pɛ nu'u yá xádi, bi 'yents'a ra Jesús:

—Xánbate i, xánbate i, nde da goguahɛ ra dehe, bi 'yɛmbi.

Bi ndants'a ra Jesús, bi hɛcua ran dahi nɛ ra dehe, bin hɛ'ɛ buya, nɛ xɛn ho ra dehe buya. ²⁵ Nu ra Jesús bi 'yɛmp'ɛ yá xádi:

—Hanja, ha zɛ ts'utho guí ɛc'yeigahɛ.

Pɛ nu'u yá xádi bin su, nɛ bi hyonya thoho. Nɛ bin 'yɛmzɛɛ ɛ:

—'Be'a din 'yɛ'tui na ran 'yohɛ, nɛ ya 'bexque in hɛ'a ran dahi nɛ ra dehe di hɛcpi, bi 'yɛn'ɛ.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ran 'yohɛ min 'youi ra zǐthu

²⁶ Nɛ nu'bu min hɛ ran dahi, bi thopɛya, bi zɔm bu ja ra hái Gadara, din hyant'ui bu 'danguadi ra hái Galilea. ²⁷ Nɛ nu'bu mi gá'a ra Jesús bu ja ra mbosa, bin c'at'ui n'da ran 'yohɛ ra mɛngu bu, min 'yohɛ yɛ zǐthu a. Nɛ nu'a ran 'yohɛ, him mí he rá he, nɛ him mí 'bɛpɛ ja rá ngu, pɛ mí 'bɛpɛ ja yɛn 'yágui. ²⁸ Nɛ nu'bu mi nu'a ra Jesús buya, 'bex bin danyahmu bu ja rá gua nɛ nts'edi bi mba'a ra zǐthu:

—Nu'i Jesús, rá ts'ant'ɛ i Ojá nuixte, 'be'a gui 'yɔrcáhe ya. 'Yɔrcáhe ts'ɛ ra mate, o gadi ɛngáhe, ²⁹ bi 'yɛn'a ra zǐthu 'bu mi xifi da bɔm bu rá mbai ran 'yohɛ.

Nguetho na ya'a thoho bi ɛnba ran 'yohɛ nɛ i xɛcta yɛ cadena i pa thu'ti, nangue rá ts'edi ra zǐthu, nɛ i sixpɛ ma'uɛni mahɔn'a. ³⁰ Nu ra Jesús bi 'yánba rá thuhu a ran 'yohɛ.

—Dí n'dan nets'igáhe, bi 'yɛm 'bu mí dádi.

Nguetho min 'yohɛ xɛn ngu yɛ zǐthu. ³¹ Nɛ nu'ɛ yɛ zǐthu bi 'yáp ra mate ra Jesús hin da 'yɛntɛpɛ hapɛ bí nets'i, nguɛpɛ ja ra mba'ye xɛn hɛtho nɛ nts'utho. ³² Nɛ mi 'bɛpɛ xɛn ngu yɛ ts'adi mí sihme bu. ³³ Nɛ nu yɛ zǐthu bi bɔm bu ja rá mbai ran 'yohɛ nɛ bi yɛrpɛ 'bɛh yɛ ts'adi. Nɛ gátho yɛ ts'adi 'bex bin tihí, bin gɔxpɛ ja ra nguani, gátho bi zo bu dehe, bim 'bedi.

³⁴ Nu'ɛ yɛn 'yohɛ mí fáh yɛ ts'adi, 'bex bi 'dah pɛya 'bu mí nu 'be'a bi 'yɔt'ɛ yɛ ts'adi. Bi mba bu ja ra hnini nɛpɛ ja yɛ huáhi, bi ma 'be'a bin ja. ³⁵ Nɛ xɛn ngu bi mba bu, 'ba nɛ 'be'a bin ja. Nɛ bi nu'a ran 'yohɛ min 'yohɛ yɛ zǐthu, mí hupɛ ja rá gua ra Jesús, mí he rá he. Ya xí yám buya. Nɛ gátho yɛ ja'í bin su 'bu mí nu 'be'a bi t'ɔrpa ran 'yohɛ. ³⁶ Nɛ nu'ɛ yɛ ja'í in 'yohɛ a ra Jesús, 'bu mí hoc'a ran 'yohɛ, bi xí'ɛ m'bejua bi zɔm bu 'be'a gátho bi 'yɔt'a ra Jesús. ³⁷ Nɛ gátho mí 'bɛpɛ ja ra hái Gadara bi 'yáp ra mate ngu hin din 'yo bu ja ra xɛqui a, nguetho ɛmme min su gátho ɛ. Janangue'a nu ra Jesús, bi hyu ra mbosa mahɔn'a nɛ bi mbáhá yá xádi buya. ³⁸ Nu'a ran 'yohɛ min 'yohɛ ra zǐthu, ɛmme in ndehma da dɛn'na ra

Jesús. Pɛ nu'a ra Jesús him bi japi da mba. Pɛ bi 'yɛmbi:

³⁹ —Ní mba ni ngu nɛ gui mam bu 'be'a bi 'yɔt'a'a Ojá.

Nɛ nu'a ran 'yohɛ bi mba rá ngu buya, nɛ bi mam bu rá hnini a ran ho bi 'yɔrpa ra Jesús.

Nu ra Jesús bi xoxa rá t'ixu ra Jairo, nɛ bi hocpɛ 'yu n'da ra xisu mí hɛmb ra mbeji

⁴⁰ Nu'bu mí mbeng bu ra Jesús 'danguadi ra dadehe, ɛmme bin johya yɛ ja'í nguetho xɛn ngu mí tɔmp'ɛ. ⁴¹ Nɛ 'bex bi zɔm bu 'bɛh ra Jesús a ra Jairo, n'da ra ngurpi bu ja ra nijá, nɛ bin danyahmu bu ja rá gua, nɛ bi 'yáp ra mate da mba ra Jesús bu ja rá ngu. ⁴² Nguetho hɔnt'a n'datho rá t'ixu mí 'bɛi, ngue 'de'ma yonjɛya mí pɛ'tsi, nɛ in nde da du. Nɛ nu'bu mí mbáhá ra Jesús, ɛmme dɛ bu yɛ ja'í bu ní mba.

⁴³ Nɛ nu'bu mí mba bu 'yu, hin ní zɔm bu ja rá ngu ra Jairo, bi zɛ'a n'da ra xisu mí hɛmb ra mbáji, ngue 'de'ma yonjɛya mí hɛmp'a ran ɛ. ⁴⁴ Pɛ nu'a ra xisu buya bi dárpa rá nyámpahni bu ja rá xúthá ra Jesús, nɛ 'bex bin hɛ'a ran ɛ mí hɛmbi.

⁴⁵ 'Bex bi 'yán'na ra Jesús:

—To'o bi dárca ma pahni, bi 'yɛna.

Pɛ gátho bi mí 'báɛ bi 'yɛmbi: "Njom bi dá'i." Nɛ'a ra Pedro nɛ mí'da yá xádi bi 'yɛmp'a:

—Hanja gní 'yɛna 'bo'o bi dá'a i, nɛ ɛmme i dɛ yɛ ja'í bu gní mba, bi 'yɛmbi.

⁴⁶ Pɛ nu ra Jesús bi 'yɛmp'ɛ:

—Pɛ dí paði ngue n'da ra ja'í bi dáqui nguetho ma ts'edigá in ho'a, bi 'yɛna.

⁴⁷ Nɛ nu'bu mí bá'a ra xisu hingui sá din cɔni, ɛmme bin su, nɛ dí fet'i, nɛ bin danyahmu bu ja rá gua ra Jesús, nɛ bi xifi 'be'a i dádi. Nɛ bi 'yɛna ngue 'bex bi yám 'bu mí dádi. ⁴⁸ Nu ra Jesús bi 'yɛmthoho:

—Grá xisu, bi zá bi yán'i nguetho gá 'yɛc'yei i ja ma ts'edi. Ní mba ya nɛ da hyu ní mbai, bi 'yɛmbi.

⁴⁹ Nɛ yáui ra xisu a ra Jesús 'bu mí zɔm bu 'da yá 'yɛhe ra Jairo xí nɛxpɛ ja rá ngu, nɛ bi 'yɛmbi:

—Nu ní t'ixu ya bi du'a, sáti thoho guí pah na ra Hmu, bi t'ɛmp'a ra Jairo.

⁵⁰ Pɛ nu'a ra Jesús mí ɔde 'be'a bi man'a, nɛ bi 'yɛmp'a ra Jairo buya:

—O guín su, pɛ damí 'yɛc'yei nɛ din nu'a ní t'ixu, bi 'yɛmbi.

⁵¹ Nɛ nu'bu mí zɔm bu ja rá ngu a ra Jairo buya, nu ra Jesús him bi japi da tho'a mbo yɛ ja'í bu 'ben'a ra hmute xí du. Hɔnt'a ra Pedro nɛ ra Jacobo nɛ ra Xuua, nɛ rá mbe nɛ rá ta ra hmute bi thopɛ. ⁵² Nɛ mí 'bɛpɛ xɛn ngu yɛ ja'í mí zoni ngue xí du'a ra hmute. Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'ɛ:

—O guí zomhɛ nguetho hingui tu na, i átho na, bi 'yɛn'a.

53 Pe nu yu ja'i bi den'na ra Jesús nguetho mi pađi ya xi du'a ra hmute. 54 Nu'a ra Jesús bi bentpa rá 'ye ra hmute ne bi 'yembi:

—Nu'i grá hmute, dami ndants'i.

55 Ne 'bex bi ndants' puya, bin ja rá te, bim 'bui mahøn'a.

Nu ra Jesús bi 'yena:

—Dami 'uimmi na ni t'ixuu ya, bi t'emp'a rá ta ne rá mbe.

56 Nu rá ta ne rá mbe bi hyonya thoho ngue bi dambeni rá t'ixu. Pe nu'a ra Jesús bi xifi njon da xifi 'be'a bin ja.

9

Nu ra Jesús bi mbehni 'de'mayoho yú xádi da mamp'a rá m hma

1 Nu ra Jesús bi zohn'du 'de'mayoho yú xádi ne bi un yán t'edi ngue da hyøn'a thi yu zithu in 'yohu 'da yu ja'i, ne di hocua yun u i hẽm yu ja'i. 2 Ne bi mbehn'du yú xádi din 'yo bu ja yu hnini bu, ne da mam bu 'beru ni manda rá ts'edi Oja, ne di hoc yun zãman'u. 3 Ne bi xi'u hin te da hyaqt's'i, ne hin da hyax rá tøhø xing ra mbeti xinga gue mi'da yú pahni. Da mbatho. 4 Ne bi 'yemp'u:

—Hønt'a to'o rá ngu bu guí cathu, gam 'buhmbu bu gue'bu go gá thohmbu bu ja man'da ra hnini. 5 Ne nu'bu gá cathu bu ja 'da yu hnini ne hin da 'yømanho yu ja'i bu 'be'a guí mamhu bu, ne 'bex guí pømhu bu ja yu hnini ne guí huajá rá hái i pát ni mbonguahu, ra hme'pya ngue guí zohmbu bu u, bi 'y'en'a ra Jesús.

6 Nu yu xádi buya bi mba hønbu go haru ja yu hnini ne bi mam bu ran ho ma'da'yo. Ne bi hoc yu hyenni.

Nu ra Herodes bi ma bi hye'cpa rá 'yuga ra Xuua Nxixyq

7 Ne mí ø'a ra ts'ut'abi Herodes 'be'a gátho i ø'a ra Jesús, ne bi hyonya thoho. Nguetho nu' 'da yu ja'i bi bẽni gue'a ra Xuua Nxixyq a, gue bi ndants' mahøn'a. 8 Nu'u mi'da bi bẽni gue gue'a ra Elías a ra Jesús, uague man'da rá pøngahyq Oja ngue bi dambeni. 9 Pe nu'a ra Herodes bi 'yena:

—Nugá dá manda bi thecpa rá 'yuga ra Xuua Nxixyq, janangue'a dí pađi hinga gue'a ra Xuua a guí mamhu. Pe to'o maha a, bi 'y'en'a ra Herodes.

Janangue emme min nde da nuse a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi 'uñ'u cut'a mahuqhi yu ja'i

10 Nu yú xádi buya bá peng bu xí 'behni, ne bi xih ra Jesús 'be'a bi 'yørupu bin 'yo. Ne nu'a ra Jesús buya bi mbãshu yú xádi bu ja ra hnini Betsaida. 11 Pe nu'bu mi bã'u yu ja'i hapu ní mba a ra Jesús, bi denni. Ne nu'a ra Jesús bi zomanho u 'bu mi zúdi, ne bi xi'u buya 'beru ni manda rá ts'edi Oja, ne bi hoc'u gátho yun zãman'u.

12 Pe nu'bu mi ts'utho da yuh ra hyadi, gátho u 'de'mayoho yú xádi ra Jesús bi xifi da 'yet' yu ja'i, da mba bu n'danni ja yu hnini, din sihmẽ bu ne bá opu 'bu bin xui. “Nguetho hin'yu 'be'a da zi ua ma'ueni,” en'u.

13 Pe nu'a ra Jesús bi 'yemp'u yú xádi:

—Pe nu'a zehẽhu gui 'uimhu.

Nu'u yu xádi buya bi 'yemp'a ra Jesús:

—Pe hønt'u cut'a yu hme ne yoho yu t'ahuq i ja ua. Pe hinda høn 'bu ga tãmbe mi'da yu hme, sã ga 'uimbe gátho yu ja'i i 'bucua buya.

14 Nguetho mbe cut'a mahuqhi mi 'bupu yun 'yohu. Nu'a ra Jesús buya bi xi'u yú xádi di japi 'da n'danni da hyu'i yote ma 'det'a yu ja'i. 15 Ne bi hyu pu ya gátho tengu xi xifi. 16 Ne nu'a ra Jesús bi hyan'a ra hme ne yu huq, bi ndøs' mahęts'i, ne bi jap'u. Ne bi xeni bi un yú xádi di darpa u yu ja'i. 17 Ne gátho na ngu yu ja'i bin niyq ne bi bong thoho, 'de'mayo 'bøts'e bi mbes'u yú xádi.

Nu ra Pedro bi ma gue'a ra Jesús ra Cristo

18 N'da ra pa bin yãseui Oja ra Jesús, min 'yohu u yú xádi. Nu'bu mi gua'a bin yqui Oja, bi 'yãn'du yú xádi:

—'Be'a man yu ja'i nanguecã, 'be'a im bẽn'u to'ogã.

19 Nu yú xádi bi 'yemp'a:

—Nu'u 'da i ma gue'e grá Xuua Nxixyq. Ne nu'u mi'da i ma gue'e gra Elías, ne nu'u mi'da i ma gue'e man'da ra pøngahyq mi 'buh maya'bu ngue bi dambeni, bi 'y'en'a.

20 Ne nu'a ra Jesús bi 'yãnzehe yú xádi:

—Pe xi ahũ, 'be'a guím bẽmhu to'ogã.

Ne nu'a ra Pedro bi 'yembi:

—Nu'i gra Cristo rá Thahni i Oja, bi 'yembi.

21 Ne nu'a ra Jesús buya bi hecpa yú xádi njon da xifi to'o a.

Nu ra Jesús bi man rán dqte

22 Ne bi 'yemp'u:

—Nugá ngue dán ja'igã ua ja ra ximhãi, i jatho ga nu ran unbi xun ngu. Nu ma ngarpihu yu daç'yei ne yu ngarpa mbãja ne yu xãnbate nijã hin da 'yęc'yeigui. Ne nu'u da hyogã u, pe ná hyu pa ga thãmbeñigã ne dam 'bui mahøn'a, bi 'y'en'a ra Jesús.

23 Ne man'da bi xi'u yú xádi, bi 'yemp'u:

—To'o gátho in nde da dengui da hyeh rán t'edi zehẽ ne da hyät yun unbi n'da pa ngu n'da pa, madague da tho. Ne da bẽni tengu dí m bęngã. 24 Pe nu'bu 'bu a n'da im bẽn rá te, ne i su da nu yun unbi, pe da nu ran unbi mazai a. Pe nu'a hinguim bẽn rá te madague da tho 'bu da dengã, di pøh rá te a. 25 Hin te di muui n'da ran 'yohu 'bu da 'yøt'e rá mbeti 'be'a gã i ja ua ja ra ximhãi, 'bu hin da dñ'n'a ra temazai.

26 Ne nu'a gátho to'o i pes' rá sã nanguecã ne nangue mam hmangã, necã hin ga embi ma t'uhni u 'bu bá ęcã ua ne gan 'yohẽ yú hoga m'behni Oja mahęts'i, ne din jagã rá ts'edi Oja ma Ta, nugã ngue dán ja'igã ua ja

ra ximhäi. ²⁷ Pɛ majuʒani dí xi ahü, 'bucua 'da hin da nu ran dʒete asta gue'bu go di da'mi di manda rá ts'edi Ojʒ ua ja ra ximhäi.

Ra Jesús 'dan'yo bu i nequi bu ja ra t'ohø

²⁸ Mbɛ ná hyʒto pa buya, ra Jesús bi mbähä bu ja n'da ra nyuni ra Pedro, ra Jacobo ne ra Xuua, ngue din yʒui Ojʒ. ²⁹ Ne nu'bu min yʒui Ojʒ a ra Jesús, 'dan'yo bu i nequi a rá hmi ne nu rá pahni ɛmmɛ xʒn t'axi, di fɛxni a. ³⁰ Ne 'bex bi nequi bu ra Moisés ne ra Elías bin yʒhu ra Jesús, mi 'buh maya'bu u. ³¹ Ne bi hyärpü n'da ran nequi harü mi 'bä u. Ne nu'bu bi mamhbü 'be'a da t'ørpa 'bu bi tho bu Jerusalén a ra Jesús. ³² Pɛ nu'a ra Pedro ne'u min 'yohu bi zʒh ra t'ʒha u, pɛ nu'bu min nuhu bi nu di hyärpü n'da ran nequi bu 'bäh ra Jesús ne ra Moisés ne ra Elías. ³³ Ne nu'bu ma guerpü da mba ra Moisés ne ra Elías, nu ra Pedro bi 'yɛna:

—Ma Hmu i, ɛmmɛ xʒn ho ngue dí 'bühmbü ua ya, ga hócähe hyu yu t'ungu, 'da'a n'da ni mbetihü. Nu'i, ne ra Moisés ne ra Elías, bi 'yɛna.

Pɛ him mim bɛn'a mi man'a. ³⁴ Ne nu'bu mi 'yɛn'a ra Pedro, 'bex bá cʒ n'da ra güi bi go'ma ra Moisés ne ra Elías, ne ɛmmɛ bin su'u yʒ xadi ra Jesús. ³⁵ Ne bi t'ørpü n'da ra nde bu ja ra güi ngue bi 'yɛna:

—Nuna ma ts'unt'u dadí huɛcä na, dami 'yøhmü 'be'a i man na, bi 'yɛn'a ra nde.

³⁶ Ne nu'bu mi gua'a bi man'a ra nde bu ja ra güi, nu yu xädi bi nu 'bäse bu ra Jesús. Ne nu'u yu xädi, njom bi xi'u 'be'a bi nu'u.

Ra Jesús bi hoc'a n'da ra t'uhni min 'youi ra zjthu

³⁷ Nu'bu mi hyax buya, bi gʒpü ja ra nyuni ra Jesús ne'u hyu yʒ xädi min 'yohu. Ne xʒn ngu yu jʒ'i bin c'athu ra Jesús. ³⁸ Nu n'da ran 'yohu nts'edi bi mbafi:

—Xänbate i, nurqui ts'u ma ts'unt'u nguetho hønna zu n'datho dí si. ³⁹ Ne ja'bu im bent ra zjthu ne ɛmmɛ di unba a, i tɛxa hai, ne ɛmmɛ mbafi, ne di fet rá jʒ'i, ne i soh yu fɛguj. Ne zʒi di ja bu ra zjthu. ⁴⁰ Ne dá xi'u ni xädi di hoqui, pɛ nu'u him bi zä bi hoqui, bi 'yɛn'a ran 'yohu.

⁴¹ Nu ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Nu'ahu guexta'a hin gui ɛc'yɛihü 'be'a dí xi ahü. Ham'mi pa ngue ga tɔp'a thohohü ngue gui 'yɛc'yɛigahü.

Ne xø bi 'yɛmp'a ran 'yohu buya:

—Bá si ua ni ts'unt'u.

⁴² Ne nu'bu bá si ra ts'unt'u, bi bent mahøn'a a ra zjthu, bi dɛxa häi ne nts'edi bi unbi. Pɛ nu'a ra Jesús bi xi'a ra zjthu da bøni, ne bi hoc'a ra ts'unt'u buya. Bi xi'a rá ta da zix buya. ⁴³ Ne gätho yu jʒ'i bi hyonya thoho a rá ts'edi Ojʒ.

Ra Jesús bi ma mahøn'a rán dɛte

Ne guexta'a i yʒ u yu jʒ'i ne i ma 'be'a gätho i øt'a ra Jesús. Nu ra Jesús buya, bi 'yɛmp'u yʒ xädi:

⁴⁴ —Dami 'yøhmü xʒn ho a dí xi ahü ya, nugä ngue dán jʒ'igä ua ja ra ximhäi, da mba ma dägä bu 'buh yu ts'om'bäi, bi 'yɛmbi.

⁴⁵ Pɛ nu'u yʒ xädi him mi pʒdi 'be'a nam bøn'a i man'a ra Jesús, nguetho Ojʒ hin ní japi da bʒ'u, ne bi zu da 'yän'na ra Jesús 'be'a nam bøn'a bi man'a.

Ra Jesús bi 'yut yʒ xädi nda'a dim 'bet'o

⁴⁶ Nu'u yʒ xädi bin junzɛhe u nangue'a to'o dim 'bet'o. ⁴⁷ Ne nu'a ra Jesús mi pʒdi 'be'a mim bɛn u, ne bá si n'da ra t'uhni bi mbämp'u i 'bäi, ⁴⁸ bi 'yɛmp'u yʒ xädi:

—Hønt'a go to'o da zimanho n'da ra t'uhni tengu na ngue i ɛc'yɛigui, nɛcä bi zimanhog 'bu ya bi 'yøt'a. Ne to'o bi zimanhogä nam bøni bi zimanho ma Ta. Ne nu'a to'o i øt'e ngue nte di muui, gue'a dim 'bet'o a, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nu'u hingui sʒju, ma amigohu u, bi 'yɛn'a ra Jesús

⁴⁹ Nu ra Xuua buya bi xi'a ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Nugähe dá nuhe n'da ran 'yohu bi ndøn'na ni thuhu 'bu mi hyøn'a thi yu zjthu, ne dá hɛcuahe nguetho him man 'yogähe a ran 'yohu.

⁵⁰ Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Nde'bu hin xqui hɛcuahe, nguetho nu'u hingui sʒju ma amigohu u, bi 'yɛmbi.

Nu ra Jesús bi dʒmhyq ra Jacobo ne ra Xuua

⁵¹ Ne ya mi ts'atho da zøn ra pa da mba mahɛts'i ra Jesús. Ne bi nde bi mba bu Jerusalén, madague i pʒdi da mba ma unbi bu. ⁵² Nu'bu mi mba bu 'yu, bi xifi da tho'u 'da yʒ xädi, da hyonbi harü din säya. Ne nu'u yʒ xädi buya, bi yarpü ja n'da ra hnini bu ra xɛqui Samaria. ⁵³ Pɛ nu yu jʒ'i bu hinguin ndepe din säya bu'a ra Jesús, nguetho him bi numanho ngue ní mba ba nu ra dʒmpɛti bu Jerusalén. ⁵⁴ Ne nu ra Jacobo ne ra Xuua ɛmmɛ bin cʒe 'be'a bi man yu jʒ'i bu buya. Ne bi 'yɛmp'a ra Jesús:

—Ha guín nde ngue ga mandagä'be ra sibi ba cʒh mahɛts'i, ne din zø'u gätho 'bucua, bi 'yɛn'u.

⁵⁵ Pɛ nu ra Jesús bi dʒmhyq u yʒ xädi buya, gue hingui ho a im bɛn'u. ⁵⁶ Ne bi thopü man'da ra hnini buya.

Hyu yan 'yohu ɛna da den'na ra Jesús

⁵⁷ Ne nu'bu mi 'yo bu 'yu ra Jesús bi 'yɛn'a n'da ran 'yohu:

—Ma Hmu i, nugä ga ten'ni i hønbu go harü guí mba, bi 'yɛmbi.

⁵⁸ Nu ra Jesús bi 'yɛmp'a:

—Nu yu haho i ja yʒ oi bu ja yu hyädo, ne yu doja i ja harü din säya u, pɛ nugä ngue dán

ja'igä ua ja ra ximhäi, hin hapu i jase ma oigä ua, bi 'yëmbi.

⁵⁹ Nu ra Jesús buya, bi 'yëmp'a man'da ran 'yohu:

—Dami tengui, bi 'yëmbi.

Pe nu'a ran 'yohu bi 'yëm buya:

—Grá Hmu, 'be ga äcä ma ta 'bu bi du.

⁶⁰ Nu ra Jesús bi 'yëmbi:

—Pe gue'u hingui ja ra te ma'da'yo, da 'yä'u xøn du. Pe nu'i gui tengui, gui xih yu ja'i 'beru ni manda rá ts'edi Oja.

⁶¹ Xø man'da ran 'yohu bi 'yëmp'a ra Jesús:

—Ma Hmu i, din nde ga ten'ni i, pe 'be ga mbagä bu ma ngu dan 'yë'be ma ta ne ma mbe.

⁶² Pe nu ra Jesús bi 'yëmbi:

—Gätho to'o éna da dengui ne im ben'a bi zogui, hing yän sähu bu di manda rá ts'edi Oja u. Nu'a i øt'u tengu øt'a n'da ran 'yohu 'bu i henhäi ne in yëh rá xuthä, hingui uen'tho yä the i hequi.

10

Ra Jesús bi mben'du hyäte ma'det'a bu ja yu hni

¹ Nubuya nu'a ra Jesús bi huan'du hyäte ma 'det'a yä xädi ne bi mbehni 'da'i yoho bu ja yu hni gueru da thosë ra Jesús. ² Ne bi 'yëmbi:

—Tenguthoho 'bu ya xø 'yo't'a n'da ra huahi, pe zu yonja'i tho u yu xofo, xun ngu u yu ja'i da 'yëc'yëi, pe go zu yoho tho'u da xifi. Dami 'yäfä Oja ra Hmu bu penh mi'da yu mbe fi da xih yu ja'i da 'yëc'yëi.

³ Bex gui mbähä ya, ne nugä dí pen'nahu tengu'u yu de'yo 'bu da mba bu 'buh yu zate.

⁴ Ne o gui häx ni mbeti'u, xin ni buxahu, xin gui caxhu ná yopare ni thixfanihu, gui mbäthohu ne hinga nya'a gui zenguahu yu ja'i bu 'yu.

⁵ Ne nu'bu gui cäthü bu ja n'da ra ngu ngue di säya ahu a ra mengu bu, gui zenguahu, ne gui 'yäfä Oja da 'yensa rán japi a ra mengu bu. ⁶ Ne nu'bu in nde rán japi Oja a ra mengu bu, da gohmi a rán japi Oja 'bu, pe nu'bu hingui nde, nte da gohmi 'bu. ⁷ Ne nu'bu gä sømhbu bu ja n'da ra hni, gam 'buhmbu bu hapu rá mbüdi da mba ma säya ahu. Hin gui päpu gam 'buhmbu. Ne gui sihu 'be'a gätho din 'da ahu, ne hin gui pes' ni sä gui sihu nguetho gue'a gui tähmbu a ngue gui xihmbu rá m hman Oja u. Ne njo'o n'da ra mbe fi ngue hin da mba njut'i. ⁸ Ne hont'a go má hni ngueru da ts'in ahu, gui sihu 'be'a gätho di 'da ahu yu ja'i.

⁹ Ne gui hoc'u yän zäman'u i 'beru, ne gui xihmbu yu ja'i ngue mi ts'utho di manda rá ts'edi Oja ua. ¹⁰ Pe hont'a go nda'a má hni gui cäthü, ne nu'bu hin da zin ahu yu ja'i bu, gan 'yohu bu ja ra hni, ne gui 'yëmfä yu ja'i: ¹¹ "Nugähe dí huäc ma guähe ra fonthäi ua ja

ni hnihu, ra hme pya ngue ga sogähe ua. Pe gui pähmbu éna xtí manda maha ua rá ts'edi Oja," gui 'yëmfä u. ¹² Ne dí xi ahu, nu'bu bi zøn ra pa ran juäbi, man'da xun u tho ran unbi da nu'u, xinda gue'u mi 'beru ja ra hni Sodoma, bi 'yën'a ra Jesús 'bu mi 'yëmp'u yä xädi.

Da ts'anba rá muui yä ts'oqui u him bi 'yëc'yëi ra Jesús

¹³ I huëhi gätho ahu gui 'buhmbu bu ja ra hni Corazín, ne gätho ahu gui 'buhmbu bu ja ra hni Betsaida, nguetho ya gä nuhu yän t'ot'e nuixte dá øt'a ne hin gä päh nin 'yomfënihu. Nu yu ja'i mi 'beru ja ra hni Sidón ne'u mi 'beru ja ra hni Tiro, nu'bu xtä nu'u yän t'ot'e nuixte gä nuhu ya, xtí päh yän t'ot'e nuixte gä nuhu ya, xtí päh yän 'dözä ne xtä 'yux yu 'bosp'i yä ja'i, ra hme pya ngue emme tu yä mba nangue yä ts'oqui u. ¹⁴ Ne nu'a ra pa rán juäbi Oja, nu ahu man'da da zän'nahu ran unbi xinda gue'u mi 'beru ja ra hni Tiro neru ja ra hni Sidón. ¹⁵ Ne ahu gui 'buhmbu bu ja ra hni Capernaum, gnín 'yëxhu a ngue gui emhbu gui sømhbu bu mahets'i, pe hin'na, pe gueru ja ran unbi mazäi gui mbähä, bi 'yën'a ra Jesús.

¹⁶ Ne bi 'yëmp'u yä xädi buya:

—Nu'u i øh ni ndeha, tengu'bu ma ndesëgä bi 'yø'u. Nu'uto'o hin da zin ahu tengu tho 'bu him bi zingä'u, ne nu'u him bi zingä, xim bi zin'a ma Ta bá pengä, bi 'yën'a ra Jesús.

¹⁶ Ne bi 'yëmp'u yä xädi buya:

—Nu'u i øh ni ndeha, tengu'bu ma ndesëgä bi 'yø'u. Nu'uto'o hin da zin ahu tengu tho 'bu him bi zingä'u, ne nu'u him bi zingä, xim bi zin'a ma Ta bá pengä, bi 'yën'a ra Jesús.

Bá penc'u hyäte ma 'det'a xí mben'na ra Jesús

¹⁷ Nu'bu mambá penc'u hyäte ma'det'a yä xädi a ra Jesús bu bi mbehni, emme bin johya u. Ne bi 'yëmp'u:

—Grá Hmu, hinga hont'u yän zäman'u dá hoje pe ne'u yu zithu dá hømbe thi 'bu má ndømbe ni thuhu, bi 'yëmbi.

¹⁸ Nu ra Jesús bi 'yëmp'u buya:

—Dá nugä rá hmu yu zithu 'bu gmí täfu, bi mba häi tengu ra huei 'bu xän gäi, bi 'yëna, ne ya dá 'da ahu ra ts'edi gui täfu rá ts'edi man sihu. ¹⁹ Pe madague gui nes'hu yu pozu bu gui thohmbu, ne yu mbozu, pe nte da ja ahu. ²⁰ Pe hin gan johyahu ngue bi zä gui hømhbü thi yu zithu, pe nu'a gám johyahu ngue bi zin ahu Oja ne bi hyux ni thuhuhü bu mahets'i, bi 'yën'a ra Jesús 'bu mi 'yëmp'u yä xädi.

Bin johya ra Jesús

²¹ Nubuya nu rá Hogandähi Oja bi japi emme di johya ra Jesús, ne bi 'yëna:

—Dí é'ts'a i nguetho gä japi bi ba'a ni ts'edi u i hon'i, tengu yu t'ahni ngue hin te i pädi, ne hinga gue'u im ben'se ja yän 'yomfënisë gä japi bi ba'u. Ne gue'a gä 'yøt'e ma Oja i, ngue gue'a gä numanhosë gui øt'e, bi 'yëmp'a Oja.

²² Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yëna:

—Gátho i ja a ma Ta bi 'daqui. Ne hõnse ma Ta i paçã xun ho ngue rá Ts'unt'agã, ne hõnsegã rá Ts'unt'agã di paçã xun ho a ma Ta, ne'u to'o ga japi da ba'a, bi 'yẽn'a ra Jesús.

²³ Ne bi 'yẽmp'a yú xãdi:

—Gan johyah ngue guín nuhu a dí øt'ã ya.
²⁴ Majuani dí xi ahu, xun ngu yú pøngahya Oja ne xun ngu yu ts'ut'abi mi 'bui, mi nde da nu'a guín nuhu ya, ne da 'yø'a guí øhmbu ya, pe him bi zã, bi 'yẽmp'a yú xãdi ra Jesús.

Rãn t'uti a ran 'yohu bi huçc rá mijã'íui

²⁵ Ne bi zøm bu 'buh ra Jesús n'da ra xãnbate nija, im beñi da zã'a ra Jesús, ne bi 'yãnni:

—Xãnbate i, 'be'a sã ga øt'ã n'dahma din jagã ra te mazã, bi 'yẽna.

²⁶ —Be'a mam bu ja yãn t'ẽdi ra Moisés, bi 'yẽn'a ra Jesús.

²⁷ Nu'a ra xãnbate nija bi 'yẽna:

—I mam bu: “Gam beñhbu Oja ra Hmu ngue gátho ma mbũhu ne gátho ma tehu, ne gátho ma ts'edih, ne gátho man 'yomfẽnih, ne ga huçc ma mijã'ih tengu bu nan huçc zehẽhu,” i ẽn rãn t'ẽdi Oja, bi 'yẽn'a ra xãnbate nija.

²⁸ Bi da'a ra Jesús buya:

—Majuani guí ma. Nuya gui 'yøt'u ne din ja'a ra te mazã, bi 'yẽmbi.

²⁹ Nu ra xãnbate nija mi rapu mbo rá mbui ngue hinga gue'a mi øt'e, ne bi 'yẽmthoho:

—Pe to'o ma mijã't'be ga huçcã, bi 'yẽn'a.

³⁰ Ne nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti ne bi 'yẽmbi:

—Nu n'da ran 'yohu mi 'yo bu ja ra 'yu, bi nexpũ Njerusalén ní mba bu Jericó. Ne nu'u 'da yu be bi gorpã'yu ne bi unba'a ran 'yohu, ne gátho u yú pahni mi he bi gãspi ne'a rá mbeti. Ne bi zopu nden'yu a ran 'yohu buya, ẽna da du. ³¹ Ne bi thopu n'da ra mbãja, ne bi nu'a ran 'yohu 'bem bu pe bi mbãchthoho. ³² Ne'a man'da ran 'yohu, ra mbeñi bu ra nija a, bi thopu, bi nu'a ran 'yohu 'bem bu, ne'a bi mbãchthoho tengu bi 'yøt' ra mbãja. ³³ Pe nu'a n'da ran 'yohu, ra mengu Samaria, 'bu mi thopu buya, bi nu mi 'bem bu a ran 'yohu, ne bi huçc'a. ³⁴ Ne bi xispa ra aceite ne ra vino bu xi ts'erbi, ne bi mbantpa ra 'bø't'e. Ne bi 'yexa rá fani buya, bi zixpũ ja n'da ra ngun'oi ne bi jamansu'a. ³⁵ Ne nu'bu mi hyats'i, bi thopu ni mba, ne bi zocpi ts'u ra mbeti a ra mengu bu, ne bi xifi di jamansu'a ran 'yohu, ne da gurpa rá gasto 'bu hin dí gua'a 'bu bá peng bu ní mba, bi 'yẽn'a ra Jesús 'bu mi man ran t'uti.

³⁶ Nubuya bi 'yãn'na ra xãnbate nija:

—Xiya, nda'a nin 'yohu bi 'yørpã ran huçcate rá mijã'íui.

Bi da'a ra xãnbate nija:

³⁷ —Nu'a bi mbãts'i.

Nu ra Jesús bi 'yẽmp'a buya:

—Ní mba din jabu gui 'yørpã ni mijã'ih, bi 'yẽmbi.

Ra Jesús bi mba bá nu'a ra Marta ne ra María

³⁸ Ra Jesús ne'u yú xãdi mi 'yo bu ja ra 'yu ní mba bu ja ra hnini Jerusalén, ne bi zøm bu ja n'da ra hnini guepu 'bu'a n'da ra xisu í Marta a. Ne nu'a ra Marta bi xi'u din sãya bu ja rá ngu. ³⁹ Ne mi 'bupu n'da rá juhue í María. Nu'a mi hupu i yã ra Jesús, bi 'yø'a bi man'a. ⁴⁰ Pe nu'a ra Marta, xun ngu ra 'befi i øt'e. Ne bi 'yẽmp'a ra Jesús:

—Ma Hmu'i, ha hin guí ørpa ra güenda 'be'a øt' ma cu, nde'bu gui xifi di zẽqui, bi 'yẽmbi.

⁴¹ Nu ra Jesús bi da't'a:

—Ma zũ Marta, ẽmme guím beñ'a ni 'befi.

⁴² Pe n'datho a mahyoni xun ho, ne gue'a bi huan'na ra María, ne njon di 'uecp'a mam hmangã i øde, bi 'yẽn'a ra Jesús.

11

Ra Jesús bi xãnba yú xãdi din yãhu Oja

¹ N'da ra pa bi 'ue'a ra Jesús ne bin yãui Oja. Ne nu'bu mi gua'a bin yãui Oja, n'da rá xãdi bi 'yẽmbi:

—Ma Hmu'i, dami xãngahe dan yãhe Oja tengu thoho ra Xuua bi xãnba yú xãdi.

² Nu ra Jesús bi 'yẽna:

—Ngubu gui mamhbu 'bu gui yãhu Oja:

Ma Ta ahe,

Da hnumansu ni thuhu

Ne ðin ndehe din ja ua n'dihi ni ts'edi ngue di manda ua.

³ Ne dami 'daje ra hme dí homhbe ra pa i ja bu ya.

⁴ Dami punga ma ts'oquihe tengu thoho bu na punbahe u i ørcahe ran ts'o.

O gui hegãhe da daje ran ts'o,

pe dami yãnje nangue ran ts'o, gui 'yẽmhbu, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁵ Ne xø bi xih man'da ran t'uti u, bi 'yẽna:

—Xi'bu n'da ran 'yohu xti mba bu rá ngu n'da rá amigo, made ra xui, ne xtã 'yẽmbi: “Hmiqui ts'u hyun thuhme, ⁶ nguetho nu'a n'da ma amigo ja bi zøm bu ja ma ngu, ne hin'yu 'be'a ga unni da zi,” xtã 'yẽmbi.

⁷ Ne xi'bu xtã 'yẽmp thoho: “Yo gadí paqui, nguetho ya án thu'ti ma ngu ne ya dá øhmbe gátho ma t'uhni, ne hingui sã ga ndants'i ngue ga 'da'i,” xtã 'yẽntho. ⁸ 'Be'a hmaha xtã 'yøt'a ran 'yohu 'bu. Nu'bu hingui pes' rá sã di thoqui da 'yãpi, ne guehma da ndants'a rá amigo ne di un'na bi 'yãdi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁹ In ja bu 'bu gui yãhu Oja, gui thoqui gui 'yãfu ne sã thocua thoho gui hyãmhu. Thocua thoho gui hyomhu ne thocua thoho da zã gui ðmhbu. Thocua thoho guin zohmbu ne Oja da xoc'ahu. ¹⁰ Nguetho gátho to'o da 'yãdi da hyãni, ne gátho to'o da hyoni, da ðini, ne gátho to'o da zofu da xocpi, bi 'yẽna.

¹¹⁻¹³ Ne nu ahu madague gyã ts'om'bãih, xinga n'da ahu gadí unhdu ra pozu ni

t'ahniha 'bu i ä aha ra huä, ne xing ra mboza gadí unhdü 'bü i ä'aha ra do'oni, pe hont'a xan ho gadí un ni t'ahniha. Ha maguet'a Ojä ma Tahu 'bupü mahets'i ngue him ba pen'naha rá Hogandähi 'bu guí äha a, bi 'yena' ra Jesús.

Bi t'emp'ara Jesús in 'youi ra zithu

¹⁴ Ne mi 'bupü n'da ran 'yohu hingui sä din ya, nguetho madi goreba ra zithu. Ne nu ra Jesús bi hyon'a thi ra zithu ne bin ya ran 'yohu büya. Nu yu ja'i emme bi hyonya thoho. ¹⁵ Pe nu'u da bi 'yena:

—Nuna ran 'yohu sä i hön'a thi yu zithu, nguetho gue'a rá hmu yu zithu bi un rán t'edi na, sä en'u da.

¹⁶ Ne nu'u mi'da bi zä ra Jesús 'bu ya majuani Ojä bi un rá ts'edi, ne bi 'yap ra hmeppya mahets'i. ¹⁷ Pe nu ra Jesús mi parpa yan 'yomfeni n'da ngu n'da'u ne bi 'yemp'u:

—Nu'bu din heczehé yu ja'i 'bupü ja n'da ra hnini, ne ba eh yan süihü, hin da zä din tunhdü yan süihü 'bu. Da mba ma juadi u. Ne ngutho u 'bupü ja n'da ra ngu, 'bu din süse u dim 'bedi. ¹⁸ Ne ngutho rá ts'edi ra zithu, ha da zä din süse u ngue di 'beh yá ts'edi, ne sä guí emhbu, ngue'a rá ts'edi ra zithu a ná hön'a thi yu zithu u. ¹⁹ 'Be'a ni ts'edi guí emhbu i ja ni xädiha 'bu i hön'a thi yu zithu. Guese'u i ut ahu ngue him majuani guim mamhbu. ²⁰ Nugä dí hön'a thi yu zithu nangue rá ts'edi Ojä, gue'a ctí pahmbu ngue ya di manda rá ts'edi Ojä ua guí 'buhmbu, bi 'yena' ra Jesús.

²¹ Ne man'da ran t'uti bi ma, ne bi 'yena:

—Nu'bu 'be'a n'da i ja rá ts'edi ne i ja 'be'a dám fädi xan ho bu ja rá ngu, hin te da ja. ²² Pe nu'bu da zöm bu n'da ngue man'da i ja rá ts'edi ne da däpi, da hyanba a nám fädi ne da duspi 'be'a gätho i ja bu ja rá ngu büya.

²³ Nu'a to'o hinga 'da'ingu dí mam'be, man süi'be a. Ne nu'a to'o hingui ot' ma 'befi, di japi dim 'be'u mi'da.

Rán t'uti ra zithu bá peng bu ja rá mbui n'dara ja'i

²⁴ Ne man'da ran t'uti bi ma, bi 'yena:

—Nu'bu bi böm bu ja rá mbui n'da ra ja'i ra zithu, bin 'yo bu ja ra 'yohäi, bi hyoni hapü sä dim 'bü, ne nu'bu him bi djini, bi bense ba peng mahön'a hapü mi 'bü. ²⁵ Ne nu'bu mi zöm bu, bi nu njongui 'bupü, ne ma hoqui xan ho. ²⁶ Ne nubüya, bi mba bá hom mi yoto yu zithu man'da xan ts'o xinda guese'a bin honte, ne gätho bim 'buhmbu bu. Ne nu'a ra ja'i büya, bi gohi man'da xan ts'o xinda gue'bu mi 'bupü n'datho ra zithu, bi 'yena' ra Jesús 'bu mi man ran t'uti. Din ja bu u hinga gätho rá mbui i ec'yei.

Ran japi majuani

²⁷ Gätho na ya ra Jesús ne bi da'ä n'da ra xisu, bi 'yena:

—Majäpi'a ra xisu bi te'e, bi 'yembi.

²⁸ Pe nu ra Jesús büya bi 'yemp'a:

—Pe ne'u man'da majäpi gätho to'o i øh rám hman Ojä ne i ot'a gätho i mam bu, bi 'yembi.

Yu ts'om'bäi bi 'yahu hmeppya mahets'i

²⁹ Bi munts'u yu ja'i bu 'bäh ra Jesús, ne nu ra Jesús bi xi'u man'da ram hma, ne bi 'yemp'u:

—Nu'ahu guí 'buhmbu yu pa ja bu ya, gyá ts'om'bäihü, guí ähu ra hmeppya mahets'i, pe hin te ma hmeppya da t'ut'ahu, pe hont'a n'da ra hmeppya da t'ut'ahu tengu bi 'yot'a ra Jonás. ³⁰ Ne gue'a ra hmeppya bi 'yot' ra Jonás, bi bah yu ja'i bu ja ra hnini Nínive majuani Ojä bi mbehn'a. Ngutho ahu, sä guí pahmbu majuani bá pengä Ojä 'bu gá nuhu 'be'a din jacä, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yena. ³¹ Ne dí xi ahu, nu'a ra xisu min ts'ut'abi bu Sur, 'dat'a guí ndans'hu a 'bu bin ja ran juanbi 'bu ran zegui. Ne da 'yut'ahu ngue i ja ni ts'oquihü. Ngutho nu'a yatho bá che ngue min nde da 'yot'a bi man'a ra ts'ut'abi Salomón nangue rán 'yomfeni bi und Ojä, pe nu ahu, hin guin nde guí 'yohmbu a dí mangä ngue dí 'buhmbu ua. Pe nugä man'da i ja rá ts'edi mam hmangä xinda gue ra Salomón, bi 'yena' ra Jesús.

³² Ne xø bi 'yena:

—Ne'u mi 'bupü ja ra hnini Nínive 'dat'a guí ndans'hu u 'bu bin ja ran juanbi 'bu ran zegui, ne da 'yut'ahu ngue i ja ni ts'oquihü, nguetho nu'u 'bex bi päh yá mbui 'bu mi 'yot'a bi man'a ra Jonás, pe nu ahu, xø hin guin nde guí päh ni mbuihü nangue ni ts'oquihü. Ne nugä, man'da xan hets'i mam hmangä xinda gue ra Jonás, bi 'yena' ra Jesús.

Nu'a dá pahmbu rán nequi Ojä

³³ Ne xø bi 'yena' ra Jesús:

—Pe njon di søc'a n'da ra sibi ngue da go'mi, uague di cüt' pu ja ra huada. Pe i tixpu ja ra mbøxasibi, ndepe di yot'i gätho to'o ba che. ³⁴ Gue'a ni dähü di ja ahu guí hyanthu ran nequi. Nu'bu xan ho ni dähü, guí hanthu xan ho ran nequi, ne nu'bu hingui ho ni dähü, xum 'bexuitho bu guí hanthu. ³⁵ Ne ngutho ni mbuihü di ja ahu guí pahmbu rán nequi Ojä. Nu'bu i hon ni mbuihü rán ho Ojä, i ja ahu ran nequi 'bu, nu'bu hin'na, sä guí emhbu i ja ahu ran nequi, pe hont'a ra 'bexui i ja ahu. ³⁶ Ngutho hont'bu guin ndehü bu ni mbuihü, di 'uec'ahu ra 'bexui a Ojä ne di 'da ahu rán nequi, ne nubüya guí 'yothu tengu 'bu gyé sibihü ne guí 'yuthu mi'da rá 'yu Ojä, tengu ra nyot'i di yorpu ní mba n'da, bi 'yena' ra Jesús.

Nu ra Jesús bi xi'u yu fariseo ne yu xänbate nij maxøts'e thoho i yq'u

³⁷ Ne nu'bu mi gua'a man ra Jesús, n'da ra fariseo bi xih ná ts'ihme a ra Jesús, ne bi mba bin sihmehu. ³⁸ Ne nu ra fariseo bi nu him bin xä'ye ra Jesús, tengu i man yan t'édizehe

yá fariseo, ne bi hyonya thoho. ³⁹ Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'a:

—Nu ahɛ gyá fariseohɛ, guí pethɛ xɛn ho ni ja'ihɛ, pɛ guexta'a xɛn ts'o ni mbɛihɛ. Hɔnt'a ran ts'iyate guím bɛmhɛ, gyá ts'om'bái thohohɛ. ⁴⁰ Xɔgue, xɛm mɛ tho ni mbɛihɛ. Nu Ojɔ i pɔdi 'be'a gadi jafɛ ni ja'ihɛ, pɛ nɛ'a ni mbɛihɛ i pɔdi 'be'a im bɛni, nguetho Ojɔ gátho bi zán'da, bi 'yɛna. ⁴¹ Pɛ nu'bu gui huɛɔ ni mijá'ihɛ nɛ gui fáxhɛ, da fáh pɛya mahoqui ni mbɛihɛ.

⁴² Í huɛɛi maha ahɛ, gyɛ fariseohɛ, nguetho guí hɔxhɛ bu ja ra nijá a ná 'det'a yá 'yɛthi yu tuhɛ bi bɔxɔpɛ ja ni huahihɛ, pɛ go hín gá 'yɛthɛ a man'da in nde Ojɔ ngue 'da xquín numanhohɛ ni mijá'ihɛ nɛ xquí huɛjɛ ɛ. Guehya nde'bu man'da gui 'yɛthɛ, madague'bu gui thoqui gui 'yɛthɛ ɛ mi'da. ⁴³ Huɛɛi maha ahɛ, gyá fariseohɛ, ɛmmɛ guí homhɛbu ngue da hnumansu ahɛ bu ja ra nijá, nɛ gadi hohɛ yɛn zɛngua 'bu gui 'yohɛ bu ja ra tái. ⁴⁴ Í huɛɛi maha ahɛ, nu'ahɛ tenguthoho n'da ran 'yágui hingam fádi, nɛ nu'a da thopɛ hin da bádi o bu xɛ 'ya. Ngutho ahɛ, im bɛn yu ja'í ngue xɛn ho ahɛ, pɛ him majuani.

⁴⁵ Nɛ mi 'bɛpɛ n'da ra xánbate nijá, nɛ bi 'yɛna:

—Nu'í grá Jesús, gra xánbate í, ɛmmɛ gadi ɛnga ma mbɛihe a gá ma, bi 'yɛmbi.

⁴⁶ Bi dɔt'a ra Jesús:

—Nɛ ahɛ, gyɛ xánbatehɛ, í huɛɛi maha ahɛ, nguetho ɛmmɛ xɛn hɛi a gá hyuspahɛ yán t'ɛdi ra Moisés ngue guí xihmbɛ yu ja'í da 'yɛt'e, pɛ nuse ahɛ xíngui ts'ɛ guí ɔthɛ a guí xihmbɛ da 'yɛt'ɛ. ⁴⁷ Í huɛɛi maha ahɛ, guí hocpahɛ yá jɔdon'yágui ɛ yá pɔngahyɔ Ojɔ bi hyo'ɛ nim bombɔtahɛ, ngue guí nde da 'yɛn'ahɛ yu ja'í xɛn ho ahɛ. ⁴⁸ Pɛ gue'a gní 'yuhmbɛ ngue guín numanhohɛ yán t'ɛt'e ɛ nim bombɔtahɛ, bi hyo'ɛ yá pɔngahyɔ Ojɔ nɛ go gadi hocpahɛ yá jɔdon'yágui bi 'yo ɛ.

⁴⁹ Pɛ nu Ojɔ i pɔdi 'be'a gátho din ja, janangue'a bi 'yɛna: “Ga pɛhndá ɛ ma pɔngahyɔ, nɛ'ɛ mi'da da mam mam hmangá. Nu'ɛ 'da da tho, nɛ nu'ɛ 'da da t'ɛthoho,” bi 'yɛn Ojɔ. ⁵⁰ Janangue'a gue'a ctí nuhɛ rán ts'ɛmbi Ojɔ nangue gátho yá pɔngahyɔ Ojɔ nɛ yám 'bɛhni bi mba ntho gue'bu go rá mbɛdi ra ximhái. ⁵¹ Nu rá mbɛdi ra Abel bi tho asta gue'bu nɛ'a ra Zacarías bi tho bu mbo ra danijá, tengu thoho 'bu ni ts'oquihɛ a gátho í tho'ɛ yá pɔngahyɔ Ojɔ, nɛ gue'a dí un'nahɛ a.

⁵² Í huɛɛi maha ahɛ gyá xánbatehɛ, guí pɔhmbɛ 'be'a nam bɔn'a rá hman Ojɔ pɛ hinga gue'a guí xánbahɛ yu ja'í. Him majuani guí tenhdɛ a nɛ hín gadi jafɛ da dɛn'da in nde da denni, bi 'yɛn'a ra Jesús. ⁵³⁻⁵⁴ Nɛ bi bɔm bu ra Jesús bɛya. Pɛ nu yu xánbate nijá nɛ yu fariseo ɛmmɛ bin cue, nɛ xɔ bi dɛ'mi ɛmmɛ

bi 'yán yán t'ánni, ngue i honi 'bɛpɛ dí yɔp'a ra Jesús.

12

Ra Jesús bi ma 'be'a din ja to'o i mam maxɔts'e thoho

¹ Nɛ bim peti bu 'bɛh ra Jesús xɛn ngu yu ja'í, nɛ ɛmmɛ din tɔnthoho. Nu ra Jesús bi 'yɛmp'ɛ yá xádi:

—Gam fáhmbɛ nangue yá ixi yu fariseo ngue hin gui tenbahɛ yán t'ɛt'e, ɛna xɛn ho bu na hnu ɛ pɛ ndan'yo thoho im bɛn yá mbai. ² Hin gui 'yɛthɛ tengu'ɛ nguetho gátho 'be'a im bɛm bu mbo rá mbai n'da, da fádi. Madague'bu ɛn'ɛ njɔn da bádi, pɛ guehma din c'á yá ts'oqui. ³ Nɛ gátho a i man'a n'da bu njongui ɔde, da hmam bu 'bɛh yu ja'í. Nɛ gátho i mam mant'águi n'da bu ja rá ngu, da fáqɛ 'bɛh yu ja'í, bi 'yɛmp'ɛ yá xádi ra Jesús.

Gui suhɛ Ojɔ, bi 'yɛn'a ra Jesús

⁴ Nɛ xɔ bi 'yɛna:

—Nu'ahɛ, ma amigo ahɛ, o guí suhɛ ɛ in nde da hyo ahɛ. Nu'ɛ, sá da hyo'a ni ja'ihɛ pɛ hin'yɛ 'be'a man'da i sá da 'yɛt'e. ⁵ Ga xi ahɛ to'o a gui suhɛ. Dami suhɛ Ojɔ nguetho nu'a, i sá da hyo ahɛ nɛ i ja rá ts'edi da 'yɛnt'ahɛ bu ja ran unbi mazá. Majuani dí xi ahɛ, jatho gui suhɛ Ojɔ.

⁶ Nɛ njom man'da gui suhɛ. Guim bɛmhɛ bu doja, ts'útho di muui, hɔnt'a zɛ yocentavo di muui ɛ cut'a ndoja, pɛ guexta'a i pa mfɛni ɛ, Ojɔ im bɛn'ɛ. ⁷ Nɛ nu ahɛ man'da di mu ahɛ xinda gue yu doja bu ni bɛn Ojɔ, nɛ asta i pɔdi hangu na ngu i ja ni xtáhɛ. Janangue'a o guín suhɛ.

To'o hingui su da ma nangue ra Jesús

⁸ Nɛ man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛna:

—Majuani dí xi ahɛ, gátho to'o hingui su da mangua ja ra hái gue i paqɔi, nugá, ngue dán ja'igá ua ja ra ximhái, ga mam bu ja yá hmi yám 'bɛhni Ojɔ, gue dí paçá ɛ. ⁹ Pɛ nu'a to'o da gɔngá ua ja ra hái, nɛcá ga cɔngá bu mahɛts'í a.

¹⁰ Nu'a to'o di c'aman'ugá nguecá ngue dán ja'igá ua ja ra ximhái, sá da mba ma punbi 'bu da bɛn'a bi ma. Pɛ nu'ɛ to'o di c'aman'ɛ rá Hogandáhi Ojɔ, hin'yɛ rá punbi ɛ.

¹¹ Nu'bu pa ma yápi'ahɛ nɛ da ts'ix ahɛ bu 'bɛh yu ngurpi ja ra nijá o guepɛ 'bɛh yu zɛ'mi nɛ yu ts'ɛt'abi, pɛ o ɛmmɛ guím bɛmhɛ 'be'a sá gui mamhɛ 'bu da mba ma juani ahɛ, ¹² nguetho nu'bu gám 'báhmɛ bu ja rá hmi ɛ, nu'a rá Hogandáhi Ojɔ 'bɛx di bɛn'nahɛ gui mamhɛ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Rán t'uti ramɛmbeti bi bɛnsɛ 'be'a da hyoni

¹³ Nɛ nu'bu min yá'a ra Jesús, mi 'bá inde bu 'bɛh yu ja'í n'da ran 'yohɛ, nɛ bi 'yɛmbi:

—Xánbate í, dami xih man 'yohɛ da xɛgáts'ɛ ra hái bi zoh ma ta'be.

¹⁴ Nu ra Jesús bi 'yɛna:

—Nu'i, grán 'yohu, hin dra ze'migã ngue ga øt'tã a guí ma, bi 'yẽmbi.

¹⁵ Ne xø bi 'yẽmp'u 'bũpũ:

—Dami jamansu ni mbũihu hin din ja ahu ran 'yaya. Nguetho hinga gue'a i ja n'da dãm 'bũ'a n'da, madague'a xun ngu i ja.

¹⁶ Ne nubũya, bi xi'a n'da ran t'uti, ne bi 'yẽmp'u:

—Mi 'bũ'a n'da ran 'yohu ra membeti. Ne nu'a rá hái ẽmme xun ho, ne xun ngu 'be'a gãtho bin ja bũ. ¹⁷ Ne nu'u yá ngump'e'ts'i, ẽmme bi yudi ne bi bongthoho 'be'a mi ja bũ ja rá huãhi. Ne nu'a ran 'yohu bũya, bi bẽni 'be'a sã da 'yøt'e. ¹⁸ Ne bi bẽnse: "Nuya, ga xo't' ma ngump'e'ts'i ne ga høh mi'da xun ndoho, n'dahma din ja hapũ ga p'e'ts'ã 'be'a gãtho jagã. ¹⁹ Ne nubũya, dam 'bũtho, hønt'a dí hyu ma mbũi ga øt'ã," bi 'yẽnse ran 'yohu. ²⁰ Pẽ nu'a Ojã bi 'yẽmp'a: "Nu'i, hin guí pãdi 'be'a guím ma, nguetho nãn xui ya gui tu. Ne to'o hmaha da gohmi 'be'a gãtho guím bẽni guí hyonse," bi 'yẽmbi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

²¹ Ngubũ din ja gãtho yu 'yaya, ngue'a hønt'a i ja ua ja ra ximhãi im bẽni, pẽ hinga gue'a rá mbeti dí yanba yá te u, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Nu Ojã di jamansu yá t'uhni

²² Ne nubũya, bi 'yẽmp'u yá xãdi:

—'Yo ẽmme gui hyãdumbũihu 'be'a gui sihu ne 'be'a gui hyehũ. ²³ Ne man'da xun ho guím bẽmhũ ni tehũ xinda gue nin sihmehũ, nguetho man'da di muui ni tehũ, ne'a ni jã'ihu man'da di muui xinda gue ni hehũ. ²⁴ Damin 'yomfẽnihu ts'u 'be'a i øt' yũ ca. Nu'u, hingui øt' yá huãhi ne hin te i p'e'ts'i 'be'a i honi, pẽ nu Ojã di jamansu'u. Pẽ man'da di jamansu ahu Ojã xinda gue yũ doja, nguetho man'da di mu uhu. ²⁵ Nte sã guí tĩnschũ, xinga gue nin sihmehũ, xinga gue ni hehũ, xinga gue ni tehũ, gue gam 'bũhmbũ ua nya'a thoho. ²⁶ Janangue'a hin guí hyãdumbũihu u nte di muui.

²⁷ Dami nuhu yũ dõni. Hin te má 'befi i øt'e, pẽ guehma i te. Ne nu'a ra ts'ut'abi Salomón mi he rá pahni mahotho ne xum hmadi. Pẽ nu yũ dõni man'da mahotho xinda gue rá pahni mi he ra Salomón. ²⁸ Nu'a Ojã di jamansu yũ dõni ne di japi din te, madague n'da pa thoho i dõni. Xi ahu, ha hin guím bẽmhũ ngue man'da xun ho di 'da ahu Ojã. Xøgue ts'utho guí ẽc'yẽihu. ²⁹ Janangue o guí hãdumbũihu 'be'a gui sihu n'da pa ngu n'da pa, ³⁰ nguetho nu'u hingui ẽc'yẽi Ojã, gue'a i øt'u. Pẽ nu'ahu ni Tahu 'bũpũ mahẽts'i i pãdi 'be'a gãtho guí homhbũ. ³¹ M'bet'o thoho guin unsehũ di manda ahu rá ts'edi Ojã, ne nubũya di 'da ahu Ojã 'be'a gãtho guí homhbũ, bi 'yẽn'a ra Jesús.

To'o di membeti bũ mahẽts'i

³² Xø bi 'yẽn'a ra Jesús:

—O guín suhu, madague'a hingui ngu ahu, nguetho i hu rá mbũi Ojã ngue ya guí 'bũhmbũ bũ di manda rá ts'edi. ³³ Dami pãhu 'be'a i ja ahu, gui unhdũ yũ hyoya, ne din ja ahu xun ngu bũ mahẽts'i. Nubũ, nte dim 'bẽpũ ne njãm'bũ din thegue, hingui sã n'da ra bẽ da yarpu, xinga gue'u yũ zu'ue. ³⁴ Nu'bũ guecua ja ra ximhãi i ja 'be'a p'e'ts'a n'da, hønt'ua im bẽn'a n'da, ne nu'bũ guerpũ mahẽts'i, guerpũ im bẽn'a n'da bũ, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma da thø'mi xun ho

³⁵ Ne xø bi 'yẽn'a ra Jesús:

—Dami tøgba hu ne gan sãhu tengu'bũ i sø ni sibi hu. ³⁶ Tengu i øt' yu 'yẽhe 'bũ i tøm'bũ yá hmu da mbeng bũ xin sihme bũ ja ran thãti, n'dahma 'bex da xocpa n'dihi 'bũ bi zofu. ³⁷ ẽmme din johya u bi dø'mi, nguetho da xi'u da hyuru ja rá mexa, go guese'a ra hmu din 'yẽhe bũya, ngue da 'uĩn'ũ yá 'yẽhe. ³⁸ Din johya u bi dø'mi madague'a made nxui uague t'axuditho 'bũ bi zøh ra hmu. ³⁹ Nu n'da ran 'yohu 'bũ xtãm bãdi 'be'a ní pa da yarpu ra bẽ bũ ja rá ngu, xtãm dø'mi, hin di japi da fẽpi 'be'a p'e'ts'i. Pẽ hingui pãdi 'be'a ní pa da yarpu ra bẽ, janangue i tøm'i gãtho yũ pa. ⁴⁰ Ngutho ahu guí tøgba hu nguetho hin guí pãhmbũ 'be'a ní ora ba pengã, nugã ngue dán jã'igã ua ja ra ximhãi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Rãn t'uti yu 'yẽhe xun ho ne'a hingui ho

⁴¹ Nu'a ra Pedro bũya, bi 'yãnni 'be'a bi man ra Jesús, bi 'yẽmbi:

—Ma Hmu i, ha høngdãhe guí xije ran t'uti, uague gãtho u mi'da guí xifi.

⁴² Nu ra Jesús bi dãti:

—Nu'a ra 'yẽhe xun ho, nzãi i øt' rá 'befi xun ho, ne di manda bũ ja rá ngu rá hmu, ne di darpa yá mi'yẽhehũ. Ne nu'bũ bi zøn ra ora din sihme ts'u yá mi'yẽhehũ, i 'uĩni xun ho. ⁴³ Ne nu'a ra 'yẽhe, da ãn'a rá hmu bũ dim pẽh 'bũ bi zøhø, da nu ran johya a bũya. ⁴⁴ Nguetho majũni dí xi ahu, nu rá hmu di un man'da ra 'befi ngue di manda bũya 'be'a gãtho i p'e'ts'i. ⁴⁵ Pẽ nu'bũ n'da ra 'yẽhe im bẽnse him ba ẽ'a n'dihi rá hmu, ne di dũ'mi di unba yá mi'yẽhehũ, madague yũ xisu o gue yan 'yohu, ne i sihmẽzẽhe ne i mihni, ⁴⁶ ts'urpũ thoho ba ẽh rá hmu ne bi ãn'a rá 'yẽhe bũ hin di jamansu rá 'befi, ne da zũ'a rá 'yẽhe bũya. Ne da hyøn'a thi, ne da 'yẽmbi nte rãn jau i. Ne da mbẽnpũ ba nu ran unbi bũ 'bũh mi'da guexta'a him bi 'yøt'a xi sifi, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁴⁷ Ne man'da ran t'uti bi xi'u, ne bi 'yẽmp'u:

—Nu n'da ra 'yẽhe 'bũ mi bãdi 'be'a in nde rá hmu, ne him bi 'yøt'e, pẽ xun u tho ram fei din jap'a. ⁴⁸ Pẽ nu'a n'da ra 'yẽhe 'bũ hingui pãdi 'be'a in nde rá hmu, ne him bi 'yøt'a i numanho rá hmu, pẽ ts'utho ram fei din jap'a. Nu'a to'o bin japi da bãdi xun ngu, jatho da 'yøt'e xun ngu. I jatho da 'yøt'e n'da

ngu n'da hangu na ngu bin japi da badi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Din ja yun heque

⁴⁹ Ne xø bi 'yɛn'a ra Jesús:

—Nugä bá ɛcä, pe hinga gätho yu ja'i da numanhogui, janangue din sɔ'u 'da. Pe guexta'a hinga nan ja xun ho. ⁵⁰ M'bet'o ga nu xun ngu yun unbi, ne nu'bu bi zøn ra pa din ja'a dím ma, n'da ran unbi xun utho ga nugä büya. Ne xun ho 'bu ga nu n'dihi. ⁵¹ Pe o guí ɛmhbu din he yu sui ngue bá ɛcä ua, pe man'da din ja yu sui. ⁵² Nuya din hec yün 'yomfɛni u 'bɔpu ja n'da ra ngu. Tengu'bu hyu'u 'bɔpu da dengui, yoho u hin da dengui. ⁵³ Ne din hec yün 'yomfɛni yun 'yohu ne din sɔmhbu yá ts'unt'u nanguecä. Ne yu xisu din sɔmhbu yá t'ixu ne din sɔmhbu yá ts'ihue, hinga 'da'angu da bɛmhbu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nu yu ja'i him bi ba'á rá hmɛpya ra Jesús

⁵⁴ Ne xø bi 'yɛn'a ra Jesús:

—Nu'bu guí nuhu n'da ra güi ní bɔxpu ní yah ra hyadi, guí ɛmhbu din 'ye, ne din 'ye büya. ⁵⁵ Ne nu'bu guí nuhu ba ɛh ran dahi bu sur, guí ɛmhbu xtám pa ra pa büya, ne xtám pa büya. ⁵⁶ Maxòts'e tho guím mamhbu, guí pãhmbu 'be'a din ja ra pa, pe ne hin guí pãhmbu 'be'a ní hmɛpya guí nuhu ya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Damin hocpazehɛ nin suihe

⁵⁷ —Hanja ngue hingui sä gan 'yomfɛni 'be'a xun ho guí 'yøthu, bi 'yɛn'a ra Jesús. ⁵⁸ Nu'bu 'bu'a n'da da zix ahu bu 'buh ra ze'mi in nde di yap'ahu, nu'bu gá mbe bu 'yu, gan hocuazehɛhu bu 'yu. Nu'bu hin'na, guehma guí sømmi bu 'buh ra ze'mi, ne di manda da jo ahu. ⁵⁹ Ne hin da zä guí pømhbu bu asta gue'bu go gá juthu gätho bi zänni guí juthu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

13

Hnehɛ thoho di pãh rán 'yomfɛni n'da

¹ Ne bi si'a ra Jesús 'be'a xí t'ørpa 'da yu mengu bu Galilea ne bi t'ɛmbi:

—Nu'a ra Pilato bi manda dí ho'u 'da nu'bu mim bɔx yá bòts'e bu ja ra dãnijã Njerusalén, bi 'yɛmbi.

² Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Ha guím bɛmhbu man'da i ja yá ts'oqui u to'o bi mba ntho xinda gue'u mi'da yá menguhu. ³ Pe hin'na maha. Pe dí xi ahu, ngubu dín un'nahu. Guí nuhu ran ts'ɛmbi mazai 'bu hin guí pãh nin 'yomfɛnihu. ⁴ Ne'u 'de'ma hyäto bi du bu Siloé 'bu mi yøt' ra jãdo, ha guí ɛmhbu man'da mi ja yá ts'oqui u xinda gue'u mi'da 'bɔpu Jerusalén. ⁵ Hin'na maha, ne ngutho ahu guin nuhu ran unbi 'bu hin guí pãh nin 'yomfɛnihu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra hmɛpya ra za him bin zuh yün dät'o

⁶ Ne nubüya, bi xi'a n'da ran t'uti, bi 'yɛna:

—Mi 'bu'a n'da ran 'yohu mi ja n'da rá huähi. Ne bi 'yɛt'a n'danza ra higo. Ne mi pa ran 'yohu da nu 'bu di zɔpu yün dät'o, pe xinga n'dandj bin zuh yün dät'o ra higo. ⁷ Janangue bi zon'na rá mbɛfi bu ja rá huähi ne bi xifi da 'yɛx ra za: “Nuya, ná hyu jeya ya ngue dí tø'mi din ja yün dät'o na ra za, pe hin te i züdi. Dami 'yɛx ya, ndetho í sunba yá dehe ra häi bu ra za,” bi 'yɛmbi. ⁸ Pe nu'a rá mbɛfi bi 'yɛna: “Dím 'bãpu man'da jeya, ga zɔnsra ra häi bu rán dui, ne ga ponbã xun ho yu häi. ⁹ Xøhma din zuh yün dät'o büya. Pe nu'bu hin din züdi, ga ɛxã 'bu,” bi 'yɛn'a ra mbɛfi büya, bi 'yɛn'a ra Jesús 'bu mi man'a ran t'uti.

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da ra mbɛdi xisu

¹⁰ N'da ra pa ran säya büya, min xänbate bu ja ra nijã ra Jesús. ¹¹ Ne mi 'bãpu n'da ra xisu ngue ná 'de'ma hyäto jeya madi unba ra zĩthu, him madi japi di juän rá ja'i. ¹² Ne nu'bu mi nu'a ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Grá xisu, ya bi zä ni ja'i ya, bi 'yɛmbi.

¹³ Ne bi mba nthädi ra xisu büya, bi dá'a ra Jesús, 'bex bi juän rá ja'i a büya. Ne nu'a ra xisu bi 'yɛspa Ojã. ¹⁴ Pe nu'a ra ngurpi bu ja ra nijã ɛmme bin cue nguetho bi nu ra Jesús bi hoc'a n'da ra ja'i ra pa ran säya. Ne bi 'yɛmp'u mi 'bɔpu:

—Nts'änni 'dato pa gam pɛmhbu n'da semana, ne gue'u yu pa gua ɛhmbu ngue din hoc'ahu ua, pe hinga gue ra pa ran säya gua ɛhmbu da mba ma hoc'ihu ua, bi 'yɛn'a ra ngurpi bu ja ra nijã.

¹⁵ Nu ra Jesús bi 'yɛna:

—Xi ahu, ha hin guí xoju nin dãnihu ne guí sixhu bu ja ra dehe madague ra pa ran säya. ¹⁶ Ne mi 'bãcuu n'da ra xisu rá m bom'beto ra Abraham, ná 'de'mahyäto njeya madi unba ra zĩthu tengu'bu án thu't'i, ne guí ɛmhbu hingui ho ngue dá xoçpã a nangue rá ts'edi ra zĩthu, nguetho ra pa ran säya ya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

¹⁷ Bin heθο u yün suihe ra Jesús büya, ne bi mbes' yá sä. Pe nu'u yu ja'i bin johya 'bu mi nu yun t'øt'e nuixte bi 'yøt'a ra Jesús.

Rán t'uti ra hmudã ra mostaza

¹⁸ Ne xø bi 'yɛn'a:

—'Be'a ní hmɛpya sä ga xi ahu ngue ga ut'ahu 'bɛpu ní manda rá ts'edi Ojã ua. ¹⁹ Nu'a, tengu rá hmudã ra mostaza. Zã ts'u 'bu xu 'boni, pe nu'bu xum bòts'e, i te tengu n'da ra za, ne yu doja i øt' yá 'bafi bu ja yá 'ye, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ran t'uti rá íxi ra thuhme

²⁰ Ne xø bi 'yɛna:

—'Be'a man'da ra hmɛpya sä ga xi ahu ngue ga ut'ahu 'bɛpu ní manda rá ts'edi Ojã ua. ²¹ Nu'a, tengu ra íxi 'bu din jap'a ra juni, ne gätho bi nden'a ra juni büya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ran t'uti ra goxthi xan ts'it'i

²² Nu ra Jesús i 'yo ra 'yu ní mba bu Jerusalén, ne bi xánba yu jǎ'i bu ja yu hnini bi thogui. ²³ Ne nu'u 'da yu jǎ'i bi 'yǎnni:

—Ha hin ε ngu'u yu jǎ'i dim pøhø, gue da mba nhyani, εn'u.

²⁴ Nu'a ra Jesús bi dǎti:

—Nu'a ní yut'a n'da bu mahets'i, tengu n'da ra goxthi xan ts'it'i. Dami hyomhbu gui cuthu bu, nguetho dí xi ahú, da zøn ra ora xan ngu da nde da yurpu, pe ya him man zǎ. ²⁵ Nguetho da zøn ra ora da gut ra goxthi ra Hmu, ne dim 'bǎpu thi u 'da da zo'a, da 'yεmbi: “Ma Hmu i, dami xogahe.” Pe nu'a ra Hmu da 'yεmda'u: “Hin dí pǎ ahú,” da 'yεmbi. ²⁶ Ne nu'u da 'yεn'a: “Pe dán sihmehú, ne gá xǎngahe bu ja ma hninihe,” da 'yεmbi. ²⁷ Pe nu'a ra Hmu da 'yεna: “Pe dí xi ahú, hin dí pǎ ahú, ní mbähä bu, hin da zǎ gui cuthu ua, gyú ts'om'bäihú,” da 'yεmthoho u.

²⁸ Ne εmme da bεndumbü u 'bu dim 'bǎpu thi bu dí manda rá ts'edi Oǎ. Ne din zom bu dí cuxt' pǎ yú ts'i u nangue ran unbi da nu bu. Ne da hyant'a ra Abraham 'bǎpu mbo, ne ra Isaac, ne ra Jacob, ne gátho mi'da yú pøngahyǎ Oǎ, ²⁹ ne da hnu u xan ngu mi'da yu jǎ'i ngue bi nexpu gǎ na ngani ra ximhäi i hupu dí manda rá ts'edi Oǎ. ³⁰ Ne dí xi ahú, to'o εna i 'bet'o ua, dim 'bejua bu u, ne nu'u t'εmbi i 'bejua ua, dim 'bet'o bu u, bi 'yεn'a ra Jesús.

Ra Jesús min nde xti huç'u 'bǎpu Jerusalén

³¹ Nu'bu mi man'a ra Jesús, bi zø'i 'da yu fariseo ne bi 'yεn'a:

—Nde'bu gui pøn'a n'dihi ua dí manda rá ts'edi ra Herodes, ne in nde da hyo'a i.

³² Bi dǎ'a ra Jesús:

—Nu ra Herodes ra hyäte a. Ní mbähä gui xihmbu ngue nuya ne nixudi ga thoqui ga øt' ma 'befi, ga høn'a thi yu zǐthu, ne ga hoc yu hyεnni bu ga thogui. Nimani buya ga juacá ma 'befi, gui 'yεmfu, bi 'yεmbi. ³³ Nuya, ne nixudi, ne nimani dan 'yogá, i jatho ga søm bu Jerusalén, nguetho gεpu i tho bu yú pøngahyǎ Oǎ, bi 'yεn'a ra Jesús.

³⁴ Ne εmme bi du rá mbü ra Jesús nangue'u i 'bǎpu Jerusalén, ne bi 'yεna:

—Nu ahú gyu menguhu Jerusalén, gui hohu yú pøngahyǎ Oǎ. Ne gu dí bat'adohu u bí pe'n'nahú Oǎ. Nangu yu pa dá nde ga jamansu ahú tengutho n'da ra c'uøni i comp' yú bǎsi 'bu xan de, pe nu ahú hin gá ndehú. ³⁵ Nuya njon da mbäh ni hninihú ne hin din ja ahú rán jǎpi Oǎ. Ne dí xi ahú, hin gui nuju mahøn'a jague'bu bá εcǎ mahøn'a. Ne nu'bu gá nuju, gui 'yεnju: “Majǎpi a bá εhe nangue rá thuhu ra Hmu,” gui 'yεnju, bi 'yεn'a ra Jesús 'bu mi 'yεmp'u yu mengu bu Jerusalén.

14

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da xan nden rá jǎ'i

¹ Nu n'da ra pa ran säya, bi mba bán sihme bu rá ngu n'da ra ngarpa fariseo a ra Jesús. Ne gátho i 'bǎpu ja ran sihme εmme bi dø'mi da nu 'be'a da 'yøt'a ra Jesús. ² Nguetho mi 'bǎpu n'da ran 'yohu xú nden rá jǎ'i. ³ Ne nu'a ra Jesús bi 'yǎn'da yu fariseo ne yu xánbate nijǎ buya:

—Ha din theui yan t'εdi 'bu dí hoc'a n'da ra hyεnni 'bu ra pa ran säya, εn'a.

⁴ Pe xǐnga n'da'u bi dǎt'a. Nu ra Jesús buya, bi hoc'a ran 'yohu ne bin 'yεhmi. ⁵ Ne nubuya, bi 'yεmp'u yu fariseo ne yu xánbate nijǎ:

—Xi'bu n'da ahú, 'bu xtan däh nin dǎnihu ogue ni buruhu bu ja ra hyähäi a ra pa ran säya, ha hin gui jǎxhu madague ra pa ran säya, bi 'yεn'a ra Jesús.

⁶ Pe xǐnga n'da bi zǎ bi dǎdi.

Ra Jesús bi ma hin da hyoni din nuixte zεhe n'da

⁷ Nu ra Jesús buya, bi nu'u 'da i hon yán thuts'i, in nde 'darpu da hyuhmbu u i pa nt'εspi bu ja ran sihme, ne bi 'yεna:

⁸⁻⁹ —O gui homhbu ngue 'darpu gui hyuhmbu ja yú ts'edi, nguetho nu'bu 'darpu gui huhmbu u, xi'bu da zøm bu n'da ngue man'da da t'εspi, ne da xi ahú ra mengu bu, “Gui ndanjú nguetho rán säui da hyupu na,” da 'yεn'ahú. “Bá huhnú,” da 'yεn'ahú, ne εmme gui pe's' ni sähu buya. ¹⁰ Man'da xun ho gui hyuxhu bu ma'ueni ts'u 'bu gá cuthu bu ja ran sihme, ne nu'bu bi nu ahú ra mengu bu, da xi ahú: “Amigo ahú, ba εhmbu ua, gui hyuxhu ua man'da xun ho,” da 'yεn'ahú. Ne gátho'u 'bǎpu da numanho ahú buya, bi 'yεn'a ra Jesús. ¹¹ Nguetho gátho'u din 'yεzεhe, da zøn ra pa da go'ahäi. Pe gátho to'o hin din 'yεzεhe, da zøn ra pa da t'εspi, bi 'yεn'a ra Jesús.

¹² Ne xø bi 'yεn'a ra Jesús, bi 'yεmp'a ra mengu bu:

—Nu'bu gui 'yøt'a n'da ran sihme, o gui zon'du ni amigo, xǐnga gue'u ni cu, xǐnga gue'u ni meni, xǐnga gue'u yu membeti guin tøt'am'bäihú, nu'u, m'bejua da zix'i i gan sihme, tengu gá 'yørpe. ¹³ Pe nu'bu gui 'yøt'a n'da ran sihme, dami zon'du yu hyoia, ne yu mbedi, ne yu dogua, ne yu xädä, ¹⁴ ne di jǎp'ahú Oǎ buya. Nguetho nu'u, hin da zǎ dí co'ts'ai 'be'a ga dá 'yørpa u. Pe Oǎ dí co'ts'a 'bu bi zøn ra pa da xox'u yú 'yεc'yei xan du, bi 'yεn'a ra Jesús.

Ran t'uti ra dǎnsihme

¹⁵ N'da ran 'yohu mi sihmehú bu, 'bu mi 'yø'a bi man ra Jesús, bi 'yεna:

—Majǎpi gátho to'o din sihme bu dí manda rá ts'edi Oǎ, bi 'yεn'a ran 'yohu.

¹⁶ Ne nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti nangu'e'u to'o njuañtho din sihme bu di manda rá ts'edi Ojã, ne bi 'yemp'u:

—Mi 'bu'a n'da ran 'yohu bi 'yot'a n'da ra dñasihme, ne emme xun ngu u bi xifi din sihme bu. ¹⁷ Ne nu'bu mi gua'a bi hoc ran sihme, bi mben'na rá 'yeh'e da xi'u 'bex ba che. ¹⁸ Pe gátho u bi ma hingui sã da mba. Nu n'da ran 'yohu bi 'yena: “Nugã ja dá tãngã n'da ma huãhi, jatho ga mba ba nugã. Dami pun-gagui, hingui sã ga mba,” bi 'y'en'a n'da. ¹⁹ Ne nu'a man'da ran 'yohu xø bi 'yena: “Nugã ja dá tãngã cut'a pare yu mbundãni, jatho ga sãpi ga pepi, dami pungagui, hingui sã ga mba,” bi 'y'en'a man'da. ²⁰ Ne xø man'da buya bi 'yena: “Ja dá singã n'da ma xisu ne hingui sã ga mba bu,” bi 'y'en'a.

²¹ Nu'a ra 'yeh'e buya, bi mbengbu ja rá ngu'a rá hmu, ne bi xifi 'be'a gátho bi man'u yan 'yohu. 'Bex bin cue'a rá hmu buya, ne xø bi mbenh mahøn'a ngue da mba n'dihi bu ja yá 'yu ra hnini, ne ba si'u yu hyoya, yu mbedi, ne yu xãdá, ne yu dogua da ñim bu, ba che din sihme. ²² Nubuya, nu ra 'yeh'e bi 'yemp'u rá hmu: “'Bucua ya bá sigã ya, pe him bi yuh ni ngu.” ²³ Nu rá hmu buya, bi 'yembi: “Ní mba bu ma'ueni ts'u ra hnini, ne dami 'yøpa ts'edi ba e'u høn't'a go to'o gui ñim bu 'yu, da yuh ma ngu. ²⁴ Pe xinga n'da ran 'yohu rá mbudi dá zohndã da zi na man sihmeã,” bi 'y'en'a rá hmu, bi 'y'en'a ra Jesús 'bu mi man na ran t'uti. Bi ma nangu'e'u t'ẽmbi hin yán sãhu, pe man'da go da yørpũ di manda rá ts'edi Ojã u.

Da nu yan unbi to'o da den'na ra Cristo

²⁵ Ne xun ngu yu ja'i mi ten bu 'yu ra Jesús. Nu ra Jesús buya, bi nyegui ne bi 'yemp'u:

²⁶ —To'o gátho in nde da dengui, jatho man'da xun ngu da bengã xinda guerpũ nam bẽn'a rá ta o gue rá mbe, ogue rá xisu, ogue yá t'uhni, o gue yá cu. Jatho man'da da bengã xinda guerpũ nin huẽczche. Nu 'bu hin'na, hin da zã da dengui. ²⁷ Ne to'o gátho hin da hyãt yan unbi, ngue i su da tho 'bu da dengui, hin da zã da dengã u.

²⁸ Ne 'be gan 'yomfẽnihu ts'u 'bu gui hyãthu gui tengahũ, tenguthoho n'da ran 'yohu 'bu da 'yena da hyøh rá ngu. ²⁹ M'bet'o din 'yomfẽni 'be'a da 'yot'e, nu'bu hin'na, ts'ørpũ thoho hinga xøt'a di ju'a rá ngu. Nu yu ja'i buya da denthotho, ³⁰ ne da 'y'en'u: “Nuna ran 'yohu bi dũ'ma rá ngu, pe hinga xøt'a bi juadi,” da 'y'en'u, bi 'y'en'a ra Jesús. ³¹ Ne ngutho n'da ra ts'at'abi 'bu i 'bu'i 'det'a mahuãhi yá dofai, pe m'bet'o din 'yomfẽni 'bu da zã din tunhu i man'da ra ts'at'abi 'bu'i 'dãte mahuãhi yá dofai. ³² Ne nu'bu im bẽni hingui sã da ñapi, pe da mbehna n'da rãm 'behni da 'yãn 'bu da zã din hocpadahũ.

³³ Ne ngutho ahũ, pe jatho 'be gan 'yomfẽnihu 'bu da zã gui 'ye'ts' ni pãhã zehẽhũ, ne him man guim bẽmhbu 'be'a i

ja ahũ, janangue da zã gui tengahũ buya, bi 'y'en'a ra Jesús.

Hingui ho ra u 'bu di 'beh rãn ho

³⁴ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yena:

—Nu ra u mahyoni a, pe nu'bu di 'beh rãn ho, hin'yũ 'be'a din hogui. ³⁵ Ne nte da mbefi, xinga gue ra hãi sã di hoqui, ne da mba ma bant'i thoho. Guin jahũ bu 'bu hin'yũ nin hohũ, bi 'y'en'a ra Jesús.

15

Ran t'uti ra de'yo bim 'bedi

¹ N'da ra pa, xun ngu yu hyaçahãi ne mi'da yu ts'om'bãi bim peti bu, da 'yøde 'be'a i man'a ra Jesús. ² Janangu'e'a nu'u yu fariseo ne yu xãbate niã bi c'ãman'u ra Jesús, ne bi 'y'en'u:

—Hingui ho øt'na ran 'yohu, nguetho i yãhu ne i sihmehu yu ts'om'bãi, sã bi 'y'en'u.

³ Ne nu'a ra Jesús bi xi'a n'da ran t'uti, ne bi 'yemp'u:

⁴ —Xi'bu n'da ran 'yohu i 'bu'a n'da ciẽnto yá de'yo, ne xtim 'be'a n'da, ne høn't'u goho 'dãte ma'de'ma guto di 'bøpũ, 'be'a da 'yot'a. Ha hin da zopũ goho 'dãte ma'de'ma guto, ngue da mba ba hon'a bim 'bedi gue'bu go bi ñini. ⁵ Ne nu'bu bi ñini, da gãx rá xixi, din johya buya. ⁶ Da duxpũ ja rá ngu, da zon'du yá amigo, ne'u din tøt'am'buĩhu, ne da 'yemp'u: “Dan johyahũ ya, nguetho dá ñingã na ma de'yo bim 'bedi,” da 'yemp'u. ⁷ Ngutho bu mahẽts'i, emme di johya u bí 'bøpũ 'bu bi pãh rãn 'yomfẽni n'da ra ñadits'oqui ua ja ra ximhãi. Man'da di johya nangu'e'a, xinda gue'u mbẽni hingui dim 'bedi, ngue ẽna hin'yũ yá ts'oqui, bi 'y'en'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ra xisu bi 'beh rá mbeti

⁸ Ne man'da ran t'uti bi man ra Jesús, bi 'yena:

—Ne ximangutho n'da ra xisu mi ja 'det'a yá mbeti ne bi 'be a n'da, pe 'be'a hmaha da 'yot' ra xisu buya. Ha hin di søc rá sibi ne da goc rá ngu, da hyoni gue'bu go bi ñini. ⁹ Ne nu'bu bi ñim buya, da zon'du yá amigo ne'u din tøt'am'buĩhu, ne da 'yembi: “Dan johyahũ nguetho dá ñingã ma mbeti dá 'becã,” da 'yembi. ¹⁰ Ngutho u yãm 'behni Ojã bi 'bøpũ mahẽts'i, emme di johya 'bu bi pãh rá mbai n'da ra ja'i ua, bi 'y'en'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ran 'yohu bi huẽc rá ts'unt'u

¹¹ Ra Jesús bi ma man'da ran t'uti 'bøpũ ní huẽgahũ Ojã ne bi 'yena:

—Mi 'bu'a n'da ran 'yohu yoho yá ts'unt'u mi 'bu. ¹² Nu'a ná yoho rá ts'unt'u bi 'yemp'u rá ta: “Dami 'dac ya 'be'a guim bẽni gui soga 'bu gá tu,” bi 'yembi. Janangue nu'a ran 'yohu buya, bi unni 'be'a gátho in ndepe da gohmi'u yá ts'unt'u. ¹³ Mi tho'i ts'u yu pa buya, bi huãxa bin t'un'na to'o xí 'yãh ra erencia, ne bi mba. Bi mba n'danni ra hãi,

yatho, ne 'bexque 'dahmantho bi jua'a bi hya'ts'i, nguetho bi 'yot'e 'be'a bi numanhose. 14 Gátho bi juadi, xingui ts'u nte bi 'yegui. Ne guepu ra hái xí zóni bin ja n'da ra dathu, ne xingui ts'u 'be'a da zi.

15 Pe nubya bi hyon ra 'befi ra ts'ant'u. Ne nu n'da ran 'yohu, ra mangu bu, bi xifi di jamansup yá ts'udi. 16 Pe njon bi 'ujn'a ra ts'ant'u ne in nde da zi'a mi si yu ts'udi, nguetho emme tumanthuhu. 17 Ne nu'bu mi thoh yu pa, bin 'yomfeni buya, bi beni: "Nubh ja rá ngu ma ta, mbongui thoho 'be'a da zi yú 'yehé, ne nugá dí ságá ran unbi ngue hin'yú ga sigá ua. 18 Pe man'da xun ho 'bu ga pengá ne ga xi'a ma ta: "Nu'i ma ta'i, nugá dá ot'á ram fe'ts'i nangue'e ne nangue Ojá. 19 Ne him man sá'be gui 'yengui ni ts'ant'ugá ya. Gui 'yengui ni 'yethothogá ya, ga embi," bi 'yense a ra ts'ant'u.

20 'Bex bi mba buya bi hyax ra 'yu i mba bu 'buh rá ta. Pe nu'bu mi ts'utho da zón rá ngu, 'bex bi hyant'a rá ta ngue ba epu, ne emme bin johya, bi huç'a rá ts'ant'u. Bin ti'a rá ta, bin c'at'ui bu 'yu, bi hyafi ne bi zupá rá 'yogu. 21 Pe nu'a ra ts'ant'u bi xi'a rá ta: "Nugá, dá ot'á ram fe'ts'i nangue'e ne nangue Ojá. Ne him man sá'be gui 'yengui ni ts'ant'ugá ya," bi 'yembi.

22 Pe nu'a rá ta, bi xih yú 'yehé: "Dami hethu ra pahni man'da xun ho, ne dami çarpahu n'da ram fo'ye rá xá, ne gui 'yarpahu yú zapato. 23 Ne ba sihu ra t'undani xun zaqui ne gui hyohu, gui hoju ran sihme ne dan johyahu. 24 Nguetho nuna ma ts'ant'u tengu'bu bi du, pe nuya, tengu'bu bim 'bui mahon'a. Bim 'bedi pe nuya dá tin ya," bi 'yén'a rá ta.

Ne 'bex bin ja ran sihme.

25 Pe nu'a ra 'bet'o ts'ant'u mi 'yo bu huahi, ne nu'bu mi mba bu ja rá ngu, i oþ ra 'bida ne ran johya mi ja bu ja rá ngu rá ta. 26 Ne nu'a, bi zohn'ná n'da rá 'yehé bi 'yánni: "'Be'a i ja bu ja rá ngu ma ta," bi 'yembi.

27 Ne nu ra 'yehé bi 'yembi: "Nu'a nin 'yohu bi zohó, ne ni ta bi hyo ran dani xun zaqui, bi 'yot'a n'da ran sihme xun ndoho. Nguetho bin johya ngue ya bá penc'a nin 'yohu," bi 'yembi.

28 Pe nu'a rá mbúdi ts'ant'u bin cue ne him bi nde bi yurpu mbo ra ngu. Ne nu'a rá ta bi bóni, bi 'yörpa ts'edi da yurpu mbo. 29 Pe nu rá ts'ant'u bi 'yemp'a: "Emme xun ngu yu je ya dá ot'á ni 'befi ne xinga n'dandí da festhoho a gá xiqui. Ne hin jam'bu xcá 'dac'a n'da ra t'uchibo ngue dan sihme ma amigo. 30 Pe nu'bu go mi zó'a ni ts'ant'u bi juat'a ni mbeti ne xun ts'o bi 'yot'e, 'bex gá hyo ra t'undani xun zaqui," bi 'yembi.

31 Pe nu'a rá ta bi 'yembi: "Pe ma zu ts'ant'u i, thocua thoho di 'buhmi ua, ne gátho 'be'a i jagá, gátho ni mbeti. 32 Pe xun ho 'be'a dá ot'á nguetho nu nin 'yohu tengu'bu ya xí du ne i

'bui mahon'a, nu'a bim 'bedi pe ya dá tihmbu," bi 'yén'a rá ta, bi 'yén'a rá Jesús 'bu mi man ran t'uti.

16

Ra nt'uti ra ngarpa 'yehé hinga gue'a bi 'yot'e

1 Ne xó bi ma man'da ran t'uti a ra Jesús, ne bi 'yena:

—Mi 'bu'a n'da ra membeti, ne mi si n'da rá ngarpa 'yehé bi xifi di manda 'be'a gátho i pe'ts'i. Pe bi si'a ra membeti hingui ho ot' rá ngarpa 'yehé nguetho i haçzehe 'be'a i ndese. 2 Janangue'a bi zon'na rá 'yehé ne bi 'yembi: "Dá oçá hingui ho'a guí ot'e. Nuya, dami dáqui hangu din theui ma 'befi nguetho ya him man gam pecua," bi 'yembi.

3 Nu'a ra 'yehé bi bém buya 'be'a da 'yot'e. Bi 'yense: "Nuya him man zá dam pecua ya, ne hingui sá dam peh na huahi, ne dí pe'ts' ma sá ga átho ra mbeti, 'be'a hmaha ga ot'ya," bi 'yense. 4 Bi bém buya 'be'a da 'yot'e n'dahma dim 'buh yú amigo di ze 'bu hin'yú rá 'befi.

5 Ne nu ra ngarpa 'yehé bi zon'du to'o i tup'a rá hmu. Ne bi 'yán'na n'da hangu in dupate. 6 Ne bi dati, bi 'yena: "N'da ciento dambot'egui ra aceite di tupi." Ne nu'a ra 'yehé bi 'yembi: "Dami ts'on ni sócuq ne gui 'yot' ma'da'yo gui hyuxpu ngue hont'a yote ma'det'a yu dambot'egui guí tupa ma hmu," bi 'yembi. 7 Ne xó bi 'yán'na man'da ran 'yohu hangu xó in dupate a. Nu'a bi dati: "N'da ciento t'eni ra trigo di tupi." Ne nu'a ra 'yehé bi 'yembi: "Dami päh ni sócuq, ne dami hyuxpu goho 'däte t'eni thoho guí tupi."

8 Ne nu'bu mi pa'a rá hmu 'be'a bi 'yot' rá 'yehé, bi 'yembi: "Emme guí paði 'be'a sá gui 'yot'e ngue din jase 'be'a gátho gui hyoni," bi 'yén'a rá hmu. Nu yu ja'i 'buh ya, emme i paði da hyät' yú mija'ihu n'dahma da dase. Pe nu'u i 'yo bu ja ran nequi, hingui paði da 'yot'e tengu na, bi 'yén'a ra Jesús.

9 Ne di xi ahú ngue nu ra mbeti di ts'onba rán 'yomfeni u 'da, pe da zón ra pa ngue hin te di muui a, pe nu ni mbetihu xun ho 'bu gui faxhu yu ja'i, ne dim 'buh ni amigohu ngue 'darpu gnim 'buhmbu bu mahçts'i.

10 'Bui 'da zu ts'utho i ja da 'yot'e, pe i paði di jamansu a, janangue'a mfaði da baði di jamansu 'bu di ja xun ngu 'be'a da 'yot'e. Pe 'bui 'da zu ts'utho i ja da 'yot'e, ne hingui paði di jamansu a, janangue mfaði ngue hin da baði di jamansu 'bu di ja xun ngu 'be'a da 'yot'e. 11 Nu'bu hingui paði di jamansu 'be'a i ja ua ja ra ximhai, ne xin da baði di jamansu rá 'befi Ojá. 12 Ne nu'bu hingui paði di jamansu a hin rá mbeti zehe, njon da zá di un'na njuantho rá mbeti 'bu.

13 Njo'o n'da ra ja'i sá dim 'bui yoho yú hmu, nguetho nu'a n'da ra hmu hin da numanho a, ne nu man'da di huç'a. Uague da

'yõrpa rá 'bëfi a n'da nê da zõcpada bũ rá 'bëfi a man'da rá hmu. Ngutho n'da ra ja'í hingui sã da 'yëmbi rá hmu a Ojã 'bũ ãmmë di ho ra mbëti, bi 'yë'n'a ra Jesús.

¹⁴ Nu yũ fariseo ãmmë di ho ra mbëti u, nê nu'ũ mi 'yõ'a bi man ra Jesús, bi denthoho.

¹⁵ Pë nu'a ra Jesús bi 'yëmp'u:

—Nu ahũ gyá fariseohũ, guí øthũ 'bë'a ní numansu ahũ yũ ja'í, pë nu Ojã í paði 'bë'a í ja bũ mbo ni mbũihũ. Nê nu'ũ gãtho im bënëse yũ ja'í ngue di muui, pë hin te di muui bũ na nu Ojã u, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma din theui u yũn t'ëdi a rá ts'ëdi Ojã

¹⁶ —Nu mam 'bet'o gán xãhmbũ yũn t'ëdi ra Moisés, nê gán xãhmbũ 'bë'a bi 'yõ't' yũ põngahyã maya'ũ, bi 'yëmp'u. Pë nu ra Xuua Nxixyã bi dũ'mi bi man ran ho ma'da'yo nê bi ma 'bëpũ ní manda rá ts'ëdi Ojã. Nê xũn ngu yũ ja'í ya í ø't'ra ts'ëdi da yũrũ di manda rá ts'ëdi Ojã.

¹⁷ Pë madague'a, pë xinga n'dant'ohni dim 'bë'u yũn t'ëdi. Nu ra ximhãi nê mahçts'i da guadi, pë hin dim 'bë'u yũn t'ëdi, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hingui ho ran hyëgui

¹⁸ —Nê nu'a to'o da hyeh rá xisu nê da zim man'da, ra 'yõmt'ëni a. Nê nu'a to'o da zin'a ra xisu bi thegui, nê gue'a dín 'yõmt'ëni a bũya, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Ran t'uti ra mambeti nê ra hyoya í Lázaro

¹⁹ Nê bi ma man'da ran t'uti ra Jesús, bi 'yëna:

—Mi 'bũ'a n'da ra mambëti nê mahotho rá pahni xãm hmadi a mi he, nê ãmmë mi 'bũmanho bũ ja rá ngu, tengu thoho 'bũ í ja ra ngo. ²⁰ Nê í 'bũ'a n'da ra hyoya, ãmmë mi sã ran ẽnbi, í Lázaro a. Nê gãtho rá ja'í mi ja yũ 'ya. Nê mi hupũ ja rá goxthi ra mambëti, ²¹ ngue mim bënëni da zi 'bë'a da hyëpũ ja rá mæxa a ra mambëti. Nê nu'ũ yũ xã'yo bi decpa yá 'ya bũ í hudi.

²² Bi zõn ra pa bi du'a ra hyoya. Nê nu yãm 'bëhni Ojã bi zixpũ mahçts'i nguëpũ 'bũ'a ra Abraham. Mbejua bũya bi du'a ra mambëti. ²³ Nê nu'ũ mi du'a ra mambëti bũya, ãmmë bi nu ran ẽnbi bũ bi mba.

Nê bi ndõts'e, bi nu yabũ bi 'bũ'a ra Abraham nê ra Lázaro 'darpũ bí 'bũhmi. ²⁴ Nu ra mambëti bi mbafi, bi 'yëmp'a ra Abraham: “Nu'í mam bombõta í Abraham, dami hugui ts'ũ, ba pënhua ra Lázaro da dũ't'ra dehe rá xã, da dãrca ma jani, nguetho ãmmë di üng na ra sibi í ja ua.” ²⁵ Pë nu ra Abraham bi 'yëmp'a: “Nu'í, mam bom'beto í, dami bënë'í ts'ũ 'bë'a gá 'yõ't'e 'bũ gmi 'bũpũ ja ra ximhãi. Gãtho xũn ho 'bë'a mi ja í, pë nu'a ra Lázaro hõnt'a ran ẽnbi bi nu bũ. Pë nuya din johya ua ra Lázaro ya, pë go hõnt'a ran ẽnbi guí nu ya. ²⁶ Nê man'da dí xi'í, hingui sã n'da

da nêxua da zõrũ guí 'bũi, nguetho í ja inde n'da ra mba'yë xũn ndoho. Nê nu'í hingui sã gua nêxpũ guí 'bũi guí sõcua, nguetho í cot'a ra mba'yë bũ,” bi 'yë'n'a ra Abraham.

²⁷ Nu ra mambëti xõ mahõn'a bi xi'a ra Abraham: “Pë nu'ũ hin da zã ba pënhua, pë guí pen'na ra Lázaro bũ ja rá ngu ma ta da xi'ũ 'bũpũ 'bë'a dí sãgã. ²⁸ Nguetho í 'bũpũ cõt'a man 'yõhũ, nê dí ndepe n'e'ũ da zõm bũ guí 'bũhmi 'bũ bi du, nê him ba çcua ja ran ẽnbi,” bi 'yë'n'a. ²⁹ Pë nu ra Abraham bi 'yëmp'a: “Nũbũ 'bũh nin 'yõhũ, í ja bũ rá m hman ra Moisés nê yá põngahyã Ojã, í sã da 'yõxũ 'bë'a í man'ũ.” ³⁰ Pë nu ra mambëti bi 'yë'n'a: “Pë nu'í ma ta Abraham, hinga xõt'a rá m hman ra Moisés ngue da 'yõ'ũ man 'yõhũ, pë nu'ũ da ndants'a n'da xũn du ngue da xifi, da 'yõ 'bũ.” ³¹ Pë nu ra Abraham bi 'yëmbi: “Nu'ũ hin da 'yõrpa ra güenda 'bë'a í man ra Moisés nê yá põngahyã Ojã, xin da 'yõrpa ra güenda 'bũ da ndants'a n'da xũn du,” bi 'yë'n'a ra Abraham, bi 'yë'n'a ra Jesús 'bũ mi man ran t'uti.

17

Xũn da xqui ra ts'oqui

¹ Nu'a ra Jesús bi xih yá xãdi, bi 'yëmp'u:

—Hin'yũ n'da ra pa hin da ts'ã a ni mbũihũ gue í nde di 'bëp ahũ guí 'yõthũ ra ts'oqui. Pë ndumbũitho da nu'a to'o di japi da 'yõ't' yũ ts'oqui rá mijã'iu. ² Dí xi ahũ, to'o di japi da 'yõ't' ran ts'o n'da hinga na te rá mbũi, man'da xũn ho 'bũ xtín thãrpa n'da ra dojũni rá 'yuga nê xtã t'entpũ ra dejã, xinda gue'ũ xtí japi xta 'yõ't' ran ts'o a n'da hinga na te rá mbũi. ³ Dami jamansu 'bë'a guí øthũ. Nu'ũ 'bũ'a n'da ni mijã'ihũ bi 'yõ't'ahũ ran ts'o, dami xihmbũ hingui ho'a bi 'yõ't'ahũ. Nê nu'ũ da 'yõmanho a guí xihmbũ, damim punbahũ 'bũ. ⁴ Nê nu'ũ yoto nidi n'dapa da 'yõ't'ahũ ran ts'o, nê n'dandí ngu n'dandí da 'yã ahũ ra punbi, dami punbahũ gãtho, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Gãtho xũn hëi sã da 'yõ't'a n'da 'bũ í ç'yei xũn ho

⁵ Nu'ũ yũ xãdi bi 'yëm bũya:

—Grá Hmu, dami jaje ga ç'ç'yeihe xũn ho, bi 'yëmp'a ra Jesús.

⁶ Nu'a ra Jesús bi 'yëmp'u:

—Madague'a ãmmë zũ ts'ũtho guí 'yëç'yëigahũ, tengu bũ ni nequi rá hmudã ra c'ũ, sã guí xihmbũ ra za 'bãcua da 'uegue dím 'bãpũ ja ra dejã nê da 'ueh pũya. Hin'yũ 'bë'a xũn hëi 'bũ guí 'yëç'yëigahũ, bi 'yë'n'a ra Jesús.

Hin ga çmfũ xũn ho dí øthũ 'bũ dí øthũ'a í sijũ

⁷ —Nu'ũ n'da ran 'yõhũ 'bũh rá 'yëhe di jamansup yá de'yo uague dim pëpũ rá huãhi, nê nu'ũ bin de bá çpũ ja rá ngu bũya, ha da sifi din sihmë. ⁸ Pë hin'na, pë da sifi di hocpa

rán sihme rá hmu, ne nu'bu bi niya, ja din sihme ra 'yçhe buya. ⁹Nu'a ra 'yçhe 'bu bi 'yot' rá 'befi bi xih rá hmu, hingui t'çmbi "jamadi gá 'yorca ma 'befi," hingui t'çmbi, ngue ya ra 'yçhe thoho. ¹⁰Ne ngutho ahú 'bu gá 'yothú rá 'befi Oja, gui 'yenthohú buya: "Hin nte dá øthe ngue di hnumanhoje, nguetho hont'a bi xije Oja dá øthe," gui 'yçmhú, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi hoqui 'det'a yun 'yohú mí hçmb ra t'axca'ya

¹¹Nu'a ra Jesús 'bu mi 'yo bu ja ra 'yu ní mba Jerusalén, bi tho inde bu ja yán yáni yú xequi Samaria ne Galilea. ¹²Ne nu'bu mi ts'utho da yut'a n'da ra hnini, ba epú 'det'a yun 'yohú i nde din c'athú ra Jesús. Gátho mi hçmb ra t'axca'ya u. Ne nu'bu yun 'yohú yabú ts'u bim 'bái ne nts'edi bi mbafi, bi 'yçn'u:

¹³—Nu'i Jesús, grá xánbate i, dami huçgahe ts'u, bi 'yçmbi.

¹⁴Nu ra Jesús 'bu mi nu'bu buya, bi xi'u da 'yut yá ja'i u yú mbája. Ne nu'bu mi mba u, nu'a ra Jesús bi japi bin hoc yá ja'i bu ní mba. ¹⁵Ne nu n'da, 'bu mi bádi bi zá rá ja'i, 'bex bá peng bu 'báh ra Jesús ne nts'edi bi 'yçspa Oja. ¹⁶Bin danyahmu bu ja rá gua ra Jesús, bi 'yápa jamadi nguetho bi yá'n'a. Ne nu'a, ra mengu Samaria a, hing rá mijudíohú ra Jesús. ¹⁷Pç nu ra Jesús bi 'yçna:

¹⁸—Ha hinga gue'u 'det'a dá hoqui. Hapú i 'bu'ú mi gáto. Ha hingui sá ba ç'u 'da xti un ra jamadi Oja. Pç hønna n'da ran'yohú hing ra judío bi bçn'a ra mate bi 'yörpa Oja, ne im bçnse u mi'da ngue çna i pa' Oja u, bi 'yçna.

¹⁹Ne xø bi 'yçmp'a ran 'yohú:

—Damim 'bái, ní mba ya. Bin yá'n'a ya nguetho gá 'yçç'yei gue i ja ma ts'edi, bi 'yçn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'be'a di ja bu di manda rá ts'edi Oja

²⁰Nu'bu 'da yú fariseo bi 'yán'na ra Jesús:

—'Be'a ní pa di manda ua rá ts'edi Oja, bi 'yçn'u.

Nu ra Jesús bi 'yçmp'u:

—Hin da fá 'bu bi manda rá ts'edi Oja ua. ²¹Hingui sá n'da da 'yçna: "Guecua di manda ua rá ts'edi Oja," xingui sá n'da da 'yçna: "Guembú di manda rá ts'edi Oja bu," njon da zá da 'yçna, nguetho guepú ja ní mbúi n'da di manda rá ts'edi Oja, bi 'yçn'a ra Jesús.

²²Ne nubuya, bi 'yçmp'u yú xädi:

—Da zøn ra pa çmme guin ndehú ba pengä, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi. Pç di 'bètho yú pa ba pengä. ²³Pç nu'bu 'da da 'yçn'ahú: "Guecua i 'bucua ya," da 'yçn'ahú. Ne nu'bu mi'da da 'yçn'ahú: "Guembú i 'bupú a." Pç 'yo guí øhmbú 'be'a da man'u. ²⁴Nguetho nu'bu bá pengä, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, di nequi tengu ra huei ngue di hyät'i gátho na nguní ra ximhäi. ²⁵Pç

m'bet'o thoho ga nugä xøn ngu ran anbí, nguetho yú ja'i 'bucua ya, hin da 'yçç'yeigui.

²⁶Nu'a ra pa ba pengä, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, nu yú ja'i dim 'búi da 'yot'u tengu bi 'yot' yú ja'i mí 'bühmbú a ra Noé. ²⁷Nu'bu yú pa mí 'bu'a ra Noé, gátho yú ja'i mí øt'e 'be'a mí numanhose, mí sihme, mí mihni, ne mí sin yá xisu, ne gue'a mí øt'u gátho yú pa gue'bu go mí zøn ra pa bi yut ra dambosa ra Noé. Ne bin da'ye buya, bi go'mi gátho ra häi a ra dehe, bi du gátho u yú ja'i mí 'búi. Din jabú da 'yot' yú ja'i 'bu bá pengä.

²⁸Ne tengu bi 'yot' yú ja'i yú pa mí 'bu'a ra Lot, ne ngutho da 'yot' yú ja'i dim 'bu 'bu bá pengä. Gátho yú ja'i bi 'yot'e 'be'a mí numanhose da 'yot'e, bin sihme, bim mihni, bim pá, ne bin tai, bi 'yot' yá huqhi, bi hyøh yú ngu. ²⁹Gue'bu go mí zøn ra pa bi bøn ra Lot bu ja ra hnini Sodoma, ne bá çah mahçts'i ra sibi ma uanspi ra azufre, bi juah ra hnini, ne gátho mí 'bupú bi du buya. ³⁰Ne din jabú da 'yot' yú ja'i 'bu bi zøn ra pa gua pengä.

³¹Ne to'o i 'bäpú maxøts'e ra zets'angu, hin da yörpú mbo rá ngu ngue da hyäts'i 'be'a ja bu, da mba tho. Ne gátho to'o dim pepú ja rá huqhi, hin ba peng bu ja rá ngu. ³²Dami bçmhú ts'u 'be'a bi 'yot'a rá xisu ra Lot 'bu mí sifi da 'da'u, ne man'da bi bçnse rá ngu, ne gue'a í du'a buya. ³³Ne gátho to'o in nde da yånse rá te, da nu ran anbí mazai a. Pç gátho to'o hin da bçni da yånse rá te, din ja ra te mazai a.

³⁴Nu'bu bi zøn ra ora gua pengä, di çpú yoho bu ja rá oi, nu'a n'da da ts'ix'a, ne nu'a n'da da gopú. ³⁵Ne nu'bu yoho yú xisu 'darpú i jüní, nu'a n'da da ts'ix'a, ne nu'a man'da da gopú. ³⁶Ne nu'bu yoho yun 'yohú i 'yo bu ja yú huqhi, nu'a n'da da ts'ixa, ne nu'a man'da da gopú, ne hont'a to'o da 'yçç'yei, da ts'its'i, bi 'yçn'a ra Jesús.

³⁷—Grá Hmu, hapú din ja'a guím ma, bi 'yçmp'u yú xädi.

—Nubú hapú di peti yú pada, gui pähmbú gue di 'bom bu xøn du, bi 'yçn'a ra Jesús.

18

Ran t'uti ra xisu ne ra ze'mi

¹Nu'a ra pa, bi xi'a n'da ran t'uti yú xädi ra Jesús, ra hmepya jatho thocua thoho din yáui Oja ne hin din xømbú da 'yädi gue'bu go din ja 'be'a ädi. ²Ne bi 'yçna:

—Mí 'bu a n'da ra ze'mi bu ja n'da ra hnini, him bi numansu Oja xinga gue yú mijá'ihu. ³Ne mí 'bupú n'da ra xisu xi du rá ndø. Ne thocua thoho mí søm bu ne mí äpi da mbäts'i nangue rán süui i 'búi. ⁴Ne him 'be bi 'yörpa ra güenda 'be'a bi man ra xisu a ra ze'mi. Jague'bu min xømbú ne bi 'yçnse: "Nugä, hin dí numansu Oja, xinga gue'u yú ja'i." ⁵Pç çmme di pac na ra xisu, masque ga øt'ä 'be'a in nde n'dahma hin di thoqui da zøcua ngue

di xuhnanyagui,” bi 'yɛnse ra ze'mi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

⁶ Nubuya, bi 'yɛmp'u yá xádi:

—Dami bɛmhbu 'be'a bi 'yɔt'a ra ze'mi. Madague ra ts'om'bái. ⁷ Dí xi ahú, man'da da 'yɔ'a Ojǎ 'bu gui hyumbi gui 'yáfu rám fáts'i ngue yá t'uhni ahú a. Nu'a Ojǎ hingui tɔ'mi 'be din xɔmbuizehe a. ⁸ Pɛ dí xi ahú, 'bexque da mbáx ahú 'bu gui áfu rám fáts'i. Janangue'a gui 'yáfu Ojǎ dí zet'a ni mbúihú, nɛ hin da du ni mbúihú ngue him 'be ba pengá ua. Nɛ nu'bu bá pengá nugá ngue dán ja'igá ua ja ra ximhái, ga tɛn ahú bu gui ɛc'yɛgahú, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ran t'uti n'da ra fariseo nɛ ra hyáčahái

⁹ Nɛ xɔ bi xih man'da ran t'uti ú im bɛni xún hose, nɛ i numan'u ú yá mija'ihú. Nɛ bi 'yɛna:

¹⁰ —Yoho yan 'yohú bi mba bu ja ra dǎnija, din yaui Ojǎ. Nu'a n'da ra fariseo, nɛ nu'a man'da ra hyáčahái. ¹¹ Nu'a ra fariseo, bim 'bái nɛ bin yá, bi 'yɛna: “Jamadi Ojǎ, nguetho nugá xingui ts'ú xún ts'o ma mbú, nugá hin drá siyategá, nɛ hin drá hyátégá, nɛ hin drá 'yomt'ɛnigá tengu'ú gátho mi'da. Jamadi ngue nugá hin dí ɔt'á tengu ɔt'na ra hyáčahái i 'bácu. ¹² Nugá zǎi dí ɛt' man sihme yondi n'da semana, nɛ dí un'a ná 'det'a a dí tǎh pu ja ra nija,” sá bi 'yɛn'a ra fariseo 'bu min yaui Ojǎ.

¹³ Pɛ nu'a ra hyáčahái, n'danni ts'ú mi 'bái, nɛ i su da ndɔts' mahɛts'i, bi hyɛ'mahái, nɛ ɛmme tu rá mbú. Nɛ bi 'yɛmp'a Ojǎ: “Ma Ojǎ i, dín yeh ni mbú, nguetho drá dǎdits'ouigá,” bi 'yɛn'a ra hyáčahái. ¹⁴ Pɛ dí xi ahú, nu'a ra hyáčahái ya xi punba Ojǎ 'bu mi mbeng bu ja rá ngu. Pɛ hin'na a ra fariseo, guexta'a xún ts'o rá mbú 'bu mi bɔm bu. Nguetho to'o din 'yɛts'i, gue'a dín unba ú. Pɛ gátho to'o hin din 'yɛts'i, gue'a dí t'ɛspa ú, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi jǎp yu t'uhni

¹⁵ N'da ra pa, nu 'da ya jǎ'i bá si yá t'uhni bu 'buh ra Jesús ngue da mba nthádi ú yá t'uhni. Pɛ nu'bu mi nu'ú yá xádi 'be'a ɔt' yu jǎ'i, him bi japi da ts'ix ú yu t'uhni bu 'bá'a ra hmu, bi dǎmyhá thoho ú. ¹⁶ Pɛ nu'a ra Jesús bi zon'du yu t'uhni nɛ bi 'yɛmp'u yá xádi:

—Dami jafu ba thocua ya yu t'uhni, o gadí hecuahú, nguetho gátho to'o da yurpu di manda rá ts'edi Ojǎ, jatho 'be da gohi tengu n'da ra t'uhni. ¹⁷ Dami 'yɔhmbu 'be'a dí xi ahú: Jatho gui 'yɔthú tengu'bu gyá t'uhniú 'bu gui ɛc'yɛihú. Nu'bu hin'na, hin gui cuthú bu dí manda rá ts'edi Ojǎ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

N'da ra membeti i yaui ra Jesús

¹⁸ Nɛ nu'a n'da rá ngurpi yu judío, bi 'yán'na ra Jesús:

—Grá hogaxánbate, 'be'a sá ga ɔt'á ngue dín jagá ra te mazǎi.

¹⁹ Bi dǎh ra Jesús:

—Ha guím bɛni 'be'a guím ma ngue gui ɛngui xún hogui, nguetho hɔnt'a Ojǎ xún ho.

²⁰ Guí pađi 'be'a i mam bu ja yan t'ɛdi ngue i ɛm bu: “O guí 'yomt'ɛni, o guí hodu, o guím pɛ, o guí man ra fehni, nɛ guí numansu ni ta nɛ ni mbe,” i mam bu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²¹ Nu ran 'yohú bi dǎti:

—Gátho dí ɔt'á ú gue'bu go mán t'uhni gá, bi 'yɛn'a ran 'yohú.

²² Nɛ nu'a ra Jesús'bu mi 'yɔde 'be'a bi ma, bi 'yɛmp'a:

—Gadí 'be'i ts'ú. Ní mba, gui pá gátho 'be'a i ja i, nɛ gui darpa yu hyoya. Gua ɛh puya, gui tengui. Nɛ nubuya, xún ngu dín ja i bu mahɛts'i, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²³ Pɛ nu'a ran 'yohú 'bu mi 'yɔ'a bi man ra Jesús, ɛmme bi du rá mbú, nguetho ɛmme ra membeti a. ²⁴ Nu'a ra Jesús 'bu mi nu bi du rá mbú a ran 'yohú, bi 'yɛna:

—Xún hej yu membeti da yurpu di manda rá ts'edi Ojǎ. ²⁵ Man'da hingui hej n'da ra camello da yurpu ja rá gu ra 'yofani, xinda gue'ú yu membeti da yurpu di manda rá ts'edi Ojǎ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁶ Nɛ nu'ú yu jǎ'i 'bápu bi 'yɛn'ú:

—Pɛ nu'bu in jabu, to'o maha da zǎ dim pɔhɔ 'bu, bi t'ɛmp'a ra Jesús.

²⁷ Nu'a ra Jesús bi dǎt'ú:

—Nu'a Ojǎ sá da 'yɔt'a hingui sá da 'yɔzehe yu jǎ'i, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁸ Nu'a ra Pedro buya, bi 'yɛmbi:

—Nugáhe, gátho a mi jaje dá sohmbe nɛ dá tɛn'nahe.

²⁹⁻³⁰ Nu ra Jesús bi 'yɛna:

—Guehma dí xi ahú, gátho to'o bi zoh rá ngu, ogue rá xisu, ogue yá cu, ogue rá ta, ogue rá mbe, ogue yá t'uhni, ngue bin unse di manda rá ts'edi Ojǎ ú, Ojǎ dí unni man'da xún ngu xinda gue'a mí ja. Pɛ nɛ'a ra te mazǎi buya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Xɔ bi ma mahɔn'a rán dǎte ra Jesús

³¹ Nu ra Jesús, bi zixpu ma'ueni gátho 'de'mayoho yá xádi, nɛ bi 'yɛmp'u:

—Dami 'yɔhmbu ya. Ga mbáhá bu Jerusalén, nɛ din ja bu 'be'a gátho bi man yu pɔngahyá maya'bu nanguéa, ngue dán ja'igá ua ja ra ximhái. ³² Nu yu jǎ'i dí dǎgá bu ja rá ts'edi ú hing yu judío, nɛ nu'ú da dengui, nɛ di c'aman'ugui, nɛ da zoxqui. ³³ Nɛ da mbe gbá, nɛ da hyogá. Pɛ ná hyu pa buya ga ndants'i mahɔn'a, bi 'yɛn'a ra Jesús.

³⁴ Pɛ nu'ú yá xádi, him bi bađi 'be'a nam bɔn'a bi man ra Jesús. Nguetho njo'mitho yán 'yomfɛni ú.

Nu'a ra Jesús bi hoc'a n'da ra xádá mi hǎxta'a mi

³⁵ Nɛ mi 'yo bu hántho bu ja ra hnini Jericó a ra Jesús, nɛ mi hupú nden'yu n'da zú xádá mi hǎxta'a mí si. ³⁶ Nɛ nu'bu mi 'yɔ'a ra xádá ngue xún ngu yu jǎ'i mba bu, bi 'yánni 'be'a

øt'u. ³⁷ Ne bi sifi mba bu ra Jesús ra mēngu Nazaret. ³⁸ Ne nu'a ra xādā buya, nts'edi bi mbafi, bi 'yēna:

—Nu'i gra Jesús, rām bom'beto i ra David, dami huēgui ts'u.

³⁹ Ne nu'u yu jā'i mi 'bāpu, bi xifi din hē. Pe madague him mi ndepe din ya, pe man'da nts'edi bi mbafi, bi 'yēna:

—Gra Jesús, rām bom'beto i ra David, dami huēgui ts'u.

⁴⁰ Nu'a ra Jesús bim 'bāh pūya ne bi manda ba ts'inba a ra xādā. Ne nu'bu mim 'bāhmi ra Jesús a ra xādā, bi 'yān'ra ra Jesús buya:

41 —'Be'a guí nde ga øt'a'i, bi 'yēmbi.

Ne nu ra xādā bi dāti:

—Dín nde ga nu ran nequi.

42 —Sā guin nu ya, bi zā ni dā nguetho gá 'yēc'yēi i ja ma ts'edi, bi 'yēmp'a ra Jesús.

⁴³ Bex bi zā bi nu ran nequi rá dá buya. Ne bi den'ra ra Jesús. Bi 'yēspa Ojā bu ní mba. Ne'u gātho yu jā'i mi 'bāpu, bi 'yēspa Ojā buya.

19

Ra Jesús ne ra Zaqueo

¹ Nu'a ra Jesús bi yāpu ja ra hnini Jericó, mi 'yo bu, ēna da thogu. ² Ne mi 'bāpu n'da ra ngarpa hyācāhāi, ēmme ra mēmbeti a, i Zaqueo a. ³ Ne nu'a ra Zaqueo, ēmme min ndehma da nu'a ra Jesús, pe him mi sā nguetho hingui hēts'i, ne ēmme du yu jā'i bu mi 'yo'a ra Jesús. ⁴ Janangue'a, bin tihī bi ndexa n'da ra za ra sicómoro, ngue da zā da nu ra Jesús 'bu bi thopu. ⁵ Ne nu'bu mi zōn'a ra Jesús bu 'bā'a ra za mi huxa ra Zaqueo, bi ndøts'e ne bi 'yēmbi:

—Zaqueo, bá cā n'dihi nguetho ga sōm bu ja ni ngu ra pa ya, bi 'yēmbi.

⁶ Ne nu'a ra Zaqueo bin johya, 'dahmantho bi gāi, bi mba rá ngu ne bi zimanho a ra Jesús 'bu mi zōm bu rá ngu. ⁷ Pe nu'u yu jā'i him bi numanho nguetho bin sāya bu ra Jesús bu ja rá ngu n'da ra ziyate. ⁸ Ne nu'a ra Zaqueo bim 'bāi bi 'yēmp'a ra Jesús:

—Ma Hmu i, nuya ga undā yu hyoya made 'be'a gātho i jagā. Ne nu'bu mi siyagā n'da ra jā'i ngue hin rá 'yu 'be'a mi øt'a, goho nidi ga cospa a dá siyabi, bi 'yēn'a ra Zaqueo.

⁹ Ne nu'a ra Jesús bi 'yēmbi:

—Gá pāh nin 'yomfēni ne i ja ra punbi ni ts'oqui ya, ne gātho i 'bucua ja ni ngu, gra Zaqueo, rām bom'beto i ra Abraham. ¹⁰ Ne gue'a ná ēcā, ngue guecā dán jā'igā ua ja ra ximhāi, ngue gan yānba yú te'u i pādi ja yú ts'oqui, ne hin da nu ran nbi mazāi, pegue din ja ra te mazāi u, bi 'yēn'a ra Jesús.

Ran t'uti yu 'yēhe him bi xqnd ra mbeti

¹¹ Nu ra Jesús bi xih man'da ran t'uti u yu jā'i, nguetho bi bēn'u yu jā'i ngue nu'bu da zōm bu Jerusalén ra Jesús, 'bex di japi di manda bu rá ts'edi Ojā. ¹² Ne bi 'yēmp'u:

—Mí 'bu'a n'da ran 'yohu, ra ts'ut'abi rá ta. Ne bi mba bu n'danni n'da ra hnini ngue bin nde bín t'un bu rá 'befi ngue din ts'ut'abi bu rá hāizehe. ¹³ Pe nu'bu mi nets'i, bi zōn'du 'det'a yú 'yēhe, 'da'a n'da bi un ra mbeti ngue ra oro xān ngu di muui. Ne bi 'yēmp'u: "Gui hyomhbu 'be'a da zā gui 'yøthū ngue di xānd ma mbeti," bi 'yēmbi.

¹⁴ Ne nu'u yu jā'i mi 'bāpu ja rá hāi, him mi numanho a ran 'yohu. Janangue bi mēbēni 'da yām 'behni ngue m'bet'o da zōni da ma ngue hin din t'un rá ts'edi a ran 'yohu. ¹⁵ Pe nu'a ran 'yohu, bin t'un ran t'ēdi din ts'ut'abi ne bi mbeng bu rá hāi buya. Nu'bu mi zōm buya, bi zōn'du yú 'yēhe xī un ra mbeti, nde da bādi hangu bi hyuxa rá mbeti xī un'na n'da ngu n'da u.

¹⁶ Nu ra mbēdi 'yēhe bi 'yēmp'a: "Nuya bin ja 'det'a a ni mbeti," bi 'yēn'a. ¹⁷ Bi 'yēmp'a rá hmu buya: "Xān ho gá 'yøt'e, gra 'yēhe xān ho, gá xānda zū ts'u dá 'da'i, pe ne ga 'da'a nin t'ēdi ngue gui manda 'det'a yu hnini," bi 'yēmbi. ¹⁸ Nu ná yoho ra 'yēhe bi 'yēmp'a: "Nuya bin ja cūt'a a ni mbeti gá 'daqui ga xāndā," bi 'yēn'a. ¹⁹ "Nu'i, ga 'da'a nin t'ēdi ngue gui manda cūt'a yu hnini 'bu," bi 'yēmp'a rá hmu buya.

²⁰ Ne xø man'da ra 'yēhe bi 'yēmp'a rá hmu buya: "I ja ua ni mbeti gá 'daqui. Dá pe'ts'ā xān ho. ²¹ Nguetho dí pācā 'be'a nim 'bāi, ngue ya hin'yū nin huēcate. Gui hōni 'bāpū gdī hyānba rá mbeti yu jā'i. Ne guí hānba yú huāhi, janangue dá pe'ts'ā ni mbeti ngue dí su ga 'bedi," bi 'yēn'a. ²² Nu'a rá hmu bi 'yēmbi: "Nu'a gá ma i udi ngue grá ts'om'bāi. ²³ Hanja hin gá hmi'a ma mbeti n'dahma xti hyux'i ts'u," bi 'yēmbi.

²⁴ Ne bi 'yēmp'u mi 'bāpu: "Dami hyānbahu rá mbeti ná ran 'yohu ne gui unhdū a ra mbēdi 'yēhe, nu'a to'o bi dāha xān ngu," bi 'yēmbi. ²⁵ Pe nu'u mi 'bāpu, him bi nde da 'yøt'e 'be'a bi man yú hmu, nguetho xān ngu i ja a ra mbēdi 'yēhe. ²⁶ Pe nu'a ra hmu bi 'yēmp'u: "Nu'a to'o i hūmbi i øt' ma 'befi, hinga hōnt'a rán zābi da dāha, pe man'da xān ngu ga unni. Pe nu'a hingui nde da 'yøt' ma 'befi, hin te da dāha, ne ga hānba'a dá unni," bi 'yēna. ²⁷ "Ne nu'u him mi ndeje dan ts'ut'abi ua, ba sihu, gui scēpahu yú 'yuga ua," bi 'yēn'a ra hmu buya, bi 'yēn'a ra Jesús 'bu mi man ran t'uti.

Ra Jesús bi yāpu ja ra hnini Jerusalén

²⁸ Ne nu'bu mi gua'a bi man ra Jesús, bi thopūya, ní mba bu Jerusalén. ²⁹ Ne nu'bu mi ts'ūtho da zōm bu ja ra nyuni guēpu i ja ra hnini Betfagē ne ra hnini Betania, ³⁰ bi mēbēni yoho yú xādi, bi 'yēmbi:

—Ní mbe bu nān jōmbu ja ra hnini. Ne gui tīmīmi bu n'da ra t'ūburu ān thāt'i bu ja ra nden'yu, ne xīnga n'da ra jā'i ní hyuts'i. Bá xocui ne ba siui ua. ³¹ Ne nu'bu 'bo'o

da 'yän'nau: "Hanja gní xocui ra buru," gui 'yɛnui: "Nu'a ra hmu i hon'a ra buru," gui 'yɛnui, bi 'yɛmp'u yoho yá xädi.

³² Nɛ bi mba bɔya, nɛ bi dɪn'a 'be'a xí xi'a ra Jesús. ³³ Nɛ nu'bu mi xoc ra buru, bi 'yän'na rá mbeti:

—Hanja gní xocui na ra buru, bi 'yɛmbi.

³⁴ Bi dɪh yu xädi bɔya:

—Nu'a ra Hmu i honi, bi 'yɛn'u. Nɛ bi ndepe da zix bɔya.

³⁵ Nɛ nu'u yu xädi bá si ra buru bɔya, nɛ bi gɔspa yú coto bu ja rá xathá ra buru nɛ bi hyuxa ra Jesús. ³⁶ Nɛ nu'bu mi mba bu 'yu ja Jesús, nu'u yu jǎ'i 'bex bi mbɔcua yú pahni bu ja ra 'yu ngue da thopu a ra Jesús. ³⁷ Nɛ nu'bu mi gɔpu ja ra nyuni ní mba bu Jerusalén, gátho u min 'yohu nts'edi i mbafi, bin johya nɛ bi 'yɛspa Ojǎ nangue yan t'ɔt'e nuixte bi nu. ³⁸ Bi 'yɛn'u:

—Majǎri ra ts'ut'abi bá ɛhe nangue rá thuhu ra Hmu. Nɛ dɪn ja rán johya Ojǎ yú mbui yu jǎ'i. Nuixtetho rá ts'edi Ojǎ, bi 'yɛn'u.

³⁹ Nɛ nu 'da'u yu fariseo bi 'yɛmp'a ra Jesús:

—Dami hecua ni xädi din he.

⁴⁰ Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Nu'bu ga hecpá yu ngue i ɛspa Ojǎ, pɛ go da 'yɛspa Ojǎ ya yu do bongua, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bin zoni nangue yu jǎ'i 'bɔpu ja ra hnini Jerusalén

⁴¹ Nɛ nu'bu mi hyän bu ra hnini Jerusalén a ra Jesús, bin zoni. ⁴² Nɛ bi 'yɛn'a:

—Min ndegá ngue xqúi pǎhmbu a dí yan'ahu bu ja ran unbi mazǎi, pɛ hin gán nde gá pǎhmbu, pɛ nuya him man zǎ, nguetho tengubɔ njo'mi ní dǎhu. ⁴³ Nɛ da zɔn ra pa ba ɛh nin suihu dí mbät'a ni hninihu nɛ njon da zǎ da bɔni ngue din yan, nɛ gan tunhdu u bɔya. ⁴⁴ Nɛ gátho ahɛ ngue guí 'bahmbu nu, da hyo ahɛ nɛ da guah ni hninihu. Nɛ da mba nso't'i, nɛ xinga n'da ra jǎdo da gopu. Nguetho nu ahɛ xingui ts'u gá pǎhmbu a ra pa xtí pɔ ahɛ Ojǎ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nu ra Jesús bi hyøn'a thi yu mbä bu ja ra dǎnijǎ

⁴⁵ Nɛ nu'a ra Jesús bɔya, bi mba bu ja ra dǎnijǎ nɛ bi hyøn'a thi gátho yu mbä mi 'bɔpu.

⁴⁶ Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—I mam bu ja rá m hman Ojǎ: "Í thɔ'a ma ngu ngue da mba nthandegá bu," i ɛn Ojǎ. Pɛ nu ahɛ gá 'yɔrpadahɛ tengubɔ ra hyádo guerpɛ nín 'yan'u yu bɛ, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Bi t'ɔmanho a bi man ra Jesús

⁴⁷ Nu'a ra Jesús thocua thoho min xänbate bu ja ra dǎnijǎ. Pɛ nu'u yu ngurpa mbǎja, nɛ yu xänbate nijǎ, nɛ yu dǎc'yei, min nde da hyo'a ra Jesús. ⁴⁸ Pɛ hin'yü 'be'a da 'yɔt'e ngue da hyo. Nguetho gátho yu jǎ'i bi 'yurpa ra güenda 'be'a bi man ra Jesús. Njon bin nde bi u't' yú mbäi u 'da.

20

Rán t'ɛdi ra Jesús

¹ Nɛ nu ra Jesús n'da ra pa bi xänba yu jǎ'i bu ja ra dǎnijǎ nangue ran ho ma'da'yo. Nɛ'u yu ngurpa mbǎja nɛ yu xänbate nijǎ, nɛ yu dǎc'yei, gátho bi zɔm bu. ² Nɛ bi t'än'na ra Jesús:

—Hanja sä guí ɔt'e 'be'a guí ɔt'e. To'o bi 'da'a nin t'ɛdi, bi 'yɛmbi.

³ Pɛ nu ra Jesús bi dǎti:

—Necá, ga ä'n'nahɛ, ⁴ to'o bi un rán t'ɛdi ra Xuua ngue bi 'yɔt' ran xixya, hague Ojǎ uague yu jǎ'i, bi 'yɛna.

⁵ Pɛ nu'u bin 'yänzhe u 'be'a dí dǎti. Nɛ bi 'yɛnse:

—Nu'bu ga ɛmfu ngue Ojǎ bi un'na rán t'ɛdi a ra Xuua, nɛ da 'yɛnju bɔya: "Hanja hin gá 'yɛc'yɛihu 'bu." ⁶ Pɛ nu'bu ga ɛmfu, yu jǎ'i thoho bi un rán t'ɛdi, dí bat'adoju yu jǎ'i nguetho xɛn ngu yu jǎ'i ɛc'yei rá pɔngahyá Ojǎ ra Xuua, bin 'yɛmzhe u.

⁷ Janangue'a bi t'ɛmp'a ra Jesús:

—Hin dí pǎhmbɛ to'o bi un rán t'ɛdi ra Xuua, bi 'yɛntho.

⁸ Necá hin ga xi ahɛ to'o bi 'dacá ran t'ɛdi ga ɔt'a 'be'a dí ɔt'a, bi 'yɛna.

Ran t'uti yu ts'ombɛfi

⁹ Nɛ bi xih man'da ran t'uti a ra Jesús, bi 'yɛna:

—Mi 'bu'a n'da ran 'yohu bi 'yɔt'a n'da ra nuandät'o, nɛ bi hmit'i 'da yu mbɛfi. Nu'a rá mbeti bi mba n'danni bɔya, nɛ nya'atho bám 'bɔpu. ¹⁰ Nɛ nu'bu mi zɔn yu pa da thɛc yan dät'o, nu'a rá mbeti bá pɛhna n'da rá 'yɛhe da duspa 'da yan dät'o, ngue'a ä'n'yahɛ a. Pɛ nu'u bi zocpa a ra nuandät'o, bi mbɛmba thoho ra 'yɛhe nɛ bi 'yɛt'i, xɛn te bi unni. ¹¹ Nɛ ná yoho rá 'yɛhe bá pɛhna rá mbeti ra nuandät'o, pɛ ngutho bi 'yɔrpa ra 'yɛhe, nɛ'a bi mbɛmba thoho mahøn'a, bi 'yer bɔya nɛ nte bi unni. ¹² Nɛ ná hyu rá 'yɛhe xɔ bi mbɛhni mahøn'a a ran 'yohu, ngutho bi t'ɔrpe, bi unba yu mbɛfi nɛ bi 'yɛt'i, xingui ts'u bi unni.

¹³ Nɛ nubɔya, nu ra mendät'o bi bɛni 'be'a da 'yɔt'e. Nɛ bi 'yɛna: "Masque ga pɛhn'na ma ts'unt'u, dadí huɛqui, xøhma da numansu na," bi 'yɛnse. ¹⁴ Pɛ nu'bu mi nurpa rá ts'unt'u u yu mbɛfi, bi mam bɔya ngue da hyo, bi 'yɛn'u: "Mbähá ga hohu rá ts'unt'u, janangue da zǎ ga cosehu ra nuandät'o," bi 'yɛn'u. ¹⁵ Janangue'a bi zix pu ma'ueni, bi hyøn'a thi ra ts'unt'u, nɛ bi hyo bu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nɛ xɔ bi 'yän'du yu jǎ'i mi 'bǎpu:

—'Be'a guim bɛmhbu da 'yɔt'a rá mbeti ra nuandät'o ya, bi 'yɛna.

¹⁶ Pɛ dí xi ahɛ, ba ɛse nɛ da hyo'u, nɛ n'dan'yo di un'na rá nuandät'o bɔya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nɛ nu'bu mi 'yɔt'u yu jǎ'i 'be'a bi man ra Jesús, nu'u bi 'yɛn'u:

—Ojā da 'yøt'e hin din ja a guím ma, bi 'yɛn'ɥ.

¹⁷ Pɛ nu'a ra Jesús bi hyɛt'ɥ, nɛ bi 'yɛmbi:

—Pɛ 'bɛ'a nam bøn'a rám hman Ojā nt'o't'i maya'bu'bu, ngue i ɛna:

Nu'a ra do bi bant'ɥ yu gādo 'bɥ mi hyøh ra ngu,

gue'a ra do man'da mahyoni, tengu thoho yu guangu, i ɛm bu ja rám hman Ojā.

¹⁸ Nɛ tengu'bu da guesɛgá a ra do i hman bu. Hønt'a go to'o hingui ɛc'yɛigui, din unbazɛɛ, tengu'bu da dāng bu ja ra do din tɔni, nɛ go ga sɛmpá a tengu'bu ra do da zɛ'mi nɛ da 'yɛt'i, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Bin t'änni na ra Jesús 'bu din jut' ra renta ogue hin'na

¹⁹ Nu yu ngurpa mbäjä nɛ yu xānbate nijā 'bu mi 'yø'a ran t'uti bi man ra Jesús nangue'ɥ yu hyote mbɛfi, min nde da got'a fādi ra Jesús, nguetho bi bādi tengu'bu guesɛ ɥ yu hyote mbɛfi ɥ yu mbäjä nɛ yu xānbate nijā. Pɛ him bi got'i nguetho bi zutho yu jā'i. ²⁰ Janangue bi bɛm mahø'n'a bɥya nɛ bi mbɛhni 'da yu'n 'yohu ngue da 'yān yu'n t'änni a ra Jesús, n'dahma din ja 'bɛ'a sá dí fɛnt'a ra Jesús ngue dí dā bu 'buh ra ts'ut'abi. ²¹ Nɛ nu'ɥ yu'n 'yohu bi xi a ra Jesús:

—Xānbate i, dí pāhmbe hønt'a majuāni guí ma. Nɛ dí pāhmbe guí xānbi xān ho hønt'a go to'o má jā'i nɛ hin guí huahni to'o guí xānbi, pɛ guí xifi xān ho nangue Ojā. ²² Dami xije ya, ha din theui man t'ɛdihɥ bi 'dajɥ Ojā 'bu ga juthɥ ra renta a ra ts'ut'abi Roma, uague hin'na, bi 'yɛn'ɥ.

²³ Pɛ nu'a ra Jesús mi pādi i ts'āmhyā thoho. ²⁴ Nɛ bi 'yɛmp'ɥ:

—Hanja gní 'yāngui, xi ni mbeti gní juthɥ ra renta ra ts'ut'abi, gan nugā, bi 'yɛna.

Nɛ bi un bɥya.

—To'o rá pøte nɛ rá thuhu i cuat na ra mbeti, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nɛ nu'ɥ bi 'yɛn'ɥ:

—Rá pøte nɛ rá thuhu ra ts'ut'abi Roma i cuat na.

²⁵ Bi dāh ra Jesús bɥya nɛ bi 'yɛmp'ɥ:

—Nu'a rá mbeti ra ts'ut'abi Roma, gui un'na. Nu'a xin rá mbeti Ojā, gui un'na Ojā a, bi 'yɛmp'ɥ.

²⁶ Janangue nu yu'n 'yohu him bi zā xtá hyāt'a ra Jesús, pɛ bi hyonya thoho 'bɛ'a bi man'a ra Jesús.

Ran t'änni 'bu da ndants'ɥ xun du

²⁷ Nɛ nu'ɥ da yu saduceo, bi zøm bu 'buh ra Jesús, gue'ɥ hingui ɛc'yɛi da ndants'ɥ xøn du. Nu'ɥ bi 'yɛmp'ɥ a ra Jesús:

²⁸ —Nu'a ra Moisés bi 'dajɥ n'da man t'ɛdihɥ nɛ bi 'yɛna: “Nu'bu bi du n'da ran 'yohu ngue mi 'buh rá xisu nɛ njo'o yá t'uhni, nu'a rán 'yohu da zinba a rá xisu. Nɛ nu'a rá mbɛdi t'uhni dim 'bɛi, da thuspa rá thuhu a

ran 'yohu bi du nɛ da'yɛmbi rá ta a,” bi man ra Moisés.

²⁹ Pɛ gue'a ga ä'n'nahe. Bim 'bu'i yoto yu'n 'yohu din 'yohu zɛɛ. Nu'a ra mbɛdi n'yohu bi zin'a n'da ra xisu, nɛ m'bɛjua bɥya bi du a ran 'yohu nɛ him bim 'buh rá t'uhni.

³⁰ Nɛ nu'bu mi du ran 'yohu bɥya, ná yoho rán 'yohu bi zin'a ra xisu mahø'n'a, nɛ xø bi du a. ³¹ Nɛ xø bi zin'a man'da rán 'yohu bɥya, 'da'ingu bi 'yøt'ɥ gātho yoto yu'n 'yohu, gātho bi du nɛ xinga n'da bim 'buh yá t'uhni.

³² Mbɛjua bɥya, bi duse ra xisu, bi 'yɛn'ɥ.

³³ Nuya, dami xije 'bɛ'a din ja a ra pa da ndants'ɥ xun du. To'o da 'yɛmbi rá xisu a ra xisu, nguetho gātho yoto bim 'buhmbɥ ra xisu ua ja ra häi, bi 'yɛn'ɥ yu saduceo.

³⁴ Nɛ nu'a ra Jesús bi dāti:

—Hønt'ua ja ra häi din thət'ɥ yu jā'i. ³⁵ Nɛ gātho to'o yān sähɥ da mba bu mahɛts'i 'bu bi ndants'ɥ xun du, nɛ him man ja ran thət'i bu.

³⁶ Nguetho da gohi tengu thoho yám 'bɛhni Ojā ɥ, nɛ him man da du bu. Nɛ man'da'yo da gohi 'bu bi xoxa Ojā ɥ ngue yá t'uhniɛ Ojā ɥ.

³⁷ Pɛ nɛ'a ra Moisés bi ma da ndants'ɥ xun du 'bu mi 'yo't'i 'bɛ'a bin ja, nu'bu mi nu mí zø ra za 'bu maya'bu. Nɛ i mam bu ngue nu Ojā rá Ojā ra Abraham nɛ ra Isaac nɛ ra Jacob, nɛ nu'ɥ, ná ya'a thoho xi du ɥ 'bu mi 'yɛmp'ɥ a Ojā ra Moisés. ³⁸ Ngubɥ bi ma nguetho guexta'a i 'buh yá mbɛi. Nubɥ na nu Ojā 'da'ingutho 'bu i 'bu'a n'da ogue xun du n'da. Guexta'a i jatho yá te ɥ xun du, bi 'yɛn'a ra Jesús.

³⁹ Nɛ nu'ɥ da yu xānbate nijā, bi 'yɛmp'ɥ a ra Jesús:

—ɛmme xun ho a gá ma, bi 'yɛn'ɥ.

⁴⁰ Nɛ nu'ɥ yu saduceo ya him mi sá da 'yān mi'da yu'n t'änni.

To'o rám bombeto a ra Cristo

⁴¹ Nɛ nubɥya, bi 'yɛn'a ra Jesús:

—Hague nán zā guí ɛmfɥ ra Cristo rám bomb'eto ra David a. ⁴² Nguetho bi manɛ ra David bu ja ra søcuā bi 'yo't'a:

Nu'a Ojā bi 'yɛmp'ɥ a ma Hmu:

“Hyucua ga conhui ma ts'ɛdi,

⁴³ gue'bu go dá tǎpā gātho ɥ nin sũhu,” i ɛn Ojā, bi 'yɛn'a ra David 'bu mi ma nangue ra Cristo.

⁴⁴ Hanja i ɛmbi rá Hmu, nɛ rám bomb'eto a, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma hinga gue'a bu nán xānbate ɥ yu xānbate nijā

⁴⁵ Nu'a ra Jesús bɥya, ní jat'a nyāhɥ yá xādi, gātho mi 'bāpɥ mi øde 'bɛ'a bi man ra Jesús. Bi 'yɛmp'ɥ a bɥya:

⁴⁶ —O guí ɛrphɥ masu 'bɛ'a da man'ɥ yu xānbate nijā, nguetho i he yá mbarahni xəm hmadi ngue da t'ɛspi, nɛ ɛmme di ho da mba ma zengua ngue da 'yɛspa yu jā'i. Nɛ ɛmme i honi da hyurɥ ja yu'n thuts'i xun ho bu ja yu nijā, nɛpɥ ja yu'n sihme. ⁴⁷ Nɛ i siyabi 'bɛ'a i pɛ'ts' yu xisu xun du yān ndø, nɛ i tunba yá

ngu, ne ní jat'i nya'a thoho i yañu Ojã bu ja yu nija. Pɛ nu'u, man'da xan utho ran unbi da nu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

21

Nu'a ran t'unni man'da di muui

¹ Nu'a ra Jesús mi 'bãpũ ja ra ðanija ne bi nu yu membɛti i cãt yá mbeti bu ja ra huada, ngue rán t'unni Ojã. ² Ne bi nu n'da zũ hyooya xisu bi gãrũ yoho yu t'ũc'axt'i. ³ Nu ra Jesús bi 'yɛmp'u mi 'bãpũ bũya:

—Majuani dí xi ahu, nuna ra hyooya xisu man'da di muui bi uni xinda gue'u gãtho mi'da. ⁴ Nguetho gãtho yu membɛti 'bu ya bi gát'a n'da ra mbeti ja ra huada, pɛ ya mbongui thoho yá mbeti, pɛ nu'a zũ hyooya xisu, bi uni gãtho mi ja, xingui ts'u bi bongui 'be'a da hyonse, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'be'a din ja ra ðanija

⁵ Nu'a ra Jesús mi ø'a man yu jã'i: “Mahotho ra ðanija, ne mahotho yan t'unni i zãpũ.” Pɛ ra Jesús bi 'yɛmp'u:

⁶ —Nuna gãtho guín nuñu ya, da zõn ra pa hin te din ja ua, xingui ts'u da bong'a n'da zũ xɛqui ngue hin da yõt'e, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ran unbi din ja ua ja ra hãi

⁷ Ne nu'u 'da yu jã'i mi ø'a bi man ra Jesús, ne bi 'yãnni:

—Gra xãnbate i, nda'a ní pa din ja a guím ma, 'be'a ní hmɛpya din ja sã ga pãhmbe.

⁸ Ne nu ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Dami jamansu 'be'a guí ɛc'yɛihu. Nguetho da zõn ra pa ba ɛh yu hyãte da hyã ahu: “Nugã drã Cristogã,” da 'yɛn'ahu. Ne da 'yɛn'u: “Ya bi zõn ra pa ran zɛgui,” da 'yɛn'u. Pɛ o guí ɛc'yɛihu 'be'a da man'u. ⁹ Ga xi ahu 'be'a gãtho din ja ua ja ra hãi gue'bu go ba ɛcã mahõn'a. O guí suhu 'be'a guí 'yõhmbu, nguetho din ja yu ðasui, ne yu jã'i hinga 'da'angu da bɛni. Pɛ hinga gue'bu ran zɛgui din ja u, bi 'yɛn'a ra Jesús.

¹⁰ Ne xõ bi 'yɛna:

—Ne 'da'a n'danni yu hãi din ja yu sui. Ne din sũe n'da ngu n'da yu ts'ũt'abi. ¹¹ Ne din ja yu 'yãmhãi nts'utho, ne tin ja ra ðãthu, ne ra ðãgɛhe, ne din ja yu hmɛpya nts'utho bu mahɛts'i.

¹² Pɛ hin nín ja a díim mangã 'bu bim fɛnt'ahu ne da mba ma un'ni ahu. Ne da ts'ix ahu bu ja yu nija, di un'nahu bu. Ne da mba ma dã ahu bu 'buh yu ts'ũt'abi nɛpũ 'bu'u ja yá ts'edi. Gãtho ngubu da t'õt'ahu ngue guí tɛngahu. ¹³ Pɛ nu 'bu da ts'ix ahu bu, da zã guí mamhbu bu ran ho ma'da'yo. ¹⁴ Ne 'yo gadín 'yomfɛnihu 'be'a guí mamhbu 'bu bi mba ma juan'ni ahu.

¹⁵ Nguetho nugã, ga bɛn'nahu 'be'a da zã guí mamhbu ra ora gam 'bãhmbu bu. Ne nu'a ga bɛn'nahu, xinga n'da nin suihu da zã da ðãti 'be'a guí mamhbu bu. ¹⁶ Ne madague'bu, ni tahũ ogue ni mbehu, ogue ni cuhu, ogue

ni mɛnihũ, ogue ni amigohũ, pɛ guemhma di dã ahu bu 'buh yu ts'ũt'abi. Ne 'da'ahu da tho ahu ngue guí ɛc'yɛigahu. ¹⁷ Ne gãtho da ts'an ahu nanguɛã. ¹⁸ Pɛ o guín suhu nguetho xinga n'da ni xtãhu dim 'bɛpũ ja ni yañu. ¹⁹ Pɛ nu 'bu guí hyãthu yan unbi, Ojã di 'da ahu ra te mazã, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma 'be'a din ja ra ðahnini Jerusalén

²⁰ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛna:

—Nu'bu guin nuhu xi mbãt ra hnini Jerusalén yu dofui, guí pãhmbu mi ts'ũtho da guah ra hnini. ²¹ Ne nu'bu bin ja bu Njerusalén, gãtho u 'bũpũ ja ra xɛqui Judea xan ho 'bu da 'dagui da mba bu ðapo bu ja yu nyuni. Ne'u i 'bũpũ ja ra hnini, xan ho 'bu da bõni, ne gãtho i 'bũpũ ðapo hin da 'yɛna da mba bu ja ra hnini. ²² Nguetho gue'a ra pa di un rán unbi Ojã u, ne gãtho díin ja tengu tho i mam bu ja rá hman Ojã din ja. ²³ Ne nu'bu bin ja a, huɛcate u in ha't'ahni, ne'u gãtho u 'buh yá 'uere. Nguetho ndumbũitho rán ts'embu Ojã din ja ua ja ra hãi ne xan ngu yan unbi da nu yu jã'i. ²⁴ Ne nu 'da'u dí mba ntho ra juai, ne nu'u mi'da da ts'ixpũ n'danni yu hãi ne da gohi tengu'bu i ofãdi. Gue'u hing yu judío di ts'on na ra ðahnini ne di manda ua, gue'bu go da zõn ra pa da hyãnba yá ts'edi Ojã, bi 'yɛn'a ra Jesús.

'Bu bi zõn ra pa ba ɛh ra Cristo

²⁵ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yɛna:

—Nu Ojã da 'yõt' yu hmɛpya bu ja ra hyadi, nɛpũ ja ra zãna nɛpũ ja yu sũ. Ne yu jã'i 'bũcua ja ra hãi ɛmme din su'u 'bu da 'yõde nts'edi da 'yɛn ran ðãhi yu ðɛjã. ²⁶ Ne ɛmme da güent yá mbai nangu ra mbidi din ja. 'Ne da zu 'bu da bɛni 'be'a din ja gãtho ua ja ra ximhãi. Ne gãtho 'be'a bí ja bu mahɛts'i di 'yãni. ²⁷ Ne nu'bu bin ja a dí xi ahu, 'bex gua ɛcã, ngue dán jã'igã ua ja ra ximhãi, ba ɛcã bu ja yu güi, ban 'yo'be ma ts'edi xan ngu ngue dán nuixtegã. ²⁸ Ne nu'bu gán nuhu da mbadi din ja, dami hyuthu nzãmbui ne guí ndõs'hu mahɛts'i, nguetho ba ɛh ni pørpatehu da yan ahu, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁹ Ne man'da bi man ra Jesús ngue bi man'a n'da ran t'uti, bi 'yɛna:

—Gan 'yomfɛnihu ts'u 'be'a di ja ra za ra higo ne'u mi'da yu za. ³⁰ Nu'bu guín nuhu i pøx yá paxi yu za, guí pãhmbu 'bex ba ɛh yu pa xum pa. ³¹ Ngutho 'bu bi mbu'a dí xi ahu, guí pãhmbu mi ts'ũtho di manda rá ts'edi Ojã ua bũya.

³² Majuani dí xi ahu, nu yu jã'i 'bũcua ya, hinga gãtho xti du 'bu bi mbadi din ja a dí xi ahu. ³³ Nu bu mahɛts'i ne ra ximhãi da guadi, pɛ nu'a mam hmangã hin da gua'a, bi 'yɛna.

³⁴ Jananguie dami jamansu 'be'a guí øthu, o guín nde guí 'yõthu ni pãhã zɛhɛhu, ne hinga hõnt'a guim bɛmhbu nin sihmɛhu. Dami jamansu a guí 'yõthu, hin ga tĩn'nahu ngue

gdí øthn a 'bú bá pengä. ³⁵ Nguetho njon da ba'a ra ora ba ßcä, pe gätho yu ja'i 'bucua ja ra ximhäi da nu. ³⁶ Dami tøm thohohu ne thocua thoho gan yähu Ojä, n'dahma din ja ni ts'edihi gui hyäthn yun unbi din ja. Nu 'bu ngubh gui 'yøthn, hin gui pes' ni sähu 'bu gä 'bähmbu bu ja ma hmigä, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yæn'a ra Jesús 'bu mi xih yä xädi 'be'a gätho din ja.

³⁷ Ne nu'a ra Jesús 'bu mi 'bup Jerusalén, gätho yu pa mi xänba u yu ja'i bu ja ra dänija. Pe nu 'bu ra xui buya, mi pa bu ja ra nyuni Olivos. ³⁸ Ne gätho yu xudi mi pa bu yu ja'i bu ja ra dänija, da 'yø'a i man ra Jesús.

22

Bi hma da tho ra Jesús

¹ Nuya mi ts'utho da zøn ra pa da ts'i ra hme hin'yü rá íxi. Gue'u yu pa ra dæpeti ran dæbaxjua. ² Nu'u yu ngurpa mbäjä ne yu xänbate nijä, mi honi 'be'a dí hyo ra Jesús. Pe mi su'u 'be'a da 'yøt' yu ja'i 'bu da hyo'a.

³ Ne nu'a ra zïthu bi yut' rá mbai ra Judas Iscariote, gue'a n'da rá xädi ra Jesús. ⁴ Nu'a ra Judas bi mba, bin yähu yu ngurpa mbäjä ne yu hmu dofai, ne bi xifi 'be'a da 'yøt' 'bu di dá'a ra Jesús. ⁵ Nu'u bi hyu yä mbai 'bu mi man'a ra Judas 'be'a da 'yøt'e. Ne bi xifi da gut rán zäbi ra Judas. ⁶ Ne nu ra Judas buya, bi dø'ma ra ora 'bu njongui 'bup yu ja'i ngue di dá'a ra Jesús.

Rán sihme ra Hmu

⁷ Ne mi søn ra pa bin ja ra dænts'ihme i ts'i ra hme hin'yü rá íxi, ne i ho ra t'æde'yo. ⁸ Ne nu'a ra Jesús bi mben'na ra Pedro ne ra Xuua ne bi xifi di hoc ran sihme ran dæbaxjua, da zi 'bu bin de. ⁹ Nu ra Pedro ne ra Xuua buya:

—Haru guín nde ga hoc'be, æn'u.

¹⁰ Nu ra Jesús bi 'yæmp'u:

—Nu'bu gán 'youi bu ja ra ndenhni ne gui nuui n'da ran 'yohu i tu n'da ra xaro ra dehe, dami tendui a ran 'yohu, ne gui cæt'ui bu ja ra ngu da yut'a. ¹¹ Ne gui xihmi a ra mengu bu: “Nu'a ra xänbate bá penga'be ngue gui xic'be haru i ja ra cuarto ngue ga sägähe ra dænsihme,” gui 'yænui. ¹² Ne nu'a ran 'yohu da zix aui bu magäts'i haru i ja ra cuarto xän ndoho. Guepu gui hocui rán sihme ran dæbaxjua, bi 'yæmp'u yä xädi.

¹³ Nu ra Pedro ne ra Xuua buya bi mba bi dñi tengutho bi man'a ra Jesús. Ne bi hocpu ran sihme buya.

¹⁴ Nu'bu mi zøn ra ora buya, nu'a ra Jesús ne mi'da yä xädi bi zøm bu ne bin sihmehu.

¹⁵ Nu ra Jesús bi 'yæmp'u yä xädi:

—Æmme dán ndegä ga sihu na ran sihme ran dæbaxjua 'bu di 'bedi ga tugä. ¹⁶ Ne dí xi ahü, him man'dandj ga sigä na ran sihme jague'bu bi zøn ra pa ngue gán yæmhbu xän ho 'bu gäm 'bähmbu bu di manda rá ts'edi Ojä.

¹⁷ Nu ra Jesús buya bi deca n'da baso ra vino ne bi un ra jamadi Ojä, ne bi 'yæmp'u yä xädi buya:

—Dami comhbu na po na ra baso, gui sihu.

¹⁸ Nguetho dí xi ahü, hin ga sigä mahøn'a asta gue'bu go da zøn ra pa di manda ua rá ts'edi Ojä xän ho.

¹⁹ Ne nubuya, bi hyaç ra hme ne nu'bu mi gua'a bi un ra jamadi Ojä buya, bi xeni ne bi darpa u yä xädi, bi 'yæn'a:

—Nuna ra hme na, ma ngøc'yeigä na, ga ungä nanguie ahü. Ne n'dandj ngu n'dandj 'bu gui sihu, guim bænjh, bi 'yæn'a ra Jesús.

²⁰ Ne nu'bu mi guadi bin sihme u, nu ra Jesús bi de'ca ra baso ra vino ne bi un'du yä xädi ne bi 'yæmp'u:

—Nuna, ran hoqui ma'da'yo, guehna nam bøni ma jigä ngue bi hoc'a ra 'da'yo'yu bi 'yøt'ahü Ojä na, bi 'yæn'a.

²¹ Pe dí huhmbu ua n'da di dägä. ²² Ne nugä, ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, da thogä, ngue gue'a bi zänd Ojä, pe i huëhi maha a di dägä, bi 'yæn'a ra Jesús.

²³ Nu yä xädi, 'bex bin 'yänzehe to'o di dá'a ra Jesús.

Ra Jesús bi ma to'o dim 'bet'o

²⁴ Ne man'da ran junt'i bi 'yøt'u yä xädi ngue to'o dim 'bet'o nanguese u. ²⁵ Pe nu ra Jesús bi 'yæmp'u:

—Nuua ja ra häi, nu yu ts'ut'abi ne'u i ja yä ts'edi, xän he i ørpa yu ja'i 'bu di manda u, i øt'e yä 'yæhe u, ne i t'æmbi xän ho a i øt'e. ²⁶ Pe nu ahü, hin gan jahü bu. Nu'a to'o dim 'bet'o, da 'yøt'e dim 'bejua thoho. Ne nu'a to'o din ngurpi, da 'yøt'e din 'yæhe thoho a. ²⁷ Nu yu hmu 'bucua ja ra häi, hin dim pe'u, pe gue i tøm'i da mbep'u yä 'yæhe, pe nugä madague dí m hmugä, pe dí øt'ä ngue ni 'yæhegahü, bi 'yæn'a ra Jesús.

²⁸ Ne man'da bi xifi, bi 'yæn'a:

—Pe nu'ahü, dán hyamhbu 'bu má nugä yun unbi ua ja ra ximhäi. ²⁹ Jananguie ga 'da'a nin t'ædihü, tengutho bi 'dacä ma Ta. ³⁰ Ne nu'bu bi zøn ra pa ga øt' ran ts'ut'abi, 'darpu dan johyahü, ne gui comhbu ma ts'edi gui juanbahu ma mi'israelhu, dyü judiohu, bi 'yæn'a ra Jesús.

Ra Jesús i pædi 'be'a da 'yøt'a ra Pedro

³¹ Ne bi t'æmp'a ra Pedro:

—Ma zu Pedro, nu'a ra zïthu bi 'yäh ran t'ædi ngue da zä'a ni mbaihu, in nde ahü gan 'uæxthu tengu'bu i 'uæxt ran dahi yä häi ra trigo. ³² Pe nugä, ya dá æp ma Ta him má zä gui pumbæni ni t'æc'yæihü. Ne nu'bu gán 'yomfæni ts'u, gui 'yæc'yei xän ho mahøn'a, ne gui zerpa yä mbai ni mi'yæc'yæihü, bi 'yæmbi.

³³ Ne nu'a ra Pedro bi dæh puya:

—Nugä, ga ten'na i madague dan ofædiui ogue ga tuui, bi 'yæn'a.

³⁴ Bi dæ'a ra Jesús buya:

—Gra Pedro, dí xi'i, nu'bu hin ní mbah ra òni, ná hyundj xqui cøngui, bi t'emp'a ra Pedro.

Ra Jesús bi ma mi ts'utho da nu ran unbi

³⁵ Xò bi 'yemp'u yú xádi buya:

—Nu'bu ra mbadi dá pen'nahu bu gá mamhbu ran ho ma'da'yo, ne hin te gá hyaxhu. 'Be'a gá 'yøthu, ha bin ja 'be'a gátho gá hyomhbu, uague hin'na.

Ne gátho yú xádi bi 'yena:

—Hín te dá 'bchmbe.

³⁶ Pè nuya n'dan'yo gui 'yøthu, gui tux ni buxahu, ne gui hyax ni mbetihu. Ne nu'bu hin'yuh ni espadahu, gui pä ni pahnihu gui tämhbu n'da. ³⁷ Nguetho i jatho din jagä tengu i mam bu ja rá hman Ojä, i em bu: "Yuh jä'i da 'yembi ra ts'om'bäi a," i em bu ja rá hman Ojä nanguecä, bi 'yén'a ra Jesús.

³⁸ Ne nu' u yú xádi bi 'yembi:

—Gra Hmu, i jaje yoho yuh espada, bi 'yén'a.

—Dí gua'u, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Jesús in yqui Ojä bu ja ra nyuni Olivos

³⁹ Nu'a ra Jesús buya, bi bøm bu ja ra cuarto mi sihme u, bi mba bu ra nyuni Olivos, bi mbähä yú xádi. ⁴⁰ Ne nu'bu mi zøm bu, nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Dami 'yafu rá ts'edi Ojä gue da zä gui hyäthu yán ts'äte ra zjthu, bi 'yembi.

⁴¹ Ne nu'a ra Jesús bi 'ue'i ts'u bu mi 'bäh yú xádi, ne bin danyahmu, bin yqui Ojä. ⁴² Ne bi 'yena:

—Ma Ta'i, nu'bu ni pähä, dami japi ngue hin ga sigä a ra mbohi gá sänni ga sigä, pe hin dín nde ma pähäzhe pe go ni pähä dín nde ga øt'ä, bi 'yén'a ra Jesús.

⁴³ 'Bex bi nequi bu n'da rá hman 'behni Ojä mahçts'i ngue bá hånba a í zerpa rá mbai.

⁴⁴ Pè nu'a ra Jesús emme bi du rá mbai, ne man'da nts'edi bin yqui Ojä. Xøgue ra ji a rá xánthe mi täpu häi.

⁴⁵ Ne bi ndants'a ra Jesús buya, bi mba bu 'buh yú xádi. Pè nu' u, gátho min qha nguetho bi güent yú jä'i u nange ra dumbui mim beñi. ⁴⁶ Nu'a ra Jesús bi 'yemp'u:

—Hanja gnán ahmbu. Dami nuhmbu, gan yahu Ojä janangue'a da zä gui tqhmbu rán ts'äte ra zjthu, bi 'yembi.

Bi fent'a ra Jesús

⁴⁷ Ne nu'bu min yahu yú xádi, 'bex bá epu n'da nets'i yu jä'i, ne bá 'bet'o ra Judas, gue'a n'da rá xádi ra Jesús. Ne nu'a bi zøm bu 'buh ra Jesús ne bi züspa rá 'yogu 'bu mi zengua.

⁴⁸ Pè nu'a ra Jesús bi 'yembi:

—Grá Judas, ha ran ts'u ts'i gui dägui, nugä ngue dán ja'igä ua ja ra ximhäi, bi 'yén'a ra Jesús.

⁴⁹ Ne nu' u mi'da yú xádi 'bu mi nu 'be'a bin ja, bi 'yän'na ra Jesús:

—Ha ga japähe ma espadahe, çn'u.

⁵⁰ Pè him bi dø'mi 'be'a da si'a n'da u, 'bex bi zecua rán 'yeizagu rá 'yeh'e ra ngurpa mbäjä.

⁵¹ Pè nu'a ra Jesús 'bex bi hecua yú xádi:

—O gui øthu a, bi 'yembi.

Ne 'bex bi hocua mahøn'a a rá zagu a ran 'yohu. ⁵² Ne nu'a ra Jesús 'bex bin yahu yu jä'i ngue bá çhe da zits'i. Min 'yohu yu ngurpa mbäjä ne yu ngurpa mbädi bu ja ra danija, ne mi'da yú ngurpi yu judío. Ne bi 'yembi:

—Ha drä beçä ngue guä hahu ni espadahu ne ni zahu ngue gui sixcahu, bi 'yena.

⁵³ Hanja hin gá bentcahu bu ja ra danija, ne zant'a min xänbategä bu. Pè nuya bi zøn ra ora din ja a bi zänd Ojä ne n'da ora thoho gui taju, ne'a ra damants'o n'da ora thoho da dæqui, bi 'yén'a ra Jesús.

Ra Pedro bi gøn'a ra Jesús

⁵⁴ 'Bex bi fent'a ra Jesús ne bi ts'ixpu ja rá ngu ra hmumbäjä. Ne nu'a ra Pedro bi denni a na 'bejua thoho. ⁵⁵ Ne mi zø bu n'da ra sibi bu mbo rá mbä't'i rá ngu ra hmumbäjä. Ne nu ra Pedro madin tqspihu bu yu jä'i. ⁵⁶ Ne mi 'bäpu n'da ra hmute ngue ra 'yeh'e bu. Ne nu'bu mi nu'a ra Pedro, bi 'yena:

—Nuna ran 'yohu hucua, min 'yohu ra Jesús.

⁵⁷ Pè nu'a ra Pedro bin cøni, ne bi 'yena:

—Nu'i grä xisu, xøgue hin dí paçä to'o a guí ma, bi 'yena.

⁵⁸ Nu'bu mi tho n'da zhu ora, n'da ran 'yohu bi nu'a ra Pedro ne bi 'yembi mahøn'a: —Nu'i grán 'yohu, gue'e gmin 'yohu ra Jesús.

Pè nu'a ra Pedro bin cøni:

—Hinga guecä, bi 'yena.

⁵⁹ Ne nu'bu mi thø man'da ora, xø man'da ran 'yohu bi 'yembi:

—Nugä, dí paçä na ran 'yohu. Guehna n'da rá xádi ra Jesús. Nehna ra mengu Galilea na, bi 'yena.

⁶⁰ Pè nu'a ra Pedro bi dæti:

—Nu'i grán 'yohu, hin dí paçä 'be'a guím ma, bi 'yena.

Ne 'bex bi mbah ra øni buya. ⁶¹ Nu'a ra Jesús 'bex bin yegui ne bi hyant'a ra Pedro. 'Bex bi beñ'a ra Pedro xí xi'a rá Hmu, ngue bi 'yembi: "Dí paçä nu'bu hin ná mbah ra øni, hyundj xqui cøngui," ngue xí 'yembi. ⁶² Ne nu'a ra Pedro buya, bi mba bu thi ne bin zoni, bi beñman'u 'be'a bi 'yøt'e.

Ra Jesús bi t'uspi

⁶³ Ne nu' u yun 'yohu mi fä'a ra Jesús, bin uspate tho'u. ⁶⁴ Ne bi gorpa rá dá ra Jesús, ne bi mbemp' puya, ne bi 'yemp'a ra Jesús:

—Grá pøngahya, xije to'o bi mbep'a'i, bi 'yembi.

⁶⁵ Ne emme xan ngu ran ts'o bi xi'a ra Jesús.

Ra Jesús bi juqnba yú ngurpi yu judío

⁶⁶ Ne nu'bu mi hyax puya, bim peti bu yu dæc'yei, ne yu ngurpa mbäjä, ne yu xänbate

nija. Ne nu'u bi zixpɛ madim peti gätho yá ngarpi yá judío, ngue di juanba ra Jesús. Ne bi 'yemp'a:

⁶⁷ —Dami xije ya, ha majuañi gue'e grá Cristo, rá Thahni i Ojã.

Ne nu'a ra Jesús bi ðati:

—Madague'a ga xi ahɛ, hin gui 'yɛc'yeigahɛ. ⁶⁸ Ne ngutho'bu ga an'nahɛ n'da ran t'anni, hin gui thãhmbɛ, bi 'yɛn'a ra Jesús. ⁶⁹ Pe nuya, bi zõn ra ora ga com'be rá ts'edi Ojã nuixte thoho, nugã ngue dán ja'igã ua ja ra ximhãi, bi 'yɛn'a ra Jesús.

⁷⁰ Ne nu'u mi hupɛ bi 'yãnni:

—Ha gue'e rá Ts'ant'ɛ e Ojã 'bɛ.

Ne nu'a ra Jesús bi ðati:

—Gue'a guí mamhbɛ, bi 'yɛna.

⁷¹ Pe nu'u bɛya, 'bex bi 'yɛn'a:

—Hingui jatho ga homhbɛ mi'da yá tes-tigo, nguetho ya bin juanzche, ne dá øhmbɛ a bi ma, bi 'yɛn'a.

23

Ra Pilato bi juanba ra Jesús

¹ Janangue'a bi ndants'ɛ, bi zix'a ra Jesús bu 'buh ra ts'ut'abi Pilato. ² Ne gätho u bi yap'a ra Jesús. Ne bi 'yemp'a ra Pilato:

—Nuna ran 'yohɛ i 'bãcua, ɛmme i hãt yá ja'i, ne bi xih yá ja'i ngue hin din jut yá renta im man ra ts'ut'abi Roma, ne bi manɛ ngue guesɛ ra Cristo, ra hmuts'ut'abi na, bi 'yɛn'a madí yap'a ra Jesús.

³ Ne nu'a ra Pilato bɛya, bi 'yãn'na ra Jesús:

—Ha majuañi gue'e rá hmuts'ut'abi yá judío.

Ra Jesús bi ðati:

—Gue'a gá ma, bi 'yɛn'a ra Jesús.

⁴ Nu ra Pilato bɛya bi 'yɛmb yá ngarpa mbãja ne yá ja'i mi 'bãpɛ:

—Xinga n'da ra ts'oqui dá tɛnbã na ran 'yohɛ, bi 'yɛna.

⁵ Pe ɛmme man'da nts'edi bi man'ɛ yá yapate:

—Nuna ran 'yohɛ bi dɛ'ma n'da ran heque nanguɛ 'be'a bi xãnba yá ja'i. Gue'a bi 'yõrpɛ ja ra hãi Galilea, ne pɛ ra xɛqui Judea, ne nuya bi zõcua ja ra hnini Jerusalén, ngue da 'yõt'ua, bi 'yɛn'a.

Ra Herodes bi juanba ra Jesús

⁶ Nu'bu mi 'yõde 'be'a bi man yá ja'i, nu ra Pilato bi 'yãnni:

—Ha ra mangu bu Galilea na ran 'yohɛ 'bɛ.

⁷ Ne nu'bu mi badi gue ra mangu bu Galilea a ra Jesús, bi manda da ts'ixpɛ 'bɛh ra Herodes. Nguetho ra Herodes ra ts'ut'abi bu ja ra hãi Galilea, ne gue'a ra pa i 'bupɛ ja ra ðãhnini Jerusalén a. ⁸ Ne nu'a ra Herodes, 'bɛ mi nu'a ra Jesús, bin johya, nguetho mi õde 'be'a gätho mi øt' ra Jesús, ne in nde da nu n'da ran t'õt'e nuixte. ⁹ Ne nu'a ra Herodes, xan ngu bi 'yãn yãn t'anni, pɛ nu'a ra Jesús him bi 'yãrpatho ra güenda, xingui ts'ɛ bi

ðadi. ¹⁰ Ne hinga yatho mi 'bãh yá ngarpa mbãja, ne yá xãnbate nija, ne ɛmme ts'edi bi mbafi, di yap'a ra Jesús. ¹¹ Pe nu'a ra Herodes ne yá dofai, ɛmme bi denthoho a ra Jesús, ne xingui ts'ɛ bi numans'u'a. Ne nu'ɛ yá dofai bi he't'a ra pahni tengu yá pahni yá hmuts'ut'abi, ne bi mbenh mahõn'a bu 'buh ra Pilato. ¹² Ne madin sũhmi a ra Herodes a ra Pilato, pɛ nu ra pa a, bin amigoui bɛya.

Nu ra Pilato bi manda dí ho ra Jesús

¹³ Ne nu'a ra Pilato bi zon'du yá ngarpa mbãja ne'ɛ mi'da yá ngarpi yá judío. ¹⁴ Ne bi 'yɛmbi:

—Guá sihu na ran 'yohɛ 'bãcua, ne gá xijɛ ra hyãte na. Pe xan ngu yãn t'anni xtã ändã ne xinga n'da ra ts'oqui dá tɛnbã na, bi 'yɛna. ¹⁵ Ne xinga gue'a ra Herodes bi ma xtãn ðinba n'da rá ts'oqui, ne bá pentho ua mahõn'a. Ne hin'yá 'be'a bi 'yõt'na ran 'yohɛ gue dí nu ran ðate. ¹⁶ Nuya, ga manda da 'bei ne nubɛya ga thõtho, bi 'yɛna.

¹⁷ Nguetho nu ra Pilato nzãi di thõ'a n'da ra ofãdi 'bɛ i ja ram peti ran ðãbaxjua. ¹⁸ Pe nu yá ja'i ɛmme bi mbafi ne n'dat'a bi man ɛ:

—Dami hyo na ran 'yohɛ, ne go gui thõ'a ra Barrabás, bi 'yɛn'a.

¹⁹ Ne nu'a ra Barrabás, ra hyodu a, ne mi ofãdi nguetho bi parpa yá ja'i din sũhmbɛ ra ts'ut'abi. ²⁰ Pe nu'a ra Pilato, ɛmme min nde di thõ'a ra Jesús, ne bi zãpi ðin yãhɛ yá ja'i mahõn'a. ²¹ Pe nu'ɛ yá ja'i ɛmme i mbafi. Ne bi 'yɛn'a:

—Cuarpɛ ja ra pont'i, bi 'yɛn'a.

²² Ne ná hyundí bɛya, bi 'yãn'na ra Pilato:

—'Be' ná ts'oqui bi 'yõt'na ra Jesús, xinga n'da ra ts'oqui xtã tɛnbã ngue di nu ran ðate, pɛ 'be da gua'a m'bei ga xocã bɛya, bi 'yɛn'a.

²³ Pe man'da nts'edi bi mbah yá ja'i, ne n'dat'a bi ma ngue di cuarpɛ ja ra pont'i ra Jesús. Ne bi ðãha 'be'a min nde bɛya.

²⁴ Nguetho nu'a ra Pilato bi manda da t'õt'a 'be'a go i nde yá ja'i. ²⁵ Go bi thõ'a ra Barrabás, ngue bi man yá ja'i, madague'a in ofãdi a nam parpate ne ne'a in hodu. Pe nu'a ra Jesús, go bi ðãp'ɛ yá ja'i da 'yõrpe tengu mim bɛni da 'yõrpe.

Nu ra Jesús bin cuatpɛ ja ra pont'i

²⁶ Ne nubɛya, bi ts'ixa ra Jesús bu ndehni. Ne bin c'athɛ n'da ran 'yohɛ, i Simón, ra mangu bu ra hnini Cirene, ngue ní mba bu ja ra hnini Jerusalén. Ne bi fent'i ne bin japi da duspa rá pont'i ra Jesús. ²⁷ Ne n'dan nets'i yá ja'i bi ðen'na ra Jesús. Ne nu'ɛ 'da yá xisu zom bu ní mba, i tu yá mbai 'be'a da t'õrpa ra Jesús. ²⁸ Pe nu'a ra Jesús bi hyɛt'ɛ ne bi 'yemp'a:

—Gyá zɛ xisuhɛ, ngue gyá manguhu Jerusalén, o guí zomhbɛ ngue ga tugã, pɛ man'da go gui zomhbɛ nanguɛ 'be'a guí nusehɛ, gyɛ manguhu Jerusalén, ne ni t'ahnihɛ. ²⁹ Nguetho da zõn ra pa xan ɛ

tho ran ʌnbi guin nuhʌ. Nɛ him man gui samhbu ʌ yʌ xisu him bi dɪn yá t'ʌhni, pɛgue guim bɛmhbu majarı ʌ, nguetho ya njo'o yá t'ʌhni da nu'a ran ʌnbi xʌn ʌ tho tengu da nu ni t'ʌhnihu. ³⁰ Nɛ da 'yɛn'i 'da: "Man'da xʌn ho 'bʌ xtan yʊt' yʌ t'ʊhʊ nɛ yʌ nyuni xtan gogbahʌ, xinda gue'bʌ ga thoqui ga nuhʌ ran ʌnbi xʌn ʌ tho," da 'yɛn i 'da. ³¹ Nɛ gui pʌhmbʌ, nu'bʌ xʌn ʌ tho ran ʌnbi bi t'ʊrpa n'da ngue hin'yʌ rá ts'oqui, man'da xʌn ʌ tho da t'ʊrpa ʌ ja yá ts'oqui, bi 'yɛn'a ra Jesús 'bʌ mi xih yʌ xisu i zoni.

³² Nɛ'ʌ yoho yʌn 'yohʌ bi ts'its'i ngue 'darpu da thohʌ a ra Jesús. Pɛ gátho ʌ yoho mi ja yá ts'oqui ʌ. ³³ Nɛ gátho bi zʊm bu ja n'da ra nyuni t'ɛmbi ra yʌxmu. Guepʌ bi mba ma cuati bu ra Jesús nɛ'ʌ yoho yʌn 'yohʌ. N'da a n'da bi guarpu ja yʌ pont'i. ³⁴ Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛna:

—Ma Ta'i, dami punba a i ʊrcá ya yʌ ja'i, nguetho hingui p̄adi 'be'a i ʊt'e, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Nɛ nu'ʌ yʌ dofaɪ bi 'yʊt'a n'da ran tʌha to'o da gaxa rá pahni ra Jesús. ³⁵ Nɛ mi hand thoho yʌ ja'i. Nɛ nu yá ngurpi, ɛmme bi den thoho nɛ bi 'yɛna:

—Nunʌ ran 'yohʌ bi p̄o'i 'da, i sá dim p̄ose ya gue'bʌ gue'a ra Cristo rá Thahni Ojʌ nʌ, bi 'yɛn'ʌ.

³⁶ Nɛ'ʌ yʌ dofaɪ ɛmme bi denthoho nɛ di sáti di un'a ra vino xʌn ju, ɛmbi da zi a ra Jesús. ³⁷ Nɛ bi 'yɛmbi:

—Nu'bʌ gue'e rá Hmuts'ʌt'abi yʌ judío, damim p̄ose 'bʌ, bi 'yɛn'ʌ yʌ dofaɪ.

³⁸ Nɛ mán t'o't'i n'da ra xithe bu ja ra pont'i bu ja rá yʌ ra Jesús. Nɛ nt'o't'i bu: "Nuna rá Hmuts'ʌt'abi yʌ judío na."

³⁹ Nɛ nu'a n'da ran 'yohʌ mi cuat rá pont'i mi 'bʌpʌ nán ja rá hyo ra Jesús, bin sante thoho. Nɛ bi 'yɛna:

—Nu'bʌ majuqni gue'e grá Cristo, hanja hin gám p̄ose, necá'be xqui p̄oc'be, bi t'ɛmp'a ra Jesús.

⁴⁰ Pɛ nu'a man'da ran 'yohʌ mi cuarpʌ buya, bi hecpa a bin sante nɛ bi 'yɛmbi:

—Ha xingui ts'ʌ guí su Ojʌ, nɛ 'dat'a man ʌnbihʌ, bi 'yɛna. ⁴¹ Pɛ ngúni, ran dʌte rán sáui a dá ʊt'ui. Pɛ nuna ra Jesús, xingui ts'ʌ ran ts'o bi 'yʊt'na, bi 'yɛmbi.

⁴² Pɛ nubʌya, bi 'yɛmp'a ra Jesús:

—Dami bɛnc 'bʌ bin ja ni ts'edi ngue gui manda ua, bi 'yɛna.

⁴³ Nu ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Majuqni dí xi'a'i, ga s̄ommi nám pa ya bu mahɛts'i, bi 'yɛmbi.

Bi du ra Jesús

⁴⁴ Pɛ nu'bʌ huxyadi, bim 'bexui gátho ra ximhái, asta gue'bʌ hyunde. ⁴⁵ Nɛ nu'bʌ mim 'bexui, bin xengui nde ra 'bʊt'e i ndam bu mbo ra dʌnijʌ. ⁴⁶ Nɛ nu'a ra Jesús nts'edi bi mbafi, nɛ bi 'yɛna:

—Ma Ta i, dadí dá'a ma te ya, bi 'yɛna.

Nɛ 'bex bi du buya.

⁴⁷ Nɛ nu ra hmudofni mi 'bʌpʌ, 'bʌ mi nu 'be'a bin ja, bi 'yɛspa Ojʌ, nɛ bi 'yɛnɛ:

—Majuqni nunʌ ran 'yohʌ hin te mi ja ra ts'oqui, bi 'yɛna.

⁴⁸ Nɛ gátho na ngu yʌ ja'i 'bʌpʌ ngue yʌ nute, 'bʌ mi nu 'be'a bin ja, 'bex bi mba yá ngu, bi bɛndumbʌi nɛ bi hyonya thoho. ⁴⁹ Pɛ nu'ʌ yá amigo ra Jesús n'danni ts'ʌ mi 'bái. Nɛ'ʌ 'da yʌ xisu mi ten'a ra Jesús 'bʌ mambá nɛxpʌ ja ra hái Galilea, gátho bi nu 'be'a bi t'ʊrpa ra Jesús.

Bi t'á'a ra Jesús

⁵⁰⁻⁵¹ Nɛ mi 'bʌ'a n'da ran 'yohʌ, í José, ra mɛngu bu ra hnini Arimatea, n'da rá hnini yʌ judío bu ra xɛqui Judea. Nu'a, ra hoc'ja'i a, nɛ mi hnumansu. Nɛ mi t̄om' ra pa di manda ua rá ts'edi Ojʌ. N'da rá ngurpi yʌ judío a, pɛ hinga 'da'ingu bi bɛmhbu ʌ bi juʌnba ra Jesús. ⁵² Nɛ nu'a ra José bi mba bu bí 'bʌh ra Pilato nɛ bi 'yáp rá ngoc'yei ra Jesús ngue da 'yágui. ⁵³ Nɛ bi tong bu ja ra pont'i a ra Jesús. Nɛ bi mbantpa rá ja'i ra Jesús n'da ra hoc'bʊt'e xʌn ho, nɛ bi gárpu ja n'da ra hyádo xinga n'dandj bi 'yo n'da ra du. ⁵⁴ Nɛ nu'bʌ mi 'yágui, gue'a ra pa din sá yʌ ja'i ngue da nu ra pa ran sáya.

⁵⁵ Nɛ nu'ʌ yʌ xisu, mi ten'na ra Jesús 'bʌ xí nɛxpʌ ja ra hái Galilea, bi den'na ra José nɛ bi nu hapʌ bi ját'a ra Jesús, nɛ mi nu hapʌ án ja rá yʌ. ⁵⁶ Nɛ nu yʌ xisu bi mba buya, di hoc ra 'yɛthi i yʌman'u, nɛ ra aceite da gospa rá ja'i ra Jesús. Pɛ nu'bʌ mi mbʊ'a ra pa ran sáya, bin sáya tengu thoho bi mam bu ja yán t'ɛdi.

24

Bi dʌmbɛni ra Jesús bu ja rán 'yágui

¹ Nɛ t'ʌxuditho ra pa ndomingo, nu'ʌ yʌ xisu bi dux ra 'yɛthi bi hoqui, nɛ bi mba bu ja ran 'yágui ngue ra hyádo guepʌ mi o ra Jesús. ² Nɛ nu'bʌ mi zʊm bu, bi nu, ya xí mba njʌnni a ra do mi juaxpʌ ja ra hyádo. ³ Nɛ 'bex bi yʌrpʌ mbo, pɛ him bi dɪm bu rá ja'i ra Jesús. ⁴ Nɛ nu'bʌ mi 'bʌpʌ nɛ din 'yomfɛni 'be'a bin ja, 'bex bim 'báhmbʌ yoho yám 'bɛhni Ojʌ, mi he yá pahni di fɛxni. ⁵ Nɛ nu'ʌ yʌ xisu, ɛmme bin su nɛ bi hyɛt'ʌ yʌn 'yohʌ. Nɛ bi 'yɛmp'ʌ:

—Hanja gni hyomhbʌ ua n'da ran 'yohʌ i 'bʌi, guecua ja ran 'yágui. ⁶ Nu'a guí homhbʌ, bi ndants'a, njo'o ua a. Nde'bʌ guim bɛmhbu a bi xi ahʌ 'bʌ gám 'báhmbʌ bu ja ra hái Galilea. ⁷ Ngue bi ma jatho da nu ran ʌnbi, nɛ da mba ma dá bu 'bʌh yʌ ts'om'bái, nɛ da du bu ja ra pont'i, nɛ nu'bʌ ná hyu pa da dʌmbɛni, bi 'yɛn'ahʌ, bi 'yɛn'ʌ yám 'bɛhni Ojʌ.

⁸ Nɛ nu'ʌ yʌ xisu bi bɛm buya 'be'a xí man'a ra Jesús. ⁹ Nɛ bi nɛxpʌ ja ran 'yágui, bi mba bu 'bʌ'ʌ 'de'ma'da yá xádi ra Jesús nɛ'ʌ gátho mi'da, nɛ bi xi'ʌ 'be'a bin ja bu ja ran 'yágui.

10 Ne nu'u yu xisu, ra María Magdalena a n'da, ne ra Juana a man'da, ne ra María rá mbe ra Jacobo a man'da, ne'u mi'da min 'yohu gue' u bi xi'u yá xádi a ra Jesús 'be'a bi nu bu ja ran 'yágui. 11 Pe nu'u yá xádi, him bi 'yéc'yei 'be'a bi man yu xisu, ne bi 'yembi bi be'nsé 'be'a bi man'u.

12 Pe nu'a ra Pedro, bi mba n'dihi bu ja ran 'yágui ne bi nu bu mbo. Ne bi nu mi 'bontho bu ra 'bø't'e má mbant'i ra Jesús. Ne bi mbeng bu ja rá ngu buya, bi hyonya thohe 'be'a bin ja.

Ra Jesús bin 'yohu bu 'yu 'da yá 'yéc'yei

13 Ne gue'a ra pa bi mba yoho yu 'yéc'yei bu ja ra hnini Emaús ngue hinga yatho, hyu ora tho ná 'yo. 14 Ne i mam bu ní mba 'be'a bin ja bu Jerusalén. 15 Ne gátho ná ya'u, bi zaru 'yu a ra Jesús ne bin 'yohu. 16 Ne nu'u bi nu a, pe him bi ba'di to'o a. 17 Ne nu'a ra Jesús bi 'yán'da:

—'Be'a guí mammi.

Ne nu'u yoho bim 'bäp buya, ne emme tu yá mbui.

18 Ne nu'a n'da í Cleofas bi dáti, bi 'yena: —Masque høn'a zehé hin guí pa'di 'be'a bin ja bu Jerusalén yu pa i ja buya, bi 'yembi.

19 Nu'a ra Jesús bi 'yänni:

—'Be'a bin ja bu.

Ne bi xih püya 'be'a bin ja, bi 'yembi:

—Nu ra Jesús, ra mangu Nazaret, n'da rá pøngahya Ojä emme mi ja rá ts'edi, bi 'yot' yan t'ot'e nuixte ne bi hoc yan zäman'u. Ne bi 'yot' ran ho bu na nu Ojä, ne nu yu ja'i bi numansu a. 20 Ne nu'u yu ngurpa mbäjä ne mi'da ma ngarpihu, bi dá'a ra Jesús bu 'bah ra ts'ut'abi ngue da tho. Ne bi mba ma cuati bu ja ra pont'i buya. 21 Ne nugähe, dá be'mhbe gue'a da yanju dyá ja'í israelgähu, ne xtín jase ma ts'edi zehéhu mahøn'a. Pe ya ná hyu pa ya bi tho. 22-23 Pe nu'u 'da yu xisu ma mi 'yéc'yeihe, män t'uxidutho bi mba bu ja rán 'yágui, gueru bí o ra Jesús, pe him bi dímu bu a, ne bá peng bu ja ra ngu bi xije 'be'a bi nu, ne bi man'u bi nu 'da yam 'behni Ojä mahets'i, bi xifi i 'bu'a ra Jesús. Ne emme dadi hyonya thohe. 24 Pe nu'u 'da man 'yohe, bi mba bu ja ran 'yágui ne ngutho bi man'u ngue hin'yü bu rá ja'í, bi 'yén'u yu 'yéc'yei.

25 Pe nubaya, nu'a ra Jesús bi xi'u min 'yohu:

—Nu'au, guí 'yambuiui ne xingui ts'u guí éhya guí 'yéc'yeiui 'be'a gátho bi man yá pøngahya Ojä. 26 Nguetho gátho u bi ma jatho da nu ran unbi ra Cristo, gue'bu go bi gonhui rá ts'edi Ojä, bi 'yén'a ra Jesús.

27 Ne nubaya, bi xi'u 'be'a gátho bi man yu pøngahya ngue din ja, ne 'be'a nam bøn'a nt'o't'i bu. Bi du'mi bu rá mbudi rá søcuq ra Moisés ne bi xifi gátho u mi'da yá søcuq Ojä.

28 Ne nu'u mi ts'utho da zøm bu ní mba, nu ra Jesús bi 'yot'e tengu 'bu da thoguü. 29 Pe

nu'u yoho min 'yohu bi zæmni din oxhu bu, nguetho bin de. Ne nu'a ra Jesús buya, bi gohmhu bu u.

30 Ne nu'bu min sihmehu, nu ra Jesús bi hyac ra hme, ne bi un ra jamadi Ojä, bi xeni, bi un'du mi 'buru buya. 31 'Bexgue 'dahmantho bi ba'di to'o a ra Jesús tengu'bu ja bin zø yá dá. Pe nu'a ra Jesús 'bexque bim 'betho bu, him bi nu haru í mba. 32 Ne nu'u yoho bin yase u, bi 'yén'u:

—Pe hanja hin dá pahmi 'bu män c'athu bu ja ra 'yu. Ha him bin johya ma mbuiui 'bu mí xicui 'be'a nam bøn'a rám hma Ojä, bin 'yemzehe u.

33 'Bex bi ndants'i, bi mbeng bu Jerusalén, ne bi dímu bu u 'de'ma'da ngue madím petihu mi'da yu ja'í. 34 Ne emme madi johya u, ne i ma ngue bi ndants'i mahøn'a ra Hmu ne bin yäui ra Pedro. 35 Pe nu'u bi zøtho ngue min 'yohu ra Jesús bu 'yu, bi xi'u mi'da 'be'a bi 'yørru 'yu. Ne bi xi'u ngue gue'a í ba'a ngue bi xen ra hme ra Jesús.

Ra Jesús bin 'yuse bu 'buh yá xádi

36 Ne nu'bu gátho na ya'u yu xádi, ya xí 'bäp ra Jesús 'bu mi nu. Ne bi zengua u, bi 'yembi:

—Gan johyahü.

37 Ne emme bin su, bi be'ni gue i nu n'da ran dáhi, ngue him majuani. 38 Pe nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Hanja ngue in jabu nin 'yomfënihu, ne hingui sä guí 'yéc'yeigahü. 39 Dami hyëtcahu, ne guin nuhu ma 'ye ne ma gua, ne guí nuhu ngue gueczehégä. Dami thäqui, janangue da zá guí pahmbu ngue i ja a ma ngøc'yei. Pe nu'a n'da ran dáhi tengu guim be'mhbu, hinguin 'youi rá ngøc'yei a, bi 'yén'a ra Jesús.

40 Ne nubaya, bi 'yut'u yá 'ye ne yá gua. 41 Pe guexta'a him 'bexque bi 'yéc'yei nguetho bi hyonya thohe, ne xin di johya u. Nu ra Jesús buya, bi 'yäpi 'be'a da zi. 42 'Bex bi un'na n'da xequi ra huq. 43 Bi hyam buya ne bi za, ne gátho yu ja'í mi 'buru bi nu. 44 Ne nu ra Jesús bi 'yemp'u:

—Nuya bin ja 'be'a gátho dá xi ahu 'bu mám 'buhmbu. Ya dá xi ahu gue din ja a nt'o't'i bu ja yán t'edi ra Moisés, neru ja yá søcuq yu pøngahya, ne'a nt'o't'i bu ja yu thuhu, yu salmo, ne ya bin ja, bi 'yén'a ra Jesús.

45 Nu ra Jesús buya, bi xocpa yán 'yomfëni ngue da zá da ba'u 'be'a nam bøn'a rám Hman Ojä. 46 Ne bi 'yemp'u:

—Nt'o't'i bu ja rám Hman Ojä gue da nu ran unbi ra Cristo, ne da tho, ne ná hyu pa da dambëni. 47 Ne nt'o't'i bu ngue dí mburu Jerusalén da hman ran ho ma'da'yo, ne gátho ná nguni ra ximhäi, ne da sih yu ja'í di päh yán 'yomfëni ne da mba ma punbi yá ts'oqui, ngue nangue rá thuhu ra Cristo. 48 Nu ahu, sä guim mamhbu majuani ran ho ma'da'yo, nguetho gá nuhu 'be'a gátho bin ja. 49 Ne gua

pen 'nah_u rá Hogandáhi Ojã bi mam ma Ta di 'da ah_u. Pɛ jatho gui tømhb_u ua Jerusalén, gue'b_u go bá ɛh mahɛts'i rá ts'edi gan 'yoh_u, bi 'yɛn'a ra Jesús, bi 'yɛm'b_u min yáhh_u yáxádi.

Bi ndex mahɛts'i ra Jesús

⁵⁰ Nu'b_u mi gua'a bi man ra Jesús, bi zix_u yá xádi b_u ja ra 'yu ní mba b_u Betania, nɛ guep_u bi 'uá'ts' yá 'yɛ nɛ bi jãp'_u b_uya. ⁵¹ Pɛ nub_uya bi zop_u yá xádi nɛ bi ndex mahɛts'i. ⁵² Nɛ gátho_u mi 'bãp_u bi 'yɛspi nɛ ɛmme bin johya yá mbai_u. Nɛ bi mbeng b_u Jerusalén b_uya. ⁵³ Nɛ gátho y_u pa bin de b_u ja ra dãnijã, mi numansu Ojã nɛ bi un ra jamadi Ojã b_u. Nɛ hont'a dí xi'a ya.

Xuua Ran ho ma'da'yo bi 'yo't'a ra Xuua rá xädi ra Jesús, ne xin rá 'bäiui a

Nu'a ra Cristo t'ëmbi ram Hma

1 Nu'a ra Cristo tengu'bu ram hma nguetho di jaju ga pahmbu Oja a. Ne ya xmi 'bu'bu hin te mi ja ra ximhäi, ne i 'buhmi Oja a, ne nu'a Oja a. 2 Ne gue'a mi 'buhmi Oja 'bu rá mbüdi thoho. 3 Gätho bi 'yot'e 'be'a i ja. Nu'bu hin xtá 'yot'a, hin te di ja 'bu. 4 I jase rá te, ne gue'a ní ja yú te u ya ja'i, ngue di 'yomfenip yú mbui u. 5 Janangue'a nu'a tengu ran nequi di yorpü ja ra 'bexui. Pe nu'a ra 'bexui hin da zä di huç't'a ran nequi.

6 Nu Oja bi huahna n'da ran 'yohu gue'a ra Xuua Nxixya a. 7 Nu'a ra Xuua Nxixya bi thahni da ma nangue'a ran nequi majuani, ndepe gätho da 'yec'yei ran nequi ya ja'i, nangue'a bi man'a ra Xuua. 8 Pe nu'a ra Xuua Nxixya hinga gue'a ran nequi a, pe bi ma nangue'a ran nequi. 9 Nu'a ran nequi majuani, bá çcua ja ra ximhäi, ndepe gätho din ja ran nequi yú mbui ya ja'i.

10 Nu'a ran nequi majuani bi 'yot' ra ximhäi, ne bim 'bucua, pe nu ya ja'i ua ja ra ximhäi him bi bađi gue gue'a. 11 I zocua di 'buhmbe ngue ma mengugähe a. Pe xan ngu u him bi 'yomanho a. 12 Pe gätho to'o bi zim bu mbo yú mbui a ra Cristo, ne bi 'yec'yei gue yú yante a, gue'a i zä bi xand mahon'a Oja u ngue bi 'yot'e yú t'uhni zehé a. 13 Pe nu'bu bi xand mahon'a Oja n'da, hinguin ja tengu'bu xam 'bu a n'da ra 'uere, ngue bi ndese ya ja'i ne nangue yú ja'i zehé, pe bim 'bui mahon'a nangue Oja.

14 Ne nu'a tengu'bu ram hma bin ja'i a, ne mi 'buhmbe a. Ne dá nuhe rá nuixte nguetho rá 'dats'unt'u Oja a, hin hapu i se a rá mate, ne gätho majuani bi ma. 15 Nu'a ra Xuua Nxixya bim pongahya nangue'a. Ne ts'edi bi ma bi 'yena:

—Nuna guehna dá mangä 'bu má xi ahü, m'bejua ba çhe, pe man'da nuixte xinda guecä, nguetho ya xmi 'bu 'bu rá mbüdi thoho, ne hin'na gä, mí çngä, bi 'yena ra Xuua Nxixya.

16 Ne gätho gahu dyu 'yec'yehü, dá hammbu rá mate xan ndoho, ne thocua thoho di 'daju man'da rá mate. 17 Nu ra Moisés bi xangahu yün t'edi Oja. Pe nu ra Jesucristo bi 'daju rá mate ngue majuani di zingdahü Oja a. 18 Njo'o n'da ra ja'i da zä da nu Oja ngue xtám baçe, hinda hont'a rá 'dats'unt'u dim paçeu i rá Ta, ne gue'a bi jaju dá pahmbu a.

Ra Xuua Nxixya bi ma to'o a

19 Nu'u ma ngurpihe dyu judiohe dyu israelhe ngue mi 'bupü ja ra dahnini Jerusalén,

bi mba u 'da ya mbäjä ne'u 'da yám fäts'ihu, bi zom bu 'buh ra Xuua Nxixya da 'yänni to'o a. 20 Ne nu'a bin juanni, him bin çoni, ne bi 'yena:

—Hinga guecä dra Cristo gue xu huand Oja, bi 'yena.

21 Ne bi t'änni mahon'a:

—To'o e, ha gue'e gra Elías.

—Hin'na, hinga guecä, bi 'yena.

—Ha gue'e gra pongahya bi man ra Moisés gue ba çhe.

Ne bi dät:

—Hin'na, bi 'yenthö.

22 Ne bi t'änni mahon'a:

—To'o e. Xije. Nu'bu gu xije ne da zä ga xihmbe u bá pengähe büya.

23 Ne bi da'a ra Xuua Nxixya büya:

—Nugä guecä bi man ra pongahya Isaías 'bu mi ma: “Dim 'bu a n'da dim 'bäpu ma'ueni ra hnini, ne ts'edi da ma di hoc yú mbui ya ja'i gue da 'yomanho ra Hmu 'bu bi zohö,” bi 'yena ra Isaías, bi 'yena ra Xuua Nxixya.

24 Ne nu'u bi zom bu, yám 'behni ya fariseo u. 25 Ne bi t'emp'a ra Xuua:

—Hanja gni 'yot' ran xixya 'bu hinga gue'e grä Cristo, xinga gue'e grä Elías, xinga gue'e man'da ra pongahya bi man ra Moisés.

26 Nu'a ra Xuua büya bi dät'u, bi 'yena:

—Nugä, ra dehe thoho ná xixyaba ya ja'i, pegue i 'bä inde n'da ran 'yohu ua di 'bähmbu, ngue hin gui pahmbu 'be'a di 'yett'ui a. 27 Nuna guehna dá mangä ngue m'bejua di dämp' rá 'befi, pe man'da nuixte xinda guecä, janangue'a hin di sacä tengu a, bi 'yena ra Xuua Nxixya.

28 Ne guehya gätho yan t'änni bi hmam bu ja ra xequi Betäbara, n'danguadi ra dätthe Jordán, guepu bi 'yot' ran xixya ra Xuua.

Tengu ra t'ude'yo ra Cristo

29 Nu'bu mi hyats'i, nu ra Xuua Nxixya bi nu ba epü ra Jesús, ne bi 'yemp'u mi 'bähmbu bu:

—Dami hyanthu ya, tengu'bu ra t'ude'yo, nguetho bi zänba Oja dim 'bøts'e zehé, gue di hocpa yú ts'oqui ya ja'i 'bucua ja ra ximhäi.

30 Nunü guehnü mím mangä nü 'bu má çngä: “Ba ç a n'da ran 'yohu m'bejua, nu'a man'da nuixte xinda guecä, nguetho ya xmi 'bu 'bu rá mbüdi thoho, ne hin'nagä.” 31 Ne nugä him mí paçä to'o a t'ëmbi ra Cristo. Pe bi siqui ga xixya ahü nangue ra dehe, ngue gui pahmbu to'o a ni yanteha, ma mi israel ahü, bi 'yena.

32 Ne bi ma majuani ra Xuua Nxixya, bi 'yena:

—Dá nugä rá Hogandähi Oja bá çah mahçts'i, tengu n'da ra t'azu, ne bi gohmi ra Jesús 'bu má çrpa ran xixya. 33 Ja dá paçä büya ngue gue'a. Nguetho nu Oja ngue bi xiqui ga øt' ran xixya nangue ra dehe, ne bi

xiqui: “Nu’b_u guin nu ma Hogandāhi da gāi nē da gohmi n’da ran ‘yoh_u, guí pādi ngue gue’a di un ma Hogandāhi y_u jā’i,” bi ‘yēngui.
³⁴ Nē gue’a dá nugā a b_uya, janangue díim mangā: “Guehna rá Ts’ant’u Ojā na,” dí ēngā, bi ‘yēn’ a ra Xuua Nxixyā.

Yá mbūdi yá xādi ra Jesús

³⁵ Xō man’dapa b_uya mí yo’be mi ‘bāhmbe ra Xuua Nxixyā yá xādigā’ be a. ³⁶ Nu ra Xuua Nxixyā b_uya bi hyandi ngue ‘yo b_u ra Jesús, nē bi ‘yēnc’be:

—Dami nuui ya ra t’ade’yo ngue’a rām ‘behni Ojā, bi ‘yēna.

³⁷ Nu’b_u má ø’be a bi ma, dá tēn’be ra Jesús.
³⁸ Nē nu’ a ra Jesús bin yē ‘b_u má tēn’be nē bi ‘yāngā’be:

—Be’a guí hommi, bi ‘yēnc’be.

Nē dá ān’be a:

—Rabí, nde da ma, xānbate i, hap_u guí ‘b_ui.

³⁹ Nē bi xic’be ra Jesús:

—Ga mbāhā gua nuui b_u dí ‘b_ucā.

Dá mbāhmbe b_uya nē dá nu’be hap_u mi ‘b_ui. Nē man’da ora dām ‘b_u’be b_u ‘b_u má sōmhbe b_u, nguetho mbe goho nde ‘b_u má sōmhbe b_u.

⁴⁰ Nē nu’ a man’da gue min ‘yohe ‘b_u mi xic’be ra Xuua Nxixyā ga tēn’be ra Jesús, ra Andrés a, rán ‘yoh_u ra Simón Pedro. ⁴¹ Nuna ra Andrés ‘bex bi mba bá xi a rán ‘yoh_u.

—Ya dá tīm’be ra Mesias, bi ‘yēna. Nu’ a nde da ma rá Thahni Ojā a, ngue gue’a ra Cristo a.

⁴² Nē nu ra Andrés b_uya, bi zix’ a ra Simón guer_u bi ‘bā a ra Jesús. Nē nu ra Jesús ‘b_u min nu, bi ‘yēmbi:

—Nu’i gra Simón rá ts’ant’u i ra Jonás. Nuya ga xi a man’da ni thuhu ga hut’ a ra Cefas, n’dat’ a ra Pedro gue nde da ma, ra do.

Ra Jesús bi zon’na ra Felipe nē ra Natanael

⁴³ Xō man’dapa mahōn’ a b_uya bi bēn a ra Jesús da mba b_u ra hāi Galilea. Nē nu’b_u má mbāhmbe bin tīm_u ra Felipe.

—Dami tengui, bi ‘yēmp’ a.

⁴⁴ Nuna ra Felipe ra mēngu b_u Betsaida, nē ra Andrés, nē ra Pedro. ⁴⁵ Nē nu’b_u mi mba ra Felipe nē bi dīn’ a ra Natanael, bi ‘yēmbi:

—Ya dá tīngāhe a gue mi hmam b_u ja rá sōcuā ra Moisés, nēp_u ja yú sōcuā yú pōngahyā Ojā mi hma, nē gue’a ra Jesús ra mēngu Nazaret, rá ts’ant’u ra José, bi ‘yēn’ a.

⁴⁶ Nu ra Natanael b_uya bi ‘yēna:

—Hague dán zā di nēqui n’da ra hocjā’i b_u Nazaret.

Nu ra Felipe b_uya bi ‘yēmp’ a:

—Ga mbe gua nuse.

⁴⁷ Nē nu’b_u min nu ra Jesús gue ba ēp_u ra Natanael, bi ‘yēnje b_u mí ‘bāhmbe:

—Dami nuh_u n_u ran ‘yoh_u ba ēhn_u ya, gue rán sāui njuantho da t’ēmbi ra israel, nguetho hingui yoho rán ‘yomfēni, bi ‘yēna.

⁴⁸ Bi ‘yēn’ a ra Natanael b_uya:

—Hanja guí pādi gue hingui yoho man ‘yomfēnigā nē njām’b_u gā nugui, bi ‘yēna.

Nu ra Jesús bi ‘yēmp’ a:

—Nu’b_u hin ni zo a ra Felipe, dí pādi ‘be’a gnām bēm ‘b_u gmi hup_u ja ra za, bi ‘yēmp’ a.

⁴⁹ Nu ra Natanael b_uya bi ‘yēmp’ a:

—Ma Hmu i, rá Ts’ant’u i Ojā, gue’e bi zān’na Ojā gam hmuts’at’abi nanguecāhe dy_u israelh_u, dy_u judioh_u.

⁵⁰ Nu’ a ra Jesús bi ‘yēmp’ a:

—Ha gue’a guí ‘yēc’yeigā a dá xi i, gue’b_u má xi i: “Dí pādi ‘be’a gnām bēm ‘b_u gmi hup_u ja ra za.” Pē man’da nuixte guin nu ‘b_u m’bejua xinda guehna dá xi i. ⁵¹ Nguetho majuani dí xi i, guin nuh_u da xoh mahēts’i, ngue guin nuh_u yām ‘behni Ojā ba cāh mahēts’i, nē da zōp_u hap_u gā dan ‘yogā, nē da ndets’e, gue guecā dán jā’igā ua ja ra ximhāi, bi ‘yēn a ra Jesús.

2

N’da ran tḥati bin ja b_u Caná

¹ Nē nu’b_u mí tho’ a nyopa b_uya bin ja n’da ra dānts’ihme ‘b_u mín tḥata n’da ra ts’ant’u b_u Caná ra hāi Galilea. Nē bi zōm b_u rá mbe ra Jesús, bi mbāx’u bi hoc ran ts’ihme. ² Nē ra Jesús nēcāhe yá xādigāhe bi ts’oncahe b_u ja ran ts’ihme. ³ Nē nu’b_u min theh ra gui’uva dá sihe, bi ‘yēn’ a rá mbe ra Jesús:

—Bin the’ a ra gui’uva, bi ‘yēmp’ a ra Jesús.

⁴ Bi dā’ a ra Jesús b_uya:

—Ma mbe i, ‘be gām bēnse ‘be’a ga øt’ā, nguetho hinga na sōn ra ora ga øt’ a n’da ran t’øt’ e nuixte, bi ‘yēmp’ a rá mbe.

⁵ Nē nu’ a rá mbe ra Jesús b_uya bi xi u y_u ‘yēhe ‘b_upu:

—Hōnt’ a go ‘be’a da xi ah_u ra Jesús, dami ‘yøth_u, bi ‘yēna.

⁶ Nē mí hōp_u ‘dato y_u xaro ngue y_u do, mbe goho ‘dāte litro i hāt’u. Nguetho i ja ran t’ēdi ma mi judiohe gue i jatho din xut’yē. ⁷ Nē nu’b_u mí zōn ra ora bi man ra Jesús, bi xi u y_u ‘yēhe ‘b_upu:

—Dami yus’h_u y_u xaro nangue ra dehe.

—Nē bi yus’ p_uya. ⁸ Nē bi ‘yēmbi mahōn’ a:

—Dami ‘yā i ts’u ra dehe nē gui un’na ra ngurpa ‘yēhe, bi ‘yēna.

Nē bi un b_uya. ⁹ Nē nu’b_u mí zā a ra ngurpa ‘yēhe gue xín gui’uva a ra dehe, bi zā mancūhi. Pē him bi bādi hap_u bi nēqui, pē nu y_u ‘yēhe gue bi ‘yā a ra dehe mi pā u. Janangue’a nu ra ngurpa ‘yēhe bi ma bá ts’i a ra ts’ant’u da ‘yānni nangue ra gui’uva, gue nu’ a ra ts’ant’u go din tḥati. ¹⁰ Nē bi t’ēmp’ a:

—Pē hanja ‘be bin niyā u y_u jā’i, gā un’na ra gui’uva xan cūhi, nē hinga gue’a zāi øt’ y_u jā’i a. Pē zāi rá mbadi thocho di un a xan cūhi b_u ja n’da ran ts’ihme, nē nu’b_u bin niyā y_u jā’i din t’un’na hin ε ho, bi ‘yēn’ a ra ngurpa ‘yēhe. Nē xinga gue’a mí pā a.

¹¹ Ne guehna rá mbádi ran t'òt'e nuixte bi 'yòt' ra Jesús bu Caná ra hái Galilea, gue bi 'yuh rá ts'edi. Ne man'da dá εc'yeihe buya yé xádjigáhe a.

¹² M'bejua buya dá mbáhmbe ra Jesús bu ra hnini Capernaum, ne rá mbe ne yán 'yohu. Pe hinga nya'a dám 'buhmbe bu.

Ra Jesús bi mbaxt' a ra daniqj

¹³ Dá mbáhmbe ra Jesús bu Jerusalén 'bu ma guerpá da dát' ra pa mahón'a ran dábaxjua gue 'bu mi hyo ra t'wé'yo bu Egipto mam bombòtahe. ¹⁴ Ne nu'bu mí yurpu mbo má mbä't'i ra daniqj, bi nu ngue 'burpu yu mbändani ne yu mbáde'yo ne yu mbäts'áha mim pá bu. Ne mí 'burpu yu yam pámbeti ót' yé 'befi bu. ¹⁵ Ne bi 'yòt'a n'da ram fei gue ra xáhi gue í dex'u yu mbä. Ne gátho bi hyón a thi yu mbä ne yan dani ne yú de'yo. Ne bi 'uénba yé mbeti yam pámbeti, bi ndónba yé mēxa. ¹⁶ Ne bi t'emp'u yu mbäts'áha:

—Ní mbähä, dami six ni dojahu. Hingui sá guí 'yòthu ra nguntái ua rá ngu ma Ta, bi 'yén a ra Jesús.

¹⁷ Ne 'bex dá bēmhbe a mán t'o'ti ja rá t'ohni Ojā: “Éna da guah ma mbái nangué ra dumbái 'bu má nu a ni ngu, nguetho εmme dín ndepe xtán hotho bu,” bi 'yemp a rá Ta ra Cristo, bi 'yén rá t'ohni.

¹⁸ Nu'u ma ngurpihe dyu judíohe bi 'yän buya, ne bi 'yēmbi:

—'Be'a ní hmēpya gui 'yurcahe ya, n'dahma da zā ga pāhmbe 'bu í ja nin t'ēdi gui 'yòt'a gá 'yòt' ya, gue gá hyón a thi yu mbä, bi 'yén'u.

¹⁹ Nu ra Jesús bi dāt'u:

—Ga xi áhu ra hmēpya gá 'yāju. Nu'bu gui xothu ra nijā ua, ne hyupa thoho dá hōh mahón'a, bi 'yemp'u.

²⁰ Bi 'yén'u ma ngurpihe buya:

—Pe yote ma 'dato njeya án guahna ra nijā, ne guí éna, nhyupa thoho gdí hyōh mahón'a, bi 'yén'u.

²¹ Pe nu'a ra nijā bi man a ra Jesús, bi ma nangué rá ngōc'yēi zehē. ²² Nu'bu mí zōn ra ora bi du ne bi dāmbēni, 'bexgue dá bēmhbe 'be'a xí man'a, ne man'da dá pāhmbe majuañi a bi man rá t'ohni Ojā ne yám hman ra Jesús.

Gátho í pqse ra Jesús

²³ Ne nu'bu mām 'buhmbe bu Jerusalén, gue'ñ yu pa ran dábaxjua, xun ngu éna bi 'yεc'yei ra Jesús 'bu mín nu yan t'òt'e nuixte bi 'yòrp'u. ²⁴ Pe nu'a ra Jesús hinga gátho bi xi u 'be'a mím bēni, nguetho bi bādi 'be'a dí ja yé mbái gátho yu jā'i, bi bādi hin da 'yōmanho u. ²⁵ Ne hinga hñehi tho da sih ra Jesús 'be'a im bēn yu jā'i nguetho ya í pā a ra Jesús 'be'a dí ja yú mbái.

3

Bin yqui ra Jesús a ra Nicodemo

¹ Mí 'bu a n'da ran 'yohu, n'da ra fariseo, gue'u mín éhya da 'yòt' yán t'ēdi Ojā, í Nicodemo a. Nu'a n'da rá ngurpi ma mi-judiohe. ² N'da ra xui bi zōm bu 'buh ra Jesús, ne bi 'yēmbi:

—Xānbate í, dí pāhmbe Ojā bi zān'ni í gui xāngahe, nguetho hin xtán zā xquí 'yòt' yan t'òt'e nuixte 'bu hin dí zε a Ojā, bi 'yēna.

³ Nu ra Jesús bi dādi, bi 'yēmp'a:

—Majuñi dí xi a í, nu'a hin dim 'bái ma'da'yo, hin da zā da yurpu dí manda Ojā, bi 'yēmbi.

⁴ Nu ra Nicodemo bi 'yēm buya:

—Hague dán zā dim 'bái ma'da'yo n'da gue'bu xun dāc'yei n'da. Ha da zā da yut' mahón'a bu ja rá mbái rá mbe ne dim 'bái mahón'a.

⁵ Nu'a ra Jesús bi 'yēmp'a:

—Majuñi dí xi a í, gue nu'a to'o him bim 'bái ma'da'yo nangué ra dehe ne rá Hogandāhi Ojā, hin da zā da yurpu dí manda Ojā. ⁶ Nguetho nu'bu din xānd yu jā'i, xō yu jā'itho yú t'uhni, pe nu'u dí xānd rá Hogandāhi Ojā, gue'u í ja rá te Ojā bu ja yú mbái u. ⁷ Janangué'a o gadi hyonya thoho a dí xi a í, jatho gam 'bái ma'da'yo. ⁸ Ne tengu ran dāhi í 'yo hōnbu go hapu in nde, ne guí øde dí hī, pe hin guí pādi hapu ní 'yēhe o hapu ní mba. Njabu í ót' rá Hogandāhi Ojā 'bu bi xānd mahón'a n'da, hingam 'batho ha bin ja 'bu mí un ra 'da'yote, pe mfādi ngue í ja a, bi 'yén a ra Jesús.

⁹ —Hín dí pādi 'be'a nam bōn a guí man ya, bi 'yén'a ra Nicodemo.

¹⁰ Nu ra Jesús bi 'yēmp'a:

—Nu'í grá xānbate, zāi guí xānba rām Hman Ojā u ma mi israelhu, hanja hin guí pādi 'be'a dí xi a í. ¹¹ Majuñi dí xi í, dím mangā a dí pācā, ne dím ma majuañi 'be'a xtā nugā, pe hin guí hāmhbū mam hmangā. ¹² Dá xí'a rá 'befi Ojā í ót' ua ja ra ximhái, pe hin gá 'yεc'yei. Pe dami 'yεc'yei a, janangué'a da zā ga xí í 'be'a rán 'yomfēni Ojā, ngue 'bēpu ní nequi rá 'befi í ót' ua.

¹³ Ne hōngdā da zā ga mangā ua a, nguetho drá mengugā bu mahēts'í ne bá εcā bu, guecā ngue dán jā'igā ua ja ra ximhái. Ne njo'o man'da ra jā'i ngue bi yut' mahēts'í ne bá pengui ngue da mangua 'be'a ót' Ojā. ¹⁴ Ne tengu thoho bi 'yòt' ra Moisés, gue bi cuarpū magāts'í n'da ra pozū nt'òt'e ra t'εguí, nu'bu mín 'yo bu ja ra uhái, ngutho jatho dín jacā dín cuarcā magāts'í, guecā gue dán jā'igā ua ja ra ximhái. ¹⁵ Ne nu'bu bin jacā tengu a, ne hōnt'a go to'o da 'māzāi 'be'a dá tugā bu, hin da nu ran unbi mazāi, pεgue dín ja ra 'da'yote mazāi a, bi 'yén a ra Jesús, bi 'yēmp'a ra Nicodemo.

Ojā dí huεc'u 'bucua ja ra ximhái

¹⁶ Nguetho εmme dí huεgahu Ojā gue dí 'buhmbu ua ja ra ximhái. Janangué'a bí 'dāju

rá 'dats'ant' u ngue ma yanteha, n'damhha hin da nu ran unbi mazai to'o gátho di dáp rá mbúi a, pegue din t'un ra 'da'yote mazai. ¹⁷ Nguetho in nde Ojã da yanju gueju dí 'báhmbe ua ja ra ximhái, ne hinguin nde di 'dajr rá muui ma ts'oquih, ne gue'a bí mbenhua rá Ts'ant' u ua ja ra ximhái a.

¹⁸ Ne nu'a to'o di dáp rá mbúi a rá Ts'ant' u Ojã, hin da nu a rá muui yú ts'oqui. Pɛ nu'a to'o hin di dáp rá mbúi a, pɛ guehna da nu a xí ts'ánbi da nu nangue yú ts'oqui, nguetho hingui ɛc'yei a rá 'dats'ant' u Ojã. ¹⁹ Ne gue'a bí mben Ojã ran nequi ua ja ra ximhái, gue ní nequi 'be'a di ho yu ja'i. Nu'nto di ho ra 'bexui hingui sòm bu ja ran nequi, nguetho øt' ran ts'o. Mfãdi xun ho din unba u. ²⁰ Nguetho gátho u i øt' ran ts'o hin di ho ran nequi, ne hingui sòm bu ja ran nequi, ngue i su hin da hnumanho 'be'a øt' u. ²¹ Pɛ nu yu ja'i i honi da 'yøt'a ran ho, i pa bu ja ran nequi, n'dahma da hnu gue gue'a Ojã di ze u da 'yøt' ran ho.

Nu ra Xuua Nxixyã bi ma mahøn'a nange ra Jesús

²² M'bejua dá mbáhmbe ra Jesús dyú xádihe, dá mbáhmbe bu ja ra hái Judea, ne dãm 'báhmbe bu 'da yu pa ne dá xixyabahe yu ja'i bu. ²³ Ne'a ra Xuua Nxixyã mí øt' ran xixyã bu Enón 'darpu ra xequi Salim, nguetho xun ngu yu mbøthe i pøpu, ²⁴ ngue'bu hin ní jot'a fãdi ra Xuua Nxixyã.

²⁵ Bin junthu 'da u yú mijudíohe u yú xádi ra Xuua, gue bi bɛni man'da di muui rán xixyã i øt'a ra Jesús. ²⁶ Bi zøm bu 'bã'a ra Xuua Nxixyã u yú xádi baya, ne bi 'yɛmbi:

—Xánbate i, nu'a ran 'yohu gmín 'youi bu 'danguadi ra dæthe Jordán, gue gá xije to'o a, pɛ nuya i øt' ran xixyã, ne gátho yu ja'i i tenni.

²⁷ Nu ra Xuua Nxixyã baya bi 'yɛmp'a:

—Guee Ojã bi zãnni hangu nangu ra 'befi n'da ngu n'da ngue da zã da 'yøt'a n'da. ²⁸ Nu'ehu guí pãhmbe 'be'a gátho dãm mangã gue dá xi ahu, hinga guecã drã Cristo, pɛ nugã bãm 'bet'ogã, gue dá xih yu ja'i din sã da den ra Cristo. ²⁹ Tengu'bu n'da ra hmute din thãti, da den'na rá ndø. Ne nu'a rá amigo a ran 'yohu bin thãti, i 'bãpu i ø'a i ma, ne di johya gue i ten'na rá ndø a ra hmute. Dín jadã baya, dadín johyagã 'bu din nu i ten yu ja'i a ra Jesús. ³⁰ Nu'a ra Jesús jatho da dãha gue nugã, pɛ nugã jatho ga 'becã, bi 'yɛn a ra Xuua Nxixyã.

Bí 'yɛh mahɛts'i ra Jesús

³¹ Nguetho nu'a ra Jesús bá ɛh mahɛts'i, man'da nuixte a xinda gue u gáthogahu. Pɛ nuju dãm 'báhmbe nange yu ja'i ua ja ra ximhái, dyu mænguhu ua ja ra ximhái, ne hinga gátho da zã ga pãhmbe, høn't'a 'be'a da zã da bã'a n'da ua ja ra ximhái. Pɛ nu'a bá ɛh mahɛts'i man'da xun ho ngue gátho mí'da, ³² ne im ma 'be'a bi nu bu ne 'be'a bi 'yørupu. Pɛ hingui ngu bi hyanba rá m hman a. ³³ Nu'a

to'o bi hyanba rá m hma, bi bãdi majuaní bi man Ojã ngue gue'a rá Ts'ant' u a. ³⁴ Nguetho bá penh Ojã a, ne guee Ojã i yã 'bu i yã a, nguetho nte di 'bɛh rá Hogandãhi Ojã a. ³⁵ Nu'a ra Ta ɛmme in numanho rá Ts'ant' u, janangue'a bi un ran t'ɛdi gátho di manda rá 'befi. ³⁶ Nu'a to'o i ɛc'yei rá Ts'ant' u Ojã ya i ja ra 'da'yote mazai, pɛ nu'a hingui ɛc'yei rá Ts'ant' u Ojã, hin da nu ra te pɛ guext'a da nu rá cue Ojã mí ja da nu, ne gátho yu pa mazai.

4

Nu ra Jesús bi 'yãp ra dehe ra xisu bu Samaria

¹ Ne nubya nu yu fariseo bi 'yø a man yu ja'i ngue man'da xun ngu i ten ra Jesús ne man'da xun ngu di xixyabi, xinda gue'a ra Xuua Nxixyã. ² Pɛ nu ra Jesús him bi 'yøzehe ran xixyã, pɛ hængdãhe yú xädigãhe dá øthe ran xixyã. ³ Ne nu'bu mí bã'a ra Jesús 'be'a mí 'yø u yu fariseo, bi bɛni da 'uetho, ngue hin da bɛn yu fariseo din sãhmi ra Xuua. Bi bøm bu ja ra hái Judea baya, ne dá mbáhmbe mahøn'a bu ra hái Galilea.

⁴ Pɛ guemhma bá thohmbe bu ja ra hái Samaria. ⁵ Ne nu'bu má thohmbe bu, dá sømhbɛ bu ja ra hnini Sica, mbe hãntho ra xequi bi un'a ra Jacob, bi un'na ra José rá ts'ant' u. ⁶ I jabu n'da ra pozo ra dehe gue bi 'yøt'a ra Jacob maya'bu. Ne guepu bin säya ts'u ra Jesús, nguetho bi yãh ra 'yu. Mbe huxhyadi 'bu má sømhbɛ bu. ⁷ Ne bi zøm bu n'da ra xisu ra mengu Samaria, da gux ra dehe. Bi 'yɛn'a ra Jesús:

—'Daquí ts'u ni dehe, ga sigã ts'u, bi 'yɛmp'a.

⁸ Ne gátho gãhe dyu xädigãhe xtã sohmbe bu ra Jesús, ne dá cãthe bu ja ra hnini ga tãmhbe 'be'a gátho ga sihe.

⁹ Nu'a ra xisu bi 'yɛna:

—Hanja gní zoqui ne guí äc ra dehe, nguetho nu'í grã judío, ne nugã drã mengu Samaria, bi 'yɛmbi.

Ngubɛ bi man ra xisu nguetho nu ma mijudíohe hinguin zomanho yu mengu bu Samaria. ¹⁰ Nu ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Nu'bu xquí pã a rá mate Ojã in nde di 'da'i, ne'bu xquí pãqui to'ogui gue dí ä'a ra dehe, xquí 'yãc ra dehe di un ra te, ne nugã xcã 'da'a 'bu, bi 'yɛna.

¹¹ Ne nu a ra xisu bi 'yɛna:

—Nu'í grãn 'yohu, hin'yu nin juxthe, ne xun hɛ ua po na ra dehe. Napu ja a ra dehe di un ra te guím ma. ¹² Pɛ nu mam bombøtãhu ra Jacob bi zi ra dehe i po ua ne u gátho yú t'uhni ne yãn dani. Ne bi zogahe ra pozo ja ua. Ha man'da ja ni ts'ɛdi ngue guí ɛna man'da xun ho ra dehe guí 'daje, bi 'yɛn'a ra xisu.

¹³ Ne nu ra Jesús bi dãt'a baya:

—Hønt'a go to'o i sithe ua, gue'a nám 'bũ u ya pa ja bũya, p̄e i tuthe mahõn'a. ¹⁴P̄e hønt'a go to'o da zi ra dehe dadí ungã, njãm'bũ din tuthe mahõn'a, p̄e din ja tengu n'da ra mbõthe bũ mbo rá mbũi njãm'bũ din thegue, n̄e gue'a nám 'bũh mazãi n'da a, bi 'ȳena.

¹⁵Nu'a ra xisu bi 'ȳembi:

—Grán 'yohũ, 'daqui ts'ũ ra dehe guím ma gue hin dan tuthe mahõn'a, n̄e hin gua ẽcã mahõn'a ua ja ra pozo ga jux ra dehe bũya.

¹⁶Nu'a ra Jesús bi d̄at'a:

—Grá xisu, ní mba bá si a ni ndõ.

¹⁷Nu'a ra xisu bi d̄at'a:

—Njo'o ma ndõ, bi 'ȳenthõ.

Nu'a ra Jesús bi 'ȳemp'a:

—Majuãni guím ma, njo'o ni ndõ.

¹⁸Nguetho ya hin guí 'bũhmi 'da u cõt'a ȳen 'yohũ xcãn thãthũ, p̄e nu'a guí 'bũhmi ya hin ni ndõse a. Janangue'a majuãni njo'o ni ndõ, bi 'ȳen'a ra Jesús.

¹⁹Bi d̄a'ra ra xisu bũya:

—Nu'i grán 'yohũ, masque grá p̄ongahyã Ojã. ²⁰Xiqui ts'ũ 'be'a ga øt'ãhe, nguetho nu ma tahe mí thãnde Ojã ua ja ra t'õhø, p̄e nu ahũ gyũ judío ahũ guí ẽmhbũ, jatho da mba n'da bũ Jerusalén da dãnde Ojã bũ, bi 'ȳena.

²¹Nu ra Jesús bũya bi 'ȳemp'a:

—Grá xisu, dami 'ȳẽc'yei a ga xi i, ẽ maguerũ da zõn ra pa hinga hønt'ua ja ra t'õhø, xinga hõnbũ Jerusalén din thãnde ra Ta. ²²Sã guí ẽna guí thãndehũ Ojã, p̄e hin guí thãndehũ tengu bi zãn zehẽ Ojã ngue din thãnde. Nugãhe d̄yũ judíohe d' thãndehe a bi zãn Ojã nguetho bi zãn Ojã ma t'ẽc'ysihe, n̄e'a ra Yãnte bi zãn'na Ojã ra judío a. ²³P̄e bi zãn Ojã n'da ra x̄ẽqui bũ din thãnde, guerũ ja ní mbũi n'da. N̄e mí ts'ũtho da zõn ra ora, p̄e ya bi zõni, ngue da dãnde Ojã nangue yú mbũi u to majuãni da dãnde, n̄e hin nangue ȳen t'õt'e ua ja ra ximhãi. Nguetho nu'a Ojã i honi to'o da dãnde nangue yú mbũi. ²⁴Nguetho hin di n̄ẽqui Ojã. Janangue'a hønt'a go to'o da dãnde Ojã, jatho da dãnde nangue rá mbũi n̄e nangue i ten'na ram hma majuãni, bi 'ȳen'a ra Jesús.

²⁵Nu'a ra xisu bũya bi 'ȳembi:

—Dí p̄acã ba ẽ a rá Thahni Ojã ngue ra Cristo a. N̄e nu'bũ bá ẽhe da xãngahũ x̄en ho gãthõ.

²⁶Nu'a ra Jesús bi 'ȳembi:

—Guecã drá Cristogã dín zo'a i ya, bi 'ȳembi.

²⁷Nu'bũ mí gua'a bi man ra Jesús, ẽ xõ dí sõmhbe bũ d̄yũ xãdigãhe. N̄e dá hyonya thõhohe gue nu ra Jesús mí yãui a ra xisu. P̄e xinga n'dagãhe gue dá ãnhde hanja bin yãui o 'be'a bin xifi. ²⁸Nu ra xisu bũya 'bex bi zõp̄e rá mbãmhmĩ, n̄e bi mba bũ hnini bi xih yã jã'i:

²⁹—Mbãhã n̄e gua nuhũ n'da ran 'yohũ bi xicã gãthõ 'be'a xtã øt'ã. Ha hinga gue'a ra Cristo 'bũ, bi 'ȳemp'a.

³⁰Bi mba yũ jã'i bũya da zõm bũ 'bã a ra Jesús. ³¹P̄e nu'bũ hin ni zõm bũ yũ jã'i, nugãhe dá xihmbe ra Jesús:

—Xãnbate i, xi'bũ gan sihme ya, dá ẽmfẽ.

³²P̄e bi d̄a'ra ra Jesús, n̄e bi 'ȳenje:

—Ja man'da ní niyã ma mbũigã, p̄e hinga ná pãhmbũ, bi 'ȳenje.

³³Dãn 'yãnzehehe:

—Ha 'bũi to'o bi 'uĩni, dãn 'ȳẽmfẽ bũya d̄yũ xãdigãhe.

³⁴Nu'a ra Jesús bi 'ȳenje:

—Tengu'bũ man ts'ihmẽgã a ngue ga øt'ã rá pãhã a bá p̄engã n̄e ga juacã rá 'bẽfi a. N̄e gue'a man'da ní niyã ma mbũigã a.

³⁵Janangue'a gue'a dí xi ahũ a ya, nguetho ya ba ẽhnũ yũ jã'i. N̄e ha guí ẽmhbũ di 'bẽh man goho zãna din ja ran sofo. P̄e dami hyanthũ yũ ba ẽhnũ, tengu'bũ n'da ra huãhi ya xũ 'yõt'i gue da mba nsoqui, nguetho 'bexque da zã ga cũthũ bũ di manda Ojã yũ. ³⁶N̄e nu'ũ to i pa ma cõt'i bũ din zãm bũ hønt'bũ go njãm'bũ. Janangue'a nu'ũ to da xoqui di johya, n̄e nu'ũ to bi duhu n̄e'ũ bi xoqui 'da dãn johya thõho. ³⁷Nguetho majuãni rán th̄eui rá 'bẽfi Ojã a bi 'yõt'a n'da ra jã'i, "bi zõp̄e rá huãhi bi duhu, n̄e n'dan'yo bi xoqui," ngue i man yũ jã'i. ³⁸Ya xtã xi ahũ guí xoju hapũ hin gá tuhmbũ, xín gá uãfũ, p̄e n'dan'yo bi 'yõt' ra 'bẽfi bũ, p̄e guehma guí comhbũ 'be'a da dã u, bi 'ȳengãhe ra Jesús.

³⁹N̄e nu'bũ mí mam bũ ja ra hnini ra xisu, x̄en ngu yú m̄enguhũ bi 'ȳẽc'yei gue ra Cristo a ra Jesús, nguetho bi man'a ra xisu gue xí xi a ra Jesús gãthõ 'be'a xí 'yõt'e. ⁴⁰Nu'bũ mí zõm bũ yũ m̄engu Samaria bũ 'bãh ra Jesús, bi 'ȳen'ũ:

—Dami 'bũcua ja ma hninihe, bi t'ẽmp'a ra Jesús.

N̄e dán dehe bũ nyopa bũya. ⁴¹N̄e ẽmme man'da x̄en ngu bi 'ȳẽc'yei yũ jã'i bũ, nangue rá m̄hmanse ra Jesús. ⁴²Bi t'ẽmp'a ra xisu bũya:

—Ya dí ẽc'yeihe ya, p̄e hinga hønt'a gá xije ná ẽc'yeigãhe ya, p̄e n̄e'a dá øsehe bi man na ra Jesús. N̄e dí pãhmbẽ majuãni ra Cristo na, rá m̄ p̄õrpatẽ yũ jã'i 'bũcua ja ra ximhãi, bi 'ȳen'ũ yũ jã'i.

Ná mbãhmbe Galilea a ra Jesús

⁴³Nu'bũ mí gua'a nyopa dá p̄õmhbe bũ ra hnini Sicar, dá hãxhe ra 'yu mahõn'a ní mba bũ Galilea. ⁴⁴N̄e bi manse ra Jesús, nubũ rá hãi zehẽ n'da ra p̄õngahyã hin da hnumansu bũ. ⁴⁵P̄e nu'bũ má sõmhbe bũ ra hãi Galilea, bi numanho ma m̄enguhe bũ. Nguetho xí nu yãn t'õt'e nuixte bi 'yõt'ra ra Jesús bũ Jerusalén 'bũ mín ja ra dãmp̄eti ran dãbãxjua, ngue n̄e'ũ xí mba bũ u.

Bi yãn rá ts'unt'ũ rá m̄ fãts'uii ra ts'ut'abi

⁴⁶N̄e dá mbãhmbe ra Jesús mahõn'a bũ ra hnini Caná ra hãi Galilea, guerũ xí pãh ra dehe bin gu'ũva. N̄e mí 'bũp̄ũ n'da rá m̄

fäts'iui ra ts'ut'abi xən u rá ts'unt'u, ne i 'bem bu ja rán oi nubu ja ra hnini Capernaum. 47 Nu'bu mí 'yode gue bi zøh mahøn'a bu ra häi Galilea ra Jesús ne i 'buþu ra hnini Caná, ne bá epu buh ra Jesús buya, bi 'yörpa ra ts'edi da zixpu Capernaum bu ná 'ben a rá ts'unt'u, da xospi nguetho nde da du a. 48 Ne bi dā a ra Jesús:

—Pε ha jatho m'bet'o guin nuhu yu hmeþya ne yan t'øt'e nuixte, ja gui 'yεc'yεigahu buya.

49 Pε man'da i humbi sits'i, ne bi 'yεmbi:

—Pε mbehma ts'u cuø, xøhma da du ma t'uhnigä.

50 Ne bi dät'a ra Jesús:

—Ní mba bá nu, nguetho hin da du ni t'uhní.

Ne nubuya bi 'yεc'yεi a rá m hman a ra Jesús, ne bi mba buya. 51 Ne bá tha u 'da yú 'yεhe 'bu mí mba bu 'yu bi xifi:

—Bi zā ni ts'unt'u ya, εn'u.

52 Ne bi 'yänni:

—'Be'a ma ora bi zā.

Ne bi t'εmbi:

—N'dande mande bi bøn ra pa, bi 'yεn'u.

53 Ne 'bex bi ba'a rá ta gue gue'a ra ora mín yaui ra Jesús 'bu mí 'yεmbi da yan a rá ts'unt'u. Janangue'a nu'a ran 'yohu bi dāp rá mbui ra Jesús buya, ne'u gätho mí'da 'buþu rá ngu.

54 Guehna bi 'yøt' ra Jesús 'bu mambá penje bu Judea dá sømhbe bu Galilea. Ya ná yondj ra hmeþya bi 'yörpu ja ra häi Galilea.

5

Bi yaqn ran 'yohu bu Betesda

1 M'bejua buya bin ja man'da ra dāmpeti ma mijudíohe. Ne dá mbähmbe ra Jesús bu Jerusalén. 2 Nubu Jerusalén mí po bu n'da ra mbothe mbε hāntho bu ja rá goxthi yu de'yo, gue ma ndehe dyu judíohe dí εmfe Betesda. Ne jabu cut'a yu 'døzangu midí mbäts'a ra dehe. 3 Ne xən ngu i 'bom bu yu mbedi, 'da u yu xädä ne u yu dogua ne u bi ts'a yú ja'i. Ne gätho u i tømí dí 'yañ ra dehe. 4 Nguetho ja bu bí εh mahεts'i n'da rá m 'behni Oja ne i an ra dehe. Ne nu'bu xən nu dí 'yañ ra dehe, ne nu'a rá mbudi da yuþu ja ra dehe din ho a rá mbedi i ja. 5 Ne mí 'bem bu n'da ran 'yohu, ya ná 'däte ma 'de'ma hyäto njeya madí ts'a rá ja'i, him mí sá din 'yo. 6 Ne nu'bu mín nu a ra Jesús, ne bi baqi nya'a thoho mí hεmbi, bi 'yεmbi:

—Ha guín nde xtán ho i, bi 'yεmp'a.

7 Bi dät'a ra mbedi:

—Din ndehma tha, n'yø, pε njongui 'bucua da zixcä nu ja ra dehe. N'dandj ngu n'dandj dí εna ga cahnu ja ra dehe, 'bex go i 'bet'o u 'da.

8 Bi 'yεmp'a ra Jesús buya:

—Dami ndants'i jux ni fidi ne gan 'yo, bi 'yεmbi.

9 'Bex bin hoh rá ja'i 'bu mí ndants'i, ne bi gaþ rá fidi ne bin 'yo. Ne nu'a gue'a ra pa ran ts'äya a. 10 Nu'u 'da ma mijudíohe bi 'yεmp'a ran 'yohu xín hoh rá ja'i:

—Nuya ra pa ran ts'äya ya, hingui sá gui цах ni fidi, bi t'εmp'a.

11 Bi dät'a ran 'yohu:

—Pε nu'a bi hoga ma ja'i, gue'a bi xiqui nguetho bi 'yεngui: “Dami ndants'i gui цах ni fidi ne gan 'yo,” bi 'yεngui, bi 'yεn'a mí ts'a rá ja'i.

12 Ne nu'u 'da ma mijudíohe bi 'yänni:

—To'o nin 'yohu bi xi i gui цах ni fidi ne gan 'yo, bi 'yεn'u.

13 Pε nu'a him mí paqi to'o xí hocpa rá ja'i, nguetho nu ra Jesús bi yat'inde bu 'yo yu ja'i xən ngu.

14 M'bejua bi mba ra Jesús bu ja ra dānija. Ne nu'bu mí dñ'n'a ran 'yohu buya, bi 'yεmbi:

—Bin ho a ya, nde bu hin gmi 'yøt' mí'da yu ts'oqui. Man'da ts'edi ran ənbi guin nu 'bu gui 'yøt' mí'da yu ts'oqui, bi 'yεmbi.

15 'Bex bi mba a ran 'yohu buya, da xi u ma mijudíohe xí 'yänni, gue gue'a ra Jesús bi hoqui. 16 Janangue'a bi dāp u ma ngurpihe dyu judíohe di æpa ra Jesús, ne im beñi da hyo. Nguetho εn'u: “I øt' rá 'befi a ra pa ran ts'äya.” 17 Pε nu ra Jesús bi 'yεmp'u:

—Nzai dim pεh ma Ta, janangue'a necä jatho dam pεcä, bi 'yεmp'u.

18 Pε nanguehna bi man ra Jesús, nu'u ma ngurpihe buya man'da bi beñi da hyo, nguetho hinga hønt'a bim pεfi ra pa ran ts'äya í æpi, pε ne'a í ma gue gue'a Oja rá Ta, nam bøní 'da i guui Oja.

I ja rá ts'edi rá Ts'unt'u Oja

19 Janangue'a nu ra Jesús bi 'yεna:

—Majuani dí xi ahü, nte sá ga øzehägä pε hønt'a 'be'a dín nu øt' ma Ta. Ne gätho 'be'a i øt' ma Ta, gue'a dí øt'ä a. 20 Nguetho nu ma Ta εmme in numanhogui ngue rá Ts'unt'ugä a, ne i urqui 'be'a gätho i øt'e. Ne da 'yurcä mí'da yan t'øt'e man'da nuixte xinda gue u gán nuhu, ne gui hyonya thohohu. 21 Nguetho tengu ma Ta i xox'u xən du ne di un ra te mahøn'a, nguthogä, rá Ts'unt'ugä a, dadí un ra te mahøn'a u to'o gätho dín nde ga unni. 22 Ne nu ma Ta hingui juanbatεse, pε bi 'dacä ra ts'edi go dan juanbatεgä rá Ts'unt'ugä a. 23 Nguetho in nde ma Ta gätho yu ja'i da numansugui gue rá Ts'unt'ugä a, tengutho ma Ta i hnumansu. Nu'bu 'bu a n'da hingui numansugui, xinga gue ma Ta i numansu a, gue gue'a bá pengä.

24 Majuani dí xi ahü, nu'a øh mam hmangå ne i εc'yεi ma Ta bá pengä, gue'a i ja ra 'da'yote mazqi a. Ne hin da nu rá muui rá ts'oqui pε tengutho 'bu xí thambēni bu 'bu u xən du, nguetho ya i ja ra 'da'yote mazqi

a. ²⁵ Majuqni dí xi ahú, ya bi zòn ra ora da 'yòh mam hmangá ù xún du nangue yá mbú, pégue din t'un ra 'da'yote 'bú da 'yòmanho mam hmangá rá Ts'unt'ú Ojágá. ²⁶ Nguetho tengu ra Ta i jase ra te rá mbú, ñe bi 'dacá ra ts'edi din jase ra te ma mbúigá, ñe gue'a ra 'da'yote dí un yú jà'i. ²⁷ Ñe bi 'dac ra ts'edi dan juqnbategá, nguetho dán jà'igá ua ja ra ximhá, dí pàdi 'be'a i sá n'da. ²⁸ O gadi hyonya thohohú a dá xi ahú, nguetho da zòn ra ora gátho yú jà'i xú t'águi da 'yòh ma nde 'bú dá zohni. ²⁹ Ñe da bòx'ú bi 'yòt' ran ho, din ja ra 'da'yote mazá. Ñe da bòx'ú bi 'yòt' ran ts'o, da nu ran ñnbi mazá.

Di dá majuqni nangue ra Jesús

³⁰ Ñe man'da bi man'a ra Jesús, bi 'yèna:

—Nugá hin te dí m mangá nangue man 'yomfñise. Pè nu'a i xic ma Ta gue'a dí m mangá a. Ne'a 'be'a dí sándá, xún ho a, nguetho him ma páhá zehé dí honi ga ót'á, pé hont'a rá páhá ma Ta bá pengá. ³¹ Nu'bú hóngdá xcá dáse majuqni gue i ja ma ts'edi, nte dí muui a mam hmangá 'bú. ³² Pè ñe a ma Ta dí dá majuqni ngue rá Ts'unt'ugá a, ñe dí pácá ngue majuqni im ma 'bú im ma nanguécá.

³³ Nu ahú gá pènhú 'da da 'yán'na ra Xuua Nxixyá nanguécá. Ñe nu'a ra Xuua bi ma majuqni a. ³⁴ Ñe madague'bú hin xti dá majuqni, pé guemhma ja ma ts'edigá. Pé dadí bèn'nahú a bi man ra Xuua Nxixyá ngue man'da da zà gui 'yèc'yèigahú ñe gan yámhbú búya. ³⁵ Ñe tengu ra sibi dí hyát'i ñe i ót' yú zu'ue, bin ja bú ra Xuua Nxixyá, gá numan-hohú 'da yú pa. ³⁶ Ñe nu'a ra Xuua Nxixyá bi ma nanguécá. Pé i ja 'be'a gue man'da i udi nanguécá xinda gue'a rám hman ra Xuua, ñe gue'a ra 'bèfi bi 'dacá ma Ta gue ga juacá. Ñe gue'a e xò i uh majuqni bá pengá ma Ta. ³⁷ Ñe'a ma Ta gue'a bá pengá, dí dá majuqni nanguécá, pé nu'ahú njám'bú gá 'yòmanhohú 'bú mín yá, xín gá 'yòrpahú ra güenda 'bú mín 'yuse.

³⁸ Mfádi hin gá hyámhbú rám hma bú ja ni mbúihú, nguetho nu'bú xquí hyámhbú a, xquí 'yèc'yèigahú gue bá pengá a. ³⁹ Nu ahú thocpa thoh guidín xámhbú yá sócuq Ojá, nguetho guí émhbú gue'a gní tìmhbu ra te mazá a. Pè nu'ú gátho yú sócuq guidín xámhbú gátho im ma nanguécá. ⁴⁰ Nu ahú hin guín nde guí xijú gan yán'na ni tehú, pé hinda hont'bú guí xijú gan yán ahú din ja ahú ra te mazá 'bú, bi 'yè'n a ra Jesús.

⁴¹ Ñe xò bi 'yèna:

—Pè madague'bú njon da numansugui, pé guexta'a rá Ts'unt'ugá Ojá. ⁴² Pé dí pàdi hanja hin guí pájé, nguetho hín guín numansuhú Ojá nangue ni mbúihú. ⁴³ Bá écá nangue rá thuhu ma Ta, pé nu'ehú hin guín numan-hojú. Pè nu'bú ba é a n'da nangue rá thuhu zehé, man'da guín numan-hohú a. ⁴⁴ Njám'bú

da zà gui 'yèc'yèigahú, nguetho guí homhbú da numan'ho ahú yú jà'i, ñe hin guí homhbú da numan'ho ahú Ojá ngue hont'a i 'bú. ⁴⁵ Ha guí émhbú guecá ga yap'ahú bú 'búh ma Ta. Pè dí xi ahú gue gue'ú yám hman ra Moisés gue'ú dí nequi i ja ni ts'oquihú ù, pé sá guím bémhbú gue'ú dí yán'ahú ù. ⁴⁶ Pè nu'bú xquí 'yèc'yèigahú yám hma bi 'yòt' ra Moisés, xquí 'yèc'yèigahú ya, nguetho bi ma nanguécá. ⁴⁷ Pè hin guí éc'yèihú 'be'a bi 'yòt' ra Moisés, janangue'a xín guí éc'yèihú 'be'a dí mangá ya, bi 'yè'n'a ra Jesús 'bú mín yáhu ma ngurpihe dyú judíohe.

6

Ra Jesús bi 'uín ù cut'a mahuqhi

¹ Ñe nu'bú mí tho i 'da yú pa, m'bejua búya, dá mbámbe ra Jesús bú 'danguadi ra dādehe Galilea, n'dat'a ra dādehe Tiberias. ² Ñe xún ngu yú jà'i bi dengáhe nguetho bi nu yún t'ót'e nuixte bi 'yòt'a ra Jesús nangue ù mín zámán'ú. ³ Ñe dá mbámbe ra Jesús bú ja n'da ra nyuni, ñe dá huhme bú. ⁴ Ñe nu'ú yú pa ù mí ts'útho da zòn ra pa ga ót'áhe ra dāmpeti ran dābxajua, dyú judíohe. ⁵ Ñe nu'a ra Jesús bin hanní ñe bi hyandi xún ngu yú jà'i ba épu. Nu'a ra Jesús bi 'yèmp'a ra Felipe búya:

—Bèpú dí zà ga támhbú 'be'a da zi yú ba éhú.

⁶ Gue'a bi man ra Jesús nguetho in nde da bādi 'be'a dí dāt'a a ra Felipe. Pè nu ra Jesús mí pāse 'be'a da 'yòzehé. ⁷ Ñe bi dāt'a ra Felipe:

—Pè hin dí gua'ú yú mahuqhi tho dá támhbú a da zi yú ba éhú 'bú dí ja, madague'bú zú ts'útho din t'unni n'da ngu n'da, bi 'yèna.

⁸⁻⁹ Ñe nubúya nu'a man'da ma mixádihe ra Andrés, rán 'yohú ra Simón Pedro, bi xi a ra Jesús:

—'Bucua n'da ra ts'unt'ú i há zú ts'ú rán zedi, gue cut'a yú hme ra cebada, ñe yoho yú t'uhúq. Pè hin dí gua'ú yú jà'i nguetho xún ngu ù, bi 'yè'n'a ra Andrés.

¹⁰ Ñe bi 'yèngdahe ra Jesús:

—Jafú din sāya yú jà'i, bi 'yèna.

Nguetho mi ja bú ra 'bot'ei. Ñe bi hyupúhái búya, ñe mí jua i cut'a mahuqhi ù yún 'yohú.

¹¹ Ñe nu'a ra Jesús bi hyán'a ra hme, ñe bi 'yáp rán japi Ojá nangue ra hme ñe bi 'daje yú xádigáhe. Ñe nugáhe dá darpáhe ù yú jà'i búya, ñe ù yú huq, ñe bin niyá gátho yú jà'i. ¹² Ñe nu'bú mín niya yú jà'i, nu ra Jesús bi xicáhe:

—Pèthú ù gátho 'be'a bi bongui, gue nte dim 'bedi, bi 'yènje.

¹³ Ñe nu'bú má pèthe búya bi yú ù gátho 'de'ma yoho ma 'bòts'ehé yú xéqui, 'bú mín niyá yú jà'i nangue cut'a yú hme. ¹⁴ Nu'bú mín nu ran t'ót'e nuixte ù gue bi 'yòt'a ra Jesús, bi 'yè'n'ú búya:

—Masque majuañi guehna ra pøngahya mí hma da zøcua ja ra ximhäi, bi 'yɛn ɯ.

¹⁵ Pɛ nu'a ra Jesús bi bađi 'be'a mbɛn ɯ yu ja' i ngue nde da bent'i, im bɛnbi din ts'ut'abi. Janangue'a bi zoh yu ja' i buya, bi mbase, ne man'da bi guam bu ja ra daɔo.

Ra Jesús bin 'yo maxøts'e ra dehe

¹⁶ Nu'bu mín de buya dá mbäsehe bu ja ra daðehe. ¹⁷ Ne dá hux ma mbösahe, gue ga sømhbe bu ja ra hnini Capernaum. Ne hin ná nuthe ra Jesús 'bu mí zuje ra 'bexui. ¹⁸ Ne nts'edi bi 'yɛn ran dađi a ra dehe buya. ¹⁹ Nu'bu mí dañ i ts'u ra mbosa mí huxhe ne dá sømhbe made ra daðehe, dá nuhe ba ɛpu ra Jesús, ba 'yo maxøts'e ra dehe, ní 'yɛpu ja a ra mbosa mí huxhe. Ne ɛmmɛ dá suhe nguetho him min nuhe xun ho, him mí paħmbe ngue gue'a ra Jesús. ²⁰ Nu ra Jesús bi 'yɛnje:

—Guecä, o guín suhɯ.

²¹ Ne bi hyu ma mböihe, ne dá xihmbe a ra Jesús da hyuxpu ja ra mbosa. Ne ɛna ya xmi 'bähmbe bu ndenthe ná mbähmbe buya nubu ra hnini Capernaum.

Bi thon'a ra Jesús

²² Nu'bu mí nɛc puya, nu'ɯ yu ja' i 'buɔpu haɔ xi 'uñ a ra Jesús, bi ɛɛm buya gue hønt'a n'da ra mbosa mí høpu a ran de dán sihmɛhe, ne hin dá mbähmbe ra Jesús 'bu má huhe ra mbosa, pɛ dá mbäsehe. ²³ Pɛgue m'bejua thohe bi zøm bu mi'da yu mbosa bí nɛxpu Tiberias, ne bi zøm bu jom bu dán sihmɛhe 'bu mí 'yãp rán jađi Oja ra Jesús. ²⁴ Ne nu'ɯ yu ja' i 'bu mí hyon'a ra Jesús ne him bi dñm bu, xinga guecähe, bi hyux'ɯ mi'da yu mbosa buya ne bi zøm bu ja ra hnini Capernaum, i hon a ra Jesús.

Ra Jesús ra hme däm 'buh mazai n'da a

²⁵ Ne nu'ɯ yu ja' i 'bu mí dñm bu ra Jesús bu 'danguadi ra daðehe, bi 'yänni:

—Mán jam'bu gá søcua, bi 'yɛmp'u.

²⁶ Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Majuani dí xi ahu, hin gni hyonju gue gui paħmbu a ran t'uti dá ut'ahu, pɛ nu'a guín niyañu 'bu gmín sihmɛhu gue'a gni hyonju a. ²⁷ Pɛ dami 'yɛs'hu ngue hønt'a gni hyomhbu ra hme nám 'buhmbu yu pa ja buya. Pɛ m'bet'o thohe dami hyomhbu a ra hme nám 'buh mazai n'da a gue ga 'da ahu, guecä dán ja'igä u a ja ra ximhäi. Nguetho gue'a ran t'edi bi 'dac Oja ma Ta, bi 'yɛna.

²⁸ Nu yu ja' i buya bi 'yän'na ra Jesús ne bi 'yɛmbi:

—'Be'a sä ga øt'ähe gue ga tñmbe a guím ma, bi 'yɛn'ɯ.

²⁹ Nu'a ra Jesús bi dađi:

—Nu'a in nde Oja gui 'yøthu gui sinju bu ni mböihɯ, guecä bá pengä Oja, bi 'yɛna.

³⁰ Ne bi t'ɛmp'a ra Jesús:

—'Be'a ní hmeɔpya gui 'yurcähe, ngue da zä ga sin ahe bu ma mböihe. Ha da zä gui 'yøt'e tengu bi 'yøt'a ra Moisés. ³¹ Nguetho nu'ɯ mam bombøtahu bi zi ra maná 'bu mí 'yo bu ja ra uhäi, tengu män t'o't'i bu ja rá søcua Oja, i ɛna: "Nu'a ra Moisés, bi un yu ja' i ra hme bí 'yɛh mahɛts'i," i ɛna, bi 'yɛn'ɯ yu ja' i.

³² Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Majuani dí xi ahu, hinga gue'a ra Moisés bi un'a ra hme bí 'yɛh mahɛts'i, pɛ Oja bi un a. Ne hinga gue'a ra hme nám 'buh mazai n'da a ra maná mi si ɯ. Pɛ nuya, nu ma Ta di un a njuantho ra hme mahɛts'i gue nám 'buh mazai n'da a. ³³ Ne nu'a njuantho ra hme di un Oja, bí 'yɛh mahɛts'i a, gue däm 'buh mazai ɯ yu ja' i 'bucua ja ra ximhäi, bi 'yɛna.

³⁴ Ne bi 'yɛn'ɯ:

—'Daje thoɔpa thohe a ra hme guím ma, n'yø.

³⁵ Nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'u:

—Guecä drä hme däm'buħ mazai n'da a. Nu'a to'o da zingä bu ja yú mbui tengu'bu i sihmɛ, ne njam'bu din tumanthuhu yú mbui ne xín din tuthe buya. ³⁶ Pɛ tengu dá xi ahu, hin guí ɛc'yɛigahu, madague'bu gá nuhu 'be'a dá øt'ä. ³⁷ Pɛ nu'ɯ to'o dá 'dacä ma Ta, gue'ɯ di dácä yú mbui ɯ. Ne nu'ɯ di dác yú mbui, njon ga ɛmbi hin da zä ga sini. ³⁸ Nguetho bá ɛcä mahɛts'i ngue ga øt' rá pähä a bá pengä, ne him bá ɛcä ga øt' ma pähä zɛhe. ³⁹ Nu'a rá pähä ma Ta bá pengä, gue'a nte ga 'becä gätho bi 'dacä, pɛ ga xoxä ɯ 'bu rán zɛgui ra pa, ne dim 'bui mazai. ⁴⁰ Nu rá pähä ma Ta, gue hønt'a go to'o da bađi rá Ts'unt'ugä Oja, ne da 'yɛc'yɛigui, din ja ra te mazai ɯ. Janangue'a ga xoxä ɯ 'bu rán zɛgui ra pa, bi 'yɛn'a ra Jesús.

⁴¹ Ne bi mbüdi bi ɛɔpa a ra Jesús ɯ ma mijudíohe 'bu mí 'yø a bi ma, gue bi 'yɛna: "Nugä drä hme majuañi gue bá çah mahɛts'i." ⁴² Ne bin 'yɛmzɛhe ɯ:

—Ha hinga guehna ra Jesús, rá ts'unt'ɯ ra José na, rá ta ne rá mbe dí paħmbu. Hanja ní 'yɛna bí 'yɛh mahɛts'i, bi 'yɛn ɯ.

⁴³ Ne nu ra Jesús bi 'yɛmp'u buya:

—O gadí c'aman'ju n'da ngu n'da ahu.

⁴⁴ Xinga n'da sä da dengui 'bu hin di un ra pähä a ma Ta, gue'a bá pengä, ne ga xoxä 'bu rán zɛgui ra pa ɯ, ga undä ra te mazai. ⁴⁵ Tengu män t'o't'i bu ja yú søcua yú pøngahya Oja, bi 'yɛna: "Gätho yu ja' i da xänba Oja," bi 'yɛn'ɯ. Janangue'a nu'ɯ to'o gätho bi hyon'ɯ xun ho a bi xänba Oja, ne gue'ɯ di dác yú mbui ɯ.

⁴⁶ Pɛ hin dí ɛna 'bo'o xun nu Oja, hinda høngä gue bá nɛxä bu, dín nuga a.

⁴⁷ Majuañi dí xi ahu, nu'a to'o ɛc'yɛigui i ja ra 'da'yote mazai a. ⁴⁸ Nugä drä hme majuañi gue nám 'buh mazai n'da. ⁴⁹ Nu'ɯ mam bombøtahu bi zi ra maná bí 'yɛh mahɛts'i 'bu min 'yo bu ja ra uhäi, pɛ guehma bi du ɯ. ⁵⁰ Pɛ nugä drä hme majuañi, bá nɛxä bu mahɛts'i,

gue sã da zin'a n'da tengu'bu i sihme, ne njam'bu da du. ⁵¹ Nugã drã hme majuani, bá ãã mahets'i, tengu ra hme i si n'da i ja rán zaqui yu pa i ja bu ya. Pe nu'a ra hme dim mangã, din ja ran zaqui mazai to da zi. Ne gue'a ma ja'igã a gue ga uni, ngue din ja ra 'da'yote u 'bucua ja ra ximhã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁵² Bin junzẽhe u ma mijudiohe buya, bin 'yẽmzẽhe u:

—Hague nja ran 'yohu sã di 'daju rá ja'i ga sahu, bin 'yẽmp'u.

⁵³ Ne nu ra Jesús bi dat'u:

—Majuani dí xi ahũ, nu'bu hin gui sihu ma ngoc'yei ne ma ji, guecã dán ja'igã ua ja ra ximhã, hin'yu mbo ni mbũihu ra 'da'yote mazai. ⁵⁴ Nu'a to'o da za ma ngoc'yei ne da zi ma ji, i ja ra 'da'yote mazai, ne ga xox 'bu rán zẽgui ra pa. ⁵⁵ Nguetho nu ma ngoc'yei ne ma ji njuantho ran ts'ihme ngue dãm 'bũh mazai n'da. ⁵⁶ Nu'a to'o da za ma ngoc'yei ne da zi ma ji dí zam bu ja yã mbũ, ne i ja ra te nanguecã. ⁵⁷ Tengu thoho dí ot'be ma Ta, nu'a i jase rá te, ne i jagã ra te nangue'a buya. Ne bá pengã gue ga thocpa a ra te u to da zingã, tengu'bu i sagã. ⁵⁸ Nuna ra hme dí xi ahũ gue bá çãh mahets'i, hinga ngu a bi zi mam bombõtahu, nguetho bi du u. Pe nu'a to'o da zi ra hme dim mangã ya, gue'a dim 'bũh mazai a, bi 'yẽn'a ra Jesús.

⁵⁹ Ne guehna ram hma bi man'a ra Jesús 'bu mín xãnbate bu ja ra nijã bu Capernaum.

Yam hma di un ra 'da'yote mazai

⁶⁰ Nu'bu mí gua'a bi man ra Jesús, bi 'yẽn'u mí tenni:

—Hingui ho a bi xijũ nu ya, to'o da hyãt'i da 'yode, xũn ngu u bi 'yẽna.

⁶¹ Nu ra Jesús bi baði 'be'a bi bẽn'u yu ja'i, gue him bi numanho rãm hma, ne bi 'yẽmp'u:

—Ha guim bẽmhbu hingui ho a dá xi ahũ. ⁶² Be'a guim bẽmhbu 'bu gã nuju ga texã bu mahets'i gueru bá nexã, guecã dán ja'igã ua ja ra ximhã. ⁶³ Pe nu'a nam bõn'u yam hma dá xi ahũ, hingan juantho gui saju, pe gui 'yẽc'yeihu ngue ga un ma te nangue ahũ, ne din ja ahũ ra te buya. ⁶⁴ Pe 'bu i 'da ahũ hin gui ãc'yeigahũ, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Nguetho xmi paði to'o hin da 'yẽc'yei, ne xmi paði to'o dí dá a. ⁶⁵ Ne bi 'yẽmp'u mahõn'a:

—Janangue'a dá xi ahũ, hingui sã n'da ra ja'i ba çhe da dengui 'bu him bi jap'a ma Ta bi dãc rá mbũ.

⁶⁶ Nu'bu mí 'yõh mahõn'a u mí tenni, xũn ngu bi 'ue u ne him bin 'yohu mahõn'a.

⁶⁷ Janangue'a nu ra Jesús bi 'yãngahe dí 'de'mayohogãhe:

—Ha ne ahũ gui sogahũ, bi 'yẽnje.

⁶⁸ Nu ra Simón Pedro bi dat'a:

—Ma Hmu i, pe njo'o man'da da zã ga tẽnhde nguetho nu'i ja nim hma di un ra 'da'yote mazai. ⁶⁹ Ne nugãhe dí ãc'yei ahe ne dí pãhmbe gue gue'e grã Cristo rá Ts'ant'u i Ojã i 'bui, bi 'yẽna.

⁷⁰ Nu dá'a ra Jesús:

—Nugã xtã huan'nahũ gui 'de'mayohohũ, pe nu'a n'da ahũ i tẽn ra zĩthu, bi 'yẽnje.

⁷¹ Pe nu'a bi man ra Jesús, gue'a ra Judas a, rá ts'ant'u ra Simón Iscariote, nguetho gue'a di dá a. Ne gue'a n'da mín 'yohe a, mí 'de'mayohogãhe.

7

Hingui ãc'yei yãn 'yohuzẽhe a ra Jesús

¹ M'bejua buya, bin 'yo bu mí'da yu hnini bu Galilea. Him bi nde bi mba bu ja ra xẽqui Judea, nguetho nu ma ngurpihe dyu judiohe, dyu israelhe, nde xtã hyo bu. ² Ne ma gueru da dát ra pa ngue zai dim peti ma mijudiohe, 'bu xũ hyõh yu t'angu, im bẽni 'be'a bi 'yõrpa Ojã u mam bombõtãhe 'bu mín 'yo bu ja ra xhã. ³ Nu yãn 'yohu a ra Jesús bi 'yẽmbi:

—Nde'bu gui põngua ní mba bu ja ra xẽqui Judea, ba nu a bu i tẽn'ni i nangue'a gui ot'e.

⁴ Nguetho njo'o to da 'yãh rá 'befi 'bu in nde da t'ẽspi. ⁵ Nu majuani gui ot' yũn t'õt'e nujtxe bá ut yũ ja'i, ne gãtho ra ximhã da ba'a i, bi t'ẽmp'a ra Jesús.

⁵ Nguhu bi xih yãn 'yohu nguetho him mí ãc'yei u. ⁶ Nu a ra Jesús bi 'yẽmp'u buya:

—Hinga na sõn ra ora bi ts'ãngã ga mbagã bu, pe nu'ahũ hõn't'a go 'be'a má ora da zã gui mbãhã bu. ⁷ Nu' u 'bucua ja ra ximhã hin dí u'ahũ nguetho 'da i gu gui õthu u, pe go dí ugã u nguetho dim mangã gue hingui ho ot'u. ⁸ Ní mbãsehũ 'bu guin ndehũ, nugã hin ga mba ya nguetho hinga na sõn ra ora ga mba bu, bi 'yẽna.

⁹ Nu'bu mí gua'a bi man buya bim 'but pu mí'da yu pa bu ra xẽqui Galilea.

Bin xãnbate ra Jesús bu ja ra dãmpeti

¹⁰ Nu'bu mí mba bu Jerusalén u yãn 'yohu, m'bejua bi mba bu ra Jesús. Mbe bin 'yãntho nguetho bi nde him 'bexque da hnu. ¹¹ Ne nu ma ngurpihe dyu judiohe i 'buru, bi hyon'a ra Jesús bu ja ram peti. Ne bin 'yẽm zẽhe u:

—Haru i 'bui 'bu, bin 'yẽmp'u.

¹² Ne xũn ngu yũ ja'i bin yãnjõ'dre nangue'a ra Jesús, nu' u 'da im ma ngue xũn ho a, ne nu' u 'da i çna: "Hãte a."

¹³ Pe xinga n'da bin yã ts'edi nangue'a ra Jesús nguetho i su ma ngurpihe 'buru.

¹⁴ Nu'bu mí tho'i ts'u yũ pa, ya bi zo i nde yũm peti i t'õrpu, ja bi mba bu ja ra dãnijã ra Jesús buya ne bin xãnbate bu. ¹⁵ Ne nu ma ngurpihe bu ja ra nijã bi hyonya thoho ne bi 'yẽn'a:

—Hague nja i sã da ma xan ho rãm hman Ojã na ran 'yohu, ne him bi z'u'a man xãdihũ, bin 'yem zehẽ u.

¹⁶ Bi dã a ra Jesús:

—Nu'a man xãdigã him mam hmansegã a pegue rãm hman a to bá pengã. ¹⁷ Nu'bu 'bu a n'da gue nde da 'yot' rá pãhã Ojã, da bã 'bu rãn xãdi Ojã, o gue da bã 'bu mam hmansegã. ¹⁸ Nu'bu 'bu a n'da im ma 'be'a mbense, i honi da hnumansuse. Pe nu'bu 'bu a n'da i honi da t'ẽspa rá hmu, im ma majuañi a ne hingui hãte a.

¹⁹ Ne xõ bi 'yena:

—Bi 'daju yan t'ẽdi ra Moisés, pe xinga n'da ahu gui õthu nguetho bi ma njon din hote, ne guin nde gui hyoju, bi 'yẽn'a ra Jesús.

²⁰ Ne bi dã'u yu jã'i thoho:

—Masque bi bẽn'na ra zĩthu a gãm ma, njo'o to in nde da hyo i, bi 'yẽn'a.

²¹ Nu ra Jesús bi dã't'u:

—Nugã dá ot'a n'da ra 'befi 'bu ra pa ran ts'ãya, ne gãtho ahu gá hyonya thohohũ. ²²⁻²³ Pe ne'ahu, nu'bu din tĩn i yoho yan t'ẽdi bi man ra Moisés, nu'a n'da bi ma gue gui hẽcpahũ yã jã'i yu 'uere, ne nu man'da buya ra pa ran ts'ãya, guí huanhdũ nda'a guí õthu, gue guí hẽcpahũ yã jã'i yu 'uere. Nguetho hin guin nde gui festahũ a rãn t'ẽdi ra Moisés. Ne hinga hõnt'a ra Moisés bi ma da thẽcpa yã jã'i yu 'uere, pe ne'ũ mam bombõtahũ bi ma. Ne ngutho dá ot' 'bu má hoc'a n'da ra hyẽnni 'bu ra pa ran ts'ãya. Hanja gni saju ne gue'a n'yoiu bu rãn t'ẽdi ra Moisés dá ot'ã. ²⁴ Pe damin 'yomfẽnihũ xan ho 'bu guí ẽna gui juãbahũ n'da ra jã'i. Jatho 'be gui pãhmbũ 'be'a nam bõn'a i ot'a n'da, bi 'yẽn'a ra Jesús.

Bin 'yãndũ 'bu gue'a ra Cristo

²⁵ Ne nu'ũ 'da yu mengu bu Jerusalén bin 'yẽmp'ũ:

—Ha hinga guehna ran 'yohũ im ma ma ngurpihũ da hyo. ²⁶ Pe hague in ja, in xãbãte ua bim peti gãtho yu jã'i ne nte i xih ya. Uague bi bẽn'ũ ma ngurpihũ gue majuañi ra Cristo na ra Jesús, gue bi huand Ojã dim Hmu ua. ²⁷ Pe nuna ran 'yohũ, dí pãhmbũ hapũ bá nexna, pe nu'bu bá ẽ a majuañi ra Cristo, njo'o to da bãdi hapũ dí nex'a, bin 'yẽm zehẽ u.

²⁸ Nu'bu mín xãbãte ra Jesús bu ja ra dãnija, nts'edi bi 'yena:

—Guím bẽmhbu guí pajũ ne guím bẽmhbu guí pãhmbũ hapũ bá nexã. Pe hin bá ẽcã nanguesegã, pegue bá pengã a majuañi i ja rá ts'edi. Nu'ehũ hin guí pãhmbũ a. ²⁹ Nugã dí paçã a nguetho bá nexã bu i 'bu a, ne gue'a bá pengã a, bi 'yena.

³⁰ Ne 'bexque nde da bent pãya, pe njom bi zã bi bent'i nguetho hin ní zõn ra ora da bent'i. ³¹ Ne xan ngu yu jã'i bi 'yẽc'yẽi gue majuañi ra Cristo a. Ne bi 'yẽn'a:

—Guehna majuañi ra Cristo na ra Jesús gue mí hma ba ẽhe, nguetho njon da zã da 'yot' yan t'ot'e man'da nuĩxte, bi 'yẽn'ũ.

Bi 'bẽnh yu asmayo da bent'a ra Jesús

³² Nu'bu mí 'yõh yu fariseo ne yu dambãjã 'be'a bi man yu jã'i nangue'a ra Jesús, bi xi u 'da yu asmayo buya da bent'a ra Jesús ngue da got'i. ³³ Nu'a ra Jesús 'bu mí thoqui bin xãnbate, bi 'yena:

—Mí ts'ũtho dí 'bũhmbũ ua nguetho ga mba bu bí 'bu a bá pengã. ³⁴ Ne nu'ahu buya gui hyonju pe hin da zã gui tĩnju, ne hin da zã gui sũmhbu bu hapũ dam 'bucã, bi 'yena.

³⁵ Ne bin 'yẽmzhe ma ngurpihe:

—Hapũ da mba gue hin da zã ga tĩmhbu. Ha da mba bu n'danni 'bu u ma mijudiõhu, ne da xãnbã u, ne'ũ n'dan'yo yu jã'i gue yu griego. ³⁶ 'Be'a ním bõn'a man'a: "Gui hyonju ne hin gui tĩnju, ne hin da zã gui sũmhbu hapũ ga mba," ẽnju, bin 'yẽmzhe u.

Tengu n'da ra dãthe da nexpu ní mbui n'da

³⁷ Nu rãn zegui ra pa nangue yam peti mí ot'ũ, gue'a ra pa ẽmb yu jã'i man'da xan ndexqui a. Ne 'bãpu ra Jesús ne nts'edi im man'a:

—Nu'a to'o di 'be a man'da mahyoni thoho rá mbui, tengu'bu i tuthe, ba ẽhe ga un'na mahyoni thoho, tengu'bu da zi ra dehe. ³⁸ Ne nu'a to'o da zi ra dehe díim mangã, din ja tengu n'da ra dãthe da nexpu rá mbui gue di un mahõn'a ra 'da'yote, tengu xí man rá t'õhni Ojã, bi 'yẽn'a ra Jesús.

³⁹ Ne gue'a bi ma nangue rá Hogandãhi Ojã da hyãni to'o gãtho da 'yẽc'yẽi. Pe hin ní zõh rá Hogandãhi Ojã 'bu míim ma nguetho hin ní ndex mahẽts'i ra Jesús gue tpa pengahũ a.

Dahma 'dan'yo bi bẽn yu jã'i

⁴⁰ Nu'bu mí 'yõh yu jã'i 'be'a bi man ra Jesús, bi 'yẽn i 'da:

—Masque majuañi rá põngahyã Ojã mí hma ba ẽhe.

⁴¹ Ne nu mi'da bi 'yena:

—Nu'a, ra Cristo gue rá Thahni Ojã a.

Pe nu mi'da bi 'yena:

—Pe ha dí 'yẽpu Galilea ra Cristo.

⁴² Nguetho bi man rá t'õhni Ojã, gue ra Cristo ba ẽhe nangue rá 'yu ra David, ne di nequi bu ra hnini Belén guepu mí 'bũh ra David, ẽn'ũ.

⁴³ Bex bin hec yu jã'i nangue'a bi man'ũ, ne 'dahma 'dan'yo 'be'a míim bẽni ngue to'o a ra Jesús. ⁴⁴ Ne 'da u nde da bent'i ngue da got'i, pe xinga n'da bi zã bi bent'i.

Him bi 'yẽc'yẽi yu ngurpi

⁴⁵ Nu'bu mbenc'ũ yu asmayo bu 'bu u yu dambãjã ne yu fariseo, nu'ũ bi 'yãni:

—Hanja hin guã sihũ a dá xi ahu, bi 'yẽn'ũ.

⁴⁶ Ne nu yu asmayo buya bi dãdi:

—Pe him mí 'bɛ a n'da im ma tengu man'a ra Jesús, bi 'yɛn'ɛ.

⁴⁷ Nɛ bi dɔ ɛ yɛ fariseo buya:

—Ha nɛ aɛ bi hyä aɛ. ⁴⁸ Pe xinga n'dagähe dɛ fariseohe dí ɛc'yɛihe a, xinga gue'ɛ mi'da ma mingarpihe. ⁴⁹ Pe nu ɛ yɛ jɔ'i tho ho gue hingui pɔh yɛn t'ɛdi, hɔnt'ɛ i ɛc'yɛi a ran 'yohɛ ɛ, pɛ da nu ran ɛnbi mazɔi ɛ, bi 'yɛn ɛ.

⁵⁰ Nɛ nubɛya nu ra Nicodemo, gue'a xí zɔm bu 'bɛh ra Jesús 'bɛ n'da ra xui, bi 'yɛmp'ɛ yá mifariseohɛ:

⁵¹ —Nu'a man t'ɛdihɛ, hingui sä ga juɔnbahɛ n'da ra jɔ'i 'bɛ hin dá øhmbɛ 'be'a da manse, nɛ 'bɛ hin dí pɔhmbɛ majuaɛi 'be'a i øt'e, bi 'yɛna.

⁵² Nɛ bi dɔ ɛ, bi 'yɛmbi:

—Nu'i tengu'ɛ nɛ'i guí 'yɛpɛ Galilea, nguetho nɛ'i guím ma tengu im man yɛ 'yambɛ. Pe dami hyomhbɛ ja rá søcɔq Ojɔ gue'ɛ bi nɛqui bu Galilea n'da rá pɔngahyɔ Ojɔ.

⁵³ Nɛ n'da ngu n'da bi mba yá ngu buya.

8

Ra xisu ra 'yomt'ɛni

¹ Pe nu ra Jesús bi mba bu ja ra nyuni Olivos. ² Nɛ nu bu t'ɛxudi tho bi mbeng bu ja ra dɔnija mahɔn'a nɛ bi hyupɛ. Nɛ gátho nan ngu yɛ jɔ'i bá ɛhe nangu'e a nɛ bi xánba ɛ. ³ Ya xí yɔ bu ra Jesús 'bɛ mi zɔm bu yɛ fariseo nɛ yɛ xánbate nija, bi zispa n'da ra xisu gue bi nu 'bɛ mín yɔi n'da ran 'yohɛ hing rá ndø. Nɛ bi mbá'minde bu 'bɛh yɛ jɔ'i. ⁴ Bi 'yɛmp'ɛ a ra Jesús:

—Xánbate, nuna ra xisu dá tɛmhbe bu i øt' ran 'yomt'ɛni. ⁵ Nɛ nu ran t'ɛdi bi xijɛ ra Moisés, tengu na bi 'yøt' ra xisu ya, nɛ i jatho da mba ma bat'ado gue da du. Xí'e, 'be go guí xije ya, bi 'yɛn'ɛ yɛ fariseo nɛ yɛ xánbate nija.

⁶ Pe guehna bi man ɛ nguetho i sätho ra Jesús, i honi 'bɛpɛ dí yɔpi. Nɛ 'bɛx bi mbom tho ho a ra Jesús nɛ bi 'yo't' rá saha bu häi tengu'ɛ hin xtá 'yø'a bi man'ɛ. ⁷ Pe man'da bi thoqui bi 'yánni, nu ra Jesús bim 'bäh pɛya nɛ bi 'yɛmp'ɛ:

—Nu'bu 'bɛ a n'da aɛ hin'yɛ ni ts'oquihɛ, gue'a dí dɛ'mi dá 'yɛmba ra do ra xisu a.

⁸ Nɛ bi mbo'mi mahɔn'a bu häi nɛ bi 'yo't' rá saha bu ja ra häi. ⁹ Nɛ nu'bu mí 'yø'ɛ 'be'a bi man ra Jesús, bi dɛ'mi 'dahmi 'datho bi mba, m'bet'o bi mba a man'da xín dɔc'yɛi asta gue'ɛ go mín the ɛ yɛ yɔpate, nguetho bi bɔse mbo yá mbɛi i ja yá ts'oqui. Nɛ hɔnt'a ra Jesús bi gohmbɛ bu ɛ mí xánbi, nɛ'a ra xisu. ¹⁰ Nɛ nu'bu mí'm 'bá'a ra Jesús nɛ bi nu njo'o bu yɛ yɔpate, pɛ hɔnt'a ra xisu bi gopɛ, bi 'yɛmbi:

—Grá xisu, hapɛ bi mba ɛ bi yɔp'i i. Ha njo'o ɛ in nde xtí 'da'a rá muui ni ts'oqui.

¹¹ Nɛ bi dɔ'a ra xisu:

—Grá Hmu, xinga n'da.

Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Nɛcä, xinga guecä ga 'da'a rá muui ni ts'oqui. Ní mba ya, pɛ hin gui 'yøt' mi'da yɛ ts'oqui.

Rá nyot'i yá mbɛi yɛ jɔ'i

¹² Nu ra Jesús bi thoqui bi xánba yɛ jɔ'i mahɔn'a, bi 'yɛna:

—Nugä, drá nyot'i yá mbɛi yɛ jɔ'i 'bɛcua ja ra ximhäi. Nu'a to'o da dengui him man 'yo bu ja ra 'bɛxui, pɛ din ja ran nɛqui yá mbɛi gue ra 'da'yote mazɔi, bi 'yɛmp'ɛ.

¹³ Janangu'e a nu'bu mi dɔ ɛ 'da yɛ fariseo mi 'bɛpɛ, bi 'yɛmbi:

—Pe nu'i guím manse 'be'a guí øzɛhe, janangu'e a säti tho ho a guím ma, sä bi 'yɛn'ɛ.

¹⁴ Nu'a ra Jesús buya bi dɔt'ɛ nɛ bi 'yɛmp'ɛ:

—Madague'ɛ dí'm manse nanguesɛgä, pɛ dí muui a, nguetho dí pɔcä hapɛ bá nɛxä nɛ hapɛ ná mbagä. Pe nu aɛ hin gui pɔhmbɛ hapɛ bá nɛxä o hapɛ ná mbagä. ¹⁵ Nu'ɛhu sä gadí juɔnbahɛ n'da 'bɛ hin guí pɔhmbɛ xɛn ho 'be'a øt'a n'da. Pe nugä madague'ɛ dí pɔdi 'be'a øt'a n'da, pɛ njon dadí juɔnbä ya. ¹⁶ Pe nu'bu dí'm mangä 'be'a øt'a n'da, majuaɛi dí'm ma, nguetho hin dí 'dase pɛ n'dat'a dí'm mam'be ma Ta gue bá pengä ua.

¹⁷ Nt'o't'i bu ja yɛn t'ɛdi zai guidín xähmbɛ, gue nu'bu yoho yɛn 'yohɛ 'da'angu da ma 'bɛ xɛn juɔnni, mfadi gue ya majuaɛi a buya. ¹⁸ Nugä dí xi aɛ to'ogä, n'dahma gui pajɛ, nɛ'a ma Ta bá pengä dí jaqui da faqui, bi 'yɛna.

¹⁹ 'Bɛx bi 'yɛn'ɛ:

—Hapɛ 'bɛh ni ta, bi 'yɛmbi.

Nɛ nu ra Jesús bi dɔt'ɛ:

—Hin gui pajɛ, xinga gue'a ma Ta guí pɔhmbɛ. Nu'bu xqui pajɛ, nɛ'a ma Ta xqui pɔhmbɛ 'bɛ, bi 'yɛna.

²⁰ Nɛ guehna bi man ra Jesús 'bɛ mín xánbate bu ja ra dɔnija guepɛ i pa m'be'ts'i ra mbeti. Nɛ njom bi bent'i gue xtan got'i nguetho hin ní zøn ra ora dim fent'i.

Him bi zä bi mbähä ra Jesús

²¹ Nu ra Jesús bi thoqui bi xih mahɔn'a ɛ:

—Nugä ga mbagä, nɛ m'bejua gui hyonju, nɛ guí tuhɛ 'bɛ hin nín hotho ni ts'oquihɛ. Nubɛ hapɛ ga mbagä hin da zä guí mbähä bu, bi 'yɛna.

²² Nɛ bi 'yɛn ɛ ma ngarpihe:

—Ha din hyosɛ nanguesɛ nguetho bi ma: "Nubɛ ga mbagä, hin da zä guí mbähä bu," bi 'yɛnju, bi 'yɛn'ɛ.

²³ Nɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'ɛ:

—Nu'ahɛ i ja aɛ rán 'yomfɛni ra ximhäi nguetho gyɛ mɛnguhɛ ua ja ra ximhäi. Pe nugä 'da'angu dí'm bɛm'be Ojɔ, nguetho hin dra mɛngugä ua ja ra ximhäi. ²⁴ Janangu'e a dí xi aɛ, nu'bu hin guí 'yɛc'yɛihɛ 'be'a dí'm manse gue to'ogä, guí tuhɛ nɛ njam'bu din hoh ni ts'oquihɛ, bi 'yɛna.

²⁵ Ne bi 'yän'ndu büya:

—To'o i, bi 'yän'ü.

Nu'a ra Jesús büya bi 'yemp'ü:

—Ya xtá xi ahü to'ogá ne guexa thohogá.

²⁶ I ja man'da xün ngu ga xi ahü 'bepü nün ja ni ts'oquihü. Pe majuani a dí m nangue tho majuani a bá pengá. Ne nu'ü yüm hma di bengá a, gue'ü dí m mangá ua ja ra ximhäi ü, bi 'yena.

²⁷ Pe nu'ü ma ngurpihe 'bü mí xi ü, him bi bá ü gue'a bi ma ra Jesús gue Ojá bá penhua.

²⁸ Janangue'a xö bi 'yän'a ra Jesús:

—Nu'bü gá cuarcähü bü magats'i, guecá dán ja'igá ua ja ra ximhäi, m'beja büya ja gui pähmbü to'ogá. Ne ja gui pähmbü büya nte dí m manse, pe gátho xtá ma bi xänga ma Ta.

²⁹ Nu a ma Ta gue bá pengá ua, n'dat'á dí m bëm'be, ne njäm'bü i sogá a nguetho zäi gátho di öt'á a in numanho, bi 'yän'a ra Jesús.

³⁰ Nu'bü mí man na, xün ngu ü mi'da bi 'yéc'yei mahön'a.

Yü 'yehé a ra ts'oqui

³¹ Ne nu ra Jesús bi 'yemp'ü 'da ma mijudíohe ngue éna bi 'yéc'yei a:

—Nu'bü gui thoqui gui tenhdü mam hmangá, majuani ma 'yéc'yei ahü 'bü. ³² Ne da zä gui pähmbü 'be'a nam bön'ü yüm hma majuani, ne gue'a dí yan ahü gue da zin ahü Ojá, bi 'yena.

³³ Ne bi dá ü:

—Pe nugáhe, dyüm bom'betoje ra Abraham janangue'a ya yá t'ühnigáhe Ojá. Ne njäm'bü midí mandagáhe man'da ra hmu. Hanja gni xije da mba nhyänigáhe gue da zinje Ojá, bi 'yän'ü.

³⁴ Ne nu'a ra Jesús bi 'yemp'ü:

—Majuani dí xi ahü, nu'a to'o öt' ra ts'oqui, rá hmu ra ts'oqui a. ³⁵ Nehna man'da guim bëmhbü, hin gui sä gui comhbü ran ho ra Abraham, pe tengü'bü yá 'yehé thoho ahü a. Pe hönt'ü njuantho yá t'ühni da gomhbü ran ho mazäi. ³⁶ Nugá njuantho rá Ts'ünt'ü Ojägá. Ne nu'bü guecá ga jüc'ahü bü ja yü ts'oqui, majuani da zin ahü ma Ta ne yá t'ühni ahü a 'bü. ³⁷ Ne madague'bü bi xánt'ahü ra Abraham, tengugá, pe guín nde gui hyoju, nguetho hin hapü da zä da yüt' mam hma bü ja ni mbühü. ³⁸ Hönt'a bi 'yurcá ma Ta dí m mangá. Ngutho ahü, hönt'a bi 'yüt'a ni tahü gui öthü, bi 'yemp'ü.

³⁹ Ne bi dá ü ma mijudíohe mí 'bápü:

—Ra Abraham ma tahe.

Ne nu ra Jesús xö bi 'yemp'ü:

—Nu'bü majuani yá t'ühni ahü ra Abraham xquí comhbü ran 'yomfëni ra Abraham 'bü. ⁴⁰ Pe nuya guín nde gui hyoju, guecá dí xi ahü a majuani gue'a bi xänga ma Ta. Pe hinga ngübü bi 'yöt' ra Abraham tengü guín nde gui 'yörcahü. ⁴¹ Janangue'a dí xi ahü, gui öthü rá 'befi man'da ni tahü, bi 'yena.

Ne 'bex bi 'yän'ü:

—Hin dyü 'betat'ühni gáhe, pégue n'datho ma tahe 'büi, Ojá a, bi t'emp'a ra Jesús.

⁴² Nu'a ra Jesús bi dá t'ü:

—Nu'bü da gue'a Ojá ni tahü, xquí numanhoju 'bü, nguetho bá écá bü bi 'bü Ojá. Ne hin bá écá nangué ma ts'edi zehé pe gue'a Ojá bá pengá ua. ⁴³ Hanja hingui sä gui pähmbü 'be'a dí m mangá. Nguetho hin guín nde gui pähmbü a. ⁴⁴ Nguetho ra zithu ni tahü, ne gui honi gui 'yöthü rá pähä a. Ne nu'a, rá mbüdi thoho bi dü'mi bin hote, ne guet'ü yü pa i ja bü ya i öthoho. Ne nu'a, him bin zämmi a majuani nguetho him bi numanho a. Ne hönt yü fehni man'a nguetho rá m 'bái a. Ne in ta nangué gátho yü fehni. ⁴⁵ Pe nugá dí m ma majuani, janangue'a hin gui éc'yeigahü. ⁴⁶ To'o ahü da ma majuani dí öt' ran ts'o o gue dí m man ra fehni. Pe nu'bü gátho majuani a dí xi ahü, hanja hingui sä gui 'yéc'yeihü. ⁴⁷ Nu'a to'o bim 'büi nangué Ojá, i ömanho rá m hman Ojá a, pe nu'ahü hin gui ömanho rá m hman a nguetho hin gám 'bühmbü nangué Ojá, bi 'yän'a ra Jesús.

Ya xmi 'büh ra Cristo 'bü hin ním 'büh ra Abraham

⁴⁸ Bex bi dá'ü ma mijudíohe büya:

—Ha him majuani dí m mamhbe, gue nu'i grá mengü bü Samaria, gue him majuani grá mbom'beto ra Abraham. Ne gui 'bühmi n'da ra zithu, sä bi 'yän'ü.

⁴⁹ Nu ra Jesús bi dá t'ü:

—Nugá hin dí 'bü'be n'da ra zithu pe dí numansu ma Ta. Nu'ahü hin gui numansuju. ⁵⁰ Ne hin dí honi gue da hnumansugui pe i 'bü a n'da gue i honi da hnumansugui, ne di ünbi to'o hingui numansugui. ⁵¹ Majuani dí xi ahü, nu'a to'o da 'yéc'yei a dí m mangá hin da nu ran dáte a, bi 'yena.

⁵² Bex bi dá'ü ma mijudíohe:

—Nuya dí pähmbé go gue'e gui 'bühmi a ra zithu, nguetho bi du ra Abraham ne gátho yá pöngahyá Ojá, pe sä gui éna, hin da du to'o da 'yéc'yei i. ⁵³ Ha gui éna man'da guín nuixte xinda gue'a ma tahe ra Abraham ne ü yü pöngahyá, ne maya'bü xün du ü. To'o gui éna gue gue'e 'bü, bi 'yän'ü.

⁵⁴ Nu'a ra Jesús bi dá t'ü:

—Nu'bü xcá honi dan nuixte zehégá, säti thoho 'bü. Pe nangué a rá ts'edi ma Ta, gue'a nán nuixtegá a, gue'a gui émfü ni Ojá. ⁵⁵ Pe njäm'bü gá pähmbü a. Pe nugá dí päcá a, ne nu'bü xcá mangá hin dí päcá a, xcám fehni gá 'bü, tengü ahü. Pe majuani dí päcá a ne dí öt'a im man a. ⁵⁶ Nu a ra Abraham, zäi gui émfü ni tahü, pe bin johya 'bü mí bádi da zön ra pa ba écá ua. Ne bi t'uti gue ga söcá ua, ne bin johya 'bü mí nugui, bi 'yena.

⁵⁷ Ne sä 'bex bi 'yemp'ü ma mijudíohe:

—Hin gui pe'ts'i yote ma 'det' a njeya ne gui éna gá nu ra Abraham, bi 'yän'ü.

⁵⁸ Ne nu ra Jesús bi 'yemp'ü:

—Majuḡani dí xi aḡu, nu'bu hin ním 'buh ra Abraham, xmi 'bucá, nguetho zai dí 'bui, bi 'yemp'u.

⁵⁹ Bex bi gux yu do u, ɛna di bat'i, pe nu ra Jesús 'bex bi yat'i nde bu 'buh yu ja'i, bin 'yani ne bi bøm bu ja ra danija buya.

9

Ra xädä 'bu mim 'bui bi yani

¹ Nu'bu má mbähme bu 'yu ra Jesús, dá nuhe n'da ran 'yohu, ra xädä gue'bu go mim 'bui. ² Ne nugähe dyu xädihe dá änhde:

—Xänbate i, to'o bi 'yot' ra ts'oqui, ha gue'a rá ta o gue rá mbe, uague rá ts'oqui zhe gue hin xädä, dí ɛmfe.

³ Nu'a ra Jesús bi 'yengähe:

—Xinga guehna ran 'yohu ne xinga gue'a rá ta ne xinga gue'a rá mbe, pe hont'a ran t'ot'e nuixte da 'yõpa Ojã gue da nu yu ja'i.

⁴ Nuju i jatho ga humbi ga õrpahu rá 'befi Ojã ya tengu'bu ma patho ya, nguetho da zõn ra pa ga tuhu, ne hin man da zã ga õthu ra 'befi ua ja ra ximhäi buya. ⁵ Nu'bu dí 'bucua ja ra ximhäi dí xänba yu ja'i, tengu'bu dí xocpa yá dá da nu ran nequi, bi 'yeng'e.

⁶ Nu'bu mí jua'a bi ma, bi zoh rá jini bu häi, ne i 'yot' ra bõhäi rá jini ne gue'a i gõspa rá dá ra xädä a buya. ⁷ Ne bi 'yemp'a ra xädä:

—Ní mba bán xudä nu ja ra mbothe Siloé.

Bi mba ne bán xudä. Ne nu'bu mam bá pengui in nu ran nequi buya. ⁸ Ne nu'bu din tot'am'bauhu ne'u mí'da yu ja'i gue zai mín nu 'bu mín xädä, nu'bu mín nu u, bin 'yemp'u:

—Ha hinga guehna ra xädä nu mí haxta'a 'be'a mí si.

⁹ Da'u bi ma:

—Guehna.

Ne nu'bu mí'da bi 'yena:

—ɛna ngunu a pe hinga guehna.

Pe nu ra xädä bi daði:

—Guecä, bi 'yeng'a.

¹⁰ Ne bi 'yän'du buya:

—Hague nja bi xoh ni dá.

¹¹ Ne nu ra xädä bi daði:

—Nu'a ran 'yohu rá thuhu ra Jesús bi 'yot' ra bõhäi ne bi gõsca má dá. Ne bi 'yengä: “Ní mba bu ja ra mbothe Siloé ne guan xudä bu,” bi 'yengä a. Ne dá mba dán xudä, ne bi zã dá nu ran nequi má dá buya, bi 'yena.

¹² Ne bi t'emp'a:

—Haru i 'bu a.

Ne bi daḡ puya:

—Hin dí paði, bi 'yenthõ.

Bi t'õrpa ran t'änni a mí xädä

¹³ Ne bi zix bu 'buh yu fariseo buya. ¹⁴ Nu'a ra pa bi 'yot' ra bõhäi ra Jesús ne bi xocpa rá dá ra xädä, ra pa ran ts'äya a. ¹⁵ Nu yu fariseo bi 'yänni mahõn'a:

—Hague nja bi nu ran nequi ni dá.

Ne bi 'yemp'u:

—Bi gosca ra bõhäi ma dá, ne bán xudä, ne nuya dín nu ran nequi, bi 'yena.

¹⁶ Janangue'a bi 'yeng'u da yu fariseo:

—Nu'a ran 'yohu guim ma, hingui numansu Ojã nguetho hingui numansu ra pa ran ts'äya, sä bi 'yeng'u.

Pe nu'bu mí'da u bi 'yena:

—Pe nu'bu ra ts'om'bäi hin xtán zã da 'yot' yun t'ot'e nuixte gue i ot'a.

'Bex bin hec'u buya. ¹⁷ Ne bi t'än'na ra xädä:

—'Be'a guim ma nangue'a bi xoc'a ni dá.

Ne bi 'yena:

—Nu'a, n'da rá põngahya Ojã a, bi 'yena, ne bi bøm buya.

¹⁸ Pe nu'bu him bi 'yec'yei gue gue'a mí xädä, jague'bu mí zonpa a rá ta ne rá mbe. ¹⁹ Ne bi 'yän'du:

—Ha gue'a ni ts'ant'auí gue mí xädä a. Hague nja in nu ran nequi ya, bi 'yeng'u.

²⁰ Bi da'á rá mbe ne rá ta:

—Dí pa'be gue gue'a ma ts'ant'au'be gue mí xädä 'bu mim 'bui. ²¹ Pe hin dí pa'be hague in ja in nu ran nequi ya, hin dí pa'be to'o bi xocpa rá dá. Nu'a xan dan'yohu ya, dami 'yänhdü, da manse to'o.

²² Ngubu bi man rá ta ne rá mbe nguetho i su ma ngurpihe dyu judiohe. Gue bi zän'na n'da ra nde, gue da hyõn'a thi bu ja ra nijã u to'o da ma bá penh Ojã a ra Jesús, ne ma zã hin da hnumanhu bu ja yá hñini.

²³ Janangue'a bi 'yenthõ rá ta ne rá mbe: “Xun dan'yohu ya, dami 'yänhdü,” bi 'yenthõ u.

²⁴ Janangue'a bi zõnh mahõn'a ran 'yohu mí xädä, ne bi 'yemp'a:

—Pe dami má majuḡani gue gue'a Ojã bi xoc'a ni dá. Pe nu'a ran 'yohu gá ma, dí paḡmbe ra ts'om'bäi a, bi 'yeng'u.

²⁵ Ne nu'a mí xädä bi daði:

—Hin dí paçä 'bu ra ts'om'bäi a, o gue hin'na, pe hont'a dí paði mí xädägä, ne dín nu ran nequi ya.

²⁶ Ne bi 'yembi mahõn'a:

—'Be'a bi 'yot'a'i 'bu mí xoc'a ni dá.

²⁷ Ne bi da'á:

—Nugä ya xtá xi aḡu ne hin gá 'yec'yelhu. Ha gui 'yec'yelhu 'bu ga xi aḡu mahõn'a. Ha ne aḡu guin nde gui tenhdü a 'bu, bi 'yena.

²⁸ Bex bin sante thõho u 'bu mí 'yemp'a:

—Nu'rá xädi i a ra ts'om'bäi. Pe nugähe yá xädigähe a ra Moisés. ²⁹ Dí paḡmbe Ojã bin yaqui ra Moisés, pe nu'a ran 'yohu guí ɛspi hin dí paḡmbe haru bi nex'a rán t'edi a, bi 'yeng'u.

³⁰ Bi da'á mín xädä buya:

—Nugä dadí hyonya thõho nangue'a gá mamhbü, gue hin guí paḡmbü haru bí 'ye a rán t'edi, ne ya bi xõga ma da a. ³¹ Ne dí paḡmbü hin da 'yõmanhu Ojã 'bu da 'yap rá ts'edi n'da ra ts'om'bäi, pe nu'bu 'bu a n'da i thãnde Ojã ne õrpa rá pähä, i õ Ojã 'bu i ap rá ts'edi. ³² Ne gäthõ yu jeya xu thõgui njam'bu bim 'bu a n'da bi xocpa rá dá n'da mí xädä

'bũ mím 'bũi. ³³Nu'a ran 'yohũ dí m ma, nu' bũ hin dí fãx Ojã a, hin te sã da 'yot yũ nuĩxte 'bũ, bi 'yẽn'a mí xädã.

³⁴Ne bi t'ẽmp' mahõn'a:

—Nu'i grã dãdits'oqui, janangue'a guí xädã 'bũ gmím 'bũi. Ha go guí xãngahe, bi 'yẽn u.

Ne bi hyõn a thi gue ma zã hin da nu-manho ma mijudíohe bũya.

I xädã yũ mbui u 'da

³⁵Nu' bũ mí 'yõ'a ra Jesús gue bi thõn'a thi ra xädã, bi ðini ne bi 'yãnni:

—Ha guí ẽc'yẽi rá ts'ant'ũ Ojã, bi 'yẽmbi.

³⁶Ne bi ðat'a:

—Ma Hmu, to'o a guím ma. Dami xiqui ts'ũ, ga ẽc'yẽi a, bi 'yẽna.

³⁷Ne nu ra Jesús bi 'yẽmp'a:

—Guecã guín nug ya, ne dí yqui ya.

³⁸Ne bi 'yẽmbi:

—Ma Hmu i, dí ẽc'yẽi a ya.

Ne bin ðanyahmu bũ ja rá hmi bũya. ³⁹Ne nu ra Jesús bi 'yẽna:

—Janangue'a dãm 'bucã ua ja ra ximhäi, gue ga japi dí nequi 'be'a mbẽni n'da ngu n'da. Ne nu'ũ i xädã da nu ran nequi, ne nu'ũ in nu ran nequi din xädã, bi 'yẽna.

⁴⁰Ne nu'ũ 'da yũ fariseo bi 'yõh rãm hman a, bi 'yẽn'ũ:

—Ha necãhe dí xädãhe, bi 'yẽn'ũ.

⁴¹Ne nu ra Jesús bi 'yẽmp'ũ:

—Nu' bũ xquí pãhmbũ gue guí xädãhũ, xtãn zã xtím pun'nahũ 'bũ ne njon xtã xi ahũ gue ja ni ts'oquihũ bũya. Pẽ guí ẽnsehũ guín nuhũ ran nequi, janangue'a hin dim pun'na ni ts'oquihũ, bi 'yẽn'a ra Jesús.

10

Ran t'uti nangue rá mbã't'i yũ de'yo

¹—Majuãni dí xi ahũ, bi 'yẽn'a ra Jesús, nu'ũ hin dí yũrpu ja rá goxthi a rá mbã't'i yũ de'yo, ne dí dons pu ja ra mbã't'i, yũ bẽ u. ²Pẽ nu'ũ dí yũrpu ja ra goxthi, njuãntho yũ mbãnde'yo u. ³Ne da xocpa a ra mbãngoxthi ne da yut'ambo ra mbãnde'yo bũya. Ne nu'ũ yũ de'yo i õrpa rá nde a rá mbãdi ne i õt'a i xifi. Ne i ndõnba yũ thuhu nguetho i pã u yũ mbeti a. Ne i sixpu ja yũ 'bot'ei. ⁴Ne nu' bũ mí gũc pu thi gãtho u yũ de'yo, di 'bet'o 'bũ i sits'i, ne nu'ũ yũ de'yo i tenni nguetho i pãrpa rá nde 'bũ im mba't'i. ⁵Hingui tenna n'dan'yo n'da ra ja'i, pẽ i 'dagui, nguetho hingui pãrpa rá nde n'dan'yo, bi 'yẽna.

⁶Nu'a ran t'uti bi man'a ra Jesús, pẽ hingui pã u 'be'a nam bõn'a bi si u.

Ra Jesús ra hogambãnde'yo

⁷Janangue'a 'bex bi 'yẽmbi mahõn'a:

—Majuãni dí xi ahũ, nugã drã goxthigã a ra mbã't'i guepu i 'bah yũ de'yo. ⁸Pẽ gãtho u im bẽni dim 'bet'o zehẽ xinda guecã, ne gue'ũ yũ bẽ u. Pẽ nu'ũ yũ de'yo hingui õrpa yũ nde u. ⁹Nugã drã goxthigã, nu'a to'o da yut'i nanguecã, ma zã da ts'imanho bũ. Ne

da bãdi gue rá ngu bũ, janangue i 'yo ne da ðini 'be'a dí zerpa yũ mbũi, tengutho ra de'yo i tĩn yũ t'ei.

¹⁰Nu'ũ yũ bẽ ní 'yẽhe dim pẽ ne din hodu ne di ts'onbi gãtho rá 'befi Ojã. Pẽ nugã ná ghe gue dí tĩn ra te n'da ne din ja ra te i juadi xũn ho. ¹¹Nugã drã hogambãnde'yo ne ga 'bẽh ma te gue gan yãn u ma de'yo. ¹²Pẽ nu'ũ 'da yũ mbefi, hõnt'ũ yũn zãbi nde da ðaha, ne him majuãni yũ mbãnde'yo, gue hin yũ mbeti u yũ de'yo. Janangue'a nu' bũ in nu ba ẽpu n'da ra zate, i sopũ yũ de'yo ne i 'dagui. Ne nu ra zate bũya im bẽnt'ũ yũ de'yo ne im maxt'i. ¹³Nu'ũ yũ mbefi i 'dagui nguetho hin'yũ yãn huẽcate nangue yũ de'yo, ne hõnt'ũ yũn zãbi ní hyu yũ mbũi.

¹⁴Nugã drã hogambãnde'yo, ne dí pãh ma de'yo ne nu'ũ i pãqui. ¹⁵Tengu thoho dí õt'be ma Ta, i pãqui ne dí pãcã a. Ne ga ungã ma te ngue gan yãn u ma de'yo. ¹⁶I 'bũh mi'da ma de'yo gue hinga guecua i 'bucua. Ne'ũ jatho gua sigã. Ne da 'yõ 'bũ dá mba't'i. Janangue'a 'darpu din 'yo gãtho ma de'yo. Ne gãtho ga fãh pãya nguetho hõngdã drã mbãnde'yogã.

¹⁷Emme numanho ma Ta 'be'a ga õt'ã gue ga ungã ma te nangue ma de'yo. Pẽ ga thãmbẽnigã mahõn'a. ¹⁸Xinga n'da ra ja'i da zã da hyogui, pẽ nugã ga unse ma te. Ja ma ts'edi ga uni ne ja ma ts'edi ga thãmbẽni, nguetho gue'a bi xic ma Ta, bi 'yẽn'a ra Jesús.

¹⁹Nangue'a bi man'a ra Jesús, bin hec ma mijudíohe mahõn'a. ²⁰Xũn ngu u bi 'yẽna:

—Nuna 'bũhmi ra zĩthu ne ran gãt'i na. Hanja gní 'yõhmbũ 'be'a man na, bi 'yẽn'ũ 'da.

²¹Pẽ nu'ũ mi'da bi 'yẽna:

—Pẽ hingui jabũ rãm hman a in 'youi ra zĩthu. Ne mfãdi hin'yũ rá ts'edi ra zĩthu da xocpa yũ dá yũ xädã, bi 'yẽn'ũ mi'da.

Him bi hnumanho a ra Jesús

²²Nu yũ pa xũn se bin ja ran ts'ihme bũ Jerusalén ngue ra ðãmpeti bi 'yõt' ma mijudíohe. ²³Nu ra Jesús mí 'yo bũ ja rá ngun'yũ ra ðanjã ní hu ra Salomón. ²⁴Nu'ũ 'da ma mijudíohe bũya bi mbã'ts'a ra Jesús, ne bi 'yẽmp'a:

—Hanja gní jacthohohe dan 'yãnhde nangue'e, pẽ dami xije njuãntho 'bũ gue'e grã Cristo, bi 'yẽn'ũ.

²⁵Ne nu ra Jesús bi ðat'ũ:

—Ya xtã xi ahũ pẽ hin gã 'yẽc'yẽigahũ. Ne'a ra 'befi dí õt'ã nangue rán t' ẽdi ma Ta, i udi to'ogã. ²⁶Pẽ nu ahũ hin guí ẽc'yẽihũ nguetho him ma de'yo ahũ, tengu xtã xi ahũ. ²⁷Nu'ũ ma de'yo i õmanho ma nde, ne dí pãrpa yũ mbũ u ne i tengui. ²⁸Ne dí un ra 'da'yote mazã u ne njãm'bũ dim 'bedi. Ne njo'o to'o da zã da huã'ts'ũ i o ma 'yẽ. ²⁹Nu a ma Ta bi 'dacã u, man'da nuĩxte a, ne njo'o man'da tengu a. Ne njo'o to da zã da huã'ts'ũ i o rá 'yẽ ma Ta. ³⁰Nugã ne ma Ta n'datho dí com'be, bi 'yẽn'a ra Jesús.

³¹ Bex bi gux yu do mahon'a ena di bat'i ngue da hyo. ³² Pe nu ra Jesus bi 'yemp'a:

—Xun ngu yu 'befi xun ho xtá ut'ahú ngue bi xic ma Ta. Nda'a ní 'befi guín nde gdi baja yu do, bi 'yena.

³³ Ne bi 'yemp'a yu judío:

—Hin nangué yu 'befi xun ho dí ena ga ba ahe, pe nangué hin guí espa Oja gue gá 'yena, n'datho guí cohmi Oja, ne grá ja'i thoho, bi t'emp'a ra Jesús.

³⁴ Nu ra Jesús bi dat'a:

—Ha hinga nt'o'ti bu ja yun t'edi gadín xähmbu, gue bi 'yén Oja: “Nu ahú tengu'bu gyú ojañu,” i em bu ja ra t'ohni. ³⁵ Gue bi 'yembi tengu'bu yu oja u bi un rán t'edi Oja. Ne hingui sä dim 'beh rá T'ohni Oja. ³⁶ Pe hanja gni 'yénju hin din numansugá Oja 'bu dí m mangá, rá Ts'unt'u Ojagá, guécá gue bi huangá ma Ta ne bá pengá ua. ³⁷ Nu'bu hin dí ot'a tengu ot'a ma Ta, hin gui 'yéc'yéigahu 'bu. ³⁸ Pe nu'bu dí ot'a tengu ot'a ma Ta, dami pahmbu ngue hont'a Oja sä i ot'u yu nuixte dí ot'a. Janangué'a da zá gui 'yéc'yéihú gue n'datho ran 'yomf'eni dí com'be ma Ta, bi 'yena.

³⁹ Janangué'a bi 'yena da bent'i mahon'a u ma mijudiohe mí 'bäpu. Pe nu ra Jesús bi 'uegue.

⁴⁰ Ne bi mbeng mahon'a bu 'danguadi ra dæthe Jordán, gueru rá mbadi mí ot' ran xixya ra Xuua, ne bim 'bäpu 'da yu pa. ⁴¹ Ne xun ngu yu ja'i bá eru 'buh ra Jesús. Ne bi man u:

—Madague'bu nte man t'ot'e nuixte bi 'yot' ra Xuua Nxixya, pegue gátho majuani a bi mam 'bu mí xiju nanguéhna ra Jesús, bi 'yén'u.

⁴² Ne xun ngu u bi mba bu, bi 'yéc'yéi a ra Jesús.

11

Bi du ra Lázaro

¹ Mí 'bäpu Betania n'da ran 'yohu in zäman'u, i Lázaro. Ne mí 'bähmbu yoho yun ju, ra María ne ra Marta. ² Ne nuna ra María, guehna bi xispa ra 'yethi rá gua ra Jesús emme yaman'u ne bi 'yonbi nangué yé xtá. Guehna rán ju ra Lázaro na, gue xun u.

³ Janangué'a nu'u yun ju bi mbehna n'da ra nde bu 'buh ra Jesús ne bi 'yemp'a:

—Ma Hmu a'be, xiya 'be'a ga othu ya, xun u a guidí huéqui, bi 'yembi.

⁴ Ne nu'bu mí 'yoh ra Jesús, bi 'yena:

—Nu'a ran u hing ran dæte a pe hont'a gue da hnu rá ts'edi Oja nuixte thoho, necá rá Ts'unt'u Ojagá, bi 'yena.

⁵ Nu ra Jesús emme madi hué'c'a ra Marta ne rá juhue ne'a ra Lázaro. ⁶ Pe nu'bu mí 'yode xun u ra Lázaro, him 'bex bi nde da mba, 'be bi döm' man yopa gueru mí 'bähmbe.

⁷ M'bejua büya bi xije dyu xädigähe a:

—Ga mbähä bu Judea mahon'a, bi 'yénje.

⁸ Pe dá emfe büya:

—Xänbate i, ha gui mba bu mahon'a, nguetho nu ma mijudíohu 'bäpu him maya'bu gue nde di bat'a do i, dá emfe.

⁹ Nu ra Jesús bi xije n'da ran t'uti büya:

—Ha hinga gue'a 'de'mayo ora n'da pa. Nu'bu ma pa i 'yo n'da ra ja'i, hin di fet rá gua nguetho in nu hapu i pa. ¹⁰ Pe nu'bu 'yoxui n'da, di fet rá gua nguetho hinguin nu hapu i pa. Nu'a bi ma gue hinganá sön ra ora da du.

¹¹ Ne m'bejua bi 'yénje mahon'a:

—Nu'a ma amigohu ra Lázaro i äha. Ne ga mbähä ga ents'ä a, bi 'yena.

¹² Bex dá embähe a büya:

—Ma Hmu ahe, nu'bu i äha da yam 'bu, dá emfe.

¹³ Pe nu ra Jesús bi ma gue bi du 'bu mí ma i äha. Pe dá bémhbe gue i ätho. ¹⁴ Bexque njuantho bi man ra Jesús:

—Ya bi du ra Lázaro. ¹⁵ Pe nangué ahú, xun ho gue hin dá nugá 'bu mín hyén'na, gue man'da gui 'yéc'yéigahu 'bu guin nuhu 'be'a ga ot'ä ya. Nuya ga mbähä ba nuhu.

¹⁶ Pe nu'a ra Tomás ne i t'embi ra Go, ma mixädihe, bi 'yénje:

—Mbähmahú 'bu, madague'a 'darpu ga tuhu.

Nu ra Jesús di un ra te u xun du

¹⁷ Nu'bu má sömhbe bu ra Jesús büya, ya ná goho pa xi t'ä a ra Lázaro. ¹⁸ Nu bu Betania hinga ya bu Jerusalén, mbe made ora na 'yo. ¹⁹ Janangué'a xun ngu ma mijudiohe bi mba bu rá ngu ra Marta ne ra María gue da hyurpa yá mbai u, nangué'a rá ida bi du. ²⁰ Nu'bu mí 'yoh ra Marta gue ba eru ra Jesús, bi mba ne bin c'at'ui bu 'yu. Pe nu ra María bi gotpu ja rá ngu. ²¹ Ne nu'a ra Marta bi 'yemp'a ra Jesús:

—Ma Hmu i, nu'bu xquím 'bäque ua, hin xtán du má ida. ²² Pe madague'bu ya bi du ya, pe dí paçá di 'da'a Oja hont'a go 'be'a gui 'yäpi, bi 'yena.

²³ Nu a ra Jesús bi dat'a:

—Nu'a ní ida da ndants' mahon'a, bi 'yena.

²⁴ Nu ra Marta bi 'yena:

—Dí paçá da ndants'a rán zegui ra pa a, ne u gátho xun du, bi 'yena.

²⁵ Ne nu ra Jesús bi 'yemp'a:

—Nugá guécá dadí un ra te u xun du. Nu'a to'o da 'yéc'yéigui, madague'a da du, pe ga japi da ndants'i ne din ja ra 'da'yote mazai.

²⁶ Ne nu'a to'o 'bäi nanguécá ne é'c'yéigui, njam'bu da du a. Ha gui é'c'yéi a dí xi i, bi 'yembi.

²⁷ Ne bi 'yemp'a:

—Häha ma Hmu i, dí é'c'yéi gue gue'e grá Cristo, rá Ts'unt'u i Oja, gue'e mí hma gua é'cua ja ra ximhäi, bi 'yena.

Bin zon'a ra Jesús

²⁸ Ne nu'bu mí gua'a bin yaui ra Marta a ra Jesús, bi mbeng bu rá ngu ne bin yajodreui a rá juhue ra María, ne bi xi a:

—Bí 'bäpu ra xänbate ne in zon'na i, bi 'yëna.

²⁹ Ne nu'bu mí 'yø a 'be'a bi sifi, bi ndants'a ne bi mba n'dihi guepu 'bäh ra Jesús. ³⁰ Nu ra Jesús him 'bex bi zøm bu ja ra hnini, pe bim 'bätho bu ndehnini guepu xín yaui ra Marta. ³¹ Nu ma mijudiohe mí hupu mbo rá ngu ra María gue i hurpa rá mbui, nu'bu mí nu bi ndants'a ra María ne bi mba n'dihi, bi den'du ma mijudiohe buya, ne bi 'ygn u: "Masque ní mba ban zom bu ja ran 'yägüi na."

³² Nu'bu mí zøm bu ra María bu bí 'bäh ra Jesús, bin danyahmu bu ja rá gua, ne bi 'yëmp'a:

—Nu'bu xquím 'baque ua, hin xtán du ma jda 'bu, bi 'yëna.

³³ Nu'bu mín nu ra Jesús gue i zon'a ra María, ne u ma mijudiohe zoni gue'u bi denni, bin gas' puya ne bi hyundumbui. ³⁴ Ne nu ra Jesús bi 'yänni:

—Hapu bi t'ä a ra Lázaro.

Ne bi t'ëm buya:

—Ma Hmu ahe, ga mbähä gua nu, bi t'ëmbi.

³⁵ Ne a ra Jesús bin zom buya. ³⁶ 'Bex bin 'yëm zehë ma mijudiohe buya:

—Nunu ya mfaði emme madi huç'a, bin 'yëmp'u. ³⁷ Ne nu'u 'da bi 'yën'u:

—Nuna guehna bi xocua yú dá ra xädä. Ha hin xtán zä xtí japi hin xtán du ra Lázaro 'bu.

Nu ra Jesús bi xox'a ra Lázaro bu ja rán 'yägüi

³⁸ Nu'bu mí zøm bu ja ran 'yägüi ra Jesús, bin gä'ts' mahøn'a. Nu ran 'yägüi n'da ra hyädo a ne bi juaspa n'da ra xïndo. ³⁹ Ne nu ra Jesús bi 'yëmp'u:

—Dami 'ueju ts'u na ra xïndo.

Pe nu ra Marta, rán ju a xí du, bi 'yëmbi:

—Ma Hmu i, masque xän xä ya nguetho má goho ma pa ya bi du, bi 'yëna.

⁴⁰ Nu ra Jesús bi 'yëmp'a:

—Pe dí xi i mahøn'a, nu'bu gui 'yëc'yëi gue i ja ma ts'edi, guin nu rá ts'edi Ojä nuixte, bi 'yëmbi.

⁴¹ 'Bex bi mba ma 'ueque ra do buya. Ne nu ra Jesús bi ndøts'e ne bi 'yëna:

—Ma Ta i, dadí 'da a ra jamadi, nguetho gá 'yøh ma nde 'bu má äp'i'i nanguehna ra Lázaro. ⁴² Ne dí paði thocpa thoho gui øh ma nde. Pe nu'a dí xi a ya, ngue dí ndepe da 'yøh ya i 'bäcua ya, n'dahma da 'yëc'yëi gue gue'e bá pengä ua.

⁴³ Ne nu'bu mí jua'a bin yaui Ojä bin yä nts'edi:

—Lázaro, bá pøni.

⁴⁴ Ne nu'a xí du bá pøm bu ja rán 'yägüi buya, nsøt'e thoho ra 'bøt'e rá 'yë ne rá gua,

ne nu rá yä n'dan'yo ra 'bøt'e mán søt'e. Nu ra Jesús bi 'yëmp'u:

—Xothu, da zä din 'yo buya, bi 'yën'a ra Jesús.

Ihma da fent'a ra Jesús

⁴⁵ Ne xän ngu ma mijudiohe ngue xí den'na ra María, bi 'yëc'yëi ra Jesús 'bu mí nu a bi 'yøt'e. ⁴⁶ Pe nu mí'da bi mba bá xih yu fariseo 'be'a bi 'yøt' ra Jesús. ⁴⁷ Janangue'a bi man yu dambäjä ne yu fariseo ngue 'darpu dim petihu u yu mi ngurpihu, ne bin 'yëm zehë u:

—'Be'a sä ga øthu, nguetho nu'a ran 'yøhu i øt'e xän ngu yan t'øt'e nuixte. ⁴⁸ Nu'bu hin ga hecrahu, gätho yu jã'i da 'yëmbi yú ngurpi. Ne nubuya nu yu romano da zühü ngue da bënë ya dá tenhdä man'da ra Hmu, ne hinga hønt'u dí tenhdä u, ne di juarca ma dæxca nijahu ne di juaju buya.

⁴⁹ Ne nu'a n'da í Caifás, ra dambäjä a ra jeya a, bi 'yëna:

—Ha hin guí pahmbu 'be'a da zä ga øthu ya. ⁵⁰ Ha hin guí pahmbu man'da xän ho 'bu n'datho da du n'dahma hinga gätho na nguju ga juahmbu, bi 'yëna.

⁵¹ Pe him bi bense a bi ma, pe nangue'a ra dambäjä a ra jeya a, janangue'a bi jap Ojä da ma 'be'a da t'ørpa ra Jesús, gue da du da yanje dyu judiohe. ⁵² Pe nu ra Jesús 'bu mí du, hinga hængdähe in nde da yanje, pe ne u gätho mí'da i 'bui hønbo go bi zä gätho na ndoho ra ximhäi, 'darpu dam 'bühmbu a. ⁵³ Ne nangue'a xí man ra Caifás, 'da'angu bi bën u gätho ma ngurpihe buya. Ne gue'a ra pa bi ma njuantho da hyo ra Jesús.

⁵⁴ Janangue'a m'bet'o bi 'uetho ts'u bu 'büh ma ngurpihe, ne bi mba bu ja rá nyäni n'da ra uhäi, ne däm 'bühmbe bu 'da yu pa bu ja ra hnini Efraín.

⁵⁵ Ne mí ts'utho da zøn ra pa ran dæbaxjua, n'da ra dants'ihme bi zängahe Ojä maya'bu dyu judiohe. Janangue'a xän ngu yu jã'i 'da'a n'danni bi nets'i bi mba bu Jerusalén. Nguetho bi sije m'bet'o thoho ga hoc ma jã'ihe bu, nangue ra dehe. ⁵⁶ Ne nu'bu mí zøm bu ja ra dänijä u 'da ma mijudiohe, bi hyom bu a ra Jesús ne bin 'yän'du n'da ngu n'da u:

—'Be'a guím mamhbu, ha ba çh ra Jesús da nu ram peti ua uague hin'bu ja bin 'yëmp'u.

⁵⁷ Nu yu dambäjä ne yu fariseo bi 'yën'u:

—Nu'bu 'bui to i paði hapu i 'bui, jatho da ma, n'dahma da zä gam benthe, bi 'yëmp'u yu jã'i.

12

Pa nsispi ra 'yëthi rá gua ra Jesús

¹ Di 'beh man 'dato pa din ja ra dants'ihme bu Jerusalén nangue ran dæbaxjua, ne bi mba mahøn'a bu Betania a ra Jesús, nguepu rá ngu a ra Lázaro, gue'a xí jap ra Jesús bi dambëni bu ja rán 'yägüi ngue xí du. ² Nu'bu mín de, nu ra Marta bi 'yørpa n'da ran

ts'ihme ra Jesús. Ne'a ra Lázaro 'darpə bin sihmehə bu ja ra mɛxa. ³ Ne bi mba ra María bu mí huh ra Jesús, bi xispa rá gua made litro ra 'yɛthi ɛmme yaman'u ne xum hmadi, ne í 'yonba ra 'yɛthi nangue rá xtə. Ne gátho ra ngu bi yun'a ra 'yɛthi. ⁴ Ne mí 'bupə rá ts'unt'a ra Simón, ra Judas Iscariote a, n'da ma mixádihe a, ne gue'a bi dá a ra Jesús. Ne nu'bu mín nu a bi 'yot'a ra María, bi 'yɛna:

⁵ —Hanja him bi 'bá a ra 'yɛthi, yə mahuəhi thoho xtín ja rá muui gue xtín t'un yə hyoaya, sá bi 'yɛn a ra Judas.

⁶ Ngubə bi man a nguetho bi bɛ a, ne him majuəni di huɛc yə hyoaya. Pɛ rá 'bɛf a gue ní mbɛsca ma mbetihe dyə xádihe ne'a rá mbeti ra Jesús. Ne nzai hác zɛhe ra mbeti 'bu in nde. ⁷ Bex bi 'yɛn'a ra Jesús:

—O guidí hecpa na ra xisu, nguetho bi 'yɔrcə a rán sáui da 'yɔrque, nguetho mí ts'utho ga tu ngue da t'ágagui. Janangue'a mí pɛsta'a ra 'yɛthi na, xti jacá ma ja'í 'bu dá tu. ⁸ Pɛ thocpa thoho gam 'buhmbə yə hyoaya, pɛ nugá hinga thocpa thoho dam 'buhmbə ua, bi 'yɛn'a ra Jesús.

Ihma da tho ra Lázaro

⁹ Nu'bu mí 'yode xən ngu ma mijudíohe, gue 'bupə ja rán ngu ra María a ra Jesús, bi mba bá nu, pɛ hinga hont'a ra Jesús in nde da nu, pɛ ne'a ra Lázaro gue xí xox ra Jesús bu ja ran 'yágui. ¹⁰ Janangue'a nu yə dambəja bi bɛni ne'a ra Lázaro da hyo. ¹¹ Nguetho gue'a ra Lázaro í japi man'da xən ngu bi 'yɛc'yei a ra Jesús ə ma mijudíohe.

Bi t'ɛspa ra Jesús 'bu mí yut'a Jerusalén

¹² Nu'bu mí hyax buya dá mbəhmbe ra Jesús bu Jerusalén. Ne nu'bu yə ja'í xən ngu xí zom bu Jerusalén gue in nu ra dəmpeti, bi 'yode da mba bu ra Jesús. ¹³ Janangue'a bi gəx yá xí yə jəxiza ne bi mba bá thəpə 'yu. Ne nts'edi bi 'yɛn'a:

—Nuixte tho rá ts'edi Ojə di jap na ma Hmuts'at'abihə dyə israelha, dyə judíohe, bi zocua ya nangue rá thuhu Ojə, bi 'yɛn ə.

¹⁴ Nu'a ra Jesús í hux'a n'da ra t'uburu xí dñi, tengu mán t'o'ti bu ja rám hman Ojə. ¹⁵ Gue mán t'o'ti:

Him man gan suhə ya gyn mənguhə ua Sión, nguetho ba ɛh ni hmuts'at'abihə, da hyux'a n'da ra t'uburu, mí ɛn rá t'ohni maya'bu.

¹⁶ Pɛ nuje dyə xádihe him 'bexque dá pəhmbe 'be'a nám bən na bin ja, pɛ nu'bu mí mbeng mahɛts'i ra Jesús dá bɛmhbə buya gue guehna bi t'ɔrpa ra Jesús gátho mán t'o'ti maya'bu.

¹⁷ Nu'bu yə ja'í mí 'buhmbə ra Jesús 'bu mí xox'a ra Lázaro, xí ma gue xí xox'a ra Lázaro. ¹⁸ Janangue xən ngu yə ja'í bi mba bá thə a ra Jesús, nguetho bi 'yɔ a xín ja. ¹⁹ Janangue'a nu yə fariseo bin 'yɛmzɛhe a:

—Nte ts'ə ní mbatho 'bu dádi hecpəhə yə ja'í. Ha hin guín nuhə ya gátho ra ximhái i tənna ra Jesús, bin 'yɛmp'a.

I hon ra Jesús ə yə mengu bu Grecia

²⁰ Ne nu'ə 'da bi mba bu Jerusalén da nu ram peti bu, yə mengu bu ja ra hái Grecia ə. ²¹ Ne bin tɛmhbu ra Felipe ə 'bu mám 'buhmbe bu Jerusalén. Ne nu ra Felipe, ma mixádihe a, ra mengu bu Betsaida ra xɛqui Galilea. Ne nu yə mengu bu Grecia bi 'yɛn'a:

—Hague n'yɔ, dín nde dan yəhe ts'ə ra Jesús, bi 'yɛn'a.

²² Nu'a ra Felipe buya bi xi a ra Andrés, ne nu'ə buya bi xi a ra Jesús. ²³ Ne nu ra Jesús bi dət'a:

—Ya mí ts'utho da zən ra pa dan uixtegə 'bu dá tu, guecə dán ja'igə u'a ja ra ximhái.

²⁴ Majuəni dí xi aha, tengu n'da ja ra hmudá, nu'bu hin da thupə ja ra hái ngue dim 'bepə, hin dín xəndi. Pɛ nu'bu da thuhu, da ză dín xəndi xən ho. ²⁵ Nu'a to'o í su dín ənba 'bu da dengui, da mba ma ənbi rá te a, pɛ nu'a hingui su dín ənba 'bu da dengui guecua ja ra ximhái, dín ja ra te mazəi a. ²⁶ Nguetho nu'bu 'bu a n'da in nde dín 'yɛhe nanguecə, jatho da bɛni tengu dím bəngə, ne ga com'be ma ts'edi bu mahɛts'i buya. Nu'bu 'bu a n'da dín 'yɛhe nanguecə, nu'a ma Ta da numanho a.

Ra Jesús im ma da tho

²⁷ —Pɛ nuya ɛmme tu ma mbui, bi 'yɛn'a ra Jesús. 'Be'a sá ga xih ma Ta. Ha sá ga əpi dí 'uegə 'be'a dín jacá ya. Pɛ hingui sá, nguetho gue'a bá ɛcə ngue gan nu'a í jatho gan nugá ya, bi 'yɛn'a ra Jesús.

²⁸ Ne nubuya bin yəui rá Ta:

—Ma Ta a í, dami jaqui gan nugá hont'a go nda'a dí t'ɛs'í i, bi 'yɛmbi.

'Bexque bi t'ɔ'a n'da ra nde bu mahɛts'i, bi 'yɛna:

—Pɛ ya dí ja'í guín nu, ne guín nu mahon'a, bi 'yɛna.

²⁹ Ne nu'bu yə ja'í mí 'bəhmbe bu, bi 'yoh rá nde Ojə ne bi 'yɛn'a 'da:

—Bin gāni.

Ne nu'ə mí'da:

—Masque n'da rám 'behni Ojə mahɛts'i bi zofo, bi 'yɛn ə.

³⁰ Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'a:

—Nu'a ra nde gá 'yohmbə, nts'edi bi zocə Ojə, hin nangue ga paçə bi 'yoh ma nde, pɛ guerpə gui pəhmbe ya í øh ma ndegə a.

³¹ Nuya mí ts'utho ga øt'a a dí fədi nda'ə da mba ma ənbi, ne nda'ə hin da mba ma ənbi. Ne mí ts'utho ga tap ra zjthə, in ts'ut'abi ua ja ra ximhái a, ne da ts'ənba ya da t'erbə ja ran ənbi. ³² Nu'bu dá cuat'ə bu ja ra pont'í, gue'a dá zohn'də gátho yə mbui yə ja'í ga xifi dí dác yə mbui gan yəq'n, bi 'yɛn'a ra Jesús.

³³ Ne guehna mi man na, ngue mi ndepe xtám bah yu ja'i 'be'a nín däte dí tho a. ³⁴ Ne nu yu ja'i buya bi dät'a:

—Nugähe ya dá øhmbe im mam bu ja rán t'edi Ojä, i 'bui mazäi a ra Cristo. Ne guí ñnse jatho gui tu bu ja ra pont'i, gán ja'i ua ja ra ximhäi. To'o e ngue guí ñnse gán ja'i ua ja ra ximhäi. Masque hinga gue'e gra Cristo 'bu.

³⁵ Nu ra Jesús 'bex bi 'yemp'u:

—Him min ngu yu pa ga xän'nahü ya, ngue drán nequigä. Nde'bu gan 'yohu bu ja ran nequi ya, ne hin da zu ahü ra 'bexui. Nguetho nu'a to'o i 'yo bu ja ra 'bexui hinguü pädi harü i 'yo. ³⁶ Dami hyámhbü ran nequi ya, janya i ja ya, ne din ja ran nequi ni mbüihü buya, bi 'yemp'u.

Ne nu'bu mí jua a bi man ra Jesús bi mba, bin 'yänse.

Hinguin nde da 'yec'yei u ma mijudiohe

³⁷ Pe guexta'a him bi 'yec'yei xän ngu ma mijudiohe, madague'a xän ngu yän t'ot'e nuixte bi nu bi 'yot' ra Jesús. ³⁸ Pëgue bin ja tengu thoho bi man ra pöngahyá Isaiás 'bu mí ma 'be'a din ja, bi 'yena:

Ma Hmu i, to'o maha bi 'yec'yei a dá mamhbe

ne to'o bi bā 'bu gmí 'yuh ni ts'edi, bi 'yena.

³⁹ Him bi zä bi 'yec'yei u 'da nguetho nu'bu him mín nde u, bi mba njapi tengu bi man ra Isaiás 'bu mí ma mahøn'a:

⁴⁰ Nu'a Ojä bi gomba yú dá u ne bi mep yú mbüi u,

gue din ja tengu'bu din xädä,

ne hin din ja yän 'yomfëni yú mbüi,

ne hin da zä di päh yú mbüi gue xti punba Ojä u, bi 'yën a ra Isaiás.

⁴¹ Guehna bi man ra Isaiás 'bu mí 'yut Ojä din ja rá ts'edi nuixte ra Cristo, ne bi mam buya 'be'a da 'yot'a ra Cristo.

⁴² Pe xän ngu ma ngürpihe mim bñense ngue ec'yei ra Jesús. Pe him bi ma gue ec'yei u, nguetho i su xtá hyøn a thi yu fariseo bu ja yú nijä, gue má zä da zan'u. ⁴³ Nguetho man'da bi bñni 'be'a da man yú mijä'ihü, gue da 'yëmbi xän ho u, xinda gue'bu go xtá 'yemp Ojä xän ho u.

Dí mba ma juänbi n'da u yäm hman ra Jesús

⁴⁴ Pe nu ra Jesús nts'edi bi ma:

—Nu'a to'o i ec'yeigui, i ec'yei a bá pengui.

⁴⁵ Nguetho nu'u to'o i paqui, i pa a bá pengä.

⁴⁶ Nu'a bá ecä gue ga yorba yú mbüi u 'bücua ja ra ximhäi. Nu'a to'o da dengui hin din 'yo bu ja ra 'bexui a. ⁴⁷ Nu'a to'o da 'yøh mam hmanä ne hinguü ec'yei, pe hinga guecä ga juänbä a, nguetho hin ná ecä ga øt' ran juänbate, pe ná ecä ua gan yän u 'bücua ja ra ximhäi. ⁴⁸ Nu'a to'o hin da 'yec'yeigui ne hin da 'yø a dí m mangä ya, nu'a mam hma dá mangä ya, gue'a dí juänba u 'bu rán zegui ra pa. ⁴⁹ Nguetho him mam hmanse a dá ma,

pe nu'a ra Ta gue bá pengä bi xiqui 'be'a dá mangä ne 'bepü ná xänba yu ja'i. ⁵⁰ Ne dí paçä da dñn ra te mazäi u to'o da hyän räm hma ma Ta. Ne gue'a i xicä a ne dí mangä a buya, bi 'yën'a ra Jesús.

13

Ra Jesús bi xüguaba yú xädi

¹ Nu'bu mi ts'ütho da mbüh ra dämpeti nangué ran dabaxjua, ne mí päh ra Jesús ya mi ts'ütho da zøn ra ora da bønnga ja ra ximhäi, da mbeng bu bí 'büh rá Ta. Ne gätho yu pa mí 'bücua, midí huéc'u to gätho bi 'yec'yei a, ne nuya man'da di huéc'u di huéqui.

² Ne nu'bu mán sihmehe ra Jesús 'bu bin de, nu'a ra zithu buya bi bñnba ra Judas rá ts'ünt'u ra Simón Iscariote gue di dá a ra Jesús. ³ Nu ra Jesús i pädi bi nexpu 'büh rá Ta ne da mbeng bu mahøn'a, ne i pädi gue rá Ta bi unni gätho 'be'a i ja gue di manda zehé.

⁴ Pe guehna bin 'yehé nanguécähe. Nguetho bi ndants' 'bu mín sihme ne bi mbø'a n'da rá pahni, in nde nte di hëni. Ne bi dut' rá foho n'da ran thu'ye. ⁵ Ne nu'bu mí xit' ra dehe ra ximbo, bi d'u mi bi mberca ma guahe ne bi dugahe nangué'a ran thu'ye mim bongui bu rá foho.

⁶ Ne nu'bu mí zøm bu huh ra Simón Pedro, nu ra Pedro bi 'yemp'a buya:

—Ma Hmu i, ha gui perca ma gua, bi 'yena.

⁷ Nu ra Jesús bi dät'i ne bi 'yëmbi:

—Majuäni hinguü sä gui päh ya 'be'a nam bøn'a dí øt'ä, pe m'bejua da zä gui pädi, bi 'yëmbi.

⁸ Nu ra Pedro xø bi 'yemp'a:

—Njäm'bu dan uni gue perca ma gua.

Pe nu ra Jesús bi dät'a:

—Nu'bu hin ga pe't'ä ni gua, nte man jaii 'bu, bi 'yena.

⁹ Nu ra Simón Pedro buya bi 'yemp'a:

—Ma Hmu i, hinga hont'a ma gua 'bu, ne'a ma 'ye ne'a ma ya, bi 'yëmbi.

¹⁰ Nu ra Jesús bi 'yemp'a:

—Pe ya ma zä bi bo ahü nangué ni ts'oquihü, nguetho nu'a to'o bin hi ya bi bo rá ja'i. Pe hont'u ni guahü zäi da 'be't'e ngue pärpu yu fonthäi harü guí 'yohu. Pe nu n'da ahü him bin hi, bi 'yena.

¹¹ Ngubu bi ma nguetho bi badi i hupü a di dá a. Janangué'a bi ma hinga gätho dán hihe.

¹² Nu'bu mí jua a bi xüguagahe, bi hye mahøn'a rá pahni ne bin säya. Bi 'yënje buya:

—Ha guí pähmü 'be'a nam bøn'a dá øt'ahü ya. ¹³ Nu ahü guí ënjü drä xänbategä ne guí ënjü drä Hmugä. Xän ho guím mamhbu nguetho gue'a dí øt'ä a. ¹⁴ Dä pe't'ä ni guahü, guecä ni xänbateju ne ni Hmuju. Janangué'a ne ahü gam perpa ni guahü n'da ngu n'da ahü, ngue gui 'yøthü gui cohmbü häi ne 'da gdám fäxtahü. ¹⁵ Nuya dá ut'ahü 'be'a guü

'yõthũ nguetho dín nde ahũ gui 'yõthũ tengu dá øt'ahũ. ¹⁶ Majuani dí xi ahũ, man'da nuixte n'da ra Hmu xinda gue'ũ yá mbefi, man'da nuixte a i pẽhnate xinda gue'a ram 'bẽhni. ¹⁷ Nu'bu gui pãhmbũ a dí m mangã ya ne thocpa thoho gui 'yõthũ a, gan johyahũ nangue Ojã 'bũ.

¹⁸ Pẽ hín dí m mangã gãtho ahũ da zã gan johyahũ nangue Ojã, nguetho dí pãt'a a ní mbũihũ n'da ngu n'da ahũ gue dá huan'nahũ. Pẽ guehma dá huahni gãtho ahũ, n'dahma din ja 'be'a bi man rá t'õhni Ojã ngue bi 'yẽna: "Nu'a n'da dí sihmẽ'be, gue'a di dägã a." ¹⁹ M'bet'o dí xi ahũ 'be'a da t'õrcã, janangue'a da zã gui thoqui gui 'yẽc'yẽigahũ gue drã Cristogã 'bũ ya bin ja. ²⁰ Majuani dí xi ahũ, nu'a to'o da 'yõmanho a im man a n'da mam 'bẽhnigã, i simanhogã a ne i simanho a bá pẽngã, bi 'yẽnje.

Ra Jesús i pãdi di dã a ra Judas

²¹ Nu'bu mí jua a bi man ra Jesús, bi du rá mbũi, ne bi xije mahõn'a:

—Majuani dí xi ahũ, i 'bũ a n'da ahũ di dägã, bi 'yẽnje.

²² Nugãhe bũya dyũ xãdigãhe, dán hyẽthe n'da ngu n'daje ne dán 'yãhnde: "To'ogahũ di dá 'bũ," dán 'yẽmfe. ²³ Ne nugã 'darpũ mí hu'be ra Jesús nguetho ẽmmẽ midí huẽgã. ²⁴ Nu ra Simón Pedro bũya bi uãnga rá 'yẽ, ndeque ga ãnni nda'a di dá a. ²⁵ Nugã bũya gue 'darpũ mí hu'be ra Jesús, dá ãnni:

—Ma Hmu i, to'o a guim ma, dá ẽmbi.

²⁶ Bi 'yẽngã a ra Jesús bũya:

—Nu'a ga cãrpa a ra hmẽ ra tãhũ gue ga unni, gue'a di dägã a, bi 'yẽngã a bũya.

Ne 'bex bi un'na ra hmẽ a ra Judas Iscariote rá ts'unt'ũ ra Simón. ²⁷ Ne nu'bu mí zi ra hmẽ, 'bex bi yãt' ra zĩthu rá mbũi. Ne nu ra Jesús bi 'yẽmbi:

—Nu'a guí nde gui 'yõt'e dami 'yõt'a n'dihi ya, bi 'yẽna.

²⁸ Ne xĩnga n'dagãhe mí huhmbe bũ ja ra mœxa gue dá pãhmbẽ 'be'a nám bõn a bi xifi. ²⁹ Pẽ 'dagãhe dí m ẽmhbe gue gue'a bi xih ra Judas da mba da dãi 'be'a ga homhbe 'bũ bin ja ra dãnts'ihmẽ. Ne nu mí'da gãhe dí m bẽmhbe gue bi xih ra Judas da mba di unni ts'ũ ra mbeti yũ hoyoã, nguetho mí hã ra buxa i o ma mbetihe. ³⁰ Ne nu'bu ya xĩ zi ra hmẽ, 'bex bi mba n'dihi. Ya bin xui bũya.

Ra 'da'yont'ẽdi

³¹ Nu'bu ya xĩ mba ra Judas, nu ra Jesús bi 'yẽngãhe:

—Nuya di nequi dan uixtegã guecã dán jã'igã ua ja ra ximhãi. Ne nu'a ga øt'ã ya, gue'a man'da dí nequi gue xũn hotho Ojã.

³² Ga udi nuixte xũn hotho Ojã, ne nu Ojã da 'yudi gue nuixte xũn hogã guecã ngue dán jã'i ua ja ra ximhãi. Ne mí ts'ũtho ya din ja a dí m mangã. ³³ Ma zũ t'ũhni ahũ, man'da zũ ora dam 'bũhmbũ ya. Ne m'bejua

guim bẽnjũ. Ne ga xi ahũ ya tengu dá xi ẽ ma ngũrpihũ, hingui sã 'darbũ ga mbãhã hapũ ga mbagã. ³⁴ Nuya ga xi ahũ n'da ran t'ẽdi ma'da'yo, gue 'da xtĩn huẽctahũ n'da ngu n'da ahũ. Tengu thoho bũ dá huẽc'ahũ, ngubũ gan 'yõrpahũ n'da ngu n'da ahũ. ³⁵ Nangue 'da dín huẽctahũ n'da ngu n'da ahũ, gãtho yũ jã'i da bãdi guí tengahũ, bi 'yẽnje.

Ra Jesús i pãdi din cõn'a ra Pedro

³⁶ Nu ra Simón Pedro bi 'yẽmp'a:

—Ma Hmu i, hapũ gui mba.

Nu ra Jesús bi dãt'a:

—Hingui sã 'bex gui tẽngã ya hapũ ga mba. Pẽ m'bejua da zã gui mba bũ ga mbagã.

³⁷ Janangue'a nu ra Pedro bi 'yẽmp'a:

—Hanja hingui sã 'darpũ ga mbẽ ya, madague'a necã da thogã nangue'a ga tẽn'ni i, bi 'yẽna.

³⁸ Nu ra Jesús bi dãt'a:

—Ha majuani gui tẽngui madague'bũ da tho i, nguetho ná hyundi xquí cõng 'bũ bi mbah ra tamfõ, bi 'yẽmbi.

14

Ra Jesús ra 'yu ní zõm bũ bí 'bũh rá Ta

¹ —Pẽ o di tu ní mbũihũ. Guí ẽc'yẽihũ Ojã janangue'a necã dami 'yẽc'yẽigahũ. ² Nubũ rá ngu ma Ta bí ja bũ xũn ngu yũ ngu mahotho. Nu'bu hĩn te di ja bũ, xcã xi ahũ 'bũ. Pẽgue i ja bũ, janangue'a nu'bu dá mbagã gua hoc'ahũ hapũ dam 'bũhmbũ. ³ Ne nu'bu dá mbagã ba hoc'ahũ bũ dam 'bũhmbũ, ne ba pẽngã mahõn'a ga six ahũ bũ ngue 'darpũ dam 'bũhmbũ bũya. ⁴ Nubũ ga mbagã guí pãhmbũ ne guí pãhmbũ ra 'yu, bi 'yẽnje.

⁵ Pẽ nu'a ra Tomás bi 'yẽmp'a:

—Ma Hmu i, hĩn dí pãhmbẽ hapũ gui mba, xĩn dí pãhmbẽ a ra 'yu, bi 'yẽna.

⁶ Nu ra Jesús bi 'yẽmp'a:

—Nugã drã 'yugã ne guecã ní fã a majuani ne dadi ungã ra 'da'yote mazãi. Njon da zã da zõm bũ 'bũh ma Ta hinda hõnt'bu da 'yẽc'yẽigui. ⁷ Nu'bu majuani xquí pajũ ne'a ma Ta xquí pãhmbũ 'bũ. Pẽ ja gã pãhmbũ ya nguetho ya guín nuhũ a ya, bi 'yẽnje.

⁸ Pẽ nu ra Felipe bi 'yẽmp'a:

—Ma Hmu i, pẽ hĩn dín nuhe a ni Ta, dami jaje gan nuhe ne nte ga 'bẽhmbẽ, bi 'yẽna.

⁹ Nu ra Jesús bi dãt'a:

—Ha guexta'a hĩn guí pãqui ne nya'a tho xtãm 'bũhmbũ. Nu'a to'o xũn nuguí, ya xũn nu ma Ta. Hanja gni 'yẽngui: "Yurcahe ni Ta." ¹⁰ Ha hĩn guí ẽc'yẽi gue n'datho dí com'be ma Ta. Nu'ũ yãm hma dí xi ahũ hĩm mam hmansẽgã ẽ, pẽ yãm hman a ma Ta i 'bũcua ja ma mbãigã, ne gue'a di jacã ga øt'ã a dí øt'ã. ¹¹ Dami 'yẽc'yẽigahũ gue n'datho dí com'be ma Ta. Pẽ nu'bu xũn hẽi guí pãhmbũ, dami pãhmbũ gue hõnt'a Ojã sã i øt'ũ yũ nuixte dí øt'ã. Janangue'a da zã

gui 'yεc'yεih_u gue n'dat'a dí com'be ma Ta. ¹² Majuani dí xi ah_u, nu'bu_u gui 'yεc'yεigah_u, nu ra 'be'fi dí øt'ä, ne ah_u da zä gui 'yøth_u 'bu. Ne man'da nuixte y_u 'be'fi da zä gui 'yøth_u nguetho ga mba bu bí 'buh ma Ta. ¹³ Nguetho hønt'a go 'be'a gui 'yähmbu 'bu 'da angu dí m bæmhbu, ga øt'ä, janangue'a da t'εspa ma Ta nangue a ga øt'ä, rá Ts'unt'ugä a. ¹⁴ Hønt'a go 'be'a gui 'yäqui 'bu n'dat'a dí m bæmhbu, ga øt'ä.

Ra Jesús bi ma ba penpa rá Hogandähi Ojä

¹⁵ Ne man'da bi man ra Jesús, bi 'yεna:
—Nu'bu majuani høngdä guín numanhoju, dami pes'h_u 'be'a gätho dí xi ah_u. ¹⁶ Ne ga äp ma Ta ba pen'nah_u man'da nim fäts'ih_u da mbäx ah_u tengu dá øt'ah_u, ne gam 'buhmbu mazäi a buya. ¹⁷ Gue'a rá Hogandähi Ojä a, ne di ja ah_u gui pähmbu a majuani. Pe nu'ü di ho ra ximhäi hin da zä da zini, nguetho hin'y_u 'be'a dí b_u a, xingui pädi 'be'a rá 'be'fi a. Pe nu ah_u gui pähmbu a nguetho dí 'buhmbu a, ne da zøn ra pa din zäm bu mbo ni mbuüh_u. ¹⁸ Hin gan jah_u tengu y_u hyoya t'uhni 'bu dá mbagä, nguetho ba pengä dam 'bucä bu mbo ni mbuüh_u. ¹⁹ Mi ts'ütho ya him man da nuc'ü di ho ra ximhäi. Pe nu ah_u da zä guín nuju nangue ni mbuüh_u, ne zäi gam 'buhmbu nguetho zäi dí 'bucä. ²⁰ Ne nu a ra pa da zøh rá Hogandähi Ojä, da zä gui pähmbu gue dam 'bup_u mbo ni mbuüh_u, ne gam 'buhmbu bu ja ma mbuigä buya. Ne da zä gui pähmbu dí 'bui nangue ma Ta. ²¹ Hønt'a go to'o i øt' man t'εdigä ne pe'ts'a mam hmangä, gue'a majuani høngdä i numanhogä a. Ne nu'a ma Ta necä ga huεc'be a, ne ga japi da badi xøn ho ma ts'edi, bi 'yεnje.

²² Nu'a ra Judas, pe hinga gue'a ra Judas Iscariote, bi 'yän'na buya:

—Haguen ja høngdähe gui jaje ga pähmbe xøn ho ni ts'edi, ne hin'na ü di ho ra ximhäi, bi 'yεna.

²³ Nu ra Jesús bi dät'a:

—Nu'bu i 'bu a n'da ah_u majuani høngdä i numanhogui, da mbesca mam hmangä a 'bu. Ne di huεc'a ma Ta buya, ne ba ε'be, ne dan zäm'be bu mbo rá mbui a. ²⁴ Pe nu'a to'o hingui numanhogui, hingui pe'ts' mam hmangä a. Ne nu'a mam hmangä, him mam hmangägä pe räm hma ma Ta gue'a bá pengä ua, bi 'yεna.

²⁵ Ne xø bi 'yεna:

—Nuya yäm hma dá xi ah_u gätho y_u pa däm 'buhmbu ua ja ra ximhäi. ²⁶ Pe nu'a nim fäts'ih_u rá Hogandähi Ojä gue ba penh'nah_u ma Ta, tengu'bu da guεcsegä a, nu'a di bep'nah_u yäm hma xtä xi ah_u, ne da xän'nah_u 'be'a gätho mi'da.

²⁷ Dadín 'yεhmbu ya, dami hyämhb_u ran t'unni ngue ran johya dadí 'da ah_u ya, ne thocpa thoho din ja ah_u. Hinguin ja tengu rán johya ra ximhäi. O di tu ni mbuüh_u

ne hin din su ni mbuüh_u. ²⁸ Ne nu'bu majuani guín numanhoju, din johya ni mbuüh_u nanguehna dí xi ah_u: “Ga mba bu bí 'buh ma Ta.” Ne man'da ja rá ts'edi xinda guεcä. ²⁹ Nugä xtä xi ah_u 'be'a gätho din ja guεp_u da zä man'da gui 'yεc'yεigah_u 'bu ya bin ja.

³⁰ Nuya him ma nya'a dan yäh_u ya, nguetho ba ep_u rá ngurpi ra ximhäi. Pe njäm'bu bi dæcpä a ya. ³¹ Pe jatho ga øt'ä a ma 'be'fi ga øt'ä ya, n'dahma da b_u ü 'bucua ja ra ximhäi hønt'a ma Ta din numanhogä, ne zäi dí øt'ä i xiqui. Janangue'a ga ndansh_u ya ga mbähä, bi 'yεnje ra Jesús.

15

Rá za ra uva majuani ne'ü y_u 'yε

¹ Nu ra Jesús bi 'yεna:

—Nugä drä za majuani, ngue i züh yän dät'o. Ne nu'a ma Ta di jamansu a. ² Ne nu'ü y_u 'yε hingui ja yän dät'o, nu'a ma Ta da hyεqui, ne da mbøgue. Pe nu'ü y_u 'yε i ja yän dät'o, di hoqui gue din ja mi'da yän dät'o. ³ Nu'ah_u ya mahoqui ah_u nangue mam hmangä dá xi ah_u. ⁴ Dami thoju ngue thocpa thoho dam 'buhmbu. Nguetho hingui sä gui 'yøth_u rá 'be'fi Ojä 'bu hin gui thoqui gui hyämhb_u ma tegä, tengu n'da rá 'yε ra za hingui sä din jase yän dät'o 'bu hin da nexp_u rá te a rá za.

⁵ Nugä tengu'bu drä za, nu ah_u tengu'bu y_u 'yε ah_u ra za i züh yän dät'o. Nu'a to'o da guat'i nanguecä, da hyanga ma ts'edi ne din züdi xøn ngu yän dät'o. Pe nu'a hin da guat'i nanguecä nte din ja. ⁶ Nu a to'o da hyεgä din ja tengu n'da ra 'yeza 'bu bi dæse, da 'yot'i, da mba ma bant'i ne i pa ma peti da t'up_u ja ra sibi.

⁷ Nu'bu gui thoqui gui cuath_u nanguecä ne'bu din zäm bu ja ni mbuüh_u mam hmangä, dami 'yähmbu 'be'a guín nde gui 'yähmbu ne din ja buya. ⁸ Ne nu'bu din ja xøn ngu nin dät'oh_u, gue'a dí 'yu a rá nuixte ma Tah_u a, ne gue'a dí fädi majuani ma 'yεc'yεi ah_u a. ⁹ Tengu thoho bu ni huεgä ma Ta, ngub_u na huεc'ah_u. Dami thoqui guín ndeh_u man huεcate. ¹⁰ Nu'bu gui pesp_u ni mbuüh_u gätho dí xi ah_u ne gui 'yøth_u a, da zä thocpa thoho gui pähmbu man huεcate 'bu. Tengu bu na pe'ts'ä räm hma ma Ta, janangue'a thocpa thoho dí päh rän huεcate.

¹¹ Gätho ya dí xi ah_u n'dahma ga comhb_u a man johyagä, ne da yup_u ni mbuüh_u ne da bonts' thoho buya. ¹² Nu'a man t'εdi dí xi ah_u, gan huεju n'da ngu n'da ah_u, tengu bu na huεc'ah_u. ¹³ Nu'a ran huεcate man'da xøn ho, gue di un rá te n'da nangue ü yä amigo da yäni. ¹⁴ Nu ah_u ma amigo ah_u 'bu guí øth_u 'be'a gätho dí xi ah_u. ¹⁵ Him ma xi ah_u ma 'yεhe ah_u, nguetho nu a ra 'yεhe hingui pädi 'be'a i øt' rá hmu. Pe nuya dí xi ah_u ma

amigo ahu, nguetho ya dá xi ahu gátho bi xicá ma Ta. ¹⁶ Nu'ahu hin gá huangahu, pe go dá huan'nahú ne dá sán'nahú din zúh nin dát'ohú, nangué gui 'yóthú ma 'bëfigá ne da hyát' mazai. Janangue'a hont'a go 'be'a gui 'yáhmú ma Ta nangué n'dat'a díim bëmhú, din ja býya. ¹⁷ Nuna man t'édigá dí xi ahu, gan huéjü n'da ngu n'da ahu.

Nu ra ximhái di ucpa ra Jesús ne'u i tenni

¹⁸ Ne xó bi 'yén'a ra Jesús:

—Nu'bu di uc'ahu u di ho ra ximhái, dami pãhmú m'bet'o thoho bi ugá. ¹⁹ Nu'bu da 'da angú guí óthú u di ho ra ximhái, nu'u da numanho ahu u 'bu. Pe hin guí óthú tengu ót'u nguetho dá huan'nahú. Janangue'a di uc'ahu ya. ²⁰ Pe guim bëmhú a ram hma dá xi ahu: “Pe man'da rán sáui da hnumanho n'da ra Hmu xinda gue'u yú mbefi.” Ne nugá hingui hnumanhogui, janangue'a ha ma gue'adahú, da hnumanho ahu. Ne him bi t'ómanho a dá ma, janangue'a ngutho hin da t'ómanho a guim mamhú. ²¹ Ne din ja bú da t'ót'ahu nangué guí tengahu. Nguetho nu'u di ho ra ximhái hingui pa á bá pengá.

²² Nu'bu hin xcá sócá ua gue xcá zofo, hin xtám bádi gue ja yú ts'oqui 'bu. Pe nuya hingui sá da gón yú ts'oqui 'ya. ²³ Nu'a to i pòr rá cue nanguécá, ne a ma Ta i numan'u. ²⁴ Nu'bu hin xcá ót' yun t'ót'e njo'o sá da 'yót'e, hin xtám bádi gue ja yú ts'oqui 'bu. Pe nuya ya bi nu man t'ót'e nuixte. Pe bi cuethohogá u. Pe nu'u bi ugá gue'a ma Ta bi up'u. ²⁵ Pe gue'a mán t'ót'i bú ja rán t'édí Ojá maya'bu, bi 'yëna: “Din ja ra cue nanguécá, pe hin'yú 'be'a díin cue u,” mí ën ra t'ohni zái din xá u.

²⁶ Pëgue ga xicá ma Ta ba pen'nahú rá Hogandáhi, ne da mbáx ahu di ja ahu guí pãhmú a majuáni ne da xi ahu nanguécá. ²⁷ Ne ahu da zá guim mamhú majuáni nanguécá, nguetho gátho yu pa xtám'bahmú gue'bu go má tãm' ra 'befi ne guehya, bi 'yén'a ra Jesús.

16

¹ Ne man'da bi man ra Jesús bi 'yëna:

—Guehya dí xi ahu n'dahma hin gui hyegahu 'bu gá nuhu yun unbi. ² Nguetho da hyón ahu thi bú ja yú nijá ma mijudíohu, ne da zón ra pa da hyo ahu ne da bëni gue'a ní 'yörpa rá 'befi Ojá a. ³ Ne din ja bú da 'yót'ahu, nguetho him bi bácá, xinga gue'a ma Ta. ⁴ Pe nuna dí xi ahu, janangue'a nu'bu bin ja, guim bëmhú býya gue gue'a xtá xi ahu. Ne nuna dí xi ahu ya, hin dá xi ahu mám'bet'o, nguetho hin ní zón ra ora ga mba.

Nu rá 'befi rá Hogandáhi Ojá

⁵—Nuya ga mbagá bú bí 'bu á bá pengá. Ne xinga n'da ahu guí ángahu ya hapu ga mbagá. ⁶ Nguetho i tu ni mbáihu ngue dá xi ahu ga mbagá. ⁷ Pe guehma majuáni dí xi ahu,

man'da xun ho nangué ahu ngue ga mbagá. Nguetho nu'bu hin ga mbagá, hin da zá ba ëh nim fáts'ihu 'bu. Pe nu'bu dá mbagá, ba pen'nahú nim fáts'ihu gue rá Hogandáhi Ojá. ⁸ Ne nu'bu bi zócuaja ra ximhái rá Hogandáhi Ojá, di jap yu já'i ua ja ra ximhái da bádi i ja yú ts'oqui, ne di japi da bádi drá 'yugá nangué ran ho, ne di japi da bádi din ja rá muui ran ts'o. ⁹ Nu rá Hogandáhi Ojá di bënbá yu já'i gue i jatho yú ts'oqui nguetho him bi xiqui gan yãnba yú te. ¹⁰ Ne di bënbá yu já'i gue drá 'yugá nangué ran ho. Da fádi nguetho ga thãmëni ne da zingá ma Ta bú bí 'búi, ne hin da hnugá ua ja ra ximhái. ¹¹ Ne nu rá Hogandáhi Ojá di bënbá yu já'i ngue din ja ran unbi rá muui ran ts'o, nguetho da ts'ánba rá muui a rá 'befi ra zíthu gue nu'a rá ngrupi ra ximhái.

¹² Guexta'a i jagá xun ngu díin nde ga xi ahu, pe hin gui hyáthú gui 'yóhmú mí'da 'bu ga xi ahu. ¹³ Pe nu'bu bi zócuaja rá Hogandáhi Ojá, da xán'nahú gátho a majuáni. Ne nte da manse nanguése, pe hont'a 'be'a da xi Ojá, gue'a da xi ahu a. Ne da xán'nahú 'beru gdi 'yóthú rá 'befi Ojá, ne da xi ahu 'be'a gátho man'da din ja. ¹⁴ Ne di japi da fádi i ja ma ts'edi xun ho, nguetho ga un mam hma da xán'nahú nanguécá. ¹⁵ Nu'a nam bëni n'dat'a ra ts'edi i jac'be ma Ta, janangue'a dá xi ahu, ga un mam hma da xán'nahú nanguécá.

Ni dumbáihu dim pommi ran johya

¹⁶ —Ne hin guin nuju man'da pa o gue manyopa, pe sá guin nuju mahón'a mí'da yu pa, ne m'bejua ga mba bú bí 'buh ma Ta, bi 'yëna.

¹⁷ Bex bin 'yán'du 'da ma mixádihe:

—'Be'a ní mba bi ma, ne ëna: “Hin guin nuju man'da pa o gue manyopa, pe sá guin nuju mahón'a 'da yu pa, ne m'bejua ga mba bú bí 'buh ma Ta,” bi 'yënjü. ¹⁸ 'Be'a ní mba gue bi xijü na, 'be'a da 'yót'e 'da yu pa. Hingui sá ga pãhmú 'be'a man na, bin 'yëmzche ma mixádihe.

¹⁹ Nu ra Jesús mi pádi 'be'a nde da 'yänni, gue 'be'a nam bôn'a xí man a, ne bi 'yënje:

—Ha gadín 'yãnzehéu 'be'a nám bôn'a dãm mangá 'bu má xi ahu: “Hin guin nuju man'dapa o manyopa, pe sá guin nuju mahón'a mí'da yu pa,” gue dá ëngá. ²⁰ Majuáni dí xi ahu, da du ni mbáihu ne gan zombhu, pe nu'u yu já'i i ten ra ximhái din johya u. Pe m'bejua býya nu ni dumbáihu dim pommi ran johya. ²¹ Tengu n'da ra xisu 'bu bi zón ra ora dim 'buh rá t'uhni, i tu rá mbái nguetho in nu ran unbi, pe m'bejua din johya 'bu bim 'buh rá t'uhni býya, ne him mam bën a ran unbi mín nu. ²² Ne nguetho ahu i tu ni mbáihu ya. Pe gan nu ahu mahón'a ne da hyu ni mbáihu, ne njon da zá da hyá'ca nin johyahu býya.

²³ Ne nu'bu bi zøn ra ora a dím mangá ya, nte guí 'yängahu. Pe majuani dí xi ahü, hont'a go 'be'a guí 'yáfu ma Ta 'bu 'dat'a dím bëmhbü, ne din ja buya. ²⁴ Nte ganá áfu ma Ta nange ma thuhugá, pe nuya dami 'yáfu ya ne din ja ahü, janangue'a da yuh ni mbüihü ran johya.

Nu ra Jesucristo bi 'berpa rá ts'edi ra ximhäi

²⁵ —Nuya yam hma dá xi ahü, yan t'uti ü, bi 'yen'a ra Jesús. Pe da zøn ra ora hin ga xi ahü mi'da yan t'uti, pe njuantho ga xi ahü xün ho nange Ojá. ²⁶ Ne nu'bu bi zøn'a ra pa dím mangá, da zá guí 'yápzehehu ma Ta nange ya guí pajü, ne him man ga thocpä a guí áfu ma Ta. ²⁷ Nguetho guese ma Ta di huç'c'ahü nange guín numanhoju, ne gá 'yç'ç'yeihü gue guerü bi 'büh ma Ta bá nexá. ²⁸ Nugá bá nexá bü 'büh ma Ta, ne dá søcua ja ra häi. Ne ga pøngá mahøn'a ua ja ra häi, ga mba bü bi 'büh ma Ta, bi 'yenje.

²⁹ —Nuya mfädi 'be'a guí xije ya, nguetho hin guí xije n'da ran t'uti ya, dá emfe buya. ³⁰ Nuya dí pähmbe nte guidí 'bedi guí pädi, nguetho m'bet'o thoho guí pädi 'be'a dím bëmhbü 'bü ya ja a dín nde ga ä'n'nahe. Ne gue'a ná pähmbe gue guerü bi 'bü Ojá gbi 'yçque, dá emfe.

³¹ Nu ra Jesús bi 'yenje mahøn'a:

—Ha majuani guí ç'ç'yeigahu. ³² Pe nuya bi zøn ra ora gan 'uexthü, guí 'dahmbü, n'da an 'danni guí mbähä. Ne gátho ahü guí sogahu. Pe hin dan 'dase nguetho dí 'bü'be ma Ta. ³³ Nuya yam hma dá xi ahü, n'dahma guexta'a gan johyaha nanguecá, madague'bü guín nuhu ran unbi nange ra ximhäi. Pe o di tu ni mbüihü, pe guim bëmhbü dá tapá ra ximhäi.

17

Bin yqui rá Ta ra Jesús

¹ Nu'bu mí jua a man ra Jesús, bi ndøts'e, ne bin yqui rá Ta:

—Ma Ta a i, ya bi zøm ma oragá din ja a gá sängui. Dami jap ya emme da bømmanho 'be'a ga øt'a ya, ni ts'ant'ugui, ne gue'a dí fädi nuixte xün ho i büya. ² Nguetho ya xcá 'dac ra ts'edi ga unni 'be'a xcá sänba ü gátho i 'bücua ja ra ximhäi, janangue'a ga un ra 'da'yote mazäi ü gátho gá 'daqui. ³ Ne nu'a to'o i ja ra 'da'yote mazäi, majuani dím pähmbe ü, gue gue'e høn'a thoho i majuani grá Ojá, ne nugá dré Jesucristogá gue guá pengá dan yäntegá ua.

⁴ Ya ní mba bü ga juacá ra 'befi gá 'daqui, guerü da bäh yu jã'i ua ja ra ximhäi emme xün hotho i. ⁵ Ma Ta i, nu'bü ya dá juacá, dami jaqui ga conhui ni nuixte bü guí 'büi, tengu tho mín jaiü 'bü má hin'yü ra ximhäi. ⁶ Nuya dá xih yu jã'i nange e, gue nu'ü gá huanhua ja ra ximhäi. Ni mbeti ü, ne gá

'daqui, ne bi mb'e'ts'a nim hma dá xänba ü. ⁷ Ne i pä ü ya gue gue'e gá 'dac ra ts'edi dá øt' ra 'befi dá øt'e, ne ü yam hma dá mangá. ⁸ Nguetho bi hyän'a ram hma gá xiqui dá xifi. Janangue'a i pädi majuani bá nexá bü guí 'büi, ne bi 'yç'ç'yei gue gue'e guá pengá dan yäntegá ua.

⁹ Nugá dí äp'a ya guí fäx'i ts'üü, ne hin dí ä a nim fäts'i nange ü i ten ra ximhäi. Pe høn't'ü gue gá 'daqui nguetho ni mbeti ü. ¹⁰ Ne nu'ü gátho ma mbeti ni mbeti ü, ne nu'ü gátho ni mbeti ma mbeti ü. Ne gue'ü i udi nuixte xün hogá ü.

¹¹ Nuya him man dam 'bücua ja ra ximhäi. Ga mbagá bü guí 'büi. Pe nu'ü go dí thoqui dím 'bücua ü. Janangue'a, ma Hogata i, dami jamansu ü gátho gá 'daqui nange ni ts'edi zehé, gue da gohi tengu'bü n'danjã'itho tengu gauí. ¹² Gátho yu pa däm 'bühmbe ü gá 'daqui, dá jamansu ü nange ni ts'edi gá 'daqui. Ne xinga n'da bim 'bedi, høn't'a n'da nts'änni dím 'bedi, tengu män t'o't'i bü ja ni søcua maya'bü ngue ngubü din ja.

¹³ Ne nuya mí ts'ütho ga mba bü guí 'büi, pe nuna dím mangá ya nge di 'bücua ja ra ximhäi, janangue'a da yuh yá mbüi ü i øh ya nange man johyagá. ¹⁴ Nugá dá un'na nim hma ne bi hyäm buya. Janangue'a di acpa ra ximhäi ü, nguetho hing yá mengu ua ja ra ximhäi ü, tengugá hind rá mengugá ua ja ra ximhäi. ¹⁵ Hin dí ä'a i gue guí 'uec'ü nanguecua ja ra ximhäi ü, pe dí ä'a i guí jamansup yá mbüi hin da dáp ra zjthü ü. ¹⁶ Nu'ü hing yu mengu ua ja ra ximhäi ü, tengu thohogá. ¹⁷ Dami xänbi xün ho a nim hma majuani, janangue'a da 'uegue xün ho nange yan ts'o i ja ua ja ra ximhäi. ¹⁸ Tengu tho bü guí 'dac ra 'befi dá jap yu jã'i ua ja ra ximhäi da bã i, nguthogá dí un ra 'befi ü, di jap yu jã'i ua ja ra ximhäi da bã'a i. ¹⁹ Dan unse janangue'a ne'ü tengu'bü da du nange yá nyombüi, ne da zá da den'na ram hma majuani.

²⁰ Ne nu'bü bi mam mam hmammi ü i ç'ç'yeigá ya, ne nu'bü bi 'yç'ç'yeigá ü da sifi, ne'ü dí äp'a nim fäts'i nange gátho ü büya. ²¹ Janangue'a gátho da gohi tengu'bü n'danjã'itho, tengu thohogau ma Ta i, n'dátho dí conhui. Dami japi n'dat'a da bën ü, nguetho n'dat'a man 'yomfëniui dá unüi gátho ü. Janangue'a da 'yç'ç'yei ü i ten ra ximhäi, gue gue'e guá pengá dan yäntegá ua ja ra ximhäi. ²² Nu ra ts'edi gá 'daqui dá undá ü, gue da zá da gohi tengu'bü n'danjã'itho, tengu gauí. ²³ Nugá dí 'bühmbe ü, ne'e dí 'bühmi, janangue'a majuani da zá gátho 'dat'a gam bëmhbü. Ne da nu ü i ten ra ximhäi, da bãdi gue gue'e guá pengá dan yäntegá ua ja ra ximhäi, ne da bã ü i ten ra ximhäi gue emme guidí huç'c'ü tengu bü gní huçagui.

²⁴Ma Ta i, dín nde 'darpə dan zəmhəu ɤ gá 'daqui, gue da nu mazəi a ran ho tətə thoho gá 'daqui. Nguetho zəi guidi huəgə nɛ gue'bu go má hin'yə ra ximhəi. ²⁵Ma Hogata a i, nu ra ximhəi hingui pə'a i. Pɛ nugə dí pə'a i, nɛ'ɤ 'da gá 'daqui i pədi gue gue'e guá pengə. ²⁶Nugə dá japi bi bə'a i, nɛ man'da man'da ga japi da bədi gətho nin ho, gue da zə dín ja xən ho nin huəcate bu mbo yə mbəi ɤ, tengu tho bu nan jagə nin huəcate. Nɛ dan zəp bu ja yə mbəi ɤ, bi 'yɛmp'a rá Ta.

18

Bi fent'a ra Jesús

¹Nu'bu mí jua'ə bin yaui rá Ta, dá mbəhmbə ra Jesús buya dyu xədihe, dá 'daxhe n'da ra t'əhyɛ gue ra Cedron, nɛ dá cəthe bu ja n'da ra nuəndət'o. ²Nu'a ra Judas, gue'a di dá a ra Jesús, mí pəpə ja ra nuəndət'o nguetho zəi mí pəhmbə bu ra Jesús. ³Nu yə fariseo nɛ yə dambəjə bá pəhn'du 'da yə dofui nɛ mi'da yən 'yohu gue bán 'yohu ra Judas. Gətho i hə yə sibi nɛ yú juai. ⁴Nu ra Jesús i pədi gətho 'bɛ'a dín ja gue da t'ørpe. Janangue'a bi mba bin c'athu, nɛ bi 'yən'du:

—To'o guí homhbə, bi 'yɛmbi.

⁵Nɛ bi də ɤ:

—Dí homhbe ra Jesús ra mengu bu Nazaret, bi 'yɛn'ɤ.

—Guecə, bi 'yɛn'a ra Jesús buya.

Nɛ i 'bəhmbə bu ra Judas gue di dá. ⁶“Guecə,” 'bu mí 'yɛn'a ra Jesús, 'bɛx bi goh yə xəthə ɤ yən hyonte nɛ bi 'ya ɤ buya nangue ra mbidi. ⁷Nu ra Jesús bi ma mahən'a:

—To'o guí homhbə.

Nɛ bi də ɤ:

—Dí homhbe ra Jesús ra mengu bu Nazaret, bi 'yɛn'ɤ.

⁸Nu ra Jesús bi dət'ɤ buya:

—Ya dá xi ahə, guecə. Pɛ nu'bu həngdə guí honjə, hinga nɛhya ma xədi guí sixhə, bi 'yɛna.

⁹Nɛ guehna bi man na ra Jesús bin theui a bi xih rá Ta 'bu mín yaui, ngue xí 'yɛmbi: “Gətho gá 'daqui xinga n'da ga 'bɛdi,” xí 'yɛmbi. ¹⁰Nu ra Simón Pedro buya bi gəx a rá juai mí hə nɛ bi 'yespa rán 'yɛizagu a rá 'yɛhe ra dambəjə, rá thuhu Malco a. ¹¹Pɛ nu'a ra Jesús bi 'yɛmp'a ra Pedro:

—Fo'ts' ní juai a nin t'ojuai. Nuna ra mbohi xən zənga ma Ta ha hin ga sigə na, bi 'yɛmbi.

Bi ts'ix bu 'buh ra hmumbəjə a ra Jesús

¹²'Bɛx bi bɛnt'ɤ yə dofui nɛ'ɤ yú hmu nɛ yə policia bi mbɛn ma mijudíohe, nɛ bi du't'i. ¹³M'ɛt'o bi zixpə 'buh ra Anás rá ndəhyə a ra Caifás, nɛ nu'a ra Caifás, ra dambəjə a ra jɛya a. ¹⁴Guehna ra Caifás ngue xí xi ɤ yə mí ngarpihu, gue man'da xən ho 'bu n'datho da du, xinda gue'bu gətho ga juahmbə.

Nu ra Pedro bi gən'a ra Jesús

¹⁵Nu ra Simón Pedro, nɛcə buya, dá ten'be ra Jesús. Nɛ madím pə'be a ra dambəjə, janangue'a bi zə dá cət'ə bu bi mba ma cət'i a ra Jesús bu mbo rá mbət'ti a rá ngu ra dambəjə. ¹⁶Pɛ nu ra Pedro mí 'bəpə thi bu ja ra goxthi. Pɛ dá pəngə buya gue dá əp ra mate a ra mbəngoxthi, janangue'a bi zə bi yət'ambo ra Pedro buya. ¹⁷Nu'a ra mbəngoxthi buya, gue n'da ra xisu, bi 'yɛmp'a ra Pedro:

—Nu'i ha hinga gue'e rá xədi'i nu ran 'yohu, bi 'yɛmbi.

Nu ra Pedro bi dət'a:

—Hin'na, hinga guecə, bi 'yɛna.

¹⁸Madín təspihə ɤ yə 'yɛhe ra dambəjə nɛ yə policia a ra Pedro, nubə ja ra sibi xí 'yudi, nguetho xən se.

Nu ra hmumbəjə bi juənba ra Jesús

¹⁹Nu ra dambəjə bi 'yənna ra Jesús to'o gətho i tenni, nɛ bi 'yənmi 'bɛ'a ním hma im ma 'bu in xənbate. ²⁰Nu ra Jesús bi dət'a:

—Nugə zəi dá mam bu ja ma nijəhu nɛpə ja ra dənijə, guepə zəi dim peti gətho ma mijudíohe. Njəm'bu dá mangə bu njongui 'buh yə jə'i. ²¹Nɛ ndetho guí əngui 'bɛ'a dá mam 'bu mán xənbate. Nde'bu guí 'yən'du bi 'yoh man hmanğə. Nu'ɤ i pədi 'bɛ'a dá mangə ɤ, bi 'yɛna.

²²Nɛ nu'a ra Jesús 'bu mí dət'a ra dambəjə, nɛ nu'a n'da ra ngərpa dofui bi mbəmp'a rá hmi, bi 'yɛmbi:

—Hanja ngubə gá xih ra dambəjə, bi 'yɛmbi.

²³Nu ra Jesús bi 'yɛmp'a:

—Nu'bu ja 'bɛ'a dá mangə gue hingui ho, dami ma. Pɛ nu'bu nte dá mangə, hanja gní pɛgbi, bi 'yɛmbi.

²⁴Nu ra Anás buya bi mbɛnhna ra Jesús bu 'buh ra Caifás, rá mí dambəjəjui.

Nu ra Pedro bi gəm mahən'a ra Jesús

²⁵Nɛ mí 'bəpə ra Simón Pedro madín təspí a. Nɛ ən'du i 'bəhmbə:

—Ha nɛ'e rá xədi'i nə.

'Bɛx bin cəni:

—Hinga guecə, ɛna.

²⁶Nu'a n'da rá 'yɛhe ra dambəjə buya, gue dim meniui a ra 'yɛhe xí 'yespa rá zagu ra Pedro 'bu mí 'yɛna da yən'a rá Hmu, bi 'yɛmbi:

—ɛna gue'e dá nu a bu ja ra nuəndət'o, bi t'ɛmp'a ra Pedro.

²⁷Nɛ bin cəm mahən'a ra Pedro. 'Bɛx bi mbah ra tamfo.

Nu ra Pilato bi juənba ra Jesús

²⁸T'axuditho bá ts'i bu ja rá ngu ra Caifás a ra Jesús, nɛ bi ts'ix bu ja ra nguts'ət'abi. Pɛ nu ma ngurpihe dyu judíohe dyu israelhe, him bi yuzɛhe bu mbo nguetho ɛn yən t'ɛdi dín ts'on yə jə'i 'bu da yəpə ja yə ngu ɤ hing yə judío, nɛ hin da zə dá zi ran ts'ihmɛ

nangue ran dābaxjua 'bū xtán yǝrpa mbo.
 29 Janangue'a nu ra ts'ut'abi Pilato, bi mba
 bū thi gue da zo u yu yǝpate, ne bi 'yǎn'du:

—'Be'a gni yǝfu a ran 'yohu, bi 'yǝna.

30 Ne bi dā u ma ngǝrpihe:

—Nu'bū hin gra ts'om'bāi, hin xcá dá ahū
 'bū, bi 'yǝn'ū.

31 Ne nu ra Pilato bi 'yǝmp'ū:

—Dami sixhū 'bū, ne gui juǎnbahū nangue
 nin t'ǝdi zehēhū, bi 'yǝna.

Ne nu ma ngǝrpihe bi dǝt'a:

—Pǝ hin'yū man t'ǝdizehēhe gue'a ga hohe
 nda, bi 'yǝn'ū.

32 Nu'a bi man'ū bin theui a bi man a ra
 Jesús 'bū mí ma 'be'a mǎn dǝte dí du a, gue da
 mba ma cuati bū ja ra pont'i. 33 Nu ra Pilato
 bi mbeng mahon'a bū ja ran ts'embate ne bi
 'yǎna ra Jesús:

—Nu'i ha gue'e grá hmuts'ut'abi yū judío,
 bi 'yǝmbi.

34 Nu ra Jesús bi dǝt'a:

—Ha guím bense 'be'a guím ma, uague
 n'dan'yo bi xi i nanguecá, bi 'yǝmbi.

35 Nu ra Pilato bi 'yǝm baya:

—Hin drá judiögá. 'Be'a gá 'yot'e thǝ, ngue
 bi dá'a ua ni mijudiöhū ne ni dǝmbǝjǝhū.

36 Nu ra Jesús bi dǝt'a:

—Hin dǎm hmuts'ut'abigá ua ja ra ximhäi.
 Nu'bū xcám hmuts'ut'abigá ua, xtín tunhdū
 ma jǝ'igá u bi bendgui 'bū, ne hin xtí dǎgá ua
 'bū. Pǝ nu ma ts'ǝdigá him bi nequi ua ja ra
 ximhäi a, bi 'yǝna.

37 Nu ra Pilato bi 'yǝmbi mahon'a:

—Ha majuǝni grá hmuts'ut'abi 'bū, bi
 'yǝmbi.

Nu ra Jesús bi dǝt'a:

—Majuǝni guím ma gue drá hmuts'ut'abigá
 ne gue'a dǎm 'bucá ua ja ra ximhäi, ne gue'a
 ná ǝcá ua gue ga u'a majuǝni. Nu'u to'o
 in nde da bǝ'a majuǝni, da 'yomanhō a dím
 mangá u, bi 'yǝna.

38 Nu ra Pilato i ǝna:

—'Be'a maha a majuǝni, njon da zǎ da bǝdi
 nda'a a majuǝni, bi 'yǝmthoho.

Bi ts'ǎnba rán unbi ra Jesús

Ne nu'bū mí jua'a bi man ra Pilato, bi mba
 bū thi din yǝhū u yú yǝpate mahon'a, ne bi
 'yǝmp'ū:

—Nte mǎn ts'o dá tǝnbi. 39 Pǝ nu'ahū zǝi guí
 xijū ga thoc'ahū n'da ra ofádi 'bū bi dǎt' ra pa
 ran dǝbaxjua. Ha guím ndehū ga thoc'ahū ni
 hmuts'ut'abihū, bi 'yǝna.

40 Ne bi mbǝdi bi mbafi nts'edi u, bi 'yǝn'ū:

—Hin'na, hinga gue'a, pǝ nu'a ra Barrabás,
 gue'a gui thogǝhe a, bi 'yǝn'ū ma ngǝrpihe.

Nu ra Barrabás, n'da ra hyote a.

19

1 Nu ra Pilato bi manda dí fei a ra Jesús.
 2 Nu yū dofui baya bi 'yǝrpa n'da ra corona
 gue yū 'yū'ujni, ne nts'edi bi huspa rá yǝ ra

Jesús. Ne bim pārba n'da ra 'bǝt'e xǎn jǝpoi
 tengu dim pǎt' yū hmuts'ut'abi. 3 Ne bi den
 baya ne bi 'yǝnspra yú biba, bi 'yǝmbi:

—Biba, grá hmuts'ut'abi yū judío, bi
 'yǝmbi. Ne bi mbe'mi baya ngue yú 'yǝ.

4 Bi mba bū thi mahon'a a ra Pilato, bin
 yǝhū ma ngǝrpihe:

—Nuya ga dá ahū na ran 'yohū, dami
 pǝhmbū nte dá tǝnba n'da ran ts'o gue xū 'yot'
 na, bi 'yǝna.

5 Bi ts'ix bū thi ra Jesús baya, ya i hu'ts' ra
 corona ngue nt'ot'e yū 'yū'ujni, ne he ra 'bǝt'e
 xǎn jǝpoi.

—I 'bǝcua na ran 'yohū ya, bi 'yǝn'a ra
 Pilato.

6 Nu'ū yū dǝmbǝjǝ ne ma ngǝrpihe 'bū mín
 nu a ra Jesús, nts'edi bi mbafi, ne xǎn ngu yū
 nidi bi 'yǝna:

—Dá du, dá 'dǝm'pū ja ra pont'i.

Nu ra Pilato bi 'yǝmp'ū baya:

—Dami sizehēhū 'bū guín nde gui cuathū
 bū ja ra pont'i, nguetho nugá hin te dá tǝnǝ
 n'da ran ts'o xū 'yot' na, bi 'yǝmp'ū.

7 Nu'ū ma ngǝrpihe bi dǝrpya:

—Nugǝhe i jaje n'da man t'ǝdihe gue da
 du n'da im ma tengu im ma na, nguetho bi
 manse guese rá Ts'unt'ū Ojǝ, bi 'yǝn'ū.

8 Nu'bū mí 'yǝ a ra Pilato mí ǝn'a ra Jesús
 gue rá Ts'unt'ū Ojǝ a, man'da bi zu a. 9 Ne
 bi zix pū mbo ja ran ts'embate mahon'a a ra
 Jesús, bi 'yǎnni:

—Harū ǝ majuǝni guí nts'i.

Pǝ nu ra Jesús him bi dǝti.

10 Nu ra Pilato bi 'yǝmp'a:

—Hanja hin gni thǝrcagui. Ha hin guí pǝdi
 ja ma ts'edi ga cuat'a bū ja ra pont'i, ne ja ma
 ts'edi ga xoc'a bū, bi 'yǝmbi.

11 Nu ra Jesús bi dǝdi:

—Hin xtín ja ni ts'edi ne nte sä gui 'yǝrque
 'bū hin xtán zǎn Ojǝ 'be'a gui 'yǝrque. Pǝ
 nu'ū bi dǎgá ua, man'da ja yǝ ts'oqui u xinda
 gue'e, bi 'yǝn'a ra Jesús.

12 Ne nubaya nu ra Pilato ǝmmǝ bi hyoni
 'bǝpū dí hyetho a ra Jesús. Pǝ nu ma ngǝrpihe
 nts'edi bi mbafi, bi 'yǝn'ū:

—Nu'bū gui hyet na, nin sǝiui a ma
 hmuts'ut'abihū ra César 'bū. Nguetho nu'bū
 'bo'o da ma gue im hmuts'ut'abi zehē din
 sǝhmi a ra César 'bū, bi 'yǝn'ū.

13 Nu'bū mí 'yǝhna ra Pilato, bá si bū thi
 mahon'a a ra Jesús bū ja rá ngun'yu ran
 juǎnbate magats'i, dí ǝmfǝ ma ndehē Gabata.
 Ne bi hyux ra Pilato bū ja rá mexa ran
 juǎnbate. 14 Nu'a ra pa a, i pa ma hoqui
 yūn ts'ihme da ts'i 'bū bi hyats'i, nangue ran
 dǝbaxjua. Ne di 'beh mits'ū da zǝn i huxhyadi.
 Ne nu ra Pilato bi 'yǝmp'ū ma ngǝrpihe:

—Nuya 'bǝcua na ni hmuts'ut'abihū, bi
 'yǝmp'ū.

15 Pǝ nts'edi bi mba u:

—Dá du, dá duhma, dá 'dǝm'pū ja ra
 pont'i, bi 'yǝn'ū.

Nε nu ra Pilato bi 'yεmp'u:

—Hanja gni 'yεnjɛ gam ma da 'dɔm'pɛ ja ra pont'i ni hmuts'ut'abihɛ, bi 'yεmbi.

Pε nu yɛ dɔmbɔjɔ bi dɔdi:

—Njongui 'bɛcua man'da ma hmuts'ut'abihe, hɔnt'a ma hmuts'ut'abihɛ bɛ Roma ngue ra Cεsar, bi 'yεn'ɛ.

¹⁶ Nu ra Pilato bɛya bi 'yɔt'a bi nde yɛ mbɔjɔ, bi manda dɔ cuati bɛ ja ra pont'i ra Jesús. Nε bi ts'ix bɛya.

Bi mba n'dɔ'mi bɛ ja ra pont'i ra Jesús

¹⁷ Nε bi zix yɛ dofɛi a ra Jesús bɛya, nε i tuzehε rɔ pont'i bɛ nɔ mba, da zɔm bɛ ja n'da ra nyuni t'εmbi Gólgota, nde da ma ra Nyuni nyɔxmu. ¹⁸ Nε nu'bu mí zɔm bɛ, bi mba n'dɔ'mi ra Jesús bɛ ja ra pont'i. Bim 'bɔ inde rɔ pont'i, nε n'da an 'danguadi bim 'bɔ ɛ mɔ'da yɛ pont'i, bi guarpɛ ɛ mi yoho. ¹⁹ Nu ra Pilato, bi 'yo't'a n'da ram hma bi 'yεna: “Nuna ra Jesús ra mɛngu bɛ Nazaret, rɔ hmuts'ut'abi yɛ judio na,” bi 'yo't'i. Nε nu'ra ra t'ohni bi mba n'dɔ'mi bɛ ja ra pont'i. ²⁰ Xɛn ngu ma mijudiohe dyɛ israelhe bi nu bɛya 'bε'a nt'o't'i bɛ, nguetho mbe ndehniho tho bɛ. Nε nt'o't'i nangue ma ndesche ra hebreo, nε yɛ nde yɛ mɛngu bɛ Grecia gue ra griego, nε yɛ nde yɛ mɛngu bɛ Roma gue ra latin. ²¹ Nu'ɛ yɛ dɔmbɔjɔ bɛya bi 'yεmp'a ra Pilato:

—Hanja gɔ 'yo't'i gue ma hmuts'ut'abihe. Pε dami hoqui da ma: “Bi manse: Nugɔ drɔ hmuts'ut'abi yɛ judio,” da 'yεna, bi 'yεn'ɛ.

²² Pε nu ra Pilato bi dɔt'ɛ:

—Yɛ nt'o't'i 'bε'a dɔ o't'ɔ, dɔ guet'a, bi 'yεmthoho.

²³ Nu'bu mí cuar bɛ ja ra pont'i ra Jesús, nu yɛ dofɛi bɛya bi gɔspa yɛ he, goho munts'i bin ja yɛ he, n'da ngu n'da yɛ dofɛi n'da n'da munts'i bi gɔx'ɛ. Pε nu'ra pahni rɔm 'bεxɔts'e hin hapɛ ma zɔte a. ²⁴ Janangue'a bin 'yεmzεhe ɛ:

—Nde'bu gɔ ɔthɛ n'da ran tɔha to'o da bɔni din theui rɔ pahni na.

Nε nu'a bi man'ɛ bin theui a mán t'o't'i bɛ ja rɔ t'ohni Ojɔ gue njabɛ da 'yɔt'ɛ, mi εna: “Bi mba ma darqui ma he, n'da n'da munts'i bi gɔx'ɛ 'da. Pε nu'ra mam 'bεxɔts'e bi t'ɔt'a n'da ran tɔha to'o da gɔts'i,” mí εn rɔ t'ohni. Gue'a bi 'yɔt' yɛ dofɛi a.

²⁵ Nuya mí 'bɔpɛ ja ra pont'i rɔ mbe ra Jesús nε a rɔ juhɛ, nε'a ra María rɔ bɔmbe a ra Cleofas, nε'a ra María ra mɛngu bɛ Magdala a. ²⁶ Nε nu'ra ra Jesús 'bɛ min nu a rɔ mbe, nεcɔ gue madɔ huεgɔ, bi xi a rɔ mbe bɛya:

—Ma mbe i, dami 'yεmbi ni ts'unt'ɛ nɛ ma xɔdi guɔ 'bɔhmi, bi 'yεmbi.

²⁷ Nε bi 'yεngɔ ra Jesús bɛya:

—Dami bɛni tengu'bu ni mbe nɛ ma mbegɔ, bi 'yεngui.

Nε 'bεx dɔ sixɔ bɛ ja ma ngu bɛya, nε dɔ jamansa a.

Bi du ra Jesús

²⁸ Nε nu'bu mí man a ra Jesús bi bɔh pɛya, gue bi juah rɔ 'bεfi mí mam bɛ ja rɔ T'ohni Ojɔ gue din ja. Nε bi 'yεm bɛya:

—Dɔ tutehe, bi 'yεna.

Nε'a bin theui a mán t'o't'i a bi ma. ²⁹ Nε mí hɔpɛ n'da ra t'ɛxaro i po ra guindɔt'o xɛn ju. Nu'ɛ mí 'bɔpɛ bɛya bi gɔpɛ ja ra guindɔt'o a n'da εna ra fɛnjo gue bi zinni, bi fospa rɔ yɔ ra xithi bɛya nε bi hyurpa rɔ nde ra Jesús da zɔts'i. ³⁰ Nu'bu mí zɔts'a ra Jesús:

—Yɛ bi guah ma 'bεfi, bi 'yεna.

'Bεx bin ye'mahɔi rɔ yɔ, nε bi unse rɔ te bi du bɛya.

Bin sɛnba rɔ 'bɔts'e ra Jesús

³¹ Nu ma ngarpihe hingui ndepe da guathoho bɛ ja yɛ pont'i ɛ yɛ jɔ'i 'bɛ ya xɛ hyats'i, nguetho gue'a ra pa a ya man'da tɔte nangue ra dɔmpeti. Janangue'a bi t'ɔp ra mate ra Pilato da mba n'ɛacpi yɔ juɔngua gue da du n'dihi ɛ, nε da mba ma tongui bɛya. ³² 'Bεx bi mba ɛ yɛ dofɛi, nε bi 'ɛacpa yɔ juɔngua ɛ yoho mí cuarpɛ ja yɔ pont'i guepɛ mí 'bɔh rɔ pont'i ra Jesús. ³³ Pε nu'bu mí zɔm bɛ cuat'a ra Jesús, bi nu gue ya xɔ du, janangue'a him bi 'ɛacpa yɔ juɔngua a.

³⁴ Pε nu'a n'da ra dofɛi bi sɛnba rɔ 'bi'bɔts'e ra Jesús a ra ts'ɔt'εgui. 'Bεx bi bɔn ra ji nε ra dehe. ³⁵ Nε nugɔ gɔtho dɔ nuse 'bε'a bi t'ɔrpa ra Jesús. Janangue'a majuɔni na dɔ o't'ɔ ya. Nε guehna dɔ o't'ɔ na n'dahma da zɔ guɔ 'yεc'yεihɛ. ³⁶ Nε nu 'bε'a gɔtho bin ja, bin theui a mán t'o't'i bɛ ja rɔ sɔcuɔ Ojɔ gue din ja. Nε man t'o't'i: “Xɔngɔ n'da rɔ dɔ'yo da mba n'ɛacpi,” mí εn ra t'ohni. ³⁷ Nε man'da bi hmam bɛ ja rɔ T'ohni Ojɔ, bi 'yεna: “Nu'ɛ dɔ ɛcpi da nu gue gue'a bi mba ma sɛnbi ra ts'ɔt'εgui rɔ 'bɔts'e,” mí man'ra ra T'ohni.

Bi t'ɔ'a ra Jesús

³⁸ Nε nubɛya nu ra José ra mɛngu bɛ Arimatea, nu'a n'da rɔ 'yεc'yεi ra Jesús, pε him mi ma gue mí εc'yεi nguetho mí su ma ngarpihe, pε nuya bi 'yɔp ran t'εdi ra Pilato di tongba rɔ ngɔc'yεi ra Jesús bɛ ja ra pont'i da 'yɔgui. Nε nu'bu min t'un ran t'εdi ra José, bi mba bɛya nε bi tongba rɔ ngɔc'yεi ra Jesús. ³⁹ Nε bá εh ra Nicodemo bɛya, gue gue'a xɔ zɔm bɛ mí 'bɔh ra Jesús n'da ra xui. Nε i tu ra 'yεthi εmme i yɛman'u, mbe 'dɔte ma 'det'a kilo nan hyɛ, ma thɔspi ra mirra a ra ɔloes. ⁴⁰ Nu'bu mí mbantpa rɔ ngɔc'yεi ra Jesús ra hoc'ɔt'e xɛn ho, nε bi 'yurpa ra 'yεthi guepɛ nɔm fɔx ra 'bɔt'e, tengu zɔi dɔ the dyɛ judiohe 'bɛ dɔ ɔhmbe n'da ra rɔ. ⁴¹ Nε i ja bɛ n'da ra mba'ye jombɛ ja ra pont'i xɔ 'dɔm'ma ra Jesús, nε nubɛ hɔi oqui bɛ n'da ra hyɔdo ngue ran 'yɔgui, mahoqui pε njon nɔ 'yo bɛ n'da ra rɔ. Nε jabɛ n'da ra nuɔndɔt'o bɛ rɔ

goxthi a ra hyädo gue ran 'yägüi. ⁴²Ne nu'a ra pa man'da täte thoho nangue ran dābaxjua ε ma guerpä da mbädi. Janangue'a bi cät't'a n'dihhi bā ja ra hyädo a rá ngöc'yei ra Jesús, nguetho hinga yatho bā.

20

Bi dāmbēni a ra Jesús

¹T'axuditho domingo hin ní nec ra häi nu ra María ra mēngu bā Magdala bi zōm bā ja ran 'yägüi. Bi nu gue xí mba njūnni a ra xīndo mi juax bā ja rá goxthi ran 'yägüi. ²Bá pengui ne bān tihi, bi zōm bā mí 'bū'be ra Simón Pedro ne bi 'yēnc'be:

—Bin jūc ma Hmuha. Ne hin dí pādi hapū bi thux ya, bi 'yēnc'be.

³Dá mbē'be bā ja ran 'yägüi bāya. ⁴Émme dán ti'be, bin ts'ogui ts'ū ra Pedro, ne m'bet'o go dá sōngā bā ja ra hyädo. ⁵Dá c'q't'ä bā mbo dá nu hōnt'ū yū 'bō't'e cāx bā ngue xí 'bant'i. Pe him 'bex dá cät't'ä mbo. ⁶Ne nu'bū mí zōm bā ra Simón Pedro, 'bex bi uēntho bā mbo, ne'a bi nu cāx bā yū 'bō't'e. ⁷Ne nu'a n'da ra 'bō't'e xí 'banba rá yā ra Jesús n'danni mí cāts'i, ma do'mi a. ⁸Necā dá cät't'ä mbo bāya, madague'bū m'bet'o dá sōngā bā. ⁹Ne nu'bū má nu 'bē'a di ja bā, dá ēc'yeigā gue majuāni bi dāmbēni a ra Jesús. ¹⁰Dá peng'be bā ma ngu'be bāya.

Nu ra Jesús bi nequi bā mi 'bā a ra María

¹¹Pe nu'a ra María bi gotho bā ja rá goxthi ra hyädo ne i zoni ne di c'ārpū mbo. ¹²Ne bi nu yoho yām 'behni Ojā mahets'i i he yū t'axcahe. I hupū n'da bā mí ja rá yā ra Jesús ne hupū man'da bā mí ja yū gua. ¹³Ne bi xī a ra María:

—Grā xisu, hanja gnā zoni, bi 'yēmp'a.

Ne nu ra María bi dāt'ū:

—Nguetho bin jūc'a ma Hmu ne hin dí pādi hapū bi thuts'i, bi 'yēna.

¹⁴Ne nu'bū mín hanni ra María, bi nu ra Jesús i 'bāpū. Pe him mi pādi gue gue'a. ¹⁵Nu'a ra Jesús bi 'yēmp'a:

—Grā xisu, hanja gnā zoni, to'o guí honi, bi 'yēmbi.

Pe nu ra María mím bēni gue gue'a ran 'yohū di jamansu ra nuāndāt'o. Janangue'a bi 'yēmbi:

—Nu'bū gue'e gā jūga mā Hmu, dami 'yurqui ts'ū hapū gā pēgui ne ga tuxā, bi 'yēmbi.

¹⁶Ne nu ra Jesús bi ndōnba rá thuhu:

—María, bi 'yēmbi.

Nu ra María 'bex bi 'bā't'i xūn ho bāya, bi nu ne bi 'yēna:

—Raboni, nde da ma, "Xānbate i," bi 'yēmbi.

¹⁷Ne nu ra Jesús bi 'yēmbi:

—Pe hingui sā 'bexque gui thācā ya nguetho di 'bēh mi ts'ū ga mba bā bí 'būh ma Ta. Janangue'a 'bē ní mbahma bá xī ū

ma cuui ga pengbū bí 'būh ma Tagā, ne ahū ni Tahā a, nu'a ma Ojāgā a, ne ahū ni Ojāhū a, bi 'yēmbi.

¹⁸Nu'a ra María ra mēngu bā Magdala bi mba bāya, ne bi xije dyū xādihe gue bi nu ra Hmu ne bi xije 'bē'a bi man'a.

Nu ra Jesús bi nequi bā mí 'bū ū yū xādi

¹⁹Ne nu'bū mín de guet'a ra pa domingo, nthū't'i yū jut'i ra ngu bā dām 'būhmbe nguetho dá su ma ngurpihe, ne nu'bū má nuhe, 'bā inde bā dí 'būhmbe ra Jesús. Ne bi 'yēna:

—Daman johyaha, bi 'yēnje.

²⁰Ne nubāya bi 'yurcahe yū 'yē guerpū xí 'dōmbi, ne rán zū'bōts'e guerpū xīn sanba ra ts'āt'ēgui. Ne nu'bū má nuhe, dá pāhmbe majuāni ma Hmuhe a, ne émme dán johyahe bāya. ²¹Ne bi ma mahōn'a ra Jesús:

—Daman johyaha. Ne tengu tho bā í 'dac ra 'befi ma Ta dá jap yū jā'i ua ja ra ximhāi da bādi, nguthogā dí 'da ahū ra 'befi gui jafū yū jā'i ua ja ra ximhāi da bādi, bi 'yēnje.

²²Ne nu'bū mí jua a bi man na, bi huigāhe ran dāhi n'da ngu n'dagāhe bāya.

—Dami hyāmhū rá Hogandāhi Ojā, bi 'yēnje. ²³Nu'a to'o di pāh yū mbūi nangue yū ts'oqui, i ja nin t'ēdihū gui xihmbū ma punbi a. Pe nu'a hin di pāh yū mbūi nangue yū ts'oqui, i ja nin t'ēdihū gui xihmbū him ma punbi a, bi 'yēnje.

Bi hyāxanjuāni a ra Tomás

²⁴Pe nu ra Tomás gue'a i t'ēmbi ra Go a, n'da ma mixādihe, njo'o bū 'bū mí nequi ra Jesús. ²⁵M'bejua bāya dá xihmbe ra Tomás:

—Nugāhe dá nuhe ra Hmu.

Pe nu ra Tomás bi 'yēna:

—Pe nugā dí ēna him majuāni a guí xijū hinda hōnt'bū gan nuse hapū bim fospa yū clavo yū 'yē, ne ga fospa ma saha hapū bim fox yū clavo ne ga fot ma 'yē bā ja rá 'bi'bōts'e, sā ga ēc'yei 'bū, bi 'yēnje.

²⁶Nu'bū mí dāt'an hyāto pa bāya dām pētihe mahōn'a. Ne'a ra Tomás. Ne nthū't'i yū jut'i tengu mam'bet'o, pe xō bi nequi bā ra Jesús mahōn'a, bim 'bā inde bā dí 'būhmbe.

—Daman johyaha, bi 'yēnje mahōn'a.

²⁷Nu'a ra Jesús bāya bi xī a ra Tomás:

—Dami fos' ni saha ua bim foscā yū clavo ne guin nu ma 'yē, ne bá 'uāt ni 'yē gui fo'ts'ua ja ma 'bōts'e. O guí ēna him majuāni pe dami 'yēc'yei, bi 'yēmbi.

²⁸Nu ra Tomás bi 'yēmp'a:

—Ma Hmu i, ma Ojā i, bi 'yēna.

²⁹Nu'a ra Jesús bi 'yēmp'a:

—Tomás, guí ēc'yei ya nguetho ya gā nugui. Pe nu'a to da 'yēc'yeigui 'bū nte ní nu, man'da di jap Ojā ū, bi 'yēmbi.

'Bēpū án t'o't' na ra sōcuq

³⁰Pe nu'ū yū hyonya nt'ō't'e dá nuhe bi 'yōt' ra Jesús, hinga gātho dá o't'ā ua ja ra sōcuq.

³¹ Pɛ hɔnt'ɛ da dá o't'á dí ja ahɛ gui 'yɛc'yɛihɛ guɛ majuɔni ra Cristo a ra Jesús rá Ts'ant'ɛ Ojɔ a. Nɛ nu'buɛ gue'a gui 'yɛc'yɛihɛ din 'da ahɛ ra 'da'yote mazɔi.

21

Bi nequi ra Jesús bu ndenthe

¹ M'bejua buya dá nuhe ra Jesús mahɔn'a, bi jaje dá pɔhmbɛ man'da xɛn ho bu ja ra dɔdehe Tiberias, n'dat'a ra dɔdehe Galilea. Nɛ ga xi ahɛ gátho bin ja. ² Mɛn 'yohɛ ra Simón Pedro nɛ ra Tomás i t'ɛmbi ra Go, nɛ ra Natanael ra mɛngu bu Caná ra xɛqui Galilea, nɛ man 'yohugá yá ts'ant'ɛ gá'be ra Zebedeo, nɛ mí yoho ma mixádihe. ³ Nɛ nubuya bi 'yɛnje ra Simón Pedro:

—Nugá ga mba na 'bahuɔ, bi 'yɛnje.

—Ga mbáhá 'bu, dá ɛmfɛ.

Dá mbáhmbɛ buya 'bɛx dá huhe n'da ma mbosahe. Pɛ gátho ra xui nte dá thehe yu huɔ. ⁴ Nɛ nu'buɛ mí hyax buya mí 'bápu ndenthe a ra Jesús. Pɛ nugáhe him 'bɛxque dá pɔhmbɛ gue gue'a. ⁵ Bi 'yɛnje ra Jesús:

—Gyu ts'ant'ɛhu, ha nte gá thehu yu huɔ.

—Hín'na, dá ɛmfɛ.

⁶ Nu ra Jesús bi 'yɛnje buya:

—Pɛ dami 'yɛnt ni xit'áhu bu ja rán 'yɛi ra mbosa, nɛ 'bɛx gui thehu buya.

Dá ɔthe a bi xije ra Jesús, nɛ ɛmme xɛn ngu dá thehe yu huɔ, him mí sá ga juxhe ra xit'á. ⁷ Nɛ nugá gue madí hugá ra Jesús, dá ɛmp'a a ra Pedro:

—Guehna ma Hmuhe nu.

Nu'buɛ mí 'yoh ra Simón Pedro gue gue'a ra Hmu a, 'bɛx bi hye rá he nguetho xí mbɔgue. Nɛ bin sácpɛ ja ra mbosa gue bi zón'a n'dihi bu i 'báh ra Jesús. ⁸ Pɛ nuje dá cohmbɛ bu ja ra mbosa, zɛn jante dá sómhɛ bu ndenthe nguetho dí jut'áhe ra xit'á nɛ yupɛ yu huɔ. Nɛ hinga yatho ndenthe, mbɛ n'da ciento metro. ⁹ Nɛ nu'buɛ mí zóm bu ndenthe ra mbosa mí huhe, dá nuhe n'da ra sibi i zɔ bu, nɛ n'da ra huɔ i oxpu ja yu ɛsɛpi, nɛ mí oxpu ra hme. ¹⁰ Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛnje:

—Bá cu 'da ni huáhu xcá thehu.

¹¹ Nu ra Simón Pedro buya, bi mba bá jut'a ra xit'á bu ja ra hái i yuh yu huɔ, n'da ciento nɛ yote ma 'de'ma hyu yu huɔ xɛn ndoho. Pɛ hin hapu bi xɛt'a ra xit'á. ¹² Nu ra Jesús bi xije:

—Ba ɛhmbu dan sihmehu, bi 'yɛnje.

Pɛ xinga n'daje xcá ánhde to'o a, nguetho dá pɔhmbɛ gue gue'a ma Hmuhe. ¹³ Nɛ bi mba bu zɔ ra sibi a ra Jesús bi hyac ra hme, nɛ bi 'daje, nɛ ra huɔ.

¹⁴ Nɛ ná hyundí dá nuhe ra Jesús buya gue bin 'yuse, gue'bu go mí dambɛni bu ja rán 'yágui.

Iyqui ra Jesús a ra Simón Pedro

¹⁵ Nu'buɛ mán niyáhe, nu ra Jesús bi 'yɛmp'a a ra Simón Pedro:

—Simón rá ts'ant'ɛ i ra Jonás, ha man'da guí numanhogui xinda guehya 'da.

Nu ra Pedro bi 'yɛmp'a:

—Háha ma Hmu i, guí pɔdi gue dí numanho i.

Nu ra Jesús bi 'yɛmb buya:

—Dami 'ujn'ɛ ma t'udɛ'yo, nanguɛ mam hmangá gui xánba yu já'i i ɛc'yɛigui.

¹⁶ Ná yondí xɔ bi 'yɛmp'a:

—Simón rá ts'ant'ɛ i ra Jonás, ha majuɔni guí numanhogui.

—Háha ma Hmu i, guí pɔdi gue dí numanho i, bi 'yɛmbi.

Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛmp'a:

—Dami fáh ma de'yo 'bu.

¹⁷ Nɛ ná hyundí buya bi 'yɛmbi:

—Simón rá ts'ant'ɛ i ra Jonás, ha guí numanhogui, bi 'yɛmbi.

Nɛ bi du rá mbuɛi ra Pedro, nguetho ya ná hyundí bi 'yán 'bu i numanho. Nɛ bi dɔti:

—Ma Hmu i, gátho guí pɔdi, guí pɔdi dí numanho i.

Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛmbi mahɔn'a:

—Dami 'ujn'ɛ ma zɛ de'yo dadí huɛcá.

¹⁸ Nu'buɛ gmin ts'ant'ɛ zai gán 'yose hɔnbu go hapu guín nde gui mba, nɛ guí tuzɛhe rá ngut'i ni foho. Pɛ nu'buɛ gán dɔc'yɛi gui ing ni 'yɛ nɛ n'dan'yo da tut'i i, nɛ da zix'i i hapu hin guín nde gui mba, bi 'yɛmbi.

¹⁹ Guehna bi man ra Jesús, gue da báh ra Pedro 'be'a nín dɔte da nu a, nɛ gue'a dí 'yudi xɛn hotho Ojɔ a. Nɛ nu ra Jesús bi 'yɛmp'a a ra Pedro mahɔn'a:

—Dami tɛngui gui thoc'a ma 'bɛfigá, bi 'yɛmbi.

Bi t'án'na ra Jesús nanguɛ a ra Xuua

²⁰ Nɛ nu'buɛ mí da'mi bi dɛn buya bi nyɛgui, bi nugá gue nequi dí tɛt'i, guecá madí hugá ra Jesús, gue 'darpɛ xtá hu'be bu ja ra mɛxa 'bu mán sihmehe gue'bu má ánni to'o dí dá a. ²¹ Nɛ nu'a ra Pedro 'bu mín nugui dí tɛt'i, bi 'yán'na ra Jesús:

—Ma Hmu i, 'be'a nín dɔte xin da nu na ra Xuua, bi 'yɛmbi.

²² Nu ra Jesús bi dɔti:

—Nu'buɛ ma páhá dí 'bútho ua gue'bu go dá sɔcá mahɔn'a, hin ni 'bɛfi gui 'yángui. Pɛ nu'a ni 'bɛfi gui tɛngui gui thoc'a ma 'bɛfi, bi t'ɛmbi.

²³ Pɛ janangue'a mi manse yu 'yɛc'yɛi gue njám'bu ga tugá. Pɛ hinga ngubu bi man ra Jesús, pɛ bi 'yɛna: “Nu'buɛ ma páhá dí 'bútho ua gue'bu go dá sɔcá mahɔn'a, hin ni 'bɛfi gui 'yángui,” xí 'yɛmp'a.

²⁴ Guecá rá xádigá gue bi man ra Jesús, nɛ guecá xin dí o't' na ra sɔcuɔ 'be'a dá nu gue majuɔni bin ja. Nɛ dí pɔhmbɛ majuɔni na dí o't'á ya. ²⁵ Nɛ xɛn ngu mí'da yɛn t'ɔt'e bi 'yot'a ra Jesús. Pɛ nu'buɛ gátho xcá o't'á, hinga xot'a gátho xtín ja ua ja ra ximhái 'bu. Nɛ hɔnt'a dí xi ahɛ ya.

HECHOS Yán t'ót'e yá 'báihũ ra Jesucristo

Bi man ra Jesús ba şh rá Hogandqhi Ojã

1 Nu'i Teófilo, rá mbadi ra søcuã dá o't'a'i mãm'bet'o, dá xi'i gátho bi 'yot' ra Jesús nu'bu mi dæmp' rá 'befi. Ne dá xi'a'i gátho ngue bi ma 'bu mín xänbate. ² Ne dá xi'a'i gátho bi 'yot'a ra Jesús asta gue'bu mi mba mahçts'i. Ne nu'bu mi 'bucua ja ra häi, nu rá Hogandqhi Ojã bi xih ra Jesús 'be'a da xih yá 'báihũ gue da 'yot'e. Nu'yú yá 'báihũ, gue'ũ yün 'yohũ bi huanh ra Jesús ngue man yá xádi u. ³ Nu ra Jesús bi nu ran unbi ne bi du. Ne gátho nyote pa 'bu mí ndants'i mahøn'a, bin 'yuse bu 'buh yá 'báihũ, ja'bu bi hnu, ja'bu hin'na. Ne bi 'yuti xän ngu yün t'ót'e gue'bu bi nde da faqi gue i 'bui. Ne bi xi'ũ nangué rá 'befi i ot' Ojã ua ja ra ximhäi, ne 'beru dí manda Ojã u gátho dim 'bui.

⁴ Nu'bu mím 'bühmbu yá 'báihũ mahøn'a a ra Jesús, ne bin sihmehũ, bi xi'ũ da dõmp'ũ Jerusalén 'be'a bi ma majuqni rá Ta gue ba çhe. Ne çn'a ra Jesús:

—Ya xcã 'yõhmbu dá mangã mam'bet'o ngue ba penh Ojã rá Hogandqhi. ⁵ Nu'a ra Xuua bi 'yot'ahũ ran xixyã nangué ra dehe thoho, pe mi ts'ũtho ya ga 'da ahũ rá Hogandqhi Ojã, bi 'yçn'a ra Jesús.

Bi ndex mahçts'i ra Jesús

⁶ Nu'bu mím peti u, bi 'yänni:
—Ma Hmu ahe, hague guehya yu pa jabũya gui 'yot'e din ja ma ts'edi zehẽhũ mahøn'a, dyũ israelhũ.

⁷ Bi dã'ra Jesús:
—Hingui sã gui pãhmbu nda'a ní pa xän zãn ma Tahũ da 'yot'a 'be'a gátho da 'yõzche. Hin ni 'befihũ gui pãhmbu. ⁸ Pe nu'bu bá çh rá Hogandqhi Ojã, ne gam 'bühmbu, din ja ni ts'edihũ. Ne nu'bu bin ja, gui xihmbu yu ja'i ua ra dãhnini Jerusalén nanguécã, ne gátho ua ra häi Judea, ne'pu ra häi Samaria, ne gátho na ngũni ra ximhäi.

⁹ Nu'bu mi gua'a man ra Jesús bi mba mahçts'i. Nu yá 'báihũ bi nu nu'bu mi ndex mahçts'i. Ne n'da ra güi bi go'mi ne him bi nu yá 'báihũ mahøn'a. ¹⁰ Ne mi 'bãpu, mi ndõts' mahçts'i, 'bex mi 'bãhmbu yoho yãm 'behni Ojã mahçts'i, i he yu t'axca pahni. ¹¹ Ne bi 'yçmbi:

—Nu'ahũ gyũ mænguhũ Galilea, hanja gni 'bãhmbu ua ya ne gni ndõs'hũ mahçts'i. Nu ra Jesús bi ndex ua gui 'bãhmbu, ne tengutho bu á ndets'e, ngutho 'bu bá çãh mahøn'a, ne guet'a ra Jesús a.

Bi thahn'na ra Matías rámpõniui ra Judas

¹² Nu yá 'báihũ ra Jesús bi nexpu ja ra nyuni Olivos bũya, bi mba bu ra hnini Jerusalén, ne

hinga yatho, ndehnni. ¹³ Ne nu'bu mi yãrpũ ja ra hnini bi ndexpu n'da ra cuarto magats'i guepu i 'bu'ũ. Gue'ũ i 'bũpu u, ra Pedro, ne ra Xuua, ne ra Jacobo, ne ra Andrés, ne ra Felipe, ne ra Tomás, ne ra Bartolomé, ne ra Mateo, ne ra Jacobo rá ts'ũnt'ũ ra Alfeo, ne ra Simón gue t'çmbi ra Zelote, ne ra Judas rán 'yohũ ra Jacobo. ¹⁴ Gátho ya 'darpũ bim peti ne çã min yãhũ Ojã. Ne bi zõpu 'da yu xisu ne ra María rá mbe ra Jesús, ne'ũ yün 'yohũ ra Jesús.

¹⁵ 'Darpũ madím peti u n'da ciento ne 'dãte njã'i. Ne nu'ũ yu pa'ũ bi ndants'a ra Pedro ne bi 'yçna:

¹⁶ —Ma cu ahũ nangué ra Cristo, nu rá Hogandqhi Ojã maya'bu bi jap'a ra David da 'yot' ra søcuã, ne bi ma 'be'a da 'yot' ra Judas, nguetho mí pã Ojã 'be'a da 'yot'a. Gue'a ra Judas ngue bi dá'a ra Jesús nu'bu mí fent'i. Ne gue'a bin ja nguetho gátho 'be'a mán t'o't'i bu rámp hman Ojã din ja. ¹⁷ 'Dat'a ra 'befi dá øthe ra Judas nguetho ra Jesús bi huahn'na ra Judas tengu bu á huancãhe. ¹⁸ Ne bi thãn'a n'da ra häi nangué'a i mbã'a ra Jesús. Nu'bu mí zohãi ra Judas, bi nyepũ häi, ne bi fõh rá foho, ne bi bõni gátho yá xçfo. ¹⁹ Gátho yu ja'i mí 'bũpu Jerusalén bi 'yõde 'be'a bin ja. Jananjabu bi mba ma huti ra häi ngue yá nde'ũ, Acéldama, gue nde da ma bim fãm bu ra ji. ²⁰ Nguetho nt'o't'i bu ja rá søcuã ra Salmos:

Din häitho ra häi

ne njon dim 'bũpu,

ne nt'o't'i ngue n'dan'yo da hyãn rá 'befi mi ja xtã 'yot'a.

²¹ Janangué'a jatho ga huahndũ a dam pẽhmbẽ. Jatho ga huahndũ n'da rámp poniui ra Judas, gue'a n'da madí hyãnje gátho yu pa mí 'bühmbẽ ra Hmu, ra Jesús. ²² Ne ga huahndũ n'da bi nu 'bu mí xixyãba ra Jesús a ra Xuua, ne madí hyãnje gátho yu pa dãm 'bühmbẽ ra Jesús, gue'bu go mí mba mahçts'i, bi nu, nguetho n'dat'a ga mamhbe ngue bi ndants' mahøn'a ra Jesús 'bu mí du, bi 'yçn'a ra Pedro.

²³ Ne nubũya bi ndõnba yá thuhu to'o da thahni, gue yoho yün 'yohũ bi hndõni. Nu'a n'da ra José Barsabás ne i Justo, ne nu'a man'da ra Matías. ²⁴ Ne nu'ũ yu ja'i bin yãhũ ra Hmu bũya, ne bi 'yçna:

—Ma Hmu ahe, gui pãrpa yá mbai gátho, dami 'yurcahe ya yoho nda'a xcã huahni. ²⁵ Nu'a ga comhbe ra 'befi ngue ma 'bãigãhe ra Jesucristo, ngue'a xtã 'yot'a ra Judas. Nguetho xi 'uepu ja rá 'befi nangué rá ts'oqui, bi mba da nu'a rán säui da nu, bi 'yçm 'bu mín yãhũ Ojã.

²⁶ Nu yu 'yçc'yçi bũya bi 'yot'e tengu'bu n'da ran tãha, ngue nde da bã'ũ nda'a bi nde Ojã. Bi bõni gue gue'a ra Matías. Ne nu yu 'yçc'yçi bũya bi huanh ra Matías, ne

bi gomhbu yá 'bēfi u 'de'ma'da yá 'bāihu ra Cristo.

2

Bi zōh rá Hogandāhi Ojā

1 Pē guexta'a di thoqui dim peti gātho yu 'yēc'yei, din ja'a mí t'ō'mi, gue bá penh Ojā a rá Hogandāhi, ne bin theui n'da ra dāmpeti mí sānba Ojā u yu israēl, t'ēmbi Pentecostés. 2 'Dahmantho bi zōpū di hī, tengu'bu n'da ra ndōnthī gue bi 'yēh mahēts'i a. Ne nu'a ní hī bu, bi yus'pū ja ra ngu guerpū mi hu'u. 3 Bi nequi tengu yu t'asibi ne 'da'i ts'u bi zox yá yā yu jā'i n'da ngu n'da u mi 'būpū. 4 Ngue n'da ngu n'da mi 'būpū, gātho bin t'un rá Hogandāhi Ojā, ne bi hāt ra ts'edi xan ho u. Ne bi mbūdi 'dahma 'dan'yo bu án yā'u n'da ngu n'da n'angu rá ts'edi rá Hogandāhi Ojā in 'yohu.

5 Ne nu'u yu pa'u bi zōm bu Jerusalén u yu judío, da 'yōt'a ra dāmpeti mí xi Ojā maya'bu, ngue bá nexpū gātho yu hāi ua ja ra ximhāi. 6 Ne nu'bu mi 'yō'a di hī u yu jā'i, bim peti bu, ne n'da ngu n'da u bi zō'u yu 'yēc'yei nangu yá ndese, ne him bi zā bi bēni ha bin ja. 7 Ne bi hyonya thohe ne him bi bādi 'be'a nam bōni, ne bin 'yēmb zēhe u:

—Hague án zā bin ja bu, bin 'yēmp'u. Ha hinga gue'u yu mēngu bu Galilea gātho i yā ua ya. 8 Hanja sā i sijū ma ndesehu n'da ngu n'dajū. 9 Ne nuju n'da'a n'danni bá nexhu, ne 'daju, 'bū'i 'da bá nexpū Partia, nepū Media, nepū Elam, nepū Mesopotamia, nepū Judea, nepū Capadocia, nepū Ponto, nepū ra hāi Asia. 10 Nepū Frigia, nepū Panfilia, nepū ra hāi Egipto, nepū ra hāi Africa jom bu Cirene. Ne nu'u m'ida yu romanos u, madague'bu gātho yu judío u, ne nu m'ida u gue ēc'yei tengugahu dyu judío hu, ne 'būh m'ida bá nexpū Creta, nepū Arabia. 11 Ne dí ōhmbu i mam ma ndehu nangu yūn t'ōt'e gue i ōt' rá ts'edi Ojā, bin 'yēmp'u.

12 Ne gātho mādi hyonya thohe, ne hingui pādi 'be'a da bēni. Ne n'da ngu n'da bi manse u:

—'Be'a ní mba na in ja ya.

13 Pē nu'u m'ida bi ma:

—Iti u.

Bi zoh yu jā'i ra Pedro

14 Ne nu ra Pedro būya 'darpū mí 'bāhmbu u mí 'de'ma'da yá 'bāihu ra Cristo, ne nts'edi bin yā, bi 'yēna:

—N'yohu ahū dyu judío hu ne gātho ahū guí 'būhmbu ua Jerusalén, dami 'yōhmbu xan ho 'be'a ga xi ahū ya. 15 Nuje hin di itihe tengu guim bēmhbu, nguetho ja gūto ya. 16 Pē nuna guehna gue bin ja ya, gue'a bi man ra Joel rá pōngahyā Ojā, bi 'yēna:

17 Din ja bu n'da ra pa ba ēhe, ēn Ojā, gue ga pen'nahū ma Hogandāhi gātho nangu yu jā'i 'būcua ja ra ximhāi.

Ne nu'u ni ts'ant'ahu ne ni t'ixuhu dim pōngahyā.

Ne ni ts'ant'ahu da nu'u yūn t'uti tengu yu t'i ne ni dāc'yēihu da 'uī yu t'i.

18 Nu'bu bin ja, nu'u ma 'yēhe, yūn 'yohu ne yu xisu, ga pēnpā ma Hogandāhi u, ne dim pōngahyā nanguēcā.

19 Ne ga uh yu hmēpya bu magāts'i, nepū ja ra hāi, yu hmēpya ra ji, ne ra sibi ne ra 'bifi.

20 Ne nu'a ra hyadi ya hin din ja rán nequi, ne ra zāna xtān theni tengu ra ji. M'bet'o nja bu din ja, m'bejua da zōn ra pa dua ēh ra Hmu mahēts'i, ne nu'a ra pa a, nuixte thohe ne nts'utho 'be'a din ja.

21 Ne nu'a ra pa dua ēhe, din ja gue hōnt'a t'ō xi mba't'a ra Hmu da yān Ojā a.

Ngubū bi 'yo't'a ra Joel 'bū maya'bu, bi 'yēn'a ra Pedro.

22 Nu ra Pedro xō bi 'yēmp'u mahōn'a:

—N'yohu ahū dyu israēlhu, dami 'yōhmbu ma nde. Dīm mangā nanguē ra Jesús ra mēngu Nazaret. Ojā bi jāpi ngue bi 'yōt' yūn t'ōt'e nuixte nanguē rá ts'edi Ojā, ne yu hyonya nt'ōt'e, ne yu hmēpya, guerpū da zā gui pāhmbu ngue Ojā bi zē'a. 23 Ne maya'bu Ojā mī pādi 'be'a gā 'yōrpahū rá Ts'ant'u. Ne Ojā mī sānni gue gā cuathū bu ja n'da ra pont'i nanguē yá 'yē yū tonto, ne gā hyohu.

24 Pē nu'a Ojā bi xox 'bū mí du, ne bi hyācua ran dāte, nguetho hin'yū rá ts'edi ran dāte xtān zā xtān zāqm'ma ra Jesús. 25 Nguetho bi man ra David gue 'be'a da nu ra Jesús, 'bū mí 'yēna:

Nugā thocua thohe dí nugā Ojā bu ja ma hmi.

Ne di 'dac ra ts'edi, jananguē'a njon da zā di 'uegagui.

26 Jananguē'a i hu ma mbūi, ne dadín johya 'bū dīm mangā nanguē'a.

Ne nu'bu din sūnya ma jā'i bu ja ran 'yāgui, dí tōp'ma ran ho da t'ōrcagui.

27 Nguetho hin gui hyegā ma te da gopū guerpū o'u xan du,

Ne hin gui jāpi da 'ya ma ngōc'yei, guecā, ni Hoga t'ūhngui.

28 Ne gā 'yurqui 'bēpū dām 'būhmi mazāi mahōn'a,

ne nu'i gui jāqui ngue din ja ran johya ma mbūi nu'bu dá nut'a ni hmi,

bi 'yēn ra Pedro tengu bi man ra David.

29 Ne xō bi 'yēn'a ra Pedro:

—N'yohu ahū, da zā ga xi ahū majuāni nanguē ma ngurpa mbombōtahū ra David mī 'būi maya'bu, him bi manse nanguēsē 'be'a da t'ōrpe, nguetho bi du, ne guexta'a i o bu rán 'yāgui i ja ua di 'būhmbū. 30 Pē nu ra David bim pōngahyā 'bū mí man na, ne mī pādi majuāni 'be'a bi xi'a Ojā, gue n'da rām bom'beto ra David din ts'ūt'abi nanguē yu israēl tengu ra David, ne guehna ra Cristo na.

³¹ Ne mi paḡa ra David 'be'a din ja, janangue'a bi ma nange da ndants' mahōn'a ra Cristo, ne hin da ts'opu nidu rá te, ne xín da 'ya rá ngōc'yei a. ³² Nguethna ra Jesús, Oḡa bi xox 'bu mi du, ne nu'a dí paḡhmba majuḡani gátho gahe, ne dí mamhbe nguetho dá nuhe 'be'a bi t'ørpe. ³³ Oḡa bi xots'i ne bi zixpu ja rá ts'edi, ne bi un'na rá Hogandḡhi tengu xí man Oḡa, janangue'a bi 'dacáhe buya. Gue'a rá Hogandḡhi i øt'e 'be'a gátho guín nuḡu ya, ne guí ømhbu ya. ³⁴ Nguetho ra David him bi ndex mahḡts'i, pe gue'a im manse a: Nu'a ra Hmu bi xi'a ma Hmu: "Dami hyucua ja ma ts'edi, ³⁵ asta gue'bu ga ḡahui man siuii," bi 'yeḡn'a ra David, bi 'yeḡn'a ra Pedro.

³⁶ Ne xø bi 'yeḡna:
—Gátho aḡu ma mi israel aḡu, gui paḡhmbu ya majuḡani bi jap Oḡa dim hmu a gá cuathu bu ja ra pont'i, ne guehna ra Jesús, ne gui paḡhmbu gue bi huan Oḡa a, bi 'yeḡn'a ra Pedro. ³⁷ Nu'bu mi 'yøh yu ja'i 'be'a bi man'a ra Pedro, emme bi du yú mbui, 'bu mí 'yøde gue rá Ts'unt'u Oḡa a xi hyo. Ne bi t'än'na ra Pedro ne yún 'yohu:
—Man 'yohu aḡu, 'be'a da zä ga øthe ya, ḡn'u.

³⁸ Nu ra Pedro bi ḡati:
—Gui päḡ nin 'yomḡñihū nanguē ran ts'o, ne han xixyḡhū n'da ngu n'da aḡu nanguē rá thuhu ra Jesucristo. Ne din ja ra punbi ni ts'oquihū, ne di 'da aḡu rá Hogandḡhi Oḡa. ³⁹ Nguetho bi man Oḡa di 'da aḡu ran t'unni gue'a rá Hogandḡhi Oḡa, ne ni t'ahnihū din t'unni, ne gátho u hønbu go hapu i 'bui din t'unni, gue høn't'a go to'o da zohn'na Oḡa ra Hmu, bi 'yeḡn'a ra Pedro.

⁴⁰ Ne nu ra Pedro man'da xun ngu bi xifi ne bi hecui, ne bi 'yeḡmbi:
—Damin yaḡhmbu nanguē'a ran unbi da nu'u yu ts'om'bäi i 'bucua ya, bi 'yeḡn'a ra Pedro.

⁴¹ Ne gátho to'o bi 'yømanho a bi man ra Pedro bi mba ma xixyḡbi. Nu ra pa gue bi man ra Pedro, mbe hyu mahuḡhi yu ja'i bi 'yeḡc'yei. ⁴² Ne nu'u bi thocta'a bi xänba yú 'bäihū ra Cristo u, ne bi hyu yú mbui nguetho 'da'angu im beḡni. Ne thocua thoḡo bim peti gue din yaḡu Oḡa, ne da zi ra xecahme, ngue bi beḡn rán ḡate ra Hmu.

Yum bui u mbudi bi 'yeḡc'yei

⁴³ Gátho yu ja'i bi numansu Oḡa ne emme bi hyonya thoḡo 'be'a bin ja nanguē yun t'øt'e nuixte ne yu hmepya bi 'yøt' yú 'bäihū ra Cristo. ⁴⁴ Ne gátho gue bi 'yeḡc'yei n'dat'a in numanho n'da ngu n'da, ne nu'a 'be'a mí pe'ts'i n'da ngu n'da, 'da nan gomthoho. ⁴⁵ Ne nu'bu n'da mí honi 'be'a madí 'bedi, nu'a man'da buya bi mbä 'be'a mí pe'ts'i, bi un'na buya. ⁴⁶ Ne mpa 'bu mpa 'bu madim peti bu ja ra ḡanjija. Ne nu'bu xun sihme, bin

sänbi bi mba bu ja yu ngu yú mí 'yeḡc'yeihū, ne bin johya yú mbui, ne 'dat'a im beḡni. ⁴⁷ Ne bi 'yeḡspa Oḡa, ne bi hnumansu u nanguē gátho yu ja'i. Ne nu Oḡa bi japi n'dapa ngu n'dapa i carpu ja rá ts'edi mí da yu ja'i, gue bi zin'u.

3

Bi zä ra dogua

¹ N'da ra pa 'bu hyunde, gue'a ra ora 'bu nzai mí yaḡu Oḡa yu ja'i, bi mba bu ra ḡanjija ra Pedro ne ra Xuua. ² Mi 'bapū n'da ran 'yohu ra dogua gue'bu go mim 'bui. Ne nzai bi thuxpu ja rá goxthi ra ḡanjija. Nu ra goxthi t'ḡembi mahotho. Nu ran 'yohu da 'yāp yun t'unni yu ja'i i thopu mbo. ³ Nuna, nu'bu min nu ra Pedro ne'a ra Xuua ní mba bu ja ra ḡanjija, bi 'yāp ran t'unni. ⁴ Nu ra Pedro n'youi ra Xuua, nu'bu min nu i hupu, bi 'yeḡmbi:

—Hyandḡa'be.

⁵ Nu ra dogua bi hyant'u, mí t'ømi da hyāni 'be'a di un'du. ⁶ Pe nu ra Pedro bi 'yeḡmbi:

—Xing ra t'axi xing ra c'axt'i dí haḡá, pe nu'a i jagui dadi 'da'a'i. Nanguē rá ts'edi ra Jesucristo mēngu bu Nazaret, damí ndants'i ne gan 'yo, bi 'yeḡmbi.

⁷ Nu ra Pedro bi bentpa rán 'yei, bi xots'i. 'Bex bin ḡats'edi rá gua, ne rá hyudi xingua. ⁸ Ne n'da sägui thoḡo bi 'yøt' 'bu mi ndants'i ne bin 'yo. Ne'a bi yuthu bu ja ra ḡanjija, sägui ne 'yo, ne ḡspa Oḡa. ⁹ Gátho yu ja'i bi nu ran 'yohu ngue bin 'yo ne bi 'yeḡspa Oḡa. ¹⁰ Ne mí paḡi gue nu'a mí hupu ja ra goxthi mahotho bu ja ra ḡanjija mí äḡ ra mbeti. Ne gátho bi hyonya thoḡo 'be'a bin ja ran 'yohu.

Nu ra Pedro im mam bu ja ra ngun'yu t'ḡembi Salomōn

¹¹ Nu'a mí dogua hingui nde da hye'a ra Pedro ne ra Xuua, ne bá ḡpu xun ngu yu ja'i guerp ja ra ngun'yu mí 'bä u, t'ḡembi Salomōn, ne madí hyonya tho'u. ¹² Nu'bu mí hyant'u yu ja'i a ra Pedro, bi 'yeḡmbi:

—N'yohu aḡu dyu israelhu, hanja gadí hyonya thoḡu nanguethna ra dogua, ne hanja gní hyandḡa'be. Ha guí ḡmhbu gue ma ts'edisē'be ne man hose'be gue xtá jap'be bin 'yo na. ¹³ Hin'na maha, pe ga xi aḡu hague bin ja. N'dat'a Oḡa gue mí ḡspa mam bombøtahu ra Abraham ne ra Isaac ne ra Jacob, bi zixpu mahḡts'i a rá Ts'unt'u, ne bi un rá ts'edi. N'dat'a ra Jesús gue gá dāhu bu ja rá hmi ra Pilato ne ga cømhbu bu. Nu ra Pilato mim ma xtá mba nthegui. ¹⁴ Pe nu'ehū gá cømhbu n'da xun ho, ne gue'a rá Tahni Oḡa a. Ne gá 'yāhmbu n'da ra hyodu da soc'aḡu. ¹⁵ Ne gá mamhbu gue da mba ntho ra Hmu gue di un ra te. Pe Oḡa bi xoxpu 'bu'u xun du, gue'a dá nuhe ne dadín juḡnhde. ¹⁶ Bi zä na ran 'yohu nguetho bi 'yeḡc'yei ra Jesús. Ne guehna ran 'yohu guín nuḡu ya, ne guí paḡhmbu to'o na.

17 Pe nuya, n'yohu ahu, dí paçã ngue hin gmí pahmbu 'be'a xcá 'yothu 'bu gmí hyohu ra Jesús, ne ximangutho ni ngarpihu. 18 Pe Ojã bi japi bin ja 'be'a gátho bi ma maya'bu, gue bi man yu pøngahya nangue ran unbi bi nu ra Cristo rá Thahni Ojã. 19 Janangue'a nuya, damí pãh nin 'yomfënihu ne gui dãp ni mbuihu Ojã. Ne nu Ojã buya da zã da duc'a ni ts'oquihu ne di 'da ahu ran johya ni mbuihu. 20 Ne nu Ojã ba penhua mahon'a ra Jesús ne gue'a ra Cristo xa ts'anni di jacuahã. 21 Nu ra Jesús jatho da gopu mahets'i jague'bu da zøn ra pa da mba ma hoqui gátho ua ja ra ximhã, tengu bi man Ojã maya'bu, nangue yá nde yá hoga pøngahya. 22 Pe bi 'yense a ra Moisés: "Nu'a ra Hmu ma Ojãhu, da zãna n'da ráam 'behni ngue gue'a nin 'yohuhu tengu-gugã. Damí 'yohmbu 'be'a gátho da man'a. 23 Ne din ja, hont'a go to'o má ja'i hin da 'yomanho a, da mba ma 'ueque nangue yé t'ahni Ojã, ne da mba ma 'bepi rá te," bi 'yën'a ra Moisés.

24 Ne majuani, gátho bi man yá pøngahya Ojã gue'bu mí man ra Samuel ne gátho mí'da yu pøngahya m'bejua mí 'bui, gátho bi ma 'be'a gátho da 'yot' Ojã, ne gue'u dí nuhu yu pa jabuya. 25 Gueju dyam bom'betoju yá pøngahya Ojã, ne ndeju Ojã ga combu rán hogui bi 'yõra ma ngarpa bõtahã nu'bu mí t'emp'a ra Abraham: "Nangue n'da nim bom'beto dim 'buh niya'bu, dí mba ma japi gátho yu ja 'i guecua ja ra hái," bi t'emp'a. 26 Janangue'a nu'bu mí xoxa Ojã a rá Ts'unt'u gue bi du, m'bet'o thoho bá penhua di 'buhmbu, ngue nde di 'uegahu n'da ngu n'daju nangue ma ts'oquihu, bi 'yën'a ra Pedro.

4

Pa ma juanbi ra Pedro ne ra Xuua

1 Nu'bu mí xãnba yu ja'i ra Pedro ne ra Xuua, bá ëh yu mbãja ne'u yu hmu bu ja rá ðanija yu judío, ne yu saduceos. 2 Nu'u emme bin cue u, nguetho bi xãnba yu ja'i gue bi ndants'a ra Jesús bu 'bu'u xãn du. 3 Nu'u bi bent'a ra Pedro ne ra Xuua, ne bi got'a fádi, jague'bu mí hyats'i bi juanbi, nguetho xãn de 'bu mí got'i. 4 Pe xãn ngu u xi 'yõh ram hma bi ma, bi 'yec'yei. Mbe i jua'i cut'a mahuahi yun 'yohu ngue bi 'yec'yei.

5 Nu'bu mí hyats'i bim peti bu Jerusalén yu ngarpa mbãja ne yu ðac'yei ne yu xãnbate niã. 6 Mí 'buru ra Anás ra ðambãja a, ne ra Caifás, ne ra Xuua, ne ra Alejandro, ne gátho mí'da yá meni ra ðambãja, bim peti ngue di juanba ra Pedro ne ra Xuua. 7 Ne bi manda da ts'ispa ra Pedro ne ra Xuua, ne bim 'bãp ja yá hmi ne bi 'yãnni:

—'Be'a má ts'edi o gue to'o rán t'edi ngue xcá 'yõt'ui na.

8 Nu ra Pedro buya n'youi xãn ngu rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã, bi 'yëmbi:

—Gyã ngarpihu yu ja'i ne gyu ðac'yëihu dyu ja'i israelhu. 9 Ha gui ãngahe nam pa ya nangue ran ho bi t'õrpa na ran 'yohu, ne hague nja bi zã na ran 'yohu ngue mí u. 10 Nu'bu majuani gui ãngahe, gui 'yõhmbu ya, ne gátho ma mí israelhu, ngue nangue rá ts'edi ra Jesucristo, gue'a í zã ín yo na ran 'yohu ya. Gue'a ra Jesús ra mengu bu Nazaret, gue gá cuathu bu ja ra pont'i, ne nu Ojã bi xoxpu 'bu'u xãn du. 11 Guehna ra Jesús hin gá nde gá pahmbu, ngue tengu'bu gyu gãdohu gá sambhu n'da ra do. Pe nuya Ojã bi japi ngue tengu'bu n'da ra do man'da mahyonidã bu pa nthõe ra nguãdo. 12 Njo'o man'da da zã di põ'a n'da hinda hont'a ra Jesús. Nguetho him bi zãn Ojã man'da ra ts'edi ua ja ra ximhã; gue da zã di põju, hinda hont'a ra Jesús, bi 'yën'a ra Pedro.

13 Ne madi hyonya thoho u yu juanbate 'bu mí bãdi him bi zu din yãhu ra Pedro ne ra Xuua, gue mí paði him bin xãdi. Pe bi bëm buya, bin 'yohu ra Jesús ra Pedro ne ra Xuua. 14 Ne nu'bu min nu ran 'yohu xí zã gue mí 'buhmbu u, hin'yu 'be'a man'da sã da xifi. 15 Ne bi mbehn bu thi u yoho n'da zõ ora, ngue nde din 'yãn'du 'be'a da zã da 'yõrpe. 16 Ne bin 'yãn'du:

—'Be'a sã ga õthu nangue yan 'yohu, nguetho majuani n'da ran t'õt'e nuixte bi 'yõt'u. Ne gátho 'bucua Jerusalén i paði, hingui sã ga cõmbu. 17 Pe guehna nde'bu ga sũhmbu n'dahma njõn da xifi nangue ra Jesús, gue him man'da di thoc ram hma bu 'buh yu ja'i, bi 'yën'a.

18 Bi zohn mahon'a u, bi xih puya, gue him man'dandj da ma, xin da xãnba yu ja'i nangue ra Jesús. 19 Bi ðãh ra Pedro ne ra Xuua, bi 'yëmbi:

—'Be'a go guím bẽnschu ngue i nde Ojã ga õt'be, ha gue'a guím mamhbu o gue'a man Ojã a ga õt'be. 20 Nguetho jatho ga mamhbe 'be'a xtã nuhe ne 'be'a xtã õhmbu, bi 'yën'a.

21 Nu'bu man'da mí ðamhya u, bi hyegui nguetho him mí tñi 'be'a dí unba u. Nu'u i supi din cue yu ja'i 'bu xtã unba ra Pedro ne ra Xuua, nguetho gátho yu ja'i mí espã Ojã nangue'a xin ja. 22 Nguetho nu ran 'yohu mí ponga nyote njeya mí pe'ts'i, ngue bi t'õrpa ran t'õt'e nuixte, gue bi zã.

Nu yu 'yec'yei bi 'yãp Ojã hin din su

23 Nu'bu mí theh ra Pedro ne ra Xuua, bá epu gueru mí 'buh yu 'yec'yei. Ne bi xifi gátho xí xi'u yu mbãja ne yu ðac'yei. 24 Nu'u, nu'bu mí 'yõde, bi zo Ojã, n'dat'a im bẽni, ne bi 'yën'a:

—Ma Ojã ahe, gue gra Hmu, gá 'yõt' mahets'i necua ja ra hái ne ra dejã ne gátho u i jabu. 25 Ne nu ní Hogandãhi bi bẽnba mam bombõtahe ra David, ni 'yche, 'bu mí 'yëna: Hanja nín 'yo'ts'u yu ja'i gue hingui ten'na Ojã,

ne im beɲa gue him majuani.

26 Yá hmuts'at'abi ya hái ya bi da'mi bi zá bi dampa'ra sui.

Ne ya ts'at'abi bim peti din sambahu ra Hmu Oja ne ra Cristo rá Thahni Oja, bi 'yena'ra David.

27 Nguetho majuani bim peti ua ja ra hnini ra Herodes, ne ra Poncio Pilato, ne ya ja'i ngue hing ya judío, ne ma mi'israelhe, ne bi zah ni hoga Ts'ant'u Jesús, gue'a gá huahni. 28 Nu'u bi 'yot'u gátho 'be'a xcá san mam'bet'o gue bin ja. 29 Nuya ma Hmu ahe, dami nu'u gue nde di unje, ne dami 'daje ni ts'edi, ni 'yehgáhe, ga huthe ran zambai ga mamhbe nim hma. 30 Ne ga uthe ya ja'i ni ts'edi gue da zá'u yan zaman'u. Ne gui 'yut yan t'ot'e nuixte ne ya hmepya nangu ne Hoga ts'ant'u ra Jesús, bi 'yem'bu min yahu Oja u.

31 Ne nu'bu mí jua'a bin yahu Oja, nu ra ngu gueru xim peti bin huani, ne gátho u man'da bi hya yá ts'edi nangue rá Hogandahi Oja. Ne gátho ya 'yeyei bi hyut'an zambai, bi mamp'a ram hman Oja.

Bi gohmi 'be'a gátho mi ja

32 Gátho ya 'yeyei i 'bui tengu n'danja'i tho, 'dat'a i ot'e, 'dat'a im beɲi. Xinga n'da bi ma gue jase yá mbeti, ne gátho 'be'a mi ja mí cohmi. 33 Ne nu yá 'báihu ra Cristo, nu'bu mí thoqui bi ma gue bi ndants'a ra Hmu Jesús 'bu mí du, ne bi jap Oja bin ja rá ts'edi yám hma, ne xun ngu rá mate Oja bin t'un'du n'da ngu n'da u. 34 Gátho ya 'yeyei nte madi 'bedi 'be'a gátho mí honi, nguetho xun ngu bi mbá yá hái o gue yá ngu mí ja, ne bi un ra mbeti yá 'báihu ra Cristo. 35 Ne nu'u bi darpa u to'o di 'be a da hyoni. 36 Ne gue'a bi 'yot'a n'da ra 'yeyei, ra José na, ra mengu Chipre, rá 'ya ra Leví, pe nu' yá 'báihu ra Cristo bi zánba man'da rá thuhu gue di Bernabé, nde da ma i hurpa rá mbai n'da. 37 Ne gue'a bi 'yot'e, bi mbá n'da rá huahi mí ja, ne bá ha ra mbeti, ne bi dá bu 'bah yá 'báihu ra Cristo, ngue di un'da nte mí ja.

5

Rá ts'oqui ra Ananías ne ra Safira

1 Pe nu'a man'da ra 'yeyei i Ananías mí 'bapu, ne rá xisu, bi mbá yá hái. Nu'a rá xisu ra Safira a. 2 Ne bi gon'i ts'u ra mbeti ne 'dat'a bi be mmi rá xisu. Ne bá hac made ra mbeti, bi gápu 'bu'u yá 'báihu ra Cristo. 3 Pe nu ra Pedro bi 'yemp'a:

—Nu'í grá Ananías, hanja gui cut' ni mbai ra zithu, ra Satanás, gue di 'bep'i'i gui xih ra fehni rá Hogandahi Oja, ngue gá hyaci' ts'u ra mbeti gui pá ni hái. 4 Nu'bu hin xqui pá ni hái, ha hin xqui cohmi gue ni mbeti zehé. Ne nu'í gá pá ni hái, ha hinga gue ni 'befizehe xqui 'yot'e nangu ne mbeti. Hanja ngubu guim beɲi. Hinga gue'u yan 'yohu gá xih ra

fehni, pegue Oja gá xih ra fehni, bi 'yena'ra Pedro.

5 Ne nu'bu mí 'yot'a ra Ananías 'be'a bi man'a ra Pedro, 'bex bi du. Ne gátho to'o bi 'yode nangu'e a emme bin ja ra mbidi yá mbai u. 6 Nu'u yan 'yohu mí 'bapu bi ndants'i, bi mbant'a ra ánima Ananías, bi duts'i, bi 'yágui.

7 Ne nu'bu mí tho'i ts'u nhyu ora, bi zoh ra Safira, rá xisu ra Ananías, ne him mí paði 'be'a bi thogui. 8 Nu ra Pedro bi 'yan'na ra xisu:

—Xiqui hangu gui páui ni hái, tengu man ni ndø, bi 'yena'ra Pedro.

—Haha ngubu rá muui, bi 'yenthó ra Safira.

9 Nu ra Pedro bi 'yemp'a buya:

—Hanja 'dat'a gá beɲmi, hanja sá gá cøn rá Hogandahi Oja. Nuya 'bácuja ja ra goxthi u gue bá ác'a ni ndø, ne'e da dux'a ya, bi 'yembi.

10 Ne 'bex bi yorpu ja rá gua ra Pedro, ne bi du. Bi yut'u yan 'yohu, bi nu, ya xí du, ne bi duts'i, ne bi 'yágui, 'darpu thoho bi 'youi rá ndø. 11 Ne emme bi mbidi gátho u ya 'yeyei, ne'u gátho mí da bi 'yode bi mbidi.

Xun ngu yan t'ot'e nuixte bi 'yot' yá 'báihu ra Cristo

12 Xun ngu ya hmepya, ne yan t'ot'e nuixte bi 'yot' yá 'báihu ra Cristo bu 'bah ya ja'i. Ne gátho madim peti bu ja ra danija gueru t'embi rá ngun'yu ra Salomón, ne 'dat'a im beɲu. 13 Ne nu'u mí da u gue hingui eyei, bi zu din uans'hu ya 'yeyei, ne bi hnumansu ya 'yeyei. 14 Pe man'da man'da xun ngu bi 'yeyei ra Hmu, yan 'yohu ne ya xisu. 15 Ne nangue bi 'yot' yan t'ot'e nuixte yá 'báihu ra Cristo, jananjabu i ts'opu ja 'yu ya hyenni gueru da tho'u, i oxpu ja yá t'ots'i ne yá fidi. Ne nu'bu da thoðu rá xudi ra Pedro da yani. 16 Ne xun ngu bi bøm bu ja ya hnini gueru hán bu Jerusalén, bi mba bu Jerusalén, bi zix'u yan zaman'u, ne'u min 'yohu ya zithu. Gátho bi zá.

Ra Pedro ne ra Xuua bi hman'u

17 Janangu'e a ya dambaja ne gátho min 'yohu, nu'u embi ya saduceos, emme bin ja yan ts'eya yá mbai u. 18 Janangu'e a bi bent'u yá 'báihu ra Cristo ne bi got'a fadi. 19 Pe nu'a n'da ram 'behni bí 'yeh mahets'i 'bu min xui, bi xocua ra jut'i ya ofadi ne bi zixpu thi. Ne bi xifi:

20 —Ní mba, damam 'bahmbu bu ja ra danija, dami xihmbu ya ja'i gátho nangue ram 'bui ma'da'yo, bi 'yena.

21 Nu'u, nu'bu mí 'yoh na, bi yurpu ja ra danija 'bu mí t'uxuditho, ne bi xánba ya ja'i.

Ne nu'bu mí peti ya hmumbaja bu ja n'da ra ngu, ne'u min 'yohu, ne madin zohni ya ngurpi ne yá dacyei ya israel, ne sá bi mbenpu fadi ya asmayo gue ba sí yá 'báihu

ra Cristo. ²² Pɛ nu'bu mi zom bu ja ra fädi yu asmayo, njom bi dɔm bu u. Bi mbeng mahon'a bu bi buh yu hmumbäjä, ²³ ne bi 'yɛmbi:

—Dá tɔm'be ra goxthi xom man thu'ti thoho ne yu mbädi mi 'bäpu thi ja ra goxthi. Ne nu'bu ma xoc'be, njo'o to'o dá tɔm'be bu mbo, bi 'yɛn'u.

²⁴ Ne nu'bu mi 'yɔ'a rá hmu yu mbädi bu ja ra danijä, ne yu hmumbäjä, bi hyonya thoho. ɛmme bi du yá mbui: “Haru maha nín se'a ot'u,” din 'yɛmp'u. ²⁵ Bex bi zon'a n'da, bi xifi:

—Nu'u yun 'yohu gá cothu fädi bi 'bäpu ja ra danijä ya, ne i xänba u yu jä'i, bi t'ɛmp'u.

²⁶ Ne bi mba rá hmu yu mbädi buya, ne in 'yohu yu mbädi. Ne xó bá si yá 'bäihu ra Cristo, ne him bi unbi, nguetho mí su xti mba ma bat'ado. ²⁷ Ne nu'bu bá ts'i bu ja ra junta, bi 'yän yun t'änni a ra hmumbäjä. Bi 'yɛmp'u:

²⁸ —Ha hin dá hec'ahu gue hin gui xänbahu yu jä'i nanguie ra Jesús. Pɛ hin gui ohmbu 'be'a dá mangähe. Nuya gätho yu jä'i 'bucua Jerusalén i pah ram hma gui mamhu. Ha gui ɛnje go ma ts'oquihe bi du ra Jesús.

²⁹ Nu'a ra Pedro ne'u mi'da yän 'yohu bi dät:

—Jatho ga othe 'be'a i xije Ojä xinda gue i xije yu jä'i. ³⁰ Nu Ojä gue bi dande ma ngurpa botahu, bi xox'a ra Jesús, nu'a gue'a gá yohu 'bu gmí cuathu bu ja ra za. ³¹ Pɛ Ojä bi zixpu bi gonhui rá ts'edi, ngue dim hmu ne dim pɔrpatɛ. Ne da japi di päh yá mbui yu jä'i israel ne di punba yá ts'oqui. ³² Ne nugähe dí mamhbe majuani nanguenhna. Ne'a rá Hogandähi Ojä im ma majuani nanguenhna. Ne nu Ojä bi un rá Hogandähi to'o gätho bi 'yɛc'yɛi, gue da bāse gue majuani a, bi 'yɛn'a ra Pedro.

³³ Ne nu'bu mí 'yɔ'u hupu, ɛ mme bi de ra cue, ne min nde xtá hyo u. ³⁴ Pɛ bi ndants'a n'da ran 'yohu mi hupo ra junta, nuna n'da ra fariseo rá thuhu ra Gamaliel. Gue'a n'da ra xänbate yän t'ɛdi yu judío. Ne gätho yu jä'i in numansu a. Nu'a bi manda da ts'ixpu thi n'da zu ora u i pa ma juanı. ³⁵ Ne bi 'yɛna:

—N'yohu ahü, dyu israelhu, dami jamansu 'be'a gui ɔrpuhu ya yun 'yohu. ³⁶ Nguetho hin ɛ huä maya'bu bi ndants'a n'da ran 'yohu ra Teudas, mi ɛna mi jase rá ts'edi. Ne xun ngu yu jä'i bi denni, mbe goho ciento. Ne nte dá ɔrpuhu pɛ bi tho, ne gätho mi tenni bin 'uext'i 'da'a n'danni bi mba. ³⁷ M'bejua buya, bi ndants' ra judas ra mengu ra häi Galilea. Nu yu pa bin ja ra pede bin tet'i 'da yu jä'i. Pɛ ne'a bi mba ntho, ne gätho mi tenni bin 'uext'i. ³⁸ Janangue'a dí xi ahü, dami hɛhmbu ya yun 'yohu, nguetho nu'bu rá ts'edi zehue gue ra 'befi i ot'e, da mba ma juadi 'bu. ³⁹ Pɛ nu'bu rá 'befi Ojä i ot'e, hingui sä gui hecpahu. Nu'bu gui ɛna gui hecpahu, gan sahmbu Ojä 'bu, bi 'yɛn'a ra Gamaliel.

⁴⁰ Nu'u, bi 'yomanho 'be'a bi man ra Gamaliel, ne nu'bu mí xifi da yut'a mbo mahon'a yá 'bäihu ra Cristo, bi mba m'bei, ne bi xi'u hin din xänbate nanguie ra Jesús, ne bi hyetho buya. ⁴¹ Nu'bu mí bõm bu ja ra junta u, bin johya yá mbui, nguetho ya bi nu ran unbi nanguie ra Jesús. ⁴² Ne xinga n'da ra pa mi ɛ'ti gue him mi mamp'a ra hogam hma nanguie ra Jesucristo, ne bi xänba yu jä'i nubü ja rá danijä yu judío, ne'ra ja yu ngu.

6

Bi thahni yoto má yohu ngue dim fäxte

¹ Nu'u yu pa u man'da xun ngu bi 'yɛc'yɛi. Nu'u 'da buya gue i yá ra griego, bi de'mi bi zu'u i yá ra hebreo, i ɛna hingui pa ma peti xun ho u 'da yá menguhu, gue yu xisu xun du yá ndo, gue'bu pa ma dat'i yun ts'ihme n'da pa ngu n'da pa. ² Nu'u 'de'mayoho yá 'bäihu ra Cristo bi ma gue dim peti yu 'yɛc'yɛi buya, ne bi xifi:

—Hingui sä yoho ga ot'ähe, hingui sä ga thoqui ga unhde yun ts'ihme yu jä'i, nguetho jatho ga mamhbe rá m Hman Ojä. ³ Janangue'a ma zu cu ahü nanguie ra Cristo, dami huahndu 'da gue gue'ahu yoto yu hogan'yohu gue i hä ra ts'edi xun ho nanguie rá Hogandähi Ojä in 'yohu, ne xun ho yän 'yomfɛni, di darpa yän ts'ihme yu jä'i ngue nte i ja. ⁴ Pɛ nugähe ga thoje dan yähe Ojä ne ga mamhbe rá m Hman Ojä.

⁵ Ne gätho u gue madi peti bu, bi 'yomanho u 'be'a bi man'u yá 'bäihu ra Cristo. Ne bi than'na ra Esteban, n'da ran 'yohu ɛmme ɛc'yɛi xun ho ne in 'youi xun ho rá Hogandähi Ojä. Ne bi than'na ra Felipe, ne ra Prócoro, ne ra Nicanor, ne ra Timón, ne ra Parmenas, ne ra Nicolás, nu'a mí tenba yá t'ɛc'yɛi yu judío 'bu hin ní 'yɛc'yɛi ra Cristo, nu'a bá nexpu ja ra hñini Antioquia. ⁶ Ne gätho bi ts'ixpu 'buh yá 'bäihu ra Cristo. Ne nu'u bi gäspa yá 'ye yá yá u buya, ne bin yähu Ojä ngue da mbäx'u nanguie ra 'befi bin t'un'du.

⁷ Ne man'da man'da bi hman rá m hman Ojä, janangue'a man'da xun ngu yu jä'i bu Jerusalén bi 'yɛc'yɛi. Ne'u yu mbäjä bu ja yá nijä yu judío, xun ngu bi 'yɛc'yɛi ne bi denni.

Bi fent'a ra Esteban

⁸ Nuna ra Esteban, xun ngu rá m fäts'i Ojä bi unni ne rá ts'edi, ne bi 'yot' yun t'ot'e nuixte ne yu hmɛpya nanguie rá ts'edi Ojä bu 'buh yu jä'i. ⁹ Pɛ nu'u 'da yun 'yohu bi de'mi bin junthu ra Esteban, gue'u i pa bu ja n'da rá nijä yu judío guepu i pa yu jä'i min 'yɛhe, ne'u 'da yu mengu bu ra häi Cirene, ne'ra ja ra hñini Alejandría, ne'ra ja ra häi Cilicia, ne 'da yu mengu bu ra häi Asia, gätho bin junthu ra Esteban. ¹⁰ Pɛ him bi zá bi dap'a ra Esteban, nguetho xun ngu rán 'yomfɛni mi ja, ngue mi yá con rá ts'edi rá Hogandähi Ojä. ¹¹ Janangue'a nt'agui thoho bi 'bep'i 'da da

man ra fehni, da 'yena: "Dá øhmbe a bi ma, bi c'aman'a ra Moisés gue bi 'dac man t'ëdihù, ne bi c'aman'a Ojã," bi t'ëmp'ù 'da. ¹² Bi parpa yu ja'i bùyà, ne yu dac'yel, ne yu xãnbate nija, bi fent' a ra Esteban ne bi ts'ixpù bi ja ra junta nguerpù i ja rán juãnbate yu hmumbãja. ¹³ Ne bi mba nthoni 'da da man yu fehni, ne bi 'yena:

—Hingui ε'ts'a ní c'aman'a na ra ðanjija ne'ù yán t'ëdi ra Moisés. ¹⁴ Nguetho dá øhmbe bi man na ran 'yohù, bi 'yena: "Nu ra Jesús ra mængu Nazaret da xo't' ra ðanjija ne di pãh yun t'øt'e gue bi xijà ra Moisés," bi 'yèn na ra Esteban, sã bi 'yèn'a.

¹⁵ Gãtho mi hupù ja ra junta bi hyand ra Esteban, ne bi nu ngue majuãni in 'youi xãn ngu rá ts'edi Ojã.

7

Din juãn ra Esteban

¹ Nu'a ra ðãmbãja bi 'yãn'na ra Esteban:

—Ha majuãni 'be'a si'a ya.

² Nu ra Esteban bi ðãdi:

—N'yohù ahu, gyu ta ahu, dami 'yøhmbya yu 'bù majuãni guécã dí t'ã a i sicã. Nu'a Ojã nuixte thoho bin yãui ma ngurpa bøtahù ra Abraham, nu'bù mí 'bupù Mesopotamia, ne hin ní mba bù ra hãi Harán. ³ Ojã bi xifi: "Dami pøngua ni hãi, ne gui socua ni meni, ne gua epù n'da ra hãi ga ut'ai," bi 'yëmbi. ⁴ Janangue'a bi bøm bù ra hãi Mesopotamia, ne i t'ëmbi Caldea, ne bim 'bupù ra hãi Harán. Nu'bù ya bi du rá ta, bi nexpù Harán ne Ojã bá si ua ja ra hãi dí 'bøhmbya ya. ⁵ Pè nu ra Abraham hinga gue'a ra ora bi xi Ojã di un'na ra hãi, xinga n'da xequi da ma gue rá hãi zehè. Pè majuãni bi xifi di un ra hãi gue da gomhbù yãm bom'beto. Nu'bù mi xifi, mán jo'o yú t'uhni ra Abraham.

⁶ Nu'a Ojã bi 'yëmbi: "Nu nim bom'beto ban 'yèhe bù n'danni ra hãi, ne da mba ma unbi goho ciento njeya." ⁷ Ne xø bi 'yëmbi: "Nugã ga unbã u yu ja'i 'bupù ja ra hãi guerpù din 'yèhe, ne m'bejua bùyà nu'ù ba pøm bù guerpù min 'yèhe, ne ba ècua ja ra hãi, ne guecua da ðãndegui," bi 'yèn Ojã. ⁸ Ojã bi 'yøt'ui ran hoqui ra Abraham, nu rá hmeppya a gue da mba nthequi rá xifani, ne'ù yú xifani yú ts'unt'ù. Bin jabù 'bù mim 'buh ra Isaac rá ts'unt'ù ra Abraham, ná hyãto pa bi mba nthequi rá xifani. Ne nu'bù mín ðãnt'yohù ra Isaac, bim 'buh ra Jacob rá ts'unt'ù, ne nu'bù mín te ra Jacob bim 'bù 'de'mayoho yú ts'unt'ù, nu'ù gue'ù ma ngurpa bøtahù u, bi 'yèn'a ra Esteban.

⁹ Ne xø bi 'yena:

—Nu'a n'da rá ts'unt'ù ra Jacob, ra José a. Ne nu yãn 'yohù ra José bi seyabi, ne bi mbã. Ne nu'a to'o bi ðãi bi zixpù ja ra hãi Egipto. Pè Ojã mín 'youi ra José. ¹⁰ Nu Ojã bi zeh ra José nanguè gãtho yãn unbi bi nu, ne bi un

rãm fãts'i ne bi un rán 'yomfëni xãn ho. Ne nu'a ra Faraón, ra hmuts'ut'abi bù ja ra hãi Egipto, bi numanho a ra José, ne bi japi di manda gãtho ra hãi bù nerpù ja rá ngu.

¹¹ Ne bin ja n'da ra ðãthu bù gãtho ra hãi Egipto, nerpù ra hãi Canaán, ne nu yu ja'i bi nu ran unbi nguetho xø ma hin'yù 'be'a da zi ma bøtahù bù mí 'bupù. ¹² Ne nu'bù mí 'yøh ra Jacob gue mi pa m'be'ts'i bù 'be'a da ts'i bù ja ra hãi Egipto, bi mben'dù 'da yú ts'unt'ù, gue'ù ma bøtahù u. ¹³ Ne nu'bù mí mba mahøn'a yãn 'yohù, guexta'a him mi pa'a ra José. Nu ra José bi 'yemp'ù: "Dadín 'yohùhu." Ne nu'a ra José bi xi'a ra Faraón gue gue'ù yãn 'yohù u. ¹⁴ Nu ra José bùyà bi ma ðin zohni rá ta, ra Jacob, ne gãtho ná ngu mi 'bupù ja rá ngu, gue i jua'i hyãte ma'de'ma cõt'anja'i. ¹⁵ Janangue'a nu ra Jacob bi mba bù ja ra hãi Egipto ne bi du bù. Ne'ù yú ts'unt'ù mam bombøtahù bá tu bù u. ¹⁶ Pè nu'ù, him bá t'ãpù, pè bi thuxpù Siquem nubù ra hãi mí 'bui, ne bi t'ãpù ja n'da ra jãdo. Nu ra jãdo gue'a bi ðãn'a ra Abraham gue bi mbã yú ts'unt'ù ra Hamor, ra mængu Siquem.

¹⁷ Nu'bù mí ts'utho da hyãn yu pa tengu bi xi Ojã ra Abraham, gue di un ra hãi yãm bom'beto, èmmè bin xãnd yu ja'i bùyà, gue ma mi'israhelù, nubù ja ra hãi Egipto. ¹⁸ Ne nubuya bi ndants' man'da ra Faraón bù Egipto, nguetho gãtho ní huti yu Faraón yu ts'ut'abi Egipto. Ne nuna man'da ra Faraón him mí pãh ra José. ¹⁹ Janangue'a bi ucpi ne bi unba u mam bombøtahù. Ne bi manda da mba ma bunbi gãtho yú ts'unt'ù a ra pa ðim 'bui, gue da du, nguetho in ndepe him man'da ðin xãnd yu ja'i israel. ²⁰ Nu'ù yu pa'ù bim 'bù'a ra Moisés. Nu'a, n'da ra t'uhni madí nequi ðin hocja'i, ne mi numanho Ojã. Nhyuzna bi jamansu rá ta ne rá mbe bù ja yú ngusc. ²¹ Pè nu'bù mí thøn'a thi ra 'uere Moisés, nu rá t'ixu ra Faraón bi ðini. Ne bi zini ne bi tede tengu'bù è rá t'uhni zehè. ²² Nu'a ra Moisés bùyà gãtho mí sãmbi 'be'a mí pãh yu mængu Egipto. Ne gãtho in pømanho 'be'a mi ma, ne xãn ngu mí sã da 'yøt'e.

²³ Ne nu'bù mí mbe'ts'a nyote njeja, bi bënë da mba bí zengua hapù madím pèh yú mænguhù gue yu ja'i israel. ²⁴ Nu'a n'da u, bi nu ran unbi ngue bi unba n'da ra ja'i egipto. Nu'bù mí nu'a ra Moisés, bi yãni, bi cospa ra pengui bi hyo ngue bi du ra ja'i egipto. ²⁵ Nu ra Moisés mim bënë gue mi pa'ù yu ja'i israel 'be'a da 'yøt' Ojã, gue ra Moisés da yãn'ù, di japi him man da nu ran unbi. Pè him mi pa'ù yu ja'i. ²⁶ Man'da pa bùyà bi nu mahøn'a ra Moisés gue bin tuhni yoho yãn 'yohù israel, ne nu ra Moisés bi zã bi hocua yú mbui, bi 'yëmbi: "N'yohù auí gádín cuui, 'be'a guí ènuui a guí øt'ui gádín sùhmi," bi 'yëmbi. ²⁷ Pè nu'a gue mi ja rá ts'oqui bin cue, ne bi ndøn'na ra Moisés, bi 'yemp'a: "Ha i ja nin t'ëdi gui hegã'be, to'o bi xi'i gan ts'ut'abi ngue gui

hogä'be. ²⁸ Ha guí ɛna gui hyogui tengu'bu gmí hyo ra mɛngu Egipto mán de," bi 'yɛmbi. ²⁹ Nu ra Moisés nu'bu mi 'yode' be'a bi man'a ran 'yohu, bi 'dagui, bi mba bu 'danguadi ra häi Madián. Ne mí 'bupɛ tengu bu nam 'bu'u yu 'dan'yo ja'i, ne guerpɛ ja bim 'bupɛ yoho yá ts'ant'a.

³⁰ Ne nu'bu mi tho'a nyote nɛjya ngue mi 'bupɛ, bi nequi n'da rá m 'behni Ojɔ mahɛts'i bu ja ra t'ɛza mi zɔ ra sibi, nubɛ ja ra uhäi, jombɛ ra t'ohɔ t'ɛmbi Sinai. ³¹ Nu'bu mín nu ra Moisés, madi hyonya thoho, bi mba bi hyän'i ts'u bu ja ra t'ɛza ɛna da nu 'be'a i ja bu. Bi 'yɔrpa rá nde ra Hmu mahɛts'i buya, ³² bi 'yɛmbi: "Nugä drá Ojɔ gue i thande ni ngurpa mbombɔtahu. Nugä dra Ojɔ gue i thande ra Abraham, ne ra Isaac, ne ra Jacob," bi 'yɛmbi. Pe nu ra Moisés bi fet'i ne bin su, him bi hyanzambai gue xpi hyandi. ³³ Nu'a ra Hmu bi 'yɛmbi: "Dami c'oc ni thixfani nguetho nuua guí 'bäi, xɛn ho ua, ngue ya dí 'bäcä ua," bi 'yɛn Ojɔ. ³⁴ Ne xɔ bi 'yɛn Ojɔ: "Dá nu ma t'uhni 'bupɛ ra häi Egipto ngue i pa ma unbi. Ne dá ɔcä yá hmbafi u. Bá ɛcä ya gue ga japi da thegui. Ne nuya gui mba bu Egipto," bi 'yɛn Ojɔ, bi t'ɛmp'a ra Moisés, bi 'yɛn'a ra Esteban.

³⁵ Nu ra Esteban xɔ bi xi'u yu juɔnbate mahɔn'a, bi 'yɛna:

—Guehna ra Moisés bi ts'u 'bu mí 'yɛna xtí hecua yoho yun 'yohu ma mi'israelhu, ne bi t'ɛmbi: "Ha i ja nin t'ɛdi gui hegä'be, to'o bi xi'i gan ts'at'abi." Guehna ra Moisés, Ojɔ bi mbenpɛ ngue din ts'at'abi nangue yu ja'i israel, ne bi japi bi mba nthegui. Ne nu'a 'be'a bi 'yɔt'a ra Moisés, bi 'yɔt'e nangue rá m 'behni Ojɔ mahɛts'i bi nequi bu, nu'bu mi de ra t'ɛza. ³⁶ Nuna ra Moisés bi 'yɔt' yun t'ɔt'e nuixte ne yu hmeɽɽya nubɛ ja ra häi Egipto. M'bejua buya bi gucpɛ thi yu ja'i bu ja ra häi Egipto, nɛpɛ ja ra thenga dejä bi 'yɔt'a n'da ran t'ɔt'e nuixte, nɛpɛ ma'ueni nguerpɛ bin 'yo yote nɛjya yu ja'i. ³⁷ Guehna ra Moisés bi xih yu ja'i israel: "Ojɔ da huan'nahu n'da ra pɔngahya guerpɛ 'buh nin 'yohuhu, tengutho bu bi huancä. Nu'a jatho gui 'yohmbu 'be'a da man'a," bi 'yɛna, bi 'yɛn'a ra Esteban.

³⁸ Nu ra Moisés gue'a bin 'yohu yu ja'i bu ma'ueni. Ne nubɛ ja rá yɔ ra t'ohɔ Sinai bin yai rá m 'behni Ojɔ mahɛts'i, 'bu mí gɔrɔ ja rán dui ra t'ohɔ mam bombɔtahu. Ne bi hyɔnba rá m hman Ojɔ ra Moisés gue njam'bu da guadi, ne gue'a bi thogahu a ya.

³⁹ Pe nu'u mam bombɔtahu him bi nde bi 'yɛc'yɛi a ra Moisés, him bi nde bi denni xɛn ho, pe bi numan'utho ne bi goh yá mbai, mím bɛm bu Egipto. ⁴⁰ Nu'u bi 'yɛmp'a ra Aarón, ra hmumbájá: "Dami 'yɔrcahe 'da yu ojɔ da zixcahu. Nguetho hin dí pɔhmbɛ 'be'a bi ja a ra Moisés gue bá jugähe bu ja ra häi Egipto," bi 'yɛn'u. ⁴¹ Nu'u bi 'yɔt'a n'da ra t'andani buya, ɛmbi yá ojɔ, ne bi hyo yun dani

ne bi mbɔx yá 'bɔts'e. Ne madín johya a bi 'yɔt'e nangue yá 'yɛse. ⁴² Pe nu Ojɔ bi 'uegue nangue'u, ne bi hyɛgui da dände ra hyadi, ra zana, ne yu sɔ, nguetho nt'o'ti bu ja rá sɔcuɔ yu pɔngahya:

Pe hanja hinga guecä gá pɔscahu 'bu gmí hyohu yun dani 'bu gmí 'buhmbu nyote nɛjya bu ma'ueni, i ɛn Ojɔ, bi 'yɛn'u yu pɔngahya.

⁴³ Pe hinga guecä gá thandegahu pe guá tuhu n'da ra ngu'bɔt'e guerpɛ gá thandehu a gá sänba zɛhe rá thuhu, gá ɛmfu ra Moloc.

Ne guá tuhu n'da rá hmite ra sɔ gá 'yɛmb zɛhehu ra ojɔ Renfán, ngue gá nde gá thande zɛhehu.

Janangue'a ga un'nahu ne ga pen'nahu man'da yatho xinda guerpɛ ra häi Babilonia,

i ɛn Ojɔ, bi 'yɛn'u yu pɔngahya.

⁴⁴ Pe guehna mi tu n'da ra ngu'bɔt'e gue mí sänba Ojɔ u ma ngurpa bombɔtahu 'bu mín 'yo bu ma'ueni, guerpɛ da dände Ojɔ u, bi 'yɔt'e tengu xi xi Ojɔ ra Moisés, nu'bu min yai bu ja ra t'ohɔ. Bi xifi da 'yɔt'e tengu ra hmeɽɽya xi nu. ⁴⁵ M'bejua buya, nu'bu mí ngurpi ra Josué, pe guexta'a ra ngu'bɔt'e bá tu'u ma ngurpa bombɔtahu 'bu mí zɔm bu ja ra häi xi xi Ojɔ. Ne mí 'bupɛ mi'da yu ja'i gue hing yu israel. Nu Ojɔ buya bi hyon'a thi yu 'dan'yo ja'i ne bim 'bupɛ yu israel buya. Ne guexta'a mí jatho ra ngu'bɔt'e nu'bu min ts'at'abi ra David. ⁴⁶ Nu'a Ojɔ ɛmme mí numanho ra David, gue 'dat'a Ojɔ mí thande ra Jacob. Nu'a ra David bi 'yá p rán t'ɛdi Ojɔ da hyɔmba rá ngu gue rá m poniui ra ngu'bɔt'e. ⁴⁷ Pe nu ra Salomón rá ts'ant'u ra David a, gue'a bi hyɔmba rá ngu Ojɔ. ⁴⁸ Pe nu'a Ojɔ nuixte thoho hingui 'bupɛ ja yu ngu nt'ɔt'e ngue yá 'ye yun 'yohu. Ngubu bi man ra pɔngahya 'bu mi thocpa rá m hma ra Hmu mahɛts'i, ne bi 'yɛna:

⁴⁹ Nuua mahɛts'i i ja ma ts'edi, necua ja ra ximhäi ja ma ts'edi, 'be'a ní ngu guín nde gui hyɔguahu, o hapɛ guí ɛmhbu ja ma säya.

⁵⁰ Ha hinga guesɛgä dá ɔt'ä gätho ja ua ya, ɛn Ojɔ, bi 'yɛn'a ra pɔngahya, bi 'yɛn'a ra Esteban.

⁵¹ Ne bi thoc'a ra Esteban bi xi'u yu mbájá i ɔrpa ran juanbi:

—Nu'ahu xingui ts'u guí ɔhmbu 'bu ja'a si ahu, ne xam me ni mbaihu, xingui ts'u di cu't' ni zaguhu. Thocua thoho guí säman'uhu rá Hogandahi Ojɔ tengutho mam bombɔtahu, guín jahu bu. ⁵² Xinga n'da rá pɔngahya Ojɔ gue him bi hyo mam bombɔtahu, n'dat'u yu pɔngahya gue bi ma dua ɛh ra Hoga Cristo, gue'a gá dähɛ ne gá yafu ne xin gá hyohu. ⁵³ Nu'u yám 'behni Ojɔ mahɛts'i bi 'daju rán t'ɛdi Ojɔ, pe hin guí urpahu ra güenda a 'be'a

bi ma, bi 'yɛn'a ra Esteban 'bɔ mi 'yɛmp'ɔ yɔ ngɔrpi.

Bi tho ra Esteban

⁵⁴ Nɛ nu'bu mi 'yɔh ya 'bɛ'a bi ma ra Esteban, bi dɛ ra cuɛ yá mbɔi nɛ bi yɛxpɔ yá ts'i. ⁵⁵ Pɛ nu ra Esteban mí hɔ ra ts'edi xɔn ho rá mbɔi nangue rá Hogandáhi Ojɔ in 'youi, nɛ bi ndɔs' mahɛts'i nɛ di nɛc thoho hapɔ 'bu Ojɔ. Nɛ bi nu ra Jesús 'darpɔ 'bɔhmi Ojɔ nɛ i ja rá ts'edi. ⁵⁶ Nɛ bi 'yɛna:

—Pɛ dami ndɔs'hɔ nɛ dín nugá, n'yɔ, nsoqui mahɛts'i nɛ dín nugá a bin ja'í ua ja ra ximhái, i' bɔhɔn ja rán 'yɛi Ojɔ, bi 'yɛna.

⁵⁷ Pɛ nu'ɔ buya man'da bi got yá zagu, nɛ bi mbafi nangue yá cuɛ, gátho bi muxpɔ 'báh ra Esteban. ⁵⁸ Nɛ bi guɔpɔ ja ra hnini nɛ bi bat'ado bɔ ma'ueni. Nɛ nu'ɔ gue bim bate, bi mbɔh yá coto nguetho in nde nte di hɛn'ɔ. Bi mbɔpɔ ja rá gua n'da ran 'yohɔ ní hutí ra Saulo, nɛ bi 'yɛn'ɔ:

—Guí jamansu ts'ɔ ma cotogáhe, bi t'ɛmp'a. ⁵⁹ Nɛ nu'bu gátho ní mba ma bat'ado ra Esteban, bi zo'a Ojɔ, bi 'yɛmbi:

—Nu'í ma Hmu Jesús, dami hyɔnga ma te ya.

⁶⁰ Nɛ bin dɔnyahmu, nts'edi bi mbafi, bi 'yɛna:

—Ma Hmu i, o guí ɔrpa ra güenda nanguehna ra ts'oqui bin ja ya.

Nɛ nu'bu mi man na, bi du buya.

8

Nu ra Saulo bi un ran ɔnbi yɔ 'yɛc'yɛi

¹⁻³ Nɛ nu'a ra Saulo 'da'angu bi mamhbɔ ɔ bi hyo'a ra Esteban. Janangue'a nu ra pa ngue bi nu ran ɔnbi ra Esteban, nu yɔ 'yɛc'yɛi mi 'bɔpɔ Jerusalén bi mba ma ɔrpi. Nɛ xɔn ngu ɔ bi mba bɔ mi'da yɔ hnini bɔ ra hái Judea, nɛpɔ ra hái Samaria, pɛ bi gɔpɔ ɔ 'dɛ'mayoho yá 'báihɔ ra Cristo. Nɛ 'da'ɔ yɔ 'yɛc'yɛi bi 'yáh ra Esteban, nɛ ɛmmɛ bin zoni nangue'a. Nu ra Saulo ɛmmɛ madi ɔrpa yɔ 'yɛc'yɛi, nɛ mi ɔrpa ja yɔ ngu mi six yɔn 'yohɔ nɛ yɔ xisu, nɛ bi got'a fádi.

I hman ran ho ma'da'yo nubɔ ra hái Samaria

⁴ Pɛ nu'ɔ bi 'dagui, bi mamp'a rán ho ma'da'yo ra Cristo bɔ n'danni ním pa. ⁵ Nu'a ra Felipe bi mba bɔ ja n'da ra hnini ra hái Samaria, nɛ bi xih yɔ ja'í nangue ra Cristo. ⁶ Gátho yɔ ja'í bi 'yɔmanho 'bɛ'a bi man na ra Felipe 'bɔ mi nu yɔn t'ɔt'e nuixte bi 'yɔt'a. ⁷ Nguetho xɔn ngu yɔ ja'í bi hyɔnba thí yɔ zíthɔ, nɛ nts'edi bi mba 'bɔ mí bɔn'ɔ. Nɛ nu'ɔ mí 'uɛ'ts' yá ja'í nɛ'ɔ yɔ dogua gátho bi zá. ⁸ Janangue'a ɛmmɛ bin ja ran johya bɔ ja ra hnini.

⁹ Nɛ mí 'bɔpɔ n'da ran 'yohɔ í Simón, mí ɔt' ran tháte, nɛ nu'ɔ yɔ mɛngu Samaria madi hyonya thoho. Nu ra Simón mín ndep yɔ ja'í da bɛní jase rá ts'edi. ¹⁰ Nɛ gátho na ngu'ɔ,

yɔ t'ɔhni nɛ yɔ dɔc'yɛi, nu'bu mi 'yɔ'ɔ 'bɛ'a bi man a, bi 'yɛna:

—Nuna ran 'yohɔ na, ja ra ts'edi tengu Ojɔ, ɛn yɔ ja'í.

¹¹ Nu'ɔ mi numansu ra Simón nguetho nya'a thoho mí háte. Nɛ bi hyonya thoho ɔ 'bɛ'a bi 'yɔt'a. ¹² Pɛ nu yɔ ja'í bi 'yɛc'yɛi 'bɛ'a bi man'a ra Felipe nu'bu mí ma ra Hogamhɔma 'bɛpɔ ní manda rá ts'edi Ojɔ, ngue bi ma nangue ra Jesús. Nɛ bi mba ma xixyábi yɔn 'yohɔ nɛ yɔ xisu. ¹³ Nɛ'a ra Simón ɛna bi 'yɛc'yɛi, nɛ nu'bu mín xixyá, bi den'na ra Felipe. Nɛ nu'bu mín nu yɔ hmɛpya nɛ yɔn t'ɔt'e nuixte bi 'yɔt' ra Felipe, bi hyonya thoho ra Simón.

¹⁴ Nɛ nu'bu mi 'yɔ'ɔ yá 'báihɔ ra Cristo 'bɔpɔ Jerusalén gue bi 'yɛc'yɛi yɔ mɛngu Samaria, bi mbɛnpɔ ra Pedro nɛ ra Xuua ɔ mi'da yá 'báihɔ ra Cristo. ¹⁵ Nu'bu mí zɔm bɔ buya, bin yáhɔ Ojɔ, bi 'yáp rá ts'edi ngue da hyɔn rá Hogandáhi Ojɔ yɔ 'yɛc'yɛi 'bɔpɔ. ¹⁶ Nguetho hin ní zɔh rá Hogandáhi Ojɔ bu ja yɔ mbɔi ɔ, pɛ hɔnt'a nangue rá thuhu ra Hmu Jesús bin xixyá ɔ. ¹⁷ Nu ra Pedro nɛ ra Xuua buya, bi gáspa yá 'yɛ yá yá yɔ 'yɛc'yɛi, nɛ bi hyɔn rá Hogandáhi Ojɔ buya.

¹⁸ Pɛ nu ra Simón, nu'bu mí nu bi hyɔn rá Hogandáhi Ojɔ ɔ bi gáx yá 'yɛ yá 'báihɔ ra Cristo, bi 'yut ra mbɛtí buya. ¹⁹ Bi 'yɛmbi:

—Dami 'dac ma ts'edi gue hɔnt'a to'o ga cǎx ma 'yɛ da hyɔn rá Hogandáhi Ojɔ tengu guí ɔt'ui, ma gá jut'aui, bi 'yɛna.

²⁰ Pɛ nu ra Pedro bi 'yɛmbi:

—Di jua Ojɔ ní mbɛtí, nɛ'e, nguetho guím bɛní nangue ra mbɛtí sá guí tán'a 'bɛ'a di un Ojɔ. ²¹ Nguetho hinga gue'e ga comhbɔ na ra 'bɛfi, mfádi ya him mahoqui ní mbɔi bu ja rá hmi Ojɔ. ²² Dami páh ní mbɔi nangue ran ts'o. Dami 'yáp rá punbi ra Hmu, nɛ da zá di pun'na'í nangue ran ts'o gá bɛní. ²³ Nguetho dí pádi ɛmmɛ ja ran ts'ɛya ní mbɔi, nɛ ɛmmɛ xɔn ngu ran ts'o ja ní mbɔi guím bɛní.

²⁴ Nu ra Simón bi dɔtí:

—Nu'aui guí 'yáhmi ts'ɔ rá ts'edi ra Hmu nanguecá, ngue hin gan nugá a guí mammi, bi 'yɛmp'ɔ.

²⁵ Nu'bu mí mím 'bɔ'í ts'ɔ bɔ ra Xuua nɛ ra Pedro, nɛ xí mamp'a ráh hma ra Hmu mahɛts'í, bi mbeng bɔ Jerusalén. Pɛ him 'bɛx bi zɔm bɔ, nɛ m'bet'o gátho ná ngu ra hái Samaria bi man'a ran ho ma'da'yo bɔ bi thogui.

Nu ra Felipe nɛ ra mɛngu Etiópia

²⁶ Nu'a n'da ráh 'bɛhni Ojɔ mahɛts'í bi zɔm bɔ bí 'bɔ'a ra Felipe, nɛ bi 'yɛmbi:

—Ní mba 'danguadi guɛpɔ bí thoh ra 'yu ní mba Gaza, gue ní bɔm bɔ Jerusalén. Nuna ra 'yu ní mba bɔ ra huɛnhái na, bi 'yɛmp'a ráh 'bɛhni Ojɔ.

²⁷ Bi ndants'a ra Felipe 'bɛx bi mba bɔ. Bi nu, i 'yo bɔ 'yu n'da ran 'yohɔ xɔn hɛts'í

9

rá 'befi, di jamansup rá mbeti ra xuts'at'abi Candace b̄ ra hái Etiopía. Janangue'a i t'ẽmbi ra eunuco, ngue nde da ma, m'boqui. ²⁸ Nu'a xp̄i mbeng b̄ Jerusalén guep̄u bá thãnde Ojã. ²⁹ Nu rá Hogandãhi Ojã bi 'yẽmp'a ra Felipe:

—Gui mba gui s̄a' ran 'yoh̄u i hux ra carro.

³⁰ Nu ra Felipe bin tih p̄ya n̄e bi z̄adi. Nu'b̄u mí z̄om b̄u, bi 'yode gue mi neh ra s̄ocua ran 'yoh̄u, gue rá s̄ocua ra Isaias rá p̄ongahyã Ojã. Ra Felipe bi 'yãn b̄uya:

—Ha gui p̄adi 'be'a nam b̄on'a ra s̄ocua gadín xãh ya.

³¹ Bi dã'a ran 'yoh̄u:

—Hague dán zã ga p̄acã nu'b̄u njon da xãngui.

N̄e bi xih ra Felipe da ndets'e din hyãmmi b̄u.

³² N̄e nu'a ra s̄ocua madin xãh ran 'yoh̄u mim ma gue:

I ts'ix'a n'da ran 'yoh̄u tengu n'da ra d̄e'yo i ts'its'i ngue da hyo.

N̄e tengu n'da ra t'ud̄e'yo nu'b̄u i ãxp̄a rá x̄ingu, hin di c'ũche,

n̄e ngutho a ran 'yoh̄u hin din yã.

³³ N̄e nu'b̄u mín nu ran anbi, njom bi yãni, njom bi mbãts'i.

N̄e njon da zã da ma hangu da denni, nguetho bi thãcua rá te ua ja ra ximhãi.

Gue'a bi man ra s̄ocua bi nu ran 'yoh̄u.

³⁴ Nu ran 'yoh̄u b̄uya bi 'yãn'a ra Felipe:

—Dami xiqui ts'ũ to'o nín 'yoh̄u na da nu ran anbi, uague gues̄e na ra p̄ongahyã bi nu, uague n'dan'yo, bi 'yẽmbi.

³⁵ Nu'a ra Felipe b̄uya, bi d̄a'mi bi ma 'be'a nam b̄on'a ra s̄ocua nub̄u madín xãh na ran 'yoh̄u, n̄e bi xifi nangue ra Jesús bi t'õrpa na im man ra s̄ocua, n̄e bi thogu bi xifi x̄un ho.

³⁶ N̄e nu'b̄u mí z̄om b̄u po ra dehe, nu'a ran 'yoh̄u bi 'yẽmp'a ra Felipe:

—Ha hin da zã dan xixyãgã 'b̄u, n̄e po ua ra dehe ya, bi 'yẽn'a.

³⁷ Bi dã'a ra Felipe:

—Da zã, nu'b̄u gui ẽc'yei a dí xi'i nangue ra Jesús, gue gãtho ni mb̄ui.

Bi dã'a ran 'yoh̄u:

—Dí ẽc'yei gue gue'a ra Jesucristo rá Ts'unt'ũ Ojã a.

³⁸ N̄e bi sãyabi rá carro b̄uya. N̄e bi ḡap̄u ja ra carro n̄e bi mba b̄u mi po ra dehe. Nu ra Felipe b̄uya bi 'yõrpa ran xixyã a ran'yoh̄u.

³⁹ N̄e nu'b̄u mí b̄õxp̄u mí po ra dehe, 'dahmantho bi 'berp̄u ra Felipe gue bi zix rá Hogandãhi Ojã. N̄e nu ra m̄engu Etiopía him mandãndi bi nu'a. N̄e nu'b̄u mí thogu, bin johya rá mb̄ui.

⁴⁰ P̄e nu ra Felipe ní nequi mahõn'a b̄u ra hnini Azoto. N̄e nu'b̄u mambã thop̄u ja yũ hnini, bi mam b̄u ran ho ma'da'yo asta gue'b̄u mí z̄om b̄u ja ra hnini Cesarea.

Nu'a ra Saulo bi pãh rán 'yomf̄eni

¹ P̄e nu'a ra Saulo mim man yãn ãcuate, n̄e ran dãte nangue ya 'yẽc'yei, gãtho ná 'yõt'a bi 'yõt' ra Felipe. N̄e bi mba b̄u bí 'b̄uh ra hmumbãjã. ² N̄e bi 'yãp ra s̄ocua ngue ran t'ẽdi da mba b̄u ja yã nijã yũ judío nub̄u ra hnini Damasco. N̄e nu'b̄u 'bo'o da d̄im b̄u gue i ten ra Cristo, ogue ran 'yoh̄u ogue ra xisu, da bent'i n̄e da zixp̄u Jerusalén nthu't'i din ofãdi b̄u. ³ N̄e nu'b̄u mí mba b̄u 'yu, mí ts'ãtho da z̄om b̄u Damasco, 'bex bi 'yẽh mahẽts'i n'da ra nyot'i ẽmm̄e bi hyãrp̄u i 'bã'a ra Saulo. ⁴ Bi d̄ang b̄u hái ra Saulo b̄uya, n̄e bi 'yõ'a n'da ra nde bi 'yẽna:

—Saulo, Saulo, hanja gní ãngui.

⁵ Bi dã'a ra Saulo:

—To'o i, gra Hmu.

Nu ra Hmu bi dãt'a:

—Nugã dra Jesús, guecã gadí ãngui, n̄e x̄un h̄ei gui õt'e tengu n'da ra mb̄undãni i pa ma s̄uni ra t'o ndepe dim p̄efi x̄un ho, n̄e i nete thofo.

⁶ Nu'a ra Saulo ẽmm̄e bin su n̄e bi fet'i, bi 'yẽna:

—Ma Hmu, 'be'a guín nde ga õt'a.

Nu ra Hmu bi 'yẽmbi:

—Dami ndants'i gui mba b̄u ja ra hnini, nub̄u, da si'i 'be'a gui 'yõt'e, bi t'ẽmbi.

⁷ N̄e nu'ũ gãtho mín 'yoh̄u him mi sã din yã nguetho bin su. Nu'ũ mí õh ra nde p̄e him mín nu to'o mín yã. ⁸ Nu'b̄u mí ndants'a ra Saulo bi zõt' rá dã p̄e him mi nu, mi xãdã thofo. Nu'ũ mín 'yoh̄u bi bentpa rá 'ye bi zixp̄u Damasco. ⁹ N̄e hyupa bãm 'b̄up̄u, n̄e mi xãdã, n̄e him mi sihm̄e, xing ra dehe mi si.

¹⁰ N̄e mi 'b̄up̄u Damasco n'da ra 'yẽc'yei rá thuhu ra Ananías. Nu ra Hmu mahẽts'i bin 'yuse b̄u n̄e bi zofõ tengu'b̄u bin 'u'i.

—Ananías, bi 'yẽmbi.

Nu ra Ananías bi dãdi:

—Dí 'bucã ua gra Hmu.

¹¹ Nu ra Hmu bi 'yẽmp'a:

—Dami ndants'i gui mba b̄u ja ra 'yu t'ẽmbi x̄un juãni, n̄e gui hyom b̄u n'da ran 'yoh̄u ra Saulo, ra m̄engu Tarso, i 'b̄up̄u ja rá ngu ra Judas. Nuya in zocã ya. ¹² N̄e'a ra Saulo in nu tengu'b̄u ra t'i ngue gui mba b̄u n̄e gui cãx ni 'ye, n̄e da nu ran nequi mahõn'a, bi 'yẽn Ojã.

¹³ Bi dãt'a ra Ananías:

—Ma Hmu i, x̄un ngu yũ jã'i bi xiqui 'be'a õt'na ra Saulo, x̄un ngu yãn ts'o xũ 'yõrpa yũ 'yẽc'yei 'b̄up̄u Jerusalén. ¹⁴ N̄e nuna bá ãp rán t'ẽdi yũ hmumbãjã da bent'i n̄e da got'a fãdi gãtho to'o da ndõn'na ni thuhu, bi 'yẽna.

¹⁵ P̄e nu'a ra Hmu bi xi'a ra Ananías:

—Ní mbahma nguetho dá huahndã da ma nanguecã b̄u 'b̄u'ũ hing yũ judío, n̄e yũ hmuts'at'abi, n̄e yũ jã'i israel ngue yũ

judío. ¹⁶ Nε ga xifi xan ngu yan anbi da nu nangueca, go bi 'yεn Oja.

¹⁷ Bi mba ra Ananias buya, ne nu'bu mi yurpu ja ra ngu, bi gax ra 'ye ra ya ra Saulo ne bi 'yεmbi:

—Ma cu'i Saulo, nu ra Hmu Jesús, nu'a gue ga nu bu 'yu 'bu guá εhe, bá pencá ua ya gue di ja i da xoh ni dá. Ne di ja i gui hya ra ts'edi xan ho nanguε rá Hogandahi Oja gan 'youi, bi 'yεna.

¹⁸ Nε 'bex bi hyo'u mi comba yú dá tengu ra xihua. Nε 'bex bi hyand ran nequi yú dá ra Saulo, 'bex bi ndants' puya ne bin xixya. ¹⁹ Nε nubuya, bin sihme ne bi zac mahon'a rá ja'i. Nε bām 'bu'i ts'u bu bi 'bu'i 'da ya 'yεc'yεi bu ra hnini Damasco.

Nu'a ra Saulo bi mam bu rám Hman Oja bu Damasco

²⁰ Nε nu ra Saulo buya 'bex bi du'mi bá mam bu rám Hman Oja bu ja yú niya yu judío. Nε bi xifi gue nu ra Jesús rá Ts'ant'u Oja a.

²¹ Gátho mi øde bi hyonya thoho ne bi 'yεna: —Ha hinga guehna ran 'yohu na mi cot'a fádi gátho mi ndonba rá thuhu ra Jesús bu Jerusalén. Nε ha him bá εcua ngubu da 'yot'e, ne da zits'i nthu't'i bu 'buh yu hmumbaja, bin 'yεmp'u.

²² Pε nu ra Saulo man'da bi hya ra ts'edi bi ma xan ho. Nε nu ya judío 'buru Damasco nte mi sä da ma, nguetho bi xifi, nu 'be'a gátho man ts'anni da 'yot'a rá Thahni Oja gue ra Cristo, pε gue'a bi 'yot'a ra Jesús, gueru bi 'yuti n'dat'a.

Nu'a ra Saulo bi 'dagui, εna xtám bent yu judío

²³ Nε nu ra Saulo 'bu mím 'buru nya'a ts'u yu pa, n'dat'a mí man'u yu judío hing yu 'yεc'yεi, ngue da hyo. ²⁴ Pε nu ra Saulo mi øde 'be'a mbεn'u yu judío. Nu'u mí fah yú goxthi bu ja ra ndehni, gueru ma mbá't'i ra jado. Ma pa ne ra xui mí fah yu goxthi ngue nde da hyo. ²⁵ Pε nu ya 'yεc'yεi bi zix ra Saulo gue ra xui, í ca'ma n'da ra 'bots'e bu thi bu ja ra jado ngue ma fò't'e ra hnini. Gue'a í 'da'a.

Ra Saulo 'buru ja ra hnini Jerusalén

²⁶ Nu'bu mí zom bu Jerusalén ra Saulo, mím bεni gue xtín 'yohu yu 'yεc'yεi. Pε nu'u mím su'u ne him mí εc'yεi gue ra 'yεc'yεi ra Saulo. ²⁷ Pε nu ra Bernabé bi zix'a ra Saulo gueru 'buh yú báihu ra Cristo. Nε bi xifi ngue bi nu ra Hmu bu 'yu, ne bin yaui ra Hmu. Nε bi xifi bi hyut' ran zambu bu Damasco nu'bu mím ma nanguε ra Jesús. ²⁸ Nu ya 'yεc'yεi bi zim buya, ne bin 'yohu bu Jerusalén. ²⁹ Nε nu ra Saulo bi hyut' ran zambu bi mamp'a rám Hman Oja nanguε ra Jesús. Pε nu'u 'da yú mijudíohu gue í ya ra nde ra griego, madin junthu ra Saulo, ne'u nde da hyo'u. ³⁰ Nu'bu mí 'yohu yu 'yεc'yεi gue nde da tho ra Saulo, bi zixpu Cesarea ne bi mbεnpu Tarso.

³¹ Nuya bin hε yan anbi ya 'yεc'yεi gátho ra hai Judea, ne ra hai Galilea ne ra hai Samaria. Nε bin te yú mbui nanguε Oja. Bi numansu ra Hmu ne bi nu rám fát's'i rá Hogandahi Oja. Nε man'da xan ngu bi 'yεc'yεi.

Bi zá'a ra Eneas

³² Nu'a ra Pedro mí 'yo mi nu u yu 'yεc'yεi 'buru ja yu hnini, ne bi zom bu ja ra hnini Lida gue da nu ya 'yεc'yεi 'buru. ³³ Nε bi dím bu n'da ran 'yohu ní hu Eneas, nhyato njeya xí 'yoi gue xan u, xín t'εts' rá ja'i. ³⁴ Nu ra Pedro bi 'yεmp'a:

—Eneas, da zá'i nanguε ra Jesús, dami ndants'i pants' ni fidi, bi 'yεmbi.

'Bex bi ndants'a ra Eneas buya. ³⁵ Nε gátho ngue 'buru Lida neru Sarón bi 'yεc'yεi ra Hmu 'bu mín nu'a bin ja, ne bi hyεε yú t'εc'yεi.

Nu'a ra Dorcas bi dambεni 'bu mi du

³⁶ Nε nu'u yu pa u, mí 'buru ja ra hnini Jope n'da ra xisu gue ra 'yεc'yεi, í Tabita, ne í Dorcas ngue rá nde ya griego. Nuna ra xisu εmme xan ngu ran hugcate mí ørpa yú mija'ihu. ³⁷ Pε nuya bin zāman'u, ne bi du. Nu'bu mí 'berpa rá ja'i, bi jāxpu bí ja n'da ra t'ots'i magats'i. ³⁸ Nu ra hnini Lida mí hān bu Jope. Nu'bu mí 'yohu yu 'yεc'yεi, gue 'buru Lida ra Pedro, bi mbehn'du yoho yan 'yohu gue ba ørpa ra ts'edi ba εhe. ³⁹ Nu ra Pedro buya 'bex bām 'yohu u. Nu'bu mí zohø, 'bex bi ts'ixpu magats'i ja a ra cuarto gueru mí 'bā'u yu hyoya xisu mí zoni. Nε bi 'yut yú he xí t'ørpabi, gue bi 'yørpa ra Dorcas 'bu mí 'bui. ⁴⁰ Pε nu ra Pedro bi xifi:

—Dami pømbu ts'u n'da zu ora gátho ahu.

Nε bin danyahmu ne bin yaui Oja. Nε bi hyant'a gue bi du, bi 'yεmbi.

—Tabita dami ndants'i, bi 'yεmbi.

'Bex bi zot' rá dá, ne nu'bu mín nu ra Pedro, bi hyudi. ⁴¹ Nu ra Pedro buya bi bentpa rá 'ye ne bi xots'i, bim 'bái. 'Bex bi zohn'du ya 'yεc'yεi ne yu hyoya xisu buya:

—Dami nuhu na xí du, ne bi dambεni ya, bi 'yεmp'u.

⁴² Nu'bu mí 'yohu gátho ra hnini Jope, xan ngu bi 'yεc'yεi ra Hmu. ⁴³ Nε nu ra Pedro xan ngu ts'u yu pa bá coru Jope, bām 'buru rá ngu ra Simón. Nu ra Simón ra hoca xindani a.

10

Ra Pedro ne ra hmudofui Cornelio

¹ Mí 'buru n'da ran 'yohu í Cornelio, nubu ra hnini Cesarea. Gue nuna ran 'yohu im hmu nanguε'u n'da munts'i yu dofui gue'a ní t'εmbi Italiano u. ² Nuna ra Cornelio madague'bu hing ra judío a, pε nu'a ne gátho 'buru rá ngu mí thande Oja ne mí numansu a. Nzai mi un yan t'unni yu hyoya ne nzai min yahu Oja. ³ N'da ra pa mbε hyunde, tengu'bu

bi 'uj 'bɛ mí nu n'da rá m 'behni Ojɔ mahɛts'i, bi yɛrɛpɛ ja ra cuarto mí 'bái, bi zofo:

—Cornelio, bi 'yɛmbi.

⁴ Nɛ nu 'bɛ mí hyandi, bin su nɛ bi dɔdi:

—'Be'a ma Hmu.

Nu ram 'behni bi 'yɛmbi:

—Nu'a Ojɔ im bɛn'i, nɛ i ø'bɛ guí yɔui, nɛ in nu Ojɔ 'bɛ gdi 'un yɛn t'unni yɛ hyoya.

⁵ Nuya, gui pɛhn'dɛ 'da yɛn 'yohɛ bɛ Jope da dɔm bɛ n'da gue ra Simón, nɛ guet'a ra Pedro a, nɛ gua pɛnhua. ⁶ Nu'a ra Pedro i 'bɛhmɛ bɛ n'da ran 'yohɛ i Simón gue ra hoca xindɔni a, nɛ i 'bɛrɛ ndendejɔ. Nu'a da xi'a i 'be'a gui 'yø't'e, bi 'yɛn'a rá m 'behni Ojɔ.

⁷ Nu 'bɛ mí gua'a im ma, 'bɛx bi mbeng mahɛts'i ram 'behni. Nu ra Cornelio bɛya bi zohni yohɛ yá 'yɛɛ nɛ n'da ra dofɛi ngue i numansu Ojɔ, ngue rá 'yɛɛ a. ⁸ Nɛ nu 'bɛ mí xifi gátho 'be'a bi xih rá m 'behni Ojɔ mahɛts'i, bi mbɛrɛpɛ Jope a bɛya.

⁹ Man'da pa bɛya mbɛ huxyadi nu 'bɛ bá ɛrɛpɛ 'yu yám 'behni ra Cornelio, hántho Jope, nu ra Pedro bi ndɛxɛrɛ thi bɛ ja ra zɛ'ts'angu bɛ mí 'búi, guɛrɛ dín yɔui Ojɔ. ¹⁰ Nu'a ra Pedro ɛmmɛ bin tumanthuhu, nɛ gátho ní mba mahoqui ran ts'ihmɛ, nu ra Pedro bɛya bi nu n'da ran t'uti, tengu'bɛ bi 'uj. ¹¹ Nɛ bi nu nsoqui mahɛts'i, nɛ bá çai tengu n'da ra the'bø't'e xɛn ndoho gue mfɛnt'i yá ts'at'i. ¹² Nɛ ba 'yo bɛ ja ra 'bø't'e hønt'a go 'be'a má zú'ɛ i ja goho yá gua, nɛ yɛ zate, nɛ yɛ pozɛ, nɛ yɛ doja. ¹³ Nu ra Pedro bi 'yø'a n'da ra nde, bi t'ɛmbi:

—Dami ndants'i gui hyo gue gui sa.

¹⁴ Bi dɔ'á ra Pedro:

—Hin'na ma Hmu, nguetho nɔjɛm'bɛ xtá sagá xɛn ts'o. gue'a i man nin t'ɛdi hingui ho 'bɛ ga sa.

¹⁵ Nɛ bi 'yɛmbi mahø'n'a:

—'Yo guí ɛna hingui ho 'be'a dá sándá da ts'a, ngue gátho dí hocá a, bi 'yɛmp'a ra nde.

¹⁶ Ná hyundi bi sifi, bi ndɛx mahø'n'a mahɛts'i ra 'bø't'e. ¹⁷ Nu ra Pedro, nu 'bɛ gátho madí hyonya thoho nɛ im bɛni 'be'a ní mba'a xí nu tengu ra t'i, 'bɛx bi zøh yám 'behni ra Cornelio. Nɛ mí 'báɛrɛ thi ja ra goxthi rá ngu ra Simón, nɛ xí 'yánni hapɛ ja'a ra ngu. ¹⁸ Nu 'bɛ mí zø m bɛ, bi 'yánni:

—Ha 'bɛcua ra Simón Pedro.

¹⁹ Nɛ gátho nín 'yomfɛni ra Pedro 'be'a ní mba a xí nu, nu'a rá Hogandáhi Ojɔ bi 'yɛmbi:

—'Bɛrɛ hyu yɛn 'yohɛ i hon'i. ²⁰ Dami ndants'i, gui çai nɛ gui mbähá a yɛn 'yohɛ, gui tenni nɛ hin gan su, nguetho nugá bá pɛnhdá a, bi 'yɛmbi.

²¹ Nu ra Pedro bɛya bi ɛrɛpɛ mí 'bäh yɛn 'yohɛ gue bá pɛnh ra Cornelio, nɛ bi xifi:

—Nugá gueçá guí hongui. 'Be'a gní hyonjɛ.

²² Bi dɔ'á:

—Nu ra Cornelio ra ngurpa dofɛi bá pɛncáhe. Nu ra Cornelio n'da ra hocɔjɔ'i gue i numansu Ojɔ. Nɛ gátho yɛ judío i ndømanho nangue'a. Nɛ n'da ram 'behni mahɛts'i bi xi'a da zoh'n'na'i, gue gui mba bɛ rá ngu, nɛ da t'ømanho 'be'a gátho gui xifi, bi 'yɛn'a.

²³ Nu ra Pedro bi xifi da yɛrɛpɛ mbo ra ngu, bin oxɛrɛ bɛya. Nu 'bɛ mí hyats'i bi mbähá ra Pedro. Nɛ 'da yɛ 'yɛç'ɛi mí 'bɛrɛ Jope bi mbähá.

²⁴ Man'da pa bɛya bi zø m bɛ ra hnini Cesarea. Nu ra Cornelio xí zohni gátho 'bɛrɛ ja rá ngu nɛ yá amigo, ngue dim peti bɛ ja rá ngu. Gátho i tøm'bɛ. ²⁵ Nu 'bɛ mí zø m bɛ ja ra goxthi ra Pedro, bá pø n ra Cornelio, bi dɔdi nɛ bin danyahmu bi dande. ²⁶ Pɛ nu ra Pedro bi gɛts'i nɛ bi 'yɛmbi:

—Dami ndants'i nguetho nugá dran 'yohɛ thohogá tengutho i, bi 'yɛna.

²⁷ Nɛ i yɔui gátho án yut'a mbo rá ngu. Nɛ bi nu xɛn ngu xim peti bɛ. ²⁸ Nu ra Pedro bi 'yɛmp'a bɛya:

—Guí pɔhmbɛ hin 'yɛ man t'ɛdihe dɛy judíohe gue dan uɔns'hɛ o gue gá çathe bɛ ja ní ngumbɛ, nguetho hin gyɛ judío ahɛ. Pɛ Ojɔ xɛ 'yurcagui gue xinga n'da yɛ jɔ'i ga ɛmhbe hin da zá dan yámanhohe, ogue ga ɛmfɛ hingui ho. ²⁹ Janangue'a nu 'bɛ gmí zoncagui, bá ɛçá nɛ nte mán t'ánni dá ánni. Nuya dín nde ga pɔdi hanja gá zoncagui, bi 'yɛn'a.

³⁰ Nu ra Cornelio bi 'yɛm bɛya:

—Ná goho pa tengu ra ora jabɛya, dá ɛ't' man ts'ihmɛ 'bɛ mán yagá 'be Ojɔ, 'bɛx bi zø'a n'da ran 'yohɛ ua di 'búi, mí he ra pahni di fɛxni. ³¹ Nɛ bi 'yɛngui: “Cornelio, Ojɔ bi 'yøde 'be'a gám ma nɛ bi nu yɛn t'unni gá un yɛ hyoya, nɛ im bɛn'a'i. ³² Nuya guin zohna ra Simón Pedro 'bɛrɛ Jope bɛ ja rá ngu ra Simón ra hoca xindɔni a, nɛ i ja rá ngu bɛ ndendejɔ. Nɛ nu 'bɛ da zøcua gan yɔui,” ɛn'a ram 'behni mahɛts'i 'bɛ min zoqui. ³³ Jananjabɛ dá zoh'n'a 'i nɛ xɛn ho guá ɛhe. Nuya gáthogáhe dí 'bɛhmbe ua ngue da nuje Ojɔ, ga øhmbe 'be'a gátho da xije Ojɔ, gue gui xije, ɛn'a ra Cornelio.

Bi sih ran ho ma'da'yo a ra Cornelio

³⁴ Nu ra Pedro bi 'yɛmp'a:

—Nugá dí pɔçá ya hingui huahna Ojɔ to'o da numanho gue bɛ ra judío o hing ra judío.

³⁵ Nu Ojɔ da zini hønt'a go nda'a ní nde i yá, ngue to'o gátho da numansu'a, nɛ to'o i ø't' ran ho. ³⁶ Guí pɔhmbɛ ram hma bá pɛncáhe Ojɔ dɛy israelgáhe, dɛy judiógáhe, bi ma nangue ra Jesucristo, gue nu'a di hocpa ní mbúi n'da, guehna rá Hmu a gátho hønt'a go 'be'a ní nde i yá. ³⁷ Nɛ guí pɔhmbɛ ram hma nangue ra Jesucristo bi hmam bɛ gátho ra hái Judea, bí mbɛrɛ Galilea, gue'bɛ ya xí juah rá 'bɛfi ra Xuua Nxixyɔ gue bi ma di xixyɔba ya jɔ'i. ³⁸ Nɛ guí pɔhmbɛ Ojɔ bi un rá

ts'edi rá Hogandáhi Ojá ra Jesús, ra mēngu bu Nazaret. Nu ra Jesús hōnbu go hapu bin 'yo mí øt' ran ho, ne gátho u mín 'yohu ra zīthu bi hyōnba thi ra zīthu. Gátho bi 'yøt' u nguetho min 'youi Ojá. ³⁹ Ne nugáhe ma 'báigáhe a ra Jesús, dí mamhbe majuañi, nguetho dá nuhe 'be'a gátho bi 'yøt' ra Jesús nubu ma háihe dyu judíohe, nepu ma ngarpa hñinihe Jerusalén. Ne m'bejua bi tho, bi guarpu ja ra pont'i. ⁴⁰ Pe Ojá bi xox'a ná hyupa, ne bi japi dá nugáhe xun ho. ⁴¹ Pe njom mi'da bi nu, hōngdáhe gue xí huancáhe Ojá. Janangué dí mamhbe majuañi, gue ya majuañi dán sihmegáhe ra Jesús 'bu mí ndants' 'bu mí du. ⁴² Ne nu'a bi mbencáhe gue ga xihmbe yu ja'i ne ga mamhbe, gue gue'a bi huahn'a Ojá da 'yørpa ran juanbi yu ja'i 'bui ne'u xun du. ⁴³ Ne guehna mím man'bu gátho yú pōngahyá Ojá, gue gátho to'o da 'yēc'yei nangue ra Jesús, da hyaṇ ra punbi nangue yá ts'oqui, bi 'yēn'a ra Pedro.

Nu'u hing yu judío bin t'un rá Hocandáhi Ojá

⁴⁴ Ne i ya ra Pedro, 'bex báēh rá Hogandáhi Ojá, gátho bi gohmbu yu ja'i i øh rá m hma ra Pedro. ⁴⁵ Ne nu'u yu judío min 'yohu ra Pedro madí hyonya thohe 'bu mí bádi bin t'un rá Hogandáhi Ojá u hing yu judío. ⁴⁶ Nguetho bi 'yøde bin ya 'da yu nde hing yú ndese u, gue bi 'yēspa Ojá 'bu mí ya. ⁴⁷ Ne bi 'yēn'a ra Pedro, bi 'yáñni:

—Ha sá da mba ma hecpi ya 'bucua gue hin din xixya, ne ya xu hyaṇ rá Hogandáhi Ojá tengugahu, bi 'yēna.

⁴⁸ Ne bi ma di xixyabi nangue rá thuhu ra Jesucristo. M'bejua buya bi 'yáp ra mate ra Pedro da gohmbu bu mi'da yu pa.

11

Nu ra Pedro i xih yu 'yēc'yei bu Jerusalén hague án zā bi 'yēc'yei u hing yu judío

¹ Ne nu'u mi'da yú 'báihū ra Cristo ne yu 'yēc'yei bu ra hái Judea mí øde gue yu ja'i hing yu judío bi hyaṇ rá m hman Ojá. ² Pe nu'bu mí mbeng bu Judea ra Pedro, ne bi zøm bu Jerusalén, nu'u 'da yu judío yu 'yēc'yei bu, bi zua ra Pedro. ³ Nu'u bi xi'a ra Pedro, bi 'yēmbi:

—Hanja gá mba bu yú ngu yu ja'i ngue hing yu judío, ne gán sihmehu u.

⁴ Nu ra Pedro buya bi xifi 'be'a gátho xín ja, gue'bu mí dū'mi bi xi Ojá gue da zøm bu rá ngu ra Cornelio. Bi 'yēna:

⁵ —Mí 'bucā bu ra hñini Jope, ne mí yaḡā'be Ojá. Dá nugā tengu'bu dá 'u, bá çai mahēts'i tengu n'da ra the'bøt'e. Ne bá çai mfent'i goho yá ts'at'i, ne bi zøpu dí 'bui. ⁶ Nu'bu má handi dá nu hōnt'a go 'be'a má zu'uē 'bucua ja ra hái. Dá nu'u ja goho yá gua, yu zu'uē ne yu zate ne mi'da. Ne dá nu yu pozu ne yu doja. ⁷ Ne dá ø'a n'da ra nde bi xiqui:

“Pedro, dami ndants'i gui hyo gue gui sa,” bi 'yēngui. ⁸ “Hin'na ma Hmu,” dá ēmbi, “nguetho njam'bu dá sagā a man nin t'ēdi ngue hin ga sahe.” ⁹ Pe nu ra nde mahēts'i bi xiqui mahøna: “Pe 'yo guí ēna hingui ho 'be'a dí sándá da ts'a, ngye gátho dá hocā yu,” bi 'yēngā a ra nde. ¹⁰ Nyuñdī bi 'yøt'e njabu, bi mba ra 'bøt'e bu mahēts'i buya. ¹¹ Ne 'bexque gue'a ra pa bi zøpu hyu yu 'yohu bu ja ra goxthi guepu dām 'bucā, gue yu 'behni bá nepu Cesarea, ne bi hyongui. ¹² Ne nu'a rá Hogandáhi Ojá bi xiqui ga tenni, ne nte mán t'āñni ga āñni. Ne 'bācua ya 'dato yu 'yēc'yei ngue dá mbāmbe. Ne dá cathe bu ja rá ngu n'da ran 'yohu i Cornelio. ¹³ Ne nu'a bi xije gue bi nu n'da rá m 'behni Ojá mahēts'i mí 'bāpu ja rá ngu, gue bi xifi da mbenpu ja ra hñini Jope 'da yu 'yohu, da 'yāñni nanguecā. ¹⁴ Ne bi xifi gue ga xifi hague dán zā dim pøhø, ne'u 'bupu rá ngu. ¹⁵ Ne nu'bu mí jua'a bi xic ra Cornelio, dá dū'mi dá zocā buya. Ne nu'bu má dū'mi dá mangā, nu rá Hogandáhi Ojá bá ēhe ne bi gohmbu u mí 'bupu buya, tengutho bi 'yørcahu rá mbūdi thohe. ¹⁶ Ne nubūya dá bēngā rām hma ra Hmu Jesús nu'bu mim ma: “Nu ra Xuua bi xixya ahu ra dehe, pe nugā ga 'da ahu rá Hogandáhi Ojá,” bi 'yēngáhe ra Jesús, bi 'yēn'a ra Pedro.

¹⁷ Ne xø bi 'yēna:
—Nu'bu n'dat'a ran t'unni bi un Ojá u, tengutho bi 'daju 'bu ya xtá ēc'yēihu ra Hmu Jesucristo, ha da zā ga serpā a in nde da 'yøt' Ojá, bi 'yēn'a ra Pedro.

¹⁸ Nu'bu mí 'yø'u yu 'yēc'yei 'bupu Jerusalén 'be'a bi man ra Pedro, him mam bi zui pe bi 'yēspa Ojá, ne bi 'yēn'a:

—A, njabu øt Ojá 'bu, gue ne'u yu ja'i hing yu judío di japi di pāh yān 'yomfēni nangue yá ts'oqui, ngue ne'u din ja ra temazāi u, bi 'yēn'a.

Nu yu 'yēc'yei dim peti bu Antioquia

¹⁹ Nu'u 'da yu 'yēc'yei ngue bi nu ran bu bu Jerusalén 'bu mí mba ntho ra Esteban, bin 'uext'u. Nu'u 'da bi mba bu n'danni yu hái Fenicia nepu Chipre nepu ja ra hñini Antioquia. Bi man rán ho ma'da'yo ra Cristo bu bim 'bui, pe hōnt'u yú mijudío hu bi xifi. ²⁰ Pe nu'bu mí zøm bu Antioquia 'da yu mēngu bu Chipre nepu Cirene, bi zo'u hing yu judío, gue ne'u bi xifi nangue ra Hmu Jesús. ²¹ Nu'u mí ja ra ts'edi xun ho nangue Ojá u, janangu'e'a xun ngu yu ja'i hing yu judío bi 'yēc'yei, bi hyese yú t'ēc'yei, ne bi den'na ra Hmu.

²² Ne bi 'yø'u yu 'yēc'yei 'bupu Jerusalén gue bi 'yēc'yei u 'da hing yu judío bu Antioquia. Janangu'e'a bi mbenpu a bi Bernabé. ²³ Ne nu'bu mí zøm bu, bi nu ngue i nu rá mate Ojá yu ja'i i 'bupu. Bin johya rá mbui ra Bernabé buya, ne bi zofu, bi xifi hin da hyegui, pe din 'yomanho bu ja rá 'yu Ojá, ne da 'yørpa

rá 'befi Ojā ngue gátho yá mbwi. ²⁴ Nuna ra Bernabé n'da ra hocja'i na, ne mí hā rá ts'edi xan ho rá mbwi nangue rá Hogandāhi Ojā in 'youi, ne mí ɛc'yei xan ho. Janangue'a xan ngu mi'da yu ja'i bi 'yɛc'yei ra Hmu.

²⁵ Nubuya, bá pøm bu ra Bernabé, bi mba bu Tarso bi hyom bu ra Saulo. Ne nu'bu mi dñi, bi zixpu Antioquia. ²⁶ Ne n'dajeya bām 'buhmi bu, ne mi pa bu ja ram peti ne bi xānbi xan ngu yu ja'i. Gueru ra mbadi bi t'ɛmbi yu cristiano u yu 'yɛc'yei, gue mí nde da ma, i ten ra Cristo u.

²⁷ Nu' u yu pa u, bá nexpu Jerusalén 'da yu pøngahya, bi mba bu Antioquia. ²⁸ Nu'a n'da í Agabo, bi ndants' i bim 'bāpu madim peti yu 'yɛc'yei, ne bi ma con rá ts'edi rá Hogandāhi Ojā. Bi ma gue din ja ra thuhu gátho ra ximhāi. Ne nuna bin ja 'bu mim hmuts'ut'abi bu Roma ra hái Claudio. ²⁹ Ne nu'bu mín ja ra thuhu, nu' u yu 'yɛc'yei bu Antioquia bi zānni hangu na ngu ts' u ra mbeti da badi n'da ngu n'da, gue da 'benpa u yu mí 'yɛc'yehi 'bupu ra hái Judea, gue da mbāx' i ts' u. ³⁰ Ne ngubu bi 'yøt'e, bi mbenpa ra mbeti u yu ngarpi yu 'yɛc'yei bu Judea, bi hyax' a ra Bernabé ne ra Saulo.

12

Bi tho ra Jacobo ne bi mba mfent'i ra Pedro

¹ Nu' u yu pa u, nu ra ts'ut'abi Herodes bi manda da mba mfent'i yu 'yɛc'yei, bi d' mi di mba u. ² Ne bi manda ngue bi tho ra Jacobo rán 'yohu ra Xuua, ra juai í tho a. ³ Nu'bu mi bāh ra Herodes gue i numanho yu judio hing yu 'yɛc'yei gue bi hyo ra Jacobo, bi bent'a ra Pedro, ne bin theui n'da ra dāmpeti mí sānba Ojā u yu israel, t'ɛmbi dābaxjua. ⁴ Janangue'a him 'bex bi tho ra Pedro, pe bi jot'a fādi. Ne bi manda 'de'ma 'dato yá dofai ra Herodes di jamansu ra goxthi, 'da' i goho n'da cut' i. Mím ben'a ra Herodes xtán zixpu 'buh yu ja' i, mí ɛna xtá hyo bu 'bu mí gua'a ram peti ran dābaxjua. ⁵ Nu ra Pedro guexta'a mí pa m' badi xan ho bu ja ra fādi, pe nu yu mí 'yɛc'yehi bim peti, ne ɛmme bin yāhu Ojā nangue ra Pedro.

Ojā bi guc'a ra Pedro nu'bu mí ofādi

⁶ Nu ra xui a gue mí ɛn'a ra Herodes xtán guc 'bu mí hyats' i, nu ra Pedro mí cāt' inde yoho yu dofai, ne nu'a, nthu' t' i yoho yu cadena, ne bin āha. Ne xø mí 'bāpu mi'da yu dofai bu ja rá goxthi ra fādi. ⁷ N'dahmantho bi zøpu 'buh ra Pedro n'da rām 'behni ra Hmu mahɛts' i. Ne bi necpu mbo ra fādi. Nu ram 'behni bi 'yānba rá hyo ra Pedro, bi 'yā'a, ne bi 'yɛmbi:

—Ndants'a n'dihi, bi 'yɛmbi.

Nu yu cadena bi xose gue'a mán thu' t' i rá 'ye. ⁸ Ne nu ram 'behni bi 'yɛmp'a mahøn'a:

—Dami tət' ni ngu' t' i ne gui 'yu' t' ni thixfani.

Nu ra Pedro bi 'yøt'e tengu bi si'a. Ne xø bi 'yɛmbi:

—Hye ni dāpahni ne gui tengui.

⁹ Nu ra Pedro bi den' na ram 'behni, bi bøm buya. Pe him mí pā 'bu majuani gue'a rām 'behni Ojā bi zits' i, uague tengu' bu bi 'uitho. ¹⁰ Ne nu'bu mi thopu bi 'bāh ra mbadi yu mbadi, ne bi thopu ná yoho 'bāh yu mbadi, bi zøm bu bi ja ra jut' it' egui bu ja ra 'yu ní mba bu hnini. Bi xose ra jut' i ne bi bøm buya. Ne nu'bu mín 'yo bu 'yu, bi 'ue'a rām 'behni Ojā, bi ts' o' a ra Pedro buya. ¹¹ Nu' a ra Pedro, nu'bu mi badi 'be'a gátho bin ja, ngue majuani ne hing ra t' i, bi 'yɛnse:

—Dí pāsegā ya gue ra Hmu mahɛts' i bá pehna n'da rām 'behni, ne bá jugā bu ja rá ts'edi ra ts'ut'abi Herodes, ne bi yāngā nangue 'be'a nde xtá 'yørcā ma mijudiohe, bi' yɛnse ra Pedro.

¹² Ne nu'bu mín 'yomfɛni ts' u, bi mba bu ja rá ngu ra Maria, rá mbe ra Xuua Marcos, ne xan ngu madim peti bu, i yāhu Ojā nangue ra Pedro. ¹³ Ne nu'bu madi jāt ra jut' i bu thi ja ra mbā' t' i, bi mba bu n'da ra hmute, ra 'yɛhe, í Rode, gue da badi to' o i 'bāpu. ¹⁴ Ne nu'bu mí 'yørupa rá nde ra Pedro, bi badi to' o, ne ɛmme madi johya. Pe him 'bex bi xocuabi nguetho in nde m'bet' o bi xi' a n'dihi yu ja' i 'bāpu, gue 'bāpu ra Pedro bu ja ra goxthi. ¹⁵ Nu yu ja' i bi 'yɛmbi:

—Guí hāte.

Pe nu' a ra hmute guexta'a mi ma gue gue' a ra Pedro. Ne nu' u bi ma:

—Gue'a rán dāhi a.

¹⁶ Pe nu ra Pedro bi thoc thoho dí jāt ra jut' i, ne nu'bu mí xocpi ne bi nu gue gue' a ra Pedro, bi hyonya thoho u. ¹⁷ Pe nu' a ra Pedro bi uānba rá 'ye, ndepe din he. Ne bi xifi ha án zā bi gūcpu ja ra fādi ra Hmu. Ne bi 'yɛmp' u yu ja' i:

—Dami xihmbu a man'da ra Jacobo, gue ra Santiago a, ne' u mi'da yu 'yɛc'yei 'be'a bin ja, bi 'yɛna.

Ne bi bøn' a ra Pedro bi mba n'danni.

¹⁸ Nu'bu mí hyats' i, ɛmme bin ja ran cui, gue' da xnin 'yānthoho yu dofai, nguetho him bi badi 'be'a bin ja ra Pedro. ¹⁹ Ne nu ra Herodes bi manda dí honi pe him bá thñi. Ne nubuya bi 'yān'da yu mbāngoxthi hague bin ja, ne bi manda ngue da tho' u buya. M'bejua bi bøn' a ra Herodes ra hái Judea, bi mba bu ja ra hnini Cesarea, ne bām 'bāpu.

Bi du a ra Herodes

²⁰ Ne nu ra Herodes ɛmme mí numan' u yu ja' i 'bāpu ra hnini Tiro nepu Sidón. Pe nu yu ja' i bim peti, pe m'bet' o bin amigohu ra Blasto, rām fāts' iui ra ts'ut'abi Herodes. Ne bi sih ra Blasto din hocpah u ra Herodes, nguetho jatho dí nexpu 'be'a da zi yu ja' i bu

bi ja rá hái ra Herodes. ²¹ Janangue'a bi zän man'da ra pa büya, nu yu ja'i bim peti. Nu ra Herodes bi hye rá pahni emme xun ho, ne bi hyurü ja rá mexa, ne bin hot'ahya. ²² Ne emme bi mbahni yu ja'i ne bi 'yēn'ü:

—Hing rá nde n'da ran 'yohü bu na yä nü, pegue rá nde n'da ra ojä, sä en'ü.

²³ 'Dahmantho n'da rá m 'behni Ojä mahęts'i bi japi 'bex bin zäman'ü ra Herodes, nguetho him bi ma ngue hinga gue'a Ojä a, him bi 'yēspa Ojä. 'Bex bi nequi yu zu'uē mbo rá foho, bi du büya.

²⁴ Pē nu rá m Hman Ojä bi thoqui bi hma, gátho bu n'danni bi 'yohü rá m Hman Ojä yu ja'i.

²⁵ Nu ra Bernabé ne ra Saulo, nu'bu mi guah yá 'befi, gue bi sifi da hyax ra mbeti bu Jerusalén, bá peng büya, bán 'yohü ra Xuua Marcos, bi zörü Antioquía mahön'a.

13

Nu ra Bernabé ne ra Saulo bi dam'p' yu 'befi ngue bi mamp rá m hman Ojä bu n'danni yu häi

¹ Nubü ra hnini Antioquía mi 'büpü yu 'yēc'yēi ngue nza'i dim peti. 'Da'ü yu pōngahya, ne 'da'ü yu xānbate. Mí 'büpü ra Bernabé, ne Simón t'ēmbi Negro, ne ra Lucio ra mēngu bu Cirene. Ne mí 'büpü ra Manaén, nu'a 'darpü bi mba ma tedeui ra Herodes rá ts'ut'abi ra häi Galilea, ne mí 'büpü ra Saulo. ² N'da ra pa nu'bu mí 'yot' ram peti ü, ne mí e't' yán ts'ihme, ne nu'a rá Hogandahi Ojä bi 'yēmp'ü:

—Dami 'uejü ya yoho yan 'yohü, ra Bernabé ne ra Saulo, nguetho xtá huanhdá ü da 'yot' ra 'befi dá xifi, bi 'yēmbi.

³ Nu'bu mí 'ye't' yán ts'ihme mahön'a, bi 'yāp rá m fäts'i Ojä 'bü mi dospa rá yä ra Bernabé ne ra Saulo.

Bin 'yēhmbü büya:

—Ojä da zix ahü, bi 'yēmbi.

Nu'ü bi 'behni bi mam bu rá m Hman Ojä bu Chipre

⁴ Nubüya nu rá Hogandahi Ojä bi zix'a ra Bernabé ne ra Saulo, bi mba bu ra hnini Seleucia. Nu'bu mí nexpü, bi hyu ra barco, bi mba bu ra häi Chipre, ra t'ühäi i ja bu made ra dejä. ⁵ Ne nu'bu mí zöm bu ra hnini Salamina, bi mam bu rá m Hman Ojä bu ja yá nijä yu judío. Ne ra Xuua Marcos mín 'yohü ne bim fäxpü. ⁶ Nu'bu mí thopü gátho ra häi Chipre, bi zöm bu ja yá hyodi ra hnini Pafos. Ne bin tūmhü n'da ra judío gue ra badi, ena rá pōngahya Ojä pegue ra hyäte a, nu rá thuhu i Barjesús. ⁷ Nu'a mín 'yoi bu ja rá 'befi ra Sergio Paulo, rá ts'ut'abi ra häi bu. Nu'a ra Sergio Paulo n'da ran 'yohü emme mí ja rán 'yomfēni xun ho. Nu'a bi zohna ra Bernabé ne ra Saulo nguetho nde da 'yohü rá m Hman Ojä. ⁸ Pē nu ra badi Barjesús, n'dat'a ra

Elimas, bi 'yü't'a ra ts'ut'abi, nguetho hingui ndepe da 'yēc'yēi a i sifi, ne bin junthü a ra Bernabé ne ra Saulo. ⁹ Nu ra Saulo, n'dat'a ra Pablo a, n'yoi xun ngu ra ts'edi nangue rá Hogandahi Ojä a, emme bi hyē't'a ran 'yohü ngue ra badi. ¹⁰ Ne bi 'yēmp'a:

—Nu'i gra ndøhyäte emme guin 'yoi gátho 'be'a xun ts'o. Nu'i gra ts'ant'ü i ra dāmants'o. Nu'i gadi wcuä 'ü gátho xun ho. Ha njām'bü gui 'yē'ts'a gni xih yu ja'i hingui ho 'bü da den Ojä. ¹¹ Nuya da 'yot'a'i ran ünbi ra Hmu mahęts'i. Gan xädä gue hin da zä gui nu ran nequi 'da yu pa, bi 'yēmp'a ra Pablo.

'Bex bin xädä, bi gä 'bexui rá dá, ne bi hyoni to'o da gurpa rá 'yē'a büya. ¹² Nu'bu mí nu'a ra ts'ut'abi 'be'a bin ja, bi hyonya thoho, 'bex bi 'yēc'yēi büya, nguetho ya bi badi majuañi a rán xadi ra Hmu mahęts'i ngue mím man'a ra Pablo.

Ra Pablo ne ra Bernabé nubü ra hnini Antioquía, gue ra häi Pisidia

¹³ Nu ra Pablo ne'ü mín 'yohü bi hyu ra barco, bi nexpü Pafos ne bi zöm bu Perge bu ja ra häi Panfilia. Pē nu ra Xuua Marcos bá g'a, bá sotho ü mín 'yohü, ne bá peng mahön'a bu Jerusalén. ¹⁴ Nu ra Pablo ne'a ra Bernabé mín 'yoi, bi nexpü Perge bi mba bu man'da ra hnini Antioquía bu ra häi Pisidia. Ne nu'bu mí zön ra pa ran säya, bi yäpü ja rá nijä yu judío ne bi hyurü ü. ¹⁵ Nu'bu mí gua'a man'ü 'büpü, ngue rá söcuä yán t'ēdi yu judío ne rá söcuä yu pōngahya, nu'ü di jamansu bu ja ra nijä bi xi'a ra Pablo ne ra Bernabé:

—N'yohü aui, nu'bu ja aui ts'ü n'da ran zofu, dami xije ts'ü.

¹⁶ Bi ndants'a ra Pablo büya, bim 'bäi, bi uan rá 'yē ngue ndepe da 'yohü yu ja'i, ne bi 'yēmbi:

—N'yohü ahü ma mi'israelhü, ne gátho ahü guin numansuhü Ojä, dami 'yohmbü ya. ¹⁷ Nu'a Ojä gue di tenhdü dyu israelhü, bi huan'dü mam bombøtahü ne bi japi bin xandi xun ngu nu'bu mí 'büpü ra häi Egipto, ne mí 'büpü tengu yu n'dan'yo ja'i. Ne nu Ojä büya bá juc'ü nangue rá ts'edi bu mi 'büi. ¹⁸ Ne madague'a him madí dāp Ojä yé mbēi ü 'bü mín 'yo mbē nyote njēya bu ma'uēni ü, pē guehma bin ja rá yembü Ojä. ¹⁹ Ne bi un'na ra häi Canaän ü ma mi'israelhü gue di manda zehē, 'bü mí jua'a bi hyo'ü yoto yu nde xmi 'büpü. Ne bin zām bu ma mi'israelhü büya. ²⁰ Nu Ojä büya bi japi bim 'büh yá zē'mi, ne goho ciento ne yote ma'det'a njēya madí manda ma mi'israelhü, asta gue'bü go mím 'büh ra pōngahya Samuel. ²¹ M'bejua bi ndese yu ja'i n'da ra hmuts'ut'abi di manda ü. Ne bi jap Ojä a ra Saül dim hmuts'ut'abi büya. Nu ra Saül, rá ta a ra Cis, gue rá m bombøta ra Benjamín mí 'büh maya'bü. Ne nu'a ra Saül bim hmuts'ut'abi yote njēya. ²² Nu'bu mí 'uec Ojä ra Saül büya, bi japi bim

hmuts'ut'abi ra David. Ne mi man Oja, bi 'yena: "Nuna ra David, ra ts'ant'u a ra Isai, emme din numanho, nguetho da 'yorca a ma pahä ne 'be'a gätho din nde," bi 'y'en Oja, bi 'y'en'a ra Pablo 'bu män zo'u yá mijudiohu bu ra hnini Antioquia, ra häi Pisidia.

23 Ne bi thoqui bi man ra Pablo, bi 'yena:

—Ne gue'a ra David rám bom'бето na ra Jesús gue bá pencahu Oja, ma pørpatehu dyu israelhu, dyu judiohu, tengu mi man Oja maya'bu. 24 Ya ma gueru di damp'ra 'befi ra Jesús, nu ra Xuua mí xih ma mi'israelhu gue din xixya to'o gätho bi päh yá mbai nangue yá ts'oqui. 25 Nu'bu mí ts'utho da tu a ra Xuua, nu'a mí mam buya: "Nu'a gá bembhu gue guecä pe hinga guecä. Pe m'bejua ba zhe, ne hin di sacä tengu a, nguetho emme xan het'si rá ts'edi a," mí en'a ra Xuua, bi 'y'en'a ra Pablo.

26 Ne bi thoqui bi man ra Pablo, bi 'yena:

—Man 'yohu ahu, yám bom'betohu ra Abraham, ne mi'da ahu gue ne'ahu gui numansuhu Oja, gueju bá pencahu na rám hma Oja, ne i ma Hague dán zä di pojü. 27 Pe nu ma menguhu mí 'buhu Jerusalén, ne yé ngarpi u, him mí paði gue gue'a ra Jesús mí o't' yu pøngahya, madague bu i hmam bu ja ma nijahu gätho yá pa ran säya. Janangue'a bi 'yorpa ra Jesús tengu män t'o't'i 'bu mí yapi gue da hyo. 28 Nu ra Jesús nte min dupate, pe bi si'a ra Pilato gue di manda da tho. 29 Ne nu'bu mí 'yorpe 'be'a gätho män t'o't'i bu ja rám hman Oja, ne m'bejua buya bi mba ma ca'mi bu ja ra pont'i, ne bi t'ägui. 30 Pe nu Oja m'bejua ts'u bi xoxpu 'bu'u xan du. 31 Ne nu yan 'yohu män 'yohu mam'bet'o a ra Jesús 'bu mí nexpu ra häi Galilea, ne bi mba bu ra dahhini Jerusalén, ne guet'u i xih yu ja'i u ya.

32 Necä'be di xi ahu ya nangue ra Jesús, ran ho ma'da'yo gue'a mí xi Oja u ma bõtahu 'bu mí ma gue 'be'a majuani din ja. 33 Ne gue'a bin ja a ya. Gue bi jacuahu 'bu mí xox'a ra Jesús, gue gueju dyam bom'betohu u bi xi Oja majuani. Tengu män t'o't'i bu ja rám Hman Oja, ná yoho ra Salmo, i ena: "Nuya nam pa ya, dí ε'ts'i'i, da nu'u yu ja'i ya gue majuani ma Ts'ant'u i," mí en Oja 'bu mí 'yena, bi 'y'en'a ra Pablo.

34 Ne xø bi 'y'en'a ra Pablo:

—Ne bi xox Oja a ra Jesús 'bu mí du, ne hin da du mahøn'a. Ne gue'a bi man Oja, 'bu mí 'yena: "Dat'a ra hoganjapi ga 'da'i tengu dá xih majuani ra David," bi 'y'en Oja, bi 'y'en'a ra Pablo.

35 Ne xø bi 'yena:

—Ne gue'a bi mam bu man'da ra Salmo gue bi 'yo't'a ra David, bi xi Oja: "Hin gui jap'a ni Hoga Ts'ant'u da 'ya a rá ngøc'yel," bi 'yembi. 36 Pe nu ra David nu'bu mí jua'a rá 'befi ngue bi 'yorpa rá pahä Oja gätho mí 'bucua ja ra häi, bi du. Ne 'darpu yän 'yagui yá bota bi t'ägui, ne bi 'ya bu rá ngøc'yel a

buya. 37 Pe nu'a rá ngøc'yel ra Jesús, bi xox Oja a, him bi 'ya a. 38 Ma cu ahu, din nde ahu gui pahmbu, nangue ra Jesús i jaju ra punbi nangue ma ts'oquihu, ne gue'a dí xi ahu a ya. 39 Hønt'a go to'o gahu ga dáp ma mbaihu a ra Jesús, din jaju ra punbi gätho ma ts'oquihu. Ne madague'a dí øthu yän t'edi ra Moisés bi xi Oja, pe hinga gue'u dí punga ma ts'oquihu u. 40 Dami 'yec'yelhu ra Cristo ya, janangue'a hin gui nuhu 'be'a bi man yu pøngahya bu ja rám Hman Oja, nu'bu mí ma:

41 Damin 'yomfænih ts'u a gnán thennate thohu,

nguetho ot'ä n'da ra 'befi nuixte yu pa jabuya gui 'buhmbu.

Pe nu'bu hin gui 'yec'yelhu 'bu 'bo'o i xi ahu, gui hyonya thohohu 'bu bi mba ma an'i ahu, ne gui tuhu buya.

Gue'a mí man yu pøngahya 'bu mí 'y'en Oja, bi 'y'en'a ra Pablo.

42 Ne nu'bu mí bøm bu ja ra nijä ra Pablo ne'a mín 'youi, ne nu'u 'da gue madim peti bu bi 'yär ra mate gue da xih mahøn'a 'bu ni yoto u, tengu xi xih ya. 43 Ne nu'bu mí gua'a ram peti bu ja ra nijä, xun ngu yá mijudiohu ne'u i εc'yel tengu yu judio, bi den'n'a ra Pablo ne ra Bernabé. Nu ra Pablo ne ra Bernabé bi xifi ngue di thoqui da 'yec'yel ra Jesús, gue dí 'daju rá mate Oja a.

44 Janangue'a nu'bu mí zøn'a hyäto pa buya, ngue ra pa ran säya, mbe gätho na ngu yu ja'i 'buhu ja ra hnini bim peti bu, ngue da 'yøh rám Hman Oja mahøn'a. 45 Pe nu'bu mí nu'u yu judio ngue ní mba bu ja yá nijä gätho yu ja'i, ne bin seya u buya. Ne bin junthu ra Pablo ne mí gn'u him majuani a bi ma, ne bi c'aman'u a. 46 Nu ra Pablo ne ra Bernabé bi hyut'ran zambai ne nts'edi bi ma:

—Bi zän Oja m'bet'o thoho bi sijü rám Hman Oja dyu judiohu, ne hin gá hyamhbu. Janangue'a hin nin sähu gui hyamhbu ra temazai. Pe ga mbähme ga xihme yu ja'i hing yu judio ya. 47 Nguetho ra Hmu mahets'i bi mbencähe ne mi ma:

Ya dá penh'nahu gui xihmbu yu ja'i hing yu judio, din ja ran nequi yá mbai.

Ne gätho ra ximhäi gui mamhbu Hague dán zä ga yanba yá te yu ja'i,

ne gue'a bi xije ra Hmu a, bi 'y'en'a ra Pablo.

48 Ne nu'bu mí 'yøh yu ja'i ngue hing yu judio 'be'a bi man ra Pablo, bin johya yá mbai, ne bi 'yena:

—Xun ho rám Hman Oja, bi 'y'en'u.

Ne bi 'yec'yel to'o gätho män thahni gue din t'un'na ra temazai. 49 Ne nu rám Hman Oja, ya gätho bu ja ra häi Pisidia bi hma. 50 Pe nu'u 'da yu judio bi parpa u 'da yu xisu, gue'u 'da mí søm bu ja yá nijä ne mí pa nt'epsi bu ja ra hnini, ne'u mi'da yan 'yohu gue yu ngarpi bu ja ra hnini. Ne nu'u bi ucpa ra Pablo ne ra Bernabé buya, ne bi xifi da bøm bu ja yá häi. 51 Janangue'a nu ra Pablo ne ra Bernabé bi

huac yá gua yu fonthái, ngue n'da ra hmeppya nde da ma, da nu rán theui a bi 'yot'u. Ne bi mba bu ja ra hnini Iconio buya. ⁵² Pe nu yu 'yec'yei bu Pisidia emme bin johya, ne bi hya ra ts'edi xan ho nangué rá Hogandahi Oja.

14

Ra Pablo ne ra Bernabé nubu ra hnini Iconio

¹ Nubu bu ja yu yurpu ra Pablo ne ra Bernabé bu ja yu nija yu judío, ne bi mam bu a ram Hman Oja. Ne bi ma xan ho, janangué'a xan ngu yu mijudíohu bi 'yec'yei, ne'u yu ja'i gue hing yu judío. ² Pe nu'u 'da yu judío ngue him bi 'yec'yei emme madin 'yuthu u hing yu judío, bim parbi da zu'u yu 'yec'yei. ³ Pe nu ra Pablo ne ra Bernabé nya'a bim 'buru, nguetho xan ngu bi 'yec'yei bu, ne bi hyut' ran zambu bi ma nangué ra Hmu mahets'i. Nu ra Hmu bi un yá ts'edi u ngue da 'yot' yu hmeppya ne yan t'ot'e nuixte, gueru da bah yu ja'i, Oja in 'yohu ra Pablo ne ra Bernabé. ⁴ Pe nu yu ja'i bu ja ra hnini bin heque. 'Da'u bi den yu judío hing yu 'yec'yei, ne 'da'u bi den ra Pablo ne ra Bernabé. ⁵ Janangué'a, nu yu ngurpi bu ja ra hnini bi un ran t'edi u hing yu 'yec'yei, yu judío u'da, hing yu judío u 'da, gue da zu'u, ne di bat'ado u. ⁶ Pe nu ra Pablo ne ra Bernabé, 'bu mí ba'di 'be'a nde da 'yörpe, bi 'dagui, bi mba bu ja ra hnini Listra, neru ra hnini Derbe nubu ra hai Licaonia. Ne bin 'yo gátho ra xeci bu. ⁷ Neru bá mam bu rán ho ma'da'yo ra Cristo bu u.

Bi mba ma bat'ado ra Pablo bu Listra

⁸ Nubu ja ra hnini Listra mí 'buru n'da ran 'yohu, ra dogua, ngue ya xín jabu 'bu mim 'bai. Ne mí hurpu nguetho hin jam'bu bin 'yo. ⁹ Nu ran 'yohu i öde 'be'a bi man ra Pablo. Nu'bu mí hyet a ra Pablo, mí pa'di 'be'a mí m ben'a zu dogua, ngue ya i ec'yei gue dí hocpa rá gua ya. ¹⁰ Janangué'a nu ra Pablo nts'edi bi ma:

—Ndants'i gam 'bai.

Nu ran 'yohu buya 'bex bi zägui bin 'yo. ¹¹ Ne nu'u yu ja'i, nu'bu mín nu 'be'a bi 'yot'a ra Pablo, nts'edi bi mbafi, ne bin ya yá nde 'u licaonia, bi 'yena:

—Nuya yu oja ya, pe bi nequi tengu'bu yan 'yohu, bi zocua ja ra hai dí 'buhmbu, bi 'yén'u.

¹² Nu ra Bernabé bi 'yembi tengu rá thuhu yá oja zehé ra Júpiter, ximanguetho a ra Pablo bi 'yembi tengu rá thuhu yá oja zehé ra Mercurio. Nguetho man'da mí ya'a ra Pablo, ne i embi ra pongahya ra Júpiter a ra Mercurio. ¹³ Nu'a ra mbäjä buya, ngue mí pep'a yá oja Júpiter, mí ja bu n'da ra ngu bu ndehhini, gueru mí thande ra Júpiter yu ja'i. Nu'a ra mbäjä ne'u 'da yu ja'i bá si yan dani gueru 'buh ra Pablo ne ra Bernabé, embi ra Mercurio ne ra Júpiter, gue da hyo yan dani da mböspe. Ne bá ca yu döni, gátho da mböspe.

¹⁴ Pe nu'bu mí bah ra Bernabé ne ra Pablo 'be'a i nde da 'yot'u yu ja'i, bi yurpu 'buh yu ja'i, bi den yá pahni, ndepe da bah yu ja'i hingui numanho 'be'a nde da 'yot'u, ne bi 'yembi:

¹⁵ —N'yohu ahü hanja ngubu gní 'yothu. Nguetho dyán 'yohu thoho 'be, pe bá é'be ua gue dín nde ga xi a'be gui 'yes'hü 'be'a guí øthu, nguetho säti thoho 'be'a guim bémhbu. Nde'bu gui 'yes'hü gní thandehü u guí emfa yu oja ua ja ra hai, ne gui thandehü majuamí Oja. Nguetho gue'a bi 'yot' mahets'i necua ja ra hai ne ra dejá ne gátho i ja ua. ¹⁶ Nu'u yu pa bi thogui, Oja bi hyetho yu ja'i da 'yöche yá pähä zehé. ¹⁷ Pe nu Oja buya zäi i urcahu rá hogan 'yomföni i örcahu, gue bi penh ra 'ye ne di japi dín ja ma huahihü, ne di 'daju 'be'a dí sihu ne di 'daju ran johya ma mbühü, bi 'yén'a ra Pablo.

¹⁸ Madague'bu ngubu mí man ra Pablo, pe xan he'i bu i hecpa yu ja'i gue hin da mböspe.

¹⁹ Pe bi zöm bu 'da yu judío bá nexpu ra hnini Antioquia bu ja ra hai Pisidia, neru Iconio, ne nu'u bi parba yu ja'i da zuh ra Pablo ne ra Bernabé. Nu yu ja'i buya bi bat'ado ra Pablo ne bi gurpu hai, bi hyön'a thi bu ja ra hnini, ne embi gue ya bi du. ²⁰ Pe nu'bu mí zöh yu 'yec'yei bu 'ben'a ra Pablo, bi ndants' puya, ne bi mba mahön'a bu ja ra hnini. Nu'bu mí hyax buya bi mbe ra Bernabé bu ja ra hnini Derbe.

²¹ Nubu ja ra hnini Derbe bi mamp'a rán ho ma'da'yo ra Cristo, ne xan ngu bi 'yec'yei. Ne nubuya, nu ra Pablo ne ra Bernabé bá nexpu, bi thoh mahön'a bu ja yu hnini Listra ne Iconio neru Antioquia bu ra hai Pisidia. ²² Gueru bi thoqui bi hat ra ts'edi yá mbai yu 'yec'yei, ne bi xifi dí thocta a dí 'yec'yei, nguetho gátho to'o da yurpu di manda rá ts'edi Oja, jatho da nu xan ngu yan anbi. ²³ Ne nubuya nu ra Pablo ne ra Bernabé bi 'ye't' yan ts'ihme 'bu mí huan'du din ngurpi n'da ngu n'da bu ja yam peti. Ne bi 'yap Oja ngue da mbäx'u yu ngurpi. Ne bi dáp'a Oja u gátho na ngu u yu 'yec'yei gue di jamansu, nguetho bi 'yec'yei Oja u.

Bá peng bu ra Pablo ne ra Bernabé bu Antioquia ra hai Siria

²⁴ Ne nubuya ra Pablo ne ra Bernabé bi thopu ra hai Pisidia ne bi zöm bu ra hnini Perge nubu ra hai Panfilia. ²⁵ Ne gueru bi mamp'a rán ho ma'da'yo ra Cristo. M'bejua buya bi mba bu ra hnini Atalia. ²⁶ Gueru bi hyu ra barco bi mba bu Antioquia bu ra hai Siria, gueru ra mbüdi xí un Oja yá 'befi u, ne xí t'áp ram fäts'i Oja u. Ne nuya bi juah ya. ²⁷ Nu'bu mí zöm bu, bi ma dim peti yu 'yec'yei, ne bi xifi gátho bi 'yot'e ngue bi ze'a Oja, ne bi xifi ne'u hing yu judío bi jap Oja bi 'yec'yei. ²⁸ Ne nu ra Pablo ne ra Bernabé, nya'a bim 'buhmbu yu 'yec'yei bu buya.

15

Bim peti yu ngurpi bu Jerusalén

1 Nu'u yu pa u bi zom bu Antioquia 'da yun 'yohu bi nexpu ra hai Judea. Ne sa bi xi'u yu 'yec'yei hing yu judio ngue hingui sa dim p'oa n'da 'bu hinga nthequi yu xifani, tengu bi xamba ra Moises u yu judio. 2 Nu ra Pablo ne ra Bernabe nts'edi bin junthu u, janangue'a bi t'embi da mba bu Jerusalén, ne'u mi'da yu 'yec'yei, din yahu bu yu 'bahi ra Cristo ne'u mi'da yu ngurpi bu, nangue 'be'a bi man'ya yun 'yohu.

3 Janangue'a nu'u yu 'yec'yei bu Antioquia bin 'yehmbu buya, bi mbenpu ja ra 'yu u. Ne nu'bu mi hyax ra 'yu ni mba Jerusalén, bi thopu ja ra hai Fenicia nepu ra hai Samaria. Ne nubu bi thogui, bi xih yu 'yec'yei ngue bi hyc'u yu t'ec'yei zeh u hing yu judio, ne bi den ra Cristo. Ne nu'bu mi 'yot'u yu cu nangue ra Cristo 'be'a bi man ra Pablo, bin johya buya.

4 Nu ra Pablo ne ra Bernabe ne'u min 'yohu buya, bi zom bu Jerusalén. Ne nu yu 'bahi ra Cristo ne'u mi'da yu ngurpi mi 'bupu, ne gatho mi'da yu 'yec'yei, bin johya 'bu min nu'u, ne bim petihu. Ne nu ra Pablo ne ra Bernabe bi ma gatho 'be'a bi 'yot'e, ngue bi ze'a Oja 'bu mi xi'u hing yu judio. 5 Pe 'da'u yu judio, yu fariseo u ngue mi ec'yei, bim 'bai ne bi 'yena:

—Jatho da mba nthequi yu xifani yu 'yec'yei gue hing yu judio, ne da sifi da 'yot' yun t'edi ra Moises, bi 'ygn'u.

6 Nu'u yu 'bahi ra Cristo buya, ne'u mi'da yu ngurpi, bim peti ngue bin 'yan'du 'be'a man'da xun ho da 'yot'e. 7 Ne nu'bu nya'a thoho madin 'yomfeni u, bim 'ba'a ra Pedro, ne bi 'yena:

—N'yohu ahu, gui pahmbu gue maya'bu ts'u bi xica Oja n'dandj gue ga xi'u 'da yu ja'i hing yu judio ran ho ma'da'yo. Ne nangue da mangä, bi za bi 'yode ne bi 'yec'yei. 8 Nu Oja gue i parpa yu mba yu ja'i, bi jaju ga pahmbu i sin'u hing yu judio, nguetho bi un rá Hogandahi Oja u, tengu bi 'daju dyu judiohu. 9 Nu Oja him bi 'yot'a n'da ran heque nangueju dyu judiohu ne'u hing yu judio, pe ne'u bi japi bi bo yu mba ngue bi 'yec'yei. 10 Nuya hanja gui emhbu hin da zin Oja u gue him bi 'yot' yan t'edi ra Moises, pe ya bi zin Oja u. Nguetho gui emhbu i jatho da 'yot'u yan t'edi, tengu'bu gui hyospahu n'da ra 'beni, gue hin da hathu, xinga gue'u mam bombotahu xtä hyät'i, bi 'ygn'a ra Pedro.

11 Ne xö bi 'yena:

—Pe nuju di ec'yehu ngue da mba ma p'ohogahu nangue rá mate ra Hmu Jesús, nguetho u hing yu judio, bi 'ygn'a ra Pedro.

12 Ne nubuya bi ya ra Bernabe ne ra Pablo, ne bi xi'u 'be'a gatho bi 'yot'e nangue rá ts'edi Oja, yu hmerpa ne yan t'ot'e nuixte ngue bi 'yopu 'buh yu ja'i hing yu judio. Ne gatho ná ya'u njom bin ya. 13 Nu'bu mi gua'a bi ma ra

Pablo ne ra Bernabe, nu ra Jacobo Santiago bi 'yemp'u madim peti bu:

—N'yohu ahu gui 'yohmbu ya 'be'a di mangä. 14 Nu ra Simón Pedro ya bi xihu ha in ja Oja ra mbudi bi huahn'ni 'da yu ja'i hing yu judio ngue da 'yec'yei. 15 Ne nguetho bi man yu p'ongahya 'bu maya'bu, 'bu mi 'yo't'i 'be'a bi man Oja.

16 Bi 'yena:

M'bejua gua pengä mahon'a, ne ga japi din thandegui mahon'a tengu mi thandegui nu'bu mi 'buh ra David.

Tenguetho 'bu di hoc mahon'a n'da ra nija gue xun yot'e.

17 Ne gatho mi'da yu ja'i da hyongui, guecä dra Hmu mahets'i.

Gatho to'o yu ja'i hing yu judio ngue ma mbeti u, da hyongui.

18 Njabu bi man Oja maya'bu ne bi japi bi fahya gue'bu go maya'bu.

19 Janangue'a di xi ahu ya, gn'a ra Jacobo, nde'bu hin te ga xihmbu da 'yot'a xun hei u hing yu judio, gue nu'u xi hyc'e yu t'ec'yei ne i ten'na Oja. 20 Pe ga othu n'da ra söcuä, ne ga xihmbu u da hyc'gui gatho yun t'ot'e yu hmite, ne hin da 'yot' yan 'yom't'eni, ne hin da za ra ngö gue him bi bön rá ji 'bu mí tho, ne hin da zi ra ji. 21 Janangue'a hin di unba yu mbui to i ten yan t'edi ra Moises, nguetho xun ngu yu jeya xi thogui i hmam bu ja yu nija yu judio yan t'edi ra Moises, gatho yu hnini i hma 'bu ra pa ran ts'äya, bi 'ygn'a ra Jacobo.

22 Gatho yu 'yec'yei ne yu 'bahi ra Cristo ne mi'da yu ngurpi bi numanho 'be'a bi man'a ra Jacobo. Ne mi gn'u gue da thanh'ni 'da da 'behni da mbähä ra Pablo ne ra Bernabe bu Antioquia. Ne bi thanh'na ra Judas t'embi Barsabäs ne ra Silas, ne gue'u 'da yu ngurpi yu 'yec'yei u. 23 Ne nu ra söcuä ngue bi gats'i bi ma:

“Nugähe, ma 'bäigähe a ra Jesucristo, ne mi'da gähe gue dyu ngurpigähe, ne gatho ni cuje nangue ra Cristo, di pen'nahu ra söcuä, ma cu ahu, ne dadí zengua ahe. Dadin cuhu nangue ra Cristo gyu ja'ihu ngue hin gyu judiohu gui 'buhmbu bu Antioquia, nepu gatho ra hai Siria nepu ra hai Cilicia. 24 Nugähe dá öhmbe ngue 'da yan 'yohu bi nexua bi mba bu, ne bi pat'ahu ne bi xi ahu ngue jatho da mba nthequi ni xifanihu ne gui 'yothu rán t'edi ra Moises. Pe nu'u hin dá penhdähe u. 25 Nugähe dám petihe ne dá sänhde 'da yan 'yohu da mbähä ra Pablo ne ra Bernabe. 26 Nu ra Pablo ne ra Bernabe emme di numanhohe, nguetho hingui su din 'yo bu harp'ena da tho, ngue da ma nangue ma Hmuhu ra Jesucristo. 27 Ne dá penhde ra Judas ne ra Silas da xi'aschu 'be'a dá othe. 28 Nguetho rá Hogandahi Oja bi xije, ne dá numanhohe, ngue hin ga 'da ahu mi'da yan t'edi xun hei gui 'yothu nangue yan t'edi ra Moises. Hönt' ya za ts'u yan t'edi dá ot'ahe.

29 Nuya dí xi ahe ya, ngue hin gui sihú 'be'a bi 'bospa yú hmite, xínga gue ra ji gui sihú, xínga gue gui sahu ra ngø gue him bi bøn ra ji 'bú mi tho. Ne hin gui 'yøthú yán 'yomt'çni. Nu'bú gui hyehmbú gátho 'be'a dí xi ahe, xún ho 'bú. Ojå da mbåx ahú. Ne hønt'a dí xi ahe ya," bi 'yçn'a ra søcuå bi 'yo't'a ra Jacobo Santiago 'bú mi ja ram peti bú Jerusalén, bi gax ra Pablo.

30 Ne nubúya, bi mbåhå ra Pablo, ra Bernabé, ne ra Judas, ne ra Silas bú ja ra hnini Antioquía. Nu'bú mí zøm bú, bi ma dí peti yú 'yçc'yçi ne bi dá ra søcuå búya. 31 Ne nu'bú mí nu'ú 'be'a mí mam bú ja ra søcuå, bin johya yú mbúi nangue ran zofo bi sifi, ngue bi hyurpa yú mbúi. 32 Nu ra Judas ne ra Silas, ne'ú, yú pøngahyå ú. Ne nangue rán zofo ú bi hyurpa yú mbúi yú 'yçc'yçi. Ne bi mbåts'i da 'yçc'yçi xún ho. 33 Nu ra Judas ne ra Silas bim 'bæpú Antioquía 'da yú pa. M'bejua bin 'yçte yú 'yçc'yçi, bi mbehni da mbeng bú 'bú'ú ngue bá penh'dú. 34 Ne m'bejua him bi nde bi mbeng bú ra Silas, ne bá corú Antioquía. 35 Ne ra Pablo ne ra Bernabé bi gorú Antioquía. Nu'ú ne'ú gátho mi'da yú xånbate bin xånbate bú, ne bi mam'p'a ráam Hman ra Cristo.

Nåyondj bi mba n'danni ra Pablo, bi man ráam Hman Ojå

36 Nu'bú mí tho'i 'da yú pa, ra Pablo bi 'yçmp'a ra Bernabé:

—Ga mbe bú ja n'da ngu n'da yú hnini xtán 'youi xtám mammi ráam Hman Ojå. Ga nuui ma cuhú nangue ra Cristo 'be'a dí ja'ú.

37 Nu ra Bernabé bi nde da zix'a ra Xuua Marcos. 38 Pç nu ra Pablo him mí nde da zix'a, nguetho nu'a bi 'dapú Panfilia, ne him bi thoc rá 'befi bú. 39 Ne hinga 'da'angu bi bæmmi ne bin heque. Nu ra Bernabé bi zix'a ra Marcos bi hyu ra barco í mba bú ra t'uhåi Chipre. 40 Nu ra Pablo bi huanh'na ra Silas ngue da mbe. Ne nu yú 'yçc'yçi bú Antioquía bin yåhú Ojå, bi 'yåp rá mate Ojå nangue'ú. Bi mba búya. 41 Ne nu'ú bi thorú ra håi Siria nepú Cilicia, ne nya'a ts'ú bim 'bæpú hapú bi thogui, gue bi hæta ra ts'edi xún ho yú 'yçc'yçi bú.

16

Nu ra Timoteo bin 'yohú ra Pablo ne ra Silas

1 Nu ra Pablo ne ra Silas bi mba bú ra hnini Derbe nepú Listra. Ne bin tímhbú bú n'da ra 'yçc'yçi, ra Timoteo na. Nu rá mbe ra judío, ne ra 'yçc'yçi a, pç nu rá ta, ra mengu bú Grecia a. 2 Nu yú 'yçc'yçi bú Listra nepú Iconio bi mamanho nangue ra Timoteo. 3 Ne nu ra Pablo bi nde din 'youi a, janangue'a bi hyeçpa rá xifani, gue hin dí u't' yú mbúi yú judío. Nguetho gátho yú judío 'bæpú í paði ngue rá ta ra mengu bú Grecia a. 4 Ne gátho

yú hnini bú bi thogui bi xih yú 'yçc'yçi da 'yøt'e 'be'a bi man ra Jacobo ne yú 'båihú ra Cristo ne yú ngærpi yú 'yçc'yçi bú Jerusalén, ngue 'be'a xún ho da 'yøt'ú hing yú judío. 5 Ne gátho yú 'yçc'yçi bi thoctatho bin te yú mbúi nangue 'be'a bi 'yçc'yçi. Ne mpa 'bú mpa 'bú man'da i hux'a ná ngu yú 'yçc'yçi.

Nu ra Pablo bi 'uj' tengu 'bú n'da ra mengu Macedonia

6 Nu'ú bi thocpú ra håi Frigia nepú ra håi Galacia búya, nguetho him bi jap'a rá Hogandåhi Ojå xtá man ram hma bú ra håi Asia. 7 Nu'bú mí zøm bú ra håi Misia çna xtá mba bú ra håi Bitinia, pç nu rá Hogandåhi Ojå xínga guerpú bi japi da mba bú. 8 Bi thorpú ja ra håi Misia búya, bi mba bú ra hnini Troas bú ndendejå. 9 Ne nubúya nu ra Pablo bi nu n'da ran t'uti 'bú mín xui, tengu'bú ra t'i, çna gue'bú n'da ran 'yohú ra mengu Macedonia mí 'bæpú ja rá hmi, ne bi 'yçmbi: "Bå çua ja ra håi Macedonia ne gui zeje ts'ú," bi 'yçna. 10 Ne nugå dra Lucas, dí o't'a ra søcuå í ja ua, dín nde ga mbåhmbe bú ra Pablo. Ne nangue'a bi t'ut'a ra Pablo, janangue'a 'bex dán såhe ga mbåhmbe bú ja ra håi Macedonia, nguetho dá hæxhe njuçni ngue'a Ojå bi zoncåhe bú, in ndeje ga mamhbe bú ran ho ma'da'yo dí yçnjú a.

Bi zøm bú Filipos ra Pablo ne ra Silas

11 Nu'bú má pømhbé bú Troas dá huhe n'da ra barco ne njuçntho dá uenthe bú ja ra t'uhåi Samotracia gue í jabú made ra dejå. Nu'bú mí hyats'i dá thohmbe bú Neápolis. 12 Dá nexhe bú Neápolis búya ne dá sømhbe bú ra dånhini Filipos, rán guat'i ra håi Roma. Nu ra hnini Filipos man'da ja rá ts'edi xinda gue mi'da yú hnini bú ra håi Macedonia. Ne dám 'búhmbe bú 'da yú pa. 13 Ne nu'bú ra pa ran säya dá pømhbé bú ja ra hnini, dá mbåhmbe bú ja ra ndendåthe guerpú çant'a mín yåhú Ojå yú jå'i. Ne dá huhmbe bú, dá xihmbe ráam Hman Ojå ú yú xisu ngue madím peti bú. 14 Ne nu n'da ra xisu í Lidia ra mengu bú Tiatira, bi 'yøde 'be'a dá mamhbe. Nu'a ra Lidia ra mbå'bøt't'e na, í pá ra 'bøt't'e xún jøpoi ngue xún ho. Nu'a í çc'yçi ne mí numansu Ojå, janangue'a bi xocua rá mbúi da 'yøde xún ho 'be'a bi man'a ra Pablo. 15 Nu ra Lidia bin xixyå búya ne gátho 'bæpú rá ngu. M'bejua bi xicåhe:

—Nu'bú guí çna majuçni dí çc'yçi ra Hmu mahçts'i, ba çhmbe ua ja ma ngu gam 'búhmbe ua 'da yú pa, bi 'yçnje.

Ne bi 'yørcahe ts'edi janangue'a dá mbåhmbe.

16 N'da ra pa nu'bú má mbåhmbe bú çai bi yåhú Ojå yú jå'i, dán c'athe n'da ra hmute ra 'yçhe. Nu'a man ra 'yøde nangue ra zithu mín 'youi, ne mí tåha xún ngu ra mbeti dí un'dú

yá hmu. ¹⁷ Nu'a ra hmute mi tén'na ra Pablo ne cáhe. Bi mbafi bi 'yena:

—Nuya yén 'yohu, yá mbeñi Ojã nuixte thoho, i xängahu Hague dán zã dam pøhmbu, bi 'yena.

¹⁸ Ne xän ngu yu pa ngubu mi øt' ra hmute. Madí xømbui ra Pablo ne bi xi'a ra zithu min 'youi ra hmute:

—Nangue rá thuhu ra Jesucristo dami pøm bu rá mbai na ra hmute, bi 'yembi.

'Bexque bi bøn ra zithu buya.

¹⁹ Nu'bu mí pãh yá hmu ra hmute gue him man zã da dãp rán zãbi, bi bent'a ra Pablo ne ra Silas, ne bi zixpu ja ra tãi guepu 'buh yu ze'mi. ²⁰ Ne nu'bu mí dã bu 'buh yu ze'mi, bi 'yén'u:

—Nuya yén 'yohu 'bøcua, yu judío ya. Ne in nde di ts'on yu ja'i 'bøcua ja ma hninihu. ²¹ Ne i man yén t'ø'e gue hingui sä ga øthu, nguetho nuju dyu romanohu. Ne hin'yu man t'edi ga øthu a i xijã, sä bi 'yén'u yu yãpate.

²² Ne bi munts' yu ja'i ngue nde da zu'u. Nu yu ze'mi buya, bi manda da 'bøcua yá pahni, da mba m'bei ra Pablo ne ra Silas. ²³ Ne nu'bu mí juadi ngue emme xi 'bei, bi mba njot'i bu ja ra fãdi. Ne bi silh ra mbängoxthi da mbãdi xän ho. ²⁴ Nu'bu min t'un ran t'edi ra mbãdi bi zixpu man'da mbo. Ne bi zemba yá gua bu ja ra fãdiza.

²⁵ Nu'bu mí zøm made ra xui buya, nu ra Pablo ne ra Silas min yãhu Ojã ne bin tuh yá thuhu Ojã. Ne gãtho mi'da yu ofãdi mi øde.

²⁶ Ne 'dahmantho 'bu mí mbædi bin ja n'da ra 'yãnhãi, gue'bu mi guhni yá guangu ra fãdi. Gãtho yu jut'i bin xozehe ne gãtho yu t'egui man thãt'i yu ofãdi bin xozehe. ²⁷ Ne nu'bu mí nuh rá mbängoxthi ra fãdi, bi nu gãtho nsoqui yu goxthi, bi gux rá juai buya gue nde xtín hyose, nguetho mim bñni ngue embi gãtho xi 'da'u yu ofãdi. ²⁸ Pe nu ra Pablo nts'edi bi mba'ti, bi 'yembi:

—O gadín ənba zehẽ nguetho gãtho di 'bucãhe ua.

²⁹ Ne nu'a ra mbängoxthi buya bi 'yã'a n'da ra sibi, bi yørpu mbo, ne emme di fet'i nguetho min su. Ne bi yørpu ja rá gua ra Pablo ne ra Silas. ³⁰ Ne bi gucpu thi u, ne bi 'yãnni:

—N'yohu aui 'be'a sä ga øt'ã nguelpu da zã dam pøcã, bi 'yena.

³¹ Nu ra Pablo ne ra Silas bi 'yembi:

—Dami dãp ni mbai ra Hmu, ra Jesucristo, di pun'na ni ts'oqui, ne da zimanho i, ne'u gãtho 'bøpu ni ngu, 'bu di dãp yá mbai a, bi 'yembi.

³² Nubuya bi xih rán ho ma'da'yo ra Cristo ne gãtho 'bøpu rá ngu. ³³ Ne nu'a ra mbängoxthi ne gãtho 'bøpu ja rá ngu bin xixyã a ra xui a. ³⁴ Nu'a ra mbängoxthi buya bi zix'a ra Pablo ne ra Silas bu ja rá ngu, ne bi 'ujni. Ne'a, ne gãtho 'bøpu ja rá ngu emme bin johya nguetho bi 'yéc'yei Ojã.

³⁵ Nu'bu mí hyats'i, nu'u yu ze'mi bi mbenh'du yu asmayo da xih ra mbängoxthi da bøm bu ja ra fãdi ra Pablo ne ra Silas. ³⁶ Ne nu'a ra mbängoxthi bi xi'a ra Pablo buya:

—Nu yu ze'mi bá penh ra nde ga xoc'auí. Nuya sä gui pømmi ne nte gui jauí, bi 'yembi.

³⁷ Pe nu ra Pablo bi 'yembi:

—Nugã'be dí ca'be ran t'edi bi bøm bu Roma, pe guehma bi 'benzagã'be bu 'buh yu ja'i, ne him 'be bi juängã'be pe bi goctã'be. Nuya ha én'u gui juägã'be ngue njon da nu. Hin'na, hingui sä. Bá xifi ba eße da xogã'be, bi 'yena.

³⁸ Nu'bu yu asmayo buya bi mba bi xih yu ze'mi 'be'a bi ma ra Pablo. Nu yu ze'mi nu'bu mí 'yøde ngue i ca yu n t'edi bu Roma a ra Pablo ne ra Silas buya, emme bin su. ³⁹ Ne nu'bu bá eh yu ze'mi buya, bi xocuabi ne bi 'yãp ra punbi, ne bi xi'u:

—'Yørcahe ra mate gui pømmi ua ja ra hnini, bi 'yembi.

⁴⁰ Pe nu ra Pablo ne ra Silas 'bu mí bøm bu ja ra fãdi, bi mba bu ja rá ngu ra Lidia. Ne nu'bu mí nu yu cu nangue ra Cristo, bi hãt ra ts'edi yá mbai u, ne bi mba buya.

17

Ran 'yo'ts'i bu Tesalónica

¹ Nu'a ra Pablo ne ra Silas bi thøpu ja ra hnini Anfípolis nepu Apolonia ne bi zøm bu ja ra hnini Tesalónica. Guepu Tesalónica bi ja bu n'da rá nijã yu judío. ² Ne nhyu semana bim 'bøpu, ne nu'bu xän dät yu pa ran säya, bi mam bu rá m Hman Ojã a ra Pablo. ³ Ne jante thoho bi xifi xän ho nangue ram hma mán t'o'ti maya'bu, gue gue'a ra Cristo jatho da nu ran ənbi ne da du, ne m'bejua da ndants' mahøn'a bu 'bu'u xän du.

—Ne gue'a bi nu ra Jesús a mán t'o'ti tengu dí xi ahũ, janangue'a ga pãhmbu gue gue'a ra Cristo rá Thahní Ojã a, bi 'yem' bu mí xãnbí.

⁴ Ne nu'u 'da yu judío bi dãp yá mbai ra Cristo, ne bi den'na ra Pablo ne ra Silas. Ne emme xän ngu yu mengu bu Grecia ngue mi numansu Ojã bi 'yéc'yei. Ne xän ngu yu xisu yu mengu bu grecia gue mí hnumansu, bi 'yéc'yei. ⁵ Pe 'da yu judío ngue him mí ec'yei bin seya, ne bi zonz'hnu yu ts'om'bãi bi xifi di parba yu ja'i, asta gue'bu gãtho ra hnini bi parbi. Ne nu'u bi mba bu rá ngu ra Jasón, bi 'uexpa bu rá ngu, i hon'a ra Pablo ne ra Silas, ena da guqui gue di dã bu 'buh yu ja'i. ⁶ Ne nu'bu him mí dñn ra Pablo ne ra Silas, bi zix'a ra Jasón, nts'edi bi gats'i, ne mi'da yu 'yéc'yei, bi zixpu 'buh yu ze'mi bu ja ra hnini. Bi mbafi ne bi 'yena:

—Guehna n'dat'a mbemhbu u yu n 'yohu gue yu bi ts'oni gãtho ra ximhãi, ne bi zøcua ya. ⁷ Ne nuna ra Jasón bi säyaba bu rá ngu. Ne nu'u hingui numansu rán t'edi ma ts'at'abihũ bu Roma, nguetho én'u i 'buh

man'da ra ts'ut'abi guehna ra Jesús, bi 'yɛn'ɥ
 ya ts'om'bäi.

⁸ Nu yu ja'i ne yu ze'mi bin cue 'bu mí 'yode
 'be'a bi man'ɥ. ⁹ Ne nubaya nu ra Jasón ne'ɥ
 mi'da bi thácuu ra mbeti gue da bóm bu ja
 ra hnini ra Pablo ne ra Silas, ne bi mba ma
 thogue buya.

Bi zom bu Berea ra Pablo ne ra Silas

¹⁰ 'Bexque guet'a ra xui a bin 'yɛhmbu yu
 'yɛc'yɛi a ra Pablo ne ra Silas. Bi mba bu ja
 ra hnini Berea. Ne nu'bu mí zom bu, bi mba
 bu ja rá niǵa yu judío. ¹¹ Nu yu judío gue
 'bupu, man'da xun ho yú mbui xinda gue'ɥ
 'bupu Tesalónica. Nguetho 'bexque bi xoc yú
 mbui, mí ja ra páhā ngue da hyan a bi man
 ra Pablo. Ne gátho yu pa bi neh yú sócuq
 Oǵa maya'bu, ngue nde bu da baǵi 'bu din
 theui ɥ i man'a ra Pablo. ¹² Ne xun ngu ɥ bi
 'yɛc'yɛi. Ne yu xisu, yu mengu bu grecia, ngue
 mi hnumansu, xun ngu bi 'yɛc'yɛi, ximangut
 yan 'yohu bi 'yɛc'yɛi. ¹³ Ne nu yu judío bu
 Tesalónica nu'bu mí baǵi gue i man ran ho
 ma'da'yo bu Berea a ra Pablo, bi mba bu
 buya ngue di parba yu ja'i. ¹⁴ Pe nu yu
 'yɛc'yɛi 'bex bi zix'a ra Pablo bu ndendeja.
 Pe nu ra Silas ne ra Timoteo bi goru Berea.
¹⁵ Nu'ɥ min 'yohu ra Pablo bi zixpu ja ra
 hnini Atenas buya. Ne bi mbeng bu, ne bi xi'a
 ra Silas ne ra Timoteo gue ra Pablo ndepe da
 mba bu n'dihi bu 'bui.

Bi zoh yu mengu Atenas a ra Pablo

¹⁶ Ne nu'bu min d'omate ra Pablo bu Aten-
 as, ɛmme bi du rá mbui 'bu mín nu gátho
 ra hnini xí muns' yu nyogui. ¹⁷ Janangue'a
 nu ra Pablo bin yahu yu judío bu ja ra niǵa,
 ne'ɥ mi'da ngue mi thānde Oǵa. Ne gátho yu
 pa mi yahu yu ja'i ngue gátho mi tím bu ja ra
 tai. ¹⁸ Ne'ɥ da yan 'yohu gue i tenba yú t'ɛc'yɛi
 zɛhe yu Epicúreos, ne mi'da i tenba yú t'ɛc'yɛi
 zɛhe yu Estoicos, bin yahu ra Pablo. Nu'ɥ da
 bi ma:

—'Be'a ní mba i man na ra ndemhyq
 n'yohu.

Ne'ɥ mi'da bi ma, bi 'yɛna:

—Masque im ma ngue 'buh mi'da yu oǵa,
 bi 'yɛn'ɥ.

Ngubu bi ma nguetho bi man ra Pablo
 nange ra Jesús, ne bi ma ngue bi ndants'
 'bu mí du. ¹⁹ Nu'ɥ bi zix'a ra Pablo bu ja ra
 nyuni t'ɛmbi Areópago bu ja ra hnini gueru
 zǵi i hman yan zofu. Ne bi xi'a ra Pablo:

—'Be'a ním hma guín nde gui xije, dín
 nde ga pǵhmbu. ²⁰ Nguetho gui xije 'dan'yo
 yam hma ngue hin dí pǵhmbu, ne dín nde ga
 pǵhmbu 'be'a nám bôn'a, bi 'yɛn'ɥ.

²¹ Nguetho yu mengu bu Atenas ne'ɥ mi'da
 yu 'damhnini mí 'bupu, hont'a numanho da
 'yot'a, gue da 'yode 'be'a gue ma' da'yo, ne da
 ma.

²² Ne nu ra Pablo bi 'bā'inde bu ja ra junta
 gueru Areópago. Ne bi xi'ɥ:

—N'yohu ahu gyu menguhu ua Atenas, dá
 nugā ɛmme gui thāndehu yu oǵa. ²³ Nu'bu
 mán 'yogā bu ja ni hninihu dá nugā 'be'a guí
 thāndehu. Ne dá nugā n'da ra mexado gueru
 guí thāndehu man'da ra Oǵa, ne man t'o'ti bu:
 "Ra Oǵa ngue njongui paǵi to'o a." Nuya ga xi
 ahu ya nange ra Oǵa guí thāndehu pe hin guí
 pǵhmbu to'o.

²⁴ Nu'a Oǵa ngue bi 'yot' ra ximhāi ne gátho
 'be'a i ja ua, nu'a gue'a ra Hmu mahɛts'i
 necua ja ra hāi. Nu'a hingui 'bupu ja yu ngu i
 hōh yu ja'i. ²⁵ Ne nte di 'bedi, hingui jatho da
 hyani 'be'a da 'yörpa yu ja'i nguetho gue'a di
 un ra te ne di un ran zaqui gátho to'o i 'bui.
 Ne gátho mi'da mahyoni di uni.

²⁶ Ne 'dat'a ra ji bi 'yot' Oǵa gátho yu ja'i
 ngue gátho yu nde, ndepe dim 'bui gátho
 na nguni ra ximhāi, ne bi zānba yu pa dim
 'bucua ja ra hāi, ne bi zānbi hapu dim 'bui.

²⁷ Njabu bi 'yot' Oǵa, ndepe gátho yu ja'i
 da hyon'a Oǵa ngueru da ðini. Pe majuǵani
 hinga yatho i 'bu Oǵa 'bu ga homhbu ga
 pǵhmbu a. ²⁸ Nguetho nu Oǵa bi jaju dām
 'buhmbu, ne bi jaju dí 'yohu, ne dadí 'yǵhmbu.

Tengu bi man'i 'da ni 'yosocua hu nu'ɥ i ɛna:
 "Nuju yú ja'i gátho Oǵa nguetho bi zānni dām
 'buhmbu ua," bi 'yɛn'ɥ. ²⁹ Nu'bu gue'a Oǵa
 di 'daju ma tehu, hanja gní 'yemfu Oǵa a ra
 hmite ra c'axt'i o gue ra t'axi o gue ra do
 nt'ot'e ngue yú 'ye yan 'yohu, nange yan
 'yomɛnise. ³⁰ Pe nu Oǵa him bi 'yörpa ra
 güenda 'be'a mim bɛnse ɥ yu ja'i 'bu him mi
 ba Oǵa mam'bet'o. Pe nuya Oǵa bi ma ngue
 gátho yu ja'i di páh yan 'yomɛni. ³¹ Nguetho
 xun zān Oǵa n'da ra pa din ja ran t'ānni
 nange ra ximhāi. Da 'yot'ran t'ānni xun ho
 n'da ran 'yohu ngue bi huanh Oǵa. Nuna ran
 'yohu, Oǵa bi xox 'bu mí du, janangue'a da
 baǵ yu ja'i hingui heǵi da 'yot' ran juanbi, bi
 'yɛn'a ra Pablo.

³² Ne nu'bu mí 'yot' yu ja'i 'be'a mí man'a
 ra Pablo, gue bi ndans' 'bu mí du, 'da'ɥ bin
 thennate ne 'da'ɥ mí ɛna:

—Ga øhmbu mahøn'a nanguehna bi
 ndants'i.

³³ Nu ra Pablo bi 'ueru buya. ³⁴ Pe nu'ɥ
 'da bi den'na ra Pablo ne bi 'yɛc'yɛi. Nuna
 n'da, ra Dionisio na, gue n'da ra ze'mi bu
 gueru madím peti yu ja'i bu Areópago. Ne
 n'da ra xisu, ra Dámaris, ne'ɥ mi'da bi den'na
 ra Pablo.

18

Bi zom bu Corinto ra Pablo

¹ M'bejua buya nu ra Pablo bi bóm bu
 Atenas, bi mba bu ra hnini Corinto. ² Ne
 bin tǵmimi bu n'da ra judío i Aquila, ra mengu
 ponto. Ja ní søhø bí 'yɛpu Roma bu ra hāi
 Italia ra Aquila ne rá xisu Priscila, nguetho
 nu ra hmuts'ut'abi Claudio bá høn'a thū gátho
 yu judío bu ra dǵhnini Roma. Nu ra Pablo bi
 mba bá nu'a ra Aquila ne ra Priscila buya.

³ Ne bin zəm bu yá ngu, nguetho 'dat'a ra 'befi i øt'e, i øt' yá ngu 'bø't'e. ⁴ Ne gátho yá pa yán sáya mí pa bu rá niǵa yá judío a ra Pablo, ne bi mam bu rá m Hman Oǵa ne bi hyoni 'bepu di 'yɛc'yɛi yá judío ne'u hing yá judío.

⁵ Nu 'bu bá epu ra hái Macedonia ra Silas ne ra Timoteo, bi nu ra Pablo gue gátho yá pa emme mi mam rá m Hman Oǵa. Mí xánba yá judío ngue gue'a ra Jesús majuǵni ra Cristo mí tø'bu yá judío ngue din yánte a. ⁶ Pe nu yá judío bi dæ'mi bi ucpa a, ne bi man yá ts'ore nange ra Pablo. Ne nu ra Pablo buya ne huac rá pahni, n'da ra hmeppa gue hingui numanho 'be'a i øt'u. Bi 'yɛmbi:

—Ya ni ts'oqui zehehu ngue hin gá hyán ra te mazǵi, tengu'bu gán hyosehu. Nuya hingui pa ma güendagá, nguetho ya dá xi ahu. Pe nuya ga mbagá ga xih yá ja'i hing yá judío, bi 'yɛn'a ra Pablo.

⁷ Ne má zǵa bi bøm bu ja rá niǵa yá judío a ra Pablo, bi mba bu ja rá ngu ra Justo. Nu'a, n'da ran 'yohu ngue i thánde Oǵa, ne nu rá ngu, 'darpu jauri rá niǵa yá judío, ne guerpú din xánbate bu mahøn'a. ⁸ Nu ra Crispo, n'da ra ngurpi bu ja rá niǵa yá judío, bi 'yɛc'yɛi ne gátho 'bupu rá ngu. Ne xán ngu yá mengu corinto mi øh ran ho ma'da'yo, ne bi 'yɛc'yɛi, ne bi mba ma xixyábi. ⁹ Nu ra Hmu mahɛts'i bi zo'a ra Pablo buya, nu'bu min xui, tengu'bu bi 'uǵi n'da ra t'ǵi. Ne bi xifi:

—O guín su, pe dami thoqui gan yá, hin gan hɛtho, ¹⁰ nguetho dadí hyun'a'i, ne njon da zǵa di un'na'i, ne xán ngu i 'bucua ja ra hnini da 'yɛc'yɛigui, bi 'yɛn Oǵa.

¹¹ Nubuya nu ra Pablo bi gopu ja ra hnini Corinto n'da jeya made, ne bi xánba rá m Hman Oǵa u yá ja'i.

¹² Pe nu'bu min ts'ut'abi ra Galión nubu ra hái Acaya, nu 'da'u yá judío bim peti ngue nde da zǵ'a ra Pablo. Ne bi zix'a ra Pablo bu 'bøh ra ts'ut'abi. ¹³ Bi 'yɛmbi:

—Nuna ran 'yohu na bi xánba yá ja'i ngue da dǵande Oǵa, pe n'dan'yo im ma, hinga gue'a tengu man t'ɛdih, ɛn'u.

¹⁴ Ne nu ra Pablo in nde din yá, pe nu ra ts'ut'abi ra Galión 'bex bi 'yɛmp'u yá judío:

—Nu'bu xcuá sihu na ran 'yohu nange n'da ran ts'o xtá 'yøt na, xcá øcá a guim mamhbú. ¹⁵ Pe guín cuehu nange rá t'ɛc'yɛi na, ngue nde da xi ahu to'o gui thánde hu, ne nange nin t'ɛdi zehéhu. Hin dí nde dan juǵnbate nange nin t'ɛdi zehéhu, janangue'a dami hocpa zehéhu, bi 'yɛn'a ra Galión.

¹⁶ Bi 'yet'i, bi hyøn'a thi buya. ¹⁷ Nubuya gátho yá mengu bu ja ra hnini gue hing yá judío bi bent'a ra Sóstenes, ra ngurpi bu ja rá niǵa yá judío, ne bi 'benza bu ja rá hmi ra ts'ut'abi. Pe nu ra ts'ut'abi ra Galión him bi 'yørpamasu.

Bi mbeng bu ra hái Siria a ra Pablo

¹⁸ Nu ra Pablo buya bi thoqui bim 'bupu nya'a ts'u yá pa mahøn'a bu Corinto. M'bejua bi 'yɛ'u yá 'yɛc'yɛi, bin 'yohu ra Aquila ne ra Priscila, ne bi hyu ra barco bi mba ra hái Siria. Ne nu'bu mí jua'a ra hmeppa gue bi te rá xtá, bi 'yax rá yá buya, gue'a bi 'yørpú Cencia. N'da ra hmeppa nange ram hma xí man ra Pablo gue bi xi Oǵa di ja'ts'i. ¹⁹ Nu'bu mí zøm bu ra hnini Éfeso ra Pablo, bi zopu ra Priscila ne ra Aquila ne bi mba bu rá niǵa yá judío. Ne bi xih yá judío bu rán ho ma'da'yo ra Cristo. ²⁰ Nu yá judío mi ndepe xtán gopu 'da yá pa, pe nu ra Pablo him bi nde. ²¹ Bin 'yɛte ne bi 'yɛmbi:

—Jatho ga mba bu Jerusalén ga nu bu ra dǵampeti da 'yøt' ma mijudío hu. Pe nu'bu rá páhá Oǵa gua pengá mahøn'a, bi 'yɛna.

Bi nexpu, bi hyu n'da ra barco buya.

Ná hyundǵi bi mba n'danni ra Pablo

²² Nubu Cesarea bi gǵpu ra Pablo bu ja ra barco, ne bi mba bu Jerusalén, bi zengua yá 'yɛc'yɛi bu ja ra niǵa, ne 'bex bi mba bu Antioquia. ²³ Nu'bu mim 'bupu 'da yá pa, bi mba bu ja n'da ngu n'da yá hnini bu ja ra hái Galacia ne pu Frigia, bi hǵt ra ts'edi yá mbai yá 'yɛc'yɛi 'bupu.

Ra Apolos bi mamp rá m Hman Oǵa bu Éfeso

²⁴ Nu'u yá pa u bi zøm bu Éfeso n'da ra judío, rá thuhu Apolos, ra mengu bu ra hnini Alejandria. Nu'a bi baði xán ho rá m Hman Oǵa maya'bu. ²⁵ Ne bi sǵnbi za ts'u nange ra Hmu, ra Jesucristo. Ne emme bin johya ne nts'edi bi ma xán ho 'bu min xánbate, bi ma majuǵni nange ra Jesús. Pe høn't'a rá m hma ra Xuua Nxixyá mí paði, ne rán xixyá. ²⁶ Ne nu ra Apolos bi hyut'an zambai him bi zu bi mam bu ja rá niǵa yá judío. Pe nu'bu mí 'yøh ra Priscila ne ra Aquila 'be'a man'a, n'danni bi zits'i ne bi xánbi man'e'bu nange rá 'yu Oǵa. ²⁷ Ne nu'bu mí nde da mba ra Apolos ra hái Acaya, guerpú Corinto, nu yá cu nange ra Cristo bi xifi ngue xán ho da mba. Bi 'yørpú n'da ra søcuá da gǵts'i, bi xih yá 'yɛc'yɛi bu ngue da zini. Ne nu'bu mí zøm bu, bi hǵt ra ts'edi yá mbai yá 'yɛc'yɛi bu, ne bi mbäts'i gátho bi 'yɛc'yɛi rá mate ra Cristo. ²⁸ Nguetho nu'bu min yáhu yá judío gue hing yá 'yɛc'yɛi, bi dǵaha, ngue ya mí yá con rá ts'edi Oǵa. Bi 'yuti nange rá m Hman Oǵa maya'bu, gue gue'a ra Jesús ra Cristo mí hmam bu, gue mí tø'bu.

19

Bi zøm bu Éfeso ra Pablo

¹ Nu'bu mí 'bupu Corinto ra Apolos, ne nu ra Pablo buya i 'yo gátho yá hnini maxøts'e, ne bi zøm bu ra hnini Éfeso. Ne bin tǵmhbu bu 'da yá 'yɛc'yɛi. ² Nu ra Pablo bi 'yán buya:

—Ha bin 'da ahu ra Hogandahi Oja nu'bu gmi 'yεc'yeihu, bi 'yεna.

Nu'u bi dāti:

—Hin'na, njam'bu dá øhmbegue i 'bah rá Hogandahi Oja, bi 'yεn'u.

³Nubuya bi 'yān'na ra Pablo:

—'Be'a ním hma gá hyámhbu 'bu gmin xixyahu, bi 'yεmp'u.

Nε bi 'yεn'u buya:

—Tengu thoho bi man ra Xuua Nxixyā, bi 'yεn'u.

⁴Nε nu ra Pablo bi 'yεmbi:

—Guim bεmhbu 'be'a bi man ra Xuua, nguetho nu'a ra Xuua bi xixyā yu jā'i to'o bi pāh yān 'yomfēni nangue yá ts'oqui, nε bi xih yu jā'i da 'yεc'yei n'da ba εhe m'bejua, gue ra Jesús ra Cristo na, bi 'yεna.

⁵Nε nu'bu mí 'yøh rām hman ra Pablo, nu'u bi mba ma xixyābi nangue rá thuhu ra Hmu Jesús. ⁶Nε nu'bu mí dospa yá yā yu jā'i ra Pablo, bi hyān rá Hogandahi Oja u. Nε n'dan'yo yu nde bin ya'ū buya, nε bim pøngahyā bi man rām Hman Oja. ⁷Nε nu'bu yu jā'i gue bi 'yεc'yei, í jua'í 'de'mayoho u.

⁸Nu ra Pablo bim 'bupū nhyuzna bu Éfeso buya. Bi hyut'an zambui bin ya'ū ja rá níjā yu judío, bi xih yu jā'i hague dán zā dí manda Oja bu ja yámbui, nε bi hyoni 'bepū dí 'yεc'yei yu jā'i. ⁹Pe nu'bu 'da bi u't' yámbui, hingui nde da 'yεc'yei, nε bi man ra ts'ore nangue rá 'yu Oja, guerpū madim peti yu jā'i. Janangue'a bi 'ue'a ra Pablo buya nε bi mbāhā yu 'yεc'yei bu ja n'da ra ngxādi, nu'a ra Tiranno ra xānbate bu. Nu'bu xum pøn yá xādi, í cat'a ra Pablo buya nε gātho yu pa mín xānbate bu. ¹⁰Nyo jeyā njabu bi 'yøt'a ra Pablo. Nε gātho yu jā'i 'bupū ja ra hāi Asia, yu judío nε'ū hing yu judío mí øh ran ho ma'da'yo nangue ra Hmu, ra Jesús. ¹¹Nε xun ngu yan t'øt'e nuixte bi 'yøt'a ra Pablo, ngue bi 'yøt' Oja. ¹²Nguetho bi dā'ū yu bayu o gue yu 'bøt'e a ra Pablo, gue'ū bi mbenpa u yan zāman'ū buya, nε gātho bi zā, nε bi bøn'ū yu zīthu min 'yohu.

¹³Nubuya 'da yu judío ngue zāi yu mbonni, εna pađi da hyøn'a thi yu zīthu, nε sā i ndønpa rá thuhu ra Jesús. Bi dū'mi bi xih yu zīthu:

—Dami pøni nangue rá thuhu ra Jesús, gue'a ra Jesús i man ra Pablo, sá εn'u.

¹⁴Nε nuya guehya yoto, yá ts'unt'ū n'da ra judío, ra Esceva, ra hmumbājā a. Nε nu'ū yú ts'unt'ū εna da hyøn'a thi n'da ra zīthu. ¹⁵Pe nu ra zīthu bi dādi:

—Nu ra Jesús dí pačā ngue ja rá ts'edi, nε ra Pablo dí pačā ngue ja rá ts'edi, pε nu'ehu, to'o ehū, bi 'yεn'a ra zīthu.

¹⁶Nε nuna ran 'yohu min 'youi ra zīthu, bi zāspa maxøts'e guerpū mí 'bā'ū yoto má 'yohu, bi dāha bin tunhdū nε bi unbi, gātho di dānba yá pahni. Nε bi bøm bu thi yan 'yohu, ya xí unbi gātho, nte he yá he. ¹⁷Nε nu'a bin ja,

gātho bi t'øpū ja ra hnini Éfeso. Gātho yu judío nε'ū hing yu judío bi 'yøde nε gātho mí ja ra mbidi. Nε gātho bi 'yεspa ra Jesús, ra Hmu buya.

¹⁸Nε xun ngu u gue mí εc'yei, bi zøm bu, bi nde da gomanho yámbui, nε bi dá ra güenda a xí 'yøt'e. ¹⁹Nε'ū 'da mím bađi bá cā yá søcuā, ngue yu libro yān xādi yu bađi, nε bi hyøspū ja ra sibi, gātho da nu'ū mí 'bupū. Nε nu'bu mí mbede hangū gātho di muui, mbe mí jua'a yote ma 'det'a mahuāhi yu mbeti gue ra t'axi. ²⁰Nε man'da xun ngu bi 'yεc'yei rām hman Oja yu jā'i bu Éfeso, man'da bi fađi ja rá ts'edi Oja.

²¹M'bejua buya bi bεn'a ra Pablo da mba bu Jerusalén, pε m'bet'o da zøm bu ra hāi Macedonia, nerpū ra hāi Acaya. Nε bi 'yεna:

—Dam 'bacā ts'ū bu Jerusalén, m'bejua ga mbagā bu ja ra dāhnini Roma, bi 'yεna.

²²Nε bi mbenpū Macedonia u yoho yām fāts'ihu, ra Timoteo nε ra Erasto, pε gueε ra Pablo bim 'bupū mí'da yu pa bu Éfeso gue ra hāi Asia.

Ran 'yo'ts'mahyā bu Éfeso

²³Nu yu pa u, xun ngu bi ndesui nangue rá 'yu Oja bu Éfeso, ²⁴Nguetho nu'a n'da ran 'yohu í Demetrio, rá 'befi da 'yøt' yu zū t'angu ngue ra t'axi, ngue yá pøte ra dānijā guerpū i pa nthāde ra oja Diana. Nu'a, nε'ū madim pεhmbu, xun ngu bi dāha nangue ra 'befi i øt'ū. ²⁵Nu ra Demetrio buya bi zonh'dū 'da'angu ra 'befi mí øthu, nε bi xifi:

—N'yohu ahu guí pāhmbū nangue ma 'befihu xun ngu ra mbeti dí tāhmbū. ²⁶Dí nuhu nε dí øhmbu hinga hønt'ua ra hnini Éfeso pε gātho ra hāi Asia, 'be'a øt' na ra Pablo, i xih yu jā'i gue nu'ū yu oja nt'øt'e yú 'yε yan 'yohu εmbi ngue hing yu oja u. Nε xun ngu yu jā'i bi pāh yān 'yomfēni nε bi 'yεc'yei a bi man ra Pablo. ²⁷Nuya dán thehu n'da ra 'yānthi, ngue nu ma pøte dí øthu njon da dāi. Nε dim 'beh rá ts'edi rá ngu ra oja Diana, ngue i nuixte. Nε da t'εmbi nte di muui. Pε nu'a ra Diana gue'a oja a, nε gātho yu jā'i 'bucua ja ra hāi Asia nε gātho ra ximhāi i thāde a, sā bi 'yεn'a ra Demetrio.

²⁸Nε nu'bu mí 'yø'ū, εmme bi de ra cue. Nε nts'edi i mbañi:

—Xun ngu rá ts'edi ra Diana gue ma ojañu dyu menguhū uá Éfeso.

²⁹Nε gātho bi yūntonto gue 'bupū ja ra hnini. Nε gātho bin thi 'darpu ní muxpu ja n'da ra ngu xun ndoho, nε bá bent' ra Gayo nε ra Aristarco, bi zixpu, nε nu ra Gayo nε ra Aristarco, yu mengu bu Macedonia min 'yohu ra Pablo bu 'yu. ³⁰Nε'a ra Pablo nde xtā mba bu 'buh yu jā'i, pε nu yu 'yεc'yei bi japi hin da mba. ³¹Nε 'da'ū gue mí ja yú ts'edi bu ja ra hāi Asia madin amigohu ra Pablo, bi mbenpa ra nde gue hin da mba bu

bi mux yu ja'i. ³² Ne 'dahma 'dan'yo bi man'ua n'da ngu n'da nguetho gátho bi yuntonto. Ne xan ngu u hingui pađi hanja bim peti bu. ³³ Nu ra Alejandro mi 'bá'inde bu 'bah yu ja'i, bi mba njaqui bu ja yá hmi yu ja'i buya, nguetho ndep'u yá mijudíohu din yá. Nu'a ra Alejandro buya bi uq̄nba rá 'ye ndepe din hē yu ja'i, nguetho nde da xifi nte mán ts'o mi ot' yu judío. ³⁴ Pe nu'bu mi nu yu ja'i' ngue ra judío ra Alejandro, mbe ma nyo ora bi mbafi, ne 'da'ingu bi ma:

—Xan ngu rá ts'edi ra Diana ma ojañu dyu menguhū ua Éfeso.

³⁵ Nu ra secretario bu ja ra hnini buya, bi japi ngue bin hē yu ja'i, bi xifi:

—Dyūn 'yohūhū, dyū mē'efesohū, hingui 'bucua n'da ran yohū gue hingui pađi dí jamansuhū ra oja Diana, gueju dyū mē'efesohū, ne gátho dí espahū ra do bi dāh mahęts'i, gue rá pōte ra Diana. ³⁶ Ne nuna njo'o da zā da gōni. Janangu'e a daman 'yomfēnihū ts'ū ne hin gui 'yōthū a hin da bōmanho. ³⁷ Nu yan 'yohū ngue guá sihū ua, him bim pē bu ja rá nijā ra oja Diana. Ne him bi man ra ts'ore nangu'e a ma ojañu ra Diana, bi 'yēna.

³⁸ Ne xō bi 'yēn'a ra secretario:

—Nuna ra Demetrio ne'ū mi'da gue dim pehmbū, nu'bu i ja 'be'a i nde dí yapa n'da, nde'bu gue din yāui bu ja ra dāngu n'dahma n'da ngu n'da da zā din yāse. ³⁹ Ne nu'bu ja man'da guí nde gui 'yōthū, dami xihmbū ra ze'mi da 'yōt'a n'da ra junta, guepu da mba ma hoqui. ⁴⁰ Nguetho dí su da hnercahū hāi 'bu da t'āngahū nangu'e ra mbahni dá othū ra pa jabūya, nguetho hin'yū 'be'a sā ga mamhbū nangu'e a dá othū ya, bi 'yēna.

⁴¹ Ne nu'bu mi gua'a im ma, bi 'yet' yu ja'i.

20

Nu ra Pablo bi mba bu ra hāi Macedonia nepu ra hāi Grecia

¹ Ne nu'bu min hē nín 'yo'ts'mahyā bu ra hnini Éfeso, nu ra Pablo bi zonh'dū yu 'yęc'yēi. Ne nu'bu mí un ran zofo, bin 'yęte buya, bi mba bu Macedonia. ² Ne gátho bi zēngu yu'yęc'yēi gátho ra hāi Macedonia, bi hāt ra ts'edi yá mbūi nangu'e rām hman Oja bi xi'ū. Ne m'bejua bi zōm bu ja ra hāi Grecia mahōn'a. ³ Hyuzna bim 'bapū, ęna xtā hyu ra barco, gue xtā mba bu ra hāi Siria, pe nu'ū 'da yu judío ęna xtān dāqui. Ne nu'bu mí bađi 'be'a nde xtā t'ōrpe, bin 'yomfēni ne bá peng bu ja ra hāi Macedonia. ⁴ Ne min 'yohū ra Pablo ra Sópater ra mēngu berea a, ne'a ra Aristarco ne ra Segundo, yu mēngu tesalónica u, ne nu ra Gayo ra mēngu derbe a, ne nu'a ra Timoteo ne ra Tíquico ne ra Trófito, yu mēngu asia u. ⁵ Nu'ū bim 'bet'o bi mba ní tōguahe bu ra hnini Troas, ne nugā dra Lucascā, dí ot' ra sōcuā jaua,

dín hyūnbahe u. ⁶ Nu'bu mí guah yūm peti nangu'e ran dābaxjua, dá huhe ra barco dá nexhe bu ra hnini Filipos, ncāt'a pa dán 'yohe dá sōmhbe bu Troas guepu i tōguahe u mi'da. Ne nyoto pa dām 'bahmbe bu.

Nu ra Pablo i 'bapū Troas

⁷ Nu'a ra pa domingo dām petihe yu 'yęc'yēi bu ja ra hnini Troas, dá sihe ra xēcahme, gue dá bēmhbe rán dāte ra Hmu. Ne nu'a ra Pablo bi man rām Hman Oja. Ne nya'athoho bin yā gue'bu go mi zōm made ra xui, nguetho da mba 'bu bi hyats'i. ⁸ Ne ęmme xan ngu ra sibi mí zō bu ja ra cuarto magats'i guepu bim peti yu ja'i. ⁹ Ne huxpū ja n'da ra ventana n'da ra ts'unt'ū i Eutico, ne ęmme bi ndet'āha, nguetho ra Pablo nya'a bin yā. Nu ra ts'unt'ū bi dop ra t'āha, bi dāgui, ná hyu tōque ra ngu bu bi dāgui. Ya xí du 'bu mi thats'i. ¹⁰ Ne bi gāh ra Pablo, ní nyexpū 'ben'a ra ts'unt'ū ne bi hyafi, ne bi xi'ū buya:

—O di tu ni mbūihū, ya bi dāmbēni na.

¹¹ Nu ra Pablo bi ndex mahōn'a bu ja ra cuarto buya, ne dán sihmehe. Ne nya'a thoho bin yā ra Pablo mahōn'a, gue'bu go mi bōx ra hyadi, ja bi mba buya. ¹² Ne nu'bu mí ts'ix'a ra ts'unt'ū gue bi dāgui, ne i te 'bu mí zōm bu rá ngu, gátho bin johya u.

Bi mba bu Mileto ra Pablo

¹³ Nugāhe dá hugāhe ra barco ne dá mbāmhbe bu ra hnini Asón nguetho nubū dan c'athe ra Pablo, ngubū bi xije mam'bet'o, gue xí 'yēn ra Pablo din 'yogua thoho. ¹⁴ Ne nu'bu mán tīmhe bu Asón a ra Pablo, dá sixhe dá huhe ra barco ne dá sōmhbe bu ja ra hnini Mitilene. ¹⁵ Ne dá nexhe bu, ne man'da pa dá sōmhbe bu ní hē't'a ra t'uhāi Quío gue i jabū made ra deja. Ne man'da pa buya dá sōmhbe bu ra t'uhāi Samos gue i jabū made ra deja. Ne dán sāyahe ts'ū bu ra hnini Trogilio, ne man'da pa buya dá sōmhbe bu ra hnini Mileto. ¹⁶ Nguetho nu ra Pablo bi nde bi thochtho bu ra hnini Éfeso, hingui nde din sāya bu ra hāi Asia. Nguetho di xōni da zōn'a n'dihi bu Jerusalén, ya dí 'bapū 'bu ra pa ra dāmpeti t'ęmbi Pentecostés.

Nu ra Pablo bi zonh'dū yū ngurpi yū 'yęc'yēi bu Éfeso

¹⁷ Ne nu'bu má sōmhbe bu Mileto, ra Pablo bi ma dín zonh'dū yu dāc'yēi, ngue yū ngurpi yu 'yęc'yēi dim peti bu ra hnini Éfeso. ¹⁸ Ne nu'bu mí zōpū u, bi 'yęmp'a ra Pablo:

—Nu'ehū gui pāmhū 'be'a gátho mam 'būi dá ot'a ua ra hāi Asia, asta gue'bu go rá mbūdi dá sōcā ua. ¹⁹ Gátho yu pa dām 'bucā ua dá ōrpa rá 'befi ra Hmu mahęts'i, ne hin dadin 'yęts'i. Ne xan ngu ma guidā dá fāni gue'bu má hāh ma mbūi dá āp Oja nangu'e ahu. Ne xan ngu ran unbi dá nu ngue bi 'yōrcā yu judío. ²⁰ Pe nugā hin te dá cōn'nahū pe dá xi ahu gátho 'be'a da mbāx ahu. Ne dá

xän'nahü bü dim peti yu jä'i, ne dá xän'nahü bü ja ni ngumhbü. ²¹ Ne dá xifi xun ho yu judío ne'u hing yu judío, ngue di päh yän 'yomfëni nangue Ojä, gue da 'yëc'yëi ma Hmuhü ra Jesucristo. ²² Pe nuya, rá Hogandähi Ojä i ørca ra ts'edi ga mbagä bü Jerusalén, ne hin di pädi 'be'a gua thocä bü. ²³ Pe hont'a di päcä gue dan ofädi bü Jerusalén, ne ga nugä xun ngu yän unbi, nguetho guesë rá Hogandähi Ojä bi xiqui hönbü go hapü dá thocä bü ja yu hnini. ²⁴ Pe hinga guet'a dim bën'a, hin te di muui ma tesëgä nanguec zehëgui. Hont'a ran johya di nde ga nu 'bü dá juah ra 'befi bi 'dacä ma Hmuhü ra Jesús, gue'a ga mangä ran ho ma'da'yo nangue rá mate Ojä.

²⁵ Ne gätho ahü dá xi ahü rá Hman Ojä gue 'berü ní mandagahü Ojä, ne di päcä xinga n'da ahü gui nurcahü ma hmi mahön'a. ²⁶ Nuya nam pa ya di xi ahü, hingui pa ma güendagä 'bü gui 'behmbü rán ho Ojä ya. ²⁷ Nguetho hin te dá cön'nahü, gätho dá xi ahü 'be'a nde Ojä gui pähmbü. ²⁸ Nuya gui jamansufü yü mbüi ni mi 'yëc'yëihü büya. Ne gue'a ra 'befi bi 'da ahü rá Hogandähi Ojä, gue gui jamansufü yü 'yëc'yëi ra Hmu, gätho ná ngu'u i 'bühmbü ra Cristo, nguetho rá jise ra Cristo í gurpa yü ts'oqui 'bü mí du. ²⁹ Pe nu'bü dá mbagä, di päcä m'bejua ba ë'i 'da tengu yu zate, nde da za'u yu de'yo, din jabü dá 'yøt'ahü gue di ün'na ni mbüihü gyü 'yëc'yëihü. ³⁰ Ne 'da'u gue guesë ahü dá ndants'i, ne hinga njuantho dá man rá Hman Ojä, gue da ndep'a di ten'dü mi'da. ³¹ Janangue'a gui jamansu ni mbüihü ngue hin da hyä ahü. Ne guim bëmhbü gue nhyu jeya, ma pa ne ra xüi, dá xän'nahü n'da ngu n'da ahü, ne ëmme dán zoni nangue ahü.

³² Nuya dadí dá ahü Ojä. Ne ga soc'ahü rá Hman Ojä, nu'a i ma nangue rá mate Ojä, gue'a ram hma di zet'a ni mbüihü, ne gue'a din ja ahü gätho i ja Ojä, tengu tho n' gätho mi'da i pa nthahni. ³³ Nugä hin dá nde a ni mbetihü, xinga gue ni pahniü. ³⁴ Pe gui pähmbü dám pëpzehe ne dá undä 'be'a gätho mí hon'ü dán 'yogähe. ³⁵ Dä øt'ä gue dá honse man ts'ihme, dá ut'ahü gue dam pëhmbü ne ga fäxhü u hin 'yu 'be'a da hyoni. Ne gam bëmhbü 'be'a bi ma ma Hmuhü ra Jesús 'bü mí 'yëna: "Man'da di johya ní mbüi n'da 'bü di uni, xinda gue'bü din t'unna n'da," ngubü bi man ra Hmu, bi 'yë'n'a ra Pablo.

³⁶ Ne nu'bü mí gua'a rá Hman Ojä, bin danyahmu gätho mí 'büpü, ne bin yähu Ojä. ³⁷ Ne nu'bü gätho bin zoni, ne bi hyü'a ra Pablo ne bi zaspa rá 'yogu. ³⁸ Nu'ü ëmme bi du yü mbüi, nguetho ra Pablo bi xi'u him man'dandä da nu mahön'a. Ne nu'ü bi zix'a ra Pablo bü ja ra barco büya.

Bi mba bü Jerusalén ra Pablo

¹ Ne nu'bü män hyehmbe yu 'yëc' yëi, dá huhe ra barco, ne njuantho 'bex dá sømhbe bü ja ra t'uhäi Cos ngue i ja bü made ra dejä. Ne man'da pa büya dá thohmbe bü ja ra hnini Pátara. ² Nubü, dá tìmhbe n'da ra barco ní mba bü ra häi Fenicia, dá huhe büya dá mbähmbe. ³ Ne nu'bü má thohmbe nthandi thoho ra t'uhäi Chipre i ja bü made ra dejä, ngaha dá mbähmbe dá sømhbe bü ra häi Siria nubü ra hnini Tiro, guerpü da zoh rá 'beni ra barco. Ne dá çahmbe büya, dá mbähmbe bü ja ra hnini. ⁴ Nu'bü má tìmhbe bü yu 'yëc'yëi büya, dám 'bühmbe nyoto pa. Ne nu ra Hogandähi Ojä bi bënba yu 'yëc'yëi 'be'a da thoh ra Pablo 'bü da mba bü Jerusalén. Janangue'a bi xifi hin da mba. ⁵ Ne nu'bü mí gua'a nyoto pa, dá pømhbë bü. Ne gätho yu 'yëc'yëi, yän 'yohü ne yu xisu ne yu t'uhni, dá mbähmbe asta gue dá pømhbë bü ja ra hnini. Dán danyahmuhe bü ja ra ndendejü büya, ne dán yähe Ojä. ⁶ Nubüya dán 'yëhmbë ne nugähe dá huhe ra barco, pë nu'ü bi mbeng bü ja yü ngu.

⁷ Bá nexhe bü Tiro, dá mbähmbe ne dá çahmbe 'bü má sømhbe bü Tolemaida. Nu'bü má zenguahe yu cu, dán tehe bü n'da pa. ⁸ Nu'bü mí hyats'i, gätho gahe ngue din 'yohe ra Pablo dá thohmbe bü ra dähmini Cesarea. Ne dán säyahe bü ja rá ngu ra Felipe. Nu'a ra Felipe zäi mí mam bü rán ho ma'da'yo Ojä. Nu'a, n'da gue'ü yoto má 'yohü nthahni mín 'yohü ra Esteban. ⁹ Ne nu ra Felipe mí 'büi goho yü t'ixu him bin thäti, ne nu'ü, yu pøngahyü u, bi man rá Hman Ojä. ¹⁰ Ne nu'bü mám 'bühmbe bü 'da yu pa bi zø'a n'da rá pøngahyü Ojä í Agabo, bá nexpu ra häi Judea. ¹¹ Nu'bü mí zøm bü di 'bühmbe a, bi gäspa a rá ngut'i ra Pablo ne bi duzehe yü gua ne yü 'yë ra Agabo, ne bi ma:

—Nu rá Hogandähi Ojä bi bënëgä ngue ngubü da 'yøpü yu judío a rá mbeti na ra ngut'i bü Jerusalén, ne din dá bü 'büh yu jä'i ngue hing yu judío.

¹² Nu'bü má øhmbe 'be'a bi man ra Agabo, gätho gahe ne yu mengu bü, dá ørpahe ra ts'edi hin xtä mba ra Pablo bü Jerusalén.

¹³ Nu ra Pablo bi 'yëm büya:

—'Be'a gui øthü gui zømhbü. O gadí unghü ma mbüi. Nugä dadin sägä hont'a go 'be'a da t'ørcagui, o gue da thurqui o gue da thog bü Jerusalén nangue ra Jesús, ma Hmu.

¹⁴ Ne him bi zä dá sømhbe, dá hëthe büya ne dá ëmhbe:

—Nu'a rá pähä Ojä da t'øt'ë.

¹⁵ Ne m'bejua büya dán sähe ne dá mbähmbe ra Pablo bü Jerusalén. ¹⁶ Ne 'da'u yu 'yëc'yëi bü Cesarea dá mbähmbe. Ne nu'bü má sømhbe bü Jerusalén, nu'ü bi zixcähe bü rá ngu ra Mnasón, ra mengu chipre. Ne maya'bü thoho mí ëc'yëi ra Mnasón. Guerpü rá ngu dán säyahe.

Bi zengua ra Jacobo ra Pablo bu Jerusalén

17 Nu'bu má sòmhbé bu Jerusalén, nu yu cu nangue ra Cristo bu, bi hyu yá mbai 'bu mi nuje, ne bi zimanhoje. 18 Man'da pa buya dá mbâhmbé ra Pablo dá nuhe ra Jacobo Santiago, ne'u gátho mí 'bap, yá míngurpih, yu dâç'yei. 19 Nu ra Pablo bi zengua u ne 'bex bi da'mi 'dahmi'datho bi ma 'be'a gátho bi 'yot' Ojâ nangue rá 'befi ra Pablo, nubu 'buh yu ja'i ngue hing yu judío. 20 Ne nu'bu mi 'yot' 'be'a bi man ra Pablo gue bi 'yommanho 'bu mí sih ráam Hman Ojâ, emme bin johya ne bi 'yês pa Ojâ. Pe nu'u, bi 'yëmbi:

—Pe guí paði, ma zu cu'i Pablo gue yu mahuahi thoho yu judío i êç'yei ya, ne gátho i éna jatho da 'yot' yán t'êdi ra Moisés. 21 Ne nu'u bi sifi 'be'a gátho gá 'yot'e. Ne sá ên'u gá xâmbi gue gátho da hych yán t'êdi ra Moisés u yu judío gue 'bap 'buh yu ja'i hing yu judío, ne gá xifi ngue hin da mba nthéqui yá xifani, ne hin da 'yot' yán t'ot'e yu judío, ên'u. 22 Nuya 'be'a sá ga othya yu, guehma dim peti u ma mi 'yêç'yeih yu judío, gue da gohmayâ'a'i, nguetho da 'yode ya gá sôhø, bi 'yëmbi. 23 Nuya nde'bu guí 'yot'e 'be'a ga xi ahe. Nuya 'bucua goho yan 'yohu ngue bi ma da 'yot'a n'da ran hogui nangue Ojâ, ne jatho da 'yot'e. Nuya guí 'yot'e 'be'a da 'yot'u. 24 Nu'i gue'e guí six buya yan 'yohu, ne guí 'yot'e tengu jatho da 'yot'u, ngue mí ma n'da ran hogui nangue Ojâ. Ne gátho guí jurpa yá gasto u, guí tâmb yu de'yo ngue da mbøts'e. Ne nubuya sá guí 'yax ni yâhu tengu i ot' yu ja'i nu'bu xan guah yu pa yan hogui. Ne gátho yu ja'i sá da baði ngue him majuan'i'be'a bi man'u 'da nangue'e. Ne da bah puya ne'e guí ten'na rán t'êdi ra Moisés. 25 Pe nangue yu ja'i hing yu judío ngue bi 'yêç'yei, ya dá penpahe n'da ra søcuâ, ne dá xihmbe hin da zi 'be'a bi 'bøspa yu hmite, xín da za'a ra ngø ngue him bi bøn rá ji, xín da zi ra ji. Ne hin da 'yot' yan 'yomt'eni, bi 'yên'a ra Jacobo Santiago.

Bi mba mfent'i ra Pablo bu danijq Jerusalén

26 Nu ra Pablo bi zix'u yan 'yohu buya, ne bi 'yot'e tengu bi 'yot'u. Ne bi mbâhâ bu mbo yá danijq yu judío, ngue da ma n'da ní pa da guah yá pa ran hogui. Ne bi ma nda'a ní pa di un yu 'bøts'e.

27 Hin é ní zøn'a yoto pa mi juah ran hogui, nu yu judío gue hing yu 'yêç'yei, yu mangu ra hâi Asia, bi nu bu mbo ra danijq ra Pablo. Nu'u bi parba yu ja'i ne bi bent' ra Pablo. 28 Bi mbafi:

—N'yohu ahu dyu israelhu, dami zeje gam benthu na ran 'yohu 'bâcua, i xâmba yu ja'i hønbu go haru i pa ngue hingui hoju, ne éna nte di muui yán t'êdi ra Moisés ne nte di muui ma danijqhu. Ne hinga hont'a bi 'yot'e, pe man'da, bá si ua mbo ra danijq yu ja'i

ngue hing yu judío. Janangue'a bi ts'on'a ra hoganijq ngue majapi, sá ên'u.

29 Nguetho mi nu min 'youi ra Pablo bu ja ra hnini n'da ra mengu éfeso í Tróximo. Ne mi manse ngue çmbi bi zixpu mbo ra danijq.

30 Ne nubuya gátho ra hnini bin ja n'da ran 'yot's'i, ne gátho ní muxpu 'bâh ra Pablo, bi bent'i, bi gucpu thi ra danijq. Ne 'bex bi gut' yá nijq. 31 Ne nu'bu mí zápi éna xtá hyo ra Pablo, nu ra hmudofai mí øde ngue gátho ra hnini Jerusalén bin 'yot's'i. 32 Nu'a 'bex bi zix'u yu dofai ne gátho yu hmudofai, ne bi mba n'dihi bu 'buh yu ja'i. Ne nu'bu mi nu yu ja'i gue mba bu yu dofai ne yu hmudofai, 'bex bin hë nim 'benza ra Pablo. 33 Ne nu'a ra hmudofai buya bi bent' ra Pablo éna da got'i, ne bi manda ngue da mba nthat'i yoho yu cadena. M'bejua bi t'an'du, ne bi t'emp'u:

—To'o na, 'be'a bi 'yot'na.

34 Pe nu yu ja'i emme madí mbahni ne gátho 'dahma 'dan'yo bi ma. Janangue'a nu ra hmudofai him mí sá da baði hanja bin 'yot's'i. Bi manda ngue da zixpu ja ra ngundofai a buya. 35 Ne nu'bu mí zøm bu ja rá 'dede ra ngu, bi dux'u yu dofai a ra Pablo, nguetho nu yu ja'i man'da nde da bent'i mahøn'a. 36 Nguetho xan ngu yu ja'i bi denni bi mbafi:

—Dami hyohu, ên'u.

Nu ra Pablo bin juqn zehé bu ja yá hmi yu ja'i

37 Ne nu'bu manguepu da zixpu mbo ja rá ngu ra Pablo bi 'yân'na ra hmudofai:

—Dami 'yørqui ts'a ra mate dan yáui ts'u, bi 'yëna.

Nu ra dofai bi daði:

—Ha guí pa'a rá nde yu griego.

—Hàha, bi yén'a ra Pablo.

38 —Oh, ha hinga gue'e gra mangu Egipto, ngue gá dup'a n'da ran 'yot's'i ne gá sixpu ma'ueni goho mahuahi yan 'yohu ngue yu hyodu, bi 'yëmbi.

39 Nu ra Pablo bi daði:

—Hin'na, hinga guécã. Nugã dra judiögã ne dra mangu Tarso, n'da ra dahnini ngue ja rá ts'edi bu ja ra hâi Cilicia. Nuya dí ä'a n'da ra mate ngue ga xicã ts'u yu ja'i.

40 Nu ra hmudofai bi un ran t'êdi. Nubuya, nu ra Pablo bi 'bâpu ja ra 'dede, ne bi uq'ts' rá 'ye ndepe din hë yu ja'i. Ne nu'bu min hë, bi zofo nangue yá ndese u, gue yá nde ra hebreo, bi 'yëna:

22

1 —N'yohu ahu, gyu ta ahu, guí 'yøhmbu 'be'a ga xi ahu ya, bi 'yên'a ra Pablo 'bu mí da'mi bin yá.

2 Ne nu'bu mí 'yot'u ngue bi ts'ofu nangue yá ndese ra hebreo, man'da bin hë. Nu ra Pablo bi 'yëm buya:

3 —Nugä dra judiögä, däm 'bucä bu Tarso, nubu ra häi Cilicia, ne bi mba ma tedegä ua Jerusalén. Ne dán xäcä rán xädi ra Gamaliel, ne dán xäcä xän ho yän t'edi u ma ngurpa bötahü. Ne emme ma hbyagä nangu'e ra 'befi Ojä ngue gätho ma mbui, tengutho ahü ya. 4 Ne madí undä ran unbi to'o gätho mi 'ç'yei ra Jesús, ne 'da'u dá ho ne'u mi'da, yan 'yohu ne'u yu xisu dá sixpu fädi. 5 Nu ra hmumbäjä ne yu d'ç'yei da zä din juanni 'be'a xtä øt'ä, nguetho dá canba yú søcuä bi 'dacä, gue mí ñna xcä un yu ngurpi bu ja yú nijä ma mijudíohü bu Damasco. Ne dá haç ra 'yu dá mba bu Damasco. Nu ra søcuä dá mcä ngue'a ran t'edi ga cot'a fädi yu 'y'ç'yei, ne dí ñna xcuä si ua Jerusalén, ngue xtä nu ua ran unbi.

Nu ra Pablo bi ma ha bin jabu i 'y'ç'yei

6 Ne nu'bu män 'yogä bu 'yu hänbu Damasco, tengu'bu mbe huxyadi, bá çä n'da ra nyot'i mahçts'i, ngue nts'edi bi hyärpu dí 'bäi. 7 Nugä dá täng bu häi, ne dá ø'a n'da ra nde bi xiqui: "Saulo, Saulo, hanja gni ngagui," bi 'y'engui. 8 Ne dá thaçi: "To'o i ma Hmu." Ne nu'a bi xiqui: "Nugä dra Jesús, dra mengu nazaret, guecä gadí ngagui." 9 Ne nu'u 'da min 'yogähe bi nu'a ra nyot'i, pe him bi 'yø'a ra nde ngue bi zocä. 10 Ne dá änni: "Ma Hmu 'be'a sä ga øt'ä." Ne nu ra Hmu bi 'y'engui: "Dami ndants'i ni mba bu Damasco, nubü, da si'a bu 'be'a gätho dá sän'ni'i gui 'yøt'e." 11 Ne nugä 'bex dán xädä nangu'e'a ra nyot'i, ne nu'u mín 'yogähe bi garca ma 'ye, ne dá sømhbe bu ja ra hnini Damasco.

12 Ne mi 'börpu n'da ra hocjä'i í Ananías, ngue mi tenni xän ho yän t'edi ra Moisés. Ne gätho yu judío mi 'börpu mi numanho a. 13 Nu ra Ananías bi zörpu däm 'bucä, ne bi xiqui: "Ma cu'i Saulo, dami hyand ran nequi ni dá ya." Ne 'bex bi zø ma dä, ne bi zä dá nu a ran 'yohu büya. 14 Ne bi xiqui: "Nu'a Ojä mi thände ma ngurpa bötahü bi huahn'na'i ngue gui pädi 'be'a rá pähä a. Ne bi ja'a'i gá nu rá Hoga Ts'ant'u, ne bi ja'a'i ngue gá 'yörpa rá nde a. 15 Nuya gui mam bu 'büh yu jä'i 'be'a gá nu ne 'be'a gá 'yøde. 16 Ne hin'yu 'be'a man'da gui ø'mi, dami ndants'i gan xixyä, gui 'y'ç'yei majuñi a ra Hmu ngue di 'uec'a'u ni ts'oqui nangu'e rá thuhu a ra Hmu," bi 'y'engä ra Ananías, bi 'y'ç'n'a ra Pablo.

Bi man ra Pablo hanja bi mba bu 'büh hing yu judío

17 Ne xø bi 'y'ç'na:

—Ne nu'bu jämbä pengä ua Jerusalén, dán ya'be Ojä bu mbo ra danjä, ne nu Ojä bi jacä dá nu tengu n'da ra t'j. 18 Ne dá nugä ra Hmu, bi 'y'engui: "Dahmantho dami pøngua Jerusalén, nguetho hin da t'örpamasu 'be'a gui ma nanguecä." 19 Ne dá xi'a: "Ma Hmu, nu'u ma menguhe ua gätho i pädi 'be'a gätho

dá øt'ä, dá mba bu gätho ma nijähe, ne dá unba u gätho bi 'y'ç'yei i, ne dá cot'a fädi u. 20 Ne nu'bu mi mba ntho ra Esteban mi 'bäcä bu, ne 'da'angu dá b'çmhbe u bin hote, ne dá jamansup yú pahni u." 21 Pe nu ra Hmu bi xiqui: "Ní mba, nguetho ga penh'na bu yabu guepu 'büh yu jä'i ngue hing yu judío," ngubu bi xiqui, bi 'y'ç'n'a ra Pablo.

Nu ra Pablo bi mba ma dä bu 'büh yu hmudofui

22 Nu'u bi 'yømanho 'be'a bi man'a ra Pablo, asta gue'bu mí ma da mba bu 'büh yu jä'i hing yu judío. Nubüya bin cu'e'u yu judío i 'bärpu gue hing yu 'y'ç'yei, bi mbafi ne bi 'y'ç'na:

—Dá tho na ran 'yohu, man'da xän ho 'bu hin di thoqui dim 'bui, bi 'y'ç'n'u.

23 Man'da bi mbafi bi huä't' yú pahni ne bi 'yents' yu fonthäi. 24 Nu ra hmudofui bi manda da ts'ixpu mbo ra Pablo, ne bi manda da mba m'bei, ngue ndep'a din juañi na ra Pablo hanja ná mba'u yu jä'i. 25 Ne nu'bu i pa nthät'i ra Pablo ngue ra xifani, bi 'yän'na ra dofui ngue mi 'bärpu:

—Ha i ja nin t'ç dihu gui fe'a n'da ra romano nu'bu hin ni t'örpa ran juañi, bi 'y'ç'n'a ra Pablo.

26 Ne nu'bu mi 'yø'a ra dofui a bi man ra Pablo, bi mba bá xi'a rá hmu ne bi 'y'çmbi:

—Dami jamansu 'be'a gui ørpa na ran 'yohu, n'da ra romano na.

27 Ne bá ç'a ra hmudofui büya, bi 'yän'na ra Pablo:

—Ha majuñi gue'e gra romano.

Nu ra Pablo bi dädi:

—Haça, bi 'y'ç'na.

28 Nu ra hmudofui bi 'y'çmp'a:

—Xän ngu ra mbeti dá ju't'ä ngue dán romanogä.

Nu ra Pablo bi xi'a:

—Pe nugä mbädi thoho ma ta bin t'un ran t'edi gue din romano, janangu'e'a man'da dra romanogä.

29 Ne nu'a ra hmudofui bin su nguetho ya xí du't'i ne nu'a ra Pablo ra romano na. Janangu'e'a nu'u nte bi 'yörpa ra Pablo, ñna xtä mbei.

Nu ra Pablo mi 'bärpu ja rá junta u yú hmumbäjä yu judío

30 Ne nu'bu mi hyats'i, nu ra hmudofui nde da bädi hanja í yäp'u yu judío, bi xocta'a ra Pablo män thu't'i, ne bi manda dim peti yu hmumbäjä ne yú ngurpi yu judío. Ne bi zix'a ra Pablo bu dim peti.

23

1 Nu ra Pablo emme madín hy'çthü bu, ne bi xifi:

—N'yohu ahü, nugä çäi dí øt'ä'a i xicpa ma mbui Ojä, asta gue ra pa jabüya, bi 'y'çm'bu mí ðu'mi din ya.

² Pɛ nu ra Ananías, ra dambäjä, bi xi'u gue 'darpɛ mi 'bähmbɛ ra Pablo, da mberpa rá nde. ³ Nu ra Pablo bi xi'a ra Ananías buya:

—Ojä da mberpa'a'i nguetho yoho ni mbai. Sä guí ɛmhɛ hin dá øt' yun t'ɛdi, pɛ go gue'ahɛ hin guí øthɛ yun t'ɛdi, ngue gadi manda da 'berca ma nde.

⁴ Nɛ nu'u 'darpɛ mi 'bähmi bi 'yɛmbi:

—Hanja gni that'a ra dambäjä ngue bi huahn'na Ojä.

⁵ Ra Pablo bi dadi:

—Cu ahɛ, hin dí paçá ngue ra dambäjä a, nu'bu xçá paçá hin xçá thatá 'bɛ, nguetho nt'o't'i gue hin ga c'aman'u ma ngarpihɛ, bi 'yɛmbi.

⁶ Nɛ nu'a ra Pablo 'bɛ mí nu'u 'da gue hupɛ ja ra junta, bi baði hinga 'da'ingu yá t'ɛç'yɛi ɛ, nguetho 'da'u bi den'dɛ i man yɛ saduceo ne nu mí'da bi den'dɛ i man yɛ fariseo. Janangue'a nu ra Pablo bi 'yɛmp'u 'bɛpɛ ja ra junta:

—N'yohɛ ahɛ, nugä dra fariseogä, nɛ xin rá ts'unt'ugä n'da ra fariseo. Nugä dí 'bäcua nɛ guí ørcahɛ ran juanbi nguetho dí ɛç'yɛi gue i ndants' mahøn'a ɛ i tu, bi 'yɛn'a ra Pablo.

⁷ Nɛ nangue'a xí man na ra Pablo bin junthɛ yɛ fariseo ɛ yɛ saduceo, nɛ gätho bin hecpɛ ja ra junta. ⁸ Nguetho i man'u yɛ saduceo gue hingui ndants' mahøn'a ɛ i tu, nɛ i ma ngue njo'o yám 'behni Ojä mahɛts'i, nɛ i ma ngue njo'o yun dahi. Pɛ nu yɛ fariseo gätho i ɛç'yɛi. ⁹ Bin ja n'da ra mbahni, nɛ nubuya bin ndants'i 'da'u yú xänbate ɛ yɛ fariseo, bi 'yɛn'u:

—Nuna ran 'yohɛ 'bäcua, nte mán ts'o bi 'yøt'e. Xi'bu majuani n'da ran dahi o gue n'da rá m 'behni Ojä mahɛts'i bin yaui, nde'bu hin ga sähmbɛ Ojä, bi 'yɛna.

¹⁰ Pɛ nu'u 'bɛpɛ ja ra junta, ɛmme bin sɛ'u, asta gue'bu mí zu ra hmudofai da sɛn'inde ra Pablo. Bi xih yú dofai buya gue ba jɛcpɛ 'bɛh yɛ ja'i, nɛ da zix mahøn'a bu ja ra ngundofai.

¹¹ Nɛ nu'bu min xui, ra Hmu mahɛts'i bim 'bähmi ra Pablo nɛ bi 'yɛmbi:

—O di tu ni mbai Pablo, nguetho ngutho gui ma bu ja ra dahnini Roma nanguécä, tengutho gä mangua Jerusalén.

Mi ɛna xtá tho ra Pablo

¹² Nu'bu mí hyats'i, 'da'u yɛ judío 'da'ingu bi bɛn'u da hyo ra Pablo, nɛ bi ma jatho di ja'ts'a bi man'u. Nɛ bi 'yɛn'u ngue hin din sihme, xíng ra dehe da zi, asta gue'bu go bi hyo. ¹³ Nɛ mí pongui yote má 'yohɛ ɛ 'da'angu bi ma ngue da hyo ra Pablo. ¹⁴ Nu'u bi mba bu 'bɛh yɛ hmumbäjä nɛ yɛ dɛç'yɛi, nɛ bi xifi:

—Nugähe dá mamhbe majuani 'be'a ga øthe, nɛ hin dan sihmehe asta gue'bu go dá hohe ra Pablo. ¹⁵ Janangue'a nu ahɛ nɛ'u mí'da guín 'yohɛ bu ja ra junta, nu'bu nixudi gui xihmbɛ ra hmudofai ba si'a ra

Pablo, gui 'yɛmbi gue gui 'yänhdɛ mí'da yun t'änni. Janangue'a nugähe buya, dan sähe gua täcuahe bu ja ra 'yu, ga hohe, bi 'yɛn'u.

¹⁶ Pɛ nu rá 'be'ue ra Pablo bi 'yode 'be'a nde da 'yøpɛ yun 'yohɛ. Bi mba bu ja ra ngundofai nɛ bi xi'a ra Pablo. ¹⁷ Nu ra Pablo bi zonzh'na n'da ra dofai buya, bi 'yɛmbi:

—Dami six na ra ts'unt'u bu bí 'bɛh ra hmudofai, nguetho i ja 'be'a da xifi.

¹⁸ Nu ra dofai bi zixpɛ 'bu'a rá hmu, nɛ bi xifi:

—Nu'a ra Pablo ngue i ofädi, bi zoncagui nɛ bi 'yác ra mate gua siaa na ra ts'unt'u, nguetho ja 'be'a da xi'i.

¹⁹ Nu ra hmudofai bi bentpa rá 'yɛ ra ts'unt'u, n'danni bá änni:

—'Be'a guín nde gui xiqui.

²⁰ Nu'a ra ts'unt'u bi xi'a ra hmudofai buya:

—Nu'u 'da yɛ judío bin yäse'u, bi ma da 'yá'a ra mate 'bɛ nixudi, ngue gui sixpɛ mahøn'a bu ja ra junta ra Pablo, nguetho da 'yɛn'i, da 'yän mí'da yun t'änni. ²¹ Pɛ 'yo guí øt'e 'be'a da xi'i, nguetho i pongui yote má 'yohɛ yɛ judío ngue xan jot' ra 'yu, i täcua bu ra Pablo. Nu'u, 'da'angu xɛm ma ngue xin din sithe xin din sihme asta gue'bu go bi hyo ra Pablo. Nɛ i tɔp'a thohe 'be'a go gui ma, bi t'ɛmp'a ra hmudofai.

²² Nu ra hmudofai bi hɛcua ra ts'unt'u ngue njon da xifi, ngue ya xí xi'a ra hmudofai. Nɛ nubuya bi xifi da mba.

Nu ra Pablo bi mba m'behni bu 'bɛh ra Félix

²³ Nubuya nu ra hmudofai bi zohn'dɛ yoho yɛ ngarpa dofai, bi xifi din sä yociento ndofai da mba bu ra hnini Cesarea 'bɛ guto nxui. Nɛ da mbähä mí hyäte ma 'det'a yɛ dofai ngue din tøgue, nɛ da mbähä mí yociento yɛ dofai ngue i cɛ yun ts'at'ɛgui.

²⁴ Nɛ bi manda da thøspa yɛ fani ngue da hyux a ra Pablo. Nɛ bi xifi di famansu xun ho bu 'yu, asta gue'bu go bi dá bu 'bɛh ra ts'ut'abi Félix. ²⁵ Nɛ bi 'yo't'a n'da ra søcuq ra hmudofai, bi mbɛnpa ra ts'ut'abi Félix.

²⁶ Nɛ bi 'yɛn'a ra søcuq:

“Nugä dra Claudio Lisias, dadí zɛngua'i, gra Félix, gra hoga ts'ut'abi. ²⁷ Nuna ran 'yohɛ na, nu'bu mí bent' yɛ judío, nde xtá hyo. Pɛ dá yamhbe nanguue xun ngu yɛ dofai, nguetho dá øcä ngue ra romano na. ²⁸ Nugä him mí paði hanja bi mba ma yaqi, dá sixpɛ ja rá junta yɛ judío. ²⁹ Pɛ nubuya dá øde ngue hont'u yun t'ɛdi zɛhe yɛ judío ngue i mba ma yaqi, nɛ hin'yɛ 'be'a dí tho, o gue dín ofädi. ³⁰ Nɛ nu'bu mí sicä 'be'a nde da 'yøt' yɛ judío, ngue nde da hyo, 'bex dá pɛnh'na bu guí 'bɛi. Nɛ dá xi'u yɛ nyapate gue da xi'i 'be'a ní mbespa ra hnuman'u. Nɛ hont'a dá xi'a ya,” bi 'yɛn'a rá søcuq ra hmudofai.

³¹ Nu yɛ dofai buya bi 'yøt'e tengui bi xi'u yá hmu. Nu'u bi zix'a ra Pablo 'bɛ min xui,

asta gue'bu mí zòm bu Antípatris. ³² Nu'bu mí hyax buya, bá peng bu yu dofui gue him madín tøgue. Pe nu'u gátho madín tøgue bi thoqui bi zix'a ra Pablo u. ³³ Nu'bu mí zòm bu ra hnini Cesarea, bin dáp ra søcuq ra ts'ut'abi, ne bi mba ma dá bu ra Pablo. ³⁴ Ne nu'bu mí nu'a ra ts'ut'abi a ra søcuq, bi 'yän'na ra Pablo:

—Haru ni häi.

Ne nu ra Pablo bi xifi gue ra mengu bu ra häi Cilicia. ³⁵ Nu ra ts'ut'abi buya bi xi'a ra Pablo:

—Nugä ga øcä 'be'a gui mam 'bu bi zø'u di yap'i'i.

Ne bi manda da mba m'bädi bu ja rá nguts'ut'abi ndudän Herodes.

24

Nu ra Pablo bin juqn zche bu 'buh ra Félix

¹ Ne nu'bu mí jua'a cut'a pa, bi mba bu ra Ananías, ra hmumbäjä, ne 'da yu dæc'yei, ne ra Tértulo ran hocpate. Ne bi xi'a ra ts'ut'abi 'be'a í mba ma yapí ra Pablo. ² Nu'bu mí ts'onh ra Pablo, bi da'mí bin yapate a ra Tértulo. Nu'a bi xi'a ra Félix:

—Nugähe dí pähmbe ngue nangu'e i ja ran johya ua ra häi dí 'bühmbe. ³ Ne gáthogähe man'da dí 'bühmbe xän ho nangue 'be'a guí øt'e. Ne gátho yu pa dí xi'ahe ra jamadi nangu'e. ⁴ Nuya hingui ngu 'be'a ga xi'a'i, pe gui 'yorca ra mate gui 'yøde 'be'a dí xi ahe. ⁵ Nuna ran 'yohu, emme ra ts'om'bäi na, ne emme dá parba yu judío hønbu go haru 'bui ngue gátho ra ximhäi. Ne nuna, rá ngarpi 'da'u yu ja'i t'embi yu nazareno. ⁶ Nu'a mí nde xtí ts'on ra danijä bu Jerusalén, pe nugähe dá benthé, ne dí emhbe xcä juänbahe tengu im mam bu ja man t'édihé. ⁷ Pe nu ra hmudofai, ra Lisias a, con rá ts'edi bá jycpu mí 'bühmbe. ⁸ Ne bi xije dan yafe ua. Nuya, nu'bu guí 'yän zche a, gui paði gue majuañi 'be'a gátho ní mba ma yapí, bi 'yemp'a ra ts'ut'abi a ra Tértulo.

⁹ Ne nu'u yu judío min 'yohu, 'da'angu bi man'u. ¹⁰ Ne nu ra ts'ut'abi bi un ran t'édi ra Pablo gue din yä buya. Nu ra Pablo bi ma, bi 'yena:

—Nugä i hu ma mbui ngue sä dan juändä ua, nguetho guí paði 'be'a nám 'bühmbe dyu judíohe, gue xän ngu yu jeya guín ts'ut'abi ua. ¹¹ Nu'bu guí nde gui paði, sä gui paði, ja män 'de'mayo ma pa ya gue dá mba bu Jerusalén, dá thände Ojä bu. ¹² Ne nu'u ma mijudíohe him bi nu 'bu 'bo'o xcän junthe, xím bi nu 'bu 'bo'o xcä parbi, xinga guepu ja ma danijähe, xinga guepu ja ma t'anijähe, xinga guepu gátho ra hnini. ¹³ Nuya hingui sä din juänmi xän ho nguetho him majuañi 'be'a ní yapä ya. ¹⁴ Pe nuya dadín juändä gue dí tendä ra 'yu ma'da'yo, ne gue'a embi him majuañi u. Pe guet'a ra 'yu mí ten'du ma ngarpa bøtahe,

gue mí numansu Ojä nguetho dí ec'yei 'be'a gátho män t'o'ti bu ja rá søcuq yän t'édi ra Moisés ne yä søcuq yu pøngahyq. ¹⁵ Ne nugä dí tøm'i 'be'a nin ho da 'yøt' Ojä, tengu i tøm'p'ya i 'bäcua. Nugähe dí ec'yeihe ngue gátho xän du da ndants'i, ne'u bi 'yøt' ran ho, ne'u bi 'yøt' ran ts'o. ¹⁶ Janangu'e'a gátho dí øt'ä 'be'a dí bængä Ojä n'dahma hin haru da thinga ma ts'oqui, xinga guepu 'bu Ojä xinga guepu 'buh yu ja'i, bi 'yena.

¹⁷ Ne xø bi 'yena:

—Ne nu'bu mí thogui xän ngu yu jeya, bá pengä bu Jerusalén ngue ga un yan t'unni ma menguhe, ne ga un yan t'unni bu ja ma danijähe. ¹⁸ Ne ngubu dá øt'ä bu danijä, dá thände Ojä. 'Da'u yu judío, yu mengu bu ra häi Asia dán tømhbe bu buya. Ne njom mí 'bupu xän ngu yu ja'i, xing ra sui mi ja bu. ¹⁹ Nu'u gue dán tømähe bu, nde'bu gue'u xtambä 'yecua u, xtä mangua 'bu ja 'be'a dá øt'ä bu. ²⁰ O gue guehya yan 'yohu 'bäcua da ma 'bu ja 'be'a bi nurcä 'bu má mbagä bu ja ra junta. ²¹ Hønt'a nts'edi dá mangä bu, ne dá embä u: "Nu ahu guí ørcä ran ts'embi nam pa ya nguetho dí ec'yei ngue i ndants'u i tu," dá engä, bi 'yena ra Pablo.

²² Ne nu'bu mí 'yø'a ra Félix 'be'a bi man ra Pablo, 'bex bi ma da guah ra junta, nguetho xän ngu ts'u mi pa'a ra Félix nangué rá 'yu Ojä. Ne bi xi'a:

—Nu'bu dambä ecua ra hmudofai, ra Lisias, sä ga paçä 'be'a gátho bin ja.

²³ Ne nu'a ra Félix bi manda da thoqui da mba m'bädi ra Pablo. Ne bi manda ngue da t'ørpa ran ho nangu'e'a, ne nu'u yä amigo sä da mba bu ne di unni 'be'a gátho da hyoni.

²⁴ Nu'bu mí tho'i ts'u 'da yu pa, nu ra Félix bá peng bu ja ra hnini Cesarea, bán 'youi rá xisu í Drusila, nu'a ra judío a. Ne bi zon'na ra Pablo, ndepe da ma hague dán zä n'da da 'yec'yei ra Jesucristo. ²⁵ Ne nu'bu mí man ra Pablo nangué ram 'bui njuantho, ne bi ma ngue di jamansu 'be'a da 'yøt'a n'da, ne bi ma din ja ran t'änni 'bu ran zegui nangué yu ts'oqui, nu ra Félix bin su buya, ne bi xifi:

—Hønt'a gá xic ya, 'be ním 'bähma bu ja ra fädi mahøn'a, ne nu'bu da bongui ga zon'na'i mahøn'a, bi t'emp'a ra Pablo.

²⁶ Nu ra Félix mí gna xtän gu'ti ts'u, n'dahma xtí thø'a ra Pablo. Janangu'e'a njant'a thoho min zohni ne min yäui. ²⁷ Ne nu'bu mí gua'a nyojeya bi mba ma poni a ra Félix, ne bi hyu'a ra Porcio Festo. Nu ra Félix 'bu mí bøm buya, bi zopu ra Pablo bu ja ra fädi, nguetho mí su da numan'u yu judío 'bu xtí hocpi.

25

Nu ra Pablo din juqn bu 'buh ra Festo

¹ Nu ra Festo bi mba bu ra häi guepu din ts'ut'abi, ne hyupa bim 'bupu ra hnini

Cesarea, bi mba bu ra hnini Jerusalén buya. ²Nubu Jerusalén, yu hmumbäjä ne yá ngarpi yu judío bi xi'a ra Festo, bi nyäpi nangué ra Pablo. ³Ne bi 'yörpa ts'edi bi 'yáp ra mate ngue da zohna ra Pablo ngue da zóm bu Jerusalén, nguetho im bën'u da gorpa bu 'yu, gue nde da hyo. ⁴Pe nu ra Festo bi xifi ngue ofádi bu Cesarea ra Pablo, ne "mi ts'utho ga mbagá ya," bi 'yëmbi.

⁵Ne bi xifi:

—Nde'bu ga mbähä 'da ahü gue ja ni ts'edihi, ne nu'bu ja män ts'o bi 'yöt'a, sä gui yäfa.

⁶Nu ra Festo, masque mbe man 'det'a pa bim 'bäpu Jerusalén, bi mba bu Cesarea buya. Nu'bu mí hyax buya, bi mba bu ja rán juänbate, ne bi manda ba ts'i ra Pablo. ⁷Ne nu'bu mí zóm bu ra Pablo, nu yu judío ngue bá ne xpü Jerusalén bi mbä'ts'i. Ne emme xän ngu 'be'a xän ts'o í yäpi. Pe hingui sä da bóm majuäni 'be'a bi man'u. ⁸Nu ra Pablo bi ma nanguese buya:

—Nte dá öt'ä ngue hingui ho nangué man t'ëdihe dyu judíohe, xinga gue'a ra danija, xinga gue'a rán t'ëdi ra hmuts'ut'abi bu Roma, bi 'yën'a ra Pablo.

⁹Nu ra Festo nde da 'yöt'a dí nuanho ü yu judío, janangue'a bi 'yän'na ra Pablo:

—Ha guí nde gui mba bu Jerusalén, guerpü ba öt'a ran juänbi bu, nangué 'be'a í yäp'a yu judío.

¹⁰Nu ra Pablo bi dädi:

—Hin'na, guecua rán säui da t'örca ran juänbi ua, nguetho bi 'da'a ran t'ëdi ra hmuts'ut'abi 'bäpu Roma gue gui 'yörca ran juänbi ua. Ne nte män ts'o xta örpa yu judío, gue gui sixcä bu. Nu'í guí pädi xän ho ngue te dá öt'ä. ¹¹Pe nu'bu xta öt'ä n'da ran ts'o gue í man nin t'ëdi guí hyogui, jatho ga tu 'bu, hin ga 'dagui nangué man däte. Pe nu'bu him majuäni 'be'a ní yäp'ä ü, njo'o n'da í ja rán t'ëdi dí dägä bu ja yá 'ye ü. Nugä dí ä'a ran t'ëdi guí thocä bu 'büh ra hmuts'ut'abi bu Roma, bi 'yën'a ra Pablo.

¹²Nu'bu min yähu yám fäts'ihu a ra Festo, bi xi'a ra Pablo:

—Nu'bu guí éna ga dá ahe bu Roma, da zä 'bu, bi 'yëmbi.

Nu ra Festo í yäpi ra ts'ut'abi Agripa

¹³Nu'bu mí tho'í 'da yu pa, n'da rá ts'ut'abi yu judío, ra Agripa na, ne'a rán ju, Berenice, bi zóm bu Cesarea dí zengua a ra ts'ut'abi Festo. ¹⁴Ne nu'bu mí 'bäpu 'da yu pa, nu ra Festo bi xi'a ra Agripa nangué ra Pablo, bi 'yëmbi:

—O bu n'da ran 'yohü, í ofádi, ngue bi zocua ra Félix, í Pablo a. ¹⁵Ne nu'bu má mbagä bu Jerusalén, nu yu hmumbäjä ne yu däc'yei ngue yu judío bi xicä nangué ra Pablo. Nu'ü mí äp ran unbi nangué'a.

¹⁶Ne nugä dá xi'u: "Pe nugähe dyu ro-manogähe hingui sä ga hohe n'da 'bu hinda nadí juänbähe ü, ne dim 'bäpu ja yá hmi to'o di yäpi, din yäse." Ngubu dá xifi. ¹⁷Ne nu'bu mí zocua yu yäpate, nu'bu mí hyats'i, 'bex dá mba bu ja man juänbate ne dá manda da ts'ixpu a ra Pablo. ¹⁸Nu'bu mí 'bähmbe bu ü yu yäpate, pe xinga n'dare bi ma gue yu ts'oqui tengu mí m bënë ngue xta ma. ¹⁹Pe hönt'a n'da ram hma madín junthü nangué 'be'a mí éc'yei zehé ü yu judío. Ne nangué n'da ran 'yohü í Jesús nin jun'tü, ngue bi du, pe nu ra Pablo nts'edi bi ma ngue í 'bui, bi 'yëna.

²⁰Nu ra Festo bi thoqui bi ma:

—Ne nugä hin dí päcä ga öt'ä ran juänbi nangué 'be'a éc'yei yu judío. Janangue'a dá än'na ra Pablo 'bu nde da mba bu Jerusalén, da mba ma juänbi bu. ²¹Pe nu ra Pablo bi 'yác ran t'ëdi, nde ga dá bu 'büh ra hmuts'ut'abi Augusto bu Roma. Dá manda buya da 'bädi asta gue'bu bi zä ga pähdä bu 'büh ra hmuts'ut'abi, é'n'a ra Festo.

²²Nu ra ts'ut'abi Agripa buya, bi xi'a ra Festo:

—Nugä dín nde ga öde 'be'a da man'a ran 'yohü.

Bi dá'a ra Festo buya:

—Nixudi da zä guí 'yöde.

²³Man'da pa buya bi mba bu ja rá ngu ran juänbate ra Agripa ne ra Berenice. Ne bi mba bu mbo gätho ja yá ts'edi, min 'yohü yu hmudofü ne yu ngarpi bu ja ra hnini Cesarea. Ne bi ts'ini xän ho nguetho í ja yáts'edi. Ne nu'a ra Festo bi manda da ts'ixpu ra Pablo. ²⁴Ne nubuya bi 'yën'a ra Festo:

—Nu'í gra ts'ut'abi Agripa, ne ahü gyän 'yohühü gätho guí 'bühmbü ua ya, guí nuhü na ran 'yohü. Ne gätho yu judío 'bäpu Jerusalén ne'ü 'bucua Cesarea madín yäpi nanguéhna. Nu'ü njäm'bu mí e't'a mí xiqui ngue mí ädi da mba ntho. ²⁵Pe nu'bu má päcä ngue nte bi 'yöt'a rán säui dí tho, dá éngä ga pänpü 'büh ra hmuts'ut'abi bu Roma, nguetho mí manse da mba ma dá bu. ²⁶Pe hin'yü 'be'a sä ga o't'ä a xu 'yöt'e ngue ga pänpa ma hmu. Janangue'a dá zohhdä na ran 'yohü, guí 'yöhmü ts'ü 'be'a da man ya, ma ts'ut'abi Agripa í. Ne nu'bu gá 'yöhmü, masque da zä guí xijü buya 'be'a da zä ga o't'ä nangué ran yäpi. ²⁷Nguetho dí éna hingui ho ga pänpü n'da ra ofádi, ne nte má söcuä da jäts'i ngue da mam bu hanja í ofádi, bi 'yën'a ra Festo buya.

26

Nu ra Pablo bin juän zehé bu 'büh ra ts'ut'abi Agripa

¹Nu'a ra Agripa bi xi'a ra Pablo:

—Da zä guí manse nangué'a zehé, bi 'yëmbi.

Nu ra Pablo bi uan rá 'ye ne bi ma nanguese. Bi 'yena:

²—I jagá ran johya, nguetho sá dam 'bácá ua ja ni hmi, gra ts'ut'abi Agripa, ne sá gam mangá nangué 'be'a í yaçpá ma mijudiohe. ³Nguetho guí paði xun ho 'be'a gátho yán t'ot'e yu judío, ne guí paði 'dahma 'dan'yo ma t'çc'yeihe dyu judíohe. Janangué'a dí á'a ra mate, gui 'yot'i ts'u xun ho 'be'a gam mangá.

Rám 'bui ra Pablo 'bu hin ní 'yçc'yei

⁴Nu'u gátho ma mijudiohe í paði 'be'a nim 'bui dá ot'á bu 'buh ma menguhe, 'bu mán t'ahnigá ne'bu mám 'bucá bu Jerusalén, asta guehya. ⁵Nu'u hin'yá ra páhá da ma, pe maya'bu mi paði ngue nya'a thoho dá tenni xun ho tengu man yu fariseo. Nu yu fariseo man'da éhya da 'yot' man t'çdihe dyu judíohe xinda gue'u mi'da. ⁶Nuya dí 'bácua ja ran juanbate, nangué'a 'be'a dí çc'yei. Nugá dí çc'yei 'be'a bi xi'a Ojá ma ngurpa bombótahe, ngue da xox'u xun du. ⁷Nugáhe yám bom'бето u 'de'mayoho yú ts'unt'u ma ngurpa bombótahe ra Jacob, dí éhyahe ma pa ne ra xui nangué rá 'befi Ojá. Ne nugáhe dí tømhbhe 'be'a bi man Ojá, gue da xox'u xun du. Nugá dí çc'yei gue majuani bi da'mi bi 'yot'a, ne gue'a ní yaçpá ya ma mijudiohe, ma ts'ut'abi Agripa í. ⁸Hanja gni ðumhbhu ngue hingui sá Ojá da xox'u xun du, bi 'yén'a ra Pablo.

Bi man ra Pablo madí unba yu 'yçc'yei

⁹Ne xø bi 'yem mahøn'a:

—Guec zehégá, nya'a thoho dá bængá ngue mi éngá xun ho 'bu ga sucá ra Jesús, ra mengu Nazaret. ¹⁰Nubu Jerusalén xun ngu yu 'yçc'yei dá cot'a fádi, nguetho bi 'dacá ran t'çdi yu hmumbájá. Ne nu'bu mi t'çna da mba ntho, 'da'angu dá bømhbhe. ¹¹Ne xun ngu yu nidí dá unba u yu 'yçc'yei bu ja ma nijáhe dyu judíohe. Ne dá sápi dá serpa yú t'çc'yei. Ne nugá emme min cuégá nangué'u, ne pu ja yu hnini yatho dá mbagá, dá un ran unbi u, bi 'yena.

Bi mam mahøn'a ha bin jaba bi 'yçc'yei

¹²Ne xø bi 'yem mahøn'a:

—Ne dá çaxá ra søcuá, ngue rán t'çdi yu hmumbájá, ngue ga unba yu 'yçc'yei. Dá hq ra 'yu ná mba bu ra hnini Damasco. ¹³Nu'í ma ts'ut'abi Agripa í, nu'bu mbe huxyadi dá nu bu 'yu n'da ra nyot'í bi 'yçh mahçts'i, ne man'da madí hyát'i xinda gue ra hyadi. Ne nu'a bi hyärpu dí 'bähmbe. ¹⁴Ne nu'bu gátho má tanje bu hái, dá øcá n'da ra nde ngue ma ndese í ts'oqui, ra hebreo, í éna: “Saulo, Saulo, hanja gni ungui. Xun heí guí ot'e, tengu n'da ra mbundani í pa ma suni ra t'o hndepe dim pefi xun ho, ne í nete thoho,” bi 'yengui. ¹⁵Ne nugá dá ánni: “To'o í, ma Hmu.” Nu ra Hmu bi daði: “Nugá dra Jesús, guecá gadí ungui. ¹⁶Nuya dami ndants'i,

gui 'bái. Nuya dán 'yusegá ua n'dahma gui ma ne gan juanni nangué gátho 'be'a gá nu ya, ne gátho 'be'a ga ut'a m'bejua.” ¹⁷Ne bi 'yengui: “Nuya ga pahn'na'i bu 'buh yu ja'í hing yu judío, ne ga jamansu í nangué 'be'a da nde da 'yot'a'iyu judío, ne yu ja'í ngue hing yu judío. ¹⁸Ne nangué nim hma, ga japi da xoc yú mbui yu ja'í ne him man din 'yo bu ja ra 'bexui, pe din ja ran nequi yú mbui. Ne ga japi da 'uepu ja rá ts'edi ra zithu, ne din 'yo bu ja rá ts'edi Ojá ma Ta. Ne din ja ra punbi yú ts'oqui. Ne da nu ra te mazai u, ne gátho ran japi ga unni, tengu mi'da dá 'uecá,” bi 'yengá ra Jesús, bi 'yén'a ra Pablo.

Ra Pablo him bi mbesta a bi man ra Hmu 'bu min yuse

¹⁹Ne nu ra Pablo bi thoqui bi xi'a ra ts'ut'abi Agripa:

—Nugá hin dá festhoho 'be'a bi xicá ra nde gue bá çh mahçts'i. ²⁰Rá mbuði dá xi'u 'bupu Damasco, gue dí páh yán 'yomfçni ne din 'yo bu rá 'yu Ojá. Ne dá xifi dá 'yot' ra 'befi xun ho nguepu dá fádi xu páh yán 'yomfçni. Ngutho dá mangá bu Jerusalén, ne pu gátho ra hái Judea, ne dá xicá yu ja'í ngue hing yu judío. ²¹Pe nangué'a 'be'a dá mangá, nu'u 'da yu judío bi bentcá bu ja ra danija, mi nde xta hyogui. ²²Pe asta gue yu pa jabuya í fáxcá Ojá. Ne dí xi'u ja yú ts'edi, ne dí xi'u hin'yu yú ts'edi. Ne hont'a dí xänbi 'be'a bi man ra Moisés ne 'be'a bi man yu pøngahya, ngue bin ja. ²³Nu'u, bi ma ngue jatho da nu ran unbi ra Cristo, ne gue'a ra mbuði da mba nsots'i bu 'bu'u xun du. Da mba nsots'i guepu da zá dí un ran nequi yú mbui u yu judío, ne'u hing yu judío, bi 'yén'a ra Pablo.

Ra Pablo ndepe da 'yçc'yei ra ts'ut'abi Agripa

²⁴Ne nu'bu ngubu mi man ra Pablo, nu ra Festo nts'edi bi mbafi:

—Nu'í gra Pablo, guín gat'i, emme xun ngu guí pah ra søcuá janangué'a guín gat'i.

²⁵Bi da'a ra Pablo buya:

—Hin dí jat'á, gra hoga ts'ut'abi gra Festo. Pe gátho dí mangá majuani a. ²⁶Nu ra Agripa in ts'ut'abi bu 'buh yu judío, í 'bucua, í paði nangué 'be'a gátho díim mangá. Janangué'a hin dí su ga mangua ja rá hmi. Ne dí haxa njuani ngue í paði, nguetho him bi t'agui 'be'a bin ja, bi 'yén'a ra Pablo.

²⁷Ne xø bi xih ra ts'ut'abi Agripa:

—Ma ts'ut'abi Agripa í, ha guí çc'yei 'be'a bi man yú pøngahya Ojá. Nugá dí paçá gue guí çc'yei, bi 'yembi.

²⁸Nu ra Agripa buya bi dat'a ra Pablo:

—Nu'í, guí nde 'bex ga pácá man 'yomfçni, ngue ga çc'yei ra Cristo.

²⁹Nu ra Pablo bi 'yemp'a:

—'Bexgue guehya, ogue niya'bu ts'u, Ojá í paði 'be'a díndegá. Dín nde gue guí 'yçc'yei, ne ahú gátho guí 'buhmbu ua guí øhmbu 'be'a

dím mangá ya. Ne dín nde gui cohmba tengugá, pe hont'u yu cadena hin'na u, bi 'y'ambi.

³⁰ Ne nu'bu ngubu mi man ra Pablo, ra Festo ne ra Agripa bim 'bái, ne'ra ra Berenice ne'u mi'da mi hupá. ³¹ Ne nu'bu mi mba bu thi, n'da ngu n'da bin yase u:

—Nu'a ran 'yohu ra Pablo, nte bi 'yot'a ngue da du, xinga gue'a din ofadi, bin 'y'emp'ra.

³² Nu ra Agripa bi 'yemp'a ra Festo:

—Nu'bu hin xtá ma din dá bu 'bah ra hmuts'ut'abi bu Roma, sá da mba nso'ts'i 'bu, bi 'y'ambi.

27

Bi 'benru Roma a ra Pablo

¹ Nu'bu ya xi hma ngue ga huhe ra barco, ne ga mbáche bu Roma, ra hái Italia, nu ra Pablo ne mi'da yu ofadi bi mba ma dápi a ra ngurpadofui, rá thuhu ra Julio, rá ngurpadofui ra hmuts'ut'abi Augusto bu Roma. ² Dá huhe ra barco ngue bi nexru ra hnini Adramitio, ne en'u da thoru ja yu hnini bu ja ndendeja bu ra hái Asia. Dá nexhe bu buya, ne dá mbáhme ra Aristarco, ra mengu ra hnini Tesalónica bu ra hái Macedonia. ³ Nu man'da pa dá sómhbe bu ra hnini Sidón, dán sáyabe bu. Nu ra Julio min yamanhoui ra Pablo, ne bi un ran t'edi da mba bu 'bah yu amigo. Ne nu yá amigo bi un ran sáya. ⁴ Ne nu'bu má nexhe bu, dá thohmbe bu nthet'i ra t'uhái Chipre i ja bu made ra deja. Dá thothe bu n'danguadi nguetho emme ts'edi ran dahi bu njombu. ⁵ M'bejua dá thohmbe bu ja ra hái Cilicia ne ra hái Panfilia ja bu ndendeja. Dá sómhbe bu ra hnini Mira bu ra hái Licia.

⁶ Gueru bi díj bu n'da ra barco a ra hmudofui ngue bá nexru Alejandría, ní mba bu ra hái Italia. Ne nu'a ra hmudofui bi jaje dá huhe ra barco. ⁷ Ne xun ngu yu pa zu njante thoho dán 'yohu bu ja ra deja, ne xun hej dá thohmbe bu gátho rá nyani ra t'uhái Gnido. Nu ran dahi him bi jaje njuantho dá uenthe, janangue'a yabu dá cáthe njombu ja ra t'uhái Creta, gueru nthet'i ra t'uhái Salmón. ⁸ Ne xun hej dá thohmbe bu gátho rá nyani ra t'uhái Creta, ne dá sómhbe bu ja yún sáya yu barco, t'ambi Buenos Puertos. Ne hinga yabu ja ra hnini Lasea.

⁹ Ne xun ngu yu pa ya dá 'behmbe nangue ran dahi, ne nts'utho bu dín 'yo ra barco bu ja ra dehe, nguetho yu pa ya i ja yan dahi. ¹⁰ Nu'a ra Pablo bi xi'u min 'yohu:

—N'yohu ahú di xi ahú, nu'bu ga thohmbu, ga nuhu n'da ra 'yanthi nguetho xun hej thoho bu di mba ma 'yoni ra barco. Ne hinga hont'a ra barco ne ra 'beni ga 'behmbu, pe ts'rupu thoho necáhu ga tuhú, bi 'y'emp'u.

¹¹ Pe nu ra hmudofui man'da mi ec'yei 'be'a bi ma rá mbeti ra barco ne ra hmu ngue madí 'yoni, xinda gue'a 'be'a mi man ra Pablo. ¹² Nubu Buenos Puertos hingu ho ngue da goru ra barco yu pa xu se. Janangue'a nu'u mbe gátho u mi gna xcá sómhbe bu ra hnini Fenice, gueru xcám 'báhme yu pa xu se. Nubu Fenice, ra hnini bu ra t'uhái Creta, man'da ja yún sáya xun ho bu yu barco, nguetho hin e ts'edi thoru ran dahi.

Ran dahi bi 'yen ra deja

¹³ Ne n'da ra pa bi pom bu bí 'yeh ran dahi, ne hinga nts'edi i 'yo. Ne en'u xun ho 'bu da thogui. Janangue'a bi gux'a ra t'egui mi o bu mbo ra dehe, ngue rán ts'ammi ra barco. Dá thohmbe buya, zu njante thoho á tho'a ndendeja ra barco bu ra t'uhái Creta. ¹⁴ Ne 'bex bá e'a n'da ran dahi emme nts'edi, bá nexru Creta. ¹⁵ Ne nu'bu mí mbadi bi ndón ra barco ran dahi, him mí sá da mba ma 'yoni buya, dán unthe buya, ne dá tendahe ran dahi bu i mba. ¹⁶ Ne dá cáthe bu heru ja ra t'uhái Claudia i ja bu made ra deja, nguetho bi taci ts'u ran dahi ra hái. Ne xun hej bu dá juxhe bu mbo a n'da zu t'ubarco ngue mí jut'a ra barco. ¹⁷ Ne nu'bu mí caru mbo ra t'ubarco, bi mba m'bánba yu xahi a ra barco ngue hin da xot's' yu xithe. Ne nu'u buya mí supi da 'yen ran dahi ra barco bu ja ra 'bomu, ne da dontru gueru t'ambi Sirte. Janangue'a bi gacu yún thácan dahi ra barco. Ne bi duxtho ran dahi ra barco bu ja ra dehe. ¹⁸ Man'da pa buya bi du'mi bi hyoru ja ra dehe yu 'beni mí horu mbo ra barco, ndepe hin di hu ra barco, nguetho emme nts'edi mí enje ran dahi. ¹⁹ Ne ná hyu pa buya dá sosegáhe, dá hómhbe thi 'be'a gátho mí honi 'bu di 'yon ra barco. ²⁰ Ne xun ngu yu pa emme mi ja yu güi, ne nya'a him bin c'a ra hyadi, xinga gue yu s' bu xun xui. Ne dá nuhe n'da ran datendahi emme nts'utho. Ne di su ga tuhe.

²¹ Ne nya'a thoho njom bin sihme. Nu ra Pablo bim 'bái bi 'y'na:

—N'yohu ahú nde'bu xqui 'yode 'be'a dá mangá. Nde'bu xcambán sáyahu bu Creta, ne hin xcá nuhu ran unbi ya, ne hin xqui 'beh ni 'benihu. ²² Pe nuya, o di tu ni mbúhu, nguetho xinga n'da ahú gam 'behmbu, pe hont'a ra barco dim 'bedi. ²³ Nguetho dám 'bá'be n'da rá m' behni Oja mahets'i má xui, gue nugá rá mbetigá Oja ne di thande a. ²⁴ Ne nu'a ram 'behni bi xiqui: “O guin su Pablo, nguetho jatho da mba ma dá'i bu 'bah ra hmuts'ut'abi bu Roma. Ne nu'a Oja hin di japi da du u guí 'báhmbu ua ja ra barco, tengu gá 'yápi,” en'a rá m' behni Oja mahets'i. ²⁵ Nuya, n'yohu ahú, dan johyahu, nguetho dí ec'yei gue majuani da 'yot' Oja tengu bi xic rá m' behni. ²⁶ Pe nu ran dahi da 'yenju bu ja

n'da ra t'uhäi i ja bu made ra dehe, bi 'yên'a ra Pablo.

²⁷ Nê nu'bu ya xî gua'i 'de'ma goho ma pa di 'yohe, nubuya bi 'yengähe ran dâhi bu ja rá xêqui ra dejâ t'êmbi Adria, 'bu min xui. Nê nu'bu yu mbefi gue di 'yon ra barco, mim bēni hinga yabu ja n'da ra häi. ²⁸ Nê bi 'yeni hangu nan hê ra dehe, 'däte ma 'de'ma'dato metro nan hê. Nê bi dān'i ts'u ra barco, bi 'yeni mahōn'a, nê nuya hōnt'i 'däte ma yoto metro nan hê ra dehe. Janangue'a bi bādi him ma yatho bu ndenthe. ²⁹ Nu'u mi supi da zōm bu ndenthe ra barco, gue din theu yu do. Janangue'a bi 'yent'i goho yu t'egui ngue yān ts'āmmi ra barco, bi 'yentru ja rá xuthā ra barco, ndepe hin din 'yo. Nê emme mi xōmni din nêqui. ³⁰ Nu yu mbefi di 'yon ra barco mim bēni xtā 'dagui, bi çā'ma man'da ra t'ubarco bu ja ra dehe. Pê bin häte, nguetho çna gue'u yu t'egui xtā 'yent' mi'da bu ja rá yā ra barco, gue yān ts'āmmi. ³¹ Pê nu ra Pablo bi 'yēmp'a ra hmudofui, nê'u yu dofiu:

—I nde da 'dah yu di 'yon ra barco, pē nu'bu da 'dah yu, hin da zā gui ponju 'bu.

³² Nu yu dofiu buya bi hyēcua yān thāt'i ra t'ubarco, nê bi dux ra dehe, janangue'a njom bi 'dagui.

³³ Nê nu'bu t'ānêqui tho nu'a ra Pablo bi xifi nde'bu din sihmē. Bi 'yēna:

—Nuya, ná 'de'magoho ma pa ya ngue mí tutho ni mbūihū, nê hin gān sihmēhū. ³⁴ Nuya dí øt'ahū ra ts'edi gui sihū ts'u ra hme. Nu'a dí zac ni jā'ihū a, nê guepu da zā xinga n'da gam 'behmbū nê njon din anbi, xingui ts'u.

³⁵ Nê nu'bu mi jua'a bi man'a ra Pablo bi hyāca n'da ra thuhmē, bi un ra jamadi Ojā bu ja yū hmi gātho mi 'būpu, nê bi xeni bi dū'mi bi zi. ³⁶ Nu'a bi man ra Pablo bi hyurpa yū mbūi u, bin sihmē ts'u buya. ³⁷ Nê nugähe í juaje yociento nê hyāte ma 'de'ma 'dato njā'i mi 'būhmbe bu ja ra barco. ³⁸ Nê nu'bu mi juadi bin sihmē u, nu'a ra trigo mi hōpu ja ra barco bi hyōm bu ja ra dehe, ndepa dí çāh nan hyū ra barco.

Bi xēn ra barco ra dehe

³⁹ Nê nu'bu mí hyats'i, him mi pādi 'be'a rá thuhu ra häi bi hyandi. Nu'bu mí nu mi ja bu n'da ra 'yethe gue him mí ja yu do, guepu mim bēni mi sá xti cū't' ra barco. ⁴⁰ Bi hyēcua yān thāt'i yūn ts'āmmi buya, bi zopu dehe. Nê bi xocua yān thū't'i yān thācadehe ngue yām 'bā't'i ra barco. Nê bi 'yēspa mahōn'a n'da ran thācandāhi. Nu ran dāhi buya bi 'yon ra barco, nê bi dū'mi bi hyām bu ja ra ndendejā. ⁴¹ Pê nu'bu má sōmhbe hapū hingui hē ra dehe, dán tīmhbe bu yoho yu 'yethe, n'da n'danni ní yēhe. Nu'a rá yā ra barco bi yūrpū ja ra 'bomu nê bin dū bu, nê him mi sá da thogui. Pê nu rá xuthā buya bi mbūdi bi xēn ra dehe, nguetho nts'edi din

the bu yu dehe. ⁴² Nu yu dofiu buya, çna da hyo yu ofādi, ngue mi supi din xaha, da 'dagui. ⁴³ Pê nu ra hmudofui him mi ndepe gue nê ra Pablo da tho, him bi japi da 'yōt'e 'be'a mim bēn'u yu dofiu buya. Bi manda ngue to'o pāh nan xaha, ra mbūdi da zo bu ja ra dehe nê din xaha, da zōm bu ja ra häi. ⁴⁴ Nê'u mi'da ngue him mi pāh nan xaha, bi 'yoxpū ja yu xithe o gue yu xeca barco. Nê gātho bi zōmanho bu ja ra häi.

28

Bi zōm bu ra häi Malta a ra Pablo

¹ Nê nu'bu má sōmhbe bu ja ra häi, bi sije ngue rá thuhu ra t'uhäi Malta, i ja bu made ra dehe. ² Nu yu mēngu bu emme bi 'yōcahe ran ho, nguetho bi 'yurcahe n'da ra sibi nguēpu dán tāspihe. Bin 'ye bu nê xū seje. ³ Nu ra Pablo bi pet yu 'yont'o, bi 'yūspū ja ra sibi, 'bex bi bōn'a n'da ran dāte pozū bu ja ra t'o, nu'bu mi zā ra sibi. Nê nuna ra pozū bi zap rá 'yē ra Pablo, nê bin zūrpū. ⁴ Nu'bu mi nu yu mēngu bu ngue i zūrpū ja rá 'yē ra Pablo ra pozū, bi 'yēn'u:

—Masque ra hyodu na ran 'yohū, masque him bi du bu ja ra dehe, pē nuya m'bejua da gut'a 'be'a xī 'yōt'e.

⁵ Pê nu ra Pablo bi huāc rá 'yē, nê bi dāh ra pozū, nín so bu ja ra sibi, nê nte mán anbi bi nu ra Pablo. ⁶ Nê nu'u 'bāpū, mi tō'mi nde da nu 'bu da nden bu bi zapi, o gue da 'yagui nê 'bex da du. Nê nu'bu ná nya'a mí tō'mi, hin te bi ja, bi pā'a mim bēn'u. Nê çn'u: “Masque n'da ra ojā na.”

⁷ Nu'a rá ts'ut'abi ra t'uhäi Malta, í Publio a, mí jase n'da xēqui rá häi jombū dán tāspihe. Nê bi xije ga mbāhmbe bu rá ngu. Nê hyu pa dām 'būhmbe bu, nê emme xūn ho bi 'yōrcāhe. ⁸ Nu rá ta a ra ts'ut'abi Publio ya xmi u 'bu má sōmhbe bu, mí ja ra pa nê ra mbōni. Nu ra Pablo bi mba bu da nu, bin yāui Ojā nê bi gāx rá 'yē, nê 'bex bi zā buya. ⁹ Nê nu'bu min ja 'be'a bi 'yōt'a ra Pablo, gātho mi 'būpū ja ra häi ngue mīn zāman'u bi zōm bu, nê gātho bi hoqui, bi zā buya. ¹⁰ Nê xūn ngu yūn t'unni bi 'daje, nê nu'bu má mbācāhe, xō bi 'daje gātho 'be'a ga homhbe bu ja ra barco.

Bi zōm bu Roma ra Pablo

¹¹ Nhyuzna dām 'būhmbe bu ja ra t'uhäi Malta, dá huhe n'da ra barco buya. Nu ra barco mi hō bu gātho yu pa xū se, ngue bá nēxpū Alejandria. Nu rá thuhu ra barco t'ēmbi yu gon'yohū Cāstor nê Pólux. ¹² Nê dá huhe ra barco, dá nēxhe bu ra t'uhäi Malta buya, nê dá sōmhbe bu n'da ra hnini Siracusa, ngue 'dan'yo ra häi, nê hyupa dán dehe bu. ¹³ Dá nēxhe bu, nê dá cāthe bu ja ndendejā asta gue'bu go má sōmhbe bu ra hnini Regio. Nê man'da pa buya bin 'yo xūn ho ran dāhi, nê ná yopa dá sōmhbe bu ra hnini Puteoli, gue ra häi Italia, nê dá çācāhe

bɔya. ¹⁴ Nubɔ, dá tɪmhbe 'da'u yɔ cu nanguɛ ra Cristo. Nu'u bi xije dan sɔyahe bɔ nyoto pa. M'bejua bɔya dá hɔxhe ra 'yu í pa bɔ ra dɔhnini Roma. ¹⁵ Nɛ nu'u yɔ cu nanguɛ ra Cristo mi 'bɔpɔ Roma, mi ɔde ba ɛhmbe bɔ 'yu. Bá ɛh pɔya, bi daje bɔ ja ra hnini Foro de Apio, nɛ bi daje mi'da bɔ ra hnini Tres Tabernas. Nɛ nu ra Pablo 'bɔ mí nu, bi xi Ojɔ jamadi, nɛ nu Ojɔ bi huyɔpɔ rá mbɔi bɔya. ¹⁶ Nɛ nu 'bɔ má sɔmhbe bɔ ja ra dɔhnini Roma, nu ra hmudofɔi bi dá bɔ yɔ ofádi bɔ 'bɔh rá hmu yɔ mbádi. Pɛ nu'a ra Pablo bin t'un ran t'ɛdi dim 'bɔsɛ bɔ ja n'da ra ngu, nɛ hɔnt'a n'da ra dofɔi da mbádi.

Bi man rá m Hman Ojɔ ra Pablo bɔ Roma

¹⁷ Nɛ nu 'bɔ mi tho'an hyupa, nu ra Pablo bi zon'da yá ngarpi yɔ judío ngue mí 'bɔpɔ. Nɛ nu 'bɔ mim pɛti bɔ 'bɔ'a ra Pablo, bi 'yɛmbi:

—Man 'yohɔ ahɔ, nte man ts'o dá ɔrpá ɔ ma mijudíoɔh, xín dá festa yún thɔnde bi thocta ɔ ma ngarpa bombɔtahɔ, pɛ guehma bi mba ma dáǵá bɔ 'bɔh yɔ romano bɔ Jerusalén. ¹⁸ Nɛ nu 'bɔ mi 'yɔrcá ran juɔnbi, nu'u mi nde xtá hyɛga thoho, nguetho nte dá ɔt'á ngue da thogui. ¹⁹ Pɛ nu ma mijudíoɔh him mi nde xtá hyɛga thoho, janangue'a dá áh ran t'ɛdi di dáǵá ua Roma. Pɛ hin'yɔ 'be'a dí m bɛni dá yáǵá ɔ ma mijudíoɔh. ²⁰ Janangue'a dá zohn'nahɔ dan nuhɔ nɛ dan yáɔhɔ. Nuju dyɔ israelhɔ, dí tɔmhɔu dí n ja 'be'a bi man Ojɔ gue dí n ja. Pɛ dí ɛc'yɛi ngue ya bi dɔ'mi bin ja 'be'a bi man Ojɔ, jananjabɔ nthu t'igá ra t'ɛgui ja ua, bi 'yɛn'a ra Pablo.

²¹ Nu'u bi xi'a ra Pablo:

—Nugáhe nte má sɔcuɔ bi 'bɛngáhe ní 'yɛpɔ Judea nanguɛ'e. Xínga n'da man 'yohɔhɔ bi nɛxpɔ, bi man ran ts'o nanguɛ'e, njo'o to'o bi yáǵá'a'i. ²² Pɛ dí n nde gui xije ts'u 'be'a guím bɛni, nguetho hɔnbɔ bi zǵá i hma hingui ho 'be'a guí ɛc'yɛihɔ, bi 'yɛn'u.

²³ Nɛ nu'u bim pɛti man'da ra pa nanguɛ'a xí ma, nɛ xɔn ngu ɔ bi zɔm bɔ mí 'bɔ'a ra Pablo. Nu ra Pablo bɔya gátho ra pa bi xifi nanguɛ rá 'bɛfi i ɔt' Ojɔ ua ja ra ximhá, nɛ 'bɛpɔ ní manda Ojɔ ɔ yɔ jǵá'i. Bi hyoni 'bɛpɔ dí 'yɛc'yɛi ra Jesús, nɛ bi 'yuti hapɔ nt'o'ti nanguɛ ra Jesús bɔ ja rá sɔcuɔ ra Moisés, nɛ yá sɔcuɔ yɔ pɔngahyá. ²⁴ Nu'u 'da bi 'yɛc'yɛi 'bɔ mí man ra Pablo, pɛ 'da'u him bi 'yɛc'yɛi. ²⁵ Nɛ nu 'bɔ him mí sǵá ngue 'da'angu da bɛni, bi mbádi bi mba. Pɛ nu ra Pablo man'da ram hma bi xi'u:

—Nuna rá Hogandáhi Ojɔ majuɔni bi ma nu 'bɔ mim pɔngahyá ra Isaias, nɛ bi xi'u ma ngarpa bombɔtahɔ. ²⁶ Nɛ bi t'ɛmp'u:

Ní mba bɔ 'bɔh ní mijudíoɔh, nɛ guí 'yɛmbi: “Nu ahɔ zǵá guí ɔhmbɔ nanguɛ ní zaguhɔ, pɛ hin guí pǵhmbɔ 'be'a guí ɔhmbɔ.

Nɛ guín nuhɔ nanguɛ ní dáhɔ, pɛ hin guí pǵhmbɔ 'be'a guín nuhɔ,”

ngubɔ bi 'yɛmb yɔ jǵá'i.

²⁷ Nguetho nu yɔ jǵá'i xɔm mɛ yá mbɔi, nɛ xíngui ts'u cɔ't' yá zagu 'be'a ɔde.

Nɛ tengu 'bɔ di ts'ant' yá dá, nguetho su da nu,

su da 'yode,

nguetho hingui nde di pǵh yá mbɔi

guerɔ da zǵá xcá hocpa yá mbɔi,

ɛn'a rá Hogandáhi Ojɔ 'bɔ mí m pɔngahyá ra Isaias, bi 'yɛn'a ra Pablo.

²⁸ Nɛ bi thoqui bi 'yɛmbi:

—Dami pǵhmbɔ ngue nuya da si'u hing yɔ judío 'bɛpɔ da zǵá dí zin Ojɔ ɔ, nɛ gátho yɔ pa dí mba bɔ. Nɛ nu'u, man'da da 'yɔ'u, bi t'ɛmp'u yɔ judío.

²⁹ Nɛ nu 'bɔ mí gua'a bi ma ra Pablo, nu yɔ judío bi mba, nɛ bin junzɛhɔ ɔ 'bɔ mí mba'u, nanguɛ 'be'a bi man'a ra Pablo.

³⁰ Nɛ nu'a ra Pablo bim 'bɔpɔ nyo jɛya bɔ ja ra ngu xí mihi. Nɛ gátho to'o bi mba bɔ, bi numanho. ³¹ Nɛ nu ra Pablo bi ma 'bɛpɔ dí manda Ojɔ ɔ, nɛ bi xǵnbi nanguɛ ma Hmuhɔ ra Jesucristo. Nɛ nu'a ra Pablo him mi supi to'o da 'yɔde, nɛ njo'o to bi hɛcpi.

ROMANOS
Ra sɔcua bi 'yorba ra Pablo u
yu 'yɛc'yei bu ja ra ngurpa
dahnini Roma

Ran zengua

1 Nugä drä Pablogä, drä 'yɛhägä ra Jesu-
 cristo. Ne bi xic Ojä ma 'bäigä'be ra Cristo,
 ne bi huangui gam mangä rän ho ma'da'yo
 Ojä. 2 Ne guet'a ram hma mi man Ojä bu ja rá
 hoga t'ohni bi 'yo'tu yú pøngahya maya'bu.
 3 Ne n'dat'a ram hma im ma nangue ra Je-
 sucristo rá Ts'ant'u Ojä a, ne nangue'a bim
 'bucua ja ra ximhäi, rá m bom'beto ra David
 a. 4 Pe nu'bü mi dambëni bu 'bu u xän du,
 ja bi 'yu Ojä xän ho gue rá Ts'ant'u Ojä a
 büya nte hëmbi nangue rá Hogandähi in
 'youi. Gue'a ma Hmuh a. 5 Ne rá mate
 zehë bi xiqui ma 'bäigä'be ra Cristo, ga japi
 da'yɛc' yei yu ja'i gätho yu hnini, ne gue'a dí
 hnumanho ra Cristo a büya. 6 Janangue'a
 in ndec Ojä ga mba ga fäx'a ni t'ɛc'yeihü,
 nguetho bi zon'nahü Ojä bi ja'ahü yú mbëti
 ahü ra Jesucristo. 7 Guehna dí ot'ahü na
 ya gätho ahü guí 'bühmbü bu ja ra dahnini
 Roma, ngue bi huɛc'ahü Ojä ne bi zon'nahü,
 ne bi 'uec'a ni mbühü in nde ahü hont'a guim
 bëmhbü a. Dí äp Ojä ma Tahü ne ra Jesucristo
 ma Hmuh da hyut'a ni mbühü nangue rá
 mate zehë.

ɛmme in nde da zøm bu Roma a ra Pablo

8 M'bet'o thoho dí xi ahü ɛmme dadí jo-
 hyagä, nguetho dí ø'a man yu ja'i hønbu
 go hapu dí 'yo ngue guí ɛc'yeihü xän ho.
 Janangue'a dí xi Ojä jamadi nangue gätho
 ahü. Ne di thocpa ra jamadi ma Ojahü ra
 Jesucristo. 9 Ne i pa Ojä hin dí ɛ'ts'a ná ya'be
 nangue ahü. Ne dí hah ma mbüi dí ørpa rá
 'bëfi'bu dim man a ran ho ma'da'yo nangue
 rá Ts'ant'u. 10 Ne dí äp rá mate Ojä ngue
 hin da ya'a ga mbagä bu guí 'bühmbü. Ne
 hin dí paði 'be'a da zä dá søm bu, pe go pa
 Ojä, ne xømhma thoho da nde Ojä ga mba
 bu. 11 Nguetho ɛmme dín nde gan nu ahü,
 ga fäx ahü dín ja ahü man'da xän ngu rá
 ts'edi Ojä, ne man'da gam 'bähmbü xän ho
 büya. 12 Necä da zä guí fäxcahü, janangue'a
 da zä 'da xtám fäxtahü nangue ma t'ɛc'yeihü
 dí comhbü. 13 Ma zi cu ahü dín nde guí
 pähmbü ngue xän ngu yu nidí mi ɛna xcä
 mba bu, pe hinga na sä. Pe guehna dín nde
 ga mbagä bu ne da hnurca ma 'bëfi bu guí
 'bühmbü, tengu bu mi'da yu hnini xtá mba.
 14 Nguetho i 'yo ma güenda ga xänba yu ja'i,
 ne u 'büpu ja yu hnini ne u yam 'bündapø ja'i,
 ne'u päh ra sɔcua ne u hingui paði, gätho ga
 xänbi. 15 Janangue'a ne ahü ɛmme jag ra pähä
 ga xän'nahü rán ho ma'da'yo ra Cristo, gätho
 ahü guí 'bühmbü bu ja ra dahnini Roma.

*Nu ran ho ma'da'yo ní yqn u to'o gätho da
 hyqn a*

16 Ne hin dí pɛs' ma sä gam mangä ran ho
 ma'da'yo, nguetho gue'a ram hma rá ts'edi
 Ojä a dí yqn u to'o gätho da hyqn a. Ne mbüdi
 bi sije dyu israelgähe, ne xø bi si u mi'da
 büya. 17 Nguetho nu ran ho ma'da'yo i xijü
 'be'a ní hogahü, gue ga hänthohü rá mate, ne
 hin'yü 'be'a man'da dí zinju Ojä a. Tengu
 män t'o't'i: "To'o bi 'yɛc'yei rá mate Ojä, bi
 hocpa yá ts'oqui, bin t'un ra 'da'yote büya."

Gätho yu ja'i in dupate yu ts'oqui

18 Nguetho nu'bü hin da yän Ojä yu ja'i
 i jatho dí unbi, nangue'a 'dan'yo thoho i
 thände, ne i ø't'e 'be'a gä má ts'oqui. Ne
 nu'a majuañi nde di bënba Ojä u, pe di
 hecpada u, nguetho man'da in numanhose
 yá ts'oqui. 19 Pe i pähma 'be'a sä da fädi
 nangue Ojä, nguetho gues Ojä di bënbi.
 20 Ne madague'bu hin di nequi Ojä, pe da zä
 da bäh yu ja'i gue magues Ojä ne i ja rá ts'edi
 mazäi a, nguetho in nu 'be'a gätho bi 'yøt'ua
 ja ra häi. Ne gue'bu go rá mbüdi ra ximhäi mi
 sä xtá fädi xän ho. Ne mi sä xtám bäh yu ja'i
 xtá numansu Ojä. Janangue'a njon da zä da
 xi Ojä nte in dupate. 21 Ne mi sähma xtám bäh
 Ojä, pe him mi nde xtá numansu a ne him
 bi xifi jamadi 'be'a gätho bin t'un'du. Pe bi
 du'mi bi bën a n'da ran 'yomfëni nte ni mba
 tho. Janangue'a bi 'bëh ra hogan'yomfëni.
 Ne njäm'bu bi zä da bëni 'be'a xän ho da 'yør
 püya. 22 Sä ɛna päse u, ne guerp i 'bepu ra
 hogan 'yomfëni büya. 23 Nu Ojä täte xän ho
 a, gue i 'bui mazäi. Pe nu'u bi 'yøzehë yu ja'i
 bi bøn i tengu yú pøte yu ja'i dim 'bëdi, ne yu
 doja ne yu zate ne yu pozü, man'da bi 'yëmbi
 ojä u. 24 Janangue'a bi hyɛ Ojä u. Ne man'da
 bi 'yøzehë 'be'a gätho bi numanhose büya gue
 ran 'yom't'ëni. Ne bi ts'onse yú ja'i n'da ngu
 n'da u. 25 Bi hyɛ a majuañi Ojä ne go bi 'yɛc'yei
 u him majuañi Ojä. Bi dände gätho bi 'yøt'
 Ojä ua ja ra ximhäi xinda gue'a Ojä gue bi
 'yøt'u. Pe hont'a Ojä mixte xän ho a gätho
 yu pa mazäi. Janangue'a hont'a ga ɛspahü
 a. 26 Ne gue'a i hyɛ Ojä u. Ne nubüya bi zä
 bi 'yøt' ran ts'o, gue'bu go mí 'yøt' man'da
 xän ts'o, ne yu xisu bi pä a bi zänba Ojä xtá
 'yøt'e, gue bi 'yasäba yú mixisuhü tengu'bu
 ran 'yohü zehë. 27 Ne yu 'yohü bi hych yän
 t'edi mi sän Ojä xtín thät'u yu xisu ngue xtí
 manda, nguetho ɛmme in nde di 'yasäba yú
 min'yohühü, nu'a him mi sä xtá 'yøt'e. Pe
 bi hyonse ran unbi gue yú ja'i zehë u 'bü
 mí 'uegue. 28 Ne nu'bü him mi numanho a
 ran 'yomfëni majuañi nangue Ojä, ngutho
 bi hyɛ Ojä u, ne man'da bi bën u yú ts'on
 'yomfëni ne bi 'yøt' yän ts'o him mi sä xtá
 'yøt'e. 29 Ne ɛmme di yus' yú mbüi gätho
 yu ts'oqui, ran 'yom't'ëni, ra ts'om'bäi, ran
 ts'iyate, ra nexmate, ran ts'eya, ran thote,
 ran süi, ran thäte, ran ucate, ran c'äte. 30 Ne

yá zánfehni u, ne i san Ojã, ne hingui su n'da ra ja'í, ne din 'yex' u, ne ma maguese u, thocpa thoho i honse mi'da yá ts'oqui hingui pa'di da 'yot'e, ne i festa'a 'be'a man yá ta ne yá mbe. ³¹ Ne hingui nde din 'yomfëni u, ne hin di ja'ts'a man u, ne hin'yá yán huçcate, ne hin'yá yá yembái. ³² I pãhma di unba Ojã u gãtho yá pa mazã, gue'a yán sãhu a nguetho i ot' ya i hmangua. Pe man'da guex'ta'a i ot'e ne man'da di johya 'bã xãn ngu u 'da'angu othũ u.

2

Di unba Ojã u to'o di ho yu ts'oqui

¹ Janangue'a hingui sã ga emhbũ him man sãhu a ran unbi hont'a go to'o gahũ. Nguetho nu'bũ di numan'ahũ u 'da nangue yá ts'oqui, ne di emhbũ go yán sãhu da nu ran unbi u, pe gue'a nãn juãnba zehẽhu a 'bũ gue n'dat'a dí othũ. ² Pe di pãhmbũ gue yán sãhu 'bũ di unba Ojã u ot' yá ts'oqui. ³ Pe sã dí emhbũ ngue go ga ponjũ rán juãnbi Ojã, ngue go dí emfũ hingui ho ot' u 'da, ne ya 'da'angu dí othũ u. ⁴ Ha hin dí pãhmbũ hanja him 'bexque di unghã Ojã nangue ma ts'oquihũ. Pe gue'a ní jaju ga pãh ma mbũihu xãn ho a. Pe nujã dí festahũ rá yembái i oçcahũ. ⁵ Pe nu'bũ xãm me ní mbũ n'da, ne xingui ts'ũ coh rá mbũ nangue yá ts'oqui, pe emme di pet yán unbi da t'õrpa 'bũ bi zõn ra pa, ngue rá muui a bi 'yot'e, ne da zemp Ojã a. ⁶ Ne n'da ngu n'da din t'un'na rán theui 'be'a bi 'yot'e. ⁷ Nu Ojã di unt'a ra temazã 'bũ 'bo'o zãj ot'a ran ho, nguetho honi dim 'bũhmi Ojã, ne i honi da 'yot'a i numanho Ojã, ne i honi da t'õrpa ran ho njãm'bu din thegue. ⁸ Pe nu'bũ dadín sũhmbũ Ojã, ne hin dí numanhohũ a ra 'yu majuãni pe hont' yá ts'oqui go dí numanhohũ, pe gue'a dí 'dajũ ra cuẽ Ojã a 'bũ, ngue emme nts'utho. ⁹ Nts'edi yán unbi ne 'be'a gãtho má dumbái da nu'ũ n'da ngu n'da to'o gãtho nzãj ot' yá ts'oqui, neje dyã israelhe, ne ahũ hin gyã israelhũ. ¹⁰⁻¹¹ Pe hont'a go to'o da hyoni da 'yot' ran ho, di japi 'darpũ dim 'bũhmi Ojã ne da numanho Ojã a, ne da hyurpa rá mbũ thocpa thoho, ne cãhe dyã israelgãhe, ne ahũ hing yã israelhũ. Nguetho gãtho 'da'angujũ bũ na nujũ Ojã. ¹² Ne nu'ũ hing yã israel him bi sih yán t'edi Ojã. Ne madague'bũ him bi sifi, pe guehã da nu yán unbi to'o di thocta yá ts'oqui. Ne ngutho u yã israel ngue bi sih yán t'edi Ojã, ne gue'ũ yán t'edi Ojã dí juãnba u to'o di thocta yá ts'oqui. ¹³ Nguetho nu'bũ da bãtho yán t'edi Ojã n'da, hin da numanho Ojã a 'bũ, hinda hont'bu da 'yot'a hmam bũ. ¹⁴ Nu'ũ hing yã israel, him bin t'un yán t'edi Ojã ngue ran hocjã'i xtã 'yot'e. Pe guehã i pãse mbo yá mbũ nda'a xãn ho, nguetho ja'bu i ot'a rán theui u yán t'edi Ojã ngue ran hocjã'i. ¹⁵ Ne madague'bũ him bi sih yán t'edi Ojã u 'da, pe tengu 'bũ mán t'ot'i bũ ja yá yá mbũ u yán t'edi

Ojã, ne guese yá mbũ i xifi ngue hingui ho a bi 'yot'e, o ja'bu xãn ho. ¹⁶ Ne gue'a dí juãnba Ojã u gãtho yã ja'í, nangue ra Jesucristo 'bũ bi zõn ra pa. Ne di juãnba u nangue u i açe mbo yá mbũ u. Ne gue'a i mam bũ ja ran ho ma'da'yo ngue dí m mangã.

Sã in 'yex' u 'da yã israel u yán t'edi Ojã

¹⁷ Pe nu ahũ ma mi'israel ahũ, guidín 'yexhũ nguetho gyã mengũ israelhũ, ne, "hõnsegahũ i numanhojũ Ojã, nguetho bi 'dajũ u yán t'edi," sã guí emhbũ. ¹⁸ Ne gã pãhmbũ rá pãhã Ojã, nguetho gãn xãhmbũ yán t'edi, ne gã pãhmbũ nda'a xãn ho da zã da 'yot'a n'da. ¹⁹ Ne guím bẽnsehũ guí uthũ ra 'yu u yã xãdã, guím bẽmhbũ yá nyot'i ahũ u i 'yo bũ ja ra 'bexui. ²⁰ Ne sã guí emhbũ ja nín t'edi guí xãnbahũ yã 'yãmbũ, nguetho guí pãhmbũ u yán t'edi Ojã ngue majuãni, ngue di un ran 'yomfëni n'da. ²¹ Pe nu'bũ gue'a guí othũ ma mi'israel ahũ guí xãnbahũ mi'da, hanja hin gãn xãsehũ thã. Guí xihmbũ mi'da ngue hin dim pẽ, pe hanja go guím pẽsehũ thã. ²² Guí xihmbũ mi'da ngue hin din 'yomt'eni, pe hanja go guí 'yomt'eni zehẽhu. Guí xihmbũ mi'da hin da 'yẽspa u yã hyãte ojã, pe ha hin guím bẽmhbũ ngue go guí cãzehẽhu bũ i thãnde yá ojãse u, ne guí pẽfũ 'be'a guí numanhohũ bũ. ²³ Gnã yãthũ a ngue'a guí emhbũ guí pãhmbũ yán t'edi Ojã. Pe man'da gadí jafũ hin da numansu Ojã u mi'da, nguetho guí festahũ u yán t'edi bi ma. ²⁴ Janangue'a bin ja tengu mán t'ot'i, ngue di c'ãman'ũ Ojã u hing yã israel 'bũ i nu a ran ts'o guí othũ, gyã israelhũ. ²⁵ Pe nu'bũ xcã othũ yán t'edi Ojã bi man ra Moisés, xãn ho ngue am hmẽpya ma ja'ihũ, ngue dyã israelhũ. Pe nu'bũ hin dí tenhdũ u, sãti thoho am hmẽpyagahũ 'bũ, ne nte ja bũ a uh ma hmẽpyahũ. ²⁶ Ne nu'ũ hing yã israel ngue him bi mba ma hmẽpyabi yá ja'í, nu'bũ ot' yán thehũ u yán t'edi Ojã, nu'ũ i numanho Ojã u, tengu'bu xtã hmẽpya bũ na nu Ojã u. ²⁷ Ne nu'ũ hing yã israel ngue nte ma hmẽpya i ja, pe nu'bũ i ot' yán t'edi Ojã, gue'ũ dí jaju din c'ã ma ts'oquihũ u, dyã israelhũ. Nguetho sã dá mẽpya ma ja'ihũ, tengu man'a ran t'edi, ne hin dá othũ a rán sãui ma hmẽpyahũ. ²⁸ Ne madague'bu n'dat'a mam bombõtãhũ ra Abraham, pe hinga gue'a ní 'yot'e rá t'ũhni Ojã n'da a. Ne xín nangue'a am hmẽpya maxõts'e rá ja'í n'da. ²⁹ Pe hinda hont'bu hmẽpya ma mbũihu nangue rá Hogandãhi Ojã, nu'a njuãntho ra hmẽpya i nu Ojã a. Ne nu'bũ njabũ ma mbũihu, hin gam bẽmhbũ ngue da numanhojũ ma mijã'ihũ, pe hont'a Ojã gam bẽmhbũ da numanhojũ.

3

¹ Nu'bũ 'bo'o da 'yngui: "Pe hanja bi huand Ojã u yã israel thã, ne 'be'a nam bõn'a ra hmẽpya bi si u," gue'bu 'bo'o da 'yngui.

2 Pɛ xan ngu 'be'a í huand Oja ɱ. M'bet'otho gam bɛmhbu bin t'un rám hman Oja maya'bu ɱ ndu mam bombotaha. Ne gue'a ga xi ɱ to'o da 'yángui. 3 Pɛ xan ngu ɱ him bi nde. Pɛ ha gam bɛmhbu bi zɛpɱ a mí ɛna xtá 'yɔrpa Oja yu ja'i 'bu. 4 Hin'na maha, pɛ guehmaguesɛ Oja dí ja'ts'a rám hma, madague'bu gátho xtín hɛtho yu ja'i nangué rá 'bɛfi. Ne tengu bi man rá t'ohni Oja, gátho dí ja'ts'a bi ma, nɛ hin harɱ ga tɱmhbu ngue him bi 'yɔt' Oja a mí ma, 'bu ga ánhdu. 5 Pɛ sá ɛn ɱ 'da hingui ɔh rám hman Oja: "Hingui ho 'bu dí ɱngahɱ Oja nangué ma ts'oquihɱ, nguetho man'da dí necmanho rán ho Oja 'bu gátho xan ts'otho ga ɔthɱ," ɛn'ɱ yu ja'i. 6 Pɛ hingui sáhma ngubɱ ga mamhbɱ, nɛ xan ho 'bu dí ɱngahɱ Oja nangué ma ts'oquihɱ, nguetho jatho da 'yɔt' ran ts'ɱt'abi nangué gátho ra ximhái. 7 Nɛ sá ɛn ɱ 'da: "Man'da dí ɛspahɱ Oja nangué ma fɛhniɱ dí mamhbɱ. Pɛ hanja dí ɱngahɱ 'bu, tengu'bu dyɱ 'yɔt'a ts'oquihɱ, nɛ man'da dí uhmbɱ ngue njam'bu dim fɛhni Oja," sá ɛn ɱ 'da. 8 "Nɛ mbáhá ga ɔthɱ ran ts'o, n'dahma dí nequi a ran ho," i ɛnjɱ dí ɛmhbu ɱ 'da 'bu dí ɛna hin ní yanju Oja ɱ yán t'ɛdi, gue'ɱ to i sanju. Pɛgue da ts'ɛmba ɱ nangué yám hman ɱ.

Gátho dín dupateɱ yu ts'oqui

9 Pɛ ha gam bɛmhbu man'da xan hoju dyɱ israelhɱ. Pɛ hin'na, tengu thoho dá xi ahɱ 'bu rá mbúdi, nguetho 'da'angu dyɱ 'yɔt'a ts'oquihɱ, nɛ'ɱ yu israel nɛ'ɱ hin yu israel. 10 Nɛ mán t'o't'i: Njo'o n'da xan ho, xinga n'da. 11 Njo'o n'da i ja rán 'yomfɛni, nɛ njo'o i hon Oja ngue nde da denni. 12 Gátho gahɱ dá 'uethohɱ, nɛ 'da án ts'ontho 'be'a dá ɔthɱ. Xínga n'dajɱ dí ɔthɱ ran hocja'i. 13 ɛmme xan ts'o ma ndehɱ, tengu'bu n'da ra hyáhái bu ja ran 'yágui ngue hingan jo'mi, xan xá, in jabɱ ma ndehɱ. Nguetho ɛmme dí mamhbɱ yu fɛhni, nɛ ran dáte i pɔm ma ndehɱ, tengu'bu dyɱ pozahɱ. 14 Nu ma ndehɱ ɛmme yupɱ ran ts'ante ngue xan ju. 15 Nu ma guahɱ, ɛmme i ɛhya na 'dihí ngue dan hotehɱ. 16 Pɛ í huɛhí thoho ɱ 'buɱ harɱ dí 'yohɱ, ngue xan ts'o 'be'a dí ɔrpaɱ ɱ. 17 Nɛ hin dadí hocpaɱ yá mbú ma mijá'ihɱ, xínga gue'a ma mbú zɛhɛhɱ. 18 Nɛ xíngui ts'ɱ dí m bɛmhbu ngue ga numan-suhɱ Oja. Ne gue'a bi man rá t'ohni Oja 'bu maya'bu a. 19 Nɛ nu'a mí hmam bu ja ram hma maya'bu ngue bi xije Oja dyɱ israelgáhe, ga pɱmhbu gátho i ja ma ts'oquihɱ bu na nuju Oja. Janangue'a gátho ra ximhái din hɛtho 'bu bi 'yɔrpa ran juámbi Oja. 20 Nɛ nu'ɱ yán

t'ɛdi Oja, xínga n'da ra ja'i dí 'yɛmbi xan ho ɱ ngue bi xijɱ ran hocja'i xá ɔthɱ. Pɛ nu'ɱ yán t'ɛdi, ja ga tɱmhbu bu 'be'a dá ɔthɱ.

Da yanju Oja 'bu ga hqmhbu rán hoqui

21 Janangue'a nuya bi t'urcahɱ man'da ran hoqui ngue dí 'yɛnjɱ xan hoju Oja, nɛ hin nangué ɱ yán t'ɛdi ngue bi xijɱ xá ɔthɱ ran ho, madague'bu midí nequi ts'ɱ bu ja ram hma maya'bu a ran hoqui dí xi ahɱ ya. 22 Gue ga hánthohɱ a rán hoqui Oja nangué ra Jesucristo dí hoga ma ts'oquihɱ hɔnt'a go to'o gahɱ. 23 Nguetho njo'o gahɱ dá jas'hɱ gátho ran ho nguepɱ xtá numanhoju Oja, pɛ gátho dá ɔthɱ yu ts'oqui bu án nuju. 24 Janangue'a bi zánni dí hogazɛhɛhɱ Oja ngue rán t'unni thoho, nguetho bi gurca ma ts'oquihɱ ra Cristo Jesús. 25 Nguetho bi zán Oja a ra Cristo ngue bim 'bɔts'e zɛhɛ, bi gurca ma ts'oquihɱ nangué rá jí. Ne gue'a ní yan ɱ to'o da hyán'a bi 'yɔrpe.

Ne ngutho nangué ɱ mí 'buh maya'bu, nu'bu mí du ra Cristo, ja bi nequi a í punba yá ts'oqui ɱ to'o mí nde rá punbi Oja. Ne ja bi 'yu Oja buya 'be'a í thɔtho ɱ. 26 Ne ja bi 'yu Oja a rán jut'i ma ts'oquihɱ, janangue'a da zá dí hogahɱ ya, nɛ da zimanhoju ngue gueju dá ɛc'yɛihɱ rá mate ra Jesús. 27 Pɛ xiya, harɱ bi go'a man 'yɛts'ihɱ. Bi mba ma 'berquigahɱ. Pɛ Hague nja. Nguetho hin dá jas'hɱ yán t'ɛdi Oja, pɛ bin 'dactahɱ rá mate 'bu má ɛc'yɛihɱ a. 28 Nɛ dí pɱmhbu ngue bi hogahɱ Oja 'bu má hánthohɱ rám hma nangué rán hoqui. Ne hin da 'yángahɱ 'bu xá jas'hɱ, o hin'na. 29 Pɛ sá dí ɛmhbu dyɱ israelhɱ hɔngdahɱ i numanhoju Oja. Pɛ i jatho ga pɱmhbu ngue nɛ'ɱ hin yu israel in nde da numanho Oja. 30 Nguetho n'datho a Oja, nɛ gátho to'o da hyán rá mate gátho 'da ní hocpada Oja ɱ nɛ da zimanho, nɛ ɱ yu israel, nɛ ɱ hing yu israel. 31 Pɛ ha dí ɛn ahɱ nte dí muui yán t'ɛdi Oja ngue dí ɛn ahɱ ga hánthohɱ rá mate. Pɛ hin'na, pɛ man'da dí jas'hɱ yán t'ɛdi Oja ya, nangué ra Cristo rá mate Oja í fáxahɱ.

4

Ran t'uti nangué ra Abraham

1 Xi a mam bombotahɱ ra Abraham ngue dyɱ israelhɱ, 'be'a í hocpa yá ts'oqui Oja a thá, nɛ 'be'a í 'yɛmbi xan ho a. 2 Pɛ hinga gue'ɱ 'be'a gátho bi 'yɔt'e í t'ɛmbi xan ho a, nguetho nu'bu da gue ɱ, ya mí ja 'be'a xtín 'yɛzɛhɛ 'bu. Pɛ hin te ín 'yɛx'a ra Abraham bu án nu Oja a. 3 Pɛ tengu man rá t'ohni Oja, nu ra Abraham bi 'yɛc'yɛi tho a ram hma 'bu mí xifi 'be'a da 'yɔrpa Oja. Ne gue'a í 'yɛmbi xan ho a buya. 4 Nu'bu xtá xijɱ Oja ngue gue'a rá 'bɛfi ga ɔthɱ dí 'yɛnjɱ xan hoju a, pɛ hing ra mate thoho a dí 'yɛnjɱ xan hoju 'bu, pɛ tengu'bu man zábithohɱ a 'bu. 5 Pɛ nu Oja hingui xijɱ n'da ra 'bɛfi dí 'yɛnjɱ xan hoju, nguetho hinguin zaqui ma mbúihɱ nangué

ma ts'oquih_u. Janangue'a i xij_u ga h_{an}thoh_u a rá mate di hoga ma ts'oquih_u, ne gue'a dí 'y_eñj_u x_{an} hoj_u a b_uya. ⁶Ne'a ra David ngub_u bi 'y_{or}p_u ja rá t'ohni Oj_u maya'b_u ngue:

Ɛmm_e di johya n'da ra ja'i ngue da 'y_emp Oj_u x_{an} ho, ne hin da 'y_{or}pa ra gü_enda 'b_u x_{an} ho xtá 'y_{or}'e o hin'na.

⁷ Nguetho bi mba ma punbi yú ts'oqui, ne him man din c'a, bi 'y_ena.

⁸ Ne Ɛna:

Di johya u to'o bi mba ma hoqui yú ts'oqui ne nte da th_{in}ba 'b_u bi mba ma ju_{an}bi, bi 'y_en'a ra David. ⁹ Pe ha guím b_emh_bu ngue h_{on}t' u am h_meppya yú ja'i da nu na ran johya i hmangua. Ha hin guím b_emh_bu ngue ne u hin gam h_meppya, da zin Oj_u, ngue'b_u 'da'angu im b_emh_bu a ra Abraham 'b_u mi hy_{an}tho a ra mate bi man Oj_u, ne gue'a i t'ɛmbi x_{an} ho a b_uya. ¹⁰ Pe ga ä'n'nah_u, ha m'bejua bi t'ɛmbi x_{an} ho a ra Abraham, 'b_u mi h_meppya rá ja'i. Uague m'bet'o thoho bi t'ɛmbi x_{an} ho. Pe hinga m'bejua maha, pe 'bexque bi t'ɛmbi x_{an} ho 'b_u hin ní hy_ec rá ja'i. ¹¹ Ne m'bejua bi sifi da hy_ec rá ja'i, ngue ra h_meppya ya xí 'y_emp Oj_u x_{an} ho a. Pe bi 'y_embi x_{an} ho 'b_u mi hy_{an}tho a ram hma 'b_u hin ní hy_ec rá ja'i. Janangue'a i ɛmbi rá ta ra Abraham u to'o gátho i ɛc'y_ei tho a bi man Oj_u. Ne' u hing y_u israel, ngue him bi mba nthequi yú ja'i, ne' u da t'ɛmbi x_{an} ho u. ¹² Neju dy_u israelh_u gue dá hec ma ja'i'h_u, da'igu b_u na 'y_eñj_u x_{an} hoj_u Oj_u a ra Abraham, 'b_u 'da'angu dí m b_emh_bu ra Abraham 'b_u hin ní hy_ec rá ja'i.

Ga h_{am}hb_u rá m hma Oj_u nangue ran j_{ap}i i xij_u

¹³ Ne nu Oj_u bi mam maju_{an}i a da 'y_{or}pa ra Abraham, ngue bi 'y_embi: "Ga 'da'a ran j_{ap}i ne' u nim bom'beto gátho ná ndoho ra ximhái, ne ga 'da ahu ra 'da'yo hái," bi 'y_emp Oj_u a ra Abraham. Pe hin nangue n'da ra 'b_efi nín t'un na ran j_{ap}i na, pe nangue bi t'ɛmbi x_{an} ho 'b_u mi hy_{an}tho na ram hma bi sifi. ¹⁴ Pe nu'b_u dí m b_emh_bu gue gue' u yán t'ɛdi dí j_{ap} Oj_u n'da, pe dí m b_emh_bu nte ní mba tho a man'da ran hogu'i 'b_u, ngue ga h_{an}thoh_u a rá m hma, ne hin da z_á dí j_{ap}rahu Oj_u 'b_u. ¹⁵ Nguetho nu'b_u dí ɛna gue gue' u yán t'ɛdi Oj_u ga homhb_u, o gue' u dí p_{as}eh_u xcá øth_u, pe dí festah_u u, ne h_{on}t'a ran _{an}bi ga nuh_u 'b_u. Pe nu'b_u hin xtín ja y_{an} t'ɛdi, o gue'b_u hin xcá p_{as}eh_u mbo ma mb_{ai}h_u, hin xtí nequi yú ts'oqui 'b_u. ¹⁶ Pe hingui ma nangue yán t'ɛdi dí j_{ap}rahu o gue' u dí p_{as}eh_u, nguetho hin xcá nuh_u ran ho 'b_u. Pe i ma ga h_{an}thoh_u rá m hma nangue rá mate, ne nub_uya da z_á maju_{an}i gátho gah_u ga nuh_u ran ho bi sih ra Abraham da nu yám bom'beto. Ne madague'b_u nju_{an}tho dy_{am} bom'betoj_u a Abraham o

hin'na, pe 'da'angu dí m b_emh_bu ra Abraham. Janangue'a ma tah_u ra Abraham b_u nam b_en Oj_u. ¹⁷ Ne gue'a nam b_{on}'a mí xi Oj_u ra Abraham 'b_u mí 'y_embi: "Nu'i grá Abraham, ga øt'e'e ngue grá ta x_{an} ngu nim bom'beto gátho nan ndoho ra ximhái." Ne nu'a ra Abraham bi hy_{an}'a ram hma bi sifi, nguetho bi b_{ad}i jase rá ts'edi Oj_u, gue da z_á di un ra ts'edi u x_{an} d_{ac}'y_ei ne u x_{an} du. Ne tengu'b_u ya bin ja 'b_u mí ma Oj_u, nguetho maju_{an}i da 'y_{or}'e. Ne gue'a bi b_en'a ra Abraham. ¹⁸ Ne nu ra Abraham him mí sá xtín ta nangue u yám bom'beto dim 'b_ui. Pe bi hy_{an} a ram hma 'b_u mí sifi: "X_{an} ngu nim bom'beto dim 'b_ui gátho nan ndoho ra ximhái." Ne bi d_ø'mi din ja, janangue'a bin ja b_uya. ¹⁹ Ne madague'b_u xí thoh y_u pa i 'b_ui ngue xtím 'b_uh yú t'uhni, nguetho ya xi ndø, xi mb_e'ts'a n'da ciento njeja, ne 'da'angu xín d_{ac}'y_eiui a rá xisu ra Sara, him mí sá xtím 'b_uh yú t'uhni, pe him bi 'b_eh rá ts'edi rá t'ɛ'y_ei, bi b_{ad}i maju_{an}i dim 'b_uh rá t'uhni. ²⁰ Ne xingui ts' u bi b_eni ngue hin da 'y_{or}' Oj_u a bi ma, nguetho bi b_{ad}i hingui h_emp'a da 'y_{or}' Oj_u. Janangue'a bi hy_{an} rá ts'edi Oj_u a b_uya, ne gue'a i 'y_espa Oj_u a. ²¹ Ne n'dat'a mim b_eni ngue jase rá ts'edi Oj_u di ja'ts'a bi ma. ²² Ne nu'a bi hy_{an}tho a ram hma 'b_u mí sifi 'b_e'a da 'y_{or}pa Oj_u, ne gue'a i hocpa Oj_u a, ne bi 'y_embi x_{an} ho, i ɛ m b_u ja rá m hman Oj_u. ²³ Pe hinga h_{on}t'a ra Abraham bi t'ɛmbi x_{an} ho 'b_u mi hy_{an}tho a ram hma bi man Oj_u. ²⁴ Pe neju, bi hogah_u Oj_u ne bi 'y_eñj_u x_{an} hoj_u má h_{an}thoh_u a ram hma bi xij_u Oj_u, ngue bi xox'a ma Hmuh_u ra Jesús 'b_u mí du. ²⁵ Nu'a bi un rá te bi gurca ma ts'oquih_u, ne bi t'äg_ui. Ne bi xox Oj_u a, janangue'a dí p_{ah}mb_u maju_{an}i bi d_{ah}a bi xogah_u.

5

Dí y_{am}anhoh_u Oj_u nguetho bi p_{ung}ah_u rá Ts'unt' u

¹ Bi hogah_u Oj_u 'b_u má h_{am}hb_u rán hogu'i bi ma. Mídín s_{uh}mb_u Oj_u, pe nuya dí y_{am}anhoh_u, ngue bi hogah_u ma Hmuh_u ga Jesucristo. ² Ne bi zixcah_u ra Jesucristo b_u i ja rá mate Oj_u, nguetho dá h_{am}hb_u rán hogu'i, ne dí 'b_uhmb_u b_u. Ne dadín johyah_u gue dí t_ømh_bu a ran ho t_{at}e thoho da 'y_{or}cah_u. ³ Ne hinga h_{on}t'a ran ho dí t_ømh_bu nán johyah_u ya, pe ne u y_{an} _{an}bi dí n_uh_u ya, guexta'a dadín johyah_u. Nguetho nu' u y_{an} _{an}bi ní jaju ga háth_u x_{an} ho u. ⁴ Ne nu'b_u dí háth_u x_{an} ho, gue'a dí n te ma mb_{ai}h_u a. Ne nu'b_u bin te ma mb_{ai}h_u, gue'a ná t_ømh_bu a ran ho di 'daj_u Oj_u b_uya. ⁵ Ne dí p_{ah}mb_u hin da hyáj_u Oj_u nangue ran ho dí t_ømh_bu, nguetho dí huggah_u. Ne nu'a rá Hogand_{ah}i bi 'daj_u, di jaju dí sáhu rán hu_ecate Oj_u ɛmm_e x_{an} ngu. ⁶ Ne him mí sá xcán y_{an}se ma tes_{eh}u, nguetho bi gü_enda ma mb_{ai}h_u

nangue ma ts'oquih_u. Pɛ bi du ra Cristo 'b_u mi z_{on} ra pa bi man Oj_a, ngue bi y_{anj}_u dy_u ts'om'b_{ai}ih_u. ⁷ Pɛ hinga ngub_u r_{an} huɛcate n'da ra j_a'i, h_{ont}'b_u ra hocj_a'i r_{am}igo, da nde di 'b_{eh} r_á te ngue xt_{án} y_{an} a, pɛ nu'b_u ra ts'om'b_{ai}, hin da nde di 'b_{eh} r_á te 'b_u. ⁸ Pɛ nu Oj_a i urcah_u t_{ate} thoho x_{an} ho r_{an} huɛcate, nguetho hin dy_u hocj_a'ih_u, pɛ bi du ra Cristo bi y_{anj}_u 'b_u man dy_é ts'om'b_{ai}ih_u. ⁹ Nuya bi hoga ma ts'oquih_u nangue r_á ji ra Jesucristo, nɛ bi zimanhoj_u Oj_a. Janangue'a dí p_{ah}mb_u maju_{ani} da y_{anj}_u ra Jesucristo nangue r_á cue Oj_a 'b_u r_{án} z_{egui}. ¹⁰ Nɛ nu'b_u midín sahmb_u Oj_a, pɛ bi hogah_u rá Ts'unt' u zeh_e 'b_u mi du. Nɛ i 'b_{uh} ya, janangue'a bi z_á di thoqui di 'daj_u ra hogamb_u ya, nɛ da xoxcah_u 'b_u r_{án} z_{egui}. ¹¹ Pɛ nɛ a i ɔrcah_u ya dadín johyah_u nangue dadín amigoh_u Oj_a ya. Nguetho bi 'uegah_u 'b_e'a midín sahmb_u Oj_a a ma Hmuh_u ra Jesucristo.

Ra Adán bim pommi ra Jesucristo

¹² Pɛ n'datho maha ran 'yoh_u bi d_{amp}' ra ts'oqui ua ja ra ximh_{ai}, gue nu ra Adán. Nɛ bi d_{amp}' ran d_{ate} nangue r_á ts'oqui a b_{uya}. Nɛ gue'a g_{átho} ran d_{ate} bi thoc' u y_u j_a'i a b_{uya}. Nguetho tengu'b_u 'dat'a dá ɔth_u ra ts'oqui ra Adán. ¹³⁻¹⁴ Nɛ ngutho bin ja u bi x_{and} ra Adán, g_{ueh}ma bi du nangue y_é ts'oqui, madague'b_u him bi si'a n'da ran t'ɛdi tengu bi sih ra Adán. Gue g_{átho} y_u j_a'i mi 'b_u 'b_u him mi hman y_{án} t'ɛdi Oj_a, gue hin nám 'b_{uh} ra Moisés, pɛ bi du, nguetho y_é hmu a ra Adán. Pɛ bi z_{oh} man'da ra hmu ngue r_{ám} poniui ra Adán, nu'a ra Jesucristo a, gue mí hma ba ɛh_e. ¹⁵ Pɛ n'dan'yo thoho bi 'y_{ot}' ra Adán nɛ ra Jesucristo. Nu'a ra Adán, bi un ran d_{ate} g_{átho} y_u j_a'i, nangue r_á ts'oqui a. Pɛ nu ra Jesucristo ɛmmɛ man'da x_{an} ngu r_á ts'edi, nguetho r_á mate zeh_e bi punga ma ts'oquih_u h_{ont}'a go to'o da hy_{an} a. Nɛ gue'a r_{án} t'unni Oj_a bi 'daj_u. ¹⁶ N'dat'a r_á ts'oqui ra Adán, ín ɛnba y_u j_a'i. Pɛ nu ra Cristo bi gut'i x_{an} ngu y_u ts'oqui nangue r_á mate zeh_e, janangue'a da z_á da xocpa y_u j_a'i. ¹⁷ Nɛ nangue ra ts'oqui bi 'y_{ot}'a n'da ra j_a'i ngue ra Adán, gue'a án ja r_á ts'edi ran d_{ate} a nangue g_{átho} y_u j_a'i a b_{uya}. Pɛ nu to'o g_{átho} da hy_{an} r_á mate Oj_a, da mba ma hoqui y_é mb_u, 'darp_u dim hmuh_u a ra Jesucristo, nɛ din ja b_u dim 'b_{uh}mb_u g_{átho} y_u pa maz_{ai}. ¹⁸ Nu'u bi x_{ant}'a ra Adán g_{átho} bi ts'ánba ran ɛnbi nangue r_á ts'oqui ra Adán. Pɛ nu ran ho bi 'y_{ot}'a ra Jesucristo, da z_á da xocpa y_u j_a'i, nɛ di un ra temaz_{ai}. ¹⁹ Nu'a ra Adán bi mb_{esta}'a r_{ám} hman Oj_a, gue'a ín ts'om'b_{ai} g_{átho} u bi x_{and}i. Pɛ nu ra Jesucristo 'b_u mi 'y_{ot}'a bi man Oj_a, gue'a ín hocj_a'i u to'o g_{átho} bi x_{ant}'a. ²⁰ Nu Oj_a bi un y_{án} t'ɛdi, da f_{adi} ɛmmɛ x_{an} ngu y_u ts'oqui i ja. Nguetho nu'b_u dí p_{ah}mb_u ngue ɛmmɛ x_{an} ngu y_u ts'oqui i j_{aj_u}, ga p_{ah}mb_u b_{uya}, ɛmmɛ man'da x_{an} ndoho

r_{án} huɛcate Oj_a ngue di pungah_u. ²¹ Tengu thoho a ra ts'oqui bim hmu, nɛ mí nde xtí 'daj_u ran d_{ate}. Nɛ ngutho a r_á mate Oj_a, bim hmu nɛ gue'a bi pungah_u, nɛ bi 'y_{en}_u x_{an} hoj_u, nɛ di 'daj_u ra te maz_{ai} nangue ma Hmuh_u ra Jesucristo.

6

Bi 'berca man 'yomfɛnisch_u a r_{án} d_{ate} ra Cristo

¹ 'Be'a maha gam bɛmh_u b_{uya}, ha ga thoqui ga ɔth_u y_u ts'oqui 'b_u, n'dahma man'da xt_{án} ndoho r_{án} huɛcate Oj_a di pungah_u. ² Pɛ hingui s_{áh}ma ngub_u ma bɛmh_u, ngue x_o ga thoqui ga ɔth_u y_u ts'oqui. Pɛgue dín jah_u tengu n'da ra du hingui ɔ 'b_u sifi da 'y_{ot}' y_u ts'oqui. Hague dán z_á ga thoqui ga ɔth_u y_u ts'oqui 'b_u. ³ Ha hin dim bɛmh_u 'b_e'a nám b_{on}'a ran xixy_a dí ɔth_u. Nám b_{oni} bi 'berca ma ts'on 'yomfɛnih_u 'b_u mí du ra Cristo. ⁴ Nɛ nu'a ran xixy_a nam b_{oni} bi t'á a ma ts'on 'yomfɛnih_u 'b_u mí t'á a ra Cristo. Nɛ bi 'daj_u ran 'yomfɛni ma'da'yo 'b_u mi xoxa r_á Ta nangue r_á ts'edi mixte. Janangue'a bi z_á 'darb_u dí 'b_{uh}mb_u b_u ja ra 'da'yote nɛ dí ɔth_u y_{án} theh_u a. ⁵ Nu'b_u mí du ra Cristo, nɛ'a ma ts'on 'yomfɛnih_u bi du b_{uya}. Janangue'a nu'b_u mi xox Oj_a a ra Cristo, dán 'b_{uh}mb_u ma'da'yo nɛ ma'da'yo dim bɛmh_u ya. ⁶ Nɛ dí p_{ah}mb_u tengu'b_u mi mba ma cuati ma ts'on 'yomfɛnih_u b_u ja ra pont'i 'b_u mi du b_u ra Cristo. Janangue'a bi th_{ap}ra r_á ts'edi man 'yomfɛnisch_u, ngue hin dí mandagah_u y_u ts'oqui. ⁷ Nguetho tengu'b_u n'da ra du, ya him ma 'y_{ot}' ra ts'oqui, pɛ ya bi mba ma th_{og}e b_u ja r_á ts'edi ra ts'oqui. ⁸ Bi du ma ts'on 'yomfɛnih_u nangue bi du ra Cristo, janangue'a dí p_{ah}mb_u 'darb_u dí 'b_{uh}mb_u ra Cristo ya. ⁹ Nɛ dí p_{ah}mb_u ngue bi ndants' mah_{on}'a ra Cristo 'b_u mí du, nɛ him man'dandí da du mah_{on}'a, him man ja r_á ts'edi ran d_{ate} mah_{on}'a nangue ra Cristo. ¹⁰ Nguetho má z_{át}'a n'dandí bi du ra Cristo nangue ma ts'oquih_u, nɛ nuya nám 'b_ui dí j_{api} da f_{ah} r_á ts'edi Oj_a. ¹¹ Janangue'a i jatho ga p_{ah}mb_u tengu'b_u dá tuh_u nguetho bi th_{ag}ah_u r_á ts'edi ra ts'oqui nanguej_u, nɛ hin dín nde ga ɔhmb_u y_u ts'oqui ya. Nɛ nuya nám 'b_{uh}mb_u dí j_{af}u da f_{ah} r_á ts'edi Oj_a, nangue ra Cristo Jesús dí 'b_{uh}mb_u. ¹² Janangue'a hingui s_á dan hyehmb_u ngue di mandagah_u ra ts'oqui mah_{on}'a, ngue di 'bɛcpah_u ga ɔth_u 'b_e'a im mam man 'yomfɛnisch_u. ¹³ Nɛ hingui s_á ga un ma j_a'ih_u da 'y_{ot}' y_{ám} pɛfi ra z_{íth}u, ngue ga ɔth_u y_u ts'oqui. Pɛgue dan unsh_u b_u 'b_u Oj_a ngue bi 'daj_u ra 'da'yote 'b_u mí du man 'yomfɛnisch_u. Nɛ ga un ma j_a'ih_u da 'y_{ot}' y_{ám} pɛfi Oj_a, ngue ga ɔth_u ran ho. ¹⁴ Nɛ hin man s_{áh}u di mandagah_u ra ts'oqui ya, nguetho dín 'yoh_u a r_á mate Oj_a ngue di

zerca ma mbũihũ. Nê hin dí mandagahũ yán t'êdi Ojã, nu'ũ hingui sã di zerca ma mbũihũ u.

Hin ga êc'yêihũ yũ ts'oqui, pê ga êc'yêihũ Ojã

¹⁵ Pê nu'ũ rá mate thoho Ojã dín 'yohũ ya, nê hin dí mandagahũ yán t'êdi Ojã, ha da zã ga øthũ yũ ts'oqui 'bũ. Pê hingui sã ngubũ gam bẽmhũ. ¹⁶ Ha hin dí pãhmbũ nu'ũ dadí dãp ma mbũihũ a n'da ra hmu ngue ga øprahũ rá 'bêfi, ma hmuhũ a 'bũ, nê dí tenthũ a bũya. Nu'ũ gue'a ra ts'oqui ma hmuhũ, hõnt'a ran unbi mazã di 'dajũ a. Pê nu'ũ da gue'a Ojã ma hmuhũ, dí øthũ a i xijũ, nê dí 'dajũ ra hogambũ, nê dam 'bũmanhohũ a Ojã gãtho yũ pa bũya. ¹⁷ Pê jamadi Ojã nangue ahũ. Nê madague'bũ gã pẽp ni hmuhũ ra ts'oqui mámb'bet'o, pê nuya i ja ni páhã gui thoctahũ 'be'a bi 'yut'ahũ 'bũ gmín dãhũ bũ ja rán xãdi Ojã. ¹⁸ Nê bi mba njũc'i ahũ nangue rá ts'edi ra ts'oqui, janangue'a guín 'yêhẽhũ rá ts'edi ran ho ya. ¹⁹ Dí xi ahũ yũn t'uti, n'dahma hingui hẽi bũ dí pãhmbũ. Ngue tengu bũ dán dãhũ bũ ja yũ ts'oqui, gue dá øthũ gãtho yũn ts'o dím bẽmhũ. Pê ngutho ya, mbãhã dan dãhũ bũ ja ran ho, gue dam 'bũhmbũ ga øthũ gãtho rá hoga'bêfi Ojã. ²⁰ Pê nu mámb'bet'o xingui ts'ũ mí ndehũ ran ho 'bũ mín 'yêhẽhũ yũ ts'oqui. ²¹ Pê nte mán ho bi bõn'a má 'bêfi dá øthũ. Nê nuya dí pês' ma sãhũ 'bũ dím bẽmhũ 'be'a dá øthũ mam'bet'o, nê gue'ũ mí sixcahũ bũ ja ran unbi mazã i. ²² Nê nuya bi mba njũguigahũ nangue rá ts'edi ra ts'oqui, nê dín 'yêhẽhũ bũ 'bũ Ojã ya. Janangue'a man'da da hnurca ma hoga 'bêfihũ bũ. Nê i ts'ixcahũ bũ dan zãhmbũ bũ, gãtho yũ pa mazã i. ²³ Nu'a rán zãbi da dã u to'o øt' yũ ts'oqui, ran unbi mazã i a. Pê nu'ũ to'o i 'bũhmbũ ra Cristo Jesús ma Hmuhũ, dí unda Ojã ra te mazã i u, nê hingui jut'ũ.

7

Tengu'bũ dán thãthũ ra Cristo

¹ Ma zi cu ahũ, ga xi ahũ n'da ran t'uti ya. Guim bẽmhũbũ Hague in ja u yũn t'êdi, di manda n'da 'bũ i 'bũi, pê nu'ũ bi du, ya ma hin'na. ² Tengu'bũ n'da ran 'yohũ i 'bũh ra xisu. Nê nu rá xisu i jatho dín zãmmi a rá ndø gãtho yũ pa i 'bũi. Pê nu'ũ bi du rá ndø, him man zã dí manda a rá xisu. ³ Pê nu'ũ hinga na tu rá ndø, nê nu'ũ dim 'bũhmi man'da ran 'yohũ ra xisu, da t'ẽmbi ra 'yomt'eni 'bũ. Pê nu'ũ bi du rá ndø, bi mba ma thøgue bũ mí 'bũhmi rá ndø. Nuya da zã dim 'bũhmi a man'da ran 'yohũ, nê hin da t'ẽmbi ra 'yomt'eni bũya. ⁴ N'da ran t'uti nanguejũ, ngue bi mba ma thøguegahũ nangue ma hmuhũ mí 'bũhmbũ, ngue yán t'êdi Ojã, nguetho tengu'bũ dá tuhũ 'bũ mí du ra Cristo. Nê gue'a ma hmuhũ dán thãthũ 'bũ

mí xox Ojã a ya. Nê 'darbũ dí 'bũhmbũ a ya, pê gue'a ní zã ga øthũ xũn ho rá 'bêfi Ojã ya. ⁵ Pê nu'ũ mí 'bũthohũ a man 'yomfẽnisehũ ẽmmẽ xõt yũ ts'oqui midí hohũ. Janangue'a nu'ũ mí xijũ u yán t'êdi Ojã ngue hin ga øthũ u dí numanhohẽhũ, man'da dá øthũ u bũya. Nê nu'ũ bin ja ma 'bêfihũ, ran dãte nê ran unbi a bũya. ⁶ Pê nuya ma thøguegahũ nangue u yán t'êdi Ojã nguetho bi du man 'yomfẽnisehũ mí pa ma hẽcpi. Janangue'a dí øprahũ rá 'bêfi Ojã ya, nangue ma'da'yo ra ts'edi, nê gue'a rá Hogandãhi Ojã a. Nê hin dí tenthohohũ u maya'bũ nt'o't'i nangue yán t'êdi Ojã.

Nãn c'ã ma ts'oquihũ u yán t'êdi Ojã

⁷ 'Be'a gam bẽmhũbũ bũya, ha ga ẽmfũ hingui ho u yán t'êdi Ojã. Hin'na maha, xũn ho yán t'êdi Ojã, nguetho gue'a dá pãcã ngue i ja ma ts'oquigã. Nugã hin jam'bũ xcã pãcã gue dí øt' ra ts'oqui ngue ran ts'eya. Pê nu'ũ má bẽngã a ran t'êdi ngue i ẽna: "O gadí seyaba ní mijã'uii," ja dá pãcã i ja ma ts'oqui. ⁸ Pê nu'ũ má bẽngã 'be'a man na rán t'êdi Ojã, man'da dá øt'ã ran ts'eya mí o ma mbũigã bũya. Pê nu'ũ hin xcã cõt' ma mbũi a ran t'êdi, hin xti nẽqui xũn ho yũ ts'oqui o ma mbũigã 'bũ. ⁹ Janangue'a nu'ũ him ma ná bẽngã nangue rán t'êdi Ojã, him mí pãcã ngue drã ts'om'bãigã. Xø mí 'bũtho, dá bẽnsc ngue xũn hogã. Pê nu'ũ má bẽngã nangue'a ran ho xcã øt'ã, dá festã a. Nê ja dá pãcã bũya ngue ran dãte mazã i a man zãbi. ¹⁰ Janangue'a nu yã hogant'êdi Ojã, ngue xti 'dac ra te 'bũ xcã jã'ts'ã u, pê nangue hin dá jã'ts'ã u, mí ja xti 'dac ran dãte. ¹¹ Nê mí ẽngã xcãm 'bũmanho nangue yán t'êdi Ojã. Pê bi mu't'ũ yũn t'êdi a ma ts'oqui, janangue'a mí ja xti ẽngã u yán t'êdi Ojã bũya. ¹² Pê xũn hohma u xũn t'êdi Ojã, nê n'da ngu n'da ran t'êdi gãtho xũn hotho u, nê i ma nangue rá páhã Ojã u, nê hin hapũ di 'bedi. ¹³ Pê ha gue'a rá hogant'êdi Ojã i zixcã bũ ja ran dãte 'bũ. Hin'na. Pê nu'ũ yũn t'êdi nãn c'ã ma ts'oqui i o ma mbũigã, ngue n'dan'yo thoho dí øt'ã. Nê mí ja xti 'dac ran unbi nangue a. Da zã ga pãhmbũ bũya ngue majuãni xũn ts'o u ma ts'oquihũ, nguetho di jap'a rá hogant'êdi Ojã da 'yørcahũ ran unbi.

Iørcahũ ran sui a man 'yomfẽnisehũ

¹⁴ Dí pãhmbũ bi man yán t'êdi Ojã a rá Hogandãhi. Pê n'dan'yo thoho dím bẽmhũ. Nugã dán dãse bũ ja ra ts'oqui, nê dá øt' ma hmu a. ¹⁵ Pê xingui ts'ũ dí pãcã 'be'a dí øt'ã, nguetho hin dí øt'ã a majuãni dín nde. Pê nu'a xingui ts'ũ dí numanho, go dí øt'ã a. ¹⁶ Nê dín juãñ zehẽgã 'bũ hin dí øt'ã yán t'êdi Ojã, pê nu'a nãn juãñ zehẽgã gue'a ná pãcã xũn ho yán t'êdi Ojã a bũya. ¹⁷ Pê hinga guecã dí øt'ã 'bũ dí øt'a xũn ts'o, pẽgue ma nyon 'yomfẽnigã i 'bũpũ mbo ma mbũigã gue'a di 'bẽcpi ga øt'ã a. ¹⁸ Nê dí pãcã ngue nu ma

nyon 'yomfɛnigã, hin te manho i ja. Dín ndehma thocpa thoho ga øt'ran ho, pɛ ja'bu hingui sã. ¹⁹ Dín nde ga øt'ã ran ho, pɛ hin dí øt'ã a, nɛ hin dín nde ga øt' ran ts'o, pɛ go dí øt'ã a. ²⁰ Nubwya, dí pãdi ngue hinga guecã dá øt'ã a him ma pãhá 'bũ dí øt'e, pegue gue'u yũ ts'oqui o ma mbũigã. ²¹ Nɛ njabũ di øt'ã, ngue nu'bũ dín nde ga øt'ã ran ho, pɛ man'da hingui hɛi ga øt'ã yũ ts'oqui. ²² Nɛ nu'a ɛ ma mbũigã, gue ɛmmɛ dadi hohma a rán t'ɛdi Ojã. ²³ Pɛ dín nugã man'da ran t'ɛdi gue rán t'ɛdi ra ts'oqui i o ma ja'igã, ngue dín suhmi a rá hogant'ɛdi Ojã ngue dí numanhogã. Nguetho nɛ'a xø in nde da xiqui ga ørpa rá pãhá. ²⁴ Pɛ i huɛhi mahagã nanguie ma nyon 'yomfɛnisegã, i ørca ran sui, in nde da zixcã bũ ja ran ðate, ngue gãtho yũ dumbũi gãtho yũ pa mazãi. To'o maha da zã da yãngui. ²⁵ Pɛ jamadi Ojã, da yãngui nanguie ma Hmuhũ ra Jesucristo. Nɛ nuya dí ørpa rán t'ɛdi Ojã nanguie ma 'da'yon 'yomfɛnigã, madague'bũ numanho ra ts'oqui a ma nyon 'yomfɛnigã.

8

Hønt'a rá Hogandãhi Ojã nám 'bũhmbũ ya

¹ Janangue'a, nuya, hin te da gugbahũ a rá muui a ma ts'oquihũ, nguetho dí 'bũhmbũ ra Cristo Jesús, nɛ hin dím bɛmhmbũ man 'yomfɛnisɛhũ ya, pɛ dím bɛmhmbũ rá Hogandãhi Ojã. ² Dí comhbũ ra 'da'yote ra Cristo Jesús nanguie rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã. Nɛ gue'a í thøgahũ bũ ja rá ts'edi ra ts'oqui, ngue mí ɛna xtí 'dajũ ran ʌnbi mazãi. ³ Nu yán t'ɛdi Ojã hin dá hãt'i dá øthũ, janangue'a him bi zã bi 'dajũ ra hogambũ ʌ guepũ xtã numanhojũ Ojã. Pegue bi 'dactahũ ra hogambũ Ojã 'bũ mam bá pɛnhua rá Ts'ʌnt'ʌ zɛhɛ, ngue bin ja'i a, tengu'bũ n'da ma mi ts'om'bãihũ, bin ðãse, bi nu ran ʌnbi nanguie ma ts'oquihũ. Nɛ gue'a í yãnjũ nanguie ra ts'oqui midí mandagahũ. ⁴ Nɛ gue'a í zã bi 'dajũ ra hogambũ tenguthoho 'bũ dá jã's'hũ yán t'ɛdi bũ ʌn nujũ Ojã. Janangue'a hin dím bɛmhmbũ man 'yomfɛnisɛhũ ya, pɛ nuya hønt'a rá Hogandãhi Ojã dím bɛmhmbũ ya. ⁵ Pɛ nu'a to'o 'bũ nanguie rán 'yomfɛnise, im bɛni da 'yøt'e 'bɛ'a i numanhosɛ, pɛ nu'a to'o i 'bũ nanguie rá Hogandãhi Ojã, in bɛn a rán 'yomfɛni Ojã di un'na rá Hogandãhi. ⁶ Nɛ nu'a to'o i tɛn'na rán 'yomfɛnise, ra dumbũi a ngue gãtho yũ pa nɛ ran ʌnbi mazãi. Pɛ nu'a to i tɛn rá Hogandãhi Ojã, ra te a nɛ ran johya gãtho yũ pa mazãi. ⁷ Nguetho nu man 'yomfɛnisɛhũ rán suui Ojã a, nɛ hin jam'bũ da hyãt'i da 'yøt'ʌ yán t'ɛdi Ojã, nɛ hingui nde da 'yøt'ʌ. ⁸ Janangue'a nu'ʌ to'o i tɛn thoho yán 'yomfɛnise, hingui hãt'i da 'yøt'a i numanho Ojã ʌ. ⁹ Pɛ nujũ hin dím bɛmhmbũ a man 'yomfɛnisɛhũ ya, nguetho 'bũpũ mbo ma mbũihũ a rá Hogandãhi Ojã. Pɛ nu'bũ

'bũ a n'da hingui 'bũhmi rá Hogandãhi ra Cristo, hin te rán jauri ra Cristo a 'bũ. ¹⁰ Nɛ madague'bũ o tho ran ʌ nɛ ran ðate ma ja'ihũ nanguie ma ts'oquihũ, pɛ nanguie ra Cristo i 'bũpũ mbo ma mbũihũ, dí 'bũmanhohũ ngue ya bi hogahũ Ojã. ¹¹ Nɛ nu'bũ 'bũpũ mbo ma mbũihũ rá Hogandãhi Ojã, gue n'dat'a rá Hogandãhi bi xox'a ra Cristo Jesús 'bũ mi du, janangue'a nɛ'a ma ja'ihũ di un ra 'da'yote 'bũ bi xoxcahũ. ¹² Janangue'a ma zi cu ahũ, hin'yũ ran t'ɛdi ga tɛnhdũ a man 'yomfɛnisɛhũ ngue rá pãhá ma ngøc'yɛihũ. ¹³ Nguetho nu'bũ dí øthũ rá pãhá man 'yomfɛnisɛhũ, ga tuhũ 'bũ. Pɛ nu'bũ thocpa thoho dan sãmzɛhɛhũ nanguie rá Hogandãhi Ojã, tengu'bũ ga hosɛhũ man 'yomfɛnisɛhũ, nɛ dam 'bũhmbũ 'bũ. ¹⁴ Nguetho nu'ʌ dín uni dí manda rá Hogandãhi Ojã, hønt'ʌ yú t'ʌhni Ojã ʌ. ¹⁵ Nɛ nu rá Hogandãhi Ojã dá hãmhbũ hin di jajũ dan suhũ mahø'n'a. Nɛ hinga ngu 'bũ min 'yɛhɛhũ bũ ja yũ ts'oqui min suhũ bũ. Pɛ bi zinjũ yú t'ʌhni gahũ a, nanguie rá Hogandãhi. Janangue'a, "ma zi Ta ahe," dí ɛmfũ Ojã ya. ¹⁶ Nɛ nu rá Hogandãhi Ojã di bɛnga ma mbũihũ, gue majuãni yú t'ʌhni gahũ Ojã. ¹⁷ Nɛ nanguie yú t'ʌhni gahũ Ojã, ga comhbũ rá herencia Ojã bin t'un ra Cristo. Nguetho nu'bũ ga comhbũ rán ʌnbi ra Cristo, nɛ ga comhbũ rá herencia bũ bí ja rá ts'edi bũya.

Nɛ'a ma ngøc'yɛihũ di pãrcahũ Ojã

¹⁸ Pɛ gam bɛmhmbũ ɛmmɛ zi ts'atho ran ʌnbi dín nuhũ ya, pɛ nu'ʌ yũn ho ran nuhũ m'bejua ɛmmɛ mixte thoho. ¹⁹ Nɛ gãtho 'bɛ'a bi 'yøt' Ojã ɛmmɛ i ø'mi 'bɛ'a da t'ørpa ʌ 'bũ bi zøn ra pa dín t'un yũn ho mixte thoho ʌ yú t'ʌhni Ojã. ²⁰ Nguetho nu 'bɛ'a gãtho bi 'yøt' Ojã, gãtho him bi gohi xũn ho, pɛ hin yú ts'oquizehɛ ʌ, pɛ nanguie rá ts'oqui ra Adán. Pɛ bi zãnd Ojã gue hin da gohi xũn ho ra ximhãi, nguetho ndep'ʌ yũ ja'i da hyon'a ran ho da 'yørpa 'bũ m'bejua. ²¹ Nguetho nu yũ ximhãi bi 'yøt' Ojã, gãtho da mba ma hoqui nanguie'a ran ts'oni bin ja, ngue him man ja yũ 'yãntij nɛ yũn ʌnbi, nɛ 'bɛ'a gã i ja. Nɛ gãtho ʌ 'dat'a da mba ma hoquigahũ yú t'ʌhni gahũ Ojã, 'bũ bi pãrca ma ja'ihũ. ²² Nguetho dí pãhmbũ gãtho 'bɛ'a bi 'yøt' Ojã, tengu'bũ gãtho 'da na mbahni thoho gue'bũ go maya'bũ nɛ asta guehya, tengu'bũ xũn ʌ, nɛ tu yú mbũi, tengu'bũ in nde dím 'bũh rá 'uere n'da ra xisu. ²³ Nesegahũ tengu thoho 'bũ 'da na mbahni thohohũ gãtho 'bɛ'a i ja, madague'bũ bi ðũmi bi ts'injũ ya, gue dí 'bũhmbũ rá Hogandãhi Ojã, gue'a rá mbũdi a ran ho da 'yørcahũ Ojã. Pɛ dí sãhũ ran ʌ nanguie ma mbũihũ gãtho yũ pa dín dø'matehũ ua, gue'bũ go nɛ'a ma ngøc'yɛihũ da yãngahũ. ²⁴ Nɛ gue'a dá pãhmbũ 'bũ mí zinjũ, ngue him 'bex da mba mahoqui gãtho ma ngøc'yɛihũ. Janangue'a dí ømhmbũ ya.

Pe nu'bu 'bexque xcá nuhu a dí tømhbü, ya hin di tømhbü a ya 'bu, ne hingui jatho ga tømhbü a ya bin ja. ²⁵ Pe nuya dí tømhbü a hinga nan ja, ne dí häthü yun unbi, gue'bu go bi päju xun ho Ojä. ²⁶ Ne gätho yu pa din dönthohohü, di zeju rá Hogandähi Ojä, nguetho xun güent'igahü, gue hin dí pähmbü dan yähu Ojä xun ho, ja'bu dí çastahü bu nam beñ Ojä. Pe guese rá Hogandähi i yäui a Ojä bu ja ma mbüihü 'bu dí yähu a. ²⁷ Ne nu Ojä di äsca ma mbüihü 'bu dí yähu a. Ne i pädi 'be'a dí äfu, nguetho din theui rá pähä zehé a bi beñgahü rá Hogandähi Ojä.

Pe dí tafu xun ho yun unbi nangué ra Cristo

²⁸ Ne dí pähmbü di jap Ojä dí 'yörcahü ran ho a 'be'a gä dí thohmbü ua, ngue nuju emme dí numanhohü a Ojä. Nguetho ya bi zänni 'berü dá cohmbü m'bejua. ²⁹ Ngue nu'u to'o bi huanh Ojä mam'bet'o, guet'u bi zänni da gohi tengu rá Ts'ünt'u zehé. Janangue'a dim 'bet'o rá Ts'ünt'u zehé ngue xun ngu yú cu dim 'bejua. ³⁰ Ne nu'u bi zänd Ojä mám'bet'o, ne guet'u in zonh Ojä u ya ngue da yurü bí 'bai. Ne nu'u in zonh Ojä, gue'u i embi xun ho u ya, ngue bi hocpa yú ts'oqui. Ne guet'u da gohi tengu rá Ts'ünt'u zehé. ³¹ 'Be'a gam beñmbü büya, nguetho guese Ojä i numanhoju. To'o maha da zä da 'yörcahü ran ts'o. ³² Nu Ojä xinga gue rá Ts'ünt'u zehé bi huçqui, pe bi dáp ran ðate nanguēju. Janangue'a gätho di 'daju 'be'a i ja, nte da göngahü. ³³ Pe nuju to'o maha a da xi Ojä ngue hingui ho dí öthü, ngue yú thahnigahü Ojä. Nguetho guese Ojä thocpa thoho di hoga ma ts'oquihü. ³⁴ To'o gue da zä da xi Ojä ngue dan unbahü nangué ma ts'oquihü, nguetho guese ra Cristo bi du, bi nu ran unbi nanguēju, ne xö bi xox Oja büya, ne bí 'berü guerü i conhui rá ts'edi Ojä. Ne thocpa thoho i äp rá mate Ojä nanguēju. ³⁵ 'Be'a maha da zä di 'uegahü, gue hin gan nuhu a rán huçcate ra Cristo. Ha gue'u yun unbi, uague yu dümbüi, uague yun acpi, uague ra thuhu, uague ra 'yähe, ua gue'bu nts'utho harü dí 'yohü, uague da thojü nangué ra juai. Ha gam beñmbü ngue hin di huçgahü ra Cristo 'bu dí n nuhu u. ³⁶ Pe hin'na, nguetho ya nt'o't'i:

Thocpa thoho t'ena da thojü nangué Ojä dí çc'yehü,
ne im beñi tengu'bu dyu de'yohü gue nts'änni da tho.

³⁷ Pe nu gätho yun unbi, dí tafu xun ho, nangué ra Cristo di huçgahü. ³⁸ Ne dí pähmbü majuäni hin'yü n'da ra ts'edi da zä di 'uegahü gue hin ga nuhu a rán huçcate ra Cristo. Xinga guehya gue dí 'bühmbü, ne xinga gue'bu dá tuhu. Ne xinga gue'a n'da rá m 'behni Ojä mahçts'i, ne xinga gue'a n'da rá m 'behni ra züthu, xinga gue man'da ra ts'edi. Ne xinga gue'a 'be'a gätho i ja ya, o din ja nixudi

o nimani, da zä di 'uegahü. ³⁹ Ne xinga gue'u 'berü mahçts'i, ne xinga gue'u 'büca ja ra häi, ne hin'yü 'be'a gätho i ja ngue da zä di 'uegahü gue hin ga nuhu rán huçcate Ojä i örcahü ra Cristo Jesús ma Hmuhü, nguetho gätho bi 'yözehé Ojä u.

9

Bi huanð Ojä yu israel maya'bu

¹ Nu ra Cristo dí 'bu'be, i pädi majuäni dí xi ahü ya, ngue emme dadí huçcmahagä ma mijudiohe yu israel. Pe ne'a rá Hogandähi Ojä i xicpa ma mbüi ngue majuäni dim mangä. ² Ne thocpa thoho dí n nu ran unbi ngue ma mbüi ne emme tu ma mbüi nangué ma mijudiohe. ³ 'Be'a sä ga öt'a ngue xtím pø'u ma mi'israelhe. Ha ga xi Ojä dí 'berca ma te ngue njäm'bu ga nu ra Cristo. Ngue gue'a ga öt'a 'bu gue'a dí pø u. ⁴ Nguetho nuje dyu israelhe bi thahn ma ngärpa bötahe ngue bi nde dyu t'ähni Ojä, ne bi nu rá Thai Ojä ma bötahe ne bi bah pøya ngue Ojä mí 'bühmbü. Ne gue'u bi 'yöthu ran hoqui a Ojä u, ne gue'u bin t'un yän t'edi Ojä nangué 'berü dá m 'bühmanhohe. Ne bi sih yan t'öt'e dí ðandé Ojä. Ne bi sih majuäni nangué 'be'a gä da 'yörpe. ⁵ Ne nu'u ma mi'israelhe i 'büh ya, yú t'ähni ndu ma ngärpa bombötahe ngue bin yäui Ojä maya'bu. Ne guet'u yu israel bu am 'bü'a ra Cristo 'bu min ja'i ua ja ra ximhäi. Pegue Ojä a, rá Hmu ngue gätho 'be'a i ja, janangue'a gätho yu pa mazäi ga numansuhü a. Ne hönt'a gam beñmbü a ya. ⁶ Pe xun ngu hingui çc'yehü ma mijudiohe yu israel. Pe hin gam beñmbü ngue bi zepü a bi man Ojä, ngue hin di ja'ts'a ran hoqui bi ma. Pegue gam beñmbü ngue'a hinga gätho majuäni yu israel u yú t'ähni ra Israel bu nam beñ Ojä, gue'bu mí ma di jap yu israel. ⁷ Ne hinga gätho yú t'ähni ra Abraham bu nam beñ Ojä u bim 'büi, pe hönt'a bi xi a Ojä ngue dim 'büi. Tengü bi man Ojä: "Pe hönt'u di xant'a ra Isaac, ngue ni ts'ünt'u, ga embi ni t'ähni," bi 'yemp Ojä a. ⁸ Nu'a in nde da 'yurcahü ngue njo'o n'da rá t'ähni Ojä bim 'büi nangué rá ta o gue rá mbe. Pe hönt'u bim 'büi nangué'a bi man Ojä, da 'yembi yú t'ähni. ⁹ Ne guehna bi xi a Ojä a ra Abraham: "Ni jeya, tengü ya, ga ut'au ma ts'edi ne din ja a dí xi i, gue dim 'bu a n'da rá ts'ünt'u ra Sara," bi 'yemp Ojä a. ¹⁰ Ne ngutho nangué yú ts'ünt'u ra Isaac, Ojä bi ma nda'a da numanho. Bin ja ngue bim 'bu i yoho yú ts'ünt'u ra Rebeca, nangué a ra Isaac a rá ta u. ¹¹ Pe nu'bu hin ním 'bu u yoho, hin ní 'yöt' ran ho, ne xín ní 'yöt' ran ts'o, pe Ojä mí sänni 'be'a din jap'u. Janangue'a bi zä bi japü nda'a bi nde di japü, nangué bi ndese, ne hin nangué yan t'öt'e bi 'yöt'u. ¹² Ne nu'bu hin ním 'büh yú t'ähni, bi xi Ojä a ra Rebeca: "Nu'a m'bet'o dim 'büi,

din 'yεhe nangeue'a m'bejua dim 'bui.' ¹³ Ne tengu nt'o'ti, man'da ram hma i εna: "Dá numanho a ra Jacob ngue ra Israel, pe nu ra Esaú hin dá numanho," bi 'yεn Ojã. ¹⁴ Xiya, ha gam bεmhbu hingui ho 'be'a bi 'yot' Ojã, ngue bi huahna n'da, ne hin'na a man'da. Pe hingui sã ga εmhbu hingui ho ot' Ojã. ¹⁵ Pe tengu bi xi Ojã a ra Moisés: "Ga un ra mate to'o dín nde ga unni, ne ga huεqui to'o dín nde ga huεqui," bi 'yεn Ojã. ¹⁶ Dí pãhmbu ya, nangeue in ndese Ojã di un rá mate ne hin nangeue bi ndese n'da, o gue bi 'yot' yun t'ot'e ngue bi beñi dí ðah rán japi Ojã. ¹⁷ Ne tengu bi man ra t'ohni, bi sih ra ts'ut'abi bu Egipto, ngue ra Faraón: "Dá sãn'ni in ngue gan ts'ut'abi, ne ga mεp'a ni mbui ngue hin gui 'yot'a ga xi i. N'dahma da zã ga ut'a ma ts'edi 'bu ga pεnh yu 'yãnthi bu ja ni hã. Ne da fãrca ma ts'edigã gãtho na nguñi ra ximhãi buya," bi 'yεn Ojã. ¹⁸ Janangue'a ga pãhmbu ya, Ojã di un rá mate to'o in ndese di unni, ne guesε Ojã di mεp rá mbui n'da to'o in nde di mεp rá mbui, tengu thoho bi 'yørpa a ra Faraón. ¹⁹ Pe ha 'bo'o da 'yãngã buya: "Nu'bu in jabu i ot' Ojã, hague dán za da 'yεna i ja rá ts'oqui n'da 'bu, ne njon da zã da zεrpa a in nde Ojã gue xtãm beñi 'be'a xun ho xtã 'yot'e." ²⁰ Pe hingui sã ngubu gui mamhbu, gyu jã'ihu, to'o ahu ngue gui xihmbu hingui ho ot' Ojã. Xi'bu n'da ra ts'oe ngue ra jahãi, ha da zã da 'yãnni to'o bi 'yot'e: "Hanja ngubu gã 'yørque," ha da zã da 'yεna. ²¹ Ha hin'yu rá ts'edi a to i ot' ra ts'oe, ha hingui sã da zãn zεhe 'be'a da 'yørpa n'da ra bõhãi 'bu, ngue da zãn'na n'da mahotho, ne'a man'da him mahotho, ne n'dat'a ra bõhãi ní 'yot'e. ²² Nguetho in ndese Ojã da 'yuh rá cue nangeue u to yãn sãhu di unbi. Ne madague'bu i hãt'i set rá mbui nangeue u to di unbi. Pe nu'bu hingui beñi 'berpu nan dõ'ma Ojã, gue'a man'da dí nequi xun ho rá cue Ojã ne rá ts'edi 'bu bi unba u buya. ²³ Janangue'a da fãdi tãte xun ho rá mbui Ojã 'bu bi un rá mate u mi'da yu jã'i, madague'bu ne'u yãn sãhu xti unbi, tengu thohogahu. Ne nuya m'bet'o thoho di hogahu Ojã, ngue da zã ga comhbu rán ho. ²⁴ Ngue gueju bi zongahu Ojã, nangeue ma 'yuhu 'dahma 'dan'yo, ne u yu judío, ne u hin yu judío, pe hont'u bi numanhose bá si. ²⁵ Ne gue'a bi mam bu ja rá søcuã ra Oseas, bi 'yεna: Nu'u him mi εmbã ma t'uhni, gue'u ga εmbi ma t'uhni u ya. Ne nu'u him madí huçã, pe nuya ga huçã u ya, bi 'yεn Ojã. ²⁶ Ne mi εn ra t'ohni: Nubu haru bi t'εn ahu: "Him ma t'uhni ahu," guerpũ da t'εn ahu buya ngue yã t'uhni ahu Ojã i 'bui. ²⁷ Pe nangeue yu israel bi man ra Isaías: "Madague'bu εmme xtã ngu u yãm bom'beto ra Israel, tengu yu 'bomu bu ja ra deã,

pe hont'u zi yoho dim pøhø," bi 'yεna. ²⁸ Nguetho Ojã di juãba ra ximhãi, ne di jua'a n'dihi rán ts'embi bi ma. ²⁹ Ne tengutho mi ma mam'bet'o ra Isaías, bi 'yεna: Nu'bu hin xtã 'yε Ojã 'da yu hmudã nangeueju, dyu israelhu, gãtho xti juaju 'bu, tengu ra hnini Sodoma, ne ra hnini Gomorra, ngue bi jua Ojã, bi 'yεna.

Xun ngu yu israel him bi nde bi hyqn rá mate Ojã

³⁰ Pe xiya, hague bin ja nangeue yu jã'i hin yu judío. Bi t'εmbi xun ho nguetho bi hyãntho rá mate Ojã ngue bi hocpa yó ts'oqui, madague'bu him mím beñi xtã 'yot' ran hocjã'i i mam bu ja yãn t'εdi Ojã. ³¹ Pe nu yu israel gue mí honi xtã 'yot' ran hocjã'i i mam bu ja yãn t'εdi Ojã, pe him bi zõni ngue xtã t'εmbi xun ho u. ³² Pe hanja him bi t'εmbi xun ho u yu israel. Nguetho him bi nde bi hyãntho rá mate Ojã nguerpũ xtã t'εmbi xun ho u. Pe bi beñi xtã hnumanho 'bu mí 'yøzεhe yãn t'εdi Ojã u. Ne nu ra Cristo buya tengu'bu n'da ra do 'bem bu ja ra 'yu, guerpũ di fet rá gua n'da, ne bi ðang bu yu israel 'bu mí 'yεna xtãn ðah ra 'dih. ³³ Ne gue'a mán t'o'ti bu rám hman Ojã, i εna: Dami bεmhbu, dí hørpu n'da ra do bu Sión, nguerpũ da ðang bu n'da, ne dim 'bedi. Pe nu'a to'o da 'yεc'yεi a, hin da mbes' yú sã, pe guehma da hnumanho.

10

¹ Ma zi cu ahũ, εmme dí hãh ma mbui dí ãp rá mate Ojã di pø u ma mí'israelhe. ² Ne dí pãdi ngue majuãni εmme εhya u nangeue Ojã, pegue hingui pãdi ndana majuãni rá 'yu Ojã u. ³ Nguetho hingui nde da bãdi 'berpu dí 'yεmp'a Ojã ngue xtãn ho. Im beñi din hoc zεhe nangeue yãn hose, nguetho im beñi dí numanho Ojã 'be'a ot'u. Janangue'a hingui nde dín uni xti hoc Ojã u, nangeue ran hoqui bi zãnd Ojã. ⁴ Pe gãtho to'o bi 'yεc'yεi ngue gue'a ra Cristo bi hoqui, bi 'yεts'a ní hyoni ngue xtín hoqui nangeue yun t'εdi.

To'o gãtho da 'yãp rám fãts'i ra Hmu, da yqn u

⁵ Nu ra Moisés bi 'yo'ti 'be'a da 'yot'a n'da nangeue yun t'εdi nguerpũ xtãn zõni xtã numanho Ojã n'da. Ngue bi 'yεna: "Nu'u yu jã'i 'bu di jã'ts'u yun t'εdi, gue'u dí japi dim 'bu'u," bi 'yεna. ⁶ Pe nu'a ran hoqui ga hãmhbu rá mate Ojã, o gui εmhbu xun hẽi bu dá tĩmhbu a, gue ba søsεhu bu mahεts'i ba sisεhu ua ra Cristo. ⁷ Ne o gui εmhbu ga mbãhã bu 'bu u xun du ngue ba sisεhu bu a ra Cristo. ⁸ Pe 'be'a i man'a ran hoqui 'bu. Pe hingui hẽi bu dá tĩmhbu a. Ne εna: "Gui hyãnthohũ rá mate Ojã, ne da zã da 'yo ni mbuihu buya, ne da zã da 'yo ni ndehũ buya." Ne gue'a ram hma díim mamhbe a. ⁹ Ngue nu'bu ga

emhb_u ma Hmu_h ra Jesús, ne ga eç'yei_h mbo ma mb_uih_u ngue bi xox Oj_a a 'b_u mi du, da y_an_u Oj_a 'b_u.¹⁰ Nguetho gue'a ní 'ye_nju x_un ho_u Oj_a a ga eç'yei_h mbo ma mb_uih_u, ne gue'a ní p_oju Oj_a a gam mamhb_u nangue ma ndeh_u.¹¹ Ne mí e_n rá t'ohni Oj_a: "To'o gátho da 'yeç'yei a bá p_enh Oj_a, hin da tháda u," bi 'ye_na.¹² Ne hin gam b_emhb_u ngue n'dan'yo yé hmu i 'b_u u y_u judío ne u hing y_u judío. Pe n'dat'a yé hmu ngue gátho y_u j_a'i i 'b_ui, ne 'da dí unthoho x_un ngu to'o gátho da 'y_ap rá_m fáts'i.¹³ Nguetho nu' u to'o gátho da 'y_ap rá_m fáts'i ra Hmu, di p_o u, mi e_n ra t'ohni maya'b_u.¹⁴ Pe hague dán z_a da 'y_ap rá_m fáts'i ra Hmu 'b_u him bi b_a a rá mate b_u ja rá mb_ui. Ne hague dán z_a da hy_an rá mate 'b_u him bi 'y_ode. Ne hague dán z_a da 'y_ode 'b_u njon da xifi nangue ra Cristo.¹⁵ Ne hague dán z_a da mba n'da da xifi 'b_u hingam 'b_ehni. Janangue'a i e_n rá_m hman Oj_a: "Mahotho i o_t'a n'da 'b_u i man ran ho ma'da'yo di 'daj_u ran johya, hap_u i 'yo," bi 'ye_na.¹⁶ Pe hinga gátho i o_manho u i sih ran ho ma'da'yo. Tengu bi man ra Isaías, bi 'ye_na: "Ma Hmu i, nda'a u bi 'y_omanho a dá mamhbe ya."¹⁷ Pe nu'b_u 'b_ui to'o da sih ram hma nangue ra Cristo, da z_a da hy_an rá mate Oj_a 'b_u.¹⁸ Pe dí á_n 'b_u hin xtamá 'y_o u y_u judío. Pe hagen ja ngue him bi 'yeç'yei ra Cristo. Bi 'y_ohma, nguetho h_onb_u go hap_u bi mba rá_m hman Oj_a, bin 'yo gátho ná ng_uni ra ximh_ui.¹⁹ Ne x_o dí á_n'nah_u, ha him mí p_a u y_u israel ngue man'da da t'emb_u yú t'ahni Oj_a u hing y_u israel. Bi b_ahma, nguetho nub_u ja rá s_ocu_a ra Moisés mí e_n Oj_a:

Ga ja ah_u gan seyah_u 'b_u ga simanho 'da y_u j_a'i him mí e_mb_a ma t'ahni.

Ne ga ja ah_u gan c_uch_u 'b_u ga simanho 'da y_u 'y_amb_ui j_a'i, bi 'ye_mp Oj_a u y_u israel.

²⁰ Ne bi xifi x_un ho b_u ja rá s_ocu_a ra Isaías, bi 'ye_n Oj_a: "Bi d_ung_u u 'da him mí hongui, ne dá japi da b_aç' u him mí á_ngui," bi 'ye_na.

²¹ Pe nangue y_u israel bi 'ye_n Oj_a, "Gátho ra pa dá 'u_arpa ma 'ye, dá zon'nd_u, p_e bi mbesca thoho ma 'ye, ne bi e_gá thoho u," bi 'ye_n Oj_a.

11

'Da u y_u israel bim p_oh ya

¹ Pe ga á_n'nah_u mah_on'a, ha gátho bi h_ye u yú t'ahni Oj_a, gue nu u yám bom'bet_o ra Israel. Pe hin'na. Nguetho gueczeh_egá drá me'israel, ngue mam bomb_otägá ra Abraham, ne ra Benjamín. ² Pe Oj_a hingui he u nju_antho yé t'ahni ngue' u bi huan 'b_u mam'bet'o. Ha hin guím b_emhb_u 'be'a bi man rá t'ohni Oj_a, gue bi sih ra Elías 'b_u mí y_ap' u yú mí israelh_u. Ne bi 'ye_na: ³ "Ma Hmu i, bi hyo ní p_ongah_u u y_u israel, ne bi xot'a b_u ja ní mexa mí pa m'b_ot's'e ní 'b_ot's'e, ne h_ongdá dá p_ongá, nequi nde da hyogui," sá bi 'ye_n a ra Elías. ⁴ Pe ha hin guím b_emhb_u

'be'a í d_a Oj_a b_uya ngue bi t'emb_u ra Elías. "Pe hin'na, hin guí 'dase," bi 'ye_mbi. "Pe dá jamansup yé mb_ui u yoto mahu_ahi y_un 'yoh_u israel, gue' u him bin d_anyahmu b_u 'b_uh ra p_ote ra Baal," ngue mí t'emb_u oj_a.⁵ Ne ngutho ya, 'b_u i 'da y_u israel him bi 'uegue nangue Oj_a, ngue gue' u to bi huand Oj_a nangue rá mate thoho. ⁶ Ne gam b_emhb_u nu'b_u rá matethoho Oj_a bi huan'nd_u, ga p_ahmb_u b_uya hin nangue y_u t'ot'e i o_t'a n'da ní huan'na n'da. Nguetho nu'b_u xtá hnumanho nangue y_un t'ot'e bi sifi, hin xt_un ja rá mate tho Oj_a 'b_u, ne nte nam b_on'a rá mate Oj_a 'b_u. ⁷ Xiya, 'be'a gam b_emhb_u nangue y_u israel, ne hingui ngu u bi d_uni 'be'a mí honi, gue da t'emb_u x_un ho. Pe h_ont' u nthahni bi d_uni, ne bim p_oh_o. Pe nu' u mí da bi m_ep yú mb_ui u. ⁸ Ne gue'a mán t'o't'i: "Oj_a bi pumb_enip yé mb_ui, tengu'b_u bin á_ha. Ne bi japi him bi z_a bi nu ne him bi z_a bi 'y_ohnahya. Ne guexta u y_u pa i jab_u ya," bi 'ye_n rá t'ohni Oj_a. ⁹ Ne ngutho bi man ra David: "Da mb_os_pa Oj_a, p_e hin da b_eni 'be'a nam b_on u y_u 'b_ot's'e da 'y_ot' u, ne gue'a dán u_nba u.

¹⁰ Ne d_un xá_da, hin da nu ran nequi.

Ne nu yú x_uth_a dim mboqui ma z_a, nangue yú ts'oqui x_un ngu i tuts'i, bi 'ye_n a ra David.

Ne' u 'da hing y_u israel bim p_oh ya

¹¹ Pe dí á_n'nah_u mah_on'a, nu'b_u mí 'ue' u y_u israel, ha bi b_en Oj_a him man'dand_i da 'ye_ns_pa rán j_api u 'b_u. Pe hin'na. Ne nangue'a bi zan rá mate Oj_a u y_u israel, ne gue'a í z_a bim p_o u hing y_u israel b_uya. Pe gue'a bi 'y_ot' Oj_a, n'dahma d_un seya y_u israel 'b_u bi nu u bi hy_an rá mate Oj_a, ne dá hyon Oj_a him mah_on'a. ¹² Nu Oj_a bi z_a bi j_ap' u 'da y_u j_a'i hing y_u israel gátho ná ndoho ra ximh_ui, nangue bi 'ue' u y_u israel. Ne bi d_uni rá mate Oj_a u hin y_u israel 'b_u mí th_aç_pa rán j_api Oj_a u y_u israel. Janangue'a man'da x_un ngu ran j_api da nu u hing y_u israel 'b_u bá peng b_u 'b_u Oj_a u y_u israel mah_on'a. ¹³ Guehna dí xi ah_u na ya, ngue hin g_uy israel ah_u, nguetho drám 'b_ehnigá nangue ah_u. Ne d_un nde ga ja ah_u guí p_omanhoh_u nangue ra Cristo, ¹⁴ n'dahma d_un 'yomf_eni u ma mijudíohe y_u israel 'b_u bi nu a ran ho gá t_umb_u, janangue'a man'da xtá ngu dim p_o u b_uya. ¹⁵ Ne nu'b_u mí h_ye Oj_a u y_u judío, bi z_a bi hocpa u hing y_u judío 'b_ucu_a gátho ua ja ra ximh_ui. Pe e_mme man'da x_un ho d_un ja ua gátho ra ximh_ui 'b_u bi ts'im mah_on'a x_un ngu u y_u judío. Ne d_un ja tengu'b_u ya bi ndants' u y_u du. ¹⁶ Nu mam bomb_ot_ahe mí y_ah_u Oj_a maya'b_u, yú mbeti Oj_a u, tengu'b_u yú 'b_ot's'e Oj_a u. Ne tengu'b_u mí 'b_os_pa Oj_a ra mb_udi thuhme 'b_u o_t ra thuhme, janangue gátho a ra j_ani rá mbeti Oj_a b_uya. Ne nu'b_u mí huand Oj_a a ra Abraham, ne gue'a í than'nd_u yú 'y_u a

bɔya, tengu'bu n'da ra za xɔn zaqui rɔn dɛi, nɛ'ɛ yá 'yɛ xɔn zaqui ɛ. ¹⁷ Pɛ bi ts'ɛcpa 'da ɛ yá 'yɛsɛ a ra hogaza. Nɛ nu ahu hing yɛ israel ahu nɛ tengu'bu bá ts'ɛc'ahu bu gmí tɔhmbu tengu n'da ra za hingui ho. Nɛ bi ts'ɛs'ahu bu bi ts'ɛcpa 'da yá 'yɛ ra hogaza. Nɛ gá comhbu rán zaqui a ra za, gue bá nɛxpɔ rán dɛi, ngue nu ra Abraham bi huand Ojɔ maya'bu. ¹⁸ Pɛ hingui sá gdá yáthɛ a ngue bi ts'ɛs'ahu bu bi ts'ɛc ɛ 'da yá 'yɛ ra za. Dami bɛmhbu ngue hinga gue ahu guidi unhdɛ rán zaqui a rán dɛi ra za, pɛ gue'a rán dɛi ra za i ɔt'ahu rán ho Ojɔ bu guí tɔhmbu. ¹⁹ "Pɛ man'da xɔn hoje, nguetho bi ts'ɛc'ɛ 'da yɛ 'yɛ, nɛ go bi ts'ɛscáhe ua," masque guí ɛmhbu. ²⁰ Majuɔni bi ts'ɛc'ɛ 'da yɛ israel nguetho him bi nde rá mate Ojɔ. Bi bɛni xɔn hose. Nɛ guí tɔhmbu bu 'da ahu ngue hing yɛ israel ahu, nguetho guí pɔhmbu hɔnt'a rá mate Ojɔ nán ho ahu. Pɛ o guím bɛmhbu gán tɔsɛhu bu, pɛ gan jamansuhɛ. ²¹ Damí bɛmhbu him bi yɔn Ojɔ ɛ 'da yá 'yɛsɛ ra za. Ha má gue'adahɛ da yɔn ahu 'bu guím bɛmhbu xɔn hose ahu. ²² Pɛ nu'bu 'bo'o hinguin nde rá mate Ojɔ, pɛ da nuse a rán sáui a to'o da 'uepɔ ja rá mate. Pɛ nu ahu gui nuhu rá mate Ojɔ 'bu gui thoqui guim bɛmhbu a. Pɛ nu'bu hin'na, nɛ ahu da ts'ɛc'ahu mahɔn'a bu ja ra za 'bu. ²³ Nɛ nu'bu yá 'yɛsɛ a ra hogaza, ngue yɛ israel, nu'bu da 'yɛc'yɛi rá mate Ojɔ, da ts'ɛs' mahɔn'a bu ja yá zase. Nguetho ja rá ts'ɛdi Ojɔ da 'yɛs' mahɔn'a bu bi zɛqui. ²⁴ Nu'bu mam bá ts'ɛc'ahu bu gmí tɔhmbu ja n'da ra za hingui ho, nɛ bi ts'ɛs'ahu bu ja man'da ra za ngue hin ni zasehu, pɛ man'da hingui hɛi da ndɔpɔ mahɔn'a ɛ yá 'yɛsɛ nguetho rá zase.

Da zɔni n'dat'a dim pɔhɔ xɔn ngu yɛ israel

²⁵ Ma zi cu ahu, dín nde ahu gui pɔhmbu a ja bi t'uhya, n'dahma hin gan 'yɛzɛhɛhu hing yɛ judío ahu. Dín nde gui pɔhmbu, 'da yɛ patho bi meh yá mbui ɛ 'da ɛ yɛ israel, ja gue'bu bi zɔn ra pa xtí cuthu xɔn ngu ahu hɔnt'a go to'o hing yɛ judío ahu. ²⁶ Nɛ m'bejua bɔya, xɔn ngu dim pɔ ɛ yɛ israel. Nɛ gue'a bi man rá t'ohni Ojɔ, bi 'yɛna:

Di nequi n'da yá yánte ngue yá mi'israelhu bu Sión,

da yɔn'a ra Jacob nangué yá ts'oqui. Ngue ra Israel a ra Jacob.

²⁷ Nɛ ja gue'bu ga ja'ts'a dá xifi, ga punba yá ts'oqui, bi 'yɛm bu ja rá t'ohni Ojɔ maya'bu.

²⁸ Nu'ɛ yɛ israel i ɔt'e ngue yán suihu Ojɔ ya, ngue'a hingui ɛc'yɛi ra hogamhma. Pɛ gue'a i zá bi zin ahu Ojɔ a. Pɛ guehma di huɛc Ojɔ ɛ yɛ israel, nguetho bi than 'bu maya'bu ɛ yá ngurpa bombɔta. ²⁹ Nguetho njam'bu da goh rá mbui Ojɔ nangué ɛ to xí zohni, pɛ majuɔni di un'na bi ma, tengu'bu ya xí um 'bu mí ma 'be'a di unni. ³⁰ Nɛ nu ahu hin gyɛ israel ahu gmí ɔthɛ ram fɛ'ts'i nangué

Ojɔ mam'bet'o. Nɛ m'bejua nɛ ɛ yɛ israel bi mbestho Ojɔ. Janangue'a bi zá gá tɔhmbu rá mate Ojɔ. ³¹ Nɛ gue'a in ja ya, ngue i festa a rá mate Ojɔ ɛ yɛ israel, nɛ guí tɔhmbu rá mate Ojɔ ya. Pɛ gue'a dí dɔn rá mate Ojɔ mahɔn'a ɛ yɛ israel. ³² Ojɔ bi ma, njo'o n'da ra ja'i bi 'yɛc'yɛi a nguetho ja yá ts'oqui. Nɛ bi 'yɔt' Ojɔ bɔya gue njon da hyát'i dín hoc zɛhɛ, nguetho in nde gátho di in rá mate di hoqui to'o gátho in nde dim pɔhɔ. ³³ ɛmme xɔn ngu rá mate Ojɔ, nɛ ɛmme xɔn ndoho rán 'yomfɛni. Nɛ hin'yɛ ngue hingui pɔ Ojɔ. Njo'o n'da ra ja'i da badi 'be'a nam bɔn'a i ɔt' Ojɔ, nɛ njongui sá da badi 'be'a gátho i sánd Ojɔ da 'yɔt'e. ³⁴ Njo'o n'da ra ja'i da badi da 'yɔt'e tengu rán t'ɔt'e Ojɔ, nɛ njon da 'yut Ojɔ 'be'a da 'yɔt'e. ³⁵ Nɛ njo'o n'da ra ja'i da hyoni 'be'a di in Ojɔ nɛ ngue'a dí 'yɛmbi dín dupate Ojɔ a. ³⁶ Nguetho gátho bí 'yɛpɔ 'bu Ojɔ, nɛ gátho di 'yonse Ojɔ ɛ, nɛ gátho bi 'yɔt'ɛ gue di pɛpɛhɛ ɛ. Janangue'a nde'bu ga ɛspahu Ojɔ gátho yɛ pa mazaí. Nɛ hɔnt'a gam bɛmhbu a ya.

12

Dam 'buhmbu ngue hɔnt'a Ojɔ gam bɛmhbu

¹ Ma zi cu ahu, ts'edi dí xi'ahu, nu'bu dí pɔhmbu rá mate Ojɔ, pɛ nde'bu gátho ma ja'ihu dan umhbu bu 'bu Ojɔ gue ga ɔrpahu rá 'befi. Nɛ gue'a majuɔni ná thandɛhu Ojɔ a, nɛ gue'a ra 'bɔts'e in numanhu Ojɔ a. ² Nɛ hin gam bɛmhbu ga homhbu 'be'a gátho xɔn ho nangué yɛ pa i jabɔ ya, tengu i ɔt'ɛ 'buca ja ra ximhái. Pɛgue thoipa thofo ga páh man 'yomfɛnihu gam bɛmhbu ma'da'yo. Janangue'a thoipa thofo ga homhbu ga pɔhmbu nda'a rá páhã Ojɔ, ngue nda'a xɔn ho ga ɔthɛ, nɛ nda'a numanhu Ojɔ bɔya. ³ Bi 'dacá rá ts'edi Ojɔ ga ɔrpa rá 'befi nangué rá mate. Janangue'a dí xi'ahu, ngue 'nɛ ahu gátho n'da ngu n'da ahu bin tat'ahu rá mate Ojɔ nangué rá 'befi. Janangue'a hin gan 'yɛxhu, pɛgue gui pɔshɛ nda'a ní 'befi bi zán'nahu n'da ngu n'da ahu, nangué rá m fâts'i Ojɔ. ⁴ Tengu ní ja'i n'da, ngue an ts'anni xɔn ngu yá xɛqui. Nɛ hinga gátho 'dat'a ra 'befi ɔt'e, pɛ 'dahma 'dan'yo yá 'befi ɛ yɛ xɛqui. Nguetho dí ɔthɛ. ⁵ Nɛ madague'bu xɔn nguju, pɛ tengu'bu n'danjá'itho ma ja'i dí comhbu ra Cristo. Nɛ tengu ní ja'i n'da, 'da nam fáxta n'da ngu n'da yá xɛqui, nguetho dí ɔthɛ ngue dí comhbu rá 'befi ra Cristo. ⁶ Bi 'daju ra ts'edi Ojɔ gue ga ɔthɛ rá 'befi 'dahma 'dan'yo, nangué rá mate zɛhɛ. Pɛ nde'bu ga ɔthɛ xɔn ho. O nu'bu n'da dim pɔngahya da hyoni 'bɛpɔ dí ma xɔn ho a dí bɛnba Ojɔ, nangué rá m fâts'i. ⁷ O nu'bu n'da bin t'un ra 'befi dim fáxtɛ 'be'a di 'be a n'da, pɛ di ja'ts'i xɔn ho, ngue da mbáx yá cu. O nu'bu n'da bin t'un ra 'befi dín xánbate, dín xánbate 'be'a

nam bøn'a rām hman Ojā. ⁸ O nu'bu n'da ra zote, pēgue da xifi nda'a xun ho da 'yøt'u yá cu. O nu'bu n'da bin t'un ra 'befi di un rá mbeti, pē hin da bēni da hnumanhose. O nu'bu yu xurpi ngue di manda rá 'befi Ojā, di ja'ts'i xun ho nangue ra ts'edi bin t'unni. O nu'bu n'da bin t'un ra 'befi da mbāx u yu hyoya ne yun zāman'u, mpähā thofo da mbäts'i.

Gam bēmhbū nda'a xun ho dá tenhdū Ojā

⁹ Ne hingui yoho gam bēmhbū 'bu ga huēju n'da, pē majuañi ga øthu ran huçcate. Ne xingui ts'u gam bēmhbū ga øthu a hingui ho, pē dan çyahū ga øthu a 'be'a gātho xun ho, ne nzāi ga øthu a. ¹⁰ Dan huēju n'da ngu n'dajū nguetho dadin cuhu. Ne n'da ngu n'da man'da da bēni da 'yēspa rá mijā'iui, xinda gue'bu da t'ēspa zēhe. ¹¹ Ne hin ga cūhu ran dānhyei ma mbuihu, pē dan çhya ga ørpahū rá 'befi ma Hmuhu. ¹² Dan johyahū nangue'a ran ho dí tømhbū, ne hin dan xømhbūhu nangue yun ũbi. Ne thoçpa thofo yu ora thofo dan yāhu Ojā. ¹³ Ga fāxhu yu 'yēç'yei 'bu ja 'be'a di 'bedi. Ne mpähā thofo ga säyabahū yu ja'i bu ja ma ngumhbū. ¹⁴ Pē ga äfu ran japi nangue u to di ũgahu, ne hin ga äfu ra 'yānthi. ¹⁵ Ne 'dat'a dan johyahū to'o di johya, o nu'bu 'bo'o tu rá mbui, 'da dán du ma mbuihu buya. ¹⁶ Ne gātho 'dat'a gam bēmhbū. Ne hin da bēn'a n'da man'da xun ho xinda gue rá mijā'iui, pē din amigohū u yu ja'i hin'yū yá ts'edi. Ne hin gam bēmhbū ngue jase man 'yomfēnihu. ¹⁷ Nu'bu 'bo'o ørcahu ran ts'o, hin ga coçpahū ran ts'o. Pē gam bēmhbū nda'a xun ho ga ørpahū, ngue 'be'a gātho i hnumanho. Ne nubaya da nu gātho yu ja'i ngue xun ho ma mbuihu. ¹⁸ Ne dam 'būmanhohū u gātho yu ja'i 'bu da zā. ¹⁹ Ma zi cu ahu, hin ga coçhu ra pengui 'bu ja'a da t'ørcahu. Pē 'be ga tømhbū ts'u di ũnba Ojā 'bu gue'a in nde di ũnba u. Nguetho nt'o't'i: "Ma 'befi zehēgā ngue ga ønba n'da ne ga un rán theui a bi 'yøt'e," bi 'yēn Ojā. ²⁰ Janangue'a nu'bu tumanthuhu man suihu, ga 'uimhbū. Ne nu'bu tuthe, ga sithebahu. Nguetho nu'bu njabu di ørpa man suihu, xun u da bēni ngue'a midí ũgahu, ne xømhma thofo da goh yá mbui buya. ²¹ Hin ga coçhu ran ts'o pē ga ørpahū ran ho, gue'a dá tāfu a ran ts'o a buya.

13

Ga øthu yún t'ēdi yu ts'ut'abi

¹ Gātho gahu ga çç'yeihu ra ts'ut'abi ua ma häihu. Nguetho njo'o n'da ra ts'ut'abi ua ja ra häi ngue bi zān zēhe yún t'ēdi. Pē Ojā bi zānni ngue din ja yá ts'edi. ² Janangue'a nu to din suhmi ra ts'ut'abi, din suhmi a to bi zānba rá ts'edi a, ne i honse rán use. ³ Nguetho nu'u yu ts'ut'abi ua ma häihu, hin ga suhu 'bu dí øthu ran ho, hinda hønt'bu ga

øthu ran ts'o ga suhu 'bu. Pē nu'bu dín nde hin ga suhu ra ts'ut'abi, pē ga øthu ran ho, ne da numanhohū buya. ⁴ Nguetho nu'u yu ts'ut'abi, Ojā bi zānni da mbāxahu. Pē nu'bu dí øthu ra ts'oqui, ga suhu 'bu, nguetho i ja rán t'ēdi di ũnba n'da. Ne Ojā bi un yún t'ēdi di ũnba u to'o øt' ra ts'oqui. ⁵ Janangue'a i jatho ga çç'yeihu yún t'ēdi u yu ts'ut'abi, n'dahma hin di ũngahu. Ne gue'a di bēngahu Ojā 'bu in zoc ma mbuihu. ⁶ Ne janangue'a ga juthū 'be'a gātho i äju yu ts'ut'abi, n'dahma di thoqui da 'yøt' yá 'befi ngue bi zānba Ojā, ne i tāh yún zābi u. ⁷ Mpähā thofo ga juthū xun ho to'o gā i ja yún t'ēdi da 'yādi 'be'a gā da 'yāju. Ga jut'a ma häihu, ne ga juthū yu puesto, ne mi'da yu cota i äh ra ts'ut'abi. Ne ga numansuhu yún t'ēdi u to'o gātho i ja yún t'ēdi.

Ga ørpahū ran ho ma mijā'ihu

⁸ Ne ga juthū 'be'a gātho dín dupatehu, ne hin te gam bēmhbū ngue dín dupatehu buya. Pē gam bēmhbū ngue dan huēju n'da ngu n'dajū. Nguetho nu to gātho ja yún huçcate bi ja'ts'i gātho yún t'ēdi Ojā u. ⁹ Nguetho gue'a bi man'u yún t'ēdi Ojā bi 'yēna: "O gui 'yomt'ēnihu, ne o gui haçpahū rá te ni mijā'ihu, ne o guim pēhu, ne o guidi seyabahū 'be'a pe'ts' ni mijā'ihu." Ne nu 'be'a gātho mi'da yun t'ēdi i man yun t'ēdi, nu'u gātho n'dat'a i ma: "Gui huçc ni mijā'ihu tengu bu gni huççzēhe ni ja'ihu." ¹⁰ Nu'a øt' ran huçcate, hingui ørpa ran ts'o rá mijā'iui a. Janangue'a di ja'ts'u yún t'ēdi Ojā a ran huçcate i øt'a n'da. ¹¹ Ne man'da ga humbi ga øthu na, nguetho dí pāhmbu ya bin de, ya bi thoh yu pa. Damin 'yomfēnihu xun ho ya ngue danā hämhbu yu pa gan nuhu ra Hmu, xinda gue'a dá øthu 'bu ja má dū'mi dá çç'yeihu. ¹² Ya bi thoh ra xui, ya magueru da hyats'i. Mbähā ga banthu yún t'øt'e ra 'bexui, ga he man thāquihu, ngue dan samzēchehu janangue'a da dāh ran nequi. ¹³ Mbähā ga ønba a rán säui ran nequi, hin dan itihu, ne hin dam muns'hu bu ja yún johya zēhe yu ja'i. Ne xín dan 'yomt'ēnihu, xinga gue'a ma pähä zēchehu ga øthu, xín ga øthu yu sui, xín ga øthu yun ts'eya. ¹⁴ Pē jatho gam bēmhbū ga hāmhbu rá ts'edi a ma Hmuhu ra Jesucristo, ngue ga øthu tengu bi 'yøt'e, ne him ma gam bēmhbū ga øthu rá pähä ma ngøç'yeihu.

14

Dahma 'dan'yo bu na çç'yeihu

¹ Nu'bu 'bu a n'da ra 'yēç'yei gue hin ε pađi xun ho, pē ga simanhohū bu ja mam pētihu u. Ne hin dan junthu nangue 'be'a im bēni ngue xun ho da 'yøt'e. ² Nguetho 'dahma 'dan'yo im bēnse 'bepu ní 'yēç'yei Ojā. Nu'u 'da im bēni xun ho da zi gātho 'be'a i ts'i. Pē nu mi'da im bēni hingui ho 'bu da za u 'da yu ngø. ³ Ne nu ra 'yēç'yei gue i si ne i sa gātho 'be'a

i ja, pe hin da zan'a n'da to'o mbɛni hingui ts'i. Ne ximangutho a n'da to'o hingui si, pe hin da 'yɛmbi hingui ho ɔt'a i si gátho 'be'a i ts'i. Nguetho Ojã da nan zintho. ⁴ Nu'i, to'o e, gue guí ɛmbi hingui ho ɔt' ni mi'yɛhɛhɛ. Nu rá hmuse n'da da mam 'bɛ xun ho 'be'a ɔt'a n'da rá 'yɛhɛ, o hin'na. Pe guehma da bɔmanho n'da ngu n'da ra 'yɛɕ'yei, nguetho i ja rá ts'edi ra Hmu di japi da bɔmanho. ⁵ Ne i 'bɛ i 'da yɛ 'yɛɕ'yei im bɛni din säya 'da yɛ pa. Ne nu mi'da bɛya im bɛni xun ho 'bɛ hin din säya 'da yɛ pa. Pegue n'da ngu n'da da bɛnse 'be'a xun ho da 'yɔzɛhɛ. ⁶ Nguetho nu to din säya 'da yɛ pa, din säya nangu da bɛn Ojã. Ne nguetho 'bɛ hinga gã i si yɛn ts'ihmɛ u 'da, njabɛ ɔt'e nguetho im bɛn Ojã, ne i xifi jamadi Ojã nangu u 'da i si. Ximangutho a to gátho i si, njabɛ u ɔt'e nguetho im bɛni Ojã bi un'na, ne di un ra jamadi Ojã. ⁷ Njo'o gahɛ gue gam bɛmhɛ dyá hmusehɛ. Pe yá mbetigahɛ a ma Hmuɛ. Ne nguetho 'bɛ dí 'bɛmhɛ ne nguetho 'bɛ dá tuhu. ⁸ Nguetho dán däsɛhɛ bɛ 'bɛ Ojã gátho yɛ pa dí 'bɛmhɛ. Ne nguetho 'bɛ dá tuhu, dan dähɛ bɛ 'bɛh ma Hmuɛ ne guexta'a yá mbetigahɛ a. ⁹ Ne gue'a í du ne í ndants'a ra Cristo mahɔn'a, ngue dim hmu nangu u xun du ne'u i 'bɛi. ¹⁰ Pe 'da ahɛ hanja gní numan'u a ni cuhɛ ngue guí xihmbɛ hingui ho 'be'a i si. Ne nu mi'da ahɛ guí pãhmbɛ xun ho 'be'a gátho i ts'i, pe hanja gní numan'u 'da ni cuhɛ guí ɛmfɛ nte di muui 'bɛ hingui nde da zi 'da yɛn ts'ihmɛ. Nguetho gátho gahɛ dam 'bãhmbɛ bɛ ja rá hmi ra ze'mi ngue'a ra Cristo. ¹¹ Nguetho nt'o't'i 'be'a bi man Ojã gue'bɛ mí 'yɛna: Guehma majuañi din ja a dí m, ngue gátho yɛ ja'í din danyahmu bɛ dí 'bɛi, ne gátho din juan bɛ ja ma hmi ngue guecã drã Ojã, bi 'yɛn Ojã. ¹² Janangue'a dí pãhmbɛ, gátho gahɛ ga dãfu ra güenda Ojã nangu man t'ɔt'e zehɛhɛ.

Hin ga jafu da dang bu ja ra ts'oqui n'da ma cuhu

¹³ Him ma numan'uhɛ n'da ngu n'dajɛ. Pe hɔnt'a gam bɛmhɛ hin ga jafu n'da ma cuhɛ di fet rá gua bɛ ja yɛ ts'oqui. ¹⁴ Dí paçã nangu ran 'yomfɛni bi 'dac ma Hmuɛ ra Jesús, gue hin'yɛ 'be'a da ts'i ngue hingui ho. Pe nu'bɛ mbɛnse n'da hingui ho da ts'i, ra ts'oqui a 'bɛ da zi 'bɛ. ¹⁵ Pe nu'bɛ 'da ni cuhɛ hingui numanho nin ts'ihmɛ zehɛhɛ, nde'bɛ hin guí thoqui guí sihɛ, nguetho hin guí ɔrpaɛh ran huɛcate 'bɛ guidí thoqui guí sihɛ. Pe o guí ɔthɛ nangu ran ts'ihmɛ dí 'ue u 'da ni cuhɛ bi pɔh ra Cristo 'bɛ mi du. ¹⁶ Pe guí 'yɛs'hɛ a ní jafu da ts'an'a guí pãhmbɛ xun ho. ¹⁷ Ne hin gam bɛmhɛ nangu ran ts'ihmɛ ná ɔthɛ rá 'bɛfi Ojã. Pe nu rá 'bɛfi Ojã, ga ɔthɛ ran hocjã'i, ne 'dat'a gam bɛmhɛ, ne dan johyahɛ nangu rá Hogandãhi Ojã dí

'bɛhmbɛ. Gue'a nam bɔni gue rá 'bɛfi Ojã a. ¹⁸ Ne nu'bɛ njabɛ i ɔt'a n'da, majuañi i ɔrpa rá 'bɛfi ra Cristo a 'bɛ. Ne Ojã da numanho a, ne'u yá mijã'ihɛ da numanho a. ¹⁹ Mbãhã dan ɛhyahɛ dan hocpa ma mbɛihɛ n'da ngu n'dajɛ, ne 'da dãm fáhtahɛ din te ma mbɛihɛ n'da ngu n'dajɛ. ²⁰ Ne hin ga ts'onbahɛ rá 'bɛfi Ojã nangu man ts'ihmɛhɛ. Mfãdi gue gátho xun ho da ts'i. Pe hingui ho 'bɛ dadí ɛnbahɛ rá mbɛi n'da ma cuhɛ nangu 'be'a dí sihɛ. ²¹ Man'da xun ho 'bɛ ga ɛs'hɛ a na ɛnbahɛ yá mbɛi 'da ma cuhɛ nangu ra ngɔ dí saɛ, o ra vino o 'be'a gã ní dehe dí sihɛ. ²² Nu'bɛ bi bɛn'nahɛ Ojã ne guí pãhmbɛ gue xun ho 'be'a guí sihɛ, xun ho a 'bɛ. Ne'a Ojã in numanho. Pe hin dá yaɛthɛ a. Ne di johya n'da 'bɛ xise rá mbɛi xun ho 'be'a gátho i ɔt'e, ne hin te mbɛm bɛya. ²³ Pe nu'bɛ n'da im bɛni hingui ho da ts'i 'be'a gátho i ja, pe nu'bɛ bi zi bɛya, ya ra ts'oqui a bi 'yɔt' 'bɛ. Nguetho 'bexque bi bɛni bi mbɛsta'a rá pãhã Ojã 'bɛ mi zi. Ne'u 'be'a gátho dí ɔthɛ, nu'bɛ hin dí pãhmbɛ majuañi rá pãhã Ojã a, ra ts'oqui 'bɛ dí ɔthɛ a 'bɛ.

15

Ga homhbɛ 'bɛpɛ dí zac yá mbɛi ma cuhu

¹ Pe nuɛ 'bɛ dí pãhmbɛ xun ho 'be'a da zã da 'yɔt'a n'da, pe nde'bɛ man'da gam bɛmhɛ ga fáxhɛ u hin ɛ paði xun ho, xinda gue'bɛ ga ɔthɛ 'be'a gátho dí m bɛnsehɛ xun ho. ² Pe n'da ngu n'dajɛ ga ɔthɛ 'be'a i numanho ma mi 'yɛɕ'yeihɛ gue 'be'a dí nte yá mbɛi u. ³ Tengu ra Cristo, him bi 'yɔt'e 'be'a di hose pe bi 'yɔt'e 'be'a bi numanho Ojã. Janangue'a bi 'yɛmp'a rá Ta: “Go dá tuxã yɛn ts'ante bi si í,” bi 'yɛn a ra Cristo. ⁴ Ne 'be'a gátho bi t'o't' maya'bɛ bɛ ja rá m hman Ojã, bi t'o't' ngue da xãngahɛ, ne di zerca ma mbɛihɛ, di jajɛ ga tɔmhɛ rá m fáts'i Ojã, hin dan xɔmbɛihɛ. ⁵ Ojã di jajɛ dan zamhbɛ bɛ, ne di zerca ma mbɛihɛ. Ne dí ɛp rá mate di ja ahɛ 'da'angu guim bɛmhɛ n'da ngu n'da ahɛ, nguetho 'darbɛ guí 'bɛhmbɛ ra Cristo Jesús. ⁶ Ne janangue'a da zã n'dat'a guim bɛmhɛ 'bɛ guí thãndehɛ Ojã, ngue nu rá Ojã ne rá Ta ma Hmuɛ ra Jesuɛhɛ.

Gã da sih ra hogamhman u hing yɛ judío

⁷ Janangue'a n'da ngu n'da ahɛ gan numanhohɛ, ne u yɛ judío ne u hing yɛ judío, tengu thofo ra Cristo 'da nan zimanhog-dahɛ n'da ngu n'dajɛ. Ne gue'a ná ɛspahɛ Ojã a. ⁸ Nguetho bi 'yɛh ra Cristo ngue din 'yɛhɛ nangu yɛ judío. Ne bi ja'ts'a mi man Ojã maya'bɛ ngue bi sih yám bombɔta yɛ judío ba ɛh ma yaɛtehɛ. Janangue'a bi fádi majuañi bi man Ojã. ⁹ Pe ne u hing yɛ judío ne u yɛ judío bi jap ra Cristo 'darbɛ bi 'yɛspa Ojã u nangu rá mate. Tengu mán t'o't'i 'be'a bi xih rá Ta ra Cristo: Ga xi u hing yɛ judío nangu ni mate,

ne ga xifi emme xan ho i, bi 'yεmb rá Ta a ra Cristo.

10 Ne man'da bi man ra t'ohni: Gan johyah_u ya gy_u ja'i gue hin gy_u judío ahu, gan 'yoh_u bi huand Oj_u ngue y_u judío.

11 Ne man'da bi mam bu: Dami 'yεspah_u ra Hmu Oj_u gy_u ja'ih_u ngue 'dahma 'dan'yo bu gná y_uh_u gátho ná ngani ra ximhái, gátho gui numansuh_u Oj_u.

12 Ne bi 'yεn a ra pøngahy_u Isaías: Dim 'bu a n'da rá_m bom'bet_o ra Isaí gue ne'ú hing y_u judío da 'yεmbi rá Hmu, ngue da dø'bu rá_m fáts'i a, bi 'yεna.

13 Nu'a Oj_u dí jaju dí tømhb_u ran ho bi xij_u. Janangue'a dí ãp Oj_u da hyut'a ni mbúih_u nangue guí εc'yéih_u a. Ne xingui ts'ú nte guim bømhb_u, pε thocpa thoho gui tømhb_u da mbäx ahu rá Hogand_uhi Oj_u nangue rá ts'edi.

I man ra Pablo hanja bi 'yo't' na ran zof_o

14 Ma zi cu ahu, dí paçá gue xan ngu ni hogambúih_u, ne i ja nin 'yomfënih_u xan ho, ne guí p_uhmb_u 'da gdín xánba thohoh_u n'da ngu n'da ahu. 15 Pε guehma dá hut'anzambú dá ot'ahu na, ngue dadí bën'nah_u 'be'a gá p_uhmb_u. Nguetho gue'a ran t'εdí bi 'dacá Oj_u nangue rá mate. 16 Nguetho rá mbefigá ra Cristo Jesús bu 'bu u hing y_u judío, dí_m mangá ran ho ma'da'yo. Ne tengu'bu drá mbäjä dadí hocpa rá 'bøts'e Oj_u, nu'a nám bøni dadí hoc'a ni mbúih_u ngue hing y_u judío ahu n'dahma da numanho ahu Oj_u. Ne mahoqui ahu nangue rá Hogand_uhi Oj_u guín 'yoh_u. 17 Janangue'a emme i hu ma mbúigá nangue 'be'a gátho bi 'yørra u hing y_u judío a ra Jesucristo, bi jaqui bi bømmanho rá 'befi Oj_u dá ot'á bu i 'bu u. 18 Pε hingui sä gam mangá 'be'a bi 'yøt'a ra Cristo nangue u mi'da yá mbefi. Pε hønt'a da zä gam mangá 'be'a bi 'yørr_u dá_m pεcá. Ne bi jap u hing y_u judío da den'na ra Cristo nangue ram hma dá xifi ne nangue y_un t'øt'e bi 'yuti. 19 Nguetho bi 'yøt' y_u hmεpya, ne y_un t'øt'e mixte nangue rá ts'edi rá Hogand_uhi Oj_u. Ne dá ja'ts'á ma 'befi dá mangá ran ho ma'da'yo nangue ma yanteh_u ra Cristo. Dá d_u'mi dá mangá bu Jerusalén, ne dá mangá gátho y_u xequi nán zant'i ra häi gue'bu go má søm bu Ilírico, gátho dá mangá bu ram hma. 20 Ne guehna dá nde ga øt'e, gue dá mba dá mamp'a ram hma guep_u him mi f_urpa rá thuhu ra Cristo. Ngue hin dá nde dá mba bu ja yú 'befi u mi'da bi mbën'na ra Cristo. 21 Pε dá øt'á tengu bi mam bu ja rá t'ohni, ngue i εna:

Nu'ú da gue nj_um'bu mi sifi pε nuya da b_uh ya.

Ne nu'ú da nj_um'bu mi øde da zøni da b_udi nangue rá 'yu Oj_u.

Im bēni da mba bu Roma a ra Pablo

22 Ne janangue'a him 'bexque bi zä dá mba bu guí 'b_uhmb_u. Nguetho guexta'a mi ja ma 'befi ua bí ja ra xequi ua nán jongua.

23 Pε nuya ya nte mi ja ua ma 'befi ya. Ne xan ngu y_u nidi mín nde xcá mba bu guí 'b_uhmb_u bu Roma. 24 Ne mí ts'atho ya ga mbab_u ga zengua ahu ne dam 'b_uhmb_u bu 'da y_u pa. Ne nu'bu dá thøp_u España, da zä dan hy_umhb_u ts'ú bu ja ra 'yu ní mba bu.

25 Pε 'be ga mba bu Jerusalén, ne ga dá bu a ra mbeti dí mbäx u y_u 'yεc'yei bí 'b_uru.

26 Nguetho bi bën y_u cu bí 'b_uru Macedonia nep_u Acaya ngue da mbäx'i ts'ú y_u hyoia 'yεc'yei bí 'b_uru Jerusalén, ngue ga hax 'bu dá mba bu. 27 Ne gue'a bi zänni da 'yøt'ú hing y_u judío, nguetho in nde di co'ts'a ra mate bi t'ørpe. Nguetho bi gomb_u rán japi Oj_u u hing y_u judío u y_u judío gue y_u mi 'yεc'yéih_u 'b_uru Jerusalén. Janangue'a nde da mbënbi ts'ú ra mbeti u. 28 Ne nu'bu ya dá dá a 'be'a bi 'bëhni, ja ga mba bu Roma ga nu ahu bu, ne ga thocá bu España buya.

29 Ne nu'bu dá søngá bu guí 'b_uhmb_u, dí paçá da 'yεnscah_u rán japi xan ngu a ra Cristo nangue di p_uhmb_u rá_m hma. 30 Ma zi cu ahu 'yørcah_u ts'ú ra mate emme gui 'yáfu rá_m fáts'i Oj_u nanguecá, nangue 'dat'a ma Hmu_u ra Jesucristo ne nangue rá Hogand_uhi Oj_u bi jaju dan huεj_u.

31 Dami xihmb_u Oj_u da yängui nangue u hing y_u 'yεc'yei bu ra häi Judea, guet'a ra xequi bu Jerusalén. Ne dami 'yáfu rá mate Oj_u nangue u y_u cu bí 'b_uru Jerusalén, ngue da hy_uqmanho a ra mbeti ga hax bu ga unni, ngue bi mbën'nd_u hing y_u judío bu Macedonia nep_u Acaya, ngue'ú yú cu. 32 Ne nu'bu da nde Oj_u dan johyagá 'bu dá mbagá bu, dan säya ts'ú bu guí 'b_uhmb_u.

33 Ne nu Oj_u nzai i hurpa rá mbúi n'da, pε ne ahu da hyut'a ni mbúih_u. Ne hønt'a gam bεmh_u a ya.

16

Nu ra Pablo i penba ran zengua yá amigo

1 Nuna man juh_u ra Febe, mi ts'atho da mba bu guí 'b_uhmb_u ya ne di zengua ahu na. Nuna, rá 'befi im fáxte ram peti bu Cencrea.

2 Ne dami simanhoh_u na, nangue rá thuhu ma Hmu_u, ngue nuju dy_u 'yεc'yéih_u gue'a man sáhu ga øth_u. Ne dami fáxhu 'be'a gátho ní 'befi da 'yøt'a ra Febe, nguetho guesε bi mbäx u xan ngu mi'da, necá bi mbäxqui.

3 Dami zenguagui ts'ú bu ra Priscila, ne ra Aquila rá ndø, ma mimbëfihe nangue rá 'befi ra Cristo Jesús. 4 Ne nugá 'bu mi t'εna xtá thogá, ne u mi t'εna xtá tho u 'bu mí yängá 'bu n'dandí. Gue'a ná undá ra jamadí Oj_u nangue u. Pε hinga høngdá pε ne u gátho yám peti y_u 'yεc'yei ngue hing y_u judío, 'da xna undáhe ra jamadí Oj_u nangue u. 5 Ne dami zenguagui ts'ú u gátho dí_m peti bu rá ngusε ra

Aquila. Nê'a ma amigogã ra Epeneto dami zenguagui ts'ũ bũ a. Nu'a ra mbudi 'yɛc'yɛi bũ ja ra häi Acaya a. ⁶ Nê'a ra María, dami zenguagui ts'ũ bũ. Nu'a ɛmmɛ xũn ngu ra 'bɛfi bi 'yøt'e nangue ahũ. ⁷ Nê a ra Andrónico nê ra Junias ma mijudíohe, nê 'darbũ dá sãhe ran unbi. Nu'ũ gãtho yũ 'bãihũ ra Cristo i numanho ũ, nê m'bet'o bi 'yɛc'yɛi ra Cristo ũ xinda guecã. ⁸ Nê a ra Amplias dami zenguagui ts'ũ bũ. Dadí huɛçã a nangue rá thuhu ra Hmu. ⁹ Nê dami zenguagui ts'ũ bũ ra Urbano, ma mimbɛfi'be nangue ra Cristo, nê ra Estaquis ngue dadí huɛçui. ¹⁰ Nê a ra Apelles dami zenguagui ts'ũ bũ. Nu'a ɛmmɛ bí ts'ã rá t'ɛç'yɛi, nê bi bõmanho. Nê ũ 'bũpũ ja rá ngu ra Aristóbulo dami zenguagui ts'ũ bũ. ¹¹ Nê a ra Herodión ma mijudío'be, nê ũ 'bũpũ ja rá ngu ra Narciso, gue nu yũ 'yɛc'yɛi 'bũpũ, dami zenguagui ts'ũ bũ. ¹² Nê a ra Trifena nê ra Trifosa dim pɛfi nangue ra Hmu, gãtho dami zenguagui ts'ũ bũ. Nê a ra Pêrsida mahuçqui a, nê a xũn ngu ra 'bɛfi bi 'yøt'e nangue ra Hmu. ¹³ Nê dami zenguagui ts'ũ a ra Rufo, an thahni da 'yøpã rá 'bɛfi ra Hmu, nê a rá mbe tengu'ũ ma mbegã a. ¹⁴ Nê a ra Asíncrito, nê ra Flegonte, nê ra Hermas, nê ra Patrobas, nê ra Hermes, nê ũ yũn 'yohũ bí 'bũhmbũ ũ, dami zenguagui ts'ũ bũ. ¹⁵ Nê a ra Filólogo, nê ra Julia, nê ra Nereo nê a rán ju a, nê'a ra Olimpã, nê'ũ gãtho m'da yũ 'yɛc'yɛi bí 'bũpũ. ¹⁶ Nê damin zenguahũ n'da ngu n'da ahũ nangue ran huçcate. Nê gãtho yũm peti yũ 'yɛc'yɛi ja ua i pɛn'nahũ ran zengua.

N'da ran zofo rán zɛgui bi man ra Pablo

¹⁷ Pɛ dí xi ahũ ma zi cu ahũ, damim fãschũ nangue ũ to'o in nde di hec'ahũ gue di 'uec'ahũ nangue a ra hogamhma gãn xãnbahũ. Pɛ hin gui 'yũrbahũ ra güenda ũ. ¹⁸ Nê nu'ũ yũ yũt'ate, hingui øpã rá 'bɛfi ma Hmuhũ ra Jesucristo ũ. Nê i häte thoho nangue ɛmmɛ xũn ho 'bɛ'a mma nê i sixmanho ahũ. Pɛ i härpa yũ mbui ũ 'da hingui pãdi dim fãse. Nê gue'ũ yũ 'bɛfi zɛhe i øt'ũ. ¹⁹ Pɛ nu'ũ m'da gãtho i pãdi hin gui fɛstahũ rá m hman Ojã. Janangue'a i hu ma mbũigã. Pɛ dadí hec'a thohohũ ngue'a dín nde ahũ gui pãhmbũ gãtho 'bɛ'a xũn ho, pɛ nu'a hingui ho hin dín nde ahũ gui pãhmbũ a. ²⁰ Nê nu Ojã ngue'a nzãi di hoc ra sui, nu'a dí ja ahũ 'dahmantho gui 'yɛthũ bũ häi ra zĩthu nangue ũ to in nde di hec'ahũ. Janangue'a gui comhbũ rá mate ma Hmuhũ ra Jesucristo. Nê hõnt'a gam bɛmhmbũ a ya. ²¹ Nuna ra Timoteo i pɛn'nahũ ran zengua, ma mimbɛfi'be na. Nêhna ra Licio nêhna ra Jasón, nêhna ra Sosípater, ma mijudíohe ya, gãtho i pɛn'nahũ ran zengua. ²² Nugã dí Terçiogã rá 'yosøcuagã ra Pablo, dí o't'ã ra søcuã ja ua, dadí zengua ahũ nangue ma Hmuhũ. ²³ Nêhna ra Gayo, i pɛn'nahũ ran zengua,

nuna di säyagui ua rá ngu drã Pablogã, nê ũ gãtho yũ 'yɛc'yɛi di säyabi ua rá ngu. Nêhna ra Erasto i ja rá 'bɛfi i hãx ra mbɛti ua ja ra hnini, nêhna man 'yohũhũ ra Cuarto, gãtho i pɛn'nahũ ran zengua. ²⁴ Dami comhbũ rá mate ma Hmuhũ ra Jesucristo gue gãtho ahũ.

Hõnt'a Ojã ga ɛspahũ gãtho yũ pa mazãi

²⁵ Zãi ga ɛspahũ Ojã, nu'a i ja rá ts'ɛdi di zet'a ni t'ɛç'yɛihũ 'bũ guim bɛmhmbũ ran ho ma'da'yo ngue 'bɛ'a bi 'yøt' ra Jesucristo, tengu dím mangã. Nguetho nuya i si ahũ ram hma ngue maya'ũ thoho him mí fãdi. ²⁶ Pɛ nuya i pa mhman ya, nê i sifi gãtho yũ jã'i hõnbũ go hapũ i 'bui gãtho ra ximhäi. Nê nu'a ram hma i hman ya, guet'ũ yãm hman ũ yũ pøngahyã Ojã maya'ũ. Nê i hman ya nangue rán t'ɛdi Ojã gue i 'bui mazãi, in ndepe gãtho yũ jã'i da 'yɛc'yɛi ra hogamhma. ²⁷ ɛmmɛ xũn ho rá 'yu Ojã bi 'dãhũ, janangue'a ga ɛspahũ Ojã gãtho yũ pa mazãi nangue ga ɛspahũ ra Jesucristo. Nê hõnt'a dí xi ahũ ya.

1 CORINTIOS

Ná n'da ra sœcuã bi 'yorba ra Pablo u yu 'yɛc'yɛi bu ja ra dahnini Corinto

Ran zengua

¹ Ma zi cu ahu gui 'buhmbu bu ra dahnini Corinto, dí ot'ahu ra sœcuã i jaua. Dí zengua ahu gátho gyu 'yɛc'yɛihũ Ojã. Ne nugã drã Pablogã, bi huangã Ojã, ne rá pãhá zehẽ bi xiqui gam mangã rãm hman ra Jesucristo hõnbu go hapu. Ne'a man 'yohũhu ra Sóstenes dí 'bu'be ua, di zengua ahu. ² Nu'a ra Cristo Jesús bi 'uec'a ni mbaihu bu ja ra ts'oqui. Ne bi zon'nahũ gui 'yõrpahu rá 'befi Ojã. Ne tengu'bu 'darpũ gui 'buhmbu u mi'da to'o gátho i thãnde ma Hmuhu ra Jesucristo, ngue n'dat'a ra Hmu dí comhbũ u. ³ Ne dí ãpã Ojã ma Tahu ne ma Hmuhu ra Jesucristo ngue dí 'da ahu yãn jãpi, ne'a rãn johya gui hyãmhbũ a.

Bi dìn yãn jãpi Ojã nguetho i 'buhmbu ra Cristo

⁴ Bi 'da ahu yãn jãpi Ojã nguetho 'darpũ gui 'buhmbu ra Cristo Jesús. Gue'a ná undã ra jamadi Ojã a ya. ⁵ Ne nte di 'beru ja nim pẽtihu, nguetho 'darpũ gui 'buhmbu ra Cristo. Pẽ gã i ja ahu ran 'yomfẽni da zã gui pãhmbũ xũn ho a ya, ne da zã guim mamhbũ xũn ho rá 'befi Ojã ya. ⁶ Ne gue'a rãm hman ra Cristo gã hyãmhbũ, gue'a gnĩ bõmanhõhu a ya. ⁷ Janangue'a i juadi xũn ho rá ts'edi bi 'da ahu Ojã nangue rá 'befi gui õthu gátho gnĩ tõmhbu dí 'yeh mahõn'a ma Hmuhu ra Jesucristo. ⁸ Ne di ja ahu Ojã gan zãmhbũ bu gue'bu go rãn zegui yu pa, janangue'a nte ma ts'oqui da dìn'nahũ 'bu bá peng ma Hmuhu ra Jesucristo. ⁹ Nguetho dí pãhmbũ nzã di jã'ts'a im man Ojã, ne gue'se Ojã bi zoncahu dam 'buhmbu rá Ts'ant'ũ ma Hmuhu ra Jesucristo.

Bin sah yu 'yɛc'yɛi

¹⁰ Dí ãcã ra mate n'dat'a guim bẽmhbu, nguetho gui tẽnhdu a ma Hmuhu ra Jesucristo. Ne 'yo guidin heju, pẽ jatho n'datho guim bẽmhbu ne n'dat'a gui 'yõthu. ¹¹ Gue'a dí xi ahu a, ma zi cu ahu, nguetho bi xicã 'da yu cu ngue yã mẽnguhũ ra Cloé, bi xiqui 'be'a gui õthu. ¹² Nguetho gui ẽmhbu 'da ahu gui tẽngahũ, ne ẽn'i 'da ten ra Apolo, ne ẽm mi'da ten ra Pedro, ne ẽm mi'da ngue ten'na ra Cristo. ¹³ Pẽ ha guim bẽmhbu gã xẽmhbu ra Cristo. O xigã ha dá tugã bu ja ra pont'i nangue ahu. Uague guim bẽmhbu ngue gãn xixyãhu nangue ma thuhugã. ¹⁴ Pẽ jamadi Ojã ngue njo'o to dá xixyã ahu, hõnt'a ra Crispo ne ra Gayo. ¹⁵ N'damhma njon da zã da ma bin xixyã nangue ma thuhugã.

¹⁶ Ne hõnt'ũ gátho 'bupũ rá ngu ra Estéfano dá xixyãbi. Pẽ hin dim bẽngã 'bu 'bo'o xcamã xixyãbi mi'da, uague hõnt'ũ. ¹⁷ Nguetho hinga gue'a ra 'befi bi xicã ra Cristo ga õt' ran xixyã, pẽ bi xiqui gam mangã ran ho ma'da'yo. Pẽ nu'bu díim mangã a, pẽ hin di yã tengu bu na yã yãm bãmhyã, nguetho hõnt'a dí honi da bãh yu jã'i ma ts'oquihũ i du ra Cristo bu ja ra pont'i. Janangue'a din ja ra ts'edi ram hma di hocpa yã ts'oqui u.

Gue'a ra Cristo ní 'dajũ ran 'yomfẽni Ojã

¹⁸ Pẽ nu'a ram hma ngue ra Cristo bi du bu ja ra pont'i, ẽmbi nte ni mbatho u ní mba bu ja ran unbi mazã. Pẽ nuju ná mbãhá bu ja ra temazã, dí pãhmbu gue'a ram hma ní zinju Ojã ngue bi du ra Cristo bu ja ra pont'i, bi hoga ma ts'oquihũ. ¹⁹ Ne i ẽm bu rá t'õhni Ojã:

Ma uti ngue nte ní mbatho u im ma jase yãn 'yomfẽni,

ne ga hãcpã yã ts'edi zehẽ yu jã'i, ga ẽm bu ma'ueni, bi 'yẽn Ojã.

²⁰ Nguetho bi zãn Ojã hin te ní mbat u to'o ẽna jase yãn 'yomfẽni, ne'ũ ẽmme bin xãse yãm hmanse yu jã'i, ne'ũ ẽna pãdi da dãh yũm hma. Nguetho hingui sã da yãn a n'da u nangue yãm hman u. ²¹ Ne bi bẽnse Ojã, bi zãn buya ngue hin dí bã Ojã n'da u yãn 'yomfẽnise. Pẽ bi zãnni da yãn u to da hyãn'a rãm hma nangue ra Cristo bi du, madague'bu t'ẽmbi nte ní mbatho. ²² Nguetho nu ma mijudíohe im bẽni gue'ũ yũn t'õt'e mixte da nu 'bu gue'a n'da ram hma ngue majuãni. Ne nu'ũ 'da ni mẽnguhũ ngue hing yu judío ahu nzã i honse n'da ram hma ngue i ẽmb zehẽ majuãni. ²³ Pẽ nu'a ram hma díim mamhbũ ngue bi du bu ja ra pont'i ra Cristo, njonguin numanhõse a. Ne'ũ yu judío i san tho 'bu i sifi, ne'ũ hing yu judío i ẽmbi nte ní mbatho 'bu i sifi. ²⁴ Pẽ nuju ngue bi zoncahu Ojã, madague'bu dyu judíohe ogue hin dyu judíohe, pẽ n'dat'a dí pãhmbũ i ja rá ts'edi Ojã di hoga ma ts'oquihũ nangue'a ra Cristo bi du. Janangue'a bi nequi ẽmme xũn ndoho rãn 'yomfẽni Ojã. ²⁵ Ne nuna ra 'yu bi zãn Ojã, pẽ man'da di muui na, madague'bu t'ẽmbi hin te ní mbatho, xinda gue'ũ yã 'yuse bi zãn zehẽ yu jã'i. Ngue gue'a i t'ẽmbi hin'yũ rá ts'edi Ojã a, ngue bi du ra Cristo, pẽ man'da xũn ngu bu ní nequi a, xinda gue'ũ gátho yãn t'õt'e zehẽ yu jã'i. ²⁶ Ma zi cu ahu ngue bi zoncahu Ojã, gam bẽmhbu hague dìn jahũ bu na nuju ra ximhãi, ngue xũn nguju dyũ 'yãmbeihũ, ne xũn nguju hin'yũ ma ts'edihi, ne xũn nguju ngue bin hyoya ma tahu. ²⁷ Pẽ bi huan Ojã u i t'ẽmbi yũ 'yãmbei, n'damhma da mbe'ts' yã sã u i jase yãn 'yomfẽni. Pẽ gue'a i huan Ojã u hin'yũ yã ts'edi bu na nu ra ximhãi, janangue'a da mbe'ts' yã sã u i jase yã ts'edi. ²⁸ Ne bi huan Ojã u nte di muui bu na nu ra

ximhái, ne'u to'o i pa nts'ani, pe man'da in numanho Ojã u, ne gue'a dí 'berpa yú ts'edi u to'o ɛna i ja se yán t'ɛdi. ²⁹ Janangue'a njon di jap Ojã din 'yɛzɛhe. ³⁰ Ne bi jajũ Ojã 'darpu dãm 'bũmbũ ra Cristo Jesús, ne gue'a ní 'dajũ ran 'yomfɛni Ojã a, ne nangu'e'a ra Cristo ní zimanhojũ Ojã, ne gue'a í 'yɔrcahũ Ojã ngue yú t'ahni gahũ a, ne gue'a ní yanju bũ ja ran ts'o. ³¹ Nguetho i mam bũ ja rá t'ohni Ojã, hin'yũ 'be'a man'da ran ho da zã da man'a n'da, hinda hont'a ran ho bi 'yɔrpa Ojã.

2

Hont'a ram hma 'be'a í du ra Cristo i ja rá ts'edi

¹ Ma zi cu ahũ, nu'bũ má mbagã bũ guí 'bũmbũ, ngue dá xi ahũ rãm hman Ojã majuani, pe hin dá huan thohogã yũm hma guepũ da numanhogã ra ximhái, ne hin te dá ma nangu'e man 'yomfɛnise. ² Ne nu'bũ má bɛni ga mba bũ guí 'bũmbũ, pe dá bɛni hont'a ga xi ahũ 'be'a in unba ra Jesucristo 'bũ mí du bũ ja ra pont'i. ³ Ne nu'bũ má mãm 'bũmbũ bũ, dá øt'ã hin'yũ ma ts'edi, nguetho dá su Ojã hin da numanho 'bũ xcã uqspa mam hmanse, ne dá fet'i. ⁴ Ne nu'bũ mán yãhũ bũ ngue dá xi ahũ ram hma, hinga gue'a mam hmanse ngue mahotho bi pãt a ni mbũihũ, pe hont'a rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã bi zã bi hoc a ni mbũihũ. ⁵ Janangue'a hinga gue'u yán 'yomfɛni 'da yũn 'yohũ bi ja ahũ gã 'yɛc'yɛihũ Ojã, pe hont'a rá ts'edi zehẽ Ojã bi ja ahũ gã 'yɛc'yɛihũ.

Rã Hogandãhi di japi dí fq Ojã

⁶ Pe nu'a ram hma dím mamhbũ nangu'e ra Cristo, go i pã u xũn ho yú t'ɛc'yɛi, ngue ran 'yomfɛni majuani a. Ne hinga gue'a rán 'yomfɛni ra ximhái bi bã u xũn ho yú t'ɛc'yɛi, xinga gue'u yãm hmanse u yũ ngurpi ra ximhái, ne nu'u mi ts'ũtho dí 'beh yú ts'edi. ⁷ Pe nu ran 'yomfɛni dím mamhbũ him mãm fãdi, pegue urcahũ Ojã ya, nangu'e ra Cristo mi sãnni da yanju 'bũ him mani 'yøt' ra ximhái, ne da zixcahũ bũ mahɛts'i ní comhbũ rán ho bũya. ⁸ Pe xinga n'da u i ɛna jase yú ts'edi ua ja ra ximhái ngue i pãrpa rán 'yomfɛni Ojã. Nu'bũ xtãm ba'ũ 'da, hin xti cuarpu ja ra pont'i a ra Hmu mixte. ⁹ Pe tengu mán t'o't'i bũ ja rá t'ohni Ojã: Hin da zã da bãse n'da a ran ho bi zãn Ojã da 'yɔrpa u to'o hont'a Ojã im bɛni, ne njãm'bũ da zã da 'yøse n'da, ne njãm'bũ da zã da nuse n'da, bi 'yɛn rá t'ohni Ojã.

¹⁰ Pe nujũ dí pãhmbũ a, nguetho bi xijũ rá Hogandãhi Ojã. Ne nu rá Hogandãhi Ojã di qts'i xũn ho bũ ja rán 'yomfɛni Ojã, ne gue'a i xijũ a bũya. ¹¹ Tengu yũ ja'i hin jon da zã da bãrpa rá mbũi rá mijã'ui, pe hinda hont'a rá mbũi zehẽ n'da i pãdi. Ne

in jabũ Ojã, njon da bãrpi 'be'a mbɛni, pe hinda hont'a rá Hogandãhi zehẽ i pãdi. Ne di bɛngahũ a. ¹² Nguetho bi 'dajũ rá Hogandãhi Ojã, ne hinga gue'a rán 'yomfɛni ra ximhái, ngue in nde di bɛngahũ rán 'yomfɛni Ojã, ne gãtho yú hogant'ũnni bi 'dajũ nangu'e rá mate xũn ndoho. ¹³ Pe nu'bũ dím mamhbũ rán 'yomfɛni Ojã, pe hin dí uqspahũ yãm hma nangu'e man 'yomfɛni sehũ, pe hont'u yũm hma bi xãngahũ rá Hogandãhi Ojã, ne da zã dí xihmbũ xũn ho u to'o bin t'un rá Hogandãhi Ojã. ¹⁴ Pe nu'a hingui 'bũhmi rá Hogandãhi Ojã, hingui sã da hyãni 'be'a gãtho i xãngahũ rá Hogandãhi Ojã, ne ɛmbi rãm hman a n'da ra 'yãmbũi. Ne njãm'bũ sã da bãdi, hinda hont'bũ dim 'bũhmi rá Hogandãhi Ojã. ¹⁵ Pe nu'a ra ja'i ngue 'bũhmi rá Hogandãhi Ojã da zã da bãdi 'be'a nam bøn'a 'be'a gã i ja, ngue nda'a da numanho ne nda'a hin da numanho. Pe nu'a hing ra 'yɛc'yɛi hin da zã da bãrpa yãn 'yomfɛni u yũ 'yɛc'yɛi. ¹⁶ Njon da 'yɛnse da bãrpa rán 'yomfɛni Ojã ra Hmu, njo'o da xifi xũn ho 'be'a da 'yøt' Ojã. Pe nujũ dí comhbũ a rán 'yomfɛni a ra Cristo.

3

I comhbũ Ojã rá 'bɛfi u yũ mbɛfi

¹ Ma zi cu ahũ, nu'bũ mãm 'bũmbũ bũ him bi zã dá xi ahũ u xũn hɛi tengu i si u in 'youi xũn ho rá Hogandãhi Ojã. Pe dá xi ahũ tengu'bũ gmí 'yothohũ ua ja ra ximhái, uague tengu'bũ ja gním 'bũmbũ nangu'e ra Cristo. ² Pe dá xi ahũ a hingui hɛi tengu'bũ ra xi'ba thoho dá 'da ahũ, nguetho tengu'bũ hin ní zã guí sihũ xũn ho ra hme. Ne ngutho ya, guexta'a hont'a ra xi'ba da zã gdím sihmehũ. ³ Nguetho hin guín zac ni mbũihũ. Ne guín nde gam mixte zehẽhũ, jananjabũ gadín sũhbũ. Pe ha hin guí øthũ tengu'bũ gyũ ja'i thohohũ ua ja ra ximhái. ⁴ Nguetho guim mamhbũ to'o guí tenhdũ, ne 'da'ahũ guí ɛmhbũ guí tengahũ, ne mi'da ɛna ten ra Apolo. Pe gue'a gní 'yøthũ tengu'bũ gyũ ja'i thohohũ. ⁵ 'Be'a dadí mu'be a ra Apolo. Ha hin guí pãhmbũ ngue yú mbɛfi thohogã'be Ojã, ngue dá fãxa'be gã 'yɛc'yɛihũ ra Hmu, nangu'e ra 'bɛfi bin 'dac'be n'da ngu n'da gã'be. ⁶ Nugã dá tuh ra hmudã bũ, ne nu'a ra Apolo bi uãpi, pe nu'a Ojã bi japi bin te ne bi bøx u yũ hmudã. ⁷ Janangue'a hin'yũ rá ts'edi a bi duh ra hmudã, xinga gue'a bi uãpi, pe hont'a Ojã i ja rá ts'edi ngue bi japi bin te yũ hmudã a. ⁸ Ne nugã dí comhã'mbɛfi'be a ra Apolo, ne nugã dá tuhu, ne nu'a ra Apolo bi uãpi. Ne di 'dac'be Ojã 'be'a in nde di 'dac'be nangu'e ra 'bɛfi dá øt'be n'da ngu n'da gã'be. ⁹ Ne se Ojã dí comhbe rá 'bɛfi. Ne nu'ahũ tengu'bũ yú huãhi ahũ Ojã ngue bi thuhu.

Ne nu'ahũ tengu'bu n'da ra ngu ngue i hõ a Ojã. ¹⁰ Ne nugã tengu'bu n'da drã ngurpagaõo nanguẽ rá mate zehẽ Ojã, ngue dá fá'mi xũn ho yú guangujãdo a ra ngu. Ne nu man'da pe di thoqui dim pẽpũ ja a ra ngu. Pe n'da ngu n'da ra mbefi 'bũ dim pẽpũ ja a ra ngu, pe i jatho dim pefi xũn ho. ¹¹ Ne njon da zã di pãrpa a rá guangujãdo ra ngu, ne hõnt'a ra Jesucristo ngue rá guangu n'da rá ngu Ojã. ¹² Pe nu'u to'o di thoc'a ra ngu, sã da huahni xũn ho 'be'a da japi. Xũn ho 'bũ xõtho yũ do di fõt't'a ra ngu, ne nu rá 'bet'e, xõtho yũ t'ẽgui u. Pe 'bo'o im bẽni dí fõt't' yũ za, o gue yũ 'yox'yo, ne 'bo'o im bẽni dí mbet' yũ paxi. ¹³ Ne nu yú 'befi n'da ngu n'da yũ 'yẽc'yẽi da hnu hangu nangu di muui 'bũ bi zõn ra pa din ja ran juãni. Nguetho da zõn ra pa da ts'ã nangu ra sibi, ne da fãh pũya gue'bu xũn ho bi 'yõt rá 'befi n'da ngu n'da yũ 'yẽc'yẽi. ¹⁴ Ne nu'bu n'da ra mbefi bi hyãt' ra sibi a rá ngu bi hyõe, da dãh rãn zãbi bũya. ¹⁵ Pe nu'bu bin zõ a ra ngu bi hyõe, ne nte da dãh rãn zãbi bũya nanguẽ rá 'befi bi 'yõt'e. Ne maguepũ hin xtãm bongui, tengu u 'da bi 'da 'bũ min zõ yũ ngu. ¹⁶ Pe ha hin gui pãhmbũ ngue gue ahũ yú ngu ahũ Ojã, ne nu rá Hogandãhi Ojã i 'bũpũ mbo ni mbũihũ. ¹⁷ Ne nu'a to'o da 'yẽna di ts'onba rá ngu Ojã, emme xũn ngu yũn unbi da 'yõrpa Ojã. Nguetho nu rá ngu Ojã xũn ndaxqui a, ne guese ahũ rá ngu ahũ Ojã. ¹⁸ Ne hin da zã gui thoqui gan hyãzẽhehũ ngue guim bẽmhbũ jase nin 'yomfẽnihũ. Pe jatho gam pumbẽnihũ a guim bẽnsehũ, janangue'a da zã gui tĩmhbũ a njuãntho ran 'yomfẽni xũn ho. ¹⁹ Pe nu rãn 'yomfẽni ra ximhãi nte di muui ba na nu Ojã. Ne gue'a mán t'o'ti bũ rãm hman a, ngue nu'a nin 'yomfẽnisẽ n'da 'bũ i ẽna dim mixte, pe di jap Ojã dim 'bese bũ n'da bũya. ²⁰ Ne man'da bi man ram hma, ngue nu'a to'o ẽna jase yãn 'yomfẽni, pe go i pã a ra Hmu ngue nte di muui u yãn 'yomfẽni. ²¹ Janangue'a hin guim bẽmhbũ man'da di muui n'da ra jã'i. Pe Ojã bi 'da ahũ gãtho ni ngurpihũ ngue da mbãx ahũ. Ne gãtho u i jaua ja ra ximhãi ne'u 'be'a gã i 'bũi, ne bi zãn Ojã di ze ahũ u. ²² Necã ngue drã Pablogã dí fãx ahũ, ne ra Apolo, ne ra Pedro. Pe ne'a 'be'a gãtho dín nuhũ ua ja ra ximhãi i fãxcahũ ga pãhmbũ Ojã, ne ra te i fãxcahũ, ne ran dãte, ne ra pa i jabũ ya, ne ra pa ba ghe. Ne janangue'a gãtho ni mbetihũ u. ²³ Nguetho yú mbeti ahũ ra Cristo ne nu ra Cristo rá mbeti Ojã a.

4

Yú 'befi i õt' yú 'bãihũ ra Cristo

¹ Pe nugã ne ra Apolo, ne jatho guim bẽmhbũ ngue yú 'yẽhe gã'be ra Cristo, bin 'dac'be ra 'befi ngue ga xi a'be rãm hman Ojã him mãm fãdi. ² Pe damím bẽmhbũ, n'da ra

'yẽhẽ thoho 'bũ bin t'un ra 'befi, i jats'edi tho di jã'ts'a sifi. ³ Pe hin dí urpã a ra gũenda a guim bẽmhbũ, ximangutho u mi'da yũ jã'i ẽngui hin dí jã'ts'i. Ne xinga guecã i sã ga pãse 'bũ dí jã'ts'i uague hin'na. ⁴ Pe nu ma mbũigã dímb bẽni hin dá soh ma 'befi. Pe madague'bu ngubũ dímb bẽnse, pe jatho ga tõ'mi gue'bu go da nuse Ojã 'be'a dá õt'ã. ⁵ Pe hin go m'bet'o gui 'yẽmfũ hingui ho bi 'yõt'a n'da. Pe 'be gui tõmhbũ ba ẽh ra Hmu, ne gãtho di nequi bũya 'be'a mim bẽmhbũ mbo ma mbũihũ n'da ngu n'dajũ. Ne di un Ojã bũya 'be'a rãn sãui a bi 'yõt'a n'da ngu n'da ra 'yẽc'yẽi. ⁶ Nu ram hma di xi ahũ, ma zi cu ahũ, nanguecã'be ra Apolo, pe n'da ran zofo ngue hin da donts'i 'be'a gui 'yõthũ. Ne him man guim bẽmhbũ i ja rá ts'edi n'da ra xãnbate, ne xín guim bẽmhbũ n'datho xũn ho xinda gue'u mi'da. Janangue'a hin gui thoqui gan 'yẽxhũ. ⁷ Pe to'o bi ja ahũ ngue xũn ho ahũ xinda gue'u mi'da. Gãtho 'be'a i ja ahũ bi 'da ahũ Ojã. Ne nu'bu gui pãhmbũ bin 'da'adahũ 'be'a gã i ja ahũ, pe hanja gnãn 'yẽzẽhehũ, tengu'bu gã tĩnsehũ a ran ho i ja ahũ. ⁸ Pe gui õthũ tengu'bu gãm hmusehũ, ngue hin te guidi 'bẽmhbũ, ne tengu'bu ya bin 'da a ni ts'edihihũ ngue guidi mandahũ gãtho mi'da. Pe nuya tengu'bu ya gã sogãhe. Pe hyõcta hmaha 'bũ xqui sõni ngue xtín ja ni ts'edihihũ, nguetho necãhe n'dat'a xtín 'dac ma ts'edihihũ 'bũ. ⁹ Pe nugãhe ngue ma 'bãihe ra Cristo, dímb bẽmhbe Ojã bi 'yõrcãhe ngue i hnuhãigãhe xinda gue gãtho mi'da. Ne tengu'bu dyã dyã fãdihe i pe'ts'i da thoje. Ne i pa ma unguigãhe 'bũ i thengãhe ra ximhãi. Ne'u yãm 'behni Ojã mahẽts'i di hyonya thoho nanguẽ 'be'a dí sãhe. ¹⁰ Ne nuje t'ẽnje dyã 'yãmbũihe, nguetho dí tenhde ra Cristo. Pe nu'ahũ emme gui homhbũ da t'ẽn ahũ i ja nin 'yomfẽnihũ nguetho gui ẽna gui tenhda ra Cristo. Pe nugãhe hin'na ma ts'edihe bũ na hnuje, pe nu bũ na hnu ahũ tengu'bu emme i ja ni ts'edihihũ. Ne emme i pa nt'ẽ'ts'i ahũ, pe nugãhe i pa nts'anĩ gãhe. ¹¹ Ne gãtho yũ pa xũ thoqui, ne gãtho yũ pa i jabũ ya, emme dí sãhe ra thuhu, ne ra tuthe, ne dyã 'yãhehe, ne pa m'be'migãhe, ne hin hapũ põni i ja ma ngumhbe. ¹² Ne emme di yãhmbẽ ngue dadím pesehe nanguẽ ma 'yehẽ. Ne emme i ts'anje, pe man'da dí áfe rãn jãpi Ojã nanguẽ u i sante. Ne emme pa ma ungui gãhe, pe mpãhã thoho di hãthe 'be'a i t'õrcahe. ¹³ Ne di c'aman'yãje, pe man'da dín zomanhohe. Ne ngutho yũ pa jabũ ya, i t'õrcahe tengu'bu dyã ngohãihe ra ximhãi ngue hin'yũ 'be'a dadĩ muje. ¹⁴ Pe hin dín nde ahũ gui pe'ts' ni sãhũ nanguehna dí xi ahũ. Pe dadĩ 'da ahũ n'da ran zofo, nguetho tengu'bu ma t'ãhni ahũ emme dadĩ huẽc'ahũ. ¹⁵ Pe madague'bu xquín nuhũ 'det'a mahuãhi ni ngurpihũ i xãn'nahũ nanguẽ ra Cristo, pe hõnt'a n'datho ni tahu i 'bũi, ngue guecã, nguetho rá mbũdi

thoho dá xi ahú nangué ra Cristo, jananjabú gá 'yɛc'yɛihú búya. ¹⁶ Janangué'a dí á'ahú ra mate ngue guí 'yóthú tengu dí ót'á. ¹⁷ Né gue'a dá pɛhndá bú ra Timoteo, ngue di zɛ ahú. Né nu'a tengu'bu majuañi ma ts'ant'u ngue ɛmme dadí huɛqui, né di ja'ts'i xún ho, nguetho ɛc'yɛi xún ho a ra Hmu. Né di bɛn'nahú ngue 'bɛ'a dí ót'á ngue dí tenni xún ho ra Cristo Jesús. Né ngutho dí m mangá bú hapú gátho i ja yám pɛti yú 'yɛc'yɛi. ¹⁸ Nu bú guí 'búhmbú, i 'búpú 'da im bɛni jase yá ts'edi, im bɛni ngue hin ga mba bú. ¹⁹ Pɛ mi ts'utho ga mba bú gan nu'ahú 'bú da nde Ojá. Né ga pađi to'o gátho i ɛna i jase yá ts'edi. Né hinga hɔnt'u yám hma ga óts'e, pɛ gan nu 'bú majuañi i ja yá ts'edi nangué Ojá. ²⁰ Nguetho nu'bu majuañi di manda Ojá bú ja rá mbúi n'da, hinga hɔntho da bađi din ya xún ho, pɛ din ja ra ts'edi njuantho. ²¹ Ha guín ndehú ga fɛmhyá ahú 'bú dá mbagá bú, uague guín nde ga huɛc'ahú 'bú dá sɔngá bú.

5

Da thón'a thi n'da ra 'yɛc'yɛi bi 'yót'e tengu'bu ran 'yomt'ɛni

¹ Né dí ócá bin thátui rá hómbe n'da ra cu. Pɛ n'da ran tháti gá 'yóthú ɛmme xún ts'utho, tengu'bu ran 'yomt'ɛni. Né njo'o to'o numanho tengu a, xinga gue'u ya ja'i hingui ɛc'yɛi Ojá. ² Né sá ɛmme guídín 'yɛxhú guí ɛmhú nte guídí 'bɛhmbú. Pɛ xingui ts'u tu ni mbúihú nangué 'bɛ'a bi 'yót'a. Hanja ngue hin guí hómhbú thi a. ³ Pɛ madague'bu njo'ogá bú guí 'búhmbú, pɛ tengu'bu 'darpú dí 'búhmbú, ngue dá sándá a ran úmbi da nu a bi 'yót' ra ts'oqui, tengu tho 'bú ya dí 'bucá bú. ⁴ Pɛ i jatho gátho gam pɛtihú nangué rá thuhu ma Hmuhú ra Jesucristo. Né tengu thoho 'bú necá dí 'bucá bú, janangué'a dá 'da ahú ran t'ɛdi i ja ua. Pɛ gan 'yohú rán t'ɛdi ma Hmuhú ra Jesús. ⁵ Né nu'a ran 'yohú, dami hyómhbú thi da bent'a ra zíthú, di únba rá ngócyɛi, n'damhuma da 'yáp rá punbi Ojá nangué rá ts'oqui. Né da zá da yáñ Ojá nangué rá mbúi 'bú bi zón ra pá bá peng ra Hmu búya. ⁶ Pɛ hingui sá gan 'yɛxhú. Ha hin guí pámhbú n'da ram hma, ngue ts'utho ra íxi pɛ i sinni gátho ra jani. ⁷ Dami hyómhbú thi a ra nyo'ixi ngue ran ts'o guí 'búhmbú di ts'on'na nim pɛtihú. Janangué'a xtán ho ahú, tengu ra thuhme an t'ót'e nangué ra jani ma'da'yo ngue nte ma íxi da mbe, i ts'i 'bú ndábxjua. Né i jatho dan hoju, gue'a bi nde a ra Cristo 'bú mim 'bóts'e zɛhe bi hoga ma ts'oquihú. Né gue'a ra hmɛpya mi u u yú ja'i 'bú ndábxjua mi pòxa n'da ra t'ude'yo. ⁸ Janangué'a thocpa thoho hɔnt'a xún ho ga óthú, né hɔnt'a ra 'yu majuañi ga tenhdú. Né gue'a ra thuhme a ngue hin yú ra íxi. Pɛ hin ga óthú tengu ra nyo'ixi, ngue 'bɛ'a gátho dín numanhosé nangué man 'yomfɛniséhú, né

'bɛ'a gátho mi'da xún ts'o. ⁹ Pɛ nu ra sɔcuá dá pɛn'nahú mam'bet'o, né hin gá páhmbú 'bɛ'a dín nde xcá xi ahú, ngue dá xi ahú hin gan 'yohú n'da ra 'yomt'ɛni. ¹⁰ Pɛ hin dí ɛn ahú hin man zóhmbú u hinga na pađi, madague'bu ya 'yomt'ɛni, né yú ziyate, né yú bɛ, né'u thánde yú hyáte ojá. Nguetho nu'bu guí sothohú u, né guí 'uehmbú ua ja ra ximhái 'bú. Pɛ hinga gue'a dá xi ahú a. ¹¹ Pɛ nu'a mi nde xcá xi ahú, ngue hin guí 'yɛmfú ni cuhú u 'da, né xín guí comhbú rá 'bɛfi Ojá n'da 'bú ɛmbi ra cu 'bú guexta'a ran 'yomt'ɛni t'ót'e o gue'bu bin thátui a him mi sá xtín thátui, o ran ts'iyate, o i thánde yú hyáte ojá, o né'u yú acuate, o gue ra íti, o gue ra bɛ. Pɛ o guín 'yohú u tengu u, xinga 'darpú gan síhnehú u. ¹²⁻¹³ Nguetho ni 'bɛfihú guí juánbahú ni mi'yɛc'yɛihú 'búpú ja nim pɛtihú. Janangué'a guí hyómhbú thi a bi 'yót' ra ts'oqui bú guí 'búhmbú. Pɛ nu'uhinga ná ɛc'yɛi, hingui sá ga juánbahú u, hɔnt'a Ojá dí juánba u.

6

Sá din hocpa zɛhe yú 'yɛc'yɛi

¹ Hanja gnín yáp zɛhehú bú 'búh ra zɛ'mi, nu'a hing ra 'yɛc'yɛi. Hanja hinga gue'u ni mi'yɛc'yɛihú guí xihmbú dí hoc'ahú. ² Ha hin guí páhmbú ngue ga juánbahú ra ximhái 'bú rán zɛgui yú pa, nguetho yá t'áhni gahú Ojá. Hage má guet'u yún sui dí óthú hin ga hoju, nguetho man'da hingui hɛi dan hoc-pahú. ³ Né asta gue'u yám 'bɛhni Ojá mahɛts'i ga juánbahú. Ha má guet'u yún junt'i dí ózɛhehú yú pa i jabú ya ngue hin da zá ga hoju. ⁴ Janangué'a nu'bu ja n'da ran junt'i, pɛ hin ga xihmbú n'da ra zɛ'mi, nguetho hin dí comh ma 'bɛfihú a. ⁵ Gue'a dí xi ahú a, janangué'a jatho guí pɛ'ts' ni sáhnú 'bɛ'a guí óthú. Ha njo'o n'da ahú i ja ts'u ran 'yomfɛni ngue'a di hoc'ahú nangué ran sui guí óthú. ⁶ Ha i jatho da zix rá cu bú 'búh ra zɛ'mi n'da ra 'yɛc'yɛi, né hing ra 'yɛc'yɛi a ra zɛ'mi. ⁷ Né nu'a gní 'yóthú yún junt'i, né gue'a gním 'bɛhmbú a. Hanja hin gní hyáthú a ran ts'o i t'ót' ahú, né hin guídí jafú da fɛ ahú 'bɛ'a guí pɛshú. ⁸ Hin guí háthú, nguetho guesɛ ahú guí órpahú ran ts'o ni cuhú, né guí pɛfú 'bɛ'a i pɛ'ts'i. ⁹ Pɛ ha hin guí páhmbú ngue hin da zá da yúrpu di manda Ojá n'da ra ts'om'bái. Né o sá guim bɛmhmbú da zin Ojá u yú 'yomt'ɛni, o gue'u i thánde yú hyáte ojá, o gue'u in nutonto yá xisu yú mim 'yohúhú, o gue'u di 'yásába yú mim 'yohúhú tengu'bu ra xisu. ¹⁰ Né hin da yúrpu di manda Ojá u yú bɛ, o yú ziyate, o yú íti, o yú acuate, o yú nɛxmate. ¹¹ In jabú gá 'yóthú 'da ahú, pɛ bi mba m'bɛ't'e ni ts'oquihú, né guesɛ Ojá bi 'yót'e yá t'áhni ahú. Né bi hoc'ahú nangué a guí ɛc'yɛihú ra Hmu Jesús, né nangué a guí 'búhmbú rá Hogandáhi ma Ojáhú.

Rá mbeti Oja ma ja'ihũ

¹² Majuani a ram hma ngue i ja man t'edihi ga othu 'be'a gátho din ndehũ. Pe m'batho a da bomanho ga othu. Majuani ngue i ja man t'edihi ga othu 'be'a gátho din ndehũ. Pe hin gan nde ga othu a da dácpa ma mbũihũ. ¹³ Ne majuani a ram hma nangu ran ts'ihme, ngue nu'bu in ndehme ma fohohũ, dan sihme. Pe hin'yu 'be'a man'da nts'anni nangu ma fohohũ, ne da zøn ra pa ngue da man Oja him man dan sihme. Pe nu'bu in nde ran 'yomt'eni ma ja'ihũ, hingui sã ga othu a, nguetho nu ma ja'ihũ bi zãn Oja dim 'bũra ra Hmu. ¹⁴ Ne da xox Oja ma ja'ihũ nangu rá ts'edi, tengu thoho a ra Cristo bi xox 'bũ mi du. ¹⁵ Ha hin guí pãhmbũ ngue nu ma ja'ihũ, gue'a rá ja'i ra Cristo a. Ha da zã ga hajũ n'da xegui rá ja'i ra Cristo, ngue ga øt' ran 'yomt'eni, tengu'bu n'danja'i tho ga øt'be n'da ra xisu ra 'yomt'eni. Pe hingui sã ga othu tengu a. ¹⁶ Pe gue'a i øt' ra 'yomt'eni bu na nu Oja, tengu bi mam bu ja rá t'ohni, ngue nu'u mi yonja'i, pegue bi 'yøt'e tengu'bu n'danja'i tho bi gohi. ¹⁷ Pe nu'a ra ja'i 'bu in 'youi ra Cristo, tengu'bu n'danja'i tho da 'yøt'ui. ¹⁸ Janangue'a da zã guí pãhmbũ bũya nangu'e a ran 'yomt'eni. Nguetho nu mi'da yũ ts'oqui di ts'onba bu maxøts'e rá ngu Oja, pe nu ran 'yomt'eni di ts'onba bu mbo rá ngu Oja. ¹⁹ Ha hin guí pãhmbũ ngue nu ni ja'ihũ rá ngue rá Hogandãhi Oja a, nguetho 'bũra mbo ma ja'ihũ a, gue'a bi 'dajũ Oja a. Ne nu ni ja'ihũ hin ni mbeti zehẽhũ a. ²⁰ Nguetho Oja bi 'yøt'e rá mbeti ahũ, ne tengu'bu xãm hmadi bi gut'i. Janangue'a ga øpãhũ rá 'befi Oja nangu ma ja'ihũ ne nangu ma mbũihũ.

7

Ran zofu nangu ran thq̃i

¹ Pe nuya ga xi ahũ a guí ãngahũ. Ne ya dí xi ahũ ngue xãn ho 'bũ da zet'a n'da ran 'yohũ, hin da hyon rá xisu. ² Pe emme xãn ngu ran 'yomt'eni i ja. Janangue'a man'da xãn ho 'bũ dim 'bũh rá xisu n'da ran 'yohũ, ne dim 'bũh rá ndø n'da ra xisu. ³ Nu ran 'yohũ i jatho dim 'bũhmi xãn ho rá xisu. Ne nguetho ra xisu, i jatho dim 'bũhmi xãn ho rá ndø. ⁴ Nguetho nu n'da ra xisu hin di manda zehẽ a rá ja'i zehẽ, pegue di manda a rá ndø. Ne nguetho n'da ran 'yohũ hin di manda zehẽ a rá ja'izehẽ, pegue di manda a rá xisu, nguetho n'dat'a ram 'bũi øt'e. ⁵ Pe hin da 'ue'a n'da nangu rá xisu, ne xín da 'ueh ra xisu nangu rá ndø. Pe hinda hønt'bu gã bẽhmbũ gan yãhũ Oja 'da yũ pa da zã guí sethũ. Pe i jatho 'da'angu guim bẽhmbũ ni xisuhũ. Ne m'bejua bũya da zã gan yãhũ ni xisuhũ mahøn'a. Nguetho nu'bu nya'a ts'ũ yũ pa hin guí yãhũ ni xisuhũ, xømhma thoho da hyã ahũ ra zithũ 'bũ hingui sã guí sethũ.

⁶ Nu'a dí xi ahũ, tengu'bu n'da ran t'edi. Pe hin dadí hec'ahũ 'bũ guín nde gan thãthũ o xin guín nde gam 'bũsehũ. ⁷ Pe dí ãnsegã ngue xãn ho 'bũ gátho dim 'bũse tenguã. Pe hingui sã, nguetho n'da ngu n'da bin 'dajũ ra ts'edi nangu Oja, ngue 'dahma 'dan'yo ga othu n'da ngu n'dajũ. ⁸ Pe dí xi ahũ, nu'ũ to'o hinga na din thãti, ne'ũ xãn du yã xisu, ne'ũ xãn du yã ndø, man'da xãn ho 'bũ ya hin gan simhũ, tengu thohogã. ⁹ Pe nu'bu hingui sã da zethoho n'da, man'da xãn ho da hyon rámpĩui, nguetho n'da ra xisu, ne nguetho n'da ran 'yohũ. Nguetho emme di xømbui ngue njongi 'bũhmi. ¹⁰ Ne di xi ỹ to'o i 'bũhmi yã ndø, hingui sã da zogui. ¹¹ Ne nu'bu bi zoh rá ndø n'da ra xisu, i jatho dim 'bũse, o gue dim 'bũhmi mahøn'a a rá ndø. Ne ximanguetho n'da ran 'yohũ, hingui sã din xummi a rá xisu. Ne nuna ran t'edi i jaua dí xi ahũ, him mam hmasegã, pegue rámpĩ hma ma Hmuhũ ra Jesucristo 'bũ mi'bũca ja ra ximhã. ¹² Ne nu man'da ram hma dí xi ahũ him bi man'a ma Hmuhũ 'bũ mi 'bũca. Ne nu'a ram hma dí xi ahũ, nu'bu n'da ra cu, ngue hing ra 'yẽc'yei a rá xisu, pe nu ra xisu 'bũ in nde ma zã dim 'bũra, pe man'da xãn ho 'bũ di thoqui dim 'bũhmi. ¹³ Ne nguetho n'da ra xisu 'bũ ra 'yẽc'yei, ne hing ra 'yẽc'yei a rá ndø, pe nu rá ndø 'bũ ma zã in nde dim 'bũhmi a rá xisu, pe man'da xãn ho 'bũ di thoqui dim 'bũhmi. ¹⁴ Ne nu Oja di jamansu n'da ran 'yohũ ngue hing ra 'yẽc'yei, ngue'bu ra 'yẽc'yei a rá xisu. Ne nguetho n'da ra xisu ngue hing ra 'yẽc'yei, pe Oja di jamansu ngue'bu ra 'yẽc'yei a rá ndø. Nu'bu hin xtan jabũ, ya hin xti jãp Oja ni t'ãhnihũ 'bũ. Pegue ya majapi nangu Oja ỹ. ¹⁵ Pe nu'a ran 'yohũ hing ra 'yẽc'yei, o gue n'da ra xisu, ne nu'bu in nde da zo a ra 'yẽc'yei mi 'bũhmi, man'da xãn ho 'bũ di thøtho da mba. Ne hingui sã da 'yøpã ra ts'edi dim 'bũhmi 'bũ ya hingui nde. Nguetho Oja bi zãngahũ dam 'bũmanhohũ ngue nte man sũi din ja. ¹⁶ Ne nu'bu guí 'bũhmbũ ỹ hing yũ 'yẽc'yei, xømhma thoho da yãn yã mbũ 'bũ guí fãxhũ da dũn ra 'yu, ne'ahũ gyã xisuhũ, ne'ahũ gũyũ 'yohũhũ. ¹⁷ Pe jatho guí 'yøthũ a dí bomanho a rá ts'edi bi 'da ahũ Oja, n'da ngu n'da ahũ, ngue nda'a bi zãn Oja gdãm 'bũhmbũ, tengu gmí øthũ 'bũ hin ni zøn'nahũ Oja. Ne nguetho di xicã mi'da ngue hønũ go hapũ i ja yãm peti yũ 'yẽc'yei. ¹⁸ Ne nu'ũ to'o nthegui yã xifani 'bũ mi 'yẽc'yei Oja, pe i jatho guexta'a rá hmepya yã ja'i nguetho yũ judio. Ne nu'bu n'da ngue him mán thequi rá xifani, pe hin da bẽni ngue m'bejua tho da hyẽqui. ¹⁹ Nguetho nte ni mba tho 'bũ am hmepya uague hin'na. Pe man'da i jats'editho ga øthũ a i xijũ Oja. ²⁰ Pe n'da ngu n'da da 'yøt'e nda'a da zã dãm 'bũi, tengu mi øt' 'bũ hin ni 'yẽc'yei. ²¹ Nu'bu gmín 'yẽhũ bu 'bah yũ ja'i 'bũ gmí dãp ni mbũihũ Oja, pe hingui jatho guí pãh ni 'befihũ. Pe

nu'bu da xi a ni hmuh_u ague guí pømhbu, pe man'da xun ho 'bu guí pømhbu buya. ²² Ne nu'bu n'da ra 'yeh_e, 'bu mi dáp rá mbui ra Cristo, bi mba ma thøgue bu na nu Oja. Ne ximangutho n'da ra ja'i ngue him bin 'yeh_e, pe bin 'yeh_e nangu_e ra Cristo. ²³ Ngue nu Oja bi 'yøt'e yá t'uhni gah_u, ne tengu'bu xam hmadi bi gut'i. Janangu'e'a 'yo guí tenthohohu 'be'a dí 'bep ahu guí 'yøth_u yu ja'i 'bu i xi ahu guí 'yøth_u yu ts'oqui. ²⁴ Ne n'da bengá. Ne ahu, ma zi cu ahu, guí thoqui guí 'yøthohohu ni 'befih_u, tengu gmi øth_u 'bu hin gni 'yøc'yøih_u Oja. Pe man'da guí thoqui guí 'yøth_u xun ho guerp da numanho Oja. ²⁵ Ne nu man'da ram hma guí ängah_u nangu'e'u njo'o yá xisu o yá ndø, pe hin'y_u n'da ram hma bi manse a ma Hmuh_u ra Jesucristo 'bu mim 'bucua ja ra häi. Pe ga xi ahu a dímgäng. Ne xun ho 'bu guí 'yøth_u a dímgäng, nangu_e a rá mate ma Hmuh_u bi 'dac ran 'yomfëni. ²⁶ Ne nu mam hmängá dí xi ahu ya, nangu_e njo'o yá xisu o njo'o yá ndø, xun ho 'bu din jatho tengu in ja ya. Nguetho nu'u yu pa jabu ya, xun hëitho 'bu gan nuhu yun unbi 'bu dán simhb_u. ²⁷ Ne nu'bu n'da i 'buh rá xisu, hin da bëni ngue da hyegui, ne nu'bu n'da njo'o rá xisu, hin da bëni da hyoni. ²⁸ Pe nu'bu guín ndeh_u gan simhb_u, hin guim bëmhbu ngue ra ts'oqui a. Ne ngutho 'bu n'da ra hmute da bëni din thäti, pe hin da 'yëmbi ra ts'oqui a. Pøgue nu'bu gan simhb_u, man'da xun hëi ram 'bui guí 'yøth_u, xinda gue'bu njon xtím 'bu ahu. Ne dí nde gan yän ahu nangu_e u xun hëi. ²⁹ Ma zi cu ahu, nu'a nam bøn a dí xi ahu, him min ngu yu pa dam 'buhmb_u ua ja ra ximhäi. Janangu'e'a i jatho ga humbah_u ga juahmb_u n'dihi rá 'befi Oja yu pa ni mba bu. Ne nu'u to'o i 'buh yá xisu buya, ne xingui ts'u da bëni da 'ye'ts'a rá 'befi Oja nangu_e a rá xisu. ³⁰ Ne hingui sä nya'a ga øsh_u rá 'befi Oja 'bu ya dí nnuh_u ra dumbui, nguetho dí xønhdu ga juahmb_u n'dihi rá 'befi Oja. Ne xingui sä nya'a dan johyah_u nangu_e ma amigoh_u, xinga gue'u dí tãmhbu nya'a gan numanhohu. ³¹ Ne ngutho u to'o gátho i øt' yá 'befi zeh_e ua ja ra ximhäi, pe man'da zi ts'utho da bëni. Nguetho mi ts'utho da guadi 'be'a gátho dí nnuh_u ya. ³² Janangu'e'a dí nde ahu ngue man'da ts'utho guim bëmhbu 'be'a dí hgn ahu ua ja ra ximhäi. Ne nu'bu n'da ran 'yoh_u ngue njo'o rá xisu, pe man'da ømme da bëni a rá 'befi Oja, nguetho 'buse, ne i honi 'be'a da numanho Oja. ³³ Pe nu'bu ya i 'buh rá xisu, ne hinga hønt'a rá 'befi Oja da hyom buya, ne'a rá xisu da numanho ne da hyonbi 'be'a gátho da hyoni. ³⁴ Ne nu'a n'da ra xisu ngue njo'o rá ndø, pe man'da da zä hønt'a rá 'befi Oja da bëni da 'yøt'e. Pe ne'a rá ja'i ne'a rá mbui hønt'a rá 'befi Oja øt'e. Pe nu'a ra xisu 'bu ya i 'buh rá ndø, ne da 'yøt'e dí numanho a rá ndø. ³⁵ Ne nuna dí xi ahu dí nde ga fãx ahu, ne hin dí nde ga un'nahu.

Ne dí nde ahu guí 'yøth_u a xun ho, ngue hin dí hëi ni mbuihu 'bu guí 'yøth_u rá 'befi Oja. ³⁶ Pe nu'bu n'da ran 'yoh_u ngue i 'bu a n'da rá t'ixu, ne ya bi zøn ra ora din thäti. Ne im bëni hingui ho 'bu da zãmmi, ne ømme in nde rá t'ixu din thäti, xun ho 'bu dí tharpa a rá t'ixu, ne hin da 'yëmbi ra ts'oqui a. ³⁷ Pe nu'bu n'da ran 'yoh_u hin te im bëni rá mbui ngue din thät'a rá t'ixu, ne nu'bu ja rán t'ëdi rá ta da zä da xifi, pøgue man'da xun ho 'bu dim 'bøtø. Ne n'dat'a im bëni ngue gue'a xun ho da 'yøt'a. Ne da bædi xun ho a bi 'yøt buya. ³⁸ Janangu'e'a nu'u to'o dí tharpa yá t'ixu, xun ho i øt'e, pe ne'u to hingui nde dí tharpa yá t'ixu, pe man'da xun ho i øt'u. ³⁹ Pe nu'bu n'da ra xisu bi hyon rá ndø, pe i jatho dim 'buhmi gátho yu pa i 'bu a rá ndø. Ne nu'bu ya bi du a rá ndø, 'bu in nde din thät mahøn'a, xun ho ngue din thäti, pøgue n'da rá mi'yøc'yøiui din thätui mahøn'a. ⁴⁰ Pe dí ønsägá ngue man'da din johya 'bu hin din thäti mahøn'a. Ne dímgäng ngutho dí bengá rá Hogandähi Oja.

8

Da yun t'änni nangu_e yu 'bøts'e

¹ Ne nuya dí nde ga xi ahu a gá 'yängah_u, 'bu da zä guí sah_u a ra ngø xi 'bøspa u yu hyäte oja, uague hin'na. Ne majuani guim mamhb_u ngue gátho gahu dí pämhbu xun ho a. Pe nu'a gni pämhbu, gue'a gni 'yøxtah_u a. Pe man'da gue'a ran huçcate nan te rá 'befi Oja a. ² Pe nu'bu guí ønsch_u guí pämhbu ran 'yomfëni, pe guerp na fap_u buya ngue hinga ná pämhbu xun ho, nguetho guidin 'yøxhu. ³ Pe nu'bu majuani dí numanhohu Oja, ne dí comhb_u rán 'yomfëni Oja 'bu. ⁴ Nuya, nu'u 'be'a gátho bi 'bøspa u yu hmit_e, pe dí pämhbu hing yu oja u èmbi n'youi. Ne dí pämhbu n'datho Oja 'bui, ne hønt'a i ja rá ts'edi a. ⁵⁻⁶ Ne madague'bu t'èmbi 'buh yu oja ua ja ra häi nep_u mahøts'i, ne t'èmbi xun ngu yu oja ne yu hmu, pe nuju, hønt'a n'datho a Oja dí 'buhmb_u, ngue ra Ta, ne bi zänni 'be'a gátho i ja, neju bi zängah_u ga ørpah_u rá 'befi. Ne hønt'a n'datho a ra Hmu dí 'buhmb_u, ngue gue'a ra Jesucristo a, ne gue'a i 'yøt' Oja 'be'a gátho i ja, ne gue'a bi 'daj_u ra te xun ho ma mbuihu a. ⁷ Pe hinga gátho yu cu guí 'buhmb_u i pädi xun ho nangu_e u yu hyäte oja, ne zäi mi thand_e u, janangu'e'a øna guexta'a im bëm 'bu ya bi za a ra ngø xi 'bøts'e. Ne i øns_e ngue'a ra ts'oqui a 'bu ya bi za, nguetho hingui zaqui yá t'øc'yøi. ⁸ Pe hinga gue yun ts'ihme dí sihu nan numanhohu Oja. Xín gam bëmhbu ngue'a nan numanhohu a 'bu dí sihu o hin dí sihu. ⁹ Pe i jatho guí jamansufu yá mbui ni cuhu. Ne mami jafu da dang bu ja ra ts'oqui, nguetho hinga na pädi 'be'a guí øth_u 'bu guí øth_u a guí pämhbu xun ho. ¹⁰ Pe xi'bu da nu ahu 'da ni cuhu gue'a guí sihmeh_u bu ja yá ni ja yu hmit_e. Ne guí pämhbu xun

ho 'be'a guí siha. Pe nu'u ni cuhã im bense gue'a ra ts'oqui a 'bu da ts'i. Ne xi'bu sä da 'yena da hyut'an zambui da zi u xi' bõx baya. ¹¹ Jananjabu nu nin 'yomfñihũ gue'a nam 'beh ni cuhã a, nguetho hinga na paði xun ho. Pe nu'u ni cuhũ, gue'a í du ra Cristo a ngue da yanba yú te. ¹² Janangue'a nu'bu ngubũ guí øthũ, pe guí ørpahũ ra ts'oqui ra Cristo 'bũ, nguetho guí ørpahũ ra ts'oqui ni cuhũ ngue hinguin zaqui yú t'c'yẽi, ne guidí ts'onbahũ yú mbui. ¹³ Ne nugã drá Pablogã, nu'bu gue'a ra ngõ dí sagã nin unba rá mbui n'da ma cu, pe man'da xun ho 'bũ hin man ga sagã ra ngõ 'bũ, janangue'a hin ga japi da mbeng bũ ja yũ ts'oqui n'da ma cu.

9

Da bẽni nda'a xun ho da 'yõt' yú 'bãihũ ra Cristo

¹ Ne nugã man'da ja man t'ẽdi xcã øt'ã 'be'a gãtho dín numanho ga øt'ã, nguetho majuañi ma 'bãigã'be a ra Cristo, ngue dá nusegã a ra Hmu. Ne mfãdi majuañi bin 'dac man t'ẽdi nguetho dá ja ahũ ga 'yẽc'yẽihũ Ojã nangue rá m fãts'i ra Hmu. ² Ne masque i 'bũh mi'da ẽngui him ma 'bãigã'be ra Cristo, pe nu'ahũ guí pãhmbũ, ne mfãdigui nangue ahũ. ³ Ne gue'a ga xicã u to'o da 'yãngui nangue man t'ẽdi. ⁴ Ne i ja man t'ẽdi xcã tãh man zãbi o xtĩn 'dac man ts'ihme. ⁵ Ne i ja man t'ẽdi xcãn tãt'be n'da ra xisu, ngue ma mi'yẽc'yẽi'be, ne xcã sits'i hõnbũ go hapũ dí 'yo, tengu i øt'ũ yán 'yohũ ra Cristo, ne ra Pedro, ne mi'da yú 'bãihũ ra Cristo. ⁶ Pe ha guim bẽmhbũ hin'yũ man t'ẽdi'be a ra Bernabé ngue xcã e'ts' ma 'befi zehẽ'be ngue'a ná tãh man ts'ihme'be. ⁷ Nguetho njo'õ n'da ra dofũ i juzehe yú gasto zehẽ. Ne n'da ra jã'i 'bũ i øt' ran uãndãt'ã i jant'ẽdi da zi. Ne yũ jã'i 'bũ di 'yẽh yú de'yo, i jant'ẽdi da zip yú xi'ba u yú de'yo 'bũ in nde. ⁸ Pe hinga hõnt'ũ yũ jã'i im ma tengu na dí xi ahũ, pe ne'a Ojã im ma tengu na, ne gue'a mán t'o't'i bũ ja rán t'ẽdi Ojã a. ⁹ Nguetho nu'a rán t'ẽdi Ojã bi 'yo't'a ra Moisés: "Pe nu'bu n'da ra mbũndãni i pũ, hingui sä da thurpa rá nde, n'damhã da zã da za u yũ xi'yõmpõhø i jabũ," bi 'yena. Pe ha gam bẽmhbũ hõnt'ũ yũ dãni in nu Ojã. ¹⁰ Ha hin dí pãhmbũ ngue neju da t'õrcãhũ a i hmangua, nguetho n'da ran t'uti a, man t'o't'i nangueju. Ne tengu'bu dadim pẽhmbũ bũ ja ra häi, nguetho u yũ duju ne'ũ yũ mbeju, ne xun ho 'bũ da bẽni da dah yán zãbi nangue yú 'befi øt'e. ¹¹ Ne nugã'be tengu'bu ya dá tu'be ra hmudã bũ guí 'bãhmbũ nangue ra te. Pe xiya ha guim bẽmhbũ hingui ho 'bũ xcã xoc'be ngue ga si'be. Nu'a nam bõn'a dí xi ahũ, tengu'bu ya xquí jurca'be. ¹² Pe nu'u mi'da yũ xãnbate i hãni 'be'a guí unhdũ, ne man'da i ja man t'ẽdi'be xcã hãm'be 'bũ xcã nde'be. Pe hinga

gue'a dí hongã'be ngue'a ga tã'be. Xun ngu u gãtho dadin 'yepã'be, nguetho dí su'ahũ hin xquí hyãmhbũ a rán ho ma'da'yo ra Cristo. ¹³ Pe guí pãhmbũ 'be'a i øt'ũ to'o dim pẽpũ ja yú niã ma mijudiohe, hõnt'a i tĩm bũ ja ra niã i si, ne gue'a nam pẽpũ yũn t'ũnni din t'ũn'na Ojã bũ. ¹⁴ Ne nguethogãhe ya, ngue'a dí mãmhbẽ rán ho ma'da'yo ra Cristo, bi zãn ra Hmu ngue gue'a dãm pẽpãhe a rá m hma. ¹⁵ Pe hin dí øt'ũ yũn t'ẽdi gã bin 'daqui. Ne hinga gue'a nam bõn'a dá øt'ahũ a, ngue guí 'dãju man zãbigã. Pe man'da xun ho 'bũ ga tugã, xinda gue'bu 'bo'o da 'uĩngui, ne ndetho dí 'uega man johya. ¹⁶ Pe nu'bu hõnt'a ga øt'ã ngue ga mangã rá m hman ra Cristo, pe hin dí guah man johyagã a 'bũ, nguetho gue'a in 'dac ma 'befi a. Nguetho jats'edi tho gam mangã a ram hma. ¹⁷ Pe nu'bu mpãhã tho ho dí øt'ã rá 'befi ma Hmu, ne i ja 'be'a dí tãhã. Pe nu'bu dãts'edi tho ga øt'e ts'ũtho, pe guemhã 'yo ma güenda ga juadi. ¹⁸ Pe 'be'a nin jurca 'bũ mpãhã tho ho dí mãm rán ho ma'da'yo ra Cristo. Pe man'da dí tãh ran johya 'bũ nte dí tãcã ra hme. Janangue'a man'da xun ho 'bũ nte ga tãhã, madague'bu i ja man t'ẽdi ngue xcã tãhã nangue'a ma 'befi. ¹⁹ Ne madague'bu hingan ts'ãnni ngue dan 'yẽhẽgã, ne njo'o n'da ra jã'i ngue'a ma hmu, pe dí cohi tengu'bu drá 'yẽhẽgã u gãtho yũ jã'i, nguẽpũ da zã ga zedi da dũn ra 'yu xun ho u mi'da xun ngu. ²⁰ Janangue'a nu'bu dí 'bũhmbẽ ma mijudiohe, ngue i øt' yũn t'ẽdi bi xi Ojã yũ judío, necã dí øt'ã u, madague'bu hin dí mandagã u. Janangue'a da zã ga zerpa yú mbui da 'yẽc'yẽi ra Cristo. ²¹ Pe nu'bu dí 'bũhmbẽ u hingui pãh yũn t'ẽdi bi xi Ojã yũ judío, necã hin dí øt'ã u. Janangue'a da zã bũ ga zedi da 'yẽc'yẽi ra Cristo. Pe hingui nde da ma ngue dí sotho u yán t'ẽdi Ojã, nguetho dí tendã a im man ra Cristo. ²² Ne nu'bu dí 'bũhmbẽ u xun güent'i tho ho yú t'c'yẽi, pe necã dí øt'ã tengu'bu xun güent'i thohogui, janangue'a i sä bũ dí zedi da 'yẽc'yẽi ra Cristo. Ne gue'a dí øt'ã, ngue 'da'iguje n'da ngu n'da yũ jã'i, ne dí honi xun ho 'bẽpũ dí 'yẽc'yẽi yũ jã'i. ²³ Guehna gãtho dí øt'ã na, janangue'a da zã ga combũ rán japi ra Cristo hõnt'a go to'o ní jã'i da hyãn'a ran ho ma'da'yo. ²⁴ Pe guim nuhũ yũn t'uti nangue'ũ i tihĩ, madague'bu i tihĩ, pe n'datho a i tãh ran t'ũnni. Pe dami tihmbũ ya nguẽpũ da zã guí tãhmbũ. ²⁵ Ne tengu tho ho yũn 'yẽni ua ja ra ximhãi, ẽmme din jamansuse, ne hingui nde da 'yõt'a dí hẽni. Pe hõnt'a dim 'befi i tãh u. Pe nu'bu in jabũ ga øthũ, ga tãhmbũ a da hyãt'i mazqi. ²⁶ Ne nugã tengu'bu dí øt' ra 'dihĩ, dí hãx ra 'yu i uẽntho bũ hapũ i ja ran tãhã. Ne tengu'bu 'bo'o dadin tun'be, pe hinga ha sätho dí pũcpi, pe dí paði hapũ dí tãpi xun ho. ²⁷ Pe dí sãm zehẽ ma ngõc'yẽi, dín ndepe da 'yõt'a dí xifi, n'damhã hin go ga 'becã a 'be'a dí xi'ũ mi'da ngue da dahã.

10

Ma hεcpi yu 'yεc'yεi nangue yu hmite

¹ Ne gue'a dín nde ahu gui pahmbu a, ma zi cu ahu, ngue 'be'a bi 'yot' mam bombotahe maya'bu, gátho mi cot ra güi bu ní mba u, ne bi zits'i. Ne gátho bi 'daxpu 'danguadi ra thengdeja. ² Ne gátho bin yam bu ja ran unbi 'bu mi den ra Moisés, tengu'bu ya yú yante a. Ne janangue'a i t'εmbi tengu'bu bin xixya nangue'a ra deja bu bi thogui ne ra güi. ³ Ne gátho 'da'an zitho ra maná ngue ra hme bi un Oja hapu ní mba. ⁴ Ne gátho bi zi ra dehe bi bøm bu ja ra do, tengu'bu bi zip rán zaqui a ra Cristo, ne tengu'bu ya bin 'yohu ra Cristo bu ní mba u. ⁵ Ne madague'bu bi t'ørpe gátho u, pe εmme xun ngu u him bi numanho Oja a bi 'yot'e. Ne hønbu go hapu bin c'uaux' yú do'yo bu ja yu dapo bi thogui. ⁶ Ne gue'a urcahu a, janangue'a hin gan ndehu ga øthu yu ts'oqui, tengu mi øt'u 'bu mi 'yo bu ja ra dapo. ⁷ Janangue'a o guí thandehu yu hyáte oja, tengu mi øt'i 'da u, tengu man t'o't'i, ngue bin sihme u ne bim mihni, bi ndants'i bin ne 'bu mi dande ra pøte xí 'yøzehe. ⁸ Janangue'a hin ga øthu ran 'yomt'eni tengu mi øt'i 'da, ne n'dapa thoho án du 'däte ma hyu mahuahi njá'i. ⁹ Pe hingui sä ga sähu ra Hmu nangue ma ts'oquihu, tengu mi øt'i 'da, ne xun ngu bi du, bi za yu c'eyá. ¹⁰ Janangue'a hin ga säman'ahu nangue Oja, tengu bi 'yot'u 'da, ne gue'a bi mbenh Oja n'da ram 'behni mahεts'i ngue'a bi hyo u. ¹¹ Ne gue'a bin ja a tengu'bu ya n'da ran t'uti ngue i suju dan jahu bu. Ne gue'a xmán t'o't'i 'be'a dám 'buhmbu yu pa i jabu ya ngue rán zεgui. ¹² Janangue'a nu'bu dím bεmhbu tengu bi 'yot'u, pe hingui sä ga εmhbu, nangue ra ts'edi bi 'daju Oja hin'yuh 'be'a ga suhu. Pe i jatho εmme dam fäsehü, ngue hin ga tanju bu ja yu ts'oqui. ¹³ Pe nu'bu i ts'ác ma mbuihu ga øthu yu ts'oqui, tengu'bu i ts'áp yú mbui gátho mi'da yu já'i. Pe di pahmbu di zεra ma mbuihu Oja ga tafu ran ts'áte. Pe nu'bu εna da siju mi'da xun hej ngue hin da zä ga tafu, hin di jaju Oja gan nuhu u. Ne i urcahu 'beru dá tafu u dín nuhu. ¹⁴ Ne nuya, ma zi cu ahu, ne xingui ts'u guim bεmhbu gui thandehu yu hyáte oja. ¹⁵ Ne guehna dá xi'ahu na ya, nguetho i ja nin 'yomfεnihü, ne sä gui paseshu 'be'a nam bøn'a dá xi'ahu. ¹⁶ Ne zqi dí áfu Oja rán japi 'bu dí sihu ran ts'ihme bi zän'na ra Cristo bu ja ram peti. Ne nu'bu dí sihu rán gui ra uva, ha hin dím bεmhbu ngue dí comhbu rá ji ra Cristo ngue bi hogahu. Ne'bu dí xεmhbu ra hme ne dí sihu a, ha hin dím bεmhbu ngue dí comhbu rá já'i ra Cristo ngue bi unba 'bu mi hogahu. ¹⁷ Madague'bu εmme xun nguju ngue dá sihu u, pe n'dat'a ra hme, ne gue'a ni 'yørcahu n'datho ma já'i dí comhbu a ra Cristo. ¹⁸ Ne tengu bi 'yot' ma mi'israelhe, gä bi zi yan t'unni mí pa nt'unni Oja, ne gue'a

i gomhma rá te Oja a. ¹⁹ Janangue'a hin nin sähu gui comhbu a i si u pa m'bøspe yu hmite, madague'bu hingui ndaxqui u yu ngø i pa m'bøspe u, ne hin'yuh yú ts'edi u yu hmite. ²⁰ Pegue dí xi'ahu, nu'u 'da ngue hingui pa Oja, i pøspa yu hmite, pegue yu zithu i hani. Janangue'a hin dín nde'ahu gui com'ma gui sihu u yú 'bøts'e, n'damhma hin gui comhbu rá 'befi yu zithu. ²¹ Hingui sä ga thecpahu rá tasa ra Cristo 'bu dí thecpahu rá tasa yu zithu. Ne hingui sä ga comhbu rá ngøc'yεi ra Cristo 'bu dí comhbu yú 'bøts'e yu zithu. ²² Uague guim bεmhbu go gui muthu a Oja. Ha man'da i ja ni ts'edihu xinda gue Oja.

I sä 'be'a da 'yot' yu 'yεc'yεi, pe da bεn ran huεcate

²³ Majuani a ram hma ngue da zä ga øthu 'be'a go dín numanhohu. Pe nu'bu ga øthu 'be'a gä i ja, hinga gä xun ho bu dán gohi. Majuani da zä da 'yot'e hont'a go numanho n'da ra já'i, pe hinga gátho nan te rá 'befi Oja u. ²⁴ Pe i jatho ga huanhdü nda'a man'da xun ho, ngue da zä ga fäxhu u mi'da, ne hin nangue man hosehu. ²⁵ Pe dami sihu 'be'a gátho i 'bä bu ja ra tai, ne hingui jatho gui 'yänhdü 'be'a dí ja a ra ngø 'bu m'bøts'e o hin'na. ²⁶ Nguetho gátho rá mbeti Oja u gátho i ja ua ja ra häi, ne ra ngø, ne'a ra ximhäi buya. ²⁷ Ne nu'bu 'bo'o da zix'ahu na ts'ihme bu ja yú ngu u hing yu 'yεc'yεi, ne nu'bu guin nde gui mbähä, dami sahu 'be'a gátho di 'da'ahu, ne hin te gui 'yänhdü, ne o guim bεmhbu ngue di hec'ahu Oja ngue gui sihu. ²⁸ Pe nu'bu n'da ngue da xi'ahu: "Nuna ra ngø bi mba m'bøspe yu hmite," da t'εn'ahu, pe o guí sihu buya, janangue'a hin gui unbahü rá mbui a to bi xi'ahu, nguetho im bεni hingui nde Oja gui sihu a. ²⁹ Nguetho i jatho gui jamansup rá mbui ni mijá'ui, madague'bu guí paði ngue xun ho a ra ngø. Pe masque 'bu i 'da ahu guin nde gui 'yängahu: "Hanja ngue ga et' man ts'ihmehu 'bu 'bo'o hingui numanho a, pe tengu'bu hin'yuh ma ts'edihu 'bu. ³⁰ Ne nu'bu dadí unhde ra jamadi Oja nangue man ts'ihme dí sihe, hanja ngue sä di c'aman'aje u 'da," gue'bu 'bo'o da 'yängui. ³¹ Pe dí xi'ahu, dami jamansuhü a guí øthu, uague ran ts'ihme guí sihu, o 'be'a gátho guí øthu, pe hont'a dí t'εspa Oja gui 'yøthu. ³² Ne εmme ga jamansuhü 'be'a dí øthu ngue njon ga jafu da dangui, xinga n'da ra judio, xinga gue'u hing yu judio, ne xinga gue'u ma mi'yεc'yεihu. ³³ Nguthogä ya, εmme dí honi ngue ga øt'ä 'be'a gátho da numanho mi'da yu já'i xun ngu, ne hin dí honi 'be'a dín numanhosgä. Pegue dí honi nangue mi'da, nguepu da zä da dñn ra tema'da'yo u gä mi'da xun ngu.

11

¹ Pe dí xi'ahu gui tεnhdu a dí øt'ä, nguetho

dí øt'á a i øt'a ra Cristo dí tøndä.

'Be'a da 'yøt' yu xisu bu ja ram peti

² Pē xun ho guí øthn ngue'a guím benthohu 'be'a gátho dá xi'áhu, ngue bi bēngä Ojå ga xi áhu. ³ Pē dín nde áhu guí pāmhbu, ngue nu ra Cristo, go rá hmu n'da ngu n'da ran 'yohu, ne nu yu xisu, tengu'bu yá hmu u yá ndø. Ne dín jahu bu nangue Ojå. Ne in jabu a ra Cristo, rá Hmu a Ojå a. ⁴ Pē nu'bu n'da ran 'yohu i yáui Ojå bu i ja ram peti, o gue im man ram hma, pē hingui sá da hyu'ts' rá fái, tengu'bu hin'yu rá ts'edi. ⁵ Pē nu'bu n'da ra xisu i yáui Ojå bu ja ram peti, o gue im man ram hma, i jatho da gomp' rá yå, ngue hin da mispa a rá ndø, ne hin da 'yøt'e tengu'bu nt'áxi rá yå. ⁶ Pē nu'bu n'da ra xisu hingui nde da gomp' rá yå, man'da xun ho 'bu da 'yax rá yå 'bu. Pē nu'bu guím bēmhbu ra 'yasá 'bu nt'áxi n'da ra xisu, o gue'bu tengu'bu hin'yu yá xtå, pē man'da xun ho 'bu xtån gomp' rá yå. ⁷ Pē nu n'da ran 'yohu hingui sá da hyu'ts' rá fái bu ja ram peti, nguetho i udi i ja rá ts'edi xun ho, tengu 'bu guese Ojå i 'bup. Pē nu n'da ra xisu i udi man'da ja rá ts'edi n'da ran 'yohu. ⁸ Nguetho mbædi bi 'yøt' Ojå a ran 'yohu, ne m'bejua baya bi thåpna n'da rá do'yo'bøts'e a ran 'yohu, ne gue'a i t'øt' ra xisu a baya. ⁹ Nu ran 'yohu hin i t'øt'e ngue da mbåx'a ra xisu, pē i t'øt'a ra xisu ngue da mbåx'a ran 'yohu. ¹⁰ Ne ε gue'a dím mangå a, ngue nu yu xisu i jatho da gomp' yá yå, janangue'a da 'yudi ja yå ts'edi yá ndø. Ne gue'a dín numanho yám 'behni Ojå mahets'i a baya. ¹¹ Pē nu bu ja rá 'befi ra Cristo, hin da bømanho 'bu hønt'u yan 'yohu dím pēpu, xín da bømanho 'bu hønt'u yu xisu, pēgue gátho 'da dám fáxtahu u. ¹² Nguetho majuañi nu'a ra xisu nt'øt'e nangue rá do'yo'bøts'e a ran 'yohu, pē guexta'a majuañi im 'bu a n'da ran 'yohu nangue rá mbe. Ne gátho bi zån Ojå dín jabu. ¹³ Pē dami bēnschu 'be'a man'da xun ho guí 'yøthu, nangue n'da ra xisu 'bu in yáui Ojå, 'bu hingan jo'mi rá yå. Ha guí εmhbu xun ho i øt'e uague hin'na. ¹⁴ Ne dí pāmhbu 'yasá 'bu xtå mba rá yå n'da ran 'yohu. ¹⁵ Ne nguetho n'da ra xisu, gue'a ní necmanho a rá xtå 'bu xu mba. Ne gue'a i ts'ånba n'da ra xisu a, ngue'a xtå mba yá xtå, tengu'bu ya rán jo'mayå. ¹⁶ Pē nu'bu 'bo'o in nde dán junt'a 'be'a di xi áhu, pē hingui sá dán junthu a. Ne i jatho ga xifi ngue nguetho i t'ørpu ja mi'da yám peti yu 'yεc'yεi.

Da hnumansu ran ts'ihme bi zån ra Hmu

¹⁷ Pē nu'a man'da ga xi áhu ya, hingui sá ga εn'áhu xun ho guí øthn. Nguetho hingui sá di zet'a ni mbæihu a guí øthn bu ja nim petihu, pē man'da di ts'on'áhu. ¹⁸ Nguetho i siqui 'be'a guí øthn 'bu guídím petihu, guídín junthu n'da ngu n'da áhu. Ne dí εc'yεi ngue majuañi a i siqui. ¹⁹ Masque guím bēmhbu jatho gan hejå. Pē guepu bi fádi

nda'a majuañi yu 'yεc'yεi. ²⁰ Nguetho nu bu ja nim petihu guí sihmehu, pē him majuañi gue'a ran t'øt'e bi xic ma Hmu guí øthn. ²¹ Pē nu'bu ra ora guí sihmehu, εmme guídín uεmhbu nin ts'ihmehu n'da ngu n'da áhu. Nu'bu 'da xínga n'damhme gá unhdu, ne nu'áhu baya gue'bu go εmme gån niyahu. ²² Ha hin'yu ni ngumhbu ngue gan sihmehu bu. Nguetho guídí ts'onbahu rá 'befi Ojå, ne guídí 'yasábahu u ni cuhu nte gá unhdu. 'Be'a guí εna ga xi áhu. Ha guí εna ga εn'áhu xun ho a guí øthn. Pē hin'na.

Nangue 'be'a nam bøn a ran ts'ihme bi zån ra Hmu

²³ Janangue'a dín nde ga xi áhu mahøn'a ya 'be'a nam bøn a ran ts'ihme bi zån ra Hmu. Ne tengu thofo bi xångå ra Hmu, ne nguetho dí xi áhu. Ngue n'dat'a ra xui bi mba ma dá ra Hmu Jesús, ne bi hyåc ra hme, ²⁴ bi 'yåp ra jamadi Ojå ne bi xem baya. Ne bi 'yεna: "Dami sihu na, nuna ma ngøc'yεigå na, ngue dín anbi nangue áhu. Ne guí thoqui guí 'yøthu na, n'damhma guím bēnju." ²⁵ Nu'bu mi jua a bi zi a ra hme, bi dec a ra tasa baya, ngue mi po ra guí'uva, ne bi 'yεna: "Nuna nam bøn ngue ya di hoc'áhu xun ho ra 'da'yo'yu da 'yøt'áhu Ojå nangue ma jigå. Ne n'dandí ngu n'dandí guí sihu, guím bēnju dá tugå nangue áhu," bi 'yεn'a ra Jesús. ²⁶ Janangue'a n'dandí ngu n'dandí ga sihu ra hme ne ra guí'uva, dí uhmbu rán dåte ra Hmu gue'bu go bá pengua mahøn'a.

'Bepu dá fεn ran ts'ihme bi zån ra Hmu

²⁷ Pē nu'a to'o hin din 'yomfēni, ne sá i si a ra hme ne ra guí'uva, ya i ja rá ts'øqui, nguetho hingui numansup rán dåte a ra Hmu bi du. ²⁸ Janangue'a i jatho m'bet'o da båse n'da 'be'a i ja mbo rá mbæi, ne nubaya da zå dá da ra hme ne'a ra guí'uva. ²⁹ Nguetho nu'bu i si a ra hme ne i si rán gui ra uva, ne hingui bēni 'be'a ín anba ra Hmu 'bu mi du, ne hønt'a ran anbi da nu a. ³⁰ Ne gue a guí øthn a, janangue'a xun ngu xun u áhu ne xun güent'i áhu, ne ya xcå tuhü 'da áhu. ³¹ Pē nu'bu m'bet'o dadí juånbazehε ma mbæihu, hin da zegbahü ra Hmu 'bu. ³² Pē nu'bu hin dadí juånbazehε ma mbæihu, guemhama da 'yørcahu ram fei 'bu. Pē man'da xun ho 'bu da mbegbahü ra Hmu ya, n'damhma hinga 'darpu gan nuhu ran anbi ra ximhäi. ³³ Janangue'a ma zi cu áhu, nu'bu guídím petihu, ngue guí sihu ra hme ne ra guí'uva, nde'bu hin gan uεnschu, pē guí ømhbu din 'da áhu n'da ngu n'da áhu. ³⁴ Ne nu'bu 'bo'o i tumanthuhu, hin da bēni dín sihme bu ja ram peti, pē jatho 'be din sihme bu ja rá ngu, n'damhma hin da mbep áhu Ojå nangue'a nim peti guí øthn. Ne nu'a 'be'a gátho man'da guí øthn, ga hoc'áhu 'bu dá mba bu.

12

Dahma 'dan'yo yá ts'edi bi un rá Hogandáhi Ojã

¹ Ne nuya ma zi cu ahũ, dín nde ahũ gui pãhmbũ 'be'a nam bõn a ra ts'edi di 'dajũ rá Hogandáhi Ojã nanguẽ ga ørpahũ rá 'befi 'dahma 'dan'yo. ² Guí pãhmbũ 'be'a gá 'yøthũ 'bũ him maní 'yẽc'yẽihũ, ne gá hyã 'dahũ yũ hyãte ojã, ne hingui yã ¼. ³ Janangue'a dín nde ahũ gui pãhmbũ a majuãni ya. Nu'bũ guí øhmbũ 'bo'o i yã nanguẽ rá Hogandáhi Ojã, da 'yẽmbi rá Hmu a ra Jesús 'bũ i yã. Pe nu'bũ i san'a ra Jesús 'bũ i yã, him majuãni in 'youi rá Hogandáhi Ojã a. ⁴ Ne 'dahma 'dan'yo yũ 'befi da zã da hyãn'a n'da ngu n'da yũ 'yẽc'yẽi, pe n'dat'a rá ts'edi rá Hogandáhi Ojã ngue di unni. ⁵ Ne 'dahma 'dan'yo 'berũ ní 'yørpa rá 'befi Ojã n'da ngu n'da, pe n'dat'a ra Hmu dí ørpahũ rá 'befi. ⁶ Ne gãtho bi ts'ãmbi 'be'a da mbefi n'da ngu n'da yũ 'yẽc'yẽi, pe n'dat'a Ojã di bẽnbi 'be'a da 'yøt'e. ⁷ Ne nu Ojã bi 'dajũ ra ts'edi, janangue'a gãtho dí uhmbũ ngue dín 'yohũ rá Hogandáhi Ojã. Ne gue'a bi 'yørcahũ Ojã a, n'damhãma da zã 'da dãm fãxtahũ. ⁸ Nu'ũ 'da bin t'un ra ts'edi da man'a rá hogan'yomfẽni Ojã ngue him mãm fãdi, pe nanguẽ rá Hogandáhi Ojã di bẽnbi da ma. Ne nu mi'da bin t'un ra ts'edi da ma xũn ho 'be'a nam bõn'a rãm hman Ojã. Ne n'dat'a rá Hogandáhi Ojã bi unni gãtho yá 'befi 'dahma 'dan'yo. ⁹ Ne nu mi'da bin t'un ra ts'edi da bãdi dín t'un'na i ãp'a Ojã. Ne nu'ũ 'da bin t'un ra ts'edi da xox yũ hyẽnni, ne n'dat'a rá Hogandáhi Ojã di unni. ¹⁰ Ne nu'ũ 'da bin t'un ra ts'edi ngue da 'yøt' yũn t'øt'e mixte ngue hingui sã da 'yøt'a n'da ra ja'i. Ne nu'ũ 'da bin t'un ra ts'edi da ma 'be'a dín ja. Ne nu'ũ 'da bin t'un ra ts'edi da bãdi nda'a ním hma bi bẽnba rá Hogandáhi Ojã, ne nda'a bi bẽnba ra zĩthu. Ne nu'ũ 'da bũya bin t'un ra ts'edi dín yã man'da ra nde ngue hingam fãdi 'be'a nam bõni. Ne nu'ũ 'da bũya da ma 'be'a nam bõn'a bi man a. ¹¹ Pe gãtho ya i øzehe rá Hogandáhi Ojã, ne di darpi n'da ngu n'da 'be'a da ndese Ojã da 'yøt'e.

Gãtho n'danja'i tho dí comhbũ

¹² Ne tengu n'da ra ja'i ẽmmẽ xũn ngu ní hut rá ja'i, pe n'danja'i tho i cohi. Ne in jabũ ra Cristo nanguẽjũ. ¹³ Ne dá gue'bũ dyũ judiõhũ o dyũ griegohũ, o dá gue'bũ dyũ 'yẽhẽhũ o hin'na, pe n'dat'a rá Hogandáhi Ojã dá hãmhbũ bũ ja ma mbũihũ, tengu'bũ 'darbũ i nex ra dehe dá sihũ. Ne gue'a i 'yørcahũ ngue n'danja'i tho dín jahũ. ¹⁴ Pe nu rá ja'i n'da, hinga n'datho ní hut, pe ẽmmẽ xũn ngu i ja yá thuhu, ngue i juadi xũn ho n'da ra ja'i. ¹⁵ Pe nu'bũ n'da ra gua da 'yẽnse ngue hinga gue'a ra 'ye: "Janangue'a hin te dí pecã 'bũ." ẽna. Pe hingui sã ngubũ da bẽni, nguetho rá gua ra ja'i a. ¹⁶ Ne nu'bũ n'da ra zagu da bẽni: "Hin te dí pecã," nguetho

im bẽni hinga gue'a ra dã a. Pe hingui sã ngubũ da bẽni, nguetho rá zagu ra ja'i a. Ne hingui sã da bẽni ngue hing rá ngø ra ja'i a. ¹⁷ Nguetho nu'bũ gãtho xtín ja'i a rá dã n'da, 'be'a dí 'yøhnahyã 'bũ. Xi'bũ gã xtín zagu rá ja'i n'da, ne hin'yũ rá xĩyu, 'be'a xtán zã xtãm bãhã tengu rá xĩyu. ¹⁸ Pe nu Ojã bi zãnni 'be'a gãtho i ja rá ja'i n'da, ne n'da ngu n'da bi un rá ts'edi ngue da zã da 'yøt'e 'be'a gãtho in ndepe da 'yøt'e. ¹⁹ Pe nu'bũ n'daxẽqui tho, ha dán zã dín ja tengu ra ja'i. ²⁰ Pe in jabũ n'da ra ja'i, ẽmmẽ xũn ngu yũ xẽqui i ja, guepũ nan ho a n'da ra ja'i. ²¹ Pe nu rá dã n'da hingui sã da 'yẽmp a rá 'ye, ngue nte ní mbãts'i, xinga gue'a rá yã hingui sã da 'yẽmp ¼ yá gua nte ní mbãts'i. ²² Pe hingui sã ngubũ da ma, nguetho n'da ngu n'da yũ xẽqui gãtho i ja yá 'befi. Pe nu yá xẽqui ma ja'i hũ ngue dí ẽmfũ nte i pefi, pe man'da ẽmmẽ di muui ¼. ²³ Ne nu 'da yũ xẽqui dí ẽmfũ di 'bedi, pe man'da ga hojũ n'damhãma xtán ho. Ne nu yũ xẽqui dí ẽmfũ hingui sã da hnu, pe man'da dí jamansuhũ n'damhãma hín da ts'ani. ²⁴ Pe nu 'be'a di nẽcmanho nanguẽ ma ja'i hũ, ya hin'yũ 'be'a man'da ga jafa. Pe Ojã bi hoqũ gãtho ma ja'i hũ, ne bi japi ngue man'da bi muui a dí ẽmfũ hingui ho. Janangue'a hín da t'ẽmp a n'da xẽqui nte di muui. ²⁵ Janangue'a hín da zã dín hec yũ 'yẽc'yẽi, tengu'bũ yá xẽqui ma ja'i hũ, pe 'da xtín jamansu n'da ngu n'da. ²⁶ Janangue'a nu'bũ n'daxẽqui ma ja'i hũ xũn ¼, ya 'da nan ¼ tho gãtho ma ja'i hũ bũya. O nu'bũ n'da ra xẽqui ngue hín hapũ i sã, ya di johya gãtho ma ja'i hũ bũya. ²⁷ Pe guim bẽmhũ nanguẽ ním petihũ, ne gue'a rá ja'i ra Cristo a, ne n'da ngu n'da ahũ tengu'bũ n'da a n'daxẽqui ahũ rá ja'i ra Cristo. ²⁸ Ne ngubũ bi zãn Ojã nanguẽ ram peti dí øthũ, ngue 'be'a ní 'befi dí øthũ n'da ngu n'dajũ. Ne nu'ũ yá 'bãihũ ra Cristo man'da bi ts'ãmbi da hnumansu ¼. Ne nu yá pøngahyã Ojã, ne'ũ bi ts'ãmbi da hnumansu ¼, pe hinga 'da'igu. Ne ná hyu bũya yũ xãnbate nanguẽ rãm hman Ojã, ne bi ts'ãmbi ne'ũ da hnumansu ¼, pe hinga 'da'iguhũ ¼ mi'da. Ne'ũ mi'da i øt' yũn t'øt'e mixte, ne'ũ mi'da i øthe yũ hyẽnni, pe ne'ũ mi'da to'o i fãx yá mi'yẽc'yẽihũ nanguẽ ran huẽcate ørpe, ne'ũ mi'da yũ ngurbi di manda ram peti, ne'ũ to'o 'dahma 'dan'yo bũ na yã ngue yũ nde hingam fãdi, gãtho bi ts'ãnba yá 'befi n'da ngu n'da. ²⁹ Pe ha gãtho ahũ ní 'bãihũ ra Cristo 'bũ, uague yá pøngahyã ahũ Ojã 'bũ, uague guí ẽmhũ gãtho gãtho xãnbatehũ, uague gãtho guí 'yøthũ yũn t'øt'e mixte 'bũ. ³⁰ Ha gãtho i ja ní ts'edi hũ ngue guí xoxhũ yũ hyẽnni, uague gã 'dahma 'dan'yo yũ nde guí yãhũ, ha gãtho guí pãdi guim mamhbũ 'be'a nam bõn'ũ yũ nde xũn hẽi. Ne majuãni dí xi ahũ ngue hín'na. ³¹ Pe dami hyomhbũ Ojã ngue di 'da ahũ ra ts'edi nda'a man'da dí fãx ní miãja'i hũ. Pe nuya ga ut'ahũ man'da ra 'befi 'be'a cti fãx ní

mija'ihũ pe xinda gue mi'da.

13

Nangue'a ran huçcate

¹ Pe nu'bu gã xcán yãhu yú nde yu ja'i, o tengu bu na yã u yãm 'behni Ojã mahçts'i, pe nu'bu hin'yũ man huçcatehũ, hin te ní mba tho 'be'a dí øthũ 'bu, tengu tho ho n'da ra dambu o gue'ũ yũ xit'egui zũntho ne ndetho emme xũn hçl. ² Ne madague'bu i ja ma ts'edihũ gam mamhbũ ram hma ngue dim pøngahyãhũ nangue Ojã, pe nu'bu hin dadí huçju to dí xihmbũ ram hma, nte ní mba tho. O nu'bu xcá pãhmbũ 'be'a gãtho an t'ãgui nangue Ojã, o gue'bu xcá pãhmbũ 'be'a gãtho man'da xũn hçl, o nu'bu ga pãhmbũ da t'ørcahu a dí ãfũ Ojã, ne'ũ yũ t'øhø da zã da 'uegue, pe nu'bu hin'yũ man huçcatehũ, hin te dadí muhũ 'bu. ³ O nu'bu xcá unhũ yũ hyoia 'be'a gãtho dí peshũ, pe nu'bu hin dá bẽmhbu a ran huçcate, ya nte dá tãhmbũ bu na nu Ojã 'bu. Ne ma xinda gue'bu gãtho ma ja'ihũ xcá umhbũ ngue xtĩn zø, pe nu'bu him bin ja man huçcatehũ, ya nte dá tãhmbũ bũya nangue rán jãpi Ojã. ⁴ Pe nu'a ran huçcate nam bõni, ra yembũ, ne hin din xømbũ, ne hin din seya, ne xĩn ná yat'a ngue ja rá ts'edi, xĩngui honi da t'ẽspa zehẽ. ⁵ Ne nu ran huçcate nam bõni, pespa rá sã rá mija'iuu, ne hingui honi nangue rán hose pe i honba ran ho rá mija'iuu. Ne hingui sãman'ũ, ne hingui ørpa ra gũenda ran ts'o bi t'øpe 'bu majuãni ja rán huçcate. ⁶ Ne nu'a di huçç yú mija'ihũ, hin di johya 'bu 'bo'o in nu i øt' ra ts'oqui, pe emme di johya 'bu 'bo'o in nu i ten'na ra 'yu majuãni. ⁷ Ne nu'a i ja rán huçcate, hingui sumanhçi di huçç'a n'da, madague'bu i ørpa ran ts'o. Ne hinjãm'bu ẽc'yçi 'bu t'ẽmbi øt' ran ts'o a to di huççui. Pe nu'bu i pãdi bi 'yøt' ran ts'o, i t'ø'mi din 'yomfẽni. Ne hinjãm'bu ẽt's'a ní 'yøt' ran huçcate. ⁸ Pe nu'ũ 'da gã dí øthũ ya, da zõni da ze'ũ. Nguetho da zøn ra pa ngue njom mam pøngahyã nangue Ojã, ne njom mam ma nangue mi'da yũ nde 'dahma 'dan'yo ngue hingam fãdi. Ne nu'ũ to'o i ja yú ts'edi da ma 'be'a gãtho xũn hçl da fãdi nangue Ojã, pe him ma man'ũ, 'bu ya gãtho ga pãhmbũ xũn ho. ⁹ Pe nuya nu to'o bin t'unni da man'a xũn hçl, pe hinga gãtho i pãdi xũn ho nangue Ojã. Ne'ũ to bin t'unni dim pøngahyã, pe hinga gã im ma. ¹⁰ Ne nu'a dí øthũ ya ngue dí 'bũhmbũ yũ pøngahyã, pe ya him ma homhbũ 'bu dá pãhmbũ xũn ho, nguetho hinga gãtho im man'ũ. ¹¹ Ne tengu'bu mán t'ũhniũ, dá yãhũ tengu bu na yã yũ t'ũhni, ne ngubũ dãm bẽmhbu, tengu bu nam bẽn yũ t'ũhni. Ne nu'bu mán ãan'yohũhũ bũya, ya dá bẽmhbu ngue ga sohmbũ 'be'a gãtho mí øthũ 'bu mán t'ũhniũ. ¹² Ne gue'a dí øthũ yũ pa i jabũ a ya, ne hingui sã gan nuhũ 'be'a di ja Ojã. Tengu tho ho 'bu dí hçthũ

n'da ran hyẽdá hingui di nequi xũn ho rá hmi n'da ra ja'i. Pegue da zõni ngue da zã ga pãhmbũ xũn ho 'bu dá nusehũ Ojã. Nuya hingui sã ga pãhmbũ xũn ho ha in ja, pegue da zõni ga pãhmbũ xũn ho, tengu tho ho Ojã i pãjũ ya. ¹³ Pe hyu i jabũ ngue hinjãm'bu ga juahmbũ. Nu'a n'da, ngue'a ga pãhmbũ majuãni da 'yøt'a ran ho bi man Ojã, ne nu'a ná yoho ngue'a ga tømhbũ a i mam bũya, ná hyu bũya, ngue a ran huçcate. Ne man'da xũn ngu di muui ran huçcate xinda gue'ũ mi'da i hmangua.

14

Nangue'ũ 'dahma 'dan'yo bu na yã

¹ Pe man'da ga humbi ga øthũ ran huçcate. Ne a man'da di bẽngahũ rá Hogandãhi Ojã, dam pøngahyãhũ ga mamhbũ ráam hman Ojã. Ne m'bejua ts'ũ da zã ga øthũ mi'da yũ 'befi di bẽngahũ rá Hogandãhi Ojã bũya. ² Pe nu'ũ to'o i yã n'da ra nde hingam fãdi, hønt'a Ojã da zã din yãui, ne hinga gue'ũ yũ ja'i i yãhũ. Nguetho njongui øde 'be'a im ma. Ne masque rá Hogandãhi Ojã di bẽnbi, pe nt'ãgui tho ho. ³ Pe nu'ũ to'o dim pøngahyã nangue ra nde ngue'a mfãdi, i xih yú mija'ihũ, ne da zã di jãpi din te yú mbũ, ne di zerpã yú mbũ, ne emme di un ran johya yú mbũ. ⁴ Pe nu'ũ to'o i yã n'da ra nde ngue hingam fãdi, masque di zese rá mbũ, pe nu'ũ to dim pøngahyã, gã di ze'ũ yú mi'yçç'yeihũ. ⁵ Ne dín ndehmagã gãtho ahu gan yãhũ 'dahma 'dan'yo yũ nde. Pe emme man'da dín nde ahu gãtho gui mamhbũ ráam hma Ojã nangue ra nde ngue mfãdi. Nguetho man'da xũn ho a, xinda gue'bu gan yãhũ mi'da yũ nde gue 'dan'yo hinda høn'bu da zã gui mamhbũ 'be'a nam bõn'a gá mamhbũ, ne gãtho dín te yú mbũ yũ yçç'yei bũya. ⁶ Jannangue'a ma zi cu'ahũ, xi'bu hønt'ũ yũ nde hingam fãdi gam mangã 'bu dá mbagã bu, 'be'a níam fãts'i ga øt'ahũ 'bu. Pe man'da xũn ho 'bu ga xãn'nahũ ráam hman Ojã nangue ma ndesehũ, ne ga 'da ahu n'da ran 'yomfẽni hin gui pãhmbũ, ne ga xãn'nahũ 'be'a bi 'yurcã Ojã. ⁷ Ne gam bẽmhbu 'be'a i øt' yãm 'bixt'i ne yũ 'bida. Nu'ũ hingui ja yú te pe i yã. Pe nu'bu hingui pømanho a im ma, ya hingam fãdi 'be'a ní 'bei a bũya, nguetho 'da nan gẽtho. ⁸ Ne ngutho n'da ra thũxi bu ja ra sũi, da ma xũn ho a ra 'bei ngue dín tunh yũ dofui. Pe nu'bu hin da mba m'bixt'i xũn ho, njon da bãdi 'be'a nam bõni, ne njon dín sã da mba ra tuhni. ⁹ Ne ngutho ahu 'bu hin gui yãhũ n'da ra nde nt'øde xũn ho, hague dán zã da fãdi 'be'a guim mamhbũ. ¹⁰ Ne masque emme xũn ngu yũ nde i ja ua ja ra ximhãi, ne gãtho xũn ho 'bu 'bo'o i pãdi 'be'a nam bõni. ¹¹ Pe nugã, nu'bu hin dí pã a ra nde ní ts'oqui, ya xcá øt'be tengu'bu n'da an 'danni ma hnini'be, ne hingui sã dam pa'be. ¹² Nu'a

gui ndehũ emme din ja ni ts'edihi nanguẽ rá Hogandãhi Ojã, pe dami 'yãfũ 'be'a ní ts'edi da zã dín te yã mbũi gãtho yũ 'yẽc'yẽi gui 'bũhmbũ. ¹³ Nu'ũ n'da ra jã'i din yã man'da ra nde hingam fãdi, pe da 'yãp rá ts'edi Ojã da zã da ma 'be'a nam bõni. ¹⁴ Nu'ũ bi yã'be Ojã nanguẽ man'da ra nde n'dan'yo, go i yã rá Hogandãhi Ojã i o ma mbũi, pe hin dí thocpa ran 'yomfẽni u mi'da 'bũpũ, ngue 'be'a nam bõn'a dí ma. ¹⁵ 'Be'a xũn ho ga øt'e. Pe nde'ũ dan yã'be Ojã nanguẽ rá Hogandãhi, pe i jatho ga japi da bã u mi'da 'bũpũ ngue 'be'a nam bõni. Ne ngutho 'bũ dan tuh yũ thuhu, ga øspa Ojã nanguẽ rá Hogandãhi, pe guexta'a i jatho ga bẽni 'be'a nam bõni, ne ga japi da bẽn'ũ mi'da bũya. ¹⁶ Nguetho nu'ũ gui øspãhũ Ojã nanguẽ n'da ra nde hingam fãdi, ne madague'ũ di bẽn'nãhũ rá Hogandãhi Ojã, pe nu'ũ 'da hin da zã gui comhbũ a ram hma 'be'a gnũ 'yẽspãhũ Ojã, nguetho hingui paði 'be'a nam bõn'a gui mamhbũ. ¹⁷ Ne madague'ũ majũani guídĩ unhdũ ra jamadi Ojã gue'ũ n'dan'yo ra nde gui yãhũ, pe hin guídĩ zerpahũ yũ mbũi ni mijã'ihũ, ngue ne'ũ dí un ra jamadi Ojã. ¹⁸ Jamadi Ojã nguetho man'da i sã dan yãgã yũ nde hingam fãdi xinda gue ahu. ¹⁹ Pe nu bũ ja yãm peti, madague'ũ hõnt'i cat'a thoho yãm hma ga ma gue'ũ nt'ode xũn ho, pe man'da xũn ho, xinda gue'ũ ga ñna ga mam bũ 'det'a mahuãhi yãm hma gue'ũ hingam fãdi 'be'a nam bõni. Nguetho dín nde ga xãnbã yũ cu. ²⁰ Ma zi cu ahu, o gui øthũ tengu'ũ gyũ t'ahni ahu, pe damín 'yomfẽnihũ xũn ho 'be'a man'da xũn ho gui 'yõthũ bũ ja nim petihũ. Nguetho gyũ dajã'ihũ, madague'ũ bi t'ẽn'ãhũ gyũ 'uerehũ ngue'a hin gui nde gui 'yõthũ yũ ts'oqui. ²¹ Bi 'yẽm bũ ja rá t'ohni Ojã: "Madague'ũ dá japi bá øh yũ 'damhniini ngue 'dan'yo bũ na yã, ngue da zo u 'bũcua, pe ngutho him bi 'yãrpa ra güenda a dãm mangã u," bi' yẽn Ojã. ²² Janangue'a ga pãhmbũ n'da ra hmepya 'bũ 'bo'o dín yã man'da ra nde n'dan'yo, i uh rá ts'edi Ojã, hndepa da 'yẽc'yẽi u hingui nde da 'yẽc'yẽi. Ne hinga gue'ũ yũ 'yẽc'yẽi i pa nt'ørpe yũ hmepya. Pe nu ra ts'edi ngue da man rãm hman Ojã nanguẽ yã ndese u, xũn ho ngue'a da xãnbi gãtho yũ 'yẽc'yẽi, ne hin nanguẽ'ũ emme xãm me yã mbũi, hingui nde da 'yẽc'yẽi. ²³ Pe xi'ũ bim peti gãtho yũ 'yẽc'yẽi ne gãtho 'dahma 'dan'yo yũ nde i yã, ne da zõm bũ 'da ngue hing yũ 'yẽc'yẽi, o gue'ũ hinga na paði xũn ho. Ha hin guím bẽmhmbũ ngue da 'yẽn'ãhũ gui jãthũ. ²⁴ Pe nu'ũ gãtho gui mamhbũ rãm hma Ojã ngue ra nde mfãdi, ne da yãrpu 'da hing yũ 'yẽc'yẽi o gue'ũ hinga na paði xũn ho. Ne da bãse bũya ngue ja yã ts'oqui, ne da bãdi 'be'a i ja yã mbũi zehẽ 'bũ bi 'yõ'a gui mamhbũ. ²⁵ Ne nu'a nt'ãgui bũ mbo yã mbũi da japi di nequi xũn ho. Ne dín ñanyãhũ ne da 'yãp rá punbi

Ojã bũya. Ne da 'yẽna: "Majuãni maha gui 'bũhmbũ Ojã," da 'yẽm bũya.

Da t'øt'e xũn ho a ram peti

²⁶ Nuya, ma zi cu ahu, dín nde ga xi ahu 'be'a man'da xũn ho gui 'yõthũ 'bũ guídĩm petihũ. Pe nde'ũ 'be' guím bẽmhmbũ 'be'a dín te yã mbũi gãtho yũ 'yẽc'yẽi, ne da zã gan tuhmbũ n'da ra thuhu guín nde gan tuhmbũ bũya, o gue n'da ram hma guín nde gan xãnbatehũ, o gue n'da ram hma bi bẽn'nãhũ Ojã ngue gui mamhbũ, o n'da ram hma gui nde gui mamhbũ n'da ra nde hingam fãdi 'be'a nam bõni, pe gue'ũ di 'bũi to'o da man a 'be'a nam bõni ngue hingam fãdi. ²⁷ Pe nu'ũ gui yãhũ man'da ra nde n'dan'yo, hõnt'ũ yonjã'i dín yã, ne nu'ũ xũn ngu, hyunjã'i. Ne hinga n'dat'a ra ora dín yã gãtho. Nubũya i jatho dim 'bũ'a n'da da ma 'be'a nam bõn'a bi hma. ²⁸ Pe nu'ũ njongui 'bũpũ n'da i paði da ma 'be'a nam bõn'a bi hma, man'da xũn ho 'bũ nte da mam bũ ja nim petihũ. Da zã dín yã, pe n'danni dín yãseui Ojã. ²⁹ Ximangutho u i man rãm hman Ojã nanguẽ ra nde mfãdi, dín yã yoho o hyu. Ne nu'ũ to'o bin t'un ra ts'edi da bãdi 'be'a nam bõn'a ram hma, da mam 'bũ hingui ho, ua gue'ũ xũn ho. ³⁰ Ne nu'ũ i hupũ n'da bi bẽnba Ojã da ma 'be'a im bẽni da ma, pe 'be' di jua a i yã bũ, ne gui jafũ dín yã a man'da bũya. ³¹ Janangue'a da xõt'a gan yãhũ 'dahmi 'datho, ne gãtho ahu to'o gãtho di bẽnba Ojã dín yã. Nubũya tengu 'bũ gãn niyãbahũ yũ cu nanguẽ yã mbũi ne gãtho da hyã yã ts'edi yã mbũi bũya. ³² Nu'ũ to i man rãm hman Ojã i jatho da zãmzehe rá mbũi zehẽ, madague'ũ Ojã bi bẽnbi dín yã, pe jatho da dõ'mi ts'ũ, 'be' dín yã a man'da. ³³ Nguetho nde Ojã da ts'ãnni 'be'a gãtho dín ja bũ, ne hinga 'da ni thãø thoho 'be'a gãtho i øt' Ojã. Ne in jabũ i t'øt'e hõnbũ go hapũ i ja yãm peti ma mi'yẽc'yẽihũ. ³⁴ Ne nu yũ xisu hingui sã dín yã bũ ja yũ ñampeti, nguetho hin'ũ yãn t'edi dín yã u, ne i jatho da 'yõ'a 'be'a da sifi, ne hin dim 'bet'o, tengu i mam bũ ja rá t'ohni Ojã. ³⁵ Ne nu'ũ in nde da 'yãnni 'be'a nam bõn'a hman bũ, i jatho da 'yãn'na rá ndõ bũ ja rá nguse, nguetho hin di necmanho 'bũ i yã n'da ra xisu bũ ja ram peti. ³⁶ Ha guím bẽmhmbũ gã ñãmzehehũ rá 'bẽfi Ojã, ngue gui ømhmbũ da zã gui sãnzehehũ 'be'a gui 'yõthũ. Uague guím bẽmhmbũ hõn'adahũ gã hyãmhbũ a ram hma. ³⁷ Pe nu'ũ majũani bi 'da ahu rá ts'edi Ojã gui mamhbũ rãm hma, o gue'ũ majũani bin 'da ahu nin 'yomfẽnihũ nanguẽ rá Hogandãhi Ojã, nu'ũ, jatho gui 'yõthũ a dá ot'ãhũ 'bũ, nguetho rá manda ra Hmu a. ³⁸ Ne nu'ũ 'bo'o hingui nde da 'yõ'a dá ot'ãhũ, pe hingui sã gui 'yãrpa hũ ra güenda a. ³⁹ Janangue'a ma zi cu ahu, man'da emme gui hyumbi gui mamhbũ rãm hman Ojã nanguẽ ra nde mfãdi. Pe hin gui hẽcpãhũ

to'o in nde din ya man'da ra nde. ⁴⁰ Pe gan 'yomfɛnihu xan ho, ne 'darpɛ di mba gui 'yothu, ne hinga 'da di thas tho ho 'be'a gatho gui 'yothu.

15

Bi ndants' mahon'a ra Cristo

¹ Nuya ma zi cu'ahu, din nde ga xi ahu mahon'a ran ho ma'da'yo, tengu da xi ahu mam 'bet'o. Ne gue'a ram hma ga hyamhbu, ne gue'a gnim 'bahmbu xan ho a. ² Ne guet'a ram hman a gni yan ni tehu a 'bu guidi thoqui gui ten thohohu a da xi ahu. Pe nu'bu hin'na, sati tho gui emhbu gui othu 'bu. ³ Ne da ja ahu ga pahmbu a ram hma bin 'dacã ngue man'da jats'edi tho ga pahmbu. Ngue da xan'nahu bi du ra Cristo, bi hoga ma ts'oquihu, tengu tho ho man t'o'ti bu ja ra t'ohni Oja. ⁴ Bi t'ãgui, ne bi xox Oja 'bu na hyupa, tengu tho ho mi mam bu ja ra t'ohni Oja. ⁵ Ne nu'bu mi dambeni ra Cristo, m'bet'o bin 'yuse bu 'bah ra Pedro, ne m'bejua buya bi nu mi'da ya xadi. ⁶ Ne m'bejua buya xø 'hexque bi nequi bu 'darpɛ midim peti cut'a ciento yu cu. Ne emme xan ngu i 'batho u ya, madague'bu xan du u 'da. ⁷ Ne m'bejua bi nu ra Jacobo, ne m'bejua mahon'a bi nu gatho u ya 'bahhu. ⁸ Pe ran zegui tho ho necã bi za da nugã ra Cristo bu 'yu. Ne emme xan hej bu da ec'yegã a ram 'bui ma'da'yo, tengu bu n'da ra 'uere hingui sa dim 'bui, ne emme din unbi. ⁹ Ne him man za'be ngue xta t'engã ma 'bai'be ra Cristo, ne man'da ts'utho dadí mu'be xinda gue'u mi'da ya 'bahhu, nguetho emme da unba u ya 'yec'yei Oja. ¹⁰ Pe nu Oja ra mate zehẽ bi jagui tengu din jagã ya. Ne hinga sati tho ho ra mate Oja bi 'yorque, nguetho emme da humbi xinda gue gatho mi'da ya 'bahhu ra Cristo. Pe hinga guecã da ot' ra 'befi, ne gue'a ra mate zehẽ Oja bi zegui da ot'e. ¹¹ Madague'bu guecã o gue'u mi'da bi xan'nahu, pe n'dat'a ram hma di mamhbe ngue bi du ra Cristo nangue ma ts'oquihu, ne bi xox Oja 'bu mi du. Ne gue'a ram hma ga 'yec'yeihu a.

Da xox Oja u xan du

¹² Pe xi a ram hma di mamhbu, ngue bi dambeni ra Cristo 'bu mi du, pe hanja gni 'yemhbu 'da ahu buya, ngue hingui sa da dambeni u xan du. ¹³ Nu'bu hin da dambeni u xan du, pe xinga gue'a ra Cristo xtã dambeni 'bu, ne guexta'a ya xan du a ya 'bu. ¹⁴ Ne nu'bu hin xtã dambeni a ra Cristo, hin'yu ra ts'edi a ram hma di mamhbu 'bu, ne ndetho gui 'yohu bu 'bu. ¹⁵ Ne nu'bu ngubu guim bẽmhbu ngue hingui sa da dambeni u xan du, gui nubethani gahe 'bu ngue di mamhbe bi xox Oja a ra Cristo 'bu mi du. ¹⁶ Nu'bu hingui sa da dambeni n'da ra du, pe xinga gue a ra Cristo xtã za xtã dambeni 'bu. ¹⁷ Ne nu'bu guexta'a ra du a ra Cristo,

sati tho ho gui 'yec'yeihu a 'bu, ne guexta'a him mahoqui ni ts'oquihu 'bu. ¹⁸ Ne nu'bu ngubu guim bẽmhbu, pe ne'u ya 'yec'yei xan du bu ja ra 'ye ra Cristo, ne ma za dim 'beru 'bu Oja 'bu, gue'bu ya ma za bim 'be a ra Cristo 'bu mi du. ¹⁹ Pe nu'bu hontya di nuhu ran ho nangue ra Cristo, ha hin guim bẽmhbu ga nuhu man'da ran ho 'bu da tuhu 'bu. Pe hughigahu 'bu nte ga nuhu, xinda gue'u ga mi'da ya ja'i ngue nte mbeni da nu. ²⁰ Pe majuani maha bi dambeni ra Cristo 'bu mi du. Ne tengu'bu ra mbudi n'da ra thã bi sobu ja n'da ra huahi, ne gue'a nam bõni ngue da xox Oja u to'o gatho i 'buhmi ra Cristo. ²¹ Tengu tho ho 'bu mi damp' ran dte ua ja ra ximhai n'da ran 'yohu, ngue ra Adã, ne ngutho a man'da ran 'yohu ngue ra Cristo, bi da mi ngue da ndants' mahon'a ya du. ²² Ne tengu tho u gatho bi xand ra Adã, gatho i tu, pe nu gatho di xand ra Cristo, gatho da mba nsots'i. ²³ Pe hinga gatho n'dat'a ra ora da mba nsots'i, nguetho ra mbudi a ra Cristo, ne nu'bu ba gh ra Cristo, gatho u xu huahni da mba nsots'i m'bejua. ²⁴ Ne nubuya, ba gh ra pa ran zegui. Nguetho nu'a ra Cristo xi dapi 'be'a gatho ma ts'edi, ngue yan suihu Oja, ne gatho to'o i hase yan t'edi, ne to'o di manda zehẽ, ngue'u ya ja'i ne'u ya zithu. Ne nu'bu ya bi daha, di un'na Oja ra Ta ra ts'edi mahon'a. ²⁵ Nguetho nu ra Cristo, im Hmuts'at'abi ya, ne gue'bu go bi daha di 'berpa ya ts'edi u gatho yan suihu. ²⁶ Ne nu'a ran dte ran zegui tho ho da dapi, ne ma za dim 'be a buya. ²⁷ Tengu bi mam bu ja ra t'ohni Oja, di japi da dah ra Cristo 'be'a gatho ma ts'edi i ja. Pe njon da beni ne'a Oja ra Ta da dapi, nguetho guese bi un ra ts'edi ra Cristo a. ²⁸ Ne nu'bu gatho bi da a ra Cristo u 'be'a ga ni ts'edi i ja, ne nu'a ra Cristo buya, ngue ra Ts'ant'u Oja, ne din dase bu 'bu Oja ra Ta. Nguetho m'bet'o xi un ra ts'edi. Nubuya da hõnse Oja din ja ra ts'edi buya. ²⁹ Ne man'da gui othu guidin xixyahu nangue'u xan du. Pe hanja gni 'yemhbu him mam 'bu u xan du buya. ³⁰ Ne hanja hin di su man dtehe, gatho u ya pa di 'bẽmhbe ua thã, gue'bu xcã pahmbe hin ga ndanshe mahon'a. ³¹ Ne majuani thocpa tho ho dadim pom'be ran dte. Ne gue'a di xi ahu a ngue'a din nde ahu gui pahmbu 'be'a di ot'a. Nguetho emme di numanho ahu, ma zi cu ahu, ngue n'dat'a ma Hmuh ra Jesucristo di ec'yeihu. ³² Ne da hat'i xan ngu yan unbi, ne xi u ya zate dan tunhdã'be ua Efeso, ngubu i emb yu ja'i. Pe 'be'a ni mba a da ot'a 'bu hin da dambeni u xan du. Pe nu'bu hin ga ndanshe mahon'a, mbãhã dan sihmehu ya ne dam minhdã, nguetho ma za ga tuhu Nixonidi mani. ³³ O guidin hyẽmhbu da thã ahu gui tenhdã yam hman u 'da yu hyãte, janangue'a hin gui 'bẽmhbu yu hogan t'ot'e. ³⁴ Pe damin 'yomfɛnihu xan ho gui

pahmbu nda'a ram hma gue majuañi, ne gui 'yeshu ya ts'oqui buya. Nguetho gui 'bahmbu 'da hinga ná pahmbu xun ho Oja. Ne guehna di xi ahñ na, janangue'a gui pes' ni sähñ.

Hague din ja 'bu bi dambeni u xun du

³⁵ Uague guim bẽmhbu 'da ahñ gui 'yãngahu: "'Be'a di ja 'bu bi dambeni u xun du, ne 'be'a ni ngoc'yei din ja mahon'a." ³⁶ Pe n'da rãn t'anni ya 'yambui a. Ha hin gui nuhu 'be'a di ja n'da ra hmudã 'bu pa nthuhu ngue i 'ya rá xi ne ja da bõx'a rá mbui buya. ³⁷ Ne hont'a go má hmudã gui tuhmbu, hinga guexta'á rá ndã 'bu bi bõts'e. Nguetho gue'a rá ndã gá tuhmbu, ne ra paxi bu dán go 'bu bi bõts'e. ³⁸ Ne hont'a go nda'a má hmudã da thuhu, gátho yú xise 'bu bin ja, tengu bi zãnba Oja a. ³⁹ Ne hinga 'da'angu ma ngoc'yeihu ya fani o gue ya doja o ya huã. ⁴⁰ Ne in jabu 'be'a gátho i ja bu mahets'i ne 'be'a gátho i ja ua ja ra ximhäi, nu'u bí ja bu mahets'i, n'dan'yo thoho nãn ho xinda gue'u ja ua ja ra häi. ⁴¹ Nu'a rãn nequi ra hyadi ne ra zãna ne ya sõ gátho 'dahma 'dan'yo. Ne hinga 'da'angu u ya sõ, 'dahma 'dan'yo bu ni nequi. ⁴² Ne ngutho nangue'bu bi dambeni ya du, ne nu'bu bi t'ã a ra ngoc'yei, da 'ya nguetho nts'ãnbi da 'ya a. Pe nu'bu bi dambeni buya ne hin njãm'bu da du mahon'a. ⁴³ Nu'a bi t'ãgui hingui ho, pe nu'a da bõts'e ẽmme xun ho a. Nu'bu mi t'ãgui hin'ya rá ts'edi, pe nu'bu mí bõts'e, man'da ẽmme bin ja rá ts'edi. ⁴⁴ Nu'a ra ngõ 'bu mi t'ãgui, nts'ãnni hont'ua ja ra ximhäi dim 'bui. Pe nu'bu bi bõts'e, nts'ãnni dim 'bupu mahets'i buya. Ne gui pahmbu i ja ma ja'ihu nangue ra ximhäi, pe man'da i jatho gui pahmbu ngue ne'a din ja ma ja'ihu nangue rá Hogandãhi Oja. ⁴⁵ Ne gue'a in ja a tengu mán t'o'ti bu ja rá t'ohni Oja, gue ná n'da ra Adán bi ts'ãnni bin ja'í ua ja ra ximhäi. Pe nu'a ná yoho gue'a di un ra temazã ngue njãm'bu da guadi, gue'a ra Cristo a. ⁴⁶ Ne m'bet'o dãm 'bahmbu nangue ma ngoc'yeihu ngue hont'ua ja ra ximhäi dim 'bui. Ne m'bejua buya dam 'bahmbu nangue ra ngoc'yei ngue nts'ãnni dim 'bupu mahets'i. ⁴⁷ Ne nu rá mbudi ran 'yohu nt'õt'e nangue ra häi. Nu a ná yoho gue'a bí 'yẽh mahets'i, ma Hmuh ra Cristo a. ⁴⁸ Ne ngutho ma ngoc'yeihu ua ja ra häi, tengu tho a ran 'yohu ngue bi t'õt'e nangue ra häi. Pe nu ma ngoc'yeihu m'bejua din ja tengu thoho rá ngoc'yei a ma Hmuh ra Cristo, nu'a ran 'yohu bí 'yẽh mahets'i a. ⁴⁹ Ne tengu thoho bu dá nequihu nangue ra Adán nt'õt'e ra häi, ne ngutho bu dá nequihu mahon'a nangue'a ra mengu bu mahets'i. ⁵⁰ Ne dín nde ga xi ahñ mahon'a, ma zi cu ahñ, ngue nu'a man ngõhu ne ma jihu i jajũ ya, hingui sã da gonhui rá ts'edi Oja mahets'i a. Nguetho nu'a hingui hãt'i, hingui sã 'darpũ da 'bes'ui a da hyãt'i hõn'bu go njãm'bu. ⁵¹ Pe dín nde ahñ gui

pahmbu a him mam fãdi, ngue hinga gátho ga tuhñ ngue dyã 'yẽc'yeihu, pe gátho da mba ma pãrquigahu ma ngoc'yeihu. ⁵² Ne xõgue n'dan c'ũrpadãtho da 'yõrcahu 'bu bin ya ra thãxi 'bu rãn zegui ra pa. Ne nu'bu bin ya ra thãxi, 'bex da ndants'i gátho u ya 'yẽc'yei xun du, ne din ja yú ngõ him man zã din ts'oni. Ne'u xí du, ne'u hin ní du, gátho da mba ma pádi. ⁵³ Ne nu ma ngoc'yeihu dí hehu ya hin da hyãt'i, janangue'a da mba mahõgui ngue da hyãt'i mazã buya. Ne i ja rãn dãte a ma ngoc'yeihu ya, pegue din jajũ a njãm'bu da du. ⁵⁴ Ne nu'bu bin ja ma ngoc'yeihu ngue njãm'bu da du, ya bi ja'ts'a bi man rá t'ohni Oja buya, bi 'yẽna: "Pe nu'bu dãm 'bahmbu mahon'a, gue'a dí guah ran dãte a, nguetho ya bi thãpi." ⁵⁵ "Hague grãn dãte, hapu i ja ni ts'edi ya ngue gui hõyei. 'Be'a gá ja ya thã, ne ya gui ẽna xquí tãje." ⁵⁶ Ne nu yãn t'ẽdi Oja ne gue'u nám fãdi ja ma ts'oquihu. Ne nu'a ma ts'oquihu buya, gue'a ní zã di ãngahu ran dãte a. ⁵⁷ Pe jamadi gahũ Oja, nguetho bi jajũ dá tafũ ran dãte nangue'a ma Hmuh ra Jesucristo. ⁵⁸ Janangue'a, ma zi cu ahñ, dãmĩ zãmhu bu xun ho ne hin hapu gui 'uehmbu bu. Ne gui hyumbi man'da man'da gam pehmbu nangue rá 'befi ra Hmu, nguetho gui pahmbu hinga sãti thoho a, xinda gue'bu hin ga ndanshu mahon'a.

16

Nthquiyu mbeti da 'bãxyu cu

¹ Ne nuya dín nde ga xi ahñ 'be'a gui 'yõthu nangue ra mbeti guidi pethu, ngue nu'a rãm fãts'i ma mi'yẽc'yeihu. Dãmĩ 'yõthu tengu thoho dá xicã u 'bupu ja yãm peti bu Galacia. ² Ngue gátho 'bu domingo, n'da ngu n'da ahñ gui hyãju ts'u a hangu xquí tãhmbu nhyãto 'bu nhyãto, gui peshu. Ne nu'bu dá songã bu, ya di jabu, ne hinga ja gui pethu buya. ³ Ne nu'bu dá songã bu, ga pehandã bu Jerusalén u yãn 'yohu ngue gá huandhu. Ne ga un ra sõcuã da gãts'i nangue ran zengua, ne da hyãx'a xquí pethu buya. ⁴ Ne 'be dán 'yomfẽni 'bu da zã 'nequi ga mba, ya 'darpũ dá mbãhmbu buya.

Bi ma da bõn na 'yo ra Pablo

⁵ Ne nu'bu dá mba na 'yo, i jatho 'be bu songã bu Macedonia, ne ja ga thocã bu Corinto buya. ⁶ Ne xõmhma thoho dam 'bahmbu bu 'da ya pa, uague dam 'bahmbu bu gátho dãm bõn ya pa xu se. Ne nubuya xõmhma thoho da zã gui zejũ ts'u 'bu di nequi to'o da 'yurca ra 'yu hapu gátho dan 'yo m'bejua. ⁷ Pe hin dín ndegã ngue xõ ga thotho bu gui 'bahmbu, pe dín nde dam 'bupu 'da ya pa, 'bu gue'a da nde ma Hmuh a. ⁸ 'Be dam 'bucã ua ja ra rhni Efesõ man yozna, ja ga mba bu. ⁹ Nguetho ẽmme hndegue ga man rãm hman Oja u, madague'bu xun

ngu man sai'be 'bucua. Pe emme i te rá 'befi Oja ua, jannangue'a him 'bexque sã ga mba n'dihi. ¹⁰ Ne nu'bu da zom bu a ra Timoteo, dami simanhohu, janangue'a nte da be'ni. Nguetho dim pefi nangue rá 'befi ma Hmuhu a, tengu thohogã. ¹¹ Pe jatho gãtho ahũ gui numansuhũ a ra Timoteo. Ne nu'bu bá ecua, dami fãxhu ngue da zomanho ua. Nguetho dí tøn'ua a, ne emme dín nde ga nu mahøn'a, ne'ũ gãtho mi'da. ¹² Ne emme dá xicã ma cuhũ ra Apolo xtã mbãhã 'da yũ cu 'bucua, ngue da nu ahũ. Pe him bi nde bi mba ya. Pe xomhma thoho m'bejua da mba bu 'bu bi zã da mba.

Yãn zengui ran zengua

¹³ Ne jant'a thoho gui 'yøthu tengu'bu gan äthãhũ, ngue gan zamhbũ bu ja ni t'ec'yẽihũ. Dami hyuthũ ran zambũ, dín ja ni ts'edihũ xũn ho. ¹⁴ Ne 'be'a gãtho gui øthu, pe dami 'yøthu nangue ran huçcate. ¹⁵ Ne nuya ma zi cu ahũ, gui pa'hmũ ngue gãtho ja a yãn jahũ ra Estéfano, mbudi yũ 'yec'yẽi bu ra häi Acaya, ne emme hønt'a im be'ni ngue da mbãx yã mi'yec'yẽihũ u. ¹⁶ Janangue'a dín nde ahũ emme gui numansuhũ a ra Estéfano, ngue'a gui 'yøthu a da man a. Pe ne'ũ mi'da i 'bupũ, ngue 'da'angu i øthu a ra Estéfano, ngue'a hin dín sai, ne humbi da 'yøt' ra 'befi xũn ho, ne'ũ gui numansuhũ u. ¹⁷ Ne emme dadí johyagã, ngue nu'a mí hẽmbã 'be'a gui øthu, pe ya dí paçã ya, nguetho bi zocua a ra Estéfano, ne ra Fortunato, ne'a ra Acaico. ¹⁸ Janangue emme bi xah ma mbũ. Ne ahũ bi xah ni mbũihũ ya, nangue'a ram hma gã 'yãngahũ gue'a hin gmí pa'hmũ. Ne dami numanhohũ u yũ ja'i tengu u. ¹⁹ Nu yũ cu i 'bucua ra häi Asia, gãtho i pen'nahũ ran zengua. Nu ra Aquila ne ra Priscila rá xisu, ne gãtho u dim peti bu ja rá ngu, ne gãtho i pen'nahũ ran zengua nangue rá thuhu ma Hmuhu. ²⁰ Dami hyãnbahũ yãn zengua gãtho yũ cu i 'bucua. Damin zengua zehẽhũ n'da ngu n'da ahũ ngue 'da gdín huçctahũ. ²¹ Pe nugã dra Pablogã ga ozehẽgã n'da ran zengua dí pen'nahũ nangue ma 'yescã. ²² Nu'bu i 'bu a n'da ngue him majua'ni i numanho a ma Hmuhu ra Jesucristo, ne hin te rán jauri Oja a 'bu, ne da zãnba ran unbi a. Ne mi ts'ũtho ba çh ma Hmuhu da 'yøt' ran juãnbi a. ²³ Ne nuya da mbãx ahũ rá mate ma Hmuhu ra Jesucristo. ²⁴ Ne emme dadí huçc'ahũ gãtho ahũ nangue 'darpũ dí 'bũhmbũ ra Cristo Jesús. Ne hønt'a dí xi ahũ ya.

2 CORINTIOS

Ná yoho ra sɔcuɔ bi 'yorba ra Pablo u yu 'yɛc'yɛi bu ja ra dɔhnini Corinto

Ran zɛngua

¹ Nugá drá Pablogá, ne nangue rá páhà Ojà ma 'báigá'be a ra Jesucristo. Dín 'yogá'be ma cuhú ra Timoteo. Ne dí pen'nahú bu ra sɔcuɔ gyú 'yɛc'yɛihú ngue dim peti bu ja rán ngu Ojà bu ja ra hnini Corinto, ne gátho yu 'yɛc'yɛi i 'bupú ja ra xequi Acaya. ² Ne nu'a Ojà ma Tahú ne ra Jesucristo ma Hmuhú di 'da ahú rá mate a, ne da hyut'a ni mbúihú.

Yún unbi ra Pablo

³ Jamadi Ojà rá Ta ma Hmuhú ra Jesucristo, nguetho i ja rá yembúihú nangueju. Ne guese Ojà thocua thoho i hurca ma mbúihú. ⁴ Nu'a Ojà i hurca ma mbúihú nangue gátho yun unbi dín nuhú. Janangue'a da zá ga hurpahú yá mbúihú 'da to'o in nu ran unbi, tengu tho bu i hyurcahú ma mbúihú Ojà. ⁵ Nu'bu di comhbú yun unbi ra Cristo, nu'a di zerca ma mbúihú, go dín theui ran unbi dín nuhú. ⁶ Ne nangue ran unbi dín nugá'be, gue'a dín te ni t'ɛc'yɛihú, ne di zet'a ni mbúihú a. Ne nu'bu di zerca ma mbúihú'be Ojà, ne ahú di zet'a ni mbúihú. Nguetho nu'bu guím bɛmhúbu a ran unbi dín nu'be, sá gui hyáthú ne hin gan xɔmbúihú ran unbi guím nuhú, tengu thohogá'be. ⁷ Hin ts'ú dadí 'yon ma mbúihú'be nangue ni t'ɛc'yɛihú. Ne dí pɔ'be ngue guí comhbú man unbi'be. Ngutho Ojà da hyurca ma mbúihú. ⁸ Nugá'be dín nde ahú, ma cu ahú, guí pɔhmbú ngue dán nu'be ran unbi bu ja ra hái Asia. Ne hin'yú ma ts'edi'be ngue xcá házhe'be, nguetho ɛmme ts'edi ran unbi dá nu'be, ne mi ts'útho xcá tu'be bu. ⁹ Majuáni ɛ maguerú xcá tu'be, pɛ gátho u bin ja n'damhma sá ga pɔ'be ngue hin'yú ma ts'edi zehé'be, pɛ ga tɔm'be 'be'a da 'yot' Ojà, ngue man'da xun odho rá ts'edi ngue da xox'ú xun du. ¹⁰ Nu'a Ojà bi yángá'be bu ja ran dɛte ngue ɛmme nts'útho, ne dí pɔ'be ngue Ojà da yángá'be mahón'a. Ne dí ɛc'yɛi'be ne dí tɔm'be ngue thocua thoho da yángá'be Ojà. ¹¹ Ne nu ahú sá gui zet'ce'be ts'ú 'bu guín yáhu Ojà nanguecá'be, ne m'bejua bɔya da zá gátho ahú n'dat'a ga xihmbú jamadi Ojà nangue 'be'a bi 'yorca'be.

Ra Pablo bi ma hanja him bi mba n'dihi bu ja ra hnini Corinto

¹² I hu ma mbúihú'be nguetho di bɛnga ma mbúihú'be ngue xun ho 'be'a dí ot'be ua ja ra ximhái, ne xun ho 'be'a dí ot'be nangue ahú. Ne hin nangue man 'yomfɛnise'be, pɛ Ojà i fáxca'be ngue dí ot'be ran ho. ¹³ Dín nde ahú guí pɔhmbú xun ho 'be'a dí ot'be, tengu dí

ot'ahú ya. ¹⁴ Ne madague'bu hin guí pɔhmbú gátho ya dí xi'ahú, pɛ nu'bu bi zɔn ra pa ba ɔh ra Hmu Jesús, gan johyahú nangue a ram hma di ot'ahú. Ne ngutho ga'be da hyu ma mbúihú'be nangue ahú. ¹⁵ Majuáni min ndegá xcá mba bu, ne nu'bu xcá mba bu, mi sá nyondí xcá hut'a ni mbúihú. ¹⁶ Mim bɛngá ngue xcá thocá bu guí 'buhmbú, gan nu ahú ts'ú nu'bu má mbagá bu ja ra hái Macedonia, ne dím bɛngá ga thopú mahón'a 'bu dá pɔngá ua ja ra hái Macedonia. Ne nu'bu dá mba bu, dím bɛngá ngue guí fáxca bu ja ra 'yu Judea. ¹⁷ Pɛ hingui yoho man 'yomfɛnigá, tengu guí ɛnjú di ot'á 'bu him má thocá bu. Hin dí ot'á tengu ot'i 'da u yun 'yohú ngue yoho im bɛni. ¹⁸ Ne majuáni dá bɛngá xcá mba bu 'bu má xi ahú. Ne i pɔ Ojà majuáni dí xi ahú. ¹⁹ Nugá ne ra Timoteo ne ra Silvano ya dá xi ahe nangue ra Cristo Jesús, rá Ts'unt'ú Ojà. Ne nu'a ra Cristo hin di pá a im bɛni, pɛ hɔnt'a majuáni im man a. ²⁰ Ne gue'a ra Cristo ni ja'ts'i 'be'a gátho i sán Ojà da 'yot'e, ne nangue bi hogahú ra Cristo di pɔhmbú di 'daju rá mate Ojà 'bu dí áfu, ne gue'a ná ɛspahú Ojà a. ²¹ Gue'ta Ojà bi 'daju ra ts'edi ngue thocua thoho ga tɛnhú ra Cristo, ne n'da ngu n'daju bi 'daju ra 'befi. ²² Ne gue'ta Ojà bi 'yot'e yá mbeti gahú a, ne bi 'daju rá Hogandáhi mbo ma mbúihú, guerú na fádi majuáni di 'daju 'be'a gátho man'da. ²³ Majuáni a dí xi ahú ngue hanja hin dá thocá bu guí 'buhmbú. Nu'bu xcá sɔngá bu a ra pa dá xi ahú, xcá dɔmhyá ahú ts'ú 'bu, nguetho hinga nadi hoju 'be'a guí óthú. Ne ndetho ɛmme xcá un'na ni mbúihú 'be'a xcá xi ahú. Ne dí pɔdi majuáni a dí xi ahú ya, ne dí xi Ojà di 'dac ran unbi 'bu him majuáni a dím ma. ²⁴ Pɛ dín nde ahú da hyu ni mbúihú, ne hin da du ni mbúihú 'be'a ga xi ahú. Ne gue'a dín nde ga ot'ahú 'bu dá mbagá bu. Pɛ hin'yú man'da sá ga xi ahú guí 'yɛc'yɛihú, nguetho i jua'a guí ɛc'yɛihú ngue guí pɔhmbú majuáni ra Cristo.

2

¹ Janangue'a dá ɛnsegá, nu'bu dá mba bu mahón'a, hin ga 'da ahú ra dumbúihú mahón'a. ² Nguetho nu'bu guím bɛndumbúihú, hingui sá guí 'daju ran johya 'bu. Ne hɔnse ahú sá guí 'daju ran johya, pɛ hingui sá 'bu i tu ni mbúihú. ³ Janangue'a dá ot'ahú ra sɔcuɔ nguetho dín nde ngue gan 'yomfɛnihu ts'ú, ne sá guí hoju 'be'a gnám 'buhmbú. Ne nu'bu dá mbagá bu, ya xquí hoju a 'be'a man'da gnám 'buhmbú, ne sá guí 'daju ran johya bɔya ne hin dín ja'ahú ra dumbúihú. Nguetho dí ɛnsegá ngue n'dat'a dím bɛmhú, nu'bu dín johyagá ne ahú ja nin johyahú. ⁴ Ne ɛmme mi tu ma mbúihú nu'bu má ot'ahú ra sɔcuɔ, ne ɛmme dán zoni, nguetho hin dín nde guí 't' ni mbúihú nangue 'be'a dá ot'ahú, pɛ dín nde guí pɔhmbú ngue ɛmme dadí huɛc ahú.

Da mba ma punbi to'o bi 'yot' ran ts'o

⁵ Hinga hõnsegä pe gátho ahu i ja ahu ra dumbai nangue 'be'a bi 'yot' ran 'yohu ngue bi zin rá hõmbe. ⁶ Pe dí gna xõt'a ya ran unbi gá unhdu a ran 'yohu. ⁷ Ne nuya nde'bu guí punbahá rá ts'oqui, ne guí hyurpahá rá mbui. Nguetho nu'bu hin guí hyurpahá rá mbui, man'da din ja ra dumbai ngue njam'bu sá din hogui. ⁸ Nuya dí ä ahu ra mate ngue guí 'yuthu xun ho nin huçatehu a ran 'yohu. ⁹ Nugá dá ot'ahu nguetho dín nde ga pa 'bu guí othu tengu dí xi ahu, uague hin'na. ¹⁰ Nu'bu guí punbahá n'da ni mijá'ihu, necá ga punba a. Ne nu'bu guí punbahá 'be'a bi 'yot'a n'da, ne dí punbá a nangue rán t'edi ra Cristo. ¹¹ Nguetho hin dín ndegá da daju ra zithu nangue 'be'a dí othu. Dí pahmbu 'be'a nde da 'yot'a ra zithu nguetho in nde da hyaju.

Him bin säya a ní bëm bu Corinto ra Pablo

¹² Nu'bu má sòngá bu ja ra hnini Troas, Oja ya xí xocua yá mbui yu ja'i bu. Ne hingui he'i dá mangá bu rán ho ma'da'yo ra Cristo nguetho yu ja'i min nde da 'yode. ¹³ Pe hin dán johyagá, nguetho hin dá tñgá bu ma cuhu ra Tito. Ngue xtá xiqui 'be'a guí othu bu. Jananjabu dá socá yu ja'i bu Troas ne dá mbagá bu ja ra häi Macedonia, ja dá tñgá bu a ra Tito.

Nangue ra Cristo sä ga tafu ra zithu

¹⁴ Pe jamadi Oja, nangue dín 'yohu ra Cristo dí jaju ga tafu ra zithu be'a gátho dí othu. Ne hõnbu go hapu dím mam'be ran ho ma'da'yo, Oja dí japi da tho a, tengu tho 'bu n'da ra 'yethi i tux ran dahi i yumanho. ¹⁵ Ne nangue dín 'yohu ra Cristo, Oja in numanhoju, tengu ra 'yethi i yumanho bu nam bën Oja. Nugá be dím mam'be ra Cristo Jesús bu 'bui gátho yu ja'i, gue'u i ja yá temazaji, ne u dí 'beh ra temazaji. ¹⁶ Nu a ram hma dím mam'be, da zänba ran unbi a 'bu hingui nde da hyan a n'da, pe nu u to'o i çc'yei 'be'a dím mam'be, di un ra te a. Pe to'o maha da hyat'i da'yot' na. ¹⁷ Hõnt'u tengu gá'be ngue n'dat'a Oja dím bëmhbue, ne dyum 'behnigá'be Oja, ne dyá 'yehé gá'be ra Cristo, ne nu a Oja in nuc'be. Ne nugá'be hin dí ot'be tengu ot'u da xun ngu ngue in nde da dase nangue rá 'befi Oja i ot'e.

3

Rán hoqui Oja ma'da'yo

¹ Ha guí emhbú dí ozehe ma certificado'be 'bu dí xi ahu 'be'a dí ot'be. Ha jatho din ja ma certificado'be ngue da xi ahu xun ho dí ot'be tengu i ça yu hyäte xänbate guí 'buhmbu bu. O ha guí emhbú jatho guí 'yorca'be n'da tengu guí orpa u da. ² Pe go guesé ahu ma certificado ahu nguetho nu'bu 'bo'o ngue bi ba'a gnim 'buhmbu, da ba'di 'be'a ma hoga'befi dá ot'á bu 'bu máam

'buhmbu bu. ³ Ne nu u yu ja'i ngue hingui çc'yei da nu ahu, tengu 'bu bi nu n'da ra söcuá nangue ráam hman Oja. Pe hinga gue ra söcuá nt'ot'i ra tinta o gue nt'ot'i bu ja ra do ngue da nu u, pe gue'a bi 'yo't'a ra Cristo bu ni mbuihu nangue rá Hogandahi Oja 'bu má xän'nahu. ⁴ Da zä ngubá ga xi ahu ngue xun ho ra 'befi dí ot'a'be, nguetho i fäcxa'be Oja nangue dín 'yohu ra Cristo. ⁵ Ne hin nangue man hose'be da zä ga ot'be ran ho, pe hõnse Oja dí 'dac'be ra ts'edi ga ot'be 'be'a dí ot'be. ⁶ Nu Oja bi 'dac'be 'be'a ga hom'be ngue i juadi xun ho, ngue da zä ga xi'be yu ja'i rán hoqui Oja ma'da'yo. Nu ran hoqui hinga 'da'anguui i mammi yan t'edi nt'ot'i maya'bu. Nguetho nu'a ran ho ma'da'yo i xiju di 'daju ra temazaji a rá Hogandahi Oja. Pe nu yan t'edi i xiju tengu 'bu ma yäpatehu, ngue'a hin dí hä't'i ga ozehehu a ran ho im mam bu. ⁷ Pe nu'bu rá mbüdi bin t'un yan t'edi, pe min 'youi a rá nuixte Oja, nguetho emme madi yoxni rá hmi ra Moisés 'bu madin t'un yu do nt'ot'i yan t'edi, janangue'a hingui sä u yu ja'i da hyerpa rá hmi. M'bejua buya bim 'be a rá nuixte mi ja bu rá hmi. Pe madague'a in 'youi ra nuixte u yan t'edi 'bu ja min t'uni, pe din yäpate ne ran unbi. ⁸ Nu yan t'edi min 'youi rá nuixte Oja ne bi man a ran date. Pe emme xun ngu man'da rá nuixte Oja in 'youi rá 'befi rá Hogandahi Oja. ⁹ N'youi rá nuixte Oja yan t'edi ngue din yäpate, pe emme man'da xun ngu rá nuixte Oja dín 'yohu ran ho ma'da'yo ngue im man Oja dí hogahu. ¹⁰ Nuya bim 'beh rá ts'edi u yan t'edi, nguetho emme man'da i ja rá ts'edi ran ho ma'da'yo. ¹¹ Nu yan t'edi min 'youi ra nuixte, pe nts'anni 'da yu patho da hyat'i, ne bi thogui. Pe nuya emme xun ngu ra nuixte in 'youi a ran ho ma'da'yo, ne njam'bu da guadi. ¹² Dí pahmbu ngue njam'bu dím 'beh rá ts'edi a ran hoqui ma'da'yo ngue bi 'yot' Oja. Janangue'a sä ga huthu nzambai gam mamhbú ran ho ma'da'yo. ¹³ Ne nu'bu dím mamhbú ran ho ma'da'yo, hin dí othu tengu mi ot' ra Moisés maya'bu, ngue bi gop rá hmi ra 'bõ't'e, ndepe hin da nu yu ja'i israél gue'bu xtím 'be a rá nuixte. ¹⁴ Pe nu yu ja'i him mi pa u ngue dím 'be u yá nuixte yan t'edi ne guexta'a yu pa ya, nu'bu in nu ra söcuá guerpé nt'ot'i yan t'edi rán hoqui Oja maya'bu, hingui sä da ba'di. Nguetho tengu 'bu i ja n'da ra 'bõ't'e bu ja rá hmi da gop rá dá. Ne hõnt'a ra Cristo sä dí 'uecpa a. ¹⁵ Guexta'a yá mbui u da i 'buhya, nu'bu in nde da den yan t'edi ra Moisés ne nu'bu im ma, hingui sä da ba'di 'be'a nam bõn u, nguetho njot'i tho yá mbui. ¹⁶ Pe nu'bu di päh rán 'yomfëni n'da nangue a ra Cristo ne di dáp rá mbui a, din ja ran nequi rá mbui 'bu. ¹⁷ Nu'a ra Cristo, 'da angui rá Hogandahi. Ne nu'bu i 'buru mbo ma mbuihu, ne gue'a i thõgahu bu ja ra 'bexui ne ran unbi. ¹⁸ Ne

hingan jo'mi ma mbuihu tengu 'bu dí hanthú xun ho a rá nuixte ra Cristo. Ne tengu n'da ra hyedá di nequi bu to'o da hyandi, ne ngutho gahu man'da man'da di nequi gahu rá nuixte ra Cristo dí hanthú, ne gue'a ní yorcahu a ngue ga cohmbu tengu a.

4

¹ Nu rá mate zehé Ojá ngue bi 'dac'be ra 'befi, janangue'a hingui cuent ma mbui'be nangue ra 'befi dí øt'be. ² Zai hin di thoc man 'yomfenise'be nangue rá 'befi Ojá, ne hin dí háte'be 'bu dí m mam'be rá m hman Ojá tengu i øt'u'da. Pe dí m mam'be ngue majuani a rá m hman Ojá, ne gátho yu ja'i sá da baði ngue dí 'yo'be xun ho bu ja rá hmi Ojá. ³ Hønt'u ngue ní mba bu ja ran unbi hingui paði 'be'a nam bøn a dí m mam'be ngue ran ho ma'da'yo. ⁴ Nguetho nu ra zjthu t'emi oja ua ja ra ximhäi i ja ya di xadäba yá mbui u i tenni, hin dí japi ngue da nu nuixte a rán ho ma'da'yo ra Cristo, ngue xti yorpu 'bui. Pe nu'a ra Cristo gue'a ní fa Ojá a, ne 'da angui rá ts'edi. ⁵ Pe nugä'be hin dí m mam'be a dí hnumanhoc'be, pe dí m mam'be ngue gue'a ra Cristo Jesús ra Hmu a. Ne dí øt'be ní 'yehé ga'be, nguetho emme dí n numanho'be rá Jesús. ⁶ Nu Ojá rá mbadi bi manda dí n ja ran nequi bu mi ja ra 'bexui, guet'a Ojá bi yorbü ja ma mbuihu. Ne nangue ran nequi i jaju bu ma mbuihu, sá ga pahmba rá nuixte Ojá. Nguetho ra Jesucristo bi jaju dá pahmba rá nuixte Ojá.

Nám 'buhmba a ngue dí pahmba a majuani

⁷ Ojá bi 'daju rá ts'edi mbo ma mbuihu, tengu n'da ra jahäi bi järpu a xun ngu di muui. Tengu 'bu dyu ts'øhu dí n xen'a n'dihi. Pe gueru na faði him ma ts'edi zehéhu a ná øpahu rá 'befi Ojá, pe guesé rá ts'edi a bi 'daju. ⁸ Nguetho thocua thoho dí n nu'be yun unbi, pe hingui tu ma mbui'be nangue rá ts'edi Ojá dí n 'yohe. Ne ja'bu hin dí pa'be 'be'a dán go a dí øt'be, pe hin dí m mam'be ngue ga heh ma 'befi'be. ⁹ I 'buh man sui'be pe hin dí 'yose'be nguetho 'buh mam fäts'ie ra Cristo, ja'bu in nu ran u ma ja'i'be, pe hin dí tu'be. ¹⁰ Hønbu go hapu ga mbé'be, dí n nu'be ran unbi, ne sá xcá tu'be nangue rá 'befi ra Jesús dí øt'be, tengu tho 'bu mi du ra Jesús. Pe nangue dí hāt'be yun unbi di nequi dí 'buhmbe ra Jesús, ne di jamansuc'be. ¹¹ Ne thocua thoho ena da thog'be nangue dí øt'be rá 'befi ra Jesús, pe gue'a ní nequi rá ts'edi ra Jesús dí n 'yo'be a, ngue i faxca'be, ne hin'yu ma ts'edi zehé'be. ¹² Janangue'a thocua thoho i thusca man dātehu, pe gue'a man'da gnim 'buhmbu Ojá xun ho a. ¹³ Nu a n'da ran 'yohu bi ma maya'bu bu ja rá t'ohni Ojá: "Nugä dí øc'yēigä, janangue'a dí m mangä na," bi 'yēna. Ngutho dí øt'ä'be ya, dí øc'yēi'be, janangue'a dí m mam'be a dí øc'yēi'be. ¹⁴ Ne

hin dí su'be, nguetho dí pa'be madá thog'be, pe guet'a Ojá ngue bi xox'a ma Hmuhu ra Jesús 'bu mi du, da xoxcä'be tengu bu í xox'a ra Jesús. Ne ahü dan 'yohu 'bu dá sømhbu bu 'bu a Ojá. ¹⁵ Pe nu'ü 'be'a gátho dí n nu'be nangue ahü, n'damhma man'da xtán ngu ahü guin nuhu rá mate Ojá, ne man'da xtán ngu ahü guí 'yemfa Ojá, ja-madi ni mate. Ne gue'a man'da dí t'ēspa Ojá a buya. ¹⁶ Janangue'a hingui cuent ma mbui'be nangue a ma 'befi'be, madague'bu man'da man'da in theh rá ts'edi ma ja'i'be. Pe Ojá dí un ra ts'edi ma mbui'be gátho yu pa. ¹⁷ Nu'ü yun unbi dí n nuhu ua ja ra häi hingan ya'a u, pe gue'a man'da dá tūmhbu ran ho bu mahēts'i. Emme man'da xun ngu ra nuixte gan nuhu bu, xinda gue ran unbi dá nuhu ua ja ra häi. ¹⁸ Hin dí m bēmhbu gátho yun unbi dí n nuhu ua ja ra ximhäi, nguetho da tho u. Pe man'da dí m bēmhbu 'be'a gátho hin dí n nuhu ya, nguetho nu'a dí n jagāhu bu mahēts'i hin da tho a.

5

¹ Ne dí pahmbu ngue ma ja'ihu tengu n'da ra ngu ua ja ra ximhäi, hinga ya'a da hyät'i. Ne nu'bu da yøt' ma ngu ua dí n ja bu a man'da ma ngumhbu bu mahēts'i ngue bi hyø Ojá. Ne njam'bu da gua a, nguetho him bi hyøh yu ja'i. ² Ne nuju dadin xømbuihu nangue ma ngøc'yēihu i jaju ya, ne dí n dømDAHÜ di pärcä ma ja'ihu, da gohi ma'da'yo, ngue rán säui bu mahēts'i a. ³ Nu Ojá dí japi ngue dí n ja ma ngøc'yēihu bu. ⁴ Pe nuya ngue dí 'buhmbu ua, ne in nu ran unbi ma ngøc'yēihu ne dí n xømbuihu. Pe hin nangue a dí n nde ga tuhü n'dihi, pe man'da dí n ndehü a ma ja'ihu ma'da'yo, ngue dí m pärcahu ma ngøc'yēihu i ja ya. ⁵ Nu Ojá bi zänni ngue di pärcä ma ja'ihu, ne bi 'daju rá Hogandāhi ngue ra hmēpya majuani dí n ja. ⁶ Ne dí n døm'mate thohü yu pa dí 'buhmbu ua. Nguetho dí pahmbu nu yu pa dí 'buhmbu ma ja'ihu i jaju ya, hin dí 'buhmbu ma Hmuhu ra Jesús bu ja rá ngu bu mahēts'i. ⁷ Dí pahmbu majuani dí n ja ma ngumhbu bu, nguetho dí øc'yēigāhu Ojá, madague'bu hin dí n nuhu. ⁸ Ne dí n døm'mate thohü ua, pe dí ømhbu ngue man'da xun ho ga sohmbu ua ma ngøc'yēihu, ne ga mbähü bu bí 'bu a ma Hmuhu mahēts'i. ⁹ Pe man'da hñchi thoho dí n nde ga øthu 'be'a in nde ma Hmuhu, madague'a dí 'buhmbu ua ja ra häi, uague dí 'buhmbu bu gueru bí 'bui. ¹⁰ Nguetho da zøn ra pa ngue gátho dyu 'yēc'yēihu jatho dam 'bähmbu bu ja rá hmi ra Cristo, n'da ngu n'daju. 'Dahmi 'datho ga hāmhbü 'be'a yān thehu dá øthu ua ja ra häi. Ga tåhmbü 'bu xun ho, ga 'behmbü 'bu hin ø ho.

Bi hogahu 'be'a nán sühmbu Ojá 'bu mi du ra Cristo

¹¹ Ne dí su ga øt'ä a hin da numanho Ojä, janangue'a dí humberi dí xifi 'be'a dí 'yëc'yei Ojä u yu jä'i. Nugä'be Ojä i paç'be xun ho 'be'amajuani dí øt'be, ne nu ahu dí nde ngue gui paç'be xun ho. ¹² Hin dí nde a'be guim bæmhbu ngue dí m nange man hose'be. Pe dí nde ngue guin numanhoc'be, guepu da zä gui hecuahu yu jä'i ngue i ten'ndu yun 'yohu din 'yëzehe, pe nu'u yu mbui u him majuani u. ¹³ Pe dí øt'be 'be'a gätho da numanho Ojä, nguetho dí nde numanho'be Ojä, madague'a im man yu jä'i dí tontogä'be. Pe nu'a 'be'a dí øt'ä'be da bomanho nange ahu. ¹⁴ Nange rán huçate ra Cristo ná øt'be 'be'a gätho dí øt'be, nguetho dí pahmbu ngue bi du bi nu ran unbi nange gätho yu jä'i. Ne gue'a ní zä dí m pomhbu ran unbi u, tengu 'bu xtän duse ngue xtän guzehe yä ts'oqui. ¹⁵ Ne bi du ne bi ndants' mahøn'a ngue nde di un ra 'da'yote u gätho yu jä'i. Janangue'a da 'yets'a ní 'yøt' yä pähä zehé u to da hyän ra 'da'yote, ne da 'yøt'e 'be'a in numanho a. ¹⁶ Janangue'a nuya dá päh man 'yomfñihu, ne nuya hin ná numanhohu ma mijä'ihu 'be'a di ja, tengu mi øthu nu'bu him mí èc'yeihu. Pe gam bæmhbu tengu bu nam bæñ Ojä u. Ne nu'bu him mí èc'yeigä, dí m bæñi ngue nu ra Cristo n'da ran 'yohu thohu tengugä, pe nuya hinguin ja bu dí m bæñgä ya. ¹⁷ Nguetho gätho to'o in 'yohu ra Cristo tengu 'bu ma'da'yo u, nu yän yon 'yomfñi zehé bi 'be'u, pe nuya gätho bi gohi ma'da'yo. ¹⁸ Pe gätho bi 'yøzehe Ojä dá m bæmhbu ma'da'yo. Nguetho bi hogahu 'be'a má dín sühmbu Ojä 'bu mí du ra Cristo. Ne nuya bi 'daju ra 'befi ngue ga xihmbu yu jä'i 'be'a dí zin a Ojä u, ne da mba ma punbi yä ts'oqui u gätho i èc'yei. ¹⁹ Nguetho nu'a Ojä min 'youi ra Cristo nu'bu mí 'yøt'e 'be'a dí hocpa yä mbui yu jä'i ja ra ximhäi. Nuya hin da gucpa a rá muui u yä ts'oqui gätho to'o da 'yëc'yei a. Ne bi 'daju ra 'befi ngue ga xihmbu yu jä'i 'bepu dí n yamanhohu Ojä u. ²⁰ Nuju ma 'bäigähu ra Cristo, emme dí hah ma mbui dí xihmbu yu jä'i tengu tho 'bu xtä xise Ojä u, ngue da 'yäpi dí hocpa yä mbui, ne dí n 'yohu xun ho Ojä. ²¹ Nu'a ra Cristo hin'yu rá ts'oqui, pe bi nu ran unbi nange ma ts'oquihu tengu 'bu yä ts'oqui zehé. Janangue'a da 'yëmbi rán ho a rán hose ra Cristo to'o gätho da 'yëc'yei 'be'a i du a.

6

¹ Ne se a Ojä dí comhbe rá 'befi, ne janangue'a gätho ma mbui'be dí xi ahu ngue gui jamansuhu rá mate Ojä. ² Nguetho Ojä bi mam bu ja rá t'ohni: "Dä øcä ní ndehu a ra pa gä zøj, ne dá øt'ahu ra mate. Ne dá ze ahu ra pa dá yan ahu," en'a Ojä. Nuya yu pa ja buya Ojä sä da 'yøt'ahu ran ho, nuya nám pa ya Ojä i sä di pø'ahu. ³ Ne dí honi xun ho 'be'a gätho ga øt'be, ngue hin dí øt' yä mbui 'da 'be'a dí

øt'be, n'damhma njon di c'aman'u rá 'befi Ojä dí øt'be. ⁴ Ne nange 'be'a dí øt'be dí nde ga ut yu jä'i ngue majuani yám 'behniga'be ra Cristo ua ja ra häi. Ne gätho dí øt'be xun ho ne hin dí n xombui'be, madague'bu xun ngu ran unbi dí n nu'be. Ne xun he'i 'be'a nám 'bu'be, ne ja'bu hin dí pa'be 'be'a ga øt'be. ⁵ Ne xun ngu yu nidi i 'benzaga'be, ne dí ofädi'be, ne dí n nu'be 'da yan 'yo'tsi' bu in cue yu jä'i. Ne 'da yu pa emme dí yä'be nange ra 'befi xun he'i dí øt'be. Ne dí äthä'be 'da u yu xui, hin dí ä'be, pe dí tömda'be 'be'a din ja. Ne 'da yu pa hin'yu ga si'be. ⁶ Pe n'datho ma mbui'be tengu rán säui a majuani, ne dá øt'be ran ho nguetho dí n 'yo'be rá Hogandähi Ojä. Ne hin dadí xombui'be nange ma 'befi'be, pe dí utä'be yu jä'i ma yembui'be ne man huçate'be. ⁷ Ne dí m mam'be a ram hma majuani, nguetho di zec'be Ojä ga øt'be rá 'befi. Ne nange ma hocjä'i dí øt'ä'be, hingui sä di yäcpa'be yu jä'i. ⁸ Ja'bu i hnumansuc'be, ja'bu hin'na, nu'u 'da di c'aman'uc'be, nu'u mi'da im ma xun ho dí øt'be, nu'u 'da im ma dí fëhnigä'be. Pe madague'a xun ngu 'be'a man u yu jä'i, dí m mam'be 'be'a ngue majuani. ⁹ Bu i 'da ngue im ma ngue hingui pädi 'be'a dí øt'be, pe 'bu i 'da i paç'be xun ho. Ne n'dapa ngu n'dapa i husca man ðate'be, pe guexta'a dí bu'be. Ne xun ngu yun unbi dí n nu'be, pe hin dí tu'be. ¹⁰ Ne nu'bu dí n nu'be ra dumbui, 'bex dí 'dac'be ran johya ra Hmu mahëts'i. Nugä'be dí hyoya'be, pe xun ngu u dí jap'be da dí n ran ho, nguetho dí xicä'be 'be'a dí un'na Ojä. Ne hin'yu 'be'a da zä gam mam'be ngue ma mbeti zehé'be, pe hin'yu 'be'a dadí 'be'be, nguetho Ojä dí 'dac'be gätho dí hom'be. ¹¹ Nu ahu ma amigo ahu gui 'bühmbu bu ja ra hnini Corinto, ya dá xi ahu gätho 'be'a dí m bæñi, nguetho dadí huç'ahu ngue gätho ma mbui. ¹² Nugä'be majuani dadí huç'ahu, pe nu ahu hin e ja nin huçate nanguécä'be. ¹³ Pe dí xi ahu tengu tho 'bu ma t'uhni ahu, dami xoc ni mbuihu ne dí n ja ahu ran huçate nanguécä'be, tengu tho dí øt'be nange ahu.

Ojä i 'bupu mbo ma mbuihu

¹⁴ O guin 'yohu u 'da ngue hingui èc'yei Ojä, nguetho nte yän jahu n'da u øt' ran ts'o 'bu øt' ran ho n'da. Ne nte rán jau ra 'bexui a ran nequi. ¹⁵ Ne hin te rán jau ra Cristo a ra Satanäs ngue ra zifhu, ne hinga 'dat'a im bæmmi n'da ra 'yëc'yei a hingui èc'yei. ¹⁶ Ne hin te rán jau rá ngu Ojä u yu hmite, nguetho ni mbuihu rá ngu Ojä ngue i 'bui mazäi. Ne gue'a bi man Ojä maya'bu: "Nugä dam 'bupu mbo yä mbui, ne dan 'yohu, ne nugä ga øt'e yä Ojägä u, ne nu'u ga øt'e ngue ma t'uhni'gä u," bi 'yëñ Ojä. ¹⁷ Janangue'a bi 'yëñ Ojä: "Dami 'uehmbu bu, o gui tenhdu ngue'u hingui èc'yei, ne 'yo guí sähu 'be'a xun ts'o. Ne ga øt'e ngue ni Ojäju, ne ga sin ahu

buaya. ¹⁸ Ne ga øt'e ni Tajm ne nu ahu ga øt'e ma ts'ant'ah ne ma t'ixu ahu." Gue'a bi man Oja ngue nuixte rá ts'edi.

7

Bim päh yá mbui yu 'yεc'yεi

¹ Ma amigo ahu dadí huεc ahu, ya xan ngu yan ho bi man Oja da 'yørcahu, pe jatho ga 'uehmbu bu i ja 'be'a gátho xan ts'o. Ne ga 'uehmbu 'be'a in nde di ts'on ma ja'ihu, ne ma mbuihu. Jatho ga homhbu man'da man'da 'be'a di gua'a dán hoju, ngue gan numan-suhu Oja. ² Ne nu ahu gui 'buhmbu bu ja ra hnini Corinto, dami bεnc'be nanguεcä'be, nguetho xinga n'da ahu bi nu ran unbi 'be'a dá øt'ahu, ne hin te dá øt'ä'be ngue di ts'on'na ni mbuihu, ne xinga n'da ahu dá hä ahu ngue m'bejua ga εn'ahu gui jurcahu. ³ Nuya hin dín nde ngue ga damhya ahu, nguetho ya dí xi ahu ngue εmme dadí huεc ahu, ne thocua thofo dí m bεn ahu, asta nange'bu ga tugä. ⁴ Nugä dí εc'yεi ngue gui øthu ran ho, ne gue'a ní hyu ma mbui a. Ne nu ahu gadí 'dajm ran johya, madague xan ngu yan unbi dín nugä'be, pe εmme hu ma mbui ran johya. ⁵ Nu'bu má søngä'be bu ja ra häi Macedonia, εmme xan hej 'be'a dá øt'be, nguetho hønbu go haru dá tho'be bi zuc'be yu ja'i, ne xan hej 'be'a nám 'bu'be ne mi ja ra mbidi ma mbui'be. ⁶ Pe nu Oja nzai i hurpa yá mbui u to'o i tu yá mbui, ne bi hyurca ma mbui'be 'bu mi zom bu ra Tito. ⁷ Bi hyurca ma mbui'be nange ga hyurpa rá mbui ra Tito 'bu gmi 'buhmbu bu. Nu ra Tito bi xicä'be ngue εmme bi du ni mbuihu nange 'be'a gá 'yøthu ngue hingui ho. Ne bi xicä'be εmme gmin ndehu guin nuju. Ne nu'bu mi c'aman'ugä 'da, nu ahu bu gá yanjm. Ne nange guim bεnjm, man'da i hu ma mbui. ⁸ Bi du ma mbui gä 'da yu pa nange rá mbudi søcuä dá pen'nahu bu, pe hin'na ya. Bi du ma mbui nange ra dumbui dá 'da ahu. ⁹ Nuya dadí johyagä, hin nange bi du ni mbuihu, pe nange gá päh nin 'yomfεnihu 'bu mi du ni mbuihu. Ne nu Oja bi japi ngue bi bεmanho 'be'a dá xi ahu. Ne nte man unbi bi gohi 'be'a dá øt'a'be. ¹⁰ Nguetho nu'hu i hon Oja 'bu i tu yá mbui, di japi di päh yá mbui nange yá ts'oqui, ngue da yäni, ne da 'ue'a ra dumbui buya. Pe nu'bu i tu yá mbui ngue hingui pädi 'be'a da 'yøt'e ne im bεn ra ximhäi, hin di päh rá mbui 'bu, pe man'da di un ran ðate buya. ¹¹ Nu ni dumbuihu bi 'da ahu ran 'yomfεni xan ho nange gá hyomhbu Oja, ne εmme gá hyumbi gá hoju 'be'a bin ja. Ne εmme gá numan'ahu a ngue bi 'yøt' ra ts'oqui, ne εmme gá suhu 'be'a bin ja. Ne gá un ran unbi to'o bi 'yøt' ran ts'o, ne εmme gán εhyahu gui 'yøthu ran ho. εmme gmin ndehu xcä mbagä bu xcä zε ahu. Ne ya gá 'yuhmbu bin ho a ra ts'oqui gmin 'yøhu. ¹² Jananjabu gue'a dá

ot'ahu ra søcuä a, ngue hinga høn'ta ngue di hoc rá mbui a ran 'yøhu ngue bi 'yøt' ran ts'o, xinga gue'a bi t'ørpa ran ts'o, pe nange ma søcuä dá ot'ahu, Oja bi zä bi 'yut'ahu ngue majuani gui tεngahu. ¹³ Janangue'a εmme hu ma mbui'be. Ne man'da dadí johya'be nu'bu mi xic'be ra Tito ngue gá hyurpa rá mbui a nange 'be'a gá 'yøthu. ¹⁴ Ne dá xih ra Tito, gue da t'ømanho a rám hma bu gui 'buhmbu. Ne gue'a gá 'yørpah, gá 'yømanho a ram hma bi xi ahu. Janangue'a hin dí pe'ts' ma sägä nange 'be'a dá xifi, pe εmme i hu ma mbui. ¹⁵ Nguetho nu'bu mi mba bu ra Tito, εmme gá numansuh, ne εmme gán εhyahu gá 'yøthu 'be'a gátho bi xi ahu. Janangue'a man'da bin ja rán huεcate ra Tito nange ahu bu. ¹⁶ Ne εmme hu ma mbui nguetho sä ga εc'yεi ngue majuani gui øthu ran ho.

8

Yän t'unni yu 'yεc'yεi

¹ Ma zu cu'ahu, dín nde ahu gui pähmbu 'be'a gátho bi 'yøt' rá mate Oja bu mbo yá mbui yu 'yεc'yεi dim peti bu ja ra häi Macedonia. ² Nu hyo 'yεc'yεi bu bi nu ran unbi nguetho yu hyoya thofo u. Pe guemhma εmme i ja ran johya yá mbui, ne man'da man'da di unda yan t'unni yá mi 'yεc'yεi hu. ³ Nugä dí hañanjuani ngue bi unni xan ngu, madague'a hin'yu 'be'a da gopu ja rá nguse, ne rá pähäzεhe bi uni. ⁴ Ne bi 'yác ra mate ngue ne'u da gom'ma ram fäts'i dín t'un'ndu yu hyoya 'yεc'yεi bu ja ra häi Judea. ⁵ Ne man'da xan ho bi 'yøt'e xinda gue'a dá bεngä, nguetho m'bet'o thofo bi hyon rá pähä Oja ngue di bεnbi 'be'a da 'yøt'e, ne nubuya bi xiqui ngue da mbäxqui ga fäx u yu cu. ⁶ Nu ra Tito rá mbudi bi xi ahu nange yan t'unni gui umhbu. Ne dá xi'be ra Tito di jua'a di peti gátho nin t'unnihu gá mamhbu gui umhbu, nange nin huεcatehu, ngue ra mate thofo. ⁷ Nu ahu εmme xan ngu yan ho gui øthu, ne i ja ni t'εc'yεi hu xan ho, ne sä guim mamfä rám hman Oja xan ho, ne εmme gui pähmbu xan ho, ne εmme gui εhya gui 'yøthu rá 'befi Oja, ne ja ahu nin huεcatehu nanguεcä'be. Pe nuya xan ho 'bu gui umhbu xan ho nin t'unnihu, n'damhma hin te 'dehmbu nange rá 'befi Oja gui øthu. ⁸ Nugä drä Pablogä hin dín nde ga manda ahu 'be'a gui øthu. Nuna 'be'a bi 'yøt' yu cu bu ja ra häi Macedonia, n'da ra hmεpya a. Nu'bu ngubü gui 'yøthu, da zä ga paçä ngue majuani i ja ahu nin huεcatehu nange yu 'yεc'yεi. ⁹ Nguetho gui pähmbu rá mate ma Hmuhu ra Jesucristo. Nu'a tengu 'bu ra mεmbeti a, pe bin hyoya nanguεju ngue bi nde din jaju xan ngu. ¹⁰ Nuya i ja a ga xi ahu 'be'a dí m bεngä. Xan ho 'bu gui juahmbu 'be'a gá dεmhbu má jεya, nguetho εmme gán εhyahu má jεya gá un nin t'unnihu. ¹¹ Nuya

dami pethu nin t'unnihu, ne daman ghayah ya, tengu 'bu rá mbúdi gá bémhbu, ne gui umhbu 'be'a gátho sá gui umhbu. ¹² Nu 'bu ja a nde di un a n'da, Ojá da numanho, 'bu gue'a rán theui 'be'a pe'ts'a n'da a di uni. ¹³ Pe hin dí éna go din dánhyei 'da o dim mēmbeti u 'da nange a gá unhdú, ne nu ahú baya hin'yú 'be'a gui hyomhbu. ¹⁴ Pe nu'a dí xi ahú, pe nuya xán ngu i ja ahú, xán ho 'bu gui unhdú ts'ú u 'da hin'yú 'be'a da hyoni. Ne nu'bu da zón ra pa ngue hin'yú 'be'a gui hyomhbu, nu'ú di ze ahú. Janangue'a gátho thocua thoho din ja 'be'a da hyoni. ¹⁵ Ne gue'a mán t'o'ti bu ja rá m hman Ojá: "To'o di peti xán ngu, pe hin da bong thoho a da hyonse, pe ne'ú di peti zú ts'útho, hin te di 'bedi."

Ra Tito ne'ú in 'yohu

¹⁶ Dí emfe jamadi Ojá ngue bi 'dac mam fáts'i'be ra Tito, ngue ne'a emme im bēn ahú ne emme ghya nangué ahú. ¹⁷ Ngue nu ra Tito min nde da 'yot'e 'be'a dá xifi, ne'a mi ja rá páhā zehé da mba bu. ¹⁸ Ne da mbe ra Tito na man'da ra cu ngue dí pēnhdá bu, nu'a im man rá m hman Ojá xán ho, ne gátho yú 'yéc'yéi ngubú im ma nangué'a. ¹⁹ Ma mi'yéc'yéihu bi huanhna ran 'yohu na, ngue dan 'yohé 'bu dá háxhe ra mbeti bu Judea. Ne gue'a ná uh man huécatehe ngue dín nde ga fáx ma cuhú, ne dí nuixte ra Hmu mahéts'i a. ²⁰ Nugá'be dadí jamansu 'be'a dí ot'be nangué yún t'unni xán ngu, nguetho hin dín nde dín ja 'be'a dí c'aman'uc'be. Ne gue'a í than'ndú mi'da yú cu ngue ga mbáhmbé 'bu dá háxhe a ra mbeti. ²¹ Nguetho dín nde ga ot'be gátho xán ho bu na nu Ojá nepú na nu ma mijá'i'be. ²² Ne ga pen'nahú bu man'da ra cu mahón'a ngue da mbáhá ra Tito. Ne nuna dí páhmbé ngue ra 'yéc'yéi xán ho na. Nehna emme ghya da 'yot'e xán ho rá 'befi Ojá. Emme nde da mba bu da nu ahú, nguetho ya dá xihna nangué ni hogant'ot'ehú. ²³ Ne nuna ra Tito, man 'yo'be nangué ma 'befi dadí ze ahú. Ne nu'ú mi'da in 'yohu ra Tito, yám 'behni u yú 'yéc'yéi dim peti ua. Ne da mbáx ahú nangué rá 'befi Ojá, gue'a dín nequi xán ho rá nuixte ra Cristo bu gui 'búhmbú. ²⁴ Nuya dami 'yórc'a'be ra mate gui simanhohú yún 'yohu, n'damhma gátho mi'da yú 'yéc'yéi da bádi ngue majuqani i ja nin huécatehú, tengu thó dí m mangá ngue nzá i ja ahú ran huécate.

9

Di pet yún t'unni nangué yú mi'yéc'yéihu

¹ Nugá hingui jatho ga xi ahú nangué gui zehmbú ni mi'yéc'yéihu, nangué yún t'unni gui unhdú. ² Nguetho dí pádi ngue emme i ja ahú ra páhā gui zehmbú u. Ne ya dá xih yú já'i'ngue i 'bucua ja ra hái Macedonia 'be'a gui óthu bu ja ra hái Acaya. Dá xihya

ngue gán ghayah gá pet nin t'unnihu má jeya. Ne yú cu ua nde da den'nahú 'be'a gui óthu. ³ Nuya dí pen'nahú ya yú cu da mbáx ahú gui pethú nin t'unnihu jannangué'a di ja bu 'bu dá sōngáhe bu, ne dín nequi ngue guín ghayah gui fáxhu yú hyooya, tengu dá xih yú cu ua ngue gui óthu. ⁴ Ne nu'bu ga mbáhmbé bu u 'da yú mēngu ua ja ra hái Macedonia, ne hin xquín ghayah gui pet nin t'unnihu, ga pe'ts' ma sáhu 'bu. Nguetho emme dí éc'yéi gui óthu 'be'a guím mamhbu. ⁵ Janangue'a dá xihya yú cu dim 'bet'o da mba bu, di ze ahú, n'damhma da zá gui pethú gátho nin t'unnihu, di jua a gá mamhbu. Ne nu'bu dá mbáhmbé bu, ya xtú guadi xquí pet'ú gátho nin t'unnihu. Ne nu man 'yohé da bádi ngue gá umhbu nangué ni páhā zehéhu, ne hin nangué dá xi ahú. ⁶ Dami bémhbu ya, to'o i tu zú yoho yú hmodá, zú yoho da xoc'ú, pe to'o da duhu xán ngu, da xoqui xán ngu u. Janangue'a mpáhā thoho gui unhdú yú hyooya yún t'unni, ne nu Ojá xán ngu ran japi dí 'da ahú baya. ⁷ N'da ngu n'da di uni tengu im bēn rá mbú zehé di uni. O gadi umhbu 'bu hin guín ndese ni mbúihu, pe xinga gue'ú mi'da da xi ahú gui umhbu. Nguetho Ojá di huéc'ú to'o i ja ran johya di uni. ⁸ Nu Ojá sá di 'da ahú xán ngu, janangue'a dí gúa a gui hyonséhu, pe ne'a thocua thoho gui unhdú to'o hin'yú 'be'a da hyoni. ⁹ N't'o'ti bu ja rá m hman Ojá to'o ngue di unni xán ho u yú hyooya, nu'a rá hogant'ot'e da gohi mazá. ¹⁰ Nguetho nu'a Ojá ngue nzá i di un yú hmodá to'o i tupú ja ra huáhi, ne di japi dín xándi ngue dín ja 'be'a da zi, guet'a Ojá di 'da'ahú ra hmodá dán xánd ni hogant'ot'ehú, tengu bu nan xánd yú hmodá bu ja ra huáhi. ¹¹ Nu Ojá di 'daju xán ngu, n'damhma da zá xó ga thoju xán ngu baya. Ne nu'bu dá undáhe nin t'unnihu, ne to'o da hyáni da 'yēspa Ojá ne di un ra jamadi Ojá. ¹² Yoho yún ho da bōni nangué nin t'unnihu, nu yú 'yéc'yéi dín ja 'be'a da hyoni, ne gátho u di un ra jamadi Ojá baya. ¹³ Ne gátho to'o da hyán nin t'unnihu da 'yēspa Ojá, nguetho nu nin t'unnihu ra hmeppya a ngue majuqani gui éc'yéihu rán ho ma'da'yo ra Cristo, ne emme di johya ngue gui páhmbú ni cuhú u, ne'ú gátho mi'da yú cu. ¹⁴ Ne to'o da hyán nin t'unnihu, da 'yáp Ojá da mbáx ahú, ne di huéc ahú baya, nguetho i ja ahú xán ngu rá mate Ojá bu mbo ni mbúihu. ¹⁵ Pe jamadi Ojá nangué ran t'unni emme xán ho bi 'daju, ngue rá Ts'ant'ú, ne hingui sá gam bémhbu hangú na ngu di muu a. Janangue'a nu'bu dí m bémhbu 'be'a bin 'daju, hin ga hyóju 'be'a dí peshú 'bu.

10

Ijaránt'é di ra Pablo 'be'a da xih yú 'yéc'yéi

1 Nugä drá Pablogá, ɛmmɛ dín nde ahu guí 'yøhmbu a ga xi ahu, pɛ janate tho ga xi ahu, tengu tho ho 'bu da xi'azɛhɛhu ra Cristo. Nguetho guí 'buhmbu bu 'da u sä ɛna mbe dín su 'bu dí 'buhmbu bu, ngue'a janate tho dím mangä, pɛ nu'bu dí pɛn'nahu ma søcuä, ɛmmɛ nts'edi dím mam buya, sä ɛn u 'da. 2 Nu'bu dá mbagä bu, hin dín nde ga ut'ahu hangu rá ts'edi man zambui, pɛ sä ga dämhyagä ts'u to'o im ma ngue dím bɛnsɛgä'be 'be'a dí øt'be. 3 Majuani dyu jã'i thohoga'be ua ja ra ximhäi, pɛ hin dí tɔm'be ua a ra ts'edi ná tãfu ra ximhäi. 4 Nuhu hinga gue'a ma ts'edizɛhe nán sühmbu, pɛ rá ts'edise Ojã a ná tãfu rá ts'edi ran ts'o. 5 Nangue rá ts'edi Ojã dí hɛcuahu yán 'yɛts'i yu jã'i nangue 'be'a pãse, ne'u hinguin nde da bã Ojã. Ne nu rá ts'edi Ojã dá zã dí pãrpa yán 'yomfɛni yu jã'i ngue 'da'anguui da bɛmhbu ra Cristo. 6 Ne nu'bu ya dá pã'be ngue majuani guí øthu 'be'a in nde Ojã, nugä ga hut'anzambui ngue ga 'uec'u 'da guí 'buhmbu bu, ngue hingui nde da 'yøt'a in nde Ojã. 7 Dami bɛmhbu ya 'be'a i t'øt'ahu. 'Bu i 'da ahu ngue im bɛni ngue majuani in 'yohu ra Cristo, xun ho 'bu, pɛ jatho da bãdi ngue nɛcä'be dín 'yo'be ra Cristo. 8 Hin dí pɛ'ts' ma sä xun ngu yu nidi ga xi ahu, ngue bi 'dac man t'ɛdi'be Ojã. Nu Ojã bi 'dac'be rats'edi ga zɛ ahu man'da guí pãhmbu Ojã, pɛ hin nangue ga ts'ongä'be ra 'befi bu. 9 Nugä hin dín nde guí suhu nangue 'be'a dí øt'ahu. 10 Nguetho 'bupu 'da dí c'aman'gä, ne ɛn'u: "ɛmmɛ ja rá ts'edi rá søcuä ra Pablo, pɛ nu'bu i 'bucua hin'yü rá ts'edi, ne hingui sä dín yu xun ho," ɛn u 'da. 11 Pɛ jatho guim bɛmhbu 'da ahu ngue tengu bu nan ja rá ts'edi u ma søcuagä, ne ngutho 'bu dá xi a zɛhɛhu. 12 Nugä'be hinga 'da'igu dím bɛmhbe yu jã'i i 'bupu, ngue i ja ran 'yɛts'i nangue 'be'a ɛna pãse u. Pɛ nu'u to'o im bɛni man'da i pãse xinda gue'u mi'da, pɛ hingui pã a majuani. Nguetho sä i nujspa yü mijã'ihu nangue 'be'a im bɛnse. 13 Pɛ nugä'be hin dím mam'be man'da ja man t'ɛdi'be xinda gue'a bi zãnga'be Ojã, pɛ hont'a dí øt'be 'be'a i xic'be Ojã. Ne bi xic'be Ojã dam pɛ'be bu guí 'buhmbu. 14 Ne njon da zã da 'yɛna man'da bi tho'a dá øt'be, xinda gue'a bi xic'be Ojã 'bu mbudi tho ho dá søm'be bu guí 'buhmbu dá xi ahu rán ho ma'da'yo ra Cristo. 15 Ne hin dín nde ga ɛm'be ngue ma 'befi'be 'be'a bi 'yøt'u mi'da bu guí 'buhmbu, hont'a ma 'befi'be ga ja ahu guim benthü ni t'ɛç'yɛihu xun ho, ne gue'a dí zã ga øt'be man'da ra 'befi bu, 'bu da xic'be Ojã. 16 Ne sä ga mbe'be bu mi'da yu hnini buya ngue man'da yatho guepu njom bi xih yu jã'i rán ho ma'da'yo ra Cristo. Ne njon da zã da ma ngue n'dan'yo dá thocpa rá 'befi bu. 17 Hingui ho 'bu dín 'yɛzɛhe n'da, pɛ man'da da hyãdumbu da 'yɛspa ra Hmu mahɛts'i. 18 Nguetho hin te dí muui 'bu dín

'yɛzɛhe n'da, pɛ nu'bu i øt'e'be'a da numanho Ojã, gue'a dí muui.

11

Ra Pablo bi ma nangue yu hyäte

1 O gadín xømbuihu 'be'a dí xi ahu ya, madague'a dí yatontogä ts'u. 2 Pɛ nugä ɛmmɛ dí hãh ma mbui nangue ahu, nguetho i ja bu mbo ma mbui rán huçcate Ojã. Ne ɛmmɛ dín nde ahu hønse ra Cristo guin numanhohu, tengu n'da ra hmute ngue hin dí ts'on rá mbui, hont'a in numanho a to'o dím 'buhmi. 3 Pɛ dín su ngue dí ts'on nin 'yomfɛnihu nangue ra fɛhni im man ra zĩthu, tengu tho ho bi 'yørpa ra zĩthu ra Eva rá mbudi tho ho, ne ts'arpu tho ho dí ja ahu ngue hinga gãtho ni mbuihu guin numanhohu ra Cristo. 4 Pɛ ɛmmɛ guí øhmbu 'be'a gãtho i xi ahu 'da yu jã'i ngue i søm bu guí 'buhmbu, madague'a i xi ahu n'dan'yo ra Jesús ngue'a hin dín theui a dá xi ahu, ne n'dan'yo n'da ran 'yomfɛni in nde dí 'da ahu, ne i xi ahu n'dan'yo tho ho nangue ran ho ma'da'yo, xinda gue'a dá xi ahu. 5 Pɛ nugä hingui coh ma ts'edigä xinda gue u 'da guí tenhdu, ngue im manse ngue man'da yá 'bãihu ra Jesucristo. 6 Pɛ dí pãçã a majuani ran 'yomfɛni nangue Ojã, ne gue'a dá ut'ahu xun ngu yu nidi, madague'a hingui sä dan høt'ahyã tengu'u yun 'yohu. 7 Uague guí ɛmhbu hingui ho dá øt'ã nguetho nte dá hãç'ahu 'bu má mangä rán ho ma'da'yo ra Cristo bu. Pɛ dá øt' ra 'befi dá honse man ts'ihme, nguetho min nde ga zɛ ahu. 8 Ne nu'bu má xãn'nahu bu, nu'u yu 'yçç'yei i 'bupu mi'da yam pɛti, gue'u bi 'dacä'be'a dá hongä bu, janangue'a bi zã dá xi ahu ran ho ma'da'yo ne nte dá ä ahu. 9 Ne nu'bu má mãm 'buhmbu bu, him mi ja 'be'a dá hongä, ne hin te dá ä ahu. Pɛ nu'bu mi zøm bu ma cuhu yu mɛngu macedonia, bi 'dacä'be'a madi 'becä. Ne ngubu ga øt'ahu mahøn'a bu, hin te ga ä ahu. 10 Ne dím ma majuani bu ja rá hmi ra Cristo, ngue hin te ga hãcuä yu cu 'bupu ja ni häihu Acaya, nangue rá 'befi Ojã dí øt'ã bu, ne njon da zã da xiqui ga äh ra mbeti. 11 Ha gue'a dí øt'ã ɛni 'yɛmhbu hin dadí huçç'ahu, pɛ Ojã i pãdi ngue dadí huçç'ahu. 12 Ne ga thoqui tengu dá øt'ã, n'damhda dí nequi ngue hinga 'da'igu dí øthe yu hyäte madague'bu ná yat'a ɛna i øt'e xun ho rá 'befi Ojã. 13 Nu u im manse u ɛna yú 'bãihu ra Cristo, pɛ him majuani im man u, yu hyäte tho ho, ne hin yú 'bãihu ra Cristo u. 14 Pɛ nde'bu hin guí hyonya thohohu 'be'a i øt'u, nguetho nɛse a ra zĩthu da zã da hyä ahu, da zã da 'yøt'e tengu 'bu n'da ra hogam'behni mahɛts'i bá pɛn'na Ojã. 15 Janangue'a 'da'igu øthu u yú 'yɛhe ra zĩthu, ne im bɛn yu jã'i yu hogam'behni u. Pɛ da zøn ra pa da nu ran anbi dín thehu 'be'a bi 'yøt'e.

Ran unbi bi nu ra Pablo nguetho rá 'bäiui ra Cristo a

¹⁶ Pe emme dí nde ahü gui 'yøhmbü 'be'a dí xi ahü, madague'bü guím be'mhbü ngue dí tontogá ts'ü 'bü dí manse 'be'a dí øt'á. ¹⁷ Nu'bü dímanse 'be'a dí øt'á, ɛna gue'bü hinga gue'a bi xicá Ojå ngue gam ma, pe ɛna gue'bü dí tontogá ts'ü 'bü dímanse mangá tengu na. ¹⁸ Pe nu yün 'yohü bü i xi ahü nangue yün hose, nuya necá ga xi ahü ts'ü nangue man hose. ¹⁹ Nu ahü emme xün ho nin 'yomfɛniha, pe emme gui ɛhyahü gui øhmbü 'be'a i xi ahü yu tonto. ²⁰ Ne emme gadí hohü gan 'yɛhehu to'o in nde di manda ahü, madague'bü i há ahü o gue i á ahü 'be'a gátho i ja ahü. Ne guín numansuhü ɛ emme dí 'yɛzehe, madague da mbep'a ni hmihü, pe guexta'a guí tenhdü. ²¹ Nugá 'be hinguí sá ga øt'be tengu ɛ, pe gue'a gním mamhbü hin'yü ma ts'edigá'be. Nu'ü yün 'yohü gui 'bühmbü bü im man yün hose. Necá ga hut'anzambü gam mangá ts'ü nangue man hose, tengu n'da ra tonto. ²² Ná yat'ü ngue yü hebreo ɛ, pe necá drá hebreogá. Ne ná yat'ü gue yü israel ɛ, pe necá drá israelgá. Ne ná yat'ü gue yüm bom'betto ra Abraham ɛ, pe necá drám bom'betogá ra Abraham. ²³ Ne ná yat'ü ngue yü 'yɛhe ra Cristo ɛ, pe nugá man'da drá 'yɛhegá a ra Cristo xinda gue'ü. Nuya dímanse mangá tengu n'da ra tonto. Nugá man'da xün ngu ra 'befi dí øt'á xinda gue'ü 'da yün 'yohü, ne man'da xün ngu yü nidí dán ofädigá, ne xün ngu yü nidí dá nu ran unbi nangue yüm fei, ne xün ngu yü nidí mi ɛna xtá thogá. ²⁴ Ne cut'a nidí bi 'yørcá 'däte ma 'de'magüto yüm fei ɛ ma menguhe yü judío. ²⁵ Ne nhyundí bi 'benzagá, ne n'dandí yü jå'i bi bat'adogá. Ne nhyundí án xen'a ra barco mi hugá büya, bi zo bü ja ra dehe, ne 'däte ma goho ora dá o bü ja ra dehe büya. ²⁶ Pe xün ngu yü nidí dán 'yogá ne xün ngu yü nidí má guerpü xcá tugá bü ja yü dæthe, nepü 'büh yü bɛ. Ne bi gorcá ra 'yu ma menguhe yü judío, ne'ü hing yü judío. Ne mi ɛna xtá thogá bü ja yü hnini nepü ja yü dapo. Ne dá hu yü barco bü emme en ra dehe ran dahi emme nts'utho. Ne mi ɛna xtá hyogá ɛ yü hyäte 'yɛc'yei. ²⁷ Ne ja'bü emme dá yácá nangue ma 'befi, ne bin unba ma ja'i, ne ja'bü nya'a thoho hin dán ácá. Ne ja'bü nya'a thoho hin dán sihmegá, xinga gue ra dehe dá sigá. Ne ja'bü xün se nguetho hinga xøt'a ma pahngá. ²⁸ Emme xün he'i 'be'a dí øt'á, ne'ü yü 'yɛc'yei gátho hønü go harü dim pɛti emme dí hädumbü ga jamansugá ɛ. ²⁹ Ne'a dí øt'á 'da'angu dí ságáhe ɛ 'be'a gátho i sá ɛ, nu'bü 'bü a n'da ra 'yɛc'yei xün güent'i, dí com'be rán güent'i a. Ne nu'bü n'da ra 'yɛc'yei i øt' ran ts'ø, nugá emme dí cüegá nangue a to bi 'bepi da 'yøt'e. ³⁰ Pe nu'bü i ja a dínde dá yadá, pe hønt'a dán güent'igá dá yadá. ³¹ Nu Ojå rá Ta ma Hmuhü ra Jesucristo majåpi mazåi a, i pådí

ngue hing ra fehni dímanse. ³² Tengu dá øt'á n'dandí nu'bü máman 'bücá bü ja ra hnini Damasco, nu'bü min ts'ut'abi ra Aretas, ne nu'a ra ts'ut'abi bi xi ɛ yü dofui da gorca ra 'yu bü ja ra goxthi rá mbá't'i ra hnini, mim be'ni ngue da bendgá bü. ³³ Pe nugá dá pøngá bü ja n'da ra ventana ne dá hugá bü ja n'da ra då'bøts'e, ne nu'ü ma amigo bi cå'ma ra 'bøts'e ngue ra xåhi bü thi rá mbá't'i ra hnini. Ne him bi bendgá ɛ yü cot'yu. Mahotho dá øt'á 'bü má pøngá bü ja ra hnini Damasco.

12

Ojå bi 'yurpü mahɛts'i ra Pablo

¹ Nu'bü dímansegá 'be'a dí øt'á, hin te di muui. Pe guemhma ga xi ahü 'be'a bi 'yurcá ra Hmu mahɛts'i 'bü n'dandí. ² Bi bongá 'de'magoho nɛya Ojå bi zixcá bü mahɛts'i. Hin dí pácá 'bü ne'a ma ngøc'yei o hin'na, pe Ojå pådí 'bepü in ja. ³ Hønt'a dí pácá ngue dá mba mahɛts'i, hin dí pácá 'bü n'youi ma ngøc'yei o hin'na, hønt'a Ojå pådí 'be'a dá øt'á. ⁴ Ne nu'bü mí ts'ixcá bü guerpü mahotho, dá øcá 'be'a bi hmam bü, ne njongui man yü jå'i tengu a. Ne him bin 'dac ran t'ɛdi gam ma 'be'a dá øpü. ⁵ Ne nuna bi t'ørcá i sá xcá yadá a 'bü gue'a xcá be'ni gam ma, pe hønt'a man hosegá gam mangá ngue dí pácá hin'yü ma ts'edi zehægá. ⁶ Nugá i jagá 'be'a xcan 'yɛxá 'bü xcá ndegá ne hin dadin hyät'á tengu 'bü ra tonto, nguetho da zé xcá ma majuani 'be'a bi t'urcá. Pe hin dínde ngue gue'a dí t'ɛscá a, pe dínde ngue gue'a in nuse yü jå'i a dí øt'á dí numansugá ɛ, ne'a 'be'a øse ngue dímanse. ⁷ Nugá dá nugá emme mahotho bü. Pe nu ra zítu bi 'dacá n'da ran unbi dí ságá. Ne Ojå bi un ran t'ɛdi da 'yørcá, ndeque hin dán 'yɛzehegá nangue 'be'a bi 'yurcá Ojå. ⁸ Ne hyundí dá åpá Ojå ngue di 'uec'i ts'ü ran ɛ i jagá. ⁹ Pe nu'a Ojå bi xiqui hin di 'uec'a ran ɛ, pe di 'dacá rá mate ne rá ts'edi sá ga hæt'á ran unbi. "Nu'bü hin'yü ni ts'edizehægá, man'da di nequi ma ts'edigá," i ɛngá Ojå. Janangue'a nu'bü hin'yü ma ts'edi zehægá, man'da emme dadin johyagá, nguetho dí pácá ngue'a man'da dí nequi rá ts'edi ra Cristo. ¹⁰ Nuya hingui tu ma mbüi 'be'a dí øt'á, madague'a xün ngu yün unbi dínde nugá, ngue di c'aman'ug yü jå'i, uague i pa ma uguigá. Ne hingui tu ma mbüi nangue 'be'a i ørcá yü jå'i 'bü dí øt'á 'befi ra Cristo. Nguetho nu'bü hin'yü ma ts'edi, pe man'da di 'dac rá ts'edi ra Cristo.

I hah rá mbüi ra Pablo nangue yü 'yɛc'yei bü Corinto

¹¹ Nu'a 'be'a guím be'ngahü, jatho ga xi'asehü 'be'a dí øt'á, tengu 'bü drá tontogá. Man'da xün ho 'bü xquím mansɛhü man hogá xinda gue'bü gam mansægá. Nu yün 'yohü gui tenhdü, hin'yü 'be'a i ja ɛ ngue hin'yügá, madague'a nte i jagá a di muui.

12 Nu'bu mám 'bucä bu, dá ut'ahu ngue majuañi ma 'bäigä'be ra Jesucristo, hin dán xõmbui 'bu má ut'ahu yun t'õt'e nuixte ne yu hyonya nt'õt'e gue gá nusehu 'bu mám 'buhmbu bu. 13 Hanja guim mamhu ngue hin dá öt'ahu bu tengu dá öt'ä bi 'buh mi'da yu 'yëc'yëi. Pe 'da'angu dá öt'ahu, pe hont'a n'da, ngue hin dá ä ahü 'be'a dá hongä. Ha gue'a gni 'yënjü hingui ho a dá öt'ä. Pe dami pungahu 'bu. 14 Nuya ná hyundj ga mbagä bu. Ne hin te ga ä'ahu 'be'a dí hongä mahõn'a, nguetho hin dín ndegä a ni mbetihu, pe dín ndegä gan jahu tengu 'bu ma t'uhni ahü. Ne hinga gue'ü yu t'uhni i pe'ts'i 'be'a i hon rá ta o rá mbe. Pe nu yu ta ne yu mbe i pe'ts'i 'be'a da hyon yá t'uhni. 15 Pe da hyu ma mbui 'bu da zä ga 'bedi 'be'a gátho dí pe'ts'i guerpü da zä ga hon'na ran ho ni mbuihu, ne guerpü go him mi sä dam pefi ga ze'ahu. Pe masque hin gadí huëgahu tengu bu na huëc'ahu. 16 Ne guim mamhu majuañi ngue hin te dá haçä ni mbetihu, pe guim bëmhbu 'da ahü ngue dá taçä ni mbetihu ngue guí ëmhbu dá hä ahü. 17 Ha guim bëmhbu dá hä ahü ngue dá pen'nahu yam 'behni bu. 18 Nugä dá ndep ra Tito da mba bu, in 'youi man'da ma cuhu. Guí pãhmbu hin te bi daña ngue damá 'yá ahü. Nguetho 'da'ingu dím bëngä'be ra Tito ngue dadí huëc'abe, ne 'da'ingu bu na öt' ma 'befi'be. 19 Ma cu'ahu, dadí huëc'ahu, dín 'yohu ra Cristo. Ne Ojã paði majuañi a dím mam'be ya, ngue dí hom'be 'be'a dín te ni mbuihu. Janangue'a dí honi ga taçä ü yam hma hin majuañi, ngue im man'ü yu hyäte di uguí. Ne hinga gue'a guim bëmhbu 'da ahü, ngue guí ëmhbu dí hom'be guin numanhoju. 20 Pe dí su ngue hin gan numanhogä 'be'a guí õthu bu 'bu dá mbagä bu. Pe ne da du ni mbuihu 'be'a ga xi ahü buya. Dí su ngue ga tñ ahü gadín sãhmbu n'da ngu n'da ahü, ne gadín seyabahu, ne gadín cuëfu n'da ngu n'da ahü, ne gadín taçu n'da ngu n'da ahü, ne gadín c'aman'uhü, ne gadín 'yõspatho 'be'a gadín xihmbu, ne gadín 'yëzëhëhu, ne dí su ga tñ ahü hinga gue'a guí õthu bu ja nim peñihu. 21 Ne nu'bu dá mbagä bu, dí su ngue ma Ojãhu di jaqui ga pe'ts' ma sä nangue 'be'a guí õthu bu. Ne dín jagä ra dumbui nangue to'o bi 'yõt' ran ts'o mam'bet'o, ne guexta'a hin ni pãh yá mbui, him bi 'yãp rá punbi Ojã nangue ran ts'o bi 'yõt'e, gue'ü bi 'yõt' ran 'yomt'ëni, ne'ü bi zinba yá xisu mi'da yun 'yohu.

13

Rán zofo ra Pablo, ne yun zengua

1 Na hyundj ya ga mbagä bu gan nu ahü. Ne nu'bu dá mbagä bu, ga juanbã ü i 'bãhmbu ü yoho o gue hyu yu testigo. 2 Nu'bu mám 'bucä bu mam'bet'o dá damhyä ü to'o zai i öt' yun ts'o. Nuya ga xi'ü mahõn'a ne gátho

mi'da ahü, nu'bu dá mbagä bu mahõn'a, to'o gátho i öt' ran ts'o hin ga huëctho ho ü. 3 Ne nu'ahu da zä gui pãhmbu xun ho ngue majuañi rá ts'edi ra Cristo 'bu ja a dím mangä buya, ne him ma ts'edi zehëgä. Ne nu'a ra Cristo hingui 'beh rá ts'edi ne guí pãhmbu nguetho dím pëpü mbo ni mbuihu rá ts'edi. 4 Nu ra Cristo him mi ja rá ts'edi 'bu mi du bu ja ra pont'i, pe nuya i 'bui nangue rá ts'edi Ojã. Nécä'be hin'yü ma ts'edi zehë'be tengu tho a ra Cristo 'bu mi du, pe nuya dín 'yohe ra Cristo nangue rá ts'edi Ojã, n'damhna da zä ga hoc'ahu bu. 5 Nuya n'da ngu n'da ahü dami bëmhbu xun ho mbo ni mbuizëhëhu, janangue'a guí pãhmbu majuañi guí ëc'yëihü o hin'na. Nu'bu hin gán hyäzëhëhu, sä gui pãhmbu majuañi i 'bupü mbo ni mbuihu ra Cristo. 6 Nécä'be dín nde ahü guí pãhmbu ngue majuañi dí ëc'yëi'be ra Cristo. 7 Dí äp'be rá ts'edi Ojã ngue guí 'yõthu ran ho, ne hin nangue da bõmanho ma 'befi bu, nguetho man'da dín nde ahü gam 'bõmanhohü ra Cristo, xinda gue'bu guin numansuc'be. 8 Nugä'be hin dín ndehma ngue ga hëm'be to'o i öt'a majuañi pe hont'a dín nde ga öt'be 'be'a di zë ü. 9 Da hyu ma mbui'be 'bu di zac ni mbuihu nangue Ojã, madague'a guim bëmhbu ngue hin'yü ma ts'edi'be. Pe hont'a dí äp'be Ojã ngue dín te ni mbuihu nangue Ojã. 10 Dí o't'ahu ngue guí hoc ni mbuihu, nguetho hin dín nde nts'edi ga damhyä ahü 'bu dá mbagä bu. Nu Ojã bi 'dacä ran t'ëdi ngue ga tet'a ni mbuihu, pe him bi 'dac ran t'ëdi ga ü't'a ni mbuihu. 11 Nuya hont'a dí xi'ahu ya, ma zü cu'ahu, Ojã guí cohmbu bu guí 'bãhmbu. Pe man'da dín te xun ho ni mbuihu. Ne dami bëmhbu 'be'a gátho dá xi'ahu, nde'bu n'dat'a guim bëmhbu n'da ngu n'da ahü, ne gam 'bõmanhohü, ne hin gan sãhmbu bu. Ne Ojã da zä man'da di huëc ahü ne da hyu ni mbuihu. 12 N'da ngu n'da dami zomanhothü nangue ran huëcate, nguetho n'dat'a ra Hmu dí tenhdü. 13 Ne gátho yu 'yëc'yëi 'bucä i pen'nahu ran zengua. 14 Nu rá mate ma Hmu'hu ra Jesucristo, ne rán huëcate Ojã, ne rá m fãts'i rá Hogandãhi Ojã dí comhbu gátho ahü. Ne hont'a dí xi ahü ya.

GÁLATAS

Ra sɔcuɔ bi 'yorba ra Pablo ɯ yɯ 'yɛc'yɛi bɯ ja ra häi Galacia

Ran zengua

¹ Nugä dra Pablogä, guecä him bi huangä yɯn 'yohɯ, pɛ gueɛe a ra Jesucristo, ne'a rá Ta, ngue bi xox'a rá Ts'ant'ɯ 'bɯ mi du. ² Nugä ne gátho ya ma cuhɯ nangue Ojɔ ngue i 'bɯcuɔ dí pen'nahɯ ran zengua. Guehna ra sɔcuɔ dí ot'ahɯ, nangue gátho yɯ 'yɛc'yɛi i 'bɯɾɯ ra häi Galacia. ³ Dí äp Ojɔ ra Ta ne ma Hmuhɯ ra Jesucristo dí 'da ahɯ rán jɔpi ne da hyut'a ni mbäihɯ. ⁴ Nu'a ra Jesús bin däsɛ bi gurca ma ts'oquihɯ. Ne nangue 'bɯ mi du a, bi zä da yɔnjɯ nangue ran ts'o i jaua ja ra ximhäi. Ne guehna rá pähä ma Tahɯ Ojɔ bi 'yɔrcahɯ. ⁵ Janangue'a dí ɛspahɯ Ojɔ ne i ja rá nüixte gátho yɯ pa mazäi.

Hin'yɯ man'da ram hma ngue dím pø a n'da

⁶ Nugä xøgue dadí hyonya thoho hanja 'bexque gá hyehmbɯ Ojɔ ngue bi zon'nahɯ xquí pəhmbɯ rá mate ra Cristo, ne gá hyaxhɯ n'dan'yo ra 'yɯ t'ɛmbi ní zin ahɯ Ojɔ. ⁷ Pɛ hin'yɯ man'da ra 'yɯ ní zinɯ Ojɔ, hinda hont'a rán ho ma'da'yo ra Cristo. Pɛ i 'bɯ'i 'da'ɯ in de da hyä ahɯ, ngue nde dí pät'ahɯ ra 'yɯ nangue ra Cristo. ⁸ Pɛ ya xtá xi ahɯ ra 'yɯ ngue majuañi dí yɔnjɯ Ojɔ a. Nu'ɯ 'bo'o da xi ahɯ ne 'dahma 'dan'yotho da xi ahɯ, da nu rán ts'embí Ojɔ a, madague'ɯ guecä o n'da rá m 'behni mahɛts'i. ⁹ Ga xi ahɯ mahon'a tengu ya xtá xi ahɯ, nu'ɯ 'bo'o xi ahɯ n'dan'yo n'da ra 'yɯ xinda gue'a gá hyəmhɯ, Ojɔ da zänba ran ɯnbi a. ¹⁰ Nuna ram hma dí xi ahɯ nts'edi ts'ɯ. Mfädi hin dí honi guin numanhogɯ, pɛgue dí hongä Ojɔ da numanhogui. Pɛ nu'ɯ xcá honi 'be'a dí numanhog yɯ jɔ'i, hingui sä xcán 'yɛhegä nangue ra Cristo 'bɯ.

Hont'a Ojɔ bi bɛnba ram hma im man ra Pablo

¹¹ Ma zɯ cu ahɯ, dín nde ahɯ gui pəhmbɯ hing rá m hman yɯ jɔ'i a rán ho ma'da'yo ra Cristo dá xi ahɯ. ¹² Nu ran ho ma'da'yo dím mangä, xínga n'da ran 'yohɯ bi xiqui, ne hin dá øcä bɯ ja man xädi a, pɛ gueɛe a ra Jesucristo bi jaquí dí pədi. ¹³ Nu ahɯ ya gá 'yohmbɯ 'be'a mí øt'ä nu'ɯ mi tendä yé t'ɛc'yɛi ɯ ma mijudíohe, ɛmmɛ madí undä ran ɯnbi ɯ yú 'yɛc'yɛi ra Cristo, ne mim bɛngä xcá juadi gátho ɯ. ¹⁴ Ne mi øt'ä xɯn ho yú t'ɛc'yɛi ma menguhe yɯ judío, ɛmmɛ mí ɛhya ga jɔ'ts'ä ɯ, ne xínda gue'ɯ mi'da 'da ingu yɯ jɛya mi pɛs'he. Nguetho ɛmmɛ min nde xcá thocä yán t'øt'e ɯ ndu mam bombøtahe maya'ɯ. ¹⁵ Pɛ nu'ɯ hin nám 'bucä, Ojɔ xí huangui, ne

m'bejua bi zongui nangue rá mate. Nguetho bi ndeɛ Ojɔ a. ¹⁶ Janangue'a bi jaquí dá pə'a rá Ts'ant'ɯ ngue gue'a ra Cristo, gueɾɯ bi zä gam man rá m hma bɯ 'buh yɯ jɔ'i hing yɯ judío. Ne nu'ɯ mi zoncä Ojɔ, xínga n'da ra jɔ'i bi xängui. ¹⁷ Ne him 'bex dá mbagä bɯ ja ra hnini Jerusalén ngue xcán yá'be ɯ mi'da yá 'bäihɯ ra Cristo ngue m'bet'o xinda guecä. Pɛ m'bet'o dá mbagä bɯ ja ra häi Arabia bɯ njongui 'bui, gueɾɯ dán yəɛ'be Ojɔ. M'bejua bɯya dúá pengä bɯ ra hnini Damasco. ¹⁸ Pɛ xí tho'an hyu jɛya 'bɯ má mbagä bɯ ja ra dāhnini Jerusalén, ja dá pəcä ra Pedro bɯya, ne 'de'macut'a thoho dím 'bɯ'be bɯ ra Pedro. ¹⁹ Pɛ hin dá nugä mi'da yú 'bäihɯ ra Cristo, pɛ hont'a ra Jacobo rán 'yohɯ ma Hmuhɯ dá nugä bɯ. ²⁰ Pɛ majuañi na dí ot'ahɯ, nguetho i pə Ojɔ hin dí mangä ra fehni. ²¹ M'bejua bɯya dá mbagä bɯ ja ra häi Siria ne ra häi Cilicia. ²² Ne nu'ɯ yɯ 'yɛc'yɛi dim peti bɯ ja yám peti bɯ ra häi Judea, him mi pəqui nguetho njam'ɯ min nugui. ²³ Pɛgue mi øde ngue guecä drá Pablo mi ɛna xcá juah yɯ 'yɛc'yɛi, pɛ nuya dím mangä rá m hman Ojɔ. ²⁴ Janangue'a bi un ra jamadi Ojɔ ngue 'be'a bin ja nanguecä.

2

Mi'da yú 'bäihɯ ra Cristo bi zimanho a ra Pablo

¹ Nu'ɯ mi tho'a 'de'magoho nɛya dá mbagä mahon'a bɯ ja ra dāhnini Jerusalén. Dá mbɛ'be ra Bernabé ne dá six'be ra Tito. ² Nugä dá mbähmbe bɯ nguetho bi bɛngä Ojɔ. Ne dán yəhe 'da'ɯ yú ngarpi yɯ 'yɛc'yɛi. Ne hont'ɯ dá xi'be 'be'a nim hma dí xi'ɯ hing yɯ judío, ngue gue'a rán ho ma'da'yo ra Cristo. Nguetho dí su di ɯt' yú mbɛi 'be'a dí øt'ä, ngue hinga ne'ɯ yú t'ɛc'yɛi yɯ judío dí mangä hapɯ dí 'yo. Ne nu'ɯ hin xtá numanhog, xtí ts'onga ma 'befi bɯ 'bɯ. ³ Pɛ nte bi xic'be, xím bi ma ngue jatho da thecuɔ rá xifani ra Tito tengu yú t'ɛc'yɛi yɯ judío. Ne nuna ra Tito hin ra judío na, pɛ ra griego na. ⁴ Pɛ mi 'bɯɾɯ 'da yɯ hyäte ngue yán 'yøxte, ngue hontho in øxtho, ngue nde da bədi gue'ɯ bí øt'ä yú t'ɛc'yɛi yɯ judío o hin'na. Nu'ɯ in nde dí hegahɯ 'be'a gátho bi 'dajɯ ra Cristo, ngue bi jajɯ ga hehmbɯ yán t'øt'e yɯ judío. ⁵ Pɛ xíngui ts'ɯ dán hyehmbe ngue da hyäje ɯ yɯ hyäte, pɛ dá zacuahe a ram hma majuañi. Nguetho dín nehe, hont'a majuañi rán ho ma'da'yo ra Cristo gui 'yɛt'ambäihɯ a. ⁶ Ne nu'ɯ njuantho yɯ ngarpi bɯ, madague'ɯ t'ɛmbi man'da ja yán t'ɛdi xinda guecä, pɛ 'da'angudähe, nguetho 'da'angu yán 'yohathoho bɯ na nu Ojɔ. Ne him bi xiqui n'dan'yo n'da ram hma ga xänba yɯ jɔ'i. ⁷ Pɛ nu'ɯ yɯ ngarpi bi hyəxa njuañi ngue gue'a Ojɔ bi 'dacä ra 'befi ga xi'ɯ hing yɯ judío a rán ho ma'da'yo ra

Cristo, tengu thoho ra 'befi bi un Ojã ra Pedro nangu da xih ma mijudiohe. ⁸ Nguetho n'dat'a Ojã bi 'dac'be ra ts'edi ra Pedro, ne bi xifi da xi' u yu judio, pe nugã, bi xiqui ga xi' u hing yu judio. ⁹ Janangue a nu'bu mi hyãxa njuani ngue 'da'angu nan hets'i a ra 'b'efi bin 'daje u yu ngarpi a ra Jacobo, ne ra Pedro, ne ra Xuua, bi bendga ma 'ye'be ra Bernabé. Nu'a nám bøn'a n'dat'a dí çc'yeihe, ne n'dat'a dí m mamhbe ga mb'e'be bu 'bu' u hing yu judio, dam pe'be bu, pe nu' u, di thoqui da xih yu judio. ¹⁰ Hønt'a bi xic'be jatho ga fãx'be yu hyoya, pe ngubũ dí çha ga øt'a.

Nu'a ra Pablo bi dqmhyq ra Pedro bu Antioquia

¹¹ Pe nu'bu mi mba bu ja ra hnini Antioquia a ra Pedro, nugã dá xip rá hmi, nguetho hingui ho bi 'yøt'e. ¹² Nguetho nu'bu mi zøm bu 'da u ma mijudiohe bi mben'na ra Jacobo, ne 'bex bi 'ye'ts'a na sihmeh u hing yu judio, sã bi zu da 'yemp'u yú mijudiohu hingui ho bi 'yøt'e. ¹³ Ne nu' u mi'da yu judio ngue mi çc'yei bu, bi den'na ra Pedro. Ne' a ra Bernabé bi den'ndu ngue madi yorba yán t'øt'e. ¹⁴ Pe nu'bu má nugã ngue him bin theui ran ho ma'da'yo a bi 'yøt'u, dá xi' a ra Pedro, ne gãtho mi 'bãp: "Nu'i gra Pedro gra judio, pe hin gmi øt' yán t'øt'e yu judio. Pe hanja gni 'yøt' mahøn'a yán t'øt'e yu judio, ne n'danni guin sihme. Pe tengu'bu gui uthu u hing yu judio ngue da 'yøt' yán t'øt'e yu judio," dá çmbi.

Dyu judiohe, ní yanjn a ra Cristo

¹⁵ Nugãhe ngue dãm 'buhmbe dyu judiohe, nzãi dá øthe yán t'ødi Ojã bi sije. Ne hin dãm 'buhmbe tengu' u hing yu judio, ngue hingui pah yán t'ødi Ojã u. ¹⁶ Pe guehma dí pahmbe hin dí hogahe u yán t'ødi gue Ojã bi un mam bombøtãhe maya'bu, pe høn't'bu ga hãmbe rá mate ra Jesucristo, di hoga ma ts'oquihe, dyu judiogãhe. Janangue'a necãhe ngue dá pahmbe yán t'ødi Ojã, pe dá hãmbe rá mate ra Jesucristo ngue dí hogahe. Ne hin dí çmhbe di hogahe 'bu dí øzehhe u yán t'ødi. Nguetho mán t'øt'i: "Xinga n'da da t'çmbi xun ho nangue yán t'ødi Ojã." ¹⁷ Ne nugãhe dyu judiohe, pe nangua ra Cristo dí homhbe dí hogahe ya. Ne gue'a ná es'he a dí m bẽmhbe dí hogahe u yán t'ødi Ojã. Pe hin dí m bẽmhbe ngue dyu 'yøt'ats'oquihe 'bu dí es'he u, nguetho gãtho xun hotho rá 'yu ra Cristo. ¹⁸ Pe nu'bu gam mangã ngue jatho ga øt'ã mahøn'a yán t'ødi Ojã bi un ma mijudiohe, ngue gue'u dí hogã u, pe ga cohi dra 'yøt'ats'oqui 'bu, nguetho hin dí hãt'i ga øt'ã yán t'ødi tengu in nde Ojã. ¹⁹ Janangue'a dá e'ts'ã ná bẽngã ní zingã Ojã u yán t'ødi, ne dá ten'na ra Jesucristo nguepũ da zã dí 'dac ra 'da'yote, ne da zã bu ga ørpa rá 'befi Ojã buya. ²⁰ Nuya dãm 'bucã tengutho 'bu 'darpu xcã tu'be ra Cristo bu ja ra pont'i, ngue bi 'berca man 'yomfẽnise. Ne gue'a ra Cristo i

'bucua mbo ma mbui ya, di bẽngã a dí m na ne 'be'a gãtho man'da dí øt'ã. Pe gue'a nám 'bucã a ngue thocua tho dí hangã rá ts'edi a rá Ts'ant' u Ojã, ngue bi huçgã a ne bi un rá te nanguecã. ²¹ Ne nugã hin te dí m mangã ngue sãti thoho bi du'a ra Cristo. Pe nu'bu xti hogahu u yán t'ødi Ojã, sãti thoho bi du'a ra Cristo 'bu.

3

Hinga gue'u yun t'çdi in 'daju rá Hogandãhi Ojã u

¹ Nu'ahu ma zu cu ahũ, ngue gui 'buhmbu bu ra hãi Galacia, hanja gnãn 'yambuihu, to'o bi hyã ahũ ngue hin gui 'yøthu a majuani. Nguetho rá mbudi gã 'yøhmhu xun ho 'be'a nam bøn'a i du'a ra Jesucristo. ² Pe damim bẽmhbu ya nda'a in 'daju rá Hogandãhi Ojã a, ha gue'u yán t'ødi Ojã bi man ra Moisés, uague gue'bu má çc'yeihu bi du ra Cristo nangu ma ts'oquihu. ³ Ne ya gã dãmhu gãn 'yohu rá Hogandãhi Ojã nangu gã 'yçc'yeihu ra Cristo. Ha gui çna gui hyehmbu a, ne gui çna gan hoczehhu ya. Hanja gãn tontohu. ⁴ Ne nangu gãtho yun unbi gã nuhu, ha hin te ts' u nin 'yomfẽni bi 'da ahũ yun unbi. Nde'bu gui pahmbu ts' u 'be'a nam bøn'u yun unbi. ⁵ Pe gã 'yçc'yeihu 'be'a bi 'yøt'ahu ra Cristo, ne gue'a in 'da ahũ rá Hogandãhi Ojã a, ne gue'a ní ja ahũ gui 'yøthu yun t'øt'e nuixte, ne hinga gue'a gni 'yøthu yán t'ødi yu judio. ⁶ Nu ra Abraham bi 'yçc'yei a bi xi Ojã da 'yørpe, ne hin'yu man'da 'be'a i ts'imanho a. ⁷ Nde'bu gui pahmbu ya ngue gãtho yu 'yçc'yei i comhbu rán jãpi Ojã bin t'un'na ra Abraham, tengu'bu njuantho gãtho yú t'uhni ra Abraham. Nguetho i çc'yei 'be'a bi man Ojã tengu ra Abraham. ⁸ Nu Ojã mãm'bet'o mi pãdi ngue da numanho u gãtho to'o da 'yçc'yei 'be'a bi ma, dague'bu dyãm bom'betohu ra Abraham o hin'na. Janangue'a Ojã bi xi' a ra Abraham: "Gãtho yu nde 'dahma 'dan'yo gui comhbu rán jãpi u da 'yçc'yeigui tengu i," bi t'emp'pa ra Abraham. ⁹ Janangue'a gãtho to'o da hyãntho ram hma nangu ran ho da 'yørcahu Ojã, n'dat'a rán jãpi ga comhbu ra Abraham, nguetho n'dat'a rá t'çc'yei dí øthu. ¹⁰ Nu' u gãtho ngue i çna, jatho da 'yøt' yun t'ødi bi un Ojã yu judio, gãtho da nu rán ts'embu Ojã u. Nguetho i mam bu ja rám Hman Ojã: "Nu'bu gui festhohohu a n'da rán t'çdi, sãti thoho 'be'a mi'da gui 'yøthu 'bu, ne guexta'a gui nuhu rán ts'embu Ojã." ¹¹ Mfadi ya ngue xinga n'da ra jã'i sã da zin'a Ojã nangu'e'a ní 'yøt' yán t'ødi yu judio. Pe tengu i mam bu ja rám Hman Ojã: "Gãtho to'o da hyãntho ram hma nangu ran ho da t'ørpe, nu Ojã di hocpa yú ts'oqui, ne di un ra temazã." ¹² Pe nu yán t'ødi Ojã, gui çmhbu gui uapãhu rá mate Ojã u. Pe bi 'yenthu u: "Nu'bu 'bui to'o da hyãt'i da 'yøt'e gãtho yun t'øt'e yun t'ødi,

dí zin Ojã u yán t'èdi 'bũ," bi 'yɛn'u. ¹³ Nu'a ra Cristo bi yãnjũ nanguẽ ran ts'ẽmbi mi ja xcã nuhũ ngue hin dá jã's'hũ yũn t'èdi. Nguetho bi nu ran ts'ẽmbi nanguẽju 'bũ mín zũpũ ja ra pont'i. Nẽ gue'a nam bõn'a mán t'o't'i bũ ja rãm Hman Ojã: "Da nu rãn ts'ẽmbi Ojã a to'o din zũpũ ja ra za," mi ẽna. ¹⁴ Nanguẽ 'be'a bi 'yõt'a ra Cristo Jesús, sã ga hãmhbũ rá Hogandãhi Ojã, nanguẽ'a dá ɛc'yɛihũ. Nẽ n'dat'a ran jãpi bi un Ojã ra Abraham ngue da comhbũ yũ jã'i hing yũ judío, nẽ gãtho mi'da ngue da 'yɛc'yɛi.

Hingui sã yũn t'èdi di ts'onba ran hogui bi 'yõt'ra Jesucristo

¹⁵ Ma zũ cu ahũ, ga xi ahũ n'da ra hmɛpya ya. Tengu'bũ yoho yũn 'yohũ i hon yũ testigo da 'yõt'a n'da ran hogui, nẽ i huspa yũ firma nẽ rá sello ra zɛ'mi. Njõ'o man'da ran 'yohũ sã di pãdi. ¹⁶ Nu ran hogui bi 'yõt'ui Ojã a ra Abraham nẽ rãm bom'beto. Pẽ nu rãm hman Ojã him bi ma ngue gãtho yãm bom'beto, pẽ bi ma hõnt'a n'datho, ngue gue'a ra Cristo. ¹⁷ Nugã ga xi ahũ ya 'be'a nam bõn'a dím mangã. M'bet'o thocho xi 'yõt'ui ran hogui Ojã a ra Abraham, nẽ tengu'bũ ya bi firmabi ngue njãm'bũ dim pãdi. Nẽ m'bejua bũya bi un yũn t'èdi ma mijudiohe, 'bũ ya xí thoqui goho ciento nẽ 'dãte ma 'det'an jeya. Pẽ hin'yũ yũ ts'edi u yũn t'èdi ngue di ts'onba a ran hogui bi 'yõt'ui Ojã ra Abraham. ¹⁸ Nẽ nu'bũ da gue'ũ yũn t'èdi xtí zinjũ Ojã, pẽ hin xtã man'a Ojã a ran hogui i hogazɛhẽhũ Ojã 'bũ. Pẽ nu'a ran hogui bi mammi Ojã a ra Abraham, di untho nanguẽ rá mate zɛhẽ. ¹⁹ Pẽ hanja i zãn'nã Ojã u yũn t'èdi, gue'bũ ya hinga gue'ũ ɔrcãhũ ran ho u. Pẽ m'bejua bi man Ojã yũn t'èdi, guerpũ da fãdi gãtho i ja yũ ts'oquũ yũ jã'i. Pẽ nu'ũ yãm 'behni Ojã mahɛts'i bi xi'a ra Moisés ngue di un yũn t'èdi yũ jã'i nẽ hinga guese Ojã. Nẽ bi zãn Ojã din t'e'ts' 'bũ bi zõh rãm bom'beto ra Abraham ngue bi ma ba ɛhɛ, ngue gue'a ra Cristo. ²⁰ Pẽ nu Ojã bin yãscui ra Abraham 'bũ mí 'yõt'ui ran hogui, njom mi 'bã'inde n'da ra põngahyã, nẽ him mi 'bãhmi n'da rãm 'behni mahɛts'i. Nẽ hõnt'a Ojã bi 'yõt'ui ran hogui ra Abraham.

'Be'a nam bõn u yũn t'èdi

²¹ Pẽ nu'a Ojã hingui yoho yũm hma bi xijũ. Nu'bũ xcã hãthũ xcã jã's'hũ yãn t'õt'e u yũn t'èdi, gue'ũ xtí 'dajũ ra temazãj 'bũ. ²² Pẽ nu rãm Hman Ojã i ma ngue gãtho yũ jã'i i ja yũ ts'oqui. Nẽ gãtho to'o da 'yɛc'yɛi 'be'a bi 'yõt'a ra Jesucristo, da hyãni 'be'a bi man Ojã ngue di unni. ²³ Nu'bũ hin ní zõcua hãi ra Cristo, mí ɔthe yãn t'èdi Ojã madí mandagahe xũn ho, tengu'bũ dyũ ofãdihe. Jague'bũ mi zõh ra Cristo, dá hãmhbẽ rá mate bi xogahe. ²⁴ Nẽ nu yũn t'èdi midí mandagahe 'bũ hin ná pãhmbẽ ra Cristo. Nẽ tengu n'da ra t'ũhni i pa ma ẽnbi 'bũ hingui ho

õt'e, pẽ gue'ũ dá hãmhbẽ rá mate ra Cristo di hogahe. ²⁵ Nuya dá dãh ma mbũihũ ra Cristo, nẽ him man dí homhbũ 'be'a man'da di mandagahũ. ²⁶ Nguetho gãtho bi 'yõrcãhũ yũ t'ũhngahũ Ojã 'bũ má hãmhbũ rá mate ra Cristo. ²⁷ Nẽ gãtho dán xixiyãhũ nanguẽ dí tẽnhdũ ra Cristo nẽ 'da'angu dím bɛmhmbũ a. ²⁸ Nẽ dí 'bũhmbũ ra Cristo, jananguẽ'a hinga 'dahma 'dan'yo bũ na nujũ Ojã, dyũ judíohe, o gue dyũ griegohũ, o gue dyũ 'yɛhɛhũ o gue hin dyũ 'yɛhɛhũ, o gue yũn 'yohũ, o gue yũ xisu. Pẽ gãtho gahũ tengu'bũ dí 'bũhmbũ n'danjã'itho bũ na nu Ojã. ²⁹ Nẽ nu'bũ dí 'bũhmbũ ra Cristo, tengu'bũ nẽ ahũ gãtho bi xãndgahũ ra Abraham, nẽ sã ga comhbũ ran hogui bi 'yõt'ui Ojã a, nẽ sã ga hãmhbũ rãn jãpi Ojã bi ma di unni.

4

¹ Nuya dín nde ga xi ahũ n'da ra hmɛpya 'be'a mi ɔrcãhe yãn t'èdi Ojã 'bũ him mi tĩmhbe ran 'yomfɛni. Tengu'bũ n'da ra t'ũt'ũhni da du rá ta, nẽ i 'bũi tengu'bũ n'da ra 'yɛhɛ bũ ja rá ngu, madague'bũ xũn ngu 'be'a bi zocpa a rá ta. ² Jatho da mba ma manda asta gue'bũ go bin te ra t'ũhni. ³ Nẽ gue'a mi ɔthe a 'bũ hin ná pãhmbẽ, midí mandagahe u yãn t'èdi Ojã, gue bi xije 'bɛpũ dán 'yohe ua ja ra ximhãi. ⁴ Pẽ nu'bũ mi zõn ra pa ngue bá penh Ojã rá Ts'ũnt'ũ, nẽ bim 'bũi nanguẽ n'da ra xisu ngue ma mijudiohe. Nẽ nu'a rá Ts'ũnt'ũ Ojã bi 'yõt' yãn t'èdi Ojã. ⁵ Jananguẽ'a bi zã bi hyãgahũ gãtho yũ ts'oquũ dín dupatehũ nanguẽ hin dá ɔthũ yũn t'èdi xũn ho, nẽ bi zã bũ bi zinjũ Ojã ngue dyũ t'ũhni gahũ bũya. ⁶ Nẽ nujũ yũ t'ũhngahũ Ojã, nẽ bá pengahũ a rá Hogandãhi bũ ja ma mbũihũ. Nẽ nanguẽ dí 'bũhmbũ rá Hogandãhi Ojã, sã gam mamhbũ ngue ma Tahũ Ojã. ⁷ Nuya guí 'bũhmbũ ngue yã t'ũhni ahũ Ojã, nẽ hin guí 'bũhmbũ tengu'gũ 'yɛhɛhũ. Nẽ nanguẽ'a 'be'a bi 'yõt'a ra Cristo, Ojã dí da ahũ 'be'a gãtho i ja, nguetho yũ t'ũhni ahũ.

I hãdumbũ ra Pablo nanguẽ yũ 'yɛc'yɛi

⁸ Pẽ nu'bũ hin gní pãhmbũ Ojã majuãni, ngue gue'ahũ hing yũ judío ahũ, gmín 'yɛhɛhũ yũ ojã ngue him majuãni. ⁹ Pẽ nu ahũ ya gã pãhmbũ Ojã, nẽ'a Ojã i pã ahũ. Ha guím bɛmhmbũ guí hyomhbũ man'da ra 'yũ mahõn'a, ngue gan 'yɛhɛhũ yãn t'èdi Ojã guím bɛnscũh dí zin'ahũ Ojã u. Pẽ nu yũn t'èdi hin'yũ yũ ts'edi u, tengutho a ra 'yũ gã hyɛhmbũ mam'bet'o, 'bũ gmí thãndehũ yũ ojã him majuãni. Pẽ nte manho da 'yõt'ahũ mahõn'a u. ¹⁰ Pẽ nuya guí ɛmhmbũ i ja yũ ts'edi u 'da yũ pa, o gue'ũ 'da yũ zãna, o gue 'da yũ jeya. ¹¹ Nugã dra Pablogã, ɛmme dí su nanguẽ ra 'befi xtã ɔt'ã bũ guí 'bũhmbũ, nẽ 'be'a dá xi ahũ, ɛna gue'bũ nte ní mbatho. ¹² Nu ahũ ma zũ cu ahũ, dín nde ahũ gam 'bũhmbũ tengugã, nguetho dá 'ɛ'ts' yũn t'èdi

mi øt'ä, ne dí 'bucä tengu ahü ngue njäm'bu gá 'yøthü yän t'ëdi mam'bet'o. Ne nu'bu mám 'bühmbü bü, gán numanhoju, nte mán ts'o gá 'yørcahu. Masque nehya gui 'yømanhohü na. ¹³ Pë gui pähmbü ngue mi ügä, ne gue'a dá mbagä bü. Ne nu'bu mám 'bühmbü bü, dá xi ahü ran ho ma'da'yo büya. ¹⁴ Ëmme xän hej ran ü mi jagä, pe njo'o ahü gá sanju ngue xän ügui. Pë gätho ahü gá sinju xän ho, tengu'bu dram 'behni mahëts'igä, o tengu'bu da guecä dra Jesucristogä. ¹⁵ Ëmme mi hu ni mbühü 'bü má xi ahü ram hma. Ne nu'bu 'bo'o xtän zä, xtä hyah rá dá ne xti 'daqui. ¹⁶ Pë nuya, ha gui süju ya nange di xi ahü majuani. ¹⁷ Nu yu ja'i ngue i hä ahü, høntho in nde di 'uec'ahü nanguécä, nguetho in nde ahü go gui numansuhü ü ne gui tenhdü ü. ¹⁸ Xän ho ngue gui tenhdü ü 'da, pe gui huanhdü to'o majuani im ma xän ho, madague'a hinga 'darbü dí 'bühmbü. ¹⁹ Ma zü t'ühni ahü nange ra Cristo, nts'edi gá üngahü, tengu'bu n'da ra xisu ngue hinga nam 'büh rá t'ühni, ngue xø ga ja ahü gam 'bühmbü ma'da'yo mahøn'a. Ne guexta'a ga thoqui ga nu ran ünbi, jague'bü gá pähmbü xän ho a ra Cristo. ²⁰ Xi'bü dí 'bucä bü, n'dahma sä dan yäsehü, nguetho nuua dí 'bucä hingui sä ga pädi 'be'a guím bëmhbü.

Rä hmepya ra Agar ne ra Sara

²¹ Nu ahü ngue guím nde gui 'yøthü yän t'ëdi ma mijudíohe, ga xi ahü ya 'be'a nam bøn ü yän t'ëdi. ²² Nt'o't'i ngue mi 'bü'i yoho yä ts'ünt'ü ra Abraham. N'da rá ts'ünt'ü ra 'yëhe xisu, ne n'da rá ts'ünt'ü a rá xisu zehë ngue hinga gue'a rá 'yëhe. ²³ Nu rá ts'ünt'ü ra 'yëhe xisu bim 'büi tengutho 'bü im man yu ja'i dim 'büh yä t'ühni, pe nu rá ts'ünt'ü a rá xisu zehë bim 'büi nange rá ts'edi Ojä nguetho ya xí man'a Ojä ngue dim 'büi. ²⁴ N'da ra hmepya ngue yoho yu 'yu i häx yu ja'i. Nu ra 'yëhe xisu ni huti ra Agar, rán t'uti ü yän t'ëdi Ojä bin t'un'na Moisés bü ja ra t'øhø Sinaí. Ne nu'ü to i ten'ndü, tengu'bu yu 'yëhe ü. ²⁵ Nu ra Agar i uh ra hmepya nange ra t'øhø Sinaí nubü ja ra häi Arabia, ne ngutho ra dahnini Jerusalén ngue'a i ja bü a ya. Ne nu yu ja'i i 'büpü, i uh ra hmepya tengu'bü yä 'yëhe ü yän t'ø't'e yän t'ëdi ü. ²⁶ Pë nu ra xisu ngue hing ra 'yëhe i uh ra hmepya nguerpü mahëts'i, ra hnini Jerusalén ma'da'yo. Ne njongui pa ma manda bü nange yän t'ëdi. Ne nuju dyü mænguhü bü. ²⁷ Nt'o't'i bü ja rá m hman Ojä: Gan johya gra xisu ngue hing ra 'yëhe, madague'bü hinga nam 'büh ni t'ühni. Nts'edi gan yä nange nin johya, gue'e hin gana nu ran ünbi.

Nguetho dim 'büh mi'da ni t'ühni ngue yä t'ühni Ojä, ëmme xtän ngu, xinda gue'a ra 'yëhe xisu ngue i tün yä t'ühni nange bi mansë tengu yu ja'i.

²⁸ Ma zü cu ahü, nuya dí øthü tengu ra Isaac rá ts'ünt'ü ra Abraham, ngue Ojä bi ma dim 'büi. Nguetho yä t'ühnigahü Ojä tengu bi ma. ²⁹ Pë nu man'da ra ts'ünt'ü ngue bim 'büi nange bi mansë tengu man yu ja'i, bi zü'a rá ts'ünt'ü ngue bim 'büi nange rá ts'edi a rá Hogandähi Ojä, tengutho in ja ya. ³⁰ Im mam bü ja rá m hman Ojä; "Dami 'yëthü ra 'yëhe xisu ne'a rá t'ühni, nguetho hin da gonhui 'be'a i ja rá ts'ünt'ü ra xisu ngue hing ra 'yëhe." ³¹ Gui pähmbü ya, ma zü cu ahü, ngue hin dyü t'ühni gahü ra 'yëhe xisu. Pë tengu'bü dyü t'ühnigahü ra xisu ngue hing ra 'yëhe.

5

Hin dan 'yëhehü yän t'ëdi mahøn'a

¹ Nu'a ra Cristo bi yanju bü min 'yëhehü mam'bet'o, ngue ya him man dan 'yëhehü bü. Pë damin zämhbü bü hapü bi mbäp'ahü ra Cristo, ne 'yo gadin umhbü gan 'yëhehü mahøn'a. ² Dami 'yøhmbü ya 'be'a dí xi ahü, nugä dra Pablogä. Nu'bü gui 'yëna gui 'yøthü 'da yän t'ëdi ngue gui hyc ni xifanihü, nu'a ra Cristo hin da zä da 'yøt'ahü n'da ran ho a 'bü. ³ Din nde ga xi ahü mahøn'a. Nu'bü gui d'ü mi gui 'yøthü yän t'ëdi ma mijudíohe, jatho gätho gui 'yøthü, nguetho hinga xøt'a n'datho gui 'yøthü. ⁴ Nu'bü 'bü i 'da ahü ëna ngue ja yü ts'edi ü yän t'ëdi di hoc'a ni mbühü ngue da zimanho ahü Ojä, pe ya gá hychmbü ra Cristo 'bü, ne gá 'uehmbü bü ja rán huëcate Ojä büya. ⁵ Pë nu rá Hogandähi Ojä dá hämbü 'bü má pähmbü majuani ra Cristo, gue'a dí 'yënjü xän hoju Ojä a, ne gue'a ná tømhbü da zinjü xän ho. ⁶ Ne nu'bü dí 'bühmbü ra Cristo, madague'bü da mba nthequi ma xifanihü o hin'na, hin te di muui. Pë man'da hnehi thocho ga simhbü xän ho ma mbühü a ra Cristo, ne gue'a dí jajü ga øthü ran huëcate a. ⁷ Pë nu'bü rá mbüdi thocho, ëmme gmi 'yohü xän ho bü ja rá 'yu Ojä. To'o bi zämp'ahü ngue hin gui øthü ra 'befi majuani. ⁸ Him bi zämp'ahü Ojä, nguetho guese Ojä bi zon'nahü gan 'yohü bü ja rá 'yu. ⁹ Nu'bü gui 'bühmbü n'da in nde di ts'on'na nin 'yomfënihü, 'da xni ts'on'natho ni mbühü 'bü, tengutho 'bü rá íxi ra thuhme i sinni gätho ra jani. ¹⁰ Nugä dí häxa njuani ngue ma Hmuhü Ojä di ja ahü 'da'angu gam bëmhbü. Ne to'o i 'büpü ngue in nde di ts'on'na nin 'yomfënihü, da nu rán ts'embi Ojä a, høn't'a go to'o. ¹¹ Nu'bü guexta'a dí xicä yu ja'i, jatho gui 'yøthü yän t'ëdi ma mijudíohe, hin din nugä ran ücri 'bü. Pë guexta'a i pa ma üguigä nguetho dí m mangä, jatho gui 'yëc'yëihü a ra Cristo, ngue bi du bü ja ra pont'i nange ma ts'oquihü. ¹² Nu'a to'o in nde da hyc'a ni xifanihü, man'da xän ho 'bü da 'uetho ü. ¹³ Nguetho nu ahü, ma zü cu ahü, Ojä bi ja ahü bi thøc'ahü yän t'ëdi, ne bi zon'nahü in nde ahü

gan 'yēhēhū n'da ngu n'da ahū nangue ran huēcate. Ne hinguin nde ahū gui 'yōthū ni pāhā zehēhū. ¹⁴ Pē tengu'bu dā jās'hū gātho yān t'ēdi Ojā 'bū dan huējū n'da ngu n'dajū tengu'bu nan huēcsehū. ¹⁵ Pē gan jaman-suhū, xōhma ts'urpū thoho gam 'beschū 'bū gan sūhmbū n'da ngu n'da ahū, nē gan tāthū.

Gam bēmhbū rá Hogandāhi Ojā

¹⁶ Pē guehna dí xi ahū na ya. Dami 'yōthū a di bēn'nahū rá Hogandāhi Ojā, nē gue'a gní 'yēs'hū gní 'yōrpa rá pāhāzēhē ni jā'ihū buya. ¹⁷ Nguetho nin 'yomfēnise n'da, hinga gue'a im man rá Hogandāhi Ojā a, nē nu rá Hogandāhi Ojā hinga 'da'anguui ní pāhāzēhē n'da, nē din sūhmi ũ. Nē nu rá Hogandāhi Ojā hin di jajū ga ōthū 'be'a in nde ma ts'on 'yomfēnihū. ¹⁸ Nē nu'bu gue'a rá Hogandāhi Ojā dí tenhdū, di zerca ma mbūihū, janangue'a hin da zā da siju dá festahū yān t'ēdi Ojā. ¹⁹ Gātho mfādi 'be'a nin t'ōt'e n'da 'bū ōzēhē 'be'a in nde ní jā'i n'da. Ngue i ōt' ran 'yomt'ēni, nē ran ts'om'bāi, nē ra ts'on'yomfēni, ²⁰ nē i thānde yū za o gue yū hmite, nē i ōt' yūn jāxtōni, nē i ōt' yūn sūi, nē i ōt' ran ts'ēya, nē in cue, nē i ōt'a i numanhose, nē i ōt' yūn heque, nē i nde n'danni din 'yo, ²¹ nē i siyate, nē i hote, nē mihni, nē di muns' pū ja yū ngo ngue da 'yōt' yū ts'oqui, nē n'dan'yo thoho i ōt'e. Nē dí xi ahū mahōn'a tengu dá xi ahū, ngue nu'ū to'o ōt' ya, hin nan sāui da yurpū dí manda rá ts'ēdi Ojā. ²² Pē nu'a rá Hogandāhi Ojā di jajū ga ōthū ran huēcate, nē ran johya, nē ní hyu ma mbūihū a, nē hin dan xōmbūihū, nē ga ōthū ra yembūi, nē ran hocjā'i, nē ga jās'hū dí mamhbū, ²³ nē hin ga sāmān'uhū, nē ga sāmzēhē ma mbūihū. Nē nu'bu ga ōthū ya, hin'yū n'da ran t'ēdi da zā dí zaju 'bū. ²⁴ Nē nu'a to'o in 'youi a ra Cristo, tengu'bu xiguarpū ja ra ponti'a rá ts'on'yomfēni zēhē, ngue him man di manda a rá pāhā zēhē nē gātho 'be'a mí nde rá jā'i. ²⁵ Pē nu'bu dí 'būhmbū rá Hogandāhi Ojā, jatho ga jafū di mandagahū 'be'a gātho dí ōthū 'bū. ²⁶ Pē nde'bu hin dan 'yēzēhēhū, janangue'a hin ga bēnbahū ũ mí'da ngue da nde da 'yōt'e tengu'ū da bin 'yēts'i.

6

Dam fāxhū n'da ngu n'dajū

¹ Ma zū cu ahū, nu'bu 'bū'a n'da ahū bi dāng bū ja ran ts'o, pē nu'ahū gue guexta'a guim bēmhbū rá Hogandāhi Ojā, janate tho guin zohmbū a, gui zēhmbū da mbeng bū ja rá 'yū Ojā, guim bēmhbū nē'ahū hin'yū ni ts'ēdihū, ts'urpū thoho nē ahū gui tājū 'bū da ts'ā ahū. ² Nē nu'bu guí comhbū ní dumbūihū, guí ōthū rán t'ēdi ra Cristo 'bū. ³ Pē nu'bu 'bū'a n'da ahū din 'yēzēhē, nē hin'yū 'be'a pādi, din hyāzēhē 'bū. ⁴ Nē hinga gue'a nan johyahū ngue gam bēmhbū xān ho

ma 'befihū xinda gue mí'da. Pē ga ōrpamasu ma 'befihū ngue ga ōthū xān ho, nē gue'a dán johyahū a būya. ⁵ Pē n'da ngu n'da ahū jatho gui 'yōzēhēhū 'be'a go ní 'befi di 'da ahū Ojā, ngue ní 'befizēhēhū. ⁶ Nu ahū ngue i sán'nahū ran ho ma'da'yo, nde'bu gui fāxhū ní xānbatehū gātho 'be'a i honi, janangue'a 'da xtām fāxtahū. ⁷ O guim bēmhbū gui nuhū ran ho 'bū guí ōthū ran ts'o, nguetho guidín hyāzēhēhū 'bū guim bēmhbū a, nē hinguí sá ga hāthū Ojā. Tengu'bu ga tuhmbū yū hmudā. Nu'bu dá tuhmbū a xān ho, xān ho a din ja būya, pē nu'bu ga tuhmbū a hinguí ho, hinguí ho din ja būya. ⁸ Nu'bu 'būi to'o i ōt'e ngue i numanhose rá jā'izēhē, xmá mba di 'bēh rá temazāi 'bū. Pē to'o 'būi nangue rá pāhā rá Hogandāhi Ojā, nu'a din t'un ra temazāi. ⁹ Nde'bu hin dan xōmbūihū ngue ga ōthū ran ho, nguetho da zōn ra pa da hnurca ma 'befihū 'bū hin da güent' ma mbūihū. ¹⁰ Janangue'a jant'a thoho ga ōrpahū ran ho gātho ma mijā'ihū a ra ora ngue da zā ga ōrpahū. Nē man'da gam bēmhbū ga ōrpahū ran ho ũ ma cuhū nangue ra Cristo.

Man'da ran zofu, nē ran zengua ran zegui

¹¹ Guin nuhū ya yū t'ohni xān ndoho dá o't'āzēhē. ¹² Nu'ū to'o in nde di 'bep'ahū ngue gui hyec ní xifanihū, pē hōnt'a in nde di numanho yū jā'i. I su xtā nu ran ũnbi 'bū xtā ma, hōnt'a ra Cristo i hogahū 'bū mí du bū ja ra ponti' nangue ma ts'oquihū. ¹³ Nu'ū to'o im ma ngue da thec'a ní xifanihū, pē nde hōnt'a di yāt'a gui tenhdū, gue'bu da zā di 'bep'ahū gui hyec ní xifanihū. Nē hinguí ōt'e gātho yūn t'ēdi. ¹⁴ Pē nugā hin dín nde dá yāt'a dí ōzēhē. Pē hōnt'a nán johyagā a í du bū ja ra ponti' ma Hmuhū ra Jesucristo. Nē nugā tengu'bu 'darbū dá tu'be ra Cristo, tengu'bu dá tugā ua ja ra ximhāi, ngue hin dí ōt'ā yān t'ōt'e a. Nē nu yān t'ōt'e ra ximhāi, hin te rán jaui a 'be'a dí ōt'ā. ¹⁵ Pē nu'ū in 'yohū ra Cristo, hin te di muui 'bū nthēqui o hin'na, pē man'da di muui ngue i ja ra tema'da'yo. ¹⁶ Nē dí āp Ojā da hyurpa yé mbūi, nē di un rán johya ũ gātho to'o i 'yo ra 'yū di xi ahū, nguetho gue'ū majuāni yé t'āhni Ojā ũ. ¹⁷ Nu yū pa dí mba bu ya, o ēmme gadí ũngahū ma mbūi, nguetho i ja yū mbēdi ma jā'i hapū bi ts'ēgui, nangue dán 'yēhēgā ra Hmu Jesús. ¹⁸ Ma zū cu ahū, dami cohmbū rá mate ma Hmuhū ra Jesucristo. Nē hōnt'a dí xi ahū a ya.

EFESIOS

Nu ra sœcuã bi 'yorba ra Pablo u yu 'yεc'yεi bu ra ðahnini Éfeso

Ran zengua

¹ Nugã drã Pablogã, nangue rá pãhá Ojã ma 'bãigã'be ra Jesucristo. Nu'ahũ gyũ 'yεc'yεihũ bu ja ra hnini Éfeso, dí ot'ahũ na ra sœcuã. Ne gãtho gyũ mbeti ahũ Ojã nangue guí εc'yεihũ ra Cristo Jesús. ² Dí ãp Ojã ma Tahu dí 'da ahũ rán jãpi, ne rán johya da hyut'a ni mbũihũ, ne ma Hmuhũ ra Jesucristo.

Ojã di jãcuahũ nangue dín 'yohũ ra Cristo

³ Dí εspahũ Ojã, nu'a rá Ta ma Hmuhũ ra Jesucristo. Ne nangue a dín 'yohũ ra Cristo, nu'a Ojã bi jãcuahũ nangue gãtho yán jãpi i ja bu mahεts'í. ⁴ Nu Ojã bi huangahũ nangue ra Cristo nu'bu ma hin'yũ ra ximhãi, nguetho in ndejũ hin din ja ma ts'oquihũ, ne xtãn hotho ma mbũihũ bu na nu Ojã. ⁵ Ne nangue rá pãhá Ojã ya xũ huangahũ, ne nangue ra Jesucristo bi jajũ ngue dyũ t'ahñigahũ Ojã. Ne gue'a bi 'yõt'e nguetho bi huggahũ. ⁶ Janangue'a zãpi dí εspahũ Ojã, nguetho εmmε xũn ngu rán huε cate bi 'yõrcahũ 'darbũ dí ' buhmbũ a rá Ts'unt'ũ di huεqui. Ne gue'a rán jãpi bi 'dajũ 'bu má dãh ma mbũihũ a rá Ts'unt'ũ. ⁷ Ngue εmmε bi huεgahũ Ojã, ne gue'a í du a rá Ts'unt'ũ bi pøjũ, bi nde bi punga ma ts'oquihũ. ⁸ Ne εmmε xũn ngu rán huεcate Ojã, ngue bi jajũ dá pãhmbũ a rá 'yu, ne bi 'dajũ rán 'yomfɛni xũn ho. ⁹ Pε bi jajũ Ojã dá pãhmbũ 'be'a mãn t'ãgui, ngue 'be'a mim bεnse da 'yõt'e ngue da 'yõt'a ra Cristo. ¹⁰ Nguetho da zõn ra pa di jua'a 'be'a mim bεn Ojã da 'yõt'e, ngue di jap ra Cristo dí manda gãtho ja ua ja ra hãi nepũ mahεts'í. ¹¹ Nu'a Ojã í øt'e 'be'a gãtho mim bεni da 'yõt'e, ne bi huangahũ maya'bu ngue dan 'yohũ ra Cristo. Ne nangue'a dín 'yohũ ra Cristo, sã ga hãmhbu yán jãpi di 'dajũ a. ¹² Gue'a bi zãn Ojã nanguejũ, janangue'a da t'εspa Ojã 'bu bi hnu a ran ho da 'yõrcahũ. Ne guecãhe yũ mbũdigãhe dá εc'yεihe ra Cristo, ne yũ mbũdigãhe bi 'yõrcãhe a. ¹³ Ne ahũ, nu'bu gmí 'yõhmbũ rán ho ma ða'yo ra Cristo di pøjũ, gue ram hma majuãni a, gã 'yεc'yεihũ a. Ne nu'bu gmí 'yεc'yεihũ, ne ahũ gã hyãmhbu rá Hogandãhi Ojã, ra hmεpya ngue yũ mbeti ahũ Ojã, tengu xí ma. ¹⁴ Nu rá Hogandãhi i udi ngue majuãni ga hãmhbu rán t'unni di 'dajũ Ojã 'bu bi zõn ra pa da zixcahũ bu mahεts'í, gãtho gahũ ngue yũ mbetigahũ a. Gue'a ná εspahũ nuixte thoho a.

Nu ra Pablo i ãp Ojã di un ran 'yomfɛni xũn ho yu 'yεc'yεi

¹⁵ Ne nu'bu má øcã ngue guí εc'yεihũ a ra Hmu Jesús, ne i ja ahũ ran huεcate nangue ni mi'yεc'yεihũ, dán yã'be Ojã, ¹⁶ ne zãpi dí xi Ojã i hu ma mbũi ngue di huεc'ahũ, ne zãpi dí ãpã rámfãts'í nangue ahũ. ¹⁷ Ne nu'a ra Ta nuixte thoho, gue'a rá Ojã ma Hmuhũ ra Jesucristo, dí ãp'ahũ ran 'yomfɛni man'da gui pãhmbũ xũn ho a. ¹⁸ Ne dí ãp'a Ojã ngue man'da da xoc'a nin 'yomfɛnihũ, ngue gui pãhmbũ a ran ho nuixte guí tõhmbũ, ngue gue'a í zon'nahũ gui comhbũ a. Ne gui pãhmbũ ngue εmmε nuixte thoho di muui 'be'a di 'da ahũ Ojã gãtho u to'o yã mbeti a. ¹⁹ Ne dí ãp Ojã gui pãhmbũ εmmε xũn ndoho rá ts'edi rá Hogandãhi hin hapũ nin zεgui, ngue dim pεpũ mbo ma mbũihũ, gãtho gahũ dí εc'yεihũ. ²⁰ Ne n'dat'a rá ts'edi ngue εmmε se a dim pεpũ mbo ma mbũihũ, gue'a bá xox'a ra Cristo bu 'bu u xũn du, ne bi jãpi ngue da hyupũ ja rán 'yεi Ojã bu mahεts'í. ²¹ Ne nu'a ra Cristo bin t'un man'da ra ts'edi xinda gue'u to'o gãtho ja yũ ts'edi bu mahεts'í ne cua ja ra hãi, o gue yu ts'ut'abi, o gue yu ngarbi, o gue'u mi'da di manda. Ne hingui sã n'da da ndõnba n'da ra thuhu da t'εmbi i ja man'da rá ts'edi gue i 'buhya o gue yu pa dí 'yεpũ. ²² Ne gãtho 'be'a i ja Ojã bi jap'a ra Cristo ngue gãtho di manda. Ne bi jap'a ra Cristo ngue di manda gãtho yu 'yεc'yεi, nguetho tengu 'bu ma yãhũ a dí mandagahũ. ²³ Ne nu yu 'yεc'yεi i 'bui tengu 'bu rá jã'í ra Cristo. Ne dí comhbũ 'be'a gãtho i ja ra Cristo. Ne nu rá ts'edi i yu'a 'be'a gã øzehe ua ja ra hãi, nepũ mahεts'í.

2

Dãm põhmbũ nangue rán huεcate Ojã

¹ Ne mam'bet'o tengutho 'bu xtã tuhũ nangue ma ts'oquihũ, nguetho him mi ørpahũ masu a ran ho mi sijũ. Pε nuya nu Ojã bi 'dajũ ra temazãi nangue ra Cristo. ² Ne nu'ahũ nu'bu hin gmí 'yεc'yεihũ, gmí tenhdũ yán t'õt'e ra ximhãi, ne madí manda ahũ rá hmu yu zĩthũ, tengutho yu pa ja bu ya, gãtho to'o hingui ørpa masu Ojã, ne hingui øt'e 'be'a nde Ojã. ³ Ne gãtho gãhe 'da'angu tho mi øthũ 'bu mam'bet'o, ne mi tenhdũ 'be'a min nde ma jã'í zεhehũ. Ne dá øt' ma pãhá zεhehũ. Ne nu'bu xcã thoqui xcã tenhdũ, εmmε xcã nuhũ rá cue Ojã 'bu, tengu tho u mi'da. ⁴ Pε nu'a Ojã εmmε xũn ngu rá yembũ i ja, ne εmmε i ja rán huεcate nanguejũ. ⁵ Janangue'a bi 'dajũ ra 'da'yote, tengu 'bu 'darbũ bi xoxgahũ ra Cristo, madague'bu tengu 'bu ya xí du ma tehũ nangue ma ts'oquihũ. Pε nangue rá mate thoho Ojã xtãm põhmbũ. ⁶ Ne nu'a Ojã n'dat'a bi xoxgahũ ra Cristo Jesús, ne bi jajũ 'darbũ dá huhmbũ a ra Cristo bu mahεts'í bu nam bεn Ojã. ⁷ Guehna bi 'yõt'e, ngue gãtho yu pa mazãi da 'yuh rán huεcate, ne da fãdi hin hapũ se a rá mate bi 'yõrcãhũ 'bu

mí yanjũ ra Cristo Jesús. ⁸ Bi pøjũ Ojã 'bũ má hãmbũ rá mate thofo Ojã, ñe hin nangue yũ hogant'ot'e dá óthũ. Pẽ nangue a rán t'unni zehẽ Ojã xtãm pøhmbũ. ⁹ Nẽ hin nangue ra 'bẽfi xãn ho xtã óthũ, janangue'a njon da zã ðin 'yẽts'i. ¹⁰ Nguetho bi 'yørca zehẽhũ Ojã ngue dãm 'bũhmbũ ma'da'yo nangue ra Cristo Jesús, guerpũ da zã ga óthũ xãn ho rá 'bẽfi bi zãn Ojã maya'bu.

Nu ra Cristo bi jajũ dán yãmanhohũ dyũ judíohe ñe'ahũ

¹¹ Nẽ nu ahũ ngue hin gyũ judío'ahũ, o gadĩn 'yẽxhũ nangue rá mate Ojã, pẽ damĩn bẽmhũ ngue yatho gnãn hyajũ Ojã mam'bet'ó. Nẽ nte má hmepya gmĩ óthũ tengu mi ót'ãhe ngue dá hẽc ma xifanihe dyũ judíohe. Nẽ gue'a ná hut'a thofohe gyũ 'yãnthẽquihũ. ¹² Nẽ nu'ũ yũ pa ñ, hin te nin jahũ ra Cristo, xĩn te nin jahũ ñ yũ judío. Nẽ hin gmĩ pãhmbũ ran hogui ngue mi man Ojã da 'yot'e. Pẽ gãm 'bũhmbũ ua ja ra ximhã ñe nte gmĩ tømhbũ 'be'a da 'yot' Ojã, nguetho hin gmĩ pãhmbũ Ojã. ¹³ Nẽ gmĩ 'yo man hẽthũ nangue a Ojã, pẽ nuya bá jũn'nahũ, ñe sã guĩn 'yohũ ra Cristo ngue bi do nanguejũ. ¹⁴ Pẽ nu'a ra Cristo bi jajũ dán yãmanhohũ, dyũ judíohe ñe ahũ ngue hin gyũ judíohe. Nẽ bi jajũ ngue 'da'angu bũ na nujũ Ojã yũ judío ñe'ũ hing yũ judío. Nu'a ra Cristo bi hogahũ 'be'a madĩn hyajũ. ¹⁵ Nguetho bi du ra Cristo, ñe gue' a í jua ñ yãn t'ẽdi yũ judío bi xi Ojã, ngue yãn t'uti mi ót'ũ. Nẽ bi japi ngue 'da'angu ga comhbũ ra temazã yũ judío ñe'ũ hing yũ judío, nangue ma'da'yo dí 'bũhmbũ ra Cristo ya, ñe hinga 'dahma 'dan'yo bũ dán nujũ Ojã. Janangue'a hin dadĩn sũhmbũ ya. ¹⁶ Nẽ nu'bu mi du bũ ja ra pont'i ra Cristo, bi japi da numanho Ojã ñ hõnt'a go to'o ma jã'i da 'yẽc'yẽi a, madague'a yũ judío, uague hing yũ judío. Nẽ him man sũhmbũ ñ. ¹⁷ Nu'a ra Cristo bi zõcua ja ra hã ñe bi xijũ ran ho ma'da'yo, ngue'a dá eshũ ran sũi mi óthũ a Ojã, guecãhe dyũ judíohe ngue mi hãnthẽ rá 'yu Ojã, ñe ahũ ngue hing yũ judío'ahũ ngue gmĩn 'yomanhẽtho nangue rá 'yu Ojã. ¹⁸ Nẽ gue'a ra Cristo bi zã dán yãmanhohũ Ojã rá Ta, nguetho n'dat'a rá Hogandãhi bi 'dajũ, madague'bu dyũ judíohe o gue hin dyũ judíohe. ¹⁹ Pẽ nuya hin guĩ 'bũhmbũ tengu 'bũ gyũ 'damhnihihũ ya, pẽ 'da'angudahũ ngue dyũ 'yẽc'yẽihũ. Nguetho nuya gãtho gahũ dyũ menguhũ bũ bi 'bũ Ojã, ñe gãtho gahũ dyũ t'ahni gahũ Ojã. ²⁰ Nẽ nujũ dyũ 'yẽc'yẽihũ, tengu 'bũ n'da ra ngu bi thõẽ nguerpũ dim 'bũ Ojã. Nẽ bi ðu'mi bi hyõh yũ pøngahyã maya'bu, ñe'ũ yũ 'bãihũ ra Cristo nu'bu mi ma nangue ra Cristo. Nẽ bi ðu'mi tengu 'bũ i pa m'bã'mi yũ guangujãdo n'da ra ngu, ñe guesẽ a ra Jesucristo a ra do mahyoni bim pẽpũ. Nẽ guenjũ tengu 'bũ dyũ fõt'ehũ bũya. ²¹ Nẽ nu'a ra Cristo tengu 'bũ

ra cemento nĩn zõt'ũ yũ do bũ pa nthõts'e a ra ngu, ngue da gomanho, asta gue'bu go bi guadi xãn ho, guerpũ ja rá ngu Ojã, tengu ndesẽ Ojã. ²² Nẽ nangue ðĩn 'yohũ ra Cristo, ñejũ tengu 'bũ dyũ dohũ ngue dim pẽpũ ja a rá ngu Ojã, guerpũ i 'bũh rá Hogandãhi.

3

Nu ra Pablo rá 'bẽfi i xih ran ho ma'da'yo ñ hing yũ judío

¹ Janangue'a dí ãpã rá ts'edi Ojã nangue ahũ, drã Pablogã. Pẽ dí ofãdigã nangue dí xi ahũ ran ho ma'da'yo, gue ahũ ngue hing yũ judío'ahũ. ² Masque ya gã 'yøhmbũ ngue Ojã bi 'dacã ra 'bẽfi ngue dí xi ahũ rãm hma, nangue rá mate thofo. ³ Nugã ya dá ot'ahũ ts'ũ 'be'a bi 'yurcãzehẽ Ojã, ngue njom mi pãdi, ngue ñe ñ hing yũ judío da zin Ojã nangue ra Cristo. ⁴ Nẽ nu'bu gã nuhũ ra sõcua, sã guĩ pãhmbũ a bi xicã Ojã ngue njom mi pãdi nangue ra Cristo. ⁵ Nẽ xãn ngu yũ jeya bi thogui ngue him mi xi Ojã yũ jã'i 'be'a mim bẽni da 'yot'e. Pẽ nuya bi 'uega ma mbũihe gueje ma 'bãigãhe ra Cristo ñe ñ yũ pøngahyã, ñe bi jaje rá Hogandãhi ga pãhmbẽ 'be'a him mam fãdi, ngue i fãh ya. ⁶ Pẽ nuna him mam fãdi, guehna ngue ran ho ma'da'yo sã guĩ pãhmbũ ya 'be'a i ja ua ya, ngue ñe'ũ yũ jã'i hing yũ judío sã dim 'bũhmbũ Ojã tenguhũ yũ judío. Nẽ n'dat'a guĩ comhbũ yũ judío ran hogui bi 'yot' Ojã nangue ra Cristo Jesús. Nẽ n'danjã'itho guĩ comhbũ nangue rá jã'i ra Cristo, nguetho ya gã 'yẽc'yẽihũ rãn ho ma'da'yo ra Cristo. ⁷ Pẽ nangue rá mate zehẽ ñe rá ts'edi Ojã sã gam mangã rãn ho ma'da'yo ra Cristo, madague'a him man 'yeniã'be. ⁸ Nugã hin te ts'ũ dadĩ mu'be, ñe him man 'yeni'be ngue ga xih yũ jã'i ngue hing yũ judío rãn ho ma'da'yo ra Cristo. Pẽ guehna bi 'dacã Ojã ra mate ngue gam mangã a, ñe ga xih yũ jã'i njon da hyãt'i da mbede hangũ nan ngu yãn ho in ñde di 'dajũ ra Cristo. ⁹ Nẽ bi 'dac rá 'bẽfi ga japi gãtho yũ jã'i da bãdi 'be'a him mam fãdi, ngue 'be'a mim bẽn Ojã da 'yot'e 'bũ rá mbũdi thofo, ngue ñe'ũ hing yũ judío da zin Ojã 'bũ da hyãn rá mate ra Cristo. Nẽ gue'a mi sãnni da 'yot' Ojã, n'dat'a Ojã bi 'yot'e 'be'a gãtho ja ua ja ximhãi, ñepũ mahẽts'i. ¹⁰ Gue'a mim bẽn Ojã da 'yørpa yũ 'yẽc'yẽi, guerpũ da fãdi xãn ho gãtho rá hogan'yomfẽni, da bã ñ i 'bũpũ mahẽts'i ngue i ja yũ ts'edi. ¹¹ Nẽ gue'a i ót' Ojã ya, tengu mim bẽm 'bũ ra mbũdi thofo da 'yot'e, nangue ma Hmuhũ ra Jesucristo, ñe da 'yot'e gãtho yũ pa mazã. ¹² Nẽ nangue dí ẽc'yẽihũ ra Cristo, hin dí su ga sømhbũ bũ nangue ma mbũihũ ngue dan yãhũ Ojã. Nẽ dí pãhmbũ da 'yõde. ¹³ Janangue'a dí ã'ahũ ra mate hin da du ni mbũihũ 'bũ ðĩn nugã ran ãnbi, nangue'a dá xi ahũ ran ho ma'da'yo.

Xingui ts'u guim bɛmhbuŋŋe' a dín nugá ran unbi, pɛ' da dán johya thohohuŋŋe bin 'dac ra ts'edi ga hát' yun unbi.

Rán huɛcate ra Cristo

14 Nu'bu dím bɛngáŋŋe ne ahu gyu menguhu bu bí 'bu Oja, dín danyahmu dí á'p'ahu ra jamadi Oja rá Ta ma Hmuha ra Jesucristo. 15 Ne rá Ta u gátho yu 'yɛc'yɛi, ne'u bi zom bu mahɛts'i, ne'u 'butua ja ra ximhái. 16 Ne dí á'p Oja ma Tahu nuixte thoho di muui rá ts'edi, ngue di zac ni mbuihuŋŋe rá ts'edi rá Hogandahi Oja. 17 Ne dí á'p Oja ngue din zam bu mbo ni mbuihuŋŋe a ra Cristo, nguetho guí 'yɛc'yɛihu a. Ne dí á'p Oja ngue man'da din te nin huɛcatehu, ne nange nin huɛcatehu dí zac ni mbuihuŋŋe. 18 Janangu'e a ne ahu ne gátho mi'da yu 'yɛc'yɛi da zá guí pɛhmbu hangu nan uant'i, ne hangu na mba, ne hangu nan hɛ, ne hangu nan hɛts'i a rán huɛcate ra Cristo. 19 Ne madague'bu hingui sá gátho ga pɛhmbu rán huɛcate ra Cristo nguetho ɛmme xun ngu, pɛ dí á'p Oja ngue man'da man'da guí pɛhmbu a, janangu'e a da zá gátho da yuh ni mbuihuŋŋe a rá ts'edi zehɛ Oja. 20 Pɛ xun ho ga ɛspahu Oja gátho yu pa mazai, nguetho i ja rá ts'edi da 'yot'e xun ngu man'da, xinda gue'a 'be'a dí áhmbu o 'be'a dím bɛmhbu. Ngue n'dat'a ra ts'edi dím pɛpu mbo ma mbuihuŋŋe. 21 Ne gátho gahu dyu 'yɛc'yɛihu, xun ho dan johyahmu ga ɛspahu Oja, nange'u ra Cristo Jesús dí pɛhmbu, hɔn'bu go njám'bu mazai. Ne hont'a gam bɛmhbu a ya.

4

Nu rá Hogandahi Oja di jaju n'dat'a gam bɛmhbu

1 Nugá drá Pablogá dí ofádigá nange dí ɔt'a rá 'befi ra Hmu. Ne dí á'ahu ra mate ngue gam 'bumanhohuŋŋe tengu nin sáhuŋŋe ya bi zon'nahu Oja. 2 Ne hin gan 'yɛxhu, pɛ guí 'yothuŋŋe hin'yuh ni ts'edi zehɛhu, ne hin gan xombu n'da ngu n'da ahu 'be'a i t'ot'ahu, ne hin gan xuhnanyahuŋŋe n'da ngu n'da ahu, pɛ gan huɛju. 3 Ne ɛmme gan jamansuhuŋŋe ngue hinga 'dahma 'dan'yo guim bɛmhbu. Pɛ dami thoqui guí tenhdru rá Hogandahi Oja dí ja ahu n'dat'a guim bɛmhbu. 4 Nguetho tengu 'bu gátho n'danja'idáhu bu na nuju Oja dyu 'yɛc'yɛihu, ne n'dat'a rá Hogandahi Oja dí comhbu. Ne n'dat'a dí tomhbu 'be'a da 'yorchahu Oja, ngue gátho bi zongahu. 5 Hont'a n'da ma Hmuhuŋŋe i 'bi ngue di mandagahu. Ne n'dat'a ma t'ɛc'yɛihu nange ma Ojahu i 'bui, ne n'dat'a man xixyahuŋŋe dí ɔthu, ngue dí uhmbu yú mbetigahu Oja. 6 Ne n'dat'a Oja gue'a ma Tahu dí comhbu, ngue gátho gahu, ne gátho di mandagahu, ne gátho di 'yonju, ne gátho gahu i 'bupu mbo ma mbuihuŋŋe a. 7 Nu'a ra Cristo, nange ra mate thoho, 'dahma'dan'yo yu ts'edi bi 'daju n'da ngu

n'dajuŋŋe sá ga ɔthu ra 'befi ngue ndejuŋŋe ga ɔthu. 8 Ne gue'a mán t'ot'i bu ja rá mhan Oja maya'bu: "Pɛ gue'a ra Cristo bi un yú ts'edi u yu já'i 'bu mi mbeng bu mahɛts'i, 'bu mi dambɛni. Ne bi 'berba rá ts'edi gátho nan ngu ran ts'o mim bent'u yu já'i." 9 Ne nu'bu mi mbeng bu mahɛts'i, mfaði ngue guɛpu bá nɛxpu, ne bi zocua ja ra hái, ne bi mba nt'águi. 10 Guet'a bá cai, ne guet'a bi ndex mahɛts'i, ngue da yu'ts' rá ts'edi bu mahɛts'i, ne hɔnbu go hapu, necua ja ra hái bi yu'ts' rá ts'edi. 11 Ne 'dahma 'dan'yo yu'ts'edi bin 'daju n'da ngu n'dajuŋŋe ngue dyu 'yɛc'yɛihu. Bin 'dac ma ts'edihe 'dagáhe ngue ma 'báigáhe ra Cristo, ne 'da ahu di ja'ahu gam pɛngahyáhu, ne mi'da ahu di ja ahu gadí 'yomhbu a ran ho ma'da'yo, ne 'da ahu di ja ahu gam mbáidihu, ne mi'da ahu di ja ahu ngue gam xánbathuŋŋe nange rá mhan Oja. 12 Ngubu bi 'yot'a ra Cristo, bi un yú ts'edi yu 'yɛc'yɛi, nguɛpu da zá da 'yot'e xun ho ra 'befi bi zánbi n'da ngu n'da, nange rá 'befi Oja. Janangu'e a da zá 'da dám fáxtahu. Ne gue'a dín te rá 'befi Oja a, tengu 'bu bi zac rá já'i ra Cristo. 13 Ne da zóni ngue gátho 'dat'a gam bɛmhbu nange ma t'ɛc'yɛihu, ne gátho n'dat'a ga pɛhmbu xun ho rá Ts'unt'u Oja. Ne gue'a dín te xun ho ma mbuihuŋŋe dam 'bumanhohuŋŋe tengu ra Cristo. 14 Ne nu'bu gue'a dí homhbu, hin da thájú tengu 'bu dyu t'uhnihu, 'bu 'bo'o 'dahma 'dan'yo da xijuŋŋe da 'yɛna da hyáju. Nguetho nu'u yu hyáte ɛna gue'bu ɛmme paði, pɛ hont'a in ndejuŋŋe ga tenhdru yú fehni. 15-16 Pɛ ga paði ga tenhdru a majuani nange ran huɛcate. Ne gue'a nán te xun ho ma mbuihuŋŋe, ne di jaju tengu 'bu n'danja'i tho ga cohmbu. Tengu 'bu rá já'igahu ra Cristo, ne nu'a ra Cristo, tengu 'bu rá yá a. Ne gue'a nín zot'u yu 'yɛc'yɛi. Nguetho di manda gahu ne di zerca ma mbuihuŋŋe, di jaju n'dat'a gam bɛmhbu, ne gátho ga comhba'ot'ehuŋŋe xun ho rá 'befi bi 'daju n'da ngu n'dajuŋŋe, ngue 'da dám fáxtahu, nange ran huɛcate. Ne gue'a nán te xun ho rá 'befi Oja, tengu 'bu bin te xun ho rá já'i ra Cristo.

Dám 'buhmbu ma'da'yo nange ra Cristo

17 Nugá dra Pablogá dím pɛngahyagá nange ra Hmu 'bu dí xi ahu na jaua, ngue nu'ahu him mam 'buhmbu ya tengu u yu já'i hinga na pa Oja. Ne him mam 'buhmbu tengu yu já'i ngue di manda yá ts'on'yomfɛni zehɛ. 18 Ne nu'u i 'yo tengu n'da ra xáda nange yan 'yomfɛni, ne hingui paði 'be'a nam bɔn'a i ɔt'e nguetho hingui 'yo bu ja rán nɛqui Oja. Ne hinguiŋŋe nde da ba Oja nguetho ɛmme xum me yú mbui u. 19 Ne hingui pɛ'ts' yú sá 'bu ɔt yu ts'oqui, nguetho ya xum bent ran ts'o, ne ɛmme di ho da 'yot'e hont'a go 'be'a man ts'o, nguetho hin'yuh mbo yú mbui 'be'a di zedi ngue da zammi. 20 Pɛ nu'ehuŋŋe hinga ngubu bi xán'nahu u bi xi'ahu

nangue ra Cristo. ²¹ Ya gá 'yøhmbu nangue ra Cristo, ne nu'bu majuani gá 'yøhmbu 'be'a bi xi ahu, gui pahmbu ya ngue gue'a majuani a. ²² Janangue'a dami hyehmbu gátho 'be'a gnám 'buhmbu, ngue ni nyon'yomfënisëhu i há ahu, ngue 'be'a gui ndese gui 'yøthu. ²³ Ne ma'da'yo ni mbuïhu ne nin 'yomfënihu, ngue gátho ma'da'yo guim bëmhbu ya. ²⁴ Ne dami hyehu ngue gátho ma'da'yo tengu bi zän'nahu Oja nangue rá páhä zëhe. Nuya dami 'yuhmbu ram 'bui njuantho gui 'yøthu, ngue nte man ts'o gui 'yøthu ya. ²⁵ Dami 'yeshu a ra fehni ngue madin xihmbu n'da ngu n'da ahu, ne guim mamhbua a majuani. Nguetho tengu 'bu n'danja'itho dí comhbua ra Cristo. ²⁶ Ne nu'bu guin cëhu nangue ran ts'o i t'ø't'e, pe damim fähmbu, mamán dá ahu ran ts'o. Ne hinga n'dapa gan cëhu. ²⁷ Pe xingui ts'u ga cëthu ra zïthu bu ja ma mbuïhu. ²⁸ Nu'bu guim pëhu 'da ahu, pe gui 'yeshu a gnám pëhu. Ne gam pëhmbu xun ho, ne gue'a gdi tïmhbu a gui homhbua, ne da zä gui fäx'u mi'da ngue hin'yu 'be'a da hyoni. ²⁹ Ne 'yo guim mamhbua yu ts'ore, pe guim mamhbua ran ho dí zë'u ne dí hyu yé mbuï u to'o gui xihmbu. ³⁰ Ne 'yo gadi unhdra ra dumbu a rá Hogandahi Oja nangue n'da ra ts'oqui. Nguetho nu'a i 'bupru mbo ma mbuïhu, ne gue'a da 'yudi ngue yá mbetigahu Oja 'bu rán zëgui ra pa, tengu 'bu jaju ra sello. ³¹ Dami 'yeshu a gni bëman'ahu, ne hin gan cëhu 'bu ja 'be'a da si ahu o ja 'be'a da t'ø't'ahu. Ne 'yo gadi c'aman'ahu n'da ngu n'da ahu, ne o guim bëmhbu ran ts'o nangue ni mijá'ihu. ³² Pe gan 'yørpahu ran ho n'da ngu n'da ahu, ne 'da xtán ja ni yembuïhu, ne gam punbahu n'da ngu n'da ahu, tengu tho i pun'nahu Oja nangue ra Cristo.

5

Da 'yø't'e xun ho u yá t'uhni Oja

¹ Ga øthu 'be'a ø't'a Oja, nguetho yá t'uhni gahu a ngue di huëgahu. ² Ngue ga ørpahu ran huëcate ma mijá'ihu, tengutho ra Cristo bi huëgahu 'bu min dáse bu ja ra pont'i nangueju. Ne nu ra Cristo bi un rá te, n'da ran t'unni ngue bi numanho Oja. ³ Ne yá t'uhni gahu Oja, janangue'a xingui ts'u gam bëmhbu ran ts'o, hin ga øthu ran 'yomt'ëni, xing ran ts'iyate, ne xinga n'da ran ts'o ga øthu. ⁴ Ne hin gam mamhbua ra ts'ore o gue ran 'yant'u, ne hin dan yá mangat'ihu, nguetho hin rán theui rá 'yëc'yëi Oja u. Pe ga xihmbu Oja jamadi nangue rán ho bi 'daju. ⁵ Pe dí pahmbu hingui sä n'da da yarpu di manda ra Cristo ne Oja, nu'bu i øtho ho ran 'yomt'ëni, o gue im bën ra ts'on'yomfëni, o gue i ø't' ran ts'iyate. Nguetho nu ra ziyate tengutho 'bu i thande 'be'a i ja. ⁶ Ne njon ga jafa da hyäju gue'bu 'bo'o da xiju ngue xun ho 'bu ga øthu ran ts'o. Nguetho to'o da 'yø't'

ya yun ts'o, ëmme xun ngu da nu rá cue Oja, nangue a him bi 'yørpá masu Oja. ⁷ Pe hin dan 'yohu to'o i ø't' ran ts'o, nguetho hin'yu 'be'a man jahu u. ⁸ Pe nu'ahu mam'bet'o gmi 'yohu bu ja ra 'bexui. Pe nangue gui 'buhmbu ra Cristo ya gui 'buhmbu bu ja rán nequi a. Nuya damam 'buhmbu tengu rán säui bu ja ran nequi. ⁹ Ne nu'a rán nequi Oja, gue'a dán jahu ra hogambui a, ne gue'a däm mamhbua majuani a, ne gue'a dá øthu ran ho a. ¹⁰ Ne dami hyumbi gan xähmbu gui 'yøthu 'be'a dí hyu rá mbuï Oja. ¹¹ Pe xingui ts'u ga øthu tengu ø't'u i 'yo bu ja ra 'bexui. Pe ga uhmbu ngue nte ni mbatho 'be'a ø't'u. ¹² Pe ga pe'ts' ma sähu hin gam mamhbua 'be'a ø't'u i ø't' mán t'aguitho ran ts'o. ¹³ Pe nu'a rán nequi Oja di yot'u to'o i 'yo bu ja ra 'bexui, nepe da badi ngue i ja yá ts'oqui. Ne hingui sä da 'yan mant'ägui tho ho n'da 'be'a ø't'e, nguetho nu'a rán nequi Oja di yot'u gátho ran ts'o. ¹⁴ Janangue'a nt'ø't'i: "Daman nuhmbu ngue gui ähmbu, tengu 'bu gyé duhu, nguetho nu'a ra Cristo di 'da ahu ran nequi," bi 'yëna. ¹⁵ Janangue'a dami jamansu 'be'a gui øthu, ne hin gam 'buhmbu tengu u yu ja'i ngue hingui padi 'be'a ø't'e. ¹⁶ Pe madague'a xun hëi yu pa i ja bu ya, dami hyumbi gam pëhmbu xun ho. ¹⁷ 'Yo gui co'yämbuïhu, pe dami hyumbi gui hyoni gui pahmbu rá páhä ra Hmu. ¹⁸ Pe hin dán johyahu a ra sëi, nguetho di ts'ongahu a. Pe man'da dán johyahu rá Hogandahi Oja. ¹⁹ Ne 'da dán johyabahu n'da ngu n'daju ngue dan xihmbu 'be'a i øcahu ra Hmu, ngue dan tuhmbu yá thuhu Oja gátho ma mbuïhu dá ëspahu Oja a. ²⁰ Ne thocua tho ho ga xihmbu jamadi Oja ra Ta, nangue 'be'a gátho jaju, nangue rá thuhu ma Hmuha ra Jesucristo.

Dim 'bumanho yu 'yëc'yëi bu ja yün nguse

²¹ Ne hin dan junthu, pe 'da xtán 'yëhe thohu, nguetho gátho gahu dän numansuhu ra Cristo. ²² Ne nu ahu gyé xisuhu, dami 'yøthu 'be'a im man ni ndøhu, tengutho bu gni 'yøthu a im mam ma Hmuha mahëts'i. ²³ Nguetho nu'u yun 'yohu i 'bet'o bu ja rán ngu, tengu a ra Cristo i 'bet'o bu 'buh yu 'yëc'yëi, ngue tengu 'bu guese a rá ja'i a, ne räm pørpate gátho u. ²⁴ Nu'u yu xisu da 'yø't'e 'be'a gátho im man yá ndø, tengu tho yu 'yëc'yëi da 'yø't'e 'be'a gátho im man ra Cristo. ²⁵ Ne nu ahu ma min'yohu ahu, dami huëc ni xisuhu, tengu tho a ra Cristo bi huëc yu 'yëc'yëi, ne bi un rá te nangueju. ²⁶ Ne nu a ra Cristo ngubu bi 'yø't'e, nu'bu mi japi da bo xun ho gátho yu 'yëc'yëi nangue räm hman Oja. Nguetho ram hma tengu 'bu ra dehe i pe't'e gátho ran ts'o. Ne nu'a ran xixya, n'da ra hmëpya ngue ra Cristo bi hoga ma mbuïhu. ²⁷ N'damhuma da zin u yu 'yëc'yëi, ngue ya gátho mahoqui, ne nte man ts'o din 'yohu. Ne hin'yu 'be'a dá thübi, pegue

gátho i jua a ran ho. ²⁸ Ne gátho yán 'yohu, nde'bu di huçc yá xisu, tengu bu ní huçc rá ja'izehe. Nguetho nu'u to'o di huçc rá xisu, din huçc zehé a. ²⁹ Ne xinga n'da ra ja'i i san rá ja'izehe, pe din jamansu, ne i 'uini xun ho rá ja'i, tengutho i ot'a ra Cristo nangué ya 'yçc'yei. ³⁰ Nguetho nuju dyu 'yçc'yeihu, tengu 'bu rá ngoc'yei ne rá do'yo gahu a rá ja'i ra Cristo. ³¹ Tengu mán t'o't'i: "Nu'bu n'da ran 'yohu i sin rá xisu, i soh rá ta ne rá mbe, n'damhma da zá di manda rá xisu, tengu 'bu é rá ja'izehe," bi 'yén'a ra t'ohni. ³² Ne xun he'i da badi 'be'a nam bôn na, pe di ngá drá Pablogá, ngue i udi nangué ra Cristo ne nangué ya 'yçc'yei. ³³ Pe ne im ma, gátho ahú ngue gyán 'yohúhu, dami huçc ni xisuhú tengu bu gní huçc zehéhu. Ne nu'ahú gyú xisuhú damin numansu ni ndóhu.

6

¹ Nu'ahú gyú t'áhnihu gyú 'yçc'yeihu dami 'yóthu 'be'a man ni tahu ni mbehu, nguetho gue'a yán thehu a ngue gui 'yóthu. ² Dami numansu ni tahu ne ni mbehu. Ne gue'a rá mbúdi a rán t'edi Ojá ngue ní jap Ojá n'da a, ngue bi ma maya'bu. ³ Ne guehna ran japi bi ma da nu n'da 'bu da 'yot'e, ngue din ja ran johya ne xun ngu yu pa dim 'bucua ja ra hái. ⁴ Ne nu ahú gyú tahu, nu'bu guí suh ni t'áhnihu, nde'bu hin gui jafu din cuetho. Pe dami temanhoú guepú di 'yçc'yei ra Hmu u. ⁵ Ne nu ahú gyú mbefihu ne gyú 'yçhéhu, dami 'yóthu xun ho 'be'a im man ni hmuhú ua ja ra hái, ne guin numansuhú u, ne gui suhu. Ne mpáhá thofo gui 'yóthu ni 'befihu, tengutho bu gní 'yórpahu rá 'befi ni Hmuhú ra Cristo. ⁶ Dami 'yóthu xun ho ni 'befihu, hinga hont'bu in nu ahú ni hmuhú, pe dami 'yóthu tengutho bu gnín 'yçhéhu ra Cristo. Ne gátho ni mbúihu, ne gue'a rá páhá Ojá a býa. ⁷ Dami 'yot' ni 'befihu nangué ran johya, tengu bu gní 'yóthu rá 'befi ni Hmuhú mahçts'i, ne hinga hont'a din numanho ahú ya ja'i. ⁸ Ne damim bémhbu ya, Ojá di cos'ahu ran ho nangué ran ho xcá 'yóthu, madague'a gyú 'yçhéhu o gue gyú hmuhú. ⁹ Ne nu ahú gyú hmuhú, pe gui 'yórpahu a xun ho u ni mbefihu, o gue ni 'yçhéhu, tengu tho bu gní ndepe da 'yot'ahu ran ho. Ne hin gui xihmbu yun anbi, nguetho guí páhmbu ngue n'dat'a ni Hmuhú mahçts'i. Ne nu a ra Hmu mahçts'i hin di hyeçpú na nuju.

Di zerca ma mbúihu rá ts'edi Ojá tengu rá he ra dofui

¹⁰ Ne nuya ma zu cu ahú, ga zacua ma mbúihu nangué rá ts'edi Ojá i jaju. ¹¹ Ngue tengu n'da ra dofui i he rá he ngue ra t'egui ní tácuá yún sá u yún súihu. Ne ngutho rá ts'edi Ojá 'bu dí homhbu ngue hin da zá da hyájú ra zíthu. ¹² Nguetho hinga gue'u ya ja'i man súihu, pe gue'u yá hmu yu ts'oqui,

ngue ra zíthu rá hmu ra 'bexui i ja gátho ra ximhái. Ne u gátho yám fáts'ihu ra zíthu in 'youi ran dahi, ne gátho 'be'a má ts'edi bá nexpu 'buh rá hmu ran ts'o, gátho man súihu u. ¹³ Janangué'a tengu 'bu ga hehu yu t'egui ya, nangué gátho rá ts'edi Ojá, ngue ga háthu ga tafu yén sá ra zíthu i sác ma mbúihu. Ne nu'bu dá tãhmbu ran sui, ya dá juahmbu xun ho, ne dá nuhu xingui ts'u dá 'behmbu. ¹⁴ Ne nu yu t'egui dí xi ahú, ne gue'u nán sáhu u. Ngue nu'a ram hma dí tenhdu, ngue tengu 'bu ran gut'i ngue ra t'egui gam páthu. Ne nu'a ná hãmhbú ran hogui bi 'yórcahu ra Cristo, tengu 'bu ra coto ngue ra t'egui a, ngue hingui sá da daju ra zíthu. ¹⁵ Ne nu'a ná yámanhoú Ojá nangué'a ran ho ma'da'yo dá hãmhbú, ne gue'a ná huthu ran zambú tengu 'bu dí net' ma zapathoú ngue yu t'egui, ne dan tihmbu ga sũhmbu ra zíthu. ¹⁶ Ne man'da, nu'a ná páhmbu majuáni Ojá, ngue tengu 'bu n'da ra xit'egui ní dáqui gátho yén sá ra zíthu, tengu 'bu t'engbahu n'da ra sibi. ¹⁷ Ne nu'a ná páhmbu majuáni dãm pøhmbu, tengu 'bu dá pant' ma yáhu ra fui ngue ra t'egui, ngue hin gam bémhbu a in nde di bengahu ra zíthu. Ne nu'a rám hman Ojá, tengu 'bu ra espada di 'daju rá Hogandáhi Ojá, gue'a dãm muthu ra zíthu a. ¹⁸ Pe thocua thofo dan yáhu Ojá, ga áfu rá ts'edi, xingui ts'u ga eshu nan yáhu Ojá, tengu di bengahu rá Hogandáhi Ojá. Ne dan çhyahu hin dan xømbúihu, ngue ga áfu Ojá da mbäx'u gátho ma mi'yçc'yeihu. ¹⁹ Ne nugá drá Pablogá, dami 'yáfu Ojá nanguécá, n'damhma di 'dacá ran 'yomfçni ne ga hut'anzambú gam mamp'a rám hma, ne ga xi u hing yu judío 'be'a nde Ojá ngue da bäh ya. ²⁰ Gue'a nán ofädigá a, ngue dí xicá yu ja'i 'be'a bi xicá Ojá. Dami 'yáfu rá ts'edi Ojá ngue hin ga su ga thoqui gam mangá rám hma.

Ran zengua ran zegui

²¹ Nuya dí penhá bu na ma cuhu ra Tíquico, ngue çmme mahuequi. Ne nuna çmme øt'e xun ho rá 'befi Ojá. Nu'a da xi ahú 'be'a gátho dadí jagá, ne nangué gátho 'be'a dí øt'á. ²² Nuna ra Tíquico da gax na ra søcuá dí øt'á, ne da xi ahú nanguécáhe, ne da hyut'a ni mbúihu. ²³ Pe Ojá ma Tahu ne ma Hmuhú ra Jesucristo da hyut'a ni mbúihu, ne di ja ahú gui huçc ni mi'yçc'yeihu, nguetho gá hyãmhbú rán ho mbo ni mbúihu. ²⁴ Pe Ojá di 'da ahú rán japi gátho ahú to'o gátho hin gui 'ye'ts'a gnín numanhoú a ma Hmuhú ra Jesucristo. Ne hont'a dá xi ahú ya.

FILIPENSES
Ra sɔcuã bi 'yorba ra Pablo u
yu 'yɛc'yɛi bu ja ra ðahnini
Filipos

Ran zengua

¹ Nugã drá Pablogã dí yo'be ra Timoteo drá 'yɛhɛ'be ra Jesucristo. Dí o't'ã'be na ra sɔcuã gãtho ahũ ma zu cu ahũ, ne u yu ngarbi ne u yẽm fãts'ihũ yu ngarbi, ne gãtho u i 'bũpũ ra ðahnini Filipos ngue i ten'na ra Cristo. ² Pẽ dí ndep Ojã ma Tahũ ne ma Hmuhũ ra Jesucristo da 'yents'ahũ rán jãpi ne da hyut'a ni mbũihũ.

Nu ra Pablo i ãp ra jamadi Ojã nanguue yu 'yɛc'yɛi

³ Jamadi, dí ɛmp'a ma Ojã, n'dandj ngu n'dandj dí m bɛn ahũ, nguetho gue ahũ mam fãts'i ahũ bi 'dacã Ojã. ⁴ Nẽ zãj ɛmmẽ i jagã ran johya 'bũ dí ãpã ra jamadi Ojã nanguue ahũ. ⁵ Nẽ dadĩn johyagã nguetho n'dat'a rá 'bɛfi ran ho ma'da'yo dí comhbũ, gue'a gní zɛju a, ne gue'a gá 'yothũ 'bũ rá mbũdi gá 'yɛc'yɛhhũ, ne asta gue yu pa i jabũya. ⁶ Nugã dí pãdi ngue Ojã dí thocta a ra hoga'bɛfi ngue bi da'mi bi 'yorbũ ni mbũihũ, jananguue a di juadi xũn ho 'bũ bi zõn ra pa ba ɛh mahõn'a ra Jesucristo. ⁷ Nẽ gue'a ná ãpã ra jamadi Ojã a, ngue ɛmmẽ dí m bɛn ahũ. Nẽ tengu'bũ 'da'angu dí sãhũ ran unbi dí sãgã ne gue'a ná comhbũ rán jãpi Ojã a, dá gue'bũ dí ofãdigã, o gue'bũ dí 'bãpũ ja ran juãnbate, ngue dadĩn yãn a rán ho ma'da'yo ra Cristo dí m ma ngue majũqũni a. ⁸ Nẽ hõnt'a Ojã i pãdi hangũ nan gu bũ ná huɛc'ahũ, ne tengu bũ ɛmmẽ ni huɛgahũ ra Jesucristo. ⁹ Hanangu'e'a dí ãp Ojã ngue man'da xũn gu din ja ahũ ran huɛcate n'da ngu n'da ahũ, ne din ja ahũ ran 'yomfɛni xũn ho, ne guim bɛmhũbũ xũn ho nanguue a 'bɛ'a gãtho guí ɔthũ. ¹⁰ N'damhãma guí huanhũdũ 'bɛ'a man'da xũn ho guí 'yothũ, ne n'dat'a guim bɛmhũbũ, ne hin hapũ di nequi ni ts'oquihũ 'bũ bi zõn ra pa ngue ba ɛh ra Cristo. ¹¹ Nẽ hõnt'a ra Jesucristo sã dí 'da ahũ ra hogambũi, ngue xũn gu yu hoga'bɛfi din ja ahũ, ne gue'a dí t'ɛspa Ojã a.

Hõnt'a ra Cristo nám 'bũ a ra Pablo

¹² Ma zu cu ahũ, dí n de ahũ ngue guí pãhmũbũ, gue'a nãn te ran ho ma'da'yo a nám 'bãcã ua. ¹³ Ngue gãtho yu dofãi ua ja ran guts'ut'abi, ne u gãtho mi'da yu jã'i i pãdi ngue rá 'bɛfi ra Cristo a ná 'bãcã ua. ¹⁴ Nẽ dá gue'bũ dí ofãdigã, pẽ gue'a ní hyut'an zambũi ma cuhũ ngue'ũ xũn gu i 'bũcua, ne hinguin su 'bũ im man rãm hman Ojã. ¹⁵ I 'bũcua 'da u ngue im mamp'a rãm hman Ojã, i sɛya nanguue rãm hman Ojã dí ɔt'ã. Pẽ i 'bũh mi'da ngue im man rãm hman Ojã ngue nde

da 'yõt' ran ho. ¹⁶ Nẽ nu'ũ ngue u i ja ran ts'ɛya, im ma nanguue ra Cristo, nguetho in nde 'bɛ'a da ðãse u. Pẽ hinga gãtho rá mbũi im ma, pẽ hõntho nde u ngue di yop a ma dumbũigã ua ja ra fãdi. ¹⁷ Pẽ nu'ũ mi'da di huɛgã, ne nde da mbãxgui, ne gue'a ní man rãm hman ra Cristo u, nguetho i pãdi 'bɛ'a ná 'bãcã ua, ngue dí n yãnba a rán ho ma'da'yo ra Cristo. ¹⁸ Pẽ madague a hõnt'a go to'o im mamp'a rãm hman Ojã, dá gue'bũ n'dat'a im bɛni o hin'na 'bũ im ma nanguue a ra Cristo, ne guexta a ɛmmẽ dadĩn johya. Nẽ thoçuã thocho dan johyagã. ¹⁹ Nguetho dí pãdi ngue ga põmanhogã ua ja ra fãdi, nguetho zãj guí ãfũ rá ts'edi Ojã nanguuecã, ne zãj i fãxcã rá Hogandãhi ra Jesucristo. ²⁰ Nugã hin dí n ɛdegã ngue m'bɛjua ga pɛ'ts' ma sã nanguue 'bɛ'a dí ɔt'ã, pẽ ɛmmẽ dí n de ga hut'an zambũi gam mangã xũn ho rãm hman Ojã 'bũ bi ts'ɛgbã. Jananguue a gãtho yu jã'i da bãh rán uixte ra Cristo nanguue a dí ɔt'ã, madague'bũ dí 'bũcã o gue'bũ da thogã. ²¹ Nguetho hõnt'a dí 'bũi nanguue ra Cristo, dí n ɛdegã ngue dí n uixte ra Cristo nanguue 'bɛ'a gãtho dí ɔt'ã, ne man'da tho 'bũ dá tugã. ²² Pẽ nu'ũ bũ guexta a dadĩ thoqui dí 'bũcua ja ra hãi, sã ga tãh mi'da yu jã'i ngue da 'yɛc'yɛi a ra Hmu mahɛts'i. Pẽ hin dí pãse nda a ga huanhni, hague dam 'bũi, uague ga tu. ²³ Pẽ nugã ɛmmẽ xũn hɛi ga pãdi nda a ngue man'da xũn ho. Pẽ nu'ũbũ da hõnsegã, man'da dí n de 'bũ ga tu ngue ga mba nĩm 'bũ'be ra Cristo, nguetho man'da xũn ho nanguuecã. ²⁴ Pẽ man'da xũn ho nanguue ahũ ngue guexta a dí 'bũcã ua ja ra ximhãi. ²⁵ Jananguue a dí hãxãnjuãni guexta a dam 'bũcã ua ngue ga fãx ahũ ngue dí n te ni t'ɛc'yɛihũ. Nẽ man'da dí n ja ahũ ran johya 'bũ man'da gá 'yɛc'yɛihũ ra Cristo. ²⁶ Nẽ nu'ũbũ dí 'bũcã ua ja ra hãi, ne guin nuju mahõn'a, ɛmmẽ da hyu ni mbũihũ nanguue ra Cristo, ne guí 'yɛspahũ ra Cristo bũya. ²⁷ Pẽ damam 'bũhmbũ 'bɛ'a rãn sãhũ rãn ho ma'da'yo ra Cristo. Nẽ madague a 'darbũ dí 'bũhmbũ o yabũ dí 'bũcã, pẽ ga ɔcã ran ho guí 'yothũ bũya, nanguue 'da' angu guim bɛmhũbũ, ne guí fãhmbũ ma t'ɛc'yɛihũ nanguue rãn ho ma'da'yo ra Cristo. ²⁸ Nẽ hin guí suhũ to'o da zu ahũ nanguue ran ho ma'da'yo. Nẽ nanguue hin gá suhũ, da bãdi ngue dí 'bɛh yũ te u, ne da bãdi ngue i ja ahũ ra temazãj ngue bi 'da ahũ Ojã. ²⁹ Nguetho hinga hõnt'a ran ho bi 'da ahũ Ojã ngue guí 'yɛc'yɛihũ ra Cristo, pẽ ne'a man'da ran ho, ngue guí sãhũ yun unbi nanguue ra Cristo. ³⁰ Nẽ 'da'angu dí ɔthũ ya, dadĩn unbahũ ngue dí n yãmhũbũ a ran ho ma'da'yo, tengu thocho gá nuhũ dá ɔt'ã mãm'bet'o, ne guí ɔhmbũ ngue guexta'a dí ɔt'ã ya.

Nu rán uixte ra Cristo, hin'yu ran 'yets'i

1 Nu'bu gue'a ra Cristo di ze ahu, ne guí pãhmbu rán huçcate a, ne nu'bu guín 'yothu rá Hogandãhi Ojã. ne guí pãhmbu gui 'yothu ra yembu ne ra mate, dan johyagã 'bu. 2 Pe dami yusca ma mbui ran johya nange 'be'a gui othu ya, ngue n'dat'a guim bẽmhbu, ne 'da xctin huçctahu, ne 'da'angu nin 'yomfẽnihu guim bẽmhbu, hinga 'dahma 'dan'yo guim bẽmhbu. 3 Ne hin ga othu ran 'yuya, ne hin dan 'yexhu, ne hin gam bẽmhbu ngue dan uixtehu, pe man'da da bẽnse n'da hingui hose xinda gue'ũ gã mi'da. 4 Ne hinga hont'a ga hosehu gam bẽmhbu, pe ne'a i hon u mi'da ga fãxhu. 5 Pe n'da ngu'n'da dam bẽmhbu tengu tho bu i bẽnju ra Cristo. 6 Nu ra Cristo 'da'anguudu Ojã a, pe him bin 'yẽzche ngue Ojã a, nguetho bi bẽnju. 7 Ngue bã sogui gãtho rá ts'edi mahçts'i, ne bin 'yehẽ 'bu mín ja'i ua ja ra ximhãi, ne bi mbãx yu ja'i. 8 Ne nu'bu mín ja'i xingui ts'u bin 'yets'i, pe bi 'yot'e gãtho 'be'a min nde Ojã, ne bi du bu ja ra pont'i tengu n'da ra ts'om'bãi. 9 Ne nange a bi 'yot' ra Cristo, Ojã bi 'yẽspa a, ne bi un ra ts'edi man'da xun gu, ne gue'a ra thuhu bi unni emme man'da di muui. 10 Janangue a nu'a ra Jesús gue'a rán säui din thãnde a, gãtho 'bupũ mahçts'i ne'cua ja ra häi ne'ũ gãtho xun du, yu ja'i ne yãm 'behni Ojã ne yu zĩthu, gãtho da 'yẽspa ra Jesucristo ra Hmu. 11 Ne gãtho nãn gu da badi ne da ma ngue gue'a ra Jesucristo a ra Hmu nange gãtho 'be'a i ja, n'damhma gãtho da 'yẽspa Ojã ra Ta.

Nu yu 'yẽc'yẽi guesẽ u yun yot'i ua ja ra 'bexui

12 Janangue a ma zu cu ahu ngue dadí huçc'ahu, zãí gã 'yothu 'be'a dá xi ahu nu'bu 'darbu mãm 'buhmbu, pe madague'a yaua dí 'bucã ya, man'da hnehi thohe gui 'yothu a nin sähu ngue i 'buh ma pørpatehu, ne hin gan 'yexhu, pe guin numansuhũ Ojã. 13 Nguetho gue'a Ojã dim pẽpu mbo ma mbũhu ne gue'a di 'dajũ rá pãhä ne rá ts'edi ngue ga ørbahu rá pãhä Ojã. 14 Ne o gadi yãni tohu, xín gan junthu, pe dami 'yothu gãtho in nde Ojã. 15 N'damhma njon da dingahu n'da ran ts'o ngue da ma i ja ma ts'oquihu. Pe dam 'buhmbu tengu man sähu ngue yã hogat'ahni gahu Ojã, gueru 'bu u yu ja'i ngue i øt' ram fẽts'i. Janangue a ga othu buya tengu n'da ran yot'i bu ja ra 'bexui, ngue ga xihmbu rám hman Ojã di un ra te. 16 Ne nu'bu gui xihmbu rám hman ra temazã, nugã dan jhyagã 'bu bi zøn ra pa ngue ba çh ra Cristo, ngue hin'yu 'be'a dá pe'ts' ma sã nange ra 'befi xtã øt'ã bu gui 'buhmbu. 17 Nguetho dadí hoc'a ni t'ẽc'yẽihu, tengu'bu dadí hocã n'da ra 'bøts'e, xun ho 'bu unã undã Ojã. Ne nugã 'bu hin dí gua u yun angí dá sã 'bu gmí 'yẽc'yẽihu, pe man'da

xun ho 'bu ga un ma te ne ga fãm ma ji, ngue dí gua a ra 'bøts'e ga undã Ojã nange gãtho ahu. Guexta a dadín johyagã, ne da zã gui hyãmhbũ man johyagã. 18 Janangue a ga comhbũ man johyagã 'bu bi zøn ra pa da t'ẽna da thogã.

Ra Timoteo ne ra Epafrodito

19 Ne nu'bu rá pãhä Ojã 'bex ga pẽn'nahu bu ra Timoteo da nu ahu. Ne nu'bu dá pađi 'be'a gadi jahu bu dan johyagã buya. 20 Nguetho njohgui 'bucua man'da ngue im bẽni tengu dí m'be'ra ra Timoteo nange ahu. 21 Nguetho gãtho mi'da i 'bucua im bẽnse nange yã 'befi zehẽ, ne him majuãni rá 'befi ra Cristo Jesús im bẽm buya. 22 Pe ya guí pãhmbu ngue emme di muui nange 'be'a i øt' na ra Timoteo, ngue dí com'be rá 'befi Ojã, tengu n'da ra ts'ant'ũ i conhui rá 'befi rá ta. 23 Pe dí øt'mi hasta gue'bu ga paçã 'be'a din jacã ua. Ne m'be'ua ga penhdã bu na ra Timoteo. 24 Pe xømhma da nde ra Hmu mahçts'i ngue da zã ga mba bu n'dihi, gan nu ahu. 25 Pe dí m'be'ni ngue m'be'to ga pẽn'nahu bu mahøn'a na ra Epafrodito, ma cen'hu, ne dí com'be rá 'befi ra Cristo dí yãnb'a'be a rán ho ma'da'yo. Guehna guã pençã'be ua nange da mbãxca'be. 26 Pe nuyã emme nde da mba bu gam 'buhmbu mahøn'a, ne emme tu rá mbui ngue ya rá 'yøhmbu ngue mí u a. 27 Ne majuãni emme mi u ne mi ts'ũtho xtãn du. Pe nange rá mate Ojã ngue him bi du. Ne nu'bu xtãn du, man'da emme xun gu ra dumbu xcã nugã 'bu. 28 Pe janangue a dí humbi ga penhdã n'dihi na, n'damhma gan johyahu 'bu guin nuhu mahøn'a, necã da hyu ma mbũgã u. 29 Ne nu'bu bi zøm bu dami simhbũ xun ho, ne gui 'yãfu ra jamadi Ojã ngue bi xox a. Ne gãtho yu ja'i guin numan-suhũ ngue øt'e tengu i øt' na ra Epafrodito. 30 Ne nuna mi ts'ũtho xtãn du nange rá 'befi Ojã, nguetho bi 'yẽn rá te nange bi zequi, ngue bi 'yot' ra 'befi tengu tho'bu gue ahu xzuí zejũ.

3

Nu ra Cristo 'bu dí'ẽc'yẽihu, gue'a ni bo ma mbũhu a

1 Nuyã ma zu cu ahu, dí xi ahu, daman johyahu nange ra Hmu mahçts'i. Nugã hin dadín xømmbu ngue ga xi ahu mahøn'a, gan johyahu, nguetho nin hos'ẽhu ngue dí xi ahu. 2 Daman jamansuhũ nange u yu ts'on'yomfẽni ja'i, nguetho nu'ũ tengu tho'bu yu satexã'yo, ne i xi ahu jatho da hme'pya ni ja'ihu ngue da mba nthẽqui ahu. 3 Pe nuju majuãni am hme'pya gahu bu na nuju Ojã, nguetho dí thãndehũ Ojã nange rá Hogandãhi, ne dadín johyahu nange a ra Cristo Jesús, ne dí pãhmbu hinga gue'a man hosegahu ní 'yẽnju yã t'ũnigahu Ojã. 4 Pe nu'bu 'bo'o sã çna yã t'ũhni Ojã nange xun

hose, pe man'da sä xcá engä 'bũ, nguetho man'da mi pømanho man t'øt'egä. ⁵ Nguetho dãm 'bũ nangue yũ judío, ne ná hyãtøpa xtãm 'bũcã 'bũ mi thegã ma xifani, ne gãtho dá comhbe a bi xije Ojã dyã hebreohe dyã judíohe, nguetho nu'a ma ra hebreo a gue a bi xãnd mam bombøta ra Benjamín mi 'bũh maya'bũ. Ne dá tendã 'be'a im man yũ fariseo, ngue ãmme dá humbi dá øt'ã ã yãn t'ẽdi yũ judío. ⁶ Ne nugã ãmme dá yãngã a ma t'ẽc'yẽihe dyã judíohe, janangue a madí unba yú 'yẽc'yẽi ra Cristo. Ne mi øt'ã ã gãtho yũn ho im man ã yãn t'ẽdi yũ judío, janangue'a njo'o to'mo mi sä da man'a n'da rán t'ẽdi Ojã ngue dá festhoho. ⁷ Ne mím bẽngã ní zingã Ojã a man hose. Pe nuya dí pãdi ndetho di 'berpa nín 'yomfẽni n'da a. Ne dá e'ts'ã a ná bẽngã xũn ho segã janangue bi zã dá tĩngã ran ho nangue ra Cristo. ⁸ Ne madague'a hangu nan gu xtã øzehẽgã, pe ndetho man'da di 'bedi, nguetho man'da di muui ngue dí pãcã ra Cristo Jesús ma Hmu. Janangue a gãtho man hose dá 'bedi, ya him mím numanho, n'damhma bi zã dán 'yo'be ra Cristo. ⁹ Ne nuya sä dam 'bũbe ra Cristo, ne ntemanho i jagã 'be'a dí øzehẽgã nangue yũn t'ẽdi, pe nangue a dí 'yẽc'yẽi 'be'a bi 'yørcã ra Cristo, ne gue'a i bo ma mbũi a ne in numanhogã Ojã. Nguetho Ojã in numanho ã i hãntho rá mate ra Cristo. ¹⁰ Ne nuya hønt'a man'da ãmme dín nde ga pãdi xũn ho a ra Crsito. Ngue ga com'be xũn ho a rá ts'edi bin t'um 'bũ mí dãmbeñi, nguepũ da zã dam 'bũi xũn ho 'bũ dí 'bũtua ja ra ximhãi, ne da zã dan unãbã tengu yũn unbi bi nu a, ne da zã ga com'be rán ðate, ngue nde da ma di 'berqui xũn ho a man yombãi zehe. ¹¹ Ne nubũya xømhma thofo da zã ga com'be xũn ho a rá ts'edi ra Cristo bin t'um 'bũ mí dãmbeñi, ngue dam 'bũi xũn ho a ra 'da'yote.

Gan uẽnthoũ ga tqhmbũ ra 'dihĩ bũya

¹² Pe nugã hingui sä gam mangã ngue gãtho di com'be rá ts'edi ra Cristo, nguetho hin danã søni ngue gãtho xtãn thofo ga øt'e. Pe guexta a dadĩ thoqui di honi ngue ga pãdi gãtho 'be'a bi bẽngã ra Cristo Jesús 'bũ mi bẽndgã. ¹³ Pe ma zũ cu ahũ dí xi ahũ ya, ngue hinga gãtho dí øt'ã xũn ho, pe hin dín nde gam bẽngã mahø'n'a 'be'a xtã øt'ã mam'bet'o. Pe guexta a ãmme dadĩ thoqui dí nde man'da ga øt'ã ran ho, ngue ga tqãh xũn ho. ¹⁴ Ne dín nde gan uẽntho xũn ho, ngue ga tqãh ga hãn a i zoncãhũ Ojã bũ mahẽts'i ga hãmhbũ, nangue dí 'yẽc'yẽihũ ra Cristo. ¹⁵ Ne gãtho ahũ ngue xũn te nin 'yomfẽnihũ nangue ni t'ẽc'yẽihũ, nde'bũ 'da'angu guim bẽmhũbũ tengu dím bẽngã. Ne nu'bũ bũ a n'da ahũ n'dan'yo guim bẽmhũbũ, nu a Ojã di ja ahũ ngue gui pãhmbũ 'be'a nde Ojã. ¹⁶ Pe nde'bũ ga thøhmbũ tengu zãdi dí øthũ, nangue rá 'bẽfi Ojã. ¹⁷ Ma zũ cu ahũ, dami

tenhdũ a 'be'a dí øt'ã, ne'ũ mi'da 'bũ i øt'a tengu dí øt'ã, dami tenhdũ ã. ¹⁸ Nugã drã Pablogã, ga xi ahũ mahø'n'a, ãmme xũn gu yũ nidj ya xtã xi ahũ, nguetho ãmme tu ma mbũi nangue 'be'a i øt'ũ 'da xũn gu, i zãn a 'yo bũ rá 'yo Ojã, pegue dín sũhmbũ ra Cristo ngue hingui 'yẽc'yẽi 'be'a i du bũ ja ra pont'i. ¹⁹ Ne da zø'n ra pa ngue da guadi ne di 'beh yú te, nguetho hønt'a 'be'a i si ne 'be'a ndese rá jã'i i hãdumbũ. Pe ãmme dín 'yẽx ã nangue 'be'a i øt'ũ ne hin'yũ yú 'yãsä. Ne hønt'a im bẽni nangue a 'be'a jãua ja ra ximhãi. ²⁰ Pe nuju dyã 'yẽc'yẽihũ, dyã menguhũ bũ mahẽts'i, ne dadĩ thoqui dí tømдах ngue ba ãh mahẽts'i a mam pøpatehũ, ngue gue'a ma Hmuhũ ra Jesucristo. ²¹ Ne nu'a ra Cristo di pãrcã ma ngøc'yẽihũ tengu rá jã'izehe ngue nuixte thofo, rá rs'edi i ja. Ne n'dat'a rá ts'edi ngue di manda 'be'a gãtho i jãua.

4

Thoscua thofo dan johyahũ nangue ra Hmu

¹ Ma zũ cu ahũ ãmme dadĩ huẽc'ahũ ne ãmme dím bẽn ahũ, nguetho xcã 'dajũ ran johya, ne nangue gã 'yẽc'yẽihũ, gue'a ní nequi xũn ho ma 'bẽfigã a. Ne nuya ma zũ cu ahũ, o gadĩ uãnsã nin 'yomfẽnihũ nangue ni t'ẽc'yẽihũ. ² Ne nu aui man ju aui nangue ra Cristo ra Evodia ne ra Sintique, dami 'yørcãui ra mate ngue 'yo gadĩ sũhmi, nguetho gadĩn cuui nangue ra Hmu mahẽts'i. ³ Ne nu i ma hogamfãts'i'ĩ ngue gã fãxã ra 'bẽfi, dami fãx ã yũ xisu ngue dím 'bũmanho, nguetho ãmme dãm pecãhe ã nu'bũ má mamhbe bũ rán ho ma'da'yo ra Cristo. Ne a ra Clemente ne'ũ mi'da bi mbãxqui, ngue gãtho bi thusca ma thuhuhũ bũ ja ra xøcuã bũ mahẽts'i nangue bin 'dajũ ra temazãjã. ⁴ Pe thocua thofo dan johyahũ nangue ra Hmu, ne dí xi ahũ mahø'n'a, dan johyahũ. ⁵ Ne ga fãxhũ ma mijã'ihũ, n'damhma gãtho yũ jã'i da nu ngue dadĩ jamansuhũ 'be'a nám 'bũhmbũ. Ne gam bẽmhũbũ ngue mi ts'utho ba ãh ra Hmu mahẽts'i. ⁶ Ne hin ga hãdumbũihũ nangue 'be'a gãtho di homhbũ, pe gãtho ga xihmbũ Ojã 'be'a di homhbũ, ne ga xihmbũ ra jamadi ngue zãdi ørcãhũ a xũn ho. ⁷ Ne nu Ojã da hyurca ma mbũihũ bũya nangue ran johya hingui sä xtãm bãse n'da, pe gue'a ran johya ní jamansuc ma mbũihũ ne man 'yomfẽnihũ, nangue dín 'yohũ ra Cristo Jesús.

Gam bẽmhũbũ 'be'a gãtho xũn ho

⁸ Nuya ma zũ cu ahũ, mi'da jãua ngue dín nde ga xi ahũ. Ngue gam bẽmhũbũ gãtho 'be'a a majuãni, ne gãtho 'be'a yún thehũ ngue dí hnumansujũ, ne gam bẽmhũbũ hin di yoho bũ dá øthũ 'be'a di øthũ, ne hin te man ts'o gam bẽmhũbũ. Ne gam bẽmhũbũ ga ørpahũ 'be'a dí hyu yú mbũi ã ma jijã'ihũ, ne gam bẽmhũbũ

ga øthu 'be'a mfaði ngue xun ho. Ne gam beḿhbu gátho 'be'a ḿme xun ho, ne gam beḿhbu ngue 'be'a gátho da t'ḿpi xun ho. ⁹ Ne gui 'yøthu 'be'a gátho dá xán'nah, ne gui tenhdu gátho 'be'a xtá ut ah. Ne nu'bu ngubui gui 'yøthu, da zä gan 'yohu xun ho Oja ngue zai i hurpa ní mbui n'da.

Bi 'benpi ts'u ram fäts'i a ra Pablo

¹⁰ Ne nu Oja bi 'dacä ran johya nangua ga beḿju mahøn'a, ngue gadí zeju ts'u. Ne dí paçä ngue hin gá pumbenij, pe hønt'a nja, him mi sä bu gui zeju mam'bet'o. ¹¹ Pe hin dí ḿna ngue xcán unbä 'bu hin xqui fäxcahu, nguetho ya xtán zai ngue i jagä ran johya madague'bu i ja a ga honi o hin'y. ¹² Nugä dí paçä 'be'a nám 'bumanho n'da ra hyoya, ne dí paçä 'be'a nám 'bumanho n'da ngue i ja xun gu. Ne dadín johyagä madague a dín niyagä o gue dí tumanthuhugä. Ne hønt'a go 'be'a dín nu, uague xun gu i jagä o hin'y, pe i hu ma mbuigä. ¹³ Ne hønt'a go má ts'edi i ndec Oja, ya gátho sä ga øt'e, nguetho i fäxca ra Cristo. ¹⁴ Pe guexta a xun ho gá 'yøthu ngue gá zeju ts'u, ngue i pan hnuman'ugä. ¹⁵ Ne nu ah gui 'bahmbu bu Filipos, gui pahmbu ngue høNSE ah gá zeju ts'u nu'bu má pøngä bu ra häi Macedonia, ngue rá mbudi dá mangä ran ho ma'da'yo bu, ne gá pēncāhu ra mbeti. ¹⁶ Ne nu'bu guexta a mí 'bucä bu ra hnini Tesalónica, yondi hyundi gá pēncāhu ra mbeti, gue'bu má hongä. ¹⁷ Ne hinga høntho dín nde ga hani, pe dín nde ngue di jap ah Oja nangua a xcä 'daju, nangua gá zeju. ¹⁸ Nugä ya dá hani 'be'a guá pēncāhu 'bu mi zøcua ra Epafrodito, ne i pongui ts'u 'be'a dí honi. Ne nangua 'be'a guá pēncāhu, nu Oja i numanho, tengu'bu n'da ran t'unni ḿme di muui. ¹⁹ Ne nu'a ma Ojah di 'da ah xun ho 'be'a gátho gui homhbu nangua dí 'bahmbu ra Cristo Jesús. Nguetho nte di 'be'a, ne ḿme xun ho a di 'daju. ²⁰ Pe dí ḿspahu ma Tahu Oja ne gátho yu pa mazai. Ne hønt'a dím beḿgä a.

Rän zēgui ran zēgua

²¹ Ne dí pen'nah ran zēgua gátho yu 'yēc'yēi ngue i 'bup, nangua rá thuhu ra Jesucristo. Ne gátho ya yu cu dí 'bahmbe ua i pen'nah ran zēgua. ²² Ne' mi'da yu 'yēc'yēi ngue i 'bucua ja ra hnini, gátho i pen'nah ran zēgua. Ne nu' yu 'yēc'yēi ngue dim pecua ja ran guts'ut'abi man'da in nde di zēgua ah. ²³ Ne nu ma Hmuh ra Jesucristo dí äpä di 'da'ah rán japi gátho ah. Ne hønt'a dí xi ah a, ne hønt'a gam beḿhbu a ya.

COLOSENSES

Ra sɔcuã bi 'yorba ra Pablo ɯ yɯ 'yɛc'yɛi bɯ ja ra ðɔhɯnini Colosas

Ran zengua

¹ Nugã drã Pablogã, ma 'bãigã'be ra Cristo Jesũs, nangue rá pãhá Ojã. ² Nɛ dí yo'be ma cuhɯ ra Timoteo, dadí zengua ahɯ gãtho yɯ 'yɛc'yɛi ngue guí 'bɯhmbɯ bɯ ja ra hɯnini Colosas, dadín cuhɯ nangue n'dat'a díɱ bɛmhbɯ ra Cristo. Nɛ díɱ ndehe ngue gãtho ahɯ guin nuhɯ rán jãpi Ojã ma Tahɯ, nɛ da hyut'a ni mbũihɯ.

Jamadi dí ɛmfɛ Ojã

³ Nu'bu dí yãhe Ojã ngue rá Ta ma Hmuɯ ra Jesucristo, thocua thoho dí ɛmfɛ jamadi nangue ahɯ. ⁴ Nguetho ya xtã øhmbe nangue ni t'ɛc'yɛihɯ nangue ra Cristo Jesũs, nɛ dá øhmbe ngue ja ahɯ ran huɛcate nangue ni mi 'yɛc'yɛihɯ. ⁵ Nguetho guí tømhbɯ 'be'a gãtho yan ho guin nuhɯ bɯ mahɛts'i, nɛ guí tømhbɯ gue'bu go rá mbũdi gmi 'yɛc'yɛihɯ a ram hma majuãni. ⁶ Nu ran ho ma'da'yo ngue xcã 'yøhmɯ, nuya din xãndi, nɛ hønɯ go hapɯ i pa, di pãrpa yú mbui yɯ jã'i, tengu tho bin ja bɯ guí 'bɯhmbɯ 'bɯ gmi 'yɛc'yɛihɯ njuãntho rá mate Ojã. ⁷ Gmi 'yøhmɯ ran ho ma'da'yo gue'a bi xi ahɯ man 'yo'be ra Epafras. Nugãhe ɛmmɛ dadí huɛje na, nguetho nuna ran 'yohɯ n'da rá 'yɛhɛ ra Cristo, nɛ di zɛ ahɯ nangue rá 'bɛfi Ojã. ⁸ Nɛ nuna ra Epafras bi xije ngue gadí huɛgahe nangue rá Hogandãhi Ojã di bɛn'nahɯ. ⁹ Nɛ nu'bu ra pa dá øhmbe ngue xɯn ho ni t'ɛc'yɛihɯ nɛ nin huɛcatehɯ, thocua thoho dí áfe rá ts'edi Ojã nangue ahɯ, ngue gui pãhmbɯ rá pãhá Ojã nɛ gui pãhmbɯ rán 'yomfɛni a rá Hogandãhi Ojã. ¹⁰ Nɛ dí áfe rá ts'edi Ojã ngue gam 'bɯhmbɯ tengu rán sãui ɯ yú t'uhni Ojã, nɛ thocua thoho zãpi guí 'yøthɯ a in numanho ra Hmu. Nɛ dí áfe Ojã ngue gui 'yøthɯ yɯ hogant'øt'e, nɛ díɱ te ni mbũihɯ ngue man'da gui pãhmbɯ Ojã. ¹¹ Nɛ gãtho nan gu rá ts'edi Ojã dí ãpãhe nangue gãtho yan ɯnbi guín nuhɯ, ngue hin gan xømɯbihɯ. Nɛ nangue rá ts'edi Ojã dí ja ahɯ ngue hin di ɯn'na ni mbũihɯ, nɛ díɱ ja ahɯ ran johya. ¹² Janangue a da zã guí 'yɛmfɛ jamadi ma Tahɯ Ojã, nguetho bi hogahɯ da zã ga comhbɯ 'be'a gãtho di un yɯ 'yɛc'yɛi guɛpɯ bí ja rán nɛqui. ¹³ Nɛ bi yanju Ojã bɯ ja rá ts'edi ra 'bexui, nɛ bi zixgahɯ bɯ di manda rá Ts'ant'ɯ di huɛqui. ¹⁴ Nɛ nu'a rá Ts'ant'ɯ bi gurca ma ts'oquihɯ, nɛ gue'a i zã bi pungahɯ Ojã a.

Rá 'bɛfi bi 'yøzɛhɛ ra Cristo

¹⁵ Nɛ nu Ojã hingui sã da nu n'da, pɛ nu ra Cristo ngue 'da'angudui Ojã, nɛ bin jã'i ua ja ra hãi tengu tho 'bɯ dá nuhɯ Ojã. Nu ra Cristo mi 'bɯ 'bɯ rá mbũdi thoho, 'bɯ nte mi ja ua. ¹⁶ Nɛ nangue rá ts'edi Ojã rá Cristo bi 'yøt'e 'be'a gãtho i ja nɛ to' gãtho i 'bui, guecua ja ra hãi, nɛpɯ mahɛts'i, nu'ɯ di nɛqui nɛ'ɯ hin di nɛqui, gãtho ɯ i ja yú ts'edi, nɛ'ɯ ɛmbi i jase yú ts'edi, pɛ nu ra Cristo bi 'yøt'e gãtho ɯ ngue di manda ɯ. ¹⁷ Nɛ nu'a ra Cristo mi 'bui nu'bu ma hin'yɯ ua ra ximhãi. Nɛ nangue rá ts'edi di jamansu xɯn ho gãtho 'be'a bi 'yøt'e, nɛ gue'a ní bømmanho a. ¹⁸ Nu gãtho yɯ 'yɛc'yɛi i 'bui n'dam'bu tho i øt'e tengu bɯ n'danjã'i tho, nu ra Cristo tengu'bu rá yã a. Nɛ di un ra temazãpi yɯ 'yɛc'yɛi. Nɛ nu'a, rá mbũdi ngue bi ðãmbɛni a. Janangue a hin'yɯ man'da ra ts'edi nuixte tengu rá ts'edi a. ¹⁹ Nguetho bi zãn Ojã hønt'a rá Ts'ant'ɯ bi unni gãtho rá ts'edi. ²⁰ Nɛ nu'bu mi mbãn rá ji ra Cristo bɯ ja ra pont'i, bi 'bɛrpa yú ts'edi ɯ gãtho madín sũhmbɯ Ojã i 'bucua ja ra hãi nɛpɯ mahɛts'i. Nɛ gue'a dí hocpi gãtho 'be'a i ja, nɛ gue'a dí hocpa ɯ to'o gãtho in nde. ²¹ Nɛ nu'a ra Cristo bi hogahɯ, nguetho yatho dá 'uehmbɯ bú 'yu Ojã, nɛ mi øthɯ yan ts'o, nɛ gue'a dán sũhmbɯ Ojã a. Pɛ nuya Ojã sã da numanhoju. ²² Nu Ojã bi hogahɯ gãtho ma ts'oquihɯ, nguetho rá jã'i ra Jesũs bi nu ran ɯnbi nɛ ran ðãte nangueju. Janangue'a xtãn hotho gahɯ 'bɯ bi dáju bɯ 'bɯ Ojã, nɛ hin da ðinga ma ts'oquihɯ. ²³ Pɛ nu'bu guín nde ngue díɱ ja ahɯ bɯ, pɛ jatho thocua thoho guí 'yɛc'yɛihɯ, nɛ hin guí 'yon nin 'yomfɛnihɯ. Nɛ guí thoqui guí tømhbɯ ran ho ma'da'yo gã 'yøhmɯ, nu'a bi sih yɯ jã'i gãtho ra ximhãi. Nɛ n'dat'a ram hma di øt'ã ngue díɱ pøngahyãgã, guecã drã Pablogã.

Rá 'bɛfi ra Pablo

²⁴ Nɛ nugã dí johya ma mbui 'bɯ díɱ nu ran ɯnbi nangue ahɯ. Nɛ xɯn zãn Ojã ga comhbɯ rán ɯnbi ra Cristo, nguetho yú mbeti gahɯ a. Nu'a bi nu ran ɯnbi nangue gãtho yɯ 'yɛc'yɛi, nɛcã díɱ nu ran ɯnbi tengu bi zãn Ojã ngue gan nugã. ²⁵⁻²⁶ Nɛ bi huancã Ojã gãtho yɯ 'yɛc'yɛi ga pɛpi, ngue ga xih ran ho ma'da'yo. Nɛ nu'a ran ho ma'da'yo ní gua a ram hman Ojã a, ngue im ma gãtho him mam fãdi mam'bet'o. Nguetho gue'bu rá mbũdi thoho njom mí pãdi. Nɛ nu'bu máɱ 'bũhmbɯ bɯya, nɛ ja dá pãhmbɯ bɯya. ²⁷ Nɛ nuna ram hma him mam fãdi, ngue díɱ 'bũpɯ ra Cristo bɯ mbo ma mbũihɯ, ngue gãtho dyú 'yɛc'yɛihɯ i 'bũh ra ximhãi, nɛ'ɯ hing yɯ judio. Nɛ nangue díɱ 'bũpɯ mbo ma mbũihɯ ra Cristo, sã ga tømhbɯ a rán ho nuixte bí ja bɯ mahɛts'i. Nɛ guehna ran t'øt'e nuixte in ndeju Ojã ga pãhmbɯ ya. ²⁸ Janangue a nu ran ho ma'da'yo díɱ mamhbe nɛ dí xãnbahe xɯn ho, nɛ gãtho yɯ jã'i dí xihmbe ran ho, nangue bi

'dacá ran 'yomfɛni Ojã. Nguetho dí ndepe gátho da mba ma hocpi yá mbúi ɛ, nu 'bú i pãdi 'be'a bi 'yɔrba ra Cristo. Ne da zã dim 'búi xɛn ho ra Cristo bú mbo yá mbúi búya. ²⁹Janangue a gátho ma mbúi dí ɔt'ã ma 'be'fi, nangue ra ts'edi ngue bi 'dac ra Cristo dí ɔt'ã.

2

¹ Nugã drã Pablogã dín nde ahũ gui pãhmbũ ngue dí hãdumbã dí äpã rá ts'edi Ojã nangue ahũ gyá 'yɛc'yɛihũ. Ne'ũ ngue 'bũpũ ra hnini Laodicea ne gátho ɛ mi'da ngue njãm'bũ mi nugui. ²Dín nde ahũ ngue da hyu ni mbúiũ, ne n'dat'a guim bẽmhbũ nangue i ja ahũ nin huɛcatehũ n'da ngu n'da ahũ. Ne hin te di 'bedi ngue gui pãhmbũ nangue ra Cristo, nguetho 'be'a gátho him mam fãdi sã gui tĩmhbũ nangue ra Cristo. ³Pe nangue ra Cristo sã gui tĩmhbũ 'be'a him mam fãdi nangue rán 'yomfɛni ra Cristo. Ne hɔnt'a ra Cristo sã da 'yut ahũ rán 'yomfɛni Ojã. ⁴Nuna guehna dí xi ahũ na, nguetho 'bũ'i 'da nde da hyã ahũ, ɛmmɛ mahotho im man ɛ, pe him majuãni. ⁵Nugã hinga 'darbũ dí 'bũhmbũ ya, pe i so ma mbúi nangue ahũ. Ne ɛmmɛ i hu ma mbúi 'bũ dí ɔde ngue hĩngui cuent' ni mbúiũ, ne hĩngui tap a ni mbúiũ ɛ yũ hyãte, nangue ni t'ɛc'yɛihũ nangue ra Cristo. ⁶Nde'bũ thocua thoho gan 'yohũ ra Cristo Jesús ra Hmu, nguetho ya gá sin a ra Cristo ngue dim Hmu bú ja ni mbúiũ, ne bi du nangue ahũ. ⁷Nu ra Cristo tengu'bũ ra dã'yũ a, ne n'dat'a guĩ comhbũ rá te ni mbúiũ, ne gue'a nãn te ni mbúiũ a. Ne dami zacua ni t'ɛc'yɛihũ, tengu bi sãn'nahũ. Ne zãjĩ gui 'yɛmfũ jamadi Ojã gátho bi 'da ahũ.

Dí comhbũ ra 'da'yote ra Cristo

⁸ Damin jamansuhũ ngue hin din ts'on ni t'ɛc'yɛihũ nangue 'be'a im man i 'da yũn 'yohũ, ngue nde da hyã ahũ. Pe im bɛnse a i xi ahũ, ne him majuãni a i xi ahũ. Gue'ũ yãm hmanse yũn 'yohũ im ma mi'da yũ hmu hin di nequi di manda ua ja ra ximhãi, ne hin rán t'ɛdi ra Cristo ɛ. ⁹Pe nangue a ra Cristo da zã ga pãhmbũ xɛn ho Ojã. Nguetho Ojã bin jã'i nangue rán gɔc'yɛi ra Cristo, ne nte di 'bedi gátho i ja a Ojã nangue rá jã'i ra Cristo. ¹⁰Janangue a nu'bũ dín 'yohũ ra Cristo, i jãjũ 'be'a gátho dí homhbũ. Ne nu'a ra Hmuts'ut'abi a, ne hɔnt'a di manda gátho 'be'a i ja. ¹¹Ne nu'bũ má ɛc'yɛihũ ra Cristo, bi thegahũ gátho ma ts'oquihũ gátho gahũ, ne ahũ ngue hing yũ judío ahũ. Ne gue'a njuãntho ran thequi in nu Ojã a bi 'yɔt ahũ ra Cristo. ¹²Nguetho nu'bũ mán xixyãhũ, tengu'bũ 'darbũ bi t'ãgahũ a ra Cristo, ngue dá sohmũ bú ma nyon 'yomfɛnihũ. Ne tengu'bũ 'darbũ dá thãmbɛnihũ ra Cristo bú ja ra 'da'yote, nguetho dí ɛc'yɛihũ rá ts'edi Ojã bi xox'a ra Cristo 'bũ mi du, nangue rá ts'edi xɛn ndoho. ¹³Ne nu'bũ hin ní hoc

ni mbúiũ, gátho ahũ ngue hing yũ judío ahũ, tengu'bũ gyá duhũ nangue ni ts'oquihũ, ne hin gmi comhbũ ran hoqui bi man Ojã maya'bũ. Pe nu Ojã bi ja ahũ ne'ahũ dá comhbũ ra tema'da'yo ra Cristo, ne bi pun-gahũ gátho ma ts'oquihũ. ¹⁴Ne nuju hin dá jãshũ yãn t'ɛdi Ojã, o gue'a ran hocjã'i dí pãsehũ hin dá jãshũ a, ne gue'a gã dín dupatehũ a. Pe bi gurga man dupatehũ a ra Jesús 'bũ mi du bú ja ra pont'i. Ne gue'a ní hogahũ Ojã a. ¹⁵Ne nangue a 'be'a bi 'yɔt' ra Cristo 'bũ mi du bú ja ra pont'i, bi 'bɛrpa yá ts'edi ɛ i ɛna i ja yá ts'edi ngue hin di nequi. Ne bi jãpi ngue bi mbe'ti' yá sã 'bũ mi hnu ngue bi dã a ra Cristo.

Ga homhbũ ga ɔthũ ngue dyũ mɛnguhũ bú mahɛts'i.

¹⁶ Janangue a njon da zã da xijũ ga sufũ 'be'a dí sihũ, ne njon da zã da xijũ jatho ga sufũ n'da ran go, gue'ũ yũ t'ãngopa, o gue'ũ yũ pa ran ts'ãya. ¹⁷Ne nuya yũn t'ɛdi ɛmbi xɛn dũxqui, bi man Ojã maya'bũ ngue bi xi ɛ yũ judío, pe 'da yũ patho ɛ. Ne din t'es' 'bũ bá ɛh ra Cristo ɛ, nguetho yũ hɛpɛya thoho nangue a ra Cristo. Pe nuya bi zɔh ra Cristo, ne gue'a majuãni i ja rá ts'edi a. ¹⁸Ne masque i si ahũ gui 'bɛhmbũ rán jãpi Ojã 'bũ hin gui thãndehũ yãm 'bɛhni Ojã mahɛts'i. Pe o guĩ suhũ. Gue'a im man ɛ 'da, nguetho ɛmbi ran 'yɛts'i 'bũ dí thãndehũ ra Cristo, nguetho i ja rá ts'edi. Pe go i ɛn ɛ hing ran 'yɛts'i 'bũ ga thãndehũ ɛ i coh yá ts'edi, ngue yãm 'bɛhni Ojã mahɛts'i. Pe im manse, ne him bi 'yut Ojã, nguetho ɛmmɛ xɛn ts'o yãn 'yomfɛni ɛ. ¹⁹Pe nu'ũ hin'yũ 'be'a yãn jahũ ra Cristo. Pe nuju dyũ 'yɛc'yɛihũ dí 'bũhmbũ ra Cristo tengu'bũ n'danjã'i tho dí comhbũ. Nu ra Cristo tengu'bũ ra yã, ne di bɛngahũ yũn 'yomfɛni xɛn ho, ne gue'a nãn te ma mbúiũ a, tengu bi zãn Ojã.

'Darbũ dá tuhũ ra Cristo ne 'darbũ dí 'bũhmbũ a

²⁰ Ha hin gá tuhũ ra Cristo, ne guĩ ɛna gá hyɛhmbũ yãn t'ɔt'e ra ximhãi. Pe hanja guexta a gnĩ 'yɔthũ tengu'bũ rá mbeti ahũ ra ximhãi, ngue guĩ ɔdahũ yãn t'ɛdi ɛ to'o ɛmbi di manda ua ja ra ximhãi. ²¹Ngue sã i ɛn ahũ: "Yo guĩ thãhmbũ ya, ne o guĩ sahũ ya, ne o guĩ hãxhũ ya." Pe nde'bũ hin gan hyɛhmbũ ngue di 'bɛp ahũ ɛ yãn t'ɛdi ɛ. ²²Pe gátho ya ɛnjũ ga sufũ, pe an ts'ãnni gátho ga homhbũ ne din thegue. ²³Ne ɛna gue'bũ gue'a ran 'yomfɛni xɛn ho a im man ya yũn 'yohũ, nguetho im man a n'da ran thãndɛ ngue hin dín 'yɛx a n'da, ne im ma da zethoho 'be'a in nde n'da. Pe mĩfãdi hinga gue'a, nguetho hinga gue'a ní zɛrpa ní mbúi n'da 'bũ im bɛni da 'yɔt' ran ts'o.

3

¹ Pɛ gam bɛmhɔ́ ngue 'darbɔ́ dá thɔ́mbɛniɔ́ ra Cristo, tengu'bu ya dá sohmbɔ́ ra ximhái. Janangue a ga homhbɔ́ ga ɔ́thɔ́ ngue dyɔ́ mɛnguhɔ́ bɔ́ mahɛ́ts'i, ngue ya dí 'bɔ́hmbɔ́ ra Cristo, nɛ nu'a i 'bɔ́pɔ́ ja rán 'yɛi Ojɔ́, i conhui rá ts'edi a. ² Gam bɛmhɔ́ tengu bu nam bɛn ɔ́ 'bɔ́pɔ́ mahɛ́ts'i, nɛ hin gam bɛmhɔ́ tengu bu nam bɛn ɔ́ 'bɔ́cua ja ra ximhái. ³ Gam bɛmhɔ́ ngue 'darbɔ́ dá tuhɔ́ ra Cristo, nɛ nuya 'darbɔ́ bi 'besca ma tehɔ́ ra Cristo bu bí ja rá ts'edi Ojɔ́, bu nam bɛn a. ⁴ Nu ra Cristo dá simhbɔ́ mbo ma mbɔ́ihɔ́, nɛ gue'a ma tehɔ́ i jajɔ́ a ya. Nɛ nu'bu bi hnu a rá ts'edi nuixte ra Cristo, nɛjɔ́ da hnu ngue dí comhbɔ́ rá nuixte a.

Hɔ́nt'a ma'da'yo gam bɛmhɔ́ ya

⁵ Janangue a nuya gátho yán ts'o ra ximhái i ja bu mbo ma mbɔ́ihɔ́ ga hehmbɔ́, tengu'bu dán hyosɛhɔ́. Hin dan 'yom'tɛniɔ́, xin ga ɔ́thɔ́ yɔ́ 'yásá, nɛ ga ɛshɔ́ a yɔ́ ts'on'yomfɛni. Xin dan siyatehɔ́, nguetho tengu'bu dí thɔ́ndehɔ́ ɔ́ yɔ́ ojɔ́ ngue him majuaɔ́ni. ⁶ Pegue guehya da nu rán ts'embi Ojɔ́ nts'utho, ngue gátho ɔ́ hin dí jamansu 'be'a im man Ojɔ́. ⁷ Nu'ehɔ́ ngubɔ́ gmí ɔ́thɔ́ 'bɔ́ gmí 'yohɔ́ bu ja ra 'bɛxui. ⁸ Pɛ nuya dami hyehmbɔ́ 'be'a gmím bɛnbahɔ́ ni mijá'ihɔ́ ya, gátho ra cue, nɛ dami hyehmbɔ́ a gni 'yɛt'ambɔ́ihɔ́ ran ts'o. Nɛ o gadí c'aman'a ní mijá'ihɔ́ nangue ra ts'ore, nɛ gui 'yeshɔ́ nangue ra ts'ore i pɔ́n ni ndehɔ́. ⁹ Nɛ o gadín xihmbɔ́ yɔ́ fehni n'da ngu n'da ahɔ́, nguetho ya gá páhmbɔ́ nin 'yomfɛniɔ́ nɛ gátho 'be'a gmí ɔ́thɔ́. ¹⁰ Nɛ nuya i ja ahɔ́ ma'da'yo nin 'yomfɛniɔ́. Pɛ nu Ojɔ́ man'da man'da di 'da ahɔ́ rán 'yomfɛni, da gohi tengu thoho rán 'yomfɛni ra Cristo, ngue bi 'dajɔ́ ra 'da'yote. ¹¹ Nu ra Cristo 'da'angu bu na nu yɔ́ ja'i, madague hɔ́nt'a go 'be'a má ja'i, yɔ́ griego, o gue yɔ́ judío o gue hing yɔ́ judío, o gue yam 'bɔ́ndapɔ́ ja'i, o gue yɔ́ 'yɛhɛ, o gue hing yɔ́ 'yɛhɛ. Nu ra Cristo in 'yohɔ́ hɔ́nt'a to'o nde dá 'yɛc'yɛi, nɛ nangue ra Cristo ga tímhɔ́ gátho dí homhbɔ́. ¹² Nɛ nangue rán huɛcɛ Ojɔ́ ya bi huancahɔ́ ngue ga ɛc'yɛihɔ́. Janangue a nde'bu ga ɔ́thɔ́ ran hocjá'i, nɛ hin dan 'yɛxhɔ́, nɛ ga ɔ́rbahɔ́ ran ho ma mijá'ihɔ́, nɛ din ja ma yembɔ́ihɔ́, nɛ hin dan xɔ́mbɔ́ihɔ́ 'be'a dá t'ɔ́rcahɔ́. ¹³ Nɛ dam punbahɔ́ n'da ngu n'dajɔ́ nu'bu da 'yɔ́rcahɔ́ ran ts'o n'da, tengutho bu i pungahɔ́ ra Cristo. ¹⁴ Pɛ man'da ɛmme hɛhi thoho ga ɔ́thɔ́ ran huɛcɛ, hin te dadí 'behmbɔ́ 'bu. ¹⁵ Nɛ ga jafɔ́ ra Cristo dí manda gahɔ́, n'damhma dim 'bɔ́manho ma mbɔ́ihɔ́. Nguetho ya bá zoncahɔ́ Ojɔ́ ngue dam 'bɔ́hmbɔ́ tengu'bu n'danja'itho. Nɛ thocua thoho ga xihmbɔ́ ra jamadí 'be'a bi 'yɔ́rcahɔ́ Ojɔ́. ¹⁶ Nɛ gam bɛmhɔ́ rá m hman ra Cristo, nɛ nangue rá m hma din jajɔ́ ran 'yomfɛni xɔ́n ho. Nɛ gue'a dán xánbahɔ́ a n'da

ngu n'dajɔ́. Nɛ ga ɛmfɔ́ jamadí Ojɔ́ nu'bu dí tuhmbɔ́ yɔ́ thuhɔ́, o gue dí m mamhbɔ́ rá m hman Ojɔ́. ¹⁷ Nɛ 'be'a gátho dí ɔ́thɔ́, nɛ 'be'a gátho dí m mamhbɔ́, pɛ ga ɔ́thɔ́ a dí t'ɛspa ra Hmu Jesús. Nɛ ga ɛmfɔ́ jamadí Ojɔ́ ma Tahɔ́, nangue a ra Jesús.

Dam 'bɔ́manhohɔ́ bu ja ma ngumhbɔ́

¹⁸ Nɛ nu ahɔ́ gɔ́ xisuhɔ́, dami 'yɔ́hmbɔ́ 'be'a im man ní ndóhɔ́, nguetho gue'a rán sáui n'da ra 'yɛc'yɛi. ¹⁹ Nɛ nu ahɔ́ gɔ́n 'yohɔ́hɔ́, dami huɛc' a xisuhɔ́, nɛ hin gui sɔ́hmbɔ́ ɔ́. ²⁰ Nɛ nu ahɔ́ gɔ́n t'áhnihɔ́, dami 'yɔ́thɔ́ 'be'a gátho man ní tahɔ́ nɛ ní mbɛhɔ́, nguetho gue'a in numanho Ojɔ́ a. ²¹ Nɛ nu ahɔ́ gɔ́n tahɔ́, nɛ gɔ́n mbɛhɔ́, hinga thocua tho gui sɔ́h ní t'áhnihɔ́, janangue a mpáhá thoho da 'yɔ́t'a guín numanhohɔ́. ²² Nɛ nu ahɔ́ gɔ́n 'yɛhɛhɔ́ nɛ gɔ́n mbɛfihɔ́, dami 'yɔ́thɔ́ 'be'a gátho nde ní hmuhɔ́, yɔ́ ja'i. Pɛ hinga hɔ́nt'a guim bɛmhɔ́ da numanho ahɔ́ ɔ́, pɛ gue'a Ojɔ́ guín ndehɔ́ da numanho ahɔ́. Janangue a gui 'yɔ́thɔ́ xɔ́n ho ní 'bɛfihɔ́ ngue dí numanho ahɔ́ Ojɔ́. ²³ Nɛ nu'bu 'be'a gátho ní 'bɛfí guí ɔ́thɔ́, gui 'yɔ́thɔ́ xɔ́n ho, nguetho hinga hɔ́nt'a ra ja'i ní hmuhɔ́, pɛ nɛsɛ a Ojɔ́. ²⁴ Nguetho ya gui páhmbɔ́ a ra herencia di 'dajɔ́ ra Cristo, ngue i juadí xɔ́n ho, nɛ gue'a majuaɔ́ni ní Hmuhɔ́ a. ²⁵ Pɛ nu'bu to'o i ɔ́t' ran ts'o, Ojɔ́ dí cospa a bi 'yɔ́t'e, madague a hɔ́nt'a go to'o ní ja'i.

4

¹ Nɛ nu ahɔ́ gɔ́n hmuhɔ́, dami 'yɔ́rcahɔ́ ran ho ní 'yɛhɛhɔ́ o gue ní mbɛfihɔ́, nguetho gui páhmbɔ́ i 'bɔ́pɔ́ mahɛ́ts'i ní Hmuhɔ́.

Man'da ran zofɔ́

² Nɛ gátho gahɔ́ hin dan xɔ́mbɔ́ihɔ́ nangue dan yáhhɔ́ Ojɔ́, nɛ thocua thoho ga xihmbɔ́ jamadí Ojɔ́ 'be'a gátho di 'dajɔ́. ³ Nɛ nu ahɔ́ damin yáhhɔ́ Ojɔ́ nanguecáhe, ngue di jaje ga thoje gam mamhbe rá m hma, nɛ ga xih yɔ́ ja'i 'be'a bi 'yurcahɔ́, ram hma ngue him mam fádi, ngue dim 'bɔ́pɔ́ mbo ma mbɔ́ihɔ́ ra Cristo. Nɛ nugá dí ofádigá nguetho dí m mangá na ram hma. ⁴ Dami 'yáfhɔ́ rá ts'edi Ojɔ́ ngue da bɔ́manho 'be'a dí m mangá, ngue 'be'a bi 'yurcahɔ́, nguetho jatho gam mangá xɔ́n ho a. ⁵ Nɛ dami jamansu ní mbɔ́ihɔ́, janangue a nu yɔ́ ja'i hing yɔ́ 'yɛc'yɛi da nu ngue majuaɔ́ni guín 'yohɔ́ ra Cristo. Nɛ dáman ɛhyahɔ́ yɔ́ xihmbɔ́ nangue ra Cristo. ⁶ Dami zomanhohɔ́ yɔ́ ja'i, nɛ hin gui 'yuthɔ́ ɔ́, pɛ dámi hyurpahɔ́ yɔ́ mbɔ́i. Pɛ ga páhmbɔ́ 'be'a dá thɔ́mbɔ́ n'da ngu n'da, nangue a ran ho dí bɛngahɔ́ Ojɔ́ ngue ga xihmbɔ́.

Ran zɛngua ran zɛgui

⁷ Nuna ma zɔ́ cuhɔ́ ra Tíquico, ɛmme dadí huɛcá na, nɛ bi mbáxqui xɔ́n ho ngue dá ɔ́t'be rá 'bɛfí Ojɔ́. Nu'bu bi zɔ́m bu, da xi ahɔ́ gátho 'be'a dadí jagá. ⁸ Janangue a dí pɛhndá bu ya, ngue gui páhmbɔ́ 'be'a dí jagáhe ua. Nɛ

nu'a da hyut a ni mbũihũ nangue ra Cristo. ⁹ Ne da mbe ra Tíquico ma cuhũ ra Onésimo, nuna i ɛç'yɛi xũn ho na, nehna dadí huɛçã na. Nuna n'da ra mɛngu bũ guí 'bũhmbũ, ne da xi ahũ 'be'a gãtho bin ja ua. ¹⁰ Nehna ma mi ofãdi'be ra Aristarco, i pen'nahũ ran zengua, ne ra Marcos rá mɛni ra Bernabé i pen'nahũ ran zengua. Ne ya dá xi ahũ nangue ra Marcos, ne nu'bu da zõm bũ, dami simhbũ xũn ho. ¹¹ Nehna ra Jesús í Justo i pen'nahũ ran zengua. Pe hõndi hyutho ya ma mijudíohe ngue yũ 'yɛç'yɛi dadím pehmbe ua nangue rá 'befi Ojã, ne guehya hyu ɛmme i hurca ma mbũ. ¹² Ne nuna i pen'nahũ ran zengua na ra Epafras, n'da ra mɛngu bũ guí 'bũhmbũ, ne rá 'yçɛ ra Cristo na. Ne zã i äp rá ts'edi Ojã nangue ahũ, ngue hin gui pãh nin 'yomfɛnihũ nangue ra Cristo, pe njuãntho gui 'yõthũ rá pãhã Ojã. ¹³ Ne majũani díim mangã nangue ra Epafras, ngue ɛmme xũ hyãdumbũ in yãui Ojã nangue ahũ, pe hinga hõn'a thohũ, pe ne'ũ yũ 'yɛç'yɛi i 'bũpũ ja ra hnini Laodicea, ne'ũ 'bũpũ ja ra hnini Hierápolis. ¹⁴ Nu'a ra Lucas, ra médico, ɛmme dadí huɛjũ a, ne'a i pen'nahũ ran zengua. ¹⁵ Necã dra Pablogã dí penpa ran zengua yũ 'yɛç'yɛi ngue i 'bũpũ ja ra hnini Laodicea, ne'a man juhũ nangue ra Cristo ra Ninfas, ne gãtho ũ yũ 'yɛç'yɛi ngue dim peti bũ rán gu. ¹⁶ Ne nu ahũ, nu'bu gã jua a gã mamhbũ na ra søcuã dí pen'nahũ ya, dami thocpahũ ũ yũ 'yɛç'yɛi bí 'bũpũ ja ra hnini Laodicea. Ne'a man'da ra søcuã dá pehndã bũ Laodicea, dami nuhũ bũ. ¹⁷ Ne nu'í gra Arquipo, pe i jaua a dí xi a'i. Dami 'yõt'e xũn ho ra 'befi ngue bi 'da a'í ra Hmu, ne hingui ts'ũtho gui 'yõt'e. ¹⁸ Nugã dra Pablogã, dá o't'ã ua na man zengua nangue ma 'yese. Pe damim bɛmhbũ ngue dí ofãdigã. Ojã di jamansu ahũ ne da mbãx ahũ. Ne hõnt'a dí xi'ahũ ya.

1 TESALONICENSES

Ná n'da ra sɔcuɔ bi 'yorba ra

Pablo u yu 'yɛc'yei bu ja ra

dɔhnini Tesalónica

Ran zengua

¹ Nugá dra Pablogá ne ra Silvano ne ra Timoteo dí ot'áhe na ra sɔcuɔ, ne dí penh'nahe ran zengua gátho u yu 'yɛc'yei gue dim peti bu ja ra hnini Tesalónica, gátho yu já'i ngue in 'yohu Ojɔ ma Tahu ne ra Jesucristo ma Hmuhu. Ne nu ahu ne dín ndehe din ja ahu rán japi Ojɔ, ne da hyut'a ni mbúhu Ojɔ ma Tahu ne ma Hmuhu ra Jesucristo.

Bi t'ut'u 'bɛpu dí 'yɛc'yei u 'bupu mi'da yu hái

² Ne zai dí xihmbe jamadi Ojɔ nangué ahu. Ne zai dí m bɛn ahu 'bu dí yáhe Ojɔ. ³ Ne dí m bɛn ahu 'bu dí yáhe Ojɔ ma Tahu, nangué ni t'ɛc'yeihu gni'yóthú rá 'befi Ojɔ ne nangué nin huɛcatehu ɛmmé guí humber gam pehmbu, ne nangué a guí tɔmdahu ngue ba ɛh mahón'a ra Jesucristo, ne gue'a gni hyát'i gni sethu 'be'a gátho guín nuhu. ⁴ Ma zú cu ahu dí pámbe ngue ɛmmé dí huɛc'ahu Ojɔ, ne bi huan'nahú ngue gyu mbeti ahu a. ⁵ Ne nu 'bu rá mbúdi dá mangáhe bu a rán ho ma'da'yo ra Cristo, gá pámbe him mam hmansegá, pe nangué rá ts'edi a rá Hogandáhi Ojɔ guí hyámhbú a ram hma bi bɛn'nahú gue majuañi a. Ne guí pámbe mam 'buihe nu'bu má m 'bacáhe bu, nguetho dá ut'ahu 'be'a dám 'bu a n'da. ⁶ Ne nu ahu gá tenhdú a ram 'bui dá ut'ahé ngue tengu bi 'yót' ra Hmu mahɛts'i. Ne madague'a xan ngu ran unbi gá nuhu, pe guehma gá hyámhbú a ram hma ne gán johyahu nangué rá Hogandáhi Ojɔ. ⁷ Pe nangué mpáhá thoho gá hyámhbú ram hma ne gám 'bumanhohu, gátho gá 'yuthu 'bɛpu dí 'yɛc'yei u 'bupu ra hái Macedonia nepu ra hái Acaya. ⁸ Ne nangué ahu gá jafu bi fá a rán ho ma'da'yo ra Cristo, janangué a hinga hɔnbu ra hái Macedonia ne ra hái Acaya, pe hɔnbu go hapu i fadi gue ɛmmé i ja ni t'ɛc'yeihu nangué Ojɔ. Ne him mahyoni ga xihmbe a ram hman ya. ⁹ Ne nu'hu gátho yu já'i i ma ngue ɛmmé gá simanhoje 'bu má mbámbe bu ni hninihu. Ne i ma nangué gá sohmbu ni nyoguihu, ne nuya guí thandehú Ojɔ i 'bui ngue majuañi a. ¹⁰ Ne i ma gue guí tɔhmbu ba ɛh mahón'a mahɛts'i ra Jesús, rá Ts'ant'u Ojɔ. Gue'a bá xox'a Ojɔ bu 'bu u xan du, ne gue'a ra Jesús da yanju nangué rán ts'embu Ojɔ xan u tho ngue ba ɛhe.

2

Rá 'befi ra Pablo bu Tesalónica

¹ Ne nu ahu ma zú cu ahu guí pámbe ngue hinga sáti thoho dá mbámbe bu guí 'buhmbu. ² Ne guí pámbe hangu nangu ran unbi bi mba ma unguigáhe nu'bu má m 'buhmbe bu ja ra hnini Filipos. Pe madague'a dá nuhe ran unbi, nu Ojɔ bi 'daje ran zambú dá xi ahu rán ho ma'da'yo ra Cristo, madague xan ngu min nde da zaje. ³ Nguetho hin dá xi ahu n'da ram hma him majuañi, ne hin dá xi ahu nangué 'be'a ga tásche, ne hin dí m bɛni ngue hɔntho xcá há ahu. ⁴ Pe nugáhe nzai dí mamhbe tengu in nde Ojɔ, nguetho Ojɔ bi huangáhe ga mamhbe rán ho ma'da'yo ra Cristo, ne i pá Ojɔ ngue hin te dá cɔmhbe, ne hin dá homhbe 'be'a da numanho yu já'i. Pe Ojɔ dí asca ma mbúihe. ⁵ Ne hin dí huanhde yam hma mahotho guepu dá numanhoje yu já'i. Ne hin dí homhbe ngue ga támbe ra mbeti. Nu'a Ojɔ i pádi 'be'a dí mamhbe. ⁶ Ne hin dá homhbe 'be'a dí numansuje yu já'i, xinga gue ahu o gue'u mi'da, madague'a mi sá xcá ót'ahé ts'edi nguetho ma 'báigáhe ra Cristo. ⁷ Pe ɛmmé dá tump'a ma mbúihe tengu'bu n'da ra mbe dí jamansu yú t'uhni, nangué man huɛcatehe dá ót'ahu. ⁸ Dín nde ga combbu a rá m hman Ojɔ madague'a jatho ga em ma tehe, nguetho ɛmmé dadí huɛc'ahu. ⁹ Ma zú cu ahu, ha hin guí m bɛmhbu 'be'a dá óthe 'bu má m pehmbu bu ma pa ne ra xui ngue dá honséhe 'be'a dá homhbe, nguetho him mi nde ga pa ahe. Pe ra mate thoho dá xi ahu rá m Hman Ojɔ. ¹⁰ Pe ha hin guí pámbe, ne a Ojɔ i pádi 'be'a mam 'buihe nu'bu má m 'buhmbe bu guí 'buhmbu gyu 'yɛc'yeihu, ngue hɔnt'a Ojɔ dín ndehe da t'ɛspi, ne hin yu 'be'a dí mba ma yácpihe, nguetho gátho xan ho 'be'a dá óthe. ¹¹ Ne guí pámbe ngue n'da ngu n'da ahu dá óthe tengu'bu ma t'uhni ahe tengutho n'da ra ta dí huɛc' yú t'uhni ne dí un ran zofu. Ne xtá hat'ahu ra ts'edi ni mbúihu. ¹² Ne dá xi'ahu ja ts'ediho guí 'yóthú ram 'bui tengu i numanho Ojɔ. Nguetho Ojɔ bi zonz'nahú guí combbu a rá ts'edi nuixte bu dí manda. ¹³ Ne nzai dadí unhde ra jamadi Ojɔ nangué ahu, nguetho nu'bu má xi ahu rá m Hman Ojɔ, gá hyámhbú a majuañi rá m Hman Ojɔ, ne hin gá 'yɛmhbu gue hɔntho rá m hman ra já'i. Ne gue'a ram hma dí m pepu mbo ni mbúihu ya, gátho ahu ngue guí ɛc'yeihu. ¹⁴ Nu ahu ma zú cu ahu, gá nuhu ran unbi gue bi 'yót'a ni menguhu, tengutho bi nu yu 'yɛc'yei bu ra hái Judea nu'bu mi nu ran unbi ngue bi 'yɔrpa yú mijudíohu u. ¹⁵ Nu yu judío bi hyo a ra Hmu Jesús, tengutho bi 'yɔrpa yú pɔngahyá Ojɔ mam'bet'o, necáhe bi hyónje thi, ne Ojɔ dín suhmbu u, ne njó'o to i numanho u. ¹⁶ Ne nu'bu má xihmbe yu já'i ngue hing yu judío ra 'yu dí pɔ Ojɔ u, pe bi hegáhe u yu judío. Janangué'a bin te yú ts'oqu u, ne nuya bi ts'ánni da nu rán ts'embu Ojɔ nts'utho u.

*Nu'a ra Pablo nde da mba mahøn'a bu
Tesalónica*

¹⁷ Ma zɛ cu ahu, nu'bu má njo'ogáhe bu 'da yɛ pa, hin dadí pumbɛni ahu, pɛ dí m bɛn ahu nɛ ɛmmɛ dín ndehe ga mbáhmbe bu, gua nu ahe. ¹⁸ Nugáhe mim bɛni ga mbáhmbe bu, nɛ nugá dra Pablogá mi sápi ga mbagá bu xɛn ngu yɛ nidí, pɛ 'bex bi zɛngua ra zíthu. ¹⁹ Pɛ gue'a zɛhɛhu man johya ahe. Nguetho nu'bu bá ɛh mahøn'a ma Hmuɛ ra Jesucristo, di nɛqui xɛn ho ma 'bɛfihe, ngue ya gá 'yɛc'yɛihu. ²⁰ Majuani guesɛ ahu man johya ahu, nguetho tengu'bu man t'unni ahu ga dá ahu bu.

3

¹⁻² Pɛ nugá him mí hât'i ga tøm'i mí'da yɛ pa ngue da 'báx ahu. Janangue'a dá pɛn'nahɛ na ma zɛ cuhu ra Timoteo ba fáx ahu nɛ di zɛ ahu nanguɛ ni t'ɛc'yɛihu, nɛ dá co'be ua ja ra hnini Atenas. Nɛ nu ra Timoteo n'da rá 'yɛhe Ojɔ ngue dadím pɛhmbe ngue dí mamhbe rán ho ma'da'yo ra Cristo. ³ Nuna ra Timoteo di zɛ ahu ngue hin gui 'uehmbu bu ja rá 'yu Ojɔ nanguɛ ran ɛnbi guín nuhu. Nguetho ya guí pɛhmbe gue rá páhã Ojɔ ga nuhu ran ɛnbi nanguɛ'a ga tɛnhɛu ra Cristo. ⁴ Guí pɛhmbe 'be'a dá xi ahu nu'bu má m 'buhmbu, ngue jatho guín nuhu ran ɛnbi tengu nuhu ya. ⁵ Nɛ nu'bu him mí sã man'da nya'a ga tøm'i, dá pɛhndá n'dihi bu ra Timoteo, nguetho dín nde ga pãdi 'be'a guí ɛthɛ nanguɛ ni t'ɛc'yɛihu. Nguetho nugá dí su da dá ahu ra zíthu, nɛ sãti thoho ra 'bɛfi dá ɔt'ahe bu 'bu. ⁶ Pɛ nuna ra Timoteo ya bí 'bãrpɛ guɛpɛ guí 'buhmbu nɛ dá hãmhbe ra nde nanguɛ ni t'ɛc'yɛihu nɛ nanguɛ nin huɛcatehu. Nɛ bi xijɛ ngue nzãí ɛmmɛ guím bɛnɛ nɛ guín nde guín nuje, tengutho bu na ndegáhe gan nu ahe. ⁷ Janangue'a ma zɛ cu ahu, madague'a dín nuhe ran ɛnbi ua, pɛ nu'bu má ɔhmbe ngue'a gadí zacuatho ni t'ɛc'yɛihu, 'bex bi hyu ma mbũihe. ⁸ Nɛ nugáhe sã ga hãthe ɛ yɛn ɛnbi dín nuhe ua, nguetho dí pɛhmbe gue ya gadí thot'a ni t'ɛc'yɛihu nanguɛ'a ra Hmu. ⁹ Thocua thoho dí xihmbe jamadi Ojɔ nanguɛ'a ran johya gadí 'daje. ¹⁰ Nɛ nu ra pa nɛ ra xui dí yáhe Ojɔ nanguɛ ahu, nɛ dí ɛp'ahe rá ts'ɛdi Ojɔ ngue gan nu ahu mahøn'a. Nguetho dín nde ga xãn'nahɛ 'be'a gadí 'bɛhmbe nanguɛ ni t'ɛc'yɛihu. ¹¹ Nɛ dí ɛãhe Ojɔ ma Tahɛ nɛ'a ma Hmuɛ ra Jesucristo gue dí jaje ga mbáhmbe bu gua nu ahu. ¹² Nɛ ma Hmuɛ di ja ahu ngue 'da gdán huɛctahɛ n'da ngu n'da ahu, nɛ gui huɛju gátho mí'da, tengugáhe ngue dadí huɛc'ahu. ¹³ Gue nu'a ran huɛcate i ja ahu dí zac'a ni mbũihe nɛ di ja ahu n'dat'a Ojɔ guim bɛhmbe, nɛ gátho ma hoqui bu dán nu Ojɔ ma Tahɛ nu'bu bá ɛh mahøn'a ma Hmuɛ ra Jesús dín 'yohɛ gátho xɛm pøhø.

4

Dam 'buhmbu a dí numanhoju Ojɔ

¹ Nuya ma zɛ cu ahu, dí xi ahu nanguɛ rá thuhu ma Hmuɛ ra Jesús gue gui thoju gui 'yøthɛ 'be'a dá xãn'nahɛ. Nɛ gam 'buhmbu a dí numanho ahu Ojɔ, nɛ man'da gui thoju xɛn ho. ² Nɛ guim bɛhmbe ya 'be'a gátho dá xãn'nahɛ nanguɛ rá thuhu ma Hmuɛ ra Jesús gue gui 'yøthɛ. ³ Nɛ gue'a nde Ojɔ gue gui dáfu gátho ni mbũihe, nɛ hin gui 'yøthɛ ran 'yomt'ɛni. ⁴ Nɛ n'da ngu n'da ahu nde'bu gui pɛhmbe guín numansu ni xisu zɛhɛhu, janangue'a hin gui 'yøthɛ ran 'yomt'ɛni mí'da yɛ xisu. ⁵ Nɛ hin gui 'yørpahɛ ran ts'o tengu i ɔt'a yɛ ja'i ngue hingui pã Ojɔ. ⁶ Nde'bu xinga n'da ahu gui 'yøthɛ guí ɛnba ni min'yohɛhu ngue gui nutontofu rá xisu. Nguetho Ojɔ di cos'ahu ran ɛnbi 'bu gue'a gui 'yøthɛ, tengu dá xi ahu. ⁷ Nguetho Ojɔ bi zongahɛ ga ɔthɛ ran ho nɛ him bi zongahɛ ga ɔthɛ ran ts'o. ⁸ Nu'a to'o festhoho ɛ yɛn zofu im mangua, pɛ hin rá m hmanɛ n'da ran 'yohɛ i festhoho pɛ rán t'ɛdi Ojɔ, ngue bi 'dajɛ rá Hogandãhi. ⁹ Nu Ojɔ ya bi xãn'nahɛ ngue gan huɛju n'da ngu n'da ahu, janangue'a hin yɛ man'da ga xi ahu. ¹⁰ Nɛ ya gá 'yuthɛ nin huɛcatehu gátho yɛ cu i 'bɛpɛ ra hãi Macedonia. Pɛ di xi ahu ma zɛ cu ahu nɛ man'da gui 'yuthɛ nin huɛcatehu. ¹¹ Nɛ nu ahu o gadím pate thohohɛ pɛ gui 'yøzɛhe ni 'bɛfi zɛhɛhu nɛ gui hyãdumbi gui hyomhbu 'be'a gdám 'buhmbu, tengu xtã xi ahu. ¹² Nu'bu ngubɛ gui 'yøthɛ, da numanho ahu ɛ hingui ɛc'yɛi, nguetho hin guí áthɛ 'be'a guí homhbu.

Ba ɛh mahøn'a ma Hmuɛ ra Jesucristo

¹³ Nuya ma zɛ cu ahu dín nde ahu gui pɛhmbe 'be'a dín ja ɛ yɛ 'yɛc'yɛi xɛn du, janangue'a hin da du ni mbũihe tengu ɛ yɛ ja'i nte mán ho i tøm'i, ngue hingui pã Ojɔ. ¹⁴ Nɛ tengu bu na ɛc'yɛihu ngue bi du ra Jesús nɛ bi dãmbɛni a, nɛ ngutho bu dá ɛc'yɛihu da dãmbɛni ɛ yɛ 'yɛc'yɛi xɛn du, nɛ di jap Ojɔ gátho dín 'yohɛ ra Jesús nu'bu bá ɛh mahøn'a. ¹⁵ Guehna rá m hman ra Hmu dí xi ahu ya, nuju dyɛ 'yɛc'yɛihu gue dí 'bãthohɛ 'bu bá ɛh mahøn'a ra Hmu, hin dam 'bɛt'ohɛ ga tɛxhɛ mahɛts'i, pɛ nu'ɛ yɛ 'yɛc'yɛi xɛn du dim 'bɛt'o ɛ. ¹⁶ Nguetho guesɛ ra Hmu ba cãh mahøn'a mahɛts'i, nɛ ɛmmɛ ts'ɛdi da ma nanguɛ rá ts'ɛdi nu'bu bí zøn ra pa da man Ojɔ. Nɛ rá ngɛrpa m'bɛhni mahɛts'i ɛmmɛ nts'ɛdi da ma. Nɛ gátho na ngɛni ra ximhãi da t'ø a rá thuxi Ojɔ. Nɛ gátho ɛ to'o xi 'yɛc'yɛi, ngue xɛn du, da dãmbɛni, nɛ gue'á rá mbɛdi da ndɛxpɛ mahɛts'i. ¹⁷ Nɛ dim 'bɛjeua ɛ yɛ 'yɛc'yɛi ngue i 'bãtho, 'dat'a da zixcahu, nɛ dan c'athɛ ra Hmu bu i ja yɛ guí nɛ dam 'buhmbu ra Hmu gátho yɛ pa mazã. ¹⁸ Nɛ guehna dá xi ahu gnín hyurpa ni mbũihe n'da ngu n'da ahu.

5

1 Ma z_h cu ah_h, hingui jatho ga xi ah_h jam'bu da z_hn u y_h pa din ja u an ts'anni din ja. 2 Nguetho nu ah_h gui p_hmbu x_hn ho ngue njongui pa_hi, o gue ra pa o gue ra xui ba ç_h ra Hmu. Tengu'bu hingui pa a n'da jam'bu ba ç'a n'da ra bç. 3 Ne nu'bu da man u hing y_h 'yçc'yçi gue g_htho i 'b_hmanho ne nte mán ts'o din ja, 'bex ba ç_h ran ts'embi da 'y_ht' Oj_h ngue hin dim pommi u. Nguetho tengu n'da ra xisu gue bi z_hn ra ora dim 'bah rá t'uhni, ne hin hap_h sä da mbatho. 4 Pç nu ah_h ma z_h cu ah_h, hin di pi ah_h ngue tengu'bu ba ç a n'da ra bç, ne hingan ts'ərbu da z_hh_h, ne di pi u i hup_h ja ra 'bexui. Pç gui t_hmbu ra pa ba ç_h ra Hmu. 5 Nguetho g_htho gah_h dí 'bahmbu bu ja ra 'bexui tengu'bu ra xui. 6 Nde'bu hin dam 'bahmbu tengu'bu dí ç_hmbu, tengu u mi'da, pç dí nuhmbu ne dan 'yomç_hni_h x_hn ho. 7 Nu ra xui i ç_h y_h ja'i ne ra xui di ho di mihni. 8 Pç nuj_h gue dí 'bahmbu ja rán nequi Oj_h, nde'bu nç_hi din jaju ran 'yomç_hni x_hn ho. Ne nuj_h jatho ga heh_h rá ts'edi Oj_h nanguie ma t'çc'yçi_h, ne ran huçcate, ne ga t_hmdah_h rán ho ma'da'yo ra Cristo gue gue'a dí p_hj_h, jananguie'a hin da daj_h ra z_hth_h. 9 Nguetho Oj_h him bi z_hngah_h ga nuh_h rán ts'embi a. Pç bi z_hngah_h ga ç_hmbu a ran ho ma'da'yo ngue di p_hj_h ma Hmu_h ra Jesucristo. 10 Nguetho nu ra Jesucristo bi du nanguej_h, ngue in nde 'darb_h dam 'bahmbu a, madague'bu xtá tuh_h o gue dí teh_h nu'bu bá ç_h mah_hn'a. 11 Jananguie'a damin hyurpa ni mbu_h ne gam f_hx_h n'da ngu n'da ah_h tengutho gui _hth_h ya.

Nu ra Pablo di un ran zofo y_h 'yçc'yçi

12 Nuya ma z_h cu ah_h, damin numansuh_h u g_htho bi huan Oj_h ngue y_hn ngurpi bu, ngue x_hn'nah_h ne di 'da ah_h ran zofo nanguie Oj_h. 13 Dami numanhoh_h u ne ç_hmmç gui huçj_h nanguie ra 'bçfi i _ht'e nanguie ah_h. Ne dami 'yçs'h_h a gnín junth_h bu gui 'bahmbu. 14 Nuya ma z_h cu ah_h dí xi ah_h, dami xihmbu u i d_hnyçi ngue hingui ho 'be'a i _ht'e. Ne dami z_hhmbu to'o i tu y_h mbu, ne dami z_hhmbu u ngue hinguin zaqui y_h t'çc'yçi. Ne o gadín x_hmbu_h nanguie g_htho u, pç dami f_hx_h u. 15 Ne gan jamansuh_h hin gui cospah_h ran ts'o 'bu i _ht'ah_h ran ts'o u 'da, pç gan 'y_hrpa_h ran ho n'da ngu n'da ah_h, ne g_htho i 'bucua ja ra ximh_hi. 16 Ne daman johyah_h g_htho y_h pa. 17 Ne 'yo gui çs'h_h gan yaç_h Oj_h. 18 Ne Oj_h gui xihmbu jamadi 'be'a g_htho bi 'y_ht'ah_h. Nguetho gue'a in nde Oj_h a gui 'y_hth_h, gue ah_h guín 'yoh_h ra Cristo Jesús. 19 Ne 'yo gui ç_hrpa_h rá ts'edi rá Hogandçhi Oj_h dim pçp_h mbo ni mbu_h. 20 Ne 'yo gui çman'uh_h 'bu 'bo'o da ma, ngue dim p_hngahy_h Oj_h. 21 Dami bçmbu gue 'be'a g_htho x_hn ho o hin'na. Nu'bu x_hn ho, dami pçs'h_h. 22 Dami 'uehmbu g_htho 'be'a

mán ts'o. 23 Nu Oj_h gue bi hoc'ah_h, ne di ja ah_h g_htho ni mbu_h guim bçmbu a. Ne di ja ah_h ni mbu_h ne ni teh_h nte mán ts'o din 'yoh_h nu'bu bá ç_h mah_hn'a ma Hmu_h ra Jesucristo. 24 Nu Oj_h gue'a bi zon'nah_h, ngub_h da 'y_ht'ah_h. Nguetho di ja'ts'a im ma ne da 'y_ht'e g_htho na.

Ran zengua ran zçgui ne rán çp_hi Oj_h

25 Ma z_h cu ah_h dami 'y_hf_h rá ts'edi Oj_h nangueç_hhe. 26 Dami zenguaç_h ts'uh u y_h cu nanguie ran huçcate. 27 Nuya dí xi ah_h nanguie rán t'çdi ma Hmu_h, dami mamhb_h ma s_huçag_h bu 'b_hi g_htho y_h cu. 28 Ne gue'a ma Hmu_h ra Jesucristo dí ç_hp'ah_h. H_hnt'a dí xi ah_h ya.

2 TESALONICENSES

Ná yoho ra sɔcua bi 'yorba ra Pablo u yu 'yɛc'yɛi bu ja ra ɖahnini Tesalónica

Ran zɛngua

¹ Nugá dra Pablo, ne ra Silvano ne ra Timoteo di o't'áhu na ra sɔcua gátho áhu gyu cuhu nangué ra Cristo guí 'báhm̄bu bu ra hnini Tesalónica, gue áhu guí 'báhm̄bu Oja ma Tahu ne ma Hmuha ra Jesucristo. ² Nu'a Oja ma Tahu, ne ma Hmuha ra Jesucristo dí ndepe di 'da áhu rán japi ne da hyut'a ni mbáihu.

Di unba u yu ts'om'bái 'bu bá peng ra Cristo

³ Ma zu cu áhu jatho ga xihmbe Oja jamadi nangué áhu. Ne xan ho ngue ngubu dímbé m̄hbe, nguetho thocua thoho man'da te ni t'ɛc'yɛiáhu, ne man'da man'da gnín huɛctáhu n'da ngu n'da áhu. ⁴ Janangué'a man'da jagáhe ran johya nu'bu dí xihmbe mi'da yu 'yɛc'yɛi 'be'a guí ɔthu. Nguetho hin gadín xɔmbúihu nangué ni t'ɛc'yɛiáhu, madagúe'a hangú nangu yán unbi guín nuhu ne'á 'be'a gátho i t'ɔt'áhu ya nangué guí tɛnhdu ra Cristo. ⁵ Nangué a guí háthú yán unbi, guí uhm̄bu gue jatho di unba Oja u to di un'nahú, pɛ nu áhu gám pomhbu a. Ne nu'á yán unbi guín nuhu ya, gue'a ní hoc'a ni mbáihu Oja tengu rán sáui bu di manda Oja. ⁶ Ne xan ho da 'yɔt' Oja 'bu bi un ran unbi u to di un'nahú. ⁷ Ne nu Oja di japi din sáya nin unbi guí nuhu ya, ne nguetho da 'yɔrcáhe 'bu bá ɛh mahón'a mahɛts'i ma Hmuha ra Jesús, din 'yohu yám 'bɛhni gue i ja yá ts'edi, ne ban 'yohu ra sibi nts'utho. ⁸ Ne nu'bu bá ɛhe, di un ran ts'ɛmbi gátho to'o hingui pɔ Oja, ne gátho to'o him bi 'yɔrpamasu rán ho má da'yo ma Hmuha ra Jesucristo. ⁹ Ne nu'á to'o da nu ran ts'ɛmbi xmá mba da nu ran unbi ngue njám'bu da guadi, ne ma 'ueque tho bu 'buh ra Hmu mahɛts'i, nɛpɔ hapu ja rá ts'edi nuixte. ¹⁰ Pɛ nu'á yu 'yɛc'yɛi, gue'á dí hnu a rá nuixte a ra Hmu 'bu bi zón ra pa ba ɛhe. Ne gátho yu 'yɛc'yɛi da 'yɛspa a, ne áhu gan 'yohu u, nguetho gá 'yɛc'yɛiáhu ran ho má da'yo dá xi áhu. ¹¹ Janangué a nzá di yáhe Oja nangué áhu. Ne dí áfe di 'da'a ni mbáihu ngue yán thɛhu ram 'bui bi zán'nahú. Ne nu'a Oja di 'da áhu rá ts'edi guí 'yɔthu ran ho guím bɛni guí 'yɔthu. Ne nangué ni t'ɛc'yɛiáhu, Oja di ze áhu guí 'yɔthu rá 'bɛfi. ¹² Ne nangué'a 'be'a guí 'yɔthu báya, nu'a ma Hmuha ra Jesucristo da t'ɛspi. Ne nu'a xin da 'yɛs'áhu, nangué rá mate zɛhe a Oja ne ma Hmuha ra Jesucristo.

2

Ran 'yohu ngue ra ngurpa 'yɔt'ats'oqui

¹ Nuya ma zu cu áhu, dí xi áhu ya 'be'a din ja nu'bu bá ɛh mahón'a ma Hmuha ra Jesucristo, ngue di pɛrcáhu 'darbu dam 'báhm̄bu. ² Yo gadí páh nin 'yomfɛniáhu 'bu 'bo'o da xi áhu, ya bi zón ra pa ba ɛh ra Hmu. 'Yo gadí 'yon ni mbáihu 'bu 'bo'o da xi áhu bi bɛnba Oja ngue ya ba ɛh ra hmu ya. Ne 'yo guí ɛc'yɛiáhu 'bu 'bo'o da hyá áhu ngue da 'yɛn áhu dá o't'áhe ra sɔcua dá mambe ya bi zón ra Hmu mahɛts'i. ³ Ne 'yo guí ɛc'yɛiáhu 'be'a gátho i man yu já'i. Nguetho him ba ɛh ra Hmu asta gue'bu go gátho yu já'i i 'bucua ja ra hái ngue hingui ɛc'yɛi din sahmbu Oja. Ne him ba ɛh ra Cristo asta gue'bu din 'yo a n'da ran 'yohu ngue ra ngurpa 'yɔt'ats'oqui, ngue m'bejua da t'ɛrpɔ ja ran unbi mazá. ⁴ Ne nu'a ra ngurpa 'yɔt'ats'oqui da zai gátho yu 'yɛc'yɛi gue i thánde Oja, ne da zu u mi'da i thánde hɔnt'a go 'be'a i thánde, nguetho in nde a dí mba nthánde zɛhe. Ne da yurpɔ ja n'da ra nijá ne da hyurpɔ, tengu'bu gue'a Oja a. ⁵ Ha hin guím bɛm̄hbu guehna dá xi áhu nu'bu mámb 'báhm̄bu bu. ⁶ Pɛ nuya guí páhm̄bu 'be'a i sámmi ngue ba ɛhe, nguetho hinga na sɔn ra pa da man Oja gue ba ɛhe. ⁷ Pɛ nuya ɛmme xán ngu dim pɛpɔ yá mbúu yu já'i a rá ts'edi ra zíthu, ngue hin di nɛqui. Pɛ i pa nts'ámbi thoho rá ts'edi asta gue'bu go bi zón ra pa ngue Oja di 'uec'a to'o i sámmi. ⁸ Ne gátho da nu ran 'yohu ngue ra ngurpa 'yɔt'ats'oqui. Pɛ nu'bu bá ɛh mahón'a ra Hmu Jesús nuixtetho rá ts'edi, da hyo a ran 'yohu, ngue da huic thoho. ⁹ Ne nu'bu bá ɛh ran 'yohu ngue xán ngu rá ts'edi ra zíthu in 'yoiu, ne da 'yɔt'e xán ngu yu hmɛpya, ne yán t'ɔt'e nuixte ngue dí hyát' yu já'i. ¹⁰ Ne gátho 'be'a mán tháte da 'yɔt'e, ngue da hyát' yu já'i i 'yo rá 'yu ram 'bɛdi, gue'á him mín nde da 'yɛc'yɛi a majuani guerpɔ mí sá xtím pɔhɔ. ¹¹ Ne nu'á gátho him bi nde da 'yɛc'yɛi a majuani Oja, di japi da 'yɛc'yɛi yu fɛhni ne da den'na ran 'yohu ngue ra ngurpa 'yɔt'ats'oqui. ¹² Janangué'a gátho u him bi 'yɛc'yɛi a majuani pɛ man'da di ho ran ts'o, 'darbu da nu rán ts'ɛmbi Oja u.

Nthahni dim pɔhɔ

¹³ Pɛ nzá ga xihmbe jamadi Oja nangué áhu 'be'a gátho bi 'yɔt'áhu ma zu cu áhu, ngue di huɛc'áhu ra Hmu. Nguetho Oja bi huahn'nahú rá mbúdi thoho ngue di pɔ áhu. Ne nangué gá 'yɛc'yɛiáhu a majuani, nu'a rá 'bɛfi rá Hogandáhi Oja i bo ni mbáihu. ¹⁴ Ne bi huahn'nahú Oja ngue gá 'yɛc'yɛiáhu 'bu má xi áhe rán ho má da'yo ra Cristo. Ne bi zán'nahú Oja guí comhbu rá nuixte ma Hmuha ra Jesucristo. ¹⁵ Nuya ma zu cu áhu dami thoctáhu ni t'ɛc'yɛiáhu, ne 'yo gadí uáns'áhu 'be'a guím bɛm̄hbu, ne 'yo gadí pumbɛniáhu 'be'a dá xán'nahú nu'bu 'darbu mámb 'báhm̄bu, ne'a 'be'a dá xi áhu nu'bu má

o't'ahε u yu sɔcuq. ¹⁶ Nuya gue ma Hmuhε ra Jesucristo, guesε a, nε Ojā ma Tahε, da hyut'a ni mbũihε mazāi nangue rán hose Ojā. Nu'a Ojā di huεc'ahε, nε nangue rá mate bi jajε ga tɔhmbε 'be'a di 'dajε. ¹⁷ Nε nu'a Ojā da hyu ni mbũihε, nε di zεt'a ni mbũihε ngue gui mamhbε nε gui 'yɔthε 'be'a gātho xan ho.

firmagā na, ngue gātho ya ma sɔcuq. ¹⁸ Nuya nu'a ma Hmuhε ra Jesucristo di jap'ahε, gātho ahε. Nε hɔnt'a dí xi ahε a ya.

3

Gui 'yāfu Ojā nanguecāhe, εn'a ra Pablo

¹ Hɔnt'a dí xi ahε ya ma zε cu ahε, dami 'yāfu rá ts'edi Ojā nanguecāhe n'dahma din ja rá ts'edi rá m hman ra Hmu, nε da bɔmanho hɔnbε go hapε ga 'yomhbe. Nε gātho to'o da 'yɔde da hyāni nangue ran johya, tengutho bin ja bε gui 'bũhmbε. ² Nε gui 'yāfu rá ts'edi Ojā ngue da yānje bε 'bũh yu ts'om'bāi jā'i, nguetho hinga gātho in nde da hyān rá m hman Ojā. ³ Nguetho nu'a ra Hmu njām'bε da hyεgahε pε nzāi da mbāju, nε i ja rá ts'edi ngue hin di japi di un'nahε ra dāmants'o. ⁴ Nε nu'a ra Hmu di jaje dí pāhmbε ngue gadí thoctahε guí ɔthε 'be'a gātho dí xi ahe. ⁵ Nε nu'a ra Hmu di ja ahε man'da man'da gui pāhmbε rán huεcate Ojā, nε di ja ahε gui hyāthε 'be'a gātho guí thohmbε tengutho bi 'yɔt'a ra Cristo.

Jatho gui 'yɔt' ni 'befi zεhεhε

⁶ Ma zε cu ahε dí xi ahε nangue rá thuhu ma Hmuhε ra Jesucristo, dami 'uehmbε ts'ε bε 'bε u ni cuhε i dānhyei, ngue hingui nde dim pefi, gue'ε hingui ten'na 'be'a dá xān'nahe. ⁷ Nε nu'ahε gui pāhmbε 'be'a gdám 'bũhmbε, tengu dá ut'ahε 'bε mām 'bucāhe bε, ngue hin dām 'bũdānhyei thohogāhe. ⁸ Nε xīngui ts'ε gá 'daje 'be'a dá homhbe. Pε dām pεhmbε ra pa nε ra xui n'dahma bin ja 'be'a dá homhbe, nε xīngui ts'ε dá pa ahe. ⁹ Madague mí sá xcá āhmbε ngue xquí zεje. Pε dá ndehe ga ut'ahε ra hmεpya gui 'yɔthε. ¹⁰ Nε nu'bε mām 'bũhmbε bε, dá xi ahε, ngue'bε 'bε a n'da hingui nde dim pefi, hin din sihme 'bε, pε da zā ra thuhu 'bε. ¹¹ Nguetho dí ɔhmbe gue 'bε i 'da ahε hingui nde dim pefi, pε di hɔdānhyei thoho nε ndetho din thjnt pε hin yá 'befi. ¹² Nuya nangue rá ts'edi ma Hmuhε ra Jesucristo, dí xi u to'o hingui nde dim pefi, ngue da hyānya zεhε rá 'befi da 'yɔt'e, nε da hyonse 'be'a dām 'bui. ¹³ Pε nu'ahε ma zε cu ahε, o gadín xɔmbũihε gui 'yɔthε ran ho. ¹⁴ Nu'bε 'bε a n'da ahε hingui nde da 'yɔt'a 'be'a dí xi ahε, dami hyεthε 'bε, janangue'a da mbε'ts' yá sá. ¹⁵ Pε o gadín sahmbε, pε gui unhdε ran zofu tengu'bε ni cuhε.

Ran zεgui ran zofu

¹⁶ Nε guesε ra Hmu, hɔnt'a sá da hyut'a ni mbũihε, hɔnt'a go 'be'a guí thohmbε gātho yu pa. Nε nu'a ra Hmu gam 'bũhmbε gātho ahε. ¹⁷ Nugā dra Pablo dí o't'ā na ran zεngua i ja ua ya nangue ma 'yεεgā. Tengu'bε ma

1 TIMOTEO

Ná n'da ra sɔcuɔ bi 'yorba ra Timoteo a ra Pablo

Ran zɛngua

¹ Nugá dra Pablogá, ma 'báigá'be ra Jesucristo nangue rán t'ɛdi Ojɔ ma yantehɔ, ne ra Jesucristo, guesɛ'a ran ho dí tɔmhɔ a. ² Dí penh'na n'da ra sɔcuɔ gra Timoteo, tengu'bu majuani ma ts'ant'ɔ i, ngue ya dá xán'na ma t'ɛc'yeihɔ. Ne dí ɔp Ojɔ ma Tahɔ di 'da'a rá mate ne rán huɛcate, ne da hyut'a ni mbai a ra Cristo Jesús ma Hmuhɔ.

Da mba ma hecpi ɔ n'dan'yo in xánbate

³ Ne tengu dá xi'a 'bɔ má mba bu Macedonia, ne ngutho dí xi'a ya, dami copɔ Efeso, ne gui hecɔa ɔ da bi 'burɔ, ngue hinga n'dan'yo da ma 'bɔ in xánbate. ⁴ Ne dami xifi hin din xáh mi'da yɔ cuento gue 'be'a sá ɛmbi bi 'yɔt'ɔ ndu ma bombɔtahɔ mayabɔ ne'bu ɛmme ma 'be'a yú thuhu ɔ, ngue man'da di xánt'ɔ yám hma. Nguetho nu'ɔ yám hma tengu ɔ, sáti thoho ran 'yomfɛni di un'na n'da, pe hin di 'yomfɛniba n'da da 'yɛc'yei Ojɔ. ⁵ Pe nu'a ma 'befihɔ dyɔ xánbatehɔ, ga xánba yɔ ja'i dan huɛɔ. Ne gue'a ran huɛcate di nequi bu ma mbaihɔ 'bu m'be't'e a, ne'bu zai dí ɔthɔ a di bɛngahɔ Ojɔ, ne'bu hɔnt'a Ojɔ dí m bɛmhɔ a. ⁶ Pe nu'ɔ 'da hinga guehya yám hma dí n huɛca n'da i honi, pe bi 'uepɔ ja rá 'yɔ Ojɔ, janangue i ten yám hma sáti thoho. ⁷ Nu'ɔ, ɛmme i honi nde din xánbate nangue yán t'ɛdi Ojɔ bi man ra Moisés, pe hingui paɔi 'be'a im ma. Sá i mants'ɛditho, pe ne hingui paɔi 'be'a nam bɔn'ɔ yám hmanse i ma 'bɔ i man yán t'ɛdi. ⁸ Dí pɔhmbɔ gue xɔn ho ɔ yán t'ɛdi bi xi Ojɔ ra Moisés. Pe bi ts'an yán t'ɛdi Ojɔ gue dí mba ma hecpi ɔ yɔ dɔdits'oqui. ⁹ Ne gue'ɔ yán t'ɛdi dí mba ma hecpi ɔ to'o jase yán t'ɛdi zehɔ, ne'ɔ i festa yán t'ɛdi Ojɔ, ne'ɔ to hingui numansu Ojɔ, ne di ho da 'yɔt'ɔ yɔ ts'oqui. Ne'ɔ to hingui ɛspa Ojɔ, ne i ten ra ximhái, ne i ho yú ta ne yú mbe, ne yɔ hyodu. Gue'ɔ da sih yán t'ɛdi Ojɔ ɔ, ne hinga gue'ɔ hɔnt' Ojɔ mbɛni. ¹⁰ Ne bi ts'an yán t'ɛdi Ojɔ dí mba ma hecpi ɔ ɔt' ran 'yom't'ɛni, ne'ɔ din 'yásabi yú min'yohuhɔ tengu'bu n'da ra xisu, ne'ɔ i pɛ yú mija'ihɔ, ne'ɔ i man yɔ fehni, ne i xih ra fehni yɔ ze'mi. Ne gátho ɔ n'dan'yo i ɔt'e xinda gue ra hoganxádi, ne gue'ɔ da sih yán t'ɛdi Ojɔ ɔ, nguetho i xijɔ hin ga ɔthɔ yɔ ts'oqui. ¹¹ Pe nu'a rán ho ma'da'yo ra Cristo dí pɔrca ma mbaihɔ Ojɔ a, nu'a mixte xɔn hotho a. Ne gue'a ran ho ma'da'yo bi xicá Ojɔ gam mangá.

I xi Ojɔ jamadi ra Pablo, nangue rá mate xɔn ngu

¹² Jamadi dí xih ma Hmuhɔ ra Jesucristo, nguetho bi huangui dram 'behnigá, ne i paɔi ga ja'ts'i, nguetho di 'dac rá m fás'ti ga ɔt'a i xiqui. ¹³ Pe nugá ɛmme dra nexmategá mam'bet'o, ne mí sangá a ra Cristo gue'bu go má ɔnba ɔ da yú 'yɛc'yei. Ne xingui ts'ɔ mí paɔá 'be'a nam bɔn'a mí ɔt'á, nguetho him mí ɛc'yeigá ra Cristo. Pe Ojɔ bi 'dac rá mate bi pungui. ¹⁴ Pe ɛmme xɔn ngu rá mate ma Hmuhɔ ra Cristo Jesús, bi jaqui dá dápá ma mbai a, ne bi jaqui ɛmme dá numanhogá a Ojɔ ne dá huɛc má mija'i'be. ¹⁵ I ja ua n'da ram hma da zá ga pɔhmbɔ majuani, ngue bi zɔcua ja ra ximhái a ra Jesucristo di pɔ'ɔ yɔ ts'om'bái tengugá man'da xɔn ts'o dá ɔt'á. ¹⁶ Pe ɛmme xɔn ngu rá mate bi 'yɔrcá Ojɔ, nguetho nde gátho da 'yut mi'da yɔ ja'i ɛmme ja rá yembái a ra Jesucristo. Ne tengu thohogá, ngutho da 'yɔrpa ɔ to'o di dáp yú mbai a, ne'ɔ din ja ra te mazai. ¹⁷ Janangue'a ga ɛspa ma Ojɔhɔ gátho yɔ pa mazai. Nu'a, ra Hmuts'ut'abi mazai a, ne njongui sá da nu, ne njám'bu da guadi. Ne n'datho Ojɔ, njo'o man'da, ne gátho i paɔi. Ne hɔnt'a gam bɛmhɔ a ya. ¹⁸ Ne nuya gra Timoteo, tengu'bu ma ts'ant'ɔ i, i ja ui a dí xi'a ya. Nu'i gra dofai nangue Ojɔ, dami 'yɔt' ra hogatuhni, tengu thoho bi xi'a ɔ yú pɔngahyá Ojɔ. Janangue'a dami hyadumbai gui 'yɛc'yei rá hogamhɔ Ojɔ, i ja ui 'yɔt'a 'be'a i xi'a 'bɔ in zop'a ni mbai. ¹⁹ Ne hin gui 'yɔt'e tengu mí ɔt'ɔ 'da 'bɔ mí zop yú mbai Ojɔ, pe bi mbesta'a 'be'a bi sifi, bi ts'onse yú mbai baya. ²⁰ Tengu mí ɔt'a ra Himeneo ne ra Alejandro. Pe dá juanba ɔ, ne dá xifi bi mba ma dá bu 'buh ra zithu, di ɔnbi, da baɔi hin da zan Ojɔ.

2

Da mba nt'api rá m fás'ti Ojɔ nangue gátho yɔ ja'i

¹ Ne i ja ua n'da ram hma ga xi'i, gra Timoteo, ngue mahyoni gui 'yɔrɔ ja ram peti. Ngue nu'bu gui yáhu Ojɔ, gui xihmbɔ nangue gátho yɔ ja'i, gui yám rá mate nangue'ɔ, ne gui xihmbɔ jamadi Ojɔ nangue'a 'be'a bi 'yɔrpa n'da ngu n'da ɔ yɔ ja'i. ² Ne'ɔ yɔ ts'ut'abi ne gátho to'o ja yú ts'edi, dami 'yáfu rá m fás'ti Ojɔ nangue'ɔ, ngue hin din ja yɔ sui ne xing ra dumbai, ne hin te gam bɛmhɔ, ne da zá bu ga ɔthɔ xɔn ho 'be'a bi man Ojɔ baya. ³ Ne xɔn ho 'bɔ ga ɔthɔ a, nguetho gue'a numanhɔ Ojɔ mam pɔrpatéhɔ a. ⁴ Nguetho in nde Ojɔ da yáni gátho yɔ ja'i nangue rá ts'edi ra zithu ne di 'yomfɛnibi nangue'a majuani. ⁵ Ne n'datho Ojɔ i 'bɔi. Ne n'datho a i 'bá'inde ne din hocpate bu bí 'bɔ Ojɔ, nu'a ra Jesucristo ngue bin ja'i a. ⁶ Nguetho bin dáse ngue gátho bi gurca ma ts'oquihɔ. Ne guehna ram hma bi xijɔ Ojɔ 'bɔ mí zɔn ra pa bi ma. ⁷ Ne guehna ram

hma í thangá gam mangá na, ne guehna bí 'bencá na, ne majuani hin di fehngá, ngue ma 'befigá ga xánba u hing yu judío, ga japi di dáp yú mbúi Ojá, da yáni, ne da 'yéc'yei a majuani. ⁸ Ne man'da di xi'i, hõnbu go hapu dim peti yu 'yéc'yei, xtán hotho yú 'ye u yan 'yohu di 'uá'ts' 'bu din yáhu Ojá, ngue nte má cue da bẽni, ne xing ran ucate. ⁹ Ne di xi'i 'be'a gui xih yu xisu, ngue hin din hoc zeh nangue ran 'yets'i, uague di hoc yú ya, uague ra oro o yu thebe o 'be'a xam hmadi da japi. Pe din hoc zeh nangue yú he rán sáui n'da ra hogambui ne ra hogan'yomfeni. ¹⁰ Ne da badi da 'yot' ra hogambui, ne gue'a ran hoqui rán sáui n'da ra xisu i numansu Ojá. ¹¹ Ne nubu ja nim petihu, da ndese yu xisu da sãmbi, ne hin go din xãbate, ne gátho da 'yode. ¹² Ne di xi'i hin dim 'bet'o yu xisu ngue da xãba yan 'yohu, pe din hẽtho. ¹³ Nguetho m'bet'o bi 'yot' Ojá a ra Adán, ne m'bejua a ra Eva, janangue'a hingui sã dim 'bet'o n'da ra xisu. ¹⁴ Nguetho nu ra xisu bi numanho 'bu mí xih ra zĩthu da 'yot' ra ts'oqui, pe nu ra Adán him mín nde xtá 'yot'e. ¹⁵ Janangue'a din anba 'bu xam 'buh yú t'uhni u yu xisu, pe da mbax Ojá u 'bu thocpa thoho i 'yéc'yei, ne 'bu din ja yan huçcate, ne 'bu din 'yomfeni xan ho, n'dat'a Ojá da bẽni.

3

Nda'u yan 'yohu din ngurpi

¹ Majuani a ram hma, nu'bu in nde din ngurpi n'da, in nde n'da ra 'befi xan ho. ² Pe jatho din hocjã'i n'da ra ngurpi, ne nte da thĩba n'da rá ts'oqui. Ne hõnt'a n'da rá xisu da zi, ne da badi da zamzche rá mbui ne din 'yomfeni xan ho, ne di jamansu 'be'a i ot'e, ne di ho di un ran ts'aya bu ja rá ngu, ne da badi din xãbate nangue ram hman Ojá. ³ Ne njam'bu dim mihni, xin din ndesi, ne hin da 'yõman'u a i sifi, ne xin din hecpate pe din hocpate, ne hin da nde xan ngu ra mbeti. ⁴ Ne da badi dim 'bet'o bu ja rá nguse, ne nu yú t'uhni da 'yot'e 'be'a i xifi, nguetho numansu yú ta. ⁵ Nguetho nu'bu hingui pãdi dim 'bet'o bu ja rá nguse n'da ran 'yohu, hin da badi di jamansu yu 'yéc'yei 'bu. ⁶ Ne hin din ngurpi n'da ra 'da'yo 'yéc'yei, ts'urpu thoho din 'yets'i tengutho ra zĩthu, ne da dex'a Ojá a. ⁷ Ne nu yu ngurpi da 'yot'e ngue da hnumansu, nepu 'bu u hing yu 'yéc'yei da 'yot'e 'be'a di hnumansu, janangue'a njon di c'aman'u, ne hin da dap ra zĩthu buya.

Ndana ní ja'i dim fãxte

⁸ Ximangut'u yám fãts'ihũ yu ngurpi, ngutho guexta'a jatho din hocjã'i, ne 'da'angu da ma, ne hin dim mihni, xin din siyate nangue ra mbeti. ⁹ Ne da badi xan ho 'be'a gátho rán theui a ram hma ne din zam bu, ne zai ot'a xi Ojá 'bu in zop yú mbui. ¹⁰ Ne nde'bu 'be da hnu 'bu tenni xan ho, ne

nubuya nu'bu hin te da thĩbi, da zã da 'yot' ra 'befi dim fãxte buya. ¹¹ Ximangutho 'bu dim fãxte n'da ra xisu, i jatho da hnumansu, pe hin din c'ãte, ne xin dim mihni, pe din 'yomfeni xan ho, ne di ja'ts'i 'be'a gã ot'e. ¹² Ne nu n'da ran 'yohu 'bu im fãxte, n'datho rá xisu da zi, ne da badi dim 'bet'o bu ja rá ngu, ne da 'yot'u yú t'uhni 'be'a da xifi. ¹³ Nguetho nu'bu i ot'e xan ho rá 'befi n'da ram fãts'i, da hnumanho buya, ne man'da da hyut' ran zambui nangue rá 'befi ra Cristo.

Mixte xan ho a ram hma dí 'yéc'yeihũ

¹⁴ Guehna dí ot'a na ya, gra Timoteo, madague'bu dim bẽni ga mba bu n'dihi. ¹⁵ Pe xi'bu him 'bex da za ga mba bu, pe ya dá xi'i 'be'a xan ho gui 'yot'e nangue a rá ngu Ojá. Ngué nu yu 'yéc'yei xa hyõmba rá ngu Ojá nangue yú mbui, ngue 'dat'a Ojá i 'bui. Ne tengu'bu rá nguju Ojá gueru na fãdi xan ho rá m hma Ojá, ne din yãmhbũ a. ¹⁶ Ne gue'a ran ho ma'da'yo di tẽnhũ mixte xan ho a, ngue bin 'yuse ra Cristo ua ja ra hã'i 'bu mín ja'i a,

pe bin 'youi rá Hogandãhi Ojá gueru i fãdi hin'yu rá ts'oqui a,

ne bi nu u yám 'bẽhni Ojá mahets'i.

Ne bi hmangua dí 'bãhbũ hõnbu go hapu 'buh yu ja'i gue 'dahma'dan'yo bu na ya.

Ne bi t'éc'yei ua ja ra ximhãi,

bi ts'ix mahets'i bu bí ja rá ts'edi Ojá mixte buya.

4

Mi pq Ojá da 'ue'u da

¹ Nu rá Hogandãhi Ojá m'bet'o di bẽngã ngue da 'ueru ja rá 'yu Ojá u 'da. Ngué da 'yõmanho u yú nde u yu hyãte xãbate bin xãdi nangue yám hman yu zĩthu. ² Nu yu hyãte hingui sã bu da zop yú mbui Ojá, nguetho bi ts'on yú mbui nangue yu fehni zai im ma. ³ Ngué sã di hecpa yu ja'i, i xifi hin din thãti, xin da zi 'da yan ts'ihme, sã en'u. Pe bi zãngahu Ojá ga hãmhbũ hõnt'a go 'be'a mán ts'ihme 'bu di xihmbũ jamadi Ojá, gue nuju dyu 'yéc'yeihũ, ne di pãmhbũ nda'a majuani. ⁴ Nguetho gátho xan ho 'be'a bi 'yot' Ojá, ne hin'yu 'be'a ga emhbũ, pe ga hãmhbũ ne ga emfu jamadi Ojá buya. ⁵ Nguetho majãpi ngue'a dí afu rán jãpi Ojá, ne nu rá m hman Ojá i embi xan ho a.

Rá hogambefi ra Jesucristo a ra Timoteo

⁶ Nu'i gra Timoteo, xan ho 'bu guim bẽnba yu cu na ram hma i ja ua, janangue'a gam pefi xan ho nangue ra Jesucristo. Nguetho bi hã'a ra ts'edi ni mbai a ra hogambma dí 'yéc'yeihũ, ngue ra hoganxãdi guí tenni. ⁷ Ne o gui urpa ra güenda yám hmanse yu ja'i sãti thoho ne xan ts'o. Pe dami hyãdumbui nangue rá 'befi Ojá. ⁸ Ne tengu 'bu zai dadin cunh ma ja'ihũ, ne da hyã ra ts'edi, ne ngutho

ga øthn nangu e ma mbũihũ, da hyã ra ts'edi 'bũ zãï ga humbahũ nangu e rá 'befi Ojã. Ne emme xãn ngu di muui 'bũ ga humbahũ, nguetho i ørcanh ran ho yũ pa i jabũ ya, ne gãtho yũ pa mazãï. ⁹ Ne majuãni na ram hman na, janangue'a nde'bu gãtho ga øthn xãn ho. ¹⁰ Janangue'a dí hãthn yũn unbi ne dí humbi dadim pehmũ, guepũ go da zã ga xihmbũ xãn ho rãm hma Ojã yũ jã'i. Ne da zã ga dãp yũ mbũ Ojã bũya, ne dim pøhø. Nguetho n'dat' Ojã dí tømhbũ i 'bũ, nu'a in nde da yãn'ũ gãtho yũ jã'i i 'bũ, ne da yãn'ũ to'o da 'yøc'yei a. ¹¹ Nuya yũn xãdi i ja ua, thocpa thoho gui hyãdumbũ emme gui bẽni ne gui xãnbi gãtho yũ cu bí 'bũpũ. ¹² O to guíd japi da 'yũ't's'i' ngue gra ts'ant'ũ thoho. Pe gui 'yut'ũ yũ cu nangu yũn t'øt'e bi xijũ Ojã gue gui 'yøzehe xãn ho, gui jamansu 'be'a gui ma, o 'be'a gui 'yørpũ. Janangue'a gui 'yuti din huẽqui n'da ngu n'da, ne di jã'ts'i, ne da zãmzehe yũ mbũ. ¹³ Pe gãtho 'bũ hin ná sãngã bũ, pe gui jamansu ni 'befi 'bũ gui man rãm hman Ojã, ne'bu gadí un ran zofo yũ jã'i, ne'bu gui xãnbi 'be'a nam bøn'a n'daxequi gui xifi. ¹⁴ Damim pefi xãn ho nangu e rá ts'edi Ojã bi 'da'i, tengu bi xi'a ulla yũ pøngahyã Ojã. Ngue bi bẽn'na ni mbũ Ojã 'bũ mí 'yãp rá mfãts'i nangu'e, ne bi gãx yũ 'ye bũ ja ni yã. ¹⁵ Thocpa thoho gui 'yøt'a dí xi'i, ne hønt'a gui hyãdumbũ gui 'yøt'a, ne nubũya da nu i gãtho yũ jã'i ngue bin te xãn ho ni mbũ nangu e rá 'befi Ojã gui øt'e. ¹⁶ Ne thocpa thoho gui hyãdumbũ gam fãse nangu ni mbũ, ne gui jamansu 'be'a gãtho gui xi'ũ 'bũpũ nangu e rãm hman Ojã. Ne nu'bu ngubũ gui 'yøt'e, ne di jãp'a Ojã, ne'ũ gã mi'da yũ jã'i gui xãnbi.

5

Ga fãx ma cuhũ

¹ O gui sw'a n'da ra ðac'yei, pe dami zofo xãn ho, tengutho 'bũ ni ta. Ne nu'ũ yũ ts'ant'ũ gui 'yøt'e tengutho 'bũ nin 'yohũhũ. ² Ne nu yũ zi bømbe gui 'yøt'e tengutho 'bũ ni mbe, ne nu yũ hmute, gui 'yøt'e tengutho 'bũ nin ju, ne hin guim bẽn'a n'da ra 'yãsä nangu'e. ³ Ne nubũ ja yũm peti gui jamansuhũ n'da ra bømbe 'bũ xãn du rá ndø, ngue'bu njo'o to'o di jamansu. ⁴ Pe nu'bu n'da ra bømbe xãn du rá ndø, ne 'bũh yũ t'ũhni, o gue yũ 'beto, da bãdi rãn t'ẽdi Ojã a di jamansu yũ mbe, tengutho bi 'yørpa 'bũ mín t'ũhni. Ne gue'a in nde Ojã. ⁵ Ne nu'bu n'da ra zi bømbe i nyãui Ojã gã ra pa ne ra xui, ne hønt'a Ojã im bẽni, ne nu'bu njo'o to'o di jamansu, pe gui fãxhũ a bũya. ⁶ Pe nu mi'da yũ xisu, xãn du yũ ndø, ngue hinguim bẽn Ojã, ne i honi da 'yøzehe yũ pãhã zehe. Madague'bu i 'bũ, pe tengu'bu xãn du bũ nam bẽn Ojã. Hinga gue'ũ da mba ma jamansu bũ ja ram peti ulla. ⁷ Ne nuya yũm hma i ja ua, gui xãnba ulla

yũ cu, janangue'a njon da 'yẽna hingui ho øt'ũ. ⁸ Ne nu'bu n'da hin di unni 'be'a di 'be a rá ta o gue rá mbe, o gãtho mi'da yũ meni, man'da xãn ts'o rá mbũ 'bũ, xinda gue'bu hin xtã 'yøc'yei, ne bi gøn'a ra Cristo. ⁹ Nuya ga xi'i nda'ũ ni hyoya bømbe gui hyuspa yũ thuhu dim pepũ ja ram peti. Hønt'ũ pe'ts'a hyãte njeya ne emme bim 'bũmanhoui yũ ndø. ¹⁰ Ne i hnumanho nangu e yũ hoga'befi i øt'e, ne bi jamansu xãn ho yũ t'ũhni, ne zãï di säyaba yũ jã'i bũ ja yũ ngu, ne him bin 'yøzehe pe bin 'yøc' nangu e yũ mi'yøc'yeihũ, ne bi hyurpa yũ mbũ to'o mi tu yũ mbũ, ne bin øhya bi 'yøt' mi'da yũ hogant'øt'e. Ne guehya yũ hyoya bømbe gui hyuspa yũ thuhu ya. ¹¹⁻¹² Pe nu mi'da yũ xisu xãn du yũ ndø, nu'bu hingui ngu yũ jeya pe'ts'i, hin gui hyuspa yũ thuhu gue gui 'yømfũ dim pepũ. Nguetho ts'ørpũ thoho da bẽni din thãti, ne nu'bu din thãti mahøn'a hin da 'yøt'a ra 'befi mí ma xtã 'yøt'e. Ne ra ts'oqui a nguetho him bi jã'ts'a bi ma. ¹³ Ne nu'ũ, ts'ørpũ thoho din ðanhyei yũ mbũ 'bũ njo'o yũ ndø, ne da hyã'da thoho yũ ngu, ne høn nan c'ãte di ja, im man'a hingui ho, ne sä din thãnt'i i øt'e ne hin rá 'befi bũ. ¹⁴ Janangue'a man'da xãn ho 'bũ din thãti mahøn'a, dim 'bũh yũ t'ũhni, ne dim pepũ ja yũ nguse. Ne nu'bu din jabũ da 'yøt'e, hin di c'ãman'ũhũ man sũihũ 'bũ. ¹⁵ Nguetho i 'bũ i 'da yũ xisu xãn du yũ ndø, ne ya xũ mbengui ne i ten ra zĩthu. ¹⁶ Ne dí xi'i mahøn'a, nu'bu 'bũ a n'da ra cu ngue bi du rá ndø a rá mbe, jatho da mbepi, o gue rá rana bi da rá ndø, o gue rá meni, i jatho di jamansu, ne hinga gue'a ra mbeti pa ma peti bũ ja ra nijã dí mba ma jamansu ulla. Janangue'a dí gua'a ra mbeti bũ ja ra nijã ngue hønt'ũ njo'o to'o di jamansu da mba m'bepe bũ. ¹⁷ Nu yũ ngurpi bũ ja ram peti, nu'ũ to di jã'ts'i xãn ho yũ 'befi, da t'ẽspa ulla, ne da mba m'bãts'i 'be'a di 'bedi. Ne nu'ũ to i humbi din xãnbat nangu e rãm hman Ojã, man'da jats'editho da t'ẽspi. ¹⁸ Nguetho nt'o'ti: "Nu yũ uafaninãni 'bũ i uãhi hingan thu't'i yũ nde, pe da zã da za yũ paxi i ja bũ." Ne man'da ram hma i ja: "Nu'a to dim pefi ja rãn t'ẽdi din ju't'i," i øna. ¹⁹ Ne hin gui 'yørpa ra güenda 'bũ da mba ma yãpi n'da ra ngurpi t'ẽmbi bi 'yøt' ra ts'oqui, hinda hønt'bu di yoho hyu ulla di yãpi gui 'yøh pũya. ²⁰ Ne nu'bu majuãni bi 'yøt' ra ts'oqui, da mba ma hæcpi bũ dim peti ulla mi'da, n'dahma gãtho din su. ²¹ Ne madague'bu gadin amigoui o hin'na, pe 'da'angu gui 'yørpe. Ne gue'a i jats'edi dí xi'i gui 'yøt'a, nguetho in nu a Ojã, Ojã da bãdi 'bũ gui jã'ts'i, ne'a ra Hmu, ra Jesucristo, in nu i, ne yũ hogam 'bẽhni Ojã mahøts'i in nu i. ²² Him 'bex gui un ra 'befi n'da ran 'yohũ, 'be gui pãhmbũ 'be'a rá mbũ. Nguetho nu'bu n'da gã un ra 'befi, ne da 'yøt' ra ts'oqui, gui conhui rá ts'oqui a bũya. Janangue'a gan 'yomfãni xãn ho, ne nte gan

dupate bəya. ²³ Nuya dí xi'i gra Timoteo, nangue ni mbai xən ɛ, ne jant'a pənts' thoho, dami si zits'utho ra vino, ne hinga hont'a ra dehe gui si. ²⁴ Guim bəmhbə ndana ɛ yən 'yohə da sih ra 'befi bə ja ram peti, 'bə i 'da ngue mfədi i ja yá ts'oqui, ne 'bəh mi'da ngue hinga mfədi i ja yá ts'oqui jague' bə da zəon ra pa da thɪnba yá ts'oqui. ²⁵ Ne ngutho nangue ran hocjə'i i ət'a n'da, mfədi nangue yə ja'i. Ne nu'bə him 'bexque mfədi, pə m'bejua da fədi, nguetho hingui sá da 'yəgui.

6

¹ Nu'ɛ yə 'yɛhe bí 'bərɛ, da numansu ɛ yá hmu to i ərpa yá 'befi. Ne nu'bə din jabə da 'yot'e, njon di c'aman'ɛ nangue Ojə ne njon di c'aman'ɛ rán xədi Ojə. ² Ne nu'bə yə 'yɛc'yɛi ɛ yá hmu yə 'yɛhe, pə guexta'da da numansu ɛ yá hmu ne hin da zani ngue'bə mbəni din cubə ɛ. Pə man'da da bəni da mbəpi xən ho, nguetho rá mi'yɛc'yɛiui da mbəpi, ne di huɛc'da rá hmu. Dami xənbə na ram hma, ne thocpa thoho gui bənba ɛ.

Xən ngu dí tqhmbə nangue rá 'befi Ojə nguetho i hurca ma mbuihə

³ Pə i 'bə'i 'da yə xənbate n'dan'yo ram hma in xənbate, ne hin din theui a rām hma ma Hmuhə ra Jesucristo ngue majuəni di zerca ma mbuihə, ne hin din theui a ram hma ga dāp ma mbuihə Ojə. ⁴ Pə nu'ɛ, bi ɛ't' yá mbai nangue ran 'yɛts'i, ne nte i pədi. Ne ɛmmɛ honi di dunba yəm hma guerpə i fəpə ran ts'eya, ran heque, ran ts'ante, ran t'ɛ't'ate, 'be'a gətho im bən rá mbai. ⁵ Ne nu'ɛ thocpa tho din sai n'da ngu n'da ɛ, gue'ɛ bin ts'on yən 'yomfəni, ne hingui sá da bədi ndana a majuəni. Ne im bəni xən ngu ra mbeti da dāhə nangue rá 'befi Ojə. Pə o guí ɔhmbə a i man ɛ. ⁶ Pə majuəni xən ngu dí tqhmbə nangue rá 'befi Ojə, i hurca ma mbuihə, ne dí 'bəmanhohə nangue Ojə. ⁷ Nguetho nte bá həhə 'bə mām 'bəhmbə ua ja ra ximhəi, ne nte da zə ga həxhə 'bə bi zəon ra pa ga tuhə. ⁸ Pə hin da du ma mbuihə 'bə zí ts'utho dí pəs'hə yən ts'ihmɛ ne yə he. ⁹ Pə nu'ɛ to'o in nde dim mɛmbeti, hingan ts'ərpə thoho da thət'i da 'yot'a ra ts'oqui. Ne tengu'bə da mba nthu't'i rá mbai, ne man'da man'da nín xəndi 'be'a gətho da bən rá mbai. Pə ndetho din ɛnbazehɛ, ne din tonto rá mbai 'be'a gətho honi, ne gue'ɛ yən t'ot'e ní zo bə ja ram 'bedi. ¹⁰ Nguetho nu'bə 'bə a n'da ɛmmɛ in nde ra mbeti, gue'a ní mbədi gətho yə ts'oqui bə rá mbai a. Ne nu'a ní ho ra mbeti ɛ 'da, bi 'uepə rá 'yu Ojə, ne di ɛnbə zehɛ rá mbai nangue ra dumbai.

I ət' ra hogatuhni nangue Ojə a ra Timoteo

¹¹ Pə nu'i gra Timoteo, rá mbəfi'i Ojə, dami 'uegue nangue yən ts'o i mangua. Pə gui hyumbi gui tən'na ran ho, ne hont'a Ojə guim

bəni da mbəx't'i, ne gui huɛc ni mijə'ihə, ne hin gan xəmbəi, ne din ja ni yembəi. ¹² Xən ngu yə ja'i bi 'yot' 'bə gmím ma xən ho ni t'ɛc'yɛi. Ne ngutho ya gui hyut'anzambəi gui təhə, tengu'bə n'da ra dofəi i hət yən ɛnbi ngue da dəh ran sai. Janangue'a da zə guim bənt'i xən ho a ra te ma'da'yo, gue'a i zəon'a a. ¹³ Ne guim bəni Ojə in nu i, nu'a di un yá te 'be'a gətho i 'bəi. Janangue'a gui hyut'anzambəi ne hin gui su nin dətə. Ne in nu'a ra Jesucristo ngue bi ma xən ho a majuəni 'bə mí mba ma dāpi ra Poncio Pilato. ¹⁴ Janangue'a dí xi'i, jats'editho gui ja'ts'i gətho ra 'befi bin 'da'i, nte gui ts'oni, ne njon da man ran ts'o nangue'a bəya. Ne gue'a gui 'yot'a ya, gue'bə go bi zəon ra pa di nəqui ma Hmuhə ra Jesucristo. ¹⁵ Nguetho nu'bə bi zəon ra pa nts'anni. Ojə pa pənhua ra Cristo mahənt'a. Ne nu Ojə mixte xən hotho, ne ɛmmɛ di johya, ne i 'dase ngue di manda. Ne nu'a Ojə ra ts'ɛ't'abi xinda gue gətho mi'da yə ts'ɛ't'abi 'bəi, ne nu'ɛ bin 'da rá ts'edi xinda gue gətho mi'da ja yá ts'edi. ¹⁶ Ne hont'a Ojə njəm'bə da du. Ne ɛmmɛ di nɛc thoho hapə bí 'bəi, njon da zə da hyām bə, ne njongui sá da nu Ojə. Nu'a ɛmmɛ i t'ɛsɪ ne da 'yuh rá ts'edi mazəi. Ne hont'a gam bəmhbə a ya. ¹⁷ Dami xi'ɛ yə mɛmbeti 'yɛc'yɛi, ngue'ɛ to i ja yá mbeti ua ja ra ximhəi, dami xifi hin din 'yɛts'i, ne xín da bəni di muui yá mbeti, nu'ɛ ts'ərpə thoho dim 'bedi. Pə dami xifi hont'a Ojə da bəni, ngue di muui xən ho, ne da bədi bí nɛxpə 'bə Ojə gətho xən ho dí pəs'hə, ndejə dan johyahu. ¹⁸ Pə dami xifi da 'yot' ran ho, ne man'da tengu'bə gue'a ná mɛmbeti ɛ bəya. Ngue hin din 'yəya pə da gomhbə yə ja'i 'be'a pə'ts'i. ¹⁹ Ne nu'bə din jabə ga ətəh, ga pəs'hə 'be'a majuəni di muui, ne ga nuhə xən ngu rán jəpi Ojə 'bə bi zəon ra pa, ne majuəni dam 'bəmanhohə gətho yə pa mazəi.

N'da ran zofə ran zəgui

²⁰ Nu'i gra Timoteo, dami jamansu xən ho ra 'befi nangue rām hma Ojə bi 'da'i. Ne dami 'uegue nangue'ɛ yəm hma ɛmbi ní dɪn ran 'yomfəni n'da, pə hingui ho ɛ. Səti thoho, ne n'dan'yotho ra 'yu i ut'a n'da. Ne nu'ɛ to'o bi dənni, bi 'bəh rá 'yu Ojə. ²¹ Ne nuya Ojə di 'da ahə rá mate. Ne hont'a dí xi' a ya.

2 TIMOTEO

Ná yoho ra sɔcua bi 'yorba ra Timoteo a ra Pablo

Ran zengua

¹ Nugã dra Pablogã, Ojã bi zãnni ma 'bãi'be a ra Jesucristo, ga xih yã jã'i a bi mam ma-juãni Ojã, ngue di un ra temazã i to di dãp yã mbũi ra Cristo Jesús. ² Di pen'na ra sɔcua gra Timoteo, dadĩ huẽc'a'i tengu'bu ma ts'ant'u i. Ne dí ãp Ojã mã Tahũ di 'da'a rá mate ne rán huẽcate ne da hyut'a ni mbũi, ne ra Cristo Jesús mã Hmũhã.

Ra Timoteo da ma ran ho ma'da'yo nanguê ra Jesucristo

³ Dí ẽmbã jamadi Ojã 'bu díim bẽn'i, ra xui ne ra pa thocpa thoho, nguetho dí pađi guí ẽc'yei xãn ho tengugã, ngue dá ɔt'ã ra 'bẽfi bi 'dacã Ojã, ne nguetho mi ɔt'u mam bombɔtahe 'bu maya'bu. ⁴ Díim bẽn'i gãn zom 'bu mán xummi, ne bi dãn ni guidã. Ne ẽmme dín nde ga nu i mahõn'a, ne dín jagã ran johya xãn ho 'bu ga nu i. ⁵ Díim bẽn'i ngue hingui yoho ni mbũi. Pẽ guí ẽc'yei xãn ho, tengubu na 'yẽc'yei ni ndõmbe ra Loida ne'a ni mbe ra Eunice. ⁶ Janangue'a dín nde'e thocpa tho guim bẽni bi 'da'a rá ts'edi Ojã 'bu mã cãx mã 'yẽ bu ni yã, ne dí xi'i gan ẽhya gui 'yõt' rá 'bẽfi Ojã bi 'da'i. ⁷ Nguetho nu'a rá Hogandãhi Ojã bi 'dajũ hin di jajũ dan suhũ, pẽ di jajũ ga huthũ ran zambũi, ne dan huẽju n'da ngu n'dajũ, ne ga sãm zehẽ mã mbũihũ. ⁸ Janangue'a o guí pẽs' ni sã guí mamp'a rãm hman mã Hmũhã, ne o guí su ngue dí ofãdigã nanguê Ojã. Pẽ ne'i dami hyãt'i gui set yãn unbi tengu thohogã, nanguê rãm hman Ojã guí ɔt'e. Ne Ojã da mbãx'i'i. ⁹ Ne bi yãnjũ Ojã ne bi mberca mã mbũihũ, ne nubuya bi xijũ ga ɔrpahũ rá 'bẽfi. Pẽ hin i yãnjũ a rá 'bẽfi Ojã dí ɔthũ, pẽ bi yãnjũ 'bu mã hãmhbũ rá mate. Ne gue'a bi zãn zehẽ Ojã 'bu him maní 'yõt' ra ximhãi, ngue da yãnjũ ra Jesucristo. ¹⁰ Nuya bi nequi a mán ts'anni, ngue bi nequi mã yãntehũ ra Jesucristo, nu'a bi dãp rá ts'edi ran dãte, ne bi jajũ dãn 'yohũ rá 'yu ra te mazã. Ne gue'a i xijũ rán ho ma'da'yo ra Cristo. ¹¹ Ne gue'a ram hma dá mangã, ne bá 'bengã, ne gue'a ram hma dá xãnba u yã jã'i hing yã judío. ¹² Janangue'a dí sãgã ran unbi ya. Pẽ hin dí pẽs' mã sã, nguetho dí paçã a to'o dí ẽc'yeigã, dí pađi i ja rá ts'edi da mbesca mã tegã ngue dá dãpi, ga põmanho 'bu rán zẽgui. ¹³ Ne nanguê ran ho ma'da'yo dá xãn'ni'i, dami thohui gui 'yẽc'yei ra Cristo Jesús ne dami 'yõt' ran huẽcate bi 'da'i. ¹⁴ Ne dami jamansu ran ho ma'da'yo i 'yo ni gũenda, nanguê rá Hogandãhi Ojã i 'bũpũ mbo mã mbũihũ. ¹⁵ Guí pađi gãtho bi 'ue'ũ yã cu ngue yã mẽngu bũ Asia, bi 'uegue

nanguẽcã, ne ra Figelo ne ra Hermógenes. ¹⁶ Pẽ nu'ũ gãtho 'bũpũ rá ngu ra Onesíforo, Ojã dí jãp'ũ. Nguetho nu ra Onesíforo xãn ngu yã nidĩ bi mbãxcagui, ne him bi mbes' rá sã nanguê yã cadena i thurcã. ¹⁷ Ne nu'bu mi zõcua Roma a, ẽmme bi hyongui ne bi dĩngui. ¹⁸ Nu ra Jesucristo di jãpi xãn ho 'bu rán zẽgui ra pa, nguetho nu'bu mãm 'bũpũ Éfeso, ne ẽmme xãn ngu 'be'a gãtho bi 'yõrpũ ngue bi mbãx rá 'bẽfi Ojã bũ a. Ne man'da guí pađi xinda guẽcã.

2

Ra hoga dofũi nanguê ra Jesucristo

¹ Pẽ nu'i tengu'bu mã ts'ant'u i, gra Timoteo, dami hyã ra ts'edi nanguê rá mate bi 'da'a ra Jesucristo. ² Nu ram hma gã 'yõde dá mangã, ne xãn ngu'ũ i man'a ma-juãni. Ne n'dat'a ram hma gui thocpa ra 'bẽfi mi'da yã hocjã'i, gui huan'ndũ to'o da zã da xãnba u mi'da. ³ Dami hyãt yãn unbi tengugã, nguetho gra hogadofũi nanguê ra Jesucristo. ⁴ Nu ra dofũi hingui sã xtãn hẽti rá mbũi, ngue xãn ngu mi'da 'be'a gãtho da 'yõt'e tengu mi'da yã jã'i thoho, janangue'a da zã da 'yõt'a i numanho rá hmu ngue bi cãt' ran dofũi. ⁵ Nu'a to'o nde da dãn ran t'ẽni, pẽ hin da dã 'bu hin da 'yõrpa yãn t'ẽdi a ran t'ẽni. ⁶ Nu'a to dim pẽpũ ja ra hãi da zi a rá mbũdi din ja, janangue'a da hyumbi da 'yõt' rá 'bẽfi, ngue da bađi rá mbũdi i tãse rá 'bẽfi nanguê rá mbũi zehẽ. ⁷ Dami pađi 'be'a dí xi'i, Ojã dí 'yomfẽni'i ngue 'be'a gãtho gui 'yõt'e. ⁸ Thocpa thoho guim bẽni i 'bũ'a ra Jesucristo ya, bi dãmbeñi 'bu mi du, ne nu'a n'da rãm bom'betõ ra David. Ne gue'a ram hma dí mangã a. ⁹ Janangue'a dí sã ran unbi ya, ne dí ofãdi, tengu'bu drã ts'om'bãigã. Pẽ nu rãm hman Ojã hingui ofãdi a. ¹⁰ Ne dí hãt'i dí thocã a ra 'bẽfi, madague'bu pa mã unguigã, dín ndepe ne'ũ dim põ u to'o gãtho nthahni. Ne ga comhbũ rá ts'edi mixte a ra Cristo, gãtho yã pa mazã. ¹¹ Majuãni a ram hma, ngue Nu'bu díim bẽmhũ tengutho 'bu 'darbũ xcamá tuhũ ra Cristo, da zã 'darbũ dam 'bũhmbũ 'bu. ¹² Ne nu'bu dí hãthũ yãn unbi, pẽ 'darbũ ga comhbũ bũ ja rá ts'edi 'bu. Pẽ nu'bu dí cõmhũ a ra Cristo, ne'a da gõnjũ a. ¹³ Nu'bu hin dí ẽc'yeihũ gue majuãni a, pẽ guexta'a majuãni a, ne gãtho da 'yõt'a bi mã da 'yõt'e.

Ojã da numanho ra hogambẽfi

¹⁴ Dami bẽnba u bí 'bũpũ nanguẽhya yãm hman ya, nguetho in nu Ojã u. Gui xifi hin din junt'i nanguê yãm hma. Nguetho sãti tho 'bu din junt'i, ndetho di u'tũ to'o i ɔde. ¹⁵ Ne gan ẽhya gan xãdi nguetho gra hogambẽfi nanguê a ram hma majuãni.

Damin 'yomfēni gui hyoni 'be'a nam bōni n'da ngu n'da ram hma, ne gui pādi 'be'a pe u n'da ngu n'da yam hma, ne gui pēpi xun ho. Janangue'a da numanho Ojā a gui øt'e, ne hin gui pes' ni sā. ¹⁶ Ne gui 'uegue nanguē yam hma sāti thofo, nguetho nu'u hingui ho u, ne di japi emme din ts'om'bāi n'da. ¹⁷ Ne nu'u yam hma, tengu'bu ra sasi din ndoqui, ne da 'ya rá ja' i n'da. Nguē tengu yam hma i man'a ra Himeneo ne ra Fileto. ¹⁸ Nu'u bi 'uegue nanguē ram hma majuāni, ne sā ēn'u ya bin ja ngue ya xun dambēni u yu 'yēc'yēi i 'būi. Janangue'a bi pāpā yá t'ēc'yēi u 'da. ¹⁹ Pe nu rá 'bēfi Ojā i orpa yu 'yēc'yēi, hin da zā dim 'bedi, nguetho di jamansu u yá t'uhni Ojā. Ne nu'u yá t'uhni Ojā, ngue i man rá thuhu ra Cristo, i jatho da 'uepu ja ra ts'oqui. ²⁰ Ne nuju dyu 'yēc'yēihū, di øthū tengu'bu dyam pēfi hū bu ja rá ngu Ojā. Ne tengu'bu xun ngu yam pēfi bi ja bu. Nu'u 'da yu oro, ne yu t'axi, pēgē ra za u 'da, ne ra jāhāi u mi'da. Nu'u 'da emme pa nthoni, nu'u 'da hin ε mahyoni. ²¹ Nu'bu n'da ra jā'i da 'uesē bu ja ra ts'oqui, da gohi xun ho, tengu n'da ram pēfi i pa nthoni, da mba ma jamansu, ne da zā di pēpi xun ho rá hmu bu ja rá ngu. ²² Janangue'a dami 'uegue nanguē yu ts'oqui di ho yu ts'unt'u, pē gan ēhya gui 'yot' ran ho in nde Ojā. Ne gui hyā ra ts'edi nanguē guim bēn Ojā, ne din ja nin huēcate, ne n'dat'a guim bēmhbū u gā mi'da i ēc'yēi Ojā, nanguē u m'be't'e yá mbūi. ²³ Ne gui 'uetho nanguē ran junt'i im man'u to'o hin din 'yomfēni, nguetho ja guēpā da mbapū n'da ra sui. ²⁴ Pe nu yá 'yēhe ra Hmu hingui sā din sui, pē din ja yá yembūi nanguē n'da ngu n'da u, ne din ēhya din xānbate, ne da hyāt'i xun ho 'be'a da t'ørpe. ²⁵ Ne nu'bu 'be'a n'da n'dan'yo im bēni, jante thoho gui 'yuti, xøhma tho Ojā di japi di pāh rá mbūi, da zøni da bā a majuāni. ²⁶ Ne da dīn ran 'yomfēni xun ho bāya, nguetho da yāni nanguē rá 'dihī ra zīthu xī bēnt'i, mín nde a ra zīthu xtā 'yørpa rá pāhā.

3

I jatho dam fāhmbū nanguē u yu ts'om'bāi

¹ Nu'i Timoteo, dami pādi 'be'a din ja. Ba ēpu yu pa xun hēi, nguetho dim 'būh yu ts'om'bāi. ² Nguetho din huēc zēhe, ne hōnt'a ra mbeti da nde. Ne ná yāt'a, ne din 'yēzēhe, ne din sante, da mbēsta'a 'be'a i xih rá ta ne rá mbe, ne hingui bēn ra mate bi t'ørpe, ne hingui numansu Ojā. ³ Ne hin din ja yān huēcate, ne njām'bu din hoh yá mbūi, ne hōnt'a go 'be'a da xih yá mijā'ihū, ne øzēhe yā pāhā zēhe, ne njo'o to i su, ne i san'u i øt' ran ho. ⁴ Ne yu zāndatetho, ne hingam 'be din 'yomfēni 'be'a da 'yot'e. Ne mbēni ma guesē, ne di ho rán johya ra ximhāi xinda gue rá pāhā Ojā. ⁵ I ja yān t'øt'e tengu yá t'ēc'yēi,

pe hingui nde da hyān rá ts'edi Ojā u. Pe gui 'uegue nanguē u. ⁶ Ne i pa bu ja yu ngu, i hāt' yu xisu, i xifi 'da'angu da 'yøthū ngue'u yu xisu hinguin zaqui yá mbūi, ngue'a xun ngu yá ts'oqui i tu. Ne man'da ní ts'ixpū ja ra ts'oqui. ⁷ Ne da 'yømanho 'be'a gā nīm hma da sifi ne thocpa tho din xādi pē njām'bu da bā a majuāni. ⁸ Tengu mi øt' u ra Janes ne ra Jambres, ngue'a mim bādi u, ne midīn sūhmbū ra Moisés, ngue rá pøngahā Ojā. Ne nguetho i øt' yun 'yohū ya, din sūhmbū a ram hma majuāni. Ne bi ts'on yān 'yomfēni, ne bim 'bedi nanguē'a ra 'yu majuāni. ⁹ Pe hingui ngu yu pa da hyāt'i, nguetho gātho da t'uti nte ni mbat'u yām hma, tengu bin jap'u yu bādi ngue ra Janes ne ra Jambres.

Rán zēgui ran zofo

¹⁰ Pe nu'i Timoteo, gā tēnni 'be'a dá xān'na'i. Ne gui pādi 'be'a dām 'bucā, ne gui pādi hanja dá øt'ā a. Guí pādi 'be'a dí ēc'yēigā, ne gān nu njām'bu dán xømbūigā. Ne gui pādi ja man huēcate. ¹¹ Ne gui pādi emme bi mba ma ugi, ne gān nu 'be'a mām ũbi dá hāt'ā. Ne gui pādi 'be'a gātho dá thocā bu Antioquía, ne pu Iconio, ne pu Listra, ngue nu yun ũpi dá nugā. Pe Ojā bi yāngui nanguē gātho u. ¹² Ne majuāni dí xi'i, to'o gātho da nde n'dat'a ra Cristo da dēnni, da mba ma ũpi u. ¹³ Nu yu ts'om'bāi ne yu hyāte, man'da man'da xun ts'o 'be'a da 'yot'e. Ne 'da xtīn hyāthoho. ¹⁴ Pe nu'i, dami thoqui 'be'a gān xādi, guí pādi gue majuāni a, gue guí pādi to'o bi xān'na'i. ¹⁵ Ne gue'bu go gmīn t'uhni, gā pāh rá t'ohni Ojā, i ja rá ts'edi bi bēn'ni'i gā dāp ni mbūi ra Jesucristo, ne gān yāni. ¹⁶ Gātho rá t'ohni Ojā bi bēnba Ojā nanguē rá mbūi to'o bi 'yot'i. Ne mahyoni di jāju ga pāhmbū 'be'a rán 'yomfēni Ojā, ne da xijū 'bu hinga gue'a dí øthū, ne gue'a dí pārcā ma mbūihū a, ne da xāngahū ran ho ga øthū. ¹⁷ Janangue'a nte di 'be'a rá mbēfi Ojā, da zā bu da 'yot'e 'be'a gātho xun ho.

4

¹ Janangue'a dí xi'i gra Timoteo, Ojā in nuju, ne ra Jesucristo, nu'a i jatho ba pengua da 'yot' ran ts'ut'abi, di juānbā u 'būi ne'u xun du. In nuju, janangue'a emme dí xi'i: ² Dami mamp'a rá m hma, emme gan ēhya guim ma, hōnbū go hapū ne hōnt'a go ní ora, pē guehma gui xifi n'da ngu n'da yu jā'i. Dami hēcpa yu dādits'oqui, japi da 'yē't' yá ts'oqui, ne gui zēpā yá mbūi bāya. Ne jante thoho gui xānbi ne hin gan xømbūi. ³ Gui hyumbi nguetho ba ēpu yu pa njon da nde da 'yot' ram hma di hocpa yá mbūi, pēgue da zonh'na mi'da yu xānbate, da man u 'da yam hma man'da di hose. ⁴ Da goh yá mbūi nanguē'a majuāni, ne da dēn'nu yam hma him majuāni. ⁵ Pe nu'i thocpa thoho gan 'yomfēni xun ho. Dami hyāt' yun ũbi, dami jā'ts'i xun ho a ni 'bēfi,

nangue rán ho ma'da'yo ra Jesucristo. ⁶ Ne nugã, mi ts'utho da zøn ra pa da guah ran t'unni nangue ma te dadí un Ojã, da zøn ra ora ga pøngã ua, ngue ga tu. ⁷ Bi gua a ran tãha dá øt'ã ya nangue'a ran tãha xun ho, ne bi gua a ra 'dihí dá øt'ã. Dã jamansu ma 'bëfi nangue ma t'ëc'yëi dá øt'e. ⁸ Ne nuya bí jabu a ran ho di 'dacã ra hoga Inspector, ngue rán theui a ran ho dá øt'ã. Ne di 'dacã 'bu bi zøn ra pa. Ne hinga høngdã, ne gãtho u mi'da gue i xønni ba ãh ra Hmu, ne'u gãtho din t'un ran ho u.

Bi mba ma bënbi ra Timoteo

⁹ Ne nu'i, Timoteo, dami 'yøt' ra ts'edi gua εcua n'dihí. ¹⁰ Nguetho nu ra Crescente bi mba bu Galacia, ne ra Tito bi mba bu Damacia, nu'a go ra Demas bi mbase bu ra hnini Tesalónica, ngue bi ho ra ximhäi in nu ya. ¹¹ Hønt'a ra Lucas dí 'bu'be ua. Bá si a ra Marcos 'bu guá ãhe, nguetho ga hongua a. ¹² Ne dá penh pu ja ra hnini Éfeso a ra Tíquico. ¹³ Pe nu'bu guá ãhe, gua çangui ts'u ma coto dá sopu Troas bu bí 'buh ra Carpo, ne'u ma libro gua çangui ts'u, pe man'da jats'edi gua çanga yu søcuã hinga nt'o'ti. ¹⁴ Nu ra Alejandro ra 'yøt'acobre, xun ts'o 'be'a bi 'yørqe. Ojã di cospi nangue yán t'øt'e. ¹⁵ Damim fãdi hin da 'yøt'e'e tengu bi 'yørcã, nguetho εmme bi gorca ma nde 'bu mán yã. ¹⁶ Nu'bu rá mbudi bi mba ma juangui njom bi mbãxcagui, pe gãtho bi hyega thoho. Ojã di punba u. ¹⁷ Pe Ojã dãm 'bã'be ne bi zerca ma mbui, janangue'a dá jã'ts'i dá man'a rãm hman bu bí 'bu'u hing yu judío. Ne Ojã bi mbãxqui bi yãngui nangue yã nde yu zate. ¹⁸ Ne Ojã da yãngui nangue gãtho 'be'a xun ts'o, ne 'bex da zixca bu mahçts'i bu di manda. Ga εspahu Ojã gãtho yu pa mazã. Ne hønt'a gam bëmhbua ya.

Yun zengua rán zegui

¹⁹ Dami zenguagui ts'u ra Prisca, ne'a rá ndø, nu'a ra Aquila, ne'u 'bupr rá ngu ra Onesíforo. ²⁰ Nu ra Erasto bí copu Corinto. Nu'a ra Tróximo dá sopu Mileto ngue xun u. ²¹ Dami 'yøt' ra ts'edi gua ε 'bu hin ní yut' yu pa xun se. I penh'na ran zengua gãtho yu cu i 'bucua, nu ra Eubulo ne ra Pudente, ne ra Lino, ne ra Claudia, ne gãtho mi'da yu cu 'bucua, gãtho i penh'na ran zengua. ²² Nu ma Hmuh ra Jesucristo da mbãx'a ni mbui, ne di 'da ahu rá mate Ojã. Ne hønt'a dá xi'a ya.

TITO

Ra søcuã bi 'yo't'a ra Pablo bi mbɛnpa a ra Tito

Ran zengua

¹ Nugã drã Pablogã, dí pɛn'na ra søcuã i ja ua grã Tito. Nugã rá 'yɛhɛgã Ojã, nɛ ma 'bãigã'be ra Jesucristo. Ga zedi da 'yɛc'yɛi ɛ bi huan Ojã, nɛ da bã a ram hma majuãni, janangue'a da 'yøt' ran hocjã'i nangue Ojã. ² Guehna dí øt'ã nguetho ðin ndep ɛ ga combu ra temazã ngue bi ma majuãni Ojã 'bu rá mbuði ra ximhãi. Nɛ nu Ojã hingui sã da man ra fehni a. ³ Nɛ nuya bi zøn ra pa ngue bi ts'ãnni da hman ran ho ma'da'yo, nɛ bi 'dac man t'ɛdi gam mangã, ngue guesɛ Ojã ma yãntehũ. ⁴ Nɛ nu i Tito, tengu'bu majuãni ma ts'ant'ũ i, ngue dá ja i gã 'yɛc'yɛi. Nɛ dí ãp Ojã ma Tahu dí 'da'a rán jãpi nɛ rán huɛcate, nɛ da hyut'a ni mbũi, nɛ ra Jesucristo ma Yãntehũ.

I pa nsifi ra Tito 'be'a da 'yøpũ Creta

⁵ Janangue'a dá soc'a bu ja ra hãi Creta, ngue gui juadi hapũ di 'be'a ra 'befi. Ngue gui huan'ndũ yũ ngũrbi n'da ngu n'da yũ hnini bu guí 'bũi, ngue nu yũ ngũrbi nangue yũ 'yɛc'yɛi, tengu dá xi'a mam'bet'o. ⁶ Gui huan'ndũ to'o nte ma ts'oqui i tũnbi, nu'a n'datho rá xisu i si, nɛ nu yũ t'ũhni bi ðãp yũ mbũi Ojã, nɛ hingui øt'a n'da ran tonto, xinga gue ram fɛ'ts'i i øt'ũ yũ t'ũhni, janangue'a njon di yãpi. ⁷ Nguetho nu yũ ngũrbi i 'yo yũ gienda a rá 'befi Ojã. Janangue'a da thahni to'o hingui øt' ran ts'o, nu'a hin din 'yɛzɛhe, nɛ hin din cue, nɛ xín dim mihni, xín din ndesũi, xín din siyate ngue ra mbeti. ⁸ Nɛ da thahni to'o di sãyaba yũ mijã'ihũ bu ja rá ngu, nɛ di ho 'be'a gãtho xũn ho. Nɛ din 'yomfɛni ts'ũ, nɛ 'da ni huɛcthotho gãtho, nɛ da numansu Ojã nangue n'da ra hogambũi, nɛ i sãmzɛhe rá mbũi hin din tonto. ⁹ Nɛ din zãm bu ja ram hma majuãni, nangue ram hma dadín xãhmbũ, janangue'a da zã da xãnba ɛ bí 'bũpũ, da mbãts'i. Nɛ nu mi'da bí 'bũpũ, ngue'ũ di ɛcpa rãm hman Ojã, di bɛnbi hapũ di 'be'ũ, janangue'a da 'yɛc'yɛi. ¹⁰ Nguetho nu'ũ to'o im ma da 'yøthoho yũn t'øt'e mi xi Ojã yũ judío maya'bu, i jatho da mba ma hɛcpi ɛ. Nguetho nte ní mbat'ũ yãm hma ɛ, nɛ i hãte ɛ, nɛ i øt' yũ pãhã zɛhe. ¹¹ Nɛ hønbu go hapũ i cãrpũ ja yũ ngu, i ɛt'ũ gãtho i 'bũpũ, nangue yãm hmanɛ yũ hyãte, ngue hingui sã da hma. Nɛ høn't'a ra mbeti in nde. ¹² Nɛ i øt'e tengu mi man'a n'da yũ mangu zɛhɛhũ bu ra hãi Creta, ngue n'da ra bãsøcuã, bi ma: "Zãq yũ ndøbɛthãni ɛ ma manguhe ua, nɛ tengu yũ zate ngue xũn ts'o øt'ũ, nɛ høn't'a da zi i honi, nɛ ɛmmɛ i

ðãnhɛi," bi 'yɛna. ¹³ Nɛ majuãni bi man'a n'da yũ manguhũ. Janangue'a gui hɛcpa ɛ, n'damhma da bømanho yũ t'ɛc'yɛi ɛ i 'bũpũ. ¹⁴ Nɛ gui xifi hin da 'yɛc'yɛibi yãm hman ɛ ɛ yũ judío, nɛ xín da numansup yũ t'ɛc'yɛi ɛ yũ jã'i, gue'ũ hinguin nde da 'yøt'a majuãni. ¹⁵ Nu'ũ to'o xũn ho yũ mbũi, høn't'a xũn ho im bɛni, pɛ nu'ũ to'o hin bi ðãp yũ mbũi Ojã nɛ xũn ts'o yũ mbũi, nu'ũ, hin'yũ 'be'a numanho ɛ. Nguetho bin ts'on yãn 'yomfɛni, nɛ him bi zã bi 'yø'a bi xi Ojã 'bu mi zop yũ mbũi. ¹⁶ Nɛ nu'ũ yũ jã'i tengu ɛ, ɛna ngue i ɛc'yɛi Ojã, pɛ n'dan'yo tho ho yãn t'øt'e, guepũ ní fãdi hingui ɛc'yɛi ɛ. Nɛ xũn ts'o yũ mbũi nangue'a fɛstho ho 'be'a sifi, hingui sã da 'yøt' ran ho.

2

Ra Tito ðin xãnbate nangue ra hoganxãdi

¹ Pɛ nu i gra Tito, dami xãnbi 'be'a nín t'øt'e rán theui a ra hoganxãdi. ² Nu yũ zí ndø, dami xifi hin ðin ðti, nɛ da 'yøt'e ngue da hnumansu, nɛ da bɛni xũn ho 'be'a da 'yøt'e, nɛ da 'yɛc'yɛi xũn ho, nɛ da 'yøt' ran huɛcate, nɛ hin din xombũi. ³ Nɛ'ũ yũ zí bømbe, dami xifi da numansu Ojã hapũ ðin 'yo, nɛ njon di c'ãman'ũ, nɛ xín ðim mihni, nɛ da 'yuh ra hoga'yu. ⁴ Nɛ nu yũ zí bømbe da xãnba yũ hmute di huɛc yũ ndø nɛ yũ t'ũhni. ⁵ Nɛ da xãnba n'da ran 'yomfɛni xũn ho, hin din 'yomt'ɛni, nɛ di jamansu bu ja yũ nguse, ðin ja ra yembũi, nɛ da 'yøt'a da xih yũ ndø, n'damhma njon da zã da man ran ts'o nangue rãm hman Ojã. ⁶ Nɛ nu'ũ yũ ts'ant'ũ, gui xifi ðin 'yomfɛnise ts'ũ. ⁷ Nɛ nu i Tito, dami 'yut'ũ mi'da 'be'a gãtho guí øt'e, ngue ðim 'bømanho. Nɛ n'dat'a guim bɛni ngue gui xãnbi 'be'a majuãni, nɛ gui 'yøt'e ngue da hnumanho'i 'bu guín xãnbate. ⁸ Nɛ ɛmmɛ xtãn ho 'be'a gãtho guim ma, n'damhma nte da tũn'na nim hma. Nɛ da mbe'ts' yũ sã to'o nde da zãhũ, nɛ hin hapũ di mbũ'a 'be'a da ma. ⁹ Nɛ'ũ yũ 'yɛhe i 'bũpũ, dami xifi da 'yøt'e gãtho i xih yũ hmu, nɛ hin da ðãti, nɛ mpãhã tho ho da 'yøt'a i sifi. ¹⁰ Nɛ hin da bɛpi 'be'a pɛ'ts' yũ hmu, pɛ da 'yøt'a gãtho in numanho yũ hmu. Nɛ nu'bu gãtho ðin jabũ da 'yøt'e, gue'a di nɛcmanho ram hma nangue ma yãntehũ Ojã. ¹¹ Nguetho bi nequi rá mate Ojã ngue in nde di pø'ũ gãtho 'bucua ja ra ximhãi. ¹² Nɛ nu rá mate Ojã di bɛngahũ ga hehmbũ ran ts'om'bãi, nɛ ga hehmbũ ma pãhã zɛhɛhũ. Nɛ di bɛngahũ ga sãmzɛhe ma mbũihũ nɛ ga øthũ ran hocjã'i, nɛ gan numansuhũ Ojã gãtho yũ pa dí 'bũhmbũ ua ja ra ximhãi. ¹³ Nɛ di bɛngahũ ga tømhbũ ja gue'bu bi nequi a ma johya di tømhbũ, ngue di nequi a ma Ojãhũ ra Jesucristo tãte tho rá ts'edi, nɛ ma yãntehũ a. ¹⁴ Nɛ bin ðãse a ngue di 'bercahũ gãtho man ts'om'bãihũ, nɛ da mberca ma mbũihũ, da 'yøt'e ngue yũ t'ũhni zɛhɛgahũ Ojã, nɛ di ɛhyagahũ nangue ran ho ya. ¹⁵ Nɛ

guehna i ja ua gui xänba büya. Dami xänbi, gui 'yomfɛnip yu cu, ne gui hecpi, nguetho bin 'da'a ran t'ɛdi xun ho gui 'yot'e. Ne o guidi japi da mbesta'a nim hma.

zengua gahe ts'u u bi 'bup, ngue'u ma mi 'yɛc'yɛi, ngue 'da xtän huɛctah. Ne di äp Ojä da 'yents'ahü rän japi gätho ah. Ne hont'a di xi ahü ya, ne hont'a gam bɛmhbu a ya.

3

I sih ra Tito nda'a nin zofo da xänba yu 'yɛc'yɛi

¹Ne nu'i gra Tito, dami bɛnba u yu cu ngue da numansu ra ts'ut'abi, ne'u yam fäts'ihü ra ts'ut'abi gätho da numansu. Ne hin da 'yörpa ram fe'ts'i, pegue mpähä thoho da 'yot'e 'be'a gätho xun ho. ²Ne gui xifi njon ga c'aman'uhü, ne hin dan junthu, pe ma pähä zehehu da thacpah. Ne din jaju ra yembui nangue gätho yu ja'i. ³Guim bɛmhbu ngue neju dán tontohü mám'bet'o, ne mi jase man t'ɛdihü, neju dán hyäzehehu, ne gätho dán 'yɛhɛhu rá ts'oqui ra ximhäi. Ne dá 'beh ma pahü nangue man ts'om'bäihü dá øthu, ne dá seyabahü ma mijä'ihü. Mí ts'anju ne xim mí santehu. ⁴Pe bi zøn ra pa bi nequi rá mate Ojä ma yantehu, ngue bi 'yörpa ran huɛcate u yu ja'i. ⁵Ne bi yanju Ojä. Pe hin nangue yan t'ot'e xun ho dá øthu, pe bi yanju nangue rän huɛcatese 'bu má ømanhohü a. Bi 'daju ra 'da'yote 'bu mi mberca ma mbuihü, ne di 'buhmbu ma'da'yo nangue rá Hogandähi. ⁶Ne bi 'daju xun ho rá Hogandähi n'youi xun gu rän japi ne rá ts'edi nguetho ra Jesucristo ma yantehu a. ⁷Ngue bi hogahü nangue rá mate, janangue'a 'darbu dam 'buhmbu nangue ra temazäi, ne gue'a di tömhbu a ya. ⁸Ne gätho majuani na im mangua. Gui hyäq ni mbui gui xänbi xun ho yu 'yɛc'yɛi 'bup, janangue'a da bɛni emme da hyumbi da 'yot'a ran ho. Nguetho xun ho a, ne da mbäx yu mijä'ihü büya. ⁹Pe o guidin junthu nangue'u yam hma nte ní mbatho, ne hinguin junthu nangue 'be'u yu thuhu u yam bombøta maya'bu. O guidin sahmbu nangue yan t'ɛdi midí un Ojä yu judío, nguetho säti thoho 'bu dán sahmbu u. ¹⁰Nu'bu 'bu a n'da n'dan'yo yam hma im ma ní dap'ahu yan junt'i, dami hecpi. N'dandj o yondj gui hecpi. Pe nu'bu hin da 'yøde, gui hyethohü a. ¹¹Nguetho nu'a xi'ahü yam hma ní dap'ahu yan junt'i, xi bøm bu ja rá 'yu Ojä a, ne øt' yu ts'oqui, ne da nuse bu 'be'a xi 'yör büya.

Man'da i xih yu amigo ra Pablo

¹²Di ɛna ga pɛnhna ra Temio o gue ra Tíquico. Nu'bu bi zøm bu, 'yörqui ts'u ra mate gua ɛ'a n'dihi, dan c'at'ui bu ra hnini Nicópolis. Nguetho din nde dam 'buhmbu bu 'bu bin ja yu pa xun se. ¹³Dami fäts'i xun ho a ra Zenas, nu'a im pøngahyā nangue yan t'ɛdi. Ne'a ra Apolos, dami zedi da dñ'a mahyoni ngue da hyax 'bu bi mbe bu n'danni. ¹⁴Nguetho nu yu cu da badi ngue dim pefi xun ho nangue yu 'befi zehɛ, n'damhma da zä da mbäx u mi'da di 'be'a mahyoni. ¹⁵Dami

FILEMÓN

Ra sœcuã bi 'yo't'a ra Pablo bi mbenpa a ra Filemón

Ra Pablo bi 'yorba ra sœcuã ra Filemón

¹ Nguã drá Pablogã dí ofädigã nangue ra Cristo Jesús. Dí ot'ã'be ra sœcuã ra Timoteo, ñe ga pen'na'be ma amigo'a'be grã Filemón, man 'yohũ i nangue rá 'bëfi Ojã. ² Ñe dadí zengua'be yũ 'yëc'yëi ñgue zãj ðim peti bũ ni ngu, ñe ma cuhũ ra Apia. Ñe dadí zengua ra Arquipo man 'yohũhũ ðin yãmhbe rá 'bëfi Ojã. ³ Nu Ojã ma Tahũ ñe ma Hmuhũ ra Jesucristo dí 'da'ahũ rá mate ñe da hyut'a ni mbũihũ.

Rãn huçcate ñe rá t'ëc'yëi ra Filemón

⁴ Ñe nu'í ma zũ cu mahũsqũ i, nu'í grã Filemón, dadí undã ra jamadí nangue'e nu'ũ dí yã'be Ojã. ⁵ Nguetho dá øde 'be'a guí ørpũ guí 'bũhmbũ, ømmë i ja nin huçcate nangue yã t'ũhni Ojã bũ. Ñe dí øde ñgue i ja ni t'ëc'yëi xũn ho nangue ra Jesús ra Hmu. ⁶ Ñe dí äcã rá ts'edi Ojã ñgue xũn ngu yũ jã'í da 'yëc'yëi ra Jesús nangue nim hma, ñe da hyãni 'be'a gãtho ran ho dí 'dajũ ra Cristo Jesús. ⁷ Gueczehëgã ømmë dadí johya, ñe i hu ma mbũi nangue nin huçcate, ma zũ cu i grã Filemón. Nguetho xũn ngu gã hyurpa yã mbũi yã t'ũhni Ojã.

Bi t'ãp ra mate ra Filemón nangue rá 'yëhë ra Onésimo

⁸ Nuya madague a i ja man t'ëdigã nangue ra Cristo ñgue xcã manda i, ⁹ pë man'da xũn ho ga ä'a n'da ra mate tho gui 'yøt'e nangue ran huçcate tho, ñgue gui simanho mahøn'a na ni 'yëhë ra Onésimo. Nugã drã Pablogã, ya xtãn ðac'yëigã, ñe dí ofädigã nangue rá 'bëfi ra Cristo Jesús. ¹⁰ Dí ä'a ra mate nangue ra Onésimo, nu'a tengu'ũ ma t'ũhniã nangue ra Cristo, nguetho bi 'yëc'yëi ra Cristo nangue dá xicã ua ja ra fãdi. ¹¹ Nu'ũ 'da yũ pa xũ thogui, hin te madí muui ni 'yëhë ra Onésimo. Pë nuya xũn ho da 'yørcãui. ¹² Nuya ga pen'nahũ ra Onésimo bũ guí 'bũi. Ñe nu'ũ bi mba a, da du ma mbũi, nguetho ømmë ðim bën a. ¹³ Ñe ðin ñdepe xtãn gocua ra Onésimo, sã xti zëqui ts'ũ, nguetho dí ofädigã, ñgue ðim mangã ran ho ma'da'yo, ñgue tengu'ũ da gue'a zehë xquí zëqui. ¹⁴ Pë hin ðin ñde gam ma ñgue da gocua 'bũ nte guím ma, nguetho nu'a ran huçcate jatho da bënse n'da, hin da t'ørba ts'edi n'da a. ¹⁵ Pë nu'a bi 'yøt'na bi 'dapũ guí 'bũi 'da yũ pa, pë bi bømanho, nguetho bi hocpa rá mbũi Ojã ya. Ñe nuya gadín cuui mazãj na ya. ¹⁶ Hin gui sini nangue ni 'yëhë thoho pë gui sini nangue ni zũ cu nangue ra Cristo, nguetho

nuna ma zũ cuhũ mahũsqũ. Nuya man'da di nuui ya, nguetho hinga høn't'a ni 'yëhë, pë ni zũ cu nangue ra Cristo ma Hmuhũ ya. ¹⁷ Nu'ũ majũni dadín amigouĩ xãn ho, dami sin na ra Onésimo, tengu tho 'bũ xquí sin zehëgã 'bũ xcã mbasegã bũ. ¹⁸ Nu'ũ ja 'be'a bi 'yøt'e'e, uague i ja 'be'a i tu'a'i, pë 'yo ma güenda ga juzehegã. ¹⁹ Nugã ga firmagã, drã Pablogã, janangue da fãdi majũni ga ju't'ã a rá güenda na. Janangue'a hingui hëj gui sin ya ñe gadín cuui. Pë ñde'ũ guin 'yomfñi ts'ũ, nguetho guengã dá ja'a'í gã tĩn a ra temazãj 'bũ gmí 'yëc'yëi ram hma dá xi'í. ²⁰ Nuya ma zũ cu, 'yørcqui ts'ũ ra mate 'be'a dí ä'a'í, nangue guín 'youi ra Hmu. Nu'ũ gui 'yut nin huçcate nangue ra Onésimo, da hyu ma mbũi 'bũ. ²¹ Nugã dá ot'ã a ra sœcuã i ja ua ya, nguetho dí ëc'yëi ñgue gui 'yøt'e 'be'a dí xi'a'í. Ñe ðim bën'i hinga høn't'a dí xi'a'í pë man'da ran ho guim bënse 'be'a gui 'yøt'e. ²² Dami hoqui ts'ũ hapũ sã dan säyagã bũ, ñe dami 'yãfũ Ojã nanguecã, ñe Ojã da 'yøt'e da xogagui, da zã ga mbagã bũ, gan nu'ahũ bũya.

Yũn zengua ra Pablo, ñe bi ma da nu ran jãpi a ra Filemón

²³ Nuya dí ofãdi'be ra Epafras, ñe'a di zengua i. Ñe nu'a i ofãdi nangue bi mamp'a rãn ho ma'da'yo ra Cristo Jesús. ²⁴ Nu ra Marcos ñe ra Aristarco ñe ra Demas ñe ra Lucas, nuya ma mimbëfihe nangue rá 'bëfi Ojã di zengua i. ²⁵ Ñe nu'a ma Hmuhũ ra Jesucristo dí 'da'ahũ rãn jãpi a, gãtho ahũ. Ñe høn't'a dí xi a ya.

HEBREOS
Ra sœcuã bi 'benba yu 'yεc'yεi,
yu israel, ngue na yã ra
hebreo u

Bin 'yuse Ojã nangu'e a rá Ts'unt'u

¹ Nu'bu maya'bu thoho 'dahmi ts'u bu i 'yu'a rán 'yomfëni Ojã, ne 'dahma 'dan'yo bu á xi'u yá pøngahyã. Ne gue'u bi xi a mam bombøtahuu, gue dyu israelhu. ² Pë nuya rán zεgui yu pa ya, bi jaju ga pãhmbu xun ho Ojã ya nangu'e rá Ts'unt'u bi zœcuã dí 'buhmbu. Ne guesë a rá Ts'unt'u i 'yøt' Ojã gãtho yu ximhãi, ne bi zãnni dim Hmu 'be'a gãtho i ja. ³ Ne ní 'yεpu bí 'bu Ojã rá Ts'unt'u tengu'bu rá thai ra hyadi, gue'a dí jaju ga pãhmbu a rán ho Ojã. Ne tengu 'bu ra sello, 'da angu da bøni. Ne dí 'yonse 'be'a gãtho i ja a rá Ts'unt'u Ojã, nangu'e rám hma i ja rá ts'edi. Ne nu'bu mí juase bi hoga ma ts'oquihu ua, bi mbeng bu mahets'i 'darpu ní mandau i tãte thoho i ja rá ts'edi.

Man'da i ja rá ts'edi rá Ts'unt'u Ojã xinda gue'u yãm 'behni mahets'i

⁴ Nu rá Ts'unt'u Ojã 'bu ya xí hogahu, bin t'un rá ts'edi xun ho xinda gue'u yãm 'behni mahets'i. Nguetho ya rá Ts'unt'u zεhe Ojã a, i conhui rá ts'edi rá Ta xinda gue'u yãm 'behni. ⁵ Nguetho: Nu'i ma 'dats'unt'u i, dí 'da a ni ts'edi ya, pë njãm'bu bi t'εmp'u yãm 'behni Ojã, pë hinda hønt'a rá Ts'unt'u zεhe. Ne: Nugã dra Ta nangu'e ma Ts'unt'u, ne xinga n'da rám 'behni Ojã bi 'yεmbi. ⁶ Pë nu Ojã 'bu mambá si ua ja ra ximhãi a rá Ts'unt'u, ne bi 'yεna: Nu ahu gyum 'behnihu mahets'i, gãtho gui thãndehu na ma Ts'unt'u, bi 'yεn Ojã. Nguetho nu'a rá Ts'unt'u go da t'εspa a bu na nu Ojã. ⁷ Pë nu yãm 'behni mahets'i, i øt' Ojã yá 'yεhe thoho u, tengu mán t'o'ti: εmme i tih yãm 'behni 'bu i ørpa rá 'befi tengu 'bu yun dahi, ne di juadi 'be'a gãtho hingui numanho Ojã tengu 'bu yu sibi, nangu'e rá ts'edi zεhe Ojã. ⁸ Pëgue bi 'yεmp'a rá Ts'unt'u Ojã: Nu'i gra Ojã, thocpa thoho gam manda zεhe mazã, njãm'bu dim 'beh ni ts'edi, ne guidí manda xun ho. ⁹ Ne bi 'yεmbi: Nu'i gra Ojã, εmme guí numanho a ran ho, ne 'be xingui ts'u gui nde gui nu a ran ts'o. Janangu'e a ni Ojãgui man'da dá 'da'a ran johya

xinda gue'u gãtho mi'da ni cu gue ma 'yεc'yεi, bi 'yεmbi. ¹⁰ Ne bi 'yεmp'a rá Ts'unt'u a Ojã: Nu'i gra Hmu, rá mbudi gá 'yøt' ra ximhãi, ne gá 'yøzεhe 'be'a gã bí ja mahets'i, bi 'yεn Ojã.

¹¹ Ne nu'a ra ximhãi dim pádi, ne mahets'i, pë nu'i gam 'bui mazã.

Gãtho yu din ts'oni tengu'bu yu 'yahe.

¹² Ne tengu'bu di pãh ni he n'da, din jaju 'bu gá pãh ra ximhãi.

Pë nu'i njãm'bu gam pádi gãtho yu pa, ne njãm'bu da gua'a ni te.

¹³ Ne, dami manda ua ja ma ts'edi ui, ja gue'bu ga ja i gui tãp'u gãtho man sũhu, bi 'yεmp'a rá Ts'unt'u a Ojã. Pë njãm'bu bi xi u yãm 'behni Ojã tengu a. ¹⁴ Gãtho yãm 'behni bí pønhua, tengu'bu yun dahi gue hin dí nuhu, i øt' yá 'yεhe Ojã nangu'eju to'o gãtho nts'ãnni da hyãn a ra te njãm'bu da guadi.

2

Jatho ga urpahu ra gienda a ní yãnjũ Ojã

¹ Pë nu'a rá Ts'unt'u Ojã bi 'yurcahu rá 'yu Ojã, xinda gue u 'be'a mí hma maya'bu. Janangu'e a man'da εmme jats'editho ga jamanuhu a 'be'a dí øhmbu ya, n'dahma hin ga 'behmbu a, ne xín dami 'behmbu buya. ² Nu'bu mí man'u yãm 'behni Ojã u yún t'εdi Ojã maya'bu, pë guehma bi nu ran anbi a rán sãui a to bi mbesta a bi ma. Pë nu'a rám hma Ojã bi man'a rá Ts'unt'u, man'da ja rá ts'edi a. ³ Janangu'e 'be xingui ts'u ga ponju 'bu hin dí urpahu ra gienda a rám hma mixte thoho. Ne gue'a ram hma ní yãnjũ Ojã a. Ne rá mbudi bi manse ra Hmu 'bu mim 'bucua ja ra ximhãi. Ne m'bejua bi xijũ u yá xãdi gue bi 'yø a bi man ra Hmu. ⁴ Ne'a Ojã bi 'yudi majuãni a ram hma 'bu mí 'yøt' yu hmepya ne xun ngu yun t'øt'e mixte. Ne'bu mí 'daju ra ts'edi nangu'e rá Hogandahi, tengu mí ndese Ojã bi darcahu. Ne gue'a i 'yudi majuãni a ram hma.

Nu ra Jesús njuantho bin ja tengu thohogahu

⁵ Pë nuna rá ts'edi Ojã gue dí mangã, hinga nan ja xun ho. Pë hinga gue'u yãm 'behni mahets'i di jap Ojã di manda bu ja ra 'da'yo ximhãi 'bu bin ja rá ts'edi Ojã xun ho bu.

⁶ Pëgue bi zãn Ojã to'o di manda bu, tengu bi si'a Ojã 'bu mí t'ãnni 'be'a di 'yεt'ui yu jã'i: 'Be'a gue ε dí pøhmbe gue εmme guím bñje, ne dyu jã'i thohohe. Ne man'da guidí jaman-suje.

⁷ Pë ja 'da yu pa gá jaje him mí ja ma ts'edihe, xinda gue'u nim 'behni bu mahets'i.

Pëgue gá sãnni gui 'yεscahe, ne gui 'dac ma ts'edihe.

Ne gá sãnni ga mandahe 'be'a gãtho i 'bui ne 'be'a gãtho i ja gue gá 'yøt'e.

⁸ Ne gãtho gá sãn'ndu mi'da 'be'a gá gá 'yøt'e gue da 'yεc'yεigahe,

bi 'yem bu mán t'o't'i. Janangue'a hin'yü 'be'a bi zánni gue hin ga mandahu, nguetho bi 'yena: "Gátho da t'éc'yei u yu ja'í." Pe hinda ná nuh gue gátho da 'yéc'yeigahu. ⁹ Pe hinda hont'a ra Jesús, bin ja tengu mán t'o't'i, bi t'éspa 'bu mí du, bin t'un rá ts'edi. Pégue xín ja 'da yu pa bin japi him mí ja rá ts'edi xinda gue'u yám 'behni Ojå mahçts'i. Janangue'a bi zå bi du nangue n'da ngu n'daju, nangue rán huçcate Ojå. Ne nu'a ran ðate bi nu, gue'a i t'éspa a. ¹⁰ Nu Ojå bi zån'ndu gátho da hyonse. Ne bi nde bá si xún ngu yú t'uhni bu ja rá ts'edi. Janangue'a xún ho a bi 'yot' Ojå gue bin unba u yú Hmu, guepu bi zå bi yanju xún ho. ¹¹ Ne nu'a ra hocpate ne'u to'o mahoqui, ne n'dat'a yu Ta. Janangue'a hingui pe'ts' rá sä a ra hocpate da 'yembi yú cu u bi hoqui. ¹² Tengu mán t'o't'i, bi 'yena: Ga xi u ma cu gátho nangue'e, ne ga es'i'i nubü ja rá m peti ma cu, bi 'yén'a ra Cristo. ¹³ Ne man'da bi man ra Cristo: Dí t'ó'mi da mbäxcå Ojå. Ne xø bi 'yena: Dí 'båhmbe ua ya yú t'uhni Ojå bi 'daqui, bi 'yén'a ra Cristo. ¹⁴ Nuju yú t'ahnigahu a, dyu ja'í thohohu, ngue i ja ma ngøhu ne ja ma jihü. Ne a ra Jesús bin ja'í ne bin ja rá ngoc'yei tengu thoho gahu. Janangue'a bi zå bi du ngue i 'berpa rá ts'edi a rá hmu ran ðate, ngue ra zithu. ¹⁵ Ne guepu da zå di 'uecpa yú mbidi u to'o i su ran ðate gátho yu pa i 'bui. ¹⁶ Ne mfaði hinga gue'u yám 'behni Ojå mahçts'i bi 'yörpa ra güenda da yani, pégue guenju dyu 'yéc'yeihu yám bom'betojü ra Abraham, nde Ojå da yanju. ¹⁷ Janangue'a nu ra Jesús njuantho bin ja tengu thoho gahu, bi be'ni 'be'a gátho dí m bëmhbü, bi zå 'be'a gátho dí sähu. Nu 'bu hin xtín jahu, hin xtán zå xtí huçgahu, hin xtán zå xtí juah rá 'befi Ojå gue bi hoga ma ts'oquihu. Gue'a i t'émbi bim hmumbåjå a. ¹⁸ Ne nuya da zå da mbäxcahu to'o i ts'å nangue yun unbi, nguetho nese a bi ts'å nangue yun unbi, ne bi hyät'i.

3

Nu ra Jesús man'da sä da t'éspi xinda gue'a ra Moisés

¹ Nuya, ma hoga cu ahü, gue bi huan'nahü 'darpu dam 'båhmbe bu mahçts'i a Ojå. Dami 'yøhmbe ya nangue ra Jesús, nu'a ra pøngahya ne ra hocpate nangue rá 'yu Ojå dí tenhdü. ² Nu ra Jesús bi juah rá 'befi bi un'na Ojå, tengutho ra Moisés bi juah rá 'befi gue bi jamansu n'dam'bui yú t'uhni Ojå. ³ Pe nu ra Jesús man'da sä da t'éspi xinda gue'a ra Moisés, tengu thoho ra ta bu ja n'da ra ngu man'da da t'éspi xinda gue'u yú t'uhni. ⁴ Pe madague'bu i ørpa rá 'befi Ojå u yu ja'í, tengu bi 'yot' ra Moisés, pe nu'a Ojå i øzche gátho

rá 'befi. ⁵ Nguetho rá 'yçhe Ojå a ra Moisés, ne bi ja'ts' rá befi bi jamansu gátho yú t'uhni Ojå maya'bu. Ne nu rá 'befi ra Moisés bi 'yu i ts'u a rá 'befi ra Cristo da 'yot' 'bu bi zøhø. ⁶ Pe nu ra Cristo rá Ts'unt'u Ojå a, ne bi ja'ts'i bim hmu nangue'u n'dam'bui yú t'uhni Ojå. Ne guectahu ya n'dam'bui yú t'uhni gahu Ojå, 'bu dadí thoctahu dí pøhmbe majuañi a, ne 'bu dadí thoju a nán johyahü a ran ho dí tømhbü.

Da zin yú t'uhni Ojå da hyurpa yú mbui

⁷ Janangue'a i ç'n'a rá Hogandåhi Ojå bu ja rá t'ohni:

Nuya ra pa i jabu ya in zo ahü Ojå. Pe emme xun ho 'bu gui 'yøhmbe a i xi ahü.

⁸ Yo gadí u't' ni mbuihu tengu bi 'yot'u mí ten ra Moisés, bi numan'ütho Ojå 'bu mín 'yo bu ja ra uhåi.

Ne bi zå Ojå u yu ja'í nangue 'be'a bi numan-hobe.

⁹ Nu nim bombøtahu bi 'yörca ran ts'äte ne bi numan'üthogui 'bu nyote njeya mín 'yo bu ja ra 'yu, madague'bu bi nu xun ngu yan t'øt'e gue dá ut ma ts'edi, bi 'yén Ojå.

¹⁰ Janangue'a dán cuçgå nangue'u yu ja'í, nguetho thocpa thoho i 'uegue nangue yú mbui,

hin jam'bu bi bå a ra 'yu dá xifi, bi 'yén Ojå.

¹¹ Janangue'a emme dán cuçgå nangue'u. Majuañi dá ma,

hin ga singå bu ja ra häi u ngue da hyu yú mbui, bi 'yén Ojå.

¹² Ma zi cu ahü, pe dam fåhmbe. Xi'bu n'da ahü gui 'uehmbe 'bu din ja ahü ra ts'ombui, gue gui 'yena hin gui nde gui 'yém'yeihu Ojå, i 'bui. ¹³ Pe n'da ngu n'da ahü damim fåxhu bu ja ra hoga'yu, n'da pa ngu n'da pa, janya i sä ga øhmbe a im ma Ojå, yu pa ya. Ne nu'bu din jabu gui 'yøthu, xinga n'da ahü da hyå ahü yu ts'oqui, gue dí 'båt'a ni mbuihu. ¹⁴ Nguetho dí comhbü a rán ho ra Cristo 'bu dí thoju a ní hyu ma mbuihu a, gue'bu go rán zegui tengu 'bu rá mbudi dá tímhbü. ¹⁵ Janangue'a i xijü a bi t'ohni Ojå ya:

Emme xun ho 'bu gui 'yøhmbe a rá nde Ojå gue in zo ahü ya.

'Yo gadí u't' ni mbuihu tengu bi 'yot'u 'da bi numan'u tho Ojå, bi 'yena.

¹⁶ To'o u bi 'yøh rá m hma Ojå ne bi numan'u tho. Ha hinga gue u yu ja'í bi yan Ojå nangue'a ra häi Egipto mín 'yøhu ra Moisés. ¹⁷ Ne to'o bi un ra cue Ojå gátho nyote njeya. Ha hinga guet'u bi yan Ojå bu ja ra häi Egipto, bi 'yot' yu ts'oqui, janangue bi du bu ja ra uhåi. ¹⁸ Ne to'o u majuañi bi t'émbi hin da hyurpa yú mbui Ojå. Ha hinga guet'u him bi 'yéc'yei Ojå. ¹⁹ Gam bëmhbü ya hanja him bi zå bi zin Ojå u, nguetho him bi 'yéc'yei Ojå u.

4

¹ Nuya i jatho ga suhu, janya i ja yu pa i xijü Ojå da zinjü bu ja rá ngu ngue da hyurca

ma mbũihũ. Xøhma ts'urbũ thofo hin da zøni ga cøthũ bũ. ² Nguetho nẽju bi sijũ a ram hma gue dí cø't'a n'da, tengu bi sih yũ jã'i mí 'bũh maya'bũ, gue'ũ bin 'yohũ ra Moisés. Pẽ nu'ũ, him bi zã í ts'im bũ a ram hma bi sifi, nguetho him bi nde bi bã Ʃ gue majuañi a. ³ Pẽ nuju gue dí pãhmbũ majuañi a ram hma, guenju gue ga cøthũ bũ da hyurca ma mbũihũ Ojã. Nẽ gueru him bi zã bi yøt'ũ 'da, bi 'yẽn Ojã:

Janangue'a dán cuẽgã nangue Ʃ, nẽ majuañi dá ma,

njam'bũ ga singã Ʃ gue da hyu yũ mbũi, bi 'yẽn Ojã.

Pẽ bi da' mi bi xih yũ jã'i gue da zim bũ 'bũ mí jua a bi 'yøt' ra ximhãi Ojã, nẽ bin säya bũ, bi hyu rá mbũi zẽhe. ⁴ Tengu bi ma rá t'ohni gue nubũ bi ma, gue:

Ná yoto ma pa bin säya Ojã 'bũ mí jua a bi 'yøt' ra ximhãi.

⁵ Pẽgue bi xi'ũ bũya nangue'ũ 'da mín 'yohũ ra Moisés:

"Njam'bũ ga singã Ʃ gue da hyu yũ mbũi," bi 'yẽn Ojã.

⁶ Pẽ guehma 'bũi to'o din säya bũ da hyu yũ mbũi. Pẽ hinga gue'ũ 'da bi sifi maya'bũ, nguetho him bi 'yẽc'yẽi a ram hma. ⁷ Pẽgue bi 'yu Ojã n'da ra pa mahø'n'a, gue ra pa i jabũ ya, tengu bi ma ra David nangue Ʃ xũn ngu yũ jeyã xĩ thogu i 'bũ mí 'bũh ra Moisés. Nẽ gue'a ram hma xĩ hmangua, gue ẽna:

Nuya ra pa i jabũ ya in zo ahũ Ojã. Pẽ ẽmme xũn ho 'bũ gui 'yøhmbũ a i xi ahũ.

'Yo gadí ø't' ni mbũihũ tengu bi 'yøt'ũ 'da bi numan'tho Ojã, bi 'yẽn'a ra David.

⁸ Nu'a ra Moisés bim pømmi a ra Josué bi thoqui bi zix Ʃ yũ jã'i. Bi säyabi bũ ja a ra hãi Canaan bi un Ojã, bin johya bũ. Pẽ nu'bũ da gue'a ran johya bi man a Ojã, hin xtã ma mahø'n'a Ojã nangue man'da ra pa 'bũ.

⁹ Janangue'a guexta'a i ja n'da ra xẽqui í juadi xũn ho, gueru da hyurca ma mbũihũ Ojã, gue yũ t'ahniğahũ a. ¹⁰ Nu'ũ to'o da yøt'i gue da hyurpa yũ mbũi a Ojã, din säya nangue gãtho yũ 'bẽfi Ʃ tengu tho Ojã bin säya nangue gãtho rá 'bẽfi bi hyu rá mbũi 'bũ mí jua a bi 'yøt' ra ximhãi. ¹¹ Janangue'a nde'bũ ẽmme ga ndehũ ga cøthũ bũ. Hin ga øthũ tengu Ʃ him bi 'yẽc'yẽi ram hma 'bũ mí xi Ojã. ¹² Pẽ nu'a rãm hman Ojã dim pẽfi tengu'bũ ra theni yoho yũ hẽt'i, pẽ man'da i ja rá ts'edi a xinda gue ra theni, ngue i sä da zørpũ mbo ni mbũi n'da, i urcahũ 'be'a gãtho dí m ẽgmhmbũ mbo ma mbũihũ, 'be'a majuañi din nde ga øthũ, ngue nda'a bi bẽngahũ Ojã, nẽ nda'a dá bẽnsẽhũ. ¹³ Xinga n'da Ʃ bi 'yøt'a Ojã gue i sä da 'yãçpi 'be'a mbẽni, gãtho i pãdi, nẽ di nequi bũ ja rá dá a to i hãscahũ ra güenda.

Nu ra Jesús ma hmumbãjãhũ xũn ndoho rá ts'edi

¹⁴ Nu ra Jesús rá Ts'ant'ũ Ojã, i t'ẽmbi ma hmumbãjãhũ nguetho ma hocpatehũ a. Nẽ bi zøm bũ mbo mahẽts'i. Nẽ i fáxchahũ a gue i ja rá ts'edi mixte. Janangue'a ga thoqui ga tẽnhdũ a rãm hma. ¹⁵ Nu ra Jesús ma hmumbãjãhũ i pãdi hinga gãtho dí hãthũ a dí sähũ, nguetho bi zã 'be'a gãtho dí sähũ. Pẽ hin jam'bũ bi 'yøt'a n'da ra ts'oqui. ¹⁶ Janangue'a hin ga suhũ dan yãhũ Ojã bũ bi ja rá ts'edi, nguetho di huẽgahũ Ʃ di pungahũ, nẽ da mbãxchahũ a ra ora dí homhũ bũ.

5

¹ Bi than'dũ 'da yũ jã'i israel 'bũ maya'bũ ngue dim hmumbãjã. Nẽ da 'yãp'a Ojã nangue gãtho mi'da. Nẽ midí thøcpa Ojã Ʃ yũ 'bøts'e nangue Ʃ yũ zu'ũç bi tho, gue ní mba ma punbi yũ ts'oqui yũ jã'i. ² Nẽ nangue yũ jã'i thofo Ʃ yũ hmumbãjã, hinga gãtho bi 'yøt'e xũn ho, ngutho Ʃ mi'da yũ mija'ihũ. Janangue'a bi zã janate tho bi hoc'ũ yũ 'yãmbũi nẽ yũ 'yøt'ats'oqui. ³ Nẽ jatho rá mbũdi midí un Ojã n'da ra 'bøts'e ra mbãjã nangue yũ ts'oqui zẽhe, tengu bi 'yøt'e nangue yũ ts'oqui yũ jã'i. ⁴ Njongui sä da 'yøt'e gue dim hmumbãjãse, nẽ hønt'a Ojã sä da huahna n'da ra hmumbãjã, tengu 'bũ mí huahna ra Aarón. ⁵ Nẽ ngutho bin ja nangue ra Cristo, him bi manse: gue dim hmumbãjãse, pẽ Ojã bi un ran t'ẽdi gue dim hmumbãjã, tengu bi ma rá t'ohni Ojã 'bũ mí 'yẽna:

Nu'i ma 'dats'ant'ũ i, dadí 'da'a ni ts'edi ya.

⁶ Nẽ bi 'yẽmbi mahø'n'a:

Nu'i gam mbãjã gãtho yũ pa ya, tengu ra hmẽpya bi 'yøt' ra Melquisedec, bi 'yẽn Ojã bũ ja rá t'ohni. ⁷ Nu ra Cristo 'bũ mim 'bucua ja ra hãi, zãj nan yãui Ojã, bi 'yãp rá mfãts'i da dãp'ũ. Nts'edi bi mbafi nẽ bin zoni. Pẽ bi bãdi ja rá ts'edi Ojã da yãm bũ ja ran dãte. Nẽ bi 'yø Ojã 'bũ mí nde din unse bũ ja rá pãhã Ojã. ⁸ Nu'a ra Cristo, madague'bũ rá Ts'ant'ũ Ojã a, pẽgue bin jã'i a, janangue'a bi xãnba yũn ønbi 'be'a dí 'yørpa rá pãhã Ojã a. ⁹ Bin jabũ bi 'yøt'e, janangue'a bi zøni bi jã'ts'i gãtho rá pãhã Ojã. Nẽ bi zã bi un'na ra te mazãj gue to'o gãtho da 'yẽc'yẽi a. ¹⁰ Nguetho bi huan Ojã a gue dim hmumbãjã nangue dyũ 'yẽc'yẽihũ, tengu ra hmẽpya bi 'yøt' ra Melquisedec.

Nts'utho 'bũ ga penjũ

¹¹ I ja xũn ngu 'be'a dín nde ga xi ahũ nangue a bim hmumbãjã a ra Cristo. Pẽ xũn hẽi ga xi ahũ nguetho hin guí honi guí pãhmbũ. ¹² Nẽ xũn ngu yũ pa xũ thogu gue mí ja ngue xquín xãnbatehũ, pẽ guexta'a i jatho da si ahũ Ʃ yũm hma hingui hẽi nangue Ojã. Nguetho gã cohi gán 'yãmbũihũ. I jatho guí sihũ ra xi'ba tengu'bũ gyũ 'uerehũ, nẽ hin guí hãthũ guí sihũ njuãntho ran ts'ihme. ¹³ Nẽ nu'a gnãn ts'ihmẽhũ ra xi'ba, in ja tengu yũ

'uere, ne hinda ná pãhmbu 'be'a ra te gue dãm 'buhmbu njuãntho. ¹⁴ Pẽ nu ran ts'ihme xãn ho nt'ot'e nangue yu dajã'i. Ne xãn te yã mbui nangue zãĩ din 'yomfẽni, janangue'a pađi nda'a xãn ho ne nda'a hingui ho.

6

¹ Janangue'a nde'bu ga thoqui ga homhbu gue dan dajã'ihu. Nde'bu hinga hont'a ga mamhbu a rá mbuđi bi sãngãh nangue ra Cristo. Nde'bu hinga hont'a ga mamhbu gue ga pãh ma mbuihu gue mí ẽna xtã hyoju, ne hinga hont'a ga mamhbu ga dãp ma mbuihu Ojã. ² Nde'bu hinga hont'a ga mamhbu ram hma dan xixyãhu, ne nangue ran jãxa'yẽ, ne nangue da dãmbeñi u xãn du, ne nangue din ja ran juãñbi 'bu rán zẽgui, nde'bu hinga hont'u ga mamhbu ya, nguetho dí pãhmbu nda'a u. ³ Mbãhã ga thoju 'bu da zã da xoc'a ni mbuihu Ojã, nguetho i ja mi'da. ⁴⁻⁶ Nguetho nu'bu hin ga thohmbu, xøhma thoho da beñi da mbenc i 'da. Ne nubaya him mandandĩ da nde ba pengui mahon'a. Nguetho nu'bu mí numanho n'dandĩ rán nequi Ojã, ne bi zãmãnho a bi un Ojã, ne bin 'yohu rá Hogandãhi Ojã, ne bi zãmãnho a rá hogãhma Ojã, ne bi bã i ts'u rá ts'edi a ra 'da'yo ximhãĩ din ja. Pẽ nu'bu da mbengui, ya him mandandĩ da zã di hoc yã mbui mahon'a. Nguetho im beñi tengu'bu da zã di cuat mahon'a bu ja ra pont'i a rá Ts'unt'u Ojã, ne di japi din thenda a ra Cristo. ⁷ Nguetho tengu'bu n'da ra hãĩ a ra jã'i, n'dandĩ ngu n'dandĩ din 'ye, i pøt'e, ne i pøts'e 'be'a pa ntuhu bu. Ne nu' a ra hãĩ nu'bu di japi din ja 'be'a tũpũ a ra mbefi, da hyãñ rán japi Ojã a. ⁸ Pẽ nu'bu hin di japi da bøx'a 'be'a bi thupũ, ne hont'u yu 'uĩni i ja bu, nte di muui 'bu. Ne hin da hnumãnho a ra hãĩ 'bu. Ne nzegui da mba nt'udi nangue ra sibi.

Bi zãngba ma mbuihu a ra Jesús, dí tømhbũ a ran ho ya

⁹ Pẽ madague'bu njabu dá mamhbe, ma zi cu ahu, pegue dí hãxhe njuãni ran jahũ tengu ra hogahãĩ, bin japi bin ja xãn ngu 'be'a bi thupũ, nguetho bi hoc'a ni mbuihu Ojã. Ne xãn ndoho ran japi ba ẽhe, guin nuhu. ¹⁰ Nguetho xãn ho øt' Ojã ngue hin di pumbẽni a ra 'befi gã 'yøthũ, ne ran huẽcate gã 'yuthũ u 'da ni cuhu, nangue rá thuhu Ojã, ne nangue a guĩ odãhu ya. ¹¹ Ẽmme dí ndehe qui thoju gan ẽghyãhu, n'da ngu n'da ahu, gue'bu go rán zẽgui ra pa. Janangue'a da zõni gui hyãmhbũ 'be'a gãtho guĩ tømhbũ. ¹² Hin dí ndehe da yũndãnyẽĩ thoho ahu, pe dami 'yøthũ 'be'a mí øt'u 'da 'bu mí badi majuãni a ráh hma Ojã, ne bi hyãt'i bi zet yã mbui, janangue'a bi hyãñ a ra herencia bi ma majuãni Ojã. ¹³ Nu Ojã 'bu mí xih majuãni a ra Abraham, bi ma majuãni nangue rá thuhu zẽhe. Nguetho njo'o man'da xãn

ndoho rá ts'edi hinda hønse a. ¹⁴ Ne bi 'yẽn Ojã: "Majuãni xãn ngu ran ho ga 'da i, ne ga 'da i xãn ngu nim bom'bet'o," bi t'ẽmp'a ra Abraham. ¹⁵ Nu ra Abraham bũya bi hyãt'i bi dø'mi, janangue'a bi hyãni 'be'a bi xi a Ojã. ¹⁶ Nu'bu 'da yu jã'i im ma majuãni 'be'a da 'yøt'e, i ndønba rá thuhu Ojã, ne ya him ma hyom mi'da yãm hma dí hoc'a, nguetho i fãdi majuãni a bi ma. ¹⁷ Ne'a Ojã 'bu mí nde da 'yurcahu ngue majuãni a ráh hma, bi man rá thuhu zẽhe 'bu mí xijũ ra herencia. Ngue gueju nts'ãnni ga hãmhbũ a. Janangue'a ga pãhmbu njãm'bu di pá a bi xijũ. ¹⁸ Janangue'a yoho bu dá pãhmbu, ráh hmanse ne rá thuhu zẽhe, ga pãhmbu hin dim fẽhni Ojã, pe majuãni da zinjũ bu. Ngue gueju bá 'dahmbu bu mí ja xcã tuhũ, dá benthũ bu hapũ da zinjũ ya. ¹⁹ Janangue'a bi zinjũ bu a ra Jesús, bi zãngba ma mbuihu bu mbo rá ngu Ojã, njãm'bu da hyẽgãhu. ²⁰ Nguetho m'bet'o bi yũrpu a ra Jesús. Ne bi xi a Ojã ngue bi hogãhũ ngue da numanhoju bu. Gue'a nam bõni ma hmumbãjãhu, ngue i 'bui mazãĩ, tengu ra hmẽpya bi 'yøt' ra Melquisedec.

7

Bim mbãjã ra Jesús tengu ra hmẽpya bi 'yøt'ra Melquisedec

¹ Nu ra Melquisedec bim hmuts'ut'abi bu ja ra hnini Salem, ne bim mbãjã nangue Ojã mixtetho rá ts'edi. Ne nu ra Abraham 'bu mam bá tap'u 'da yu ts'ut'abi, bin c'at'ui ra Melquisedec, bi t'ãp rán japi Ojã nangue a ra Abraham. ² Ne nu'a ra Abraham bũya bi un'na ra Melquisedec a ná 'det'a gue xpĩ hyãnba yãn suiũ, gue rán t'unni Ojã a ná 'det'a. Ne nu rá thuhu ra Melquisedec nde da ma "ra hoga hmuts'ut'abi." Ne nde da ma gue "ra hmuts'ut'abi di hocpa ra sui," ne gue'a nam bõn'a rá thuhu rá hnini Salem. ³ Ne hinga mfãdi to'o rá ta ra Melquisedec, o to'o rá mbe. Ne hinga mfãdi nda'a rá 'yu, ne hinga nt'o't'i gue'bu mí m' bui o gue'bu mí du. Janangue'a tengu'bu rá ts'edi rá Ts'unt'u Ojã bu in 'yu a ra Melquisedec, gue dim mbãjã gãtho yu pa høn'bu go njãm'bu. ⁴ Janangue'a sã ga pãhmbu ya gue xãn ngu rá ts'edi ra Melquisedec 'bu min ja, nguetho guesẽ ma ngũrpa bøtahũ ra Abraham bi un'na ná 'det'a bá tap'u yãn suiũ. ⁵ Nu rán t'ẽdi Ojã bi xi u yũ t'ũhni ra Levi gue yã mbãjã yu israel, gue da hyãcpa a ná 'det'a u yũ meni, madague'bu yãm bom'bet'o ra Abraham u, pe neŝe u. ⁶ Pẽ nu ra Melquisedec, madague'bu hingui conhũ rá 'yu ra Levi gue ra Abraham, pe bi un'na ná 'det'a gue'a bá tãh ra Abraham. Ne nu ra Abraham, madague'bu xãn ngu rá ts'edi bu nam beñ Ojã, nguetho bi xifi majuãni da 'yørpa a Ojã. Pẽ man'da ja rá ts'edi ra Melquisedec nguetho bi t'ãp a ran japi a ra Abraham. ⁷ Ne mfãdi nu'a di jãp'a

n'da man'da ja rá ts'edi xinda gue'a pa ma jaqi. ⁸ Pê nu'u yá mbájã ra israel zã midin t'un'na ná 'det'a, pë yu ja'í u, nê i tu u. Pê nu man'da ra mbájã gue ra Melquisedec, i mam bwa ja ra t'ohni tengu 'bui' b'utho. ⁹ Nê da zã gam bêmhbã yu, gue gátho rá 'yu ra Leví, gue yá mbájã ra israel, gue i áp'a ná 'det'a u yá meni, gam bêmhbã gue nê'u tengu'bu bin jut'u 'bu mí un'na ná 'det'a xequi a ra Melquisedec a ra Abraham. ¹⁰ Nguetho da zã gam bêmhbã nangue ra Abraham, tengu'bu yá ximín 'yohu yám bom'bet'o 'bu mín c'at'ui ra Melquisedec, madague'bu hin nám 'bui. ¹¹ Bim mbájã ra Aarón gue rá 'yu ra Leví, nê rá ngurpa b'ota a ra Abraham a. Nê gue'u bim mbájã u nangue'u yu israel, tengu bi man yán t'êdi Ojã. Pê nu'bu da guehya yá 'befi gue ní yãn Ojã u yu ja'í, him mí jatho xtí nequi man'da ra mbájã gue n'dan'yo 'bu, tengu ra hmëpya bi 'yu a ra Melquisedec, nê hin nangue a ra Aarón. ¹² Pê nu'bu mí mba ma pádi yu mbájã, nê 'be'a mí 'ot'e, nê u yãn t'êdi mí tenni, mí jats'editho da mba ma pádi u. ¹³⁻¹⁴ Bi 'yãn ra t'ohni gue nu a man'da ra mbájã gue ra Cristo a, bim 'bui nangue man'da rá ts'unt'u ra Israel, ngue hing rá 'yu yu mbájã. Nguetho m'fãdi xãn ho gue ma Hmuhã bim 'bui nangue rá 'yu ra Judá. Nê nte bi ma yán t'êdi ra Moisés, gue dim mbájã a rá 'yu ra Judá. ¹⁵ Pê man'da gui pãhmbã 'be'a dá mangã 'bu guim bêmhbã nangue a ra Melquisedec, gue i udi tengu a man'da ra mbájã, nu'a ra Cristo a. ¹⁶ Nê hin nangue ra 'yu bi man u yãn t'êdi da zã dim mbájã a ra Cristo. Nê xín nangue u yãn t'êdi mí ma 'be'a da t'ot'ua bi den'na, nguetho him mán ts'ãnni zã din ja u. Pëgue bi zã bim mbájã nangue a rá ts'edi a rá tese njãm'bu da zã da guadi.

¹⁷ Gue'a bi man Ojã:

Nu'í gra mbájã mazãí,
tengu ra hmëpya bi 'yot'a ra Melquisedec,
bi 'yãn Ojã. ¹⁸ Gue'a án t'e'ts'a ra 'yu gue bi ts'ãn maya'bu, nguetho mbe nte midí muui a. ¹⁹ Nguetho njom bi zã bi hocpa yá ts'oqui u yãn t'êdi bin t'un ra Moisés. Pê bi nequi man'da xãn ho, gue i sixcahã bu bí 'bu Ojã. ²⁰ Nê man'da xãn ho ra 'yu nangue ra 'da'yo mbájã, nguetho bi manse rá thuhu Ojã 'bu mí un rán t'êdi a rá Ts'unt'u. ²¹ Pê nu mí da yu mbájã 'bu mín t'un yá 'befi, him bi hndõnba rá thuhu Ojã. Nê nanguehna ra hmumbãjã, bi manse rá thuhuse Ojã. Tengu bi mam bu ja rá t'ohni Ojã, bi 'yemp'a rá Ts'unt'u zehc: Nugã dra Ojã, dí manse ma thuhugã, nê hin ga pá a dí ma.

Nu'í gam mbájã gátho yu pa mazãí,
tengutho ra hmëpya bi 'yot'a ra
Melquisedec,

bi 'yãn Ojã. ²² Nu ra Jesús, da zã di ja'ts'a n'da ran hoqui man'da xãn ho xinda gue'a mí ja mam'bet'o, nguetho dim hmumbãjã mazãí a. ²³ Nu'u 'da yu mbájã bi zõni xãn ngu mí

'bui, nguetho i tu, nê him bi zã bi thoqui hõn'bu go njãm'bu. ²⁴ Pê nu ra Jesús hingui tu, janangue'a njo'o man'da sã da hyãnba rá 'befi. ²⁵ Janangue'a da zã di hoqui xãn ho u to'o da zõm bu 'bu Ojã ya, nangue a ra Cristo. Nguetho i 'bui mazãí, da zã thocpa thoho da 'yãp'a Ojã nangue u to da zõm bu. ²⁶ Njuãntho e gue'a ra Jesús a ma hmumbãjã dí homhbã. Nguetho xãn hotho a, nte in dupatese him bi 'yot' yu ts'oqui, nê him bi hyãnba yám 'bãi u yu ts'om'bãí, nê man'da i pa nt'ëspi gue i ja rá ts'edi bu mahçts'i. ²⁷ Nu yu ja'í 'bu mim hmumbãjã di thoqui da mbõspa Ojã gátho yu pa, mbãdi bi mbõspe nangue yá ts'oqui zehc, nê m'bejua yá ts'oqui yu ja'í. Pê nu ra Jesús him bi 'yot'e tengu u, nê n'dandj thoho bi mbõspa Ojã 'bu mí un rá tese, nguetho di muui mazãí a. ²⁸ Nu rán t'êdi Ojã bi man ra Moisés bi t'ëmbi dim hmumbãjã u yu ja'í thoho, pë him bi hyãt'i bi ja'ts'u yãn t'êdi Ojã. Pê nu'bu mí manse rá thuhu Ojã, bi ma gue dim hmumbãjã rá Ts'unt'u zehc. Nê nu'a gátho bi ja'ts'u yãn t'êdi nê bi juadi, nte di 'beh ya. Nê gue'a rãm ponui a rán t'êdi Ojã bin t'un ra Moisés a ra Jesús.

8

Nu ra Jesús bin hocpate nangue ra 'dayon hogui

¹ Bí 'bupã mahçts'i a ma hmumbãjãhã gue ma hocpatehã, 'darpã ní mandau a tãte thoho rá ts'edi. Nê guehna man'da jats'edi na dí xi ahã. ² Nê dim mbájã bu majuañi i pa nthãnde Ojã bu mahçts'i, tengu'bu ra nijã bi 'yot' Ojã, nê him bi hyõh yu ja'í. ³ Gátho yá hmumbãjã u yu israel, bi ts'ãnni di un yu 'bõts'e nangue u yu zu'uç bi tho, nê mi'da. Janangue'a nê a ra Jesucristo ja 'be'a bi uní, nguetho nê a ra hmumbãjã a. ⁴ Pê hinga guecua ja ra ximhãí bim mbájã a. Nê nu'bu xtín zãngua ja ra hãí, njãm'bu xtãn zã xtím mbájã. Nguetho hing rá 'yu ra Leví a, nê hing yu zu'uç bi mbõx'a, tengu bi man rán t'êdi Ojã bi man ra Moisés. ⁵ Nê nu'a ra nijã bu midím pë u yu mbájã ua ja ra ximhãí, n'da ra hmëpya thoho gue 'be'a õrpu mahçts'i. Nguetho bi sih ra Moisés 'bu mí dwp'a ra nijã: "Dami jamansu 'be'a gui jap'u i ja bu, nê 'be'a gátho gui 'yõrpu, tengu thoho dá ut'a 'bu gmí 'bupã ja ra t'õhõ," bi 'yemp Ojã. ⁶ Pê nu ra Cristo bin t'un'na n'da ra 'befi emme man'da xãn ho xinda gue'u mi'da yu mbájã. Nguetho din hocpate nangue ran hogui man'da xãn ho 'be'a gátho i ma da 'yõrcahã. ⁷ Nu'bu xtãn zã xtí hocpa n'da a rá mbudi ran hogui, him mí jatho xtãn ja a ná yoho ran hogui. ⁸ Pê nu Ojã him bi zã bi numanho yu ja'í nangue a ran hogui mí ja, pë guexta'a ndupate bu na nu Ojã u. Janangue'a bi 'yëna:
Da zõn'a n'da ra pa

ga øt'ä n'da ra 'da'yon hoqui mahøn'a nangue yu me israel ne yu me judä.

⁹ Ne hin din ja tengu ran hoqui dá xi u yám bombøta

'bu mambá jecpu ra häi Egipto, ne dá ja-mansu.

Dá xifi xtí ja'ts'i, pe him bi hyät'i da 'yøzehe man hoqui dá xifi, gue man t'ëdi dá xi a ra Moisés.

Janangue'a him bi zä dá numanho u, bi 'y'en'a ra Hmu.

¹⁰ Pe nu ran hoqui ga ørpa yu israel 'bu m'bejua mí da yu pa, din ja tengu gam mangä ya.

Ga un man 'yomfëni bu ja yän 'yomfëni u, ne ga japi mpähä thoho da dengui.

Janangue'a da numanhogui, ne ga øt'ä gue yú Ojågå u, ne din ja gue ma t'uhni zehé u buya.

¹¹ Ne hinga hnehi thoho 'bo'o da xänba u,

ne njon da sänbi gue da baqqi,

nguetho gätho da bæc zehé u, yu ngurpi o gue yu ja'i thoho.

¹² Ne ga punbi nangue ran ts'o,

ne him man gam bængä u yú ts'oqui,

bi 'y'en Ojå. ¹³ In jabu a ra 'da'yon hoqui, ne gue'a í t'ëmbi ra nyonhoqui a mí ja, gue ya bi juah rá 'befi a, ne ní mba bu dim 'bedi 'bu mí man na.

9

Necua ja ra häi mí ja rá ngu Ojå, nepu mahets'i

¹ Nu'a rá mbudi ran hoqui, mí ja yän t'ëdi nangue yan t'øt'e mí t'ørpu ja ra nijå ua ja ra ximhäi. ² Ne nu'a ra nijå bi t'øt'e, bin ja n'da ra cuarto rá mbudi, t'ëmbi xän daxqui, guepu mí ja rán 'døgue yu lãmpara, ne ra mexa gue i cux yu 'bøxthuhme. ³ Ne mí ja man'da ná yoho ra cuarto gue nubu mbo, män joti n'da ra 'bøt'e, guepu mí t'ëmbi man'da xän daxqui. ⁴ Ne nubu, mí ja bu ra mexa ra oro guepu mí zø ra xeca xiza yumanho. Ne a rá huada ran hoqui gue män jots'i ra oro gätho yú hyo. Ne nubu mbo ra huada mí hørpu n'da ra xaro gue ra oro, mí o bu zi ts'u ra hme i t'ëmbi ra maná. Ne a rá tøhø ra Aarøn gue bi 'dogui, ne u yu xindo bi t'o't'a ra nyonhoqui, gue nu'u yän t'ëdi Ojå maya'bu. ⁵ Ne nu rán jo'mi ra huada, n'da ra xithe i t'ëmbi ran ts'äya ram punbate. Ne mí tørpu yoho yú pøte u yú mbädi Ojå mahets'i, mí com'pu mate ra xithe bu mí pa nsits'i ra ji díu punba yú ts'oqui yu ja'i. Pe hinga xøt'a ga xi ahü 'be'a nam bøn'u gätho yu hmeppa mí ja bu mbo ra nijå. ⁶ Bin jabu bi t'øt'e. Nu yu mbäjä thoho, thocpa thoho mí curpu a rá mbudi ra cuarto, gue mí øt' yú 'befi nangue ran dånde bu ja ra nijå. ⁷ Pe nubu ná yoho ra cuarto man'da xän daxqui, hønt'a ra hmumbäjä mí thopu, hønt'a n'dapa thoho i tho a n'da jeya. Ne nu'bu mí yarpu, i thexpu

rá ji yu zu'uë gue mí xixpu, nangue rá ts'oqui zehé 'bu rá mbudi, ne nangue yú ts'oqui yu ja'i 'bu ná yondi. ⁸ Nu'a rá Hogandähi Ojå di jaju ga pañmbu, ngue hin ní soc'a ra 'yu ní mba bu bi 'bu Ojå 'bu gätho mí t'øthoho ran dånde bu ja a ra nijå ua ja ra ximhäi. Ne gue'a n'da ra hmeppa bi 'yu a ra 'bøt'e mí corpu man'da xän daxqui, mí corpa bu u yu ja'i. ⁹ Gätho u yan t'øt'e mí t'ørpu ja a ra nijå, n'da ra hmeppa thoho nangue a njuantho i jaju ya. Nguetho yan t'unni ne yu 'bøts'e bi un'na Ojå, him bi zä bi hocpa bu mbo rá mbui u mí øt'e. Janangue mí pa njorpi bu u. ¹⁰ Nguetho hønt'a mí man yan t'ëdi nangue yan ts'ihme midí hoqui, ne midín xut'i. Pe nu'u gue'u da yan t'ëdi gue i ja thi. Ne gue'a bi zän Ojå da 'yøt'u, ja gue'bu mam bá èh ra Cristo, ja bi nequi a majuani ra 'yu ja rá ts'ëdi a buya. ¹¹ Gue ya bá èh ra Cristo, ne gue'a ma hmumbäjähu a, nangue ra 'da'yo nhoqui i ja ya. Ne nu'a ra nijå guepu midí pønna ra mbäjä ya, man'da xän ho, ne guepu majuani bu. Ne him bi 'yøt' yu ja'i, nguetho hing ra ngugua ja ra ximhäi a. ¹² Pegue mahets'i bu bi yut' na ra Cristo ya, tengu ra hmeppa bi 'yuh yu hmumbäjä 'bu mí yarpu man'da xän daxqui. Ne ya hin di un yú ji yu t'adé'yo o gue yu t'undani, pe bi un rá jise. Ne n'dandj thoho bi yarpu, ne bi yanju xän ho a. ¹³ Nu rán t'ëdi Ojå bi t'ëmbi xän ts'o ní ngøc'yei n'da 'bu xí dá a n'da ra du. Ne bi ma jatho da mba ma c'uaspa rá ji ra toro ne ra de'yo, ne rá 'bøsi a ra t'usundani gue bi t'upu ja ra sibi. Ne gue'a di hocpa ní ngøc'yei n'da a. Ja bi zä bi dånde Ojå u buya. ¹⁴ Pe gam bæmhbu man'da emme i ja rá ts'ëdi a rá ji ra Cristo, bi mberca ma ts'on'yomfënihu midí 'uegahu nangue Ojå, n'dahma da zä ga ørpuhá rá 'befi Ojå gue i 'bui. Nguetho hin'yu rá ts'oqui ra Cristo, ne bin unse bu 'bu Ojå, ra 'bøts'e gue mazädi di muui bu nam bæñ Ojå. ¹⁵ Nu ra Jesucristo bin hocpate nangue ra 'da'yon hoqui 'bu mí du. Janangue'a gätho bi mba mahoqui ma ts'oquihu, gue gueju mí tenhdü rá mbudi ra yonhoqui. Hinga høngdahu, pe ne u mí 'bu 'bu hin nän ja a ra 'da'yon hoqui. Ne nubuya gätho bi zä dá comhbu ran japi mazäi gue bi xi Ojå u bi zohni. ¹⁶ Nu'bu i man'a n'da to'o da zocpa u 'be'a pe'ts'i, pe 'be da façade 'bu majuani bi du, ja da t'øt'a xi ma buya. ¹⁷ Hingui sä da t'øt'a xi ma 'bu i 'butho, hinda høn'bu bi du. ¹⁸ In jabu bin ja 'bu rá mbudi a ran hoqui bi man Ojå, gue bin ho 'bu mí mba m'bänbi rá ji n'da ra zu't'ue, ja bi façade majuani bi nu ran däte buya. ¹⁹ Janangue'a nu'a ra Moisés 'bu mí xih rán t'ëdi Ojå gätho yu me israel, ne bi c'uaspa ra ji buya. Bi mit' ra thenga xide'yo ne n'da ra t'u'yëza gue n'youi yú paxi, ne bi garbu ja ra dehe n'youi rá ji ra t'undani ne rá ji yu chibo, bi c'uaspa bu ja rá søcua i man rán t'ëdi Ojå, ne gätho yu ja'i bi mba ma c'uaspa i ra ji buya. ²⁰ Nubuya

bi 'yena: “Nuna ra ji, guehna dí hoc'a ran hoqui na, gue bi man Ojã nanguēju. Nuya da zã di punga ma ts'oquihũ,” bi 'yẽn a ra Moisés. ²¹ Nẽ nubũya bi c'ua'ts' ra ji bũ ja rá nijã Ojã, nẽ 'be'a gãtho mí ja bũ mbo mí pa nthoni bũ ja rán thãnde Ojã, gãtho bi mboxpũ yũ ji. ²² Nẽ i mam bũ ja rán t'ẽdi Ojã, gue gue'a ra ji í hoc'ũ 'be'a gãtho mí t'õt'e. Pẽ nu' bũ hin dim fãn ra ji, hin' yũ ra punbi nanguẽ ra ts'oqui, i ẽm bũ mán t'õt'i.

Í uec yũ ts'oqui a im 'bõts'e ra Cristo

²³ Nu'a ra nijã, n'da ra hmẽpya thoho mí ja ua ja ra hãi, bi mba ma hoqui nanguẽ ẽ yũ ji yũ zu'ue mí hma. Janangue'a bin ja ra 'bõts'e man'da xũn ho gue dí hogahũ, tengu' bũ dyá nijãhũ majuañi bũ mahẽts'i. ²⁴ Nẽ hinga guerpũ ja ra nijã bi 'yõt' yũ jã'i i 'bũh ra Cristo ya, nguetho yũ hmẽpya tho ẽ nanguẽ a majuañi rá ngu Ojã. Pẽ ẽ guerpũ mahẽts'i bi yũ't'i, í ãp Ojã ya nanguēju. ²⁵ Nu yũ hmumbãjã yũ israel, jeya 'bũ njeya mí curpũ ja ra cuarto man'da xũn daxqui, midí un ra ji, pẽ hin rá jise. Pẽ nu ra Cristo hinga thocpa thoho dí un ra 'bõts'e. ²⁶ Xi' bũ xtĩn ja tengu yũ hmumbãjã, jeya 'bũ njeya midí un ra ji. Mí jatho xũn ngu yũ nidei xtãn du ra Cristo 'bũ, gue' bũ go rá mbũdi ra ximhãi. Pẽ him bin jabũ bi 'yõt'a. Pẽ nuya n'dandĩ thoho bi zocua ra Cristo gue bin unse bim 'bõts'e zehẽ, gue í 'uecpa yũ ts'oqui yũ jã'i. Nẽ guehya yũ pa gue dí jã'ts'a mí hma mãm 'be't'o. ²⁷ Tengu yũ jã'i, nts'ãnni n'dandĩ thoho da du, nẽ m'bejua da nu ran juãbi. ²⁸ Nẽ nguetho ra Cristo, n'dandĩ thoho bin uni bim 'bõts'e, ngue bi 'uecpa yũ ts'oqui ẽ xũn ngu yũ jã'i. Nẽ m'bejua ba pengua da zin ẽ i tøm'i, pẽ hin dí 'yehẽ dí 'uec yũ ts'oqui mahõn'a.

10

¹ Nu'a ran t'ẽdi bin t'un ra Moisés nanguẽ yũ 'bõts'e bi 'yõt' yũ mbãjã, n'da ra hmẽpya thoho nanguẽ'a ran ho bá ẽhya. Nẽ hinga gue'a majuañi ran ho a. Nẽ njãm' bũ bi zã bi mba ma hocpi yũ ts'oqui ẽ mí õt' yũ 'bõts'e, madague' bũ njeya 'bũ njeya midí uni. ² Nu' bũ da gue'ũ yũ 'bõts'e xtãn zã xtĩn hoc'ũ, pẽ n'dandĩtho xtĩ uni, nẽ xtã 'yẽ'ts'a ní un yũ 'bõts'e 'bũ. Nẽ ya xtãm bãdi n'dandĩ thoho bi ho yũ ts'oqui bũya. ³ Pẽ nanguẽ yũ 'bõts'e bi uni gãtho yũ jeya, bi japi da bẽni gue in dupate tho yũ ts'oqui. ⁴ Nguetho hinjãm' bũ da zã di punba yũ ts'oqui n'da ẽ yũ ji yũ ndãni nẽ yũ de'yo. ⁵ Janangue'a bi 'yẽn ra Cristo 'bũ mí zocua ja ra hãi, bi 'yẽmp'a Ojã rá Ta: Hinga njuãntho gue'ũ yũ zu'ue guí nde. Janangue gã jaqui dán jã'igã ngue dam 'bõts'egã, bi 'yẽn'a ra Cristo.

⁶ Nẽ hin gnãn johya n'da ran t'unni ngue yũ zu'ue bi t'upũ ja ra sibi, xinga gue'ũ yũ 'bõts'e nanguẽ yũ ts'oqui.

⁷ Janangue dá ẽngã: “Bá ẽcã ya ga õt'ã ní pãhã ma Ojã i, dam 'bõts'e zehẽgã, tengu mán t'õt'i bũ ja nim hma.”

bi 'yẽn'a ra Cristo. ⁸ Nu'a rá mbũdi bi mangua, hin nãn johya Ojã ẽ yũ 'bõts'e gue yũ zu'ue bi t'udi nanguẽ yã ts'oqui n'da, madague' bũ gue'a bi man'a n'da rán t'ẽdi a. ⁹ Pẽ xõ bi 'yẽm mahõn'a bũya: “Bá ẽcã ya gue ga õt'ã ní pãhã, ma Ojã í, gue dam 'bõts'e zehẽgã.” Gue nde da ma, dí ueh ya yũ 'bõts'e mí ja, nẽ din ja nũ man'da ra 'bõts'e. ¹⁰ Nu ra Jesucristo bi 'yõt' rá pãhã Ojã, gue bi unse rá jã'i n'dandĩ thoho bi juadi. Janangue'a bi hogahũ Ojã ya. ¹¹ Nu yũ mbãjã yũ israel mí õt'ũ yũ 'bẽfi gãtho yũ pa, nẽ thocpa thoho midí un yũ 'bõts'e, madague' bũ hinjãm' bũ mí sã di hocpa yã ts'oqui n'da ẽ. ¹² Pẽ nu ra Jesucristo n'dandĩ thoho bin uni bim 'bõts'e nanguẽ ma ts'oquihũ, pẽ him man'dandĩ din uni. Nẽ bi 'bũpũ 'darbũ ní mandaui Ojã ya. ¹³ Nẽ guerpũ bi 'bũpũ ya, gue' bũ go bi dap'ũ yãn suihũ. ¹⁴ Nguetho nanguẽ n'dandĩ thoho bin unse, janangue'a bi juadi bi hoc'ũ to'o bi 'yõt'e yũ mbeti. ¹⁵ Gueẽ a rá Hogandãhi Ojã dí jãũ ga pãhmbũ a mangua, 'bũ mí ma:

¹⁶ Nu ran hoqui ga õrpa yũ jã'i 'bũ m'bejua, din ja tengu na,

ga bẽnba bũ ja yũ mbui ma pãhã zehẽ, da ndese gue da dengui.

Nguetho ga un man 'yomfẽni bũ ja yãn 'yomfẽni ẽ.

¹⁷ Nẽ xõ bi 'yẽm mahõn'a:

Him man'dandĩ gam bẽngã yũ ts'oqui, nẽ xinga gue'ũ yũm fẽ'ts'i mí õt'ũ,

bi 'yẽn rá Hogandãhi Ojã. ¹⁸ Nanguẽ Ojã bi punga ma ts'oquihũ, hingui sã ga unhdũ mí'da yũn t'unni dí punga ma ts'oquihũ.

Da zã ga sãmhbũ bũ 'bũ Ojã

¹⁹ Ma zi cu ahũ, gam bẽmhũ nanguẽ a ra nyonhoqui mi ja, njo'o n'da ra jã'i thoho mí sã da yũrpũ man'da xũn daxqui, nẽ gue'a í t'u'a ra 'bõ't'e mí ndam bũ. Pẽ nuya bi zã dí cũthũ bũ ja a rá ngu Ojã mahẽts'i, man'da xũn daxqui. Nẽ dí cũthũ nanguẽ a rá ji ra Jesucristo, bi hogahũ. Nẽ hin dín suhũ ya. ²⁰ Nẽ dí cũthũ nanguẽ a ra 'yũ ma'da'yo gue í 'bũi. Nguetho bi 'uegahũ ra 'bõ't'e mí ndam bũ ja ra goxthi, 'bũ mí unse rá jã'i ra Cristo ya. ²¹ Nu' a ra Jesús, gue'a ma hmumbãjãhũ, nanguēju gue yãt'ãhnigahũ Ojã. ²² Janangue'a mbãhã ga sãmhbũ bũ 'bũ Ojã ya, n'dat'a gam bẽmhũ majuañi i ndeju. Nguetho bi mberca ma mbũihũ nanguẽ rá ji ra Cristo, hin gam bẽmhũ gue dín dupatehũ yũ ts'oqui ya. Nẽ tengu 'bũ am 'be't'egahũ a ra dehe xũn güe. ²³ Nẽ ga thoqui ga mamhbũ a ran ho dí tõmhũ, hin ga suhũ. Nguetho majuañi di jã'ts'a rá m hma bi xijũ Ojã gue di pøjũ. ²⁴ Mbãhã dan xãnbahũ ga õthũ ran huẽcate, nẽ 'da dán ẽhyadahũ ga õthũ a. ²⁵ Nẽ hin ga õthũ tengu õt'i 'da him mí sãm bũ ja

mam petihũ. Pegue mbähã ga thoqui dam petihũ, ne dan xãnbahũ n'da ngu n'dajũ. Ne man'da ga humbi ga øthũ ya, nguetho ya mí ts'utho ba çh ra Hmu. ²⁶ Pẽ nu'bu di ndese ga thoctahũ yũ ts'oqui 'bu ya má pãhmbũ a majuãni, tengu'bu hin dá jamansuhũ a ra 'bøts'e xtĩm pungahũ. Pẽ ya hin'yũ 'be'a man'da sã ga umhbũ buya, gue dí mba ma pungui ma ts'oquihũ. ²⁷ Pẽ hont'a ra mbidi gan nuhũ 'bu, gue ran unbi dí co'ts'a Ojã, nangue ra sibi nts'utho 'bu bi de, gue di jua u yũn suihũ Ojã. ²⁸ Gam bẽmhbu tengu ran t'edi bin t'un ra Moisés, gue'bu 'bu a n'da i øt' ram fe'ts'i, ne di nequi yoho o gue hyu yũ testigo gue bi nu, bí tho a ra ja'i buya, ne hin da mba ma huçqui. ²⁹ Pẽ ha hin dim bẽmhbu gue man'da nts'utho ran ts'embi ga nuhũ 'bu dí m bẽni ga nẽmhbu bu hãi a rá Ts'ant'u Ojã, ne dí emhbũ nte di muui a rá ji xtĩ hoga ma mbũihũ, ne'bu dí numan'u tho a rá Hogandãhi Ojã gue mí çna xtĩ huçgahũ. ³⁰ Pẽ dí pãhmbũ a ra Hmu gue bi ma: "Nugã ma 'befi ga ju't'i, ga un'na rá muui bi 'yøt'e." Nẽ bi 'yẽn ra t'ohni: "Da zẽmba yã t'uhni Ojã 'bu dí thoqui da 'yøt' ra ts'oqui." ³¹ Çmme nts'utho 'bu da dũba yã ts'oqui n'da a Ojã bu ja ran juãbi, gue'a i 'bu. ³² Pẽ dami bẽmhbu 'be'a gã 'yøthũ u yũ pa xũ thoqui, gue'bu ja gmĩ tũmhbu ran nequi. Xũn ho gã 'yøthũ, jante tho gã hyãthũ yũn unbi xũn ndoho. ³³ Nẽ 'da ahũ bi mba nthenni ahũ, ne bi mba ma un'ni ahũ bu ja yã hmi yũ ja'i. Nẽ mí'da ahũ gue hin gã suhũ da mba ma un'ni ahũ 'bu 'darbu gmĩ 'yohũ u bi mba ma unbi. ³⁴ Nẽ hin gãn suhũ gue gã zẽnguahũ u ni cuhũ 'bãpũ ja ra fãdi, ne gãn johya thohohũ 'bu mí thãn'nahũ 'be'a gmĩ pes'hũ. Nẽ gã pãhmbũ ja ahũ bu mahçts'i a man'da xũn ho, gue da hyãt'i mazã. ³⁵ O guĩ es'hũ a gmĩ hyuthũ nzambũ, janangue'a din 'da ahũ n'da ran t'unni xũn ndoho. ³⁶ Pẽ i jatho ga sethũ ts'ũ, n'dahma da zã ga øthũ rá páhã Ojã, janangue ga hãmhbu a bi ma majuãni dí 'dajũ. ³⁷ Nguetho i mam bu ja rá t'ohni Ojã:

Mi ts'utho ba ç'a i ja gue ba çhe, ya hin da ya'a ba çhe, ne di 'da ahũ a guĩ tũmhbu.

³⁸ Nẽ nu'u to da 'yẽc'yẽi majuãni gã, gue'u ga hocpa yã ts'oqui, ga çmbi xũn ho buya, ne ga un'ndũ ra temazã. u.

Pẽ nu'u bi mbengui hin ga numanho u, bi 'yẽn Ojã. ³⁹ Pẽ nuju hinga gueju dá penju guerpũ xcã nuhũ ran unbi mazã. Pẽ dí çc'yẽihũ gue majuãni a Ojã, janangue'a din jajũ ra temazã.

11

Nẽ gue'a ná çc'yẽihũ majuãni a Ojã

¹ 'Be'a nam bø'n'a na çc'yẽihũ majuãni a Ojã. Nãm bøni, gue dí çc'yẽihũ majuãni ga hãmhbu a ran ho bi xijũ Ojã. Nẽ nam bøni ga çc'yẽihũ

majuãni 'be'a gãtho i ma Ojã, madague'bu hin dí nuhũ a. ² Nu ma bombøtahũ bi hnu-manho nguetho bi 'yẽc'yẽi majuãni a Ojã. ³ Dí çc'yẽihũ majuãni bi 'yøt' Ojã yũ ximhãi, madague'bu hin dá nuhũ 'bu mí 'yøt'u. Nu'bu mí 'yẽna din ja, ya bin ja buya, gue bi 'yøt'e nangue u 'be'a him midĩ nequi. ⁴ Nu'a ra Abel bi un Ojã n'da ra 'bøts'e xũn ho xinda gue a bi un a ra Caĩn, nguetho bi 'yẽc'yẽi majuãni a bi xi Ojã. Nu'bu mí thãna a rán t'unni ra Abel, bi fãdi bi numanho Ojã a. Nẽ madague'bu bi du ra Abel, pẽ tengu 'bu bũtho, gue urcahũ 'be'a mí øt'a, gue bi 'yẽc'yẽi majuãni a Ojã. ⁵ Nguetho ra Enoc, bi 'yẽc'yẽi mbo rá mbũi a majuãni. Janangue'a bi ts'ixpũ ja rá ngu Ojã ne him bi du. Nẽ him bi thẽngua ja ra hãi a, nguetho bi zix'a Ojã. Nẽ i çn ra t'ohni: "Nu'bu hin ní ts'its'i, bi hnu-manho a." ⁶ Pẽ nu'bu i 'bu a n'da i nde da zøm bu 'bu Ojã, pegue da 'yẽc'yẽi majuãni i 'bu a, ne da 'yẽc'yẽi majuãni din t'un ran ho a to i hon Ojã. Nguetho hingui sã da numanho Ojã n'da 'bu hingui çc'yẽi a majuãni. ⁷ Bi 'yẽc'yẽi a ra Noé gue majuãni a mí xi Ojã din ja a ra dãmunt'i, madague'bu hin ní nu. Nẽ bi 'yøt'a ra dãbarco bi xifi, guerpũ da yãn'u i 'bũpũ rá ngu. Nẽ bi 'yẽmbi xũn ho Ojã a nguetho mí çc'yẽi mbo rá mbũi a Ojã. Nẽ gue'a i nequi hing yũ 'yẽc'yẽi gãtho ra ximhãi, jãn i ts'emba u. ⁸ Bi 'yẽc'yẽi majuãni Ojã a ra Abraham. Janangue'a bi bøm 'bu mí zon'na Ojã, gue da mba bu ja a ra hãi bi xi Ojã gue di unni. Bi nexpũ ja rá hãi zehẽ, ne him mí pãdi hapũ man ní mba. ⁹ Nẽ nu'bu mí zøm bu, pẽ bin 'yøtho bu. Nguetho bi 'yẽc'yẽi majuãni gue ja nĩn zãm bu rá ngu Ojã mahçts'i. Janangue'a bi hyøtho yã ngum'bøt'e bu. Nẽ nguetho bi 'yøt'a ra Isaac rá ts'unt'u, ne a ra Jacob rá 'beto, gue ne'u da gomhbũ ra herencia bi sih majuãni ra Abraham. ¹⁰ Nguetho nu ra Abraham mí t'õmi da zõni nĩn zãm bu ja n'da ra dãhnini gue mahçts'i, din ja høn'bu go njãm'bu, gue bi bẽn Ojã ne bi 'yøzehẽ. ¹¹ Nẽ bi 'yẽc'yẽi majuãni a ra Sara, ne gue'a i hyãn rá ts'edi Ojã a gue dim 'buh rá ts'unt'u. Nẽ him mí sã xtĩm 'buh rá t'uhni, gue ya xãm bømbe. Pẽ bim 'bu'a rá ts'unt'u, nguetho bi bãdi majuãni da 'yøt'a bi man Ojã. ¹² Nẽ ngutho ra Abraham, madague'bu ya xĩ thoh yũ pa gue mí sã xtĩm 'buh yã t'uhni, pegue bi zõni bim 'buh yãm bom'beto çmme xũn ngu, tengu yũ sø mahçts'i, o tengu yũ 'bomu bu ja ra ndendejã, gue njongui hãt'i da mbede. ¹³ Nẽ gãtho u bi du 'bu him manĩ hyãn a ran ho bi xi Ojã. Pẽ tengu'bu mí handi yatho bu bí ja a ran ho bi sifi, nguetho mí çc'yẽi mbo yã mbũi gue majuãni din t'unni. Janangue'a bin johya 'bu mí bẽni gue da nu a. Jananjãbũ bi manse tengu'bu bi thothono ua ja ra ximhãi u. ¹⁴ Nẽ nu u im ma tengu na, i udi gue i 'yøtho ne i hon man'da ra hãi guerpũ din zã. ¹⁵ Nẽ nu'bu xtãm bẽntho a ra hãi bu xpi bø'n u,

mí sã xtã mbeng mahõn'a u 'bũ. ¹⁶ Pẽ mí nde n'da ra hã man'da xũn ho, gue nde da ma, ra hã mahçts'i. Janangue'a bin johya Ojã gue da 'yẽmbi yú Ojã u, ne bi hocpa yú hnini u. ¹⁷⁻¹⁸ Ne nu'bũ mí ts'ãp rá mbũi ra Abraham, gue bi sifi bá si a rá ts'unt'u ra Isaac, da mbõspa Ojã. Ne mí nde xtã 'yõt' ra, nguetho bi 'yẽc'yei majuañi a Ojã, madague'bũ bi xifi dim 'bũh yãm bom'beto 'bũ bi xãnd ra Isaac. ¹⁹ Gue'a bi bẽn'a ra Abraham gue i ja rá ts'edi Ojã da xox u xũn du. Janangue'a tengutho 'bũ bi dãmẽni bũ 'bũ u xũn du a ra Isaac 'bũ mam bá si mahõn'a a rá ta. Ne n'da ra hmeyya bi 'yõt' na. ²⁰ Ne nangue a bi 'yẽc'yei majuañi ra Isaac gue da gomhbũ rán ho Ojã u yú t'ũhni, janangue bi sih majuañi ra Jacob ne ra Esaũ gue da mba majãpi. Ne bi sifi 'be'a bi zãba Ojã n'da ngu n'da u. ²¹ Ne ngutho a ra Jacob, bi 'yẽc'yei majuañi a ran jãpi bi man Ojã. Ne ní mba bũ da du, pe bi thocpa a ran jãpi u yú 'beto, gue'u yú ts'unt'u ra José. Ne bi dãnde Ojã 'bũ mí dospa rá yã rá tõhõ a ra Jacob. ²² Ne a ra José bi 'yẽc'yei majuañi a bi man Ojã. Janangue'a nu'bũ mí ts'ũtho da du, bi xi u yú manguhũ gue yũ israel, gue da zõni da mbeng bũ yú hã zehẽ. Ne bi xifi da thux'a ra ánima 'bũ bi bõm bũ u, gue'a ra José xi du. ²³ Ne rá ta ne rá mbe ra Moisés 'bũ mim 'bũh ra Moisés, bi 'yã'a rá ts'unt'u an hyuzna. Ne him bi numansu a rán t'çdi ra ts'ut'abi gue mí ma xtí tho u yú ts'unt'u yũ israel. Nguetho midí nequi din hocjã'i, ne mí çc'yei majuañi di jamansu Ojã. ²⁴ Ne a ra Moisés guexta'a mí çc'yei majuañi a Ojã. Janangue'a nu'bũ mín dãn'yohũ, him mam bi nde da t'ẽmbi rá ts'unt'u a rá t'ixu ra ts'ut'abi bũ Egipto, gue xtãn zã xtín jase rá ts'edi. Ne gue'a rá t'ixu a ra ts'ut'abi bi dĩm bũ mán t'ãgui ne bi tede. ²⁵ Pẽ man'da bi nde 'darbũ bin unbahũ u yú t'ũhni Ojã a ra Moisés nu'ũ yú manguhũ, xinda gue'bũ xtãn den rán johya ra ximhãi gue ní mba bũ da guadi. ²⁶ Ne nu'bũ mín 'yomfẽni ra Moisés, man'da di muui 'bũ n'dat'a yũn ts'ante da nuui ra Cristo, xinda gue'bũ xti manda 'be'a gãtho mí ja bũ ra hãi Egipto, nguetho man'da mí numanho 'be'a di un Ojã m'bejua. ²⁷ Ne nangue bi 'yẽc'yei majuañi ra Moisés, janangue'a bi bõm bũ ra hãi Egipto, ne him bi zu a nãn cue a ra ts'ut'abi. Pẽ bi hyut'an zambũ, nguetho bi bãdi in 'youi Ojã, madague'bũ him mí nu. ²⁸ Pẽ bi 'yẽc'yei majuañi a bi xi Ojã a ra Moisés, janangue'a bi 'yõt'a bi xifi, gue bi manda di cots'i ra ji bũ ja yú 'yojut'i yũ israel. Janangue'a him bi thop yú mbudi ts'unt'u u yũ israel 'bũ mam bá çh rãm 'behni Ojã. Gue'a t'ẽmbi ndãbaxjua bi dũ mi bi 'yõt'u. ²⁹ Bũ mí 'yẽc'yei mbo yú mbui i ja rá ts'edi a Ojã u yũ israel, janangue'a bi jap'a Ojã bi hocpa n'da ra 'yu bũ ja ra dejã, gue bi tho u. Pẽ nu'bũ mí 'yẽna ne u xtã 'dax'ũ yũ me egipto, gue'u mí cute, bi comp' ra dehe bi du u bũya. ³⁰ Nu yũ israel bi sifi di thẽ'ts'a

ra dãhnini Jericõ gãtho nyoto pa, nguetho ma mbã't'i ra jãdo a ra hnini. Ne nu'a í 'yẽc'yei majuañi a Ojã, ne gue'a í 'yõt' ra jãdo a 'bũ mí gua'a nyoto pa di thẽ'ts'i. Ne bi zã bi dãp ra hnini u yũ israel bũya. ³¹ Pẽ mí 'bũpũ n'da ra xisu gue ra Rahab. Ne madague'bũ man ra 'yomt'eni mam'bet'o, pe hinga ne a bi tho a 'bũ mí tho yú manguhũ gue him mí çc'yei Ojã. Ne nu'a í zimmanho u yãm 'behni yũ israel, ne gue a í fãdi mí çc'yei mbo rá mbui a Ojã. ³² Ne xũn ngu mi'da xtãn zã xcã xi ahũ, pe hinga xõt'a yũ ora ga xi ahũ, nangue ra Gedeõn ne ra Barac, ne nangue ra Sansõn ne ra Jefe'te, ne nangue ra David ne ra Samuel, ne gãtho mi'da yũ põngahyã. ³³ Ne mí çc'yei majuañi Ojã u, ne gue'a í hyãñ rá ts'edi Ojã u, gue bi dãp yũ jã'i mí 'bũpũ n'danni mi'da yũ hãi 'bũ mín sãmhbũ. Ne bin ts'ut'abi xũn ho. Ne mí çc'yei majuañi a bi sifi, janangue'a gãtho bi zã bi 'yõt' bũya. Ne nu'ũ mi'da mí çc'yei majuañi a Ojã, janangue'a him bi za yũ dãzate. ³⁴ Ne him bin zõ u mi'da bí thõt'pũ ja ra orno 'bũ ẽmmẽ midí thoni nám pa, nguetho bi 'yẽc'yei a majuañi u. Ne him bi zã bi tho mi'da 'bũ mí t'ẽmbi xtã tho nangue ra juai. Ne nu'bũ mí gãent yú jã'i u mi'da, bi jap'a Ojã bi zaqui. Ne madague'bũ him mí ja yú ts'edi u mi'da, pegue tengu'bũ ya mí ja yú ts'edi 'bũ mí 'yẽc'yei majuañi Ojã, ne gue'a í 'da u yũ dofui yũn suiũ. ³⁵ Ne mí 'bũ í 'da yũ xisu 'da'a n'danni, gue xi du yú t'ũhni. Pẽ bi dãmẽni u yú t'ũhni 'bũ mí 'yẽc'yei majuañi u yú mbe. Ne nu'ũ mi'da bi ndese bi tho nangue'a bi 'benza, ne him bi nde bi goh yú mbui guerpũ xtã mba ma thõgue, nguetho bi 'yẽc'yei majuañi da bõmanho bũ ja ran dãte u, da mba bũ ja ra te man'da xũn ho. ³⁶ Ne nu'a í 'yẽc'yei majuañi u mi'da, ne gue'a í hyãt' yũn ucpi gue bi t'ũspi, ne bi hyãt' 'bũ mí m'benza, ne bũ bi thut'i 'da nangue yũ cadena ne bi jot'a fãdi. ³⁷ Ne bi tho u 'da gue bi mba ma bat'ado. Ne nu'ũ mi'da bi thẽngui nde nangue ra thẽgui. Ne mi'da í tho ra juai 'bũ mí sifi da mba ma thõgue. Ne mí 'yotho u mi'da, ne í huçhi thoho u, mí he yũ xide'yo, nguetho pa ma ucpi. Ne mí sã ran u gue mí pa ma unbi. Ne gãtho u bi hyãt'i, nguetho bi 'yẽc'yei majuañi a Ojã. ³⁸ Ne him mí fãdi gue man'da xũn ho u, pe man'da di muui u xinda gue'u gãtho ra ximhãi. Pẽ ha sã mí 'yotho bũ ja yũ hãi 'bũ mí 'dagui, ne pũ ja yũ t'õhõ. Ne mí 'bũpũ ja yũ hyãdo ne pũ ja yũ hyãhãi. ³⁹ Pẽ gãtho bi hnumanho u nangue bi 'yẽc'yei majuañi Ojã. Janangue'a i pa mfnĩ thoho u. Pẽ him 'bex bi hyãñ a bi xi a Ojã di unni. ⁴⁰ Nguetho xi zãn Ojã 'be'a man'da xũn ho da 'yõt'e nanguejũ, gue 'darbũ ní hãmhbũ ran ho u mí 'bũh maya'bũ.

12

Thocpa thoho ga tẽnhũ a ma ngũrpihũ ra

Jesús

¹ Janangue'a nuju i 'bui xan ngu yu ja'i gue xu 'yurcahu a majuañi Oja tengu ja dá xi ahu. Janangue'a ga 'ueju ts'u gátho di paju, ne yu ts'oqui gue tengu bu an thu't'i ma guahu, n'dahma ga háthu dan tihmbu nange'a ran taha bin 'daju gueru po him min sä. ² Ne thocpa thoho ga hanthu a ma ngurpihu ra Jesús, janangue'a da zá n'dat'a ga othu buya. Ne di jaju ga othu tengu bi 'yözeh, gue bi 'yec'yei majuañi a Oja, ne gue'a í hyät' ran unbi bu ja ra pont'i a. Ne nu'a ran däte bi nu, yän däte u yu ts'om'bäi, emme ma ucpi a. Pe him bi zu da nu a tengu a, nguetho mí pañi din ja ran johya m'bejua nangueru. Ne nuya bí 'buph mahets'i 'darbu ní mandau Oja. Ne gueru i sixcahu bu. ³ Ne gam bémhbu tengu bi 'yot' ra Jesús, bi hyät' bu mí ts'ai, ne bu bin unba bu 'buh yu ts'om'bäi. Janangue'a hin dan xombuihu, ne hin gam bémhbu gue ga penju. ⁴ Pe nu ahu hinga ná es'hu yu ts'oqui gueru gdi tuhu. Pe dami 'yets'hu u, madague bu gdi tuhu 'da ahu. ⁵ Ha gá pumbenihu a ran zofo gue i xiju Oja, gue yá t'uhni gahu a, tengu mam bu ja ra t'ohni bu i gna:

Ma ts'ant'u i, dami beni 'be'a dí mber'a a ni Hmu, gue bu bi xi i haru gá 'bedi.

Ne xin gui saman'u 'bu bi zu i.

⁶ Nu'a ra Hmu i xänba u di huéqui,

ne i fe u gátho u i embi yá t'uhni.

⁷ Dami hyäth u yam fei, nguetho gue'u i xän'nah u. Nu Oja i gna yá t'uhni ahu. Ne jo'o n'da ra t'uhni gue hin da xänba rá ta nange yam fei. ⁸ Pe nu bu hin da mber'ahu Oja, tengu u gátho yá t'uhni i fei, nu bu, masque hin yá t'uhni ahu 'bu. Guin jahu tengu ra t'uhni gue hinga mfañi to'o rá ta. ⁹ Ne man'da, nu bu min t'uhnihu, gue bu mí mbegba ma tahu däm 'buhmbu ua ja ra häi, dá numansuh u. Hanja man'da hin din umhbu da mbegbahu Oja, rá Ta ma mbuihu, janangue ga t'uhbu ra te ma mbuihu. ¹⁰ Nu ma tahu ua ja ra ximhäi bi mbegbahu 'bu n'dandj, gue mim beni xan ho. Pe nu Oja 'bu i fegbahu, zai xan ho i ocahu, gue di jaju xtän hothogahu tengu a. ¹¹ Majuañi hin di emhbu xan ho a ram fei 'bu ra ora dí sähu a, nguetho xan u. Pe nu bu bin hoh ma mbuihu nange ram fei, ne di 'bamanhohu buya, ne i hu ma mbuihu.

Nts'utho 'bu ga hehmbu rá nde Oja

¹²⁻¹³ Janangue'a dan éhyahu mahon'a gue ga thoju a rá 'befi Oja, ne hin ga 'uehmbu. Pe ga haxhu ra 'yu xan juani. Nubuya nu ni guahu gui hemfu, mí gna xtá 'uagui, pegue da yani, da hyä ra ts'edi mahon'a. ¹⁴ Ne gui hyomhbu hin gui damhbu n'da ra sui. Ne gui hyomhbu ra hogambui. Nguetho nu'a hin yu ra hogambui hin da zá da nu a ra Hmu. ¹⁵ Ne 'da gdám fáxta nin 'yomfenihu

n'da ngu n'da ahu, janangue'a hin dim 'bu i 'da ahu hin da nde rá mate Oja. Ne xinga n'da ahu din ja tengu n'da rá 'yu ra ts'oqui, gue hin di nequi 'bu rá mbadi, pe nu bu bi bost'e din xandi, di ts'on u mí da buya. ¹⁶ Ne dam fáhmbu njon dan 'yomfenihu. Ne xin ga samhbu a rá mate Oja, tengu bi 'yot' ra Esaú, gue í pá a ra tahu a rán japi mí gna xtí un'na Oja, gue rá mbadi ts'ant'u ra Isaac. ¹⁷ Ne gui pahmbu 'be'a bi 'yedi' ra Esaú, gue m'bejua bi nde a ran japi mí gna xtí un'na rá ta. Pe him mam bi zá bi un'na. Ne ts'edi bin zoni, pe him bi dini 'be'a xtá 'yot' mahon'a gue xtá hyan'a. ¹⁸ Gam bémhbu 'be'a bi 'yot' yu israel, bi zom bu ja n'da ra t'ohu ua ja ra ximhäi, gueru bi de ra sibi nts'utho, ne bi 'bexui yu güi tengu 'bu ra xui, ne bin ja ra ndonthi 'bu mí sih yän t'edi Oja u. Pegue n'da ra hmeppa a tengutho bu rá ngu Oja gue emme xan daxqui. ¹⁹ Ne bi 'yoh ra thaxi, ne rá nde Oja bi 'yoh u. Ne nu bu mí 'yoh a rá nde u yu israel, emme bi 'yah ra mate gue hin da 'yoh mahon'a, nguetho emme bin su. ²⁰ Him mí hä't'i da 'yoh a ra nde bi xifi, bi 'yena: "Xinga n'da ra ja'i ne xing yu zu'ué da zá da dácu, nu bu da dácu, 'bexgue da tho, ne da mba ma 'ye'mado o gue da mba ma sanza." ²¹ Emme nts'utho 'be'a bin ja bu. Ne se ra Moisés bi 'yena: "Dí fet'i gue din su." ²² Pe nuju ya njuantho rá hnini Oja bu mahets'i dí cuthu, i paru ma mbuihu, gue Oja zai 'bui. Ne i t'embi ra t'ohu Sion a rá hnini Oja, ne i t'embi Jerusalén bu mahets'i. Ne dá somhbu bu 'buh yam 'behni Oja mahets'i gue yu mahuahi thoho, gueru di munts'i i thande Oja emme di johya. ²³ Ne dá cuthu bu an thuts'i ma thuhuhu bu mahets'i, gueru däm petihu gátho to'o bi hyan ra herencia bi un Oja. Ne dá cuthu bu bí 'bu Oja ra Ze'mi di juanbi gátho. Ne bu 'buh yá mbi u i tu, gue nu u bi t'embi xan ho 'bu mí hoc'a Oja. ²⁴ Ne dá cuthu bu 'buh ra Jesús ma hocpatehu bu bí 'bu a i ocahu ran hoqui ma'dayo. Ne dí cuthu nange rá ji ra Jesús 'bu mí tho, i pungahu Oja a. Janangue'a man'da xan ho i xiju rá ji 'bu mí tho, xinda gue'a rá ji ra Abel 'bu mí tho, nu'a i ma di unba a to bi hyo a. ²⁵ Janangue'a i jatho dam fáhmbu hin ga hehmbu a rá nde a in zoju ya. Gam bémhbu him bi zá bi zo a ran unbi u bi mbesta a rá nde Oja, 'bu mí ts'ocua ja ra ximhäi. Janangue'a 'be xingui ts'u da zá ga sohmbu ran unbi 'bu ga festahu a Oja, nguetho mahets'i bu in zoju ya. ²⁶ Nu bu mí man yan t'edi Oja bu ja ra t'ohu, bi japi bi yan ra häi. Pe nuya i en Oja: "Man'dandj ga japi di 'yani, pe hinga hon ra häi, pe ne mahets'i," bi 'ygn Oja. ²⁷ Ne nu'a 'be'a gátho hingui da, da mba ma bunt'i. Ne din zam bu u hingui sä da mba ma 'ueque, gue nu u 'be'a gátho bi zän Oja gue din zam bu. ²⁸ Ne bin 'daju bu di manda Oja gue hingui sä da mba ma

'ueque. Janangue'a ga xihmbu jamadi Oja, ne ga thandehu ngue ga numansuhu ne ga suhu. Ne gue'a numanho a buya. ²⁹ Nguetho nu ma Ojahu di juadi 'be'a hingui numanho tengu ra sibi.

13

Ga othu a di numanhoju Oja

¹ O gui e'ts'a gnán hueju n'da ngu n'da ahu tengu bu guidin cuhu. ² Ne guim bεmhbu gui sayabahu ja ni ngumhbu to'o da zom bu. Ne nu'u 'da njabu mi ot'e, bi zin u 'da yam 'behni Oja ba nexpu mahets'i ne him mi padi. ³ Ne dami bεmhbu u yu ofadi, ngue tengu bu n'da gnán ofadithohu. Ne guim bεmhbu u bi mba ma anbi, nguetho ne ahu i ja ni ja'ihu gue sa da mba ma an'ni ahu. ⁴ Ne gátho ahu guin numansuhu a ran thati gá 'yothu ni xisuhu, ne a bi 'yot'u mi'da. Ne gam 'bumanho nanguen nin thatihu, njon di ts'on a. Nguetho di anba Oja u to'o da 'yot' ran 'yomt'eni, ne u hinga na din thati, ne u xun thati nu'bu i ot' ran 'yomt'eni. ⁵ Ne 'yo gui numanhohu xun ngu ra mbeti. Pe gan johyahu nanguen hangu ts'u i ja ahu. Nguetho: "Njam'bu ga hec'ahu, thocpa thoho ga jamansu ahu," bi 'yen Oja. ⁶ Janangue'a sa dan johyahu 'bu di εmhbu:

I faxcahu ra Hmu,
 ne hin ga suhu 'be'a da za da 'yorcahu yu ja'i.
⁷ Dami bεmhbu 'be'a bi 'yot'u yu ngurpi gue bi xi ahu ram hman Oja. Ne guim bεmhbu 'be'a bi boeni nanguen ra te man nam 'bu u. Ne gui thoju a bi 'yut'ahu, nanguen bi 'yεc'yei majuani a Oja u. ⁸ Nu ra Jesucristo hingui dim padi, gue bu go maya'bu, nehya ne gátho yu pa hon'bu go njam'bu. ⁹ Janangue'a hin gan hεhmbu da ts'ix ahu bu ma'ueni, gueru i hman yum hma 'dahma 'dan'yo ne hingam fadi. Pe nu'a ná bεmhbu rá mate Oja gue'a ní zac ma mbaihu a, xinda gue'u yun t'edi gue 'be'a i ts'i. Nguetho njo'o to'o xi zac yu mbai 'bu supi 'bu ja a i si. ¹⁰ Pegue i jaju n'da ran ts'ihme, tengu ra hmεpya gue ra 'bøts'e mi ot' yu mbaja bu ja ra nija maya'bu, him mi ja ran t'edi da zi. ¹¹ Pe nu rá humbaja yu israel 'bu mi mbøspa Oja nanguen yu ts'oqui, bi dexpu mbo a rá ji u yu zu'ue, gueru ja ra cuarto man'da xun daxqui. Pe nu yu ngø u yu zu'ue mi zø bu ndehnini. ¹² Ne gue'a bi 'yot' ra Jesús, bin anbi bi du bu ndehnini bu 'buh yu israel. Ne gue'a rá jise i hoc yu ja'i. ¹³ Pe ga mbaha ga tenhdu bu ndehnini bu 'buh ra Jesús, tengu bu n'da na 'bengadah bu ma'ueni. ¹⁴ Nguetho nuua ja ra ximhai hin'yuh ua n'da ma hninihu gue din zai xun ho. Pe di homhbu ra dahnini gue njam'bu da gua a, gueru nin zamhbu bu. ¹⁵ Ne nde'bu thocpa thoho ga thandehu Oja nanguen ma ndehu, ne ga xihmbu ra jamadi. Ne di thoc'a mam hmamhbu a ra Jesucristo, tengu bu di un Oja ma 'bøts'ehu.

¹⁶ Ne hin dam pumbenihu a na othu ran ho, ne hin dam pumbenihu ga comhbu 'be'a jaju, nguetho ne'u tengu bu yu 'bøts'e i numanho Oja u. ¹⁷ Ne gui 'yothu a xi a ni ngurpihu, ne gui pahmbu ja yun t'edi da xi ahu 'be'a gui 'yothu. Nguetho i fat'a ni mbaihu u, ne i jatho di dap Oja ra gienda nanguen ahu. Gui 'yothu a dán johya ni ngurpihu, ne hin da du yu mbai. Nguetho nu'bu hin gui 'yothu a, xin da bømanho ahu 'bu. ¹⁸ 'Yafu ram fats'i Oja nanguecahe, nguetho n'dat'a dim bεmhbe ga tenhde a, ne di nde ga øthe xun ho gátho. ¹⁹ Dí ä ahu ra mate, gue εmme gui 'yafu Oja di jaqui ga mbaga bu n'dihi.

I ap ran japi Oja u yu cu

²⁰ Nu Oja ra hocpate a, bi xoxpu 'bu u xun du a ma Hmuhu ra Jesucristo, nu'a di jamansuc ma mbaihu. Ne nu'a rá ji i hoc'a ran hoqui njam'bu da guadi. ²¹ Ne di ap rá mate Oja da 'yot'ahu hin hapu gui 'behmbu, n'dahma da za gui 'yothu rá pahä a. Ne di ap rá mate da 'yorcahu 'be'a gátho i nde a rá ts'edi ra Jesucristo. Ga numansuhu Oja gátho yu pa mazai. Ne hont'a gam bεmhbu a. ²² Ma zi cu ahu, dí ä ahu ra mate hin gan xømbaihu gui 'yøhmbu na ran zofo, nguetho nuna ram hma dá ot'ahu hingui ngu 'be'a ma. ²³ Ja n'da ram hma dí nde ga xi ahu, nu'a man 'yohuhu ra Timoteo ya bi so'ts'i. Nu'bu da zøcua n'dihi, ga six 'bu dá mba bu. ²⁴ Zenguagahu ts'u bu gátho ni ngurpihu, ne gátho u yu cu gue ma mi'yεc'yeihu. Nehya bá nexpu Italia i pen'nahuh ran zengua. ²⁵ Ne di ap ran japi Oja nanguen gátho ahu. Ne hont'a dí xi ahu ya.

SANTIAGO Ra sɔcuã bi 'yo't'a ra Jacobo Santiago

Ran zengua

¹ Nugã drã Jacobogã, rá 'yehçgã Ojã ne ma Hmuhã ra Jesucristo. Ne hõnbu go hapu gã mbãhã n'da ngu n'da ahu, di zengua ahu ma mɛni ahu, ngue n'dat'u mam bombõtahu u 'de'mayoho yã ts'un't'u ra Israel.

Di 'daju ran 'yomfɛni Ojã

² Ma zi cu ahu, nde'bu dan johyahã 'bu di sãhu yan unbi, hõnt'a go man unbi dín nuhu. ³ Nguetho dí pãmhbu nu'bu da ts'ac ma t'çc'yẽihũ, gue'a ní jaju ga hãhu xun ho a. ⁴ Pɛ i jatho ga hãhu xun ho ne hin gan suhu, ne gue'a dín te ma mbũihũ a, ne di hajũ xun ho ra ts'edi, ne nte ga 'behmbu buya. ⁵ Pɛ nu'bu hin dí pãmhbu nda'a xun ho ga øthu, ga áfu Ojã ran 'yomfɛni ne di 'daju a. Nguetho di unni xun ho to'o da 'yãpi, ne hin di japi da mbɛ'ts' rá sã n'da. ⁶ Pɛ jatho n'dat'a gam bɛmhbu 'bu ja 'be'a dí áfu, ne hinga 'dahma'dan'yo gam bɛmhbu. Hin ga øthu tengu ra t'øthe bu ja ra daðãdehe, hõnbu go hapu ní 'yen ran dahi. ⁷ Nu ra ja'i i øt'e tengu a, sã im bɛni di un'na i ãp a Ojã, pɛ nte di unni. ⁸ Nguetho 'dahma'dan'yo im bɛnse, ne hingui sã n'dat'a da 'yøt'e. ⁹ Pɛ ɛmme di johya n'da zi hyoya 'yɛc'yɛi, nguetho i paði ɛmme xun ngu di muui bu ran nu Ojã. ¹⁰ Ne'a ra mɛmbeti 'yɛc'yɛi, ɛmme di johya 'bu mi baði hinga gue'a rá mbeti ní numanho Ojã a, ngue nu rá mbeti tengu yã dõni u yu paxi i hõe. ¹¹ Ngue nu'bu xpãm bõx ra hyadi ɛmme xun pa, di hmang yu paxi ne i hõh yã dõni buya, ne him man di nɛcmanho. Dín jabu n'da ra mɛmbeti 'bu hõnt'a ra mbeti in numanho, madague'bu di thoqui dim pɛfi, pɛ di 'bedi 'be'a gãtho i pɛ'ts'i.

Ga hãhu 'bu bi ts'ãju

¹² Nu'bu ga hãhu yan unbi, dan johyahã buya. Nguetho nu'bu mi ts'ãju ne dá hãhu, ya dín 'daju ra temazã, tengu bi man Ojã di 'daju 'bu hõnt'a gam bɛmhbu a.

Dím bɛnshu yu ts'oqui

¹³ Nu'bu 'bu'a n'da da bɛni da 'yøt'a n'da ra ts'oqui, pɛ hin da 'yɛna Ojã bi bɛnbi. Nguetho xun ho Ojã ne hingui xifi da 'yøt' ra ts'oqui n'da ra ja'i, ne xin da zã da si Ojã da 'yøt' ra ts'oqui. ¹⁴ Pɛ n'da ngu n'da yu ja'i 'bu im bɛni da 'yøt' yu ts'oqui, pɛ bin 'yørpazehẽ nangue rán 'yomfɛni se. ¹⁵ Ne nu'a 'be'a bi numanho se, ne nu'bu mi bɛni da 'yøt'e, ne gue'a dí mbuxca yu ts'oqui rá mbai a. Ne nu'bu mi 'yøt'u yu ts'oqui mi bɛni, ne man'da bi thoqui bi 'yør buya, ne gue'a dí nu ran unbi mazã a buya. ¹⁶ Ma zi cu ahu, hin dan

hyãzehẽhu 'bu dí øthu yu ts'oqui, gue'a hin gam bɛmhbu Ojã di 'bɛcpahu. ¹⁷ Nguetho xun hotho 'be'a gãtho di 'daju Ojã, ne hõnt'u gãtho xun ho bi nɛxpã bí 'bu Ojã, ngue bi zãn yu nyot'i ua ja ra hãi. Nu'u ja'bu di 'beh yãn nɛqui 'bu xu 'bãt'u, pɛ nu Ojã njãm'bu di 'beh ran ho. ¹⁸ Rã pãhã zehẽ Ojã bi xãndgahu 'bu má hãmhu rãm hma majuãni, ne yú t'ahni gahu a buya. Janangue'a man'da xun hoju xinda gue'u mi'da gãtho bi 'yøt'e.

Dan xãmhbu ram hma ne ga øthu yãn thehu

¹⁹ Gue'a dí pãmhbu a, ma zi cu ahu. Janangue'a dan çhya dan xãmhbu a rãm hma, xinda gue'bu go dan yãschu, ogue ga ɛmhbu go dí pãschu ngue dan junthu. ²⁰ Nguetho nu'bu dadín junthu, hingui sã ga øthu 'be'a nde Ojã. ²¹ Pɛ ga eshu a ná øthu yu ts'oqui, ne ran ts'o zãí dá bɛmhbu. Ne hin dan 'yɛzehẽhu. Janangue'a da zã ga cu't' má mbũihũ a ram hma, tengu'bu n'da ra hmudã da thupu, ne dín te bu. Ne gue'a dí pɛcpa ma mbũihũ a buya. ²² Pɛ hinga hõntho dan xãthohũ ram hma. Nguetho dán hyãzehẽhu 'bu dí bɛmhbu hin'yũ man'da ga øthu. Pɛ i jatho thocpa thoho ga øthu yan thehu a ram hma dadín xãmhbu. ²³ Nguetho nu'bu dí ɛmhbu dadín xãmhbu ram hma, ne hin di øthu yãn thehu, dadí pumbɛni thohu a dán xãmhbu 'bu. Tengu'bu dí hɛthu ran hyẽdá ma hmihũ, ne hin di zãmhu bu. ²⁴ Dã nuhma a ma hmihũ, pɛ 'bex dá pumbɛnihũ 'bu má 'uehmbu. ²⁵ Pɛ nu'bu dan zãmhu a ra 'da'yomhma, gue'a di zeju ga øthu yãn thehu a. Ne nu'bu zãí dí øthu a, ne hin di pumbɛnihũ a, di jãcpahu Ojã buya nanguẽ 'be'a gãtho di øthu. ²⁶ Nu'bu sã ɛna ørpa rá 'bɛfi Ojã n'da, ne hin di jamansu 'be'a ma, dín hyãzehẽ 'bu, ne nte ní mbat'a ní 'yørpa rá 'bɛfi Ojã 'bu. ²⁷ Pɛ nuna majuãni rá 'bɛfi Ojã ma Tahu da numanho 'bu ga fáxhu yu hyoya t'ahni, ne yu xisu xun du yã ndø, ngue in nu ran unbi. Ne nde'bu dam fásehũ hin di ts'onga man 'yomfɛnihũ rán t'øt'e ra ximhãi.

2

Hin ga huandahu to'o gan numanhohu

¹ Ma zi cu ahu, nu'bu dí ɛc'yẽihũ ma Hmuhã ra Jesucristo ngue mixte xun ho a, nde'bu ga øthu tengu i øt'a, ngue hin ga huandahu to'o dín numansuhu. ² Xi'bu da zøm bu ja mam pɛtihũ n'da ran 'yohu i fo rá 'yɛ ram fo'yɛ ɛmme xun hmadi, ne mahotho rá he. Ne da zøm bu n'da zi hyoya hingui ho rá he. ³ Ne man'da gan numanhohu a mahotho rá he, xinda gue'a n'da zi hyoya. Ne ga ɛmfu a mahotho rá he: "Nu'i n'yø, damin säya ts'u ua ja ran thuts'i," ga ɛmfu. Ne nu'a zi hyoya buya: "Nu'e, damim 'bãh nu ogue dami hyuh nu hãi ja rá hyo ran thuts'i," ga ɛmfu a buya. ⁴ Ha hin dím bɛmhbu ngue yoho man t'øt'ehũ 'bu dí samhbu a nan hyoya

u 'da, ne nu'a na membeti u 'da, gue'a na espahu u. Ne guexta'a ra ts'oqui dí øthu 'bu dí huandahu a dín numanhohu. ⁵ Ma zi cu ahú, damí 'yøhmhu na ga xi ahú. Ha him bi huan Ojå u xun ngu i hyoya bu na nu ra ximhai, ngue da ðin a man'da di muui, ngue da gomhbu yån jåpi u di un yú t'ahni Ojå. Ne gue'a bi ma majuani di un'ndu to'o gátho da bæn a. ⁶ Pe nuya gá 'yasabahú yu hyoya. Ha hin dí pãhmhu ngue gue'u yu membeti di angahu, ne i sixcahu bu ja yu ngunts'ut'abi. ⁷ Ha hinga gue'u yu membeti di øhmhu im man ra ts'ore nange ra hoga thuhu ma Hmuhu ra Cristo. ⁸ Pe: "Ga huç ma mijå'i hu tengutho bu na huçczehé ma jå'i hu." Guehna xun ho ga øthu na, nguetho rán t'edi ra Cristo mixte thoho a, tengu man t'o'ti bu rá m hman Ojå. ⁹ Pe nu'bu hinga gátho yu jå'i dadí huçju, ra ts'oqui a dí øthu 'bu, ne dín dupatehu a ran t'edi ngue im ma gátho 'da i gu bu dán huçju. ¹⁰ Pe dín ndehu made tho ga øthu gátho rán t'edi Ojå. Pe madahønt'a n'datho rán t'edi Ojå hin dá øthu, ya dín dupatehu gátho rán t'edi Ojå 'bu. ¹¹ Ngubú dí ørpahu yån t'edi Ojå ngue bi 'yena: "O guí øthu ran 'yomt'eni," ne: "O guí haçpahu rá te ni mijå'i hu," bi 'yena. Madague'bu hin dí øthu ran 'yomt'eni, pe dí haçpahu rá te ma mijå'i hu, guemhma dín dupatehu gátho rán t'edi Ojå 'bu. Nguetho n'dat'a Ojå bi ma gátho yån t'edi. ¹² Pe nu'a rán t'edi ra Cristo, gue'a dí zejü ga øthu yån thehu. Ne gue'a rán t'edi dí 'yãngahu Ojå a 'bu dá øthu o hin'na. Janangue'a ga jamansuhu a dím mamhbu ne'a dí øthu. ¹³ Ne nu'bu him bi 'yøt' ran huçcate n'da, ne hingui ngu 'be'a dí huçc Ojå a 'bu bi juånbi. Pe nu'bu bi 'yøt' ran huçcate n'da, da bømanho 'bu bi juånba Ojå a.

Hingui ho 'bu nte n'youi yun t'øt'e rá t'çc'yçi n'da

¹⁴ Ma zi cu ahú, 'be'a gue ní mba a i øt' i 'da sä ena ja yú t'çc'yçi, pe hingui øt'u yån thehu. Hin da yån Ojå n'da 'bu sä ena ja rá t'çc'yçi. ¹⁵⁻¹⁶ Xi'bu 'bu a n'da ma cuhu ra 'yahe ne sä ra thuhu. Ne ga emfu: "Ní mba, bá he ni he, ne bán sihmé, da hyu ni mbui," ga emfu. Pe nte dá unhdú 'be'a honi. 'Be'a gue ní mba a dá ørpahu 'bu. ¹⁷ In jabu n'da 'bu hingui øt' yun t'øt'e rán säui rá t'çc'yçi, nu rá t'çc'yçi nte di muui, tengu'bu n'da ra du ngue hingui di 'yåni. ¹⁸ Pe nu'bu guí 'yænju: "Nu'i ja ni hogant'øt'e, pe nugåhe di çc'yçi mbo ma mbuihe." Ne ga xi'aha buya, damí 'yurca ni t'çc'yçi ngue nte n'youi nin t'øt'ehú, gan nugå. Nugå da zå ga ut ahú yun t'øt'e dí øt'å, janangue'a di nequi ma t'çc'yçigå ngue majuani a. ¹⁹ Guí pãhmhu i 'bu Ojå, pe hin dí gua a zi ts'u. Nguetho ne'u yu zithu i paði i 'bu Ojå, pe emme di fet'i, nguetho yån suihu Ojå u. ²⁰ Gyå 'yãmbuihu, ha hin guí pãhmhu

ngue xingui ts'u nte di muui ni t'çc'yçi hu 'bu hin te guí øthu. ²¹ Nde'bu gam bẽmhbu ts'u nangue mam bombøtahu ra Abraham. Ja bi nequi a xmi pã Ojå xun ho 'bu mi 'yøt'a bi xifi, ngue bi gãxpja ra do a Isaac rá ts'unt'u, ngue ena xtå hyo xtí un'na Ojå. ²² Nangue bi 'yçc'yçi mbo rá mbui, bin ja ra ts'edi buya ngue da 'yøt'u yån thehu. Janangue'a rá m pe ra t'çc'yçi u yun t'øt'e. ²³ Ne gue'a mi mam bu ja rá m hman Ojå, bi 'yena: "Nu ra Abraham bi 'yçc'yçi a bi man Ojå, janangue'a bi 'yemp Ojå xun ho," ne bi 'yẽmbi rá amigo xun ho Ojå buya. ²⁴ Dí pãhmhu ya, i emp Ojå xun ho n'da ra jå'i 'bu øt' rán säui rá t'çc'yçi, ne hinga sä da 'yena çc'yçi Ojå. ²⁵ Ximangutho a Rahab, ngue ra xisu zåi min 'yomt'eni mam 'bet'o. Pe bi 'yemp Ojå xun ho 'bu midí nequi rá t'çc'yçi, 'bu mi 'yøt'a ran ho bi 'yøt'e, ngue bi jamansu u yu 'yçc'yçi 'bu mi mba bá aspa rá hnini. Ne bá uti n'dan'yo ra 'yu bá haç 'bu mam bá pengui, janangue'a him bi mba mfent'i u. ²⁶ Ja ga pãhmhu buya ngue hingui ho rá t'çc'yçi n'da 'bu hingui øt'u yån thehu, tengu n'da ra jå'i xun du ngue hin'yú bu rá mbui.

3

Ga sãmzehe ma jånihú

¹ Ma zi cu ahú, nde'bu hinga gátho dan xãnbatehu bu ja ram peti. Nguetho dí pãhmhu Ojå da nu 'be'a dí øthu, ne nuje, man'da da 'yãngahe Ojå, xinda gue'bu hin xcán xãnbatehe. ² Ne gátho gahu xun ngu yu nidi ja'bu dí øthu yu ts'oqui. Pe nu'bu 'bu a n'da xinga n'da ra ts'oqui im ma, ya xun te xun ho rá mbui a, ne i paði di jamansu xun ho gátho i øt'a 'bu. ³ Tengu'bu dí cãrbahu yån ts'are yu fani, da 'yøt'a dí xihmbu buya, ne hinga hønt'a rá nde di 'bå't'i, pe 'da dí 'båthoho. Nguetho 'bu i sãmzehe rá jåni n'da, ne hinga hønt'a rá m hma da baði da zãmmi, pe da da baði di jamansu xun ho gátho i øt'e. ⁴ Ne tengu ra dãbarco, madague'a xú ndoho, ne ts'edi ran dahi i joni, pe emme zicue a ní mba ma 'yoni, pe hønbu go da ndepe dí mba a di 'yoni. ⁵ Ngutho ma jånihú, zicue, pe emme xun ngu da bøni nangue 'be'a da ma. O tengu'bu n'da ra despi zicue, pe emme xun ngu 'be'a da 'yudi, ne da zå da 'yu a n'da ra xãnthø xú ndoho. ⁶ Nguetho ma jånihú tengu'bu n'da ra sibi. Ne man'da xun ts'o øt' ma jånihú xinda gue'a ma 'yehú ogue ma guahu. Ne gue'a ní ts'oni gátho dí øthu a, ne di xand ran ts'o gátho ra ximhai, ngue di bænba a ra zithu. ⁷ Pe nu yu jå'i man'da da zå di maxubi hønt'a go má zate ne yu doja ne yu pozú ne yu huå. ⁸ Pe nu rá jåni n'da, njo'o to da zå di haç ra 'yu. Ne i hote, tengu n'da ra pozú, emme in cue, ran date a rá nde. ⁹ Nangue ma jånihú sä dí emhbu dí espahu Ojå ma Tahu, pe ne dí åfu ra 'yãnthi ma mijå'i hu. Pe nu'u, bi zån'na Ojå u, bi

ndepe dim 'bái tengu tho Ojã u. ¹⁰ N'dat'a ma ndehũ ná yãhũ 'bũ dí çspahũ Ojã n'e'ũ dí äfũ ra 'yãnthi ma mijã'ihũ. Pe ma zi cu ahũ, hingui sä ga øthũ tengu a. ¹¹ Ha i sä 'darbũ da bøhmi ra dehe xũn ho a ra dehe xũn xã. ¹² O 'be'a di ja yũ za'ixi, ma zi cu ahũ, ha n'e'ũ yũ peni i zũpũ. O xi n'da ra zabot'i, ha zũpũ yũ ixĩ. Xĩngui sä 'darbũ da bøhmi ra dehe xũn ho a hingui ho.

Bí nexpũ bí 'bũ Ojã ran 'yomfëni xũn ho

¹³ Nu'ũ dí pãhmbũ ran 'yomfëni, pë ga uhmbũ 'bũ, nangue ran hocjã'i ga øthũ, në hin dan 'yëzëhëhũ, guerpũ da fãdi majũqũni i ja man 'yomfënihũ. ¹⁴ Pë nu'ũ xũn ju dímb bënba ma mijã'ihũ nangue ran ts'eya, në dadi mispahũ, në sä di çmhbũ ja man 'yomfënihũ, pë ra fehni a dímb mamhbũ 'bũ. ¹⁵ Pë nuna ra ts'on'yomfëni na him bí nexpũ bí 'bũ Ojã, pë bi nequida ua ja ra ximhãi, në dá bënse ma mbũihũ, në ra zĩthũ bi bëngahũ tengu na. ¹⁶ Nguetho nu'ũ dí øthũ ran ts'eya, në dímb nde dam mixtehũ, nu'ũ, dí øthũ gãtho yũ ts'oqui 'bũ, në yũ sui. ¹⁷ Pë nu ran 'yomfëni di 'dajũ Ojã, n'dat'a gam bëmhbũ, në ga hocpahũ rá mbũi ma mijã'ihũ, në gan numanhohũ u, në dímb ja man huçcatehũ, në ga fãxhũ u, në hin da goh ma mbũihũ 'bũ ja a di ximhbũ u, në hin ga hãthũ u. ¹⁸ Pë nu'ũ jante thoho ga hocpahũ rá mbũi ma mijã'ihũ, dí øthũ tengu'ũ dí pomhbũ ra hmudã dí bøx ran ho 'bũ.

4

Hin ga øthũ rá pähä ra ximhãi

¹ Ha hin guí pãhmbũ hapũ di nequi u yũn sui guí øthũ, në yũn heque. Ha hinga gue'ũ di ho ni mbũi zehëhũ a gnín suhmbũ. ² Nu'a hin ní zã guí ãmhbũ a guín ndehũ, gue'a gnín hote thohohũ a. Në gue'a ran ts'eya a gnín suhmbũ 'në gnín tunhũ, nguetho hingui sä guí ãmhbũ a guín ndehũ nangue ni pähä zehëhũ. Pë hin guí ãmhbũ ngue hin guí äfũ Ojã. ³ Pë madague'ũ guí äfũ Ojã a guín ndesëhũ, pë hin di 'da'ahũ, nguetho hingui ho guím bëmhbũ, guín nde guí xãnd ni pähä zehëhũ. ⁴ Sä guí çmhbũ hont'a Ojã guím bëmhbũ, në ya guí ten thohohũ ra ximhãi. Ha hin guí pãhmbũ gadín suhmbũ Ojã 'bũ guín numanhohũ ra ximhãi. ⁵ Uague guí çmhbũ säti thoho bi man rá t'ohni Ojã ngue bi 'yëna: "Pë çmmë dímb ndepe da bëngui, janangue'a dá un ma Hogandãhi di huçc'ũ, në di jamansup yã mbũi," bi 'yëni Ojã. ⁶ Pë di zet'a ni mbũihũ Ojã, n'damhã da zã hont'a guím bëmhbũ a. Janangue'a çn Ojã, di un rá mate n'da 'bũ hin dímb 'yëzëhe, pë da zũ a n'da 'bũ dímb 'yëzëhe, i çn rá t'ohni Ojã. ⁷ Damin unsehũ ya ngue di manda ahũ Ojã, në dami suhmbũ ra zĩthũ, da 'dagui nangue'ahũ. ⁸ Zã damim bëmhbũ ngue 'darbũ guí 'bũhmbũ Ojã, në zã di hyut'a ni mbũihũ bũya. Dami

'yeshũ yũ ts'oqui guí øthũ, në hingui yoho da bën ni mbũihũ. ⁹ Pë i jatho da du ma mbũihũ nguetho dyã ts'om'bãi hũ. Në dan zomhbũ, hingui sä dan thethohũ. Nu ma thedehũ dímb pommi ra ts'oni, në nu man johyahũ dímb pommi ra dumbũ. ¹⁰ Në ga øthũ ngue hin'yũ ma ts'edi zehëhũ bũ ja rá hmi Ojã. Ga äfũ ra punbi, janangue'a di pungahũ në di jãũ dan johyahũ bũya.

Hin dan c'qman'uhũ

¹¹ Ma zi cu ahũ, o gadín c'qman'uhũ, nguetho nu'ũ gadín c'qman'uhũ, masque guím bëmhbũ hingui ho rán t'ëdi Ojã i çna dan huçju. Në nu'ũ hin dí øthũ rán t'ëdi Ojã, çna gue'ũ jase man t'ëdihũ 'bũ. ¹² Pë hont'a n'da sä di 'dajũ yũn t'ëdi, nguetho Ojã a, në hont'a sä da yãn'a n'da në i sä di jua'a n'da. Pë ha dímb bëmhbũ dyũ ojãhũ ngue sä ga çmhbũ ja yã ts'oqui u 'da.

Hin dí hand bũ ní 'yëh man zaquihũ

¹³ Mbãhã dan 'yomfënihũ ts'ũ ya, nguetho dí çnthohũ: "Nuya ogue nixidi ga mbãhã n'danni, dam 'bũhmbũ n'da jeya bũ, në dam pehmbũ, ga ãmhbũ," dadín 'yëmfũ. ¹⁴ Pë hingui sä gam mamhbũ tengu a, nguetho ya hin dí pãhmbũ 'be'a ga øthũ, në hin dí hand bũ ní 'yëh man zaquihũ. Tengu tho n'da ra guí, guín nu, jabũ, në xø gãn nu, hin'yũ bũ. Njarbũ n'da ra jã'i. ¹⁵ Pë nde'ũ ga çmhbũ: "Nu'ũ da nde Ojã, dam 'bũhmbũ ts'ũ, në dímb ja 'be'a da zã ga øthũ bũya." Guehna gam mamhbũ na ya. ¹⁶ Pë dán 'yëzëhëhũ 'bũ hin dá äfũ Ojã 'be'a da zã ga øthũ. Pë ra ts'oqui a. ¹⁷ Nu'ũ dí pãhmbũ a ran ho, në hin dí øthũ a, ra ts'oqui a 'bũ.

5

N'da ran zofo i sih yũ mëmbeti

¹ Damin 'yomfënihũ ts'ũ gũ mëmbetihũ, gan zomhbũ në ga mbahmbũ nguetho nts'utho ra 'yãnthi guín nuhũ. ² Nu'a 'be'a gã guí peshũ tengu'ũ xũ 'ya bũ nam bën Ojã, në ni hehũ tengu'ũ xũn za yũ zu'ue. ³ Nu ni mbetihũ xũn ts'om'bũ na nu Ojã a, nguetho nin ts'iyatehũ a gní ãmhbũ u, në hin gã pãhmbũ nda'a xũn ho xqui jãfũ. Në gue'a dí jua ahũ a tengu'ũ ra sibi. Në tengu'ũ guidi munshũ a ran unbi guín nuhũ 'bũ ran zëgui. ⁴ Gã hyät ni mbëfihũ hin gã juarpahũ yũn zãbi 'bũ min xopũ ni huqãihũ. Në nu'a ran zãbi gã cõnba ni mbëfihũ, në gue'a dí yãp ahũ a. Në nu'a rá ts'oni ni mbëfihũ bi 'yø Ojã ãte thoho rá ts'edi, në da hyã ra güenda nangue'ũ. ⁵ Nu'ahũ gãm 'bũhmbũ nangue nin johya zehëhũ nguecua ja ra ximhãi gyã ziyatehũ. Në bi zac ni mbũihũ tengu n'da ra ts'udi. Pë gue'a dímb ja'ahũ tengu'ũ ran thots'udi 'bũ rán zëgui ra pa. ⁶ Në nu'ahũ guí cothũ fãdi u nte in dupate, në xø guí hohũ bũya, në hin di mu.

Ga häthü 'be'a i t'ørcahü

⁷Janangue'a ma zi cu'ahü, nu'bu i t'ørcahü a, pɛ hin dan xømbüihü, nɛ ga tømhbü gue'bü go bá ģh ma Hmuhü ra Cristo. Tengu'bü dí tuhmbü yü hmudä ua ja ra häi, dí tømhbü hønt'bü go njam'bü ba ģh ra 'ye, di hoqui 'be'a gä xtá tuhmbü büya. Nɛ din ja a mi numanhohü din ja büya. ⁸Janangue'a ga sethü hin dan xømbüihü, nguetho ya him maya'a ba ģh ra Hmu. ⁹Ma zi cu'ahü, hin ga ģmhbü rá ts'oqui na n'da ma cuhü 'bü dín nuhü yün ünbi, nɛ xømhma di unghahü Ojå. Pɛ guim bɛmhbü mi ts'ütho da zø'a ra ze'mi ya. ¹⁰Ma zi cu'ahü, gam bɛmhbü gue bi hyät yün ünbi ü yú pøngahyå Ojå, nɛ ngutho ga häthü ü. ¹¹Nguetho di pãhmbü majãpi ü i hät yün ünbi. Xtá øhmbü ngue bi hyät yün ünbi a ra Job, nɛ xün ngu ran ho bi t'ørpa m'bejua. Nguetho nu'a Ojå xün ngu rán huçcate nɛ xün ngu rá mate. ¹²Hnɛhi thoho hin ga uãspahü rá thuhu Ojå a mam hmansɛhü, xín ga ndønbahü rá thuhu 'be'a man'da jaua ja ra häi ngue ga ģmhbü di zerca mam hmansɛhü. "Ha guí çc'yçi a dí xi'i uague hin'na," ga ģmthohohü. Janangue'a hin di unghahü Ojå.

Dan yãhü Ojå

¹³Nu'bü dín nuhü ran ünbi, dan yãhü Ojå 'bü. O nu'bü dadín johyahü, dan tuhmbü n'da ra thuhu ngue dí ɛspahü Ojå. ¹⁴Nu'bü xün üjü, ga xihmbü yü ngurbi bü ja ram pɛti ba ģhɛ da 'yãp rá mfãts'i ra Hmu, nɛ da jajü ra aceite nangue rá thuhu ra Hmu. ¹⁵Nɛ Ojå di 'uec'a ran ü dí hɛmfü, nguetho dá ɛc'yçihü ngue majuãni da yãnjü 'bü má äfä a. Nɛ nu'bü ma ts'oquihü a dán hyɛnhdü, pɛ di pungahü. ¹⁶Nɛ dan xih ma ts'oquihü n'da ngu n'dajü, janangue'a da zã dan 'yãfä rá mate Ojå n'da ngu n'dajü, nɛ nu'bü xün ü n'da da yãm büya. Nguetho xün ngu rá ts'ɛdi da 'yøt' Ojå 'bü da 'yãp a majuãni n'dat'a Ojå im bɛni, nɛ gue'bü di bɛnba Ojå a i ädi. ¹⁷Tengu a ra Eliás, nu'a n'da ra jã'i thoho tengu gahü, nɛ bi hyãh rá mbüi bi 'yãp Ojå ngue hin dín 'ye. Nɛ him bin 'ye ua ja ra ximhäi gãtho nhyunjeya nɛ n'dato zãna. ¹⁸Nɛ xø bin yãui Ojå mahøn'a ngue bi 'yãp ra 'ye. Nɛ bá pɛnh'na Ojå ra 'ye, nɛ bi bøx yü hmudä ua ja ra häi büya. ¹⁹⁻²⁰Ma zi cu'ahü, nu'bü n'da ra 'yçc'yçi da 'uepü ja ra 'yu xün juãni, nɛ nu'bü da zã ba sihü mahøn'a, ga pãhmbü ngue dá yãnbahü rá te a xi'uegue. Nɛ madague'bü xün ngu yú ts'oqui, pɛ bi mba ma punbi.

1 PEDRO Ná n'da ra sœcuã bi 'yo't'a ra Pedro

Ran zengua

¹ Nugã drã Pedrogã, ma 'bãigã'be ra Jesucristo. Dí penh'nahũ ra sœcuã gyũ 'yẽc'yẽihũ ra Cristo, n'da'a n'danni gã mbãhã ja ra hãi Ponto neꝛũ Galacia neꝛũ Capadocia neꝛũ Asia neꝛũ Bitinia. ² Nu ma Tahu Ojã maya'bu thoho bi huancahũ, ne bi zãnni da 'yõrcahũ yũ t'uhni gahũ. Ne bi 'uega ma mbũihũ a rá Hogandãhi Ojã, ne bi mbãn rá ji nangueju a ra Jesucristo, gueꝛũ nan zã ga øthũ a i xijũ. Dí ãp'a Ojã ngue man'da gui hyãmhbũ rá mate, ne man'da da hyu ni mbũihũ bãya.

Ga tafũ ran ðate

³ Jamadi Ojã, ngue nu rá Ta ma Hmuhũ ra Jesucristo, ne rá Ojã a. Nguetho xũn ngu rán huẽcate bi jajũ dãm 'bũhmbũ ma'da'yo. Nuya dí pãhmbũ gan nuhũ ran ho mazã, nguetho bi ðãmbẽni ra Jesucristo. ⁴ Ne nuya dí tãmhbũ u yũ erencia di 'dajũ Ojã ngue m'be'ts'i bũ mahẽts'i, ne njãm'bu ðim 'bedi, ne njãm'bu ðin ts'oni. ⁵ Ne nuya i fãjũ Ojã nangue rá ts'edi, nguetho dí ẽc'yẽihũ a. Ne ya i sãnni da yãnjũ xũn ho 'bũ bi zõn ra pa ran zegui. ⁶ Ne nu'bu ðim bẽmhbũ ya, ne guehya ní 'dajũ ran johya, madague'bu da du ma mbũihũ bũ na sãhũ hõnt'a go man ãnbi 'da yũ pa ya, 'bu da 'yẽn Ojã. ⁷ Tengu ra oro i ts'ã ngue ra sibi ngue ðin hõgui. Ne ngutho ma t'ẽc'yẽihũ i ts'ã, ne man'da di muui a xinda gue'a ra oro ngue ðim 'bedi. Janangue'a di necmanho ma t'ẽc'yẽihũ 'bũ bá peng ra Jesucristo, ne da numanhoju, ne di 'dajũ ran ho, ne 'darbũ dam 'bũhmbũ bãya. ⁸ Ne nuya madague'bu hinga nãn nuhũ ra Cristo, pe ẽmme guin numanhohũ a. Ne madague'bu hin guin nuhũ a ya, pe gui pãhmbũ majuañi a. Janangue'a ẽmme dadĩ johyahu, tengu tho'bu ya dí 'bũhmbũ ra Cristo bũ mahẽts'i. Ne hin di jua u mam hmansẽhũ gam mamhbũ a ran johya. ⁹ Nguetho ya dí ðã'mi dí hãmhbũ a dí tãmhbũ, ngue da yãnjũ Ojã. ¹⁰ Guehna bi 'yo't'u yũ põngahyã maya'bu ngue da yãnjũ rá mate Ojã. Ne bi hyãdumbũ min nde xtãm bãdi xũn ho 'be'a nam bõn a ram hma bi 'yo't'u. ¹¹ Min nde xtãm bãdi jãm'bu ðin ja a, ne nda'a ní pa ðin ja a bi man rá Hogandãhi ra Cristo mi o yũ mbũi. Nguetho bi bẽnbi da 'yo't'i 'be'a da 'yõt' ra Cristo 'bũ bi zõhõ, ngue da nu ran ãnbi ngue da tho, ne da t'ẽspa 'bũ m'bejua. ¹² Pe bi xi Ojã u yũ põngahyã ngue hin da bãse, xinga gue'u yũ jã'i mĩ 'bũhmbũ, pẽgue gue'a go i sijũ a ya nangue ran ho ma'da'yo. Ne nu'to bi xijũ na, bi ma nangue rá Hogandãhi bá penpa Ojã. Ne'ũ yãm 'behni

Ojã mahẽts'i ẽmme in nde da bãdi 'be'a nam bõn a i sijũ ya.

I xijũ Ojã ngue xtãn hoju

¹³ Pe nuya dan sãhũ ga øthũ a rán thehũ a dí tenhdũ, ngue ga sãmzehe ma mbũihũ 'be'a gãtho ðim bẽmhbũ. Ne hõnt'a rá mate Ojã ga tãmhbũ di 'dajũ 'bũ bá ẽh ra Cristo. ¹⁴ Ne ga øthũ 'be'a i xijũ Ojã, tengu yũ t'uhni i ø't'a i xih yũ ta. Ne hin ga øthũ tengu mi øthũ mam'bef'o ngue ma pãhã zẽhẽhũ 'bũ nte mi pãhmbũ. ¹⁵ Pe gã xtãn hotho ga øthũ, nguetho xũn hotho Ojã ngue bi zõncahũ bi 'yõt'e yũ t'uhni gahũ a. ¹⁶ Tengu nt'o't'i: "Xtãn hotho ahũ nguetho xũn hotho gã," bi 'yẽn Ojã. ¹⁷ Pe nu'bu dí yãhũ Ojã, dí ẽmfũ ma Tahu. Pe gam bẽmhbũ njuãntho da gurcahũ 'be'a dá øthũ n'da ngu n'dajũ. Janangue'a dam fãhmbũ ngue gan numansuhũ Ojã gãtho yũ pa dí 'bũhmbũ ua ja ra ximhãi. ¹⁸ Nguetho dí pãhmbũ bi yãnjũ Ojã nangue yũn t'õt'e bi xãnga ma tahu sãti thoho. Pe hing ra mbeti i yãnjũ a, nu'a ðim 'be'a. ¹⁹ Pe bi yãnjũ ra Cristo 'bũ mi du ngue bi mbãn rá ji, ne hõnt'a da zã dí pø a n'da a. Nguetho xũn hotho ra Cristo, tengu n'da ra ðe'yo mi man Ojã maya'bu ngue da 'bõts'e, pe gue'a hing ra mbedi ne xũn hotho. ²⁰ Nu ra Cristo bi ts'ãnni ðin yãnte 'bũ hin ní 'yõt' ra ximhãi a Ojã. Ne ran zegui ya ja bi nequi ua ja ra ximhãi nangueju. ²¹ Ne nangue ra Cristo bi zõcua, gue'a dá ẽc'yẽihũ Ojã ya, ngue bi xox a ra Cristo 'bũ mi du, ne bi 'yẽspi. Janangue'a dí pãhmbũ majuañi di 'dajũ rán ho Ojã dí tãmhbũ ya. ²² Nuya nangue rá Hogandãhi Ojã dá tenhdũ ram hma majuañi, ne gue'a ðãn hoju a. Ne gue'a ðãn zã ya majuañi ga huẽc ma cuhũ. Janangue'a mpãhã thoho ðan huẽju n'da ngu n'dajũ nangue gãtho ma mbũihũ. ²³ Nguetho ðãm 'bũhmbũ ma'da'yo nangue rãm hman Ojã da hyãt'i mazã a, ne njãm'bu di 'beh rá ts'edi a. Pe nu ma tehũ bi 'dac ma tahu ne ma mbehu, hinga gue'a da hyãt'i mazã a. ²⁴ Ne nt'o't'i: Tengu yũ paxi thoho yũ jã'i, ne gãtho xũn ho 'be'a pe'ts'i tengu yũ ðõni u yũ paxi.

Pe nu yũ paxi di hmangui, ne yũ ðõni i hõe. ²⁵ Pe nu'ũ rãm hman a ra Hmu njãm'bu ðim 'beh rá ts'edi.

Gue'a ran ho ma'da'yo i sijũ a.

2

Nu'ũ ra Cristo tengu n'da ra do

¹ Jatho ga ẽshũ gãtho ran uẽpate ne ra fẽhni ne'bu yoho ma mbũihũ, ne ga ẽshũ ran ts'eya ne ran c'ãte. ² Ne tengu yũ 'uere ngue ma'da'yo bim 'bũ, ngue ẽmme i hon ra xi'ba da zi, ne ngutho ga øthũ, thõcpa thoho ga homhbũ rá hogamhma Ojã, ngue ðin te xũn ho ma mbũihũ a. ³ Nguetho ya dá tĩmhbũ a rá mate Ojã nangue rãm hma,

ne dá pãhmbu ngue xun ho a. ⁴ Ne man'da gam bẽmhbu ga cuathu ra Cristo xun ho, nu'a bi 'daju ra te. Madague'bu i pa ma ucpi, tengu'bu n'da ra gado di bun'ta n'da ra do, pe Oja bi huahni man'da di muui bu da thoh rá ngu. ⁵ Tengu'bu n'da ra do man'da di muui a ra Cristo bu ja ra ngu, ne nuju i pa ma cuati gahu buya, tengu'bu dyu dohu, da 'yõju rá ngu Oja ngue hin di nequi. Ne yá mbãja gahu Oja, nguetho dí unhdũ Oja yun t'unni gátho ma mbũihu. Ne di thocpa a rá Ta man t'unnihu a ra Cristo, janangue'a da numanho Oja u. ⁶ Ne nt'ot'i maya'bu bu ja rá hman Oja nangue 'be'a da t'õrpa ra Cristo. Bi 'yẽn Oja:

Tengu'bu drá ngurpagado dá huahna n'da ra do man'da di muui, ne dá hõrpu ja ma dongu bu Siõn, nubũ haru ja ma ts'edi, bi 'yẽn Oja.

Ne nu'a to'o da guat'a, hin da mbe'ts' rá sã 'bu bi nu ran juãni,

bi 'yẽn Oja. ⁷ Neju xun ngu dadí muhu nguetho dí cuathu a ra Cristo. Pe madague'bu hin da guat'u 'da, pe guexta'a din ja tengu bi man Oja, ngue bi 'yẽna: Madague'bu him bi numanho u 'da yu gado a ra do,

pe da gõpu ja ma dongu, ngue man'da di muui 'bu da thõh ma ngu, bi 'yẽn Oja. ⁸ Ne man'da mi hma:

Nu'a ra Cristo tengu'bu n'da ra do ngue di ferpu rá gua n'da, ne dim 'beru,

bi 'yẽn ra t'õhni. Ne bi ts'ãni dim 'beru, nguetho hinguin nde da 'yẽc'yẽi ram hma nangue ra Cristo.

Yá t'uhni gahu Oja

⁹ Pe nuju, Oja bi huacahu bi 'yõrcahu tengu'bu n'da'buĩ gahu, ma'ueque ma mbũihu. Ne gátho gahu dyu mbãja gahu bi 'dac ma ts'edihi Oja, ne yá mbeti gahu a. Nguetho in nde ga uhmbu ngue mixte xun ho Oja, ngue bá jugahu bu ja ra 'bexui mi 'buhmbu, ne bi zixcahu bu ja rán nequi mahotho ya. ¹⁰ Nu'bu mámbet'o mi 'buhmbu tengu'bu dyu hyoya t'uhnihu, ne nuya dí 'buhmbu yá t'uhni gahu Oja. Pe nu mámbet'o him mi pãhmbu rá mate Oja, pe nuya dá hãmhbu rá mate Oja ya.

Ga humbi ga õthu ngue yá mbe'fi gahu Oja

¹¹ Ma zi cu ahũ, emme dadí huẽc'ahũ. Janangue'a nts'edi dí xi'ahũ ga õthu tengu'bu hin dyu menguhũ ua ja ra ximhãi, hin ga õthu rá pãhá ma nyon 'yomfẽnihu ngue i õrcahu ran sui ma mbũihu. ¹² Ne thocpa thoho dam fãhmbu dan 'yomanhõhu, nguetho in nuju u hinguĩ pã Oja. Ne madague'bu i ẽnjũ dyu ts'om'bãihu, pe xõmhma thoho da zõn ra pa da 'yẽspa Oja 'bu bi nu ran hocjã' i dí õrpuhu. Nguetho da zã da xocpa yá mbũ Oja u. ¹³ Ne ga õthu a im man a ra ts'ut'abi ngue i 'bet'o ua ja ma hãihu,

janangue'a da hnumanho ma Hmuhũ ra Cristo buya. ¹⁴ Ne'ũ mi'da to'o gátho bi un yán t'ẽdi ra ts'ut'abi, gátho ga ẽc'yẽihu u. Nguetho i ja yá ts'edi di unba u to'o õt' yu ts'oqui, ne da numanho u to'o õt' ran ho. ¹⁵ Nguetho ne'a Oja rá pãhá a 'bu dí õthu a, ne gue'a dí 'yẽ'ts'ũ yun c'ãte im man u yu 'yãmbu buya. ¹⁶ Nuya hinguĩ õrcahu ra ts'edi ga tenhdũ yun t'ẽdi Oja, nguetho in ndeju mpãhá thoho ga tenhdũ. Pe hin gam bẽmhbu gue'a ní jaju ga õthu yu ts'oqui a, pe man'da ga õthu ngue yá mbe'fi gahu Oja. ¹⁷ Ne gan numanhõhu gátho yu jã'i, ne ga huẽc ma mi'yẽc'yẽi hu, ne gan numansuhũ Oja, ne ga ẽspahu ra ts'ut'abi i 'bet'o ua ma hãihu.

Ga õthu tengu bi 'yõt ra Cristo bin unbi nangueju

¹⁸ Guu 'yẽhẽhu ne guu mbe'fihu dami 'yẽc'yẽi ni hmuhũ 'bu gadí zehmbu u. Ne'ũ yu hocjã' i ne'ũ yu ts'om'bãi 'bu di un'nahu, gátho guin numansuhũ u. ¹⁹ Nguetho man'da da numanho ahũ Oja 'bu gui hyãthu yun unbi 'bu nte man ts'o gã 'yõthu, pe bi un'nahu nangue gui tenhdũ Oja. ²⁰ Pe nu'bu gan nuhu ran unbi nangue ma ts'oquihu, ne ga hãthu, pe hin gam bẽmhbu ga tãhmbu n'da ran ho nangue'a. Hõntho dá jut ma ts'oquihu. Pe nu'bu ga hãthu ran unbi nangue ran ho dí õthu, da numanhõju Oja. ²¹ Oja bi zãnni ga hãthu yun unbi tengu ra Cristo, bi nde bin unbi nangueju, ne bi 'yurcahu 'be'a ga õthu. ²² Nguetho nu ra Cristo njãm'bu bi 'yõt' yu ts'oqui, ne njãm'bu bi man yu fehni. ²³ Ne nu'bu mi ts'ani, njãm'bu bi dadi. Nu'bu mi mba ma ucpi, him bi ma dí co'ts'i. Him bi zu da zan yu jã'i, nguetho bi bãdi Oja da numanho a. ²⁴ Nu rá jã'i zehẽ ra Cristo bi nu ran unbi nangue ma ts'oquihu 'bu mi 'dõmp'ũ ja ra za. Ne gue'a i thõgãhu ma ts'on 'yomfẽnihu a, nguẽpu da zã ga õthu ran ho ya. Nu yun unbi bi zã 'bu mi tho, gue'a i yãnju a. ²⁵ Nuju dá 'behmbu ra 'yu, tengu yu de'yo. Pe nuya bá penju bu 'buh ma mbãnde'yõhu, nu'a i fãrca ma mbũihu.

3

Ran zofo bi sih yu xisu ne yá ndõ

¹ Nu'ahũ guu xisuhũ, gui 'yẽspa ni ndõschu n'da ngu n'da ahũ. Ne nu'bu 'da ni ndõhu hinguin nde da 'yẽc'yẽi rámb hman Oja, pe nu'bu bi nu gui 'bũmanhõhu, xõmhma thoho da zõni da 'yẽc'yẽi u, ne hinga hnehĩ thoho ja a gui xihmbu 'bu hinguin nde da 'yõde. ² Nguetho da nu ahũ gadim fãhmbu ngue guin numansuhũ Oja, ne hin gui 'yomt'ẽnihu. ³ Ne nu'bu guim bẽni gan hoczehẽhu, pe nangue ni mbũihu. Ne hin guim bẽmhbu nangue 'be'a gã i ja'ahũ thi ngue dí necmanho ahũ, ogue ni yãhu, ogue ni hehu gui hoju, ogue yu thebe, ogue yu ts'angu. ⁴ Pe gan hoczehẽhu ngue ni mbũihu,

ngue di nɛcmanhotho bɛ dá nu Ojɔ, ngue hin di nɛqui, nɛ nu'a nɛɔm'bu dim 'bɛ a. Ngue'a hin gan 'yɛzɛhɛhɛ, pɛ gan johyahɛ nangue Ojɔ. Nɛ ɛmmɛ xɛn ngu di muui bu nam bɛn Ojɔ a. ⁵ Nɛ njabɛ mi ɔt' yɛ xisu mi 'buh maya'bu, ngue gue'ɛ yɛ 'yɛc'yɛi mi numansu Ojɔ, nu'ɛ mi hoczɛhɛ yɛ mbɛi ngue mi numansu yɛ ndɔ. ⁶ Tengu ra Sara bi 'yɛc'yɛi a rá ndɔ ngue ra Abraham, nɛ bi 'yɛmbi rá hmu. Nuya tengu'bu yɛ t'ixu ahɛ ra Sara 'bu guí ɔthɛ 'bɛ'a mi ɔt'e, ngue thocpa thoho gui 'yɔthɛ ran ho nɛ nte gui suhɛ. ⁷ Nɛ ngutho dí xi'ahɛ, man 'yohɛ ahɛ, dam 'bɛmanhohɛ ma xisuhɛ nangue ran 'yomfɛni bi 'dajɔ Ojɔ. Ga pɔhmbɛ hin'yɛ yɛ ts'ɛdi yɛ jɔ'i ɛ yɛ xisu, janangue'a ga fɔxhɛ ɛ. Nɛ gan numansuhɛ ɛ, nguetho n'dat'a rá mate Ojɔ i conhui rá xisu n'da ran 'yohɛ, ngue n'dat'a ra te ma'da'yo. Nɛ nu'bu hin dam 'bɛmanho ma xisuhɛ, hin da 'yɔmanho ma ndehɛ Ojɔ 'bu.

Ga ɔthɛ a di bɛnga ma mbɛihɛ Ojɔ

⁸ Nɛ gátho gahɛ n'dat'a gam bɛmhɛbɛ n'da ngu n'dajɛ, nɛ gam bɛmhɛbɛ tengu'bu 'da dá sáhhɛ 'bɛ'a i sá a n'da. Nɛ dan huɛjɛ n'da ngu n'dajɛ, nɛ din ja ma yɛmbɛihɛ, nɛ hin dan 'yɛzɛhɛhɛ n'da ngu n'dajɛ. ⁹ Nɛ hin ga cɔspahɛ ran ts'o 'bu 'bɛi to da 'yɔrcahɛ ran ts'o, xín ga cɔspahɛ ran ts'ante 'bu 'bo'o da zanju. Pɛ ga áfɛ ran japi tengu thoho i ɔrcahɛ Ojɔ, bi zɔncahɛ di 'dajɛ rán japi. ¹⁰ Nguetho nt'o't'i:

Hɔnt'a go to'o in nde dim 'bɛmanho, nɛ da nu yɛ pa xɛn ho,

pɛ i jatho da zɔm rá jani nangue ran ts'o, nɛ xín da man yɛ fɛhni.

¹¹ Nɛ da hyɛ a ran ts'o, da 'yɔt' ran ho.

Nɛ hin da nde dim 'bɛh yún suihɛ, pɛ ɛmmɛ da hyoni 'bɛpɛ dí hocpa rá mbɛi rá mijɔ'iu.

¹² Nguetho nu ra Hmu in numanho ɛ to i ɔt' ran ho,

nɛ i ɔmanho 'bu ja a ápi,

pegue da zɛ ɛ ɔt' ran ts'o,

bi 'yɛn rá t'ohni. ¹³ Pɛ to'o maha di ɔngahɛ 'bu dan ɛhya ga ɔthɛ ran ho. ¹⁴ Pɛ madague'bu ga sáhhɛ ran ɛ 'bu dí ɔthɛ ran ho, pɛ gue'a man'da ná tɛmhɛbɛ rán ho Ojɔ a. Janangue'a hin ga suhɛ 'bu in nde di pijɛ ɛ 'da, xín da du ma mbɛihɛ. ¹⁵ Pɛ hɔntho gan numansuhɛ ra Cristo mbo ma mbɛihɛ, ngue ma Hmuhɛ a. Nɛ thocpa thoho dan sáhhɛ ga xihmbɛ 'bɛ'a dí ɛc'yɛihɛ 'bu 'bo'o da 'yángahɛ. Pɛ jante thoho ga xihmbɛ nɛ gan numansuhɛ ɛ. ¹⁶ Nɛ thocpa thoho ga ɔthɛ a di bɛnga ma mbɛihɛ Ojɔ. Janangue'a da mbɛ'ts' yɛ sá to'o di c'qman'ɛ ran ho dí ɔthɛ 'bu dí tɛnhɛdɛ ra Cristo. ¹⁷ Nguetho man'da xɛn ho 'bu gue'a ran ho ná sáhhɛ ran ɔnbi, 'bu da nde Ojɔ, xín da gue'bu ga sáhhɛ ran ɔnbi nangue ma ts'oqui zɛhɛhɛ. ¹⁸ Nɛ'a ra Cristo

bin ɔnbi, nɛ njɔm'bu bi 'yɔt' yɛ ts'oqui. Pɛ n'dandɔ thoho bi du nangue ma ts'oquihɛ, guejɛ dyɛ ts'om'báihɛ, nguetho bi nde da zixcahɛ bu bi 'bu Ojɔ. Nɛ majuani bi tho rá ngɔc'yɛi, pɛ nu rá mbɛi guexta'a mi 'bɛi. ¹⁹ Nɛ nu rá mbɛi ra Cristo 'bu mi du, bi mba bi zɔp yɛ mbɛi ɛ xɛn du ngue ofádi. ²⁰ Ngue yɛ mbɛi yɛ jɔ'i nangue ɛ ngue him bi 'yɛc'yɛi Ojɔ 'bu maya'bu thoho. Pɛ Ojɔ mi tɔ'mi xtá 'yɛc'yɛi gátho ní 'yɔt' ra barco ra Noé. Guepɛ bi zá bin yɛn ɛ zɛ hyáto njɔ'i thoho, bi bong 'bu min ja ran ts'ɛmbi, nangue ra dehe ra dɔmbɔnt'i. ²¹ Nɛ nu ran xixyɔ nam bɔni, nɛju dám pombhɛ ran ts'ɛmbi nangue bi dambɛni ra Jesucristo. Nɛ nu ran xixyɔ hinguin nde da ma ngue i pa m'bet'e ma jɔ'ihɛ ngue ra hái, pɛ nam bɔni dí áfɛ Ojɔ dí hoga ma mbɛihɛ. ²² Nɛ nuya, nu ra Jesucristo bi mba mahɛts'i, darbɛ di mandau i bu ja rá ts'ɛdi Ojɔ. Nɛ nu'ɛ gátho yɛ ts'ɛdi i 'bɛi i su a ra Cristo, nguetho hɔnt'a i ja rá ts'ɛdi xín da gue'ɛ yám 'bɛhni Ojɔ mahɛts'i nɛ yɛ zɛthɛ.

4

Dan darbɛhɛ rá mate Ojɔ

¹ M'bet'o thoho dan sáhhɛ din ɔnba ma ngɔc'yɛihɛ tengu ra Cristo, nɛ gue'a ní tɛc yɛ ts'oqui a. Nguetho nu'a to bin ɔnba rá ngɔc'yɛi, him man da nde yɛ ts'oqui a. ² Nɛ gátho mi'da yɛ pa dí 'bɛmhɛbɛ ua ja ra ximhái, hin dám 'bɛmhɛbɛ nangue ma páhá zɛhɛhɛ, pɛ dam 'bɛmhɛbɛ ga ɔthɛ rá páhá Ojɔ. ³ Dá ɔt'a dá ɔthɛ rán t'ɔt'e ra ximhái, midí hohɛ ran 'yomt'ɛni, nɛ mi ɔt' ma páhá zɛhɛhɛ, nɛ mi minhdɛ, nɛ madín sixhɛ bu ja yɛ calle nɛ mi mbahmbɛ bu, nɛ dám munshɛ bu dám minhdɛ, nɛ mi thandehɛ yɛ pɔtɛ, pegue Ojɔ him bi zánni ga thandehɛ ɛ. ⁴ Nɛ nu'ɛ 'bucua ja ra ximhái hinguí sá da bádi hanja hin dí ɔthɛ ran tonto tengu i ɔt'ɛ, janangue'a i sanju ɛ ya. ⁵ Pɛ Ojɔ di ɔnba ɛ to i sanju, nguetho di juanba Ojɔ ɛ 'bɛi nɛ'ɛ xɛn du. ⁶ Nɛ nu yɛ jɔ'i xɛn du ya, bi sih ran ho ma'da'yo 'bu mi 'bɛi, ngue'a i zá bi un Ojɔ ra te yɛ mbɛi ɛ, madague'bu ya xɛn du yɛ ngɔc'yɛi. Nɛ gue'a rán sáui nangue yɛ ts'oqui, nangue gátho yɛ jɔ'i i tu. ⁷ Nuya bi zɔn ra pa ran zɛgui. Janangue'a dan 'yomfɛnihɛ xɛn ho, nɛ ga sɔmzɛhɛ ma mbɛihɛ, ngue da zá thocpa thoho dan yáhhɛ Ojɔ bɛya. ⁸ Nɛ m'bet'o thoho ga ɔthɛ ngue ɛmmɛ dan huɛjɛ n'da ngu n'dajɛ. Nguetho nu'a to'o ja rán huɛɛate, di punba rá ts'oqui rá mijɔ'iu, madague'bu xɛn ngu yɛ ts'oqui. ⁹ Dan sáyabahɛ n'da ngu n'dajɛ bu ja ma ngumhbɛ nangue ma páhá zɛhɛhɛ. ¹⁰ Nɛ 'da dám fáxtahɛ n'da ngu n'dajɛ nangue rá 'bɛfi Ojɔ 'dahma 'dan'yo bin 'dajɛ, gue dan darbɛhɛ a rá mate Ojɔ 'dahma 'dan'yo ngue dá hámhbɛ. ¹¹ Nɛ nu to bin t'un ra 'bɛfi da mamp'a ráman hman Ojɔ, da ma tengu'bu da

guese Ojã da ma. Nu to bin t'un ra 'befi da mbãx'u mi'da, da mbãts'i nanguie ra ts'edi xan ho bi un'na Ojã. Nguie'a da nde dí 'y'εspa Ojã a 'be'a gãtho øt'e, nanguie dí tenhdũ ra Jesucristo, nu'a mixte thoho, ne i ja rá ts'edi gãtho yũ pa mazãj.

Gan nuhũ ran unbi nanguie dí tenhdũ ra Cristo

¹² Ma zi cu'ahũ, hin ga hyonya thohohũ 'bũ i ts'ãju yũn unbi nts'edi, ne hin ga ẽmhũ, hague in ja a ya. ¹³ Pẽ dan johya thohohũ, nguetho dí comhbũ yãn unbi ra Cristo. Ne nu'bũ bi nequi xan ho rá ts'edi, man'da xan ngu ran johya gan nuhũ buya. ¹⁴ Nu'bũ pa ma ẽgui gahũ nanguie dí tenhdũ ra Cristo, pẽ majãpi gahũ, nguetho mixte thoho rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã dín nuhũ buya. Ne madague'bũ di wcpa ra Cristo u 'da, pẽ nuju dí ẽspahũ a. ¹⁵ Pẽ nu'bũ gan hotehũ ne gam pẽhũ, ogue n'da ran ts'o ga øthũ, ogue sã dan thĩnthũ 'be'a øt' ma mijã'ihũ, ga pẽ'ts' ma sãhũ 'bũ, ne gan nuhũ ran unbi nanguie a ra ts'oqui dá øthũ. ¹⁶ Pẽ nu'bũ dín nuhũ ran unbi nanguie dí tenhdũ ra Cristo, hin ga pẽ'ts' ma sãhũ 'bũ. Pẽ ga ẽmfũ jamadi Ojã, nguie dí pãhmbũ nguie dí tenhdũ ra Cristo. ¹⁷ Nguetho bi zõn ra pa ya di dẽ'mi øt' rãn ts'embĩ Ojã. Pẽ rá mbũdi thoho gahũ i ørcahũ ran ts'embĩ, nguie yũ t'uhni gahũ a. Pẽ ts'ũtho dín nuhũ. Pẽ nu'ũ hingui ẽc'y'ei rãm hman Ojã, xan ngu 'be'a gã da nu'ũ bũ bi zõn ra pa da 'yøt'e xan ho rãn ts'embĩ Ojã. ¹⁸ Nẽ ẽmmẽ xan ngu yũn unbi gan nuhũ bũ dí pøju Ojã, nguie dyũ 'y'ẽc'y'ei, nguetho ja'bũ n'dandĩ hin dí øhmbũ a i xijũ. Ne 'bah mi'da 'be xĩngui ts'ũ nde da 'yøde, ne i san Ojã. Ne nu'ũ hin da zã dim pø u. ¹⁹ Jananguie'a nu'bũ dí sãhũ yũn unbi bi zãngahũ Ojã, pẽ ga dãh ma mbũihũ Ojã di jamansujũ. Nẽ njãm'bũ da hyegahũ, nguetho gue'a bi 'dajũ ra te. Nẽ ga thoqui ga øthũ ran ho.

5

Di jamansu yũ d'yo Ojã u yũ ngurbi

¹ Nuya n'da ram hma dí xi'ahũ, yũ ngurbi ahũ yũ 'y'ẽc'y'ei. Nẽcã drã ngurbigã, dá nuse ra Cristo 'bũ mi du, nẽcã ga comhbũ ran jãpi dín 'dajũ m'bejua. ² Ma mi ngurbi ahũ dyũ mbãnd'eyohũ, dí xi'ahũ ya, jatho ga jamansuhũ yũ d'yo Ojã, nguetho 'yo ma gũendahũ ga jamansuhũ u. Nẽ hin gam bẽmhũ i t'ørcahũ ts'edi, pẽgue gam bẽmhũ ma pãhã zehẽhũ ga øthũ. Nẽ hin nanguie a dín jurgahũ nguie dyũ ngurbi, pẽ nanguie a dín numanho sũhũ a. ³ Nẽ hin ga sũthohũ yũ t'uhni Ojã hapũ dí 'bũhmbũ n'da ngu n'dajũ, pẽ janate tho ga uthũ ra 'yu nanguie man t'øt'e zehẽhũ. ⁴ Nẽ nu'bũ bi nequi ma Hmuhũ dyũ mbãnd'eyohũ, di 'dajũ ran jãpi nguie ga tãhmbũ, nguie hin jãm'bũ dín thegue. ⁵ Ngutho ahũ man 'yohũ ahũ, dami 'y'ẽc'y'ei

'be'a im man yũ dãc'y'ei nguie ni ngurbi. Nẽ gãtho ahũ gan umhbũ da si ahũ n'da ngu n'da ahũ. Nẽ njãm'bũ gan 'y'ẽzchẽhũ, nguetho:

Da zũ Ojã a dín 'y'ẽts'i,

pẽ di un rá mate a to'o hin dín 'y'ẽts'i.

⁶ Jananguie'a ga øthũ nguie hin'yũ ma ts'edi zehẽhũ bũ ja rá hmi Ojã, gam bẽmhũ hønt'a ja rá ts'edi xĩnda gueju. Jananguie'a da 'y'ẽsca zehẽhũ Ojã 'bũ bi zõn ra pa. ⁷ Nẽ ga xihmbũ Ojã gãtho ma dumbũihũ, nguetho dí jaman-sujũ a. ⁸ Damín ãthãhũ xan ho, nguie damím fãhmbũ, nguetho nu man sũihũ ra zĩthũ i 'yo ua, tengu n'da ra zate i 'yo, in cue, i honi to'o da za. ⁹ Pẽ dami sũhmbũ a ra zĩthũ nanguie rá ts'edi Ojã guí ẽc'y'ei. Nẽ gam bẽmhũ nguie n'dat'ũ yũn unbi dín nuhũ ma mi'y'ẽc'y'ei nguie gãtho ra ximhãi. ¹⁰ Pẽ nu Ojã ẽmmẽ xan ngu rá mate, bi zõnahũ ga comhbũ rá ts'edi mixte gãtho yũ pa mazãj, nanguie dí 'bũhmbũ ra Cristo. Pẽ m'bet'o thoho dan unbahũ ts'ũ, nguie di hoga ma mbũihũ Ojã, ne di hãt ra ts'edi ma mbũihũ, ne di jajũ dan zãhmbũ xan ho bũ. ¹¹ Nu Ojã nte hẽmbi, gãtho da zã da 'yøt'e, gãtho yũ pa mazãj. Nẽ gue'a gam bẽmhũ a ya.

Rãn zẽgui ran zengua

¹² Dí pẽnh'nahũ ra søcuã i ja ua, nguie da gãx a ra Silas, nuna n'da ma cuhũ nguie da zã ga ẽc'y'ei a man a. Nuna ra søcuã ja ua, hingui ngu 'be'a ma, n'da ran zofo thoho, ne dí xi'ahũ majuãni rá mate Ojã a guí tenhdũ. Jananguie'a damín zãmhbũ bũ. ¹³ I pẽnh'nahũ ran zengua ni cuhũ i 'bũcua Babilonia, nthahni nanguie Ojã, tengu ahũ. Nehna ra Xuua Marcos di zengua ahũ, tengu'bũ ma ts'unt'ũ na. ¹⁴ Nẽ zãj gan zohmbũ n'da ngu n'da ahũ nanguie ran huẽcate. Nẽ dín nde da hyu ni mbũihũ nanguie guí tenhdũ ra Cristo. Nẽ gue'a gam bẽmhũ a ya. Hønt'a dí xi'ahũ ya.

2 PEDRO

Ná yoho ra sɔcuʌ bi 'yo't'a ra Pedro

Ran zengua

¹ Nugä dra Simón Pedrogä, rá 'yɛhɛgä ra Jesucristo, nɛ ma 'bäig'ä be a. Dí pɛnh'nahɛ ra sɔcuʌ ja ua, ngue gätho n'dat'a dí ɛc'yɛihɛ a bi zängahɛ Ojå. Nɛ 'da nan zimanhogdahɛ Ojå, nguetho 'da í hoga thohohɛ ra Jesucristo, nu'a ma Ojåhɛ a nɛ mam pɔrpatɛhɛ a. ² Dí äp Ojå man'da gui pãhmbɛ a, nɛ ma Hmuɛhɛ ra Jesús. Nɛ man'da gui hyãhmbɛ rá mate, nɛ man'da da hyu ní mbũihɛ buya.

Nu Ojå í ɔrcahɛ dan jahɛ tengu a

³ Nu rá ts'edi Ojå bi 'dajɛ 'be'a gätho ga homhɛhɛ ngue dam 'bũhmbɛ ra 'da'yom'bai, janangue'a bi zã bɛ dá tɛnhɛ Ojå. Nguetho dá pãhmbɛ a bi zoncahɛ 'darbɛ dam 'bũhmbɛ bɛ bí ja rá ts'edi mixte. ⁴ Nɛ nangue rá ts'edi í ɔrcahɛ ran ho mixte thoho ngue mím ma, nguetho í ɔrcahɛ dan jahɛ tengu a, ngue in yãnjɛ bɛ ja rá ts'o'yu ra ximhãi í ɔt' ran ts'iyate. ⁵ Nɛ nu'bɛ dí pãhmbɛ in yãnjɛ Ojå nangue ra ts'o'yu, ɛmmɛ ga hãdumbũihɛ ga ɔthɛ 'be'a mangua 'bɛ. Ya dí ɛc'yɛihɛ rá mate bi hogahɛ. Pɛ hinga hɔnt'a a nuya ga ɔthɛ yɛ hogant'ɔt'e. Nɛ hinga hɔnt'a ga ɔthɛ yɛ hogan t'ɔt'e, pɛ man'da ga homhɛhɛ dan xãhmbɛ ga pãhmbɛ rá 'yu Ojå. ⁶ Nɛ hinga hɔnt'a dan xãhmbɛ rá 'yu Ojå, pɛ man'da ga sãmzɛhɛ ma mbũihɛ. Nɛ hinga hɔnt'a ga sãmzɛhɛ ma mbũihɛ, nɛ man'da ga sɛthɛ. Nɛ hinga hɔnt'a ga sɛthɛ, nɛ man'da hɔnt'a Ojå gam bɛhmbɛ. ⁷ Nɛ hinga hɔnt'a ga ɔthɛ ngue gam bɛhmbɛ Ojå, nɛ man'da ga fãx ma mí 'yɛc'yɛihɛ. Nɛ hinga hɔnt'a ga fãx ma mí 'yɛc'yɛihɛ, nɛ man'da ga huɛjɛ gätho yɛ jã'i. ⁸ Nɛ nu'bɛ ɛmmɛ ga humbi ga ɔthɛ ɛ im mangua, dɛh hoga mbɛfi gahɛ a ma Hmuɛhɛ 'bɛ, nɛ da zã ga fãx ma mí jã'ihɛ buya, nguetho dí pãh ma Hmuɛhɛ ra Jesucristo. ⁹ Pɛ nu'bɛ hin ga ɔthɛ ɛ im mangua, hin dí cũthɛ xɛn ho ran nɛqui ma mbũihɛ 'bɛ. Nguetho dí pumbɛni thohɛ ngue m'be't'e ma mbũihɛ nangue yɛ ts'oqui mí ɔthɛ. ¹⁰ Pɛ ma zi cu'ahɛ, ɛmmɛ ga hãdumbũihɛ ga uhmbɛ ngue yá thahni gahɛ Ojå, ngue bi zoncahɛ a. Nɛ nu'bɛ din jabɛ ga ɔthɛ, hin hapɛ ga tãnjɛ 'bɛ. ¹¹ Nɛ din johya Ojå 'bɛ dá cũthɛ bɛ dí manda rá ts'edi mazãjɛ a ma Yãntɛhɛ ma Hmuɛhɛ ra Jesucristo buya. ¹² Janangue'a thocpa thoho dín nde ga bɛn'nahɛ na mangua, madague'bɛ guí pãhmahɛ a, nɛ guí zãnthɛ bɛ ja ram hma majũani ngue bi si ahɛ. ¹³ Pɛ man'da xɛn ho 'bɛ ga thoqui ga 'yomfɛni ahɛ, ngue gätho yɛ pa dí 'bucã ua gätho ma ngɔc'yɛi, ga ja ahɛ guim bɛmhɛhɛ a dá xi'ahɛ. ¹⁴ Nguetho mits'etho da zɔn ra pa ngue ga

soh ma ngɔc'yɛi, ngubɛ bi xicã ma Hmuɛhɛ ra Jesucristo. ¹⁵ Janangue ɛmmɛ dí humbi dí xi'ahɛ, n'damhɛ thocpa thoho guim bɛmhɛhɛ a 'bɛ dá mbagã.

Dá nuhe rá ts'edi mixte ra Cristo ngue ma dãsche

¹⁶ Nugä xtã xi'ahɛ nangue rá ts'edi ma Hmuɛhɛ ra Jesucristo, dín ja 'bɛ bá ɛcua mahɔn'a a. Hinga ngu mí da yɛ jã'i im bɛnsɛ 'da yɛ cuento ngue ní hyãt'a n'da. Pɛ nu'a dá nuhe, gue'a dím mamhɛ a. Nɛ gue'a xtã xi'ahɛ a, nguetho dá nusehɛ rá ts'edi mixte ra Cristo ngue ma dãsche. ¹⁷ Gue'bɛ má ɔhmbɛ n'dandjɛ rá nde Ojå bí 'yɛh mahɛts'i mixte thoho, nɛ gue'a í 'yɛspa a rá Ts'ant'u 'bɛ mí 'yɛna: "Guehna ma Ts'ant'ugã na, ngue ɛmmɛ dadí huɛcã na, nɛ ní hyu ma mbũi na," bí 'yɛn Ojå. Nɛ bi jãpi ɛmmɛ bi nɛcthohɛ. ¹⁸ Nɛ majũani dá ɔhmbɛ rá nde Ojå bí 'yɛh mahɛts'i, nguetho 'darbɛ mí 'bũhmbɛ ra Jesucristo bɛ ja ra t'ɔhɔ guɛpɛ bin yã. ¹⁹ Janangue'a man'da da zã ga pãhmbɛ majũani a mí hmam bɛ ja yá sɔcuʌ yɛ pɔngahyã maya'bɛ, ngue mí ma nangue ra Cristo ba ɛhɛ, nɛ dín ja rá ts'edi mixte. Nɛ nu ram hma man t'ot'i, xɛn ho 'bɛ thocpa thoho ga honi ga pãhmbɛ, tengu'bɛ ra nyot'i dí yot'ua ja ra 'bɛxui, gue'bɛ go bi zɔn ra pa ngue da mbũdi gan nuhɛ yɛ hmɛpya ngue udi ya ba ɛpɛ ra Hmu, ga pãhmbɛ xɛn ho 'be'a man t'ot'i buya. ²⁰ Nɛ m'bet'o thoho ga pãhmbɛ ngue xínga n'da ra jã'i sã da bãse n'da rá t'ohni Ojå 'bɛ hin nangue a rá Hogandãhi dí zedi. ²¹ Nguetho nu'a yá pɔngahyã Ojå ma'ueque yá mbui, him bí bɛnsɛ a ram hma bí 'yo't'u, pɛ guesɛ a rá Hogandãhi Ojå bí bɛnbi 'be'a bí 'yo't' 'bɛ mí 'yo't' rãm hman Ojå ɛ.

2

Dim 'bũh yɛ hyãte xãnbate

¹ Nɛ mí 'bũhmbɛ 'da yɛ hyãte pɔngahyã yɛ jã'i israel maya'bɛ, nguetho ahɛ, gam 'bũhmbɛ 'da yɛ hyãte xãnbate. Nɛ yɛ zãndate tho, nguetho dí cũt' yãm hmanse 'bɛ im man rãm hman Ojå. Nɛ nangue ɛ yãm hma dím 'be'a n'da ɛ. Nɛ hingui ɔrpa rá pãhã a ra Hmu ngue bí gurba yá ts'oqui. Janangue a jã xɛn dãmɛni, ya xím 'bedi. ² Nɛ xɛn ngu da den'na dí 'yot' yá pãhãzɛhɛ ɛ yɛ hyãte xãnbate. Janangue da mba nthenni thoho a ra 'yu majũani. ³ Nɛ ɛmmɛ da nde da hyã ahɛ nangue yɛm hma mahotho, nguetho da nde guí juthɛ ɛ. Pɛ ya maya'bɛ thoho bí ts'ãnni da nu yɛn ɛnbi ɛ, tengu ɔt'u, nɛ guehɛma da nu nguetho hingui pa ma pumbɛni 'be'a da nu. ⁴ Nguetho xínga gue'ɛ yãm 'bɛhni Ojå mahɛts'i bí yãm 'bɛ mí 'yot' ra ts'oqui. Nɛ'ɛ bí hyɔtpɛ ja ra 'bɛxui, bí dãt'i con yɛ cadena, guɛpɛ bí got'u, da dɔmp'u ran juãni. ⁵ Nɛ xím bí yãn yɛ jã'i 'bɛ maya'bɛ a Ojå, hinda hɔnt'a ra Noé, ngue bí 'yɛc'yɛi Ojå, nɛ bí xih yɛ jã'i

xtá 'yot' ran ho. Ne hont'u yotonjá'i min 'yohu ra Noé bi yan Ojã 'bu mam bá penh ra 'ye, bin ja ra dambant'i gátho ra ximhäi nangue u yu ts'om'bäi mi 'bui. ⁶ Ximangutho a ra hnini Sodoma ne Gomorra, bi nu ran ts'emi ne bi gohi bim 'bospi u. Janangue'a nu Ojã i urcahu 'be'a din jap u yu ja'i hinguin nde da den Ojã. ⁷ Pe bi yan a ra Lot ra hocjã'i a. Ne nu'a emme madin xombui nangue u yan t'ot'e u mi sänzehe 'be'a mi ot'e. ⁸ Ne emme madi unba rá mbui a ra hocjã'i, nguetho n'dapa ngu n'dapa min nu yan t'ot'e xun ts'o ne mi oh yá ts'ore 'bu 'darbu mi 'buhmbu bu ra hnini Sodoma. ⁹ Janangue'a dí pãhmbu ja rá ts'edi Ojã i färpa yá mbui u to'o mben Ojã, hin da 'yot'e tengu ot' yu ts'om'bäi 'bu 'darbu i 'buhmbu. Ne i ja rá ts'edi Ojã da gorbu ja ran unbi u yu ts'om'bäi, ne ya in nu ya gátho yu pa tãmp'u ran juãni u. ¹⁰ Ne nu'u 'da i òrpa yá pãhá yá ngoc'yei, man'da da nu ran unbi u. Pe di ts'on yá mbui ngue i øzehe yá pãhá zehé, ne i san ma Hmuhu ra Cristo. Nu'u yu zambui u, ne yan 'yets'i u, i thenda u to'o ja yan t'edi, ne hingui su. ¹¹ Pe nu yám 'behni Ojã mahets'i man'da i ja yá ts'edi ne yan t'edi xinda gue'u yan 'yohu i sante, pe i su di cospa ran ts'ante u go i sante, nguepu ja rá hmi Ojã. ¹² Tengu yu zu'te i 'bucua ja ra ximhäi, i ts'anba u ngue da fent'i ne ma zá dim 'bedi, ne ngutho u yu hyäte xãnbate. Ne i sani 'be'a hingui pädi. Ne nu'bu bi du, hont'a ran unbi mazãi da nu. ¹³ I ot' ran ts'o, pe hont'a ran unbi da dahã. Ne im beni ngue ran johya 'bu di thoc'a ní 'yot' yá pãhá zehé gã ra pa. Ne nu'u tengu yan ts'oni ne yu mbedi bu guidim petihã, nguetho di johya i ot' yá pãhãzehe 'bu gui sihmeu u. ¹⁴ Ne hont'a ran 'yom'teni im bem 'bu i hand yu xisu, ne njãm'bu sä da 'ye'ts' yá ts'oqui. I hãt'u 'da hinga na ec'yei xun ho, nguetho nu'u thocpa thoho yu ziyate. Pe Ojã di unba u. ¹⁵ Nguetho bi zoh ra 'yu xun juãni, bi mbase bu ma'ueni. Ne i ten ra 'yu mi ten ra pøngahyã Balaam, rá ts'ant'u a ra Beor, nu'a emme madi ho din ju't'i nangue yu ts'oqui mi ot'e. ¹⁶ Pe bi hecpa Ojã 'bu n'dandj, ngue bi japi bin yã rá fani hingui sä din yã. Pe bin yã rá fani ngue bi hecpa a ra pøngahyã, ngue hin da 'yot'a ra ts'oqui mi ena xtã 'yot'e. ¹⁷ Pe nuya yu hyäte ya, tengu n'da ra hyãdo ena i po bu ra dehe, pe nte po bu. Ne tengu yu güi i tuxta ran dahi, sä ena din 'ye. Ne nts'anni ra 'bexui man'da xãm pothi da nu u, tengu u, gátho yu pa mazãi. ¹⁸ Nguetho emme xu ngu 'be'a ma, pe hin'yü 'be'a nam bõni. Ne i hãt yu ja'i mi ena xtã 'uepu ja ra ts'o'yu. Ne xø i xifi dá 'yøthu yu ts'oqui, ne emme da 'yørpa yá pãhá yá ngoc'yei, ne im beni nte din japi. ¹⁹ Ne i xifi, mathøgue thoho ahã, njon da zãmp ahã 'bu gui tengahe, sä ena. Pe i fehni u, nguetho guesë u i sãm ra zithu u. Nguetho nu'bu bi dap ra ts'oqui n'da ra ja'i, ya rá 'yehë ra

zithu a baya, ne hingui sä da mba mathøgue nangue yá ts'oqui. ²⁰ Nguetho nu'bu n'da ra ja'i bin yan nangue rá ts'o'yu ra ximhäi, nangue bin xäh rá m hma ma Hmuhu mam pøtehã ra Jesucristo, pe nu'bu da mbengui mahøn'a, hingui sä da bøm bu ja yu ts'oqui mahøn'a a. Ne nubaya man'da xun ts'o da 'yot'e xinda gue'a mi ot' 'bu him mi pãh ra Cristo. ²¹ Janangue'a nu'u to bi mbenc 'bu ya mi d'u mi da ba'a ra hoga'yu, man'da xun ho 'bu hin xtã d'u mi, nguetho bi hyetho rá hogant'edi Ojã 'bu mi sãnbi. ²² Ne bi 'yot'e tengu man t'ot'i: "Tengu'bu n'da ra fo'yo bi zi mahøn'a yá ts'odi xi zani. Ne tengu'bu n'da ra ts'adi bi 'yo mahøn'a ra bõhäi 'bu xin hi."

3

Ra Cristo bi ma majuãni ba eh mahøn'a

¹ Ná yoho na ra søcuã dí ot'ahã ya, ma zi cu'ahã. Ne nu gátho yoho yu søcuã n'dat'a dí m beni man'da ga ben'na ni hogan 'yomfënihu. ² N'damhma guim bëmmbu u yam hma mi ma mam'bet'o u yá pøngahyã Ojã. Ne guim bëmhbã mam hmamhbe dá xi'ahë, ma 'bäi gãhe ma Hmuhu ra Jesucristo, ne ma pørpatehu a. ³ M'bet'o thoho ga pãhmbu 'be'a din ja 'bu rán zegui yu pa. Di nequi 'da yu 'yuspatë da denthoho ra 'yu majuãni, gue'u zãi ot' yá pãhá zehé. ⁴ Ne da 'yena: "Harã gãn yãhu ngue bi xi'ahã ra Jesucristo ba eh mahøn'a, ne hin jam'bu i sä ba ehë. Ne gue'bu go mi 'bu u ndu ma ngurba bõtahu maya'bu thoho, guexta'a i ja, gue'bu go rá mbudi ra ximhäi," da 'yena. ⁵ Pe nu'u 'da i ena, i ena nguetho di pumbëni tho 'be'a bin ja maya'bu, ne hinguin nde da bãdi, ngue bi juah ra ximhäi Ojã nangue ra dãmunt'i. Nguetho xi 'yot' Ojã mahets'i ne ra ximhäi nangue rá m hma. Ne bi japi bi bõx pu ja ra dehe a ra häi, ne gue'a ra dehe in 'yot' ra häi. ⁶ Pe guet'a ra dehe bi juah ra ximhäi mi ja, ngue bi mbunt'i. ⁷ Ne nuya mahets'i ne ra ximhäi ngue i ja ya, Ojã i sãnni di juadi mahøn'a. Pe i tøm'i da zøn ra pa ngue bi ma ba penh ra sibi ua ja ra häi, gue'a ran unbi da 'yot'a Ojã a nangue yu ts'om'bäi. ⁸ Ma zi cu'ahã, hin ga pumbëni thohã ngue nu'a dí emfã n'da mahuãhi njeya, da zá da 'yën Ojã n'dapa tho bu nam bën a, ne nu'a dí emfã n'dapa thoho, da zá da 'yën Ojã n'da mahuãhi njeya bu nam bën a. ⁹ Ne hingui dãnhyëi Ojã tengu im man i 'da, guemhma da 'yot'e 'be'a bi ma da 'yot'e. Pe i tøgabah Ojã da zõni ga coh ma mbuihu, nguetho in nde xinga n'da dam 'behmbu. ¹⁰ Pe nu'bu bá eh ra Hmu, tengu'bu ba ë'a n'da ra bë 'bu bin xui, hinga mfãdi 'be'a ma ora da zõhø. Ne di juadi gátho u di nequi mahets'i, emme din thoni ndøspi, ne gátho 'be'a i ja da mbunt'i ngue nám pa. Ne gátho ra häi, ne gátho 'be'a bi 'yot' yu ja'i ua ja ra häi, gátho din

zø u. ¹¹ Janangue'a nte man ts'o da bæn ma mbũihũ, nε thocpa thoho gan numansuhũ Ojã, nguetho dí pãhmbũ da mbãnt' ra ximhãi ra sibi. ¹² Nε nuya dín dõmdahũ da zøn ra pa bi man Ojã, ngue da 'yuh mahęts'i, nε dim 'bēdi gãtho jabũ. Nε dín hyęgui 'bē'a gãtho i ja nangue ra sibi. Nε dí xõnhdũ dín ja n'dihi a. ¹³ Nguetho dí tõmdahũ ma'da'yo mahęts'i nε ra ximhãi, tengu bi ma majuãni Ojã, ngue dín zãm bũ ran ho. ¹⁴ Janangue'a, ma zi cu'ahũ, nu'bũ dí tõmhbũ ngue dín ja, ga humbi gan nde da numanhøjũ ra Cristo 'bũ bá ęhę da 'yõt' ran ts'ut'abi. Nε nte man ts'oni, nε nte man dupate da dıngahũ 'bũ bá ęh pũya. ¹⁵ Nε gam bęmhbũ ngue i set rá mbũi Ojã, i tõi mi dim põi'ũ 'bũcua ja ra ximhãi. Tengu thoho bi 'yot'ahũ ma zi cuhũ ra Pablo nangue rán 'yomfęni bi un Ojã. ¹⁶ Nε mbe gãtho yá søcuã bi 'yo't'i im ma tengu dí ot'ahũ ya. Pε xũn hęi da fãdi 'bē'a nam bõn'i 'da yũm hma bi 'yo't'a ra Pablo. Nε 'bũ'i 'da him bin xãdi nε him bin zãm bũ ja ram hma. Janangue'a nu'bũ sä im man'a rá t'ohni ra Pablo, ogue mi'da yá t'ohni Ojã, pε hinga gue'a bũ na hma. Nε gue'a im 'bē'i 'da a. ¹⁷ Pε nu'ahũ guí pãhmbũ ngue ngubũ da 'yõt'i 'da yũ jã'i. Janangue'a gam fãhmbũ hin da zix'ahũ bũ rá 'yu Ojã gmi zãmhbũ, guerpũ i yã u yũ jã'i i honse yũm hmanse. ¹⁸ Pε man'da damí pãhmbũ rá mate ma Hmuhũ ra Jesucristo, nε ma pørpatehũ a. Nε nu'a ga ęspahũ a ya, nε gãtho yũ pa mazãi. Nε gue'a gam bęmhbũ a ya. Hõnt'a dí xi'ahũ ya.

1 XUUA Ná n'da ra söcuá bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ram Hma ngue di 'dajü ra 'da'yote

1 Nu'a mí 'bü 'bü rá mbüdi thoho, gue'a dá hēthe ma dáhe, ne dá øhmbe a bi ma, ne dá nuhe xun ho, ne dá thähmbe ma 'yēhe. Ne gue'a ra Jesucristo a, rá m Hma Ojā ngue bi ma di 'dajü ra 'da'yote. 2 Nguetho nu'a di 'dajü ra 'da'yote bin 'yuse gue bin ja'i, ne dá nuhe, janangue'a di mamhbe majuāni a bin ja, ne dí xi ahü ya gue zá xmi 'büi ne zái dim 'büi. Mam bi 'bühmi rá Ta nguetho n'dat' Ojā a, ne bin 'yuse ua di 'bühmbü. 3 Ne nu'a dá nuhe ne dá øhmbe a bi ma, gue'a dí xi ahe a ya, n'dahma ne'ahü gui pähmhü a, ne gätho dan yāmanhohü a ra Ta ne rá Ts'unt'ü ra Jesucristo. 4 Guehna dí ot'ahü na ya, n'damhma ne'ahü din ja ahü ran johya xun ho.

Nu Ojā ran Nequi a

5 Nu'a Ojā ran Nequi a, nde da ma xun hotho a, ne hin'yü rá 'bexui nangu'e'a. Ne gue'a ram hma bi xije ra Jesucristo, ne gue'a dí xi'ahü a ya. 6 Sä dí emhbü dí yāmanhohü ra Jesús, pe nu'bü guexta'á dí 'yohü bü ja ra 'bexui, dí fehniü 'bü, nguetho hín dí øthü a rán säui a majuāni. 7 Pe nu'bü majuāni dí 'yohü bü ja ran nequi guerpü 'bü Ojā, hin'yü 'be'a ga ähmü bü, ne dí yāmanhohü a 'bü, ne nu rá ji ra Jesús rá Ts'unt'ü Ojā, thocpa thoho i thugahü gätho ma ts'oquihü a. 8 Pe nu'bü sä dí emhbü hin'yü gahü ra ts'oqui, dadín hyäzchehü 'bü, nguetho hin dá cü't' ma mbühü a majuāni. 9 Pe nu'bü ga mamhbü ma ts'oquihü, gue hingui ho dá øthü, da zá di pungahü Ojā nange ra Cristo bi gut'i, ne da mbercahü gätho ran ts'o, tengu mim ma. 10 Pe nu'bü sä dí emhbü hin te dá øthü yü ts'oqui, di nubethāniü Ojā 'bü, nguetho bi 'yēn Ojā gätho bi 'yot' yü ts'oqui. Pe xingui ts'ü dí cü't' ma mbühü ram hman a 'bü.

2

Ma hocpatehü a ra Jesucristo

1 Ma zi t'ühni ahü gue dyü 'yēc'yēihü, dí ot'ahü ra söcuá i ja ua, dadí hec'ahü hin gui 'yøthü yü ts'oqui. Pe nu'bü ga øthü n'da ra ts'oqui, gue him majuāni dí numanhohü, pe di 'bähmbü ma Hocpatehü din hocpau bü 'büh ra Ta, ra Jesucristo, ra Hocjā'i a. 2 Nguetho gue'se a ran t'unni a di hoga ma ts'oquihü. Ne hinga høngdahü in nde di hogahü, pe gätho yü ts'oqui ja ua ja ra ximhäi in nde di hoqui nangu'e bi du ra Cristo. 3 Nu'bü majuāni dí øthü ü yün t'ēdi Ojā, da zá ga pähmü gue di yāmanhohü a büya. 4 Pe sä ēn i 'da: "Dí paçä Ojā," ēn ü, pe fehni ü ne

hingui ørpa yän t'ēdi, ne hin di cü't' rá mbüi a majuāni. 5 Pe nu'bü i øt'a man Ojā n'da, hinga ndetho bi huēc Ojā n'da 'bü, pe bi bømanho a bi 'yørpe. Ga xi ahü ya 'berpü dán zá ga pähmü 'bü majuāni dí 'bühmbü a ra Cristo. 6 Nguetho nu'bü ēn'a n'da gue i 'bühmi ra Cristo, "jatho ga øt'ä tengu bi 'yot' ra Cristo," da 'yēn'se 'bü. 7 Ma zi cu ahü, nu ran t'ēdi dí ot'ahü gue dan huēhü, him ma'da'yo a, pegue guet'a ram hma mbüdi bi sijü maya'bü, 'bü ra mbüdi thoho dá pähmü ra Cristo. 8 Pegue tengu 'bü ma'da'yo a, nguetho janaguehya dí øthü ya tengu bi 'yot' ra Cristo. Nguetho bi dü'mi di 'uegahü ra 'bexui ma mbühü ra nyot'i majuāni. 9 Nu'bü sä ēn'a n'da i 'berpü ja ran nequi, ne i san rá cu, pe guexta bü ja ra 'bexui i 'bü 'bü. 10 Ne nu'a to'o di huēc rá cu, bin zá m bü ja ran nequi a, ne nu'a hin hapü da danc'a. 11 Pe nu'a to'o san rá cu, i 'berpü ja ra 'bexui a, ne i zá m bü. Hingui sä da badi nda'a xun ho, nguetho bi 'berpa ran 'yomfēni a ra 'bexui. 12 Dí ot'ahü ma zi t'ühni ahü, nguetho dí pädi xü pun'na ni ts'oquihü, bi hoc'ahü ra Cristo. 13 Ne nuya 'da ahü dyü dāc'yēihü, dí ot'ahü nguetho dí pädi gui pähmü a mí 'büi gue'bü rá mbüdi thoho. Ne 'da ahü gyü ts'unt'ahü, dí ot'ahü nguetho dí pädi gá täfü ra zjthü. Ne xø dí ot'ahü ya gätho ahü ma zi t'ühni ahü, nguetho gätho gahü dá pähmü ra Ta. 14 Ne xø dí ot'ahü, dyü dāc'yēihü, nguetho dí pädi gá pähmü a mí 'büi gue'bü rá mbüdi thoho. Ne xø dí ot'ahü gyü ts'unt'ahü, nguetho dí pädi i ja ni ts'ediü gá täfü ra zjthü, nange ram hman Ojā thocpa thoho guim bēmhbü. 15 O guidí hohü rá pähä ra ximhäi, gue hin gui 'yot' ni pähä zehēhü. Nguetho nu'bü dadí ho ma pähä zehēhü, hin dadi hohü Ojā 'bü. 16 Nguetho nu'ü yü pähä ra ximhäi, gätho him bi zän Ojā ü, 'be'a gä di ho ní ngøc'yci n'da, ne ní dá n'da di ho 'be'a gätho in nu nde da mbezehe, ne'bü im bēni jase rán 'yomfēni n'da. Pe nu'ü bi nequidü ua ja ra ximhäi ü tengu ü. 17 Pe nu ra ximhäi ní mba bü da guadi, ne'ü yän 'yomfēni ra ximhäi da gua'a. Pe nu'ü ørpa rá pähä Ojā, dim 'būmanho gätho yü pa mazäi.

Ba ēh rán säiui ra Cristo

18 Ma zi t'ühni ahü, rán zēgui ya. Ne xtá øhmbe ngue di nequi n'da rán säiui ra Cristo. Ne nuya bi mbüdi bi nequi xun ngu yü mfäts'ihü a rán säiui ra Cristo. Janangue'a dí pähmü mbe rán zēgui ya. 19 Ne gue'ü 'da xüm bøngua dí 'bühmbü. Pe him majuāni ma mi'yēc'yēihü ü, nguetho nu'bü majuāni ma cühü ü, hin xtá 'ue ü 'bü. Pe bi bøn'ü janangue'a bi 'yuse gue him majuāni ma cühü gätho ü bi bøni. 20 Pe nu ahü bi 'dajü rá Hogandāhi Ojā a ra Cristo. Janangue'a gätho gahü dí pähmü nda'a majuāni. 21 Dí ot'ahü na, pe hin di ēn'i hin gui pähmü a majuāni.

Pe guí pãhmbu a, ne guí pãhmbu hinguin 'youi ra fehni a majuani. ²² Nu'a gue ñna hing ra Cristo a ra Jesús, e gue'a ra ngarpa fehni a, ne rán súiui Ojã a, nguetho i ñna hing rá Ts'ant'u Ojã a ra Jesucristo, ne xingui éç'yeiba a rá Ta buya. ²³ Nguetho nu'a to'o hingui éç'yei ra Cristo rá Ts'ant'u Ojã xinga gue'a Ojã rá Ta i paði. Pe nu'a to'o éç'yei rá Ts'ant'u ne'a rá Ta i parpa a buya. ²⁴ Ne nu'a 'be'a gãtho dá ðhmbu ra mbudi dá pãhmbu ra Cristo, ga thoqui gam bẽmhbu a. Nguetho nu'bu dí thoqui ðim bẽmhbu a, zai dí 'bũmhbu a ra Ts'ant'u ne'a rá Ta buya. ²⁵ Ne bi xijũ majuani dí 'dajũ ra 'da'yote gue a ja ye ne njãm'bu da guadi. ²⁶ Guehna dí ot'ahũ na, nguetho 'bu i 'da in nde da hyã ahũ. ²⁷ Pe nu ahũ, nu'a rá Hogandãhi bi 'dajũ ra Jesucristo bin zãm bu ma mbũhũ a, ne guese a i xãngahũ gãtho 'be'a man Ojã. Janangue'a him mahyoni to'o da xãngahũ yũn thehũ. Ne nu'a i xãngahũ rá Hogandãhi Ojã majuani a, hing ra fehni a. Ne di bẽngahũ dan zãmhbũ bu 'bũh ra Cristo. ²⁸ Ne nuya ma zi t'ahni ahũ, damin zãmhbũ bu 'bũh ra Cristo, n'damhma dan johyahũ 'bu dá nuhũ ne hin ga pes' ma sãhũ. ²⁹ Nu'bu dí pãhmbu gue xũn ho Ojã, nguetho ga pãhmbu gue bim 'bũi ma'da'yo nangue Ojã u to'o gãtho i ðt' ran ho.

3

Yũ t'ahni gahũ Ojã

¹ Dyũ 'yẽç'yeihũ, gam bẽmhbu gue emme xũn ngu rán huçcate ra Ta, ngue bi 'yõt'e ngue yũ t'ahni gahũ a. Janangue'a hingui pãjũ i ten ra ximhãi, nguetho njãm'bu mi pã Ojã. ² Ma zi t'ahni ahũ, nuya yũ t'ahni gahũ Ojã. Ne hinga na urcahũ hague dán jahũ m'bejua. Pe nu'bu bi nequi 'be'a da 'yõrcahũ, dí pãhmbu dan jahũ tengu ra Cristo, nguetho da zã ga pãhmbu hague majuani in ja a ra Cristo. ³ Ne n'da ngu n'dajũ 'bu dí tõmhbu dan jahũ tengu ra Cristo, janangue'a dadin hoc zehẽ ma mbũihũ, din ndehũ da gohi xũn ho tengu ra Cristo. ⁴ Nu'a to'o ðt' ra ts'oqui i festhoho rán t'ẽdi Ojã, nguetho nu'a ra ts'oqui nam bõni ram fẽ'ts'i nangue yũn t'ẽdi. ⁵ Pe di pãhmbu bi zõcua ra Cristo gue di 'berca ma ts'oquihũ. Ne nu'a ra Cristo hin'yũ rá ts'oqui a. ⁶ Nu'bu zai 'bũhmi ra Cristo n'da, hingui nde da 'yõt' yũ ts'oqui a. Pe nu'bu bin zãm bu ja yũ ts'oqui n'da, njãm'bu bi cu't' rá mbũ hague in ja a ra Cristo. ⁷ Ma zi t'ahni ahũ, njon gui jafũ da hyã ahũ, nguetho hõnt'u gue zai ðt' ran ho bi mba mahoqui u ne xũn ho u tengu ra Cristo. ⁸ Pe nu'a zai ðt' ran ts'o, rá 'yẽhe ra zĩthu a. Nguetho nu ra zĩthu zai ðt' ra ts'oqui gue'bu go rá mbudi thoho. Ne gue'a i zõcua ja ra ximhãi rá Ts'ant'u Ojã, gue di ts'onba rá 'befi ra zĩthu. ⁹ Nu'u to'o bim 'bũi mahõn'a nangue Ojã, hingan zai ðt yũ

ts'oqui u, nguetho i hyãxta Ojã yũ ta gue ra hogambũ. Hingui sã din zãm bu ja yũ ts'oqui nguetho bim 'bũi mahõn'a nangue Ojã. ¹⁰ Da zã ga pãhmbu nda'u yũ t'ahni Ojã ne nda'u yũ t'ahni ra zĩthu. Nguetho nu'u to'o bin zãm bu ja ra ts'oqui, ne hin di huçc yũ cu, hing yũ t'ahni Ojã u.

Dan huẽju n'da ngu n'dajũ

¹¹ Nguetho guehna ran t'ẽdi bi siju 'bu rá mbudi dá pãhmbu ra Cristo, ngue dan huẽju n'da ngu n'dajũ. ¹² Ne hin ga õthũ a bi 'yõt'a ra Caĩn gue i hyãxta a rá m 'bãi ra zĩthu ne bi hyo rán 'yohũ. Hanja ngue bi hyo a. Nguetho hingui ho rá mbũi a, janangue'a bi hyo rán 'yohũ ngue xũn ho rá mbũi a. ¹³ Janangue'a, ma zi cu ahũ, hin ga hyonya thohohũ ngue'bu di ugahũ yũ ja'i i ten ra ximhãi. ¹⁴ Pe nuju dí pãhmbu dá sohmbu rá ts'edi ran ðate, ne dá sõmhbu bu ja rá ts'edi ra te. Guehna dí pãhmbu nguetho dadĩ huçc ma mi'yẽç'yeihũ. Nu'a to'o hin'yũ rán huçcate, bin zãm bu ja rá ts'edi ran ðate a. ¹⁵ Nu'a to'o di up rá cu, ra hyodu a. Ne di pãhmbu njo'o n'da ra hyodu i ja ra 'da'yote mazai. ¹⁶ Pe nu ra Cristo bi 'yurcahũ 'be'a njuantho ran huçcate, ngue bi dãse rá te nangueju. Ne jatho nguetho ga õthũ, hin ga su ga dá ma tehu guepũ da zã ga fãx ma cuhũ. ¹⁷ Pe nu'a to'o i ja 'be'a i pe'ts'i, ne i paði hin'yũ 'be'a da hyon a rá cu, ne nu'bu hingui õrpa ran huçcate, hingui bẽni da numanho Ojã a 'bũ. ¹⁸ Ma zi t'ahni ahũ, hinga hõntho gam manthohũ ran huçcate, pe guemhma ga õthũ a.

Dadin johyahũ 'bu dí yãhũ Ojã

¹⁹ Ne nu'bu majuani dí õthũ ran huçcate, janangue dí pãhmbu yũ t'ahni gahũ a Majuani, ne gue'a nan johyahũ bu ja rá hmi a. ²⁰ Pe nu'bu ga juãba zehẽ ma mbũihũ, pe da hyurca ma mbũihũ Ojã, madague'bu i paði 'be'a gãtho dá õthũ, nguetho man'da ja rán huçcate xinda gueju. ²¹ Janangue'a ma zi cu ahũ, nu'bu hin te dí tõmhbu ja ma mbũihũ a xũn ts'o, dadin johyahũ ngue dí pãhmbu dí yãmanhohũ Ojã, ²² ne di 'dajũ 'be'a gãtho dí ãfũ 'bu dí yãhũ, nguetho dí õrpahũ yũn t'ẽdi, ne di õrpahũ gãtho i numanho. ²³ Ne i ja ua yũn t'ẽdi Ojã, gue ga éç'yeihũ rá Ts'ant'u, ra Jesucristo, ne dan huẽju n'da ngu n'dajũ, tengu bi xijũ. ²⁴ Ne nu'a to'o i õrpa yũn t'ẽdi, i 'bũhmi Ojã ne bim 'bũpũ Ojã bu rá mbũi a buya. Ne di pãhmbu dí 'bũmhbu Ojã, nguetho gue'a di bẽngahũ rá Hogandãhi bi 'dajũ.

4

Nda'a rá m Hman Ojã, ne nda'a rá m hman a rán súiui Ojã

¹ Ma zi cu ahũ, hingui sã ga éç'yeihũ 'be'a gãtho nĩm hma embi rá m hman Ojã. Pe i jatho ga pãhmbu 'bu majuani ngue gue'a rá m hman Ojã, uague hin'na. Nguetho xũn ngu yũ hyãte põngahyã i 'youa ja ra ximhãi.

² Nε nu'a jatho ga p̄hmbu nda'a ním hma bi bεnba rá Hogand̄ahi Oja, nu'bu im ma ngue rá Thahni Oja ngue bin ja'i nε gue'a ra Jesucristo a, gue'a ram hma bi bεnba rá Hogand̄ahi Oja a buya. ³ Pε to'o gátho ngue εna hin bin ja'i a rá Thahni Oja gue ra Jesucristo, pε nu'a ra hyáte a 'bu, nguetho bi thocpa rām hman a rān s̄uiui ra Cristo. Xtá øhmbu ngue din 'yo ua rām hma, nε ya i 'yo ua rām hman a ya. ⁴ Ma zi t'uhni ah̄u, yá t'uhnigah̄u Oja. Ya dá tafu u yu hyáte p̄ngahya, nguetho nu'a dí 'buhmbu, man'da ja rá ts'edi a xinda gue'a rān s̄uiui Oja, ngue i 'bucua ja ra ximhái. ⁵ Nu yu hyáte p̄ngahya, yá mbe fi ra ximhái u, nε guecua ja ra ximhái bi nequida yám hman u, janangue'a i ømanho ra ximhái 'be'a im man u. ⁶ Pε nuju yá t'uhnigah̄u Oja. Janangue'a hont'a to'o i pa a Oja i ømanho ma hmamhbu u. Pε nu' u ngue hin yá t'uhni Oja, hingui ømanho ma hmamhbu u. Guepu na p̄hmbu buya nda'a i ten'na majuani, nε nda'a i ten'na him majuani.

Ran huçcate a Oja

⁷ Ma zi cu ah̄u, nde'bu dan huçju n'da ngu n'daju. Nguetho nu ran huçcate bí 'yεpu 'bu Oja. Nε nu'a di huç rá mijá'ui, gue'a bim 'bu ma'da'yo nangue Oja, nε dim p̄hmi Oja a. ⁸ Pε nu'a hin'yu rān huçcate, hingui pa a Oja a, nguetho nu'a Oja ran huçcate a. ⁹ Oja bi 'yurcahu ran huçcate 'bu mambá p̄nhua ja ra ximhái rá 'dats'unt' u bi yanju, n'dahma din jajū ra 'da'yote. ¹⁰ Oja bi 'yurcahu ran huçcate ngue majuani, nguetho bá p̄nhua rá Ts'unt' u ngue bin dāse bi gurca ma ts'oquihu. Nε mada hangu gam bεmhbu Oja, pε njam'bu da zá gam bεmhbu, tengu bu nam bεnju. ¹¹ Ma zi cu ah̄u, nu'bu emme xun ngu rān huçcate bi 'yørgahu Oja, nde'bu neju dan huçju n'da ngu n'daju. ¹² Hingui sá gan nuhu Oja nangue ma dāhu. Pε mfa di bin zām bu ja ma mbuihu 'bu dadín huçju. Nε bi ømanho rān huçcate i ørcahu buya. ¹³ Dí p̄hmbu ngue dí 'buhmbu Oja, nε nu Oja bin zām bu ja ma mbuihu. Guehna dí p̄hmbu, nguetho bi 'daju rá Hogand̄ahi, ¹⁴ neje dí bεn'nah̄u nguetho dá nusche rá Ts'unt' u Oja, nε dí mamhbe majuani bá p̄nh Oja ua ja ra ximhái gue da yanba yá te yu ja'i. ¹⁵ Nu'a to'o im ma ngue rá Ts'unt' u Oja a ra Jesús, nu'a Oja bin zām bu ja rá mbui, nε nu'a ra ja'i xim mi 'buhmi Oja a. ¹⁶ Dín nuhu rān huçcate Oja, nguetho dí εç'yēibah̄u a. Nu Oja ran huçcate a. Nu'a to'o zai εç'yēi rān huçcate Oja, nε'bu zai di huç rá mijá'ui, nu'a i 'buhmi Oja a, nε Oja bin zām bu ja rá mbui a. ¹⁷ Nε nangue dí 'buhmbu Oja dí p̄hmbu xun ho rān huçcate. Janangue'a dan johyah̄u 'bu bi zøn ra pa din ja ran juanbi. Nguetho dí 'buhmbu tengutho ma Hmuhu ra Cristo i 'buhmi Oja, madague'bu guexta

dí 'buhmbu ua ja ra ximhái. ¹⁸ Nu'a to'o i su ran juanbi, i su nguetho hinga na pa di xun ho ran huçcate i ørpa Oja. Pε nu rān huçcate Oja di 'uec'a ra mbidi a. Pε nu'bu dín suhu, dí εmhbu di unghah̄u Oja 'bu. ¹⁹ Dí øthu ran huçcate, nguetho m'bet'o bi huçgahu Oja. ²⁰ "Dí numanho Oja," sá dí εmhbu, pε dadí up ma cuhu. Dí fehnihu 'bu. Nguetho nu'bu hin dadí huç ma cuhu gue zant'a dín nuhu, hague dán zá ga numanhohu Oja gue njam'bu dín nuhu. ²¹ Nε jaua rān t'ēdi Oja, bi xiju: "Nu'a to'o da numanho Oja, pε i jatho ngue nε'a rá cu da numanho, nε di huçqui."

5

Dí tafu ra ximhái nangue ma t'εç'yēihu

¹ Nu' u to'o gátho i εç'yēi gue bin ja'i Oja nε n'dat'a ra Jesucristo a, yá t'uhni Oja u. Nε gátho to'o i numanho Oja nε' u yá t'uhni Oja di huçc' u nguetho n'dat'a Oja yá Ta. ² Nε nu'bu majuani dín numanhohu Oja, nε'bu dí øthu yán t'ēdi, dí p̄hmbu buya ngue majuani dadí huç ma cuhu. ³ Nε nu'bu majuani dín numanhohu Oja, ga øthu yán t'ēdi, nε nu' u yán t'ēdi hingui hēi. ⁴ Nguetho nu' u to'o bim 'bu ma'da'yo nangue Oja bin t'un ra ts'edi rá mbui gue da dap ra ximhái. Nε di tafu rá ts'edi ra ximhái nangue dí εç'yēihu ra Cristo. ⁵ To'o ngue i tap rá ts'edi ra ximhái. Nu'a gue i εç'yēi ngue rá Ts'unt' u Oja a ra Jesús.

Rá Hogand̄ahi Oja di bεngahu rá Ts'unt' u Oja a ra Jesús

⁶ Nu ra Jesucristo bi zocua ja ra hái. Bin xixya ra dehe a. Nε n'dat'a gue bi mbān rá ji 'bu mi du a. Nε hinga hont'a ngue bin xixya ra dehe, pε nε bi mbān rá ji, ngue bi du. Nu'a ra Jesucristo, rá Thahni Oja a. Gue'a im ma majuani rá Hogand̄ahi Oja nguetho hingui sá dim fehni a. ⁷ Hyu u bí 'buh mahēt'i im ma majuani gue rá Ts'unt' u Oja a ra Jesucristo. Nu'a n'da, ra Ta, nu'a n'da ram Hma, nu'a n'da rá Hogand̄ahi Oja, nε n'dat'a im man' u. ⁸ Nε hyu u i urcahu majuani ua ja ra ximhái gue rá Ts'unt' u Oja a ra Jesucristo. Nu'a n'da, rá Hogand̄ahi Oja, nu'a n'da rān xixya ra Jesucristo, nu'a n'da, rān dāte ra Jesucristo. Nε gátho u hyu n'dat'a i urcahu. ⁹ Dí εç'yēihu yám hman yu ja'i 'bu majuani, pε man'da ja ts'edi tho ga εç'yēihu rām hman Oja. Nε bi man Oja gue rá Ts'unt' u a ra Jesús. ¹⁰ Nu'a to'o εç'yēi rá Ts'unt' u Oja, i p̄se mbo rá mbui gue majuani a. Pε nu'a to'o hingui εç'yēi, i nubethani Oja a 'bu, nguetho hingui εç'yēi a bi man Oja nangue rá Ts'unt' u. ¹¹ Nε i jaua a ram hma ngue bi ma, gue Oja bi 'daju ra 'da'yote mazai 'bu má εç'yēihu rá Ts'unt' u. ¹² Nu'a 'buhmi rá Ts'unt' u Oja, i ja ra te ma'da'yo a, pε nu' u hingui 'buhmi rá Ts'unt' u Oja, hingui ja ra te ma'da'yo a.

Dí p̄hmbu dí peshu ra 'da'yote mazai

¹³ Janangue'a dí ot'ahú gyú 'yéc'yéihú a rá Ts'ánt'ú Ojá, n'dahma gui pãhmbú i jajú ra 'da'yote. ¹⁴ Ne dadín johyahú gue dan yãhú Ojá, dí pãhmbú i numanhojú. Ne nu'bú din theui rá pãhá Ojá a dí àhmbú, dí pãhmbú i ømanho 'bú dí yãhú a. ¹⁵ Ne nu'bú dí pãhmbú ngue ømanho, ga pãhmbú gue da 'yøt'a dí àhmbú 'bú. ¹⁶ Nu'bú dín nuhú n'da ma cuhú i øt' ra ts'oqui, ngue him má zã bi hyãx ra ts'o'yu, ga äfú rá mate Ojá nangue a. Nu Ojá búya dí japi ba pengui to'o bi 'yøt' ra ts'oqui. Pè nu'bú 'bo'o má zã bi hyãx ra ts'o'yu, pè hin dí èn ahú ga äfú rá mate Ojá nangue a. ¹⁷ Gätho ú hing yán thehú i øt'a n'da, ra ts'oqui a. Pè ja'bú øt' ra ts'oqui n'da him má zã bi hyãx ra ts'o'yu, janangue'a ga äfú Ojá búya. ¹⁸ Dí pãhmbú to'o gätho bim 'bui ma'da'yo nangue Ojá, hin dín zãm bú ja yú ts'oqui a. Nguetho i fãh rá Ts'ánt'ú Ojá a, ne hingui sä dí 'uec'a ra zĩthu bú 'bú Ojá a. ¹⁹ Ne dí pãhmbú ngue yú t'uhnigahú Ojá. Ne dí pãhmbú i o rá ts'edi ra zĩthu ú gätho mi'da i 'búcua ja ra ximhäi. ²⁰ Nuju dí pãhmbú bi zøcua ja ra ximhäi rá Ts'ánt'ú Ojá, ne nu'a bi jajú dá pãhmbú a majuãni. Ne dí 'buhmbú a majuãni nguetho dí 'buhmbú ra Jesucristo. Ne gue'a majuãni Ojá a, ne gue'a dí 'daju ra 'da'yote ma mbaihú a gue njãm'bú da guadi. ²¹ Ma zi t'uhni ahú, hin ga èc'yéihú yú hyãte ojá. Ne hønt'a dí xi ahú ya.

2 XUUA

Ná yoho ra sɔcuɔ bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ran zɛngua

¹ Nugä dra ɔcuɔ'yei ngɔrpigä, dí pɛnh'na ra sɔcuɔ jaua, grá xisu, nthahni nangue Ojɔ, nɛ guí 'bɛhmbɛ bɛ ni t'ɛhni. Dadí huɛc'ahɛ ngue'a n'dat'a dí tɛnhɔm ram Hma majuɔni. Nɛ hinga hɔngdä dadí huɛc'ahɛ pɛ nɛ'ɛ gätho mi'da ngue i pɔ a Majuɔni. ² Dadí huɛc'ahɛ, nangue'a ram Hma majuɔni bin zɔm bɛ ja ma mbɛihɛ nɛ njɔm'bɛ dim 'bɛpɛ a. ³ Ma zi cu ahɛ, 'da'angu dí m bɛmhɛ a ram hma majuɔni, nɛ dadín huɛjɛ. Janangue'a dí äp Ojɔ ma Tahɛ nɛ'a rá Ts'unt'ɛ ra Jesucristo da gopɛ ni mbɛihɛ a rá mate, nɛ rán huɛcate, nɛ thocpa thoho da hyut'a ni mbɛihɛ.

Ga cohmbɛ bɛ ja rán xädi ra Cristo

⁴ Nugä ɛmmɛ dán johyagä 'bɛ má ɔcä ngue i tɛn'na ram Hman ɛ 'da ɛ ni t'ɛhni, tengu i xijɛ ra Ta. ⁵ Nɛ nuya, grá xisu, nthahni nangue Ojɔ, n'da ran t'ɛdi dí nɛ ga bɛn'ni i. Nɛ him ma'da'yo na ran t'ɛdi gue ga xi i, pɛ tengu thoho bi sijn rá mbɛdi dá pɔhmbɛ ra Cristo, ngue dan huɛjɛ n'da ngu n'dajɛ. ⁶ Nu'a ran huɛcate nam bɔni, gätho ga ɔthɛ yán t'ɛdi Ojɔ. Nɛ gue'a rán t'ɛdi bi sijn rá mbɛdi gue thocpa thoho dan huɛjɛ. ⁷ Guehna dí xi ahɛ na, nguetho xɛn ngu yɛ hyäte i 'youa ja ra ximhäi, ngue i ɛna him bin jɔ'i a ra Jesucristo. Pɛ nu'ɛ häte ɛ, nɛ i tɛn rán suiui Ojɔ ɛ. ⁸ Pɛ jatho gam fämhɛ njon da hyä ahɛ, janangue'a hin dim 'bɛ a xtá pɛhmbɛ. Pɛ dami thojɛ xɛn ho ni 'bɛfiɛ, janangue'a gätho gui tɔhmbɛ 'bɛ'a in nde Ojɔ di 'da ahɛ m'bejua. ⁹ Pɛ nu'a to'o in nde da mispa rán xädi ra Cristo, nu'a hinguin 'youi Ojɔ 'bɛ. Pɛ nu'a to'o copɛ ja rán xädi ra Cristo, nu'a dí n 'youi ra Ta nɛ rá Ts'unt'ɛ a bɛya. ¹⁰ Nu'bɛ da zɔm bɛ n'da ɛna im man rá m Hman Ojɔ, pɛ nu'bɛ hin dí n theui rá m hman ra Cristo, hin ga säyabahɛ bɛ ma ngumhbɛ, xín ga äfu rá m fäts'i Ojɔ nangue a. ¹¹ Nguetho nu'a to i äp rá m fäts'i Ojɔ nangue a, tengu thoho 'bɛ i fäx'ɛ yán t'ɔt'e gue hingui ho.

Dím bɛni ga mba bɛ

¹² ɛmmɛ xɛn ngu 'bɛ'a dí nɛ ga xi ahɛ, pɛ masque hɔnt'a dá huxä ra sɔcuɔ jaua. Nguetho xɔmhma da zä ga mbagä bɛ, gan nu ahɛ bɛ, nɛ dan yɔhɛ bɛ, janangue a hin te ga 'bɛhmbɛ ran johya. ¹³ I pɛnh'na ran zɛngua ɛ yá t'ɛhni a ni juhɛ, nɛ'a nthahni nangue Ojɔ a. Nɛ hɔnt'a dí xi ahɛ ya.

3 XUUA

Ná hyu ra sɔcuã bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Xuua

Ran zengua

¹ Nugã dra ðaç'yei ngurpigã, dí penh'na ra sɔcuã ma zi cu i Gayo, mahuẽqui i. Dadi huẽc'i i nangue ram Hma majuãni dí ẽc'yeiui. ² Dí ãp Ojã dí ja i gui pømmanho, ne di zac ni jã'i, tengu nãn zaqui ni mbui. ³ Ẽmme dán johyagã nangue'e, nguetho bi xicã 'da yu cu bá peng bu guí 'bui, ngue guí ten'na ram Hma majuãni, ne nu'u gãtho guí ɔt'e ðin theui a ram Hma. ⁴ Hin'yu man'da dán johyagã 'bu dí ɔde i ten'na ram hma majuãni u dá xãmbi.

Xun ngu rá mate ra Gayo

⁵ Ma zi cu i, xun ngu ni mate ngue'a gadí jamansu ni cuhu, madague'bu hin guí pã u. ⁶ Nu'u 'da yu cu gue bá peng bu guí 'bui bi ma nangue'e. Nu'bu máam petihe bi xije ngue i ja nin huẽcate. 'Yorqui ts'u ra mate guí fãx'u 'bu bi zøm bu mahõn'a, nguetho yãn sãhu da 'bãx'u yãm 'behni Ojã. ⁷ Nguetho nu'u 'da bi 'behni da mba n'danni da ma nangue ra Jesucristo, ne hin te da 'yãp'u hingui ẽc'yei. ⁸ Janangue'a jatho ga jamansuhu u. Ne nu'bu dí fãxhu u, dí comhu ra 'bẽfi nangue ráam Hman Ojã buya.

Nu ra Diótrefes in hecpate

⁹ Dá penh'na n'da ra sɔcuã bu ja nim petihu. Pẽ nu ra Diótrefes hingui nde da 'yõde 'be'a dí mamhbe, nguetho in nde dim 'bet'o nanguesẽ. ¹⁰ Janangue'a, nu'bu dá mbagã bu, ga xi ahũ 'bu dãm petihu, 'be'a i ɔt'a ra Diótrefes, ngue di c'ãman'uje. Ne hinga hõnt'a, ne hingui sin'u yãm 'behni ya ní nets'i, ne di hecpa u to'o ẽna da zin u, ne i hõn a thi buya.

Im mamanho nangue ra Demetrio

¹¹ Ma zi cu'i, dí xi i, hin ga tenhdũ u yãn t'ɔt'e yu ts'om'bãi, pẽ ga humbi ga tenhdũ yãn t'ɔt'e yu hocjã'i. Nu'u to'o zã ɔt' ran ho, bim 'bui ma'da'yo nangue Ojã. Pẽ nu'u to'o zã ɔt' ran ts'o hingui pã Ojã u. ¹² Pẽ nu ra Demetrio gãtho im mamanho yu cu nangue'a. Ne nu yãn t'ɔt'e gãtho ðin theui a ram Hma majuãni. Nẽcã n'dat'a dí m mangã ngue xun ho a ra Demetrio. Nẽ guí pãdi ngue majuãni dí m mangã.

Rãn zẽgui ran zengua

¹³ Ẽmme xun gu 'be'a ðin nde ga xi'i, pẽ hõnt'a dá huxã ra sɔcuã jaua. ¹⁴ Nguetho xømhma mi ts'ũtho ga mbagã bu ba nu i, ne dan yãui bu. ¹⁵ Ojã da hyut'a ni mbui. I penh'na ran zengua ni amigo 'bucua ne dami zengugahe ts'u n'da ngu n'da u guí 'bũhmbu bu. Nẽ hõnt'a dí xi ahũ ya.

JUDAS

Ra sɔcuə bi 'yo't'a rá 'bäiui ra Jesucristo ra Judas

Ran zengua

1 Nugä drá Judascä, drá 'yçhägä ra Jesucristo, nê man 'yohügä a ra Jacobo Santiago. Dí o't'ahú ra sɔcuə hɔnbú go hapú i 'buh yú 'yçc'yei, gátho ahú ngue Ojá bi huahn'nahú nê ɛmme di huçc'ahú, nê ra Jesucristo di jamansu ahú. ² Nê Ojá dí ndepe di 'da ahú rá mate xán ngu, nê da hyut'a ní mbúihú. Nê thocpa tho man'da gui hyámhbú rán huçcate Ojá.

Yú hyáte xánbate

³ Nu'ahú ma zú cu ahú dadí huçc'ahú, mí ndegä ga o't'ahú nangue 'be'a í pøjú Ojá gátho gahú. Pê díim bêngä ngue n'dan'yo jatho ga xi ahú. Jatho gui yuthú nzambú guin yámhbú a ráim hma ma t'çc'yeihú ngue bi 'dajú Ojá, dyú 'yçc'yeihú, n'damhma njon da zä dí pát'ahú 'be'a guí çc'yeihú. ⁴ Dí xi ahú na, nguetho i 'bú i 'da ú yú hyáte xánbate, gue'ú 'darbú gadím petihú, nê him bi xi ahú ngue xán ts'o im bēni da 'yòt'e. ɛmme xán ts'otho nê hinguin 'yohú Ojá ú. Nguetho sä i çn ú: "Sä gui 'yòthú 'be'a go guim bēnschú, nê hin di un'nahú Ojá nguetho i ja rá mate," sä i çn ú yú hyáte. Him majuani i man ú, nê nu'ú hingui çc'yei ma Hmuhú ra Jesucristo gue'a di mandagahú. Nê nt'ó'ti bú ja ráim Hman Ojá 'be'a ran unbi da nu ú i ma tengu na. Nê Ojá da 'yòt'e tengu bi ma. ⁵ Nuya dí nde ga bēn'nahú 'be'a gá pámhbú nám'bet'o, ngue 'be'a bi 'yòt' Ojá maya'bu. Nu Ojá bi yán ú yú já'i israel gue bi gúcrú ja ra hái Egipto, pē to'o gátho him bi 'yòt'e 'be'a nde Ojá, gátho Ojá bi japi bi du bú ma'ueni ú. ⁶ Nê nu 'da ú yú 'behni mahçts'i mí ja yú ts'edi. Pē m'bejua bi 'beh yú ts'edi 'bú mí ts'on yán 'yomfēni. Janangue'a bá pøm bú mahçts'i guerpú mí 'bú. Nuya Ojá hin di japi da bøm bú ja ra 'bexui guerpú 'búhya. Nguetho nu'ú tengu nthu'ti yú cadena bú, nê da gorú asta gue'bu go da zón ra pa din ja rán ts'embi Ojá nts'utho. ⁷ Nê ú yú já'i mí 'børpú ja ra hnini Sodoma nê ra hnini Gomorra nê yú hnini mbe 'darbú mí jahú, bi 'yòt' ran ts'o. Bi 'yòt' yán 'yomt'ēni, nê yán 'yohú bi 'yørpa ran ts'o yú min 'yohúhú, tengu 'bú ra xisu i 'buhmi, nê yú xisu mí øt'e tengu a. Pē nu Ojá bi juadi nangue ra sibi mahçts'i. Nê nu'a 'be'a bi t'ørpú, Ojá bi 'yuh ra hmēpya 'be'a da 'yørpa yú dádits'oqui. ⁸ Pē madague'bu i ja yú hmēpya 'be'a da 'yòt' Ojá, pē nu yú hyáte xánbate guexta'a i øt'e tengu mí øt' yú já'i bú ja ra hnini Sodoma. I ma guese Ojá i uti 'be'a da 'yòt'e xán ho gue'bu i 'uí, nê i ørpa ran ts'o rá já'izehe. Nê i festhoho yán t'ēdi ra

Hmu mahçts'i, nê di c'aman'ú tho yám 'behni mahçts'i. ⁹ Pē nu ra Miguel rá hmu yám 'behni mahçts'i, hingui øt'e tengu i øt'ú yú hyáte xánbate. Nguetho nu'ú mín junt'ui ra zítu nangue rá já'i ra Moisés xán du, nu'a ra Miguel mí pádi ngue hingui ho 'bú dí yáp'a ra zítu ram hma xán ts'o. Janangue'a bi t'ēm tho ho a ra zítu: "Ojá di hēc'a'i." ¹⁰ Pē nu'ú yú hyáte i man ran ts'o nangue yám 'behni mahçts'i, nê nangue 'be'a gue majuani. Pē nu'ú hingui pádi 'be'a gue majuani. Hønt'a i pádi tengu yú xá'yo nê yú buru, nê i øt'e tengu ú. Pē Ojá di un yán unbi nê di jua ú nangue ran ts'o i øt'ú. ¹¹ Huçcate ú i øt' yú páhá zehē tengutho bi 'yòt'a ra Caín. Nê nu'ú i nde da xánba yú já'i 'be'a gue him majuani, tengu bi 'yòt'a ra Balaam, n'damhma da dāh ra mbeti. Nu'ú i festhoho yán t'ēdi a i ja rá ts'edi di mandagahú, tengu bi 'yòt'a ra Coré. Nê ú da mba ma juadi, tengutho ra Coré. ¹² Nê nu'ú guí øt' nín ts'ihmehú, gue'a ra hmēpya gadín huçjú n'da ngu n'da ahú, nê i søm bú yú hyáte xánbate, nu'ú tengu 'bú i pát'a xán ts'o bú ja ní pahniú. Nê nu'ú xingui ts'ú i pē'ts' yú sä da zi nangue yán johya zehē, nê xinguin bēni 'be'a nam bøn'a ran ts'ihme. Pē nu'ú yú hyáte hin te i ja a di muui, tengutho yú güi hinguin 'youi ra 'ye, nê ran dāhi i tuts'i. Nê nu'ú tengu tho n'da ra za njám'bu zeh yán dāt'o. Tengutho n'da ra za xú 'yot'i bi yòt'e. ¹³ Nê nu'ú yú hyáte xánbate 'bú i yá, i mbafi tengu 'bú ɛmme mahyoni tho ú yám hma. Tengu ra dehe bú ja ra dādejá ngue ɛmme di hj 'bú i en ran dāhi, pē hønt'a 'be'a xán ts'o mín 'youi ra dehe bi zopú ndendejé. Nê nu'ú hingui sä da 'yut ra 'yu n'da nguetho tengu yú sø bi dāgi, hin din ja ran yot'i mahøn'a, da gohi ra 'bexui mazai. ¹⁴ Nu'a ra Enoc bim pøngahyá maya'bu 'be'a nín juāni da nu a n'da ngue i øt'e tengu i øt'ú. Nu'a ra Enoc, ná cut'a a ráim bom'bet'o ra Adán, bi ma: "Dami 'yømhbu ya 'be'a da 'yòt' ra Hmu mahçts'i. Ba çhe din 'yohú yú miyone tho ho ú yám 'behni mahçts'i, ¹⁵ ngue di juānba ú gátho ú i øt' ran ts'o. Nê di unbi nangue 'be'a hingui ho bi 'yòt'ú, nê bi man ran ts'o nangue Ojá gátho ú ngue him bi 'yçc'yei Ojá." ¹⁶ Nê nu'ú yú hyáte xánbate i saní nangue dí øt' mam 'búihú tengu i nde Ojá. Nê i ma ɛmbi ngue'a n'da ra já'i rá ts'oqui a 'be'a nám 'bú ú. Nu'ú i øt' ran ts'o tengu i ndese rá mbú ú, nê din 'yçzehe. Nê i xih rán ho ú mí'da yú já'i ngue i honi 'be'a i ndese.

Nu ra Judas bi zqm yú 'yçc'yei nê bi xifi 'be'a da 'yòt'e

¹⁷ Pē nu'ahú ma zú cu ahú, dadí huçc'ahú, o gui pumbēniú 'be'a bi man ú yú 'báihú ma Hmuhú ra Jesucristo. ¹⁸ Ya bi xi ahú ngue dim 'bú i 'da, gue'bu rán zegui, ngue da den'nahú nê da 'yòt' ran ts'o i ja bú mbo yú mbú ú nê gue'a bi si ahú. ¹⁹ Nê nu'ú yú hyáte

di dæmp ɥ yɥ 'yɛc'yɛi din junt'i. Pɛ i sänzɛhɛ 'bɛ'a i øt'e, nɛ hinguin 'yohɥ rá Hogandǎhi Ojǎ ɥ. ²⁰ Pɛ nu'ahɥ ma zɥ cu'ahɥ, o guí øthɥ tengu i øt' yɥ hyäte, pɛ dami tɛnni xɥn ho ni t'ɛc'yɛihɥ him ma thǎspi, nɛ gue'a dán te ni mbuihɥ a bɥya. Nɛ dami japi di manda ahɥ rá Hogandǎhi Ojǎ 'bɥ guí yǎhɥ Ojǎ. ²¹ Dami 'yøthɥ ram 'bɥi xɥn ho ngue din theui rán huɛcate Ojǎ, nɛ dami tømhbɥ a ra pa ba ɛh ra Jesucristo ma Hmuhɥ, din ja rá yembui nanguejɥ nɛ di 'dajɥ ra temazǎi. ²² Dami japi da 'yɛc'yɛi to'o di 'yon yú mbui nangue Ojǎ. ²³ Dami yǎm bɥ ja ran ts'o, tengu tho 'bɥ gǎ yǎm bɥ ja n'da ra sibi. Nɛ din ja ni yembui nangue ɥ 'da, pɛ damin jamansusɛ ngue hin gui 'yøthɥ yɥn ts'o tengu i øt'ɥ. Dami samhɥ 'bɛ'a i øt'ɥ gue bi ts'on yú mbui ɥ.

I ɛspa Ojǎ ra Judas

²⁴ Nu'a Ojǎ i ja rá ts'ɛdi di jajɥ hin ga øthɥ yɥn ts'o, nɛ di dǎjɥ bɥ ja rá hmi mahoqui tho ma mbuihɥ. Nɛ ɛmmɛ din jajɥ ran johya bɥ. ²⁵ Hønt'a n'datho Ojǎ i 'bɥi, nɛ hønt'a i pǎdi xɥn ho. Nɛ di pøjɥ nangue 'bɛ'a bi 'yøt'a ra Jesucristo ma Hmuhɥ. Nɛ nu'a Ojǎ i ja rá nujxte thoho, nu'a ra Hmuts'ɛt'abi, nɛ di manda 'bɛ'a gǎtho i ja a rá ts'ɛdi, nɛ gǎtho mí ja, nɛ i ja ya, nɛ din ja mazǎi. Nɛ hønt'a dí xi'ahɥ ya.

APOCALIPSIS

Rán t'uti ra Jesucristo bi nu ra Xuua

Rám hman ra Jesucristo bi sih ra Xuua

¹ Nu'a Ojã bi 'yut yá 'yẽhẽ i 'bucua ja ra hái. Janangue'a nu ra Jesucristo bá pẽhna n'da rãm 'behni mahẽts'i bi 'yurcã dra Xuuaagã, rá 'yehẽgã, 'be'a dín ja. ² Ne nugã dra Xuuaagã dí o't'ã ya 'be'a gãtho dín nugã, ne'a rãm hman Ojã ne'a rãm hman ra Jesucristo i xiqui. Gãtho dí o't'ã ngue da fãdi 'be'a majuãni dín ja. ³ Dín johya gãtho to'o da man'a 'be'a nt'o't'i ua ja ra sœcuã. Ne dín johya to'o gãtho da 'yode 'be'a dín ja. Ne dín johya 'bu da 'yot'e 'be'a gãtho i mangua ja ra sœcuã, nguetho him maya'a dín ja 'be'a gãtho nt'o't'i ua.

I t'orpa ra sœcuã yu 'yẽc'yẽi bu ja yoto yu hnini

⁴ Nugã dra Xuuaagã dí ot'ahũ ra sœcuã gãtho yu 'yẽc'yẽi dim peti bu ja yoto yu hnini bu ja ra hái Asia. Ojã dí jãp ahũ ne da hyut'a ni mbũihũ, guet'a Ojã i 'bui ne mi 'bui, ne guet'a dim 'bui mazãi. Ne rá Hogandãhi Ojã i juadi xũn ho rá ts'edi, gue i 'bũpũ hapũ dí manda rá ts'edi Ojã, i pen'nahũ rán jãpi. ⁵ Ne bí pen'nahũ rán jãpi a ra Jesucristo, ne da hyut'a ni mbũihũ. Nu'a ra Jesucristo zãi i mam majuãni, ne rá mbũdi bi dãmbeñi 'bũ mi du, ne dim hmuts'ut'abi ne di manda gãtho yu ts'ut'abi gue i 'bucua ja ra hái. Nu'a di huẽgahũ ne bi yãnjũ nangue ma ts'oquihũ, bi mberca ma mbũihũ nangue ran ts'o, nangue rá ji bi mbãm 'bũ mi du bu ja ra pont'i. ⁶ Nu ra Jesucristo bi 'daju ra ts'edi dan ts'ut'abihũ ne dam mbãjãhũ ga ørpahũ rá 'befi bu i ja rá ts'edi Ojã rá Ta. Ne nu'a ra Jesucristo dín ja rá nuĩxte ne rá ts'edi hõn'bu ga njãm'bu mazãi. Ne hõnt'a gam bẽmhbu a ya. ⁷ Nuna ra Jesucristo guet'a ba ẽhẽ ban 'yohũ yu güi, ne gãtho yu jã'i da nu. Ne gãtho to'o bi ẽcpi da nu, ne gãtho yu jã'i i 'bucua ja ra ximhãi ẽmme dín ja ra dumbui 'bũ bi nu a. Majuãni njabũ dín ja 'bũ bá ẽhẽ. Ne hõnt'a gam bẽmhbu a ya. ⁸ Nu ra Cristo bi 'yẽna: "Nugã ra mbũdi dãm 'bucã, ne njãm'bu him mi 'bucã," ẽn'a ra Hmu mahẽts'i nuĩxte rá ts'edi, nu'a i 'bui ne mi 'bui, ne i 'bui mazãi.

Ra Xuua bi nu madã rá ts'edi ra Cristo

⁹ Nugã dra Xuuaagã, ni cuju nangue ra Cristo, dí ot'ahũ ra sœcuã ya. Nuju dí comhbũ yũn ẽnbi guín nuhũ nangue dí ẽc'yẽihũ ra Hmu mahẽts'i. Nu'a Ojã dí manda bu ja ma mbũihũ, ne ra Jesucristo bi 'daju ra ts'edi ngue hin dadĩ xõmbũihũ 'be'a dí nuhũ. Ne nugã dra Xuuaagã dí ofãdigã bu ja ra hái Patmos, n'da ra t'uhãi i ja bu ja ra dehe nguetho dím mangã rãm hman Ojã ne dí mangã nangue ra Jesucristo. ¹⁰ Nu'a ra pa

domingo dán ya 'be Ojã, ne 'bex bi bẽngã a rá ts'edi rá Hogandãhi Ojã. Ne dá õcã n'da ra nde bu ja ma xũthã tengu'bu n'da ra thũxi, ẽmme nts'edi toho. ¹¹ Ne nu ra nde bi 'yẽna: "Nugã dra mbũdigã ne hinjãm'bu ngue him mi 'bucã, ne zãi dí 'bucã." Ne nu'a ra nde bi xicã, bi 'yẽna: "Gui 'yo't' ya 'be'a gãtho gui nu, ne gui penpũ 'bũh yu 'yẽc'yẽi, gue'ũ dim peti bu ja yoto yu hnini bu ja ra hái Asia, guerpũ ja ra hnini Efeso, nepũ ja ra hnini Esmirna, nepũ ja ra hnini Pẽrgamo, nepũ ja ra hnini Tiatira, nepũ ja ra hnini Sardis, nepũ ja ra hnini Filadelfia, nepũ ja ra hnini Laodicea." ¹² Ne nugã dra Xuuaagã 'bex dá nyguin ngue dín nde ga nugã to'o bin ya. Ne dá nugã yoto yu lámpara ngue ra oro yá gua. ¹³ Ne dá nugã i 'bã inde bu ja yu lámpara ra Cristo, ngue'a bin jã'i ua ja ra ximhãi, mi he ra pahni xãm mba, i sørpũ ja yá gua, ne man thu't'i rá tãya n'da ran gũt'i ngue ra oro. ¹⁴ Nu'ũ yú xtã tengu ra t'axca xidẽ'yo, ogue tengu ra t'axcãse. Ne nu yú dá ẽmme bi hyãt'i tengu'bu n'da ra sibi i sũ. ¹⁵ Ne nu'ũ yú gua, ẽmme di fẽxni tengu ra xit'ẽgui ra bronco di hoc ra sibi ne i pa nthãmmi xũn ho. Ne nu'a rá nde tengu yu dãthe xũn ngue ne nts'edi dí hĩ. ¹⁶ Ne mi o rãn 'yẽi yoto yu sũ, ne bi bõxpũ ja rá nde tengu n'da ra espada i yoho yá he't'i ngue dín juãnbate. Ne nu'a rá hmi ẽmme bi fẽxni tengu rá ts'edi ra hyadi 'bũ bi hyuxyadi. ¹⁷ Ne nu'bu má nugã, dá tãngã bu ja rá gua tengu'bu ya xtã tugã. Pẽ nuna bi dosca rán 'yẽi ne bi xiqui: "Yo guín su, nguetho nugã dra mbũdigã ne dran zẽguigã, ne hinjãm'bu him mi 'bucã. ¹⁸ Nugã zãi dí 'bui, guecã dá tugã pẽ nuya guí nu dí 'bucã ya, ne dam 'bucã mazãi hõn'bu ga njãm'bu. Ne i ja ma ts'edi gue dadĩ manda hapũ i pa ẽ xũn du. I jagã ran sogui ngue ga xocpa ẽ 'da, ne ga jurpa ẽ mi'da." ¹⁹ Ne bi xiqui, bi 'yẽna: "Dami 'yo't' ya 'be'a gãtho guí nu ya, ngue gãtho i ja ya, ne'ũ gãtho dín ja m'bejua. ²⁰ Ga xi a 'be'a ní hmepya i ja bu man 'yẽi, ngue yoto yu sũ ne'ũ yoto yu lámpara ngue yu oro yá gua. Gue yoto yu sũ, rá hmepya ẽ yoto yuam 'behni mahẽts'i, gue di zẽ'ũ dim peti bu yoto yu hnini, ngue 'da'a n'danni yu hnini i 'bui. Ne nu'ũ yoto yu lámpara rá hmepya ẽ yoto yuam peti yu 'yẽc'yẽi hapũ zãi dim peti."

2

Ram hma da hman bu ja ra hnini Efeso

¹ Nu'a ra nde bi xicã ngue ga o't'a n'da ra sœcuã, ga undã a ram 'behni ngue i fãx ẽ yu 'yẽc'yẽi bu ja ra hnini Efeso. Ne nu'a ra sœcuã da hman bu 'bũh yu 'yẽc'yẽi. Nu yãm hmanse a gue i 'yo inde bu ja yoto yu lámpara, ne i o rãn 'yẽi yoto yu sũ. ² Ne nu'a ra nde bi xĩ'ũ yu 'yẽc'yẽi bu, bi 'yẽna: "Dĩ pãcã 'be'a gãtho gã 'yõthũ bu, ne dí pãcã hangũ nangu ra 'befi gã 'yõthũ. Ne dí pãcã

gue hin gán xõmbõi nanguie ni 'bëfihũ. Nê dí pãçã nguie xingui ts'ũ gadi jafũ da 'yõt' ran ts'om'bãii n'da. Nê gá 'yãnhũ da yãm hman u to'o ẽna yá 'bãihũ ra Cristo, nê gá pãhmbũ yũ hyãte thoho u. ³ Nê dí pãçã gue hin gán xõmbõihũ ran unbi gá nuhũ, nê ra 'bëfi gá 'yõthũ nanguie gá 'yẽc'yëigahũ, nê xingui ts'ũ gá 'yẽ'ts' ni t'ẽc'yëihũ. ⁴ Pê i ja ahũ ts'ũ gue hin dí numanhogã, nguie gá 'yẽ's'hũ ts'ũ a guí bẽnjũ ya nê hín gadín huẽjũ. Nê hin guín jahũ bũ 'bũ ra mbũdi thoho gá 'yẽc'yëigahũ. ⁵ Dami bẽmhmbũ ya hangũ na ngu bi gã'a ni t'ẽc'yëihũ 'bũ gmí 'yẽ's'hũ a gní bẽnjũ nê gá 'yẽ'ts' nin huẽcatehũ. Dami pãh nin 'yomfẽnihũ ya. Dami thoju a gmí õthũ rá mbũdi thoho. Pê nu'ũ guexta'a guí õthũ, ga 'uacã n'da ra lámpara 'bũ, nê him man ga ja ahũ tengũ'ũ ra lámpara bũ guí 'bũhmbũ, 'bũ hin gui hoc nin 'yomfẽnihũ. ⁶ Pê i ja ahũ 'bë'a xũn ho ts'ũ, nguetho n'dat'a díim bẽmhmbũ gue hin díim numanhohũ a i õt'ũ yũ nicolaitas. ⁷ Nu'ũ i ja ni zaguhũ, guí 'yõhmbũ 'bë'a da xi ahũ a rá Hogandãhi Ojã gãtho gyũ 'yẽc'yëihũ. Nê nu'ũ to'o hin da thãpi nanguie ran ts'o, ga undã ran t'ẽdi da za yũn dat'o bũ ja ra za t'ẽmbi rá za ra temazã, gue i 'bãpũ 'bũ Ojã," bi 'yẽn'a ra nde bi zoqui.

Ram hma da hmam bũ ra hnini Esmirna

⁸ Nê xõ bi 'yẽngui: "Nuya gui 'yorpa ra sõcuã ram 'bëhni gue i fãx yũ 'yẽc'yëi bũ ja ra hnini Esmirna. Nê gui xifi gue mam hmangã, guecã mi 'bucã 'bũ ra mbũdi thoho nê dam 'bucã mazã, nugã dá tugã nê dá ndants' mahõn'a nê dí 'bũhya, guí 'yẽna. Nê nu'a ra sõcuã da hmam bũ 'bũh yũ 'yẽc'yëi bũ ra hnini Esmirna." ⁹ Nê ẽn'a ra nde: "Dí pãçã 'bë'a gãtho nín unbi guí sãhũ nanguiecã. Nê dí pãçã gue gyũ hyoyahũ bũ ja ra hãi, pẽ xũn ngu i ja ahũ nanguie Ojã. Nugã dí pãçã gue dí c'aman'ũ ahũ 'da yũ judío gue ẽnse majũani yũ judío u, gue nde da ma yú t'ũhni Ojã u. Pê him majũani yú t'ũhni Ojã u, pẽgue rãm peti ra zĩthu a i õt'ũ. ¹⁰ Nê 'yo guí suhũ ran unbi gue mi ts'ũtho din ja ahũ. Gui 'yõhmbũ ya 'bë'a din ja ahũ, nguie gui nuhũ rán ts'ãte ra zĩthu nu'ũ da jo ahũ 'da ahũ. Nê 'dët'apa guin nuhũ yãn unbi. Nê nu'ũ hin gui 'yẽ'ts' ni t'ẽc'yëihũ madague'a guí tuhũ, gá tãhmbũ xũn ho a ra te 'bũ. ¹¹ Nu'ũ i ja ni zaguhũ, guí 'yõhmbũ ya 'bë'a i xi ahũ rá Hogandãhi Ojã gyũ 'yẽc'yëihũ. Nê nu'ũ to'o hin da thãpi nanguie ran ts'o, hin da mba bũ ja ran unbi mazã, nê hin dí unba a ná yoho ran datẽ," bi 'yẽn'a ra nde bi xiqui.

Ram hma da hmam bũ ra hnini Përgamo

¹² Nê bi xic mahõn'a ra nde, bi 'yẽna: "Nuya gui 'yorpa ra sõcuã ram 'bëhni nguie i fãx u yũ 'yẽc'yëi bũ ja ra hnini Përgamo, gue da mam bũ 'bũh yũ 'yẽc'yëi. Nê gui 'yo'ti 'bë'a dí mangã gue i jagã ra espada yoho yú het'i. ¹³ Nugã dí pãçã 'bë'a guí õthũ hapũ guí

'bũhmbũ, guerpũ dí manda ra zĩthu. Nê dí pãçã gue hin gá hyẽhmbũ ni t'ẽc'yëihũ, xingui ts'ũ gá cõnjũ nu'ũ mi mba ntho bũ a ma hoga'yẽhẽ ra Antipas, guerpũ 'bũh ra zĩthu. ¹⁴ Pê i ja ahũ ts'ũ a gue hin dí numanhogã, nguetho i 'bũ i 'da ahũ i tẽn rán xãdi ra Balaam, nu'a ran 'yohũ gue bi xãnba ra Balac 'bë'a da 'yõt'e gue da hyãt'ũ yũ israel. Nu ra Balac bi xih yũ jã'i da dẽn yãn gopa yũ hmite, nguie da zi 'bë'a bi mbõspa u, nê da 'yõt' ran 'yomt'ẽni. ¹⁵ Nê i 'bũ i 'da ahũ gue hingui nde da 'yẽ'ts' yũn xãdi yũ nicolaitas, nê hin dí numanhõ 'bë'a õt'ũ. ¹⁶ Jananguie'a dami pãh nin 'yomfẽnihũ. Nê nu'ũ hin'na, ga mbagã bũ n'dihi nê ga sũ'ũ nanguie mam hmangã, tengũ ra espada gue i põm bũ ma ndegã," bi 'yẽn'a ra nde gue bi 'yẽh mahẽts'i. ¹⁷ Nê bi thoqui bi xiqui, bi 'yẽna: "Nê to'o i ja yũ zagu, da 'yõde 'bë'a xi'a rá Hogandãhi Ojã yũ 'yẽc'yëi. Nê to'o hin da thãpi nanguie ran ts'o, ga undã ra manã mahẽts'i gue nt'ãgui. Nê ga undã n'da a n'da ra do xũn t'axi guerpũ nt'o'ti ma'da'yo rá thuhu zehẽ. Nê xinga gue'ũ mi'da yũ jã'i da bãdi 'bë'a nt'o'ti bũ, hõnt'a to'o da hyãni," ẽn'a ra nde bi 'yẽh mahẽts'i.

Ram hma da hmam bũ ra hnini Tiátira

¹⁸ Nê bi xic mahõn'a, bi 'yẽna: "Nuya gui 'yorpa ra sõcuã ram 'bëhni gue i fãx u yũ 'yẽc'yëi bũ ja ra hnini Tiátira, gue da hmam bũ 'bũh yũ 'yẽc'yëi. Gui 'yorpi 'bë'a dí mangã rá Ts'unt'ũgã Ojã, gue i sõ ma dá tengũ ra sibi i the, nê nu'ũ ma gũa dí fexni tengũ n'da ra bronze ra xit'ẽgui gue i pa nthãmmi xũn ho. ¹⁹ Dí pãçã 'bë'a gãtho guí õthũ nê dí pãçã gue i ja nin huẽcatehũ nê majũani guim bẽnjũ, nê ja a ni t'ẽc'yëihũ xũn ho. Nê dí pãçã gue guí õthũ xũn ho rá 'bëfi Ojã, nê hin gán xõmbõihũ. Nê man'da xũn ho guí õthũ ya xinda gue'ũ ra mbũdi tho gá 'yẽc'yëihũ. ²⁰ Pê i ja ahũ ts'ũ a hin dí numanhogã, nguetho gadi jafũ in xãnbate bũ n'da ra xisu, ra Jezabel, gue'a i ẽnse rá põngahyã Ojã. Pê nu'a i xãnba yũ 'yẽc'yëi bũ da dẽn yãn ts'ihme yũ hmite, nê i xãnba ran 'yomt'ẽni. ²¹ Nugã dá tõ'mi a ra xisu nguie xtí pãh rán 'yomfẽni, pẽ hingui nde, i nde di thocta a ra ts'on'yomfẽni. ²² Jananguie'a ga un ran unbi nts'ẽdi, gue din hyẽn'na ra xisu, nê'ũ gãtho to'o i tenni da nu ran unbi nts'ẽdi gue ga undã. Nê din jabũ ga õt'ã nu'ũ hin dí pãh yãn 'yomfẽni u nê hin da hyẽh ran ts'o i õthũ a ra xisu. ²³ Nê nugã ga ho gãtho yú t'ũhni a ra xisu, guerpũ da bã gãtho yũ 'yẽc'yëi gue dí pãçã yãn 'yomfẽni yũ jã'i, nê dí pãçã 'bë'a gãtho in nde yú mbũ u. Nê ga cos'ahũ 'bë'a gá 'yõthũ n'da ngu n'da ahũ. ²⁴ Pê mi'da ahũ bũ ja ra hnini Tiátira gue hin gá tẽnhũ rán xãdi ra xisu, nê hin guí pãhmbũ rán xãdi ra zĩthu tengũ i man u 'da gue ẽna pãdi xũn ho rán xãdi ra zĩthu. Nê nugã hin ga 'da ahũ man'da xũn hẽi guí 'yõthũ. ²⁵ Pê hõnt'a ga xi ahũ, guim bẽnthũ

xan ho ni t'ęc'yeih^u asta gue'bu go bá ęcă mahôn'a. ²⁶ Ne nu' u to'o hin da thapi nangue ran ts'o, ne'bu di thoqui da 'yot'e' be'a gătho di ndegă asta gue'bu go rân zegui ra pa, ga undă ran t'ędi di manda 'da yu xęqui ra hăi, ngue ga comhbe ra ts'edi bi 'dacă ma Ta. ²⁷ Ne' u di manda gătho u yu jă'i ngue 'dahma 'dan'yo bu na ya. Ne da 'yut ram fet'ęgui u man sâihe, tengu'bu da xen ra jăhăi a ra bareta ngue din t'ęxt'i. Ne gue'a ra ts'edi bi 'dacă ma Ta. ²⁸ Nugă tengu'bu dra Dăşø. Ne to'o da 'yot'e' be'a xan ho, dam 'băhmbu' bu guă pengă. ²⁹ Ne nu'bu i ja ni zaguhu, ni 'yohmbu' be'a i xih ră Hogandăhi Ojă yu 'yęc'yel,' ęn'a ră Ts'ant'u Ojă.

3

Ram hma da hmam bu ra hnini Sardis

¹ Ne xø bi 'yęng mahôn'a: "Nuya gui 'yorpa ra søcuă ram 'behni i făx u yu 'yęc'yel' bu'pu ja ra hnini Sardis. Ne gui xih mam hmangă, ngue di 'bu'be ră Hogandăhi Ojă i juadi xan ho yú ts'edi. Ne i o ma 'yę u yoto yu sø. Ne nuna mam hma da hmam bu 'buh yu 'yęc'yel. Nugă dí pęcă 'be'a gătho guí øthu bu. Nu ahă guí mamhbă maxøts'e thocho, ne să guí ęmhbu guí 'băhmbu nangue Ojă, pe di pęcă, nu ahă, tengu'bu ya xan du ni tehu. ² Pe daman nuhmbu ya, ne dami zacuahă a ză ts'u ni t'ęc'yelihu bi bongui, n'damhma him majuani da du ni tehu ngue gan unbahă mază. Nguetho di pęcă gue hin gui øthu in nde Ojă gui 'yøthu. ³ Dami bęmhbu ya 'be'a bi sän'nahă. Nuya dami päh nin 'yomfęnihu, ne dami tēhndu 'be'a gă pähmbu ră mbădi. Pe nu'bu hin gui päh nin 'yomfęnihu, ga mbagă bu tengu n'da ra bę, ne hin gui pähmbu 'be'a má ora ga sōngă bu, ne ga un'nahă. ⁴ Pe i 'bu'i 'da ahă gue him bi ts'on yú mbui. Ne nu' u dan 'yohe u, ne da hye u yu pahni xan t'axi nguetho yán săhu dan 'yohe," bi 'yęn'a ra nde bi 'yęh mahęts'i. ⁵ Ne bi thoqui bi xic ra nde, bi 'yęna: "Ne nu' u to'o hin da thapi nangue ran ts'o, da hye yu pahni xan t'axi. Ne hin ga ts'onba yă thuhu i huxpu ja ra søcuă i ma to'o i ja ra temazăi. Ne gam mangă gue ma mbetigă u, guerp ja ră hmi ma Ta, guerp i 'băh yám 'behni mahęts'i. ⁶ Ne nu'bu i ja ni zaguhu, dami 'yohmbu' be'a i xih ră Hogandăhi Ojă u yu 'yęc'yel,' ęn'a ra nde.

Ram hma da hmam bu ra hnini Filadelfia

⁷ Ne bi xiqui mahôn'a: "Nuya gui 'yo't' man'da ra søcuă, gui un'na ram 'behni i făx' u yu 'yęc'yel' bu'pu ja ra hnini Filadelfia, gue da hmam bu 'buh yu 'yęc'yel. Ne gui xih mam hmangă gue xan hothogă, hin'yu ma ts'oqui, ne hont'a majuani dím mangă. Ne di hă ran sogui ngue ra hmępya i jagă ra ts'edi tengu ra hmępya bi 'yu'a ra David. Ne nu'bu ga xocpa n'da bu ja ma ts'edi, njo'o n'da da ză da gurpi, ne nu'bu ga jurpa n'da, njon da ză

da xocpi. ⁸ Nugă dí pęcă 'be'a gătho guí øthu bu, ne dá xoc'ahă rá 'yu Ojă man'da da ză gui 'yørcahă ma 'befi, ne hingui să n'da ra jă'i da got ra 'yu. Ne dí pęcă ngue hinguin zaqui ni t'ęc'yelihu, pe i ja ahă ts'u. Thocua thocho gă ten man xădigă, xingui ts'u gă hyeğahă. ⁹ Pe nuya dami 'yohmbu' ts'u ya 'be'a din ja yu jă'i bu gue i ten ra zıthu, nu' u im ma gue yu hogajudío u, pe him majuani yu hogajudío, ngue hingui ten Ojă u. Nugă ga japi din dănyahmu bu ja ni guahă to'o i ten na ra zıthu, n'dahma da bă u ęmme ngue dádi huç'ahă gyu 'yęc'yelihu. ¹⁰ Ne nangue a dá xi ahă, ne hin gán xømbuihu 'bu mi mba ma un'ni ahă, tengugă, janangue'a ga jamansu ahă nu'bu bi zøn ra pa din ja ran unbi nts'utho ua ja ra ximhăi, ngue da ts'ă gătho yu jă'i i 'bacua ja ra ximhăi. ¹¹ Nuya him maya'a ga mbagă bu. Nde'bu gan jamansuhă gue hin gui jafu n'da di ts'on'na ni t'ęc'yelihu, ngue hin da ză gui hyămhbu 'be'a gă tăhmbu. ¹² Ne nu' u to'o hin da thapi nangue ran ts'o, ga japi da hyan a ra 'befi nuixte thocho, ngue tengu n'da ra guangu bu ja rá ngu ma Ojăhu mahęts'i, ne njam'bu da bøm bu. Ne ga o't'ă rá thuhu ma Ojă bu ja rá jă'i, ne ga orpu rá rathu ră hnini ma Ojă, Jerusalén ma'da'yo, guet'a ra hnini ba çapu bi 'bu Ojă mahęts'i. Ne'a ma thuhu ma'da'yo ga o't'ă bu ja rá jă'i u. ¹³ Ne to'o i ja yă zagu, dami 'yohmbu' be'a i xih ră Hogandăhi Ojă u yu 'yęc'yel,' bi 'yęna.

Ram hma da hmam bu ra hnini Laodicea

¹⁴ Ne bi xiqui mahôn'a, bi 'yęna: "Nuya gui 'yorpa ra søcuă ram 'behni i făx' u yu 'yęc'yel' bu'pu ja ra hnini Laodicea, da hmam bu u. Ne gui xih mam hmangă guecă zăi dím mam majuani. Nugă dá øt'ă 'be'a gătho i ja ua ya gue bi zănd Ojă. ¹⁵ Nugă dí pęcă 'be'a gătho gă 'yøthu bu, xøgue guí 'yo indethu, yoho nin 'yomfęnihu, ne 'da xni hothu. Man'da xcă numanho ahă 'bu n'dat'a ni t'ęc'yelihu xquí 'yøthu, xtán ho ogue hin di ho. ¹⁶ Pe nugă dí san'nahă a gă 'yøthu, ne ga sox ahă. ¹⁷ Guetho nu ahă să guí ęmhbu gyu męmbetihu 'be'a gătho guí homhbu, ne guí ęmhbu hin'yu 'be'a man'da guí homhbu. Pe nugă dí pęcă gue hin'yu 'be'a i ja ahă di muui. Pe huçcate ahă, xøgue ndumbi thocho ahă, tengu'bu gyu 'yăhehu ne guí xădăhu," ęn'a ra nde bi 'yęh mahęts'i. ¹⁸ Ne xø bi 'yęna: "Nugă gan zo ahă ts'u, gua ęhmbu ga 'da ahă ra temazăi, tengu'bu guí tămhbu ra oro mahoqui ngue ra sibi, janangue'a majuani gam męmbetihu. Ne ga 'da ahă ran ho ni mbuihu, tengu'bu guí tăn yu pahni xan t'axi gui hyehu, janangue'a hin gui pe'ts' ni săhu ngue hin'yu 'be'a gđi comp' ni jă'ihu. Ne ga xoc'a ni dăhu, tengu'bu guí tămhbu ra 'yęthı gui cospa ni dăhu, janangue'a da ză gui nuhu xan ho. ¹⁹ Nugă ga dămhyă ahă ts'u, ne ga 'da ahă ts'u ran unbi gătho to'o dadı huçcă, n'damhma di ză

hoc'a ni mbũihũ. Janangue'a daman çhyahũ gui pãh nin 'yomfɛnihũ. ²⁰Nuya gui 'yõhmbũ ts'ũ, nguetho dí 'bãcã bũ ja ra goxthi, dín zo ahũ. Ne to'o da 'yõh ma ndegã ne da xogui, ga carpu, dam 'bũ'be bũ ne dam pa'be. ²¹Ne to'o hin da thãpi nange ran ts'o, ga japi ga huxhe bũ mahɛts'i, guepu i ja ma ts'edi, tenguthoho 'bũ má tapã ran ts'o ne dí hux'be ma Ta bũ mahɛts'i. ²²Ne to'o i ja yá zagu, da 'yõ'a i xi a rá Hogandãhi Ojã u yũ 'yɛc'yɛi," bi 'yɛn'a ra nde bi xiqui.

4

Ran thãnde bũ mahɛts'i

¹Ne nu'bũ mi jua a bi mam bũya, dá ndõts'e, ne dá nugã nsoqui n'da ra jut'i mahɛts'i. Ne nu'a ra nde dá õcã tengu thoho n'da ra thũxi i yã nts'edi, bi 'yɛngui: "Ba ɛcua ne ga ut'a'i 'be'a jatho dín ja m'bejua." ²Bex bi 'dacã ra ts'edi rá Hogandãhi Ojã gue bi zã dá nugã bũ. Ne dá nugã bũ mahɛts'i n'da ran thuts'i mahoqui xũn ho, tengutho bũ hux yũ hmuts'ut'abi. Ne mi huxpu n'da. ³Ne nu'a to'o mi hupu, di fexni tengu yũ fexna sõdo ra jaspe ogue ra cornalina. Ne bi go'ma ra 'bejũni di fexni tengu ra fexna sõdo ra esmeralda. ⁴Ne bi mbãs' pu ja ran thuts'i mi 'dãte ma goho yũn thuts'i, guepu mi hupu 'dãte ma goho yũ dãç'yɛi. Gãtho mi he yũ pahni xũn t'axi ne mi hu'ts' yá corona ra oro. ⁵Ne guepu ja ran thuts'i mi hõ inde, bi bõm bũ ra huei nts'edi, ne ran gãni ɛmme di thoni, ne yũ nde. Ne nubũ mi hu a n'da, mi ja bũ yoto yũ sibi gue mi xeh yũ t'usibi, rá hmɛpya rá Hogandãhi Ojã u, gue i juadi xũn ho yá ts'edi. ⁶Ne nubũ mi hu a n'da, mi ja bũ n'da ɛna ra deã, ne ɛna ra xito. Ne dá nugã goho yũn t'uti gue madim 'bã't'a ran thuts'i, gue i 'bũi. Ne gãtho goho yũn t'uti mi ja yá dá bũ yá hmi ne yá xũthã, ne gãtho yá jã'i. ⁷Nu'a n'da ran t'uti bi nequi tengu n'da ra zate ra leõn, ná yoho bũya bi nequi tengu n'da ra toro, ne ná hyu bũya bi nequi tengu rá hmi ran 'yohu, ne ná goho bi nequi tengu n'da ra dãpents'ũ madí tãnts' yá zahua, tengu'bũ 'yo. ⁸Ne gãtho goho yũn t'uti i 'bũi, hu a n'da ngu n'da 'dato yá hua. Ne gãtho yá hua i ja xũn ngu yá dá maxõts'e nepu mbo. Ne ma pa ne ra xui bi dãnde Ojã, xĩngui ts'ũ bin he'a nãn tuhu, ne bi 'yɛm 'bũ min tuhu: Xũn ho, xũn ho, xũn hotho Ojã nuixte rá ts'edi, gue'a mi 'bũi ne i 'bũhya, ne guet'a i 'bũi mazãi.

⁹Ne gãtho goho yũn t'uti bi dãnde a gue mi hu inde bũ, bi 'yɛspa a Ojã ne bi xifi jamadi Ojã gue i 'bũhya ne dim 'bũi mazãi hõn'bũ go njãm'bũ. ¹⁰Ne nu'bũ mi dãnde Ojã yũn t'uti, gãtho 'dãte ma goho yũ dãç'yɛi bin danyahmu bũ ja rá hmi a i hu inde bũ, ne bi un'ndũ yá corona ra oro gue mi hu'ts'i. ¹¹Ne bi 'yɛna:

Nu'i ma Hmu ahe, ma Ojã ahe, hõn'a thoho nin sãui dín ja ni nuixte ne ni ts'edi, ne hõn'a thoho nin sãui da numansu a u gãtho i 'bũi. Nguetho gãtho gã 'yõ't'e 'be'a i ja ya, nange ni pãhã zɛhe, ne gue'a ni pãhã án ja'ũ 'be'a i ja ya.

5

Ra T'ude'yo rán sãui di tãnts'a ra sõcua

¹Ne nugã dra Xuuagã dá nugã a mi huxpu ja ran thuts'i mi çã bũ rán 'yɛi n'da ra sõcua m'bants'i ne nt'o'ti maxõts'e nepu mbo. Ne mi ja yoto yũn cuahmi bũ ja ra sõcua. ²Ne dá nugã n'da ram 'behni mahɛts'i xũn zaqui, ne nts'edi bi ma: "Ha 'bũ a n'da rán sãui da xõc'ũ yũn cuahmi i ja ua ja ra sõcua, ngue di tãnts'i," bi 'yɛna. ³Ne xĩnga n'da mi 'bũpu mahɛts'i, xĩnga n'da mi 'bũpu ja ra hãi, ne xĩnga n'da mi 'bũpu i 'bũ u xũn du rán sãui da xõc'ũ yũn cuahmi ra sõcua ngue da bãdi 'be'a nt'o'ti bũ. ⁴Ne nugã dra Xuuagã ɛmme dãn zongã nguetho njõngui 'bũi rán sãui di tãnts'a ra sõcua ngue da nu 'be'a nt'o'ti bũ. ⁵Ne nu n'da ra dãç'yɛi bi 'yɛngui: "O guí zoni," bi 'yɛngui, "nguetho 'bũ'a n'da t'ɛmbi ra Leõn nange rá 'yũ ra Judã, ne rá 'yũ ra ts'ut'abi ra David, nu'a him bi thãpi nange ran ts'o, ne da zã dá xõc'ũ yũn cuahmi ra sõcua." ⁶Ne 'bex dá nugã n'da i 'bã inde bũ 'bũh yũn t'uti, ne'ũ 'dãte magoho yũ dãç'yɛi. Ne nu'a bi nequi tengu n'da ra T'ude'yo ni mba ntho. Nu'a ra T'ude'yo mi ja yoto yá dãn ne mi ja yoto yá dá, gue'a ra hmɛpya rá Hogandãhi Ojã gue i juadi xũn ho yá ts'edi, bá 'behni gãtho ná ngũni ra ximhãi. ⁷Ne bi mba bũ ne bi gãnba ra sõcua gue mi ja bũ rán 'yɛi n'da gue mi hupu ja ran thuts'i. ⁸Ne nu'bũ mi gãnba ra sõcua, nu'ũ 'dãte magoho yũ dãç'yɛi bin danyahmu bũ ja rá gua ra T'ude'yo. Ne n'da ngu n'da mi hã yá arpa'bida, ne gãtho mi ja yá ximbo ra oro mayuh rán dega ra za i yũmanho, ra hmɛpya gue ni mba nt'ɛspi Ojã, gue i ɛspa Ojã u yá t'ũhni. ⁹Ne gãtho bin tu a n'da ra thuhu ma'da'yo, ɛn'ũ:

Hõn'a zɛhe i nin sãui gui xõcua yũn cuahmi ra sõcua, nguetho yã bi tho i, ne nange ni ji guí jut'ũ yũ jã'i, ngue gã 'yõrpa yá mbeti Ojã u gãtho u 'da gue 'dahma 'dan'yo bũ na yã, ne gãtho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yá 'yũ, ne gãtho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yá hãi mi 'bũi.

¹⁰Ne gã un ni ts'edi dín ts'ut'abi, ne dim mbãjã bũ di manda rá ts'edi Ojã, ne di manda bũ ja ra hãi, bi 'yɛm 'bũ min tuhu.

¹¹Ne nugã dra Xuuagã, 'bex dá nugã ne dá õcã yá nde yũm 'behni mahɛts'i ɛmme xũn ngu yũ munts'i, ngue yũ millone thoho

madím 'bá't'a mi hupú ja ran thuts'i, ne yun t'uti ne yú dác'yei. ¹² Ne gátho yam 'behni mahęts'i nts'edi bin tuhu, ne bi 'yęm 'bú min tuhu:

Nangue bi du ra Jesús ra T'ude'yo, rán sáui din t'un rá ts'edi, ne 'be'a gátho di muui,

ne ran 'yomfęni nuįxte, ne ra ts'edi nuįxte, ne da hyanba yám hman u i numansu. Ne da t'ęspi ne ęmmę da hnumanho.

¹³ Ne 'bex dá ócá bi mba nt'ęspi a huxpú ja ran thuts'i, ne ra Jesús ra T'ude'yo. Gátho i 'búi bi man'ú tengu n'dare thoho:

Mająpi thoho ne i hnumansu ngue nuįxte thoho. Ne din ja rá ts'edi xun ho,

ne gátho i 'búi da 'yęspi hön'bu go njam'bu maząi. Njabú bi ma gátho i 'bupú mahęts'i, nepú ja ra hái, ne'ú xun du, ne'ú 'bupú ja yú deją, ngue n'dat'a bi man'ú.

¹⁴ Ne gátho goho yun t'uti i 'bápú mahęts'i bi 'yęna: "Nęcáhe n'dat'a dím bęmhbe a," bi 'yęn'ú. Ne gátho 'dáte magoho yú dác'yei mi 'bupú bin danyahmu i thąnde a hu'inde bú mahęts'i, ne ra T'ude'yo.

6

Yoto yun cuahmi

¹ Ne nugá dra Xuuagá dá nu ra Jesús ra T'ude'yo bi xóc'a rá mbádi rán cuahmi ra socuą ne bi dá'mi di tants'a ra socuą. Ne n'da ran t'uti bi xicá, ne nt'óde rá nde tengu ran gáni: "Ba ęcua gua nuu," bi 'yęngui. ² Ne dá hętá bú, ne dá nu n'da ra t'axca ndofani. Ne nu'a mi huxpú mi hą n'da ran są, ne bi mba ma unni n'da ra corona. Ne bi mba bú ząi da dąh yun súi din ja. ³ Ne nu ra Jesús ra T'ude'yo bi xóc'a ná yoho rán cuahmi ra socuą. Ne dá ócá a bi mam man'da ran t'uti, bi xicá: "Ba ęhe, gua nu," bi 'yęngui. ⁴ Ne dá nugá, bi bóm bú n'da ra thęnga ndofani. Ne mi huxpú n'da, ne bi mba ma unni ra espada xam mba. Ne bin t'un'na ran t'ędi gue di japi din sų'ú yú ją'i gátho 'bupú ja ra ximhái, ngue din hyo n'da ngu n'da u. ⁵ Ne nu'a ra Jesús ra T'ude'yo bi xócua ná hyu ran cuahmi, ne xó dá ócá rá nde man'da ran t'uti bi xicá: "Ba ęhe, gua nu," bi 'yęngui. 'Bex dá nugá bi bóm bú n'da ra 'bondofani, ne mi huxpú n'da mi hą ra t'ent'i. ⁶ Ne dá ócá n'da ra nde bi bóm bú mi 'báh yun t'uti, bi 'yęna: "Hönt'a n'da kilo ra trigo da dán'a n'dapa, ne hönt'i hyu kilo ra cebada da dán'a n'dapa. Pe dami jamansuhú ra aceite ne ra vino, o gadí japi dim 'bedi." ⁷ Ne nu'bu mi xóc'a ná goho ran cuahmi a ra T'ude'yo, dá ócá rá nde man'da ran t'uti, bi 'yęngui: "Ba ęhe gua nu," bi 'yęna. ⁸ Ne 'bex dá nugá bi bóm bú n'da ra ndofani xun c'axt'i ts'ú. Ne mi huxpú a n'da t'ęmbi ran dąte, ne mi ten'na ran dąte n'da gue xí bóm bú 'bú u xun du. Nu'ú bin t'un ra

ts'edi di manda uná goho bú 'báh yú ją'i gátho ra ximhái. Ne nu'ú bin ja ra ts'edi gue da hyo yú ją'i nangue ra espada, ne nangue din tumanthuhu, ne nangue ra gęęę, ne yú zate da hyo yú ją'i. ⁹ Ne nu'bu mi xóc'a ná cat'a rán cuahmi ra socuą a ra T'ude'yo, dá nugá bú n'da ra mexa guerpú i pa m'bóspe Oją, gue bim 'bóts'e zehę u yú 'yęc'yei. Ne dá nugá bi hyupú 'bimexa yú te u gátho i tho a rá m hman Oją, ne bi ma nangue ra Cristo. ¹⁰ Ne gátho u mi hupú 'bimexa nts'edi bi 'yęna: "Ma Hmu tątethoho ni ts'edi, ne xun ho i, ne majuąni guím ma. Ham'mi pa gui tó'mi ngue gui 'yörpa ran juąnbi u, ne gui cospa u yú ją'i 'bupú ja ra ximhái 'be'a bi 'yörcahe," bi 'yęn'ú. ¹¹ Pe nu'ú bin t'un yú pahni xun t'axi, ne bi sifi da dó'mi ts'ú da yú pa, ja gue'bu bi gua'ú di du a rá m hman Oją u yú mi 'yęhehę, ngue tengu u. ¹² Ne nugá dra Xuuagá dá nugá ra T'ude'yo bi xóc'a ná 'dato rán cuahmi a ra socuą. Ne 'bex bin ja n'da ra 'yámhái nts'utho. Ne nu'a ra hyadi gátho 'bex bi boqui tengu n'da ra 'bo'bó't'e, ne nu'a ra ząna 'bex bi thęngui tengu ra ji. ¹³ Ne gátho yú só bi dápú hái, tengu n'da ra za i höh yún dät'o 'bú i huąn ran dąhi. ¹⁴ Ne nubú xun c'ammí ra ximhái, bi mba m'bants'i tengu'bu ra socuą, bim 'bedi. Ne gátho yú t'uhái mi ja bú ja ra dehe, pe ne'ú gátho yú t'óhó, bi mba ma pádi bú mi ja. ¹⁵ Ne gátho yú ts'ut'abi bú ja ra hái, ne gátho yú nęrpi yú ją'i, ne gátho yú hmudofú, ne gátho yú męmbeti, ne gátho i jase yú ts'edi, ne gátho yú 'yęhe, ne gátho hing yú 'yęhe, bi mba bú dąpo, mi honi hapa din 'yąni guerpú ja yú hyąnhái, o guerpú ja yú hyądo. ¹⁶ Ne gátho mi nde u da zęmba yú yą yú do 'bú bi xot' yú t'óhó ne da go'mi, ngue i su da nu a rá cue a i huxpú ja ran thuts'i mahęts'i, ne'a ra T'ude'yo. ¹⁷ Nguetho bi zón ra pa ran unbi nts'utho, ne njon da zą da hyát ran unbi.

7

Rá 'bede u yú israel bú mahęts'i

¹ Ne nubúya dá a nugá goho yun 'behni mahęts'i, ne 'da a n'danni mi 'bápú rá nyąni ra ximhái i sąm'ma ran dąhi i 'yo ua gue xingui ts'ú din 'yo bú ja ra hái, o guerpú ja ra dądeją, ne xinga gue di 'yąn yú za. Ne'ú yú dądeją hin di 'yąni, di nequi tengu n'da ra xito xun juąni thoho. ² Ne dá nugá n'da ram 'behni mahęts'i bi 'yępú ní bóx ra hyadi, ne nu'a bá háy a rá sello Oją ngue i 'búi, ne nts'edi bi mbat'ú goho yun 'behni Oją gue i 'bápú yú nyąni ra ximhái. Gue'ú mi 'bápú bin t'un ra ts'edi di unba ra hái ne ra dądeją. ³ Ne nu'a ram 'behni mi hą ra sello, bi xí u mi'da gue da dó'mi ts'ú, him 'bex di unba ra hái o gue ra dądeją o gue yú za, ja gue'bu di selloba bú ja yú dę yú 'yęc'yei a rá sello Oją. ⁴ Ne dá ócá hangú bi 'beh yú ją'i di jap ra sello yú dę, n'da ciento ne yote ma goho mahuąhi,

bi thąsta u yám bom'бето yá ts'ant'u ra Israel. ⁵ Bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Judá. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Rubén. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Gad. ⁶ Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Aser. Ne bi thąsta u 'demayo mahuąhi yám bom'бето ra Neftalí. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Manasés. ⁷ Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi u yám bom'бето ra Simeón. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi yám bom'бето ra Leví. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi u yám bom'бето ra Isacar. ⁸ Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi u yám bom'бето ra Zabulón. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi u yám bom'бето ra José. Ne bi thąsta u 'de'mayo mahuąhi u yám bom'бето ra Benjamín.

Yu ja'i mi he yu pahni xun t'axi

⁹ Ne nugá dra Xuuagá, dá handi ne dá nugá xun ngu yu ja'i ne njon da ză da mbede hangu na ngu dá nugá. Dá nu u i 'băpă gátho u 'da gue 'dahma 'dan'yo bu na ya, ne gátho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yá yu, ne gátho u 'da gue 'dahma 'dan'yo yá hăi mi 'bui. Ne gátho u mi 'băpă mi hęt'a mi huxpă ja ran thuts'i bu mahęts'i, ne mi hęt'a ra Jesús ra T'ude'yo. Gátho mi 'băpă mi he yá pahni xun t'axi, ne mi cą yu xijam'boza. ¹⁰ Ne gátho nts'edi bi 'yęna:

Ǽmme dín numanho ahe, ma Ojă ahe, tătetho ni ts'edi, ne'e gra Jesús gra T'ude'yo, dí ęs'ahe ngue gá pője, bi 'yęn u.

¹¹ Ne gátho yam 'behni mahęts'i bi mbă'ts'a mi hupă made bu mahęts'i, ne gátho 'dăte ma goho yu dăc'yei ne'u gátho goho yan t'uti bi mbăs' toho gátho mi 'băpă, bin dănyahmu, bi nye'mahăi, bi dănde Ojă i hu inde bu.

¹² Gátho bi 'yęna:

Necăhe 'dat'a dím bęmhbe, dí ęs'ahe, ma Ojă ahe, nuıxte xun ho i.

Ne gátho guí pădi. Zăi dí xi ahe jamadi nangue ran ho guí ęrcahe. Dín numansu ahe, ne nte guí hęmbi, pę i ja ni ts'edi xun ho, ne gam 'bui hön'bu go njam'bu mazăi.

Ne hön'a tho dím bęn ahe ya, bi 'yęn'u. ¹³ Ne nu n'da ra dăc'yei bi 'yăngă dra Xuuagă: "Ha guí pădi harpă bă nęx yu." ¹⁴ Ne dá ęmp'a ra dăc'yei: "Nu'i guí pădi." Ne nu'a ra dăc'yei bi 'yęngui: "Nu'u gue'u bi 'yęc'yei Ojă 'bu mi ja ran ũbi ndumbui tho bu ja ra ximhăi. Ne nu'a rá jı ra Jesús gue a i bo yá pahni u, bi japi xtan t'axi. ¹⁵ Janangue'a i 'băhnu ja rá hmi Ojă yu. Ne in 'yęhe ma pa ne ra xui ua ja rá nijă Ojă. Ne gue'a i huxpă ja ran thuts'i di jamansu yu. ¹⁶ Ne him man'dandı din tumanthuhu yu, ne him man'dandı din tuthe. Ne him man'dandı da nu ran ũbi nam pa ra hyadi, xinga gue u mi'da xum pa di ũbi. ¹⁷ Nguetho nu ra Jesús ra T'ude'yo

gue i 'bu inde bu mahęts'i da 'yöt'e tengu 'bu ra mbănde'yo, ne da zıxpă harpă i ja ra dehe gue di un ra te yá mbui. Ne nu'a Ojă him man'dandı di japi din zoni."

8

Ná yoto ran cuahmi ne ra t'uts'i ra oro

¹ Ne nu'bu mi xocua na yoto yan cuahmi ra sęcua, made ora njom bin ya bu mahęts'i ne nte bi 'yăni. ² Nu'bu mi gua'a buya dá nugă yoto yam 'behni mahęts'i zăi i 'băpă ja rá hmi Ojă, ne bin t'un yu thuxi n'da ngu n'da. ³ Ne dá nugă n'dan'yo ram 'behni mahęts'i, bi mba bim 'băpă ja rá mexa yan t'unnı, ne mi the n'da ra t'uts'i ra oro ne bi mba nt'unnı xun ngu rá ndega ra za din ző bu, i yaman'u, ne nu'a rá 'bifi da mba ma uąspi yám hma yu 'yęc'yei 'bu i ęspa Ojă. Ne gátho i ző bu ja rá mexa ra oro gue i hõpă ja rá hmi a Ojă i hu inde bu. ⁴ Ne nu'a ra 'bifi i nęxpă ja rá t'uts'i a ram 'behni, mauąts'i yám hman yu 'yęc'yei 'bu i ęspa Ojă, ne bi zõm bu bi 'bu Ojă. ⁵ Ne nu'a ram 'behni bi yus' yu despi bu ja ra t'uts'i ra oro gue mi ző bu ja ra mexa, ne bi 'yem bu ja ra ximhăi. Ne 'bex dá ęcă nts'edi yan găni din thoni. Ne dá nu nts'edi yu huci bi c'ųeti bu ja ra ximhăi, ne bin ja n'da ra 'yămhăi bu.

Yu thuxi

⁶ Nuya bim 'băpă yoto yam 'behni mahęts'i i t'õ'mi da huixt' yá thuxi. ⁷ Ne rá mbădi ram 'behni bi huixt' rá thuxi, 'bex bi t'ęn bu hăi yan do, ne ra sibi, mauąspi ra ji. Ne ná hyu xęqui ra hăi bin ző, bi gõpă mi yoxęqui ra hăi. Nępă na hyu xęqui bin ző yu za ne yu t'ei xun c'ammi. Pę bi gohi yu xęqui ngue him bin ző. ⁸ Ne na yoho yam 'behni bi huixt' rá thuxi, ne dá nu tengu n'da ra t'õhõ xun ndoho, i ső ne ęmme ndõspi, ne bi mba nt'ent'i bu ja ra dădejă. ⁹ Ne na hyu xęqui ra dădejă bi japi din ji. Ne gátho bi du u mi 'băpă mbo ra dehe. Ne gátho yu dămbosa gue mi 'yo bu bin ts'oni. Pę bi go u yoxęqui ra dădejă ngue him bin ts'oni. ¹⁰ Ne ná hyu yam 'behni bi huixt' rá thuxi. Ne 'bex bi dăh mahęts'i n'da ra ső xun ndoho ngue i ző ne ęmme xeh yu t'asıbi. Ne bi dăpă ja ná hyu yu dăthe ne ná hyu yu mbõthe bu ja ra ximhăi. ¹¹ Nu rá thuhu ra ső ngue bi dăgu ra Ajenjo na. Ne guerpă bi dăh ra ső gátho ra dehe ęmme bi ju'ts'i. Ne xun ngu yu ja'i bi du ngue bi zi a ra dehe xun ju. ¹² Ne nu ná goho ram 'behni bi huixt' rá thuxi. Ne 'bex bi boqui ná hyu xęqui ra hyadi, ne'a ná hyu xęqui ra zăna bi boqui. Ne a ná hyu nts'i yu ső bi boqui. Ne mbe ngoho ora ra pa ne ra xui him bin ja ran nęqui. ¹³ Ne dră Xuuagă dá nu n'da ram 'behni mahęts'i mi 'yo inde bu mahęts'i, ne ęmme nts'edi mbafi, bi 'yęna: "Huęcate, huęcate, huęcate yu ja'i 'băpă ja ra ximhăi, nangue 'be'a din ja 'bu bi huixt' yá thuxi yu

mi hyu yam 'behni mahęts'i gue i 'bähnu," bi 'yęna.

9

1 Ne ná cut'a yam 'behni bi huixt' rá thaxi ne dá nu n'da ra sę tengu n'da ram 'behni mahęts'i ngue hingui ho, bi dąpą mahęts'i bi zępą ja ra ximhäi. Ne bin t'un'na n'da ran sogui da xoc ra hyahäi ngue ęmme xan hę ne nts'utho, guerpą i 'bą a ra zjthu. 2 Ne nu'bu mí xoc'a, bi bęm bu ra 'bifi xam pothi tengu 'bu fun ra sibi xan ndoho. Ne 'bex bi go'ma ra hyadi a ra 'bifi ne bin uąnts'ui ran dąhi gątho ra ximhäi. 3 Ne xan ngu yą he'yaxi bi bęm bu ja ra 'bifi ngue bin 'yo gątho ra ximhäi. Ne bin t'un yú ts'edi da 'yot'e tengu ran unbi di un yą mboza. 4 Ne bi sifi ngue hin di ts'on yą t'ei o gue yą za o gue mi'da i ja ua ja ra ximhäi, hęnt'ą yą ją'i di unbi gątho to'o him mi ja rá sello Oją bu ja yú dę. 5 Ne him bi japi da hyo yą ją'i, hęnt'a cut'a ząna di unba yą ją'i, tengu i ęt' yą mboza 'bu i sa n'da. 6 Ne nu'ą yą pa gue i 'yo ua yą he'yaxi in nde yą ją'i da du pe hingui sá da du, hęnt'a ran unbi thoho da nu. 7 Ne nu yą he'yaxi di nequi tengu yą fani ęna da mba ra sui, pe nu yú hmi tengu yą hmi yą ją'i, ne i hu'ts' yą corona yą oro. 8 Ne nu ą mi ja yú xtą tengu n'da ra xisu, ne mi ja yú ts'i tengu yú ts'i ra dązate. 9 Ne nu ą mi ja bu yą tįya tengu rá xi ra dąhua, pe xam me tengu ra t'ęgui. Ne di hį yú zahua tengu'bu yą carro i jut yą fani i tihį, ęmme di thoni tengu'bu i pa bu ja ran sui. 10 Ne nu yą 'yoza tengu yą mboza, ne cut'a ząna bin t'un ran t'ędi di unba yą ją'i, nangue yú 'bite i ja yú 'yoza. 11 Ne nu'a rá hmu ą yą he'yaxi 'bųpą ja ra hyahäi ngue ęmme xan hę, ne nu'a rá thuhu ra Abadón ngue rá nde ra hebreo, ne nu'ą yą griego ęmbi ra Apolión. Pe nu rá thuhu nde da ma, gue nde di ts'oni 'be'a gątho i ja. 12 Nuya rá mbędi ran unbi bi thogui, pe ba ę mi yoho yam unbi. 13 Ne ná 'dato yam 'behni bi huixt' rá thaxi. 'Bex dá ęcä n'da ra nde bi bęm bu ja yú dąni gue'ą mi ja bu goho yú ts'at'i ra męxa ngue ra oro i hępą ja rá hmi Oją. 14 Ne nu a ra nde bi 'yęmp'a ná 'dato yam 'behni mahęts'i gue i ja bu rá thaxi: "Dami xoc'ą goho yam 'behni mahęts'i ngue nthu'ti bu ja ra dąthe Eufrates," bi t'ęmbi. 15 Ne bi mba nsoqui, nguetho bi dę'mi da zęn ra ora, ne ra pa, ne ra ząna, ne ra jęya da soc'ą. Ne da mba ą da hyo a ná hyu nją'i bu 'buh yą ją'i gątho ra ximhäi. 16 Ne yociento millone yą dofui i hux yą ndęfani bi dę'nđu. Nugą dra Xuuagą dá ęcä hangu na ngu bi mba. 17 Ne in ja bu 'bu má nugą yą ndęfani, ne nu'ą yą dofui madin tęgoue bi dác yą tįya ra t'ęgui ma cųhu xan theni, xan c'ammı ne xan c'axt'i. Ne nu'ą yú yą yą ndęfani tengu yú yą yą dązate. Ne bi bęm bu ja yú nde yą ndęfani ra sibi ne ra 'bifi ne ra despi. 18 Ne na hyu ram 'bede yą ją'i mi 'bųcua ja ra ximhäi bi du nangue rán

unbi ra sibi, ra 'bifi ne ra despi gue bi bęm bu yú nde yą ndęfani. 19 Nu yą ndęfani mi ja yú ts'edi nangue 'be'a bi bęm bu ja yú nde, ne mi ja ra ts'edi yú 'yoza, nguetho yú 'yoza i ja yú yą tengu yą poza di unba yą ją'i. 20 Ne gątho mi'da yą ją'i gue him bi du, him bi pąh yán 'yomęni, pe guexta'a bi dąnde yą zįthu ne'ą yą hmite bi 'yęzehe, yán t'ęt'e ra oro ne ra t'axi ne ra fęxna t'ęgui, ne ra do, ne yą za, yą hmite ą gue hingui nute ne hingui ęhnahyą, ne hingui sá din 'yo. 21 Ne xingui ts'ą bi hęh yąn t'ęt'e xan ts'o. Guexta'a bin hyodu ne bim bądi ne bin 'yomt'ęni, ne bim pę.

10

Ra t'ąsęcuą i cą n'da rá m 'behni Oją

1 Ne nugą dra Xuuagą dá nugą man'da rá m 'behni Oją bá cąh mahęts'i, mi ja rá ts'edi. Ne bán 'youi n'da ra güi, ne mi comba ra 'bejani rá yą. Ne nu'a rá hmi bi yoxni tengu ra hyadi, ne nu'ą yú gua madi nequi tengu'bu n'da ra sibi. 2 Ne mi cą n'da ra t'ąsęcuą ma tąnts'i. Ne nu'a rán 'yęigua mí nemp'ą ja ra dądeją, ne nu'a rá gąhagua mi nemp'ą ja ra häi. 3 Ne nu'a ram 'behni nts'edi bi mbafi, tengu'bu i mba a ra dązate. 4 Ne nu'bu mi mbafi, 'bex dá ęcä yoto yąn gani. Ne mi ęngą xcą o't'a ra sęcuą 'be'a dá nugą, pe 'bex dá ęcä n'da ra nde mahęts'i bi 'yęngui: "Yo gui o't'ya 'be'a bi ma yąn gani, nguetho hingui sá gui ma 'be'a bi man'ą." 5 Ne dá nugą rá m 'behni Oją mahęts'i gue i 'bąpą ja ra deją nepą ja ra häi, bi 'uą'ts' rán 'yęi bu mahęts'i. 6 Ne bi ndęnba rá thuhu Oją i 'bui ne dim 'bui maząi, gue bi 'yot' mahęts'i ne ra ximhäi ne ra deją ne gątho 'be'a i jaba. Bi ndęnba rá thuhu, gue majuąni hin da dę'mi mi'da yą pa 'be'a din ja. 7 Ne ęna, nu'bu bi huixt' rá thaxi a ná yoto rá m 'behni Oją gue mi 'bähnu, 'bex din ja buya 'be'a bi xi Oją yú pęngahyą maya'bu gue din ja, gue him mám fądi. 8 Ne nu'a ra nde mahęts'i bi 'yęngą mahęn'a: "Nu'i, ní mba bu, bá cąn'a ra sęcuą gue i cą'a rá m 'behni Oją mahęts'i i 'bähnu ja ra deją ne ra häi." 9 Janangue'a dá mbagą bu mi 'bą'a ram 'behni mahęts'i, ne dá xifi gue di 'dac'a ra sęcuą. Ne nu'a ram 'behni bi 'yęngui: "Cąni, ne gui sa. Ne nu'bu gą sa, tengu'bu ra t'afit'asa bu dán zą ni nde, pe nu'bu bi mba bu ni foho ęmme xtán ju buya." 10 Ne dá cąngą ra sęcuą buya, ne dá sagą a. Ne bin ja tengu bi xicą ram 'behni, xą cųhi 'bu má sagą, ęmme xan ų, pe guerpą ma foho, ęmme xan ju. 11 Ne bi xiqui: "Jatho gui mamp'a rá m hma Oją mahęn'a, hęnbą go hapą 'buh yą ją'i 'dahma 'dan'yo bu na yą ne 'da n'danni yú häi, nepą 'buh yą ts'at'abi." Ne gue'a bi sicą a dra Xuuagą.

11

Yoho yą pęngahyą

¹ Ne nugä dra Xuuagä, bin 'dacä n'da ra t'eni gue ra za, ne bi t'engui: "Ní mba bu ja ra ðanjija ne gui 'yeni hangu na ndoho ra ngu. Ne pu ja ra me xa i pøx yan t'unni yu ja'i." Ne bi siqui ga pede hangu na ngu yu ja'i i t'hande Oja bu. ² Pe bi sicä: "O gui eni hangu na ndoho ra häi ma mbä't'i bu thi ja ra ðanjija, nguetho bin t'un'du yu ja'i 'dahma 'dan'yo bu na ya, gue'u hingui pa Oja. Ne yote ma yozna din 'yo bu ne di un'na rá hogahnini Oja." ³ Ne bi 'yengui: "Ga penhdä bu yoho ma pøngahya, ne da hye yu he tengu'bu i tu yá mbui. Ne n'da mahuahi yo ciento ne hyate pa da man'a mam hmanjá bu u," en Oja. ⁴ Ne nu'u yoho yá pøngahya Oja, gue'u mí u'u yoho yu za ngue yu olivo, ne'u yoho bu tøh yu lámpara gue i 'bäpu ja rá hmi ra Hmu mahets'i, gue'a di manda gátho ra ximhäi. ⁵ Ne to'o im be ni di unba u yoho yan 'yohu gue yá pøngahya Oja, da bøn ra sibi bu yá nde ngue'a i zø'u. Ne gue'a dí du'u gátho yan sui hu u yoho yá pøngahya Oja. ⁶ Ne nu'u yoho yu pøngahya, din ja yá ts'edi ngue di japi hin din 'ye gátho yu pa gue dim pøngahya bu. Ne din ja rá ts'edi gue gátho yu dehe di japi ngue din ji. Ne din ja yá ts'edi hont'a go 'be'a man unbi di unba ra ximhäi, hont'a go ní pa i nde. ⁷ Ne nu'bu mi gua'a rá 'befi Oja u, 'bex bi bøm bu ja ra hyahäi emme xan he tengu n'da ran ðatezate, rá m 'behni ra zijhu emme nts'utho. Ne bi mba bu, bi zu'u yoho yá pøngahya Oja, ne bi ðaha bi hyo u. ⁸ Ne nu'u yá ngoc'yei u yoho bi du, mi 'bem bu ja ra calle made ra ðahnini, gue n'dat'a ra hnini gueru bi du ra Hmu mahets'i bu ja ra pont'i. Ne nu'a ran ts'o bin ja bu ja ra ðahnini 'da'angu nan ts'oui bin ja bu ja ra hnini Sodoma, ne pu ja ra häi Egipto. ⁹ Ne nhyupa made bi mba yu ja'i gátho 'dahma 'dan'yo bu na ya gue bi ne xpu gátho yu häi, bi hye't'u 'bom bu xi du. Ne him bi japi bi mba nt'ägui. ¹⁰ Ne gátho yu ja'i i 'bucua ja ra ximhäi bin johya 'bu mi du u, ne nangue ran johya, bi un yan t'unni n'da ngu n'da, ne bi hyu yá mbui ngue hin di paha mahøn'a u yá pøngahya Oja, nguetho bi nu ran unbi nangue 'be'a bi 'yøp'u u. ¹¹ Pe nu'bu mi tho a nhyupa made mi 'bom bu, pe Oja bi un ra xehya mahøn'a, ne 'bex bi ndants'u, ne gátho to'o bi nu, emme bin su u. ¹² 'Bex bá é'a n'da ra nde mahets'i nts'edi bin ya, bi 'yemp'u: "Ba écua ya," bi 'yena. Ne bi ndex mahets'i u, in 'yohu n'da ra güi. Ne gátho yan sui hu mi 'bäpu bi nu 'be'a bin ja. ¹³ Ne nu'bu mi mba u yá pøngahya Oja, 'bex bi 'yan ra häi bu ja ra ðahnini, emme nts'utho. Ne ná 'det'a ra xequi pa hnini bin ts'oní, yoto mahuahi yu ja'i bi du nangue nts'edi ra 'yanhäi. Ne nu'u yu ja'i gue him bi du, emme bin su, ne bi 'yèspa Oja mahets'i buya. ¹⁴ Nuya ná yoho yan unbi bi thogui, ne 'bex ba é'a ná hyu ran unbi.

Ná yoto ra thuxi

¹⁵ Ne nu'bu mi huixt' rá thuxi a ná yoto ram 'behni mahets'i gue mi 'bäpu, 'bexque nt'ode bu mahets'i xan ngu yu nde nts'edi bin ya, bi 'yena: Nuya gátho ra ximhäi bi ða Oja ma Hmu hu, ne'a ra Cristo bi huahni, ne hont'u di manda bu høn'bu go njam'bu mazai, bi 'yén'u yu nde i yá mahets'i. ¹⁶ Ne nu'u 'däte magoho yu ðac'yei ngue mi hupu ja yan thuts'i di mbä't'a Oja bu mi hudi, bin ðanyahmu ne bi ðande Oja. ¹⁷ Ne bi 'yem 'bu mi ðande: Nu'i ma Oja ahe nte gui hambi, Nu'i zai gui 'bui, ne zai gmi 'bui, nuya gá da'mi gá 'berpa yá ts'edi gátho mi'da, ne da zä gui manda xan ho 'be'a gátho i ja. Dí xi ahe jamadi, ngue ya gá 'yuh ni ts'edi tate thofo. ¹⁸ Nu'u yu ja'i i 'bäpu høn'bu go haru i ja yu häi emme bin cue ngue ya bi zøn ra ora da nu ran unbi. Nuya bi zøn ra ora da nu nin juanbi, ne gátho u xan du. Bi zøn ra ora gue gui un'du ya 'be'a bi ða'u ni 'yehé ne ni pøngahya. Ne bi zøn ra ora gue gui un'du yan t'unni gátho bi 'yec'yei, hont'a go to'o i ja yá ts'edi, ne'u hin'yá yá ts'edi. Ne bi zøn ra ora, gue gui jua'u gátho to'o di unba yá mijá'ihu, bi 'yén'u. ¹⁹ Ne nu'bu mi gua'a bi man'u yu ðac'yei, dra Xuuagä dá nugä nsoqui ra ðanjija mahets'i. Ne dá nugä ra huada i høpu mbo, gueru m'be'ts'i ran hoqui bi 'yøt'ui Oja u yá 'yèc'yei. Ne bin ja nts'edi ra huei, ne bin thoni, ne yan gäni, ne bin ja n'da ra 'yamhäi, ne bi hyøh yan do.

12

Ra xisu ne ra jarga

¹ Ne dá hant'a n'da ran t'uti xan ndoho bu magats'i, ngue n'da ra xisu mi he ra hyadi ngue rá pahni, ne mi tøpu ja ra zana. Ne mi hu'ts'a n'da ra corona gue min 'youi 'de'mayoho yu sø. ² Ne nu'a ra xisu mi hæt'uhni a, ne emme mi mbafi ngue xan u, ngue nde dim 'bøh rá t'uhni. ³ Ne bi nequi bu man'da ran t'uti tengu n'da ra jarga xan ndoho ne xan theni, emme nts'utho. Ne nu'a ra jarga mi ja yoto yá ya, ne n'da ngu n'da yá ya mi hu'ts' yu corona. Ne mi ja 'det'a yá ðani. ⁴ Ne nu'bu mi uan'na rá 'yozu, bi hyøm bu häi ná hyu nets'i yu sø mi ja bu mahets'i. Ne nu ra jarga 'darbu mi 'bähmi ra xisu, i nde da zap'a rá t'uhni 'bu bim 'bui. ⁵ Ne bim 'bu'a n'da ra ts'unt'u, rá t'uhni ra xisu buya. Ne guehna ra ts'unt'u din ts'ut'abi gátho yu häi, ne njon di japi da mbesta'a da ma. Pe nu'bu mim 'bui, bi jamansu Oja, ne 'bex bi zixpu mahets'i bí ja rá ts'edi. ⁶ Pe nu ra xisu bi 'dagui, bi mba

b_u ma'ueni guep_u bi hocua Oj_a dim 'b_ui n'da mahu_uhi ne yoci_ento ne hyate pa. Ne din ja b_u 'be'a g_atho da hyoni. ⁷Ne nu b_u mah_ets'i bin ja n'da ra d_aswi, nu'a r_a ngarba m'behni Oj_a mah_ets'i ngue ra Miguel ne g_atho u mi'da y_am 'behni Oj_a mah_ets'i, bin s_uhmb_u a ra j_ar_ga ne'u g_atho y_e'y_ehe a ra j_ar_ga. ⁸Pe nu'a ra j_ar_ga him bi d_aha, ne Oj_a him bi japi dim 'b_up_u mah_ets'i b_uya. ⁹Ne bi th_on'a thi b_u mah_ets'i a ra j_ar_ga, guet'a ra c_eya, ra z_ith_u a, r_a thuhu ra Satan_as, gue i h_ate g_atho ua ja ra ximh_ai gue'b_u r_a mb_udi thoho. ¹⁰Ne nub_uya nug_a dra Xuuag_a d_a oca n'da ra nde mah_ets'i nts'edi bin y_a bi 'y_ena: "Ya bi z_on ra pa da y_an'u y_u 'y_ec'y_ei, ne da nu a r_a ts'edi Oj_a, di manda r_a ts'edi Oj_a u, ne a ra Cristo. Nguetho ya bi th_on'a thi b_u mah_ets'i ra z_ith_u ngue nz_ai madi y_ap'u ma cuh_u b_u ja r_a hmi Oj_a ma pa ne ra xui. ¹¹Pe gue'a r_a j_i ra Jes_us, tengu'b_u ra D_e'yo, ni d_ap'a ra z_ith_u u y_u 'y_ec'y_ei, ne'b_u i ma ngu e_c'y_ei ra Jes_us, ne'b_u hingui su da nu. ¹²Janangue'a dan johyah_u g_atho di 'b_uhmb_u mah_ets'i. Pe ndumb_ui thoho ah_u gue gu_i 'b_uhmb_u b_u ja ra h_ai, nep_u ja ra dej_a, nguetho bi z_om b_u ja ra ximh_ai ra z_ith_u, ne e_mme in cue. I p_adi him maya'a y_u pa din ja r_a ts'edi b_u," bi 'y_en'a ra nde d_a oca bin y_a b_u mah_ets'i. ¹³Ne nu'b_u mi nu ra j_ar_ga z_ith_u ngue b_a t'ent'ua h_ai, bi gu'a ra xisu gue bim 'b_uh r_a ts'ent'u. ¹⁴Pe nu'a ra xisu bi mba nt'unni yoho y_u zahua tengu n'da ra pents'u x_un ndoho, ne bi z_agui bi mba ma'ueni guep_u him bi z_a bi bent'a ra j_ar_ga. Ne bi mba ma jmansu b_u hyu jeya made. ¹⁵Nu ra j_ar_ga b_uya bi b_on ra dehe r_a nde, tengu'b_u n'da ra d_athe x_un ndoho, g_na xt_an dux'a ra xisu ra dehe. ¹⁶Pe Oj_a bi xoc'a n'da ra hy_ah_ai guep_u bi y_a'a ra dehe bi b_om b_u r_a nde ra j_ar_ga. ¹⁷Pe nu ra j_ar_ga b_uya e_mme bi d_e ra cue nangu'e'a ra xisu, ne bi mba bi z_a'u g_atho mi'da ngue r_a 'y_u'a ra xisu, g_atho u gue bi 'y_ot'a bi man Oj_a ne bi den'da 'be'a bi man'a ra Jes_us.

13

Ran t'uti bi b_oxp_u ja ra dej_a, ne ran t'uti bi b_oxp_u ja ra h_ai

¹Ne bi mba bim 'b_ap_u ja ndentha a ra j_ar_ga z_ith_u. Ne nug_a dra Xuuag_a d_a nu man'da tengu n'da ra zate, bi b_oxp_u ja ra d_adej_a. Ne nuna ra zate mi ja yoto y_e y_a, ne 'det'a y_e d_ani, guep_u mi ja 'det'a y_u corona. Ne man t'o't'i b_u y_e y_a y_e thuhu zeh_e a ra zate e_mbi gues_e Oj_a, ne bi ma mants'o nangu'e Oj_a. ²Ne nuna ra zate d_a m. gue bi b_oxp_u ja ra dej_a, tengu n'da ram hmasni, pe nu y_e g_ua tengu y_e g_ua y_u oso, ne nu u y_e nde, tengu y_e nde y_u le_on. Ne nu'a ra j_ar_ga bi un zeh_e r_a ts'edi n_a yoho ra zate gue xi b_oxp_u ja ra dej_a. Ne bi un ran t'edi di manda b_u hap_u i ja r_a ts'edi ra j_ar_ga z_ith_u, e_mme x_un ngu ra ts'edi mi ja a.

³Nu'a n'da r_a y_a mi ja b_u n'da ra seni ngue mi e_mbi di du a, pe bi z_a. Ne g_atho y_u j_a'i mi 'b_ucua ja ra ximh_ai, bi d_enni, ne bi hyonya thoho nangu'e r_a ts'edi mi ja. ⁴Ne nu u y_u j_a'i bi d_ande ra j_ar_ga, nguetho ya xi un r_a ts'edi ra zate xi b_oxp_u ja ra dej_a. Ne bi d_ande ra zate, ne bi 'y_ena: "Njo'o man'da tengu na, ne njo'o to'o da z_a din s_uhmi na." ⁵Ne bin t'un r_an t'edi ra zate xi b_oxp_u ja ra dej_a, da man ra ts'ore x_un ts'o nangu'e Oj_a. Ne bin t'un ran t'edi din ja r_a ts'edi yote ma yozna. ⁶Ne nu'b_u mi ny_a, e_mme x_un ts'o bi ma nangu'e Oj_a. Bi nd_om m_ants'o r_a thuhu Oj_a, nep_u bi 'b_ui, ne g_atho u i 'b_up_u mah_ets'i. ⁷Ne bin t'un ran t'edi ngue din s_uhmb_u y_e t'uhni Oj_a ngue di japi di 'be'u. Ne bin t'un ra ts'edi ngue di manda g_atho n_a ngu y_u j_a'i 'b_ucua ja ra ximh_ai, g_atho y_u h_ai, ne g_atho 'dahma 'dan'yo b_u na y_a y_u j_a'i, g_atho y_u h_nini. ⁸Ne g_atho y_u j_a'i bi d_ande a. Pe him bi d_ande u x_m_an t'o't'i y_e thuhu b_u ja r_a s_ocua r_a Jes_us gue bi 'yo't'a ra T'ude'yo gue'a bi tho. Ne ya m_an t'o't'i b_u u y_e thuhu u 'b_u m_a hin'y_u ra ximh_ai, im ma to'o i ja ra temaz_ai. ⁹Nu'u to'o i ja y_e zagu, dami 'y_ohmb_u x_un ho ya. ¹⁰Nu'a to'o di un ran unbi y_u j_a'i gue da got' ra f_adi, nese a da nu ran unbi ngue da mba njot'i. Ne to'o din hote ngue di sente, nese a da nu ran d_ate ngue da ts'eni. Janangue'a to'o g_atho u y_e t'uhni Oj_a, jatho h_ont'a da b_eni gue y_e y_ante Oj_a, ne hin din x_omb_ui. ¹¹Ne nub_uya d_a nu man'da ran t'uti gue bi b_oxp_u ja ra h_ai, ne mi ja yoho y_e t'ud_ani tengu n'da ra t'ude'yo. Pe nu'b_u min y_a e_mme nts'utho tengutho ra j_ar_ga z_ith_u. ¹²Ne nu'a ran t'uti xi b_oxp_u ja ra h_ai bin ja r_a ts'edi tengu ra zate ngue xi b_oxp_u ja ra d_adej_a ngue mi ja n'da ra seni a n'da r_a y_a gue xi z_a. Ne bi japi g_atho i 'b_ucua ja ra h_ai da d_ande ra mb_udi ra zate. ¹³Ne nu'a ran t'uti gue bi b_oxp_u ja ra h_ai, bi 'y_ot' y_un t'uti nts'utho, bi japi b_a c_ah mah_ets'i ra sibi ngue da nu y_u j_a'i. ¹⁴Ne bi hy_at' y_u j_a'i g_atho 'b_ucua ja ra ximh_ai 'b_u mi 'y_ot' y_u hyonya nt'ot'e. Ne h_on'b_u i 'b_ap_u ja r_a hmi ra zate xi b_oxp_u ja ra dej_a, bi z_a bi 'y_ot'u. Ne bi xih y_u j_a'i da 'y_ot'a n'da ra nyoguido tengu ra zate xi b_oxp_u ja ra dej_a, gue mi ja ra seni b_u ja n'da r_a y_a, ngue xi z_a. ¹⁵Ne nu'a ran t'uti gue bi b_oxp_u ja ra h_ai, bin t'un ran t'edi di japi dim 'b_u a ra nyoguido nt'ot'e tengu ra zate bi b_oxp_u ja ra dej_a. Ne di japi din y_a. Ne bi japi da mba ntho g_atho to'o him bi d_ande a. ¹⁶Ne bi manda ngue g_atho y_u j_a'i din ja r_a h_mepya ra nyoguido b_u ja r_a d_e nep_u ja r_an 'y_ei, madague'a h_ont'a go m_a j_a'i, g_atho i ja y_e ts'edi ne'u hin'y_u y_e ts'edi, g_atho y_u memb_eti ne g_atho y_u hyoya, g_atho y_u 'y_ehe ne g_atho ngue hing y_u 'y_ehe, g_atho y_u j_a'i jatho din ja ra h_mepya. ¹⁷Ne hingui s_a n'da ra j_a'i dim p_a o gue din t_ai 'b_u hin di nequi r_a h_mepya ra zate xi b_oxp_u ja ra dej_a, nu b_u ja r_a j_a'i. G_atho jatho din ja ra h_mepya ngue

nam bõni rá thuhu, o rá número, rá hmeþya rá thuhu ra zate. ¹⁸ Jatho gan 'yomfënihu xan ho ngue gui pãhmbu 'be'a nam bõn'a rá número ra zate, nguetho nu rá número, 'dato ciento ne hyãte ma 'dato, rá número n'da ra ja'i.

14

Bin tuhu u bim pøhø

¹ Ne nubaya dá nugã ra Jesús ra T'ude'yo i 'bãpu ja ra nyuni t'ëmbi Siõn. Ne mi 'bãhmbu ra Jesús n'da ciento ne yote ma goho mahuãhi yu ja'i ngue gãtho i ja bu ja yú de rá thuhu ra Jesús ne rá thuhu rá Ta. ² Ne dá øcã n'da ra nde bu mahëts'i nt'øde tengu yu dehe xan ngu ãmme di hì ne tengu ran gãni nts'edi di thoni. Ne dá øcã tengu'bu yu arpa'bida xan ngu i pei. ³ Ne nu' u n'da ciento ne yote ma goho mahuãhi bi yan Ojã bu ja ra ximhãi, ne bin tupu n'da ra thuhu ma'da'yo bu ja rá hmi Ojã gue'a i huxpu ja rán thuts'i, ne guepu 'bãh yan t'uti i 'bui, ne yu dãc'yei. Ne njo'o mi'da bi zã bi bã a ra thuhu. ⁴ Ne nu' u, gãtho xan hotho u, gue hont'a Ojã mbëni. Ne i ten'na ra De'yo hønbu go hapu da mba. Ne nu' u gue bi yãh bu ja ra ximhãi bu 'buh mi'da yu ja'i, yan t'unni man'da xan ho bin t'un Ojã ne ra De'yo. ⁵ Ne xinga n'da ra fehni bi thjnba u, xøgue xingui ts' u yú ts'oqui bu na nu Ojã.

Nu'a bi man' u hyu yãm 'behni Ojã mahëts'i

⁶ Ne nubaya dá nugã man'da ram 'behni mahëts'i mi 'yo inde bu mahëts'i, ne i cã ra søcuã nt'o't'i bu ran ho ma'da'yo hin njãm'bu da guadi ne da mba gãtho nanguni ra ximhãi. Da mba bu gãtho yu hãi ne nu yu ja'i 'dahma 'dan'yo bu na yã da 'yøde hont'a go to'o ní ja'i. ⁷ Ne nu'a ram 'behni mahëts'i nts'edi bi 'yëna: "Dami numansuhu Ojã ne gui 'yëspahu rá ts'edi nuixte a, nguetho ya bi zøn ra ora da 'yøt' rán juanbi Ojã. Dami thãndehu a ya, gue'a gue bi 'yøt' mahëts'i ne bi 'yøt' ra ximhãi. Ne bi 'yøt' yu dejã ne bi 'yøt' yu mbøthe," bi 'yëna. ⁸ Ne nu'a man'da ram 'behni mahëts'i mahøn'a bi den'na rá mbuði m'behni, ne bi 'yëna: "Ya bin theh rá ts'edi ra dãhnini Babilonia ngue ãmme mi ja rá ts'edi. Nguetho nu' u yu ja'i mi 'bãpu bi xãndi gãtho ra ximhãi a ran 'yomt'ëni mi øzehe. Ne gãtho u bi 'yøt' ran ts'o tengu n'da ra ãti gue com'ma rá sëi gãtho mi'da," bi 'yëna. ⁹⁻¹⁰ Ne nu'a ná hyu ram 'behni mahëts'i bi den'na ná yoho, ne nts'edi bi 'yëna: "To'o gue da dãnde ra zate gue bi bøxpu ja ra dejã, ne ra nyoguido, ngue i ja rá hmeþya bu ja rá de o guepu ja rá 'ye, da nu hangu nangu rá ts'edi rá cue Ojã. Nu Ojã xingui ts' u da 'ye'ts'a ran unbi di un'ndu nangue rá cue. Ne da nu a ra Jesús ra De'yo ne yu hogam 'behni mahëts'i 'bu bin t'un'na, ngue ra sibi n'youi ra despi. ¹¹ Nu'a ra 'bifi i

pøm bu njãm'bu din hë a hont'bu go njãm'bu mazãi. Ne nu' u i 'bãpu njãm'bu din hë a ran unbi i nu u ma pa ne ra xui. Gue' u gãtho bi dãnde ra zate xí bøxpu ja ra dejã, ne ra nyoguido, gãtho u i ja bu ja rá ja'i rá hmeþya ne rá thuhu ra zate. ¹² Pe nu ahu gyu 'yëc'yeihu pe nde'bu man'da gui hyãdumbũihu gui thoc ni t'ëc'yeihu ne gui hyãthu yan unbi. Nguetho yú t'ahni Ojã u gãtho di thoqui i øt' yãn t'ëdi ne di thoqui i ãc'yei ra Jesús," bi 'yën'a ná hyu rám 'behni Ojã mahëts'i. ¹³ Ne nubaya bi 'yëngã man'da ra nde dá øcã mahëts'i: "Dami 'yot' ya 'be'a gu xi a i. Din johya thoho gãtho u xan du 'bu ya mi c'yei a ra Hmu Cristo mahëts'i. Majãpi thoho, ën'a rá Hogandãhi Ojã, nguetho din säya a rá 'befi mi øt'e. Ne nu'a ran ho mi øt'ua ja ra ximhãi u, ne nubu mahëts'i da nu rá muui bu."

Rãn sofo ra ximhãi

¹⁴ Ne dá nu n'da ra gũn xan t'axi thoho ne mi hu inde bu ja ra gũi a n'da tengu n'da ra ja'i. Ne mi hu'ts'a n'da ra corona ra oro. Ne mi hã ra mbore theni ãmme het'i. ¹⁵ Ne bá pøm bu rá dãnãhi Ojã mahëts'i man'da rám 'behni Ojã, ne nts'edi bi xi a mi hupu ja ra gũi: "Dami 'yørpa yu ja'i bu hãi tengu'bu da hyec yu uva xan yãxpu ja ra nuãndãt'o. Nguetho ya bi zøn ra ora gue gui pe'ts' u bin ja bu ni huãhi," bi 'yën'a rám 'behni Ojã. ¹⁶ Ne 'bex bi 'yøt'a mi hupu ja ra gũi tengu xi sifi. ¹⁷ Ne man'da ram 'behni bá pøm bu ja rá nu Ojã mahëts'i ne'a mi hã n'da ra mbore theni ãmme i het'i. ¹⁸ Ne xø bá pøm bu man'da rám 'behni Ojã buya guepu ja rá mexa yãn t'unni Ojã, ne nu'a di manda da de ra sibi bu. Ne nts'edi bi xi a ram 'behni gue mi hã ra mbore theni: "Dami 'yøt' ya tengu i øt' yu ja'i 'bu i hec yu uva hingui ho nguetho bi zøn ra ora gue da nu ran unbi u nangue rán juanbi Ojã," bi 'yëna. ¹⁹⁻²⁰ Ne njabu bi 'yøt' rám 'behni Ojã, tengutho 'bu di pet yu uva ne da 'yën bu ja ran the'mi da bøn rán gui buya. Ne tengutho ra ja'i i ne't'u yu uva da bøn yãn gui, ne ngutho da 'yørpa u to da zembi, da nu rá cue Ojã ãmme nts'utho. Janangue'a ran t'uti ngue bi mbãn rá ji. Ne bi 'yørpu ja ra ndehnni, ne ãmme xan ngu ra ji bi mbãni, hyuciento kilómetro nan janni, ne nan hë tengu 'bu da hyecpu ja yú nde yu fani a ra ji bi 'yugui.

15

Yoto yãm 'behni di manda yoto yan unbi

¹ Ne nugã dra Xuuagã dá nu man'da ran t'uti bu mahëts'i, ne ãmme dá hyonya thoho. Mi 'bãhmbu bu yoto yãm 'behni Ojã mahëts'i, gue u di manda yoto yan unbi din ja ua ja ra ximhãi, ne nu'bu bi thoh yan unbi, ya bi thoh rá cue Ojã buya. ² Ne dá nu n'da ra xito di nequi tengu ra dejã, rá cuhu xan theni tengu ra sibi. Ne gãtho mi 'bãpu ja ra xito, gue' u gue him bi dãnde ra zate xí bøxpu ja ra dehe, bi

zedi, hím bi dānde ra nyoguido ngue ra pøte a, ne xím bin jap'á rá número o rá thuhu a. Ne n'da ngu n'da mi hã yá 'bida, ngue yá arpa xí un'na Ojã u. ³ Ne gátho mi 'bãpũ bin tuh rá thuhu ra Moisés rá 'yẽhe Ojã, ne bin tuh rá thuhu ra Jesús ra De'yo. Bi 'yẽn'ũ:

Nu'i ma Ojã ahe, ma Hmu ahe, nuixte thoho ni ts'edi, emme xan ho i, ne ma hyonya thoho nin t'øt'e.

Majuani nin t'øt'e xan thoho u.

Nu'i grã hoga ts'ut'abi mazai.

⁴ Xinga n'da dim 'bui gue hin da dānde i, gue hin da numansu ni thuhu, nu'i ma Hmu ahe.

Høn'a thoho i xan ho i, ma Ojã ahe.

Gátho hønt'a go 'be'a má nde da dānde i, nguetho gátho ya bi nu ngue xan ho 'be'a gátho guí øt'e, bi 'yẽn'ũ.

⁵ Ne nubaya dá nu nsoqui n'da ra jut'i i ja bũ mbo rá dānijã Ojã bũ mahets'i, guepũ m'be'ts'i yãn t'ẽdi bi 'yo't' ra Moisés. ⁶ Ne yoto yám 'behni Ojã ngue di manda yãn unbi bũ ja ra hã bi bøm bũ. Gátho i he yú pahni xan t'axi ngue ra lino, ne gátho bi du't' yá tija ra oro. ⁷ Ne nu'a n'da ran t'uti mí 'bãpũ bi un'i yoto yã ximbo bi un'ndũ yám 'behni Ojã. Gátho ma yudi rá cue Ojã, ne nu 'dah mí da da mbãn u mí po bũ ja ra ximbo, gátho yã ja'i i 'bũca ja ra ximhã da nu rá cue Ojã, gue i 'bui mazai. ⁸ Ne gátho rá nijã Ojã bũ mahets'i ma yudi rá ts'edi ne rá nuixte Ojã tengu ra 'bifi 'bũ i yupũ mbo ra ngu. Ne xinga n'da sã da yãrpũ asta gue 'bũ bi gua'a rá 'befi u yoto yãm 'behni gue di manda yoto yãn unbi ua ja ra ximhã.

16

Yã ximbo i po yãn unbi ngue rá cue Ojã

¹ Ne dá øcã n'da ra nde gue bi bøm bũ ja rá dānijã Ojã. Ne nu'a ra nde bi xi u yãm 'behni: "Dami fãmhbũ bũ ja ra ximhã rán unbi Ojã nts'utho i po u yoto ni ximbohũ," bi 'yẽna. ² Nu rá mbũdi ram 'behni bi mbãm bũ ja ra ximhã rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo. Ne gátho yã ja'i gue bin ja rá hmepya a ra zate xí bõxpũ ja ra dehe, ne'a ra nyoguido ngue i thānde u, bi nu ran u ngue yã sãsi xan ts'otho. ³ Nubaya ná yoho ram 'behni mahets'i bi mbãn a rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo, bũ ja ra dādejã. Nu'a ra dehe bũya bin ja tengu rá ji n'da ra ja'i xan du. Ne gátho mi 'bãpũ mbo ra dejã bi du. ⁴ Ne ná hyu ram 'behni mahets'i bi mbãn'a rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo hapũ ja gátho yã dāthe ne gátho yã mbøthe. Gátho ra dehe mí po bũ bin ji. ⁵ Bex dá øcã rá nde rá m 'behni Ojã gue'a bi unba yã dehe bi 'yẽna: "Nu'i ma hoga Hmu, ma Ojã i, zã guí 'bui ne gmí 'bui, xan hotho gátho nin juãni, nguetho rán sãui u gá unbi. ⁶ Ya gá un ra ji da zi u, nguetho bi hyo u nim 'behni bũ hãi ne ni pøngahyã. Nuya gá cospa

ra pengui nangu'e 'be'a bi 'yøt'ũ," bi 'yẽna. ⁷ Ne dá øcã n'da ra nde bi bøm bũ ja ra mæxa guepũ mí ja yãn t'unni Ojã, i ẽna: "Ma Hmu i Ojã nuixte ni ts'edi xan ho, njuãntho a nin juãni, ngue rán sãui u," bi 'yẽna. ⁸ Ne nu'a ná goho rá m 'behni bi mbãm bũ ja ra hyadi a rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo. Ne emme bin ja rá ts'edi ra hyadi ngue bin zø u mi 'bãpũ ja ra ximhã nangu'e nam pa ra hyadi. ⁹ Ne nu'ũ gue bi nu ran unbi nangu'e rá ts'edi ra hyadi, bi ndømants'o rá thuhu Ojã, gue'a bi manda yãn unbi, pe guexta'a him bi 'yẽspa Ojã, him bi pãh yãn 'yomfẽni u. ¹⁰ Nuya ná cut'a ram 'behni bi mbãm bũ rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo, ne bi mbãm bũ hapũ i ja rá ts'edi ra zate xí bõxpũ ja ra dehe. Ne nupũ hapũ ja rá ts'edi, gátho xãm 'bexui thoho bũ. Ne nu'ũ yã ja'i gue i 'bũpũ bi zase yú jãni nangu'e ran unbi bi nu. ¹¹ Ne bi c'ãmants'otho Ojã nangu'e yãn u, ne nangu'e yã sãsi mí ja. Pe guexta'a him bi 'yẽ'ts'a ran ts'o mi øt'e, him bi pãh yãn 'yomfẽni. ¹² Ne nu'a ná 'dato ram 'behni bi mbãm bũ rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo, bi mbãm bũ ja ra dāthe xan ndoho t'ẽmbi Eufrates. Ne bi xã ra dehe ne 'bex bi 'yo't' yã dāthe ngue da zã da thorpũ yã ts'ut'abi gue ní 'yẽpũ ni bõx ra hyadi. ¹³ Ne nugã dra Xuuagã, dá nu hyu yã ts'onthi di nequi tengu yã 'ue, ngue bi bøm bũ ja rá nde ra jãrga zithu, nepũ ja rá nde ra zate xí bõxpũ ja ra dejã, ne bi bøm bũ ja rá nde ran t'uti xí bõxpũ ja ra hã, gue ra hyãte pøngahyã. ¹⁴ Nguetho nu'ũ, gue'ũ yú ts'onthi ra zithu u i ja yú ts'edi ngue da 'yøt' yã hyonya nt'øt'e. Ne nu'ũ bi mba bũ gátho ná nguni ra ximhã, hønba go hapũ 'bũh yã ts'ut'abi, ngue bi japi di pet yã ja'i. Ngue din ja ra dãsuí din suhmbũ Ojã. Ne nu'a ra pa din ja ra suí gátho da nu rá ts'edi Ojã nuixte. ¹⁵ Ne dá øcã rá nde ra Jesucristo ngue bi 'yẽna: "Guí 'yøhmbũ ya, nugã ba øcã tengu n'da ra bẽ. Hinga mfãdi njãm'ũ ga søhø. Din johya thoho u gue him bin ãp pe bi jamansu yã he dá unni, janangu'e'a hin din 'yãhe ne hin din 'yãšã bũya, ngue im bẽntho a ran hoqui dá ørpa u, janangu'e'a hin di nequi yã ts'oqui, ne hin da mbe'ts' yá sã," bi 'yẽna. ¹⁶ Ne gátho bim peti bũ yã ts'ut'abi ne yã ja'i bũ ja ra xequi t'ẽmbi Armagedón, ngue yú nde yã hebreo a. ¹⁷ Nuya ná yoto ram 'behni bi mbãm bũ rá cue Ojã mí po bũ ja rá ximbo, bi huic ran dāhi 'be'a mí po bũ. 'Bex bi t'ø a n'da ra nde bi bøm bũ ja rá nijã Ojã mahets'i, guepũ i hu inde Ojã. Ne nu'a ra nde bi 'yẽna: "Ya da guadi gátho man ts'ẽmbi," bi 'yẽna. ¹⁸ Ne 'bex bi hyãt' i nts'edi yã huei, ne nts'edi bin thoni yã ngãni. Ne bin ja n'da ra 'yãnhã nts'edi hin jãm'ũ bi nu n'da ra ja'i tengu na, asta gue'ũ go mim 'bũ u yã mbũdi thoho yã ja'i. ¹⁹ Nu ra 'yãnhã bi xen'a ra dāhnini Babilonia, hyu xequi bi bøni. Ne gátho mí da yã hnini hønba go hapũ mí ja bi guadi. Ne bi bẽn Ojã gue xan ts'otho mi øt' yã ja'i 'bũpũ ja ra dāhnini

Babilonia, ne nts'edi bi unba u, nangué rá cue nts'edi a, asta gue'bu go min theh rá cue Ojá. ²⁰ Ne gátho yu t'uhái i ja bu ja yu dejá bim 'bedi. Ne gátho yu nyuni ne yu t'ohó bim 'bedi, hin'yu býa. ²¹ Ne 'bex bi dáp mahéts'i yun do emme ran ts'otho nguetho yote kilo nán hyu n'da ran do, bi zu i da yu já'i. Pe nu u yu já'i bi c'ámants'o Ojá nangué ran unbi nts'edi bi nu nangué yun do.

17

Ra ngurpa 'yomt'eni xisu

¹ Ne nu'a n'da u yám 'behni Ojá mahéts'i gue'a mí ja n'da ra ximbo, bi xicá: “Ba éhe ga ut'a i rán juanbi Ojá da nu ra 'yomt'eni xisu i hupu ja yu dehe 'dahma 'dan'yo bu gátho ra ximhái. ² Nu'u yu ts'ut'abi bu ja ra ximhái bi 'yothu ran ts'o a ra 'yomt'eni xisu. Ne yu já'i 'bucua ja ra ximhái bi xánba bu gue da 'yot' ran ts'o guep'bu a ra 'yomt'eni xisu. Gátho mi ót' ran ts'o tengu'bu iti thoho,” bi 'yem 'bu mi xiqui. ³ Ne nubya nu rám 'behni Ojá bi xicá bu ja n'da ra huénhái ma'ueni njon mi 'bup. Ne nu rá Hogandáhi Ojá bi jaqui gue dá handi, né dá nugá a ra xisu i hux'a n'da ra zate xun theni. Nu ra zate mi ja yoto yú yá ne 'det'a yú dani, ne nt'o'ti bu ja rá já'i éna jase rá ts'edi, gue rá thuhu éna guese Ojá. ⁴ Nu ra xisu mi ne n'da ra hoc'bót'e xun jupoi ne xun theni. Ne emme madín 'yot'e xun ho nangué yu thebe ne yam fo'ye ra oro ne yu ts'angu emme xam hmadi thoho, ne hont'a go mí cuat rá pahni. Ne mi the n'da ra tasa ra oro. Pe gátho 'be'a mi po ra tasa ra hmeppya nangué gátho yun ts'o mi ót' ra xisu. ⁵ Ne nubya ja rá dē nt'o'ti bu rá thuhu: “Ra dahnini Babilonia, ngue ja rá ts'edi tengu'bu rá mbe gátho yu 'yomt'eni ne tengu'bu rá mbe gátho i ót' ran ts'o hónbu go hapu i ja ra ximhái,” bi 'yén'a ra t'ohni. Pe hin da bāse n'da 'be'a ním bón'a. ⁶ Ne dá hant'a ra xisu, tengu'bu íti thoho nangué yú ji u gátho bi hyo 'bu mi den Ojá ne'bu mi mamp'a rám hman ra Jesús. Ne nugá drá Xuuagá, dadí hyonya thoho 'bu má nugá a n'da ran t'uti. ⁷ Ne nu rám 'behni Ojá mahéts'i bi xiqui: “O gadí hyonya thoho, nguetho ga xi a ya 'be'a ni hmeppya a ra xisu, ne 'be'a ni hmeppya a ra zate i hux'a ra xisu, gue i ja yoto yú yá ne i ja 'det'a yú dani. ⁸ Nu'a ran t'uti ngue ra zate gá nu, pe gue'a n'da mi 'bui, ne hingui 'buh ya, pe him ma ya'a ba éhe mahón'a, da bóm bu ja ra hyahái emme xun hē. Ne m'bejua da nu ran dāte xun ho hin dim 'buh mahón'a. Ne gátho yu já'i ngue hinga nt'o'ti yú thuhu bu ja ra sócuá mahéts'i, gue bi t'orpu 'bu ma hin'yu ra ximhái, di hyonya thoho 'bu bi nu mahón'a tengu bu í hnu ra zate. Nguetho mi 'bui, ne njo'o ya, pe dim 'bui mahón'a. ⁹ Nu'u to'o i ja yán 'yomfēni xun ho, sá da bádi 'be'a ním bón a ra hmeppya. Nu yoto yú yá ra zate ra

hmeppya ngue u yoto yu nyuni guepu i hu a ra xisu. ¹⁰ Ne ra hmeppya gue'u yoto yu ts'ut'abi, ngue yu ts'om'bái thoho. Bi du u cut'a ne nu ná 'dato i 'bup ya, ne ná yoto dim 'bui, pe hingan ya'a din ts'ut'abi. ¹¹ Ne nu'a n'da, ná hyáto ra ts'ut'abi býa, gue'a gue mi 'bui, pe njo'o ya. Nu'bu bá éh mahón'a, di manda tengu u yoto yu ts'om'bái ts'ut'abi, pe m'bejua da mba da nu ran unbi mazai. ¹² Ne nu'u yú dani ra zate gá nu, yu hmeppya ngue 'det'a yu ts'ut'abi din ja yú ts'edi 'da yu t'u ora tho ne da gomhbu rá ts'edi ra zate. ¹³ Ne gátho yu ts'ut'abi 'dat'a da beñi ngue di un ra ts'edi di manda ra zate. ¹⁴ Ne gátho yu ts'ut'abi da zu'a ra Jesús ra De'yo. Pe nu'a ra Jesús da dāha, nguetho ra Hmu a nangué gátho mi'da yu hmu, ne ra hmuts'ut'abi nangué gátho mi'da yu ts'ut'abi. ¹⁵ Ne nu'u gátho din 'yohu ra Jesús 'bu bi dāha, gue'u bi zon Ojá u, ne bi huahni, ne him bi 'ye'ts'a ní denni,” bi 'yén'a ram 'behni. ¹⁶ Ne nu rám 'behni Ojá mahéts'i xo bi xicá mahón'a dra Xuuagá: “Nu yu dehe gá nu guepu mi huh ra xisu, ra hmeppya a nangué gátho mi'da yu já'i i 'buh nanguni ra ximhái, gátho yu hái gátho yu nde 'dahma 'dan'yo bu na yá. ¹⁶ Ne nu yu dani gá nu, ngue yú hmeppya yu ts'ut'abi, ne'a ra zate, m'bejua da zu a ra 'yomt'eni xisu u. Ne nu'u da hyácp'i 'be'a gátho mi ja a ra xisu, ne da zap rá ngóc'yei a, ne da 'yu'ma ra xisu nangué ra sibi. ¹⁷ Nguetho Ojá bi beñba yu ts'ut'abi da 'yot'e tengu mim beñ Ojá, ngue n'da ngu n'da u di un rá ts'edi ra zate di manda, asta gue'bu go bin ja 'be'a bi man Ojá ngue din ja. ¹⁸ Ne nu'a ra xisu gá nu bu, rá hmeppya ra dahnini gue'a di manda yu ts'ut'abi a, nangué gátho yu hái i ja ua ja ra ximhái,” bi 'yén'a ram 'behni.

18

Bi 'beh rá ts'edi ra dahnini Babilonia

¹ M'bejua dá nugá man'da ram 'behni bá cāh mahéts'i, ne emme i ja rá ts'edi. Ne i ja rán nequi, bi hyát ra ximhái 'bu mi gāi, tengu ra hyadi. ² Ne emme ts'edi bin ya, bi 'yēna: “Bi guahya, bi guahya rá ts'edi ra dahnini Babilonia. Ne hont'u yu zīthu dim 'bup, ne gátho yu ts'onthi. Ne i 'bup hont'a go 'be'a mán ts'o, ne ya doja gue hingui ho ót'e, xun ts'otho. ³ Nguetho nu yu mengu bu bi xánba ran ts'o gátho yu já'i mí sōm bu gue i 'buh ná nguni ra ximhái. Ne gátho yu ts'ut'abi bi gomhbu ran ts'o ra hnini, ngue tengu'bu ra 'yomt'eni xisu bu. Ne xun ngu yu já'i 'da n'dann yú hái, bim mēmbeti 'bu mí mbāp'u 'be'a gátho bi numanhose yu mengu bu ja a ra hnini,” bi 'yén'a ram 'behni. ⁴ Ne dra Xuuagá dá ócá man'da ra nde bi 'yēh mahéts'i, bi 'yēna: “Ba éhe gátho yu já'i ngue ma mbetigá, dami pōm bu ja ra dahnini, gue hin gui cohma ót'ehu ran ts'o i ja bu, ne hin guin nuh ran unbi gue da nu u to'o da gopu.

5 Nguetho nu'bu sä da mba ma munts'i yün ts'o i t'örpu, tengu'bu da zäh nán hęts'i ra ximhäi mahęts'i. Ne nu'a Oja xingui ts'u bi pumbęni ran ts'o 'be'a bi t'örpu." 6 Ne bi sih yám 'behni Oja buya: "Nuya dami cospahu ra pengui tengutho bi 'yörpa mi'da, dami cospahu ran u gue gui yofu mahón'a. 7 Dami un ya ran unbi ne nts'edi ra dumbai 'be'a rán theui bi 'yöt'e. Nguetho bi bęni maguese, ne bi 'yöt' yu ts'oqui bi numanhose, ne xun ngu 'be'a gátho bi hyonse. Tengu'bu n'da ra xisu da manse mbo rá mbai, da 'yęna: "Nugá xun ngu ma ts'edigá, hingan ts'ogui thohogá, ne njám'bu din jagá ra dumbai," ngubu mi ma. 8 Pe janangue'a da nu ran unbi di und Oja, ne gátho 'be'a din ja, 'da huętho án ja gátho yu 'yanthi. Ne da nu ra gęhe ne ra dumbai, ne di juadi nangue ra sibi. Nguetho tate thoho rá ts'edi Oja ra Hmu, gue di un'na rán theui bi 'yöt'e. 9 Ne nu yú ts'ut'abi gátho yu häi gue zai i comhbu ran ts'o, gátho din zoni ne dim mbafi 'bu i hand rá 'bifi ra dąhnini ngue i zó. 10 Ne gátho dim 'bámanhę nguetho emme i su da nu ran unbi tengu in nu u i 'bupu ja ra dąhnini. Ne da ma: "Huęcate, huęcate, nguetho mahotho ra dąhnini, ne emme mi ja rá ts'edi, pe n'da huętho gue bi ts'embi," da 'yęn'u. 11 Ne gátho yu mbá bu ja gátho ra ximhäi din zoni ne dim mbafi, nguetho njo'o da juadi 'be'a da mbá. 12 Ngue yu oro, yu t'axi, yun 'yöt'e, yu perla, ne ra 'bót'e ra lino xun ho, ra 'bót'e ra seda, ra 'bót'e xun tudi xun jępoi ne xun theni, ne gátho yu za gue muman'u, ne'u nt'ót'e yu do'yo, ne gátho u yu za nt'ót'e emme xam hmadi, ne'u nt'ót'e ra bronze ngue ra thęnga fęxna t'ęgui, ne'u nt'ót'e ra t'ęgui, ne'u nt'ót'e ra 'yaxi. 13 Ne zai mi 'bá bu yu canela, yu 'yęthi ngue in 'yohu yu tahu, ra t'aza muman'u, yu 'yęthi i yumanho, yu perfume, yu vino, yu aceite, ra hocjani, ra trigo, yun dani, yu de'yo, yu fani, yu carro, ne yu 'yęhe mi 'bá bu, nguetho mi 'bap yu te yu ja'i tengu'bu i 'bá yu fani. 14 Ne da 'yęn'u yu mbá: "Gátho gue xun ho gmi honi bin thegue. Ne gátho yu mbeti ne gátho 'be'a mahotho ya bi mba. Him man'dandį guin nu mahón'a tengu mi ja bu," da 'yęn'u. 15 Ne nu'u gue bim membeti ngue'u mim pá bu ja ra dąhnini, dim 'bámanhę tho, nguetho i su da nu ran unbi, tengu in nu'u mi 'bupu. Ne emme din zoni, i tu yú mbai, nguetho njo'o da dai 'be'a i ja da mbá. 16 Ne da 'yęna: "Dumbai thoho nangue 'be'a bin ja ra dąhnini, emme mi ja bu mahotho, ne mi ja bu yu 'bót'e ra lino, ne yu 'bót'e xun jępoi, ne yu 'bót'e xun theni, ne madi nequi bu 'be'a mahotho gue yu oro ne yun 'yöt'e ne yu perla xam hmadi. 17 Nuya nte jabu ya, n'da oratho ám 'bedi gátho emme xam hmadi mi ja bu," da 'yęn'u mim pá bu. Ne gátho yu hmu yu barco ne'u gátho i hu bu, ne gátho yu mbefi di 'yon yu barco, mi 'bámanhę tho. 18 Ne bi du

yú mbai 'bu mi nu ra 'bifi i zó ra dąhnini, ne bi 'yęna: "Hin'yu man'da ra hnini mahotho tengu nu." 19 Ne nu'u, bi 'yęh yu yu fonthäi, ra hmepya gue tu yú mbai, ne bin zoni ne bi mbafi, ęna: "Huęcate ra dąhnini emme mi ja rá ts'edi, nguetho gátho gahu dyú hmuhu yu barco dám membetihu nu, ne xogue n'da oratho ám 'bedi gátho mi ja bu," bi 'yęn'u. 20 Pe gan johyahu gátho ahü gue gui 'buhmbu ua mahęts'i, gan johyahu nangue 'be'a bin ja ra dąhnini, bi ts'embi. Ne dan johyahe gátho gahe ma 'baihe ra Cristo ua ja ra häi, ne gátho gyu pęngahyahu Oja, ne gátho gahu ngue di tindhü Oja, dan johyahu, nguetho ya bi cos'ahu 'be'a bi 'yöt'ahu yu ja'i mi 'bupu ja a ra dąhnini. 21 Ne nubuya n'da rá m 'behni Oja mahęts'i ngue xun ngu rá ts'edi, bi gu'ts'a n'da ra do emme xun ndoho, ne nts'edi bi 'yem bu ja ra dądejá. Ne bi 'yęna: "Tengu thoho din ja ra dąhnini Babilonia ngue mi ja rá ts'edi, pe njám'bu da hnu mahón'a, gátho n'da m'bedi thoho. 22 Ne hin da t'örpu mahón'a yu mbe'bida, gátho u i pe yu arpa, ne gátho u i huixt yu thaxi, xinga gue'u yu hyaxi. Xinga n'da ran 'yohu dim pępu mahón'a, ne njon din cam bu mahón'a. 23 Ne din ca'bxui thoho, him man'dandį mahón'a di nequi bu yu sibi, ne njon da 'yöt' ran thati bu ngue din johya tengu mi öt'e. Nguetho man'da mi ja yú ts'edi u mi öt' yú 'befi bu xinda gue'u mi'da gátho ra ximhäi. Pe mi hät yu ja'i 'bu mi xanıbi di ho yú páhä zehę u gátho mi sóm bu, bí nęxpá ná nguni ra ximhäi. 24 Ne gueru bim fán yú ji u yú pęngahyá Oja, ne u gátho mi'da yú t'uhni Oja, gue bi tho. Pe gueru bi tho u, ne gue'a i ts'emba a ra dąhnini," bi 'yęn'a rá m 'behni Oja.

19

1 Ne nubuya, dra Xuuagá dá ócá yú nde n'da munts'i yu ja'i i 'bupu mahęts'i. Ne bi 'yęn'u: "Dí ęspahu Oja, nguetho ma pörpatehu a, ne hõnse ma Ojahü i ja ra nuixte ne tate thoho rá ts'edi. 2 Xun ho rán ts'embi Oja, nguetho rán säui bi t'örpa ra dąhnini, tengu'bu ra 'yomt'ęni xisu, gue bi ts'onba yú mbai gátho yu ja'i ra ximhäi. Ne nuya Oja bi cospa u gátho to'o bi hyo yú 'yęhe," bi 'yęna. 3 Ne nts'edi bi mam mahón'a yu nde dá ócá: "Dí ęspahu Oja nguetho ya bi juah ra sibi a ra dąhnini, ne hin din hę a nín 'yo rá 'bifi," bi 'yęn'u yu ja'i. 4 Nubuya gátho 'däte magoho yu dąc'yei ngue zai di mbá'ts'a Oja, ne'u goho yun t'uti i 'bai, bin danyahmu bu i hu a Oja, ne bi dąnde. Ne gátho bi ma bi 'yęn'u: "Nęcáhe, ngubu dim bęmhbe dí ęspahu Oja," ęn'u.

Bi zin rá xisu ra De'yo

5 Ne dá ócá man'da ra nde bi bóm bu gueru i hu a Oja, ngue bi ma: "Dami 'yęspa ma Ojahü gátho u yú 'yęhe. Dami 'yęspahu gátho to'o i numansu Oja, ne'u i ja yú ts'edi ne'u

hin'na," bi 'yɛn'a ra nde. ⁶ Ne dá øcä yú nde yu já'i xan ngu, ngue di h̄i tengu'bu xan ngu yu dehe, ne tengue'bu bi thoni yan gāni. Ne bi 'yɛm' bu mi ya: "Dí ɛspah̄u Ojā, nguetho di manda ya ra Hmu, ma Ojāhu tate thoho rá ts'edi. ⁷ Gātho dan johyahu, ne da hyu ma mbuihu, ne ga ɛspah̄u Ojā ngue i ja rá ts'edi. Nguetho bi zōn ra ora da zin yu 'yɛc'yei ra Jesús, ra Dɛ'yo, tengu thoho n'da ran 'yohu din thət'ui rá xisu. Ne mahon̄tho da mba ra xisu, mahoqui thoho. ⁸ Ne bin t'un ran t'ɛdi da hye ra pahni di fɛxni, gue ra lino xingui ts'u ts'o. Nu'a ra pahni xan t'axi nam bōni ngue bi mba mahoqui yú ts'oqui u yú t'uhni Ojā ne nubuya i øt' yán thehu." ⁹ Ne nuna ram 'behni mahɛts'i bi xicä 'be'a ga ot' ya: "Din johya gātho to'o u bi ts'on bu ja ran sihme nangue rán thət'i ra Dɛ'yo. Majuāni rām hman Ojā na dí xi a ya," bi 'yɛng rām 'behni Ojā mahɛts'i. ¹⁰ Ne nubuya dán danyahmu bu ja rá gua ram 'behni mahɛts'i. Pɛ nu'a bi xicä: "O guin jabu, nguetho nugä rá 'yɛhe thohogä Ojā tengu thoho i, ne tengu ni cuhu, gātho u i mamp'a rām hman Ojā nangue ra Jesús, gātho dadí jafu da fah ra Jesús," bi 'yɛng 'bu mi xiqui.

Nu'a n'da bi hyux ra t'axca ndɔfani

¹¹ Ne nubuya, dra Xuuagä, dá nugä nsoqui mahɛts'i. Ne mi 'bāp̄u n'da ra t'axca ndɔfani pa nthuts'i. Ne nu'a i huts'i, Majuāni rá thuhu, nguetho zai im mam majuāni a. Ne di jā'ts'a rá thuhu, janangue'a n'da ngu n'da di un'na rán säui 'bu bi juānbi, ne xan ho 'bu i øt' rán sui a. ¹² Ne nu'u yú dá a mi huxp̄u, mi zø tengu ra sibi, ne mi jabu xan ngu yu corona bu ja rá yā. Ne nu rá thuhu nt'o't'i bu, hōnse mi pađi 'be'a rá thuhu. ¹³ Ne nu rá pahni mi he, bi zinni gātho ra ji, ne nu rá thuhu, ngue rām Hman Ojā a. ¹⁴ Ne nu'u yu dofui mahɛts'i, gātho mi he ra t'axca lino mahotho, xingui ts'u xan ts'o. Ne gātho mi hux yu t'axca ndɔfani, ne bi den'na ra mbūdi mi huxp̄u ja ra ndɔfani. ¹⁵ Ne nu'a ra ngurbi i p̄oxp̄u ja rá nde n'da ra espada ɛmme het'i, ngue da dāp yan suihu 'bāp̄u gātho yu hāi bu ja ra ximhāi. Ne gātho di manda u b̄uya, ne njon di japi da mbesta'a da ma. Ne tengutho ra jā'i bu ja ran the'ma gui'uva, i nen yu uva, ne ngutho da 'yōrpa u to da zembi, di un rá cue Ojā nts'utho, ngue nu'a nte h̄ɛmbi da 'yōt'e. ¹⁶ Ne nt'o't'i bu ja rá pahni ne rá x̄inthe rá thuhu, ngue ra Hmuts'ut'abi a ngue di manda gātho yu ts'ut'abi, ne rá thuhu, ngue ra Ngurpa Hmu a ngue di manda gātho yu hmu. ¹⁷ Ne dá nugä n'da rām 'behni Ojā mahɛts'i mi 'bāp̄u ja ra hyadi, ne nts'edi bi mbat'u gātho yu doja mi 'yo bu magats'i, bi 'yɛmbi: "Gātho ahu gyu dojah̄u, ba ɛhmbu ya, nguetho Ojā bi 'yōt'ahu n'da ra dānts'ihme. ¹⁸ Ba ɛhmbu ya gui sihu yú ngoc'yei yu ts'ut'abi ne yu hmudofui, ne'u

gātho mi ja yú ts'edi. Ne yu ndɔfani ne gātho mi huts'i, ne gātho yu jā'i yu 'yɛhe ne gātho hing yu 'yɛhe, ne yu hmu uague yú mbeñi," bi 'yɛm' bu mi mba't' yu doja. ¹⁹ Ne dá nugä ra zate gue x̄i b̄oxp̄u ja ra dādeja, ne 'darbu bim p̄etihu gātho yu ts'ut'abi ngue gātho yu hāi, ngue da 'yōrpa n'da ra dāsu i a mi huxp̄u ja ra t'axca ndɔfani, ne'u gātho mi tenni. ²⁰ Ne nu ra zate b̄uya bi mba mfent'i a, ne'a ra hyāte p̄ongahyā bi fent'i, gue'a ran t'uti i b̄ox ra hāi ne x̄i 'yōt' yu hyonya nt'øt'e bu ja rá hmi ra zate. Ne gue'a mi hāt yu jā'i gātho to'o mi ja rá thuhu bu ja rá dɛ. Gātho yoho bi t'entp̄u ja ra sibi ra azufre, tengu n'da ra dejā na ndoho a ra sibi. ²¹ Ne gātho yu jā'i mi ten'na ra zate, bi tho nangue ra espada mi p̄oxp̄u ja rá nde a mi huxp̄u ja ra t'axca ndɔfani. Ne nu'u yu doja b̄uya bin niyā thoho nangue yu ngoc'yei.

20

N'da mahuāhi njeya

¹ Ne nubuya, dra Xuuagä dá nugä man'da rām 'behni Ojā mahɛts'i bá çai ne bá hyā rán sogui ra hyāhāi ɛmme xan hɛ ne nts'utho, guerp̄u i 'buh yu z̄ithu. Ne nu'a rām 'behni Ojā mi çā n'da ra cadena xan ndoho. ² Ne bi bent'a ra jarga, ne t'ɛmbi ra c'ɛyā, pɛ guet'a ra z̄ithu, rá thuhu i Satanás. Ne bi mba nthət'i n'da mahuāhi njeya nangue ra cadena. ³ Ne nu'a rām 'behni Ojā b̄uya, bi 'yentp̄u ja ra hyāhāi a ra z̄ithu. Ne bi go'mi, ne bi hyat'a ran sogui, ne bi cuahmi xan ho, ngue hin da zä da bōm bu da hyāt yu jā'i, asta gue'bu bi gua'a n'da mahuāhi njeya. M'bejua da mba nso'ts'i 'da yu pa. ⁴ Ne dá nugä man'da ra hmeppya mahɛts'i, xan ngu yan thuts'i, ne nu to'o mi huxp̄u bin t'un ran t'ɛdi da 'yōt' ran juānbate, gātho min 'yohu u bi tho 'bu mi ma i ɛc'yei ra Jesús, ne'bu mi mamp'a rām hman Ojā. Gue nu'u gātho him mi thānde ra zate x̄i b̄oxp̄u ja ra dejā ne rá nyoguido. Ne nte mi ja bu yú dɛ rá thuhu ra zate, x̄inga guerp̄u ja yú 'ye. Nu'u bi ndants' mahōn'a 'bu mi du, ne bin 'yohu ra Jesús bin ts'ut'abi n'da mahuāhi njeya. ⁵ Ne guehya yú mbūdi bi xox Ojā bi t'urcä. Pɛ nu'u mi'da gue bi du, hin da dāmbeni asta gue'bu bi gua'a n'da mahuāhi njeya. ⁶ Ne di johya ne majapi u gātho u ra mbūdi da xox Ojā, ne hin da nu a na yoho ran dāte ngue ra sibi mazai. Ne dim mbājā nangue ra Cristo bu bí ja rá ts'edi Ojā, ne din 'yohu ra Cristo ngue din ts'ut'abi n'da mahuāhi njeya.

Da mba nthapi ra z̄ithu

⁷ Ne nu'bu bi gua'a n'da mahuāhi njeya, da mba nsoyua a ra z̄ithu mi ofādi. ⁸ Ne nu'a ra z̄ithu b̄uya da bōm bu, xō da hyāt mahōn'a yu jā'i gātho na ngūni ra ximhāi. Da mba bu ja ra hāi Gog ne ra hāi Magog ne di japi dim peti gātho nangue din ja ra dāsu. Ne xan ngu da denni hingui sã da 'bede, tengu ra 'bomu

'bom bu ndendeja, njon da hyät'i da mbede. ⁹ Ne din 'yerpa thoho bu ní mba bi mbä'ts'i haru mi 'bu u min 'yohu Oja, gueru ja ra dahhini di huç Oja. Pe bá çah mahçts'i ira sibi bi juadi gätho yan sahu. ¹⁰ Ne nu'a ra zithu ngue bi hyät'u, bi t'entru ja ra sibi i the ra azufre, tengu n'da ra deja na ndoho, gueru xi t'entru ra zate xi bõxru ja ra dadeja, ne'a ra hyäte pongahya gue ran t'uti xi bõxru ja ra häi. Ne gätho hyu da nu ran unbi nanguie ra sibi, ma pa ne ra xui hõn'bu go njam'bu gätho yu pa mazai.

Ran zegu ran juanbi

¹¹ Ne drá Xuuagá dá nugä mahõn'a, gue n'da ran thuts'i xan ndoho xan t'axi, ne mi hupu Oja. Ne nu ra ximhäi ne mahçts'i bim 'be' bu mi hyant'a mi hupu, ne him man ja buya. ¹² Ne dá nugä gätho u xan du, hõnt'a go 'be'a ní ja'i, mi 'bäru ja rá hmi Oja i hupu. Ne bi mba ma tants'i yu söcuä bu, ne'a ra söcuä im ma to'o i ja ra temazai. Ne gätho bi mba ma juanbi nanguie'a nt'o't'i bu 'be'a gätho bi 'yõt'a, nu'bu mi 'bui. ¹³ Ne gätho u gue bi du bu ja ra deja, ne gätho u mi'da bi du hõnbu go haru, ngue gätho i 'bupu' bu'u xan du, bi bõm bu, ne bim 'bäru ja rá hmi Oja. Ne bi mba ma juanbi nanguie 'be'a gätho bi 'yõt' bu mi 'bui. ¹⁴ Ne nu'a ra xequi mi 'be'u xan du, bi t'entru ja ra sibi, tengu ra deja na ndoho. Gue'a na yoho ran däte a. ¹⁵ Ne nubu ja ra söcuä gue im ma to'o i ja ra temazai, ne nu'u gätho him man t'o't'i yá thuhu bu, bi t'entru ja ra sibi.

21

Ma'da'yo mahçts'i ne ra ximhäi

¹ Ne nubuya, dra Xuuagá, dá nugä man'da bi t'urcä, ngue ma'da'yo mahçts'i ne ma'da'yo ra ximhäi. Nguetho ya bim 'bedi 'be'a gätho mi ja bu mahçts'i ne ra ximhäi. Ne hin'yu ra deja bu ja ra 'da'yo ximhäi. ² Ne dá nugä bá çah mahçts'i gueru bi 'bu Oja n'da ra hogahni, gue'a ra Jerusalén ma'da'yo, mahotho, mahoqui, tengu n'da ra hmute i he ra pahni mahotho da mba dín that'ui rá ndõ. ³ Ne dá ócä n'da ra nde nts'edi bin ya, gue bá nexru ja ran thuts'i bu bi hu Oja, bi 'yena: "Dami hyand ya, bi gacua mahçts'i rá ngu Oja," bi 'yena, ne nuya zai dim 'buhmbu ya ja'i a. ⁴ Ne guesc Oja di ran johya, ne him man ja yu guidä yu ja'i, ne hin din ja ran däte mahõn'a bu, ne hin din ja yu dumbui bu. Nguetho gätho 'be'a män unbi mi ja, ya bi thogu. ⁵ Ne nu Oja ngue i hupu ja ran thuts'i, bi 'yena: "Gätho ma'da'yo dá øt'a ya." Ne bi xiqui, dra Xuuagá: "Dami 'yo't' ya 'be'a dí xi a i, ne sä da t'çc'yei nguetho majuañi a." ⁶ Ne bi xiqui mahõn'a: "Ya bi guadi 'be'a gätho dá øt'a ya. Gätho dá du'mi, ne ga juacä ra 'befi dá du'mi. Zai däm 'bucä ne dam 'bui mazai. Ne nu'u to'o i sä ngue di 'be a ra te mahyoni thoho, tengu'bu i tuthe, ga undä ra

te i juadi, tengu'bu ra mbøthe im fonts'a ra dehe ga unni, ne hin da gurqui. ⁷ Ne to'o da daha, ga comhbe 'be'a gätho i jagä, ne ga øt'e ma t'uhnigä u, ne dyu Ojagä u. ⁸ Pe ga entru ja ra sibi u to'o i su yan unbi 'bu da dengui, ne'u to'o yoho yan 'yomfni, ne gätho u xan ts'o yá mbui, ne gätho yu hyodu, ne gätho yu 'yomt'eni, ne gätho u in yahu ya zithu, ne gätho u i thande hõnt'a go 'be'a gue him majuañi, ne gätho u i man yu fehni. Gätho ya da nu na yoho ran däte, da t'entru i zø ra sibi ra azufre, tengu ra deja na ndoho," bi 'yën Oja.

Ma'da'yo ra hnini Jerusalén

⁹ Ne xø dá nugä man'da ra hmepya bi t'urcä. Nu'a n'da u yám 'behni Oja mahçts'i gue min 'yohu 'dato yam 'behni, gue'u mi the yu ximbo gue bi un yan unbi bu ja ra häi, ne nu'a bi xiqui: "Ba çhe, ga ut'a ra hnini, tengu'bu ra hmute bin that'ui ra De'yo." ¹⁰ Ne nu'a rá Hogandahi Oja bi bengä man'da mahõn'a, tengu'bu bi xicxä a rá m 'behni Oja bu ja n'da ra t'õhõ xan hçts'i, ne bi 'yurca ra hogahni Jerusalén ma'da'yo, bi gah mahçts'i gueru bi 'bu Oja. ¹¹ Ne nu'a ra hnini emme di yoxni nanguie ran hose Oja i 'bupu mbo. Ne di yoxni tengu ra do ra jasje i pømhyats'i. ¹² Ne nu'a ra hnini mi ja bu ra mbä't'i, ra jado xan hçts'i, goho yá ts'at'i. Ne nu'a ra mbä't'i, mi ja bu 'de'magoho yu dajut'i, ne n'da ngu n'da yu jut'i mi 'bäru n'da rá m 'behni Oja mahçts'i, da mbäh ra goxthi. Ne nu'u 'de'mayoho yu jut'i, n'da a n'da nt'o't'i yá thuhu u 'de'ma yoho yá ts'ant'u ra Israel. ¹³ Ne n'da nguadi min ja hyu yu jut'i, hyu i xopu ni bõx ra hyadi, ne hyu i xopu ni yuh ra hyadi, ne hyu i xopu ra norte, ne hyu i xopu ra sur. ¹⁴ Ne nu'a ra hnini mi fa'ts'i 'de'mayoho yu do, n'da a n'da nt'o't'i yá thuhu u 'de'mayoho yan 'yohu gue yá 'bäihä ra Jesús, ngue ra De'yo. ¹⁵ Ne nu'a rá m 'behni Oja mahçts'i gue dán ya'be, mi hä n'da ra t'eni ra oro, tengu'bu ra metro, gue da 'yën ra hnini, hangu na ndoho yu jut'i, ne yu fõt'e. ¹⁶ Nu'a ra hnini xan zant'ma ndoho, 'da'angu ná mba, ne 'da'angu nán janni. Ne nu'a ram 'behni mahçts'i bi 'yën ra hnini, ne bi 'yu' ra güenda ngue yo mahuahi ne yo ciento kiloméetro ná ndoho, 'da'angu ná mba, 'da'angu nán janni, ne 'da'angu nán hçts'i. ¹⁷ Ne nu'a ram 'behni bi 'yeni hangu nán hçts'i rá mbä't'i ra hnini, ne bi 'yu' ra güenda ngue hyäte ma goho metro. Ne bi 'yeni tengutho i øt' yu ja'i. ¹⁸ Ne nu'a ra mbä't'i nt'øt'e nanguie yu do ra jasje, pe nu ra hnini nt'øt'e nanguie ra oro, tengu'bu ra xito a ra oro. ¹⁹ Ne nu'u 'de'mayoho yu dado mi fa'ts'a ra mbä't'i, xan ngu nt'at'i yu t'udo 'dahma 'dan'yo, ngue di fexni, xam hmadi di muui. Nu'a rá mbadi ra dado nt'at'i yu t'udo ra jasje, nu'a ná yoho ra dado nt'at'i yu t'udo ra zafiro, nu'a ná hyu ra dado nt'at'i yu

ágata, nu ná goho ra dādo nt'ut'i yu esmeralda. ²⁰ Ne nu'a ná cat'a ra dādo nt'ut'i yu ónice, ná 'dato ra dādo nt'ut'i yu cornalina, ná yoto ra dādo nt'ut'i yu crisólita, ná hyāto ra dādo nt'ut'i yu berilo, ná guto ra dādo nt'ut'i yu topacio, ná 'det'a ra dādo nt'ut'i yu crisoprasa, ná 'de'ma'da ra dādo nt'ut'i yu jacinto, ná 'de'mayoho ra dādo nt'ut'i yu amatista. ²¹ Ne gātho 'de'mayoho yú jut'i rá mbā't'i ra hnini nt'ot'e nanguē yu perla gue xan t'axi, ne n'da'a n'da yu perla gue bi t'ot'e n'da ngu n'da ra jut'i. Ne nu'a ra calle xan ndoho bu mbo ra hnini nt'ot'e nanguē ra oro xan ho, tengu'bu ra xito a ra oro. ²² Ne hin dá nugā n'da ra nijā bu, nguetho gātho rá nguse Ojā a ra hnini, ngue ra Hmu tātetho ra ts'edi, ne ra De'yo, ne 'darpu i 'buhmbu u i 'bupu ja ra hnini. ²³ Ne nu'a ra hnini, him mahyoni ra hyadi di yorpu, ogue ra zana, nguetho guesē Ojā ne ra De'yo di yorpu. ²⁴ Ne nanguē'a ra nyot'i i ja bu, gātho di yot'u ne dim 'bumanho u yu jā'i dim 'bupu gātho yu hāi ua ja ra ximhāi. Ne yu ts'at'abi gātho yu hāi dim 'bui di dá bu u yun ho xu 'yot'e, tengu'bu di um bu yun t'unni xan ngu di muui. ²⁵ Ne nsouitho yu jut'i gātho ra pa, ne njam'bu da mba njut'i, nguetho njam'bu din xui bu. ²⁶ Ne hont'a go 'be'a gātho di muui, gue bi zān Ojā bi 'yot' yu jā'i 'dahma 'dan'yo yu hāi ua ja ra ximhāi, ne gue'a da hyaxpu u, ní thim bu mbo ra hnini. ²⁷ Pe hin da yurpu ja ra hnini 'be'a xan ts'o, xing yu ts'om'bāi da yurpu, xing yu hyāte. Pe hont'u to'o bi 'yorpa rá thuhu ra De'yo bu ja rá sōcuā, gue to'o gātho bi un ra temazāi, hont'u da zā da yurpu.

22

Mi ts'utho ba çh ra Jesucristo

¹ Ne nu'a rām 'behni Ojā xō bi 'yurcā man'da mahōn'a, dra Xuuagā. Ngue n'da ra dāthe mahoqui thoho ra dehe xan güe tengu ra xito, t'ēmbi rá dehe ra temazāi. Ne bí nēxpū ja rán thuts'i Ojā ne ra Jesús ra De'yo. ² Ne bi tho'inde bu ja ra calle xan ndoho bu ja ra hnini. Ne nu'a n'danguadi mi 'bāpu yu za t'ēmbi yu za gue di un ra te. Ne nu'u yu za din zūdi, n'dazna ngu n'dazna ma'da'yo yun dāt'o din zēpu, jananguē'a 'demayo nidī din zūdi n'dajeya. Ne nu'u yú xi di un yān zaqui gātho yu jā'i. ³ Ne hin'yū 'be'a dí hnu rán ts'ēmbi Ojā bu. Pe din ja bu rá ts'edi Ojā ne rá ts'edi ra Jesús ra De'yo. Ne gātho yú 'yēhe da dānde u ne da 'yōrpa yú 'befi. ⁴ Ne nu'u dim 'bupu da nu rá hmi Ojā, ne gātho din ja rá thuhu Ojā bu ja yú dē. ⁵ Ne hin'yū bu ra xui, jananguē'a njon da hyom man'da ran nequi, xing ra hyadi, nguetho guesē Ojā ra Hmu di yozēhe bu. Ne nu'u dim 'bupu din ts'at'abi gātho yu pa mazāi. ⁶ Ne nu'a ram 'behni bi xicā: “Gātho ram hma gā 'yōde, majuāni a, ne da zā da t'ēc'yei gātho. Nu'a

Ojā ra Hmu, gue'a di un rá Hogandāhi yú pōngahyā, ya bá pēncā ua drām 'behnigā a, ngue ga xi ahū 'be'a din ja, gue yú 'yēhe ahū Ojā. Ne him maya'a din ja,” bi 'yēna. ⁷ “Dami 'yōhmbū ya,” ģn'a ra Jesús, “him maya'a gue gua ēcā. Gan johyahū gātho ahū gue guí ēc'yēihū 'be'a din ja, nt'o't'i bu ja ra sōcuā,” bi 'yēna. ⁸ Ne nugā dra Xuuagā, majuāni dá ōde ne dá nugā 'be'a gātho bi t'urqui ngue dá o't'ā ua. Ne nu'bu mi gua'a 'be'a dá ōcā ne 'be'a xī 'yurqui, dán dānyahmu bu ja rá gua ram 'behni mahēts'i bi 'yurqui gātho, dí ēna gue ga thānde. ⁹ Pe nu ram 'behni bi xiqui: “O guí thāndegui, nguetho nugā dra 'yēhēgā tengu i, ne ni cuhū mi'da yu pōngahyā, ne gātho mi'da u gue i ēc'yei 'be'a gā 'yōrpu ja ra sōcuā. Hōnse Ojā guí thānde,” bi 'yēna. ¹⁰ Ne xō bi xicā ram 'behni buya: “O guí pēs' thoho na him 'yo't'i, ngue 'be'a din ja, nguetho him maya'a din ja. ¹¹ Ne nu'u to'o i ōt' ran ts'o, thocua thoho da 'yot' ran ts'o, ne gātho to'o i ōt' ran ts'om'bāi, thocua thoho da 'yot'e. Pe nu'u to'o i ōt' ran ho, thocua thoho da 'yot' ran ho, ne to'o mahoqui thoho yu mbui thocua thoho gue xtān ho yú mbui,” bi 'yēn'a rām 'behni Ojā mahēts'i 'bu mi xiqui. ¹² Ne bi 'yēn'a ra Jesús buya: “Ne guehna dí xi ahū, him maya'a ba ēcā. Ne n'da ngu n'da ga un rán thēui 'be'a gātho bi 'yot'e. ¹³ Nugā gātho dá dū'mi ne ga juacā ra 'befi dá dū'mi, dra mbūdigā ne dran zēguigā, zāi dām 'bui ne dam 'bui mazāi. ¹⁴ Majāpi thoho gātho mahoqui yú mbui nanguē Ojā, tengu'bu m'beni yú pahni. Jananguē'a i ja yūn t'ēdi da yurpu ja yú gōthi ra hnini. Ne nu'u to'o da zā da yurpu, da zā da zi yān dāt'o yu za gue t'ēmbi yu za di un ra temazāi. ¹⁵ Pe hingui sá da yurpu gātho u ngue bi 'uegue nanguē Ojā. Ne da gopu thi u gātho i yāhū yu zīthu, ne gātho yu 'yomt'ēni, ne gātho yu hyodu, ne gātho i thānde 'be'a him majuāni, ne gātho yu jā'i gue di ho da man yu fehni, hingui sá da yurpu u. ¹⁶ Nugā dra Jesús gā, dá penhdā bu mam 'behnigā gue da xi ahū gyū 'yēc'yeihū, gue 'be'a gā 'yōrpu ja ra sōcuā. Nugā dram bom'betogā ra David, ne tengu'bu dra Dāsō din 'yo'be ran nequi,” bi 'yēn'a ra Jesús. ¹⁷ “Ba çhmbū gātho ahū,” ģn'a rá Hogandāhi Ojā, ne'a rá xisu ra De'yo ēna. Ne'u gātho gue i ōde, da ma: “Ba çhmbū.” Ne ba çcua gātho i tūthe, ne gui sihū ra dehe gue di un ra temazāi, ne hin gui juthū a.

Ran zofu ran zēgui

¹⁸ Ne nuya dí xi ahū, gātho ahū guí nuhū ya yūm hma i jaua, ngue i ma 'be'a din ja, o gue ahū guí ōhmbū 'bu i hman ya yūm hma nt'o't'i ua, pe nu'bu guí ēna gui hyuspahū mi'da yūm hma, pe da hyus'ahū Ojā u yūn ūnbi im mangua ja ra sōcuā 'bu. ¹⁹ O nu'bu guí çhmbū him majuāni 'da yūm hma nt'o't'i ua, ēna gue'bu gdí 'uejū u, pe Ojā di 'uec'ahū yūn jāpi im mangua ngue hin di ja ahū gui

carpa ja ra hogahnini, ne hin di ja aha gui sifa yán dät'o a ra za di un ra temaza. ²⁰ Ne nu'a ra Jesús gue bi man ya yam hma gätho i jaua, i em baya, "Majuqni ba ecä n'dihi,"

bi 'yena. Ne gue'a dín nde'e, ne dí xi a i, ba ehε ma Hmu i Jesús. ²¹ Ne gätho aha dín nde guin nuha rán japi a ma Hmuha ra Jesús. Ne hont'a dí xi aha ya.